8
8 L
33

Probatio
cholerum I

B
V
12

Secũda pars operũ Joannis de Gerson Cancellarii parrhisiensis sacrarũ litterarũ doctoris resolutissimi.

Decatostichon in opus secundũ Gersonis.

Altera Gersonis nitidũ caput effert in auras
Pars operũ hic diui relligiosa canens
Zelo plena pio: dubijs non turgida sensis
Christicolis pandens condita multa prius
Non que pierides sonet alcideq; labores
Legis saluifice sed monumenta sacra
Magni igit̃ quẽcũq; iuuãt mõ dogmata vatis
Celestis sophie: perlegat istud opus
Hic fructus dulces: hic dulcia cantica: succos:
Christisone accipiet plectra sonora lyre.

Domus Probat: Rom: scolarẽ Piarẽ

Bibliotheca Probationis Romanæ Scholar. Piarum.

Tabula generalis

Tituli librorū secunde

partis doctoris christianissimi Joānis de Ger son cancellarij parrhisien. in qua locata sunt p/ cipue opuscula ad mores accōmodata.

Egule morales

xxiij.A.

Cōpēdiū theologie. xxv.D.

Tripartitū de decē preceptis: de cōfessiōe ⁊ arte moriendi. xxvi.Q.

De cognitōe venialiū pctōz ⁊ mortaliū. xxvij.G

De arte audiēdi cōfessiones. xxvij.X.

De confessione molliciei. xxviij.A.

De remedio cōtra recidiuū. xxviij.L

De statuto carthusien. q⁹ in mortali certo cōfes/ sus remittatur. xxviij.E.

Auisamentū p modo confessiōis in religionib⁹ non lapsis audiendi. xxviij.E.

De modis excōmunicationū ⁊ irregularitatū ⁊ absolutiōis ab eis. xxviij.F.

Notabile de forma absolutionis. xxviij.B.

Notabile de p̄mis motib⁹ ⁊ de ꝓsensu. xxviij.D

De absolutiōie cōfessiōis sacr̄alis. xxviij.J

De absolutione defuncti carthusien. xxviij.M.

De moderata casuū reseruatiōe. xxviij.N.

Epl'a sup eodē ad quēdā ep̄m. xxviij.O

De p̄tāte ligādi atq; solūēdi. xxviij.P.

Resolutio sup casu q̄dā ō irregl'aritate. xxviij.U

De contemptu clauiū ⁊ materia excōmunicatio num ⁊ irregularitatū. xxviij.Z.

De cordis induratiōe. xxviij.⁊.

De indulgētijs. xxviij.9.

Multarum breuium ⁊ vtiliū questionū resolu/ tiones. xxviij.E

De delectatiōe in seruitio dei habēda. xxviij.L

De peccato veniali duplici. xxviij.T.

De correptione proximi. xxviij.T.

De paruulis ad christū trahēdis. xxviij.U

De contractibus. xxv.B.

De simonia. xxvi.D.

De sollicitudine ecclīasticorū. xxvi.Q.

De testamēto condendo. xxvij.K.

Epl'a sup testamēto librorū suorū. xxvij.L

Epl'a ad carthusien. sup acceleratiōe suffragio/ rum post obitum oblatorū. xxvij.L.

De anniuersario qō sibi pcurauit in ecclesia san cti Pauli in Lugduno. xxvij.L.

Testamentū quotidianū peregrini. xxvij.M.

Testamentū peregrini metricū. xxvij.P.

Epistola cōsolatoria super morte fratris ad fra trem. xxvij.Q.

De preparatione admissam ⁊ pollutiōe nocturna. xxvij.R.

De pollutione diurna. xxviij.A.

Dialog⁹ de celebatu ecclesiasticorū. xxviij.K.

Carmē ꝓtra pulchritudinē corporis. xxviij.O.

Cōtra impugnantes ordinē chartusicū. ꝓter paucitatē miraculorū ⁊ nō ꝓfirmatiōz. xxix.A

De non esu carniū carthusicū. xxix.E

An liceat guato debitz ītrare religionē. xxix.I

De tpantia in cibo ⁊ potu ⁊ vestib⁹ platorū. xl.A

Sermo de vita clericor. xl.F

Sermo in cena dñi p⁹ humilitate. xl.P.

Carmen cōtra tumidū cor. xl.Q.

Sermo de penitentia. xli.A

Sermo de dominio euāgelico. xli.L.

Carmen de volūtaria paupertate. xli.Y.

Sermo ad ecclesiasticorū cautelam et eruditio nem. xli.Z.

Sermo de resurrectione christi. xlij.A

Sermo in concilio remensi dominica secunda post pascha Bonus pastor. xlij.Q.

De visitatiōe platorū vl' cura curatorū. xliij.M

Sermo de quattuor domibus: ⁊ potest dici in dedicatione ecclesie. xliij.U.

Sermo de omnibus sanctis: Exultabunt san/ cti in gloria. xliij.Q.

Sermo de omnib⁹ sanctis. Bti q̄ luget. xlv.A.

Sermo de omnibus sanctis. Exultate quoniā merces vestra. xlvi.L.

Sermo de omnibus sanctis. Videns iesus tur bas. xlvi.P.

Sermo in die natiuitatis dñi. xlvi.U.

Sermo in dñica in septuagesima. xlvi.⁊.

Sermo de cōceptione beate virginis. xlvij.L.

Sermo de beato Bernardo. xlvij.⁊.

Sermo in die sancti Ludouici francorum re/ gis. xlviij.L.

Carmē optatiuū vt lilia crescant. xlviij.Q.

Sermo de orōne in cōcilio cōstantiensi. xlix.A.

Sermo de spiritusancto. xlix.B.

De verbis dñi. Venite ad me omnes. l.A

Causse propter quas voluit dimittere cancella/ riam. li.P.

Recōmendatio licentiandorū in decretis. li.T

Tractatus de nobilitate. lij.E.

De ꝓsideratiōib⁹ q̄s debz habere ꝓnceps. lij.L.

Dyalogus franci et angli. lij.X.

De puella olim in frācia eātāte in armis. liij.O

De mirabili victoria puelle de post fetantes re/ cepte in ducem belli exercitus frācorū cōtra An glicos. liij.T.

Finit tabula generalis ope rū huius secunde partis.

Epitaphiū magistri Joānis de

Berson sacrarū litterarū doctoris christianissimi ac cācellarij parrhisien. scriptū in circūferentia sepulchri in Lugduno In ecclesia sancti Pauli: in tabula muro appēsa iuxta arma sua.

Magnū parua tenet virtutibus vrna Joannē
Precelsum meritis Berson cognomine dictū.
Parrhisius sacre professor theologie
Clarus: ecclesie qui cancellarius: anno
Milleno domini cētū quater atq; vigeno
Nono: luce petit superos Julij duodena.

Digitized by Google

Incipiunt regule moales eiusdem

Prologus

A Gamus nũc interim qđ natura et imitatrix a nature ars solẽt: nos ab imperfecto sumam⁹ exordiũ vt inde (si dẽ⁹ annuerit) ad pfectiora cõsurgamus. Itaq; videre est naturã in floriferis apibꝫ: primũ ex aptis locis materiã favorũ colligere: debinc collectã dirigere ĩ aliã formã/q̃ vnde sumpta ẽ: demũ ĩ alueolo cõstipank miro ordinis artificio ptes singulorꝫ. Quid ꝓo ars? nõne pcessus ĩ ea filis agnoscit? Prouidet sibi in pmis de materia copiose: ipsam deinceps in partes diuidit. Postrodat partibꝫ formã: primũ rudẽ: deinde politiorẽ. Postremo (qđ est omniũ difficillimũ) partibꝫ sparsim positis ⁊ politꝫ ordinẽ colligationẽq; tribuit: per qđ tandẽ operi suo perfectio ꝓsummata donat. Segregem⁹ in hũc modũ partes aliqs velut e silua grãdi ⁊ pdiuite/minera sacre scpture/quibꝫ formã aliquã addimus. Noli ig̃ lector (si qs forte occurreris) despicere si iaceãt interea he partes absq; ordine: sine vinculis ⁊ calce: qs dum sic erũ[illegible] gulas aut doctrinas aut ꝓfidera[illegible]oes appellare poterim⁹. Fortassie dño ꝓpicio poterit ⁊ eis in posterũ ex decoro ordine libelli pulcritudo donari. Quod si datũ nõ fuerit nihilomin⁹ arbitramur nos nõ nihil pfecisse/si materiã pparauerimus aliis ad ea q̃ libuerit fabricanda: aut sub alio tropo/nõ frustra sudauerimus/si ex agro florentissimo sacrę scpturę apes cogitationũ nostrarũ collegerint: digesserintq; buccellas quasdã faui mellis ad lumẽ cognitionis ⁊ ad deuotiõis dulcorẽ: atq; p medicamẽto desideriorꝫ infirmorꝫ quasticulas liceat postmodũ in alueolo libri vnius decoro artificio speciosius ordinare.

Finit prologus

B C Aquetibi precepit deus cogita semp. Qm̃ q̃libet obligatur scire illud absq; cuius noticia nõ põt euitare pcm̃. ¶ Culpabil' ignorantia iuris diuini nõ cadit in facientẽ illud qđ in se est: qm̃ spũssetis talẽ boiez de necessariis ad salutẽ que vires suas excedũt docere ĩmediate vel mediate paratus est. ¶ Ignorãtia inuincibil' excusat/in eis ꝑsertim q̃ sunt ꝺs cti: non autẽ crassa vel supina: que puenit ex negligentia sciẽdi ⁊ faciẽdi qđ in se est. Dicit autẽ inuincibil' non quin vinci possit: aut q̃ ex ea necesse sit tũc opari: sed q̃ opans sufficienter ꝑm casus euentũ/diligentiã apposuit sciẽdi illud qđ nescit. ¶ Ignorãtia iuris humani sufficienter ꝓmulgati nõ liberat subditos a pena in foro exteriori: licet frequenter q̃ ad deum excuset a culpa quosdã ignorãtes. ¶ Nõ q̃libet tenek scire ỏ quolibet pcõ morali an sit tale: licet expediat istud inquirere ⁊ scire iuxta vniuscuiusq; vires ⁊ statũ: et plus ecclesiasticos q̃s laicos. Et inter ecclĩasticos plati ex officio tenenk q; sint parati oĩ poscenti reddere rationẽ de ea q̃ in eis est fide et spe. ¶ Nemo vtens ratione diu ab ignorãtia principiorꝫ moraliũ excusak: forte em̃ morulã ad cõsiderandũ apponere fas habet. ¶ Qis doctrina ⁊ oĩe studiũ debent de curiositate vana aut noxia culpari: q̃ non ordinank actu vel habitu/mediate vel ĩmediate ad bñ moral' gratuiteq; viuendũ. ¶ Dare studiũ suum rebꝫ inutilibꝫ aut noxijs: vtilioribꝫ sciẽter omissis curiositas est dãnabilis. ¶ Utile ⁊ inutile: noxiũ ⁊ innoxiũ dicunk in moralibꝫ nõ absolute/sed p respectũ ad nos/cũ circũstantijs finis loci ⁊ tẽpor[illegible]/officij/ atq; ceteror. ¶ Qis obligatio finali[illegible] reducik ad dictamẽ liberi arbitrij diuini [illegible]olẽtis obligare creaturã: qđ dictamẽ nobis ĩnotescit: vel in lumine fidei vel gr̃e infusaꝫ: vel in lumine naturali signato sup nos. Unde practica iudicia rõnis habem⁹/aut p lumina scientiaꝫ tã diuinarũ q̃s hũanarũ/ex duplici lumine priori emanãtiũ: aut postremo p experiẽtie multiplicis luminosũ documentũ: p qđ fit vt virtus q̃s ars certi⁹ operek: ꝓpter qđ virtuosus bñ iudicat de oĩbus: et est suo iudicio virtutꝫ mediũ assumendũ. ¶ In principijs moralibꝫ assignãdis fit pcessus qñq; a notioribꝫ ⁊ quasi a posterioribꝫ: vt ex his q̃ videm⁹ in hũana politia assurgẽdo ad diuinã legẽ qñq; fit ecõtra a posteriorꝫ ꝓsiderãdo eas leges q̃ naturę sũt notiores q̃lis est lex eterna. ¶ Equitas quã noiat phs epikeiam ꝓponderat iuris rigori. Est aũt eq̃tas iusticia pensatis oĩbꝫ circũstantijs partic̃laribꝫ dulcore misericordie tpata. Hoc intellexit q̃ dixit: Ipse etiã leges cupiũt vt iure regank. Et sapiẽs: Noli esse iustus nimis: alioquin sũma iusticia sũma iniusticia fit. Qm̃ia mãdata dei equitas. i. cũ equitate pensanda. ¶ Bonaꝫ mentiũ est ibi agnoscere culpã vbi culpa nõ est: agnoscere inquã nõ p assensum firmũ: hoc em̃ stultũ periculosumq; fieret: sed sic vt doleat aut penitat hõ postmodũ q̃si veraciter ĩ culpa teneret. ¶ Nullũ est pcm̃ mortale actuale absq; ꝓsensu libero rõnis ꝓo vel interptatiuo. Interptatiuũ ꝓsensum tũc esse dicim⁹ dũ habuit rõ tps sufficiẽs deliberãdi et fugiẽdi ea/circa q̃ vitanda esse puigil tene/

Bibliothecæ Domus Romanæ Pauperum
Matris Dei Scholarum Piarum.

bak: ꝙliter dicit lex forensis. Qui tacet ꝓsentire videk: dū videlicet repugre deberet. ¶ Cōsensus in actū solū venial' malū est tantūmō venial': loqndo de veniali ex gñe suo: vt est ꝑ bū ociosū. ¶ Nullū pctm̄ est adeo veniale ḋn ipm vel sibi sic fiat mortale dū placet: hoc est dū ꝓsensus addit: si tm̄ illud veniale erat act⁹ mortal' ex gñe suo: et ex eo ꝙ nō fiebat ex cōsensu libero ꝛ pfecto: venial' reddebak. ¶ Nullus est act⁹ adeo mortalis ḋn ipe vel sibi sit nō mortalis dū displicet: vel si non placet ꝓsensu pfecto deliberatoꝙ. ¶ Nihil est adeo ꝓsiliū in lege euāgelica ḋn in casu posset esse obligatoriū. Et ita ḋlibet vtēs rōe: tenek ꝑm pparationē aī ad q̄dlibet ꝓsiliū: vtputa martyrium vel dimissionē oīm suoꝝ ꝛ similiū: si ꝛ vbi necessitas imineret hoc agēdi. Obligat insup quodlibet cōsiliū ꝙ nō ꝓtemnak/ tanq̄ non sit salubrio: observatio eius q̄ oppositi. ¶ Null⁹ ita cōsiliis seruādis astringik: ḋn ab eo aut possit: aut debeat in casu eoꝝ obseruatio verbal' qñq̄ ptermittī: vt de nō habendo duas tunicas: de pbendo pallio tunicā auferēti: ꝛ silib⁹. ¶ Ois agens ꝓtra ꝓscientiā edificat ad gehēnā. Vel mortal'r: si ꝓscientia sit fixa ꝙ illud qō agik est mortale. Vel venialit̄ solū q̄tū est ex parte bui⁹ circūstātię q̄ est facere ꝺ ꝓscientiā: si ꝓscia iudicet illud esse solū veniale. ¶ In nullo casu est aliqs pplex⁹ inter duo pctā: ḋn ei pateat exit⁹ absq̄ nouo pctō. Hā si iurauerit ḋspiā se occisurū ꝑtrū innocentē: ꝛ nō occidat eū: ipse non peccauit nouiter: sed iā peccauerat ī iurādo. Si aūt dicter sibi ꝓscia erronea ꝙ ꝑtr⁹ innocēs est statī occidēdus ab eo: dimittat hāc ꝓsciam et liberat⁹ est. Si postremo incidāt duo ꝓcepta incompossibilia ex culpa sua: agat illō qō de se magis ē obligatoriū: ꝛ a nouo pctō immunis existit. ¶ Exponere se piculo pctī mortal' est peccatū mortale. Vel sic: agere incertū ꝛ dimittere certū in materia morali est pctm̄ mortale: si tale sit incertū ꝙ sit mortale: non solū ꝑ ꝓiecturas leues: aut ex suspitōe trepida ꝛ scrupulosa ꝓueniente ex nimio timore cadēdi in via dei. Sed intelligik dū tale est vehemēter et ꝓbabil'r incertū: eque sicut oppositū: vl' magis: tūc em̄ illud qō agik non carebit mortali culpa: aliter nō oportet. ¶ Cōsiliū salubre est frequenter agere ꝺ scrupulos leues ꝛ trepidos: vitando eos ad alioꝝ iudiciū: q̄tin⁹ ex ꝓsuetudine fiat hō robust⁹: solidus: ꝛ trāquill⁹ in exercitio spūali. Exēplū in domificatoribꝰ et funibularibꝰ. ¶ Dās operā rei illicite: aut ad se nō spectāti: nō excusak ꝑ ignorātiā de pctō seq̄nti: ꝑsertim q̄ ad penā in foro exteriori de rigore soluēdā: sz apud deū sepe nō imputak da nouū aut maius pctm̄. Sicut interfectio boīs ꝑ ebriū nō vtentē rōe: nō bz culpā maiorē q̄ fuerit talis ebrietas. Sic aliq̄ diceret de pctis dānatoꝝ. ¶ Ambulandū est in virtutū doctrina via regia: vt nec strictius fiat dei mandatū nec latius q̄ ipe mādauerat: q̄uis inde sumere possint aliq̄ aut malicie velamē: libertatē: aut ecōtra ī desperationē corruere. Nō tm̄ oībus ꝑ oī tpe ꝛ loco ꝑdicandā asserimus quālibet ꝙitatē. ¶ Homo q̄ tenek reprimere illecebrā anteq̄ sit mortalis: ꝓmo omsit reprimere ꝛ euitare: ꝛ hoc imputabik ad culpā mortalē in ꝓmo īstāti nō eē gratie: ꝛ esse pctī mortal': et ante nūq̄ fuit verū dicere: iste mortalit̄ omittit. ¶ Pctm̄ veniale magis posset dici cobibitū q̄ ꝓhibitū: ꝛ eē cōtra institutionē seu monitionē q̄si mediū īter ꝓceptū et ꝓsiliū: q̄ absolute ꝺ ꝑceptū: cōmuni⁹ tm̄ ōr esse citra aut ꝑter ꝑceptam et ꝑter dilectionē dei: ꝛ nō ꝓtra. ¶ Oēs ꝓmi motus q̄ apti sunt insecq̄ rōnē et ꝑ eā regulari: si eā ꝓueuenerint dici pñt pctā: etiā in paruulis ꝛ fatuis: q: sūt ꝑter ordinē nature ꝓmit⁹ institute. Tm̄ rectius ß ōr de adult̄ rōne vigentibꝰ. In eis insuper circa q̄ rō ꝙigil esse debet. ¶ Omis infidelitū vita pctm̄ est/ si et dū ex infidelitate operant: aliter nō oportet ḋn possint bn̄ nocal'r opari: sicut de fidelibꝰ extra gr̄am sentētia rectio: tenet. ¶ Qui minima negligit: paulatim decidit. Hā veniale pctm̄ et si nō ꝓmit de ꝑ se vitā gr̄e: infirmat tm̄ opatione ei⁹ q̄ est vita secūda: ꝛ ad mortē si multiplicatur disponit: rētardatq̄ a pfectu meriti: et ab acceleratiōe visiōis dei. In via em̄ dei nō ꝙgredi: regredi est. Fac interim (scz dū es ī pctō mortali) ḋc ḋd boni potes: vt deus illustret cor tuū. Hā bonū opus de gñe et mortale etiā factū extra charitatē: vtilitatē affert multā: sic̄ nocet veniale: qm̄ ꝑ tale opus disponit hō ad opa virtutū ꝛ ad facil⁹ resurgendū trahik: seu ꝑ aduersa seu ꝑ pspera: iuxta qō expedire nosait deus. ¶ Nullus act⁹ de gñe moris in habēte vsum rōis est simpl'r indifferēs: neq̄ q̄ ad bonitatē moris: neq̄ q̄ ad meritū vel demeritū: saltē boni tpalis. ¶ Quātū obligamur ꝛ ḋtiens ex divina autoritate q̄rere salutem nr̄am eternā: tantū ꝛ totiēs obligamur bn̄ opari ex gr̄a. Et q: nō ꝑ ḋlibet momēto tenemur actu aliter tēdere ad btitudinē eternā (cū ß sit ꝑceptū affirmatiuū) idcirco nō semꝑ culpabilit̄ omittimus: dum extra gr̄am aliq̄d opamur. ¶ Sol⁹ deus ꝛ null⁹ alius absq̄ ei⁹ cōmissione pōt directe ꝛ ꝑ se obligare quēcunq̄ hominē: etiā sibi subditū absq̄ ei⁹ ꝓsensu libero ad act⁹ interiores ꝛ latentes babēdos: solus ḋppe deus pōt de talibꝰ indicare: aliq̄ aūt nō

nisi de eⁱ⁹ mãdato ⁊ reuelatiõe: sed tm̃ de exte
rioribꝫ. Notanter ꝓ o ór: directe ⁊ ꝑ se ⁊ absq̃
cõsensu libero: qz indirecte et ꝓaccidens vel
ex ꝓsensu subditi ß põt fieri: dũ videlicz iube
tur actꝰ exterior q̃ nõ põt fieri nisi ab interiori
ꝓcedat. ¶ Nemo absq̃ culpa sua aut ꝓsensu
suo libero potest de ꝑ se obligari ad ea q̃ sibi
alꝫ essent licita vl' ꝓsilia. Potest aũt ß fieri de
ꝑ accidẽs: ꝑ manifesta vtilitate reipublice: cu
ius est pars: vel ex eius culpa: saltẽ q̃ ad forũ
externus. Quoniã rõnabile est vt nullus hõ
aliq̃d ꝓcipiat nisi illud de q̃ põt cognoscere
iudicialiter ꝑm modũ suũ in foro suo. Idcir
co finis ⁊ intẽtio legislatoris nõ cadunt sub
obligatiõe subditorꝫ: sed tm̃modo opatiões
exteriores preceptorꝫ. Et ita dicẽs horas: aut
ieiunãs in pcõ mortali: aut intẽtiõe sinistra:
vl' absq̃ attentiõe: absolut se a ꝓcepto eccl'ie:
sed nõ apud deũ de negligẽtia aut puersa in
tentione sepius excusat. ¶ Precepta dei affir
matiua: qz obligant ad semp: sed nõ ꝑ semp:
eorꝫ obligatio est sub quadã disiunctione ad
ß tps: vel ad illõ: ⁊ ad hãc speciẽ opatiõis vel
ad illam. Sicut colere deũ latria exteriori nõ
plus de se obligat ad hãc speciẽ cultꝰ exterio
ris ⁊ ad hãc diẽ q̃ ad illã. ¶ Ad eruditionẽ at
q̃ certificationẽ fideliũ: ⁊ vt conformis sit in
ecclĩastica politia cultus diuinꝰ: ꝓlati eccl'ia
stici tanq̃ sapiẽtes statuti sũt: per q̃s expedit
illud qõ est sub disiũctiõe ad aliq̃d vnũ certũ:
⁊ cõe christianis limitari: sicut q̃ dei cultꝰ ex
terior die dñico ⁊ ꝑ cessationẽ ab opibꝫ serui
libꝫ exoluat. ¶ Eccl'iastici ꝓlati respectu prece
ptorꝫ diuinorꝫ ⁊ regule euangelice: nullo mõ
ꝓditores sunt: sed dũtaxat quidã interꝑtato
res: exposito: ꝑcones: doctores: esq̃. ¶ Inter
pretatio ⁊ limitatio vel expositio ꝓlatorꝫ in le
ge diuina: q̃diu prelati nõ cognoscunt abusi
sua ꝓprie: suscipiẽda ẽ reuerẽter tanq̃ lex dei.
Abuterent aũt si manifeste imponerẽt onera
nimis grauia ceruicibꝫ populi christiani: vt
si ad festiuandũ q̃tidie aut ad statuta q̃lia re
ligiosi habent oñes passim astringi q̃rerent.
¶ Dispensatio ꝓlatorꝫ q̃ est iuris cõis q̃dã re
laxatio: seu mitigatio: locũ habz ꝑcipue circa
particulares casus ⁊ ꝓsonas singulares: qm̃
aliq̃ statuta sũt ꝓ cõitate q̃ huic ꝓsone vel illi:
⁊ in isto casu: vel illo nõ ita sicut sũt posita cõ
grue dinoscunt. ¶ Pene sunt restringende: sic
q̃ absq̃ vtilitate reipublice vel eⁱ⁹ cui infligũ
tur neq̃ institui: neq̃ institute exeq̃ deberẽt: et
peccant oppositũ faciẽtes: vel eas cũ hoc rex
sciuerint nõ tollẽtes. ¶ In oñi republica to
lerari põt aut debent vicia: q̃ absq̃ deteriori
periculo neq̃ corrigi neq̃ extirpari valerent.
Q̃n aũt illud est ⁊ q̃n nõ: difficile ẽ ⁊ sepe im
possibile generaliter diffinire: nisi ꝑt circũ
stantiꝫ particularibꝫ inspect̃ ꝓlati: sapiores
⁊ sapiẽtes determinabũt. Exẽplũ est de mere
tricibꝫ ⁊ vsurariis: ⁊ sil'ibꝫ: que q̃nq̃ ꝑmittũt.
Et ita de concubinariis sacerdotibꝫ ꝑ loco ⁊
tpe staret forte esse faciendũ. ¶ Cõmunis er
ror facit ius ad hunc sensum vel intellectũ: ⁊
sil'es: q̃ ꝓlati ⁊ ꝓncipes sepe aliqua facũt: aut
ꝑmittũt iustissime ob errorẽ subditorꝫ cõem:
q̃ alꝫ si fierẽt aut ꝑmitterent ad culpã: eosdẽ
obligarẽt. ¶ Cõis iobedientie culpa q̃nq̃ ab
solut de ꝑ accidẽs ab obedientia: ⁊ a culpa ꝑ
futuro: et hoc in legibꝫ positiuis: vt tales sũt:
alioq̃n nõ videt in multis: quõ lex lata ⁊ iura
ta posset ꝑ nõ obseruationẽ aboleri. ¶ Cõsue
tudo est optima legũ interpres: si de positiuis
sermo fiat. ¶ Cũ ꝓsuetudo sit altera natura:
leges assuete: ⁊ q̃si iam in naturales verse nõ
debẽt absq̃ manifesta vtilitate vl' necessitate:
vel tolli vel mutari. ¶ Cõsentire censendi sũt
sapiores (saltẽ interpretatiue) in abolitiõe le
gũ suarꝫ positiuarꝫ: q̃n passim eas diu nõ ob
seruari scire possunt: ⁊ nec verbo nec facto re
clamãt. ¶ Lex nõ instituit nisi dum ꝑmulgat:
neq̃ vigorẽ habet nisi cũ moribꝫ vtentiũ ap
probat: et hoc si sit lex pure positiua ad popu
li regimẽ. Secus de diuina atq̃ naturali di
ceret: cõtra q̃s nõ est ꝓscriptio: vel ad opposi
tũ consuetudo: sed tm̃ corruptela. ¶ In omni
lege ẽ̃trumcũq̃ positiua bene instituta: aliq̃d
est de iure naturali ⁊ diuino: vt q̃ expedit ho
mines legibꝰ regulari: q̃ qui potestati resistit
dei ordinatiõi resistit: ⁊ similes. ¶ Secernere
ius diuinũ ⁊ naturale a positiuis: sicut est dif
ficile: ita maxie necessariũ est ⁊ vtile in oi do
ctrina morali ⁊ politica: et ß fieri ꝑfecte neq̃t
absq̃ sacra sapiẽtia que legibꝫ eternis innitit
atq̃ fundat. ¶ Cõparatio peccatorꝫ adinuicẽ
ꝑm grauitatẽ maiorez ⁊ minorẽ: generaliter
sumi neq̃t: nisi cõparent in genere suo: ⁊ cete
ris paribꝫ: q̃n ꝑm alias circũstãtias particu
lares se habẽt plurimũ vt excedẽtia ⁊ excessa.
¶ Quãtificatio peccatorꝫ a posteriori sumit a
pena: licet nõ sufficiẽter vsquequaq̃: et a pri
ori penes genus obiecti: ⁊ intentionẽ finis: et
libidinẽ seu conatũ volũtatis maiorẽ vel mi
norẽ: ⁊ causaz motiuã: tẽpus ⁊ locũ: et penes
damna inde sequẽtia: que peccãs ꝓuidebat:
aut ꝓuidere tenebat. ¶ Dis actus: cuⁱ⁹ finis
intentꝰ est petũ mortale: mortalis est: siue in
tẽdat actu siue habitu: qõ fiat: si ogans inter
rogatus: cur hoc faciat: et aduertẽs: tandẽ re
spondebit: ad hũc finẽ feci. ¶ Actus q̃ aliũde
nõ esset mortalis: ⁊ fit ꝓter finẽ solũ venialẽ:
videt esse solũ venialis: nisi forte p̃stituat fi
nis ille vt vltimꝰ ⁊ quietãs: ⁊ nõ solũ vt inci/

dens ⁊ min⁹ p̄incipal' actu vel habitu. ¶ Nō oīs actus pcti est fruitio creature: vel vsus eius: sz qñq; est abusus solū venial': qñq; mortalis. Non eīm oportet vt in oi pctō creatura cōstituat finis vltimat⁹ abutētis ea. ¶ Si q̄s moueā occasionalit̄ solū: ex pctō mortali: ad aliquē actū faciendū: nō oportet illū actū esse pctū mortale. Sec⁹ si causa p̄ncipalis hui⁹ actus esset mortale delictū. ¶ Diligi pōt de⁹ ꝓpter finē mercedis q̄ ipse est: vel put ly ꝓpter diceret finē subordinatū sub vltimo fine: aut put causam motiuā min⁹ p̄ncipalē denotaret: al's nō. Sil'r de euasione dānatiōis dicerē. ¶ Bonitas natural' ꝓsequit̄ ad eos: ⁊ hec nō habz oppositā malicia. Bonitas ꝙ̄o ⁊ malicia morales de genere sumūtur ex obiecto. Sed totalis bonitas moral' specialit̄ pendet ex circūstātijs finis: ⁊ alioꝝ simul adunatis. Malicia ꝙ̄o: ex vn⁹ illarū circūstantiaꝝ carētia ponim⁹ resultare. Eterū bonitatē gratuitā ⁊ meritoriā: gratia gratum faciēs operat̄ ¶ Circumstantiaꝝ alie sunt solū ꝓcomitātes actū: et be nec addūt: nec diminuūt ad pctū. Alie dicunt informātes: q; ad actus vt moralis est integrationē ⁊ informationē exigūt: ⁊ intrant. ¶ Multa ex genere mortalia sunt/quoꝝ silia possunt effici bona: dū trahunt extra rationē suā. Quēadmodū dolere deliberate de bono alterius est mortale delictū. Si ꝙ̄o hoc fiat p zelo iusticie boni cōis: cui cōtrariū est tale bonū: ille dolor virt⁹ erit. ¶ Plerūq; multa ex genere bona essent que ex aliqua circūstantia quersa fiūt mala: ⁊ specie mortalē mutantia. ¶ Nō oīs deliberās agit ex deliberatōe: sicut nec oīs ignorās agit ex ignorātia: aut ꝓtēnens ex ꝓtemptu. Potest eīm aliq̄s progredi in actū p̄moꝝ motuū: dū actu deliberat q̄d agēdū: nō tū ex deliberatiōe aget: sz ex effreni appetitu: ⁊ ex motu passiōis. Dicit aūt aliq̄s agere ex aliqua causa: qū si nō esset illa causa: ipse ab agendo cessaret: accipiēdo large agere put ad omittere ptendit. ¶ Duobus bonis ꝓpositis: qñq; ad nullum obligor: qñq; ad vnū illoꝝ nō ad aliū: qñq; ad ambo sub disiunctiōe solū. In q̄ casu nō teneor simpliciter eligere mai⁹ bonū si sit mihi difficili⁹: neq; etiā si sit facili⁹: et habeā rōnabiles causas illud dimittēdi ⁊ aliud agendi. Exempli gra ad experiēdā ꝓpriā libertatē. Qū ars p/fecta nō deliberat: sicut ex virtute agit aliq̄s bñ quasi subito: sic ex quersa assuefactiōe vicios⁹: quasi repēte p̄cipitat̄ in culpā. Et ita male habituat⁹ in vicijs: vt in iurādo: concupiscendo: odiendo: inuidendo: ⁊ silib⁹: fere demeret cōtinue: sicut virtuoso assidue merces crescit: vt verū sit q̄ iust⁹ est iustificet adhuc ⁊ qui sor: did⁹ est sor: desinat adhuc. ¶ Nullū desideriū rei illicite factū tūmō sub ꝓditiōe actu aliter vel habitualit̄ adhibita: est de p se mortale delictū: de p accidens tñ ꝓpter appetitus sensual' cōmotionē nimiā: q̄ sciēter dimittitur inualescere ex talis desiderij ꝓtinuatiōe libera: pōt ipsum inter mortalia deputari: q: qui amat periculū peribit in illo. ¶ Nullus agēs B bene sm oīes circūstantias dici debet dare scandalū alteri q̄ntūcunq; scandalizet alius. Scādalū eīm est dictū: vel factū minus recte p̄bēs alteri occasionē ruine. Nā in via omnino recta si quis ceciderit: nō ex scādalo vie: sed ex ꝓprio defectu pueniet. Solus ille scandalisat actiue: q̄ aduertens: aut aduertere debens: alios p̄niores esse ad peccādū: ex modo suo agēdi qui sibi nō est in p̄cepto: nihilominus ipse opari nō desistit: secus ī casib⁹ hic exclusis: vbi malicia ꝓpria est scandalū gratꝫ acceptū: vbi ꝓterea nō est aduertētia: nec esse debet de scandalo alterius: ⁊ vbi q̄s ad illud operandū teneret. ¶ Ille dicit ex malicia sua peccare: ⁊ scādalū accipe: nō ex actu alteri⁹: q̄ īformatus sufficiēter de bonitate hmōi act⁹: nihilominus cadit in ruinā: vt si ex voto religionis emisso: parētes post sufficiētē de religionis pfectiōe informationē se scandalizari ꝙ̄queant: scandalū est hoc nō iā pusilloꝝ: sed phariseoꝝ: acceptū. s. nō datū. ¶ Quilibet ab omni actu: cui nō est astrictus aliū de: tenetur desistere: q̄n timet aut timere debet sm vehementē cōiecturā: scandalū pusilloꝝ: quousq; de illo compescēdo diligentiā cōpleuerit: nisi forte p cōmuni vtilitate vnctio spūsscti doceat illud tunc agendū: vt ch⁹ius fecit in publicatione veritatis sacramenti.

De superbia et vana gloria.

J

Appetitus glorie si est de vera gloria ⁊ ꝓpter deū: virtuosus ē. Si de vana citra deū: ⁊ nō contra deū: vt in bonis fortune nature vl' gratie: venialis est: tam ex genere q̄m ex more: si sit ad finem bonū: vt p̄o euitatiōe infamie: aut p̄o magno bono edificationis alieni: ille appetitus discretus est et meritorius. Si gloria sit falsa ⁊ de pctō mortali: aut p fine malo p̄ncipaliter ⁊ vltimate: tunc mortal' est. ¶ Presumptio: arrogātia: iactātia ⁊ hypocrisis: generaliter ⁊ ꝓprie sunt de illis: q̄ nō conueniūt homini taliter se habētī: si illa habere vel credit vel inordinate appetit: ꝓterea sp̄ hūt errorē: vel malicia īmolutā: qñq; venialē: ⁊ sepe mortalē: sm gen⁹ obiecti: ⁊ iuxta circūstātias intentionis ⁊ finis atq; ceteroꝝ. ¶ Presumens

de dei misericordia q̄ saluabit q̄litercūq; pec cauerit t in peccato pseuerauerit: errat in fide si hoc iudicet p intellectū t in moribꝫ moraliter: si taliter afficit per volūtatē absolutā. q: de conditionata nō optet. Et ita distingui posset in valde multis de intellectu t affectu. q: p̄m hoc pctā varia naturā sortiūtur. vt dicant vel errores. vel mali mores. vel vtrūq;. ¶ Presumptio de multis meritis t gratis falsa est t temeraria si nō insit. Si aūt credat t sentiat q̄ ex se sūt p̄ncipaliter ipia ē quātūcūq; pus haberent. Q; si singulariter eas hre q̄s glietur pestifera est atq; pharisaica p̄sūptio. ¶ Credere t sentire q̄ ex meritis p̄cedētibꝫ alicui qd bonū aut p̄miū cōsequat. nō est p̄sumptio vel error: si ad deū tanq; ad originale p̄ncipium: actu vel habitu solū referat. Deus enī miserebit cui miserebit. hoc est: gratiam dat: vt ex illa alia gratiam largiat. ¶ Celare pctā sua nō est ex se hypocrisis. sed cautela prudēs t debita. Secus si fiat p̄ ex appetitu laudis falsē: aut alterius malicie p̄ncipaliter: vel si ad malū finē vltimate referat. Secus etiā si per mēdacia operū vel signoꝝ vel verboꝝ talis abscōsio q̄rat fieri: quēadmodū si ad celādū pctā sue luxurie fingat se aliqs ope signo aut verbo luxuriā maxime detestari t castitatē ampletari: cū sufficere debeat vt illā nō ostēdat. Ita de superbia t de ceteris posset dici. ¶ Presumptio: arrogātia: iactātia t hypocrisis circa bona nature aut fortune minꝰ: hūt pcī t periculi: q̄s circa bona gre: p̄sertim gre gratū facientis: cū illa minꝰ cognosci possit inesse. ¶ Pertinacia in opinionibꝫ t actibꝫ p̄prijs: p quā q̄s nō est paratus corrigi: dānabilis t vix sanabilis ē p̄sumptio: et dū in rectoribꝫ alioꝝ aut apud religiosum est cāca: turbat t pdit. ¶ Nō est seruitus sed libertas parere legibꝫ: qñ obligatio p votū aut p̄ceptū (ceteris paribꝫ) augetvirtutis t meriti rationē: vtrobiq; cñ addit circūstantia bona: in voto: latrie: in p̄cepto obedientie. ¶ Subditi obligātur obedire superioribus in his dūtaxat respectu quoꝝ sunt superiores: et dū regulas suę dignatiōis nō excedūt. ¶ Nullus actꝰ debet ab hoīe p̄hiberi sub pena peccati mortalis alicui inuito: etiā subdito: nisi ad illū tā sit obligatꝰ per legē diuinā explicite vel implicite: p̄tualiter vl in forma. Dā solus deus est qui hz imperiū eterne vite t mortis. ¶ Stultū t iniuriosum p̄ superioribus: est credere oēs institutiones factas quales videmus respectu subditoꝝ obligare ad pcm̄ mortale: sed sunt multe accipiēde vt p̄munationes: alie vt monitiones: multe vt cōsilia: multe vt quedam decentie t honestates t faciētes ad finē cōsequēdū: multe vt tēporalē banc vitā solū regulātes: t ad penā tpalē si trāsgrediant solum obligāt. ¶ Juras vel vouēs in aliq̄ religione vel cōitate: adimplere oia q̄ p̄ regimine talis religionis aut cōitatis ordinata sunt aut erūt: nō p̄ ß cēsendus est esse obligatꝰ sub pena pcī mortalis ad obseruationē illoꝝ ad que diuina lex nō vult taliter obligare: q: nec hūana lex taliter obligare intēdebat: si recte (vt supponit) intēdebat. ¶ Displicet deo infidelis t stulta p̄missio. Infidelis q̄ nō seruat. Stulta q̄ discretiōis sale nō condit. Propterea stultum est dicere q̄ de ingrediēdo religionē consiliandū nō sit: sed ad p̄mā inspirationē ingrediendū. ¶ Potest sincero t recto p̄silio religionis ingressus dissuaderi: q̄busdam ad tēpus. aliꝰ in eternū. Sic de p̄latura susceptiōe aut status virginitatis dicerē. Attamē modestissimam cautelā in dissuadēdo scāmꝰ exhibēdā. ¶ Dīne votū t iuramētū ad hoc q̄ obligatorium sit t discretū habet cōditiones ip̄licitas. quaꝝ aliquas inuite aliqs vule esset in iurādo per expressum apponere. Una conditio est que reseruat superioꝝ autoritatē. Secunda q̄ iuramentū nō sit aut vergat in deteriorem exitum. s. ad mortale vel veniale peccatū nūc aut in posterū. Tercia q̄ nō sit in salutis dispendiū: hoc est in p̄fectionis impedimētum: vt esset vouere nō intrare religionē: nunq; fuisse repere p̄latura: aut nō loqui cū parentibus t sibi. q̄ licet possint licite q̄q; dimitti: nō tamen passim iuramēto aut voto vallari. ¶ Qñ aliqs nec actu nec habitu per verba sua intēdit iurare: non est reus periurio apud deum: nec etiam apud hoīes: si sufficiēter hoc p̄stiterit: potest tamē de incauto modo loquēdi vel scandalizādi vel asserendi: vel de intentione fallēdi culpari. Hoc facit p̄ religiosis t qui busdā aliꝰ: q̄ iurant per botas suas t p̄ animā canis irrisorie. Et p̄ burgūdis t assuetis iuratoribꝫ p̄ter omnē intentionē obligandi se iuramēto. ¶ Institutiones humane non debent tales interp̄tationes aspernari quales iuramēta t vota p̄m cōcordē doctoꝝ sententiā recipiūt: etiā dū ferrētur absolute: alioq̄n in laqueū t magnū salutis dispendiū verterentur. ¶ Si cōtēnere aliquā rem vt autoritatem superioꝝ: est ip̄a nimere vel interp̄tatiue nullam aut vilem aut minꝰ iusto reputare. Dis peccans etiaꝫ venialiter cōtemnit. q̄uis non omnis talis agat ex contēptu: sicut nec omis superbus agit ex superbia: t ita in aliꝭ multis. ¶ Contēnēs autoritatē superioꝝ nō ex passione vel fragilitate vel ex ignorātia: sed ex contēptu qui est p̄ncipalis causa aut finis transgressionis sue reus peccati mortalis existit. Ut dum quis dicit superiori in eo q̄ superioꝝ.

Ego in despectū vñi hoc agam qđ inhibet: alis nō acturus. ¶ Ad cuitationē pcti nō sufficit bene sentire ⁊ iudicare de agendis: nisi voluntas ⁊ affectus tali iudicio ꝓformēt. Afficitur eñ sepi⁹ voluntas ad aliq̄ ⁊ illa taliter exequit: ac si suus intellect⁹ taliter agendū dictaret. Sup hoc incōmūnētes circa quodlibet vicīū tam carnis q̄ spūs: apertū dant documētū: pīsertim in carne cuidētus q̄ in spū: ꝓpter difficilē reflexionē sup actus iteriores ⁊ latētes. Et hec absconsio crebro fallit: etiā ipsos spūaliter ambulare volētes. ¶ Ponētes intellectū liberū vt talis est: ponerēt cōsequēter in eo pcīm ꝓprie. Aly ad negligētiā aut malitiā voluntatis bñt referre crimē oīe suū. ¶ Nulla est negligētia vel omissio criminal⁹ culpabilis: absq̄ ꝓsensu ꝓpo vel interptatiuo: comitante vel pūto. Quid añt sit ꝓsensus interptatiuus dictū est. Et hec i angelis ⁊ in adam videt origo fuisse peccati. ¶ Passio naturalis vt ira: amor: gaudiū: odiū: inuidia: fames: sitis: delectatio: desideriū: et similes: si fiāt absq̄ oi ꝓsensu nullū pcīm sunt: si ꝓpo cū consensu sed nō ex ꝓsensu: inter venialia deputant. Similiter de actibus rationis: tā in portione superiori: vt est blasphemia: q̄ in inferiori: vt est appetitus vindicte: diceret. ¶ Si in p̄ceptis penalibus pena sit addita p modū dilūctōis ad actū p̄cepti: sufficit penā soluere dū actus omittit. Si ꝓpo sit imposita pena vt solū accessoria et inducēs ad p̄ceptū: p solutionē eius nō excusat p̄cepti transgressio: sed bñ aliq̄ cōpensat. ¶ Judicare alterū tanq̄ malū: si fiat ex officij iudicio: ⁊ p testes legitimos: nō ē ex se malū: sz virtuosū: etiā si p ꝓfessionē aut aliter sciret esse p iudicē innocēs: nec p illud pateret effugiū q̄n suo fungeret officio. ¶ Judicare ꝓprie estimatōe aliū ex aptis signis exterioribus que nō pūt bñ fieri: nō est ex se pcīm mortale: licet q̄nq̄ sit curiositas venialis: q̄nq̄ mortalis: dū hō ab alijs melioribus aut debitis nimis impedit: aut dū per hoc in superbiā erigit. ¶ Judicare alterū leui p̄sumptiōe: sm p̄sumptiones exteriores: p̄sertim vehemētes nō est ex se mortale. Secus si fiat assertione interiori vel exteriori: illud fieret in magnū primi dedec⁹: ⁊ malū. ¶ Null⁹ in vita iudicādus est tanq̄ dign⁹ inferno: q̄m spīritussanctus operat subito: facta igitur: non ꝑsona sunt a nobis iudicāda. ¶ Zelotypia q̄ est vehemēs amor suspiciosus nō satis fidens de re amata: ⁊ alie suspitiōes maliuole: vt dū aliquis semp putat irrideri ⁊ fallī: in quales q̄dā melancolici ⁊ q̄dā ex religiosis faciliter cadūt: si nō rep: imātur: sed si addat ꝓsensus liber: sunt vt plurimū mortalia delicta: aut mortaliū delictoꝝ vehemens causa. ¶ Idolatria que est exhibitio honoris vere vel interptatiue: aut attributiue: dū alicui creature aliter q̄ sibi p̄t cōpetere. Et apostasia q̄ est recessus a vera religione. Et murmur ꝓtra diuinā ꝓuidentiā. Et blasphemia: deo indigna ascribēs. Q̄nq̄ fūt ex superbia intellect⁹ nolētis se captiuare in obsequiū fidei: ⁊ tūc ibi est error i fide. Aut solū fūt p depravationē affectus: ⁊ tūc sūt malicie ex se criminales: licet ex circūstātijs dici possint q̄nq̄ venales. ¶ Sicut est aliqs honor diuin⁹ ꝓprie aliqs solū p attributionē: aut participationē: aut analogiā. Ita sm hoc varie sunt species idolatrie: quedā ꝓprie: quedā solū analogice dicte: oēs tñ ex genere suo mortales existunt: vt in invocatiōibus demonū. In astrologia de iudicijs circa ea q̄ dependēt pure ex libero arbitrio. In necromācia ⁊ piromācia ⁊ generaliter in superstitionibus oīnibus p̄hibitis atq̄ nefarijs: quaꝝ effect⁹ neq̄ a miraculo: neq̄ a natura rōnabiliter expectari p̄nt. ¶ Nulli facienti qđ in se est (ℏ est bñ vtēti donis dei iā habitis) deest de⁹ in necessarijs ad salutē: sive sint illa credēda sive opanda. ¶ Volēs credere ⁊ fantasias ad oppositū fidei tolerans inuit⁹: sicut in plerisq̄ videre ē: nō ē infidel⁹ sz merek. Ita de volēte penitere: ⁊ deū diligere: aut aliquid bonū facere ex affectu: quē indispositio corpalis impedit: p regula diceremus. ¶ Tollat superbia a viris deuotis ⁊ abstractis: q⁹ sentire cōsolatiōes spūales in affectu nō est signū infallibile q̄ caritas insit sicut caꝝ carentia caritatē deesse nō ꝓcludit. Nā assuefactio ⁊ cōplexio: aut diabolica illusio: causę sunt cur tales affect⁹ q̄nq̄ vel i sunt vel nō insūt. ¶ Adorās adoratiōe deo debita absolute idolū vel diabolū trāsfigurantē se i angelū lucis seu xp̄m: a mortali crimine neq̄t excusari. Neq̄ ℏ ignorantia inuincibil⁹ locū hz: sed ꝓbādi sūt spūs: si ex deo sint. Secus si sub ꝓditiōe iplicita vel explicita hec adoratio fieret: vbi ꝓbabil⁹ ꝓcuratur de sic agēdo ꝓuingeret: quēadmodū hostiā nō sacratā: imo lapidē hostie silez: casus aliqs licite faceret adorare. ¶ Pia intentio faciendi ⁊ tenēdi sm intentionē ecclie si nō excusaret multos ex christianis simplicibus idolatre cēserent in adoratiōibus imaginū: citius pulere q̄ turpis: ⁊ veterꝫ q̄ nouꝫ: q̄si numine aliq̄ ille magis q̄ alie replerent.

De inuidia

Inuidia que est dolor de alieno bono: vel gaudiū de malo: ex genere suo mortalis est: q⁹ cōtra caritatē: ⁊ p̄sertim si dolor sit de bonis spiritualibus. Sed ex defectu deliberationis vt in primis

motiuo: vel ex malicia cõplexionis melancolice: aut q; dolor ille trahit extra gen⁹ iudicij: põt non esse mortalis: vt dum dolet aliqs ex iusta causa ⁊ fine bono. ¶ Detractio q̃ ē diminutio fame alterius occulta: vl' diffamatio q̃ est publica: vel p̃tumelia ⁊ exprobratio: que fiunt in facie eius qui ledit: sunt ex genere suo mortales: si damnũ vel dedecus sit notabiler ⁊ si nõ trahant extra p̃priam rõnem: vt si fiãt ad cautelã aliorũ ne seducant: aut p̃ bono reipublice vel cõmunitatis alicuius: aut p̃ correctiõe fraterna. Sed apud imperfectos ista bñ agere/ scz alios recte increpare: sicut et se digne laudare: difficillimũ est.

De ira

Ira per zelũ que est de malo culpe
I ori ex se laudabilis/ sed ex mõ p̃sequẽdi põt fieri vituperabil': dũ nec tp̃o: nec locũ: nec modũ nouit obseruare: p̃sertim qñ p̃tinacie p̃iuncta est: ⁊ turbantiũ seditionũ magis adductiua q̃ sedatiua. ¶ Ira q̃ est motus p̃citatus ad inferendũ vindictã p̃ malo sibi vere illato: si sit ꝑm ordinẽ iuris nõ est de se vitupabilis sed reducit ad irã zeli: vt in iudice vel p̃ iudicẽ. Secus si ex libidine p̃prie vindicte p̃cipaliter: vel si iniuria nõ sit vere facta: sz ita leuiter ⁊ irrationabiliter estimat. ¶ Ira est qñq; natural' passio: vt in melãcolicis et colericis: qñq; p̃mus motus: qñq; sola impatiẽtia absq; appetitu vlteriozis vindicte: qñq; refrigeratio quedã caritatis erga p̃ximũ citra odiũ. In q̃bus casibo aut nullũ est de se aut veniale p̃cm̃. ¶ Ira q̃ est appetitus deliberat⁹ vindicte p̃prie p̃ter: aut contra iuris ordinẽ ex se ⁊ vt sic: est mortalis. P̃sertim si vindicta sit notabil' detrimẽti.

De accidia

Accidiam dicim⁹ esse tediũ interni
D a boni: Que ex genere suo venial' est: q; cõtrariat nõ charitati: sz ei usdẽ fervori. Fit autẽ mortalis dũ per eã: aut ex ea mortale crimẽ incurrit: vt omissio eoz q̃ sunt de necessitate salutis: aut desperatio de diuino auxilio: aut suiipsius interfectio. ¶ Sola negligẽtia mortalis est per quã id quod sub p̃cepto cadit omittit: q̃uis culpabilior in exercitijs spũalibus ⁊ hierarchicis: vt in missa: q̃ p̃phanis. ¶ Qui cũ scim̃ vite contẽplatiue ⁊ studiose: debet hõ q̃tũ ex se est magis appetere q̃ officia vite actiue: p̃sertim cũ obligatiõ imminẽte tñ manifesta necessitate/ aut supioris p̃cepto rõnabiliter accedente: dimittendũ est ociũ p̃ charitate p̃timoz. ¶ Inhabil' p̃sus ad ociũ cõtẽplatiue labore: et ipse exteri⁹ ad sui alioz; q̃ pfectũ. Et si aliqs ad vtrũq; valet: vẽlut ambidexter: magna pfectio est: ⁊ mixturã hanc in statu p̃fectionis indigẽtie optimã iudicamus. ¶ Euagatio mẽtis tpe oronis ex p̃cepto debite: si fiat ex deliberato p̃sensu atq; teneat: illa sola interrũpit intentionẽ debitã oronis: ⁊ facit vt p̃ceptũ non sufficiẽter adipleat: nisi rursus iteretur qõ p̃ euagationẽ hãc infectũ est. Qõ tñ fieri aliqñ neq; debet neq; expedit: neq; põt vt in missa: aut dũ hora p̃teriit. Vbi cũ euagationẽ q̃tũcũq; multa sit ex deliberatione tenere nõ volum⁹: tũc habitual' p̃maria et virtual' intẽtio p̃habita de orando vt debemus: iugit' vna manet. Extẽplũ ẽ de peregrinatiõe. ¶ Cõuersio cordis ad dẽũ tpe oronis q̃uis sit laudabilior ceteris paribus si ꝑm p̃ba ⁊ sensũ oronis fiat: tñ istud nõ est necessitatis: qõ de illiteratis p̃stat: ⁊ in pfecte cõtẽplatiuis etiã nõ rarũ est. ¶ Impatiẽtia ⁊ languida mollicies: et effeminata compassio: et mutabilitas ad oẽm ventũ sunt ex se vitupabiles: ⁊ in culpã mortalẽ vergũt: dũ exinde ea q̃ iussa sunt fieri vel exequi .s. et veritas vite: doctrine: atq; discipline relinquunt. ¶ Tedũ boni p̃uenies ex difficultate opis: aut ex malicia cõplexiõis absq; culpa: pl⁹ in ioanne q̃ in petro auget meritũ ⁊ laudem ioannis: si et dũ in ceteris ipe cũ petro cẽqliter opet. ¶ Difficultas in ope virtut; ex assuefactione viciozum puenies: plus de p̃ se diminuit rõnẽ laudis ⁊ meriti q̃ augmẽter. Tamẽ male habituat⁹ qñ nisi ex maiori conatu opus fil'e ad bñ habituatũ pficere neq; magis inde reddit inidẽtaliter cõmẽdandus. ¶ Pusillanimitas q̃ qs p̃pria iudiciũ supior; sui p̃rudẽtioris: reputat se min⁹ iusto obligari ad aliq̃ faciendũ: et p̃tinaciter refugit officia a supiore imposita: ad inobedientiã superbã impurat: q; iudiciũ suũ nimis p̃fert: ⁊ innitit p̃rudẽtie p̃prie. Secus si ducat p̃pa lege spũsseti de q̃ debet esse cert⁹. Secus p̃terea si sciat periculũ suũ euidẽter de q̃ fidẽ facere supiori satis neq;.

De auaricia

Auaricie obiectũ est imoderata pos
P a sessio. Quod ex gñe suo non videt esse mortale vniuersaliter. Sed in mortale trãsit dum ex deliberatiõe efficaci et absoluta appetunt vel q̃runt vl' rapiunt aut retinent aliena inuitis dñis: q̃licũq; mõ fiat clã: vel palã: vi vel fraude: p̃silio: vel auxilio: p̃sertim si res sit notabil' detrimẽti. ¶ Dũ appetitus suffocante rõnem: et a dei seruitio penit⁹ impediẽte: etiã licita vel p̃pria bona nimia libidine vel sollicitudine appetũt: querunt: seu retinent: q̃si i eis spes ton⁹ auxilij velut i deo

ponerek: mortalē. Quā auaricie speciē aplā ob hoc appellauit idolorū seruitutē. ¶ Nō debet aliqs dici tenere rē alienā inuito dño qñ uis nesciēte: qñ dñs psumīt rōnabiliter ꝓsensurus ex familiaritate vel aliūde dū sciuerit. Aut si iuxta dictamē recte rōnis ita debet cō sentire quēz admodū in extrema necessitate/ aut dū cū notabili detrimēto reddentis/ z cū modica vtilitate recipientis alienū tūc reddere: qđ damnū sub parua expectatiōe pōt euitari. Nullus ꝓterea gladiū arreptum diceret reddendū in manꝰ dñi dū furit/ q̄q illū instāti repeteret. ¶ Sub furibꝰ aut sacrilegis aut raptoribꝰ cōpbēdunt q̄ ad criminis cēlatē: quicqđ sit de restitutiōe faciēda: ipsi aduocati fouētes causā quā credere debēt iniustā aut ꝑ culpā gdentes iustā. Et medici infideles. Et iudices mali. Et prelati q̄ pficiūt officijs publicis z bñficijs pīsertim curatis illos q̄s scire debēt esse raptores z aīarū destructores: bonis sp̄retis. Ipsi ꝑsus ꝓsiliarij dñoꝝ ad talias iniustas. Et gñal'r q̄ talia agūt aut ꝓsentūt agentibꝰ. ¶ Acq̄rere medijs illicitis: illicitū est pl⁹ vel min⁹ iuxta malicia mediorū: varie insup ꝑm naturā ꝓtractuū in acquirēdo. Ita vt qñqz transeat res in verū dominiū peccātis/ qñqz nō. Contractus eñ qñqz irritat diuino iure vel būano: qñqz permittit: vt infra dicendum est. ¶ Symonia q̄ est studiosa volūtas emēdi aliqđ spūale vel annexū spūali/ constat ꝙ de genere suo est mortalis/ plus vel min⁹/ p̄p̄rie vel impropꝛie: iuxta naturā eius qđ dicit spūale. Tēporalitates eñ ecclesie q̄uis ei dicate sunt: ꝓprie tñ spūales nō ex ūstūt: nec symonie nomē nisi positiuo iure recipiūt. ¶ In actibus q̄ sunt symoniaci solo iure positiuo cadit p̄scriptio: vt in receptiōe moderata ꝑ sigillo: aut lr̄a: aut sustentatione ministroꝝ in collatiōe ordinū: in alijs nō ita. ¶ Faciens aliqđ opus spūale/ z inde mercedē temporalē expectās aut ecōtra: q̄si vnū sit rōnabile p̄ciū alterius/ symoniacus est aut iesita corde vel ore vel ope. Dicit aūt tpale quicqđ pōt p̄cio tpali cōparari: vt ē obsequiū curiali um: z silia. ¶ Sustentationē suā moderatā in tpalibꝰ aliūde non habitā/ si quis expectat ex ope spūali nō incurrit ex ꝟ symoniacā prauitatē: q: dign⁹ est operarius mercede sua. Caue ak tñ turpis q̄stus z scādalosus: z intentionis oculus cōseruek incorrupt⁹: vt nō statuak ibi ꝓncipal' finis in mercede tpali/ ſ subordinatus ad deū: aut nō ꝓtra deū. Ita de p̄dicatione/ immo de dilectōe dei sup oīa dici posset: z de bñficioꝝ appetitu. ¶ Symoniaco et pacto vel ope nullū ius acq̄rit in bñficio vel fructibꝰ eiꝰ: q̄n restituere teneak: secus si steterit in sola volūtate: q: tūc nō diceret studiosa. Silr de heretic⁹ puniēdis distingue. ¶ De ludo taxillorū/ de torniamētis/ de vsur⁹ varijs z dilatis/ dicūt iuristarū plures: irritatos ab ecclesia illic esse cōtractus. Secus in meretricio z histrionatu/ z symonia interioꝝ in missis cantādis z alijs q̄busdā: vt forte ſ clericis mercaturas: aut medicinā aut aduocātiā absq̄ dispensatiōe: exercētibꝰ. ¶ Bñficiatus iusto titulo si simpl'r omittat diuinū seruitiū in oībus: nō videk acquirere ius in fructibꝰ apud deū. ¶ Multa sufficiūt ad hoc vt aliquis faciat fructus sui bñficij esse suos in foro exteriori: imo z q̄ restituere non teneak: q̄ animā a peccato mortali nō liberāt: vt intrare subito certis horis ad ecclīam: et intentiōe solū questuosa/ z silia. ¶ Si certa bona bñficiatus habeat instituta p̄o pauperibꝰ: et illa consumit ad alios vsus: ipse ad restitutionē obligatur. Secus si totū sit cōmissum fidei suę: vbi et si peccet grauit̄ et sacrilege: q̄nqz abutēdo bonis illis luxuriose/ tamē restituere nō tenek. ¶ Si teneat q̄s plura bñficia ex dono supioris in casibꝰ nō excusantibꝰ hanc pluralitatē: peccare pōt vterqz/ ꝓferēs per indiscretionē: z recipiēs p ambitionē. Nihilomin⁹ occupās restituere percepta nō tenek. Sed nisi penitet z p futuro ꝓuideat nō erit ei sal⁹. ¶ Quātūcunqz multa bñficia aliqs teneat auctoritate supioris illa possunt dici vnū bñficiū: sicut plures tunice in magnis frigoribus vna tunica: z hoc vnitate moralī: si illa oīa nō sint, nisi ad sufficientē decētiam status occupātis seduso scādalo z ipossibilitate officiandi p se vel aliū nō existente. ¶ Beneficiū datur ꝓpter officiū: nō quidē in dicendis horis solū/ alioquin duplex officiū ad duplices horas obligaret. Sed officiū est quicqđ ecclie z primo pdest: ſm q̄ magis bñficiatus est: magis obligat. ¶ Si oītō circūstantijs bincinde pēsatis iudicare debeat ꝑlatus petrū esse sufficientiorē notabiliter et simpl'r/ ad hanc curā obtinendā: z det sciēter insufficientī/ peccat mortaliter: q: nō habet rectū oculū. Secus si nō sit notabil' differētia. ¶ In collatione bñficij pīsertim nō curati haberi pōt respectus licite ad obsequia licita z honesta alicui⁹: z ad genus z ad spem pficiēdi in futuro: z alia multa: dum tñ intētio ꝓncipalior: z finis sit deꝰ et vtilitas ecclie: z scādalū euitek. ¶ Insufficiēs ad obsequiū ecclie (pīsertim de q̄ non est spes de breui ꝓfectu q̄cunqz) si ꝓmoueri q̄rat peccat mortal'r: et eū ꝓmouēs similiter si hoc scire teneb̄at. ¶ In moralibus id qđ modicū est ꝑ nullo reputak: cū diuiti modicū est qđ pauperi nō parū. Hec insup modicū dicendū est

Q

R

apud deum illud quod efficaciter ⁊ principaliꝰ i
ducit aut induca querit ad aliud cū debereꝫ. Se
cus si parui sit incitamẽti et velut occasionalis i
intentione recipiẽtis ⁊ dantis. Secūdū hoc quā
rificetur munerū receptio in iudicibꝫ ⁊ prelatis.
¶ Raro licet alicui querere prelaturam sicut raro
cōtingit vt aliquis possit absq; presumptiōe iu
dicare se talem qualē dicit aplus oportere ēm
esse. Tamē necessitas cuidēs ecclesie ⁊ pbabilis
cōiectura fidem facies de sufficientia sua possūt
appetitū talē aut excusabilē aut laudabilē effice
re. ¶ Liberius potest bō litteratꝰ licēciam in sua
scientia cū prelaturā appetere. Secūdū itaq; eri
git perfectionē in gratuitis de qua nō ita licet p
sumere sicut de eruditiōis qualitate. ¶ Dum cu
ratus baptizare puerū sine pecunia aut sepelire
mortuū nollet liceret alicui graue periculū i mo
ra vidēti dare pecuniā: nō vt preciū sed intētio
ne vexationē suā redimēdi: pecunia tamē iret cū
curato nō in dominiū ⁊ ius tanq; vere data sed;
in perditionē: deberetq; ipsa restitui. Simile de
prelato ⁊ iudice dam⁹ iudiciū in eis que gratis mi
nistrare deberent. ¶ Studiū litterarū presertim
auctoritate superioris: ⁊ ad ꝓficiendū p se ⁊ ali
os in posterū: nō ad ocium vel curiositatē susce
tum excusare potest prelatum vel curatus a resi
dentia personali p tēpore vbi de vicario suffici
enti prouisus est. Alioquin studere est se mercen
narius ⁊ lupum ouibꝫ exhibere. ¶ Ad vigilias
mortuorū ⁊ alia suffragia que in ecclesijs fīm di
stributiones quotidianas instituta sunt benefi
ciatus studens aut legitime absens nō tenetur.
¶ Horas canonicas adaptare horis diei: vt pri
mā primetertiā tertie: cuius singularibꝫ persōis
sit congruū nō tamē necessariū. Horas ēm quas
dam preuenire vel subsequi pia intētione seu vti
litate fas est: vt de sero dicere matutinas p ma
ne sequēti. ¶ Usum ecclesie siue cuius suus est pn
cipalior titulus: aut quā actualiter incolit bene
ficiatus: regulariter insequi debet nisi dispenset: vl
superioris auctoritas vel pauptas: vel pia cōsi
uentiū caritas atq; vtilitas. ¶ Usura ꝓpie dicta
S que iuri diuino ⁊ naturali cōtrariat ⁊ de se mor
talem culpā habet: est aliquid recipere ex pacto
vltra sortem. Sortē vero estimam⁹ appellatam:
ius quod habet in re per venditionem ⁊ emptio
nem aut alium modū: fīm quē transit dominiꝫ
rei in ementē ⁊ fit sua. ¶ Quia ius vtendi pecūia
ad tēpus vel pro semp nō transit in aliquez absq;
eius dominio: ꝓptereā in materia pecunie cō
modatio ⁊ venditio coincidūt: ⁊ illic sepius vsu
sura collocat. Ibi ēm aliquis pro re iam sua ali
quid dare ꝓpellit. ¶ Recipiēs ad vsuras necessi
tate cōpulsus sub intentiōe dandi illud quod est
vltra sortē tanq; suū: ⁊ ad redimendū vexatiōes
suas ⁊ damna: nō videtur mortaliter delinque
re: quia nec ꝓpie cum vsurario damnabiliter et
gente participat in crimine. Sz nec per hoc ius
habet vsurarius in dato: obstāte ecclesiastica au
ctoritate: que receptionē hanc irritat. ¶ Omnis
fere cōtractꝰ vsurarius ex genere potest per plā
intentionē dantis et recipiētis transferri a suo ge
nere in opus pietatis: vt si causa succurrēdi prin
cipaliter indigentie proximi ex vna parte: et pre
seruandi se indemnē ex altera petat aliquis vltra
sortem: nisi infra tale tēpus sua sors ei dek: sic q;
mallet teste cōscientia suam sortē apud se manere:
nūc sine illo pcio: cū tūc cum tali pcio eandē re
cipere ob dānū certū vl pbabile qō ex solutiōis di
latione sortis. Sicut in redditibꝫ censualibꝫ reci
piendis p dños certis terminis qnq; pena pecu
niaria imponit nō soluētibꝫ die assignata: ita po
test aliqs recta intētione ⁊ p securitate solutiōis
talis statuere in particulari cōtractu vel cōcessio
ne ad terminū. Est autē pie intentionis illi⁹ signū
si mallet creditor id qō cōcessum ē die statuto: vl
prius recipe cū terminū dabi vt emēdā lucrarē.
Sic de euentibꝫ redditus sub libertate redimēdi
iudicamus. Uēditiones ad terminū ⁊ ad tēpus
cariori precio. Similiter ꝓmutatiōes in quibus
per diligentiā vēdentis res in nullo melior: aut
tamē certū lucrū affert absq; periculo dāni: sunt
frequētius peccata mortalia: quāuis nō semper
vsura ꝓprie dicta. ¶ In guerris faciēdis que ma
lis innumeris plene sunt: nūc ad istos innocētes
nunc ad illos sola vtilitas reipublice eos excu
sat a mortali: que vtilitas est vnio ciuium cum
principe ⁊ admicem: ⁊ conseruatio patrie: aut
euitatio damni publici notabiliter peioris quaz
sit damnū particulare ex guerra proueniens.
¶ Guerre iniuste scite esse tales aut que tales de
bent iudicari non excusantur a furtis ab homi
cidijs ⁊ rapinis quin restitutionem aut emen
das fieri necesse sit quantū erit possibile. ¶ Ser
uitutes populorū in eis que non sunt cōtra legē
dei ⁊ nature poterunt ex suis vel patrum deme
ritis vt conspiratiōibus ⁊ rebelliōibꝫ rōnabiliter
introduci vt tallie quedā angariationes ⁊ similia
sicut iudeis postulātibus regem dom⁹ impo
suisse videt. ¶ Acceptio personaz in gubernatōe
reipublice ⁊ generaliter apud oēm iudicem ⁊ pn
cipem de se illicita est: nunc mortaliter nunc ve
nialiter ex circūstatijs ⁊ obiecto: ⁊ potuit cuiusli
bet maxime turbatiua: Non est autem acceptio
personarum nisi vbi debitum est ⁊ paritas vtro
biq;. Quia in gratijs faciendis vnum caperet
aliud dimittere: nō est acceptio personarum: aut
si res nō sunt pares. ¶ Retinere tributa ⁊ subsi
dia rōnabiliter introducta peius est furto simpli
ci in subditis. Et exigere violenter aut fraudu
lenter subsidia indebita a subditis per principez
rapina damnata est. Qū aūt ꝺ est et qn nō gene

rali regula tradi neḋt. ¶ Dutatio monetarū po
test esse par aut maiꝰ delictuꝫ et se ꝯ̄ esset in casu
falsam aliquā fabricare: quoniā p̄ bm damnū rei
publice opus tale quodlibꝫ assumit modū culpe
Q, si p̄ncep̄s dicat se dn̄m monete esse: sit ergo
domin⁹ bonꝰ dispēsatoꝛ nō tyrannus dissipatoꝛ.
¶ Oīa sunt p̄ncipis: nō quidē ꝓprietario iure:
nec p̄ se: sed p̄ necessitate reipublice. Et quid mi
rū cū necessitas facit (p̄sone etiā singulari) aliena
esse sua. ¶ Oīa būficia sunt pape tanꝯ ordina
toꝛi sup̄mo: nō tanꝯ dn̄o aut possessoꝛi: imo nec
tanꝯ īmediato dispēsatoꝛi regularit et vniuersa
liter: nisi p̄latoꝛ infernoꝛ iniq̄tas: aut manifesta
ecc'ie vtilitas casibꝫ certis istud exigeret. ¶ Ab
vsurarijs et raptoribꝫ quos cōstat ex alio iusto ni
hil habere: stipēdia seruitoꝛ̄ suscipe nō licet sub
pena restitutiōis faciēde et p̄ticipatiōis in crimi
ne. ¶ Ab vsurarijs et raptoribꝫ q̄s habere cōstat
aliud ab vsuris et rapinis sufficiēter p̄ sustentatō
ne tot seruitoꝛ̄: vtputa q̄ttuoꝛ et nō plurū potest
seruitoꝛ sibi necessari⁹ vn⁹ ex illis q̄ttuoꝛ stipēdia
obsequij sui recipe: aliter nō. ¶ Nō dimittit pec
catū nisi restituat ablatū: ḣ est nisi voluntas effi
cax restituēdi assit dū possibilitas et oportunitas
accesserit: et prout sapiēs p̄sertim cōfessoꝛ p̄rela
tus determinabit: vt q̄ veris dn̄is si supsunt: aut
heredibꝫ suis: aut si fieri nequeat: ḋa nō sunt aut
ignorant: in pios vsus referant ablata. ¶ Nemi
ni de bonis alteri⁹ ipso inuito licet ducere statuꝫ
vltra parcā necessitatē sui et suoꝛ: macie vbi pos
set laboꝛare: aut etiā in casu mēdicare ꝓpter hoc
bonoꝛ omniū cessionē p̄ funali remedio iura cō
stituūt. ¶ Fur aut raptoꝛ nō solum tenet restitue
re ablata sed damna inde sequēna oīmbꝫ rite cō
pensatis. Similit retētoꝛes testamētoꝛ: aut pl⁹
iusto differētes eoꝝ cōplenonē in graue iactura
animaꝝ. ¶ Nemo de necessarijs suis simplicit
tenet elargiri: immo nec de necessarijs ꝑm statū
suū: sed nec de superfluis suis vt sua sunt sub pena
peccati mortalis: nisi vbi grauis necessitas circa
alterū ipso p̄sumere debente q̄ alⁱ nō succurret
immineret. Necessitas eñ extrema p̄mi p̄fe
renda est soli decentie ꝓp̄ status: quāto magis
superfluitati. ¶ Scienter dimittere superflua sua
notabiliter cōsumi per putrefactionē aut alⁱ: po
tius q̄ in vsus pios ipsa largiāt vir a culpa mor
tali aut nunq̄ potest excusari. ¶ Thesaurizare
de se nō est illicitū sed prouidū: q̄uis ex circūstā
tijs potest fieri criminale: vt si fiat ex alieno: aut
desperando de diuino auxilio: aut in grāde p̄
iudiciū reipublice: aut si alijs perennibꝫ nō suc
currit. ¶ Vendere rē charius q̄ empta est: si nota
bilis sit excessus i lucro: oīmbꝫ miserijs et pericu
lis et industrijs bincande cōpensatis: est regulari
ter de se malum: et peius si ꝓpter indigentiā p̄rori
mi bocfiat. Et si res vēdita ex sua industria me
liorem conditionē nullaꝫ adepta est: nec in se nec
extrinseca cōsideratione: vt quia ꝓpinquioꝛ et ad
vsum facilioꝛ: et similia. ¶ Defectus rerū venden
darū quos quilibet ad extra p̄sumit cognosce
re de facili: licet nec abscondēdi sunt fallacibus
cautelis: sic nec eos dici necesse est: p̄sertim q̄ ad
foꝛi exterioꝛis iudiciū: et quo ad deum: etiam si p̄
cij q̄titas ꝓportionabiliter ad defectū minua
tur. ¶ Damna que alijs nō ex culpa et negligen
tia sua mercando incurrit: potest vendēdo dedu
cere. P̄sertim si damnū sit pertinens de sec q̄
si regulariter ad mercaturā: alioquin nō oporteꝛ
vt si venditoꝛ merces ignis fortuitus absumpse
rit. Secus p̄terea vbi ex culpa vl' sponte alijs
merces defectuosas cōduxerit: vt in equis et mu
lis fieri solet: sed nō licet vt vendātur p̄ integris
neq̄ deus irridet. ¶ Cum deceptione vltra medi
um iusti p̄cij cōtractū initum leges interimūt.
In alijs vero casibus etiam si peccent venden
tes res suas enoꝛmiter: tamē restituere nō tenen
tur ementibꝫ q̄tum regulariter occurrit iudican
dum. ¶ Legittime p̄scribens in re p̄tio alie
na illam neq̄ quo ad foꝛum exteri⁹: neq̄ quo ad
deum reddere cōstringit. Secus si fraus in p̄
scribendo fuit: vt defectus bone fidei: que fraus
si pateat in iudicio exterioꝛi ad reddendū p̄scri
bens impellitur: quanto magis apud deū si late
at aut pateat. ¶ Mercatoꝛes earundē rerum si
cōspirent ad inuicem q̄ non nisi p̄ tali p̄cio
notabiliter excessiuo merces suas tradent ipsi q̄
ad foꝛum exterius si sciantur: et quo ad interi⁹ dā
nandi sunt. ¶ Solutio decimarū sacerdotibus ē
de iure diuino: quatinus inde sustententur: sed q̄
tam hanc vel illam assignare: aut in alios reddi
tus cōmutare p̄situi iuris existit. ¶ In reddi
tibus ad vitam emendis: aut gregibus oīum p̄
standis ad medīū lucri: sic in mercaturis: sic in si
milibus regulariter cōtractibꝫ qui non penitus
ex vno latere claudicant: quia videlicet ad vtrū
libet: nunc lucrum: nunc dāmnū imminet: nunc
vendēti: nunc ementi: nulla videtur esse malicia
de genere: sed circūstantijs alijs vestiri male pos
se nullus nescit. ¶ Campsoꝛes p̄ centū francis
reddentes certam quotam in fine anni cum inte
gra pecunia: et similiter mercatoꝛes difficile ē ab
illicito contractu liberare: nisi bonificauerit boꝝ
contract⁹ causa p̄ia: quod fieri nō nunq̄ posse nō
negamus: sed securius est oppositum. ¶ A re
bus que vsu peioꝛantur: a rebus insuper quarū
vsus absq̄ translatione dominij fructum affert
certum licitū est p̄cij locatiōis adipisci. ¶ Em
ptionē decem solidoꝝ ad perpetuū supra fundū
aliquem centū librarum: aut sub obligatione to
tius magne hereditatis difficile esse dicunt aliq̄
per directum iustificare: per indirectum autem
posset aliquis totum funduꝫ vendere p̄ viliori

precio: postea ipsum cariori recipere vsq; ad deductionem illorū decem solidoꝝ.

De gula.

Tle que est appetitus immoderatus comedendi non cōpetit ex suo genere q̄ sit mortalis: nec etiā delectatiōi inde conse
x quēti. ¶ Fit autem mortalis tripliciter. Aut si comestio est contra prohibitionem vel votum: siue hoc sit ratione cibi: seu tpis: seu loci. Aut secūdo quādo alia que fieri precepta sunt: ob gulā sciēter vere vel interpretatiue omittūtur vel perpetrantur prohibita. Aut tertio deniq; quādo corpus aut ratio notabili detrimēto per gulā scienter vere vel interpretatiue pregrauat. ¶ In moralibus ille dicitur interpretatiue scire aliq̄d q̄n ⁊ si actu scire negligat: scire tamē debet: ⁊ diserimini non semel obycere. Vocamus insuper sciētiam nō per demonstrationē: sed per vehementē ⁊ probabilē coniecturā. ¶ Jeiunijs ecclesie vl' alteri abstinētie nemo cū notabili ⁊ p̄cognito grauamine sui corporis ⁊ vsus rationis obligatur: seclusō scandalo. Nemo tamē leuiter sibi fingat grauamina ex ieiunij abstinentia: quoniā ex ipa pauciores pereunt q̄ ex gula. ¶ Pueri ⁊ senes et pregnantes ⁊ nutrices ⁊ infirmi ⁊ pauperes nō habentes vnde semel refici possint ⁊ laborātes non habentes aliunde statum competentē ⁊ itinerantes auctoritate plati: ⁊ alij consuetudinem dioceſis in qua sunt insequentes ab ecclesie ieiunijs regulare ius capit. ¶ Votū charthusieū. de non esu carniū: votum insuper aliorum religiosorum de multis obseruationibus duris: alīs licitis: votū deniq; particulariū personarū de certis cibis non edendis in eternuz: vt de capite in certis casibus necessitatis extreme probabiliter si vota hec tenerentur imminentis: debēt immutari. Non enim licet aliū contra dei preceptum occidere: quāto minus seipsum: secludimus tamen in omnibus scandalū pusillorū. ¶ Deterioꝝ atq; periculosioꝝ est abstinētia imoderata q̄ voracitas aut ebrietas: si dicta abstinentia vsq; ad turbationem cerebri ⁊ vsus rationis: notabiliter ⁊ scienter vergat ⁊ adducat. ¶ Peccata regulariter quanto sunt spiritualioꝝa: ⁊ quanto sunt sub maiori specie boni palliata: tanto periculosioꝝa sunt ⁊ a sanatione magis distāt. ¶ Habētes impedimentū de non ieiunando legitimū: qō non est exceptum a iuribus per expressum securius agunt: quāq; non sit necesse: si dispensationē prelati quesiuerint: ⁊ q̄ secrete agant id quod agūt: ne alq̄ scandalizent. ¶ Caritas frāgere concedit comestionē alīs illicitā: quādoq; propter hospitem quādoq; propter infirmi consolationem quādoq; propter obsequiū prestandū: vt in seruitoribus monachoꝝ ⁊ etiā principū pregustā-

do: ⁊ etiā pregustantibꝫ cibos eorū esus conceditur. ¶ Preceptū de ieiunio ecclesie potest aliquā do seruari dum contra deū mortalis gula committitur. Sic in multis dicendū est. ¶ Ebrietas tunc mortalis est ⁊ generaliter oīs delectatio cibi ⁊ potus: quādo aliquis tanta libidine comedit ⁊ bibit: q̄ postponit deū: sic q̄ vbi etiā dei p̄ceptum vno modo vel alio deberet a se violari: nihilominus a tali delectatione nō cessaret. Secus si delectetur etiā ex consensu libero citra deū non hoc facturus si deus prohiberet: tunc enim vel nullū est: vl' tm̄ venale delictū. Et habet hec regula in multis alijs materijs vtilem locū suū. ¶ Probabile est comedentem ter in die ieiunij sine causa non esse preuaricatorem precepti in tertia comestione sicut in secūda: quāq; oppositū tenere sit securius. ¶ De comestionibꝫ spēz ⁊ silibꝫ consuetudo teneatur: ⁊ delectationis nimia libido vitetur: ¶ Inebriare aliū scienter vt vsu carat rationis in eius notabile detrimentū: peccatum mortale est.

De luxuria

y

Uxuriam ex genere suo mortalem dicimus ppter corruptionē generatiue virl tutis maiorem q̄ nutritiue ac minorem eius necessitatem: ⁊ quia contrariat huic precepto: Non mechaberis: ⁊ vt per bona matrimonij actus iste querat excusari. ¶ Consensus in delectationem luxurie circa obiectū sibi prohibitum est mortale peccatū: siue sit in cogitatiōe: siue in verbis aut in visu: aut tactu: aut nutibus: aut operatione. Quamobrem familiaritas magna hominū carnaliū mutuo: presertim ad nudum quantumcūq; sint eiusdem generis: aut sexus: aut diuerse etatis: periculo prima est: ideoq; vitanda est. ¶ Grauitas peccatoꝝ luxurie ex genere sic ordinatur sm̄ grauius ⁊ minus grauet: quāq; ex circūstantijs possit eoꝝ grauitas aliq̄ variari. Bestialitas cum brutis. Sodomia cū eodem sexu: aut in vase non ordinato. Mollicies secum. Sacrilegiū dicatarū. Incestus parentum. Stuprum virginū. Adulteriū ligatorum. Fornicatio solutoꝝ. Luxuria generaliter. ¶ Licitum est suā castitatem sicut propriā vitā defendere vim vi repellendo. ¶ Delectatio viri cū vxore licita est causa prolis: causa reddendi debitū: causa preseruatiōis ab incontinentia prohibita. Et si sola delectatio queritur: infra metas tamē vinculi matrimonialis: sic q̄ extra non quereretur: neq; fit cum circūstantijs aliunde prohibitis: illud aut nullum aut tm̄ venale peccatū est. ¶ Uxoratoruz alter peccare potest mortaliter in matrimonio si cum detrimento notabili prolis concepte aut generande scienter fiat: vt ten-

pore menstruorũ: si extra vas: si cũ desiderio absentis quasi presentis alterius nõ sui: si principaliter ex causa aut ex fine mortaliter noxijs. ¶ Facilius est sepe ab opere carnali totalis abstinẽtia sicut in viginibꝫ ꝛ viduis: ꝙꝫ modeste maritalez copulam exercere: sicut febris potu: ꝛ ignis flatu ꝛ prurit⁹ attactu tandẽ magis succenduntur. ¶ Quia corpus sacerdotis si vxoratꝫ esset vxoris sacerdos qui totus esse debet domio cõsecratus ꝛ expeditus a cura rerũ familiariũ: ꝛ solutus legibus ciuilibꝫ: ꝛ orationi iugiter vacare: rationabiliter astringit voto castitatis.

De preceptis decalogi

Z Iligere deũ super oĩa ex toto corde ex tota aĩa ꝛ ex tota virtute: quãtuz
d sufficit viatori ad salutem est taliter affici ad deum actu vel habitu ꝙ dei amicicĩã cuiuslibet alteri⁹ rei dilectioni anteponit. Sic ꝙ pro nulla dilectione sui vel alterius charitatẽ dei vellet deserere per trãsgressionẽ cui⁹cũꝫ precepti diuini. ¶ Nemo ꝑm legem tenetur pot⁹ eligere annihilationẽ seu dãnationẽ etnam ꝙꝫ peccare mortalit. Neutrũ quippe põt eligi licite: stante lege de ꝓcepto habẽde charitatis cũ qua neꝙꝫ annihilatio stat neꝙꝫ dãnatio. ¶ Pro posita alicui viatori ista questiõe ꝛ similibꝫ: an citius pateret esse in igne ꝙ vnuz diem ꝙꝫ peccato mortali consentire: nõ teneꝛ circa hoc deliberare absolute de altera partiũ: sed teneat suspensũ iudicium ꝓsiderãdo fragilitatẽ suam: ꝛ fidendo in diuina miscdia: que vel nõ patiet cum in talẽ tẽtationẽ incidere: aut si patiat: deus faciet cum tẽtatione puentũ vt possit sustinere. ¶ Propositis hmõi q̃stionibꝫ qõ hõ faceret tẽtatione forti presente: Aliud est optare ꝛ desiderare illud quod ẽ melius: ꝛ iudicare illud esse eligibil⁹ aut min⁹ fugibile altero: aliud deliberare absolute ꝙ ipe sic faceret ꝛ sic eligeret. Quoniã primũ est pie ꝛ fidelis anime: secundũ de ꝑsumptione ꝛ temeritate culpatur. ¶ Jurare per deum qõ est cum testẽ veritatis adducere: fit licite immo meritorie: dum veritas subest: ꝛ reuerẽtia comitatur ꝛ pia necessitas ex humana infirmitate cõsurgens impellit. ¶ Jurare in vanũ est ꝓprie deum in falsitate: cuius esse testis nequit: inuocare. Jõo dum ex deliberatione fit: semꝑ est mortale. ¶ Exigere iuramenta ab his de quibꝫ vehemẽtior est ꝑsumptio ꝙꝫ de opposito apud exigentes ꝙ deierabũt: ꝛ ad hoc ex deliberatiõe inducere: vir aut nũꝙꝫ caret mortali delicto nisi forsan quandoꝙꝫ apud iudices quibus ex officio sic exigere necesse est. Neꝙꝫ necesse est neꝙꝫ vtile ꝛ sepe crimino⁹ exigere iuramenta ab his ꝙ questionãtur ĩ iudicio exteriori ecclesiastico vel ciuili quando ꝑsumi potest vehementer ꝙ quidam deierabunt: ꝛ quando cor iuramento nullatenus statur. ¶ De re penitus occulta que sꝛ non potest ꝓbari testibꝫ duobꝫ: neꝙꝫ rem publicam scandalizat: nullus in foro exteriori licite potest ab alio inuito iuramentũ extoꝙre. ¶ Quãuis semper non tamen ꝑ semꝑ obligemur colere deum: nõ solum mentaliter: sed etiaz signis exterioribus: illa tamẽ signa pro varietate tẽporis ꝛ hominũ possint variari: sicut st orationes: genuflexiones: thurificationes: pstrationes ꝛ presentationes candelarũ: victime ꝛ similia. ¶ Signis exterioribꝫ nunꝙꝫ bene colitur deus quando illa nequeunt fieri bono animo: vel scandalizant ex similitudine sui ad idolatriã: aut aliam inhonestatem quẽadmodũ fit in insanꝫ stultorum apud multos: ꝛ in istis delationibꝫ baculorum per mulieres sacris ornamentis indutas: ꝛ quibusdam similibꝫ: que oĩa prelatorum⁹ sollicitudo tenetur abradere. ¶ Obseruatio sabbati quo ad circũstantias temporis ꝛ modi ꝛ loci ꝓ maxima parte relicta est determinatõi prelatorum: que cognoscit tum ex eorũ institutis: tũ ex cõsuetudinibꝫ per eos legitime toleratis. ¶ De operibꝫ seruilibus non exercendis diebus dominicis ꝛ festiuis: plus ꝛ frequẽter determinat consuetudo loci ꝛ personarum a prelatis tolerata: ꝙꝫ alia lex scripta. ¶ Cõsuetudo exercendi opera seruilia hec ab istis: hec ab illis in dieb⁹ festiuis: tũc maxime dicenda esset corruptela quando totaliter a seruitio dei ꝛ a cultu festorum: ꝛ maxime ab auditu misse: reuocaret: quando preterea hec seruilia magꝫ ex cupiditate ꝙꝫ pia necessitate reipublice pertractant. ¶ Joci ꝛ alie recreationes corporales apud vulgus diebus festiuis: ꝙꝫ ꝙꝫ sep⁹ admixtas habeant malicias cõtra dei legez: nõ tamẽ ꝑ directũ ecclĩasticis obuiant institutis.
¶ Opera seruilia plerũꝙꝫ fructuosius fierẽt si nõ ea ꝓhiberet ecclĩa: ꝙꝫ illa que vulgares in festis exercent. Propterea prelato⁹ interest attẽdere circa festiuitatũ multitudinẽ ne sit illa ad cumulum peccati potius ꝙꝫ ad cultum dei. ¶ Diligere proximũ sicut seipsum est velle proximo ea oĩa que ꝛ ꝑm rectã rationẽ hõ vellet similiter proximũ sibi velle sibi. Hec aũt sunt indispensabilit hõa charitatis ꝛ gl'ie. ¶ Quia bonis fortune ꝛ nature ꝛ gratie gratis date: pũt boies abuti in gnicie sui vel alioz nõ ꝗlibet teneꝛ velle illa cuicũꝙꝫ primo suo: sed aliquãdo nõ velle: quia ꝛ ꝑm rectaz rationẽ ita deberet hõ velle de seipso. Sic indeꝛ cum amore primi necat ipsum aut bonis spoliat Sic ingenium ꝛ scientia ꝛ diuitie possunt desiderari isti vel illi ꝓuo nõ adesse: dũ nocitura creditur. ¶ Ante religiõis ingressum teneoꝛ prouidere necessitati parẽtũ meoꝛ extreme si possum: dũ nõ aliũde patet eis prouisio: nec excusaret me religionis ingressus quin peccem intrando ꝛ post introitum pfitẽdo. Si tamen necessitas illa non

sit extrema: aut patet aliūde ꝓuisio: nō tene/
or ꝓ iunādo extre religionem iam professam.
¶ Superioribꝫ nr̄is q̄ oēs dici patres possunt
obediēdū est: de rigore in eis solū in quibꝫ su/
periores sūt: magis aūt ei cui⁹ autoritas po/
tior est attētis circūstātijs ꝑsone: ꝑis: reipub
licē: z vtilitatis in istis: vt in cōcernentibꝫ rē/
publicā plus obediendū est principi q̄ patri:
secus in re domestica. Proportionabiliter de
monacho respectu pape z epi z abbatis: z ꝑn/
cipis tpalis: distinctio locum habz. ¶ Quāto
plures dilectiōis causē ꝯcurrunt circa alquē
ꝓximū: vt est habitudo ꝓximitatis z subiectōis
adinuicē: bonitatis z rō cognatōis: bñficen/
tie: cōsortij: patrie: z similiū: tāto ceteris paribꝫ
ille debet plus amari z ꝓferri: tū obligatio le
gibꝫ cauta ꝓcipue seruanda est. ¶ Ab inimico
parato totaliter satisfacere de iniuria: ego tene/
or satisfactionē suscipere: vel indulgere: tū ꝓbū
meū: aut societatē solitam: aut alia dilectiōis
signa: possum interdicere ad mei z sui caute/
lā: z nō ad rancorē. ¶ Inimicū nō paratū cor/
rigi diligo: q̄ntum sufficit ad salutē: si ei nolo
malū dānatiōis: neq; dānū tpalis per iniusta
media. ¶ Inimico meo incorrigibili optare
fas habeo: vt taliter sibi sit in aīa vel in rebꝰ
q̄liter sufficit ad ꝺ q̄ neq; mihi: neq; reipub/
lice inutilū dānū possit inferre. ¶ Jure na/
turali vim vi repellere licet: si q̄ impetat⁹ ali/
quis a q̄licūq; ꝑsona cuiuscūq; dignitatis etiā
papalis via facti: z nō habēs iuris remedū:
fas bz iniuriantī de facto resistere ꝓ⁹ q̄litatē
iniurie. s. quātū requirit: z sufficit ꝓtra illū ad
sui tutamentū ab hac facti via. ¶ Casus mul
ti esse possunt: in quibꝫ aliqs se gerēs ꝓ papa
z ꝓ tali habit⁹ ab eccl'ia: potent a subdito lici
te vel occidi vel incarcerari: vel ꝓ modū quē/
dā appellatiōis ab eo: vel subtractiōis a sua
obedientia declinari: nisi forte obstare mōstret
ꝓstitutio aliqua: nō hūana solū: sz diuīa atq;
reuelata: huic naturali iuri ꝓiudicans. ¶ Hū
q̄ ꝓ saluatiōe vite: aut cuiuscūq; rei sue: licet
alicui mortē alterius de ꝓ se: scienter via facti
procurare: z maxime illi⁹ qui nullā infert iniu/
riā. ¶ Hunq; ꝓ saluādo vitā suam corporalē
sūt inopi via facti a se: perimēdi: vt si nō aliter
euadere potest: aliqs se ꝑsequentē q̄ conterē/
do paruulos viam obsidentes: mors potius
est expectanda: ita dū q̄s est in extrema famis
necessitate: nō debet ab alio similit famelico
panē necessitatiū extorquere.

De sacramētis

1 A omni sacramēto si desit intētio
actualis vel habitualis faciēdi il/
lud q̄ chr̄istus instituit z ecclesia
intendit: nihil agit. Silr si forma omittit aut
corrumpit. Et si materia debita: aut si minis/
ter idone⁹ defuerit. ¶ Et hoc precise q̄ aliqs
scismatic⁹ est: vel hereticus: vel ꝑcussus z excō
municat⁹: vel degradat⁹: nō reddit impotēs
ad efficiendū vel conferendū sacramēta: nisi
desit aliūde vel potestas ordinis: vel intentio
debita: vel materia: vel forma: q̄uis exercēdo
talia in casibꝫ ꝓhibitis: grauis delicti reus te/
neat. ¶ Fiat semp q̄ melius erit de possibili
bus: dū circa sacramentoꝝ ministrationē du
bitatio aliqua ꝓgerit: aut supplcat caute id
q̄ omissum fuerit: et sub quadā ꝓditōe: si nō
erat illud iterandū. ¶ Cerimonialia seu figu
ratiua legis antique aū chr̄isti passionē erant
iudeis necessaria: postmodū ꝓ aliquo tpe lici
ta sed inutilia: tandē vt nūc obseruantibus z
spem in eis ponentibꝫ mortifera: nec ab eis su/
mendū est efficax argumentū q̄ modo talia i
aliquo casu agere debeam⁹. ¶ In casu dubio
vehemēter an aliqs sit vel nō sit baptizatus:
vt si sit expositꝰ vel baptizatus in noīe chr̄isti
tm̄: aut alio tali dubio iteret baptismus sub
hac ꝓditiōe: si tu es baptizatus: ego nō te ba
ptizo: z si non es baptizat⁹: ego te baptizo In
noīe patris z filij z spūssci amē. ¶ Baptismū
sanguinis dat martyrū: z flāmmis contrito
de peccatis aut satisfacto gratuita. Primus nō
reiterat: alter ab obligatiōe baptismi flumi⁹:
si facultas affuerit: nō excusat. ¶ Ea que sunt
de decentia sacramentoꝝ notabili instituta z
promulgata ab eccl'ia: nec abolita sūt ꝓ nō vsū:
z si nō sint de necessitate sacramēti ad faciē/
dū id quod intendit: sunt tamē de necessitate
precepti ad obligandū ne sciēter z negligēter
absq; rationabili causa dimittant. ¶ Forma
in oī sacramēto pōt corrūpi: aut ꝓ addito/
nē: aut per subtractionē: aut variationez: aut
interruptionē notabilē: q̄ modica nō impe/
dit. Similiter additio: subtractio z variatio:
si neq; trahāt formā ad sensum aliū: neq; i in/
telligibilē reddāt: licet indiscrete z culpabiliter
fiāt: sacramentū tm̄ nō annulāt.

De sacramēto Baptismi

b Ec in baptismo sunt de necessitate A
sacramēti. Minister idone⁹. Ma/
teria q̄ est aqua elementaris fluida:
ad differētiā luti z aquaꝝ: q̄ sunt artificiales.
Intentio actual' vel habitualis faciēdi quod
eccl'ia intendit. Intingēdo nō submergendo
ex aqua illa baptizandū: aut eius partē ꝓnci
palē nudā. Et q̄ aliq̄liter ꝓsentiat. s. actu: vel
habitu: vel in parentibꝫ. Dicendo simul hāc
formā: Ego baptizo te in noīe patris z filij et
spūssci Amē. ¶ Minister idoneus baptismi

B

regulariter ⁊ extra casū necessitatis est ex ecclesie precepto sacerdos: qui p̄mittere habet exorcismos ⁊ cathezizationē: ⁊ alia obseruare que in libris cōtinent. Sed de necessitate sacramenti requirit: q̄ minister sit viator: ad excludendū angelos vel demones: qui simul possit intingere ⁊ verba p̄ferre: ad excludendū mancū et mutū. Alium a se: quia nemo seipsum baptizat. Et intēdens dare actualiter vel habitualiter: quod ecclesia intēdit: etiā si nihil credat de effectu. ¶ Baptizādus idoneus est quilibet viator nō baptizatus: qui consentit interpretatiue baptizari: vel in fide parentū: vel offerentū eum: vel ecclesie: si nunq̄ fuerit capax rationis: vt paruuli. Si autē fuerit aliquādo capax rationis: ⁊ dissenserit cōtinue baptizari: aut si nullo modo consentiat dū vtitur ratiōe: baptizari nō debet. Secus si per ante cōsenserit nec reuocauit: q̄ p̄sumit ab ecclia nūc p̄sensurus: si ratiōe nō careret. ¶ Baptizandū nō est fas p̄fiteri sacramētaliter: cū baptism⁹ sit ianua sacramentor̄: et de originali cōtritio actualis nequaq̄ exigit: de actualib⁹ vero sufficit displicētia in generali absq̄ obice male volūtatis p̄ponētis actualit se peccaturū: quo obice postea cessante: baptismus efficaciā suā capit. ¶ Baptismus dimittit penam ⁊ culpā ex integro: loquēdo de pena debita peccatis: nō ex ciuili institutiōe: vt sunt irregularitates: ⁊ mortes p̄ delictis certis: loquendo p̄terea de pena debita per se: q̄ penalitates hui⁹ vite debite originali p̄ accidens manent: vt sitis: fames ⁊c. quor̄ causa est peccatum originale: sine quo nō remissent. ¶ Si paruuli infideliū baptizent inuitis parentib⁹ in fide ecclesie: illi sunt vere baptizati: nec debēt reddi parentib⁹: si periculū timeat. Similiter illi qui metu inducunt ad interi⁹ p̄sentiendū baptismo. Quāq̄ talia agere cōmunis vsus ecclie nō approbet. ¶ Baptismū fluminis differre licet: q̄n et vbi non apparet fm veri similes coniecturas p̄prima mors: et sperat possibilitas seu p̄gruitas maior recipiendi in posterū: quo casu ⁊ si subito baptizandus moreret: saluus esset.

De sacramento confirmationis.

B Acramentū cōfirmationis ad robur institutū: tenet quilibet christi anus habēs vsum rōnis nō p̄tem nere: p̄sertim imminēte periculo p̄fessionis christi corā infidelib⁹ faciēde.

De sacramento eucharistie.

E Ucharistie sacramentū duplicem habet formā ⁊ materiā de necessitate sacramēti. Forma cōsecrationis corp⁹ christi est ista: Hoc est corpus meū. Et forma sanguinis: Hic est calix sanguinis mei: aut huic equiualēs: quod dicit̄ p̄pter grecos. Materia corporis christi est panis de tritico p̄ maiori parte. Materia sanguinis: vinū de vite nō transsubstantiatū in aliā speciem: vt in acetū. ¶ Celebris cōsuetudo ⁊ ordinatio superior̄ in eis que ad solēnitatē misse: ⁊ generaliter omniū sacramētorū spectāt: obligant ad nō p̄tenendū hmōi cōsuetudinē ⁊ ordinationē: quas libri solēt habere: obligant p̄terea vt negligentia frequēs ⁊ crassa fugiat. ¶ Facta diligentia solita fieri in talibus circa materiā corp⁹ ⁊ sanguinis si per maliciā: aut negligentiā ministri aliter oblatū fuerit q̄ debeat: vtputa aqua p̄ vino: peniteat in omnē euentū sacerdos: et si reus nō sit: ⁊ quod omissum est: suppleat vel emendet: p̄sertim vt integritas in cōfectione ⁊ p̄fectione sacramēti seruet. ¶ Discrimē noui peccati mortalis in celebrādo vitatur: si post discussionē p̄sciētie: que regulariter in talib⁹ haberi solet: celebratur⁹ nō habeat p̄scientiā firam aut eque firmā: sicut de opposito: q̄ sit in peccato mortali vel alio legitimo impedimēto: vt est irregularitas. Et hec vocat certitudo moralis vel ciuilis q̄ homo sufficienter p̄batus est. ¶ Existēte casu quo homo potest celebrare licite: ⁊ a celebratiōe licite desistere: laudabilius est ceteris paribus celebrare: tum q̄ opus de se p̄riuilegiatū est et fructuosum: tum q̄ a nobiliori virtute p̄cedit celebratio: que fit ex amore q̄ omissio: que ex timore generat. ¶ Laudabilius est q̄ oppositū ceteris paribus ⁊ cessante legitimo impedimēto: quotidie celebrare. ¶ Pollutio nocturna tollēs sufficientē deuotionē recollectionē ⁊ reuerentiā ad sacramentū: eo q̄ anima magis inde bebetat ⁊ carnalis effecta est: impedit a celebratione: q̄diu talis carnalitas et bebetudo regnauerit: nisi casu necessitatis vrgēte: vt si sacerdos sit vnicus: ⁊ missa parochialis fuerit celebranda. ¶ Homo q̄ p̄pter habitus virtutū ⁊ facilē sui recollectionē vel aliūde manet deuot⁹ ad sacramentū ⁊ reuerens: post nocturnā pollutionē: nō videt per eā impediri: quin celebret die sequēti: confessione tamē in omnē euentū p̄cedēte: q̄m nulle sordes corporales impediunt: nisi p̄ q̄nto vel sunt peccata: vl' sunt in horroē ⁊ scandalū assistentiū: vel deuotionē debitā tollūt. Vir eñ lepros⁹ ⁊ vir mēstrua patiens a celebratione secreta non arcentur. ¶ In oñi adoratione sacramenti altaris sub E

intelligit cōditio ista vel silis: si ꝓfectio rite
& debite ꝑm institutionē christi fuerit celebra
ta: ac perinde adorās alien⁹ est ab idolatria:
q̄uis celebrans & nō ꝓfectus esset in culpa.
¶ Apparente figura circa sacramentū: alia a
figura solita panis & vini: nō ꝓuenit sacramē
tū sumi sub illa forma: neq̄ sine ꝓditione im
plicita vel explicita debet adorari. ¶ Positis
pluribꝰ hostijs sup altare: si sacerdos intendit
gñaliter oīes consecrare: ille cōsecrate erūt.
Si tm̄ duas ex illis q̄s determinate signat:
ille due sūt tm̄modo ꝓfecrate. Si illas duas
intentio sua nō determinat: nihil ibi cōsecrat
obstante cōfusione intentionis: ꝓpter quā ista
nō magis q̄s illa pōt dici ꝓfectus. ¶ Regula
riter vitupa bile est & sepe criminale: q̄ sacer
dos a celebratiōe: et catholicus babēs vsum
rōnis ab eucharistie susceptiōe: totaliter absti
neat. ¶ Illi pueri sunt idonei suscipe eucbari
stiā: & ad ħ ligari vident semel in anno: q̄ ꝑm
leges censentur babiles ad nubendū. Potest
quoq̄ deuotio etatē bāc ꝓuenire: sicut in qui
busdā etatē supplet malicia. ¶ Audire missaꝫ
integrā est de obseruatiōe sabbati: hoc est die
rū festoꝝ ꝓ tēpore legis euāgelice: nisi p im
pedimētum legitimū aliq̄s se tueat. Tale ꝓ
impedimentū ꝑm loca et tpa & etates & cōsue
tudines varie iudicat. ¶ Obligati celebrare
p quolibet duoꝝ: vnā missā: nō absoluit vna
celebratio: vna quippe missa virtute opis ope
rati: ex quo finiti valoris est: nō tantūdē tollit
de pena: nec tantū redimit quantū due. ¶ In
anniuersarijs ecclesiaꝝ: et receptione missarū
ꝓ vno ꝓtio siue sustētationis: & in similibꝰ:
interꝑtatio vin sapiētis locū habet: alioquin
nō videt quō sex aut septē anniuersaria in ec
clesijs cathedralibꝰ: licite simul eadē die iun
gerent. ¶ Obligati ad subsidia spūalia tuti
us est dirigere intentionē suā ad deū: sic q̄ digne
tur disponi de valore sacramētoꝝ vel suoꝝ
bñfactoꝝ: qualiter & quātū videt se apud bñ
factores esse constrictū. ¶ Charitaſ maioris
est spiritualis elemosyna: q̄ gratis distribuit
merita sua satisfactoria ad liberationē aniaꝝ
q̄s elemosyna corporal'. Et q̄q̄ talis nō in de
minus habitur⁹ sit de ꝓmio essentiali: tardi
us tamē inde de ꝓprijs peccatis ceteris paribꝰ
satisfacit. ¶ Fallunt plurimū bi qui potentes
aliunde viuere: obligāt se ex bonis ecclesiasti
cis vel alīs: ad satisfaciendū ꝓ alienis delī
ctis: cū hoc cedat in retardationē satisfaciēdi
ꝓ ꝓprijs: et hec sola radix improbare bene
ficioꝝ pluralitatē sufficeret. ¶ Expediens vi
deret vt nulla excōmunicationis sentētia fer
retur de facto a iure vel iudice: neq̄ ꝓ ꝓsenti
: neq̄ ꝓ futuro: nisi ꝓ manifesta cōtumacia:
qua se mōstrauit aliquis nō paratum audire
ecclesiā: alīs qualiter haberet sicut ethnicus
& publicanus si audire ecclīam paratus est.
¶ Expediēs videt: vt nullus teneret alīū vita
requātūcunq̄ excōmunicatū a iure: nisi post
q̄s a suo iudice fuerit denūciat⁹ esse talis. Si
quidē in oīni casu alio videt possibilis excu
satio & interpretatio eoꝝ: que aliq̄s cōmittit
vnde excōmunicari dignus est: q̄ nō debeat
euitari a particulari ꝑsona. Et ħ tolleret ma
gnā in politica ꝓuersatione cōfusionē. ¶ Ex
pediens videt vt oīes sentētie excōmunica
tionis late sentētie in iure scripto: quaꝝ vsus
nullus est: aut plus obest q̄s prosit: expressa re
uocatiōe: tam in puincijs q̄s in dioc̄esibꝰ: in
ecclesia vniuersali cassarent. ¶ Expediens vi
deret institutio aut iā institutoꝝ talis interꝑ
tatio: vt solus excōmunicat⁹ aut suspensus a
iudice: et ꝓ tali denūciatus ꝓtrahere vicere
tur irregularitatē: immiscēdo se sacramētis:
et q̄ solus talis a potestate absoluēdi in fo
ꝓscetie spoliatus censeret. Scrupulos eīm a
subditis vix aliter auferibiles: ꝑsertim in ma
teria sacramētalis confessionis bec auferret.
¶ Expediēs videret vt nulla sentētia excom
municatiōis ferret: nisi ꝓ cōtumacia facta in
reb⁹ pure spiritualibꝰ: vt vbi trāsgressio vriget
manifeste ī dissipationē fidei: & sue spūalis li
bertatis. Nō eīm debet (vt videt) grauior esse
in foro exteriori punitio trāsgressionis q̄s dā
nū fuerit illatū. ¶ Expediens⁹ est i multis de
fectibꝰ illos: vel tolerare: vel ad bonū finē or
dinare: q̄s ꝓ fulminatiōes sentētiaꝝ et ꝓden
nationū: aut ꝓ ꝑdicatiōes rigorosas: eos co
nari funditus extirpare: vt de encenijs ꝓma
die anni: de capellanis mercēnarijs: & silibꝰ.

De penitentia

D Iuina lex & nō solū ecclie ꝓstitutio obligat ad ꝓfessionē sacramentalē post pctm̄ actuale: vt fiat semel añ mortē. ¶ Hec cōcurrere simul tpe ad iustifica tionē impij necesse est: que sunt Infusio charitatis: expulsio culpe: ꝓuersio liberi arbitrij in deū: & pcti detestatio. ¶ Homo nō semp teneť imediate ꝓfiteri pctm̄: immo nec conteri sub pena noui pcti mortalis: dat eīm spaciū penitentie deus: quale scit fragilitati nostre suffi cere: & illud quātū sit in omnibꝰ generalis re gula diffinire nulla potest. ¶ Omissio in con cernentibꝰ cōfessionē: sicut in alijs actibꝰ pce ꝓtoꝝ: nō vocat omissio: nisi sit respectu actus principal' dū deberet fieri: & nō respectu circūstantiarū: que vel antecedūt vel comitant vel subsequunt: alioq̄n omissiones in vna omissi one numerarētur infinite. ¶ Oīs contritio

includit ꝓfessionē in actu vl' in habitu: aut in ꝓposito vel in voto. Eam ꝯo fieri actu cessante impedimento alio q̄druplex casus ꝓstringit. Primus institutio ecclesie semel in anno. Secūdus susceptio eucharistie vel celebratio: et sacramentoꝝ aliorum susceptio ꝑm quosdā. Tertiꝰ periculū mortis verisimiliter imminentis. Quartꝰ ꝓscientia: q̄ alꝫ nō habebit opportunitas petā ꝓfitendi. ¶ In recordatiōe petī mortalis: dū missa iā ꝓcenerit vsq̄ ad hoc: vt cōmode sine scandalo deseri vel interrūpi nō valeat: aut dū sacerdos alius deest: z viget necessitas sufficit ꝓtritio includens ꝓpositū confitendi. ¶ Circūstantia aut quadruplex est differentia: quedā imptinētes: quedā minuētes: q̄dā augētes: quedā peccatū in aliā speciē trāsmutātes. Et be vltime nō solum sunt circūstantie sz peccata: ideo sunt de necessitate sub confessione ꝓfitende. Primas nō expedit dicere: nec secūdas regulariter: tertias exprimere sepiꝰ vtile est: et quādoq̄ ꝑm quosdā necesse. ¶ Circūstantia aut exp̄essio in ꝓfessione talis z talibꝫ verboꝝ circūlocutionibꝫ exp̄essa sufficit: per quā ꝓfessor de magnitudine peccatoꝝ eius q̄ confitet ꝓ absolutione z penitētia discrete cōferēdis: instruat. ¶ Expedit nōnunq̄ circūstantias dearticulatius vl' inquirere vel dicere: tum ad verecundā humiliationē cōfitētis: tum ad eiꝰ quietationē post modū magis habendā: q̄ omnia dixerit: tum q: circūstantie multe quas esse nullas aut veniales arbitrabat confitēs: peccata sūt mortalia: tum demq̄ ex hoc: q̄ vna circūstantia habita cōfessor de alijs cōiecturat: quas ꝓfitens pudore p̄cessus celat. ¶ Cognito statu eius q̄ confitet q̄ nocet plurimū nimiū sup circūstantiarum particularitate interrogatio: p̄sertim in petis carnalibꝫ: tum ne confitēs verecūdia motus quandoq̄ mentiat: vt pueri z puelle: z hoc in his que nō essent necessaria dicit: tum ne scandalizent z inflammentꝫ in nominatione peccatoꝝ ꝓius incogniti. Propterea discretio maxima requirit: et semp a generalioribꝫ interrogatōibꝫ ad specaliores gradatim z sensim ꝓcedere ꝓuenit. Innocādaq̄ est manus eius quo obstetricante educit coluber tortuosus.

¶ Secretū cōmissum fidei alterius celare est de iure naturali: hoc eiꝫ rationabiliter q̄libet sibi vellet fieri: et aliter socialis cōuictus deperiret. Multo amplius sigillū confessionis secretū esse debet: z nullo casu signo aut ꝓbo reserandū. ¶ Confitens debet regulariter in peccatoꝝ suoꝝ explicatione celare cōplices suos: nisi dū aliter cōfiteri non potest: sicut in incestu cū matre vel vnica sorore. Aut nisi sic dicat z apud talē: q̄ reuelatio debeat ꝓdesse: nō obesse eis qui detegunt. Quō casu nihilominus magna cautela requirit apud confitentē z confessorē: ne zelo ꝓficiendi indiscreto fallant. ¶ Omnia ad confessionē pertinētia: vt penitētia iniuncta: et interrogationes facte: z cetera nō inducentia ad malū sunt de confessionis secreto: ꝓpter quod peccāt (si non excusat eos ignorantia) illi qui penitētias suas et ea q̄ sacerdos eis dixit passim dicunt: z q̄ etiā super hoc inquirunt: quoniā talia p indirectū causant alquādo irrisionē sacerdotis aut confessi culpam. ¶ Qui seduxit alios ad peccatū: tenet ꝓ posse eos postmodū ad viam virtutis reducere nō minus q̄z de damno tēporali illato. Sic de infamatiōe: z similibꝫ. Et ad hoc debet ꝓfessor inducere cōfitentē. ¶ Confessus volens peccatū suū reuelari p cōfessorē: si petatur debet illud extra cōfessionem detegere. Nec tū adhuc est tutū confessori illud onus assumere si remediuz possit aliter incōmodis adhiberi. ¶ Nullus semel rite sacramētaliter absolutus sup vno crimine potest: nisi de consensu suo libero obligari ad amplius ꝓfitendū. Si fit oppositū in quibusdā religionibꝫ: aut casibꝫ institutōes positiue: quibꝫ homo sponte se subdidit: hoc faciunt. ¶ Si confessor presumat verisimiliter sollicitare: aut sollicitari ad peccata: vtputa ad lubricitatē: persona hoc tēnēs debet ab illo: si sit suus curat⁹ petere licētiā alteri confitēdi: qua nō obtenta potest nihilominus alteri ꝓfiteri z absolui. ¶ De statu eoꝝ qui confessi sunt tutꝰ est vt cōfessor nihil dicat: neq̄ ad vituperiū: sicut constat: neq̄ ad laudē: ne inde ꝓfessi superbiant: ne ꝓterea ipsi z alq̄ in hypocrisim ficte confitēdi dilabantur. ¶ Judex cogere volēs ad reuelationē ꝓfessionis peccati: z tenet ꝓsbyter sibi nō respōdere aut dicere hoc nō esse de foro suo. Qꝫ si opponat qm̄ tacendo z nō negādo notare videtur q̄ confessus sit in culpa. Respondendū est q̄ sacerdos aliter agere non potest. Ideo nullū scādalū suo vitio deputat. ¶ Peccatoꝝ q̄ꝫ nō sufficiēter penitenti (vt q: ꝓpositum habet actuale peccādi in futurū) vtile est confiteri: z abstinētias certas recipe. Cui tū confessor expresse iterū et iterū protestet q̄ neq̄ absoluit: neq̄ pōt: neq̄ penitētie tales: aut talis ꝓfessio eundē liberat: quin iterq̄ eadē petā cōfiteri teneat. ¶ Ditis est opinio ꝓ petōribꝫ dicēs sufficere ad absolutiōis sacramētalis fructuosā susceptionē: q̄ cōfessus nō habeat actuale ꝓpositū peccādi: hoc eiꝫ dicūt esse nō ponere obicem. Sz alia sentētia q̄ requirit actuale ꝓpositū positiuū nō peccādi in futurū ꝓbabilior ē atq̄ securior. ¶ Virtute clauiū z meriti christi dant in q̄libet cōfessione sacramentali indul-

gentie: sed quãte nouit deus. Fit etiã vt attri
tio minus sufficiẽs fiat in cõfessione cõtrito.
¶ Soli actu cõfessi de pctis suis capaces sũt
indulgentiarũ illarũ que dant vere penitenti
bus & confessis. Nisi dicat sufficere esse i grã
& membrũ ecclie: et ita ly cõfessis ibidẽ sumit
p confessiõe in ꝓposito vel in voto. ¶ Dicis in
dulgẽtiarũ referunt ad penitẽtias ꝑ vita hac
iniũctas: sic enĩ tertus sonat. Videt tamen q
iniũctio generalis: q̃ bene fieri solet vt oia bona
facienda cedãt in remissionẽ ꝓsit in hoc & suffi
ciat: vbi etiã penitẽtia specialis totidẽ dies: q̃t
sonãt idulgẽtie nequaq̃ iniũctissent. ¶ Indul
gẽtias nõ recipit ille q̃ nõ potrigit mam ad
iutrices iurta contẽtũ bullarũ: & ita diues me
liozis cõditionis est q̃ ad aliq̃ q̃s religiosus et
mendicus. ¶ Clauis sacramẽtali nõ notabili
ter errãte in ipositione penitẽtie: cõfessus per
illã penitentiã si fecerit absolut⁹: est a pena et
culpa virtute cõpromissionis cuiusdã libera
lis & arbitrarie dei & pctoris in personã sacer
dotis. ¶ Tutius est cũ parua penitẽtia q̃ spõ
te suscipit: & verisilr adimplebit ducere cõfes
sos in purgatoriũ: q̃s cũ magna nõ implenda
ꝓcipitare i infernũ. ¶ Renuẽs penitẽtia i hac
vita stulte facit: nihilomin⁹ absoluẽdus est si
hoc nõ ex infidelitate q̃ credit nõ esse purga
toriũ aliud ꝟ faciat: sed vel ꝓpter teneritudinẽ
corporis: aut infirmitatẽ: aut paupertatẽ: vel
aliud sile. ¶ Nulli inuito iniũgẽda est penitẽ
tia publica ꝑ pctõ secreto: secus de publico.
Silr nullus p castigationẽ scandalizãdus ẽ
publice ꝑ pctõ occulto: secus ꝑ publico: vbi
si scandalizet peccator: scandalũ illud nõ im
ponẽti ſz sibi q̃ meruit imputet. ¶ Diuisio cõ
fessionis si ad hypocrisim: aut ꝑ nimio pudo
re fiat: impedit virtutẽ absolutiõis. Sec⁹ vbi
autoritas superioris in casibꝰ reseruat̃ & bona
fides simplicium ꝟ faciunt & excusant. Aut vbi
confessor forte ꝑsumeret scandalizari ex pctõ
confessi: & nõ haberet ꝑ tũc confessor ali⁹ dis
cretus: cui absq̃ probabili scandalo pctã oia
reuelari possent: aliqua tamẽ possent. Videat
tñ quilibet q̃s rõnabiliter conscientiã scãdali
sibi fingat. ¶ Dũ nescit confitẽs de quibusdã
actibꝰ an fecerit illos: aut qua intẽtiõe & quõ
fecerit (vt sepe contingit) dicat sub conditiõe
scrupulos suos: vt sic neq̃ mentiat: neq̃ ab
solutione defraudet. ¶ Curat⁹ obligatus pa
rochiano semel i anno dare eucharistie sacra
mentũ tenet ei dare si petat publice q̃ntũcun
q̃ sciatur nõ penitere. Nisi causa refutatiõis
fuerit nota: vtpote excõicatio publica: vl̃ pec
catum notoriũ: de quibꝰ non satisfecit publice.
Secus preterea de sacerdote in secreto: vel q̃
non tenet ministrare: vel ꝑ tẽpore quo ad hoc
nequaq̃ obligatur. ¶ Forma absolutiõis ab
excõicatione est ista que debet ꝓmo fieri. Ego
absoluo te a sentẽtia excõicationis & restituo
te sacramentis eccl'ie. In noĩe patris & filij &
spũssci. Deinde seq̃tur absolutio ꝓ pctis si
in excõicatiõe peccatũ includit necessario cõ
fitendũ sacramẽtaliter. Ego absoluo te a pec
catis tuis: In noĩe patris & filij & spũssancti
Amen. Tutusq̃ est in ũtis formis nihil im
miscere. ¶ Materia sufficiens in sacramẽto
cõfessionis est hõ peccatoꝝ contrit⁹ de pctis:
spõte subiicies se suo sacerdoti: q̃ subiectio nõ
est ꝓprie iurisditionis: alioq̃n papa nulli ꝓsite
ret: sed est volũtaria: q̃ põt nihilomin⁹ ipediri
vel artari ꝑ supiorẽ: vt nõ quilibet pctoꝝ cui
libet sacerdoti possit se subiicere ꝓ peccato.
¶ Episcop⁹ non min⁹ hz autoritatẽ ꝓstituẽdi
coadiutores confessores in sua dyocesi q̃s cu
ratus in sua parochia. Caueat ñ epus ptur
bare eccl'iasticãh ierarchiã: tollẽdo directe vl̃
idirecte ptãtẽ curatoꝝ absq̃ culpa eoꝝ vel cã
manifesta. ¶ Confessio ficta reiterari ex inte
gro debet ſm ꝓbabiliorẽ opinionẽ q̃ius du
riorẽ: q: nõ hz effectũ suũ postmodũ cessante
fictione sicut baptism⁹: et hoc q: penitẽtia re
iterabilis est: nõ sic baptism⁹: tum etiã q: nul
la absolutio sacramẽtalis fuit: sed pot⁹ noui
pctĩ additio. ¶ Nõ est fictio: si pctor dicat oia
quoꝝ actu recordat: q̃ius non oĩm recordet:
sed est fictio dũ sciẽter celat aliq̃d: aut in ꝓpo
sito peccãdi ꝓseuerat: aut scit & scire debet q̃
a tali non põt absolui. ¶ Penitentiarũ alia est
reconciliãs q̃lis fieri neq̃t: nisi in grã. Alia ẽ
satisfaciens vel exolnens: q̃lis fieri põt extra
grãm: sic q̃ illi⁹ iteratio necessaria nõ erit.
Immo & talis solutio respectu quarundã pe
narũ tẽporaliũ debitarũ: forte poneret in iser
no. ¶ Satisfactionẽ ꝓprie vt talis est: operant
sola opa penalia: que. s. volũtas naturalit re
fugit & hinc penã habet: iuste equidẽ vt penã
voluntariũ inuolũtaria pena redimat. ¶ Per
opa spũalia qualia sunt cõtemplatio & amoꝝ
dei potest fieri satisfactio: tũ quia annexa est
ꝓ statu isto fatigatio corporis: tum q: ꝓtra
ꝓpriam inclinationẽ cõmodius intellectus & vo
luntas abnegat se in obsequiũ fidei & chari
tatis. ¶ Unũ ꝓ altero posse satisfacere: cõce
dit liberalitas dei dũ causa subest: vl̃ impotẽ
tia illius ꝑ quo fit satisfactio: vel de mãdato
suo & charitate satisfaciẽtis: vel superioris au
toritate taliter ordinãtis.

De matrimonio

c Onsensus mutuꝰ exꝑssus per ẏba de ꝑsenti: quo trãsferẽ ꝓ ꝑpetuo corpus viri in potestatẽ mulier̃: et ecõtra in eis ꝓpter que coniunctio talis ordinat causat mrimoniũ de iure natu

J

rali ꝛ diuino: nihilomin⁹ limitat cõsensus ad certas ꝑsonas cũ certꝫ circũstãtijs. Et q̃cq̃d aliter fuerit attẽptatũ põt illud ĩualidare superioris autoritas. ¶ Uotũ solẽnizatũ ꝑ suscepti onẽ ordinis vel religiõis: nõ magis ex natura sua videt dirimere mr̃imoniũ iã ꝓtractũ q̃z simplex: sed ß ꝓuenit ex eccl'ie ꝓstituto: maxime cũ in illo dispẽsare posse papã ꝓbabilis sit opinio. ¶ Matrimonial' ꝓiũctio vni⁹ muliꝛis cũ pluribꝫ viris repugnat iuri naturali: nõ ecõtra: qm̃ corp⁹ viri pl⁹ valet ꝑ q̃nto plures fecũdare sufficit. Et ita olim pluribꝫ licebat fungi vxoribꝫ. Prima tñ in hoc ꝓsentiẽte cui corpus viri iã cesserat ĩ suũ ius. Hũc aũt ad statũ primeue institutõis reduxit christus mr̃imoniũ vni⁹ cũ vna. ¶ Uotũ simplex castitatis nõ dirimit mr̃imoniũ iã ꝓtractũ: peccat tñ q̃ vouit cũ ꝓmo ꝓtrahẽdi volũtatẽ habuit voto ꝓtrariã: nõ aũt postea dũ reddit debitũ: vt est ꝓcoꝛs sentẽtia iurisperitoꝝ: sed negant petitionẽ debiti posse fieri sine fractione voti. Cuius oppositũ ex eo videt verũ: q⁹ votũ nõ cadebat directe nisi sup hoc: qõ est nũq̃z ꝓtraheꝛe ꝛ nõ sup ß: qõ est nunq̃z cõmiscere carnaliter alteri. Alioq̃n dũ nũc cõmiscet etiã reddendo debitũ reus efficit voti fracti. Alioq̃n ꝓterea esset soꝛs talis cõiugij nimis dura. ¶ Religiosus ꝓfessus aut sacerdos vrẽtes copula carnali ꝑter mr̃imoniũ: et si grauissime trãsgrediunt mãdatũ dei: nõ tñ videt voti fractoꝛes. Uotũ q̃ppe est solũ ꝓprie de re al's licita: qualis nõ erit extra mr̃imonialis ꝓiũctio. Ista cõclusio licet apud simpliciores videat extraneam tñ apud intelligẽtes q̃d noĩs voti ẽ clara. Uotũ quippe solũ fit de opibꝫ superogationis ad que q̃s al's nõ tenebat. Sic religiosus ꝓprie loquendo vouet q⁹ nunq̃z vxoꝛabit: qõ antea licebat illi. Nullus autẽ ꝓprie dicit vouere q⁹ nunq̃z fornicabit aut adulterabit: q⁹ ex ꝑcepto ad ß iam oĩs hõ obligat. ¶ Uir ꝛ vxoꝛ nequeũt absq̃z mutuo cõsensu vouere castitatẽ: imo nec vir tute voueret se nunq̃z petiturũ debitũ ab vxoꝛe: cũ ꝓter verecũdiã petendi ipsa in deteri⁹ labi posset. ¶ Sponsalia dirimunt vel mutuo cõsensu cũ autoritate superioris: vel si altera ꝑsona interim fornicata fuerit: vl' ꝑ votũ solẽnizatũ: per qõ mr̃imoniũ etiã ꝓtractũ: nõ tñ carnaliter ꝓsumatũ posset infra duos mẽses solui. ¶ Cõtrahens ficte in foꝛo eccl'ie q̃ntũcunq̃z carnalis copula sequatur: cadẽ fictione remanẽte nõ ꝓiungit matri monialiter. Compellet tñ ab eccl'ia in foꝛo exterioꝛi: tanq̃z si vꝛe fuisset matrimoniũ. Sec⁹ in ĩterioꝛi: cui⁹ est cõsiliũ vt potius oĩa sinias eccl'esie tolleret q̃z pctõ cõsentiat. Potest tamẽ nouo consensu adhibito fictũ matrimoniũ: si nil aliud obstiteriꝫ in verũ cõmutare. ¶ Persona inducta per metũ cadentẽ in cõstantẽ vi ad ꝓsentiendũ interi⁹ in ꝓlatiõe ꝓboꝝ mr̃imonialiũ: vt q⁹ nõ vult mẽtiri: põt postmodũ mr̃imoniũ dirimi tanq̃z nullũ: sz de se ductiõe per blandicias nõ ita. ¶ Impedimentũ ppetuũ in altero ꝓiugũ: per qõ nequeũt se mutuo carnaliter cognoscere: ĩpedit mr̃imoniũ iam cõtractũ ꝛ cõtrahendũ: ꝛ etiã ꝓtractũ dirimit nisi antea sciat de facto: tunc em̃ oñdit q⁹ aliũ finẽ q̃rit: ꝛ ita cõtract⁹ stat. ¶ Nullus cõiugũ tenet reddere debitũ in detrimentũ notabile ꝛ certũ sui coꝛporis: vel fetus nascituri. Et ꝓ hoc cognoscit: q̃n lepꝛosis vel ꝑgnantibꝫ: aut mẽstruatis: aut furiosis: aut ypidimiacis: ꝛ si miliby casibꝫ reddi vel nõ reddi debitũ oporteat. ¶ Tẽp⁹ ꝛ loc⁹ sacer nõ videt excusare q̃n alter ꝓiugiũ teneat alteri petẽti reddere: ꝓuia tñ quadã amicabili monitiõe de nõ exigẽdo.

De extrema vnctione

Extrema vnctio hz materiam ꝛ foꝛmã in libꝛis suis exꝑssam. Et obligat nõ ꝓtẽnere dũ finis vite ꝓ babiles coniecturas ꝑ infirmitatẽ expectat. Que ꝓterea reiterari põt si li causa rursus veniẽte. ¶ Extrema vnctio rite suscepta delet venialia: imo videt q⁹ absoluit ab oĩ culpa ꝓiũcta petitione recipiẽtis: ita q⁹ digne recipiẽs etiã ab oĩ pena liberet: tum virtute sacramẽti tum q⁹ petit pie ꝓseueraꝛer ꝑ se ꝛ iuste.

De sacramẽto oꝛdinis

Ordinis sacramẽtũ plꝛes formas hz plꝛesq̃z materias: immo ꝛ sacerdotũ duabꝫ formis ꝓpletur: vna q̃ dat sibi ptãs sup coꝛp⁹ christi vez. Altera q̃ dat ptãs sup mysticũ. Qz si fuerit defect⁹ vl' dubiũ ĩ ali q̃: ꝑt illõ sub ꝓditõe caute suppleri. ¶ Plenitudo iurisditiõis residet apõ papã ꝛ ĩ alios ꝓ ci⁹ determinationẽ deriuat. Attẽdere tñ dz sibi esse illã ptãtez: nõ ĩ destructionẽ eccl'ie datã sz ei⁹ edificatiõez. ¶ Si papa diceret dñs oĩm in spũalibꝫ qõ ꝓstat: ꝛ in tpalibꝫ qõ alij negãt: nihilomin⁹ dotatio eccl'e ĩ iurisditõibꝫ ꝛ dñijs ꝓpietarijs tpalibꝫ: ꝛ exercitiũ in ill': neq̃z eẽ de iure naturali neq̃z eidẽ repugꝛe vident. Haz christ⁹ neq̃z exercuit talia dominia: neq̃z ꝑ exꝑssuz successoribꝫ ꝓhibuit: sz relict ptãtẽ coꝛ discretiõi ꝑ varietate tẽpoꝛ: et deuotiõe christianoꝝ sic vl' sic exercendi. ¶ Papa nõ ꝑt peruertere oꝛdinẽ hierarchicũ vl' is eccl'ie: sic q̃n in multꝫ casibꝫ liceret eidẽ resistere ĩ facie: ꝛ dicere: cur ita facis? vtpote in exẽptoꝛibꝫ manifeste nocimis. Et si ꝓlatos ꝛ eccl'ias sibi subditas onerare sumptibꝫ intolerabilibꝫ vel libertatibꝫ penit⁹ spoliare ꝓtenderet.

Finiũt regule morales

Incipit cõpendiũ bre

ue ⁊ vtile aliquaꝝ materiaꝝ ꝓmuniũ ad fidẽ ⁊ doctrinã catholicã ſpectãtiũ: qõ eidẽ cãcellario aſcribit: ſed nõ apparet eſſe ſuum.

In iſto libello eſt

q̃daꝝ breuis ⁊ ſũmaria: vtilis tamẽ expoſitio. Primo de articulis fidei Scõo decem ꝑceptoꝝ legis. Tercio ſeptẽ ſacramentoꝝ eccl̃ie. Quarto ſeptẽ virtutum. Quinto de ſeptẽ petitionibꝫ ꝓtentis in oꝛone dñica. Sexto de ſeptẽ donis ſpũſſancti. Septimo de octo beatitudinibus. Octauo de vicijs tam nature q̃ voluntatis.

Tractatus primus de

articulis fidei. Et primo quid ſit ſymbolũ et vnde dicatur.

Symbolũ eſt omniũ

ſ credẽdoꝝ ad ſalutẽ ſpectantiũ cõpendioſa collectio. Qm̃ vt ait Laſſianus lib. vj. quicq̃d p vniuerſum diuinoꝝ voluminũ coꝛp⁹ imenſa diffundit copia: totũ in ſymbolo colligit breuitate ꝓfecta. Dicit autem ſymbolũ a ſyn qõ eſt con: et bole qõ ẽ ſententia: q̃ſi collectio ſentẽtiaꝝ. Vel vt alij volũt a ſyn qõ eſt cõ. ⁊ bolũ qõ eſt fruſtũ: q̃ſi fruſtoꝝ i. capituloꝝ vel ꝑticulaꝝ fidei collectio. Secundũ papiã ſymbolũ eſt collectio aut pactuꝫ vel placitũ qõ fit bonuni cum deo.

Quid ſit articulus fidei

et vnde dicatur.

Articulus ſm Richardum

e de ſcõ victoꝛe indiuiſibilis veritas de deo: artans nos ad credendum. ¶ Dicit in dicta deſcriptiõe veritas indiuiſibilis. q: articul⁹ nõ diuidit ſed ſtat in eo indiuiſio credibiliũ. Articul⁹ eñ de ſe inquãtũ articulus nõ eſt reſolubilis in articlos ſiue in credibilia: querſitate tñ bereſũ inualeſcẽte q̃daꝝ q̃ ꝓiũgebant in ſymbolo apl'oꝝ poſtea optulit diuidi. Verbi gr̃a. Dicebãt q̃dã chriſtũ nõ verũ eſſe hoiem neq; vere natũ. Alij aũt dicebãt vere natũ ſed nõ vere ꝓceptũ de ꝑgine: ſz coꝛpus attuliſſe de celo. Vñ ſcri pr̃es vnũ articulum in duos diuiſerũt: vtyn⁹ cẽt articulus de ꝓceptiõe: alius de vera ei⁹ natiuitate. Et ꝓſimilr in alijs et alia cauſa diuiſis. Et ita ly in diuiſibilis in q̃buſdã articulis ꝓuat actũ diuiſiõis ⁊ poſſibilitatẽ: in q̃buſdã ꝓuat ſolum actũ: ſic. ſ. q: ſũt q̃dã articuli q̃ ſm aſſignationem aplicam nõ diuidũtur: pñt tñ diuidi. Et ſunt q̃daꝝ articuli q̃ neq; diuidũtur neq; diuidi poſſent. ¶ Et nota q̃ in dicta deſcriptione dicit de deo: cũ tñ articulus aliqs ꝓma facie videat eẽ de creatura. Verbi gr̃a. Carnis reſurrectionẽ. Verũtñ oĩs articulus ꝓncipaliꝫ de deo eſt. vñ reſpectu articuli imediate tacti dicit Damaſcen⁹. Nõ credim⁹ reſurrectionẽ futurã: niſi diuia ꝓtute. ſ. coopante. Vñ ⁊ hoc credit fides catholica. ſ. pmiſſam reſurrectionem diuina efficiendã virtute. Et ſic patet q̃ iſte articulus de deo eſt: q: de diuia ꝓtute noſtrã reſurrectionẽ opante. Iſto nõ oẽs articulos q̃ videtur eẽ de creatura: facile cõtingit reducere ad diuinã virtutẽ: et ita ad deũ. Itẽ in dicta deſcriptiõe dicit artans nos ad credenduꝫ. Et tñ volũtas libera eſt nec põt cogi vel artari. Sed q̃uis in volẽdo ⁊ conſentiẽdo non poſſit volũtas cogi q: q̃ ad hoc libera eſt: põt tñ alici ⁊ trahi in cognoſcẽdo: qm̃ ſi intellectui bñ diſpoſito infundat ſe ꝓtas ipm̃ intellectũ illuminãs: neceſſe eſt ꝓtatẽ cognoſcere: et per cõſequens allicere: et tũc trahit ad conſentiẽdum agnite ꝓtati. Vñ Aug⁹. Verba trahit ouem. Hoc mõ artat nos articulus ad credendum. Vñ q̃dam: artans. i. trahens.

Diuiſio et expoſitio ar

ticuloꝝ fidei. Et primo primi.

Diuidit aũt ⁊ diſtinguit ſymbolum

d ꝓpue apl'oꝝ in duodecim articulos ſm numeꝝ duodecim apl'oꝝ: q̃ ꝓtulerũt credẽda: q: ipi hoc ſymbolũ cõpoſuerũt. Scõm alios ꝓ diuidit in q̃tuor decim: vt patebit infra. ¶ Unus articulus ⁊ ꝓmus attribuit pr̃i ſm ꝓꝓr̃ modũ: ſed attribuũtur filio ⁊ q̃nq; ſpũſcõ. ¶ Prim⁹ aũt q̃ attribuit patri eſt iſte. Credo in deũ patreꝫ omnipotentẽ creatoꝛẽ celi ⁊ terre. Ubi primo nota differentiã inter credere deum: ⁊ credere deo ⁊ credere in deum. Quia ſm Auguſtinum credere deo eſt verbis eius ſiue ſcripture ſacre fidem adhibere. Credere deũ eſt credere deum eſſe: ſcilz quia eſt. Credere in deũ eſt credendo deum fide ⁊ affectione ſiue fide operante per dilectionem: tendere in ipſum. ¶ Igitur expone ſic. Credo in deum: ſcilz ſingulariter: quia in vnum deum. Unde Deutero. vi. Audi iſrael dominus deus tuus deus vnus eſt. ¶ Patrem: quod hic perſonaliter tenetur: quia ſubũgit: filium eius. In oꝛatione vero dñica tenetur ly pater eſſentialiter: vbi agitur de paternitate: vel adoptionis qua paternitate ipſa trinitas eſt pater bonoꝝ: vel creationis qua paternitate tota trinitas pater eſt tam bonoꝝ q̃ maloꝝ: ſm illud Deuteroñ. xxxij. Nunquid non ipe eſt pater tuus qui poſſedit te ⁊ fecit et creauit te. ¶ Omnis

potentẽ: appropate: ꝯ̃nis em̃ fili⁹ sit oipotẽs
z spũs̃ctus: omipotẽs tñ qñ ponit̃ appropa/
te attribuit̃ patri: sicut sapiẽtia filio: z bonitas
spũsancto. ¶ Creatorẽ celi z terre. Ad litterã
summe nature quã designat nomie celi: z infi
me quã designat noie terre: z sic exinde colli/
ge creatorẽ medioꝝ. Positis em̃ extremis col
ligũtur media. Uel ꝙ celũ z terrã intelligatur
tã spũalis ꝙ corpalis creatura ꝓfecte forma/
ta: vt celũ sit inuisibilis z spũalis creatura: ter
ra aũt oñe corporeũ z visibile. Uñ aliud sym
bolũ exponẽs dicit: factorẽ celi z terre visibi/
lium oim̃ z inuisibiliũ. Et nota ꝙ creare siue
creatorẽ esse potius sonat potentiã ꝙ sapien/
tiam vel bonitatẽ: q: opatio egredit̃ a poten/
tia z maxime ꝓpria. Uñ Job. j. Oia per ipm̃
facta sunt. Et in p̃a. Omia in sapiẽtia fecisti.
Ideo appropate attribuit̃ creare patri: sicut
z potẽtia: cũ tñ pr̃ oia creet per filiũ cooperã/
te spũsctõ: q: indiuisa sunt opa trinitatis: z to
te tres ꝓsone vnus sunt creator. ¶ Et aduer/
tendũ hic ꝙ per hoc ꝙ dicat deũ singulariter:
destruit errores quorũdã gentiliũ q̃ fingunt
plures esse deos qõ manifestissim⁹ est error:
q: illo posito clarẽ patet ꝙ nullus coꝝ sit de⁹.
Si em̃ plures sunt: differũt inter se per aliq̃d
qõ habet vn⁹ qõ nõ habet alius. Sic nullus
coꝝ erit summũ bonũ: q: sic nullus coꝝ habz
oia bona: z sic nullus coꝝ erit deus: q: de⁹ est
summũ bonũ qõ ꝓtinet oia bona. ad Roma.
xj. ¶ Itẽ per hoc ꝙ dicit pr̃ez: destruit obstina
tionẽ indeoꝝ: q nõ attendũt distinctionẽ ꝓso/
nalem pr̃is z filij. ¶ Itẽ per hoc ꝙ dicit: crea
torẽ celi z terre destruit errorẽ phoꝝ dicẽtiuz
mũdũ fuisse ab eterno z deo coeternũ: sicut di
cit Aug⁹. aristotelẽ posuisse z platonẽ. Itẽ ꝑ
illud idẽ destruit errorẽ manicheoꝝ q̃ dicunt
omia corpalia creata a deo tenebraꝝ. ¶ Sed
ex istis oritꝛ dubitatio. Si em̃ credere in deum
est tendere in eũ fide opante per dilectionẽ. vt
ꝛ: sup. cũ in petõ mortali existẽtes nõ habeãt
istã fidẽ sic in deũ tẽdentẽ: videt̃ ꝙ nõ credãt
in deũ: et ita mẽtiũtur z peccãt qñ dicũt sym
bolũ: qõ graue est dicere. Ad qõ dr̃ quod
dam ꝙ ipe petõ: dicit credo z̃. non in ꝓsona
sua: sed in ꝓsona ecclie. Sicut z illud. Laua
bo p̃ singulas noctes lectũ meũ z̃. qõ nisi in
ꝓsona ecclie que in aliq̃bz mẽbris p̃ singulas
noctes lachrymat̃ diceret̃: esset mendaciũ in
ore maloꝝ: imo etiã z multoꝝ iustoꝝ. Et simi
liter cũ mulier dicit psal. Lerat⁹ sum in bis q̃
dicta sũt mihi z̃. incõgrua eẽt locutio: nisi in
ꝓsona iusti generaliꝛ loqueret̃ siue ecclie. Si
miliꝛ hic in ꝓsona ecclie ꝛ: credo in deũ z̃. et
sic nõ peccat nec mẽtit̃. Aliq̃ dicũt ꝙ existẽs in
petõ mortali nõ dicit ꝙ credat in deũ cũ dicit
credo z̃. sed ꝓfitet̃ articulos fidei. Et est sen/
sus. Credo in deũ. i. ꝓfiteor credẽdo esse deũ.
Et ita large sumitur hic credere. Augustin⁹
vero supra sumit magis stricte.

Expositio secundi arti

culi fidei.

Ecũdus articul⁹ ꝓncipalis z ꝓm⁹ Q
ſ coꝝ q̃ attribuunt̃ filio est iste. Et in
iesum chr̃istũ filiũ eius z̃. Et sup/
ple credo in iesum chr̃istũ z̃. Que duo nomi
na frequẽter in nouo testamẽto cõiungũtur:
q: vnũ coꝝ. s. Jesus exꝑmit eⁱ⁹ deitatẽ: inter/
pretatur em̃ saluator: et inquãtũ deus specia
liter saluator est. Et reliquũ nomẽ. s. chr̃istus
exꝑmit humanitatẽ. q: interꝑtat̃ vnctus: z in
q̃tum homo vnctus est ꝓ coꝛibz suis. ¶ Fi
lium eius vnicũ. i. naturalẽ: nõ adoptiuum.
Unde aliud symbolũ determinãdo dicit. Et
ex ꝑe natũ z̃. Uel vnicũ dicit: q: nõ est vnus
filius inquãtũ deus z alius filius inquantũ
homo. Sed idẽ chr̃istus in duabz naturis. s.
deitate z hũanitate: z tribus substãtijs. s. dei/
tate aia z carne vnicus est fili⁹. Uñ Aug⁹ in
ecclie. dogma. Non duos filios fatemur sicut
separãdo naturas Actor⁹ tradit: sed deũ z
hoiem vnũ filiũ credim⁹ manentẽ in duab⁹
substantijs: nõ tñ confusis naturis: q̃nis em̃
duas habeat natiuitates: vnã qua nascit̃ de
matre: et vnã qua nascit̃ ex deo patre: tamen
est vnicus filius: nõ duo filij. Quando ego in
cõceptione per viã gñationis ꝓcessi a patre:
et sic quadã natiuitate nat⁹ sum in vtero. Se
cũdo natus sum de matre ex vtero: nec tamẽ
ꝓpter istas duas natiuitates dicẽdus sũ duo
filij: sed vnicus. ¶ Seq̃tur: dñm nostrũ. Unde
ipe dicit Matth. vlti. Data est mihi oĩs pote
stas in celo z in terra z̃. ¶ Per hoc etiã quod
dicit iesum chr̃istũ: qõ interꝑtatur saluator z
vnctus: derident̃ hebetudo iudeoꝝ: q̃ suũ mes/
siam id est saluatorẽ adhuc futurũ exꝑctãt.
¶ Per hoc etiã quod dicit filiũ vnicũ: destruit
heresim sabellianoꝝ dicentiũ eandẽ personã
esse patrẽ z filiũ: quod aptissimũ apparet mẽ
dacium: quia fin decursum naturalẽ oportz
ꝙ inter patrẽ z filiuz personalis sit distinctio:
licet cõfortunitas sit nature z similitudo. Qua
les etem̃ summus nos: tales qui a nobis gene
rantur. Uñ de ipa diuina filiatione dicitur
ad Ro. viij. Accepistis spm̃ adoptionis filio/
rum z̃. Et post pauca. Si autem filij z here
des: heredes quidẽ dei coheredes aũt chr̃isti
Et ad Eph̃. i. Predestinauit nos in adoptio/
nẽ filioꝝ ꝑ iesum chr̃istũ. Nullus em̃ sciꝝ gi
gnit. Uñ cũ idẽ sit pr̃ qõ filius in suba: oportet
ꝙ alteritas sit ꝓsonaꝝ. ¶ Per hoc etiã ꝙ dicit

dñm nostrū: destruit hereſ arrianoꝝ: q̄ ponūt inc̄q̄litatē p̄sonaꝝ. Un̄ Joh. x. Ego ⁊ p̄r unū sum⁹. Et ad Heb. i. Qui cū sit splēdor glie et figura ſube ei⁹. Et ſm Athanasiū. E q̄lis p̄r ſm diuinitatē ⁊c. Sicut em̄ p̄r dño est oīs ⁊ oīpotēs: ita est ⁊ fili⁹. Quod exp̄ssius determinat in alio ſymbolo. vbi dr. Omps p̄r: ops filius: q̄ tm̄ intelligat ſm diuinitatē. Quānis em̄ būanitati x̄pi collata sit omīscia: nō tm̄ oīpotētia.

Expoſitio tercii articuli fidei.

¶ Ercⁱ⁹ articulus p̄ncipalis ⁊ ſc̄ūs eoꝝ q̄ pertinet ad filiū q̄ determinat vtrāq; ei⁹ natiuitatē. ſ. in vtero ⁊ ex vtero: ⁊ est iste. Qui ꝯceptⁱ⁹ est de ſpūſctō natⁱ⁹ ex maria virgine. ¶ Dic ergo: q̄. ſ. x̄ps ꝯceptⁱ⁹ ē de ſpūſctō. i. operatiōe ſpūſcti: vno etem̄ eodēq; momēto ſegregata fuit illa caro aſſūpta a reli qua carne ꝑginis operatiōe ſpūſcti. ⁊ aiata aia rōnali: ⁊ deitas eis vnita. Un̄ nō est putandū q̄ sit ꝯceptus de ſpūſctō sicut ꝓles de semine patris ꝯcipitur. q: sic trāſisset ſpūſctus oīno mutatusq; fuisset in carnē sicut p̄rnū semē trā sit in carnē ꝓlis: amittēs x̄pīā ſpēm: q̄ē etiā solo cogitatu abhorrēdissimū. Un̄ ly de nō denotat circūſtātiā cauſe materialis: ſz ponⁱ⁹ cauſe efficientis. Quānis em̄ incarnatio filij dei sit op⁹ totⁱ⁹ trinitatis: q: q̄ operāt vna p̄sona operāt oēs (eo q̄ indiuiſa sūt opa trinitatis) ipa tm̄ gr̄a mediāte q̄ natura būana vnit diuīe est donū appropriatū ſpūſctō. q: hec gr̄a appropriate p̄cedit a charitate ſeu a benignitate dei: q̄ ſpūſctō appropriat. Nō em̄ de⁹ ingntū potēs vel ingntū ſapiēs: ſed ingntū bon⁹ ⁊ benignus nr̄am redēptionē operat⁹ est p̄ incarnationē filij dei. ¶ Dicit igit. q̄ ꝯceptⁱ⁹ est de ſpūſctō nō naturaliter: ſz operatione ſpūſcti ⁊ q̄ſi ſm appropriationē cauſe efficiēte. In q̄ verbo tangit natiuitas ei⁹ in vtero. ſ. q̄ natⁱ⁹ ē de p̄veniēs nec tm̄ recedēs. De q̄ Dar. i. Qđ in ea natū ē de ſpūſctō est. Glo. natū. i. ꝯceptū. ¶ Dr̄ postea Natⁱ⁹ ex maria ꝑgine. ſ. natiuitate ex vtero. De qua Luc. ij. Et peperit filiū ſuū p̄mogenitū ⁊c. Per hoc aūt qđ ait: q̄ cōceptⁱ⁹ est de ſpūſctō. i. operatiōe ſpūſcti ⁊ nō operatiōe virili: destruitur hereſis hebeonitaꝝ: qui aſſerūt christū ex maria ⁊ ioſeph nuptiali coitu esse ꝯceptū. ¶ Per hoc etiā qđ ſubdit: natⁱ⁹ ex maria ꝑgine: vt. ſ. de vera matre de q̄ materiaꝝ corpis aſſūpſit: destruit error valētinianoꝝ dicēnū de ꝑgine christū nihil corpis aſſumpſisse. ſed p̄ eā quaſi per fiſtulā transiſſe.

Expoſitio quarti articuli fidei.

¶ Artus articulus p̄ncipalis ⁊ tercius eoꝝ q̄ pertinet ad filiū: ⁊ q̄dē deſcribit paſſiōis ei⁹ ſacramentū ſm oīa q̄ circūſtāt mortē ei⁹ vt est flagellatio: crucifictio: ſepultura: ⁊ hmōi: est iste. Paſſus ſub pōcio pilato crucifixus mortuus ⁊ ſepultus. ¶ Qui ſupple christus paſſus est ſub pilato. i. ſub p̄āte pilati. Pilato dicto pōcio. ſ. genere: quaſi dicat nō rhomano: q̄ forte dicat ad differentiā alicui⁹ alterius pilati. ¶ Crucifixus: in quo diſtinguit paſſionē ſuā a paſſiōe alioꝝ q̄ ſuſpendēbant in patibulo. Qz ſm Jſiō. patibulū ꝑtie dicit vbi bō ſuffocat ⁊ ſtatim moritur. Crux vero vbi diu tortus tandē lāguē ti morte moritⁱ: vbi mors grauior ⁊ pductior est. Tū multotiēs vnū p̄o alio ponit. ¶ Sequitur: mortuus: vera morte: per diſſolutionē. ſ. aie a corpe: diuinitas tm̄ ſemp cōiuncta manſit vtrobiq;. Un̄ Augustin⁹ ſup Joh. Verbū diuinū ex quo boiem. i. carnē ⁊ aiam ſuſcepit nunq; depoſuit. Mors ergo ad tēpus carnē ⁊ aiam ſeparauit: neutrū tm̄ a verbo. ¶ Et ſepultus: nō tm̄ vt alij corrupt⁹ ⁊ incineratus. Un̄ in pſal. Nō dabis ſanctū tuū videre corruptionē. ¶ Per hoc aūt qđ dicit: paſſus: crucifixus: mortuus: oſtendit verā carnē ex tpote ſenſibilē ⁊ paſſibilē habuiſſe. In quo eliditur error apollinariſtaꝝ: qui dicūt eū ſenſu ⁊ carne ſenſibili caruiſſe: cū tm̄ veriſſimā carnē habuerit ⁊ optime cōplexionatā: ⁊ ideo maxime paſſibilē. Hec abſorpta fuit illa paſſio p̄ vnionem deitatis: quia in illa vnione (vt dicit Damaſcenus) ſeruata fuit vtriuſq; nature ꝑtietas. Nam quod paſſibile: manſit paſſibile ſicut humanitas: et quod impaſſibile: manſit impaſſibile ſicut diuinitas. Quinimo incomparabiliter penā grauiorē ſuſtinuit: q̄m poſſet purus homo ſuſtinere: eo q̄ p̄rebebat ei illa vnio robur ⁊ vires ad ſuſtinendā tam amarā paſſionē: in qua purus homo q̄ eiuſdē teneritudinis eſſet (vt dicunt) in initio paſſionis deſecaſſet. Destruit in hoc etiā error illoꝝ qui dicunt carnē illam in naturā deitatis trāſiſſe: et ideo impaſſibilē fuiſſe. Quos confutat Hieroñ. in epla ad Damaſum papā.

Expoſitio quinti articuli fidei.

¶ Uintus articulus p̄ncipalis in numero. et quartus eoꝝ q̄ ſpectāt ad filiū ꝑtinet ad redēptiōis ſacramentum eoꝝ qui erāt in limbo inferni ꝯcluſi: ſm q̄ ꝓphetauerat Zacharias. ix. cap. Tu quoq; in ſanguine teſtamēti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo nō est aq̄. Et est iste. Deſcendit ad inferna tercia die reſurrexit a mortuis.

¶Descēdit tm̄.s.in aīa deitate vnita. q: corp⁹ in sepulcro quieuit.ꝛ deitas vbiq; erat. Unde sine ea descendere nō potuit ad inferna.i.ad limbū:partē.s.inferni supiorē:quo detinebantur saluādi quousq; debitū ꝑm parentis per mortē xp̄i solueret. Q⁹ autē dicit ps. Eruisti aiam meā ex inferno inferioꝛi: nō est contrarium. Dicit em̄ ibi limbus infern⁹ inferioꝛ respectu aeris caliginosi in quo vt in suo inferno affligūtur mō maligni spiritus. Uñ respectu illius aeris quo ad sitū: limbus hoc est superioꝛ pars inferni dicitur infernus inferioꝛ. ¶Tercia die resurrexit a moꝛtuis: vt ꝓ synecdochen pars ponat ꝓ toto:vt videl; pars illius diei pascues q̄ moꝛtuus est:ꝓ vna die cōputet:et noꝛ sequēs dñice cui⁹ mane resurrexit:ꝓ die tercio. ¶Per hec aūt ꝓba destruitur erroꝛ eoꝝ qui negāt resurrectionē nostrā. Negare em̄ nr̄az resurrectionē est quodāmō negare resurrectionē xp̄i. Sic em̄ arguit apostolus.i.ad Ebꝛ.xv. Si christus resurrexit et nos resurgem⁹. Cū aūt ad destructionē cōsequētis sequat destructio añcedentis. si nos nō resurgem⁹ neq; christus resurrexit. ¶Et nota q̄ ꝑm ist̄ distinctionē artic'oꝝ: hec duo ꝓiūgunt.s.descēsus ad inferos: et resurrectio a moꝛtuis: q: iste articulus dicit totū qđ xp̄s nobis p suā mortē meruit:hoc aūt ē redēptio in aīa:q̄ cōpleta est p fracturā inferni in descēsu ad inferos:ꝛ redēptio in coꝛpe q̄ ꝓpleta est in resurrectione p gl̄iam coꝛporis.

Expositio sexti articuli fidei.

Extus articulus ꝓncipalis in numero:ꝛ q̄ntus eoꝝ q̄ spectāt ad filiū:ptinet ad aptionē loci bītudis vbi ꝓ nobis p̄curso: factus christus ascendit:pandēs iter ante nos. Et est iste. Ascendit ad celos: sedet ad dexterā dei p̄ris oīpotētis. Ascēdit igr̄ ad celos ꝑm hūanitatē:vel inq̄tū hō q̄ vbiq; est ꝑm deitatē. Ascēdit inq̄ nō statim post resurrectionē sz post q̄draginta dies: q̄b⁹ apparuit p multas vices discipulis suis: vt fidē coꝝ roborꝛet apparitiōibo: et ꝓbaret gl̄iosam resurrectionē sui coꝛpis: qđ oculis suis paulo ante discipuli viderāt extinctum. ¶Sequit:sedet ad dexterā dei p̄ris oīpotētis hoc est in eterna beatitudine: ad quā dexterā positur⁹ est electos suos.vt dicit Matth.xxv. Et statuet oues q̄dē a dextris ꝛc̄. Uel ad dexterā dei patris: id est in iudiciaria potestate: q: vt dicit Joh.v. Pater oīe iudiciū dedit filio. Et vtrūq; notat cū dicit:sedet:q: sedere est quiescentiū ꝛ iudicantiū:quasi dicat: pacifice gl̄iantur:et oīa quiete ꝛ pacifice cū patre iudicat ꝛ disponit. Et iste articulus destruit illam hereſim q̄ negat equalitatē patris ꝛ filij. Et simil'r illā q̄ dubitat de ascēsione eius in celū: et per ꝓsequēs negat nr̄am que causat ex sua sicut erectio mēbꝛoꝝ sequit ad erectionē capitis. Unde Aug⁹. Uis ascēdere ad celū: ascendentē tene:etem̄ per teipm̄ leuari nō poteris. Si ergo vis ascēdere membrū illius esto qui solus ascēdit. Joh.iij. Nemo ascēdit in celum nisi q̄ descēdit de celo filius hoīs q̄ est in celo.

Expositio septimi articuli fidei.

Eptimus articulus ꝓncipalis in numero:sextus vero ꝛ vltim⁹ eoꝝ qui ꝑm assignationē ptinēt ad filium:est de reditu ad iudiciū:qm̄ vt dicit Joh. v. Pater oīe iudiciū dedit filio:vt sz ille qui vnus iudicat⁹ est:ꝛ exinde moꝛtuos iudicet vnos ꝛ moꝛtuos:ꝛ est ille. Inde vēturus est iudicare vnos ꝛ moꝛtuos. Inde sz:id ē post modū. Uel inde.i.de celis quos ascēdit:vēturus est:sz in die iudicij:iudicare vnos ꝛ moꝛtuos. Ad litterā:quia tunc et vini ꝛ moꝛtui reperientur iudicandi: vt innuit ap̄lus.i.ad Thessa.iiij. Et moꝛtui qui in christo sunt resurgent ꝓmi:deinde nos q̄ viuim⁹:q̄ relinquimur:simul rapiemur cū illis in nubibus obuiā christo in aera ꝛc̄. Illi tm̄ viui q̄ reperientur:morient: sed statim in momēto resurgēt ad iudiciū cū resuscitatis recepturi,vbi nō putetur per tractū ꝛ moꝛā tp̄is singuloꝝ examinationē fieri:sed vno eodēq; momento ꝛ merita singuloꝝ discutiet ꝛ discussa iudicabit. Unde Aug. Non est in illo iudicio singuloꝝ hominum vicissim operāda discussio: sed momentaneo discussu simul oīa sicut ꝛ fecit: sic ꝛ iudicabit. Uel aliter. Uenturus est iudicare vnos sz vita gr̄e:et moꝛtuos.s.morte culpe. ¶Ubi nota q̄ aliud symbolū addit ista verba: cum gloria:quia licet christ⁹ in forma serui in qua iudicatus est sit ipe iudicaturus:tamē in forma gloriosa apparebit ꝛ in carne glorificata. Uel cum gloria: id est cum societate gloriosa electoꝝ simul iudicantiū:quia vt dicitur Esa. iij. Dñs ad iudiciū veniet cum senioribus populi sui ꝛ p̄ncipibus eius. ¶Et quo patet q̄ quidā ibi iudicabunt ꝛ nō iudicabūtur. vt perfecti qui oīa ꝓpter christū reliquerūt ꝛ secum sunt cum:qui christi in iudicādo assessores erunt. Alij nō iudicabūt sed iudicabūtur sc̄lz fideles:qui ꝑm opera sua recipient iuxta discussionē:de qua habet Matth.xxv. Esurii ꝛ dedistis mihi māducare ꝛc̄.cum alijs ibi dem̄tā respectu electoꝝ q̄ respectu reproboꝝ exponitis. Judicabuntur em̄ quidam eoꝝ

ad gl'iam: ⁊ ꝺ̄ã eoꝝ ad penã. Alĩ nec iudicabũt nec iudicabunt. ſ. infideles: qz tã iudicati ſũt. Uñ Joh. iij. Qui nõ credit iã iudicat⁹ eſt.

Expoſitio octaui articuli fidei.

Q Uinq; aũt articuli ſequẽtes ptinẽt ad ſpm̃ ſanctũ tam in ſe q̃ in donis ſuis. In ſe dico: qz in octauo articulo in ordine oĩm duodecim articulo. ꝝ. ꝑmo vero in ordine ũltoꝝ ꝺnq; exꝑimit ꝓſonalitas ſua. Et eſt iſte. Credo in ſpm̃ ſanctũ. Et circũlocutiue loquit. Qñ em̃ hec vox ſpũs ſctũs capit dictionaliter: tũc ſolã tertiã ꝓſonã in trinitate deſignat. Qñ aũt vi oꝛonis tenetur: eẽntialr ſumit: ⁊ ꝓuenit toti trinitati. ſ. deo. ¶ Et nota q̃ in alio ſymbolo ad maiorẽ exꝑſſionẽ ũltius articuli addunt plura. ſ. in ſpiritũ ſctm̃ dñm ⁊ viuificãtẽ: ꝺ̄ q̃ ex ꝑre filioq; ꝓcedit: ꝺ̄ q̃ cũ ꝑre ⁊ filio ſimul adoratur ⁊ cõglorificatur: ꝺ̄ q̃ locut⁹ eſt ꝑ ꝓphetas. Et hoc ꝓpter q̃ſdã hereſes que poſtea pullulauerũt. Impiiſſimi em̃ Arriani⁹ ⁊ eunomi⁹ dixerũt ſpm̃ ſanctũ eẽ ſeruũ ꝑris ⁊ filij: ⁊ eis obedire ſicut ꝑtus q̃ꝺ̄ aliena ab eẽntia eoꝝ: nec dare vitã gr̃e: nec inſpiratiõnẽ: ⁊ ideo additũ eſt: dñm ⁊ viuificãtẽ. Et ad eq̃litatẽ ſignificãꝺ̄ appoſitũ eſt. qui ex ꝑre filioq; ꝓcedit. ꝺ̄ q̃ cũ ꝑre ⁊ filio ſimul adoratur ⁊ cõglorificat. Hõtan⁹ aũt q̃ꝺ̄ hereticus et poꝛphiri⁹ q̃ꝺ̄ alius poſt cũ diſcipulis ſuis dixerũt. ꝓphetas nõ diuino ſpũ: ſed tanq; ꝓphanaticos locutos fuiſſe: ſicut loquunt energumeni ⁊ arrepticij. Et vt eoꝝ errorẽ excluderet addiderũt ꝺ̄ q̃ locut⁹ eſt ꝑ ꝓphetas: qz cũ ſpũ ſancto inſpirãte locuti ſũt ſancti dei boies.

Expoſitio noni articuli fidei.

N Onus articulus in ordine ꝓncipalitatis ⁊ ſecũdus eoꝝ ꝺ̄ q̃ ſpectãt ad ſpm̃ ſanctũ: ꝑm ſcz q̃ ſignat ⁊ vnit gr̃aliter eccleſiã: eſt iſte. Sanctã eccliam catholicam. ¶ Et nota q̃ illud qꝺ̄ ſequit. ſ. ſanctoꝝ cõmunionẽ: adiũgũt aliqui iſti articulo. Alij vero adiũgũt articulo ſequẽti. ¶ Scõm ꝑmũ modũ: exponit ſic. Credo: ſupple ſanctã eccleſiam catholicã: ſiue militantẽ ſiue triũphantẽ eſſe cõmunionẽ: id eſt cõgregationẽ vel ſocietatẽ ſanctoꝝ. Uel ſic. Credo ſanctã eccleſiam catholicã adhuc in terris militantẽ: et credo ſanctoꝝ cõmunionẽ. ideſt ſanctoꝝ ſocietatẽ: in celo. ſ. eſſe: hoc eſt eccliam triũphantẽ: quaſi diceret: vtrãq; eccliam credo. Uel credo ſanctã eccleſiam catholicã: hoc eſt ſiue militantẽ ſiue triũphantẽ: et credo ſanctoꝝ cõmunionẽ: id ẽ ſuffragia ipſius eccleſie: que cõmunicamus. Uel cõmunionẽ ideſt euchariſtiã eſſe ſcãz in altari: quod negãt albigenſes. ¶ Scõm vero eos qui tantũmodo ponũt iſtud ꝓ articulo: ſanctã eccleſiaz catholicã: exponitur ſic. id eſt eccleſiã vniuerſalẽ. Catholicon em̃ grece latine ſignat vniuerſale. Et dicitur eccleſia vniuerſalis ꝑm Boetiũ duabus de cauſis. ꝓma ſcz quia eſt vniuerſaliter ꝓdicata ꝑ quatuoꝛ partes terre. Unde in pſalm̃. dicitur. In omnẽ terrã exiuit ſonus eoꝝ. Scꝺ̄a cauſa qz articulos habet vniuerſaliter veros: quibus ſcz nullum falſum poteſt ſubeſſe.

Expoſitio decimi articuli fidei.

D Ecimus articulus in ordine ꝓncipalitatis ⁊ tertiꝰ eoꝝ ꝺ̄ q̃ ſpectãt ad ſpiritumſctm̃ ꝑm. ſ. effectũ gr̃e ꝓtã peccatũ eſt iſte. Remiſſionẽ pctõꝝ. ſ. credo. Et intelligat gñaliter de remiſſione pctõꝝ: ſiue que fit in baptiſmo: ſiue q̃ fit extra baptiſmũ: ſicut in penitẽtia. Tamen aliud ſymbolũ nõ videt loq; niſi de remiſſione pctõꝝ q̃ fit in baptiſmo Dicit em̃: cõfiteoꝝ vnũ baptiſma in remiſſionem pctõꝝ. Sed hoc qꝺ̄ ibi ſpecialr dicit de baptiſmo fuit ꝓtra hereticos certos ꝑpugnãtes ſacramẽtũ baptiſmi. Eſt ergo ſenſus. Credo remiſſionẽ pctõꝝ fieri: ſupple per deũ: ſiue in baptiſmo triplici. ſ. fluminis: flãmis: ⁊ ſanguinis: ſiue poſt baptiſmũ in penitẽtia. ¶ Secundũ alios aũt qui (vt ſupꝛa tactũ eſt) aliud adiũgunt cũ articulo p̃cedẽti: vt ſcz ſit vnus articulus: eccliam ſanctã catholicã: ſanctoꝝ cõmunionẽ: remiſſionẽ pctõꝝ (ſicut infert⁹ latius dicetur) ſic exꝑone. Credo eccliaz catholicam. id eſt vniuerſalẽ eccliam habentẽ modo: vel habiturã in futuro: cõmunionẽ ſanctorum. id eſt omnẽ vnionẽ vel ſocietatẽ ſanctorum: quãdo ſcz regnum militãs veniet ad regnum triũphans. Et credo ſupple hanc cõſecutam vel cõſecuturã remiſſionẽ pctõꝝ: ſcz ꝑ eccliaſtica ſacramẽta ⁊ bona opa: quaſi dicat Credo pctã dimitti his qui ſunt de eccliã fidelĩ ⁊ nõ alijs. Quãuis em̃ deus ꝑ ſe dimittat pctã: nõ tñ dimittit niſi per pſentiã ſacramentoꝝ: niſi neceſſitas excluderet beneficiuz ſacramenti. ꝓꝛ tñ modus exponẽdi conuenientioꝛ apparet.

Expoſitio vndecimi articuli fidei.

V Ndecim⁹ articulus in ordine ꝓncipali: ⁊ q̃rtus eoꝝ ꝺ̄ q̃ ſpectãt ad ſpiritũ ſanctũ: eſt de ſpiritu inſufflante ſup interfectos veneno ꝓmi parentis: de quo ꝓdixit ezechiel Ezech. xxxvij. A quatuoꝛ vẽtis veni ſpũs ⁊ inſuffla ſup interfectos iſtos

et reuiuiscāt. Et est iste. Carnis resurrectionem. et est sensus. Credo spūsanctū p reductionē spūs creati ad corpus faciētē sua ꝓtute carnis resurrectionē. Quod etiā innuit ꝓcū dicit. Emitte spīm tuū t creabūtur t renouabis faciē terre. ¶In qua resurrectiōe credendū est idē corpus qđ p mortez ceciderit: ad eundē spīm. i. ad eandē aiam redituz. siue cuiuslibet mēbri materia ad idē mēbrū in quo erat redeat: vt exponūt aliqui. siue eadē materia tota corpis redeat ad totū corpus. non tñ necessario materia cuiuslibet mēbri ad idem mēbrū ꝓm exēplū qđ ponit Aug. Qñ de statua enea fusa fit massa. et iterū de eadē massa fit statua. vbi est oīmoda idētitas materialis t numeralis inter statuā priorē t posteriorē. qz materia est eadē numero t forma naturalis. scz eneitas. t tñ forte qđ ꝓus fuit materia pedis in statua ꝓri infusa: erit materia brachij in statua posteriori. Et sīlr in ꝓposito. ¶Argumentū aūt infallibile qđ resurrectio erit quotidie habem⁹. Uñ dicit Petrus rauēnas. Crede te bō in morte posse resurgere q̄ anteq̄z vixeres nihil fuisti. aut quare dubitas qđ resurgas. cū totū qđ in reb⁹ ē cōtinue sic resurgat. Sol em̄ occidit t resurgit. dies sepelit t redit mēses. anni. fructꝰ. tpa. semina cū trāseūt ipa moriunt. cū redeūt ipa sua morte viresc̄ūt. Et tu etiā q̄riens dormis t dormiēdo euigilas: tecū quasi moreris t resurgis.

Expositio duodecimi articuli fidei.

Duodecimus t vltimꝰ articulus in ordine principali. et q̄ntus eorum qui spectāt ad spūmsanctum: est de spūsancto eternaliter electos premiāte. t est iste. Uitā eternā. t est sensus. Credo vitā eternaz a spūsancto in pmiū electis collatā. ¶In hoc etiā articulo mors etna docet debere credi re ꝓbis futura. q. d. Credo vitā eternā pmiū bonoz. t mortē etnā supplicū maloz. ¶Hec aūt vita etna ꝓsistit in stola aīe t corpis. Stola aūt aīe in tribus cōsistit. s. in manifesta cognitiōe filme trinitatis q̄ succedit fidei. Job. xvij. Hec est vita etna vt cognoscāt te solū verū deū t quē misisti iesū christū. Itē in pfecta ei⁹ fruitiōe q̄ succedit spei. Itē in pfecta ei⁹ dilectione. qz nō euacuabit sed pficiet charitas ipius dei. Stola aūt corpis in q̄tuor etiā cōsistit. s. in agilitate. subtilitate. claritate. in impassibilitate. De q̄bus ꝺr Sap. ij. Fulgebūt iusti t tanq̄z scintille in arūdineto discurrent. Si igit fulgebūt ergo habebūt claritatē. Si iusti: ergo habebūt īmortalitatē seu ipassibilitatē. qz Sap. i. Justicia ppetua est t īmortalis. Si sint scintille: ergo habebūt subtilitatē. Si discurrēt: ergo habebunt agilitatē. Per hūc articulū destruit heresis ponētiū deū nō curare facta hoim. t heresis ponētiū aiam interire cū corpe. ¶Amē. Iste termin⁹ amē q̄nq̄z tenet aduerbialiter. et sic interpret fidelit ꝓm aquilā. t sonat tñ sicut ita fiat. t ponit Deut. ꝓvij. Et dicet oīs ppl'us amē. Aliqñ nōialiter. aliqñ verbaliter. vt dari pōt exemplū Apoc. iij. Hoc dicit amē. i. veritas. Uel amē. i. veritatē annūciās. Et potest hic sumi primo vel secūdo modo.

An sint alia credenda vltra articulos.

Jaūtē q̄rat. an teneamur aliq̄ credere q̄ nō sunt articuli. sicut verbi gra. Fornicationē esse pcm̄ mortale t ꝓsilia: Dici debet q̄ sic. Oportet em̄ multa credere q̄ nō sunt articuli. maxime ea q̄ articulos p̄cedunt. Credere em̄ deo nō est articulus: sed articulos p̄cedit. t tñ oportet deo credere. qz antecedit articulos. Uñ cū credere deo sit credere verbis ei⁹ siue sacre scripture q̄ dicit fornicationem esse pcm̄ mortale. Patet q̄ q̄uis nō sit articulus oportet illud credere. Et sicut q̄ negaret ꝓncipia alicuius artis diceret hereticꝰ in illa arte: sic q̄ negaret fornicationē esse pcm̄ mortale: vel aliquid qđ asserit sacra scriptura. qđ q̄dē articulos fidei antecedit: hereticus in fide deberet reputari.

Unde sumitur numerus t distinctio articulorum fidei.

Unicuiq; aūt articuloz t distinctionē ꝓm ꝓdictū modū exponēdi sic accipe. Cū em̄ credere habeam⁹ q̄ deꝰ in sua eēntia vnꝰ t simplex: trin⁹ sit in psonis. quibꝰ q̄dem psonis iuncta suas ꝓprietates psonales certe ergā nos t nr̄am salutē attribuūtur opatiōes priculares: q̄s etiā credere habemus: inde insurgit numer⁹ t distinctio duodecim articuloz fidei iuncta duodecim que sic nobis de ipis psonis diuinis credēda incumbunt. Et qz iuncta ipm modū exponēdi vnum attribuit psone patris. sex vero: psone filij: et q̄nq̄z: psone spūssancti. ideo duodecim articuli fidei assignātur. vn⁹ respectu patris. sex respectu filij. t quinq̄z respectu spūssancti. ¶De vnico articulo q̄ attribuit psone patris. ¶Primus em̄ articulus q̄ vt tactū est attribuit patri exprimit ei⁹ psonalitatē t oīpotētiā: cū dicit. Credo in deū pr̄em oīpotētē creatorē celi t terre. t hūc articulū posuit Petrus. ¶De primo sex articuloz attributoz persone filij. ¶Primus ꝺo sex articuloz q̄ attribuunt filio

erpmit eius psonalitatē:cū dicit. Et in iesum chr̃istū filiū ei⁹ vnicū dñm nostrū. Et hūc posuit Andreas. ¶De scdo z tercio. ¶Scdus erpmit vtrāq; ei⁹ natiuitatē cū dicat. Qui conceptus est de spūsctō natus ex maria virgine: et hūc posuit Johes cu ꝫgelista. ¶Terci⁹ erpmit passiōis sue sacrm cum dicit. Passus sub pontio pilato crucifixus mortuus z sepult⁹: et hūc posuit Jacobus maior. ¶De quarto. Quartus erpmit ei⁹ descēsum ad inferos: et ꝑsequentē resurrectionē:cū dicit. Descendit ad infernа:tercia die resurrexit a mortuis: z hūc posuit Thomas. ¶De ḳnto. Quint⁹ erpmit ascēsum suū ad supos:z ianue celestis aperti onē:cū dicit. Ascēdit ad celos sedet ad dexteram dei pris oipotētis: z hūc posuit Jacobus minor. ¶De sexto. Sextus erpmit ei⁹ iudiciariam potestatē:cū dicit. Inde vēturꝰ est iudicare vivos z mortuos: z hūc posuit Philippus. ¶De ḳnq; articulis attributis ꝑsone spūisctī. ¶Primꝰ vero ḳnq; articuloꝝ ḳattribuunt spūsctō erpmit eius psonalitatē:cum dicit. Credo in spm̃sanctū: z hūc posuit Bartholomeus. ¶Scdus erpmit ei⁹ sanctificationē z vnionē: q̃ in eo vnitur eccl̃ia. cū dicit. Sanctam ecclīam catholicā:sanctoꝝ cōmunionem:z hūc posuit Matheꝰ. ¶Tercius erpmit eius remissionē sive iustificationē p gn̄alem remissionē:cū dicit. Remissionē pctōꝝ:et hūc posuit Symon chanane⁹. ¶Quartus erpmit ei⁹ vivificationē per gn̄alē resurrectionem:cū dicat. Carnis resurrectionē: z hūc posuit Judas thade⁹. ¶Quint⁹ z vltim⁹ erpmit eternā ei⁹ p̄miationē: cū dicit. Vitā eternā:et hūc posuit Matthias. Ut clarius hec patēt in figura sequenti.

De quadam alia distinctione articuloꝝ fidei.

Et z alia distinctio quorūdā modernoꝝ:ḳ symbolū in quatuor:decim diuidūt articulos. Diuidūt enī p̄mū z tertiū z ḳntū articulos suppositos: quēlibet in duos: nonū vero z decimū redigūt in vnū put videt distingui symbolū nicenū qđ cantat in missa. ¶Et sm̄ hāc distinctionē ponūtur septē articuli ptinentes ad diuinitatē: z alij septē ptinētes ad humanitatem: sic. s. Ham symbolū aut est de deitate aut de humanitate.

De septē articulis pertinentibus ad deitatem. Et primo de primo.

¶Si autē est de deitate:tūc p̄mus articul⁹ est vnū deū tm̄ esse. Et est iste. Credo in deū. Secundus articulus est p̄fem esse vnū deū creatorē oīm. et est iste. P̄fem oipotentē creatorem celi z terre. Et vt supra tactū est isti duo articuli sm̄ assignationē p̄cedētē nō sūt nisi vn⁹ articulus. ¶Terci⁹ articulus est filiū ei⁹ vnicum eē vnū deū sibi eq̄lē:et est iste. Et in iesum chr̃istū filiū ei⁹ vnicū dñm nostrū. ¶Quart⁹ articulus ē spm̃sanctū esse vnū deū ab vtroq; p̄cedētē:et est iste. Credo in spm̃sanctū. ¶Quintus articulus est deū pcā dimittere his ḳ sūt in eccl̃ia z hñt p̄munionē eccl̃ie: z nō alijs:et est iste. Sanctam eccl̃iam catholicā:sctoꝝ p̄munionē remissionē pctōꝝ. Et sic vt supra tactum est p̄dicunt isti duo articuli in vnū. s. nonus z decim⁹. ¶Sextus articulus ē deū suscitaturꝝ mortuos:et est iste. Carnis resurrectionem. S

¶Septim⁹ articulus ē deū esse remuneratorē bonoꝝ:et est iste. Vitā eternā. Sub quo etiā p̄hebēdit deū eē punitorē malorꝝ.

De septē articulis pertinentibus ad humanitatē.

¶Si aūt symbolū sit de hūanitate: tūc articulus p̄m⁹ est q̄ chr̃ist⁹ p̄cept⁹ est de spūsctō:et est iste. Qui p̄cept⁹ est de spūsctō. ¶Scdus articulus ē filiū dei natū esse de ꝑgine maria:et est iste. Natꝰ ex maria ꝑgine. Et vt supra tactū est isti duo articuli sm̄ assignationē p̄cedentē nō sūt nisi vn⁹ articulus. ¶Terci⁹ articulus ē filiū dei eē passuꝝ crucifixū mortuū z sepultū: et est iste. Passus sub pōtio pylato crucifix⁹ mortuus z sepult⁹ ¶Quart⁹ articulus ē filiū dei descendisse ad inferos:et est iste. Descēdit ad iferna. ¶Quintus articul⁹ ē filiū dei resurrexisse a mortuis. et est iste. Tercia die resurrexit a mortuis. ¶Sextus articulus ē filiū dei ascēdisse ad celos:sedereq; ad dexterā patris: z est iste. Ascēdit ad celos sedet ad dexterā dei patris oīnipotēs. ¶Septim⁹ articulus ē filiū dei iudicaturꝝ bonos z malos: et est iste. Inde venturus est iudicare vivos z mortuos.

Finit tract⁹ p̄mus hui⁹ libelli qui est de exposītione articuloꝝ fidei.

Incipit tractatus secūdus de decē p̄ceptis legis z eoꝝ exposītōe.

Circa tractatum

de p̄ceptis legis summatim tangenda sunt. Quid est p̄ceptū. Qualiter p̄cepta distinguūtur Exposītio p̄ceptoꝝ. De numero z sufficiētia p̄ceptoꝝ. Qualiter in ipis p̄ceptis septē capitalia: proinde alia pcā p̄hibeantur.

De diffinitione precepti z eius exposītione.

Iffinit autē ꝓceptū ab aliq̄bus sic. d ꝓceptū est imperū obligans ad obseruationē rei vel actus imperati. Extrahit radicaliꝫ hec diffinitio a diffinitiōe ꝓcepti quā dat Aug. lib. de ꝑgini. di. ꝓceptū est cui nō obedire ꝑcm̄ est. ¶ Dicitur in dicta diffinitiōe obligās ad obꝫuationē: ad dīntiā ꝙsilij qđ ꝑ se nunq̄ obligat vt dicat Aug⁹. cuius ꝓ accns id qđ ꝙsulit videat obligare: vtpote si in casu ꝓcepti nō possit impleri nisi fiat ꝙsiliū: vt si nō possim sustentare parētes. s. pr̄em ⁊ matrē nisi vendā oia: tūc tenerer oia vēdere. Qđ ādē de se ꝙsiliū nec obligat nisi in casu per accidēs vt exēplificatū est. ¶ Et si obq̄at q̄ simul̄ obligat votū ad obseruationē: et sic conuenit ei ꝓcepti diffinitio. Rnd̄e. Aliq̄d vouere est m̄ consiliū nec quēq̄ obligat: nullus em̄ ꝫ suā volūtatē obligatur ad vouendū: sed q̄ vouerit obligat necessario ad reddendū. Et hoc ideo est: q⁹ reddere votū est ꝓcepti: sed vouere est ꝙsilij.

De varia distinctione

variaq̄ assignatiōe ꝓceptoꝝ in tabulis legis.

Istinctio aūt ponit varia ꝓceptoꝝ. d Josephus em̄ dicit ānq̄ mandata esse scripta in vna tabula ⁊ ānq̄ in alia. Origen. autē ponit q̄tuor in vna ⁊ ser in alia. Aug⁹ aūt ponit tria in vna ⁊ septē in alia. vtpote tria q̄ ꝓtinent ad deū in ꝑma tabula: et septē q̄ ꝓtinēt ad ꝓximū in secunda. Et hunc modū augustini seqūtur cēres opinio: q⁹ em̄ Aug. ponit tria esse in vna tabula ⁊ septē in alia: hoc magis dicere videt ꝓ dignitate q̄ ꝓ scriptura: eo q⁹ tria ꝓtinēt ad dilectionē dei: ⁊ septem ad dilectionē ꝓximi. Ūñ si ꝙsiderent ipe tabule ⁊ eaꝝ scriptura in se: sicut ꝙsiderāt hebrei ⁊ Iosephus: sic vtraq̄ tabula ꝓtinebat ānq̄ mādata seu ꝓcepta. Si aūt ꝙsiderent ꝑm respectū ⁊ relationē eoꝝ ad que dicta mādata ordinabāt: cū tria ordinēt ad deū: ⁊ septē ad ꝓximū: poterit tali fine ꝙsiderato: dici tria eē in vna: et septē in alia.

Expositio preceptorum

legis. Et primo primi.

Unc aūt accedēdū est ad expositionem singuloꝝ ꝓceptoꝝ. Et cū lex ꝓceptoꝝ posita sit ꝓpter trāsgressiones cohibēdas (vt ptz ad Gal. iij.) et triplicit trāsgressio fiat. s. corde: ore: ⁊ opere: boc ādē tā quo ad deū: q̄ etiā q̄ ad ꝓximū: vt ꝑfecta sit cohibitio trāsgressiōis: ꝑfecta ponit lex ꝓhibitiōis: et sic mādatoꝝ seu ꝓceptorum subseqūtur iniūctio. Et ꝑmo q̄tū ad deū: ꝓhibet ꝑmū ꝓceptū: cor ab idolatria: vt dc⁹. s. pl̄s n gatur toto corde. Est em̄ de colēdo dō. Et colere deū vt dicit glosa: est sese toto mētis affectu illi mācipare: et est istud. Nō hēbis deos alienos coram me. q. d. Nec habebis deum nō alienū. Exponēsq̄ qđ dixit deos: subdit. Nō facies tibi sculptile. i. imaginē sculptā: qđ vocat Aug⁹ idolū: neq̄ similitudinē oim q̄ in celo sunt desup: et q̄ in terra deorsum tē. q̄ expositio est ꝑbi ꝓcedēs. Vel ꝑm Origen. sculptile siue idolū est qđ nō hz similitudinē in natura sicut chymera. Similitudo autē est cor q̄ aliqua ēnt in natura similitudinē: vt imago hominis: vel bouis ad verū hoīem vel ad verū bouē: qđ vtꝫ detur ꝑ hoc qđ seqūtur: q̄ in celo desup ⁊ que ī terra deorsum. ¶ Sed ex hoc videt q⁹ ꝓhibeāt̄ imagines q̄ ad lr̄am sculptilia sūt: q⁹ sculpunt. Sed rndet: q⁹ ante incarnationē q̄m data fuit hec lex: nulla in ligno vel in lapide sculpi potuit incorpalis dei imago: q⁹ imago ꝑs fingi nō pōt: et ꝓterea ante incarnationē reꝓbāde erāt imagines. Sed q⁹ hoc fieri potuit post incarnationē filij dei: ꝓpter q̄ etiam fieri ꝙcēdūtur: ⁊ ab ipo ādē q̄ legē tulit: et dispēsare potuit. s. christo. Ūñ refert Damasc̄. q⁹ ꝓpo Abagaro regi misit ī pāno imaginē suā: eo q⁹ pictor ab codē rege missus ad depingēdum imaginē christi: nō poterat vultū ei⁹ pre claritate intueri: vt eius singula lineamēta ⁊ mēbra ꝓprie describeret. Sed q⁹ hec rspōsio nihil omno apō vnū ppl̄z iudeū valeret: qm̄ nostraq̄ imagines reꝓbēdūt: ideo aliter dici pōt q⁹ nō simpliciꝫ ꝓhibētur omno fieri imagines Ūñ Beda. Imagines fieri nulla lr̄a diuina vetuit: bax etenim aspect⁹ multū ꝙcūctiōis solet ꝑstare cōtuētibus: et eis q̄ lr̄as ignorāt: quasi viuam de xpi passione exhibēt recordationē. Salomō em̄ instinctu diuino fecit eas in templo dei. Sed omno ꝓhibent fieri ad būc videlicet finē: vt adorētur ⁊ colant. Unde seqūtur. Neq̄ adorabis neq̄ colas ea. Ad adorādū igr̄ ⁊ colendū ꝓhibent imagines fieri. Hoc autē nō adorant⁹ imagines: sed refert honor ⁊ adoratio ad imaginatū. s. ad deū: vl̄ ad sanctū ei⁹ cui⁹ est imago: vt dicit Aug. li. iij. de doctrina ꝛpiana. ¶ Seqūtur. Non adorabis: neq̄ coles. Inter q̄ distingue. Non adorabis: scz reverentione corꝑis: vt inclinādo eis: vel genu flectendo. Neq̄ coles. s. affectiōe mentis. Ūñ glo. Aliud est colere: aliud est adorare. Potest quis inuitus: vel adulādo regibus idolatrie vel tormētis victus adorare: cū m̄ sciat idolū nihil esse: et sic nulla mētis affectione ad idolum mouet⁹: ⁊ per ꝙsequēs nec colere. Colere em̄ est toto mentis affectu ⁊ studio mancipari. ¶ Sequitur. ego em̄: discretiue dicit. q. d. Ego nō alius. Sū dūs: ⁊ ideo timendus.

Dñs tuus:z ideo diligēdus. Fortis zelotes: id ē diligēs amator. Uñ Deut.v. Dñs tu⁹ deꝰ emulator: visitās.s.puniēdo iniq̄tates patrū: scz nō custodiēnū p̄cepta data: in filios.i.puniens etiā ipos filios: si p̄es ista nō custodierint. Puniuntur eñ q̄nq; filij ꝓ peccō patris tpaliter:nō eternal'r. Et sic intellige illō Ezechie.xviij. Filius nō portabit iniq̄tatē p̄ris ꝛc. scz eternal'r. Uel visitās pcā patrum in filios etiā eternal'r. Non aūt q: sunt pcā patrū:sed q: sūt pcā filioꝝ imitantiū pcā patrū. Usq; in terciā z quartā gñationē. Hoc dicit:q: q̄nq; solent p̄es in terciā z quartā gñationē vivere:et plerūq; filioꝝ: vel nepotū suoꝝ molestius ferre cruciat⁹ q̄; ꝓpos. Eoꝝ q̄ oderunt me.i.peccōꝝ z maloꝝ:z faciens mi ꝯicō:diuā in multa mīlia.i.in oēs. Et ponit ibi finitū numerū ꝓ infinito. Diligēnbus me:z custodiētibus p̄cepta mea. Iste termin⁹:z:ponit ibi et ponitur p.i.custodiēnbus. Qui eñ diligit deū: p̄cepta ei⁹ seruat. Uñ Joh.xiiij. Si q̄s diligit me :sermonē meū seruabit¶ Sed q̄rit qualit̄ istō posset dici p̄mū p̄ceptū: cū dilectio dei dicatur p̄mū mandatū: Matth.xxij. Hoc ē(loquēs de dilectiōe dei)p̄mū z maximū mādatum. Rñdet q̄ illō mandatū de dilectiōe dei: idē est cū ß primo p̄cepto decalogi. Jubet eñ p̄mū p̄ceptū decalogi:vnū deū coli: z nubil ei in amore p̄ferri: z sic idē est vel cōpollet p̄mo mandato:iurta p̄allegatū Matth.xxij.c. Uel pōt dici q̄ dilectio spēale mādatū nō ē:sz radit z stipes ceteroꝝ: ad q̄ō.s.cetera mandata reducūtur. Uñ p̄mū mādatū dicit:nō ordine: sed dignitate.i.inter cetera p̄cipuū z maximū cum oīa cōprehendat.

Expositio scdi precepti

A Secundū p̄ceptū cohibet os a piurio:a blasphemia:a mēdacio: et est istud. Non assumes inuanū nomē dei tui.s.falsē vel supflue: vel dolosē q̄ nomen dei iurādo:vel mentiēdo:vel ipm nomē blasphemādo:vel quersē de deo sentiēdo. ¶Et si obiciat q̄ ꝑm ūtā expositionē istud ptinet ad q̄ntū p̄ceptū scde tabule.s.ad illō. Non loq̄ris cōtra ꝓximū tuū falsum testimoniū: vbi agit̄ de piurio. Dic q̄ iurās falsum dupl'r peccat. Primo.s.ꝰ ꝓximū suū eū decipiēdo:z isto mō ex pte ꝓbi q̄ō ordinatū est ad ꝓximū: z q̄ ad ß cadit sub dicto q̄nto mādato seu p̄cepto scde tabule. Itē scdo peccat inuocādo ad ꝓfirmationē falsitatis:vel deceptiōis: testē diuinā veritatē:et isto mō peccat in deū: et q̄ ad hoc hī sub isto scdo mādato seu p̄cepto ꝓme tabule: scz in isto loco. ¶ Nec eñ habebit dñs hoiem insontē.i.innocentē: scz q̄n apud deū nocētis penas exoluat:scz q̄ assumpserit nomē dei frustra. Uñ Deut.v. Nō ꝓsurpabis nomē dei frustra:q: nō erit impunit⁹ q̄ sup re vana nomē dei assumpserit. Uel nō habebit dñs insontē: id est innocentē:hoc est a culpa īmunē:eū qui assumpserit nomē dei frustra:q: vt habet Eccle.xxiij. Uir multū iurās replebit iniq̄tate :z nō discedet a domo ei⁹ plaga. ¶Sed q̄d dicetur de istis magnatibꝰ:z secularibꝰ: q̄ ꝓsuetudinē hñt iurādi: nunq̄d transgrediūtur istud p̄ceptū seu mādatū:z peccāt mortal'r. Aliqui rñdēt distinguēdo: dicētes q̄ piurū multipliciter dicit.s.indiscreta iuratio. vtpote q̄n quis inutiliter iurat verū: vel q̄n sine deliberatiōe iurat:z tūc nō credūt eē mortale pctm. Nam tūc fit p̄ter p̄ceptū:sed nō ꝓtra p̄ceptū: nisi forsan nimia esset assuefactio. Aliomō sumit piurū:vbi vel q̄n q̄s iurat cū deliberatiōe illō q̄ō iuramēto nō esset asserēdū: imo nec simpliciter dicēdū seu loquēdū:sed pot⁹ oppositū:z tunc credit eē mortale pctm. Alij distinguūt dicentes:q̄ piurū multipliciter ꝺr. Uno mō falsa iurato:q̄ si fiat ex ignorātia: adhibita tñ ꝑ⁹ diligētia debita:nō est pctm. Sed si fiat:non adhibita diligētia debita:pctm q̄dē est sed veniale. Si aūt falsa iuratio fiat scienter:vtpote cū mendaciū iuramēto confirmat:tūc nisi tñ iocādo fieret: semp est pctm mortale. Alio mō dicit piurū trāsgressio iuramēti iam facti:q̄ō si fuit licitū: semp est ipa transgressio mortale pctm. Si vero illicitū:trāsgressio illius nō est pctm:sed illud illicitū scienter iurasse/fuit peccatū. Tercio mō ꝺr piurū indiscretū iuramētum:quod ponūt(nisi alia aggrauaret circūstantia)venale pctm. ¶Itē nomē dei patris: est filius:q: ipm p̄fem nōificat. Nomē ergo dei inuanū assumit:q̄ ipm ꝛpm purā creaturam ponit seu asserit:q: sic ponit ipm eē vanū vel vanitatē. Uñ ad Ro.viij. Uanitati subiecta est oīa creatura. Sed cū ꝛps ꝓtas sit. vñ Joh.xiiij. Ego sum via:veritas:z vita: nulla ten⁹ poterit eē vanitas: z sic nec pura creatura. Quid ergo absurdi⁹ q̄ illā firmissimā veritatē:ponere vanitatē:z illō ꝓbū ꝓnosuz sustentās oīa(vt hī Heb.i.)ponere vanū z sustētatū: ¶Deniq; tertio mō nomē dei assumit ille inuanū :q̄ nomē ꝛpi:vñ dicit ꝛpian⁹: p peccatū:vanū reddit z mortuū. Nomē q̄ppe sup hoiem scriptū vt vināt ipi: iurta q̄ō loq̄t ꝛps. Apoca.iij. Et scribaz super eū nomē dei mei: et nomen ciuitatis dei mei noue hierusalem: que descendit de celo a deo meo:et nomē meū nouum.

Expōsitio tertii pre B

cepti.

Erciū ꝑceptū ꝓtinēs ad deū cobi/
t bens trāſgreſſionē in opē. Deme
to vt diem ſabbati ſcīfices. i. ſan/
ctū ⁊ feriatū habeas: ceſſando ab oīi ope ſer
uili. ¶ Ubi nota ꝙ in hoc ſabbatū deſignat
quietē interiorē a prauis affectiōibus: et exte
riorē ab oīb⁹ ſuis lib⁹: ꝓter illius diei determi
nationē: morale ē hoc ꝑceptū ⁊ ſcriptū in cor/
de humano: ſicut alia decalogi mandata ſeu
ꝑcepta. Natura eīm dictat eſſe vacandū aliqñ
deo: ⁊ oīoni: ⁊ diuine laudi. Sed q̄ tali die. ſ.
ſabbato: ⁊ a talib⁹ rebus groſſioribus: abſtinere
nō dictat ꝓſcia: ſz ſola externor⁹ inſſio diuina:
q̄ñ ad ꝫ fuit cerimoniale ꝫ mādatū: ⁊ ſoluen
dū. i. ſolui poterat. ¶ Circa q̄ ē aduertēdū: ꝙ
in dñica reſurrectiōis dñice: ex ſtatuto eccle:
mutatū eſt ſabbatū in dñicā ne videremur iu
daizare. Q⁹ ex q̄ vitas lucis: trāſiit legis vm
br⁹: ⁊ hoc q̄ ad cerimonialia. ¶ Et ſi q̄rat q̄re
alie iudeor⁹ feſtiuitates nō ꝑcipiebant in de/
calogo: Dic ꝙ cetere cor⁹ feſtiuitates: fuerunt
eīm cerimoniales: nec ab oīb⁹ ſunt obſeruāde.
hoc aūt ꝑceptū magis morale ē q̄ cerimonia
le: ideo in decalogo ad quē oēs tenētur: ſemp
ꝑcipiēdū erat. Sequit̄ Deut. v. vñ ſumit hoc
ꝑceptū. Sex eīm diebꝫ facies opa tua: ſeptimo
aūt die q̄ eſt dies ſabbati nō facies in ea q̄cq̄
opis. Et ſubdit rōnē ꝑcepti. Sex eīm diebꝫ fe
cit deus celū ⁊ terrā (vt ꝓz Gen. i.) ⁊ requieuit
die ſeptimo: nō q̄ſi laſſus: ſz ponit ibi requieuit
p⁹ ceſſauit: ſicut dicit Apoc. xiq. Requiē nō
habēt die ac nocte dicētia: ſanct⁹ ſanct⁹ ſanct⁹ ⁊ c. id ē
dicere nō ceſſant. Ita ſumit in dicto paſſu re/
quieuit p⁹ ceſſauit. Habil eīm vtiq⁹ fecit nu
mm: cui⁹ nō fecerit ꝓpius materiā: vtpote cor/
poralū: vel ſiīlitudinē: vtpote ſpūalū. Opera
tur ñ adhuc q̄tidie creata gubernādo: vt dr
Joh. v. Pat⁹ me⁹ vſq⁹ mō opatur: ⁊ ego opor.
Circa q̄ dicit Aug. lib. iiq. ſup Gen. Sic re/
quieuit: vt nouā creaturā vlteri⁹ cōderet nullā:
nō vt q̄ odiderat ꝓtinere ⁊ gubnare ceſſaret.
Et bñdixit diei ſeptimo ꝙ ē dies ſabbati: et ꝓ
id eſt: ſcīficauit eū. i. ſcm̄ ⁊ celebrē eū bñe vo/
luit: vt. ſ. nō fieret opus ſuile in eo. Et ſic non
interdicit opus charitatꝫ nec neceſſitatis. Uñ
patꝫ ꝙ poterūt exhiberi eccliaſtica ſacra: ſicut
eīm poterāt circūcidere ſabbato: ⁊ nos etiā die
dñica ſacra poſſum⁹ exhibere: ⁊ opa charita/
tis: vt elemoſynas: ⁊ opa neceſſitatis exercere
vt bibere comedere.

Expoſitio quarti pre

[ℭ cepti.

b Jc quo ad deū ponunt tria ꝑcepta
Quantū aūt ad primū ponūtur ſe
ptē ſequētia: quoꝝ vnū eſt affirma
tiuū: ⁊ ſex ſunt negatiua. Affirmatiuū autē ee
quartū in ordine ꝓncipaliū: ſed primū in his q̄
reſpiciūt primū eſt illō. Honora patrē tuū et
matrē tuā. Per qō mandatū natura q̄ corru/
pta eſt: ad ordinē naturalē reuocat. Nec fuit
neceſſe hmōi ꝑceptū dari parētibus reſpectu
ſuoꝝ filioꝝ. ℭ reſcēte eīm ſtute in filiis: decre/
ſcit virt⁹ in parētib⁹ ſm̄ naturā. ⁊ deficiēti vir
tuti debet mīſtē ſubſidiū. Uñ q⁹ minorat virt⁹
ſeu vigor in parētib⁹: ⁊ auget in filiis: dat ꝑ/
ceptū vt filij ſubueniāt parētib⁹. Nec fuit ne/
ceſſe dare hmōi ꝑceptū ꝓgenitib⁹ de filiis: q̄uis
ꝓmo ipſi filij fuerūt ꝓpētes: q⁹ natura etiam
corrupta ad id cogit: eo ꝙ naturaliter ſuc⁹ aſcē/
dit a radice ad ramos: ⁊ non econuerſo. Et
chr⁹ſ. Hoc eſt amor in hoīb⁹ qō eſt humor in
arboribus. ¶ Aūt ergo. Honora p̄rem tuum: du
plici. ſ. honore: ⁊ reuerēdo: ⁊ neceſſaria p̄bendo.
P̄rem tam ſpūalē q̄ carnalē. Intelligitur
etiā de p̄re ꝺo q̄ potiſſime eſt honorādus. Uñ
Malach. i. Fili⁹ honorat p̄rem: ⁊ ſerui⁹ dñm.
Si ergo pater ego ſum vbi eſt honor meus?
Et matrē tuā carnalē: necnō ⁊ ſpūalē. ſ. eccle
ſiam. De q̄ ad Gal. iiq. Illa aūt q̄ ſurſum eſt
hierl'm libera eſt q̄ eſt mater nr̄a. Noīe etiam
p̄ris ⁊ mr̄is oīs primi intelligūtur: vt dicit
Aug⁹. Uñ ſm̄ ipm̄ oīa vendēda ſunt: ⁊ dāda
p⁹ pauperib⁹ in eternā neceſſitate: qō ſi nō fit
trāſgredit illud mādatū. Si ergo noīe p̄ris ⁊
matris oīs primi⁹ intelligit: ⁊ nobiliſſimū inē
primos ponit p⁹ oīb⁹. ſ. patrē ⁊ matrē: cla
rum eſt ꝙ illis ꝑ quos honor debet ⁊ ſubſidiū
¶ Et vt firmi⁹ obſeruet adhuc hoc ꝑceptum
ſubūgit ꝓmū dicēs. vt ſis longeuus ſup ter
ram. Hā Eccliaſ. iq. Qui honorificat p̄rem ⁊
matrē vita viuet longiore. Juſtū eīm eſt vt q̄
alteri⁹ vitā ſuſtentat: vita illius ꝓlongef. Su
per terrā inq̄t. ſ. tā morientiū q̄ viuentiū: eo ꝙ
pietas ad oīa vtilis eſt: ꝓmiſſionē habēs vite
q̄ nūc eſt ⁊ future. i. ad Thimoth. iiq.

Expoſitio quinti pre

cepti.

q Uintū aūt ꝑceptū ꝓncipale ⁊ ſecū/ D1
dum in ordine eor⁹ q̄ reſpiciūt pri/
mū: et ꝓmum negatiuū eſt iſtud.
Non occides. Ubi ꝑcipitur ꝙ nō ledatur p⁹
ximus in ſua ꝓſona. Non occides igitur: ſup
plc hoīem: ceꝑm videlz vel aliū: ⁊ dupliciter:
videlz aīa vel corꝑe. ¶ Sed ꝓtrariū huic pre/
cepto videtur haberi. Exo. xxii. Et maleficos
nō patieris viuere. In quo verbo ꝑcipit dñs
fieri occiſionē: hic vero ꝓhibet: vnde ꝓtrari⁹
ſibīpſi videt in legiſlatione. Sed ad hoc dici
tur ꝙ ꝓſone ꝓuate que nullā habet iuriſdictio
nem vel auctoritatē: hic ꝓhibet occidere: legi

aūt vel ministro iusticie p̄cipit occidere. Exo. xxij. z sic nō est ꝓtrarietas: q; nō est circa idez seu respectu eiusdē. Sed nunq̄d aliquo modo p̄uate p̄sone licet q̄libz trāsgressiōe occidere? Videt q; sic: admin? in sui defensionē ℞ eīm iura p̄mittūt. s. iniuriā p̄pulsare: z tēpora te vim vi repellere. Item ex ordine charitatis debeo potius subuenire vite p̄rie q̄ alterie. Unde volentē me p̄imere: potius occidere debeo q̄ p̄mittere me occidi. ¶Sed ꝓtra hoc videtur esse illud Matth. v. Si q̄s te p̄cusserit in vnā maxillā p̄be ei z aliā. Et ideo dicūt q̄dam q; nullomō licet occidere etiā defendendo: maxime aūr viro p̄fecto. Et hec videt esse opinio Anselmi. Hec ℞ eos debeo opinari q; me occasur? sit: si eū nō occidero: sed q; de? p̄stabit mihi auxiliū vel euasionis: aut fuge beneficiū. Alij volūt q; in suā defensiōz liceat occidere: eo q; lex occidere iubēdo vel laltē p̄mittēdo talē defendentē scit in dicto casu iudicem ꝓstituit in aduersariū. Uñ ip̄m vice legis interficit: vnde lex p̄bendo auctoritatē excusat a pctō. Hoc nō intellige si necessitas est inevitabilis: q̄n si te p̄cusserit aduersarius: z fugerit: vel p̄cutere destiterit: eū repcutere nō licet: vel sequi fugientē: q; hoc nō fieret ad p̄pulsationem iniurie: sed ad vltionē: que spectat ad solū iudicē. Et respōdent isti ad illō Matth. v. Si quis te p̄cusserit in vnā maxillā tē. q; illud cōtinet cōsiliū: nō p̄ceptū. ¶Et nota hic q; homicidiū multis modis fieri dicatur. Fit eīm q̄q; sola mente per odiū fraternū. Unde Joh. epl'a. i. ca. iij. Qui odit fratrē suū: homicida est. Itē p̄auū exemplū relinquēdo. Ut eīm dicit Grego. Tot mortibus digni sunt quot p̄auitatis exempla reliquerūt. Item lingua: et hoc tripliciter. vel. s. cōtra legē quēcūq; morti adiudicando. Uñ. ij. Regū. xij. dicitur. Dauid vriam p̄cussisse gladio: q; morti dolose z iniuste adiudicauit. Item mentiēdo. Uñ Sap. i. Os q̄ mentit occidit aiam. Itē cuiq; detrahendo. vñ dicit Bern. q; detractor vno ictu tres aias interficit: suam scz z illius qnē sua detractiōe inficit: z illius de quo detrahit: q; sibi forsan p̄iudiciū mortis vel damni irreparabilis: sua detractiōe parat z acquirit. Item fit homicidiū manu: qualicūq; scz p̄emptione exteriozi: siue per gladiū siue per venenū: siue per aliā penā. Item fit homicidiū per subtractionē victus scz corpis. Uñ Ambros. Pasce fame morientē: q; si non pascis occidis. Siue victus subtractiōe: id est verbi dei. Uñ Ezechiel. iij. Si loquēte me ad impiū tē. Nō annunciaueris ei tē. vt auertat a via sua impia tē. et ipe impi? in iniq̄tate sua morīat: sanguinem eī? de manu tua requirā. Uñ p̄sus. Exē plum: mens: lingua: man?: subtractio: vict?. Corpis z aīe dici faciūt homicidā.

Expositio sexti p̄cepti

Extū p̄ceptū in ordine principali z tercīū coz que respiciūt primū est istud. Non mechaberis: vbi p̄cipit vt nō ledatur prim? in re sibi ꝓiūcta per legē scz in vxore. Et accipit hic sub noie mechie: oīs illicit? cōcubit? z quicūq; coitus fornicarius: cuius mechia magis p̄rie adulteriū dicatur. Mechos eīm grece adulteriū dicatur latine. Et ad hanc reduci potest fornicatio spiritualis: sicut idolatria: de qua dicit. xij. De chata est cū lapidez ligno. Potest etiā ad hāc reduci exposito p̄aua sacre scripture. Unde ij. Chor. ij. Non sumus sicut plurimi adulterantes verbū dei. ¶Unde hic nota q; fornicatio est mortale p̄cm. Videtur tñ contrariū: eo q; act? naturalis. Actus aūt naturalis nō est peccatū. Insuper cum coire sit necessarius ad cōseruationē speciei: sicut comedere ad cō seruationē indiuidui: z in necessitate vt fame: liceat etiā nō sua rapere z cōmedere: q; tēpore necessitatis oīa sunt ꝯmunia: videtur simiiter q; in feruēti desiderio cocundi posset quis nō suā rapere z cū ea coire. Ad q̄d dicitur q; actus fornicationis dupliciter dicitur. Uno mō dicatur naturalis eo scz quia naturaliter fit. Alio mō dicit ꝓtra naturā. Et iuxta istum scōm modū dupliciter dicit adhuc ꝓtra naturā. Uno modo quādo fit ꝓtra naturalem ꝯubitū qui est maris cū femina: z isto modo p̄t dici act? innaturalis: quia ꝓtra naturalē ꝯmixtionē. Alio mō dicit ꝓtra naturā quia scz naturā in suis naturalibus vulnerat z spoliat gratuitis: scz bono gr̄e z virtutis. Et isto vltimo mō oīs fornicatio est ꝓtra naturā: sicut oīe peccatū mortale. Corrūpit eīm naturalia z destruit oīa gratuita. Et q; isti sūt effectus mortalis peccati: p̄ter hoc patz fornicationē esse p̄cm mortale. Et sic patet solutio arguēti: quia licet fornicatio sit act? naturalis: q; scz naturaliter fit: est tñ innaturalis quia naturā corrūpit. Hec sequitur q; sit actus naturalis q; naturaliter fit: q; p̄terea nō sit peccatū: vbi nō debito mō fit. Et intellige q; coitus qui de se naturalis est: post ꝓtractā p̄ peccatum p̄mi parentis ꝯcupiscentiā: est sicut cibus veneno iunctus: qui q̄uis de se naturalis sit: tñ p̄ter veneni admixtionē interficit: nisi beneficio tyriace ꝓmedēti subueniatur. Pari modo z aīam ꝯcupiscētia carnalis inordinata interficit: nisi beneficio mr̄imonij z honestate nuptiaz intercipiatur. ¶Hec est similis de extrema necessitate famis z desiderio fer

uenti coitus: q; si in necessitate famis nõ subueniat p alienũ esurientẽ: periret iudiciũ. Nõ sic aũt pirat spẽs generis hũani: si nõ satisfiat p coitũ alicuius cũ aliena. Nã saluat in alijs. Etiã ipe posset aliter saluare scz cognoscẽdo suã ꝓpriã vxorẽ. ¶Sed q̃re ponũtur duo ꝓcepta circa ꝓhibitionẽ illicitꝰ coitꝰ. s. Nõ mechaberis: et nõ concupisces vxorẽ ꝓximi tui: cum vnũ sub alio possit subintelligi. Et silr de illis duobꝫ. Non furtũ facies: et nõ ꝓcupisces rem ꝓximi tui: cũ ois q furat rem ꝓximi ꝓcupiscat et sic possit ꝓmũ cõtineri sub secõ. Aug. soluit q; in duobꝫ ꝓceptis scz nõ mechãdi et nõ furãdi: ois opa interdicta sunt: in alijs aũt duobꝰ interdicit etiã ois ꝓcupiscẽtia. Et q; vtrobiq; est ꝓcẽ: vtrobiq; est mãdatũ ꝓhibitoriũ. Nec similr fit ꝓhibitio de voluntate occidẽdi: sed tm̃ de actu: q; naturalr sunt pni boies ad vellc luxuriari et ad actũ luxuriandi. Similr ad volũtatẽ habẽdi alienũ et ad actũ: sicut ad rapinã et furtũ. Et ideo duc sũt ꝓhibitiões et data duo ꝓcepta ꝓhibitoria: vnũ cohibẽs ipam volũtatẽ: aliud cohibẽs ipm actũ. Non sic autez est in occidere: q; hõ naturalr abhorret tã volũtatẽ occidẽdi q̃ actũ. Quelibet em̃ creatura suã speciẽ amat: et nitit eã seruare: nõ destruere: nisi cũ extra se erit per furorẽ ire vel temere ꝓcupiscentie.

Expositio septimi ꝓcepti.

f Septimũ ꝓceptũ in ordine ꝓncipalit: et quartũ in ordine eoꝝ q̃ respiciunt ꝓximũ: quo. s. ꝓhibet ledi ipse ꝓximꝰ: in rebus sibi nõ per legẽ ꝓiunctis sed fortuitis: et est istud. Nõ furtũ facies. Est aũt furtũ ꝓtractio rei alienę: inuito dño: animo lucrandi. Notãter dicit ꝓtractio: q; q̃s furtum nõ facit nisi ope ꝓtractet. Dicit etiã rei alienę: q; in re q̃ plenissime mea est nõ facio furtum. Secus aũt si q̃s habeat meaũ rẽ ꝓmunẽ. Dicit inuito dño: q; si credat dñm ꝓmissuꝝ: et subsit iusta causa sic credẽdi: etiam si dñs nõ erat cõcessurꝰ nõ tenet furto. Si autẽ nõ subsit iusta causa sic credẽdi: tenet furto. Ecõtra si crederet cõtractare rẽ dño inuito: licet etiã cõtractet dño volente: peccat tm̃ mortalr et furtũ facit: q; in pcis õbendis et ꝓmittẽdis intentio ꝓncipaliter attenditur. ¶Dicit etiã: aio lucrãdi: q; si quis ancillã alienã in meretricẽ rapuerit nõ lucri sed libidinis causa: furtũ ꝓprie nõ facit: secus aũt si eã rapiat vt vendat. ¶Et nota q; in extrema necessitate excusatur fur: q; tẽpore tante necessitatis oia sũt cõia. ¶Et intellige q; sub noĩe furti: intelligit ꝓhibita ois vsurpatio illicita rei alienę: aio dico lucrãdi: qualis est rapina: vsura: negociatio fraudulẽta et hmõi. ¶Et nota q; nõ dicit. Non facies rapinã: q̃ uis rapere sit gñalius q̃ furari. Nã ois qui furatur rapit et nõ ecõuerso. Quod fecit ideo: q; iudei q̃bus hmõi ꝓcepta data sunt ꝓniores sunt ad furtũ quod est occultuz: q̃ ad rapinã vbi telis adest: et ideo occurrendo magis ꝓiculoso: furtũ in ꝓhibitione noiauit nõ rapinã. Volnit tm̃ a parte totũ intelligi: vt pote per furtum omnẽ rei alienę vsurpationẽ. ¶Per hoc etiã ꝓhiberi videtur ne fiant violẽte et nimie exactiones et tallie ꝓncipũ et militũ in populũ suũ: q; hoc videtur rapina cẽ et species furti. Propter qđ dicitur Esay. i. Principes tui infideles socij furum. Sed circa hoc distinguit ab aliq̃bꝰ: q; aut tallie iste fiũt sup seruos aut super colonos terre: si sup seruos: cũ nihil habeat nisi nomine dñi sui: videtur q; dñs seruũ suũ talliare possit et onerare: quantuncũq; vult. Potest tm̃ dñs nimis anganando seruũ suũ: nimisq; exigendo et oppimẽdo eũ ita grauiter: sic cõtra istud ꝓceptũ faciẽdo peccare: q; iustitia dei exigit vt vnusquisq; re sua debite vtatur. Non tm̃ vt sit rapina dicãt: nec oportet de necessitate restituere: licet pietas hoc exigat. Si aũt fiat sup colonos terre siue inhabitatores terrã: tũc taxanda est illaꝝ tallia rum seu exactionũ acceptatio: fm laborẽ ꝓncipis vel militis quẽ habent in defensione illius terre: quã ipi coloni sic talliati inhabitãt et etiam fm expensas quas necesse est ꝓncipi vel militi facere fm suam moderatã et honestam familiã: et si vltra exigant rapina est: et q; istud ꝓceptũ inhibetur.

Expositio octaui ꝓcepti.

o Octauũ ꝓceptũ in ordine ꝓncipaliꝫ quintũ in ordine eoꝝ que respiciũt ꝓximũ: quo. s. ꝓhibet quis õ ꝓximũ transgredi ore. s. ferendo falsum testimoniũ: et est istud. Nõ loquaris ꝓtra ꝓximũ tuũ falsum testimoniũ. ¶In quo et ꝓiurũ et mendacium ꝓhibetur: q; vt dicit Aug. li. de mendacio. Omne mendacũ hoc genere ꝓhibet cõplectitur. Quisquis em̃ aliq̃d enũciat ꝓhibet testimoniũ animo suo: vñ si mẽtitur: falsum testimoniũ animo suo ꝓhibet. ¶Per hoc autẽ quod hic dicit cõtra ꝓximũ: vt dicit Augu. de quẽstionibus Exo. nõ videt ꝓhibere mendacium q̃ pdest alicui: et nihil obest ei cui mentitur. Est argumentũ q; est aliq̃d genus mendacij q̃d nõ est mortale pcm̃: illud. s. q̃d nõ fit cum libidine decipiẽdi vel nocendi. Nec em̃ omnis intentio vel libido fallendi: efficit mortale peccatũ. Predicat em̃ hoc ꝓplexũ intentio fallen

di ⁊ de mēdacio pnicioso:⁊ de mēdacio ioco/ so:⁊ de mendacio officioso:sed tm̄ p pr⁹ ⁊ per posteri⁹:⁊ de se ꝑm suā primariā intētionē nō dicāt nisi de mēdacio pnitoso. Et tō solū ꝑm se mendaciū pniciosum a multis reputat esse mortale petm̄:vt videt velle ꝓpositinus ⁊ mgr̄ Guilhelm⁹ antisiodorē.⁊ alij mgri ma gni decretoꝝ. ¶Sūt aūt ꝑm Aug. octo gene/ ra mēdaciorū:q̄ sufficienā sic accipe. Tria ei in genere sunt mouēcia ad mēdaciū: scz noci/ uitas:libido mētiēdi ⁊ vtilitas. ¶Si aūt noci uitas sit in causa:ℏ est si ꝙs mētiat vt noceat: aut ergo intēdit inferre alicui nocumentū spi rit⁹:vt scz subuertat a fide catholica aut a re/ gulis bonoꝝ mor:vt sunt q̄ dicūt xp̄m nō in/ carnatū:vel luxuriā non esse petm̄ mortale:⁊ bmōi:⁊ tūc est prim⁹ modus seu primū gen⁹ mendacij:scz mētiri in doctrina pictatis ⁊ re/ ligiōis:⁊ hoc est mortale petm̄. Aut intendit nocumētū tori⁹ bois:qđ cōtingit duplicit:scz vl intēdēdo nocere vniuersaliter ⁊ totaliter: ⁊ ꝑm genus qđ oibo nocet:⁊ nulli pdest: vt q̄ mēda citer ꝓsequit hominē ad mortē. Et est secūd⁹ modus seu secūdū gen⁹ mēdacij:⁊ istud ē pec catū mortale. Aut intēdēdo nocere particula riter:⁊ ꝑm gen⁹ qđ alicui nocet: ⁊ alicui p:/ dest:vt est mēdaciū mercatoꝝ ⁊ calūniatoꝝ. Et est tertius mod⁹ seu tertiū genus mēdacij ⁊ istud simplicit est petm̄ mortale:⁊ vocatur qlibet istoꝝ triū generū mēdaciū pniciosuꝫ. ¶Si aūt libido mētiēdi sit in causa:ℏ est si ꝙs mentiat et sola libidine:tūc aut mouet tm̄ ex affectiōe ⁊ intētiōe mētiēdi:⁊ nō ꝓpter aliud: ⁊ est quartus modus seu quartū gen⁹ mēda/ cij:qđ vocat mendaciū libidinosum:⁊ ponit mortale petm̄. Aut mouet ex intētiōe mouēdi auditorē ad cōplacentiā vel risum:⁊ est quin tus modus seu quintū genus mēdacij quod vocat mendaciū iocosum:qđ ponit vt cōmu/ nius veniale petm̄. ¶Aut vtilitas aliq̄ est in causa:ℏ est si ꝙs mētiat vt sibi vel alteri ꝓsit:⁊ tūc aut vtilitas illa cōsistit in bonis fortune q̄ pdi pñt:vt si ꝙs mētiat ne p raptores suam pe cuniā amittat:⁊ est sext⁹ mod⁹ seu sextū gen⁹ mēdacij. Aut illa vtilitas cōsistit in bonis cor/ poris:vt cū ꝙs mentit ꝓ saluādo vitā hois:vt si homo q̄rat ꝓ cū occidēdo:aut ad mortē du cendo ⁊ mentiēdo dicat se nō vidisse vel nesci re vbi sit:⁊ est septim⁹ mod⁹ seu septimū gen⁹ mēdacij. Aut illa vtilitas ꝙsistit in bonis aie: q̄ tm̄ sic sunt i aia: vt quodāmō etiā habeāt cē in corpore:vt cum quis mētit ꝓ sua aut alteri us pudicicia vel virginitate seruāda:⁊ ēoctā nus modus seu octanū genus mendacij:ꝑm debitā assignationē Augustini. Et vocat qđ libet istorū triū vltimoꝝ generū mendaciū of ficiosum:⁊ de se ponunt esse petā venialia.

De triplici genere men

dacij. ¶In sūma nota ꝙ in genere est triplex mendaciū:scz pniciosum:libidinosum ⁊ offi/ ciosum. ¶Primū scz pniciosum continet sub se tria prima genera sup posita ⁊ declarata:et est semp mortale petm̄. ¶Secūdū scz libidi/ nosum cōtinet sub se quartū gen⁹ sup posit̄ ⁊ declarati:qđ ponit mortale. Et quintū qđ dicitur iocosum:⁊ ab omnib⁹ ponitur venia le. ¶Tertiū scz officiosum cōtinet sub se sextū: septimū et octauū:genera etiā supra posita et declarata. Et est semper veniale:nisi ex acci/ denti efficeretur mortale.

Expositio noni et decī

mi p̄ceptoꝝ legis.

n Onum ⁊ decimū mandata in or/ dine principali:⁊ sextū ⁊ septimuꝫ in ordine eoꝝ q̄ respiciunt primū: eo ꝙ diuerso mō ordinant ꝑm ordi nem text⁹ Exodi ⁊ Deuteronomij simul per/ tractent:in q̄bꝫ pbibet trāsgressio in corde cō tra primū. Fit aūt trāsgressio in corde duplı/ citer:vicz q̄tū ad ꝓcupiscētiā carnis:ꝫ quam ponit nonū mādatū qđ est: Non desiderabis vxorē ꝓximi tui. Qđ ponit nonū ꝑceptū ꝑm mgr̄m in li. sniarū.⁊ ꝑm Augu.⁊ ꝑm lib:um deuteronomij:licet alit⁹ ordinet in exodo. Itē fit trāsgressio ꝫ primū in corde q̄tū ad cōcu piscētiā oculoꝝ:ꝫ quā ponit decimū mādatū qđ est: Nō cōcupisces domū ꝓximi tui:quod ponit in exodo nonū. ¶In q̄bꝫ notādū ꝙ pbi betur spāli mādato cōcupiscētia carnis ⁊ ꝓcu piscētia oculoꝝ pot⁹ q̄ ꝓcupiscētia aliorū ma lorū actuū:qz iste due ꝓcupiscētie habēt dele/ ctationes suas etiā añ op⁹:⁊ nō tm̄ ꝓiunctas op⁹:vt dic̄ Augu. Et cū hoc etiā habēt in ope nocumētū ꝓximi:qđ nō sic est in cōcupiscen/ tijs aliorū actuū. Et ideo ꝓpter istā turpitudi nem ustarū concupiscentiarū que sic sunt ante opus reprimendā:data sunt ista mandata q̄ ꝓhibent cordis cogitatū. Vel ꝓpter causaꝫ supra in fine sexti mandati assignatā. ¶Por/ro qđ subdit:non seruū:non ancillā ⁊c. qđ an nectitur nono mādato ꝑm ordinē exod.⁊ de/ cimo scz de non concupiscēdo domū ꝓximi ꝑm ordinē deutero. v. specialiter ad decimuꝫ pertinet mandatū. Ordinatur tamen cū no/ no ꝑm dictū ordinē Exod. eo forte ꝙ ea q̄ ibi enumerant sūt res mobiles sicut vxor: de qua est nonū mandatū.

Vnde sumitur nume

rus seu sufficientia p̄ceptoꝝ legis.

Nunc restat videre nnmerũ ꝛ suffici
n entiã vsto; decẽ ꝓceptoꝝ seu man-
datoꝝ legis. Circa qõ nota ꝙ siẽ
sup̃ dictũ est: lex ꝓceptoꝝ posita est
ꝓpter trãsgressionẽ. Trãsgressio aũt in primo
suo genere ẽxtũ ad materiã ꝓsentẽ attinet: du
pliciter habet fieri: scz directe cõtra deũ: vl' di-
recte contra proximum.

De triplici modo transgressionis contra deum.

¶ Cõtra deũ aũt cõtingit directe transgressio
nem fieri triplicter: scz corde: ore ꝛ ope. Cor-
de aũt fit cõtra deũ trãsgressio: cũ ꝺs scz a deo
auertit ꝙ idolatriã vel hmõi: qõ ꝙ primũ ꝓce-
ptũ seu mãdatũ ꝓhibet: in q̃ ór. Nõ habebis
deos alienos coꝝã me ꝛc. Ore fit cõtra deum
trãsgressio ꝙ nomẽ scz suũ mẽtẽdo: blaspbe-
mãdo: periurãdo ꝛc. Qõ ꝙ secũdũ ꝓceptum seu
mãdatũ ꝓhibet. in q̃ ór. Nõ assumes nomen
dei tui in vanũ ꝛc. Ope aũt fit ꝺ deũ trãsgres
sio: qñ scz tpe debito ꝛ ad dei cultũ ꝓncipaliꝰ
deputato fit opatio nõ licita: vl' illi cultui seu
illi tpi ñ ꝓueniẽs. Qõ ꝙ tertiũ ꝓceptũ seu mã
datũ ꝓhibet: in q̃ ór. Memẽto vt diẽ sabbati
sanctifices ꝛc. ¶ Contra primũ ꝓngit directe
trãsgressionẽ fieri dupliciter. Vel omissiõe. s. bo
ni: ad qõ ꝺs erga ꝓximũ tenet. Vel illatione
mali: qõ ꝺs sibi inferre nõ deberet. Cõtra pri
mũ. s. ꝛa omissionẽ boni: ad qõ ꝺs erga ꝓxi
mũ tenet: ꝺat ẽrtũ ꝓceptũ seu mãdatũ qõ est.
Honora patrẽ tuũ ꝛ mrem tuã ꝛc. ¶ Illatiõe
ꝙo mali ꝓngit tripl'r ꝺ primũ trãsgressionẽ
fieri: scz ope: ore ꝛ corde. ¶ Ope q̃dẽ dupliciꝛ.
Vel scz malũ ꝓximo inferẽdo in seipo. i. i sua
ꝓpria ꝙsona. Qõ ꝙ q̃ntũ ꝓceptũ seu mãdatuz
ꝓhibet: in q̃ ór. Nõ occides. Vel primo infe-
rendo in re sua. ꝛ hoc iterũ dupliciꝛ. Vel. s. i re
sua sibi ꝙ legẽ cõiũcta: vt est vxor. Qõ ꝙ sextũ
ꝓceptũ seu mãdatũ ꝓhibet: in q̃ ór. Non mo-
chaberis. Vel in re sua nõ sibi ꝙ legẽ cõiũcta:
sed oino separata: qualia sunt bona fortuita.
Qõ ꝙ septimũ ꝓceptũ seu mandatũ ꝓhibet:
in q̃ ór. Nõ furtũ facies. ¶ Ore fit ꝺ primum
trãsgressio sibi mẽtiẽdo: fallẽdo: decipiendo:
falsum testificãdo. Qõ ꝙ octauũ ꝓceptum seu
mãdatũ ꝓhibet: in quo ór. Nõ loquaris con
tra ꝓximũ tuũ falsum testimoniũ ꝛc. ¶ Corde
deniq; fit cõtra ꝓximũ trãsgressio dupliciter.
Vel scz ẽxtum ad cõcupiscentiã carnis. Con
tra qõ datũ est nonũ ꝓceptũ seu mãdatum.
in quo dicit. Non desiderabis vxorez ꝓximi
tui. Vel ẽxtum ad cõcupiscentiã oculoꝝ. Cõ
tra qõ datũ est decimũ ꝛ vltimũ ꝓceptum seu
mandatũ: in quo dicit. Nõ cõcupisces domũ
ꝓximi tui: non seruũ: non ancillã ꝛc.

Qualiter per decẽ ꝓce

cepta legis omne pcm̃ mortale prohibet. 3

Vltremo notãdũ est qualiter in de
p calogo fit virtualiꝛ ꝛ effectiue oĩs
peccati mortalis ꝓhibitio. Prohi-
bentur eñ ibi septẽ capitalia pcã.
¶ In primo ãppe ꝓcepto seu mãdato ꝓhibet
supbia. Ipsa etenĩ ozationi: intimo debitoq;
cultui ꝓtrariat. Unde Eccl. x. Initium super
bie hois apostatare a deo. ¶ Invidia aũt pro
hibetur in ẽrto ꝓcepto seu mãdato. Ibi enim
vt a parte totũ intelligat: ꝓcipit vnicuiq; bo-
noꝝ debitũ impẽdere: qõ facere nõ sinit invi-
dia. ¶ Ira aũt prohibet i ãnto ꝓcepto seu mã
dato. Ibi eñ ꝙfecte intelligẽdo prohibet occi
sio seu homicidiũ: omneq; nocumentũ in ꝙso
na ꝓximi: ad q̃ inducit ira. ¶ Luxuria ꝙo tam
coꝝoraliẽ q̃ mẽtalis ꝓhibet i sexto ꝓcepto seu
mandato: ꝛ in nono. Ibi eñ ꝓhibet mechia:
oĩsq; illicit⁹ ꝓcubit⁹: ꝛ etiã oĩs illicita carnis
ꝓcupia. ¶ Gula aũt q̃ deseruit luxurie i eisdẽ
duoby ꝓceptis effectualr prohibet: sic eñ i na
turis nutritiua deseruit generatiue: ita in vi-
cijs gula deseruit luxurie. Vel fm alios: Gu
la in primo mandato prohibet. Gulosi eñ vt
cõmunt⁹ deũ nõ colunt: sed vẽtrẽ suũ. Unde ad
Philip. iij. Quoꝝ deꝰ vẽter est ꝛc. ¶ Accidia
ꝙo in tertio ꝓcepto seu mandato prohibetur.
Ibi eñ ꝓcipit debita sabbati sanctificatio: qõ ꝙ
prie fit ꝙ spũalẽ animi ꝙtẽ in deũ: feruentẽq;
ꝛ diligentẽ laudẽ dei. Cuius contrariũ oĩno
efficit accidia: que in seipa quietẽ extra deum
ẽrens tabescit: ꝛ a laude diuina torpet. ¶ Ava
ritia tam realis seu exterior: ẽq; etiam mẽtalis
prohibet in septimo precepto seu mandato ꝛ
in decimo. Ibi enim prohibet furtũ: omnisq;
rei aliene vsurpatio: indebitaq; detentio. Et
etiam omnis mentalis bonorũ ꝛ rerum illici
ta concupiscentia.

Quod effectualiter in

primo precepto prohibet omne peccatũ. Põt
etiã ꝛ aliter dici: qz scz in primo ꝓcepto seu mã
dato prohibet nõ tm̃ omne capitale peccatũ
quiu etiã omne peccatũ mortal. Tunc enim
est peccatũ mortale: cũ homo plꝰ vel eque ali-
quam creaturã diligit sicut deũ. Qõ plane in
primo ꝓcepto seu mãdato: qõ est de vno deo
sup̃ oĩa diligẽdo ꝛ colẽdo prohibet: ꝛ sic ex cõ
sequenti omne mortale pcm̃ in illo primo ꝓ-
cepto effectualiter censet prohibitũ.

Illius modus ponendi

prohibitionẽ septẽ peccatoꝝ mortaliũ ꝙ de-
cem precepta legis.

Unt ꝛ alij alit imaginãtes: qui ad
huc amplꝰ ipa septẽ pcã capitalia
p dicta decẽ legis p̃cepta seu mãda
ta ꝓhiberi ꝯapiũt: ꝛ ponũt cõside-
rando sꝫ plenariã ipsoꝝ p̃ceptoꝝ seu mãda-
torũ intẽtionẽ: finẽ ꝛ effectũ. Dicũt enim supbiã
prohiberi per primũ ꝓceptum.

De prohibitione superbie

p ꝓmũ: p secũdũ: p tertiũ: p q̃rtũ. Etenim vt
dicunt (iuxta qꝺ supꝰ tactũ est) supbia facẽ apo-
statare a deo: supbia ꝓcluis est ad cõtẽnendũ
blasphemãdũꝫ nomẽ dei. Supbia nõ sefacili
lit ad debitã sabbati sanctificationẽ: debitoũꝫ
cultũ deo exhibẽdũ disponit. Superbia non
libenter debitũ patri ꝛ matri ac alꝫs quibus
cõuenit: honorem impendit.

De prohibitiõe inuidie

¶ Dicũt enim vt supꝰ inuidiã ꝓhiberi p quartũ
p̃ceptũ: p ꝗntũ: p octauũ. Etenim inuidia nõ fa
cilius ad debitũ tã ꝓri ꝛ mꝛi: ꝫ alꝫs ꝺbꝰ ꝓue-
nit honorẽ ipẽdẽdũ: animũ inclinat. Inuidia
sepe ꝓximũ aĩo ꝛ iterdũ ꝓbo necat: eiusꝫ mor
tẽ optat: ꝛ in ea exultat. Inuidia libẽter ꝓxio
detrahit: falsumꝫ de eo testimoniũ ꝓhibet.

De prohibitiõe ire.

¶ Item dicũt ꝛc. p secũdũ p̃ceptũ: p quintũ et
octauũ. Etenim ira facilis est ad nomẽ dei i va
num sumendũ ꝛ blasphemãdũ. Ira ꝓcluis
est ad occasionẽ seu lesionẽ primo in ꝓpria
psona inferẽdũ. Ira etiã inclinata est ad ꝓxi-
mũ verbis iniuriandũ ꝛ dãnificãdũ.

De prohibitione duplicis luxurie.

¶ Per septũ p̃ceptũ ꝛ nonũ dicũt ꝓhiberi du-
plicẽ luxuriã: actualẽ sꝫ ꝛ mentalẽ. Luxuria
enim put in nomẽ trãsit vicꝫ capitalis: ꝺr ois il
licitus ꝛ indebitꝰ actualis cõcubitus. Dicit
etiã omnis illicita cõcupiscẽtia carnalis.

De prohibitiõe gule

¶ Dicũt gulã ꝓhiberi p ꝓmũ p̃ceptũ: p tertiũ:
p sextũ: p nonũ. Per primũ ꝺdẽ eo respectu ꝙ
supꝰ declaratũ est. Etenim gulosi vt cõmunius
deũ nõ debite colũt: sed ventrẽ suũ. Bula re-
spectu tertij p̃cepti nõ faciliter inclinat ad de-
bite sanctificandũ sabbatũ: eaꝫ supp̃ortandũ
ꝙ ad dictã sanctificationẽ spectãt. Per sextum
ꝺo ꝛ nonũ p̃ceptũ eo respectu vt supꝰ declara-
tum est: ꝓhiberi dicit ꝙ luxuria cui deseruit.

De prohibitõe acidie.

¶ Dicũt acidiã ꝓhiberi p tertiũ p̃ceptum: per
quartũ. Per tertiũ ꝺqẽ eo respectu ꝙ supra de
claratũ est. Respectu ꝺo q̃rti p̃cepti: qꝛ acidia
q̃ de se negligẽs curia ꝛ torpẽs ẽ: omo ipedi
tiua ꝛ opposita videt debite honoratõis: pui
siõis: ꝛ sustẽtatiõis parẽtũ: eoꝝũꝫ ꝺbꝰ ꝓuenit.

De prohibitione duplicis auaricie.

¶ Duplicẽ auariciã: exteriorẽ sꝫ ꝛ mentalem
dicũt ꝓhiberi p primũ p̃ceptũ: p q̃rtũ: p septi-
mũ: p decimũ. Etenim respectu ꝓmi p̃cepti ava
ricia (ꝙ iuxta dictũ apli ad Eph. v. ꝓprie idolo
rum seruitꝰ est) deũ nõ debite colit. Respectu
q̃rti p̃cepti manifestũ est auariciã debite ꝓtra
ri honoratiõi: subuẽtioni ꝛ ꝓuisioni parẽ-
tum ꝛ aliorꝫ ꝺbꝰ ꝓuenit. Respectu ꝺo septimi
p̃cepti ꝛ decimi satis facta est supꝰ declaratio.
¶ Possent ꝛ alꝫs modis alꝫsꝫ respectibꝰ ꝛ rõ
nibus ipa septẽ pcã capitalia p dicta decẽ le-
gis p̃cepta ꝛ mãdata ꝓhibita dici ꝛ assignari
iuxta varios ꝓcepꝰ: variasꝫ imaginationes
hominũ.

Finit secũdus tractatus hui
libelli ꝙ est ꝺ expositiõe decẽ p̃
ceptoꝝ seu mandatorũ legis

Tractatus tertius de septẽ sacrĩs ecclie ꝛ eorũ declaratiõe.

D cõpẽdiosam

sacrorꝝ noui testamenti notitiã
videndũ est sũmatim in genere
ꝺd sit sacrũm. Quibꝰ de causis
institute sunt sacre. Jn ꝺbꝰ cõsistant. An aliq̃
possint iterari. Quot sunt ꝛ q̃lẽ ad vicia ꝛ ad
ꝓtutes ꝓtrarietatẽ ꝛ ordines habeãt. Deinde
de q̃libet sacro tãgẽdũ est aliꝺd in spãli.

Diffinitio sacramenti ꝛ eius exposicio.

Jffinitio autẽ sacri ex verbis mgri
in. iij. sniarũ elicit ꝙ est ista. Sacra
mentũ est inuisibilis gratie visibilis
forma: imaginẽ ipsiꝰ gerens ꝛ causa
eius. ¶ Quã sic intellige. Sacrũm est forma
nõ intrinseca ꝺdẽ: vt est accidẽs vel forma es-
sentialis exterior. Nõ intrinseca ꝺdẽ: vt ẽ for-
ma cẽntialis: sꝫ exterior vt est accidẽs. Visibil
sic. s. vt sic visus p q̃libet sensum: ita visibile p ꝙ
libet sensibili. q. d. Sacrũm est sensibile signuꝫ
vel sensibile signatũ seu figuratũ. Jnuisibilis
gratie. i. gratie ꝙ non videt vel nõ sentit sensu
exteriori: ꝛ ꝯ dicẽ ad dñam decoris corporis
ꝛ hmõi: que sunt gratie visibiles. Jmaginem
gerẽs. i. similitudinẽ ipsiꝰ. s. gre. Verbi gra. ꝓ

ꝓtetas ꝙd i naturalio ꝓneta est aq̃ q̃ in sacro bapt̃smu gr̃am repſentet inuiſibilẽ: vt puta refrigerũ qó est in aq̃: repſentat refrigerũ gratie ab incẽdio fomitis. Et vis ablutiua q̃ ẽ in aq̃: repſentat ablutionẽ a macula originali. ¶ Sequit causa effectẽs: scz ipse gr̃e: cõiter et large sumẽdo causam sic. s. q illud dicat esse causa alicui⁹ rei: sine q̃ res ipsa nõ fit: q̃uis sine eo fieri posset. De⁹ em̃ ꝓpue et ꝑ se causa est remissiõis peccati et collatõis gr̃e. Quia tm̃ ℟ cõmuniter nõ facit nisi ad existentiã sacri vbi sacr̃m haberi põt: ideo ó: cõiter sacr̃m ipse: ũ causa: quasi illó sine q̃ hec nõ fiũt. ¶ Qó si obiect de corpore xp̃i vero: qó est sacr̃m corporis mystici: vt infra dicet: qó tm̃ nõ est signum sensibile: nec forma visibilis. Dic q corpus illud est sensibile et forma visibilis in annexo: scz in se nõ sit: scz em̃ in sua ꝓa et ꝓpria natura non sit visibile aut sensibile: est tm̃ visibile et sensibile in forma vel specie panis annexi. Vñ cũ ó: Sacr̃m est inuiſibil' gr̃e visibil' forma: intelligẽ. s. in se vl' vñs annexũ visibile vl' sensibile.

Quibus de causis instituta sunt sacramenta.

Eciã magr̃m i. iiij. sñiaꝝ instituta sunt sacra ꝓpt̃ hũiliationẽ: ꝓpter eruditionẽ: ꝓpt̃ exercitiũ. ¶ Propter hũiliationẽ vicz vt ꝓpt̃ deũ subiũcia tur pcõ: curãd⁹: creature: q̃ p auersiõz a deo p inordinatũ amorẽ creature subiect⁹ ẽ. Equũ em̃ est vt vbi orit pcm̃: ibi et moriat. ¶ De eruditiõe. Propt eruditionẽ ꝓ: vt p ipsa exteriora sacra ad aliq̃ spũalia cogitãda et cõsiderãda erudiamur et excitemur. Excitamur etiã vt aduertam⁹ p ea q̃ exteri⁹ vident: purgatiõz aie intrinsecã i sacro fieri. Si em̃ de⁹ aiam curaret: nulla exteri⁹ dũ purgat vl' añ vel p⁹ cõ posita specie nũq̃ cogitaret rudis hõ de aliq̃ interiori purgatiõe: scz p hec q̃ exterius fieri videt: instruit et excitat ad recogitãdũ purgationẽ fieri interi⁹. ¶ De exercitio. Propt exercitiũ ꝓ: vt scz hõ in his exerceat: vt picula ociosita tis deuitet: qó nõ refert hic ad actũ sacr̃i: q̃ in plurib⁹ iterari nõ põt: scz od actũ gratie sacramentalis q̃ freq̃nter iterãdus est. ¶ Ali⁹ mod⁹. Vel ꝓdicta sm̃ q̃sdã distingue: q scz sacra data sũt clericis in exercitationẽ siue exercitiũ. Hi em̃ exercitiũ habẽt in ipsa. s. sacra ministrãdo: vt celebrãdo: pnias iniũgẽdo: infirmos vngendo: et tam ipsos q̃s sanos cõicãdo et alia sacra exhibẽdo. In q̃bus sufficiẽter poterunt occupari tam sacerdotes q̃ alii clerici: q̃ tenent eorum esse ministri et coadiutores. Sic ergo data sunt ipa sacra clericis in exercitationẽ. Laicis aũt data sunt in eruditionẽ: vt sup̃ monstratũ est. Utriscz aũt tã clericis q̃ laicis data sunt i humiliationẽ: q: vtriq; sacra suscipiũt. In q̃bus ꝓpter deũ se creature subiciant: cui añ imoderate amãdo ꝙ deũ se subiecerũt.

In quibus cõsistunt sacramenta.

Onsistunt aũt sacra) vt dic̃ mgr̃. in iiij. sniarũ) in duob⁹. s. in rebus et in verbis: et p res intellige oia sensibilia ad sacr̃m necessaria ꝑt̃ba: vt aquã: oleũ: lunionẽ: panẽ: vinũ: impositionez manuũ et cetera hmõi. In sacramẽto tm̃ in q̃ necessaria sunt. Per verba aũtez intellige oia ꝓba necessaria ad sacr̃m: siue sint inuocatio trinitatis: siue alia q̃cũq; ꝓba ad ipm̃ sacr̃m necessaria. ¶ Unde p aquã et oleũ q̃ h̃ quasi causa exẽpli ponit: intellige oẽs res necessarias in oibus sacr̃is. Et p nomẽ trinitatis omnia ꝓba necessaria ad sacra. Hoc tm̃ scias q non in oibus sacr̃is equaliter sunt hec duo necessaria. Põt em̃ matrimoniũ cõtrahi nutu vl' signo: q̃ succedunt loco ꝓbor̃: vt in mutis. Põt etiã vera pnia sine ꝓfessiõe et satisfactõe in alio casu haberi. Uerũm̃ de pnia dicunt alii q tota virtus pnie põt haberi sine cõfessiõe et satisfactiõe: sed non sacr̃m pnie inq̃ntum sacramẽtũ: quia sic. i. inquantum pnia est sacramẽtum: ꝓ tritio: confessio et satisfactio: ad esse suũ exigunt: vt partes sue integrales. Et sic in casu ꝑdicto habet vir⁹ sacr̃: sed nõ sacr̃m inq̃ntum sacr̃m. Vñ si hõ sic cõtrit⁹: sine cõfessiõe et satisfactiõe decederet: et ex post resuscitaret: ipse teneret ad confessionẽ et satisfactionẽ.

In quibus differunt sacramẽta noue legis a sacris veteris legis.

Ic notandũ venit qualiter et in quibus differãt sacramẽta noue legis a sacramẽtis veteris testamẽti. Et sm̃ Augu. tota differẽtia est timor et amor: quia veteres sua sacramẽta adimplebant timore: nos ꝓ sacramẽta euangelica ex amore. Et ad litterã datio veteris legis tota fuit in timore et igne et fumo et aliis terribilitatibus: sed nona lex tota in benignitate et gratia. ¶ Hugo de sancto victo. inter sacramẽta noue legis et sacramenta veteris legis ponit triplicem differentiã. Prima est: q nostra sacramenta sunt imediate signa gratie: sed illa nõ sic imediate sunt signa gratie sicut nostra. Secũda differẽtia est q nostra sacra sunt signa et causa: illa ꝓ sunt signa tm̃. Tertia differentia est q illa sacra veteris legis tm̃ promittunt gr̃am quã nõ cõnẽt: nostra aũt dãt gratiã quam continent.

Quot modis sacramē ta iterentur.

Ribus autē modis ꝺr sacrm itera/
ri. ¶Uno mō ex parte efficiētis: vt
pote cōferētis: z sic omne sacrm est
iterabile: qm idē ep̄s frequēter con
firmat: frēnter ordinat: idē etiā sacerdos fre
quēter baptizat: ꝓsecrat corpus xp̄i: z hmōi.
¶Alio mō ꝺr sacrm iterari respectu susapien
tis: vt cū ab eodē idē sacrm nō nūero sz spē su
scepit. Et hec iteratio est in q̄busdā sacris: z in
q̄busdā nō. Sūt em̄ aliq̄ sacra institutа i reme
diū malor̄ q̄ frequēter ꝓsone accidere solēt: z
in q̄bus nō imprimit charact: sic̄ pnia in reme/
diū mortaliū actuū: z eucharistia in remediū
venialiū: z extrema vnctio in remediū vtrorū
q̄: z etiā corporal' morbi. Et hec sacramēta: si
cut mala (in q̄r remediū instituta sunt) freq̄n
ter accidūt: ita frēnter confern z iterari p̄nt.
Sunt z alia sacra in q̄bus imprimit caract:
z hec sacra ꝓpter dignitatē caracteris quē sic
imprimūt: q̄ semel impssus indelebil' est: itera/
ri nō p̄nt. ¶Tertio modo iterari ꝺr sacrm: sic
scz q̄ cadē forma ꝓborū nūero sup eandē ma
teriā numero ad cādē sanctificādā ꝓferat. Et
isto modo nullū sacrm iterat: q: sic ꝓba sancti
fica seu sanctificātia viderent insufficiētis ef
ficacie respectu scificanōis illi⁹ materie. Q;
si obijcias de extrema vnctōe: in q̄ videt eadē
forma ꝓbor̄ iterari sup eūdē infirmū. Dic q̄
nō iterat illa forma ꝓbor̄ sup eūdē infirmuz
nisi se alit̄ habentez: z sic alteratū: hoc est nisi
alia ei infirmitas numero supueniat: vel eius
dem infirmitatis magna fiat imutatio. z sic
ꝓprie non videt super eandē fieri.

Assignatio numeri sa/ cramentorū ſm septem virtutes.

Et numero sacramētor̄ sciēdū est.
D ꝺ q̄ septē sunt: scz baptism⁹: cōfirma
tio: eucharistia: pnia: extrema vn/
ctio: ordo: matrimonū: q̄ cōtinent
in hoc versu. Abluo firmo cibo piget vngit z
ordinat vxor. Que cōueniēter septē assignan
tur ſm septem virtutes: vt videlz baptismus
sit sacrm fidei. In ipso em̄ imitat ipsa fides.
Extrema vnctio sit sacrm spei. Qui em̄ inūgi
tur sperat spālit̄ de meritis ecclie: z de miscōia
dei. Eucharistia sit sacrm charitatis. Un̄ Hi
lari⁹ li. viij. de trinitate dicit sacrm eē amor̄is.
Cōfirmatio sit sacrm fortitudinis: q̄ necessa/
ria est ad pugnā spūalē: ad quā q̄s cōfirmat.
Pnia sit sacrm iustitie: ꝓpter satisfactionē in q̄
vnicuiq; reddere debet q̄ suū est. Ordo sit sa
cramentū prudentie: ꝓpter clauē sciēcie q̄ con
fertur ordinato. Matrimoniū sit sacrm tem
perātie: eo q̄ libido in illo sacro honestate ex/
cipitur nuptiar̄. ¶Alia assignatio ꝑ cōtrarie/
tatē ad septē pcā capitalia. Pōt z alit̄ nume/
rus ipsor̄ sacror̄ accipi: ſm cōtrarietatē quā
habent ad vicia capitalia: videz Baptismus
sit cōtra superbiā: eo q̄ homo ibi se maxime hu
miliet cōmunissimo elemēto: scz aq̄. Eucha/
stia contra invidiā: q̄ ꝑmat charitatē: z ita eu
charistie q̄ est sacrm amoris. Cōfirmatio cō/
tra accidiā: eo q̄ homo cōfirmat: vt fortis effi
ciatur in spūalib⁹: in q̄bus ocluber est accidi
osus. Extrema vnctio cōtra irā. Ira enim tu
mere facit: z tumor; mingatio est ab vnctiōe.
Ordo cōtra auariciā: q: ordinari deū esse suā
portionē ꝓfitent: nō aliq̄ mundanū. Un̄ in
susceptiōe clericat⁹ q̄ omniū initiū est ordinū.
ꝺr illud ꝑs. Dn̄s pars hereditatis mee tē. Pe
nitētia ꝺ gulā: q: inducat abstinētiā z carnis
macerationē. Matrimoniū ꝺ luxuriā: vbi tur/
pis voluptas honestate excipit nuptiarū.

Particularis declara tio sacramentorū. z primo de baptismo.

A

Ost hec accedendū est ad ipsor̄ sa/
p cramentor̄ declarationē. z primo
de baptismo. Ubi primo vidēdum
est quid sit: scz q̄d sit nomē z rōne.
Quot modis sit: seu quotuplex est. Que sit ꝓ
pria ei⁹ materia. Que sit eius ꝓpr̄ia forma.
Quis sit eius effectus. Quis minister. Que
conditiones accedentiū ad baptismū. De pa
rentis: z quod est eorū officiū.

Quid sit baptismus no mine z ratione.

Idet aūt baptism⁹ q̄ ad nomē idez
v esse qđ lauacrū: sicut baptizare idē
est qđ lauare. Un̄ glo. Lañ. in. Ba
ptismus z lauacrū sunt eiusdez re
nominē: sed vnū latinū est: alterū grecū. ¶Sic
ergo baptism⁹ dū generaliter sumit: idē ē qđ la
uacrū. Spāliter ꝓo aliq̄n ipm designat sacrm.
Aliq̄n aūt ipsam actionē: scz ipsam lotionem.
Un̄ ꝺr baptism⁹ ioānis: id est ablutio qua ab
luebat Joānes. Aliq̄n ꝓo designat ipsam pas
sionē seu susceptionē lotiōis. Un̄ Marē. vij.
Relinq̄ntes em̄ mādatū dei tenetis traditiones
hoim: baptismata urceorū z calicū. i. q̄bus la
uantur urcei z calices. Aliq̄n autē nominat
seu designat ablutionē sacramentalē: vt cum
dicatur baptismus est tinctio: vt in subinnexa
diffinitione exprimitur. ¶Unde baptismus
ab Augustino sic diffinitur. Baptismus est
unctio in aqua verbo vite sanctificata. Et

intellige tinctionē passiuā.s. qua intingit baptizatus: sicut vult magr̄ in sentēcijs: ⁊ multi alij. Et si obijciat q̄ baptism⁹ manet in baptizato: tinctio aūt illa transit: quare vt videt nō pōt dici baptism⁹. Rūdet q̄ q̄uis tinctio illa in se trāsire videat: manet tū in suo effectu: scz in caractere quē imp̄rimit: qui q̄dē indelebil' est: ⁊ ideō nō oīno transit illa tinctio: cū in suo effectu maneat. Et i dicta diffinitiōe dū dicit tinctio: supple facta in aqua: p̄bo vite sanctificata. i. in aq̄ que p verbū vite: id ē p inuocationē sancte trinitatis sanctificata est.

Quotuplex sit baptismus

Et aūt triplex baptism⁹. s. flumis
e flāminis ⁊ sanguinis. ¶ Baptism⁹ quidē fluminis est q̄ fit i aqua fm modū eccl'ie consuetū. Qui oīno a culpa liberat: tam. s. peri actualis si ipsū inuenerit: sicut in adultis: q̄s originalis: sicut in paruul': qui tm̄ originalē culpā habēt. Liberat etiā a pena debita. Insup imp̄rimit caracterē. Baptism⁹ flaminis est cū q̄s hns fidē: votū baptizari caret baptismo aque: nō q̄dē p negligentiā vel p̄tēptū: sed p̄ter impotentiā q̄. s. habere non pōt: vbi defectū supplet gratia spūsancti. Et ista liberat a culpa ⁊ a pena debita. ¶ Baptism⁹ sanguis est vt in martyribus: qui non valētes hr̄e baptismū aque: p̄p̄ter hoc sanguine baptizant: vel pot⁹ merito p̄ciosissimi sanguis in cruce effusi. Et hic sil'r liberat a pena ⁊ a culpa. ¶ Isti duo vltimi modi etiā solo nōie dicunt baptismi: q̄ q̄ ad euacuationē culpe ⁊ pene supplēt locū baptismi fluminis: sed tm̄ nō imp̄rimūt caracterē. Unde errat opinio q̄ si p̄ingeret aliquē talū sic baptizato ⁊ resuscitari teneret denuo baptizari baptismo aque. Nec tūc diceret baptism⁹ iterari: q̄ nō eadem species iteraret.

Que sit propria materia in sacramēto baptismi.

Q
p
Ropria materia in sacramēto baptismi est sola aq̄: eo q̄ vt dicat magr̄. 4. sententiar. Hoc sacramentū tm̄ in aq̄ celebrat. Cuius cause ⁊ rōes sunt multe: ⁊ assignari p̄nt. ¶ Una q̄. aq̄ vim refrigerādi hz ⁊ abluēdi: ⁊ ideo signat gratiā abluentē culpe maculā: ⁊ refrigerantē incendiū: q̄ est in ictu fomitis ⁊ cupiscētie: q̄ duo sunt p̄ncipales effectus baptismi. Et ideo ad designationē hui⁹ duplicis grē: fit in aq̄. ¶ Secūda causa est cōitas hui⁹ elemēti ⁊ facilitas habēdi: q̄ null⁹ etiā inopū p̄hibet ab aq̄. Et ideo q̄. sacramentū necessitatis est: fit in cōmuniori elemēto: vt null⁹ a suscipiēdo excusetur. ¶ Tertia causa ē cōitas ⁊ facilitas aquē inueniēdi: q̄ vbiq̄ est: ⁊ in oīi parte mūdi inuenit vbi habitāt homines: ⁊ hoc iterū cōpetit huic sacramēto sic generaliter necessario. ¶ Quarta causa est: q̄. nō vinū vel oleū: sz aq̄ de latere saluatoris fluxit: vbi fm quosdā initiū sumpsit hoc sacramentū. ¶ Quinta causa est: q̄. spūssctūs vnificās p̄mo sup aquas apparuit. Un̄ Gen̄. 1. Spiritus dñi ferebat sup aquas. ¶ Sexta causa est: q̄. saluator nolter in ruis iordanis sua mūdissima ac sanctissima carne ℔ elementū tetigit: dans ei virtutē vt spiritiferas aras facere possit: vt dic̄ Ebrī solto. ¶ Sz nūquid in q̄libet aqueo liceat baptizare? Un̄q̄d p̄mo in aqua marina: q̄ non videt aqua simplex: q̄. habz immixtū aduſtū terrestre: ob quā causaz est salsa? Itē nūquid in brodio vel cerusia vel medone? Itē nun q̄d in aq̄ calida: vt in balneis? ¶ Circa hec ab aliq̄bo sic distinguit: q̄. vel illa cōmixtio aque tollit speciē ⁊ p̄p̄rietatē elemēti: et ipsuz trahit in aliā speciē: aut nō. Si autē tollit: tūc in illa cōmixtione nō potest fieri baptism⁹: sicut nec in medone: nec in cerusia: nec i lixiuio ⁊ i vina: nec in aqua: q̄s alchimiste faciūt ad mutāda metalla: q̄ vehementissimā vim habet purgandi ⁊ dissoluēdi. Si autē nō tollit p̄p̄rietates ⁊ speciem aque: quin ipsa aqua remaneat in virtute refrigerādi ⁊ abluendi: ⁊ nō dissoluēdi ad modū aquaꝝ acutaꝝ: tūc in illis pōt fieri baptism⁹: vnde in mari ⁊ i aquis turbidis pōt fieri baptism⁹: ⁊ etiā in brodio si non sit fit remotū et alteratū in specie elemēti per illud q̄ coctū est in eo. ¶ Un̄ adhuc q̄rit verū in aqua calida sicut in balneo possit fieri baptism⁹? Constat q̄ sic: eo q̄ illa aq̄ p accidentalē caliditatē nō amisit suā naturalē frigiditatē: quinimmo p̄sulti⁹ facerēt sacerdotes (vt dicūt alij) si in rpe frigido facerēt aquā p baptizādo calefieri: q̄. aliq̄n paruuli baptizādi adeo frigore aque penetrant: q̄ inde p̄trahūt mortales infirmitates ⁊ moriūtur. ¶ Sz q̄d si ali⁹ liquor admisceat aque: vtpote cerusia vel vinū: nunq̄d in illa aq̄ fit baptism⁹? Dicit q̄ sic si aq̄ in illa cōmixtōe p̄dominet: alīs nō.

De forma prescripta sacramenti baptismi.

E forma p̄scripta hui⁹ sacramenti
d dicendū est q̄d sit: quo ad verba p̄ferenda. Quo ad immersiones faciendas. Quo ad quedā p̄paratoria q̄ de hui⁹ sunt solēnitate sacramēti.

De forma sacramenti baptismi quo ad verba.

Forma aūt verboꝝ talis est. Ego baptiso te in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssācti. Ubi nota q̄ hoc pnomē ego ꝑm oēs fere doctores: etiā decretistas: nō est de necessitate sacr̄i: et pōt omitti sine magna culpa: tuti⁹ est tn̄ apponere: sed reliqua ꝓba sūt de forma quo ad necessitatē: adeo q̄ si aliq̄d eoꝝ omittat: non fiat baptism⁹. ¶ Q; aūt apli baptizauerūt in nomine x̄pi: ⁊ nō expresse inuocando trinitatē: triplex causa assignat. Una q; illo tpe odiosū erat illud nomē salutare: ⁊ ideo vt hoīes videntes spiritū visibilit ad ei⁹ inuocationē descēdere: magis illud nomē reuererent: cautū fuit ad tēpus apud eos: donec illud nomē ampli⁹ publicaret ip̄o inuocato baptizare. Alia causa fuit significatio noīs q̄ implicite exprimit trinitatē: q; in ꝟ noīe christus q̄ interptat unctus: intelligit unigens pater: unct⁹ filius unctio spūssctūs. Tercia causa fuit reuelatio diuina eis facta: q̄ licet nō legat: nō tn̄ putat apl'os hoc ꝑsumpsisse nisi spūssancti instinctu ⁊ iussiōe monerētur. ¶ Sz q̄d si mō in noīe x̄pi baptizaret? Dicūt q̄dā magistri doctoꝝ q̄ nō dz in noīe x̄pi baptizari: si tn̄ baptizatū fuerit valet baptism⁹? Ambro. Hugo de sctō vic. in li. de sacr̄is: et mgr̄ in li. iiij. snīarū vident idē sentire: ⁊ etiā modernoꝝ aliq̄. ¶ Alij quidā licet pauci q̄s viderim sentiūt ꝝrium: eo q̄ ꝑm ipos nō fit baptism⁹ his diebꝫ nisi per invocationē trinitatis explicite. ¶ Sed quid si ex turbatione animi vna tn̄ ꝑsona noīaretur: vt si diceret solū: baptizo te in noīe p̄ris? Itē quid si fiat aliqua trāsposītio aliquaꝝ dictionū: vt baptizo te in noīe filij ⁊ p̄ris ⁊c? Itē q̄d: si fiat appositio aliaꝝ dictionū: vt baptizo te in noīe patris ⁊ btē marie? Item quid si in platiōe verborū fiat aliqua interpositio: vt puta: baptizo te in noīe p̄ris: ⁊ interponat: veni huc vel porta sal ⁊ hmōi. et postea dicat: ⁊ filij ⁊c? Quid si fiat corruptio ꝓboꝝ: vt baptizo te in noīe patria ⁊ filia ⁊ hmōi? ¶ Rūsio. in ꝑmo casu Hugo ō sctō vic. baptizatū dicit. Ait em̄. Uides ergo q̄liter in fide trinitatis solo p̄re ⁊ filio nūcupato plenū fit baptismatis sacramētū. Alij volūt q̄ nō sit baptism⁹: sicut plene vult Huguelin⁹ in apparatu suo sup̄ decretales. Mgr̄ etiā Albert⁹ idē dicit: ⁊ plene ꝝdicit in li. snīaꝝ: in hac ꝓte vbi p vni⁹ ꝑsone nomē intelligi dicit trinitatē: in quo noīe apli baptizauerūt rōne iam dicta: sz q̄ cuilibet istoꝝ triū nominū significatio: implicite exꝑmit trinitatē. ¶ In secūdo casu cū fit aliqua transpositio dictionū ꝑm Huguelinū ⁊ ꝑm alios modernoꝝ magistroꝝ q̄ volūt q̄ cum ipe ordo ꝓboꝝ sit de forma baptismi nō est baptizatum. Alij dicūt q̄ peccat q̄ transponit: tn̄ si nihil aliud faciat nisi transpositionē: nec intēdit deridere vel beresim inducere: baptizatū est: quod ego melius credo. ¶ In tertio casu sz cū aliq̄d apponit: distinguunt aliq̄: q; aut apponit aliq̄d nō corruptū: vt ptz in exēplo supius posito: vbi addit: ⁊ btē marie. Et tūc dicūt esse pcm̄ in appositione: sed q̄ baptizatū est. Aut apponit aliquid corruptū: vt si dicat. Non baptizo te in nomine p̄ris ⁊c. Uel baptizo te in noīe p̄ris ⁊c. et diaboli. Et tūc dicūt nō cē baptizatū: nec aliq̄d fieri. ¶ Et eodē mō in quarto casu cū fit interpositio aliq̄: maxime si casu vel aliq̄ necessitate aliquid interponat: qō nō corrūpit: vt ptz in dicto exēplo. Et istā opinionē videt cōfirmare Aug. in de vnico baptismo lib. vj. Alij volūt q̄ in isto quarto casu nō sit baptizatū: maxime interposito aliquo qō sit ꝓter vel ꝫ formā. ¶ In vltimo casu dz q̄ si dicant corrupte ꝓba: ex ignorantia vel impotētia recte sonādi: tn̄ nō intendit baptizans beresim sc̄h vel inducere baptizatū est. Secus tn̄ esset si fieret corruptio in ꝓncipio dictionis: q; corruptio in ꝓncipio dictionis: variat et aufert signatū ipius dictiōis: nec sic est dū corruptio fit in fine. Un̄ ꝓbi gra. Iste dictiones sortes: sortis: sortē: candē ꝑsonā signāt ⁊ repsentāt nō sic autē iste dictiones sortes ⁊ mortes. Et iō dicūt q̄ corruptio in ꝓncipio dictiōis tollit formā baptismi: nō aūt corruptio in fine.

De forma baptismi quo ad immersiones.

Forma aūt baptismi quo ad immersionem hec est: vt accipiat puer ꝑ latera f Q facie ei⁹ ꝓsa: capite etiā ad orientē versus: ⁊ mergat: ⁊ simul mergēdo dicat. Ego te baptizo in noīe p̄ris. Scōo capite ad aq̄lonē ꝓso dicat: ⁊ filij. Tercio capite ad austrū ꝓso dicat: ⁊ spūssctī. Ut sic pediby semp ꝓsus orientē tentis formet crux christi in cui⁹ morte baptizamur. Hoc tn̄ scito q̄ si ꝑma mersione oīa ꝓba ꝑferāt cōpletū est sacr̄m: ⁊ ꝑfecte baptizatū. ¶ Sed q̄d si moriat puer in ꝑma mersiōe patre noīato: vel in scōa patre ⁊ filio noīatis? Credit q̄ baptizatus sit plene: q; tūc summ⁹ sacerdos supplet qō minister supplere nō potuit. Idē dicitur si sacerdos vel quicūq; baptizans vna mersione facta vel vna ꝑsona nominata moriatur. ¶ Sed quid si fiat mersio nihil dicēdo ꝓe turbatōe vel ignorantia: vel si minus sit qui baptizat? Dicitur ab oībus q̄ nihil tūc fit: cum ipa trinitas nec explicite nec implicite noīetur. ¶ Sed quid si nō assit tantū de aqua vt infans ex toto mergi possit? Dic q̄ tūc illud quod est ꝓncipalioꝝ pars: vt pote caput: vel mergatur vel aqua ꝑfundatur. Si em̄ vna extremitatū: vt pote manus vel pes immergatur: dicūt quidā q̄ nō baptizatū est. Alij alij decretiste dicūt: q̄ si aqua in quacūq; parte corporis cadat baptizatū est: ⁊ ponūt argumētū

per simūle. Sicut sufficit possidere partem agri ad hoc vt ꝺs totū possidere videat: dum tñ eius sit animi vt totū possidere intendat. Idē sentiūt quidā de his qui nō totaliter egressi sunt vterū maternū: videlz ꝙ si ꝓncipalior pars egressa fuerit: poterit baptizari. Quod vtrū verum sit nescio: ꝑsertim cū oporteat quēlibet nasci ad hoc vt renascatur.

De forma aliquorum que sunt de solennitate baptismi.

Quia autē q̄ seruari debet in baptismo: que ꝓcernit aliqua q̄ fūt de solennitate baptismi: in his ꝓstat. Ut ꝓmo scz cathezizet baptizādus. ¶ Circa qō multa diuersimode fiūt: ꝓ diuersas ꝓsuetudines ecclīarum. Sed vt frequēt⁹ ꝓmo exufflat: vt virtus demōis exterior expellat. ¶ Scōo signū crucis fit ei in pectore ⁊ fronte: vt diabolus se cognoscat pelli ab illo tam in occulto cordis q̄ in apto cōfessionis. ¶ Tercio accipit sal in ore: vt sapor sapientie ꝓparet: et fetor fomitis restringat. ¶ Deinde fit linitio auriū ⁊ nariū cū spūto vt discretionē fidei habeat ⁊ gr̄am q̄ per saliuā a capite descēdentē signatur: vt. ſ. sensus ei⁹ quo ad doctrinā fidei in auditu: ⁊ discretio in naribus significata: aperiātur cbristo. ¶ Deinde fit inunctio in pectore: ꝓpter cor: deo ꝓparādū: et in spatulis vt fortitudinē accipiat: ad portādū onus dñi. ¶ Post baptismū aūt fit inūctio crismatis in vertice: vt appareat mens imputribilis deo: vel vt spūs cbristi principādo: merito deinceps xp̄ianus appellaret: heres iā regni effect⁹. ¶ Deinde fit vestitio de veste candidissima: in signū innocentie: q̄ accipit in baptismo: et glie: quā exspectat in resurrectiōe. ¶ Tandē cer⁹ accensus sibi ponit in manu: vt sic luceat vita ei⁹ coraz boib⁹ vt glificet pater q̄ in celis est. ¶ Et si adest ep̄us confirmet. ¶ Et si adultus est datur ei eucharistia post confirmationē.

Quis sit effectus sacramenti baptismi.

Q Uis autē sit effect⁹ baptismi: liquet ex doctrina magistroz q̄ ponūt triplicē eius effectū. ꝑimus effectus est oīmoda euacuatio culpe originalis in paruulis: ⁊ tam originalis q̄ actualis in adultis: ꝓeter exteriorē penitētiā. ¶ Scōus est debilitatio fomitis. ¶ Tercius est collatio gratie.

Quis sit idoneus mīster sacramenti baptismi.

R Mīster aūt in hoc sacramēto q̄ ad deum ⁊ ecclīam: est habēs ordinē sacerdotalē: iurisditionē ⁊ laudabilē vitā. Tpe tñ necessitatis est vel esse pōt quilibet: nec sexum virilē: nec ordinē: nec iurisditionē habēs nec laudabilē vitā: imo etiā vetula. Largissima etern̄ pietas dei q̄ neminē vult perire: sicut ad ℔ sacramētū tam necessariū: ꝓuidit ꝓmunē materiam. q̄ ab oīb⁹ pōt bri ⁊ vbiq; inueniri: ita etiā in casu necessitatis de gñali ministro ꝓuidit: volūtq; vt ꝙlibet aliū possit baptizare. Unde q̄ꝫ talis nō habeat ptātem ex ordine: habet tñ ptātē ex tpe. ¶ Sed nūquid licet aliquē in necessitate a sacerdote symoniace recipe baptismū: mat̄ime cū aquā ad se vel paruulū suū baptizandū aliter habere nō possit nisi eā emat: Itē nunq̄d ebrius q̄ iā amisit vsum lingue possit baptizare: Itē nunq̄d hereticus potest baptizare: Nunq̄d pōt vn⁹ duos baptizare dicēdo. Ego baptizo vos ⁊c. Et ecōuerso plures vnū dicēdo. Nos baptizam⁹ te ⁊c. Itē pōt ne aliq̄s in vltima necessitate cū nō est alius ꝓsens baptizare seipm̄: Itē q̄d si iocose vel ioculatorie q̄s aliquē baptizet: nunq̄d baptizat⁹ est: ¶ Rñdet in ꝓmo casu ꝑ quosdā: ꝙ si sacerdos nō vult te baptizare vel puerū nisi des ꝑcūi: nō dabis: sed hoc facies qō si sacerdos ꝓsens non esset factur⁹ esses: eo ꝙ nullo mō faciēda sūt mala: vt eueniāt bona. Sed plures alq̄ dicūt ꝙ in dicto casu possit ab eo baptizari: eo ꝙ ārens baptismū nō emit aquā: nec emit actū baptismi: sz tpe necessitatis pōt redimere vexationē sui iurz: et ꝓ se si ipe baptizādus est: ⁊ ꝓ puero si quē habeat baptizandū. Et tūc nō fiūt mala: vt eueniant bona: nec ꝓmittit symonia ex tpe q̄rentis baptismū: nec etiā ꝓmittit se discrimini ꝓ salute sua vel alteri⁹. ¶ In scōo casu. ſ. in ebrio sant̄ tali ebrio oīno suffocat ratio: aut nō suffocatur: sed tñ patit impedimentū lingue. Si aūt oīno suffocat ratio: dicit ꝙ baptizare nō pōt. Si aūt impedimentū tñ lingue patit habetq; discretionem: potest niti ad formandū dictiōes cum studio. Unde si nō assit alius: pōt talis baptizare. Sed si nullā posset dictionē exprimere secus eēt. Sed nō videt ꝙ ebrietas q̄ nō ligat rationē tm̄ impedimētū ꝑstet vt cū diligēti studio nō posset exprimere verbū. ¶ In tercio casu scz de hereticō dicitur ꝙ hereticus baptizās in forma hereticā nō baptizat: sed hereticus baptizans in forma ecclīe: dūmodo habeat intentionē baptizandi baptizat in fide ecclesie: et baptizatum est. Et ponit de hoc August. contra donatū hereticum conueniēs exemplū. Quia sicut iacob semen benedictū nō tm̄ genuit per vterū liberaz: sed etiā per vtercz ancillaz: ita xp̄us nō tm̄ spūaliter regenerat ministerio fidelīū: sed etiā ministerio infidelium: eo ꝙ actus suus sit nō hominis. ¶ In quarto casu dicitur ꝙ vnus potest tot baptizare quot pōt simul mergere vel ꝓfundere ꝓ necessi-

tate. Dico q̃ ꝓter necessitatẽ nullaten⁹ est hoc faciendũ: nec est lyte in tali casu de necessitate forme: q⁹ dñs tradens formã baptizãdi dixit: eos: cui tñ ꝓsonat vos q̃ntũ te. Sed secus est si duo baptizent vnũ: dicẽdo baptizam⁹ te: q⁹ ꝯm Hugelinũ in apparatu suo sup decret. nõ est baptizatus. Sed si plures simul mergãt puerũ ꝓferentes singuli formã ecclĩasticã: ego te baptizo &c. cõferẽt baptism⁹. ¶Nec est iteratũ sacramẽtum ꝓpter illã ꝓboz iterationẽ seu multiplicationem: vt dicũt: nisi cũ hoc etiã iteraret & mersio simul. ¶Sed esto q̃ duo sint baptizãtes aliquẽ quoz vn⁹ sit mãcus & dicat ꝓba: & alius mut⁹ & mergat puez: nunq̃d est baptizat⁹? Dicit q̃ nõ: q⁹ in oĩi sacramẽto habẽte ꝓscriptã formã illõ qõ solẽnitatis est bene diuidit: sed illud quod ẽ necessitatis nequaq̃. Et ideo q⁹ vtrũq̃ .s. forma verboz & mersio sũt de necessitate sacramẽti diuidi nõ pũt: vnde nõ est baptizat⁹. ¶In q̃nto casu. s. vtrũ aliq̃s possit seipm baptizare: ꝯm canones cõstat q̃ nõ: & forte ideo: q⁹ sub hac spe possit nimis differri baptism⁹: eo q̃ qñ vellet possz seipm baptizare. Insup sicut ꝓtra naturã est q̃ q̃s seipm generet: ita ꝺ rõnẽ videt ee q̃ q̃s seipz possit regenerare. Verũtñ si desideret baptismũ & nõ sit alius q̃ ipm possit baptizare: si in illo statu moreret saluaret: eo q̃ esset baptizat⁹ baptismo flaminis: q̃ supplet in necessitate baptismuz fluminis. ¶In vltimo casu dicit q̃ si iocose cum intentiõe tñ faciẽd: qõ facit ecclĩa sup nõ baptizatum ꝓferat ꝓboz formã: mergendo in aquã: ipo tũc vel ante nõ reclamãte baptizatus est: q⁹ tũc nõ totũ fuit iocosum vel ioculatoriũ: eo q̃ intentio faciẽdi quod facit ecclĩa ioculatoria nõ fuit. Si aũt totum fuit ioculatoriũ vel ipe reclamasset: tunc nihil fieret. Et ponũt inrisorii exemplum per simile in stipulatiõe. Nam cũ ludẽdo dicũtur hec verba spondes spõdeo nõ inducitur obligatio.

De qualitatibus seu conditionibus accedentiũ ad baptismũ.

S n Unc dicendũ est de ꝓditionibz accedentiuz ad baptismũ. Et ꝓmo q̃ritur de ficte accedẽte vtrũ baptismũ recipiat: Itẽ vtrũ dormiẽtes possint baptizari: Itẽ an amẽtes: Itẽ an inuiti: ¶Ad ꝓmũ dicit q̃ fictus suscipit baptismi sacramẽtũ sed nõ rem sacramẽti vel effectũ: eo q̃ ponat obicẽ spũisctõ & gr̃e sacramẽtali. Vult em̃ aliquid quod stare nõ põt cũ gr̃a sacramẽtali: sed cessante fictione suscipit effectũ. Quis aũt dicatur fictus: & quis fictus recipiat caracterẽ & q̃s non. Dicit in effectu post Raymundũ in summa: q̃ ille fictus q̃ se simulat velle suscipe baptismũ & oĩno suscipe nõ intendit: nõ recipit sacrm nec rem sacri. Sed q̃ exterius suscipiẽs se simulat interi⁹ dispositum cũ nõ sit: vel q⁹ nõ credit: vel q⁹ indeuotus. i. cũ ꝓposito peccãdi accedit vel ꝓtenit sacrm. i. nõ reueretur: ille nõ suscipit rem sacri. i. gratiã: caracterẽ tñ suscipit. ¶In scõo casu. s. de dormiẽtibz distinguit. Aut q⁹ ante dormitionẽ habebãt voluntatẽ oĩno ꝓriã & repugnantẽ: et in ipa ꝓtradictione pstiterũt: aut nõ. Si sic: tũc dormiẽtes si baptizẽtur nihil recipiunt nec sacrm nec rem sacri: vt ptz extra de bap. c. Quoniam. in fi. in antiquis. Si aũt nõ apparuerit talis volũtas eoz sed vigilantes institerint baptizari: tũc si timeat de ꝑiculo pũt dormiẽtes baptizari. ¶Idem dicendũ est de letargico & de amẽtibz. De amentibus tñ distinguunt aliqui. Aut furia est ꝑpetua aut nõ. Si sic. ꝓ infantibz habẽdi sunt: qui et si nunq̃ voluerint baptizari nunq̃ tñ etiã noluerint: quod sufficit ad baptismalẽ caracterẽ imprimendũ. Si aũt furia nõ est perpetua: vꝓputa qñ aliquis incidit in furoꝛẽ vel amentiã tũc distinguendũ est: sicut sup distinctũ est de dormiẽtibus. ¶Ad illud aũt qõ queritur de inuitis distinguendũ est: q⁹ aut oĩno ita fuerũt nolẽtes baptizari: vt ꝓ posse suo resisterẽt: & resisterẽt cũ vsu rõnis: qõ dico ꝓpter amentes: & tales nullo modo recipiunt sacramentũ: nec vt priores sunt rebaptizandi.

De patrinis et ad quid tenentur.

Ostremo de patrinis tangenduz est p qui sint & ad q̃d tenẽtur. In cui⁹ persona respõdeant. An excusent a mendacio. ¶Solutio ꝯm Hugonẽ de sancto victore: patrini vocantur qui puulos ad baptismum offerũt vt regenerẽtur ad vitã nouã. ¶Et scias q̃ patrini idonei: nõ possunt esse infideles: cum teneantur instruere paruuluz in fide catholica: quod nõ potest infidelis. ¶Item nec religiose persone: ꝓpter suspectã familiaritatẽ que generatur per talẽ generalẽ ꝓpaternitatẽ. ¶Ad quid autẽ patrini teneãtur: scias q̃ ꝯm Augu. maxime tenent ad duo. s. monere ad virtutes: & docere symbolũ & oꝛonem dñicam. Dicit autẽ magister Albertus q̃ patrini ad istam diligẽtiã obligantur: si tamẽ aliter nõ instruantur paruuli. Sed q⁹ parentes sunt cõiter in istis circa paruulos diligentes. Credo etiaz: & Pater noster: cantantur in ecclesia: & moꝛes predicãtur ac in bonis operibus ostendũtur: in magna parte excusantur modo patrini. Secus aũt fuit in primitiua ecclĩa: q̃ paruuli inter infideles nutricabantur. Deniq̃ patrini in persona paruulorum respõdent: & tñ valet cum ipi patrini dicũt credo. ac si paruuli met dicerent: sacramentũ fidei paratus sum suscipere. Qõ vez videt cũ nõ ha

beant obicē ꝓtrarie volūtatis vel dissensus: et ad credendū ita nō reputatur in eis vsus liberi arbitrij. Patet ergo q̄ patrini ita pro paruulis respondētes nō mentiūtur.

De sacramēto cōfirmationis ꝙ ptinētibus ad ipm.

Z t Ā materia aūt sacri confirmationis videndū est ꝓmo. Utrū istud sacramētum sit necessariuz ad salutē. Que sit ꝓpria materia in hoc sacramento. Que sit ꝓpria forma. Quis minister. Quis eius effect⁹. Qualis ad cōfirmationē accedere debent. Et an aliquis possit scipm reprezentare?

Ā sacramētū confirmationis sit necessariū ad salutē?

a Ā aūt cōfirmatio sit necessaria ad salutē dubitari pōt. Et videt q̄ sic. Loquēdo etiā nō quo ad eē bñ institutū sed quo ad eē necessariū: maxime cū dicat Hugo de sctō vic. Quid pdest si p baptismū a lapsu erigeris: nisi etiā p ꝓfirmationē ad standū confirmeris. Ad qō dici pōt q̄ vno mō loq̄ndi confirmatio necessaria est: alio mō non. Necessitas em̄ dupler inuenit: quedā absoluta: et q̄dā ꝓditionata. Absoluta est: q: illō sine q̄ res eē nō pōt necessariū dicit. Sic baptism⁹ necessari⁹ est ad salutē: q: sine eo non est salus: nisi cū necessitas excluderet sacrm. Sic etiaz pnia necessaria est ad salutē post lapsum in mortalē culpā. Et isto mō cōfirmatio nō est ad salutē necessaria. Alio mō dr necessitas ꝓditionata. i. fm quid: vt si bō nō debeat debilitari necesse est bene comedere. Et istomō dici pōt q̄ ꝓfirmatio ad salutē est necessaria. Nam ad hoc q̄ debeat vita spūalis et salus in baptismo adepta robuste cōtra hostes spūales custodiri necesse habet hoc sacramēto ꝓfirmari et cōfortari. Datur em̄ hoc sacramētū ad robur. Un̄ dicit Hugo de sctō vict. illud qō supꝰ allegatū est. Quid pdest tē. Non q: sine cōfirmatiōe nō valeret baptism⁹ ad salutē: q: hoc falsum est: sed q: frequenter in pugna spūali ex debilitate virtutis spūalis accideret etiā facilitas cadendi: et proinde damnatio: nisi esset confirmatio.

Que sit propria materia in sacramēto confirmationis.

Ateria aūt hui⁹ sacramēti debita est m crisma: quod ꝓficit ex oleo oliuaz et balsamo: p cōsecrationē et sctificationem pōtificis. ¶ Raban⁹ de naturis rer. Balsamus in crismatis cōfectiōe liquori olive cōmisceri: et pōtificali bñdictiōe solet ꝓsecrari. Unde aliꝰ oleū q̄ oleū oliuaz: vt cōiter dicit: vel oleuz et balsamū nō ꝓsecratum sūt nec esse pōt materia hui⁹ sacramenti. ¶ Hec est sētē de baptismo: in quo in necessitate pōt eē materia: aq̄ nō cōsecrata: q: baptism⁹ sacrm est necessitatis: et ideo in necessitate sine mora bñdictiōis cū forma ecclesiastica baptizat. Cōfirmatio aūt nō est sacramentū necessitatis: eo q̄ multi nō ꝓfirmati salu uantur: dūmodo cōtēptus sacri nō intercueniat. Ideo etiā in necessitate oleo nō ꝓsecrato nō pōt quis confirmari.

Que sit forma in sacramento confirmationis.

Orma em̄ ꝑbozꝰ quibꝰ vtūtur epi dum f plet est. Et fm quosdaz talis est. Signo te signo crucis: et cōfirmo te crismate salutis in noīe ptis tē. Scōm alios talis est. Firmo te signo crucis et crismate salutis: in noīe ptis tē. Sed ꝓmus modus gñaliꝰ est: eo q̄ gñalius dicātur ꝑba ꝑba in ꝓsecratiōe. ¶ Et nota cū hoc sacrm ordinatū sit contra debilitatē et fomite surgētē: q̄ nō tota purgat in baptismo sed remanet debilitas ad exercitiū: et sit dupler debilitas in nobis. s. interior et exterior. Ad digem⁹ ꝓmo vt tollatur a nobis interior q̄ est verecūdia notia ꝓfitēdi nomē xpi: que tollit de iure in cōsignatione et impssiōe crucis in fronte: in qua cōscribuntur vexilla summi imperatoris. in quo ipe de hoste triūpbauit q̄ oēm pudorē debz cuacuare: et gliam supinducere multiformē. Exēplum de portādo insignia regis in armis suis. Unde dicit Paulus ad Gal. vlt. Mihi absit gliari ni si in cruce dñi nri ihesu xpi. Ad absolutionē ergo hui⁹ verecūdie fit in ꝓfirmatiōe cōsignatio crucis in fronte: vbi locatis est verecūdia: et dicit: cōsigno te signo crucis. ¶ Indigem⁹ etiā vt tollat a nobis debilitas exterior q̄ est flexibilitas seu instabilitas: ad standū exterī⁹ in ꝓfessione noīs xpi: coram regibꝰ et pncipibꝰ mūdi. Ad hoc fit confirmatio crismate salutis: qō designat ipa inunctio: vt sicut inunctio p subintrationē. s. in substātiam corpis ministrat ei fomētū humoris: ne desiccetur et rigescat in pugna: ita ipa inunctio crismatis robustos et intrepidos nos efficit ad resistendū ꝓtra pncipes huius mūdi: hoc est contra petā: et ꝰ pncipes tenebraz: hoc est cōtra demones. Et ad istud robur ꝓferēdū dicit. Cōfirmo te crismate salutis. ¶ Et notandū q̄ ꝙuis nulla forma ꝑbozꝰ legat q̄bus ꝓfirmabāt apli. inouet videt Act. viij. tm̄ vbi sunt pro ꝓfirmatione inpositione manuū: tm̄ creditur maiores eos nunq̄ sine verbis: nec sine materia crismatis determinata: cōfirmasse. Cuius argumentū est q̄ in li. de ecclīastica hierarchia beati dionysij: qui cum apostolis fuit: habetur expressum capitulū de ꝓficiendis et in templo offerēdis: vbi loquitur de

sanctificatione crismatis. ¶Possunt hic multa queri ꝛ simul'r solui: vt supꝫ quesitũ est in tractatu de baptismo.

Quis sit minister sacramenti confirmationis.

U e Sit aũt minister in hoc sacramẽto solus epus: cuius ratio assignat. Hã rẽ aliquã statuere vel facere minoꝝ est: sed factã confirmare: est maioꝝ. Et ita baptizare oĩm sacerdotũ minoꝝ est: ꝓfirmare vero post baptismũ maioꝝ est. s. epoꝝ. Insup res huiꝰ sacramẽti spũssanctus est: vel gra eius collata ad robur ℈ debilitatẽ ꝛ tiniditatẽ ex fomite ꝓcedentẽ: et ideo cõuenies q quo ad signũ sacrale: ab eo q plenitudinẽ ptãtis ꝛ vigoris habet descendat. ¶Si aũt obiciaꝫ: si solus epus hoc facere põt: aut ergo hoc habꝫ ex ordine: aut ex iurisditione? Si ex ordine: ergo hoc etiã poterit simplex sacerdos: qꝛ epus nullũ habet ordinẽ quẽ nõ habeat sacerdos: admin? ℈m eos q epatum nõ ponũt eẽ ordinẽ. Si aũt epus ℈ habet ex iurisditione: sequꝫ q electꝰ cõfirmatꝰ ante ꝓsecrationẽ oĩmodã hẽt iurisditionẽ. ¶Tu dic q hoc scꝫ q solus epus põt ꝓfirmare: nec ex ordine tm̃ nec ex iurisditiõe tm̃ habet: sed ex vtroq simul. Uñ hoc annexũ est officio epali sicut cõsecratio ecclieꝝ ꝛ ordinatio clericoꝝ: et velatio virginũ: ꝛ bmõi. ¶Sed quid si aliqs epus cõfirmet crismate nõdũ baptizatũ siue nõdum cbristianũ: et fiant oĩa q exigũtur ad collationẽ huiꝰ sacr̃i: nũquid scr̃m tale est isti nõ baptizato collatũ? Dicunt fere oẽs q nõ: eo q baptismus sit ianua ꝛ fundamentũ oĩm sacr̃oꝝ. Et sic vbi nõ nisi per baptismum põt ad alia sacra iter haberi: sic nec ad alia sacramẽta põt sine baptismo supedificari. Sũt aliq q videtur modo ꝓrio sentire.

Quis sit effectus sacramenti confirmationis.

D Eniq effectus huiꝰ sacramẽti per supradicta in pte patet. Scõm eñ Rabanũ: effectꝰ huiꝰ sacr̃i est roborario p spm̃sanctũ: vt. s. intrepide ꝓdicet aliqs qõ ipe accepit. Et dicit magr̃ in. iiij. sñiaꝝ q effectꝰ eiꝰ est donatio spũssctũ ad robur: scꝫ cõtra debilitatem vel instabilitatẽ a fomite ꝓcedentẽ. ¶Si q aũt obuiauerit dicẽs: q idẽ est effectꝰ eucharistie. s. roborario spũssctũ: qꝛ panis cor hominis confirmet: et q ita supfluat istud vel illõ sacr̃m. Dic q vario mõ est robur ꝛ effectꝰ istius et illꝰ sacramẽti: qꝛ effectus ꝓfirmatiõis est p se: effectus vero eucharistie est p accidẽs. Uel dic q ad duo tenemur. s. ad credendũ articulos fidei firmiter: ꝛ cõfitendũ exteri? audaciter: iuxta illud Ro. x. Corde creditur ad iustitiã: ore aũt cõfessio fit ad salutẽ. Et ideo duplici indigem? roboratione. Una que intus nutriat nos ꝛ cõfirmet ad credendũ: et est panis vite q cor hominis ꝓfirmat. Et alia q cõfortet ꝛ confirmet nos ad audaci? cõfitẽdũ nomẽ xpi exteri?. Et hec est ꝓfirmatio. Unde q℈ ad hũc respectũ recte recipit eucharistia interi? ꝛ confirmatio exterius.

De qualitate accedẽtiũ ad sacramentũ confirmationis.

D E qualitate accedentiũ q℈ritur primo: qua etate accedere debẽt. Itẽ an ieiuni vel prandisi: qꝛ de ꝓse. dis. v. dicit: vt ieiuni veniãt pfecte etatis: ꝛ moneãtur cõfessionem pius facere: vt mũdi donũ spũssanctꝰ valeãt accipere. ¶Sed dic q vtriusq etatis hoĩes: scꝫ puerilis ꝛ iuuenilis simul accedere possunt. Et melꝰ ac securꝰ est q pueri cõfirmẽtur: qꝛ q℈uis etas imatura tẽptatiões ꝛ fortes mot? cõcupiscentie nõ sentiat: ꝓparant tñ ad pugnã spũalem cũ tẽpus tẽptatiõis aduenerit: ꝛ bonũ ac securũ est semp paratũ esse. Decretũ aũt illud allegatũ de adultis loq̃tur qui tenentur ad illa q̃ tangit. ¶Ad aliud dicit q xpter sacramẽti reuerẽtiã de cet vt ieiun? recipiat ꝛ a ieiuno ꝓferat: si tñ aliter xpter raritatẽ ꝛ carentiã epoꝝ fiat: nõ nocet: melius est eñ etiã post prandiũ ꝓfirmari dũ potest haberi epus q℈ ipo recedẽte sacr̃i pati dilationẽ. ¶Sed nunq̃d aliquis ad hoc sacr̃m suscipiendum posset scipm repsentare epo? Dicitur q nõ qꝛ ꝓfirmãd? debet significari seu psentari tanq̃ nõ habẽs xpriã virtutẽ ad standũ: sed indigẽs vt ab alio statuat seu stabiliat: et ideo ab alio est psentãdus. ¶In fine nota q ꝓfirmat? ℈m morem cõmunẽ: se debet p septez dies obseruare a lotione capitis ꝛ frõtis: xpter munctionẽ crismatis ꝛ dignitatẽ huiꝰ sacr̃i. Insupꝛ vt dicit Hugo de scto victo. tanto tpe debet cõfirmat? vnctionem conseruare in capite: vt scꝫ caput nõ lauet: quãto aduẽtus spũssctũ celebrat: hoc est diebus septẽ: vt aduẽtũ spũssctũ ad se totidẽ diebꝰ agat quot agit vniuersalis ecclia aduentũ spũssancti super apl'os. s. in pẽtbecoste. ¶Quid aũt sit hic res ꝛ q̃d sacr̃m. Dic q sacr̃m est ipa cõsignatio q̃ per manus epi fit in fronte confirmati ex crismate: vt supꝫ tactũ est sanctifica. Res vero sacramenti est ipa gratie spũalis datio ad robus contra debilitatẽ seu istabilitatẽ ex fomite ꝓcedẽte.

De sacramento eucharistie ꝛ ptinẽtibus ad ipm.

X Ertio loco se offert tractat? de cor: pe t cbristi seu de eucharistia. Ubi primo tãgendum venit tẽpus institutiõis ei?. Que vtilitas eius. In qua materia celebꝛetur. Que in eo sit ꝑcisa forma ꝑboꝝ. Quis eiꝰ effe-

ctus. Deinde tangũtur aliq̃ de vero corpe xpi. De ꝓditione recipiẽtiũ: De cõdimone ministri.

De tẽpore institutionis

sacramẽti eucharistie.

b De sacramẽtũ vt plures volũt in die cene plene institutũ fuit: z habuerunt verba ꝓsecratiõis plenã efficaciã a tẽ pore illo vsq̃ nũc: quantã mõ hñt. ¶Alij volunt ꝙ tũc forma ꝑborũ ꝓfecte tradita fuerit: sz ꝙ virtus ꝑborũ vsq̃ ad passiõem suspẽsa ẽ. Uñ sm eos nõ potuit corpus xpi ꝓfici in illo triduo: eo ꝙ verba illa virtutẽ suã ex passione: sepultura: lateris aptione: z resurrectiõe christi ꝓtraxerũt: que oia repzesentãtur per signacula que in missa fiunt. ¶Sed credo ꝙ ꝑio: sñia vera: sit. Alioquin si xpus vlterius per decẽ annos post cenã illaz vixisset nõ ꝓfecissent apli virtute illoz verborũ: qõ nõ reputatur verum.

Que sit vtilitas.

a Signãtur hic plures vtilitates que cause sunt quare institutũ est hoc sacramẽtũ. ¶Est aũt ꝑma z ꝓncipalis: vt sicut hõ per esum ligni vetiti ꝑdidit vitaz: ita recuperet per esum ligni vite. ¶Secũda causa prima huius est: vt hic. s. sit aliqõ nutrimentũ hominis spũalis: sm illud psal. Panẽ angelozũ mãducauit hõ. ¶Tercia vt vniãtur mẽbra corpis xpi suo capiti. Dicit enĩ cibus cõuertit cibantẽ in se: vnitq̃ sibi mẽbra cibãtia. Unde Aug. in lib. cõfessionũ loquẽs sub noĩe xpi. Nõ me mutabis in te sicut cibum carnis tue: sed tu mutaberis in me. ¶Quarta causa est: vt augeat meritũ fidei q̃ in hoc sacramẽto maxime meret: quã causam tangit magr in. iij. sñiaz. dist. xj. ¶Quinta est subleuatio spei: vt recipiam⁹ in celo sua: quo hic recipim⁹ semetipm: quã cãm tangit Ebrĩ. sup Joh. ¶Sexta est dilatatio charitatis q̃ hui⁹ sacramẽti sumptiõe augetur: eo ꝙ sit sacrũm amoris: vt dicit Hilarius. ¶Septima diminutio venialium: sicut infra tangetur.

De materia sacramẽti.

y m Ateria hui⁹ sacramẽti nõ est res vna sed triplex: scz panis triticeus: z vinũ aqua mixtũ: quibus xpus ea in carnẽ z sanguinẽ suum cõuertẽdo: cõtulit vim talem: vt essent materia hui⁹ sacramẽti. Uñ Alexãder papa de ꝓse. di. ij. In sacramẽtoz oblationibus: que inter missaz solẽnia dño offerũtur: panis tñ et vinũ aq̃ pmixtũ in sacrificiũ offerant. Uñ ex quibus nõ legat in euãgelio: estimat tñ aqua simul cuz vino in calice dñi fuisse. Uñ Damascen⁹. Lapiens calicẽ ex vino z aq̃: tradidit eis dicens. Bibite ex hoc oẽs. Itẽ de cõse. dist. ij. A dño adhuc instituti z instructi sum⁹: vt calicẽ dñi cũ aq̃ mixtum sm ꝙ dñs obtulit offeram⁹. ¶Sed hic plura scire oportet. An scz ꝑmo deficiẽte aliquo istoz cõficiat: Itẽ an possit ꝓfici de pane siliginoso: Itẽ an de azimo tñ: vel de aliquo mõ fermẽtato: Itẽ an confici poterit si vinũ tã modicũ fuerit vt omnino sit ab aqua absortũ: Itẽ an sine aq̃ possit quis ꝓficere. Et quantũ de aqua in calice sit apponendũ: Itẽ an panis transeat in carnẽ z sanguinẽ z aiam z deitatẽ: z simul vinũ in beeriã oiã: Itẽ an aqua transeat tñ in sanguinẽ: vel ꝑmo transeat in vinũ: z deinde illud vinũ in sanguinẽ: Item an in alio liquore liceret hoc sacramentũ celebrare: ¶Rñsiones. ¶Ad ꝑmũ dicitur sm opinionẽ eoz qui dicũt ꝙ in vltimo instanti ꝓlationis prime clausule: scz. hoc est corpus meum: fit transsubstantiatio panis in carnẽ christi: et est ibi christus ꝓfect⁹ sub specie panis. Deinde ꝓlatis verbis super vinum: fit ibi sanguis xpi per ꝓuersionẽ: et est ibi totus christus. Secm hanc inquã opinionẽ q̃ ꝓbabilio: apõ multos habet dicendũ est: ꝙ anteq̃ aliquid dicatur super vinũ: est facta panis transsubstantiatio in corpus xpi. Alioqn deciperet eccl̃ia adorando illã hostiã in elevatione. Unde ejus vinum deesset: facta tñ esset illa transsubstantiatio panis in corpus christi. Eadem ratione dicunt ꝙ dictis verbis super vinũ etiam absente pane fieret sanguis christi: z totus xpus esset sub specie vini. Sic ceteris tñ mortal⁹ qui scienter ꝓtermisso altero consecraret: nisi forte ab infidelib⁹ tẽpore cõsecrationis impediret. Si aũt alias et aliter defectum alicuius ꝓdictoz missa iam incepta deprehenderet: nõ deberet consecrare: nisi ante ꝓlationẽ verboz cõsecrationis posset defectum caute supplere. Si aũt pane consecrato vi ab infidelibus aut alys: vel infirmitate vinũ consecrare impediretur: tunc vnus alius sacerdos ad verba sequẽtia deberet incipere. s. ad ea que pertinẽt ad consecrationẽ sanguinis z perficere. Si vero tñ deesset aqua dicitur ꝙ omittens grauiter peccaret et grauissime si scienter cõsecraret conficeret tñ. Quãuis enĩ aqua sit de necessitate sacramẽti: nõ tñ adeo est de necessitate quin tunc sine ea fieret sacrũm in specie vini: Cui⁹ ratio ex hoc habet: quia si aqua vino admisceat ad hoc ꝙ inde cõficiat: oportet ita modicam esse vt absorbeatur aqua a vino vt totus sit vinum: z tũc inde ꝓficitur: vnde prius transit aqua in vinum q̃m inde conficiatur. Quare ergo ex hoc vino nõ cõmixto sicut ex illo mixto cum eiusdem speciei sint: confici nõ possit nõ video: Uerũtamẽ decretum quoddã de cõse. dist. ij. videtur velle contrariũ: vbi apparatus dicit: ꝙ ex aliquoz opinione in ꝓdicto casu non fit consecratio. ¶In secundo casu: vtrum scilicet de pa z

ne siliginoso possit cõfici? Dicit q nõ. Sic em̃ non põt baptisari nisi in aqua: imo mersione facta in vino ceteris etiã oibꝫ alijs rite seruatꝫ nõ est baptizatũ. Sic ꝓpter institutionẽ primariã huius sacramẽti: q̃ statuit fieri in pane triticeo: nõ põt cõfici de pane alio. Sed quid si triticũ fuerit siligo admixta? Dic q dũmodo maior pars sit frumẽtũ sufficit. Et dico maiorẽ partẽ in q̃ntitate ⁊ virtute: vt scz a frumẽto absorbeat quicquid est ibi de nõ frumẽto: alioquin nõ esset panis triticeꝰ: ⁊ perinde in eo ꝓfici nõ posset. ¶ In tertio casu: qñ. s. cõficit de pane fermẽtato: sic cõficiũt greci: dicũt fere oẽs: q non sine graui peccato ꝓficit de fermẽtato. Quia tñ fermẽti admixtio spẽm ⁊ virtutem fermẽti siue panis tritici non destruit: dicũt q si cõficit de fermentato q consecratũ est. Et ponũt exemplũ de baptismo: qui debet fieri in pura aqua: ⁊ tamen ꝑ eos si aliquid de alio liquore admisceat: qõ possit ab aqua oino absorberi: ⁊ ita aliquis baptizatꝰ fuerit: q vere baptizatus est: eo q adhuc remaneat aq̃ i specie ⁊ virtute sua. Scõm tamẽ Hugelinũ in apparatu suo: q̃ de fermẽtato conficit: nihil agit. Prior tamẽ opinio est ꝓbabilior. ¶ In quarto casu dicit a magnis: q etquo tam modicũ apponit de vino: vt oino ab aqua absorbeatur: cum aqua tũc magis colorata dici debeat ⁊ sit q̃ vinũ: ⁊ de aqua cõfici non possit: ꝑ consequens nec de tali cõmixtura cõfici poterit. Unde ꝑ istoꝝ opinionẽ illi nõ cõficiũt qui pannũ lineũ in vino intinctũ ꝑ totũ annũ cõseruãt: ⁊ in tẽpore sacrificij particulã eius in aqua calicis abluũt: vt legit de conse. dis. ij. c. cũ omne. Opinio quorundã decretistarũ tenet cõtrariũ: scz q cõficiat cum vino ab aqua absorpto: sicut recitat magister Bal. in sũma. ¶ Quo ad quintũ ꝓpo scz an sine aqua possit cõfici: ⁊ quãtũ sit apponẽdum de aqua: patet ꝑ antedicta rñdendo ad primũ: ⁊ ad hoc ꝓcedens. s. q tam modicũ vt a vino absorberi possit: ¶ Ad sextũ aũt in quo queritur: an panis trãseat in carnẽ: sanguinẽ: animã ⁊ deitatẽ ⁊ siliter vinũ? Dicendũ q totꝰ christus est sub vtraq; specie: sed tñ panis trãsit in carnẽ christi ⁊ vinũ in sanguinẽ. Sed q: totꝰ christus inseparabilis est: ideo sub specie panis est caro ꝑ conuersionẽ ⁊ transsubstãtiationẽ: ⁊ sanguis ⁊ aia: ⁊ deitas per concomitantiã: eo q caro aꝰ sine sanguine: aĩa ⁊ deitate nunq̃ fit: virtute em̃ verborũ est principaliter ibi caro: ⁊ cõsequẽter cetera omnia christi. Unde christꝰ totus est ibi ꝓpter virtutem: sed tñ caro principaliter ⁊ cetera cõsequenter. Et sub specie vini tñ est sanguis christi ꝑ conuersionẽ ⁊ trãssubstãtiationẽ: reliq̃ aũt christi oia per cõcomitãtiã. ¶ Ad septimum ꝓpo quo queritꝝ an aqua trãseat in sanguinẽ vel tñ in vinũ. Duplex respõdet sm duplicẽ opinionẽ. Ponit em̃ quedã opinio q aqua nõ trãseat in sanguinẽ christi verũ: scz tm̃ est ibi ad significandũ ppl'm: sm q dicit de conse. dis. ij. ca. cuz omne. Cum in calice christi aqua vino miscet: christo ppl's adunat: id est adunari signat. Alia opinio (cui magis credere possum) ponit q aq̃ transit in sanguinẽ: sed hoc cũ prꝰ est a vino absorpta: ⁊ ita verũ est quodãmodo q aqua non transit in sanguinẽ. s. immediate: q: nõ transit nisi prius sit absorpta a vino: ⁊ quasi facta vinũ: ⁊ sic non cõtradicit priori opinioni ¶ Ad vltimũ. s. an de aliquo alio liquore liceret cõficere? Dic q nõ Sed nunq̃d cõfici possit in aggresta? Itẽ nunquid de aceto? Ad primũ istoꝝ dic q nõ: nisi tũc cum visibiliter in ipso aspectu inceperit vinũ apparere: ⁊ gustus iudicet vinũ esse vel vini saporem habere. Ad secũdũ istorũ dicendũ q si acetum fuit de vino: tũc potest de eo confici: aliter nõ quibꝰ ego nõ credo: eo q (vt vult pbus in meta pbysica sua) acetũ nõ est vinũ: neq; ꝑt fieri vinũ ⁊ ideo de aceto nõ põt fieri cõfectio: sed de vino acido põt: licet nõ sit tutũ de vino acido conficere ꝓpter reuerentiã sacri. Et ita sentiunt doctores theologi: priori ꝓpo cõsentiũt quidã decretiste.

Que sit forma verborũ

ꝓcisa in sacramẽto eucharistie.

Forma aũt verborũ q̃ ptinet ad conse ⁊
f crationẽ hec est: Hoc est corpus meũ ⁊ nihil amplius: ⁊ volũt fere oẽs. Q; enim addit. Accipite ⁊ comedite ad vsum ptinet sacramẽti: ⁊ nõ ad ꝓfectionẽ: ⁊ ideo nõ dr̃ esse de forma. Dec etiã est forma ꝓbor in ꝓsecratiõe sanguis. Hic est calix sãguis mei noui ⁊ eterni testamẽti mysteriũ fidei: q̃ ꝓ vob ⁊ ꝓ multis effundet in remissionẽ peccatorũ. Uñ q̃dam nõ legant oia ꝓba hec seriatim in euãgelio: credendũ tm̃ est q illa habeat eccl'ia ex spẽali traditione dñi. Qõ ptz ex ꝓbis apli. i. ad Cor. xi. ca. Ego em̃ accepi a dño qõ ⁊ tradidi vobis: quia dñs ⁊c. Et q: forma ꝓbor illor vehemẽter impressa fuit cordib discipulorũ ⁊ in q̃tidiano vsu: iõ nõ est adeo diligẽter ab aplis scriptũ: sic fuit a christo factũ ⁊ dictũ: vt videt velle Damascẽ. ¶ Sed tũc q̃rens an sol'bis ꝓbis possit nũc ꝓfici nõ additis orõnibꝰ ꝑcedentibꝰ? Itẽ an immutata in aliq̃ ista forma possit ꝓbis ill' ꝓfici corꝑ christi: vtpote si adderet aliq̃d: vel minueret: vel mutaret: vel corrupt'iue pnũciaret? ¶ Ad primũ dr̃ sm multos ⁊ magnos q possit cõfici solis illis ꝓbis dñi ꝓpter institutionẽ apl'orũ ⁊ eccl'ie. Cum his solis verbis in primaria institutiõe facta benedictiõe hoc sacramentũ cõplete cõsecratũ sit. Qõ confirmare videt sentẽtia Alberti in suo libro de sacramẽtis: qui ait. Quõ põt q panis est

corpus christi esse? Confectiõe quidẽ verbis et sermonibꝫ dñi iesu. Nã ꝓ oia alia que dicuntur laus deo defert. Uerũm grauissime peccaret ꝙ aliter faceret: etiã in quacũq; necessitate: hoc est qui verba ꝓcedentia sciẽter omitteret: eo ꝙ hoc sacramẽtũ nõ est simplicis necessitatis. Unde sic nõ posset eũ necessitas excusare. Alij estimãt ꝙ sine ꝓcedentibꝫ q̃ dicunt in secreto misse: nõ fieret cõfectio: et hoc ꝓpter statutũ ecclesie. Primus tamẽ videt aliquibꝫ veri⁹. ¶ In secũdo casu supra posito principali distinguit: q; in tali transmutatione vel corruptiõe verborũ: aut intendit heresis: aut nõ. Si sic credit ꝙ illis verbis non cõficiat: vt supius est dictũ in cõsimili de baptismo. Si aũt nõ intẽdit heresis: adhuc distinguit q; aut tali facta mutatiõe seu corruptiõe vel additiõe stat adhuc sufficiẽter sensus verboꝝ: aut non. Si nõ stat: credit ꝙ nõ conficit: vt si dicat: Non est hoc corpus meũ: vel: hoc est corp⁹ meũ scz Thome vel hmõi. Si aũt sensus verborum stat: credit ꝙ ꝓprijs verbis: quacũq; etiã trãspositiõe vel corruptiõe: etiã in quocũq; vulgari fiat: cõficit sacramẽtũ: qm̃ (vt dicit Hugucti.) nõ multũ curandũ est de modo sermõis: dũmodo res integra sit. Alij vident oppositũ sentire: qs tm̃ videt mouere statutũ eccl'ie: ꝙ nec addendo vel minuẽdo: nec trãsponẽdo ꝓmittit irritare.

Quis sit effectus sacramenti eucharistie.

2 Effectus aũt huius sacramẽti ponit
c duplex: ſm mgr̃m i sentẽtijs. Scõm ipm eñ duo efficit: scz charitatis augmentũ et infirmitatis: hoc est venialis pecti diminutionẽ. Pñt et alij assignari but⁹ sacramẽti effectus: iucta eius supra tactas et declaratas valitates. Hos aũt effectus seu valitates ibi recitat: q; isti sunt notabiliores. ¶ Sed ex quo ponit ꝙ valet ad diminutionẽ venialiũ: queres an eius sumptio in alij casu deleat oĩa venialia: Itẽ an in aliquo casu valeat ad deletionem peccati mortalis: Itẽ an si deleat venialẽ: deleat ei debitas penas: ¶ Ad primũ dicitur ſm illos qui dicũt: Sine venialj nõ possit h̃ qs viuere: ꝙ nunq; delet omne veniale quin aliq̃d relinquat. Semp eñ relinquit i anima minor amor dei q̃ esse debeat. Eo ꝙ in via ſm Aug. non impleat ex toto hoc ꝓceptũ: Diliges dñm deũ tuum ex toto corde tuo etc. Et minor amor dei est peccatũ veniale ſm Aug. ¶ Ad secundũ scz an deleat mortale peccatũ: dicit ꝙ nõ: q; istũ sacrm̃ nõ ordinat ꝓtra mortale pecm̃. Cum eñ triplex sit culpa: scz originalis: cõtra quã specialiter baptismus ordinat: et actualis que duplex est: scz mortalis: cõtra quã spẽaliter ordinat penitẽtia. et venialis cõtra quã ordinat eucharistia. Patet ꝙ de se tm̃ veniale delet. ¶ Ad tertiũ dicit ꝙ delet veniale et penã ei debitã: hoc tm̃ intellige ſm magis et minus: ſm scz ꝙ magis aut min⁹ afficit cõficiẽs vel recipiẽs hoc sacramentũ ad mortem christi: et ad passionẽ christi: que in ipi⁹ eucharistie sacramẽto rep̃sentant.

Aliqua de vero corpore christi.

b Circiter tangũtur aliqua de ipso corpore christi. Primo scz q̃liter post fractionẽ factã in speciebꝫ panis: tot⁹ x̃ps sit sub q̃libet particula: q̃ prius totus fuit sub tota hostia. Itẽ an corp⁹ x̃pi ventrẽ intret: et si sic: q̃diu ibi existat: ¶ Ad intelligẽdũ aũt q̃liter tot⁹ x̃ps est sub q̃libet parte hostie q̃ prius fuit totus sub tota hostia: dat aliq̃le exẽplũ de speculo. In speculo eñ integro apparet vna imago: scz inspiciẽtis: si tm̃ sit sol⁹ vn⁹ inspiciens: fracto aũt speculo in q̃libet parte fractiõis eadẽ apparebit imago: si tm̃ inspiciẽs easdẽ particulas inspiciat. Ita x̃ps q̃ est imago dei p̃ris: sub hostia integra tot⁹ est: et post fractionẽ hostie imago eadẽ: idẽq; x̃ps sub q̃libet fractionũ particula remanet. ¶ Ad secũdũ. s. vtq; in ventrẽ vadat: Dicit ſm q̃sdã q dũ é i ore: adhuc pñs est sub illis speciebꝫ: sed statim cũ gluttit corp⁹ x̃pi transit in mẽtẽ: et spẽs ille panis et vini in vẽtrẽ. Alij q̃bꝫ magis credendũ est: dicũt ꝙ intrat i vẽtrem: et ibi tãdiu remanet: q̃diu species ille sunt incorrupte: et cũ spẽs desinũt ibi esse panis et vini: desinit etiã ibi cẽ caro et sanguis x̃pi. Qõ etiã ꝓtingeret in pixide: si p diuinã ꝓseruationẽ corrumperẽt: et pirẽt ille spẽs. Nec obstat ꝓbũ Augustini qõ videt mouere eos q̃ sunt in ꝓre opiniõe. s. ꝙ q̃diu est i ore: tãdiu est i mẽte. Nec datur in secessum: sed rapit in excessũ. Per hoc eñ nõ negat Aug⁹ q̃n vadat in vẽtrẽ: sed negat ꝙ traũcat in alimẽtũ corpis: et ꝙ digerat i stomacho: et ꝙ pars trahat ad eparem et formet in sãguinez quo restaurẽtur deperdita corporis: et pars impurior in secessũ vadat: sicut est videre in cibo corporali. Hoc eñ nephas esset dicere: imo etiã cum assensione cogitare.

De qualitate seu condi tione recipientũ.

n Tunc de conditiõe recipiẽtiũ restat aliquid tangẽdũ. Et primo quer̃. An A
possit sumi ab illo q̃ est in pecto mortali: Et an debeat hoc sacramẽtũ in aliquo casu existenti in peccato mortali dari: Item an existenti in peccato mortali possit loco eucharistie dari hostia non consecrata: Itẽ an possit sumi ab eo q̃ nocturna illusiõe pollut⁹ est. Et an a mẽstruata: Item an ab eo q̃ nocte ꝓce

dente cognouit vxorē suā: Itē an l'cet cognoscere vxorem suam die receptionis. Item queritur quare nō dat eucharistiā pplo sub vtraq; specie: ¶ Rūdet in primo casu: r dicāt q; aut aliq; scat se esse i petō mortali: aut nō. Si scat: peccat mortaliter sumēdo: nec debet aliquo mō sumere. Si nō scat se esse in petō mortali: it nī: sed post sufficiēs cōscientie sue scrutiniū hoc debēdere nō pōt: r tūc sumere pōt: nec peccat si sumat. ¶ An autē debeat existēs in petō mortali dari si petat: Distingue: q; aut ille q; petit est in mortali publico: aut in occulto. Si in occulto ōnis illud certissime sciat sacerdos: petēti nī in publico debet dari: alioquin peccatū secretū publicaret: qō fieri nō debet. Si aūt petat in secreto: vetare pōt sacerdos r debz. Si aūt sit in petō mortali publico: tunc publice negare debet: vt publicis meretricibo r histrionibo r bnōi petētibo r non petētibo: quibo negare debet: vt plene dic̄ canon de conse. dis. ij. ¶ De hoc aūt qō secundo querit. s. An existēti in peccato mortali debeat dari simpliciter hostia loco eucharistie: Dicāt maiores q; non: tū q; hoc nō vidit deus facto suo approbare: imo ꝓrariū. Nam corp⁹ suū dedit Iude: quē sciebat esse in mortali petō: tum q; nescitur an visitauerit cū dñs: q; nescat tarda molimina spūssancti grā: tum q; simulatio talis esset ei cui darēt inutilis. Et quo cū corpus christi petit: per cū non stat quin accipiat r sic equaliter peccat. Secus si ex: esse peteret sibi hostiā non ꝓsecratā dari: tūc enī ei dare posset ma nī q; illa hostia seorsum poneret a consecratis: ne ecclesia deciperet dando ei nō cōsecratā ac si cōsecrata foret. Propter quā etiā causam reprobat consq; sibi mortalis criminis: simulās se cōficere vbi nō cōficit. Ut hī extra de missa. celc. cap homic. ¶ Ad tertiū: quo scz querit. An pollutio nocturna impediat sumptionē. Rūdet aut q; venit pollutio ex superfluitate humerū: vel ex infirmitate nature: vel ex illusiōe diabolica: r tūc nullus dicāt ibi esse reatū culpe: nec cogit quis ꝓter talē pollutionē abstinere a ministerio altaris vel a sumptione eucharistie. Et dico notant non cogit: q; causa reuerētie a tali celebratione aut sumptiōe abstinere laudabile est. Si aūt cōtingat dicta pollutio nocturna ex crapula vl' ex aliqua fede delectatiōis ꝓmeditatione: tūc si pt fieri sine scādalo: debet abstinere: nisi necessitas cogat: vtpote vbi alius qui celebret: nō inuenit. Magna enī reuerētia exhiberi debet sumptiōi r si fieri pōt multo maior cōsecrationi. ¶ Exeat mēstruata nō est arcēda a cōmuniōe: eo q; passio sit: r pena sit hoc pati: r nō culpa. Et ꝓpter penam quis arcēdus nō est. ¶ Ad aliud scēndū qō est quartū. An. s. ab eo qui nocte precedēti cognouit vxorē suā: suscipi possit eucharistia: Dicāt q; reddens debitū ꝓpter fidē thori r iusticiā vl' etiā exigens ꝓpter bonū prolis: non debet phiberi a cōmuniōe. Suo iudicio est circa hoc relinquendus: an velit scz abstinere ex humilitate: vel accipere ex deuotione. Secus aūt est si ex infirmitate carnis hoc exigat: q; ille monēdus est ne accipiat: r nō est suo iudicio quo ad hoc relinquendus. Si aūt omnibo modis ex deuotiōe se ingerat: nō est phibēdus. ¶ Hoc etiā seruādū est respectu quinti: q; dic. s. cōmunicationis causa reuerētie nullo modo reddendū est debitū: nisi alter coniugū instāter petat. Si etiā alter reddat vel etiā si petat: peccat quidē: sed nō mortaliter. ¶ Ad vltimū ꝓ scz septū: quare nō dat populo sub vtraq; specie: Dicāt q; triplex est ratio. Una q; non legit christū corpus suū sanguini intinctum ꝓbuisse. Hec est contrariū de iuda: cui videtur dñs intinctū panem porrexisse. Quia ꝓm Aug. ꝓius verū corpus dedit: r postea panem vsualē intinctū. Alia causa est imminens periculum: quia scz facilius caderet gutta sanguinis ex mica hostie: quia in hostia partes cohērent sibi bnon sic in sanguine. Tertia causa est ꝓcedēs signū: quia in lege qua in sacrificio offerebant libamina: de libamine nihil habebāt offerētes; sed sacerdotes tm̄: licet de aliq; haberent. Ut ergo congruat veritas signo: non dat populo cū charistia cum sanguine.

De qualitate seu condi- B tione ministri sacramenti.

Vltimo restat dicere de ministro. s. ḳs posset consecrare: Et scias q; habēs ordinē sacerdotalē: r sol⁹ talis potest ꝓsecrare eucharistiā: r corpus christi cōficere. Quinimo r si male vite fuerit r hereticus: dūmodo formā ecclesie teneat: r intentionem habeat consecrādi: cōficere pōt corp⁹ christi: cuius magister in sentētijs videat sentire cōtrariū: nisi intelligat de his qui ꝑsi ab ecclesia nō obseruāt ritū celebrandi ab ecclesia traditū. q; tūc cōstat q; non conficiūt. Nec obstat q; ꝑm canones phibet: q; missa aut aliq; sacra recipiātur ab hereticis: symoniacis: schismaticis: fornicariis: q; p hō nō dicāt ḳn cōficiāt. Sol⁹ ergo (vt dixi) habēs ordinē sacerdotalē cōficere potest. ¶ Sed querit vtrū nō iciun⁹ pōt conficere. Itē an post sumptionē medicinaliū vel potū aquet: Itē si nō debito loco: vtpote in altari nō ꝓsecrato: vel sup terrā vbi nō est altare: vel sine sacris vestibo possit celebrari: ¶ Ad primū dicendū est q; ꝓter institutionē ecclie aplice peccat mortaliter qui prānsus celebrat: cōficit tm̄: dūmō intentionē habeat seruādi formā r debitā materiam. Q; aūt a iciuno cōficiat: nō est de sacri essentia. ¶ Ad secūdū dicāt q; post medicinaliū sūptionē

vel etiã potũ aque nõ est celebrãdũ: eo q̃ oĩs cibus quẽ vsualiter cibũ vocam⁹: ℔ est q̃ trãsit in ventrẽ: si nõ ꝓcurat in corp⁹: frangut ieiunũ: et impedit celebrationẽ. Inlup bmõi medicinalia in hoc impedũt: qz freq̃nter inducũt abominationẽ. Si tñ ista de facto cõfecerint ꝓsecratũ est: sed grauiter peccãt. ¶ In tertio articulo siue casu dicãt q̃ bmõi si tñ habent intẽtionẽ cõficiẽdi cõficiũt: sed mortalissime. i. q̃ in nõ debito loco vel sine sacris vestibo celebrat. Et si posset inuenire: foret degradãdus.

De sacramento penitentie ꝛ pertinentibus ad ipsum.

Uoniã de sacro pnie sufficiẽter in ſũma Raymũdi tractat: q̃ passim apud frẽs habet: nõ panca hic de ℔ pnie sacramẽto dicẽda sunt. Et ꝓmo de ipo sacro in genere aliq̃ dicant. Scõo aliq̃ de eius partib⁹ tangant. In genere ergo p:i⁹ videndũ venit. Quid ẽ pnia. Quot ꝛ q̃ ei⁹ species. Quid in ea sit sacrm. Et q̃d res. Et q̃s sit ei⁹ effectus. An necesse sit q̃ fiat in charitate ꝛ volũtarie. Et an q̃s possit ꝑ vno pcõ mortali penitere: nõ penitẽdo de oĩbo. An pniam ꝑ se factã teneat quis dũ cõualuerit iterũ facere. An pnie hic diminute a cõfessore iniũcte: supadder deus qõ deest in purgatorio. Que sunt pnie regulares ꝛ canonice. Et quare ꝑ pcõ mortali tenet q̃s ad septenẽ pniam. An pnie sint arbitrarie. Quis sit minister in hoc sacramento.

Quid est penitentia in generali.

S Et aũt pnia ſm Ambro. mala p̃terita plãgere: ꝛ iterũ plãgẽda nõ cõmittere. i. nõ habere ꝓpositũ iterũ cõmittendi. Et nota q̃ ſm mgrm in li. iiij. ſnĩa ꝑ: est pnia interior. ſ. cõtritio: ꝛ exterior. ſ. cõfessio ꝛ satisfactio. Interior ꝓo pnia quodãmodo radicalit oĩs pnia est. Ipse cñ dolor exerit se in ore ꝑ cõfessionẽ: exerit etiã se in ope ꝑ satisfactionẽ. Et hec interior pnia. i. ꝓtritio habetur ſpẽaliter ſm Ambro. q̃ ipa ꝓncapaliter est penitentia: radicabiliterq̃ omnis penitẽtia.

Quot et que sunt penitẽtie species.

d Istinguunt aũt tres spẽs pnie. ſ. solẽnis q̃ fit in capite ieiunij cũ illa solẽnitate de q̃ habet de pnia. dis. v. c. in capite. Item publica cũ iniũgit. ſ. aliqui pegrinatio p mũdũ cũ baculo cubitali: ꝛ cũ aliq̃ veste religiosa tali pnie apta. Itẽ ꝓuata: q̃ ſtridie ponit bis q̃ secret⁹ sua ꝓfitent pcã. Et cetera arca hec q̃re in ſũma Raym. ti. de pñis.

Quid in penitẽtia sit res ꝛ quid sacramẽtũ: ꝛ de eius effectu.

Uid aũt in ea sit res: ꝛ q̃d sacramẽtũ:

q Dicat q̃ sicut in sacro eucharistie: species panis ꝛ vini sunt sacrm gemine rei. ſ. corporis christi veri ꝛ mystici: ita hic cõfessio ꝛ satisfactio sunt sacramẽtũ cõtritionis ꝛ remissiõis pcti. Unde virtute cõtritionis efficiunt qđ figurãt. ſ. remissionem peccati. Sic ergo intelligendo patet q̃ contrito diuersis respectibus: ꝛ res est ꝛ sacramẽtũ. Res scz cõfessionis ꝛ satisfactionis que sunt eius sacramẽtũ. Et sacramẽtũ remissionis peccati que est eius res. ¶ Et quo in parte patet quis sit effect⁹ pnie scz remissio peccatorũ: ꝛ cõmutatio pene eterne in tpalẽ. Et ex ꝓsequẽti collatio vite eterne.

℣n quis possit de vno pcõ penitere ꝛ nõ penitẽdo de omnibo.

A Et istẽ in vno mortali pcõ possit

a agere pniam fructuosam de aliis: primus est inquirẽdũ. Et dic q̃ nõ. Quia etiã apud boies remanentibo in inimicicijs: nõ recipit satisfactio ledẽtis. Unde cũ retẽto vno mortali pcõ: inimic⁹ dei fiat pcõr ꝛ ab eo auersus: ptz q̃ valere nõ põt pnia ꝑ pluribus cõmissis vno tñ retẽto: qz in illo vno inimicatur deo. Et ℔ satz clamat apls. ſ. Cor. xiij. dicens: Si habuero ꝓphetiã rẽ. ꝛ corpus meum tradidero ita vt ardeã: charitatẽ aũt nõ habuero: nihil mihi ꝓdest. Uñ opinio q̃ in. iiij. ſniarũ ponit ꝛrũ: manifeste hereticа est. ¶ Si intra ℔ q̃ras: an oporteat q̃ pnia sit volũtaria ad ℔ q̃ satisfaciat: Dic q̃ sic. Distingue tñ q̃ aliq̃d dicat volũtariũ dupliciter. Aut ꝓpter se vt sanũ cẽ: ẽ voluntariũ ꝓpter se. i. ꝓpter ipam sanitatẽ: qz eñ bonum est sanũ esse: ideo sanari volo. Aut ꝓpter aliud. ſ. ꝓpter bonũ exinde sequẽs: sicut secari volũtariũ est: nõ quidẽ ꝓpter se: sed ꝓpter cõsequẽtem sanitatẽ. Sic ad ꝓpositũ dico penã q̃ est in pnia oportere volũtariã esse: nõ q̃dẽ ꝓpter se: q̃ null⁹ ꝓpter se. i. ꝓpter ipam pniam vel penam eã vult: aut libẽter accipit: sed bene ex cõsequẽti. ſ. ꝓpter salutem anime consequendã.

℣n penitentiã ꝓ se facta teneatur homo dũ cõualuerit iterare.

E Terũ cum querit an pniam ꝑ alios

c factã teneat q̃s dum cõualuerit: iterũ facere. Puta egrotus aliquis dũ ad huc sanus erat: penitẽtiã cõdignã suscepit a sacerdote. Deinde de vita sua desperãs ipam annuis ponit q̃ eã pagũt añ̃ plene ꝓualuerit. Queritur vtrũ iste post suã conualentiã ad penitentiã iniunctã sic ꝑ amicos suos peractaz

teneat? Rñdet q; qz ꝑt apud talẽ dubiũ esse: vtq; illi sui amici ipam pniam ex charitate fecerint? q; talis nõ sufficeret. Insup qz nõ tam efficacit satisfacit pnia ab alio facta: sic illa q; ab ipomet penitẽte fit. Ideo securũ est q; ille de ea iterũ satisfaciat postq; fuerit redditꝰ sanitati: imo z ea3 facere tenet: ne incerto se discrimini committat. Et expedit quidẽ: qm si prior pnia per alios facta satisfecit ꝓ culpa secũda: quã ipse facit: cedet ei in augmentũ glorie.

An penitentie diminute addet deus in purgatorio qó deest.

s Equẽri ꝓ o articulo q̃stionis sc3: An pnie diminute inflicte: addet deꝰ qó deest in purgatorio? Dicit mgr̃ in li. sniarũ q; sic. Ait enim: Si interior penitẽtia. s. ꝓtritio in vindictã pcti nõ sufficit: nec exterior pnia h̃ implet: deus ꝙ modos z mẽsuras pctorũ nouit: penã sufficiẽtez addet. Uñ qñ condignã penã nõ iniungit sacerdos: vel si iniũgit: nõ tñ implet: nõ absoluit penitẽs a cõdigna vel tota pena corrñdente: sed a tãta. s. quãtã facit h̃. Uñ de tãta erit absolutꝰ nõ aũt de residua quin sc3 in purgatorio cõpleat. Tñ magnitudo ꝓtritionis z feruor implẽdi qó iniungit: multũ poterit facere ad h̃ q; ꝓdigna reputet. Uñ dic̃ Hugo de sctõ vic. lib. suo de sacris. Sepe qó minꝰ fortis agit̃ efficaciꝰ intus opat. In aliq; enim ope apparẽtia exteriori magna põt deuotio esse.

Que sunt penitentie canonice z quare pro peccato mortali agi debet penitentia septẽnalis.

q Ue aũt penitẽtie canonice sint et hoc accipe q; regulariter ꝓ peccato mortali debz agi septẽnis penitẽtia: vt dic̃ canon. tttiij. q. ij. Cuius dicti multiplex ponit rõ ꝓter eã quã ponit canon de Maria. s. sororꝭ moysi: q; iubet excludi ꝑ septem dies extra castra: videz ꝓpter septẽplicẽ gr̃am spũsscti recupandã: quã peccãdo pdidim⁹. Itẽ ꝓpter septẽplicẽ penarsum pctõrũ: qz vno pctõ ꝑpetrato ꝓcurrũt oĩa septẽ capitalia: ꝑm opinionẽ dicentiũ q; habito vno habent oĩa. Iuxta illud: ꝑ septies septẽdecĩ nequicie in corde eius. Item ꝓpter recupationẽ septẽ dotũ: qz ꝑ pniam septez dotes recupamus: q̃tuor. s. corporis: et tres aie De qbꝫ supꝝ in fine tractat⁹ de symbolo fidei in declaratiõe. s. duodecimi articuli. Itẽ ꝓpter recuperationẽ septẽ illorũ et qbꝫ cõstat homo: sc3 q̃tuor elemẽtorꝫ q; ad corpꝰ z trium virtũ. s. rõnabilis irascibilis z cupiscibilis q; ad spiritũ. Pro enormitate tñ criminis dz qñq; maior pnia q̃ septẽnis infligi. De qua materia require in summa Raymundi ti. de penitentia.

Utrum penitentie sunt arbitrarie vel non.

Tñ etiã pnie arbitrarie sunt nec ne.

v Et qualiter sic: z qualiter non. Dicit idẽ Raymũdꝰ eodẽ ti. de pnia. ¶ Nota tñ circa h̃ dupler ẽ opinio. Una ponit q; oẽs pnie arbitrarie sunt. i. qz in voluntate sacerdotis est dare: vel plus vel minꝰ: z h̃ ex potestate z vi clauiũ. Et huic opinioni fere oẽs cõfessores initunt. Alia ponit q; ita arbitrarie sũt q; sacerdotũ est iudicare de oĩbꝫ circũstãtijs contingẽtibꝫ: z tñ a canonibꝫ nõ recedere. i. a penitẽtijs a canone iniũctis. Cõsideratis enim circũstãtijs si grauiores fuerint: penã canonicã aggrauare possunt. Si ꝓ leuiores fuerint: sic. s. q; factum diminuãt: tunc de pena canonica poterũt diminuere. Et hec est opinio securior.

Quis sit idoneus minister in sacramento penitẽtie.

Minister aũt huiꝰ sacrĩ ẽ sacerdos. Nã

m sol' sacerdotibꝫ dedit dñs ptãtẽ ligãdi z soluẽdi. Et lz q̃libet sacerdos ex virtute huiꝰ sacrĩ minister sit: nõ tñ cuilibet sacerdoti indistincte pmissuꝫ est ista ptãte vti: imo respectu aliq; est hmõi ptãs ligata: vt tãgit Raymũdꝰ in sũma sua. ti. de pnia. di. ij. q̃ est de ꝓfessione. §. tenet penitẽs. Et plibꝫ pagraphis seq̃ntibus vsq; in finẽ dicte sc̃e doctrinalis. Et infra etiã aliq̃liter tãget: vbi de ipa ꝓfessiõe aget.

De partibus sacramẽti penitentie in generali.

Unc ad ptes pnie attẽdẽdũ est: q; sũt

n tres: ꝑm triplex peccatũ: cordis: oris z opis. Uel ꝑm triplex affectuũ ad peccatũ. s. cõcupiscẽtiã carnis: concupiscẽtiã oculorũ z superbiã vite. Et sunt iste: ꝓtritio: ꝓfessio z satisfactio. Hec est triplex dicta: q; deuenit in celum. De q̃ Eto. ij. Ibim⁹ viã trĩ dierꝫ rc̃. De ꝑma sc3 de ꝓtritiõe tãgendũ est ꝑmo qd sit. An dolor minimꝰ sufficiat ad h̃ q; qs virtutẽ habeat ꝓtritionis. An opꝰ teneat ꝓtritionẽ cũ tota vita ꝓtẽdi.

De prima parte penitentie. Quid sit contritio.

Diffinit aũt ꝓtritio ab aliqbꝫ sic: Con-

o tritio est dolor volũtarius ꝓ pctis: seipsum per in se puniens qó dolet admisisse. Que diffinitio lz generalit̃ pnie conuenire videat tñ maxime cõuenit ꝓpter ꝓtritionẽ. In ꝓtritiõe enim esse ipsius pnie maxime saluat: eo q; oportet semp illã actu cum pnia esse. Alias aũt partes penitẽtie in casu sufficit: vt assint ꝑm votum z volũtatẽ. ¶ Diffinit etiã ab alijs sic: Cõtritio

est dolor pro peccatis assumpt⁹ cū ꝓposito cōfitendi ⁊ satisfaciēdi. Qm̄ nisi assit ꝓpositū confitendi ⁊ satisfaciēdi: nō est cōtritio: sed pot⁹ attritio noiat. Q⁹ si obycias q in valida cōtritione delet culpa ⁊ pena: vñ cum cōfessio ⁊ satisfactio pene sint: tam intēsa poterit esse cōtritio: q neq; oportebit adesse confessionē neq; satisfactionē. Ad qđ dica pōt: q nemo nouit se talē contritionem habere q̄ delere possit vtrūq;. Uñ vt nō cōmittat se ds discrimini: oportet q q̄uis habeat validā contritionē: habeat nihilomin⁹ ꝓpositum cōfitēdi ⁊ satisfaciēdi: maxime cū ista sint in ꝓcepto eccl̄ie: ⁊ nō parere ꝓcepto: transgressio ⁊ peccatū mortale sit. Hoc tñ scio q cōtritio sola in articulo mortis vbi nō apparet cui possit fieri cōfessio: sufficit ad salutem: sed qm̄ incertū est vtrū tūc cōtritio possit haberi: stultū est illud tēpus expectare: ⁊ tanto se discrimini reseruare.

An minimus dolor sufficiat ad habendū virtutē cōtritionis.

a A dolor minimus possit esse ꝓtritio: vl̄ sufficiat ad delationē culpe precipue cum dicat Tbren. ij. Magna velut mare ꝓtritio tua: dubitari pt. Sz dicūt magistri q minim⁹ dolor sufficit ad delationē culpe: dūmodo informatus fuerit cbarita te: vtpote q̄ erat a se ꝓpositū cōfitendi ⁊ satisfaciendi: q⁹ talis dolor cōtritio dicit. Est ergo talis dolor cōtritio minimar⁹ hec delet tm̄ culpam ⁊ reatū seu debitū pene eterne. Qui si maior fuerit: delet partē pene tpalis debite. Si ꝓ maximus fuerit: totā penā ⁊ totā culpam delet. Que autē talis sit nescio: de⁹ scit. Et dicit magna vel maior vel maxima cōtritio: sm̄ q ad maiorem dolorē mouemur. Eo q̄ ꝓni sumus ad dolorem minorē debito q̄ non liberat a gehēna. Et q⁹ p maiorē dolorē euacuat culpa ⁊ tota pena: hinc cōtritio dicitur minor ⁊ maior ⁊ maxima. ¶ Sed nunquid oportet q tant⁹ sit dolor vl̄ pigentia: vt nollet homo ꝓ toto mūdo vel ꝓvita obseruāda: iteꝝ mortaliter peccare. Plane dicitur q sic: eo q nūn⁹ bonum semp debet velle amittere: ne maius amittat. Deus em̄ in infinitum mai⁹ bonū est toto mūdo: q̄ tm̄ amittitur in pcō mortali. Unde si penitens profiteat se esse in tali ꝓposito: amplectēdus est: q⁹ bene validaz habet cōtritionem. Si aūt profiteat se in ambiguo esse: vtrū cederet vl̄ sustineret mortē anteq̄ peccaret mortaliter: adhuc fouēd⁹ est: nō abiciendus. Sufficit em̄ alioq̄ modo istud ambiguū eo q nullus cert⁹ est vtrū cederet vel sustineret. Ut dicit Aug⁹ in li. de virginitate. Sz si ex de liberata cōsciētia dicat se certū esse q pri⁹ peccaret q̄ cederet toti mūdo: vel mortē pateretur. Istū dicūt esse nō cōtritū: nec vllā recipe remissionem petōꝝ: eo q nullā habet cōtritionē. Hāc tamē quātitatē cōtritōis nō debet ꝓfessor exigere: vt coram se ꝓficeat penitēs: sed per signa debet eā in ipso supponere. Si ita tñ de facto profitea tur: tenendū est qđ dixi.

An contritionem oporteat cum tota vita protendi.

d Ex excessione contritōis: vtrū videz oporteat ipam cū tota vita prēdima pme cum medicina non ꝓtendat vltra morbū: dubitari pōt. Sed dic q dolor cōtritōis nō finit: nec finiri debet in hac vita: imo sicut infinita est offensa in peccādo ds in deū q̄ est infinit⁹: ita exigit vt dolor de offensa p mō possibili sit infinit⁹: vt scz eternitatē salutem vite beis habeat: cū eternitatē simplr habere non possit: eo q nemo sit q̄ semp viuat. Hoc est: si in eternū in hac vita viueret: in eternū de peccato dolere deberet. Insuper morbo pcī q̄uis euacuat⁹ sit q̄tū ad culpā ⁊ reatū: semp tm̄ manet ⁊ manere debet q̄ad detestationē in memoriā ꝓpetrati delicti: vt dic Hugo de scō vic. Cum q̄ morbo ꝓtendit dolor: vt ei⁹ medicina: q̄ nō est curās morbū ꝓteritū: sed ꝓseruās a futuro. ¶ De effectu ꝓ cōtritōis: ⁊ an in cōtritōe deleat pcm̄ anteq̄ deueniat ad confessionē inuenies in sūma Raymūdi tit. de pnia. dis. j. q̄ est de cōtritione. §. Sequit quis sit effectus. Et §. Qualiter autē hoc sit intelligendū.

De secunda parte penitentie: scz de confessiōe in generali.

5

d Et cōfessiōe ⁊ satisfactiōe nō est opus multa tā gere: eo q diffuse de his tractatur in sūma Raymundi. Hoc tamen quid sit cōfessio: an sit necessaria ad salutē. Et an cadat sub ꝓcepto. Et sub quo. Et qui faciēda est. Quantū differri possit.

Quid sit cōfessio in spāli.

d Iffinit aūt sic cōfessio. Cōfessio est legitima coram sacerdote peccatoꝝ declaratio. Dicit in ista diffinitiōe pcōrum declaratio: cōtra illos q̄ peccata sua celādo vl̄ ea excusādo occultāt. Dicit pcōꝝ cōtra eos qui recitant bona sua in cōfessiōe: vel q̄ ꝓfitent per abnegationē peccatoꝝ: vt nō sum adulter: nō sum homicida: ⁊ hmōi. Dicit coraz sacerdote: scz q̄ dauē habet ⁊ ptātez soluēdi: nō coram q̄libet de pplo. Potest tm̄ in necessitate: vt in piculo mortis coram nō sacerdote fieri. Legitima dicit qđ importat oēs ꝓditōes q̄ exigūtur ad verā ꝓfessionē. q̄s q̄re in sūma Raymūdi ti. de pnia. dis. ij. que est de cōfessiōe. §. sequit. que sunt necessaria ad verā confessionē.

¶ In confessio sit necessaria ad salutem.

Propter eos qui dicũt cõfessionẽ non esse necessariã ad salutem: eo q̃ nõ cadat sub aliq̃ p̃cepto diuino: vt patet discurrẽdo p̃cepta decalogi Ero .xx. Notandũ est ⁊ inuiolabiliter obseruandum: q̃ absq; vocali cõfessione vel signo q̃ loco vocis sufficiat: non est salus: dũmodo cõfessor haberi possit. Eo q̃ dicit Ambro. Nõ põt quis a pctõ iustificari nisi pcm̃ fuerit cõfessus. Et concedẽdum est q̃ sub p̃cepto cadat: sicut omne necessariũ ad salutẽ. ¶ Sed attendendũ est aliq̃d sub p̃cepto cadere dupliciter: scz vel principalit explicite: vel secũdario ⁊ implicite. P̃imo mõ confessio nõ cadit sub p̃cepto: eo q̃ nõ inueniat expresse in aliquo decẽ mandator̃ seu p̃cepto: uz. Cadit tm̃ secũdario ⁊ implicite sub p̃cepto: ⁊ dica p̃t q̃ sub illo p̃cepto: Honora patrẽ tuũ ⁊ matrem tuã. Ubi p̃cipit bonor ⁊ obediẽtia faciẽda matri ecclie. Quia igit ecclia statuit ⁊ p̃cepit cõfessionẽ boi fieri: et cõsequẽter in mãdato illo p̃cipi videt vt boi fiat confessio. ¶ Ubi aũt cõfessio instituta sit ⁊ p̃cipiatur ab ecclia: require in summa Raymũdi titulo de pniã. dis. ij. quc est de cõfessione. §. cui sit.

Cui sit faciẽda cõfessio.

B Ui aũt faciẽda sit p̃fessio in sũma p̃dicta Ray. dr. Uerũtm̃ breuit dica põt q̃ soli p̃prio sacerdoti est faciẽda: q̃ ille solus habet ptãtẽ absoluẽdi suos subditos: p̃terq̃ in casibꝫ spẽ aliis: scz cuz dño papa vel epõ in dioces sua dat p̃prio sacerdoti aduto res: sic vt facat cũ transferr ptãtem suã in penitẽ narios suos: vel ordinat aliq̃s q̃ p̃dicãdo ⁊ etẽplum bone vite dãdo moneãt populũ: ⁊ eos q̃s monuerit audiãt ⁊ absoluãt. Uel cũ plebs multa est: ⁊ nõ sufficiat p̃prio oẽs audire: tũc põt epõs dare coadiutores. ¶ Sunt ⁊ alij casus .s. cũ sacerdos licẽtiat suũ subditũ: vt alij cõfiteat. Et creditur q̃ tenet licẽtiare in sequẽtibꝫ casibꝫ subditos. Et si nõ licẽtiauerit: pt̃ sub ratiõe habitiõe alicuius pcti .s. cũ q̃s habet indiscretũ sacerdotem. Itẽ cũ ꝓbabiliter credit q̃ reuelet cõfessionẽ suã. Itẽ cũ q̃s fornicat⁹ fuerit cũ filia: sorore: matre: vel cõcubina p̃prij sacerdotis: p̃pter q̃ incarcere credit ei⁹ odiũ: si cõfiteat ei. Itẽ cũ ꝓbabiliter credit q̃ velit inclinare animũ cõfitẽtis ad ꝓsensum mortalis pcti. Item cũ q̃s occult⁹ hereticꝰ deꝓhendit. Itẽ p̃m aliq̃s cũ p̃priã ouẽ cognouerit. In huiusmõi casibꝫ pcti põt licẽtia p̃prij sacerdotis ne contẽmni videat. Et si nõ dederit: credit vel q̃ maior adeũd⁹ sit: vel aliq̃bꝫ illor q̃ a supiore suo vl̃ dño papa potẽtã absoluẽdi acceperũt cõfiteri possit. Eo q̃ fatuitas indicaret cõmittere se discrimini: p̃sertim cũ oibꝫ ꝓtradicẽtibꝫ possim cauere periculũ in corpe. Et fatuũ esset dicere q̃ aliq̃ casu tenerer sequi cũ q̃ me vult p̃ripitare in nũẽte. ¶ Sunt ⁊ alij casus in q̃bꝫ nõ oportet expectare: nec adire p̃prium sacerdotẽ. Ut cum q̃s peccauerit in parochia alteri⁹: vbi rõne delicti efficax de⁹ fuit diuinõe eius: in cuius parochia peccauit. Itẽ cũ q̃s mutauerit domicilũ: ⁊ in alteri⁹ parochia habitat. Itẽ si est vagabũdus p terras. Itẽ cũ est in articulo mortis. In quo casu siue habenti claues ligatas siue solutas licet ꝓfiteri. ¶ Sed hic attẽde q̃ Raymũd⁹ ⁊ alij valde magni dicũt: q̃ cũ p̃pri⁹ sacerdos dat suo parochiano licentiã vbi voluerit cõfitẽdi: oportet illũ parochianũ aliquẽ adire habentẽ generalẽ ptãtẽ ꝓfessiões audiẽdi: eo q̃ ipse p̃pri⁹ sacerdos parochianũ suũ licet possit de cõfitẽdo alteri licentiare: nõ põt tm̃ illũ alienũ sacerdotẽ licẽtiare q̃ talẽ possit confessionẽ audire: nisi accepta ab ordinario ptãte. Et tm̃ nos passim videm⁹ q̃ plebani assumũt sibi in adiutorũ multos q̃ nunq̃ licẽtiam fuerũt ab aliq̃ ordinario. Uñ vult ⁊ scribit mgr. vj. de trano in sũma sua de titulis: q̃ a iure in ordinatiõe data est eis ptas absoluendi: ⁊ hãc recipit q̃libet in sui ordinatiõe. Uñ cũ assumuntur a plebanis in adiutorũ: pñt sm̃ ipsos ꝓfessiões audire: nã cũ a iure licẽtiã hñt ñ egẽt licẽtia ordinarioꝝ. ¶ Et eorũ de ꝑbo q̃dã q̃ dicẽ ipse vi. de trano. ti. de penitẽti. de gradibus peccatorꝝ: videlz q̃ visus ꝓtra naturã exercabiliter fit in meretrice: sed exercit abili⁹ in vxore. Dubitatio orit apud magnos: eo q̃ ipe. vi. q̃ ꝑbũ p̃dictũ videt velle q̃ ille visus etiã cũ vxore p̃pria semp mortale sit: q̃ aliq̃bꝫ non placet. Dicunt em̃ q̃dã q̃ p̃pter necessitatẽ: vxore p̃pter nimiã pinguedinẽ: vel apostema: vel vuln⁹ in ventre dũmõ fieret in debito rase: si cognosceret vir vxorẽ modo in cõsueto: excusabit vir a pctõ: dũmodo causa plis habẽde fieret. Et vocãt illi visus ꝓtra naturã solũ q̃n q̃s nõ ea parte corpis vtit q̃ ad generãdũ instituta est: sed alia. Magister Alexãder de ales dicit: q̃ peccat vir vxorem suã mõ brutali cognoscendo: nec necessitas excusat a toto: scz diminuat quãtitatẽ pcti. Uñ graiter peccaret: ⁊ vt credit mortalit sm̃ ipm̃ q̃ sic cognosceret: nulla existẽte necessitate. Dgr̃ Albertus dicit: q̃ nihil coꝝ q̃ facit marit⁹ cũ vxore seruato vase debito: est sm̃ se pcm̃ mortale: sed põt esse signũ cõcupiscẽtie mortalis: scz q̃n non sufficit modus quẽ natura determinat: sed hñt modos brutorꝝ animaliũ: nulla existẽte necessitate. Uñ sm̃ ipm̃ q̃n alter coꝝ nimis pinguis est: vel q̃n contingit vẽtrẽ mulieris apostemari vel impregnari: ita q̃ anterius nõ est mẽbrũ applicabile: tũc causa plis habẽde: vel causa red-

dendi debitū: vel causa fornicatiōis vitāde: nō est phibendū aliter conuenire: nisi dūtaxat vbi nulla p̄cedente necessitate: sed tm̄ ex libidine fieret. Istud tm̄ non expedit pplm̄ scire.

Quantū possit confessio differri.

Quantum aūt differri possit confessio apud aliquos dubitat: Dicūt em̄ aliqui q̄ cōfessio differri p̄t sine peccato vsq; in tēpus determinatū. Et q̄ p̄fessionē facere nō sic est p̄ceptū q̄ oporteat q̄libet tp̄e fieri. Sūt q̄ distinguūt. Quia aut ille q̄ peccauit: nōdū est cōtritus: sed manet adhuc in mortali petō. Et tūc nō cōfiteri data opportunitate: sicut nō cōuerti vel nō conteri est ei oi hora petm̄: sed nō nouū petm̄: imo aggrauatio prioris: eo q̄ diuturnitas sit circūstātia aggrauans petm̄. Si aūt ille q̄ peccauit tā cōtritus est. Dic q̄ tenet cōfiteri aliq̄n: sed nō tūc vel tunc. Et ex p̄cepto ecclesie infra annū iuxta formā decretal. omnis vtriusq; Qō si nō cōfitet: peccat mortaliter: p̄pter inobediētiā factā matri ecclie. Vñ illud p̄ceptū de p̄fitēdo nō obligat sub pena mortalis: dūmō fiat infra tp̄s statutū: si tm̄ hō semp cōteret. ¶Sed quid si aī tp̄s sic ad cōfitēdū statutū cōingat aliquē aī q̄ cōfiteat subito moriat nec habuerit tp̄s p̄terēdi de trāsgressiōe diuini p̄cepti: q̄ iubet aliq̄n confessionē facere: eo q̄ sit morte p̄uētus: Puta q̄ damnat tanq; legis diuine trāsgressor: eo q̄ in q̄ instāti p̄i fuit soluēdo. i. potēs soluere confessionē: q̄ potuit p̄fiteri vel dolere q̄ nō fuit cōfessus. Sz in vltimo instanti iam fact⁹ est trāsgressor. Hoc tm̄ nō intelligatur de eo q̄ ex causa cōfessionem differt: vt. s. habeat cōfessorē discretiorē: vel alia vtili causa: dūmodo diligentiā apponat vt habeat.

De tertia parte penitentie: scz satisfactione.

Et satisfactiōe breuiter dicendū est. Et primo quid sit. Que ei⁹ partes. An necesse sit ipsam fieri in charitate.

Quid sit satisfactio i speciali.

Diffinit aūt sic satisfactio ſm Bzeg. a mgro in. iiij. li. sniarū. Satisfacere ē cās petō. p̄ cadere: et eaz suggestiōibus aditum nō indulgere. Et vocat causas petī occasiones alliciētes ad peccādum. Quarū q̄dā p̄pinq̄ sunt petō. Et be sunt in nostra ptāte: vt eas possum⁹ amouere vl excidere. Verbi gra. Cena splēdida causa p̄pinq̄ est luxurie: vt Hieremī. vi. Saturaui eos et mechati sūt. Et hāc cām seu occasionē possumus amouere et excidere. Sunt et alie cause seu occasiones petī remotiores: q̄ in nra ptāte nō sunt: vtputa oblatio talis cene: vel alicui⁹ rei delectabilis oculis cordis nr̄i: vel suggestio diabolica de tali splendida cena. Hō est em̄ in nra ptāte arcere diabolus q̄n talia oculi mētis nostre offerat. Occasiones ergo petō. p̄pinq̄s debem⁹ excidere: q̄ in nra ptāte sunt. Sed occasiōibus petō. remotioribus si veniāt a pte diaboli: vel carnis vel mūdi nō debem⁹ cōsentiēdo aditū indulgere: eo q̄ in nra ptāte sit eas non recipe. ¶Aliter aūt diffinit sic: Satisfactio est dāni vel iniurie illate recompensatio ſm iudiciū et ordinē iuris.

Quot et que sint partes satisfactionis.

Satisfactiōis aūt ponunt tres partes: scz oratio: elemosyna: ieiunīū. Que generaliora sunt in satisfactiōe cuiuslibz peti. Cū em̄ q̄s peccat: delinq̄t in deū et ꝫ p̄ specialit satisfacit oratiō. Itē delinquit in ecclesiā: p̄ est in primū: et ꝫ hoc spēaliter satisfacit elemosyna. Itē delinq̄t in seipm̄: et ꝫ p̄ spēaliter satisfacit ieiunīū. De quibz illud dicit: Bona est oratio cum ieiunio et elemosyna.

Vtrū necesse sit confessionem et satisfactionem fieri in charitate.

Primo q̄rit causa breuitatis de cōfessione et satisfactione simul: vtrū necesse sit q̄ fiat i charitate. Et an q̄ p̄fitet et satisfaciēs extra charitatē: teneat iterū p̄fiteri et iterū satisfacere? Et dicūt p̄ plēs q̄ vtrūq; dz fieri in charitate: et reperi si fiat extra charitatē. ¶Alq̄ circa vtrūq; distinguūt. Et primo de cōfessiōe dicūt q̄ oportet q̄ fiat in charitate: ex quodā tm̄ p̄sequentia: ita q̄ oportet q̄ fiat illō q̄ statutū est ab ecclia. Et oportet etiā q̄ duz fit q̄ charitas habeat: q̄ semp siue p̄fiteamur siue nō: nos tenemur habere charitatē. Et sic vt tactus est: nos tenemur ex quodā p̄sequenti p̄fiteri i charitate. Sed si fiat extra charitatē: nō oportet (vt dicunt) eā repetere: sed solū satisfacere et cōfiteri q̄ p̄fitēdo p̄i⁹ fieri fuerim⁹. i. extra charitatē: duz tm̄ idē sit p̄or et posterior p̄fessor: et memoriā habeat petō. cōfitēs. Alioq̄n oporteret repetere: q̄ integra dz eē cōfessio. Et isti dicti sui ponunt rōnē: q̄ scz ad hec duo. s. cōfiteri et charitatē b̄ie tenemur diuisim: nā p̄pt statutū ecclie tenemur p̄fiteri: siue habeam⁹ charitatē siue non. Et sic̄ tenemur b̄re charitatē: siue p̄fiteamur siue nō. Et iō p̄ exēplū solui sine alio. Ut gra exēplū: Si teneor ire ad ecclīam: et cū ꝫ teneor tota die eē capat⁹ in ecclia. Si vado ad ecclīam sine capa: nō oportet me iterato ire ad ecclīam: scz solū satisfacere de eo q̄ nō fui tota die in ecclia capat⁹. Eō

sit in ꝓposito. De satisfactiõe aũt dicũt q in satisfactiõe duo sunt cõsiderãda. s. ipsa solutio debiti: t ipse mod⁹ soluẽdi: ita vt p datũ siue factũ fiat soluto debitu: t p modũ soluẽdi placeat soluto. Si aũt p aliquẽ fiat extra charitatẽ solutio debiti: puta pene tarate a sacerdote: sicut ieiunare p annũ t hmõi: ór q de rigore nõ exigit q uerato reddat: cũ charitatẽ t grãm adeptus fuerit: sz solũ q illud qó defuerit i mõ ipe penitẽdo soluat. Vñ q tenebat deo iniũctã pniam facere: qó respicit debitũ: t cũ ß in charitate t bñ ordinata volũtate facere: qó respicit modũ soluẽdi debitũ soluet: sed nõ mõ debito: oportebit talem cõfiteri t satisfacere de indebito mõ soluẽdi Et tũc erit debita satisfactio: quia. s. cũcit satisfactum prius ẽptũ ad debitũ. Hũc ꝙ posteri⁹ satisfit ẽptum ad debitũ modũ. ¶ Reliq plene tractãtur in sũma Raymũdi ti. de pnia. ꝓpter quod multa causa breuitatis transeo.

De sacramẽto extreme vnctionis t pinẽtibꝰ ad ipm.

Equit aliq tãgere de sacro vltie vnctiõis. Et ꝓmo qd sit. De ei⁹ institutione. Quid sit ei⁹ materia. Que forma Quis debit⁹ minister. Quis ei⁹ effectus. Quid hic res: t quid sacramẽtũ, Quis sit ꝓceptibilis hui⁹ sacri. Et quo ad motbuz. Et q ad etatẽ. De loco vnctiõis.

a

K

Quid sit extrema vnctio

Iffinit aũt sic extrema vnctio a qbusdã: Extrema vnctio est linitio olei sanctificati facta ad relcuationẽ vtriusq infirmitatis. s. mẽtis t corpis. Et ponitur vnctio extrema p noie vnico diffiniti: qó qz nõ habem⁹ circũloqmur p duo. Iste ꝙ termin⁹ linitio q ponit in diffinitiõe sonat in actũ vel in passionẽ q est in suscipiẽte ipm sacrm: sicẽ cũ ór: baptism⁹ ẽ tinctio tẽ. designat tinctio passiua: qz intingit baptizat⁹. Verũm si qs totũ esse extreme vnctiõis vellet diffiniri: posset ita notificare: Extrema vnctio est sacrm ex vnctiõe infirmis p oleũ sctificatũ facta: cõferẽs infirmis remediũ ꝛ pcti reliqas: t si expedit alleuationẽ ferens corporis infirmitati.

b

De eius institutiõe.

Uando aũt t vbi sit ß sacrz institutũ est duplex opinio. Una dicit ab aplis ß sacrm eẽ institutũ: q videt ꝓfirmari p glosam sup illud Marẽ. vi. Ungebant oleo mltos egrotos: t sanabant. Que glosa sic dicit. Ab aplis patz bũc morẽ eẽ traditus vt energumi t alq egroti certo loco vngãt oleo a pontifice ꝓsecrato. Secũdũ hoc ergo dicẽdũ ẽ q aplt a deo inspirati diuina autoritate t volũtate instituere potuerũt istud sacrm: imo ipe deus in ipis: rz forsitan tũc nõ vngerẽt mõ t forma q nũc ꝑm ordinationẽ ecclie fit vnctio. Rz forsan ad tps istã formã ex causa nõ seruauerũt: sic ipi (vt sup tactũ est) ad tps ex cã rõnabili formã baptismi mutauerũt: vt. s. baptizarẽt i noie christi. Alq volũt q istud sacrm tps p se instituerit: qm iuxta ꝓallegatũ ca. vi. Mar. Narrato quõ tps suos misit discipulos ad ꝓdicãdũ: statim sequit. Et exẽutes ꝓdicabãt: vt pniam agerẽt: t demonia mlta eiciebãt: t vngebãt oleo mltos egros t sanabant: qó nõ credit sine institutiõe dñi fuisse. Hec sic est de imutatiõe baptismi: qz aliõ est mutare formã sacri: t aliõ instituere totũ sacrm de nouo celebrãdũ. Hã t forte nũc p ecclie autoritatẽ: aut aliquã sibi datã ispirationẽ: sicẽ aplī habuerũt: possent aliq ad tps iusta ó cã circa formã alicui⁹ sacri imutari: sed totũ sacrm instituere null⁹ posset (vt credit) nisi solus deus.

Que sit materia sacramẽti extreme vnctiõis.

Ateria hui⁹ sacri est oleũ simplex ab epo bñdictũ sine alteri⁹ rei admixtiõe Eũ em oleũ ꝑcet nitore ꝓscie: t balsamũ suauitatẽ famen: t moriatur⁹ materie indiget nitore ꝓscientie: t nõ multũ suauitate fame: apparet q moriturꝰ simplici oleo ꝓuenienter pungunt. Nõ crismate: qó cõpositũ ẽ ex oleo et balsamo. ¶ Et qm in extitu ꝓsitus⁹ indiget gra sanãte: nõ tm corꝛ: rz etiã alia mẽbra qbꝰ abusus est: indiget nõ tm vnctiõe cordis: sed etiã aliorũ mẽbroꝝ qbꝰ materie peccauit⁹ vt sic trina mersio in baptismo signat submersionẽ triũ pctoꝝ q in mũdo regnant. s. cõcupiscẽtie carnis: cõcupiscẽtie oculoꝝ t superbie vite. Sic ß multiplex inunctio signat eliminationẽ ex diuina misericordia membroꝝ singulorũ.

m

Que sit forma huius sacramenti.

E forma aũt sciendũ est: q sicut forma aliorꝝ sacramẽtorũ cõsistit in sermone t opere: vt baptismus in verbꝰ illis: baptiso te tẽ. Et in ope. s. in mersiõe baptizati: t sic de aliꝭ sacramẽtis. Sic huius sacramẽti forma cõsistit in ope t sermõe. In ope quidẽ: in illa. s. signatiõe mẽbroꝝ in forma crucis. In sermone ꝙ in planõe boꝝ ꝙborum. Per istã suauissimã vnctionẽ t suã pyssimã misericordiã dimittat tibi de⁹ quicqd per visũ peccasti. Et sic de ceteris membris. Hec iterat ista forma sup eandẽ materiã per replicationẽ ꝙborum: qz non oino sunt eadẽ verba: vt patet: licet in parte eadẽ esse videãt. ¶ Sed cum multiplex

l

sit vnctio ⁊ multiplex verboꝝ ꝓlatio: qꝛ ad singula membꝛa singule fiūt vnctiões:⁊ ꝓpria verba dicunt. Nunqd ad inūctionē oculoꝝ dimittunt coꝝ peccata. Et sil'r ad alias inūctões aliorum membꝛoꝝ: alia coꝝ peccata: vl'an omnia peccata simul dimittant? Dicit q oēs alie ille inunctiones: licet fiāt diuersis tpib⁹: tñ ꝓ codē tpe scz ꝓ vltimo instāti ꝓlatiōis ⁊ cōplete inunctionis facte censent: sicut in sil'i dictū est supꝛa in cōsecratione eucharistie. Nā sic dicit: tūc enī oīa pcta simul dimittunt: scz in vltimo instāti totiꝰ inunctiōis ⁊ ꝓlatiōis verboꝝ: ꝓ quo fiunt omnes inunctiones.

Quis sit debitus mīster

in sacramēto extreme vnctionis.

d Et ministro aūt ꝑfecte tenēdū: q solus sacerdos ꝓt ꝑfecte sacrm cōferre: ⁊ solus ēps hoc oleū ꝓsecrare. Qđ patet tuz ex autoꝛitate beati iacobi: q in sua canonica. c. vlti. dicit. Infirmat aliqs in vobis inducat ꝓsbyteros ecclie: ⁊ oꝛēt super eū: vngētes eū oleo in noie dñi ⁊c Tum qꝛ istud sacrm consūmatiuū est penitētie. Et iō ptinet ad claues q solis sacerdotibus conferunt.

Quis sit effectus istius

sacramenti.

e Effectus autem huius sacramēti ꝑfecte in mgrm in lib. sniarū: ponit duplex: scz sanatio coꝛporis ⁊ spūs: vt sic homo ex duobꝰ ꝓstet: scz ex coꝛpore ⁊ alia: ita sit effectus huius sacri sanatio vtriusq: sed ꝓncipalius mentis: qꝛ iste effectꝰ semp sequit in re penitēte. Et ita sanitas mētis in duobꝰ consistit. scī pcoꝝ remissiõe: ⁊ in virtutū ampliatiõe.

Quid hic res et quid sa

cramentū sit.

d Enigꝛ vt sciatis qđ sit hic res ⁊ quid sacrm. Notādū q ꝑfecte quoslđ sacrm hic est ipse vsus olei siue consignatio cum oleo. Res aūt est ipsa gratia spiritussancti: que dicto modo efficit sanationē mētis ⁊ etiā qñq coꝛporis: qñ. s. expediens fuerit. ¶Scđm alios aūt sacrm est ipm oleū. Res aūt gratia spūssancti ⁊c. Est autē inuenire inter ulla plurimā sil'itudinē: qꝛ gratia spūssancti ad modum olei lenitiua est moꝛbi spūal: lenificat etiā ⁊ ꝓsolatur ab hac vita exeūtē. Unde in ꝑs. Ut exhilaret facie in oleo. i. mentē q facies interioꝛ est in oleo extreme vnctionis. Et panis. i. eucharistia q inunctus exhibet coꝛ bois cōfirmet

Quis sit perceptibilis hu

ius sacramenti.

q Uis aūt ꝓceptibilis sit hui⁹ sacramēti. Dicit q non omni moꝛbo ꝓtinet sed solum moꝛbo grauioꝛi in q timet periculū mortis. Tñ qꝛ oīs egritudo coꝛporis crescēdo pōt reducere hoiem ad obitū in omni moꝛbo cū cepit imminere periculū mortis: poterit istud sacrm dari. ¶Sed nunqd paruuli ⁊ ignoꝛātes ⁊ amētes pūt inungi? Dicit q non: cum eīs hoc sacrm nō debeat dari nō recognoscentibꝰ: ⁊ nō postulātibꝰ ipm: tales aūt sunt paruuli ⁊ ignoꝛātes: qui oīno vsum rōnis amiserunt: ⁊ furiosi nisi habuerint lucida interualla: dicit q hmōi inungendi non sunt. Posset enī esse periculū tam in irreuerētia ꝗ etiā in immundicijs. q hmōi bois cōcomitant. Si tñ furiosi habuerint lucida interualla: possent i illis interuallis inungi: si imineret periculū mortis.

De loco vnctionis

d Et locis aūt vnctiōis est variatio apūd diuersas ecclias. Hoc tñ semp tenēdum est: q loca ꝗnq sensuū principalit inūgēda fiūt: sic oculi: aures: nares pedes ⁊ manꝰ. Quidā aūt addūt pectꝰ ⁊ renes ⁊ umbilicū: in qbꝰ delectatio est venerea: iz non oporteat. ¶Sed vbi inungendi sunt mutilati? Dicit q in loco mutilatiōis: qꝛ licet mēbꝛo careant: nō tñ carēt potētia qua cōplet actꝰ pcī ab intra: licet nō ab extra. Et ideo vt expiet peccatū cū mēbꝛō nō supfluit in loco incisiōis vel in loco illi mēbꝛo maxime viciano inungēdus est.

De sacramento oꝛdinis

⁊ ptinentib⁹ ad ipm in generali.

i Ad sacramēto oꝛdinis ꝓmo occurrit dicēdū: Quid sit oꝛdo. Quid ibi ꝓ materia: ⁊ quid ꝓ forma. Quot sunt gradus ⁊ sufficiētia coꝝ. Quot sunt de necessitate huius sacramēti. Qui oꝛdines sacri: ⁊ quare sic dicantur?

Quid sit oꝛdo et quomo

do diffinit:

d Iffinit aūt sic a mgro in lib. sniaruꝫ: Oꝛdo est signaculū qđā sacrū: quo spūalis ptās tradit oꝛdinato ⁊ officium. Item quidā antiquoꝝ mgroꝝ ita diffinit: Oꝛdo est sacramentū spūalis potestatis ad aliqđ officiū in ecclesia oꝛdinati.

Quid in sacramēto oꝛdi

nis sit materia: ⁊ qđ res sacramēti.

q Uid aūt sit hic ꝓ materia: ⁊ qđ ꝓ re sacri: A qbusdā dicit q sicut in baptismo tria sunt. Unū. s. qđ tñ est sacrm scz aqua vel tinctio cum ꝓbo. Et ali-

ad qđ est res tm̃.s.remissio pcti vel collatio gr̃e. Et tertiũ qđ est res ⁊ sacr̃m.s.character baptismalis. Sic hic est aliqđ qđ est sacr̃m tm̃.s.illa signa visibilia cũ ꝓbis:qđ spũal' ptãs tradi ostẽditur. Ut i hostiarijs:traditio clauiũ cũ ꝓbis ad ℔ pmentiũ. In lectoribꝫ traditio libri ꝓphetarũ cũ ꝓbis ad hoc instituntis:⁊ sic de aliꝭ. Et aliquid qđ est res tm̃.s.gr̃a spũssancti infusa:vl' potestas spũalis. Est ⁊ aliqđ qđ est sacr̃m ⁊ res scz character q̃ imprimit. Alij ponũt duo ꝓxima ꝓ sacramẽto ⁊ re. ¶Sed tũc arcta ℔ oriẽ dubiũ:quia dicat q ℔ sacr̃m sit aliqđ sacratũ signũ exterius cũ ꝓbis ad ℔ ordinatis. Et in qbusdã ordinibꝫ sicut in sacerdotio sit ꝓ sacro impositio manuũ cum forma verboꝝ. An si ab vno ꝓba proferantur:⁊ ab alio manus imponat:ordo ꝓferat? Et patet q non. Ut in decreto dis̃. xpij .c. quorũdã clericorũ.⁊ ex textu ⁊ glosa.

Quot sunt ordinum gradus:⁊ vnde eorũ numer⁹ ⁊ sufficientia.

q Uot aũt sint ordinũ grad⁹: dic̃ mgr̃ tm.ũij.sñiaꝝ.q sunt septẽ.s. hostiarius:lector⁹:exorcista:acolit⁹:subdiaconi:diaconi ⁊ ꝑsbyteri. Quoꝝ est cõficere corp⁹ xp̃i:qđ est excellẽtissimũ officioꝝ humanorũ. Et ideo sup̃ sacerdotiũ nõ est ordo superior: imo nec epat⁹ :nec archiepat⁹. ¶Quoꝝ nũcꝫ ⁊ sufficiennã sic poteris accipe. Ordinũ vnus est sup̃m⁹ ⁊ principalis.s. sacerdotiũ. Alij secũdarij ⁊ huic deseruiẽtes. Sup̃m⁹ ordo duos habet act⁹.s.ꝓncipalẽ:q est ꝓficere corp⁹ xp̃i Et secũdariũ q̃ est pplm̃ ꝓparare:vt idonee cõcipiat. Secũdarij aũt ordines:⁊ huic sup̃mo ordini deseruiẽtes:aut deseruiũt ei q̃ ad actũ suum ꝓncipalẽ:aut quo ad actũ suũ secundariũ. Si q̃ ad actũ suũ principalẽ q̃ est cõficere corp⁹ christi:tũc est ptãs sup hostias:et qbꝫ cõficit corpus christi. Et hoc põt eẽ dupliciter. Quia aut in cõparatione q̃ ad pplm̃ q eas offerũt templo:⁊ sic est ordo subdiaconat⁹. Subdiaconi em̃ interest accipe hostias a pplo ⁊ reponere in ꝑsbyterio: vt ipas ministrare possit diacono: vt dicit Jsiõ. Aut est ptãs sup hostias in cõparatiõe q̃ ad sacerdotem:⁊ sic est ordo diaconat⁹:cui⁹ est hostias oblatas ponere sup altare ⁊ ordinare vt eas ibi cõsecret sacerdos. Si aũt est ordo deseruiẽs sacerdotio q̃ ad actũ suũ secũdariũ.s. ad ꝓparãdum pplm̃:tũc aut deseruit ei in amouẽdo malum:aut in ordine ad bonũ. Si ꝓmo mõ: tũc iterum cõtingit hoc dupliciter.s. aut amouẽdo malum qđ est ab extra:⁊ sic est ordo hostiariorũ :q̃rum officiuz est indignos ⁊ viles excludere:ne violẽt locũ cõionis fidelium:aut amouẽdo malũ qđ est ab intra:⁊ tũc est ordo exorcistarũ: q̃rũ est arcere vim demonis p̃ aduratiões :ne impediat ꝓceptiõez sacroꝝ. Si aũt ordo deseruit sacerdotio in ordine ad bonũ:tũc potest esse dupliciter aut ex parte intellect⁹:⁊ tũc est ordo lectoꝝ :q̃rũ officiũ est legere apte ⁊ distincte ad illuminationẽ intellect⁹. Aut ex pte affect⁹:⁊ tũc est ordo ceroferariorũ:q̃ in signũ ignis spũalis accẽdẽdi i cordibꝫ nr̃is cereos flammiferos deferũt:⁊ hi sũt acoliti. Acolit⁹ em̃ grece ceroferari⁹ ꝓ latine. ¶Alij volũt q̃ nouẽ sunt ordines in eccl̃ia militãte:sic̃ sunt nouẽ ordines angelorꝝ in eccl̃ia triũphãte. Et sm̃ q̃sdã illoꝝ epat⁹ ⁊ archiepatus cõstituũt duos gr̃dus:q̃ additi septẽ pcedẽtibꝫ faciunt nouem. Scõm alios corona est pm⁹ ordo ⁊ epat⁹ vltim⁹:⁊ sic sũt nouẽ cũ septẽ ꝓnoiatis. Sed ꝓ ꝓr sentẽtia potior est in cõspectu modernoꝝ.

Quot et que sunt de necessitate huius sacramẽti.

E quit dicere q̃t ⁊ q̃ sunt de necessitate huj⁹ sacr̃i: Et ꝓ: q ser⁹ ꝑsone.s. ser⁹ viri lis. Uñ mulier nõ est susceptibilis ordis. Itẽ pcedẽs baptism⁹ q̃ etiã est fũdamẽtũ ceteroꝝ sacroꝝ:excepto ꝓnugio. Uñ si aliqs nõ baptizatus ordinaret:nihil reciperet:vñ oporteret post baptismũ si vellet aliquẽ ordinẽ exerc̃ q ite ruz ordinaret. ¶Itẽ ptãs ordinãtis :q̃ q̃ nõ est eps ordines cõferre nõ põt. Itẽ intẽtio recta:vt scz ordinãs intẽdat facere qđ facit eccl̃ia: ⁊ silit ordinãdus sm̃ q̃sdã. Itẽ materia seu sacr̃m: vt traditio libri ⁊ silium cũ forma ꝓboꝝ. Itẽ tꝑus seu etas sm̃ aliqs:qm̃ si paruul⁹ ordinet etiã ꝓcedentibꝫ aliꝭ gr̃dib⁹ nihil recipet: cũ sm̃ eos in ℔ sacro exigat tam intentio recipiẽtis ordinẽ q̃ cõferẽtis: Paruul⁹ aũt qz nõ habet vsum liberi arbitrij :nõ bz itẽtionẽ. Alij volũt q̃ etas sit de cõgruitate:⁊ nõ de necessitate huj⁹ sacr̃i. Et iõ in ꝑdicto casu paruul⁹ sm̃ eos recipit characte rem:nec sm̃ eos est reordinãdus. Frater Albertus vult q̃ in aliꝭ ordinibꝫ etas sit de cõgruitate:sed q̃ in vltimo ordine q̃ est sacerdotiũ est de necessitate. Uñ plane vult q̃ ordo sacerdotij nõ possit paruulo cõferri. Itẽ ieiniũ sm̃ aliqs:eo q̃ sm̃ eos prãsus nõ ꝓferret ordinẽ: nec susciperet. Alij fere oẽs volunt ꝓtrariũ. Multa ꝓtera sunt de honestate ⁊ cõgruitate tã ex parte conferentiũ ordines q̃ ex parte tpis:q̃ reperies exꝑsse in sũma Ray.li.iij.in ꝓncipio ⁊ ꝓsequẽter.

Qui ordines sunt sacri et quare sacri dicantur.

Ostremo notandũ q licet oẽs ꝑdicti septem grad⁹ sacri sint: q̃tuor tm̃ ꝓmi nominati ordines nõ dicunt sacri: sed solũz tres maiores.s. ordo subdiaconat⁹:ordo diaconatus ⁊ ordo ꝑsbyterat⁹. Et hoc ꝓpter dignitatem q̃ inducãt ministrãtibꝫ i tribꝫ maioribꝫ ordi-

nib⁹ os: oportet eñ cos vouere cõtinentiã vl' simpliciter: vl' sm tps. Simpliciter in tota ecclesia occidentali: vbi non dant illi tres ordines nisi vouẽtib⁹ ipso facto ꝑpetuã castitatẽ. Secundũ tps: vt in orientali ecclesia: vbi qui i matrimonio ordiné recipiũt: in matrimonio manent. Sed tñ dum ministrãt abstinẽt ab vxore. Insuper illis mortuis alias ducere nõ possunt.

De sacramento coniugii

z pertinentib⁹ ad ipm.

D

Et sacro ꝯiugio nõ multa necesse est ꝟ di
v cere: co ꝙ in sũma Raym. li. iiij. de ꝟ sacramẽto sufficienter tractet. Sunt quedã tñ q̃ ibidẽ nõ tanguntur de q̃b⁹ hic aliqua breuit memorãda sunt: videlz. An illud sacrm sit alia sacra ꝯferat gr̃az z efficiat qõ figurat. Quis sit ei⁹ effect⁹. An op⁹ ꝯiugale possit fieri sine pcõ. An debeat reddi debitũ ꝯiugale tpe impgnationis. Itẽ an debeat reddi tpe z loco sacro. Itez an semp debeat reddi cũ ꝑtit. Quid ꝟ sit materia z forma: z quid res z sacrm.

Sm sacramentũ coniugii

conferat gr̃am z efficiat qõ figurat.

Resupposito ꝙ matrimoniũ est viri z mu
p lieris ꝯiunctio legitima individuã vite cõsuetudinẽ retinẽs: q̃ diffinitio datur sm naturam optime instituta: qz tunc vna z pura fuit: ꝓtermisso etiã tractatu de causa institutionis hui⁹ sacri: z vbi institutũ fuit: z q̃ ꝑ̃ ꝟbere z q̃ nõ cũ aliq̃b⁹ alys circa ꝟ sacrm necessarys: q̃ exꝑsse li. iiij. sũme Ray. inuenies. Hũc q̃rẽdũ venit an ꝟ sacrm: sic alia cõfert gr̃am z efficiat qõ figurat: Ubi triplex cadit opinio. ¶ Pria dic ꝙ nõ ꝯfert aliquã gr̃am: sz cũ alia sacra significent gr̃am z ꝯferãt: istud tñ signat gratiã: sz nõ ꝯfert. Hec ẽ opinio mgri in lib. sen. z ꝑposita an risiodorẽ. ¶ Scda opinio dic̃ ꝙ ꝯfert gr̃am. s. recessum a pcõ: nõ tñ i ordine ad bonũ. Et dicũt ꝙ gr̃a illa ẽ ꝙ ꝑtute hui⁹ sacri mitigat ꝯcupiscẽtia ne ferueat vltra nupti⁹ honestatez. Et hec opinio ꝓbabilior videt. ¶ Tertia z satis ꝓbabilis opinio est ꝙ ꝯfert gr̃am etiã in ordine ad bonũ. Nõ q̃dẽ general'r: sed ad bonũ ꝟ tm: qõ dz facere ꝯiugat⁹. Et istũ bonũ ẽ vt fidel'r cõiugi assistat: opa sua illi cõicet: plẽ suscepta religiose nutriat: z hmõi. Et sm ꝟ ꝓz ꝙ efficit gr̃am quã significat: sz nõ oẽm quã figurat: sic nec oportet. Figurat q̃ppe ꝯiunctionẽ fidel' aie cũ xpo: q̃ q̃dẽ ẽ effectus ei⁹ nõ ꝓtẽtus q̃dẽ: sed significatus.

Quid sit eius effectus.

Ex ꝓmissis igit̃ habes ꝙ duplex est effe
c ctus matrimonij. Un⁹. s. nõ ꝓtẽtus: sed tñ significatus. s. ꝯiunctio fidel' aie cum christo. Ali⁹ ꝓtẽt⁹ z significat⁹: gr̃a. s. q̃ mitigat fomes: z qua fideliter cõiugi assistit.

Sm amplexus matrimonialis possit fieri sine peccato.

Trum aũt fieri possit amplex⁹ mrimo
v nialis sine peccato vel meritorie: post hec venit dicẽdũ. Et dicitur ꝙ causse q̃tuo: ꝑcipue sũt ꝓpt̃ q̃s fit cõmixtio ꝯiugal'. Aut em fit causa suscipiẽde plis: z ꝟ dupl'r. Aut. s. ad cultũ diuinũ ampliandũ: z hec causa sic cognoscendi vxorẽ: ab oi pcõ excusat: z reddit op⁹ meritoriũ: dũmõ illa intẽtio añ finẽ opis ꝑ delectationẽ nõ corrũpat. Uel fit causa ꝓlis: vt. s. habeatur successor hereditatis: z hec causa nõ excusat a venialis: sz a mortali. Aut fit causa reddẽdi debitũ: z hec causa excusat a culpa: z sm aliq⁹ merẽt sic facies: dũ tñ illa intẽtio ꝑ inordinatã voluptatẽ añ finem opis nõ supplantet. Aut fit causa fornicationis vitãde: z hec causa excusat a mortali. Aut fit causa exhaurande libidinis: z hec causa nõ excusat a mortali. Uel sm alios i ꝟ vltimo casu distinguẽ: q: aut illa libido causa cuius exhauriãde fit cõmixtio cõiugal' tñ repressa erat ꝙ eã nollet alter ꝯiugũ cum alio vel alia explere: z tũc dicũt ꝙ adhuc est pcñ veniale. Aut intãtũ creuerat illa libido: vt indifferẽter vellet q̃s eã siue cũ sua: siue cũ non sua explere. Et tũc dicunt esse mortale peccatũ.

Sm tempore impregnationis debeat reddi debitũ cõiugale.

Et tpe impgnationis dr ꝙ ꝑ̃ periculũ nõ ꝟ
d debet in tpe impgnationis vxor cognosci. Uñ si vir eo tpe mouear ad coitũ dz ratione talẽ motũ ꝑpter timorẽ ꝑdicti periculi refrenare: matrie q̃tuo: ꝓmis mẽtib⁹. Si tñ vir vxorem dicto tpe cognouerit: nõ ꝑpter ꝟ peccat mortaliter. Uerũ etiã qz mulier illo tpe maxime coitum vt frequẽter appetit: si ipsa petat: z ipse vir exact⁹ reddat: sic reddens leui⁹ peccat: exigens ꝯo grauius: vterq⁹ tñ venialiter tm.

Sm tẽpore et loco sacris debeat reddi debitum.

Et tpe sacro silr dr: ꝙ tpe q̃dragesime z
d q̃tuor tẽpor⁹ z rogationũ z ꝑpuar⁹ solẽnitatũ nõ dz alr ꝯiugũ debitũ petere. Si tñ petierit cũ pigẽna tñ animi qõ sine cõiugij vsu ee nõ possit: venialr peccat. Si aũt alter petierit: redderet: actu tamẽ iustitie z fide thori excusat a peccato: nisi in his casib⁹ ꝑter tẽporum hmõi solennitatẽ aliquid iuxta distinctiones supra positas grauẽ incideret qõ peccatũ aggrauaret. ¶ Sed secus est de loco: vt volunt aliq̃: ꝙ. s. nõ tenent in loco sacro reddere debitũ.

si aliqs ali⁹ locus haberi possit. Si aũt alius locus nõ possit haberi: vt contingit in tpe guerre vbi multis noctibꝫ in locis sacris iacent viri cũ vxoribus suis: tũc si alter ꝓiugũ soluat exact⁹ hũs de hoc dolorẽ cordis: peccat tñ venialiter: imo si erigat cũ planctu ꝛ pigẽtia: q̃ sine vsu ꝓiugij eẽ nõ põt: nõ creditur multꝫ q̃ peccat mortaliter. ¶ Nec credas q̃ tũc ꝓtaminet locus ita q̃ reconciliatiõe indigeat: qz ꝓtamiatio sacri loci distinguit duplr. Una q̃ ꝓcedit ex incõgruitate opis: qõ fit in ipõ respectu dicti opis in se. Et alia q̃ ꝓcedit ex incõgruitate opis nõ q̃ ad se sed q̃ ad ꝓsecrationẽ seu actũ ipius loci in quo fit. Hã illa que ꝓcedit ex incõgruitate respectu loci tñ ꝛ nõ opis in se: nõ ꝓtaminat locũ intñ q̃ indigeat reconciliatiõe. Sed illa ꝓo q̃ ꝓcedit ex incõgruitate ad sctificationẽ loci respectu opis in se: vt ẽ in magnis facinoribus sicut in stupro: adulterio: homicidio: ꝛ hmõi. Et hec locũ ꝓtaminat intñ q̃ reconciliatiõe indiget: maxime respectu aliqꝫ: ũ facinoꝝ vbi sunt manifesta.

Un semper debeat reddi

debitũ cõiugale cum petitur.

Et solutione aũt debiti ꝓiugalis hoc tenẽt aliqꝫ q̃ oñi tpe petẽti debitũ est reddendũ sm opꝰ: tũtatẽ loci. Qõ ideo dz: q: ille actus verecundũ q̃ndã habet sibi annexũ. Ut nõ oꝑtet q̃ soluat in publico: sz in oñi bona oñiq; dimisso negocio: si scit alterꝫ eẽ in periculosa ꝛcupiscẽtia tenet captare secretũ cubile ꝛ debitũ reddere. ¶ Aliꝫ distinguũt q̃ sicut in p̃ceptis affirmatiuis semp ad ea tenẽtur sed nõ ꝓ semp: vt vbi grã: semp teneor bonorare parẽtes meos sed nõ pro semp: sz solũ ꝓ loco ꝛ tpe. Ita hic (vt dicũt) dꝫ ad semp tenet reddere debitũ: sed nõ tenetur pro semp: sed solũ cũ oꝑtunitas loci ꝛ tpis hoc exegerit. ¶ Et nota duos ꝑsus q̃ determinãt q̃nq; casus: in q̃bus quis põt reddere debitũ sine pcõ sed nõ petere. Festa sacerq; locus ieunia menstrua partus. Si petis bis peccas reddis q̃nq; licenter.

Quid sit materia et quid

forma in sacrõ ꝓiugij.

Quid aũt sit materia ꝛ q̃d forma: dicit q̃ materia sunt legitime ꝓsone in potentia ꝓmixtõis seruũ existẽtes. ¶ Circa quod multi difficiles ꝛ diuersi casus occurrũt hoc sacramentũ mrimonij impedientes: q̃ sufficiẽter in sũma Raymũdi determinãtur: q̃re hic cã breuitatis nõ exꝓmũtur: sed solũ pro q̃dam ꝓpẽdiosa annotatiõe ponũtur sex ꝑsus seqntes. Ecclie vetitũ: necnõ tps feriatũ. Impediũt fieri: ꝓmittũt facta teneri. Error: ꝓditio: votũ: cognatio: crimẽ. Cultus disparitas: vis: ordo: ligamẽ: honestas. Si sis affinis: si forte coire neqbis. Hec sociandã vetãt ꝓnubia ũcta retractãt. ¶ Forma autẽ est cõsensus ꝓ ꝑba exꝓssus: vt accipio te in meã ẽ. vel hmõi. Scõm alios ꝓsensus aior ẽ materia in ꝓiugio. Forma aũt ẽ debita ꝑbor platorꝫ forma. s. Accipio te in meã ẽ. ¶ Sed nunq̃d ex iste ꝓsensus debeat ferri ꝛ ee ad carnalẽ copulã Et dicit mgr in li. sniar q̃ nõ in carnalẽ copulã nec in cohabitationẽ corpalẽ sz in societatẽ ꝓiugalẽ q̃ sic exponit: hoc ẽ in carnale debitũ: non in carnalẽ actũ. ¶ Hec obstat illud ꝺ mrimonio bte virgis: q̃ sm bñ Aug. ita in mrimonio cõsensit q̃ nisi aliter de⁹ iuberet debitũ ꝓiugale nõ redderet. Ait eñ sic. Cõmittes aũt virginitatẽ sua diuine dispẽsatiõi: ꝛ ꝓsensit in carnalẽ copulã: nõ illã appetẽdo sz diuine inspiratiõi in vtroq; .s. ꝑginitate ꝛ ꝓmixtiõe obediẽdo. Sed ꝑginitatẽ quã nõdũ vouerat in desiderio habuit ꝛ cũ firmo ꝓposito: ꝓmissionẽ vero illã nisi de⁹ aliter disponeret in sufficiẽtia. ¶ Et bis satis ꝓtẽq̃d ꝯ sit sacrm ꝛ q̃d res. Hã sacrm ẽ ꝓsensus aior et cõũctio corpor. Res aũt duplex ẽ. s. vnio xpi ꝛ ecclie. Itẽ vnio duar naturar in xpo. Hã sicut in mrimonio ꝓmixtio est aior vnius cũ vna: ita vnit xps cũ ecclia q̃ vna est: vt ꝺ: Eañ. vj. Una est colũba mea ẽ. De qua etiã vnõe ꝺz. j. Ep̃o. vj. Qui adheret deo: vnus spũs est cũ eo. Itẽ sicut in mrimonio est ꝓmixtio diuersor seruũ: ita in xpo est vnio duar diuersar naturar: scz diuine ꝛ humane.

¶ Finit tractatus tercius de exꝓsitione septem sacramentor.

Incipit tractatus eiusdẽ

quartus de septẽ virtutibꝫ ꝛ eaꝝ declaratiõe.

Unc aliqua tangẽda sunt de virtutibus. Et ꝓmo q̃d sit virt⁹ in genere, Quot sunt in numero ꝛ de eaꝝ sufficientia. Deinde de singulis in speciali erit aliquid dicendũ.

Quid sit virtus in ge

nerali.

Et aũt virtus sm Aug. bona qualitas mentis qua recte viuitur: et qua nullus male vtitur: quã solus deus in hoie operatur. Notanter ꝺz bona qualitas: ad differentiam malar q̃litatũ: cuiusmodi sũt ꝑdigalitas: auaricia. Addit mentis: ad differentiã corpalũ qualitatũ: quales sunt albedo: nigredo. Et subiungit: qua. s. virtute recte viuitur: ad differẽtiã sciẽtie: que q̃nis sit bona qualitas mẽtis: nõ tñ necessario ea recte viuitur: sed potius ea recte intelligitur. Et additur: qua nullus male vtitur ad differentiã potentiar naturaliũ: quibus contingit ꝛ bñ vti ꝛ male vti: cuiusmodi sũt rõnabi

litas ⁊ ꝓcupiscibilitas ⁊ irascibilitas: que ꝓprie potẽtie dicũtur. Dicit etiaz: quã solus dꝰ opat in hoiẽ: qõ ponit ad diuitiaz virtutũ politicaz: q̃ (vt vult phus in etbicis) gñantur et freq̃nti bñ agere: cũ ꝓtutes theologice a deo infundãtur. Et qno apparet q̃ ꝓcedẽs diffinitio est ꝓprie virtutis theologice. ¶Sed put ꝓtus ꝓpzebẽdit tã quattuoz virtutes cardinales q̃s tres theologicas: sic põt diffiniri. Uirtus est amoz: babẽdi se ad oia vt debet. Uñ Aug. in li. de moribꝰ eccliẽ singulas diffinitiõs ꝓtutes: in oibus diffinitionibus ponit amorẽ tanq̃ genꝰ: ⁊ adũgit diuersos actus quasi diuersas differẽtias.

Quot sunt virtutes et de eaz sufficientia.

Et dicta aũt diffinitiõe extrabi põt numerus septẽ virtutũ. s. q̃ttuoz cardinalium ⁊ triũ theologicaz. Eũ eñ ꝓtus sit amoz babẽdi se ad oia vt debet: aut erit amoz babẽdi se vt debet ad creatorẽ: aut ad creaturã. Si ꝓmo mõ tũc vel erit amoz ad creatorẽ vt recognoscat: ⁊ sic erit fides: q̃ est illuminatio mentis ad cognoscendũ deũ. Aut erit amoz ad creatorẽ vt possideat: ⁊ boc dupliciter. s. Uel vt habendus in futuro: et sic est spes. Uel vt quõ bic tã habitꝰ ⁊ tentꝰ: et sic est charitas: q̃ qs licet quendã modũ impfectũ babet bic deũ. Quia q̃ manet in charitate: in deo manet: ⁊ deus in eo. i. Joh. iiij. Si aũt sit amoz babẽdi se vt debet ad creaturã: tũc vel ad creaturã q̃ sub nobis est: vt caro: et talis amoz sic babẽdi se ad eã vt debetur est tpantia. Aut ad creaturã q̃ iuxta nos ẽ: sicut est ꝓximꝰ: ⁊ talis amoz sic se recte bñdi ad eũ est iusticia. Aut ad creaturã q̃ ꝫ nos est: ⁊ tũc aut illa creatura est nobis insidiãs: ⁊ talis amoz sic se babẽdi ad eã vt debet est prudẽtia. Aut illa creatura est nos molestãs: ⁊ talis amoz sic se babẽdi ad eã vt debetur est fortitudo.

De tribus virtutibus theologicis. Et ꝓmo de fide.

A speciali tangẽdũ est de virtutibus theologicis. Et ꝓmo de fide. De qua ꝓmo dicendũ q̃d sit. Quot modis dicatur. Que sit fides informis ⁊ que formata: et vtrũ vna sit alia. Et an demones babeãt fidem Utrũ puuli baptizati babeãt fidẽ. Utrũ in aliq̃ casu sufficiat seruare fidẽ corde ⁊ differi ore. Utrũ fides possit subesse falsum. An oẽs tenentur ad fidem explicitã.

Quid sit fides et quomõ diffinitur.

Ecundũ aũt aplm ad Hebꝝ. Fides ẽ rez sperãdaz substãtia: argumẽtum nõ apparentiũ. Et diffinit bic fides ꝓut est fundamentũ in edificio spũali. Subsistit eñ oibus alijs ꝓtubꝰ et eas collocat in nobis. i. facit eas in nobis collocari. Et hãc sic intellige diffinitionem. Fides est sperãdaz rez substantia. i. fides facit modo res speratas subsistere in nobis speq̃ tandẽ subsistẽt re. Fides ór argumẽtũ. i. ostensio vel ꝓmõstratio nõ apparẽtiũ rez. ¶Sed nõne aplꝰ credidit xpm passum: vnde: q: in eoz simbolo boc ꝓ articlo ponit: ⁊ tñ apparuit eis passio sua. Sed dic q̃ aliud viderũt ⁊ aliũ crediderũt: q: hoiem passum viderũt: et deũ passuz crediderũt. Deũ aũt passum esse est articulus fidei ſm Augu. nõ hoiem illũ passum esse. Quia boc crediderũt iudei q̃ fidẽ nõ babẽt catholicã. Scõm aũt Aug. Fides est illuminatio mentis ad videndũ deũ.

Quot modis fides dicatur.

Icitur autẽ fides multipliciter. Aliquãdo eñ accipit ꝓ habitu fidei informis. Unde Jacobi. ij. Fides sine opibus ⁊c. Aliquãdo acapitur ꝓ habitu fidei formate. Unde ad hebꝝ. xj. Sancti per fidẽ vicerunt regna. Aliquando ꝓ actu fidei formate: ſm q̃ dicit Augusti. Fides est credere quod nõ vides. Aliquãdo ꝓ facultate credendi. Unde Matth. viij. Non inueni tantã fidem in israel. Aliquãdo ꝓ obiecto fidei: scz ꝓ eo quod creditur: cuiusmodi sũt articuli fidei. Unde in symbolo Athanasij dicitur. Hec est fides catholica: quod intelligitur de articulis ibi positis.

Quid sit formata et quid informis: et vtrũ vna possit fieri sine alia.

Ides autẽ formata est fides que operatur per dilectionẽ: que scz informat gratia ⁊ charitate. Fides autẽ informis est buic contraria: vtraq̃ formabilitate priuata: qualẽ babent existentes in peccato mortali: que nibil aliud est q̃s potentia naturalis assentiendi veritati vtili. ¶Utrum autẽ fides informis fiat quandoq̃ formata vel non: et an quotiens peccatur mortaliter: omnino pereat fides formata. Et cum ad statum gratie per penitentiam redit: vtrum noua fides creatur? ¶Duo videntur dubitare. Dicunt enim aliqui q̃ fides informis eadem est in essentia cum fide formata: sed differunt ſm intentionem maiorem ⁊ minorem: vt assensus veritati aliqua illustratione gratie irradiatus sit fides informis: assensus autem vehemens multa illustratione gratie illuminatus: sit fides formata. Et volunt isti quod fides informis bic finiri possit: formata vero non. ¶Alij dicunt q̃ non sunt

cadē in substātia: sed euacuata siue recedēte fide formata totū perit. Et relinquitur tm̄ modica quedā lux in aia q̄ nō facit hoiem gratū: que dicitur fides informis. ¶Alij distinguūt q̄ dupliciter dicit fides informis. Uno mō per ꝓuationem actualē forme debite. Et per hūc modū dicitur fides informis esse in pctōribus: qz nō est in eis gr̄a gratificās vel charitas. Alio modo dicitur fides informis per ꝓuationē possibilitatis ad formā debitā. Et hec fides iformis: est in demonibus: qui nō hūt possibilitatē ad gr̄am. Et ꝓmo mō dicta fides informis sic differt a formata: q̄ tm̄ formata fieri possit. s. q̄ illud qō fidei informi subiacet pōt formari. Uñ materialr loq̄ndo hec pōt fieri illa: sicut cecitas in oculo pōt fieri visus ꝑ miraculū. Sed scōo mō dicta fides informis: oīno differt a fide formata: sic q̄ nullo mō pōt fieri formata. Et illud plus placet alicui quibus. ¶Ex his ptz an demones habeāt fidē Habēt em̄ fidē informē: vt dicūt sancti. Sed vt dixi multo aliter ꝙ pcōres: qm̄ fides informis demonū nō est possibilis ad formā debitā sicut fides pcōz: in qua est aliqua ꝙuis modica illustratio gratie. In fide vero demonū nulla: sed tantū credulitas quedā ex cogitatione naturali exorta.

Utrū parvuli baptizati habeant fidem.

S a D id quod querit utrū puuli baptizati fidē habeāt: Dicūt quidā q̄ nec fidem habeāt: nec ceteras ꝟtutes: eo q̄ be nō cōferūtur eis in baptismo: sed tm̄ purgatio ab originali pctō: Dicūt tm̄ q̄ si aia paruuli post baptismū separet: in illa separatiōe illi infundi fidē ceteras q̄s ꝟtutes ab ipo deo. Et simulr cū adultus efficiat: si tm̄ retineat innocentiā baptis malē. De hac opiniōe est Hugo q̄ fecit apparatum sup decret. ¶Alij dicūt puulis plene fidē z ceteras ꝟtutes in baptismo infūdi: sed nō vsus eaz. Quā opinionē tenet magr̄ in lib. sen. z alij plures. Est z alia opinio int̄ has duas media q̄ ponit q̄ puuli nec hūt ꝓpletū habitū virtutū: ne q̄s actū: qz nōdū sunt capaces ꝟtutis ꝓplete: vt ē habitus vel actus. Sed accipiūt ꝟtutes ad potentiā: q̄ potētia aliq̄d habet de natura habitus et fit habit⁹ cōplet⁹ si aia separet: vel cū venīt ad etatē adultā.

Utrum in aliquo casu sufficiat corde seruare fidē z ore differi.

T Trū aūt in aliquo casu sufficiat verā v fidē corde tenere: z prouita saluanda ore negare: nullus discretus dubitat. Negans em̄ fidē ore q̄tūcunq̄ retineat firmit corde (p̄aput reqsitus) peccat mortalr. Corde em̄ (vt ait apl's) creditr ad iustitiā: ore aūt cōfessio fit ad salutē. Uñ sine ꝓfessiōe fidei ñ videt eē salus: q̄nto min⁹ cū negatōe. Inter quos talis impugnat fidei ꝟitatē agnitā: z sic videt quodāmodo peccare in spūm scm̄. Uñ hec est heresis ꝓcillanista: q̄ dicūt q̄ pro vita saluāda licet fidē ore negare si tm̄ vere teneatur in corde.

Utrum falsum possit subesse fidei.

D Idubitat utrū falsum possit subesse fidei. Hoc est utrū falsum possit credi vel id qō nō est: puta cū sacerdos elevat hostiā nō ꝓsecratā: utrū sit vera fides qua a toto popl'o credit ibi eē: vel illud eē corpus xp̄i? Et ōr ad hoc q̄ fidei nunq̄ pōt subesse falsum nec dubiū: imo nec etiā pōt q̄q̄ credi nisi sit infallibiliter verū. Uñ in pdicto casu credere q̄ illō siue illa hostia sit corpus xp̄i: nō est fides sed opinio tm̄: q̄ pōt eē de falso. Sed credere q̄ sub illa hostia si in forma debita ꝓsecrata fuerit: sit corpus xp̄i est fides: et hoc semp infallibilr est verū. Uñ illa ꝓditio semp apponēda: vel ad min⁹ supponēda est qn̄ hostia adorat̄ vel sumit. s. si rite cōsecrata fuerit. Hostia rite cōsecrata infallibiliter est corpus xp̄i.

An omnes teneantur ad fidem explicite credendā.

Enq̄ an oēs teneant ad fidē explici D tam. s. ad credendū articulos fidei explicite dubiū est apō q̄sdaz. Dicūt em̄ aliq̄ q̄ nec ante aduētū nec post aduētū xp̄i tenebant homies scire oēs articulos fidei explicite: nec etiā oēs explicite credere: nisi inquātū docti erāt a maioribus: et illā doctrinā in intellectu capere poterāt. Sed tm̄ adhuc illi q̄ ꝓcesserūt minus tenebātur ꝓpter vmbrā q̄ tūc erat. Isti autē plus: ꝓpter doctrinā z veritatē exp̄ssam. Uñ nūc q̄libet q̄ntūcunq̄ simpler q̄ humanā habet discretionē tenet adminus explicite scire z credere pmū articulū: z reliquos nullaten⁹ differi: sed in gñali credere quicquid sancta z vniuersalis credit eccl'ia. Et tenet ꝓter hoc se paratū exhibere ad ampli⁹ discendū cū doctore catholicus habuerit. Et qm̄ obtusum sensum habent simpliciores: nō credo q̄ teneantur ita explicite scire sicut explanatur eis: quia sufficit q̄ ipsi accipiant explanationē ꝑm suam potestatem intelligendi: et non ꝑm voluntatē aut facultatē explanatoris. Si autem primum articulum vel plures etiam alios explicite crederēt: vni tamē pertinaciter contradicerent: hereticī iudicarentur. Quia hoc fieri nō posset nisi egressi iudicium ecclesie: pueruli hereticorum iam per doctrinam peruersam esse inciperent. ¶Secus tamen

est de sapiẽtioribꝫ qui tenẽtur explicite oẽs articulos scire. Et maxime ꝓlati aut quicunq; alij q̃ se fatenť doctores: cũ ignorantia iuris nõ cadat in principẽ aut doctorẽ.

De virtute spei et pertinentibus ad ipsam.

Sequitur aliq̃d dicere de spe. Primo. I s Quid sit spes. An spes possit esse malarũ rerũ. Quoꝫ sit spem habere. An ipa simul cũ fide euacuabiť. Et q̃d succedet eis.

Quid sit spes et quomõ diffinitur.

Diffinitur aũt sic spes ab Augustino. d Spes est certa expectatio future beatitudinis puenies ex gr̃a et meritis p̃cedẽtibꝫ. Quã sic expone. Spes est certa: qõ dicit ꝓpter hesitationẽ. Naz spes vsqz quaq; absq; fluctuatiõe hesitationis est. Expectatio: qõ dicit ad differẽtiã ꝓphẽsionis q̃ erit in patria: vbi nihil expectabiť sed oia p̃sentialiter habebuntur. Future bẽitudinis: qõ dicit ad dẽntiã timoris seruilis q̃ est expectatio future miserie. Expectatio dico puenies ex gr̃a. i. benignitate dei ꝓsiderata. Qõ eñ dicit ex benignitate dei ꝓsiderata: dicit ad dẽntiã desperatiõis q̃ seueritatẽ tñ dei ꝓsiderat. Et ex meritis p̃cedẽtibꝫ: qõ dr ad differentiã p̃sumptiõis q̃ ex dei benignitate tñ ꝓsiderata et nõ cum hoc ex meritis bẽitudinẽ adipisci credit. Et sic diffiniť hic motus spei. ¶ Aliter sic a magistris cõiter diffiniť. Spes ẽ audacia mẽtis de largitate dei cõcepta habendivitã eternã per bona merita.

An spes possit esse malarum rerum:

Q autẽ spes possit esse malaꝫ rerum a Dicit mgr̃ in. iij. sen. q spes est tñ bonarũ reꝫ et eaꝫ q̃ ad eũ spectãt q̃ earũ spem gerere videť: qz ꝓprie spem habem⁹ de bonis nr̃is: nõ de alienis. Unde ad hoc q sit ꝓprie spes tria ꝓcurrere debẽt. s. q sit respectu boni: et ꝓpij et futuri. Uñ si aliq̃n legať: spes dici maloꝫ sicut apud poetaz. Uñc ego si potui tñ sperare laborẽ. Uel etiã bonoꝫ et cõmuniũ: sicut spam⁹ salutẽ bonoꝫ qui sunt in via: vel etiã boni p̃sentis: intellige in talibus spem nõ proprie accipi: sed largo modo.

Quorũ sit habere spem seu sperare.

Eo aũt qõ querit quoꝫ sit spare. s. d an sit angeloꝫ: an aiaꝫ btãꝫ in celo: et an xp̃us spem habuerit: et etiaz an antiqui p̃res in limbo: vel aie nũc detẽte in purgatorio spem habuerũt aut habeãt. ¶ Dicendũ est ad tria ꝑma q ꝓprie sũpro noie spei neq; angeli: neq; aie btẽ: neq; xp̃us spem habuerũt. Eius rõ est: qz ꝓprie nõ est nisi de substãtiali bẽitudine quã nũc bñt angeli et aie btẽ: eo q stola corporis nõ sit fm doctores de subali ꝓmio iparũ: sed tñ ipa ꝓplatio diuinitatis et humanitatis xp̃i. Quia vt bñ Joan. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscant te solũ verꝫ deũ et quẽ misisti ihm xp̃m. Et q̃n xp̃s bẽitudinẽ subalẽ in via habuit qz ꝓpchẽsor fuit: iõ spem ꝓprie nõ habuit. Et si aliq̃n legať ipm spem habuisse: intelligendũ est de ipropẽ dicta. s. de aliq̃ spe de accẽntali bẽitudine: vtpote de glificatõe corpis sui cui⁹ nõ ẽ spes nisi per posteri⁹: vel de ipo loq̃tur scriptura gr̃a mẽbroꝫ. ¶ De p̃ibꝫ aũt in limboꝫ de aiabus in purgatorio exñtibꝫ dr q spem habuerunt et bñt aliq̃ntulũ extenso noie. Eũ eñ spes sit boni futuri expectatio: põt cẽ expectatio cũ oĩmoda besitatione: et tũc nõ est spes: vel cũ certitudine opinionis: et tũc ꝓprie est spes: q̃lẽ bñt electi in via. Uel põt cẽ cũ certitudine scie: q. s. sciant se bonũ eternũ adepturos: et sic minus ꝓprie dr spes. Et sic isto mõ sumẽdi spem dr q p̃res in limbo et in purgatorio aie spem habuerũt et habent.

An spes et fides euacuabuntur et quid eis succedet.

Et vltimo qõ ponebať in q̃stione. s. an d spes et fides euacuabunť: et quid ipis succedet. Dicit q vtraq; euacuabiť. Eũ eñ venerit qõ ꝑfectũ est. euacuabiť quod ex pte est. Et iõ qz fides et spes imꝑfectionẽ habẽt: euacuabunť: nec erũt scis in celo: sed loco fidei succedet visio: loco aũt spei succedet amplexus: vbi videbiť et gustabiť q̃z bonus est dñs.

De virtute charitatis et pertinentibus ad ipam.

Am de charitate aliquid dicatur. Et i primo quid sit charitas. Que sint diligenda charitate. Et quis ordo sit obseruãdus in diligendis. An oẽs teneãtur ad dilectionẽ inimicoꝫ. Et iteꝫ de quodã alio ordine diligendoꝫ. U

Quid est charitas.

Aritas fm magr̃m in. iij. sniarũ est c dilectio qua diligit de⁹ ꝓpter se et proximus ꝓpter deũ vel in deo. Nec hic diffiniť idẽ per seipm. s. charitas per dilectionẽ: qz dilectio quodãmõ gen⁹ est ad charitatẽ et ea quidẽ cõmunior: q̃uis in frequẽti vsu scripture vnum pro alio aliquotiens ponatur. ¶ Alia datur ab August. in lib. de moribus eccl̃ie. Caritas est affectio animi recta: cõiungens nos deo.

¶ Et sciendū q̄ ꝯtū ad priorē diffinitionē: eadē est dilectio q̄ deꝰ ⁊ primꝰ diligit: q: quī vnū p:o pter aliud amat: vnico vtriꝰq; amore amatur. Sicut idē est amo: q̄ amat vinū ⁊ dulcedovini. Beminata ó: hec dilectio ꝓpter duo dilecta: scz deū ⁊ primū: ꝓpter qó etiā dicūtur duo manda ta de dilectiōe. Primū de dilectiōe dei: qó ꝓinet tria ꝑma p̄cepta seu mādata decalogi p̄inēta ad deū vel q̄bus o:dinamur ad deū. Scōm est de dilectiōe primi ꝓximi septē alia decalogi p̄cepta seu mandata que nos o:dinat ad primū: sicut in supio:ibus declaratū est.

Que charitate diligenda sint ⁊ quo o:dine.

c Etez vt sciam⁹ q̄ charitate diligēda sunt. Attendam⁹ doctrinā Augu. lib. .I. de doctrina ꝯpiana. Quattuo: em̄ fm eā diligēda sunt. Unū qó sup nos est. s. deꝰ. Alterū qó nos sum⁹. s. aia. Tercū qó iuxta nos est. s. primꝰ. Quartū qó infra nos est. s. co:pus. ¶ De scdo aūt ⁊ q̄rto nulla p̄cepta specialia data sūt. Quāmcūq; em̄ hō ercidat a charitate: sēper tm̄ illi remanet affectio ad scipm ⁊ ad carnē suā. ¶ Sed q̄s o:do seruādus est in his diligendis: vtrū videlz in aliquo casu extranei p̄ponendi sint cōsanguineis: Itē an filij parētib⁹: Itē an vxo: parētibꝰ: ¶ In primo quidē casu distinguunt quidā: q: aut būficiū cōferendū est spūale aut ꝯpale. Si est spūale: cum beneficiū spūale ad neminē iure ꝓsanguineitatis debeat deuoluat: debz extraneꝰ melio: ꝑferri cōsanguineo min⁹ bono. Si aūt sit ꝯpale: puta de bonis acq̄sitis vel iure hereditario possessis. Dicūt q̄ ꝓsanguineo pariter indigēti etiā min⁹ bono ꝑius est subueniendum q̄ extraneo. Uñ si vnꝰ est ꝓsanguineꝰ: ⁊ alter nō: ⁊ vtriq; dandū nō sufficeret: tunc dandū est cōsanguineo. Si vero vtriq; sufficiat vterq; accipiat sed ꝓsanguineꝰ prior. ¶ Respectu vero scōi. s. an filij p̄ponēdi sint parētib⁹. s. patri ⁊ matri. Dicūt plures q̄ parente ⁊ filio in equali necessitate cōstitutis: ꝑius est subueniendū parenti q̄ filio: cum ad hoc nos cogat tam lex nature q̄ dīnicū p̄ceptū. Uidi alios sentire cōtrariū: ⁊ aliquos distinguere de dilectiōe affectuali ⁊ effectuali: dicēdo q̄ dilectiōe affectuali plus diligendi sunt parētes ꝓpter p̄stita būficia: effectuali ꝯo plus diligēdi sunt filij: q: vt plurimū plus indigent. Sed pone equalē vtrobiq; indigētiā: tūc puto plus subueniendū esse parēnbus. s. patri ⁊ matri q̄ filijs. ¶ De vxore aūt quod erat tercū: dicitur q̄ p̄ferēda est parētib⁹ ꝯtū ad cohabitationem: nō ꝯtū ad dilectionē. Unde illō. Relinquet hō patrē ⁊ matrē suā ⁊ adherebit vxori sue ⁊c. Intelligendū est q̄ magis adherēdū est eis q̄ parētib⁹ cohabitanō: nō tm̄ magis dilectiōe eo q̄ multo plura beneficia a parentib⁹ exhibita sunt q̄ ab vxore.

Un oēs teneantur ad dilectionem inimicoꝝ.

d Et dilectione aūt inimicoꝝ an teneamur oēs ad eoꝝ dilectionē: et an teneamur eis oēs oñdere signa familiaritatis: Et dicit q̄ sic: scz q̄ oēs tenent inimicos diligere: eo q̄ sup hoc extat p̄ceptū diuinum. Matth. v. Ego aūt dico vobis: diligite inimicos vestros: būfacite his qui oderūt vos. Sed hoc quo ad affectū dilectiōis quo simpliciter tenētur oēs inimicos diligere: quo vero ad signa dilectiōis ⁊ ad effectū nō tenētur oēs (vt dicit) inimicū diligere: nisi viderint eū necessitatē patientē vel venā nō ficte seu irrisorie sed veracit postulantē. Uñ si salutat nō irrisorie salutādus est. Perfecti vero ꝑfectē religiosi ad amplꝰ tenentur. Propter scandalū em̄ cuitandū coꝝā his p̄cipue qui scūt q̄ offensi sunt tenētur offerre signū dilectionis. Hec tm̄ intelligas de tali inimico qui fidē ꝯpianā ⁊ fidē catholicaz impugnat: q: sic impugnanti nisi in vltima necessitate: non est subueniendū.

De quodā alio o:dine diligendoꝝ.

f A summa nota fm Augu. ⁊ Amb. et alios expositores: q̄ ꝑmo diligendus est deus: deinde aīa ꝓpria. deinde aīa primi: deinde co:pus ꝓpriū: et postea co:pꝰ primi. Inter primos aūt ꝑmo parētes. s. pater ⁊ mater: scdo filij: deinde alij cognati. ¶ Utrum aūt vxo: sit p̄ferēda filijs certū nō habeo: post filios ⁊ vxorē domestici: scz noti: deinde extranei nō inimici: deinde inimici. ¶ Q̄z autē iubemur diligere p:oximos sicut nosmēpos: sic intelligendū est: q̄. s. eque optandū est eis bonū eternū sicut nobis. Non em̄ tenemur tēporalia equaliter eis vt nobis ministrare: sed nobis ꝑmo: post ea autē ipsis.

De quattuo: virtutibus cardinalibus in generali.

g Equitur breuiter aliq̄d dicere de virtutibus cardinalibꝫ. s. de iusticia: que fm Aug. est in subueniendo miseris: de ꝓuidētia q̄ est in cauēdis insidijs: de fortitudine q̄ est in ꝑferēdis molestijs: et de tēperantia q̄ est in ꝑuis delectationibꝫ coercēdis. De q̄bus ꝑmo dicendū est q̄re dicātur cardinales ⁊ cunles ⁊ politice. Deinde de singulis q̄ sit q̄libet ꝟtus in se. Et q̄ sunt ꝓpij eaꝝ actus tam in via q̄ in patria. Postremo de o:dine eaꝝ ad septem vicia capitalia.

Quare dicte virtutes dicuntur cardinales ciuiles ⁊ politice.

d Dicūtur aūt ſm quoſdā virtutes cardinales q̄ſi cordiales: ad differentiā ꝑtutū corpaliū. Cardo enī ſm Iſid. a corde derivat: q̄ a cordian grece q̄ eſt cor latine. Uel vt alij volūt dicūtur cardinales: q̄ in eis ſicut in cardine oīs alia virt⁹ maxime cuilibet voluit. Sc̄ōm aūt pb̄os q̄ de ipis tractauerunt dicūtur cardinales: q̄ in his ſicut in cardine eſt reuolutio totius vite humane ſm ſtatum honeſtū ⁊ ciuilē. ¶ Ciuiles aūt dicūtur q̄ cōſtituūt bonū ſtatū vni⁹ cū altero in ordine ciuium. Dis enī ꝑtutib⁹ ſm Plotinū pb̄m ⁊ macrobiū boni viri reipublice cōſulūt: vrbes tuētur: parētes venerāt̄r: patrios amāt. ¶ Politice aūt dicūtur eadē de causa: q̄ idē eſt polis grece quod eſt ciuitas latine: et ideo politice dicuntur quaſi ciuiles.

De virtute iuſticie in ſpeciali.

e Eſt aūt iuſticia ſm Augu. virtus tribuens vnicuiq; quod ſuum eſt. Que diffinitio cōuenit iuſticie tā ſm ſtatū vie q̄ ſm ſtatū patrie. ¶ Alia aūt diffinitio que ponit q̄ iuſticia eſt ſubuenire miſeris: conuenit iuſticie tm̄ ſm ſtatū vie. ¶ Ponūtur aūt ſm magiſtrū in.iij.li.ſen. duo act⁹. ſ. actus eius in patria: q̄ eſt deo regēti ſubeſſe: et actus act⁹ in via q̄ eſt miſeris ſubuenire. Di ſūt actus gñales ad quos tenēt̄ oēs. ¶ Sūt aūt alij actus act⁹ ſpeciales ad q̄s nō ita indifferēter oēs tenēt̄r: qui ſic (q̄tū ad ꝓpoſitū pñs ſufficere p̄t) diſtinguūtur. Jam tactū eſt q̄ act⁹ gñalis iuſticie eſt vnicuiq; tribuere q̄ ſuū eſt: hoc eſt: ſuperioribus paribus ⁊ inferioribus. Superioribus quidē p̄emnēdo ⁊ hoc duplicit̄r. Quia vel gñaliter: ⁊ ſic ō: act⁹ act⁹ inferiora ponoribus ſubdere: quā ponit Aug. de libero arbi. lib. ij. Uel ſpāliter: ⁊ ſic ō: actus act⁹ ſoli deo ſeruire: de quo Aug. li. vj. ſue muſice. Si aūt ſit in tribuēdo q̄ ſuū eſt paribus: ſic ē triplex actus act⁹. Unus paria ſibimet copulare. de quo Aug. de libero arbi. lib. j. Alius nullis coequare: niſi purificatis animis. Tertius nullis dñari appetere: niſi nature corporali vel beſtiali. De quibus duobus Auguſtinus in. vj. ſue muſice. Si aūt in tribuēdo q̄ ſuū eſt inferioribus: hoc ē duplicit̄. Uel quo ad penā ſubleuandā: et ſic act⁹ actus eſt miſeris ſubuenire: ſm magiſtrū in. iij. lib. ſen. ia. Uel quo ad culpā corrigēdā: ⁊ ſic act⁹ act⁹ eſt iniq̄s moribus corrigere ⁊ punire. De q̄ Aug. ſup. Gen. lib. xij. ad litteram.

De virtute prudentie in ſpeciali.

p Prudentia ſm mgr̄m in. iij. ſnia. eſt in p̄cauēdis inſidijs. Un̄ ſic apertius diffinit. Prudētia eſt virt⁹ rer⁹ bonarum vel malar⁹ neutrarūq; diſcretio cum fuga mali ⁊ electiōe boni. Et dicit neutrarūq;: hoc eſt indifferentiū: que ſc̄z neq; bone neq; male ſunt: quale eſt frangere feſtucas: vel hmōi. Et trahit diffinitio p̄ſens ex verbis Augu. li. vbi dicit q̄ prudētia eſt bonar⁹ rerū ⁊ neutrar⁹ ſciētia. ¶ Ponūtur aūt plures prudētie actus. Act⁹ act⁹ in patria duplex eſt. Unus nullū bonū deo ꝓponere vel equare: qui ponit per magiſtrū in. iij. li. ſnia. Alius ipam cōcupiſcere veritatē: de quo Auguſtin⁹ in. vj. ſue muſice. ¶ Actus prudentie vie ponūtur q̄nq;: ſc̄z p̄caucre inſidias: q̄ ponuntur per magiſtrū in. ij. lib. ſnia. Itē mala deuitare: de quo Aug. ſup Gen. li. xij. ad lr̄am. Item in corruptionē corruptioni ꝓponere: de quo Aug. ſuſt. de libero ar. li. j. Itē diſcernere bona a malo: de quo Aug. de ciui. dei. li. xix. Itē eterna ꝓponere tpalib⁹. de quo Aug. in. vj. ſue muſice.

De virtute fortitudinis.

f Fortitudo aūt eſt in perferēdis moleſtijs. Un̄ ſm quoſdā ſic aptius diffinitur. Fortitudo eſt inobilis animi inter aduerſa laborū ⁊ periculoꝝ equa ſuſceptio. ¶ Cuius quadruplex aſſignat̄ actus vie. Unus firmare animū contra tpales moleſtias: de quo Aug. Alius nō aduerſitatē nec mortē tpalē formidare: de quo Aug. in. vj. ſue muſice. Alius a ſapiēter electo nullis terroribus nulliſq; penis depelli: de quo Auguſtin⁹ de libero arbi. lib. j. Alius pro dilecto babēdo aduerſa tolerare: de quo Aug. ſup Gen. lib. xij. ¶ Actus patrie duplex eſt. Unus firmiſſime deo adherere: q̄ ponitur per magiſtrū in. iij. ſentētiar⁹. Alius nihil moleſte pati: qui ponitur per Auguſt. in. vj. ſue muſice.

De virtute temperantie in ſpeciali.

t Temperātia eſt in p̄auis delectationibus coercēdis. Diffinit aūt ſic ab Augu. in lib. de libero arbitrio. Tēperantia eſt affectio coercēs appetitū ab his rebus q̄ turpiter delectāt. ¶ Cui⁹ act⁹ aſſignāt̄r in via. Subtrahere ſe ab amore inferioris pulcritudinis: de q̄ Aug. in. vj. ſue muſice. Itē coercere cogitatiōes p̄uas: de q̄ in. iij. ſen. Itē libidinē refrenare: de q̄ Aug. ſup Gen. xij. Itē refrenare cupiditates ab his q̄ tpaliter delectāt: de q̄ Aug. de libero arb. ¶ Actus aūt patrie eſt nullo reſpectu noxio delectari: de q̄ in. iij. ſnia. Itē imaculatū manere: de quo Aug. in. vj. ſue muſice.

De effectu dictarum vir

tutum t an sint in patria.

Ste quattuor ꝑtutes hoiem ad vir-
i tutes theologicas habendas habili-
tant. His nihil valī est in vita dum
modo informētur charitate. Tūc em eque me-
ritorie sūt vite eterne sicut theologice. ¶An autē
he virtutes future sint in patria: dicit magister
in lib. sniar: q sic ꝑm aliquos eaꝝ actus vt ꝓz
per singulas iuxta supra tacta.

De ordine dictarum vir

tutum ad septē vicia capitalia.

Ltimo dicendū qualiter ꝑ has septē vir-
v tutes septē vicia capitalia expellant. Fi-
des em q mentē illuminat expellit sup-
biaz q cor excecat. Spes q gaudio futuroꝝ cor
letificat expellit irā q ꝑsentī miseria mentē ꝓtur
bat. Caritas q gaudet de primi ꝓsperitate de
let inuidiā q est odiū felicitatis alienē. Fortitu-
do ꝑ quā in actī virtes cōsurgim? expellit acci
diam per quā desidia tabescim?. Justicia q sua
vnicuiq tribuit: eliminat auariciā q aliena reti
net t rapit. Tpantia q excessum repmit expellit
gulā q modū excedit. Prudētia q ꝑm Augu. in
corruptionē corruptioni ꝓponit euacuat luxu-
riam qua corrūpitur corpus t anima.

Finit q̄rtus tractat? hui? libelli qui
est de explanatione virtutū.

Incipit tractatus quin

Z tus de septē petitionibz contētis in oratiōe dñi-
ca t eaꝝ expositione.

Ractatū de septē petitiōibus que in
t oratiōe dñica ꝓtinētur aliq ꝑm ordi-
nem hui? libelli ponūt: sz imediate
post tractatū de articulis fidei: t ante
tractatū de decē ꝓceptis legis. Dicvero q̄nto lo
co poni placuit. s. inter tractatū de septē virtuti
bus: t tractatū de septē donis spūsc̄ti: ea. s. cōsi-
deratiōe q in ipis septē petitiōibz sic in ipa oīo
ne dñica ꝓtētis effectualr: ipe septē ꝑtutes: ipa-
q septē dona spūsc̄ti peti videant. ¶Circa quē
tractatū ꝓmo videndū venit de efficacia modi pe
tendi q describit in ꝓhemio dicte oīonis dñice.
De distinctiōe t expositiōe ipaꝝ petitionū ꝑticu
lariter. De numero t sufficiētia eaꝝ. De ordine
eaꝝ ad septē vicia capitalia.

De efficacia modi peten

di contēti in ꝓhemio dicte oīonis.

Ater noster. Cū hec oīo a sapiētissimo:
p vtpote ab eo q est ipa sapiētia infinita:
et veracissimo vtpote ab eo q est fons et
origo tot? veritatis: cōdita sit. Patet q nihil ei
deesse potest: sive q ad petendi modū: sive quo
ad sufficientiā bonoꝝ petēdoꝝ. Modus aūt pe
tendi efficacissim? describit in tribz ꝓmis ꝓbis
petitiōes ꝓcedētibz: quibz ad mīam flectitur ani
mus patris misericordiaꝝ: ideoq ea his septem
petitiōibz ꝓmisit q̄si quoddā ꝓhemiū in q̄ oīdit
oratē in ꝓseq̄nter petēdis fore exaudiēdū. ¶Cū
em ad sufficientē agentē tria ꝓcurrere debeāt. s.
q sit sciēs volēs t potēs. In hoc q dicit pr: oīn-
dit eū scire t aduertere nīam. i. filioꝝ suoꝝ indi-
gentiā. iuxta illud Matth. vj. Scit em pr vr q̄
bis oībus indigetis. In hoc aūt q dicit nr: ostē
dit eū subuenire volentē: suis em oēs boni dili-
gēter subuenīūt: alioq̄n boni nō essent. Vñ. j. ad
Thim. v. Si q̄s gūt suoꝝ t maxime domestico
rū curā nō habet: fidē negauit: t est infideli dete
rior. In hoc etiā q dicit: q es in celis: oīndit ipm
potentē. Quia vt hr. j. Machab. ix. De celo for
titudo est. ¶Cū igit his ꝓbis oīderim? ipm sciē
tem nīam indigētiā: t subuenire potentē: neces-
sario flectemus ipm ad misericordiā. ¶Dit ergo.
Pater nr. Et hic stat hoc nomē pr essentialr siue
ꝓ essentia: et nō ꝑsonalr siue ꝓ ꝑsona. Dicitur
em isto mō de? pater oīum. Qō t adhuc pōt tri
pliciter dici. s. cōiter: ꝓprie: t magis ꝓprie. Cōiter
ꝑ creationē: t sic nō tm ꝑsona prīs: sed tota trini
tas dicit pater oīm: t nō tm electoꝝ. sed etiā per
uersoꝝ. Vñ Deut. xxxij. Populе stulte et insipiēs
nunq̄d nō ipe est pr tuus: q̄ possedit te: fecit te: t
creauit te? Proprie autē ōr pr per adoptionē: et
sic tm dicit pr bonoꝝ. Vñ ad Rom. viij. Accepi
stis spm adoptiōis filioꝝ: in q̄ clamam? abba pr.
Proprissime aūt dicit pater ꝑ gnationē t sic ꝑ-
sona prīs tm dicit pater vnigeniti filij sui. Duo
bus ꝓmis modis dicit pater nr tota trinitas: sz
tercio modo nō dicit pater nr deus: sed tm filij
sui. Et quo ꝑz q hec oratio nō dirigit ad ꝑsonā
tm: sed ad totā trinitatē. ¶Sequitur: qui es
in celis. Nō excludit tm per hoc q̄n sit vbiq. Et
q̄uis vbiq sit essentialr: potentialr: t ꝑsentialiter:
magis tm in celis dicit esse: q: vbi magis videt
relucere ꝓtus sua t opatio: ibi ōr potius esse q̄m
alibi. Sicut aīa licet vbiq sit in corꝑe tm magis
dicit esse in corde ꝑm aliquos: vel in capite ꝑm
alios: q: ibi nobiliores apparēt opationes siue.
Et hoc est quod dicit Augusti. de spū t anima.
Sicut deus vbiq totus est in toto mundo t in
oīi creatura sua: sic tota aīa in toto corꝑe suo
tanq̄m in quodā mūdo suo est: t in oīi eius ꝑte.
Intensius tm in corde t cerebro: quēadmodū
deus est t dicitur ꝑcipue esse in celo. ¶In his
autē septē petitiōibz oīe bonū generi humano
necessariū petitur. Ut em dicit glosa. Aug. Ni-
hil hominī deest quod his septē petitionibz non
cōtineatur: siue ad ꝓsentē: siue ad futurā pertī

neat vitaz. Petitur eñ in eis accessus oīs boni: tam creati q̄z increati. Item recessus omīs mali: tam. s. p̄sentis: preteriti q̄z futuri: vt patebit in ferius.

De effectu p̄me petitionis.

Prima ergo petitio est: vt cōfirmet in nobis noticia siue cognitio veri dei: q̄ habetur per fidē orthodoxā. Et hoc est qō dicit. Nomē tuū. i. noticia tua vel notamē tuū: sanctificet. i. confirmetur in nobis. Sanctū eñ idē qō firmū: z sanctificare idē qō cōfirmare est Scōm Pap. eñ dr̄ sanctū a sancio sancis: qō idē est qō cōfirmare. Quasi diceret: firmet in nobis per fidē veraz noticia tua: vt sicut tu semp in te firm⁹ es: q̄z eter⁹ z incōmutabilis: ita da q̄ te firmiter cognoscam⁹. ¶Uel nomē tuū. s. p̄nūtiatis quo p̄ nr̄ diceris: sctificet. i. firmet in nobis. s. vt filij tui p gr̄am semp maneam⁹. Uñ glosa. Oramus ne a sctificatiōe nois in aliq̄ discrepemus: ne p̄is nomē in filijs moribz z vita offendatur. ¶Uel nomē tuū qō in se venerabile z sanctū est sanctificet. i. sanctū in nobis ostendatur: sic q̄ sicut sanctū est in se ita nos sanctificet. Uñ glo. Nomē p̄is petimus sanctificari in nobis: nō vt ip̄m sanctus sit: sed vt in nobis augmentum sue sanctificationis operetur.

De effectu secunde petitionis.

Secūda petitio est q̄ petit regnū seu gaudiū futurū: siue etiā speciale dei regimen quo ad p̄sentē statū cū ait. Adueniat regnū tuū. s. in nobis. i. ad nos veniat. Uñ Augu. Per hoc desideriū nostrū excitam⁹ vt regnū suū nobis veniat: et in eo regnare mereamur. Et sigñater dicit adueniat. i. ad nos veniat: q̄z ꝓtute meritoz nostroz: et ꝓdigno ad ip̄m puenire nō possum⁹: sed optet vt gratuito ad nos accedat: vñ ad Ro. vj. Ō̄a dei vita eterna. Sic Mat. iij. Penitētiā agite appropinq̄bit eñ regnū celorum. ¶Uel sic regnū tuū. i. ecclia tua adhuc in terris militās. De quo regno Lu. xvij. Ecce regnū dei intra vos est. Adueniat. i. ad aliō regnū tuū veniat. s. ad ecclīam triūphantē. Uel adueniat. i. ad te veniat vt te videat p spēm sicut nūc videt per fidē. ¶Uel regnū tuū. i. spūale vel speciale regnū tuū: adueniat nobis: vt. s. in nobis p spēalē effectū regnare cognoscaris z capiaris. Uñ glo. Regnū dei semp p̄sto est: sed petimus vt veniat. i. vt manifestetur hominibus a q̄bus velut lux a cecis nō videtur.

De effectu tercie petitionis.

Tercia petitio est qua petim⁹ vt ꝓformis fiat volūtas nr̄a: volūtati diuine. Et est hec. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Sicut supple fit in celo ab electis. Hoc est da vt cōformes tibi fiam⁹ in terris: sicut cōformes tibi facti sūt sancti in celis. ¶Uel ꝑm alios. Uoluntas. i. voluntū tuū. s. illud qō vis fieri circa nos: qō spēaliter est iustificatio nr̄a. Uñ. s. Thes. iij. Hec est eñ volūtas dei sctificatio nr̄a. Fiat. i. adimpleat. Nō volūtas q̄dē i se qua fieri vis q̄z illa eterna est: nec in se aliter fieri p̄t: sed fiat p̄ executionē z effect⁹ adhibitionē: fieriq̄ cognoscatur. ¶Uel sic. fiat volūtas tua in terra. i. in homine q̄ terra est. Uñ Gen. ij. Formauit igit dñs de⁹ hoiem de limo terre. Et Eccli. xvij. Deus creauit hoiem de terra. Et iterz. Dis hō terra z cinis. Qō ꝓprie p̄t intelligi in hoie ꝓpter querēdo: sicut supple fit in celo. i. in hoie sctō iā conuerso z iustificato: q̄si dicat. Et cōuertātur mali et faciāt q̄ tibi placita sūt. s. iusta z bona opa: sicut facūt boni iā cōuersi. Que eñ intelligēda sūt de volūtate q̄ p̄cedūt a volūtate bñ placēti: q̄ semper bona sūt: et nō de his q̄ p̄cedūt de volūtate permissionis q̄ mala plerūq̄ fiūt. Nec eñ erit malum in ciuitate qō dñs nō fecerit. Amos. iij. Exponit etiā sic. Fiat voluntas tua in terra. i. in ecclesia sicut supple fit in celo. i. in christo: q̄ celū dicitur: q̄z in eo deitas celata est. Uñ Esa. xlv. Uere tu es deus absconditus.

De effectu quarte petitionis.

Quarta petitio est qua petitur temporale subsidiū ad sustentationē vite. Et est hec. Panē nostrū quotidianū da nobis hodie. Q̄z aūt hec petitio p̄rineat ad corpalē necessitatē specialiter testatur Ebrar. sup Matth. ita inq̄ens. Quia hoibus loq̄batur carne indutis z necessitati nature subiectis: docuit subsidium peti nature infirmati. Dicit igit. Panē nostrum quotidianū. i. corpalē vel vsualē. i. nobis quotidie necessariū. Uñ Matth. vj. loco q̄tidianū habetur supsubstātialē. Ante eñ p̄cēm fuit panis: id est cibus hominū substantialis: sed post p̄cēm fact⁹ est sibi supsubstātialis. i. necessari⁹ ad hoc vt sustentet in vigore. Uñ nec p diē naturalē sine lā guore virū p̄t hō eo carere. Et iō subdit: da nobis hodie. Et ponitur hic panis pro oī genere sustentamēti corpis. Uñ panis dr̄ a pan q̄ est totū ꝑm Isi. ¶Exponit etiā de pane spirituali. s. de corpe xp̄i seu de eucharistia: sic. s. panē nostrū: xp̄m. s. vel eucharistiā q̄ verissim⁹ panis est: z efficacissim⁹ aīe cib⁹. Joh. vj. Ego sum panis viuus q̄ de celo descēdi: q̄tidianū. i. quotidie necessariū: da nobis hodie. ¶Sed nūq̄d ꝑm hō debet q̄libet de ecclia q̄tidie cōicare? Dic

q̄ tripliciter ꝓngit cōicare. s. corpaliṫ seu sacramentaliter tm̄: z isto mō cōicant mali qñ in pctō mortali sumūt corpus xp̄i. Itē spūaliter tm̄ fez credēdo sacrm̄. Credere em̄ est spūaliter mādū care: sm̄ illud Aug. Crede z māducasti. Et isto mō cōicant q̄ndie oīes boni. Itē corpaliter seu sacramētaliṫ z spūaliter: z isto mō cōicant q̄ndie boni sacerdotes q̄ celebrāt: et alij boni de eccl̄ia dū cōicant. Qō q̄libet xp̄ianus debite etatis teneṫ facer admin⁹ semel in āno. s. in pascha. ¶ Sz cū cōpleta refectiōe corpali vel spūali habeam⁹ qō in ista petitiōe petim⁹: vt q̄d post prādiū istā oratiōnē iteram⁹? Ad qō dr̄ q̄ sensus huⁱ⁹ petitionis duplex est. s. vt panis dcr̄ z vt in cōmed ētis nutrimētū nō aūt in detrimētū ꝓuertaṫ. Et rōe p̄mi habz locū hec oratio añ susceptionē cibi. Rōe vero scōi habet locū post susceptionē.

De effectu quinte petitionis orationis predicte

In quarto igiṫ p̄cedētibꝫ petitionibꝫ pe
i titur accessus oīs boni. In tribꝫ vero sequētibꝫ ponit amotio oīs mali. In hac igiṫ quinta petitiōe petim⁹ absolui a malo p̄terito. Et est hec. Dimitte nobis debita nr̄a. i. pctā q̄ nos pene debitores ꝓstituūt. Sicut z nos dimittim⁹ debitoribꝫ nostris. Quasi dicat. Sic te velis bñe ad nos in debita nr̄a dimittēdo: sicut nos habem⁹ nos ergā debitores nr̄os q̄bus debita dimittim⁹. ¶ Et intelligas q̄ hec oratio p̄fertur in p̄sona tot⁹ eccl̄ie: q̄ in bonis stat: q̄ peccātib⁹ in se debita dimittūt. Alioq̄n si in p̄sona sua intentionē imputādo diceret pctōr in se peccātibus nō dimittēs mētiret: sibimet ipr̄ecās malū sm̄ qō dicat Augu. Si nō dimittis mētiris: z ei mētiris quē nō fallis. ¶ Sed sm̄ alios istud in pctōre videtur posse saluari oratio iuxta posit̄m modū: p hoc q̄ dr̄ nos z dr̄ nobis supponāt pro diuersis. Et hic sit sensus. Dimitte nobis infirmis debita nr̄a: sicut z nos boni z pfecti dimittimus debitoribꝫ nr̄is. ¶ Sed istam expositionē vt nimis errorā credo derelinq̄ndam. Expone sic igiṫ. Dimitte nobis debita nr̄a. i. pctā q̄ nos cōstituūt debitores. Vel debita nr̄a. i. penas nobis p̄ dictis pctis nr̄is debitas: cōmutando saltē eternas quas peccādo meruim⁹ in tpales: sicut z nos dimittim⁹. i. iuste dimittere debem⁹ debitoribꝫ nr̄is: vt saltē eos nolim⁹ vel hic vel in futuro obligari: cū aliq̄d. s. fecerint quare obligare desierint: vtpote cū satisfecerint si possint: vel saltē cū petierint veniā si nō possint. ¶ Ūñ ħ nota q̄ dupliciter ꝓngit alicui dimittere. Uno mō dimittēdo rancorē: sic. s. q̄ nec malū inimici velis ꝓcurari: nec eius bonū minui: bene tm̄ velis illud qō in te deliq̄t aliquaten⁹ satisfieri. Et ad hoc tenētur oēs indifferēter: q: hoc oīno p̄ceptū est saltē sub intellectu. Alio mō dimittere ꝓngit nō solū dimittēdo rancorē: sed oīno sine satisfactiōe iniuriaꝝ sine q̄ restitutione rerū: nec nō sine interuētu p̄cū oīa dimittere: ac ex puro cor̄de diligere: z ad hoc tenētur tm̄ pfecti: q: isto modo solum consiliū est.

De effectu sexte petitionis.

Sexta petitio est respectu amotiōis mali A
s futuri: in qō varijs tpibus ex carnis mūdi z demonis tēptatiōibus maidere formidamus. Et hec est. Et ne nos inducas in tēptationē. Quod intellige p̄missiue. i. nō i duci sinas in tēptationē: hoc est: ne p̄mittas nos succūbere tēptationi. Aliud est em̄ in tēptationē duci z aliud induci. In tēptationē em̄ ducit qui a tēptatione pulsatur: sed nō deiciṫ. In tēptationē vero inducit qui a tēptatōe pulsatur: eo q̄ a gr̄a nō suppor̄taṫ: sed sibi relinq̄tur: a tēptatiōe frangitur z absor̄bet. ¶ Quia ergo nō est malū a tēptatione ꝓbationis vel etiā suggestionis duci: quinimo est occasio exercēde ꝓbitatis: q: beatus vir q̄ suffert tēptationē. Jaco. j. Non petim⁹ hic vt nō ducamur in tēptationē: sed ne iducamur .i. ne interi⁹ inducamur z succūbam⁹. Uñ glo. Non p̄camur nō tēptari: sed nec etiā modicū a tēptationibꝫ vinci. Tēptatio em̄ necessaria ē ad coronā. ¶ Et cū duplex sit tēptatio. s. ꝓbationis z suggestiōis: nō dicit deus p̄prie inducere in tēptationē suggestiōis: q: vt dicit Jaco. j. Ipe em̄ deus neminē tēptat. Sed tō (vt dicit Augusti.) dr̄ aliquē inducere in tēptationē: nō q: ipe induceit sed q: aliq̄ñ induci p̄mittit: vel saltez q̄ inducamur nō impedit.

De effectu septime petitionis.

Septima z vltima petitio ē respectu amo
s tionis mali p̄sentis siue instantis. Uñ glosa ordinaria sup̄ isto passu Matth. vj. Sed libera nos a malo. In illam que nōdū est supple tēptationē ne nos sinas induci: quod intelligē petitione p̄cedenti petitū est: z ab ea in quā inducti sumus libera nos. Et hoc est quod dicit. Libera nos a malo: tā. s. visibili q̄ invisibili: z tam pene q̄ culpe. Unde simpliciter dicit a malo nihil determinādo: dans hoc de oīni malo intelligi posse z debere. Unde sic intelligēdo petit a motionē oīs mali instantis. Est aūt quadruplex malū. Unū originale: aliud actuale: qō est duplex. Nam aliud est mortale: aliud veniale. Quartū malū est: pena petiñ consequēs. Primum aūt malū est innatū: duo sequēntia sūt malum additū. Quartū est malū inflictum. Et ab oīnibus bis penitus liberari: dum in persona

ecclie orantes ⁊ loquētes dicimus. Sed libera nos a malo ⁊c.

De numero et sufficiētia

predictaꝝ petitionū.

B n Umerus vero ⁊ sufficiētia p̄dictaꝝ petitionū sic accipit. Oīne qđ rationabiliter peti p̄t: aut est collatio bōi: aut amotio mali. Si est collatio boni, aut boni increati: scilz dei: aut boni creati. Si est collatio boni increati hoc p̄t ee dupliciter. Uel ſ. vt p̄ verā fidē cōfirmetur eī notitia in nr̄o aspectu: ⁊ hoc petit ibi. Sanctificet nomē tuū. Uel vt sua volūtas confirmet in nr̄o affectu: ⁊ hoc petitur ibi. Fiat voluntas tua ⁊c. Si vero petit collatio boni creati: hoc iterū p̄t esse dupliciter. Uel ſ. vt cōferat bonū eternū: vt est regnū celoꝝ. Et hoc petitur ibi. Adueniat regnū tuū. Uel vt p̄feratur bonū tpale ad sustentationē. Et hoc petitur ibi. Panē nostrū quotidianū. ¶Si aūt fiat petitio p̄ amotione mali: hoc p̄t esse triplr. Uel ſ. vt amoueat malū p̄teritū siue in p̄terito cōmissuz. Et hoc petitur ibi. Et dimitte nobis debita nostra. Uel petitur vt amoueat malū futurū. Et hoc petit ibi. Et ne nos iducas in tēptationē. Uel petitur vt amoueatur malū p̄sens. Et hoc petitur ibi. Sed libera nos a malo.

De ordine ipsarū petitio

num ad septē vicia capitalia.

n Unc videndū venit qualiter in his septē petitionibo cohiberi p̄tūr septē capitalia vicia. ¶In p̄ma igitur petitione cohibetur superbia. Superbi eī nō sctificāt nomē dei sed nomē suū p̄prīū: ſm qđ dicit p̄s. Uocauerūt nōia sua in terris suis. ¶In scđa petitiōe elidit inuidia: q̄ est dolor alieni boni: que nō desiderat vt p̄mo adueniat bonū sed potius malū. Et ecōtrario in ista petitione petitur ꝓmune oīum bonū. ¶In tercia petitiōe resecat ira: que volūtatem dei nō sequitur sed p̄prīū impetū: ⁊ econtrario in ista petitiōe petitur volūtatē dei fieri. Uel aliter ſm aliquos dici p̄t qđ in scđa petitiōe elidit ira q̄ bonū homini nō potuit euenire. Ibi eī aduenire petitur. Et tunc in tercia resecatur inuidia q̄ spēaliter sequitur volūtatē: vt dicit Iero. Et nullū ꝑticulū in dicta petitione orat. Et ſm istū scđm modū ponendi ordinātur petitiones ad vicia in scđa tabula per aliquos circa hec cōfecta. ¶In quarta aūt petitiōe expellitur accidia. Ibi eī petitur robur tā spūale q̄ corpale: qđ cōfertur in pane corpali ⁊ spūali: qđ quidē euacuat accidiā: q̄ est ignauia ⁊ tediū vite. ¶In quinta petitiōe elidit auaricia: que est inmoderatus amor congregādi ⁊ retinēdi tēporalia. ¶Unde ⁊ debita semper exigit nec dimittit. Cuius ꝑticulū ibi petitur ⁊ offertur. ¶In sexta petitiōe extirpat gula: ex qua ortū habuit p̄maria bois tēptatio: cū ibi petatur amotio tēptationis future. ¶In vltima petitiōe resecatur luxuria q̄ spēaliter semp habet secū malū: tam corporis: qđ ipa debilitat: q: q̄ fornicat in corpus suū peccat: q̄ etiā spūs: cui⁹ vires enecuat: cū ibi petat amotio oīs mali p̄sentis.

Finit.

Incipit tractatus sex

tus de septē donis spūſcī: ⁊ cor declaratione.

C p Ostmodū de donis spūſancti sub cōpendio agēdū est. Ubi p̄mo dicendū erit: vtrū idē sint qđ septē virtutes denominate. Et si nō in quo ab eis differunt. Quot sunt dona: et que sint. Deinde de singulis donis in se aliqua tangēda erunt. Postremo qualiter per ipa dona excludūtur septē peccata capitalia.

Vtrū septē dona spūſcī

sint idem quod septem virtutes. Et in quo differunt.

o Dniū autē fere opinio est q̄ dona nō sunt virtutes. Sed dīntiā inter virtutes ⁊ dona assignādo magna est diuersitas. ¶Quidā eī dicūt q̄ virtutes p̄cipalr sunt ad agendū: et q̄ ideo diffinitur per actus ⁊ operationes suas. Dona vero p̄cipaliter sunt ad resistendū tēptatiōibo: q̄ vītaz habuit p̄tus impugnāt. ¶Alij sic dicūt ⁊ dicit q̄ virtutes simplr sunt ad agendū: sed dona sunt ipaꝝ expeditiōes virtutū: ⁊ sic sūt ad magis expedite agendū. ¶Sunt alij q̄ distinguūt dicentes q̄ in donis illa q̄ p̄tinēt ad affectū sunt virtutes. Illa vero q̄ p̄tinēt ad aspectū rōnis sunt p̄prie dona. Et hi soluunt facile q̄ ex vtraq; parte obiecta possunt. ſ. vtrū sint virtutes vel nō. Et qz opinio media initur sententie beati Gregorii a pluribus p̄habilior habetur.

Quot sint dona spūſcī

cti: ⁊ que sint.

q Uot ⁊ q̄ dona sint patz per Esa. xj. c. vbi tangunt septē dona spūſcī hoc ordine Requiescet sup eū. ſ. xp̄m spūs sapiētie ⁊ intellect⁹: spūs cōſilij ⁊ fortitudinis: spūs sciētie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eū spūs timoris dñi. Duo aūt p̄ma digniora sunt q̄ regūt vītā p̄tēplatiuā: scz sapiētia ⁊ intellectus. Alia aūt q̄nq; sufficienter regūt vītā actiuā. Et ſm hoc sumit ab aliq̄bus numerus ⁊ sufficientia ipoꝝ septē donoꝝ: sic. ſ. Haz aut ipa dona que (vt tactū est) sūt quedam ipaꝝ expeditiones seu p̄fectiones virtutuz ipam virtutē perficiūt respectu vite p̄tēplatiue

vel respectu vite actiue. Si respectu vite ꝓtēplatiue q̄ circa diuina ⁊ celestia ꝓsatur: aut ipam virtutē ꝓficiūt per modū cuiusdā experiente ⁊ gustꝰ et hoc fit p donū sapie: aut per modū cuiusdā intime inuestigatiōis ⁊ speculatiōis: ⁊ hoc fit p donum intellectꝰ. Si respectu vite actiue q̄ circa agibilia ꝓsatur. aut ꝓficiūt ipam ꝓtutē q̄tuz ad recessum a malo: ⁊ hoc fit per donū timoris: aut ipam ꝓtutē ꝓficiūt q̄tū ad operationē boni: ⁊ tūc vel boni ad qđ oēs tenētur: et qđ est in cōmuni operatione. Uel boni ad qđ nō oms tenētur: vt est bonū arduū. Si q̄tum ad operationē bom ad qđ oēs tenētur: hoc ꝓtingit dupliciter. Hā vel donū in tali operatione ꝓtutē ꝓficit tanq̄ ipm operē exequēs. Et tūc est donū pietatis: vel tanq̄ ipm opus regēs ⁊ dirigēs: ⁊ tūc est donū scientie. Si q̄tum ad operationē boni ad qđ nō oēs tenētur hoc itez ꝓtingit dupliciter. Hā vel donū in tali operatione ꝓtutē ꝓficit tanq̄ opus ipm arduum exequēs: ⁊ tūc est donū fortitudinis. Uel tanq̄ ipm opus arduū regēs ⁊ dirigēs: ⁊ tūc est donū ꝓsilij. ¶ Aliter p alios sunt septē numer⁹ ⁊ sufficientia p̄dictoz donoz. Sm alios tpoz donoz rōnes: ⁊ hic insererevisum est cā breuitatis non expedire. ¶ Nota insup q̄ illud donū qđ in p̄dicta Esa. assignatiōe vltimo loco ponit. s. donū timoris: est primū in ascēdendo: iuxta illud ps. Initium sapiētie timor dñi. A quo timoris dono sit quid ā p alia dona gradalis ascēsus. Hoc em timor ꝓcept⁹ gelidus foret aut arduus: sequtur donus pietatis q̄ ad oia valis est. Et ne pietas ipa nimis remissa: aut nimis ꝓdiga: aut aliquo mō inordinata esset: adūgit ei donū scie: q̄ opa pietatis regat vt discrete fiant. Et ne scia invalida foret: addit ei donū fortitudis: vt qđ aliqs p sciē tiam bene facere nouit: per fortitudinē exeq̄ facto possit. Et ne fortitudo ꝓsumptuosa vel impetuosa esset: adūgitur ei donum cōsilij: quo regi possit opus fortitudinis et debito mō. cōprimi q: sm Bre. fortitudo sine ꝓsilio ꝓcipitat. Et ne cōsiliū incautū foret: adūgitur ei donū intellectus: q̄ est cognitio bonoz spūaliū: quo cōsiliū in ipa spūalia dirigi possit. Et vt intellectꝰ mō debito tēperet ⁊ ordinetur datur ei sapia q̄ est cognitio per gustū diuine dulcedinis. Que sapientia a sapore nō a sapere dicta est.

De dictis septē donis in speciali. Et ꝓmo de dono timoris.

D

Unc breuiter de singul donis in se aliq̄ tangēda sūt. Et ꝓmo de dono timoris, vbi ꝓmo dicēd. Quid sit timor. Deinde quot sunt eiꝰ spēs. Et que earū sit donū.

Quid sit timor et quot sunt eius species.

Imo: sm Aug. sup Job. sic diffinitur.

t Timor est fuga animi ne perdat qđ diligit. Idē in li. de ciui. dei. Timor est affectio vel amor fugiēs qđ ei aduersat. ¶ Species aūt timoris ponūtur sex. Est em timor mūdanꝰ humanꝰ: naturalis: seruilis: initialis filialis. Timor mūdanꝰ est quo q̄s timet amittere q̄ mūdi sunt: et ideo nō peccat si ea amittat. Humanꝰ ē quo q̄s ex deliberatiōe tm̄ timet penā sui corpis. Naturalis ē quo q̄s naturaliꝫ timet mortē siue horribile aliq̄d aī deliberatione rōnis: q̄ timor viciosus nō est sicut duo porci. Seruilis est q̄ q̄s offendere timet tm̄ ne incurrat penā gehēne. Iste aliquātulā hz valitatē: qz frequēter introducit charitatē: sicut seta introducit filū sutoris vt ꝓbibet Aug. Initialis est q̄ q̄si duplicē habz oculū seu respectū: vnū ad fugā pene: aliū ad amorē glie. Seruit em deo ꝓtim timore gehēne: ꝓtim amore glie vel iusticie. Filialis siue castus est q̄ timem⁹ ne ꝓpius aic nr̄e sponsus aut tardet: aut discedat: aut aliq̄tul⁹ offendat. Hic ē timor sctus q̄ manet in sc̄m seculi: q̄ alio noie ōz reuerētialis. Quis aūt timoz istoz sit donū spūs sancti ꝓz: q: nec timor mūdanꝰ: nec timor hūanus q̄ simplr malu babēt: nec naturalis q: donum est quidē diuinit⁹ infusus: nō innatus: timor vero naturaliꝫ innat⁹ est. Hec seruilis timor ꝓprie tamē sumendo donū nūs gr̄aliter sumeret sicut gr̄aluer ꝺz donū de oibus q̄ dant a deo: ⁊ sunt sup̄ natur̄ ad ordinādū: aliquo mō vitam in bonū gr̄e: sicut ⁊ fides infozmis dici pōt donum deus: sed initialis timor ⁊ castus siue reuerētialis ꝓprie dicant donū spūs sc̄i. Cōcedūt tamē aliq̄ simplr q̄ timor seruilis sit donū spūs sancti: ⁊ tm̄ negāt q̄ simul insit cū spūsancto. Quod qualiter esse possit nō video.

De secundo dono spūs sancti. s. dono pietatis.

Equitur de dono ꝓmo qđ est in ascendendo. s. de dono pietatis. Ubi ꝓmo videndum quid sit: quot modis dicatur. et sm quē modū sit donū spūs sancti. Diffinit aūt sic pietas ab August. Pietas est cultus dei: quā greci eusebiā vocāt. Itē Bre. sup Job. Pietas est q̄ docet opus misericordie. Scōm Tullū in fine ꝓmi sue rhetorice. Pietas est benivolentia in parentē. Magistralis vero diffinitio hec est. Pietas est et benigne mentis dulcedine oīum⁹ auxiliatrix affectio.

Quot modis dicatur pietas.

Icitur aūt pietas multis modis. Quōq̄ motus ipius affectionis tendēs in deū et sic dicit pietas cultꝰ dei: et sic est in gē

nere ꝓtuis q̃ est latria. Qñq; ó: mot⁹ affectiõis tendẽs in eũ imaginé. s. in boiem: ꝛ hoc põt esse triplr: vel ille mot⁹ affectiõis tendit in imaginẽ dei q̃ ẽ sibꝫpi p̃ sanguinẽ ꝓiũcta: ꝛ sic est benuolentia in parẽtes: ꝛ ẽ spẽs iusticie natural. Qñq; etiã ó: affectio tendẽs in imaginẽ dei. i. in boiez tanq; miserũ oppressum: ꝛ sic pietas est q̃ docet opa misericordie: vt dicit Bre. ꝛ sic poñ⁹ ꝓtus ẽ q̃ donũ. Qñq; etiã est affectio tẽdẽs in imaginẽ dei: nõ q̃dẽ inq̃tũ est sanguie ꝓiũcta vel miseriꝫ oppꝛssa vt sic ꝫ motu q̃dẽ gñali. s. inq̃tũ est imago dei: ẽ inq̃tũ est rõnalis creatura. Et tunc ꝓprie ó: donũ spũssancti qđ habilitat ꝛ expeditam reddit boiem ad babẽdũ se benuolentẽ seu benuolũ ad rõnalẽ creaturã. s. ad quẽlibet boiem siue indigẽtẽ siue nõ indigẽtẽ. Et sic maxime ei ꝓuenit ista diffinitio mgr̃alis ꝑus posita. Scõz ꝑmũ modũ diffinit ab Aug. Iuxta scõm modũ diffinit a Tullio. Scõm tertiũ modũ diffinit a Bre. Et ꝑm q̃rtũ modũ diffinit a magistris: qz illo mõ est ꝓprie donũ spũssancti.

De tertio dono spiritus

sancti. s. de dono scientie.

E dono autẽ scie duo videnda sunt. s. q̃d
d sit. Et in quo differt a dono sapiẽ: a quo ꝑm Aug. distare nõ videt. Qñ scia ꝓprie donũ est sic diffinit. Sciẽtia est lumẽ spũale acceptũ a deo: in quo videtur rõnes opabiliũ pertinentiũ ad vitã: p q̃s recte ꝛ meritorie viuam⁹: sicut dicit aplus ad Titũ. ij. Abnegãtes oẽm impietatẽ ꝛ secularia desideria sobrie ꝛ iuste viuamus in hoc seculo. Uñ sicut fides est illuminatio quedã ad credibilia: ita donũ scientie est illuminatio quedã ad opabilia.

In quo differt donum

scientie a dono sapiẽtie.

Icitur autẽ in hoc a dono sapientie differre: qñ sapiẽtia est cognitio quedã diuina per gustũ: scientia aũt est lumẽ qdam diuinũ ad operabilia ꝓnẽtia ad hanc vitam. Unde sicut dicit mgr̃ in li. s. ñia ꝛ. Scientia docet bene ꝓuersari in medio huius ꝓtue ꝛ ꝓuerse nationis. Et hoc satis videt cõsonare verbis. August. qui dicit q̃ sapiẽtia est de eternis. Scientia vero de temporalibus.

De quarto dono spũssã

cti. s. de dono fortitudinis.

p Ost hec de dono fortitudis dno etiã dicenda sunt. s. quid sit ꝛ qualiter differt a fortitudine ꝓut fortitudo est virtus.

Quid sit fortitudo et quo

modo differt a fortitudine ꝓout est virtus.

Ecundũ aũt q̃ fortitudo est donũ sic notificat. Fortitudo est affectio animi q̃ cupiditas terrena deprimit: nullaq; aduersitas formidat. Et videt hec notificatio sumi ex ꝓbis Aug. in li. de spũ ꝛ aĩa: et in. v. li. sue musice. ¶ Differt autẽ a fortitudine ꝓut est virt⁹: licet vtraq; sit circa difficile ꝛ arduuz. Qñ fortitudo ꝓut est ꝓtus sustinet piculũ: qñ. s. necesse pati vl a bono virtutis cedere: sicut qñ queritur fides vel iusticia: vel libertas patrie: vel bonũ. Sed fortitudo ꝓut ẽ donũ se gratis ꝛ ex abũdanti illi statui offert in quo talia sepe q̃runt: vt est statꝰ ꝓfectionis cõsilioꝝ. Si aũt dicat q̃ ꝑm B nõ haberent donũ fortitudinis nisi tñ ꝓfecti: et q̃ sic habita vna gfa grauficãte nõ oẽs haberẽtur? Dico q̃ nõ est vez: nec ex ꝓdictis seq̃tur: qñ ꝓfecti illud donũ habẽt in actu: oñs vero in charitate exĩtẽtes hñt in habitu. Uñ q̃ imꝑfect⁹ est hz in habitu. Uñ opus ꝓfectionis facere põt q̃ vult.

De quinto dono spiri

tussancti. s. de dono cõsilij: ꝛ quid sit.

Ostremo de dono ꝓsilij dno simili videnda sunt. s. q̃d sit. Et q̃liter sit donũ cũ in
p ꝓpo nõ videat fuisse in q̃ tñ sunt ꝛ fuerũt oĩa dona. ¶ Diffinit aũt sic a Tullio in rhetorica sua. Cõsiliũ est faciẽdi vel nõ faciẽdi vere cogitata rõ. Sz hec diffinitio nõ videt ꝓuenire cõsilio ꝓut est donũ: nõ aliq; cõrigũt eũ sic. Cõsiliũ est faciẽdi vel nõ faciẽdi vere excogitata rõ: ea ꝙ sez rez in qbꝫ ꝓpter arduitatẽ indiget q̃s adiuto. Uñ ꝓsiliũ ꝓut hic sumit: nõ est de dubio sed de arduo: ad qđ ꝓpter difficultatẽ nõ oẽs tenentur. De reliq̃ dic q̃ isto mõ vltimo cõsiliũ est donũ: ꝛ q̃ verissime ẽ donũ fuit in ꝓpo sicut ꝛ cetera dona fuerũt ꝛ semp erũt. Uñ ꝓsiliũ ꝑm q̃ ponit dubitationẽ ꝛ circa eã q̃rit ab aliq̃s certificationẽ nõ fuit in ꝓpo q̃ certissime oĩa nouit: quia nec sic est donũ spũssci. Sz ꝓsiliũ qđ est lumen ĩmissuz a spũsancto oĩa dubia dissoluẽs: ꝛ indubitanter in aggressionẽ arduoꝝ dirigẽs: q̃ deꝰ ad statũ ꝓfectionis ꝓmouere ꝓpauit: sic est donũ. Et isto modo fuit in christo.

De sexto dono spiritussã

cti: sez intellectꝰ.

Equitur de dono intellectus. Circa qđ
f attendendum ꝓmo quid sit: deinde qualiter differt a sapientia. Diffinitur autẽ sic ab August. in sermone quodã suo de timore. Intellectus vocatur quo ab oñi infirmitate carnali cor̃da mundãtur: vt pura intẽtio dirigat in finẽ suum. s. deum. Est intellectus quoddã lumẽ spirituale infusum ad cognitionem dei in creaturis. Differt autem a dono sapientie: quia sapientia est cognitio per gustũ. Est eñ quoddã lumẽ

sub quo vel in q̃lo vident ⁊ gustant diuina p̃ exp̃imẽtũ. Ũ sapiẽ⁹tia ꝑ̃ est donũ: est ꝑ̃ie gustus dei in donis suis. Intellect⁹ aũt nõ est p̃ gustũ: sed po⁹ est lumẽ q̃dã datũ a deo ad cognitionẽ dei in creaturis illius: in q̃bꝫ resultat de⁹ p̃ gr̃am. Uel in illis in q̃bꝫ habet resultare p̃ gratiã ⁊ gloriam. Unde intellectus est donum quo ꝑ̃uite cognoscum⁹ dispositiões celestiũ: p̃ easq̃ tendimus in deũ sic disponentẽ.

De septimo dono spiritussancti scz sapiẽtie: ⁊ quid sit.

d Enicz de dono sapiẽtie dicẽdum est. Et q̃m ex supi⁹ dictis in ꝑte ptz q̃d sit: ⁊ q̃liter se hz ad donũ scientie ⁊ ad donũ intellect⁹: nõ suffic̃ h̃ ponere ei⁹ notificationẽ. Scõm aũt Aug. sic diffinit: Sapiẽtia est cognitio rez diuinaz. ¶ Itẽ ex li'a. iij. lib. sen. Sapiẽtia ad solius eterne ꝓpitatis cõtẽplationẽ ⁊ delectationẽ ꝑtinet: ꝑq̃z cñ creatoꝛ ꝓspicit: ⁊ q̃ semp ⁊ incõmutabiliter manet: q̃ deus est. Bꝛeg. sic diffinit: Sapiẽtia est donũ spe ⁊ certitudine eternoꝝ mẽtẽ reficiẽs. Que diffinitio dic̃ opationẽ eius ꝑpriã: q̃ est mẽtẽ p̃ gustũ reficere: q̃ sonat nomẽ eius. Sapientia cñ a sapoꝛe dicta est.

Quõ per septez dona spiritussancti excludunt septẽ vicia capitalia.

v Primo dicẽdũ est q̃liter p̃ septẽ dona excludunt septẽ ꝑcã capitalia. Et sciendũ est q̃ timoꝛ (q: p̃ eũ q̃s se deꝑimit ne super alius se extollat) excludit supbiã: q̃ sup alios se extollit. Pietas q̃ sibi illatas remittit iniurias expellit irã: q̃ vindicari q̃rit. Scientia q̃ mẽtẽ illuminat: euacuat inuidiã: q̃ mẽtẽ excecat. Fortitudo q̃ excellit in arduis: pellit accidiã q̃ torpet in imis. Cõsiliũ q̃ docet p̃ trãsitoꝛ̃s eterna mercari remouet auariciã q̃ in terrenis ⁊ p̃ terrenis tm̃ q̃rit negociari. Intellect⁹ q̃ ꝑ̃ delectamur in bonis spũalibꝫ excludit gulã q̃ vane ⁊ misere delectat in carnalibꝫ. Sapiẽtia p̃ quaz pure delectamur ĩ deo extirpat luxuriã: q̃ quis impudice in suo misero coꝛpoꝛe delectat.

Finit tractatus septimus huius cãpẽdij de septem donis spũssancti.

Incipit tractatus septimus de octo beatitudinibꝫ ⁊ earũ explanatiõe.

B a Unc breuiter restat aliq̃d de octo beatitudinibꝫ dicere. Et ꝓmo q̃d dicatur bꝛitudo. s. an ipsa virtus: an id q̃ ꝓmittit: vt gr̃a exẽpli respectu ei⁹ q̃ dicit ꝛ̃ps: Beati pauꝛes spũ: q̃m ipsoꝝ est regnum celoꝝ: an bꝛitudo sit ipsa paupꝛtas vel ꝓmissio regni: Qualit̃ se habeãt ad dona ⁊ ad virtutes Quare vltima bꝛitudini idẽ ꝓmiũ reddat: sic ꝑme. Deinde de q̃libet bꝛitudie in se q̃d est ⁊ q̃liter ⁊ cũ q̃ dono ꝓueniat: ⁊ cui vicio capitali ꝓtranet.

Quid dicatur beatitudo an. s. ipsa virt⁹ vel id q̃ ꝓmittit.

Eiendũ est aũt q̃ bꝛitudo dupliciter est: scz vie ⁊ patrie. ¶ Beatitudo autẽ vie ꝓsistit in ꝑfecta euacuatiõe vni⁹ miserie. s. culpe: ⁊ q̃ ad essentiã: ⁊ q̃ ad occasiões. Unde q: iste virtutes de q̃bꝫ infra: euacuãt cul pã ⁊ culpe occasiões: disponuntq̃z ad bꝛitudinẽ patrie: iõ dicũtur bꝛitudines. Bꝛitudo aũt patrie cõsistit in oĩmoda euacuatiõe vtriusq̃z miserie. s. et culpe ⁊ pene. Et isto mõ dicunt ꝓprie bꝛitudines ꝓmia ꝓdictis virtutibꝫ rñdentia. Sicut est illõ: Ipsoꝝ est regnũ celoꝝ. Uel illud: Ipi saturabũtur tẽ. Et sic varia rõne ⁊ ꝓsideratiõe potes dicere q̃ virtutes ille sunt bꝛitudines. Et q̃ sibi ꝓmia eis corrñdentia beatitudines sunt.

Qualiter se habeant beatitudines ad dona ⁊ ad virtutes.

q Ualiter aũt se habeãt iste bꝛitudines ad dona ⁊ ad virtutes? hoc scito q̃ ꝑ̃ glo. sup̃ isto passu. Matth. v. p̃ ꝑtutes ad dona: ⁊ p̃ dona ad bꝛitudines ꝓueniũt. Ũ virtutes dicũt initiũ opatõis bone: ⁊ euacuationẽ culpe q̃ ad essentiã: dona aũt dicũt bonũ ⁊ expeditũ p̃ gressum: q: donũ expeditũ reddit actũ virtutis vt expedite opet. Bꝛitudines aũt dicũt ꝓfectiones siue terminũ q̃tinus in via h̃ri põtest vt oẽm culpã euacuet: ⁊ oẽm culpe delectationez. Et bonuz delectabiliter opet q̃tũ facere possibile est viatoꝛi. Et ideo dicunt iste bꝛitudines virtutes purgati animi. Quia. s. aiam purgant vltima purgatione viatoꝛi possibili.

Quare vltime beatitudini idem reddit ꝓmiũ sicut ꝓme.

v Ultime aũt bꝛitudini idẽ ꝓmiũ reddit q̃d ⁊ ꝓme sed nõ eadẽ rõne. Quia regnũ celoꝝ duo in se cõpl̃ẽdit. s. exaltatiõz ⁊ abũdãtiã. In bꝛitudine aũt q̃ ꝓma ponit: q̃ ẽ paupꝛtas spũs: est sũma rez abdicatio sive abiectio: ⁊ iõ ꝓmittit ei regnũ in q̃ntũ dic̃ abũdãtiã. In bꝛitudine ꝯo q̃ vltima ponit: q̃ est ꝑsecutiõz pati ꝓpter iusticiã: ẽ sũma delectio: ⁊ iõ ꝓmittit ei regnũ in q̃ntũ noiat exaltatiõz. Ũ q̃nis regnũ celoꝝ oĩbus bꝛitudinibꝫ debeat: istis tm̃ soli ꝓmittit: q̃a p̃ q̃ndã appꝛopationẽ istis magis debet.

De bꝛitudinibus in speciali. Et cũ q̃ dono ꝓueniãt. Et ꝓmo de ꝓma.

D U Nc attendendũ est ad aliqualẽ singularem determinationẽ. Prima igit̃ virt⁹ seu beatitudo est paupꝛtas spũs que ad-

aptat dono timoris. Et expellit superbiã cui contrariat: eo q̃ pauperes spũs ꝑ humilitas sit. Huic beatitudini in p̃miũ p̃mittit regnũ celorũ. ¶ Et nota q̃ pauperes h̃ ꝺr abdicatio tpaliũ fm rem et fm voluntatẽ. Quia cũ beatitudines ꝓfectã dicant pcti exclusionẽ: tam quo ad pcti essentiam q̃ quo ad peccati occasionẽ: cum abdicatio solum fm voluntatẽ nõ sit euacuatio ꝓfecta occasionis peccati: qr est alia valior q̃ magis occasionem peccati euacuat. s. illa que est fm rẽ et fm voluntatẽ: ptz q̃ illa prima est ꝓprie beatitudo.

De secunda

Ecunda virt⁹ seu beatitudo est mititas
s siue mansuetudo q̃ cõgruit dono pietatis: et expellit irã: qr nutus est quẽ ira vel rancor non afficit. Cui respõdet in p̃miũ possessio terre viuentium.

De tertia

Ertia virt⁹ seu beatitudo est luct⁹: q̃ est dolor animi charitate informat⁹: q̃ facẽ cognoscere miseriã ꝓriã et lachrymabilẽ p̃sentis vite statuz et delectationẽ future glorie: q̃ sufficiẽs causa luct⁹ sunt. Quẽ dolorẽ inducit scientie donũ. Qui eñ addit scientiã iltã. s. addit et dolorẽ. Cui ꝑ p̃mio rñdet eterna ꝯsolatio: in q̃ absterget de⁹ oẽm lachrymã ab oculꝫ sctõꝝ. Et iam non erit amplꝰ neq; luct⁹ neq; clamor rẽ. Et hec euacuat inuidiã q̃ dolet de bono alieno et letat de malo: hec aũt beatitudo ecõuerso. ¶ Et quis luctus ipse miseria q̃dã videat: congrue ẽ beatitudo ꝓter sibi annexã dulcedinẽ dicit: eo q̃ dicit Bꝛeg. Dulciores sunt lachrymę penitẽtium q̃ delicie regũ. Et Aug. lib. cõfes. Currebant lachrymę: et hec mihi erat cũ illis.

De quarta

Uarta virtus seu beatitudo est esuries
q et sitis iustitie: q̃ dono fortitudinis adaptatur: q̃ est in sustinẽdis periculis ꝑ iustitia et fide. Que expellit tediũ boni: hoc est accidiã. Cui respõdet ꝑ p̃mio eterna saturitas.

De quinta

Uinta virtus seu beatitudo est misericordia: q̃
q appꝛopriat dono ꝯsilij: qđ docet alijs dimittere minora: vt nobis dimittant maiora: vel ꝯferre terrena: vt obtineamus celestia. Hec expellit auariciã: cui⁹ ꝓprium est ꝯgregare: et nõ remittere vel ꝯferre. Pꝛemiũ aũt huic beatitudini respõdẽs est ꝯsecutio misericordie.

De sexta

Exta virt⁹ seu beatitudo est mũdicia cor-
s dis: cui ꝯuenit donũ intellect⁹: q̃ est cognitio celestiũ: oculos cordis mũdãs et illuminãs. Hec eliminat gulã q̃ corrũpit et excecat cor. Unde Osee. xiij. Fornicatio et vinum et ebrietas auferunt cor. Pꝛemiũ huic beatitudini rñdẽs est visio dei.

De septima

Eptima virt⁹ seu beatitudo est pax seu esse
s pacificũ. Cui rñdet donũ sapiẽtie q̃ ẽ delectari in deo q̃ est pax nr̃a. Hec repellit luxuriã q̃ animũ nõ pacificat: sed vagũ reddit et instabilẽ. Cui cor̃ndet p̃miũ esse filiũ dei.

De octaua

Etaua virt⁹ seu beatitudo q̃ est pati ꝓpter
o tionẽ ꝓpter iustitiã clarificat et oñdit qđ dã factũ bñs respectũ ad singula p̃cedentia. Et ꝓ qđ oẽs alie beatitudines ab vltima vsq; ad primã ꝓbant: si vere sunt. Uñ Bꝛe. Qualis vnusq̃sq; apud se latet: talis ꝓtelis ꝓbat. Et hinc ẽ q̃ beatitudo ipi facto ꝑ p̃mio rñdẽs qđ idẽ est cũ p̃mio p̃me beatitudini p̃missio redire ꝺr ad caput tãq; circul⁹ ꝓficies et oẽs beatitudines ãbiens et ꝯpbẽdens. De virtutes seu beatitudines tãgũt. Matt. v. Beati pauperes spũ qm̃ ipoꝝ est re. ce. rẽ.

Unde accipitur numerus seu sufficientia beatitudinũ.

Arũ ꝑo beatitudinũ numer⁹ et sufficientia
b fm integritatẽ ꝓfectionis boĩs accipit. Ad ꝓfectiõis aũt integritatẽ requirunt tria. s. recessus a malo: ꝓfect⁹ seu ꝓgressus in bono: et ꝓfect⁹ stat⁹ in optimo. Sane respectu p̃mi mali ꝓcedit: aut ex tumore superbie: aut ex rãcore malicie: vel ex languore libidis seu ꝯcupiscẽtie. Cõtra q̃ tria sunt seu sumunt tres p̃me beatitudines. s. pauperes spũ ꝫ malũ tumoris superbie. Mititas ꝫ malũ rãcoris malicie. Luct⁹ ꝫ malũ lãgoris libidinis seu ꝯcupiscẽtie. Respectu ꝑo sc̃di ꝓfect⁹ seu ꝓgressus in bono attẽdit circa diuinã imitationẽ: q̃ est duplex fm duas vias q̃bus attẽdi põt. s. misericordiam et ꝑitatẽ. De q̃bus in ꝑs. Uniuerse vie dñi misericordia et veritas. Et fm has duas vias sumũt due alie beatitudines: scz respectu veritatis esuries iustitie: et respectu misericordie affect⁹ misericordie. Respectu aũt tertij ꝓfectus stat⁹ in optimo attẽdit in duobꝰ. s. in limpida cognitiõe et in tranq̃lla affectiõe. Et fm hoc sumunt due alie vltime beatitudines: scz respectu limpide cognitiõis: mũdicia cordis ad deũ videndum. Et respectu tranq̃lle affectiõis pax mẽtis ad deo ꝓfecte fruendũ. ¶ Et aduerte q̃ sic in enumeratiõe donoꝝ iuxta qđ sup̃ in tractatu de donis declaratũ est: est ordo quidã artificialis q̃ ꝑ uno loco ponunt et enumerãtur digniora: ita in enumeratiõe beatitudinũ est ordo quidã naturalis quo digniores vltimo loco ponunt.

Ex supradictis colligit q̄ habitus virtutum cardinaliū p̄ncipaliter disponūt ad exercitiū vite actiue. Habit⁹ ꝓo donoꝝ maxime disponūt ad act⁹ vite ꝓtēplatiue. Habitus autem beatitudinū disponunt ad perfectionem vtrorumq̄.

Finis trāctatus precedentis.

Incipit tractatus octauus et finalis de vicijs tam nature q̄ voluntatis.

IN finalibus aliqua de vicijs sunt matim tangere ꝓcuriū. Et quia sunt vicia nature et vicia voluntatis. Tāgitur p̄imo aliqualiter de vicijs nature. Et deinde de vicijs voluntatis.

De numero et sufficientia viciorū nature.

Licia aūt nequa q̄tum ad hmōi compēdiū attinet: satis erit enumerare: q̄ sunt septē: scz: Extollentia seu p̄sumptio: duricia: ignorātia: timiditas: p̄cipitatio: hebetudo: stulticia. Quo ꝓnumerus sine sufficiētia: licet de se satis clareat: nam repibile nō videt vicioz nature: aliud a p̄dictis: vel qō saltē ad aliqō p̄missoꝝ nō sit reducibile: per oppositionē tñ ad septē dona spūsancti sumūt aliqui numerū et sufficientiā ipsoꝝ viciorū nature. Etenim tres sic sunt vires seu potētie: scz cōcupiscibilis: irascibilis et rōnalis: que quasi continue in suis virtuosis actibus et operationibus: p ipa vicia que nature ex sua corruptōe insunt: variis modis impugnant et impediunt: ꝓtra q̄ septez sint: data sunt in adiutoriū septē dona spūsancti q̄ lumina q̄dā siue lux diuinit⁹ inspirata et infusa ad efficacius tam contra ipsa septē vicia nature q̄ vicia alia voluntatis et tēptationes: viā tam habite virtutis impugnātes resistēdū: liberiusq̄ et expeditius ipos act⁹ virtutū exequēdū. ¶ De vicijs nature circa vim ꝓcupiscibilē. ¶ Circa igitur vim seu potentiā concupiscibilē reperiuntur vicia nature: retrabēs a debite cōpatiēdo et subueniēdo p̄imo: qō vocat duricia. Cōtra qō disponit donū pietatis. ¶ De vicijs nature circa vim irascibilē. ¶ Circa ꝓo vim seu potentiaz irascibilem duplex reperit vicia nature. Unum inmoderate retrabēs ab agendis qō vocat timiditas: cōtra qō disponit donuz fortitudinis. Aliud inmoderate accedēs: qō vocat p̄sumptio: ꝓtra qō disponit donū timoris. ¶ De vicijs nature ꝓtra vim rōnalē. ¶ Cōtra vim aūt seu potētiam rōnalē duplex ꝓtingit vicia nature. s. vl're spectu finis: vel respectu eoꝝ q̄ sunt ad finē. Si respectu finis duplex repit nature vicia. Unum impediēs ne cognoscat: qō vocat hebetudo: cōtra qō disponit donū intellect⁹. Aliud retrabēs ne animus ad ip̄m finē debite afficiat: qō vocatur stulticia: cōtra qō disponit donū sapiētie. Si respectu eoꝝ q̄ sunt ad finē duplex sit⁹ nature vicium repit. Unū impediēs ne sciat q̄d ad p̄secutionē finis expediat: qō est ignorantia: cōtra qō disponit donū scientie. Aliud q̄ q̄s in his q̄ agēda sūt magis et passiōis ipetu q̄z ex debita electiōe ducit: qō ē p̄cipitatio: cōtra qō disponit donū ꝓsilij. ¶ Quibus cōtrarient vicia nature: Cōtrariant etiam ista septē nature vicia singula. s. singul⁹ virtutibus singulis oronis dōnce petitiōibus et singulis beatitudinibus et ꝓueniūt cū septē p̄cipalibus viciis volūtat⁹. Qō clarius ex tabula in fine hui⁹ tractat⁹ posita ꝓcipi potent et ꝑpēdi.

De vicijs voluntatis seu de malo culpe in generali.

DE vicijs volūtatis. i. de malo culpe seu de pcō: oportunū foret et vtile specialē et longū tractatū subūgere. Sed cū plurib⁹ notabilibus hec sint diffuse explanata: sufficiet interim ad p̄sentis cōpēdij ꝓcessum ꝓmittā dū: eiusq̄ ꝓplemētū sūmatim dicere: qd sit pcm̄ in genere. Quotēs fit siue q̄t sunt eius genera. Deinde venīet aliq̄ de q̄libet gñe explanāda.

Quid est peccatum in genere et quō diffinit.

PEccatū aūt in genere sic diffinit: pcm̄ est auersio ab incōmutabili bono ad bonū cōmutabile. Quā diffinitionē sic itelligere: pcm̄ est auersio. s. volūtatis: q: ꝓprie et p se talis auersio est pcm̄ ab incōmutabili bono scz deo: q oino incōmutabil' est. Hec est auersio aliud q̄z discōformitas volūtatis create a volūtate diuina: qō est in oi pcō: vbi aliq̄d vult voluntas creata: qō nō vult de⁹. Sequit ad bonū cōmutabile: supple cōuersio. s. ad bonū creatū qō ꝓmuo mutat: vel saltē mutabile est. ¶ Et iz peccatū in sui diffinitiōe duo ꝓncat. s. auersionem ab incōmutabili bono: et ꝓuersionē ad cōmutabile bonū: essentialit⁹ tñ pcō est p̄imū q̄z secūdū. Si eiñ fuerit ꝓuersio ad creaturā: ita tñ q: nō fieret auersio a creatore: sicut ꝓtingit qñ q̄s amat creaturā ꝓpter deū tñ: tūc nō fieret pcm̄: imo in isto casu meritoꝝ fieret. ¶ Licet plures alie sint diffinitiōes peccati: non tractat nisi de vna. Plures alie a doctoribus assignant peccati diffinitiones ꝑ causas efficiētē materialē et formalē ipius peccati. Sed q̄tum ad p̄sentē tractatū attinet sup̄adicta diffinitio que ꝑ causam finalē peccati sumit: sufficiat.

De duplici diuisiōe peccati in genere.

Pures etiã a doctoribꝫ assignant pctĩ diuisiones ſm diuersas pctĩ causas ⁊ origines. Quantũ ꝙo ad ꝓsentẽ tractatum sufficit de duabꝫ pctĩ diuisionibꝫ ꝑncipaliter tãgetur. Et primo de vna que sumit ſm quãdam peccati qualitatẽ ⁊ quantitatẽ. Secũdo de vna que sumit iuxta pctĩ causaꝫ materialẽ. ¶ Respectu primę diuisiõis tria principalia reperiũtur genera peccatoꝝ: qꝛ omne peccatũ aut est originale aut actuale. Si actuale: hoc iterũ est duplĩciter. Quia aut est mortale: aut venuale.

De peccato originali et quid est.

Z

Riginale aũt peccatũ est illud qó a nostra viciosa origine trahim⁹. Et est auersio quedã habitual' a deo q̃ aĩa ꝑna effecta est non reddere iustitiã quaꝫ debet. Uñ oẽs fere doctores respectu effect⁹ ipsi⁹ pctĩ originalis ꝯsonant in ipsam auersionẽ habitualem ſm Aug. ¶ Hugo de sctõvic. dicit: q originalis culpa est corrupcio seu vitiũ qó nascendo ꝯbim⁹ ꝑ ignorãtiã in mẽte ⁊ ꝯcupiscẽtiã in carne. ¶ Alĳ volũt q originalis culpa sit necessitas ꝯcupiscendi cũ debito nõ cõcupiscẽdi. Et ponũt exemplũ de radio ꝓriguato aq̃: q mouet aq̃ mota ⁊ q̃escẽte q̃escit. Et ꝟ ptz ex ꝓriguatõe sui cũ aq̃. Unde cũ maior sit vnio aĩe ⁊ carnis q̃ in casu ꝓdicto radĳ ⁊ aq̃: cũ caro de se valde mobilis sit ad cõcupiscẽdũ: aĩa eo ipso q tali carni vnita est: bz statiꝫ talẽ quãdã necessitatẽ ꝯcupiscẽdi. Cũ igit caro paruuli cui infundit aĩa: ꝑ pctm̃ primi hois ad ꝯcupiscẽdũ sit mobilis: inerit ipi aĩe iam illi carni vnite necessitas q̃dã ꝯcupiscẽdi: nec põt aĩa ipa illã carnẽ seu sensualitatẽ cohibere: sicut aĩa adam̃ potuisset: q̃ habuit ptãtẽ sup̃ sensualitatem: ⁊ etiã libertatẽ ꝯcupiscẽdi vl' nõ cõcupiscẽdi. ¶ Patet igit q ꝑ pctm̃ ⁊ post pctm̃ primi hominis inest aĩe duplex necessitas. Una non possendi sensualitatẽ retinere seu cohibere: ⁊ alia necessitas cõcupiscẽdi. Et ꝑma est q̃dã necessitas nõ valẽdi facere qd debet: ⁊ secũda est q̃dã necessitas faciẽdi qó nõ debet. Et ita inest ei carẽtia vtriusq; partis iustitie: que sunt declinare a malo: ⁊ facere bonũ. ¶ Et q̃ patet q pctm̃ originale ⁊ est in carne: ⁊ est in aĩa: sed in carne originaliter ⁊ materialiter: in aĩa ꝟo formaliter ⁊ tanq̃ in subiecto. Sola cm̃ aĩa est susceptibil' virtutis ⁊ vicĳ: ⁊ cm̃ sic dictũ est ex ꝓiuctiõe ipsi⁹ ad corpus ꝯbit illud vitiũ: sicut q̃ quis cadit in lutũ: fedatur ⁊ maculat. ¶ Talis aũt aĩe infectio non cm̃ est pena: sed est etiã culpa: ꝑa ꝟo culpa que macula est: delet' i baptismo. Pena aũt que fomes siue peccandi ꝓnitas appellat: remanet post baptismũ. Sic em̃ in baptismo curat culpa q̃tum ad reatũ dãnationis eterne: sed nõ quin remaneat ipsa pena q̃tũ ad motũ ⁊ actũ ꝯcupiscẽtie: cum qua oporter nos q̃diuiuimus pugnare: nisi extinguat ꝯcupiscẽtia ꝑ spẽale gratia: sicut in beatissima virgine in cõceptione filĳ dei. ¶ Originale etiam peccatũ sic in hoĩe per baptismuꝫ curat: q nihilominꝰ ab eo qui curatus est. transmutat in ꝓlẽ quã generat: sicut iudeus circũcisus generat filiũ cum ꝓputio: ⁊ granum nudum ⁊ purũ seminatũ ꝓcreat granũ cuꝫ palea. Qó hinc est: qꝛ homo nõ generat filiũ ſm q in mente curatus est: sed ſm q in carne.

De nominibus peccati originalis ſm q operat ad aiam.

Riginale peccatũ diuersis in sacra scriptura noĩbꝫ multiplicibꝫ de causis noĩat.

¶ Scõm em̃ q originale pctm̃ cõparat ad aiam: vocat q̃q; infirmitas: qꝛ reddit aiam impotentẽ ad resistẽdũ motibus. Quãdoq; vocat feditas: qꝛ ꝑ ipam animam maculat. Uocatur q̃q; ꝓnitas ꝓpter continuã appetit⁹ inclinationem ad malũ. Uocat q̃q; corruptio: quia ad nihilũ ducit ⁊ peccatũ. Uocat quãdoq; vitiũ qꝛ est diminutio bonoꝝ naturaliũ. Uocat quandoq; languoꝛ nature: quia durat in natura corrupta. ¶ Habet etiã nomia ſm q comparatur ad corpus. Uocat enim quãdoq; lex carnis: eo q lege diuina sit carni inflicta. Uñ quãdoq; lex membroꝝ vocat: quia mouet organa ad operationem cõcupiscentie. Uocat quãdoq; tyrãnus ꝓpter dñationẽ quasi violẽtã in ipsa cõcupiscentia. Uocat q̃q; fomes: qꝛ sicut ignis fouet ignẽ ita ꝑ ipm fouet in carne peccatũ ſm actus generatiue ⁊ nutritiue. Uocat q̃q; stimulus carnis qꝛ stimulat carnẽ ad primos motus: ⁊ animuꝫ ad cõsensum. ¶ Habet quoq; noĩa ſm q cõparatur ad actus delectabiles. Et ſm hoc vocat ꝯcupiscẽtia q̃ sonat vitiũ in actu ꝓut est in adultis. Itẽ ꝯcupiscabilitas q̃ sonat vitiũ in potẽtia: ꝓut est in paruulis. ¶ Habet etiã nomen ſm q cõparat ad primũ hoĩem a quo ꝓtrahit: ⁊ sic vocatur originale qó est carẽtia debite iustitie.

De peccato actuali mortali: ⁊ circa ipm in generali occurrẽtibꝫ.

Irca peccatũ autẽ actuale mortale aliqua sunt videnda. ꝓmo quid sit. Secundo de diuersis eius nominibꝫ seu appellationibus. Tertio de huius peccati effectibus. Quarto de diuersis eius generibus seu diuisionibus. Quinto de quolibet septẽ peccatoꝝ capitaliũ ac eoꝝ filiabꝫ seu speciebꝫ aliquid in speciali declarabitur. D

Quid sit peccatuꝫ actuale mortale in speciali: ⁊ quõ diffinit.

Peccatū igit actuale mortale sic diffinit
p ſm Aug. Peccatū est dictū vel factū vl
cōcupitū cōtra legē dei. Et ponit in di
cta diffinitiōe dictū ꝓpter pctm oris: factū ꝓpter
pctm op9: ꝯcupitū ꝓpter pctm cordis. ¶ Diffi
nitur t aliter ſm eundē Aug. Pctm est volūtas
retinendi faciēdi vl cōsentiēdi: qđ iusticia vetat.
¶ Insup sciēdū q pctm ꝓprie nō est substātia vl
res aliq: sed defect9 t corruptela. ¶ Circa qđ tm
aduertendū est q aliud est pcti act9: aliud ē pcti
habit9: aliud pcti reat9. Pcti act9 aliqđ est: sz qm
nō ampli9 fit: desinit esse: etiā sine grā. Sed pec
cati habit9 q et malis actib9 relinquit etiā aliqđ
est: t remanet interdū cessantib9 etiā ipsis actib9
ac etiā post infusam grām pctiq remissionem.
Peccati ꝓo reat9 siue macula ſm rem nihil est:
deformat tm aiam: nō p modū positiōis: sed per
modū ꝓuantiōis: sicut trūcato membri p modum
ꝓuantiōis corp9 deformat t maculat. Dicit etiā
Aug. q sic abstinētia nulla substātia vel res est
t tm et ea corp9 languescentia pctm non est aliq
substātia vel res: et ea tm natura minuit t corru
pitur: delect tm semp p grām. ¶ Notandū ꝓterea
q pctm qnq transit actu t remanet reatu: sicut
pctm actuale actu cōpleto añ pniam. Qnq ecō
tra pctm trāsit reatu t remanet actu: sicut i pec
cato originali post baptismū. Qnq transit pec
catū actu simul t reatu: sicut pctm actuale actu
ꝓpleto: t post pniam. Qnq pctm remanet actu
t reatu: sicut pctm originale añ baptismū.

De diuersis nominibus peccati actualis mortalis.

Diuersis frequēter nomib9 pctm ipm mor
tale p doctores notat ſm diuersas eius
ꝓprietates t opatiōes t effect9. Uocat em
qnq macula: t ꝟ ideo: q imaginē dei deformat
t maculat. Uocat qnq reat9: qm ad eternā pe
nam obligat. Uocat qnq pollutio: t ꝟ ex quo ad
ꝓtagionē ꝓtractā ex terrena delectatiōe. Uocat
qnq delictum: t ꝟ ſm q est recessus a dignitate
grē habite. Uocat qnq culpa: t ꝟ put respicit pe
nam quā meret t incurrit. Uocat qnq offensa:
t ꝟ est: q ꝺ deū est: t ꝺ deū facit. Uocat qnq ꝓ
uaricatio: t ꝟ mandatū dei respicit q trās
grediēdo ꝓuaricat. Uocat qnq pctm put ꝯuer
sio fit ad bonū cōmutabile cum auersiōe a bono
incōmutabili. Uocat qnq scel9 ꝓpter magnam
iniuriā q peccando deo fit. Uocat etiā qnq ne
fas: put est illicitū ꝑsone ꝑpetrāti. Uocat etiam
qnq crimē: put est dignū accusatiōe t pena.

De diuersis effectibus peccati actualis mortalis.

Uiusmodi aūt pcti multiplex ſm docto
b res reperit effect9: sz ex quib9 ꝑsentē ꝯcernit
tractatū satis erit aliqs enumerare. ¶ Un9 effect9
Et primo naturalia vulnerat: qđ signat in illo
q iuxta ciuitatē descēdēs ab hierlim i hiericho
incidit i latrones. ¶ Alius. Intellectū obscurat in
cognitiōe veri: t affectū repescere facit i ope bo
ni. ¶ Alius. Gratuita spoliat: ne tm bonū aliqđ pe
reat bona opa q qs peccādo mortificat: aliis in
ta dispēsatiōe dei clargient saluādis. ¶ Alius.
Aiaz maculat: ad penā eternā obligat: cōscientiā
amaricat: et indurat. ¶ Alius. Boiem qsi insen
sibilē reddit. Exēplo canis submergēdi q lapi
dē in collo suo nō sentit: donec ab eo i fundū aq
trahit. Alius: Aiam occidit: q deo q vita ē pri
uat. ¶ Alius. Ad alia pena trahit. Un Boe. Pctm
qđ p pniam nō diluit: mor suo pōdere ad aliud
trahit. ¶ Alius. Bona q in pctis fuit: infructuosa
tēpti ad meritū t ēpti ad ꝑmiū reddit. ¶ Alius.
Et boe ꝙdā effectue infirmū facit. Ait pec
catore est ignis ananie: fetor luxurie: tenebre
ignorātie: ꝑnus ꝓscie: sitis cōcupiscie: t demōes p
effectū: t hmōi. ¶ Alius. Uacuū boiem tādē relin
qt t mento: q mūdo adherentia fugit vbera
arētia. Fallēdo decipit: sicut esca in hamo vel li
gnū putridū de nocte lucēs. ¶ Alius. Boiem ve
re stultū demōstrat: seruiēdo. s. illi q ipz torq re q
rit: t tādē torq bit. Cōponēdoq t ꝙgregādo si
pza se vī torq at t cremet. Un Aug. lib. de ciui.
dei. Hoc vicij adimit integritatē: pulcritudinē
salutē: virtutē: t ꝺqđ boni per vicium detrabi
tur seu minui consueuit.

In quo peccatum habet esse t ortū.

¶ Notādū ē vlteri9 q ēntis pctm ipi
bono ꝑnū sit: nō tm hz cē nisi in bono: nec oriz
nisi a bono: qđ ꝺdē bonū ē libe arbitriū ac vo
luntas: a q pctm est: sicut a ꝓma origine: t in q ē
sic in ꝓprio subiecto. Uolūtas igit est causa pcti:
cām dico nō efficiētē sed deficiētē. Uolūtas em
ſm q habz respectū ad suū ꝓncipiū a q est. s. ad
deū: nō est nata elicere ex se nisi bonū. Sed ſm
q habet respectū ad ꝓncipiū: ex q est: qđ est oino
nihil: cū ipa volūtas ex nihilo sit semp tendit ad
defectū. Si ergo velim9 scire vī malū culpe sit
materialiter dicēdū ex nihilo. Si ꝙo velim9 sci
re vī sit terminalit: dicēdū q ex absentia debiti
modi debite speciei t debiti ordinis. Sed si ve
lim9 scire vnde sit originaliter: dicendū q a vo
lūtate siue a libero arbitrio.

De progressu peccati.

¶ Nota q peccatū incipiatur in cogitatiōe: proce
dit t crescit in delectatione perficit in consensu.
¶ Circa ꝓcessum aūt peccati notandū est q ali
qua ipm pctm antecedūt: aliqua ipm subsequū
tur: aliqua ipm cōcomitant. ¶ Itē respectu pri
mi: Aliqua pctm antecedunt ex parte auersiōis.

Et aliqua antecedēte ex parte cōuersionis. Ex parte aūt auersionis.i.qñ ḋs a bono incōmutabili qō deus est:auerti ⁊ separari incipit:antecedunt pcm̄:cōtēpt⁹:omissio:ingratitudo:inobedientia. Ex parte ꝟo q̄uersiōis.s.qñ bō se in peccatū q̄uertit:añcedit pcm̄ cogitatio:libido:q̄cupiscētia:delectatio:q̄uersa intētio:q̄sensus. Peccatū aūtē subsequūt macula.i.defōmatio imaginis dei:reat⁹ ⁊ obligatio ad penā eternā. Peccatū q̄comitant circūstātie q̄ ipm̄ vel aggrauāt vel minuūt:⁊ sunt octo q̄ ex ꝟsu sequēti notificari possunt. Unde versus: Quis quid vbi per ḋs quotiēs cur quomodo quando.

De tribus actionem de

prauantib⁹. ¶ Per tria etiā principaliter deprauari solet actio:etiā illa q̄ est de genere bonoꝝ. Qñq; in sui ꝓncipio:qñq; i sui medio:qñq; i sui fine.s.p malā itēriōz:p negligētiā:p vanā gl̄iaz.

Duobus causis vnuz pec

catū dicit maius. ¶ Multis etiam causis seu respectib⁹ vnū pcm̄ ꝺr maius seu grauiꝰ altero: videz causalitate:vt pcm̄ luxuriē. Generalitate:vt pcm̄ primi hois. Deformitate:vt pcm̄ inde ꝓditoris. Remissiōis seu venie difficultate:sicut pcm̄ in spiritū sanctū. Periculo sicut peccatum ignorātie. Inseparabilitate vt pcm̄ cupiditatiꝰ. Pronitate:vt pcm̄ carnis. Offensiōe:vt pcm̄ idolatrie. Expugnādi difficultate:vt superbia ⁊ vana gl̄ia. Cētis cecitate:vt pcm̄ ire.

De quinqz operū gene

ribus. ¶ Notādū est etiā q̄ inter cetera q̄nq; reperiuntur genera operū. Nā quedā sunt mala in se:vt illa q̄ de sui natura seu in suo genere mala sunt:ſz tñ p aliqs circūstātias bona fieri pñt: vt homicidiū qō in se malū est:sed p circūstātiā aliquā pōt effici bonū:vtputa qñ fit p debitā iusticiā:vel se legitime defendēdo:cū mortis periculū euadi nō possit:⁊ hmōi. Quedā sunt mala ꝑm se.vt illa q̄ ꝑm totū suū esse mala sunt: nec p circūstātias aliqs bona effici pñt:sicut est odire deū vel fornicari:⁊ hmōi. Quedā ecōtrario sūt bona i se:vt illa q̄ de sui natura sunt bona ex genere:sed tñ p aliqs circūstātias pñt fieri mala. Sicut est dare elemosynā:qō in se bonū est:ſz p circūstātiā aliquā pōt fieri malū:vtputa si daretur p sola vana hoim laude acq̄rēda:vel hmōi. Quedā sunt bona ꝑm se:vt illa q̄ ꝑm totū sunz esse bona sunt:nec p circūstātias aliqs pñt fieri mala:sicut est diligere deū ex charitate. Quedā sunt indifferentia:ſz que suo esse nec bona nec mala sunt:pñt tñ ꝑm circūstātias bona vel mala fieri:sicut mouere pedez sine deliberatiōe:vel qñq; comedere:qō ꝑm circūstātiā aliquā bonū fieri pōt:vtputa in necessitate corpus suū debite sustentādi:vt efficacius deo seruire possit. Et econtrario malū:vtputa si ad superfluitatē:⁊ ex sola libidine vel voluntarie ꝓcepta ecclesie trāsgrediendo fiat.

De quattuoꝝ generibus

seu diuisionib⁹ peccati mortalis.

Q

Licet plures pcī mortal' diuersis respectib⁹ ⁊ causis possent assignari diuisiones seu genera:q̄stū tñ ad ꝓsentis tractatus cōpēdiū attinet:q̄tuoꝝ solūmō tangenk. Circa quaꝝ adhuc solā quartā diffuse insistet:qꝝ p eiꝰ declaratiōz alie tres clarē ⁊ facilē poterūt intelligi:imo ipsas tres effectualiter cōpbēdit.

De ꝓma diuisione.

Prima igit dictarū q̄tuoꝝ diuisionū ē q̄ pcōꝝ mortaliū aliq̄ sunt carnalia:alia spūalia. Carnalia aūt maioris sunt infamie. Spūalia ꝟo maioris culpe.

De secunda diuisione

Ecūda diuisio est q̄ pcōꝝ mortaliū aliqua sunt cōmissi:alia delicti. Qō in effectu est dicere. Aliq̄ cōmittunk in faciēdo alia in omittēdo. Prima pcā sunt ꝓuaricatio seu trāsgressio legꝫ q̄ ad ꝑcepta negatiua:vtputa:nō occides:nō mechaberis. Secūda sunt ꝓuaricatio seu transgressio legis q̄ ad ꝑcepta affirmatiua:sicut sūt: Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo ⁊c. Honora patrem tuū ⁊c. Et ꝑm hanc etiā diuisionē dicit pcm̄ mortale esse ⁊ fieri cōtra duas partes iusticie. Quarū vna est declinatio a malo. Alia est facere bonū.

De tertia diuisione.

Tertia diuisio est:q̄ pcōꝝ mortaliū aliq̄ directe cōmittunt in deū:alia in ꝓximū alia in seipm̄. Pcm̄ aūt in deū itez subdiuidit. Nā qñq; peccat in ꝑsonā:qñq; in filium qñq; in spūsctm̄. De q̄bꝫ latius fiet speculatio infra in fine declaratiōis q̄rte diuisiōis. ¶ Peccat eñ alio respectu i deū q̄druplr. Primo male ꝺ ipo p infidelitatē sentiēdo:ſcdo ipꝫ blasphemādo:tertio eiꝰ sacra indigne ministrādo ⁊ tractando:q̄rto cū tēptādo. ¶ Rursus deū tēptādo peccat triplicat. Nā tēptat vl' eius potētia:signa ſz ab eo petēdo. Vel tēptat eiꝰ iusticia p humanas.s.phanōes:vtputa p candētes ferrū vl' diuersum:vel silia: iudiciū eiꝰ exquirēdo. Vel tēptat eius misericordia:suā.s.q̄si examinādo bonitatem se stultis periculꝰ cōmittēdo. In ꝓximū ꝟo peccat etiā tripliciter:vel bona sua ei indebite auferendo:vel bona ꝓpria sibi in sua necessitate nō cōicando:vel mala ꝑsuasione: aut malo exēplo

ēū in peccatū trahēdo ⁊ inducēdo. ¶In semetipm aūt peccat ꝺs etiā tripliciter. Uel sibi ꝑpi necessaria subtrahēdo: vel supflua sumēdo: vel vltra vires ac debitū moderamē quippiā aggrediendo.

De quarta diuisione.

Quarta diuisio pcī mortalis sumit ꝑ septem vicia capitalia. Que sunt supbia: inuidia: ira: accidia: auaricia: gula: luxuria. Et q⁹ vt supᵹ tactū est de ista quarta diuisione expediēs est diffusiorē h facere declarationē tū q⁹ ꝑ eā supdicte tres alie diuisiones dari⁹ itelligi poterūtrimo eas effectualit cōphēdit: tū q⁹ ꝓprie loq̄ndo in ipa ⁊ ex ipa ꝓncipalis effectus: ꝓncipalisq̄ intētio hui⁹ octaui tractatuli isti⁹ libelli ꝓsistit ⁊ depēdet. Jō de ipsis septē pcīis capitalibꝫ h fiet qōdā spēale capitulū: ⁊ iuxta diuisionē in ꝓncipio hui⁹ ꝓncipalis capituli: qō est de pcō actuali posita de bis. s. q̄ i eo vidēda sūt.

Sliqua circa materiā septem viciorū capitaliū ꝓnoranda.

Aterim anteq̄ ad spēialē seu particularē declarationē ipsoᵹ septē viciorū capitaliū veniat: aliq̄ sunt circa ipsa aduertenda. ¶Et ꝓmo notādū venit q⁹ pcm̄ veniale sine sit q̄tū ad actū sine q̄tū ad maculā: nullo mō pōt fieri mortale: sic. s. q⁹ illud idē ꝑm substantiā qō ꝓius fuit veniale: fieret mortale. Et rō est: q⁹ nulla res pōt mutare spēm suā. ꝓcm̄ aūt mortale ⁊ veniale sunt due diuerse pcī spēs. Uerū tū aliq̄s act⁹ ꝺ de sui natura est de genere peccati venialis: hū pōt fieri mortal': ⁊ hoc q̄tuor modis. ¶Primo mō rōne ꝓscīe q̄ de illo actu fieri pōt: q⁹ ꝺcꝺ fit ꝓtra ꝓscīā formatā: edificat ad gehēnā: etiā si sit ꝓtra ꝓscīam erroneā. Et hec ē rō: q⁹ cū in pcō duo sint. s. auersio ⁊ ꝓuersio. ꝓnes ꝓmū iudicat q̄litas siue q̄ntitas pcī: q̄m̄ auersio a deo est in pcō q̄si formale: ⁊ ꝓuersio ad creaturā q̄si materiale. Quāuis ergo leuare festucā de terra videat leue vel indifferēs: si tū fiat ꝓtra ꝓscīā est pcm̄: q⁹ tūc in aīo ꝑnitur realiter bonū incōmutabile: ⁊ ita fit auersio a creatore. ¶Secūdo modo ex cōplacētia q̄ in illo actu posset capi ⁊ capet. Uñ Aug. Nullū pcm̄ adeo veniale est: qō nō fiat mortale: dum placet. ¶Tertio modo ex dispositiōe seu ꝓcliuitate q̄ exinde cōtrahit: q⁹ per frequentē lapsum in venialia disponit homo ad mortale. Et ꝑm h intelligit illud dictū Greg. Uitasti grādia: vide ne obruaris arena. Hoc aūt dicit: q⁹ sepe de minimis pcīis: dū frequēter fiūt: ⁊ sic quasi cōtemnunt: venit ad magna. Sic de modica scintilla surgit q̄ndoq̄ magnus ignis. ¶Quarto modo ex ꝑgressu: q⁹ q̄n insurgit veniale: si nō ꝓhibetur: possit ꝑgredi vsq̄ ad mortale. Nō q⁹ ipm veniale (vt supᵹ tactū est) in sua substātia fieret mortale: sed q⁹ ex ipō occasionaliter fieret ꝑgrediendo mortale: vt patet in ꝓmis motibꝫ q̄ inter venialia cōputātur. Sed q̄n delectatio cōualescit intātū q⁹ ꝓsensus accedit: tūc ē pcm̄ mortale.

Unde sumatur numerus ⁊ sufficiētia septē viciorū capitaliū.

Otandū insup q⁹ vt aliqualiter supᵹ tactum est: septē sunt pcā seu vicia capitalia. s. superbia: inuidia: ira: accidia: auaricia: gula: luxuria: quoᵹ sufficientia seu numer⁹ pōt colligi. Uoluntatē cīm humanā frequēter cōtingit deordinari. Aut ergo deordinat⁹ q⁹ appetit qō nō est appetēdū: aut deordinat⁹ q⁹ refugit qō nō est refugiēdum. Si ꝓmo mō: aut appetit qō nō est appetēdū interius: ⁊ tūc peccat⁹ peccato superbie seu vane glie. Aut appetit qō nō est appetēdū exterius: ⁊ tunc peccat⁹ pcō auaricie. Aut appetit qō nō est appetēdū inferius quale est corꝓoris delectabile. Et istud iterᵹ est in duplici differētia. Quia aut illō delectabile qō sic inordinate appetit tēdit ad ꝓseruatiōē inuidui: ⁊ tūc peccat⁹ pcō gule. Aut tēdit ad ꝓseruatiōē speciei: vt coit⁹: et tūc peccat⁹ pcō luxurie. ¶Si secūdo mō: q̄n. s. uolūtas deordinat⁹ refugiendo qō nō est refugiēdū. Aut illud nō refugiēdū refugit ꝑm quersum instinctū potētie rōnal': ⁊ tūc peccat⁹ pcō inuidie. Aut illud refugit ꝑm quersum instinctū potētie irascibil': ⁊ tūc peccat⁹ peccato ire. Aut illud refugit ꝑm quersum instinctum potētie ꝺcupiscibil': ⁊ tūc peccat⁹ pcō accidie. ¶Et sic ꝓtz q⁹ q: sunt q̄tuor ꝓncipalia appetibilia: in qbꝫ uolūtatē humanam deordinari cōtingit: ⁊ tres solū sunt vires seu potentie anime ꝑm quaᵹ instinctū est fuga: ideo tm̄mō sunt septē peccata seu vicia capitalia.

Duplicī mō septē vicia capitalia se ostēdūt: nūc palā: nūc palliate.

Otādū insup q⁹ ista vicia septē seu peccata capitalia: q̄ndoq̄ palam ⁊ publice se ostēdūt: vt q̄n directe fiūt: q̄ndoq̄ ꝺo sub q̄dam spēcie boni palliata se ingerūt ⁊ decipiūt. Uñ supbia q̄ndoq̄ sic sibi ꝑsuadet. Uolo posse vt possim ꝓdesse. Inuidia sic sibi persuadet: bona alīs nō cupio: nec opto: me in ꝓsperitate successuū nimis extollant. Ira ꝺo sic ꝑsuadet. Nō debeo mala mihi illata tolerare: ne mihi inferri cōsuescant. Accidia sic sibi ꝑsuadet. Ad hoc mihi in laboribꝫ parco ne indiscrete aliquid aggrediens deficiā ⁊ indiscretiōis arguar. Auaricia sic sibi ꝑsuadet: mihi multa adhuc ꝓgrēāda veniunt: ne ꝓter casus fortuitos ā supuenire pñt in inopiā incidā: ⁊ sic furtū: rapinā vel aliud inīu-

stum cōmittā. Gula sic sibi psuadet. Corp⁹ meū cibis & potib⁹ delicatis nutrio: qđ in⁹ in sanitate ꝓseruet: fortuscꝫ efficiat: vt sic apti⁹ sit & valentius ad deo seruiendū. Luxuria sic sibi psuadet non est malū aliquādo tpe ad libitū & cōplacētiā viuere: & postea fortiter penitere.

Septem vicia capitalia

septē ferocib⁹ bestijs cōparant.

Q Otandū ꝓterea q ꝑdicta septē vicia seu pcā capitalia septē tam ferocib⁹ ꝙ inūdis bestijs cōparari cōsueuerūt. Superbia seu vana gloria cōparat leoni. Inuidia cōparat cani. Ira cōparat lupo. Accidia cōparat asino. Gula cōparat viso. Luxuria cōparatur porco. Auaricia cōparat cruco. ¶ Silr etiā cōparari ꝓsueuerūt septē grauib⁹ infirmitatibus. Superbia seu vana glia cōparat corpis inflatōi. Inuidia cōparat lepre. Ira cōparat frenesi. Accidia cōparat letargie. Auaricia ꝓparat hydropisi. Gula cōparat epilētie. Luxuria cōparat febri. Est insup notandū & bñ ꝓsiderādū q ista septem pcā seu vicia capitalia deuota ac freqñti passiōis christi meditatōe curant. Hā q debite ea q ipse dñs nr ihesus christ⁹ in sua sacratissima passiōe egit & sustinuit cōtēplat: repiet q hec septē mortifere pestes ibidē mirabilr curantur. Eteni sui sacri capitis in cruce humilima inclinatio curat superbiā. Sui sacri lateris aptio curat inuidiā. Oro sua ꝓ inimicis curat irā. Portatio crucꝫ curat accidiā. Traditio sui spūs patri sui corpis cruci: fue mris discipulo: & suarū vestiū suis crucifix⁹ ubo curat auariciam. Potatio aceti & fellis cura[illegible] gul[illegible] ...Et sua flagellatio curat luxuriā. ¶ Horādū insup q ꝑdictoꝝ pcōrum vnū ex alio nascit: qđ sic apparet. Superbia em̄: q⁹ oēs ꝓcellere vult & appetit: statim qñ aliquē sibi equari videt aut timet in se dolere & cōturbari incipit: ac exinde cōtra illū ad ipm̄ suum bonū quo sic eū sibi equari timet: impediendū ac diminuēdū mouet: & sic ex superbia nascit inuidia. Inuid⁹ ꝙ q⁹ de facili ei cui sic inuidet ira scitur: & ꝫ eū quasi toto spū cōmouet: iō ex inuidia nascit ira. Cū aūt sic ꝫ alū cōmot⁹ & iratus vindictā de illo appetat: & se vindicari ḡrat: in q si eū deficere cōtingat in aio suo cōtabescit & cō tristat: ideo ex ira nascit qđā mētalis tristicia: q a doctorib⁹ accidia nuncupat. Cū ꝙ sic aio tristis & ꝓtabescēs ꝙsolationē & quādā sui exaltationē: quā in seipso non habet in rebo exteriorib⁹ ḡrat: & quāto plura ꝙgregare poterit: maiorem se habiturū sperātiō ex accidia nascit auaricia. Auar⁹ aūt q bonis tpalib⁹ abūdat: & sic ea q ad delectationē in cibis & potib⁹ faciūt facili⁹ cōparet: ad sui libitū habere pōt: ideo ex auaricia nascit gula. Gula ꝙ ꝓpter vētris repletionē varias ciborū & potuū delectabiliū species ꝗbus reficit: facillime despumat i libidinē: ideo ex gula nascit luxuria. ¶ Horādū insup q plura ꝑdictoꝝ septē viciorū seu pcōrū capitaliū dicunt radices & initia seu cause aliorū diuersis tm̄ respectib⁹. ¶ Superbia em̄ ꝓmo ⁊ radit & inuū omnis pcī ꝓpter tres causas seu rōnes. Primo ꝓpter causam q in omni pcō inuenit. s. ꝓceptus dei q est q̄dā causa oīs pcī. Iste aūt ꝓceptus est auersio a creatore: que in omni pcō est: q⁹ in oī pcō ꝓponit bonū cōmutabile bono incōmutabili. Iste ꝓceptus nō nisi ex superbia procedit: & ex ea ꝙ maxime. Et iō ⁊ q sicut sine charitate alie virtutes nihil sunt: ita sine superbia alia vicia nihil sunt. Abstrahe superbiā: & habebis grām. Quia superbis deo⁹ resistit: humilib⁹ aūt dat grāz. ¶ Secundo ⁊ superbia radit & initiū oīs pcī: q⁹ fuit ꝓmū pcōꝝ. Hoc em̄ pcō peccauit ꝓmo diabolus in celo: & ꝓm⁹ homo in paradiso. ¶ Tertio ⁊ superbia radit & initiū oīs pcī: quia ex ea ꝑ prius & posteri⁹: hoc est mediate vl imediate nascunt alia vicia & pcā: vt aliqualiter supra ostensum est in notabili imediate precedenti. ¶ Libido etiā ꝑut Aug. ponit: dicit causa oīs pcī: sz alio respectu: ꝓpter. s. inordinatā delectationē q ex ipa libidine habet in creatura: q delectatio inordinate afficit & attrahit aiam & auertit a sūmo bono. Est em̄ libido volūtas inꝓba qua mouet aia rōnalis ad hoc q inordinate delectet in creatura. Et ex hac libidine oīa alia pcā ꝑm pri⁹ & posteri⁹: hoc est mediate vel imediate: alia tamen via seu ordine ꝙ a superbia insurgūt. ¶ Cupiditas etiā sicut ponit apl⁹: radit ⁊ oīm malorū: quasi eodē respectu iuxta suū esse: sicut ⁊ libido iuxta snū. Hā sicut libido (vt statim dictū est) dicit causa oīs pcī: ꝓpter inordinatā delectationē q ex ipsa libidine habet in creatura: q delectatio inordinate afficit & attrahit aiaz: & auertit a sūmo bono: sic cupiditas in suo ee ⁊ radit omniū malorū ex inordinato amore: q ex ipa cupiditate habet ad creaturā: q inordinat⁹ amor silr afficit & attrahit aiam: & a sūmo bono auertit. Ex quo inordinato amore oīa alia pcā ꝑm prius & posterius: hoc est mediate vel imediate: alia tm̄ via seu ordine ꝙ a superbia & ꝙ a libidine insurgūt & orunt. ¶ Luxuria etiā ꝑm Cassianū ⁊ radit oīs pcī: q⁹ carnales delectationes sunt nobis naturales: & ad naturalia pron sumus & inclinati: ac eis cuz difficultate resistim⁹. Attracta igit & affecta ꝓ luxuriā aīa: in oīa alia vicia faciliter & sine ꝙsideratiōe ac moderamine: ꝑm tm̄ prius & posteri⁹: hoc est mediate vel imediate ex vno. s. in aliud ꝓlabit: alia tm̄ via & ordine ꝙ ꝑ superbiā: & ꝙ ꝓ libidinē: & ꝙ ꝓ cupiditatē ¶ Post sunt ista pfusi⁹ declarari: sed ꝙtū ad breuitatez huius tractatuli ꝙuenit: satz sint q tacta sunt: qui

ampliora videre voluerit doctores habeat solē nes: z inter ceteros beatū Tho. scōa scōe. z sūmam de vicijs z virtutib⁹.

De septem vicijs capita

libus in speciali. Et primo differētia inter supbiam z inanē gloriā.

R Stis sic pnotatis dicendū venit de ḡlibet pdictoꝝ septē vicioꝝ capitaliū i specie seu in particulari. Et pmo de supbia Circa quā notādū est: q licet cōiter non fiat distinctio int supbiā z inanē gloriā: primo ponat in anis gloria filia supbie. Greg. m̄ inter eas differentiā ponit: primo supbiā dicit reginā z matrem oim vicioꝝ. Qđ intelligēdū est Grego. accepiſ se: put supbia ꝯsiderat ſm quādā redundātiā z generalitatē quā habet in alia pcā: inq̄tū. s. ex ipsa oia pcā orirī p̄nt. Et ſ̄ duplici via seu rōne. Uno mō p se z directe: inq̄tuꝝ s. alia pcā ordinant ad finē supbie: q̄ est ꝓpria excellentia: ad quā pōt ordinari q̄cūq̄ homo indebite z inordinate appetit. Alio mō indirecte z q̄si p accidēs removēdo phibēs inq̄tū. s. per supbiā homo legem diuinā ꝓtēnit: per quā phibet a peccādo: z transgredit mādata. Intelliḡit m̄ ſ̄ q̄n illa trās gressio mādatoꝝ fieret ex ꝓpōsito. Nā fieri posſet ex ignorātia vel infirmitate: q ibi nō esſet supbia. Ut igit̄ semp natura ipsoꝝ vicioꝝ clarī⁹ elucescat ꝓcedat h̄: opinionē Grego. insequendo. ¶ Differētia aūt que cōiter inter supbiā z inanē gloriā assignat est: q: licet in vtraq; sit īmoderatus z inordinat⁹ ꝓprie excellētie appetitus: q̄ scz nō est ſm rectā z debitā rōnē: in hoc m̄ differūt q: supbia excellentiā propriā inordinate appetit. Inanis ꝙo gl̄ia excellētie ꝓprie manifestationē: ita q supbia ꝓprie cōsiderat inq̄tū ille inordinatus ꝓprie excellētie appetit⁹ habet ab intra: etiā si non ab extra ꝓgrediat. Inanis gl̄ia trāsit ab extra: q: illā excellētiā appetit ab extra apparere: z manifestari.

De supbia in particu

lari put distinguit ab inani gloria: z ponit qua si regina aliorū vicioꝝ.

Icet ergo primo de supbia: q̄ sic vt aliq̄ v liter tactū est ſm Aug. diffinit: Supbia est p̄uersus ꝓprie celsitudinis appetitus Dicit etiā Aug. q supbia oīb⁹ boib⁹ inuidet: scz superioribus: q: eis non equat. Paribus: q: sibi cōpat. Inferioribus ne sibi equētur. ¶ Dicit etiā supbia oīs pcī radix z initiū: ꝓpter tres rōnes supi penul. ca. īmediate ꝓcedenti tactas. ¶ Greg. xxxi. li. mora. quattuor spēs supbie assignat. Prima est: cum homo bonū q̄d habet estimat se a seipso habere. Secūda spēs est cū homo bonū q̄d habet: sibi desuper datuꝝ credit: sed tm̄ se reputat illō ꝓ suis meritis accepisse. Tertia spēs est cū homo iactat se habere bonū q̄d nō habz. Quarta species est cum bō despectis ceteris appetit singulariter videri habere bonū q̄d habz. ¶ Et est aduertēdū: q ꝟ iactātia accipit q̄ntū ad interiorem cordis arrogantiā. Quia si caperet iactantiā q̄ntū ad exteriorē actū quo ḡs fallo se diceret vel laudaret habere bonū q̄d non habet magis ꝓprie pertineret ad pcm̄ inanis gl̄ie: z etiam ad pcm̄ mēdacij q̄ ad pcm̄ supbie put sumit hic z a btō Grego. ¶ Istaꝝ aūt quattuor specieruꝝ numer⁹ z sufficiētia sic sumit. Dictū est supbiaꝝ esse inordinatū ꝓprie excellētie appetitū. Oīs autem excellētia accedit boi rōne alicuⁱ⁹ boni q̄d habet. Bonū aūt q̄d habet homo triplicat p̄t cōsiderari. Uno modo ſm se. Alio modo ex parte cause qua habet. Tertio mō ex parte modi ipsi bonū habēdi. Respectu ꝓmi certū est q q̄nto bonum q̄d ḡs habet maiⁱ⁹ est: tāto p ſ̄ maiorē excellentiā cōsequit. Et quo ꝓ̄ingit q homo cuⁱ⁹ appetitus inordinate vel vltra modū sibi ꝓueniētem in suā ꝓprīā excellētiā tendit: sibi in aīo suo attribuit bonū q̄d nō habet: vel maiⁱ⁹ q̄ habet: z tūc est tertia spēs supbie supra posita: q̄ est scz cū ḡs iactat se habere bonū q̄d nō habz. Respectū secūdi certū est q q̄ homo bonū q̄d habet: habet ex seipso: ipse excellēⁱ⁹ habet q̄ si haberet ab alio. Et ex hinc ꝓcedit q homo cuⁱ⁹ appetit⁹ inordinate: z vltra modū debitū z sibi ꝓuenientē in suā ꝓprīā excellētiā tendit: illud bonū q̄d habet ab alio: estimat in suo aio: z sibi attribuit habere a seipso. Et q: duplicit aliq̄s pōt esse causa boni sui. Uno modo efficiēter. alio modo meritorie: ſm ſ̄ sumūt due ꝓme spēs supbie supi posite. Nam si homo illud bonuꝝ q̄d a deo habet: estimet z reputet se a semetipso habere z sic efficienter: tunc est ꝓma spēs supbie supi posite. Si ꝙo illud bonū q̄d a deo habet: estimet se z reputet a deo hīe ex suis meritis: z sic meritorie: z tūc est secūda spēs. Respectu tertij certū est q q̄nto aliq̄s bonū q̄d habet excellentiori modo q̄ alij possidet: tāto p hoc maiorē excellentiā cōsequit. Et hinc est q homo cuius appetitus inordinate z vltra modū debitū z sibi ꝓuenientē in suaꝝ ꝓprīā excellētiā tendit: illud bonū q̄d habet estimat in suo aio: z sibi attribuit excellētius habere q̄ ceteri: z tūc est quarta spēs supbie supi posite. s. cū ḡs despectis ceteris appetit singulariter videri habere bonū q̄d habet. ¶ Et ḡ̄ apparet clara sufficiētia specieꝝ supbie p Greg. assignata. ¶ Est tm̄ aduertēdū q ſm diuersos doctores plures z alie assignant supbie species. Hieron. assignat ingratitudinē speciē supbie. Aug. dicit q se excusare de pcō cōmisso: ad supbiā p̄tinet. Etiā p̄sumptio qua ḡs tendit ad assequēdū aliq̄d q̄d est supi se ad supbiā p̄tinere videt. Bern.

S

etiā duodecim gradus ponit supbie: q̄ sunt cu/
riositas: mētis leuitas: iepta letitia: iactātia: sin/
gularitas: arrogātia: p̄sumptio: defensio pcōz
simulata ꝓfessio: rebellio: libertas: peccādi ꝓsue
tudo. Sed q̄ debite cōsiderat oēs bmōi species
seu gradus ad q̄ttuor spēs p̄ Breg. vt tactū est
assignatas reduci pñt: z sub eis cōpbendūtur.
¶ Ham prima ingratitudo de qua loquit Die/
ro. reducit ad p̄mā spēm: qz ingrat⁹ sibi ꝓprie z
in effectu attribuere videt habere a semetipso il
lud bonū qđ ab alio habet: cū illud recognosce/
re nolit. Excusatio de pctis ó qua loquit Aug.
ꝓprie pinet ad tertiā spēm: qz sic se excusans vi/
detur se iactare habere bonū qđ nō habet. s. bo/
num innocētie. Presumptio aūt qua q̄s tēdit in
id qđ sup ipm est ꝓprie ad quartā spēz pertinet
sm quam q̄s appetit p̄ alqs singlariter videri.
¶ Duodecim ꝑo grad⁹ supbie q̄s ponit Bern̄.
licet sm q̄d z sm modū accipiēdi ipsius Bern̄.
ad supbiā pincāt: nō oēs ñ accipiunt sm ipaz
ꝓpriā naturā seu essentiā supbie cui assignātur.
Sed sumunt aliq̄ tam sm diuersas boīm cōdi
tiones q̄z sm cōparationē ad gradus boīm: qui
vel sunt maiores vel equales vel minores. Nō
solū etiā in dictis duodecim gradibꝰ tangūtur
spēs aliq̄ supbie: sed etiā q̄dā ipam supbiā añce
dentia z q̄dā ꝓsequētia. ¶ Sumunt etiā pdicti
duodecim gradus supbie a Bern̄. assignati per
oppositū ad duodecim ḡdus humilitat̄: quos
btūs Benedict⁹ in sua regula ponit. ¶ Primus
eñ gradus humilitatis ab ipo beato benedicto
assignat⁹ est corde z ope semp humilitatē osten
dere desiderio in terrā aspectu. Cōtra quē ponit
Bern̄. primū gradū supbie: curiositatē. Ā iu/
sta qđ dicat: Dēs boīs supsi⁹ incuriosa: qđ ex
ꝓprioz meritoz vana estimatiōe pceditalioz
cōiter curiosa efficat: z iam vel ad ea q̄ ad ipsam
nō spectāt inoderate cognoscēda: vel mores vi
ciaq̄ alioz inquirēda se trāsferr: hinc inde ocul'
vagari: capiteq̄ erecto ac auribꝰ suspensis ince/
dere incipit. Secūd⁹ grad⁹ humilitatis a dicto
beato benedicto assignat⁹ est vt pauca ꝑba z rō
nabilia quis loquat: z nō clamosa voce. Cōtra
quā ponit Bern̄. secūdū gradū supbie leuitatez
mentis: quā ex gradu pcēdēti oriri ponit. Ā qz
vt dicat: animꝰ boīs nulla sui cura aggrauatus
dum mores z vicia alioz curiose circūspicit: in
quādā leuitatē z instabilitatē transit. Ham dū
nunc aliquos sibi supiores aspicat iam se supari
dolet: z per inuidiā tabescit. Dum ꝑo nūc alios
sibi inferiores cernit: q̄ quādā vanā excellentiā
puerliter bilarescit. Nūc pauca z mordacia lo/
quitur: nūc multa z inania: nunc risu: nūc lucri
plena. ¶ Tert⁹ gradus humilitatis a btō bene/
dicto assignatus: vt q̄s nō sit facilis aut ꝓmpt⁹
in risum, Cōtra quē ponit Bern̄. tertiū gradus
supbie: ineptā letitiā: quā ex duobꝰ gradibꝰ imme
diate pcēdētibꝰ oriri dicit. Ā dum p̄ curiosita/
tez ad animi seu mētis leuitatē quis deuenit: z
gaudiū qđ ex sui p̄sumptiōe cōcepit: p̄ trūcias
quā interdū de alienis bonis ꝓtrahit interpola
ri metuit: tam ad remediū falsē ꝓsolatiōis cō/
fugiēta vt bene sibi cōsc⁹: vl' sui obliuus: vl' ab
omni culpa absolut⁹ putet. Nūc apparet in frō
te hilaritas: nūc in signis scurrilitas: nūc ad io/
cum ꝓnitas: nūc vanitas in incessu: nūc facili
tas in risu. ¶ Quart⁹ gradus humilitatis a dic/
to btō benedicto assignat⁹ est taciturnitas vsq̄z
ad interrogationē. Cōtra quē ponit btūs Ber/
ñ. q̄rtū gradū supbie: iactātiā: quā ex pcēdēti gra/
du oriri dicit. Ham dū mēte in ineptā letitiā re
soluta: vanitas crescere z grossescere incepit: iaz
necesse est vt laxato sinu ab extra erūpat: queric
tūc ꝺbo omne qđ sentit effundat: p̄uenit interro
gantē: nō q̄renti rūdet. Nūc q̄rit z soluit: nūc ie
iunia laudat: cōmēdat vigilias: somnia ꝓfert z
vīsiones. ¶ Quint⁹ grad⁹ humilitatis a btō Be
nedicto assignat⁹ est tenere qđ habet cōmunis
obseruātia. Cōtra quē btūs Bern̄. q̄tū gradū
supbie ponit singularitatē: quā ex pcēdēti gra/
du oriri dicit. Turpe eñ esset ei q̄ se supra cete/
ros extollit z iactat: nisi plus vel aliter q̄z ceteri
aliquid speciale ageret: quo vltra eos apparere
possit. Talis plus sibi de aliquo particulari bo
no qđ se facere estimat blandit: q̄z si decies plus
in cōitate faceret. Pallorē suū in vultu: z macies
in manibꝰ: z talia q̄ in seipso videre pōt speculat
ad sua particularia strēnu⁹: ad cōia piger: vigi/
lat in lecto z dormitat i choro: z bmōi. ¶ Sext⁹
grad⁹ humilitatis a dicto beato Benedicto as/
signatus est credere z pnunciare se oibꝰ vilioꝛē
Cōtra quē ponit Bern̄. sextū gradū supbie ar/
rogantiā: quā ex pcēdēti gradu oriri dicat. Ha z
cum q̄s talia opa sic singulariter agit: iam apō
simpliciores eius fama seu opinio crescere inci/
pit: q̄ ipsa eius opa que vident ꝓbāt: qz discerne
re nesciūt qua intētiōe pcedāt. Sicq̄z dum mi/
ser ille ab alijs beatificat: apud se in errorē indu
citur. Credit eñ qđ audit: sed quid intēdat nō
attēdit: z dum plus de seipso alijs q̄z sibi credit:
non solū ꝑbo aut operū ostentatiōe: ꝓbitatē de/
monstrat: sed interno etiaz sui cordis affectu se
alqs sanctiorē credit z reputat. ¶ Septim⁹ gra/
dus humilitatis ab ipo beato Benedicto assi/
gnatus est se ad oīa indignū z inutilē credere z
ꝓfiteri. Cōtra quē ponit btūs Bern̄. septimuz
gradū supbie: p̄sumptionē: quā ex pcēdēti gra/
du oriri dicit. Ā q̄ se in aīo alios pcellere pu
tat: quō esse pōt quin plus de se q̄z de alijs pesu
mat Talis ꝓnus in ꝓuentu residet: ꝓnus in
cōsilijs respōdet: nō vocat⁹ accedit: non iussus
se intromittit: q̄cq̄d ipse fecerit recte factū q̄cq̄d

ꝓ̃o non fecerit inordinate factum reputat: si vt optat non ꝓmoueat: supiorē suū aut inuidum aut decepti̇ iudicat: in minoribus obedire indignatur: qz ad maiora se reputat idoneū. ¶ Octauus gradꝰ humilitatis a dicto beato Benedicto assignatꝰ est ꝓfessio pcōz. Cōtra quē ponit Bern̄. octauū gradū superbie defensionē pcōrū: quā ex p̄cedēti gradu oriri dicit. Eteni ꝙ se faciliter ad oīa ingerit impossibile quasi est quin aliqñ deficiat. Cum ergo talis a suo supiori corrigi cepit culpā suā (qz hr̄e nō putat) nō agnoscit z tūc in varias pcōz suoz excusatōes se ponit. Aut em̄ fecisse negat: aut fecisse cōfitet: sed ꝙ bene fecit: aut si male se fecisse fateat: dicit tm̄ ꝙ nō multū male: z si multū male ꝙ nō mala intētione. Et si iterū de mala intētiōe cōuincat: alienat se dicit suasiōe peccasse. Et quō talis ꝙ apta defendit: malas suī cordis cogitatiōes reuelaret? ¶ Nonus gradꝰ humilitatis a dicto Būdicto assignatꝰ est. ꝓ obediētia in duris z aspis patientiā amplecti. Cōtra quē ponit Bern̄. nonū gradū superbie: simulatā ꝓfessionē quā ex p̄cedēti gradu oriri dicit. Hā ꝙ (vt dictū est) sic ex arrogantia z ꝓsumptiōe pcā sua excusant: si (vt interdū ꝓngere pōt) de manifestioribꝫ culpis arguant sciētes ꝙ si defenderēt: non crederet eis. ad subtiliora se conuertūt argumēta defensionis ꝙ̃ba rndendo dolose ꝓfessiōis. Hūc eteni vultū demutūt: coꝓ̄ pternunt: lachrymas sibi si pñt extorq̄nt: suspiria z gemit? emittūt. Sed si eis leuis aliq̄ ꝓtumelia aut exigua pena inferatur: iam suā simulationē dissimulare non valentes: murmurare: frēdere: irasci z ꝓturbari incipiūt. ¶ Decimus gradus humilitatis a dicto beato Benedicto assignatꝰ est: vt cum obedientia ꝙ̃s se subiciat maiori. Cōtra quē ponit Bern̄. decimū gradū superbie: rebellionē quā ex p̄cedenti gradu oriri dicit. Cum em̄ sic simulate suā culpā ꝓfitēs penā sibi impositā impatiēter sustinet seq; iam ab alijs notari: ac suā falsitatē cōspici: z exinde suā opinionē z laudez diminui videt: grandē in corde suo superbo ꝓfusionē habet: valde tūc difficile est talē hmōi vniuersoz indicia tactū acq̄escere: sed mox frontosus impudēs z quasi desperatus in rebellionē corruit. Et qui prius solū fratres ꝓtēpserat: iam impudēter et pōtēter inobediēs etiā ꝓtēnit magr̄m. ¶ Undecimus gradus humilitatis a dicto btō Benedicto assignatꝰ est. Ut ꝙ̃s volūtatē ꝓpriā nō delectetur implere. Cōtra quē ponit Bern̄. vndecimū gradū superbie libertatē peccādi: quā ex p̄cedenti gradu oriri dicit. Hā cum subditus mgr̄m vel superiorē nō timere incipit: nec ꝓximos seu fratres: aut sodales habet quos vereat: in quadam securitate maioriq; libertate ad sua desideria implenda ꝓfluit: in ipsisq; adimplēdis delectatur z ꝯsuis fortitan nō penit? in ꝓncipio dei formidine abiecta quasi vadū tēptās: illicita cū quodā timore ꝓficiat: postmodū tm̄ pedetētim in viciorū gurgitē intrat. ¶ Duodecim? gradꝰ humilitatis a dicto btō Benedicto assignatus est. Ut ꝙ̃s deū timeat: z memor sit oim̄ q̄ p̄cepit. Cōtra quē ponit Bern̄. duodecimū gradū superbie: consuetudinē peccādi quā ex p̄cedēti gradu oriri dicit. Hā postq̄ terribili dei iudicio ꝓma flagitia impunitas sequit: tūc p quādā frequētiā malorū actuū homo in quādā peccādi ꝓsuetudinē trahit. Et hinc carnalibꝫ desideriꝭ absoꝓt? rōnisq; ac timoris dei oblit? indifferēter suis libitis vtit. Nec ab illicitis cogitādis z pagēdis retringit: sed ꝙcquid sibi in corde: in ore: in manu occurrit: machinatur: garrit z opat malinolus quidē: magniloqu?: facinorosus. ¶ Istoruz duodecim graduū numer? ex hoc accipit: qz hō p superbiā cōtēr iniuriat vel deo vel hoī cui debz esse inferior: vel hoī cui debet esse par. Sex ꝓmi gradꝰ determinat ꝑm iniuriā q̄ p superbiā fit hoī cui debet quis esse par. Quatuor alij sequētes gradus determinant ꝑm iniuriā q̄ per superbiaz fit hoī: cui quis debet esse inferior. Duo ꝓo vltimi gradus determinant ꝯtum ad iniuriā que p superbiā imediate deo fit. Et notāter dicit imediate: qz etiā alij gradus redūdāt in deū: sed nō imediate: imo mediāte primo. ¶ Gradus aūt dicūtur: qz a minori ad maiorē fit ꝓgressus. Etiā ꝓpter grauedinē pcōz que iuxta illos ḡdus cōmittunt. ꝓmꝰ em̄ gradus malus est: secūdꝰ peior: z sic ascēdendo vsq; ad vltimū: q̄ repiet esse pessimꝰ oim̄. Unde iniuria que fit respectu patris est minor: illa que fit respectu supioris ē maior: sed illa que fit respectu dei est maxima: ꝓpter qō p̄dicti gradus taliter ordinant.

De vicio seu peccato inanis glorie.

Tunc dicendū est de inani gloria quam B. rego. ponit esse primū viciū capitale. Que sic describit: Inanis gloria est inordinatus appetitus laudis: glorie z bonoris. Finis em̄ principalis inanis glie est manifestatio ꝓprie excellēte. ¶ Inanis glorie septē a beato B. rego. xxxi. li. moral. filie assignant. s. inobedientia: iactātia: hypocrisis: ptēno: pinatia: discordia: nouitatū ꝓsumptio. Quaz numer? seu sufficiēna sic sumit: Finis inanis glorie vt supdictū est: est manifestatio ꝓprie excellēte. Ad manifestationē aūt ꝓprie excellēte p̄t ꝙs dupliciter tendere. Uno modo directe: alio mō indirecte. Si directe: aut fit p ꝙ̃ba: aut fit p facta. Si per ꝙ̃ba: tūc est iactantia: Si p facta. Aut illa facta sunt ꝓa z aliquā admiratiōnē i portātia: alis nulla ꝓsequeret glia: z tunc est nouitatū ꝓsumptio.

Nam eas solēt boies magis aimirari. Si autem per facta ⁊ aliquā āmiratiōnē (vt dictū est) habēta: sed tñ nō vera: imo victa: ⁊ tūc est hypocrisis. Si aūt tēdit homo ad manifestationē ꝓprie excellētie secūdo modo. ſ. indirecte. Et ħ pt ꝓtingere q̄druplicit. ſ. vel q̄tū ad intellectū: vel q̄tū ad voluntatē: vel q̄tū ad locutionē: vl q̄tū ad factū. Si ꝓmo mō. ſ. q̄tū ad intellectū: ⁊ tūc est ꝓtinacia: ꝑ quā. ſ. homo ad suā excellētiā ostēdā nimis innitit sue ꝓprie sententie nolēs cedere sententie melioris. Si secūdo modo. ſ. q̄tum ad voluntatē: ⁊ tūc est discordia: ꝑ quā. ſ. homo ad suā excellētiā ostētādā: non vult a ꝓpria volūtate discedere: vt in aliū seu in alio ꝓcordet. Si tertio modo. ſ. q̄tum ad locutionē: ⁊ sic est cōtentio ꝑ quā. ſ. homo ad suā excellentiā ostentandaz clamose verbis cōtra aliū lingat volens vincere ⁊ obtinere. Si quarto modo. ſ. q̄tū ad factū: ⁊ sic est inobedientia: ꝑ quā. ſ. homo ad suā excellentiā ostētādā nō vult exeq̄ ꝓceptū superioris ne exequēdo videat in aliquo inferior.

De vicio seu peccato inuidie.

Subsequenter de inuidia tractādū venit
Que ſm Aug. est dolor seu odiū felicitatis aliene. Scōm ꝙo Joh. Damasce. est tristicia de alienis bonis. Et dicit inuidia a nō vidēdo: q3 scz bona alioz videre nō pōt: seu nō libēter videt. Et q3 displicētia boni alteri⁹ q̄ interius habet pōt quodāmodo ꝑ actū visiōis exteri⁹ denotari seu ꝓpriō ꝓprie ō: inuidia a nō vidēdo. i. non libēter vidēdo. Hā sic dicit Seneca: Quicqd mente fugimus: in gestū oculi vix videmus. Et ideo illa interior displicētia ꝓprie inuidia dicit. ¶ Ipsi⁹ aūt inuidie quinq3 ꝑ ſre. assidnant filie. exti. moral. ſ. odiū: susurratio: detractio: exultatio in aduersis ꝓximi: afflictio in eius ꝓsperis. ¶ Quarū numerus seu sufficiētia sic accipit. In conatu em̄ inuidie: qñ. ſ. aliqs cōtra aliū inuidia in alio mot⁹ ipam ad effectū ꝓducere nititur: aliqd est tanq3 ꝓncipiū: aliqd tāq3 medium: aliquid tanq3 terminus seu finis. Illud aūt qō est tanq3 ꝓncipiū: est vt ꝓmo inuidus apud alios ꝓbo diminuat gloriā seu famā boīs. Et ħ pōt cōtingere dupliciter. Vel in occulto: ⁊ tunc est susurratio: que est qñ aliquis malum occulte de suo ꝓximo dicit: eius famā denigrādo. Et iuxta Isiō. dicit a sono locutiōis: q3 ꝓprie fit in aure ⁊ secrete: non in facie boīm. Vel intēdit inuid⁹ gliaz alteri⁹ diminuere in manifesto seu in apto: ⁊ tūc est detractio: que est qñ aliqs apte malū de suo ꝓximo dicit: eiusq3 famā denigrat: ledit ⁊ diminuit. Et tñ circa ista duo pcā aduertendū: q3 ſm Tho. ipa in materia cōueniunt ⁊ etiā in forma siue mō loq̄ndi: q3 vtrobiq3 malū de ꝓximo occulte dz. Et intellige ħ occulte. ſ. nō audiēte eo de q̄ sic malū dz. Et hinc est q̄ ꝓpter istā silitudinē vnū ꝑ alio sepe sumit. Differūt tñ in specie respectu finis ad quē fert intētio. Haz ꝓpria⁹ intētio detractoris est famā ꝓximi denigrare. Tñ illa ꝓpiue mala de ꝓximo ꝓferunt: ex q̄bꝰ ipe ꝓximꝰ infamari possit: vl ei⁹ fama diminui. Susurrōis ꝙo intētio ꝓpria⁹ est illū cui hec invidet ꝑ mala q̄ de eo dic ab amicicia alioz separare. Detractor etiā ꝓprie est q̄ apte ⁊ in facie bonum mala de aliq̄ loquit. Susurro aūt ad p̄ē ⁊ secrete: ⁊ q̄si in aure: vt tā tactū ē. Illud aūt qō est tanq3 medium: est q̄ inuid⁹ facto ꝑ se: nec ꝑ aliū cōmodū ⁊ vtilitatē seu ꝓfectū alteri⁹ ipediat seu diminuat. Et tūc aut illō facere ⁊ adimplere pōt: ⁊ tūc exinde venit ⁊ oritꝝ exultatio in aduersis ꝓximi: aut nō: ⁊ tūc exinde venit ⁊ oritꝝ afflictio in ꝓsperis ꝓximi. Illud autē qō in inuidia est tanq3 termin⁹ seu finis cōsistit in ipso odio: qō inuid⁹ de ꝓsona cui invidet habet. Haz sicut bonū qō delectat: causat amorē: sic illud qō ꝓximat causat odiuz. ¶ Est tñ ꝑ clariorē ꝓmissoꝝ intellectu aduertēdū q̄ afflictio in ꝓsperis ꝓximi dupliciter pt ꝓsiderari. Uno mō sm quandā generalitatē: qñ. ſ. aliqs de ꝓsperis alicui⁹ inq̄tū habz aliq̄ gl̄iam seu famā: tristat. Et tunc afflictio in ꝓsperis ꝓximi nō est filia inuidie: imo est ipa inuidia met. Alio mō magis particulariter inq̄tū. ſ. aliqs de ꝓsperis ꝓximi q̄ ipe nitebat ipedire tristatur: inq̄tū. ſ. ꝑ suū conatū cueniūt: ⁊ tūc ē ꝓpria filia inuidie. Exultatio em̄ in aduersis ꝓximi nō est directe idē qō inuidia: sz ex ea sequit ⁊ nascit exultatio de malo cuiusdē. ¶ Est etiā notādū q̄ ē q̄dā inuidia q̄ int̄ gr̄uissima pcā cōputat. ſ. inuidētia fraterne gr̄e: qñ. ſ. aliqs nō solū de bono ꝓximi dolet: sz etiā ō ipō augmēto gr̄e dei qō ipe ꝓximꝰ bz. Et hmōi inuidia ponit pctm̄ in ſpm̄ scm̄. Quia ꝑ hmōi inuidiā hō q̄dāmō videtur spūiscō inuidere: eo q̄ in suis opibꝰ gl̄ificatur. Et iō ponit hmōi inuidia species peccan in spiritūsanctū: vt tang⁹ infra videbit: vbi de peccato in spiritūsanctū aget. Notanduz etiā q̄ licet interdū inuidia zelus nominet: ⁊ interdū ꝓ zelo accipiat: est tñ inter ea realis differentia. Pro quo sciendū q̄ tristicia de alienis bonis potest quattuor modis de causis cōtingere. Uno modo qñ aliqs dolet de bono alicui⁹ inquātū ex eo timet sibi ꝓpsi vl alijs bonis viris nocumentum ꝓuenire: ⁊ talis tristicia non est inuidia: ⁊ potest esse sine peccato. Secūdo modo quādo aliquis dolet de bono alterius: nō inq̄tū ille alter illud bonū habet: sed ex eo inq̄tū ipse q̄ invidet sibi bonū in se nō bz: imo sibi deest ꝑ vtendo tñ ad bonū finē: ⁊ ista tristicia nō est inuidia: sed est ꝓprie zelus. Et si iste zelus sit circa bona virtuosa seu bonesta laudabil est. Juxta illud. i. ad

Ebo. xiiij. Emulamini spualia. Si autē sit de bonis tpalib⁹ pōt eē ⁊ cū pctō ⁊ sine pctō iuxta dois sic zelāris intēcionē. ¶Tercio mō qñ aliqs de bonis alteri⁹ dolet seu tristat: inq̄tū ille cui illud bonū accidit est ipo bono indignus. Et ista tristicia nō pōt ꝓprie oriri ex bonis virtuosis seu honestis: et q̄bus aliqs iustus ⁊ ꝓbuosus effici pōt: qz iā q̄dāmō sibipsi repugnaret. Si vero oriatur ⁊ veniat ex bonis tpalib⁹: cū ꝛz doctrinā fidei tpalia bona q̄ indignis ꝓueniūt ex iusta ꝺi ordinatiōe disponātur: vel ad eo⁹ dānationē: et bmōi bona tpalia q̄si nihil sint in ꝓpatōe ad bona futura q̄ fruātur bonis: ideo hmōi tristicia p bibet. Juxta illō ꝑs. Noli emulari in malignātibus: neq; zelaueris faciētes iniq̄tatē. Et alibi. Pene effusi sūt gressus mei: qz zelaui sup iniq̄s: pacē pctō⁹ vidēs. ¶Quarto mō qñ aliqs dolet seu tristatur de bonis alterius: inq̄tū. s. ille alter ipm in dictis bonis excellit seu excedit. Et hec tristicia est ꝓprie inuidia: ⁊ est semp prauа ⁊ pcām qz dolet de eo de quo gaudendū est. s. de bono p ximi: ⁊ sic ꝓprie accipitur hic.

De vicio seu peccato ire

Jcendū indevenit de ira: q̄ ꝛm Aug. sic describit. Ira est vlciscendi libido. Scōm vero Eassiodo⁹ sic describit. Ira est imoderat⁹ animi motus cōcitatus ad penā seu vindictā. Et itelligit hec diffinitio nō de ira q̄ ꝓcedit seu denoiat per zelū: q̄ ē qñ quis ꝛ ipa vicia mouet ꝛm ordinē rōnis ad bonū finē: qz etiā hō inordinatū sibipsi ꝓpter sua pctā ⁊ vicia irascit: sed intelligit de ira q̄ ꝓcedit ⁊ nominatur ꝓ viciū: de qua etiā solū hic agendū est. ¶Ira eñ duplex ꝛz eē. s. nature ⁊ morīs. Quo ad esse nature nō est ꝓprie nisi passio quedā: rōne cui⁹ passionis sic pure seu absolute ꝓsiderate ira nō est pctm: imo magis est pena: quo vero ad eē moris seu morale: inq̄tū illa passio ordinat a debito ordine rōnis debitoq; fine: tūc dicit ⁊ importat viciū ⁊ pctm. Jā ira ulto mō nō dicit puram passionē: imo q̄ndā actionē q̄ ordinat hō ⁊ q̄tū ad deū ⁊ q̄tū ad ꝓximū. Vult eñ a se vindictā etq̄rere quā nō debet nisi a deo vel a iudice ꝓstituto exꝑetere. Vel illam vindictā exercere appetit ꝓtra illū q̄ nō meruit: vel vltra id qđ meruit: vel nō ꝛm legitimū modū ⁊ ordinē: vel nō ꝓpter debitū finē. Ꝟ re. xxxj. li. mora. sex assignat ire filias: q̄ sunt ira: tumor mētis: ꝓtumelia: clamor: indignatio: blasphemia. ¶Quaꝫ numer⁹ seu sufficiēcia sic accipit. Tripl̄r pōt ira ꝓsiderari vno mō ꝛm q̄ est in corde: ſcō mō ꝓut est in ore seu locutiōe: tercio modo ꝓut est in facto seu ope. Quo ad ꝓmū modū. s. inq̄tū ira est i corde nascūtur duo vicia. Unū in respectu ad illū ꝓtra quē hō irascit: qz. s. eū quodāmō abhorret ⁊ indignū reputat vt sibi tale vel tale q̄d fecerit: ⁊ tūc est indignatio. Aliud viciū qđ inde nascatur est in respectu ad ipm hoiez met qui irascit: inq̄tuꝫ sez in alio suo diuersas vindicte vias excogitat: et talibus excogitatiōibꝫ aīm suū replet: ⁊ tūc est tumor mētis. Quo vero ad ſcōz modū. s. inq̄tū ira ostendit in ore seu locutōe: hoc ꝓtingere pōt dupl̄r. Uno mō qñ hō suā demōstrat irā p verba inordiata ꝓfusa alta ⁊ indignatiua: ⁊ tūc est clamor. Alio mō qñ suā demōstrat irā in verba iniuriosa ꝓrūpendo. Et hoc iterꝫ dupl̄r. Jā vel illud fit in deū aut sanctos: ⁊ tūc est blasphemia aut fit in ꝓximū: ⁊ tūc est ꝓtumelia. Quo ad tertium modū. s. inq̄tū ira oūditur in ope. s. qñ ꝓcedit vsq; ad factū: ⁊ tūc oriūtur rixe p q̄s hic intelligūtur ⁊ accipiūtur oia nocumēta q̄ facta occasione rixe ꝓmis inferri solent: vt sunt pulsationes: ꝓcussiōes ⁊ hmōi. ¶Et insup aduertendꝫ q̄ (vt sup aliq̄liter tactū est) aliqđ viciū pōt eē filia vni⁹ vicij capitalis: ⁊ nihilomin⁹ inedꝫ ex alio vicio capitali ꝓcedere: ⁊ hoc diuersis respectibus ⁊ ꝓsiderationibus: sicut in hoc ꝓsenti ꝓposito blasphemia inq̄tū aliqs in eā et deliberata mēte ꝓrūpit: tūc ꝓcedit ex superbia hois ꝓtra deū se erigēntis. Unde Eccli. x. Initiū superbie hois apostatare a deo. i. ab ei⁹ veneratiōe seu honoratione recedere. Inq̄tū vero hō nō ex deliberata mente sed ex quadā ꝓmotione seu furore animi in blasphemiā ꝓrūpit: sic ꝓcedit ex ira: ⁊ est filia ire. ¶Simil̄r tumor mētis nō accipit hic ꝓ vana ⁊ superba excogitatiōe ꝓprie excellentie: qua quis aīm suū implet: qz tūc idem esset in effectu qđ superbia: sed accipitur hic ꝓ quodā interiori conatu siue excogitatiōe hois: vindictā ex ira appetentis ⁊ in alio excogitātis. Simil̄r posset dici de odio quod ex ira nasci pōt: cū tamen ponat ex inuidia nasci: ⁊ eius filia sit: sicut supra declaratū est capitulo ymediate ꝓcedēti. ¶Utrum aūt teneatur quis iniuriā sibi factā inimico requirēti remittere distinguendū est. Ex iniuria eñ tria oriri solent ꝓmū est rancor in affectu. Scōm rancoris signū in effectu. Terciū est actio contra iniuriantē. ꝓmū tenetur quilibet statim remittere etiam si nō rogetur. Secundū tenetur quis remittere si rogetur: sez veniā petenti. ⁊ iuxta suam facultatē emēdare parato. Terciū non tenetur quis remittere. ¶An antē ille cui facta est iniuria debeat amicitiā quererē? Sciendum est q̄ duplex est debitum: ꝓmū est necessitatis: scōm est perfectionis. Quantū ad ꝓmū. s. debitum necessitatis sine quo. s. non est salus: iniuriatus nō tenetur ad reconciliationē ⁊ amiciciam querere. Quantum vero ad secundū debitū dicit Ern. q̄ talis iniuriatus debet reconciliationem ⁊ amiciciā querere: et hoc maxime vt ex inde duplicē coronā accipiat. Unā quia iniuriam

passus est: alterã q: ꝑus rogauit. ¶ Notandum postremo quo ad hoc capitulũ ꝙ reddere malũ pro malo est fragilitatis: reddere malũ p bono est puersitatis: reddere bonũ pro bono est ecta/tis: reddere bonũ pro malo est charitatis.

De vicio seu peccato acedie.

y Ubsequẽter dicendũ venit de acedia ſ q̃ ſm aliquos sic describit. Acedia est de ꝓtriũ laudabili exercitio: vtriusq; boꝝ languida delectatio. Aliter sic de/scribitur. Acedia est diffidẽtia de ꝓpriis viribꝰ ⁊ dei auxilio quo ad ardua bona impleda. Scõz alios sic. Acedia est torpor mẽtis bona inchoa/re aut ꝓficere negligẽter. ¶ Notandũ aũt ꝙ Isi/dorus acediã a tristicia distinguit dicẽs tristiciã eẽ inꝯtũ bõ recedit a bono ad qõ tenetur tanꝯ a graui ⁊ laborioso. Acediã vero dicit eẽ inꝯtũ bõ ab illo bono diuino seu ſpũali se cõuertit ad quietẽ indebitã. Brego. vero acediã tristiciã no minat: et videt cõuenienꝰ q: tristicia de se ſm quã aliquis a graui laborioso opere recedit: vel ſm quã aliq̃bus alios causis tristatur nõ est vi/ciũ ſpẽale ab alys distinctũ. Sed tũc solũ ſpẽale viciũ dicit: inꝯtũ bõ ꝓtristatur de bono diuino seu ſpũali: ⁊ tũc darũ est ad rõnẽ acedie ptinere q̃ se ex eo ad q̃tẽ indebitã cõuertit: inꝯtũ. ſ. bo/num diuinũ seu ſpũale aſpnat. Et ſm hoc duo noia habet ꝓpie rõ acedie: q: inꝯtuz est auersio a bono diuino ex eo ꝙ graue estimat: tunc dicit tristicia: sed inꝯtũ est ſpreto ipo bono diuino cõ uersio ad creaturã. ſ. ad quietẽ indebitã: ex eo q: leuis estimat ⁊ placens: rõne huiꝰ dicit acedia. Et q̃bus ptz ꝙ hoc viciũ inꝯtũ est vel dicit tri/ſticia opponit leticie ſpũali. Sed ꝓut est ⁊ voca tur acedia: opponit virtuti fortitudinis q̃ ꝓſiſtit in arduis aggrediẽdis ⁊ in ſuſtinẽdis aduerſis Et denoiatur acedia ab acedine: q: per caz aĩa habet quandã acedinẽ q̃ndãq; gustus ſpũalis indiſpoſitionẽ de bono diuio seu ſpũali difficili ¶ Sed ſm bñ Bre. xxxj. li. nota. ſer assignant acedie filie. ſ. malicia: rancor: puſillanimitas: de ſperatio: torpor circa p̃cepta: euagatio mentis circa illicita. Quaꝝ numerꝰ seu ſufficiẽtia sic ac cipi põt. Cũ eĩm ultra pẽm in etbi. nullus diu abſq; delectatiõe poſſit cũ tristicia manere: et vt tactũ est: acedia ſit tristicia de bono diuio tanꝯ de graui ⁊ laborioſo: euenit ꝙ acedioſus tendit ⁊ laborat ad hoc ꝙ a ſua tristicia ſe extimat ⁊ li/beret seu recedat. Duplici aũt via põt aliquis a tristicia recedere. Uno mõ vt a cõtristantib⁹ rece dat. Scõo mõ vt ad alia in q̃bus delectari poſ/ſit tranſeat. Sicut ſm eundẽ pẽm cõiter videt ꝙ illi boies qui nõ pñt in delectatiõib⁹ ſpũalib⁹ gaudere ſe tranſferũt ad delectatiões corpales.

Reſpectu pmi mẽbri in receſſu seu fuga a cõtri ſtantib⁹ talis ꝓcessus attẽditur. Nam ꝓmo bõ ipa cõtriſtantia fugit. Scõo interdu vltra p:o/greditur ita vt ipa q̃ tristiciã ingerũt impugnet. Reſpectu vtiq; pmi vltoꝝ duoꝝ. ſ. fuge ꝓtristatiõ bona ſpũalia de q̃bus accedia tristatur: tunc vel ipe finis. ſ. deus: vel ea bona q̃ ordinãtur ad ipm finẽ. Fuga aut ipius finis fit per deſperationẽ. Eoꝝ aũt bonoꝝ q̃ sunt ad ipm finẽ: ſiquidẽ sunt ardua: vtputa ea que ſubsunt ꝓfiqs euangelicis fuga fit per puſillanimitatẽ. Si vero nõ sint ar dua: sed ſolu que ptinent ad cõem iuſticiã: fuga fit per torporẽ circa p̃cepta. ¶ Reſpectu ſcõi uto rum duoꝝ dupliciter fit ipoꝝ bonoꝝ ſpũaliũ impu/gnatio. Quiq; eĩm fit indirecte: ꝙ. ſ. boies q̃ ad ip la bona ſpũalia inducũt: ⁊ tũc est rancor. Quiq; vero viteri⁹ ſe extẽdit directe. ſ. ad ipa etiã ſpũa/lia bona que cõtriſtant. In quoꝝ de. elationem aliquis ex ipa tristicia adducatur: et tũc est ꝓpie malicia ¶ Reſpectu ſcõi mẽbri ꝓncipalis: inꝯ/tum. ſ. aliqs ꝓpter tristiciã bonoꝝ ſpũaliũ ſe ab ipis bonis ſpũalibus ad delectabilia exteriora trãſferat: ponitur filia acedie: euagatio mẽtis cir ca illicita. ¶ Est in hoc aduertẽdũ vt clarius pre dicta intelligãtur ꝙ malicia nõ capit hic in ſua generali acceptione ſm quã est qõdã genꝰ oĩm viciorꝝ: ſed capit pro quadã ꝑticulari malicia q̃ quis vt tactũ est bona ſpũalia impugnat inꝯtũ ex ipis ꝓtristatur. Silr rancor nõ accipitur hic vt cõiter accipitur. ſ. pro odio: ſed pro quadã ani mi radicata indignatiõe: qua q̃s ꝓtra homines ipm ad bona ſpũalia inducẽtes mouet: inꝯtuz ſcz illa bona ſpiritualia ipm contriſtant. ¶ Est etiã notandũ ꝙ Isidorus aliam differentiã quã vt ſupra tactũ est ponit seu assignat inter tristiciã ⁊ acediaz. Alias etiã ipius tristiciae ⁊ acedie filias assignat. Nam tristicie quattuor ponit eẽ filias: que sunt rancor: puſillanimitas: amaritudo: de ſperatio. Acedie vero ſeptem ponit eſſe filias: que sunt ociositas: ſomnolentia: importunitas mentis: curioſitas: verboſitas: inquietudo: cor/poris instabilitas. Sed iste filie ſic per Isidorũ assignate reducũtur ⁊ in effectu idem sunt cum illis quas Brego. assignat. Nam ꝓius Bre. ponit rancorẽ eſſe filiam acedie quã ⁊ tristiciaz nominat: et sic quo ad hoc Isidorus. cũ eo concor/dat. Simiꝝ ⁊ reſpectu amaritudinis: quia est ꝓpie quidã effectus rancoris. Quo vero ad pu ſillanimitatẽ Isidorus. simiꝝ cum Brego. in effec/tu concordat licet vario modo. Ociositas autẽ ⁊ ſomnolentia quas assignat Isidorus. filias ace/die comꝓhendũtur ⁊ reducuntur ad torporẽ cir ca p̃cepta: quã assignat Brego. filiam acedie. Nam ociosus in bono ſpirituali p̃cepta pre/termittit: ſomnolẽtus vero ea negligẽter implet Alie vero quinq; filie quas assignat Isidorꝰ ex

acedia oriri pertinent: et reducuntur ad euagationē mētis circa illicita: quā ponit Greg. filiā acedie: q̄ quidē euagatio fm q̄ in ipa arce mētis residet: volētis se iportune ad diuersa diffundere vocat iportunitas mētis. Scōm aūt q̄ illa euagatio mētis ptinet ad vim cognitiuā dicit curiositas. Inq̄tū aūt se vagando diffundit ad locutionē dicit verbositas. Inq̄tū vero respicit vagationē corpis p quā cōiter iudicat vagitas mētis: hoc cōtingit dupl'r. Uel respectu corpis in eodē loco manētis: sed per varios et inordinatos mēbroz motus se vage et instabiliter agentis: et tūc est inq̄etudo corpis. Uel respectu corporis se p diuersa loca vage agitātis seu discurrētis: et tūc est instabilitas: licet etiā instabilitas possit fm vagā et incōstantē mutabilitatē et variationē ꝓpositi accipi. Et sic ptz q̄ Greg. et Isidorus in effectu ꝓcordāt. ¶Est tn̄ p clariori doctoz intellectu aduertēdū q̄ nō oīs motus accidit est pcātī: imo freq̄nter in viris sanctis inueniunt aliqui impfecti mot⁹ accidie. Motus em̄ accidie q̄q̄ est in sola sensualitate ꝓpter repugnantiā carnis ad spm̄: et tūc est solū pcātī venialē. Q̄q̄ vero ptingit vsq̄ ad rōnē q̄ cōsentit in fugā et horroꝛē: et detestationē boni diuini: carne oīno ꝛ̄ spm̄ ꝑualente: et tūc acedia est pcātī mortale. ¶Est etiā aduertēdū q̄ vbi in supioribz dictum est acediā eē tristiciā de bono spūali: nō est accipiendū bonū spūale cōiter: q̄ tūc acedia nō haberet rōnē specialis vicij: cū oīne vicīū refugiat spūale bonū virtutis sibi oppositē. Similr etiā inq̄tū acedia refugit bonū spūale ꝓut est laboriosum vel molestū corpi: aut delectationis impeditiuū: nō distinguit ab alijs vicijs carnalibus q̄bus aliquis quietē et delectationē corporis querit. Sed ꝓpie acedia dum vicīū speciale ponitur: put hic est tristicia mētalis de bono spirituali diuino: vel in bonū diuinū ordinato: ea sola rōne q̄ in bonū diuinū ordinat: cū consensu rōnis in ipius boni fuga horroꝛe et detestatiōe. Nam mentē hominis adeo oportet bono diuino de necessitate inhērere: vt nō contristetur: fugiat horreat seu detestetur ea que sibi ꝓpter deum imminent facienda.

De vicio seu peccato auaricie. Et quare ꝺr idolorum seruitus.

Nunc transeundū est ad declarationē auaricie que sic fm Tullīū describit. Auaricia est inmoderatus amor habēdi. Scōm vero Bern̄. sic describitur. Auaricia est quarūlibet rez insatiabilis et inhonesta cupido. Auaricia fm apl'm ꝺr idolorum seruitus: q̄ auar⁹ ꝓpie in effectu et ope exhibet creature. s. pecunie illud q̄ deberet creatori: et ꝓcipue fidē spem et dilectionē. Hā ibidē tanq̄ in eo vñ sibi spēale auxiliū ꝓnētuq̄ credit suā principaliter spem ꝓstituit: exinde in ardoꝛē dilectionis transit. Et in hoc specialr rep̄bēdunt auari q̄ rei vilissime. s. pecunie q̄ de terra venit et accipitur et ꝓprie terra est: quā natura infimā ordinauit: tn̄ amoꝛē suū exhibēt et impēdunt. Et hinc in Eccliā. dicit q̄ auaro nihil est scelestius. Et hoc ꝓpter q̄tuoꝛ causas. Prima q̄ vix est scelus seu vicīū ad q̄ ꝓpetradū auaricia nō inducat: vt sunt furta: homicidia: pditiōes: piuria: et cetera hmōi. ¶Scōa q̄ est ꝓtra legē nature seu humanitatis qua quisq̄ alteri tenet q̄ sibi vellet fieri. ¶Tercia q̄ est cōtra legē vniuersalē in oībus rebz existētē: per quā se dari et cōicari volūt: imo quodāmodo cōpellūt. Auari vero eas captiuas detinēt ne cōicari possint. Quarto q̄ est contra legē diuinā scriptā. Uñ Luce. vj. Estote misericordes sicut et ꝑr vester misericors est. ¶Utrū aūt liceat cuiq̄ thesauros condere. Notandum q̄ dupl'r thesaurizari pōt. Uno mō ex affectu auaricie absq̄ oīi intētione necessitatis ꝓprie vel aliene: et hoc mō thesaurizare est oībus ꝓhibitū Alio mō thesaurizari pōt ex ꝓuidētia: et hoc iterum dupl'r. Uno mō vel ꝓsideratiōe necessitatis: et sic concedit parētibz secularibz ob necessitatē filioz educandoz vel filiaz cōiugio tradēdarū nō tn̄ virandaz: sed debito seruato modo iuxta statū ꝑsone. Alio modo ex cōsideratione publice vtilitatis: vtputa regni defendendi: vel cult⁹ dei ampliandi: et sic concessum est regibus et dominis tēporalibz thesaurizare. Personis vero ecclesiasticis gracialibus ꝓprie nunq̄ thesaurizare licet: nec etiam pecuniā tenere intētione seruandi. Unde Ambr̄. Aurū habet ecclia nō vt seruet sed vt eroget. ¶Ex ꝓdictis patz q̄ duplex est amoꝛ pecunie tēporalis. Unus respectu necessitatis. Alius respectu superflui. Contra primum ꝓhibet dñs ꝓfocantē sollicitudinē. Contra scōm ꝓhibet thesaurizationē. ¶Auaricie aūt per Gregoꝛ. xxxj. lib. moralis. septē assignantur filie: que sunt. ꝓditio: fraus: fallacia: periurium: inquietudo: violentia: cōtra misericordiā obduratio. Quaz numerus suc sufficientia sic sumi potest. Auaricia vt dictum est: est superfluus amoꝛ habendi diuitias. Ista ergo superfluitas seu excessus aut est in ipas diuitias retinēdoꝛ et ex hoc oritur obduratio contra misericordiā: qua scilz coꝛ hominis misericordiā nō emolitur: vt de diuitijs suis subueniat miseris et indigentibus. Aut iste excessus seu superabūdātia est in accipiēdo seu in acq̄rēdo pecunias. Quod itez pōt cōsiderari dupl'r. Uel. s. inq̄tū est in affectu: vel inq̄tum est in ope seu effectu. Si ꝓmo mō. s. q̄tus est in affectu: sic ex auaricia oritur inq̄etudo. inq̄tum. s. auaricia ingerit homini nimiā sollicitudinē curasq̄ superfluas. Auarus em̄ vt dicitur

Eccl'ia.v.nõ implet pecunia. Si scõo mõ.s.inõ̃ tum est in ope seu effectu: z hoc utẽ dupl'r ꝓtin/gere põt. Uel cñ in ista immoderata z indebita acq̃sitione vnꝝ q̃s vi vel dolo. Si vtaꝝ vi tũc est violẽtia. Si vtaꝝ dolo ꝫ utẽ tripl'r fieri põt. Uel cñ fit ipe dolus in ꝓbo. Et siq̃dem ꝓbũ sit simplex tũc est fallacia. Si aũt ipi ꝓbo addaꝝ ꝓfirmatio iuramẽti: tũc est periurũ. Si aũt cõmittaꝝ ipe dolus in ope: tũc vel erit q̃stũ ad res: z sic est fraus. Uel erit q̃stũ ad ꝑsonas: z sic est ꝑdi/tio: vt ꝑz de iuda q̃ p auaricia ꝑdidit xpm. ¶ Isidor⁹ aũt nouẽ ponit filias auaricie: q̃ sunt mendacium: fraus: furtũ: periurium: turpis lucri appetit⁹: falsus testimoniũ: violẽtia: inhũanitas: rapacitas. Et sic apparet q̃ Isidor⁹ tres ponit filias auaricie q̃s etiã Grego. ponit: z fer de q̃bꝫ Gre. nullã facit mẽtionẽ. Sed q̃ debite cõsiderat iste fer filie q̃s sic assignat Isid. reducũtur z cõprehẽdũtur sub illis q̃s assignat Gre. Nã mẽdaciũ z falsus testimoniũ que ꝓprie nõ differũt ab inuicẽ nisi sicut genus z spẽs (etenim falsum testimoniũ nihil aliud est q̃ quedã specificatio mẽdacij) ꝯtinent sub fallacia: sicut z furtũ q̃ est q̃daꝫ specificatio fraudis cõtinet sub fraude. Appetit⁹ aũt turpis lucri ꝓpriꝫ ad inq̃etudinẽ: et sub ea cõprehẽdit. Rapacitas aũt cũ sit spẽs violẽtie sub violẽtia cõtinet. Inhũanitas vero idẽ est ꝓprie qđ induratio ꝯtra misericordiã. ¶ Est etiã notãdũ q̃ auaricia q̃ ꝓprie est inmoderata cupido circa diuitias et specialr pecunie: et eo q̃ p pecuniã oĩa alia habentur z recuperãtur: iuxta qđ dicit: pecunie obediũt oĩa: dupl'r põt ꝯsiderari. Uno mõ circa acceptionẽ z acq̃sitionẽ pecuniaꝝ: inq̃ntũ scz aliquis pecuniã acq̃rit vltra debitũ aliena surripiendo vel indebite retinẽdo. Et hoc mõ opponit auaricia iusticie. Alio mõ cõsiderari põt ꝓut importat inmoderantiã circa interiores affectiones diuitiaꝝ: puta cũ quis nimis amat vel desiderat diuitias: aut nimis delectat in eis: etiã si forsan nõ velit capere aut retinere aliena. Et hoc modo auaricia opponit liberalitati q̃ hmõi affectiones moderat. Et licet vteraq̃ istoꝝ modoꝝ hic accipit: magis ꝓprie tñ auaricia secundo modo accipit. ¶ Est etiã notandũ q̃ ꝓbus in etbi. multa ponit genera hoim vitiosoꝝ vicijs ad auariciã spectãtiũ: q̃ sub filiabꝰ supra enumeratis nõ videtur cõprehẽdi: videlz parcos: tenaces: luxuriosos: illiberales opatiões opantes: detestabiles pastores: usurarios: aleatores: mortuoꝝ spoliatores: latrones. Sed circa hoc tã pro iã dictis q̃s pro dicẽdis est aduertendũ: q̃ licet in cõi usu loquẽdi idẽ reputet aliq̃s patrũ esse filiã alicui⁹ alteri⁹ vicij seu pati z esse ei⁹ spẽm: est tñ magna differentia: ita q̃ aliud est patrũ habere filias: et aliud patrũ habere spẽs. Spẽs enim alicui⁹ pati seu vicij capitalis oꝑtet semꝑ ad idẽ genus vicij ꝑtinere: filias ꝯo nõ tñ mo ad finẽ alicui⁹ vicij pertinẽtiã pati alteri⁹ gñis ordinari z ex eo oriri. Illa aũt pati q̃ sic ex alio oriũtur z ad ipm ordinant fm appetitũ finis: ꝓprie dicuntur eius filie: sicut gra exẽpli in materia pñti. Prodicio z fallacia ponũtur z debito filie auaricie: q̃ ex ipa oriunt ꝑcipue fm appetitũ finis: vt quãdo scz fit ꝑditio vel fallacia ad pecunias z diuitias acquirẽdas. Et tamẽ ꝑditio z fallacia per se cõsiderate nõ sunt ꝓprie spẽs auaricie: nec ꝓprie ad genus auaricie ꝑtinẽt. Ad ꝓpositũ igitur reuertẽdo illa que (vt tactũ est) ponit phus: sunt magis species auaricie quã illiberalitatẽ vocat: q̃s sint eius filie: licet tñ aliqui eoꝝ possint ad filias supra enumeratas reduci: vt sub ipis effectualiter cõprehẽdãtur: vt puta latrocinũ sub fraude: parcitas z tenacitas sub obdurationẽ contra misericordiam etiã sic ad auariciã ꝑtinere videntur. Põt enim aliquis illiberalis seu auar⁹ dici ex eo q̃ deficit in dando. Et siquidẽ q̃ pauꝝ dat vocat parcus: si aũt q̃ nihil dat tũc dicatur tenax: si aũt q̃ cũ magna difficultate dat tũc vocatur lumbricus quasi lumi venditor: q̃. s. de paruis magnã vim facit. ¶ Quãq̃ etiã dicatur illiberalis vel auarus q̃ excedit in accipiẽdo. Et hoc utẽ dupliciter. Uno mõ q̃ turpiter lucratur: vel. s. vilia z seruilia opera per illiberales opationes exercendo. Uel q̃ de aliq̃bus viciosis actibus lucratur: sicut de meretricio vel aliquo hmõi. Uel q̃ lucratur de eo qđ gratis deberet cõcedere: sicut usurarij. Uel q̃ lucratur paucũ multo labore. Alio mõ q̃ inuste lucratur vel vtens vim inferẽdo: sicut latrones: vel mortuos spoliãdo vel ab antecessoribus per deceptionẽ auferendo: sicut aleatores. Et intellige hec omnia iuxta supra tacta: quando. s. ex inmoderato amore lucri fiunt seu ꝓcedunt. Et sic ꝑz ꝯcordantia eoꝝ que ponit phus cum illis que ponit Gregorius.

De vicio seu peccato gule.

Unc dicendũ est de vicio gule. Que sic fm Aug. describitur. Gula est inmoderata cibi auiditas. Uel sic. Gula est vorax edacitas nature finibus nõ cõtenta. Et est aduertendũ q̃ gula nõ dicit seu denominat quẽlibet appetitũ edendi vel bibendi sed solũ inordinatũ. Quia ex eo inordinatus ór q̃ recedit a debito ordine rõnis. Hec vicium gule in suba seu quãtitate cibi ꝓprie consistit sed in ꝯcupia nõ regulata rõne. Et ideo si aliq̃s excedat in q̃ntitate cibi nõ ꝓpter concupiam sed q̃ illud sibi necessariũ esse existimat: hoc nõ ꝑtinet ad vicium gule sed ad aliquã imperitiã. Sed tũc pertinet ad gulã qñ aliquis ꝓpter cõcupiam cibi delectabilis scienter excedit mẽsurã edẽdo.

Et hic accipit cibꝫ etiã pro potu. ¶ Notandũ in sup ꝙ Bre. xxx. li. mora. ꝙnqꝫ esse spẽs gule assignat sub his ꝓbis. Sciẽdũ ẽ: qꝫ ꝙnqꝫ nos modis vicij gule tẽptat. Aliqñ nãqꝫ indigẽtie tpa puenit. Aliqñ ordiné tpis seqtur sꝫ aboꝫ lautores q̃rit. Aliqñ etiã q̃libet sumẽda ꝑpari accuratius exp̃etit. Aliqñ aũt t q̃litati aboꝫ t tpi congruit: sꝫ in ipa q̃ntitate sumẽdi mẽsurã refectionis excedit. Nõnunqꝫ ꝙ t abiecti ẽ qđ desiderat: t ñ ipo estu immẽsi desiderij deteri⁹ peccat. Et ꝙnent in ℔ ꝓsu. Prepropere laute nimis ardenter studiose. Quaꝫ spẽꝫ numer⁹ t sufficientia sic sumi põt. Bula vt dictũ est iportat iordinatã ꝙcupiam edẽdi. In esu aũt duo ꝓsiderant .s. vel ipe aboꝫ q̃ sumit: vel ipa ei⁹ sũptuo. Respectu ꝑmi. s. ipius aboꝫ q̃ sumitur triplex põt ꝙcupie inordinatio ꝙngere. s. vel q̃tũ ad substãtiam cibi: vel q̃tũ ad q̃litatẽ cibi: vel q̃tũ ad q̃ntitatẽ cibi. Quãtũ ad ꝑmũ ꝙngit cõcupie inordinatio: qñ scꝫ q̃rit cibi lauti. i. ꝑciosi. Et tunc ẽ scõa spẽs sup posita: denotata p illũ ꝓbũ ꝓsus sup posita: laute. Quãtũ ad scõm ꝙngit cõcupie inordinatio: qñ. s. cibi nimis accurate t deliciose ꝑparant. Et tũc est tercia spẽs sup assignata: denotata p illũ ꝓbũ studiose ꝓsus ꝑnoiati. Quãtũ ad tercium cõtingit ꝙcupie inordinatio qñ excedit in nimis cõmedẽdo. Et tũc est q̃rta spẽs sup assignata: denotata p ℔ ꝓbuꝫ nimis. Respectu scõi mẽbri ꝑncipalis. s. ipius sumptiõis cibi põt dupl'r cõcupiscẽtie inordinatio ꝙngere. s. vel q̃tũ ad tẽpus ipius sumptiõis. vel q̃tũ ad modũ. Quãtũ ad ꝑmũ cõtingit ꝙcupie inordinatio qñ ꝑuenit debitũ tpus seu debita horꝫ cõmedẽdi. Et tũc ẽ ꝑma spẽs sup assignata: denotata p hoc verbũ ꝓpropere. Quãtũ ad scõm cõtingit ꝙcupiscẽtie inordiatio. s. qñ nõ seruat debit⁹ modus in edẽdo. Et tũc est q̃nta spẽs sup assignata: denotata p hoc verbũ ardẽter. ¶ Notandũ insup ꝙ Bre. xxxj. li. mora. ꝙnqꝫ assignat gule filias: q̃ sũt ine pta leticia: scurrilitas: immundicia: multiloquiũ: bebetudo sensus circa itelligẽtiã. Quaꝫ numerus seu sufficiẽtia sic sumi põt. Bula vt sup tactum est ꝓprie cõsistit circa inmoderatã cõcupiam q̃ est in cibis t potibꝫ. Et iõ illa vicia q̃ ex inmoderata cõcupia cibi t pot⁹ cõsequũtur seu oriũtur cõputãtur inter filias gule. Ipa autẽ vicia q̃ ex inmoderata ꝙcupia cibi t pot⁹ insurgũt seu oriũtur ꝓsiderant dupl'r. Vel insurgũt ex pte aie vel insurgũt ex pte corꝑis. Si insurgũt ex pte aie ℔ põt cõtingere q̃drupl'r. s. vel ꝑmo q̃tũ ad rõnẽ: cui⁹ acies ex cibi t pot⁹ inmoderãtia bebetat: propter. s. aboꝫ t vini fumositates caput bois perturbãtes. Et hinc ponit filia gule bebetudo sensus seu mẽtis circa intelligẽtiã: sicut t ecõtrario abstinẽtia cõfert ad sapie ꝓceptionẽ. Vel scõo q̃tum ad vim appetitiuã seu appetitũ q̃ sopito gubernaculo rõnis p ipam cibi t pot⁹ inmoderãtiã multipl'r deordinat t in varias trãsit dissolutiones. Et hinc ponit inepta leticia filia gule: ex eo ꝙ oẽs inordinate passiones ad leticiã t tristiciã ordinãtur: vt dicit ꝓbus. Vel tertio q̃tũ ad inordinationẽ discretiõis circa debitũ modũ ꝓferẽdi ꝓba: q̃ frequẽtissime ex inmoderãtia cibi t potus ꝙngit. Et hinc multiloquiũ assignat filia gule. Juxta qđ dicit Bre. in pastorali. Nisi gule deditos inmoderata loq̃citas comitaret: diues ille q̃ epulat⁹ q̃tidie splẽdide ỽ: i lingua grauⁱ⁹ nõ arderet. Vel q̃rto q̃tũ ad inordinationẽ discretiõis circa gestus t act⁹ exteriores. Hã sicut ex inmoderãtia cibi t pot⁹ ꝑuenit in ipa discretione defect⁹ t inordinatio circa debitã t moderatã ꝓportionẽ ꝓbozita silr ꝑuenit in ipa discretione deordinatio circa exteriores gestus. Et hinc ponit scurrilitas filia gule q̃ est q̃dã vana iocularitas q̃rẽs boies ad risum t ꝓplacẽtiã ꝙmouere: et defectu discretiõis seu debite ꝓuisiõis puenies. Quãtũ aũt respectu scõi mẽbri ꝑncipalis deuicqꝫ. s. q̃ ex pte corꝑis insurgũt certũ est ꝙ ex ipa inordinata t inmoderata cibi t pot⁹ cõcupia t sumptiõe freq̃ntissime sequũtur emissiões inboneste supfluitatũ. Et hinc est ꝙ inmũdicia ponitur filia gule. ¶ Est tñ aduertendũ ꝙ si ex ipa supfluitate cibi t pot⁹ cõtingat emussio supfluitatũ p modũ semis naturalis: tũc inmũdicia licꝫ etiã ad gulã ꝑtinere videat: in q̃tũ. s. amateriã ministrat: magis ꝓprie tñ ꝑtinet ad patrẽ libidinis seu luxurie. Si ꝙngat emissio aliaꝫ supfluitatum: vt vomitus t vacuationũ fetidaꝫ t hmõi. tũc inmũdicia ꝓpe adviciũ gule ꝑtinet. ¶ Est etiã aduertẽdũ ꝙ bebetudo q̃tũ ad eligibilia nõ est ꝓprie filia gule: imo cõiter in oñi pctõ inuenit. Sed bebetudo sensus circa speculabilia: maxime etiã ex gula ꝑuenit ꝓpter rõnẽ iã tactã. s. ꝓpt fumositates caput ꝑturbãtes. t tũc ꝓprie est filia gule. Simlr leticia q̃ est de actu pctõ: iuxta illũ Prouer. ij. c. Letant cũ malefecerint: t q̃ ꝓprie et habitu peccandi ꝓcedit nõ est filia gule: imo ad oñe pctũ cõseqũ põt. Sed illa leticia q̃ est vaga dissoluta t incõposita: qđ iportat boc ꝓbũ inepta: maxime oriꝫ ex inordiata sumptiõe cibi t potus: t ideo nõ assignat filia gule. Silr est q̃dam scurrilitas q̃ ex volũtate seu appetitu luxurie et quedã ex appetitu inordinato lucri seu pecunie ꝓcedit: dũ. s. q̃rit⁹ ꝑsona per q̃ndã vanã iocularitatẽ ad risum seu ꝓplacentiã ꝓmoueri: vel ad ipam facilius ad actum venereũ ꝓmouendum vel ad aliquid cõmodi ab ea ꝙsequendũ: t istis modis magis pertinent ad illaviciã: scꝫ luxurie t auaricie. Sed illa scurrilitas que ex immoderata concupiscẽtia t sumptione cibi t potus ꝓcedit iuxta modũ satis supra declaratũ: est ꝓprie filia gule.

De vicio seu peccato luxurie.

Sequitur de luxuria q̄ sic describitur. Luxuria est ex immūdis desideriis veniens lubrica mētis ⁊ carnis pstitutio. Scōm alios sic describit. Luxuria est libidinose voluptatis appetit⁹. Et intelligas būc libidinosum appetitū qñ est ex cōsensu rōnis: sic. s. q ipa rō cū cohibere posset nō tñ cohibet: q: tūc talis libidinosus appetit⁹ est pctm̄ mortale. Adhuc ſm alios sic describit. Luxuria est corpis incōtinētia ex pruritu carnis originē ꝓtrahēs. ¶ Notandū q sicut sepe supᵖ dictū est: magna dīa est ponere aliq̄d pctm̄ filiā alteri⁹ vi cij ⁊ illō ponere ei⁹ spēm. Qō manifeste apparet in usto vicio seu pctō luxurie. Nā vt clare videbitur ustud viciū aliq̄ habet pctā tanq̄s filias: ea. s. q̄ ex eo oriūtur: ſm p̄apue appetitū finis. Licet tñ ſm ꝓpriū esse ad ipm viciū nō pertinēat. Habz etiā spēs q̄ ꝓprie ad ipm luxurie viciuz pertinent. ¶ Octo igit ſm Gre. xxxj. li. moza. assignātur filie luxurie. s. cecitas mētis: inc̄ōsideratio: inconstantia: p̄cipitatio: amor suiᵖ odiū dei: affect⁹ p̄sentis seculi: horror seu desperatio futuri. ¶ Quarum numer⁹ seu sufficiētia sic sumi pōt. Certuz est q ſm doctrinā ph̄oꝝ q̄n inferiores aie vires seu potētie ad sua vehemēter obiecta afficiūtur ⁊ se applicāt ꝓsequēs est q ſupiores aie vires in suis actib⁹ impediātur seu deordinētur. Dat̄ nūc aūt p viciū luxurie appetit⁹ cōcupiscibilis q̄ est vna de inferioribꝰ potētijs aie vehemēter afficitur ⁊ intendit suo obiecto. s. delectabili venereo: ꝓpter suā. s. vehemētiā delectatiōis. Ex quo ꝓsequēs ē ⁊ cōiter ꝓtingit q maxime p ꝓcupiscentiā luxurie rō ⁊ volūtas q̄ sūt ſupiores aie vires impediūtur seu deordinātur. ¶ Rōnis aūt q̄tuor sunt act⁹ in agēdis. Primꝰ quidē actus est simplex intelligētia: q̄ ipa rō aliquē finē apprehendit vt bonū. Et hic act⁹ p ꝓcupiam luxurie impedit. Juxta illō Dañ. xiij. Spēs decepit te. Et illō. Cōcupiscētia subuertit cor tuū. Et q̄tū ad hoc ponit filia luxurie cecitas mētis. Secūs actus rōnis est ꝓsiliū de his q̄ sunt agēda ꝓpter finē: ⁊ hic etiā actus p ꝓcupiam luxurie impedit. Et q̄tū ad hoc ponit filia luxurie p̄cipitatio: q̄ prout hic sumit importat subtractionē ꝓsiliꝰ: qñ. s. hō ex luxurie vehemētia per ipetū voluptatis seu passionis: nō adhibito ꝓsilio ad aliq̄d agendum subito ⁊ inordinate fertur. Tercius actus rōnis ē rectū iudiciū de agēdis. Et hic etiā act⁹ per ꝓcupiam luxurie impedit. Ut de senibꝰ luxuriosis dr Dañ. xiij. Auerterūt sensum suū vt nō recordarent iudiciorꝝ iustorꝝ. Et quantū ad hoc ponit filia luxurie: inc̄ōsideratio: que ꝓt hic sumitur importat defectū recti iudicij: q̄. s. hō ex luxurie vehemētia in recte iudicādo deficit: q: sc̄z ꝓtēnit vel negligit attēdere ea ex q̄bus rectū iudiciū ꝓcedit. Quartus aūt rōnis act⁹ est p̄ceptū: q̄ ipa rō facit de aliq̄d agēdo. Et ille etiā act⁹ per ꝓcupiam luxurie impedit: inq̄tū. s. hō ex ipetu ipius ꝓcupiscētie impedit ne exeq̄tur illud q̄ rō decernit eē faciēdū. Et ſm hoc ponit filia luxurie inc̄ōstātia: que ꝓt hic sumit importat recessum a bono ꝓposito ⁊ cepto ꝓpter aliq̄d q̄ inordinate placet: q̄ maxime causat vehemētia luxurie: per quā hō trahitur ad repudiādū q̄ recte ꝓpus acceptauerat: q̄ ex sui defectu venit. q: cū posset illi impulsui luxurie resistere nō resistit. ea. s. q nō tenet firmiter ⁊ ꝓstanter se in bono cepto. Jta q cecitas mētis est defect⁹ circa actum simplicis intelligētie. Precipitatio est defect⁹ circa actū cōsilij. Inc̄ōsideratio est defect⁹ circa actum indicij. Inc̄ōstātia est defect⁹ circa actū p̄cepti. Qui sūt q̄tuor ꝓncipales actus rōnis circa agibilia: q̄ maxime p delectationē q̄ in actibꝰ venereis est: q̄ totaz aīam absorbet: impedunt: vt tactū est. ¶ Ex pte aūt volūtatis duplex est act⁹ quē per ꝓcupiam luxurie deordinari cōtingit. Unus est appetit⁹ finis. Et q̄tū ad hui⁹ actus deordinationē ponit filia luxurie: amor sui: inq̄tum. s. hō ꝓ venerea delectatiōe quā inordinate appetit ⁊ ꝓcupiscit sibi ipsum inordinate diligit. ⁊ ea q̄ ad dictā delectationē seu cōplacētiā conferunt sibi ꝓcurat ⁊ q̄rit. ¶ Et per oppositū respectu ipiusmet act⁹ volūtatis ponit alia filia luxurie: odiū dei. Qō importat q̄ndā dei ac suoꝝ mādatoꝝ in aīo displicentiā ⁊ ꝓcēptū: inq̄tū. s. ipaz delectationē venereā sic concupitā nō ꝓhibet. ¶ Alius act⁹ volūtatis est appetit⁹ eoꝝ q̄ sūt ad finē. Et q̄tū ad hui⁹ actus deordinationē ponitur filia luxurie: affect⁹ p̄sentis seculi: inq̄tū: sc̄z hō ꝓ ampli⁹ ⁊ diuti⁹ venerea delectatione ad sui libitū fruēdo: p̄sens seculū ⁊ ea q̄ in eo sūt inordinate diligit ⁊ in eis cōplacet. ¶ Et per oppositū respectu istiusmet actus ponitur alia filia luxurie: desperatio futuri seculi: q: dū hō vt pfertur nimis delectationibꝰ carnalibꝰ detinet: nō curat ad delectationē spūales q̄ ꝓprie ad gaudia futuri seculi pertinēt ⁊ disponūt puenire: imo eas fastidit ⁊ quodāmō desperat. ¶ Est tñ aduertēdū q ꝓ Jsiō. q̄tuor ponit ex ipa luxuria orientia q̄ sub ꝓdictis filiabꝰ cōprehēdi nō videtur. s. turpiloquia: verba scurrilia: ꝓba ludicra: stultiloquia. Sed qui bene ꝓsiderat ꝓdicta q̄tuor sub precedentib⁹ cōtinētur. Nā ipa q̄tuor que sic ponit Jsiō. nō sunt nisi q̄dā inordinati act⁹ exteriores ⁊ adhuc p̄cipue ad locutionē pertinētes: q̄ ex ipa vi ꝓcipie luxurie oriūtur. In q̄ locutiōe pōt ex vi ipius luxurie aliq̄d inordinatū esse q̄dupliꝝ: vel ꝓpter materiā: vel ex pte cause: vel q̄tū ad finē: vel q̄tū ad sniaz. Si q̄tū ad materiā tūc sūt

turpiloquia. Cū em̄ ex abūdātia cordis os loq̄tur: luxuriosus cui⁹ cor turpibꝰ cōcupiscētijs est plenū: de facili in turpia ꝓba ꝓrūpit: qđ ꝑtic ꝑtinet ad incōsiderationē. Ex pte vero cause Cū (vt dictū est) ꝓcupia luxurie maxime incōsideratione ⁊ p̄cipitatione causet: ꝓñs est q̄ ꝓrūpere faciat in ꝓba leuit ⁊ incōsiderate dicta: q̄ scurrilia dicūtur. Quātū ꝓo ad finē. Cū luxuriosus ex visue ꝓcupie delectatione ḡrat: ꝓñs est vt ꝓba sua ad imoderatā delectationē ordinet: et sic in ꝓba ludicra ꝓrūpat: q̄ ꝑtic iocularia dicūtur ad luxuriaꝫ maxime ꝑtinēta. Qđ ꝑtic ad amorē sui ꝑtinere videt. Quātū vero ad sniam seu grauitatē ꝓborꝫ cū concupia luxurie incōsiderationē mētis ḡndam causet: cōsequēs est q̄ rectū iudiciū debitāq̄ grauitatē in verbis impediat: ex q̄ fit vt luxuriosus in stultiloq̄a prorūpat: vtpote verbis suis delectatiōes q̄s appetit: q̄buscūq̄ alijs rebus p̄ferēs seu ꝓponēs. ¶Est etiā aduertēdū q̄ amor sui nō capit hic sub q̄dam sui gñalitate ḡnū. s. se extendit ad quecūq̄ bona q̄ alijs sibiq̄ appetit: q̄ isto respectu amor sui nō est filia luxurie: imo cōmune oim pctoꝝ ꝓncipiū. Sed capitur hic quadā spēali acceptiōe seu ꝓsideratione: inḡtū. s. aliqs ꝑter suā cōplacentiā ⁊ delectat. onem inordinate appetit ⁊ ꝓcupiscit delectabilia carnis venerea: ⁊ tūc est ꝑtic filia luxurie. Similiter incōstantia inḡtū opponit cōstantie prout ipa cōstantia est ps fortitudinis ⁊ circa ardua ⁊ terribilia versat: nō est filia luxurie. Sed hic ponitur filia luxurie inḡtū opponit ꝓstantie q̄ habetur in abstinēdo a delectatiōibus venereis: q̄ ꝑtic ptinet ad ꝓtinētiā: q̄ ponitur pars tpantie Et isto mō incōstantia ponit ꝑtic filia luxurie: inḡtū. s. ex ipius luxurie ꝓcupia orit ⁊ causatur: et per eā emollit cor hois ⁊ effeminatū reddit.

Et ita de aliꝭ sup tactis ino mō. Quia vt sup tactū est: nō refert aliqua vicia ex vno vicio oriri ꝑm appetitū finis: ⁊ eadē vicia ad gña aliorꝫ viciorꝫ pertinere. ¶Spēs vero luxurie cōiter assignātur septē. s. simplex fornicatio: stuprū: adulterium: sacrilegiū: incestus: raptus: pcm̄ ꝓtra naturā. Quaꝫ spēꝫ numer⁹ seu sufficiētia sic sumi pōt. Pcm̄ luxurie in hoc ꝑtic consistit q̄ aliqs delectatiōe venerea vitur nō ꝑm rectaꝫ rōnē et debitū modū. Qđ quidē cōtingere pōt dupliciter Uno mō respectu materie in qua hmōi delectatio q̄ritur seu sumitur ꝑut in ea est deordinatio Alio mō respectu ipius materie que licet debita existat: nō seruātur tn̄ circa eā debite circūstātie Et q̄ circūstantia de se inḡtū. s. circūstantia nomen dat seu ponit specialē actui morali: ideo ei⁹ species nō cōiter a circunstantijs: imo sumit ab obiecto: qđ est materia act⁹: ideo oportuit spēs luxurie assignari a parte materie seu obiecti: in habēdo. s. respectū ad ipam materiā vel obiectū Circa ipam aūt materiā in qua exercet act⁹ venereus: pōt aliq̄d nō ꝓuenire recte rōni dupliciter. Primo mō respectu ꝓpriq̄ eē ipi⁹ materie. s. recipiētis: q̄ ꝑtic in actu venereo ꝑ materia reputatur ⁊ recipit inḡtū. s. ipa materia repugnātiā hz ad finē debitū: ꝑter quē actus venere⁹ exerceri debet: eo. s. q̄ p eā ipedit gñatio plis: ⁊ tunc est vna spēs luxurie. s. pcm̄ ꝯ n aturā: qđ hic accipitur seu sumit pro oīm actu venereo: ex q̄ nō pōt gñatio būana seq̄. Vel inḡtū ipa materia repugnātia habet ad debitā educationē directionē ⁊ ꝓmotionē plis tā nate: inḡtū. s. p eā ipedit debit⁹ ordo educatiōis directiōis ⁊ ꝓmotionis ipius plis suscepte: ⁊ tūc est alia spēs luxurie: scz simplex fornicatio. Scōo mō inḡtū ipa materia in q̄ exercet actus venere⁹ pōt ee nō ꝓueniēs recte rōni: nō q̄dē ex esse sui seu de directo: sed p q̄ndam indirectū respectū eoꝝ q̄ circa ipam materiā fiūt tā in se q̄ in ꝓpatiōe ad alios homines. Et hoc itez pōt cōtingere dupliciter. Quia aut pro dicto actu venereo cōmittēdo ⁊ exercēdo infert violētia: ⁊ tūc est alia species luxurie. s. raptus. Aut pro dicto actu venereo cōmittēdo ⁊ exercēdo nō iferrtur violētia. Et hoc itez ꝓtingere pōt dupliciter. Primo quidē mō ex pte ipius materie. s. femine cui aliqs cōmiscetur: q. s. nō seruatur ei debit⁹ ⁊ ꝓgruus honor: ⁊ tūc est alia spēs luxurie. s. incestus q̄ est cōcubitus cū consanguinea vel affinem in quo ipius femine tam respectu sui sueq̄ fame ac nominis: q̄s in respectu sue ꝓgenitei bonorificētia q̄s plurimū ledit. Ex quo apparet q̄ grauius sit pcm̄ incestus q̄s peccatū simplicis fornicatiōis. Alio mō ex parte illius in cui⁹ potestate est ipa femina. Et hoc itez triplicit. Vel respectu femine q̄ est in ptāte viri: ⁊ tunc est alia spēs luxurie. s. adulteriū: qđ cōmittit cū violatōe mrimonij. Aut respectu femie q̄ est i ptāte patris: ⁊ tūc est stuprū qđ cōmittit in defloꝛando ⁊ corrūpendo virginē: que cōit in ptāte p̄ris cōsistit. Aut respectu femie i spēali (vt ita dicat) de ptāte existētis: tanq̄. s. suo cultui ⁊ fruitio speciāliter deputate ⁊ dedicate: ⁊ tūc est alia spēs luxurie. s. sacrilegiū: qđ cōmittit cū ꝑsona religiosa ⁊ deo sacrata. ¶Et aduertat hic p intelle ctu ꝓmissoꝝ q̄ spēs suprādicte luxurie magis ex pte femine diuersificari ponunt q̄s ex parte viri: q̄a in actu venereo femina se hz quasi patiēs ⁊ per modū materie: vir aūt ꝑ modū agētis. Et vt supra tactū est spēs luxurie nō p̄nt cōuenīēter nisi ꝑm differētiā seu diuersitatē materie assignari. quia diuersitas materie hz annexā diuersitatē formalez obiecti: q̄ accipit ꝑm diuersos modos repugnātie ad rectā rōnem debitūq̄ ordinez ⁊ modum q̄ in actibꝰ venereis cōmittuntur. ¶Est etiam aduertēdum q̄ licz in suprascripta specierū luxurie assignatiōe meretriciū nō trāsiēs in

b

grauiorẽ speciẽ intelligat sub simplici fornicatione p̃hensum: aliq̃ tñ inter ipa duo realẽ differentiã assignãt: dicẽtes fornicationẽ simplicẽ eẽ soluti cũ soluta: quod ãmõ sibimmicẽ determinate associatis ꝛ appropatis. Meretriciũ vero dupliciter fieri dicũt. Uno modo pervagã libidinẽ bincande cũ diuersis: nũc cũ ista nũc cũ alia peccãdo. Alio mõ cũ publice venali p̃cubẽdo. ¶ Est etiã aduertendũ q̃ aliq̃ nõ ponũt sacrilegiũ de per se p̃riã spẽm luxurie: q: vt dicũt nõ p̃tie de se pertinet ad luxuriã sm seipam. Sed solũ posset poni ci⁹ spẽs inq̃tũ ordinaret ad finẽ ipius. Sz nec adhuc ponũt tũc ipm sacrilegiũ speciẽ determinatã luxurie: q: vt dicũt põt p̃currere cum diuersis aliaz speciez luxurie supꝛ tactarũ: vt gra exẽpli. Si ḣs abutat psona sibi sm spũalẽ cognationẽ p̃iuncta cõmittit sacrilegiũ per modũ incestus seu q̃ndã spũalẽ incestũ. Si autẽ abutat deo sacrata nũc eo respectu q̃ est spõsa christi cõmittit sacrilegiũ p̃ modũ adulterij: seu quoddaz spũale adulteriũ. Eo vero respectu q̃ est sub spirituali patris cura ꝛ ptate p̃mittit sacrilegiuz per modũ stupꝛi seu quoddã spũale stupꝛũ. Et si violẽtia inferat: cõmittet sacrilegiũ p̃ modũ raptus seu q̃dã spũalis raptus: q̃ grauissime etiaz in solo conatu per leges ciuiles punitur. Cõmunio: tñ vsus ꝛ opinio habz q̃ sacrilegiũ ponitur determinata spẽs luxurie ꝛ p̃mittit vt supꝛ declaratũ est. ¶ Est etiã aduertendũ q̃ pter̃ p̃ter naturam q̃tuoꝛ cõuer species seu modi assignãtur. Primus est qñ absq̃ oñi p̃cubitu causa delectationis veneree pollutio p̃curat. Et vocat propie mollicies: pinetq̃ ad petñ imundicie veneree seu lubricose. Scõus modus est si fiat per cõcubitũ ad rẽ nõ eiusdẽ speciei. Et vocat p̃tie bestialitas. Tercius modus est si fiat p̃cubitus ad rẽ eiusdẽ speciei sed nõ ad debitũ sexũ: vꝛputa masculi ad masculũ: vl femine ad feminã. Et vocatur p̃tie petñ zodomiticũ. Quartus modus est si fiat p̃cubit⁹ ad rẽ eiusdẽ speciei ꝛ debiti sexus: sed non fiat in debito instrumẽto: vel aliaz fiat mõstruosa quedã deordinatio ꝛ vlitas in modis cõcubẽdi. ¶ Est etiã aduertendũ q̃ cõcubit⁹ cõiugalis sm aliq̃s circũstantias põt fieri cũ petõ vel mortali vel venali. Et cõmuniter dicit cõcubit⁹ assignat tripler modus. s. luxurie fragilis ipetuosus. Luxurie itez fit tripl'r: vel. s. causa p̃olis suscipiẽde ad honorẽ dei ꝛ cultum. Uel causa reddẽdi debitũ dũ exigit. Uel cã fornicationis vitãde: nõ quidẽ in se sed in p̃iuge. Primus est pietatis: secundus est iusticie: tercius est cautele. Et in his nullũ ꝺ: eẽ petñ. Fragilis est q̃n fit causa delectatiõis. Et tũc distinguit: q: si amor illius delectatiõis sit ita feruẽs q̃ pponat deo: tũc est petñ mortale. Si vero nõ pponatur deo: tũc est petñ veniale. ¶ Quinq̃ modis fit cũ cubitus ipetuosus. ¶ Impetuosus est q̃ ex sola libidine p̃uenies metas rõnis ꝛ honestatis trãscendit: quod fit q̃nq̃ modis. Primo mõ p̃ q̃sdaz meretricias blandicias ad magis exaturandaz libidinẽ. Scõo mõ qñ fit p̃ter naturalẽ modũ. Tercio mõ qñ fit tpe p̃hibito: vt magnaz solennitatum ecclie ꝛ vigiliaz. Quarto modo quando fit in loco p̃hibito: vꝛputa ecclia vel cimiterio. Quinto mõ cũ ad p̃gnantẽ parturicianã: vl ad cã q̃ in fluxu mẽstruoso est acceditur.

Quomodo ex speciebus ꝛ filiabus septẽ vicioꝛ capitaliũ alia etiam peccata oriantur.

Generaliter aũt circa p̃dictas tã filiaz q̃ speciez oĩm supdictoꝛ septẽ vicioꝛ seu p̃cõꝛ capitaliũ assignatiões ꝛ declarationes. Notãdũ est q̃ licet cuilibet p̃dictoꝛ vitiorum nõ sint assignate: nisi filie ꝛ spẽs supradicte declarate: qđ nõ aliter fieri debuit: q: vt supꝛa tactũ est nulli vicio capitali debent p̃cã alia q̃ncunq̃ p̃ter filiaz aut speciez assignari nisi illa q̃ sm p̃cipue appetitũ finis cuiuslibet vicij p̃marie ꝛ magis p̃ncipaliꝛ ex eo oriũtur ꝛ descendũt: vel q̃ ad ipius vicij genus ꝛ naturã magis immediate p̃tinent. Sunt tñ alia p̃cã ex ipis septẽ vicijs capitalibꝰ oriẽtia: ꝛ ad gen⁹ seu naturã eoꝝ p̃tinẽtia: q̃ tñ nec tanq̃ filie nec tanq̃ spẽs eoꝝ assignãtur: ex eo q: nõ p̃marie ꝛ p̃ncipaliꝛ ex eis oriũtur ꝛ descẽdũt: nec ita immediate ad ea p̃tinẽt imo magis p̃tie ex ipis filiabꝰ vel spẽbus suis oriũtur ꝛ descendũt. Ita q̃ p̃tie loquẽdo possũt magis dici ramusculi orientes ex p̃ncipalibꝰ ramis ipoꝝ septẽ vicioꝝ capitaliũ: et q̃bus itez ramusculis q̃ debite exq̃rere voluerit: repiret virgulas alias seu folia itez nascentia sm q̃litates psonaꝝ circũstantiasq̃ modoꝝ faciẽdi: nec nõ tẽporũ ac locoꝝ. Ut gra exẽpli. Ex inobediẽtia q̃ ponitur p̃ma filia inanis gl'ie nascit seu p̃cedit rebellio. Ex iactantia q̃ ponit alia ipius inanis gl'ie filia nascit seu p̃cedit factus ꝛ põpositas tã gestuũ q̃s vestuũ q̃s hmõi pluriũ. Ex discordia q̃ ponit alia filia inanis gl'ie nascit seu p̃cedit iurgia ꝛ bellũ. Et itez ex bello homicidia: mutilationes: incarcerationes: ꝛ hmõi. Ex p̃tumelia que ponit filia ire nascit seu p̃cedit subsannatio: derisio: maledictio: ꝛ sic de pluribꝰ aliis: q̃ p̃optuz est repire: que oĩa cognoscere nõ est inutile: imo expediẽs per maxime curã aliaz habẽtibus ac aliis viris litteratis: vt magis ppẽdere ꝛ attendere possint p̃tias radices ꝛ origines singulorum peccatoꝝ: et sic facilius ꝛ melius tam in respectu sui q̃s respectu eoꝝ quos in confessionibꝰ audiũt possint tẽptationibꝰ resistere: radices q̃s earum p̃ncipales ac fomenta euellere ꝛ dissipare. Et ista hic ad longũ declarare nõ patitur intẽ

ta huius tractatuli compēdiosa breuitas. Qui vero ampliora ac magis ꝑticularia videre voluerit: recurrat (vt iam supra tactū est) ad secundam scōe beati Tho. necnō ad illam summā notabilem de viciis: que a nōnullis summa regis nuncupatur.

Q⁹ nō semper vicia seu peccata capitalia eorūq; filie ⁊ species pcā mortalia exīstunt.

e Sᵗm circa supdictā septē pcōꝝ seu viciorꝝ capitaliū declarationē aduertendum: q licet ipa septē vicia capitalia cū suis filiabꝰ ⁊ spēbꝰ supetiā specificatis pro pcīs mortalibꝰ assignētur: ⁊ frequentius in natura ⁊ actū pcī mortalis trāseāt. Nō m̄ semp pcā mortalia exīstūt: imo nōnunq; ꝑm alioꝝ circunstantias ⁊ qualitates cōmitti p̄nt q nō nisi pcā venialia sunt. Et licet per nōnullos istud ample declaratū sit: ⁊ spēaliter bene: diffuse: ⁊ elegāter per be. Tho. scōa scōe sue summe: ex qua multa in hoc octauo tractatulo dictorꝝ sumpta sunt: ac etiā bn ⁊ succincte in quodā solenni tractatu q cōpendiū theologie nūcupatur cuius initiū ꝓlitatis theologie sublimitas ad q̄o attenta breuitate hui⁹ dicti tractatuli rōnabiliter veniebat faciēda remissio. Tū q nō oēs libros habent interdūq; nō facile ab aliq̄bus reperiunt: ne oīno istud quod poterit cōscias plurimoꝝ a multiplicabꝰ scrupulis reuare: hic indeterminatum preteriretur: expediens visum est ac congruum hic aliquo modo explicare: et pro maiori parte vicēdoꝝ iuxta effectū eoꝝ que circa hoc in supradicto cōpendio theologie ponūtur. Et qui in simili (vt supra dictū est) ampliora ⁊ specialiora videre voluerit ad alios doctores spēal'r ad ipam scōam scōe beati Thome recurrat.

Quando superbia sit peccatum mortale.

p Procedēdo igitur iuxta ordinē ceptuꝝ huius tractatuli ꝑm quē insequendo btm̄ Gre. fit distinctio inter superbiaꝝ ⁊ vanā gl'iam est sciēdū: q supbia pro ut accipitur hic ⁊ ponit regina ⁊ mater oīm viciorum cū suis quattuor speciebus quas etiā vt supra tactum est ponit Grego. est de suo genere peccatū mortale: q est inordinatus ⁊ peruersus appetitus proprie excellentie: sibi indebite attribuens que nō habet: vel alio modo ⁊ intentione q̄ habeat. Que oīa tamē intelligenda sunt quando ex deliberato iudicio seu consensu rationis procedunt.

Quando vana gloria sit peccatū mortale.

v Vana gl'ia ex suo genere est venialis pec catū: q genus opis sc̄z mortale sumit ex obiecto. Vanū aūt ꝑm se nō est obiectuꝝ mortalis pcī sed venialis. Uñ cū vana laus sit hui⁹ pcī obiectū: ptz q nō semper vana gl'ia est mortale pcm̄: sed aliq̄s respectibus est vana gl'ia mortale pcm̄. Qō dupl'r cōtingere p̄t. Uno mō rōne finis ꝓpter quē laus ipa appetit: opus nāq; tale est quale est illō propter qō appetit. Alio mō rōne opis in se in quo laus ipa q̄ritur. ¶ Circa p̄mū modū aduertēdū est q q̄druplici fine laus appeti p̄t. Primo ad vitandū malū infamie: qō p̄t bō per suspitionē vel detractionē aliorū aut alias incurrere: sicut Samuel se laudauit. j. Regū. xij. Secūdo ꝓpter vtilitatē aliquā spiritualē: vt esset gloria dei vel edificatio ꝓximoꝝ: sicut paulus se cōmēdauit. Tercio ꝓpter lucrū auaricie vel aliquē aliū finē seu actū pcī mortalis: sicut phariseī q deuorabant domos viduaꝝ simulātes longā oīonem: vt habet Matth̄. xxiij. Quarto ꝓpter aliquē finē seu actū venialis pcī: sicut qñ q̄s laudari appetit eo q vane in laude delectat. Primū est p̄ndētie: scōm est charitatis: tertiū est mortale pcm̄. Et idē intelligendū est de oīi ope ⁊ actu cuius finis qui p̄ncipal'r intēdit est mortale pcm̄: q̄rtum est veniale si illa delectatio q̄ in laude habetur sit venialis. ¶ Circa scōm modū rōne. s. operis ꝓpter qō ipa laus queritur est aduertendū q tria sunt gña operū per q̄ laus ipa q̄ri p̄t. Uel em̄ sunt opa illicita: vel sunt opa virtuosa: vel sūt opa indifferētia. Si per p̄ma opa. s. illicita queritur laus: tūc vana gl'ia est tale pcm̄ quale est illud opus illicitū per qō querit. Nā si illud op⁹ illicitū sit mortale tūc vana gl'ia erit mortalis. Si sit veniale: tūc vana gl'ia erit venialis. Si q̄ratur laus per scōa opa. s. virtuosa: hoc itez p̄t cōtingere dupl'r. Quia vel appetit⁹ laudis adiungitur seu supuenit operi virtuoso tanq̄ incidens ⁊ nō p̄ncipal'r intentus: sicut sepe in cantu ⁊ aliqñ imo frequēter in p̄dicatiōe aliq̄s sanctis opibus. Et tūc vana gl'ia nō est nisi pcm̄ veniale. Uel ipa laus est finis p̄ncipal'r intētus in opere virtuoso ipiq; actui ꝓtuoso p̄ponitur: ita q illud opus ꝓtuosum opans ibi ꝓponit finē vltimū sui operis. Et sic est vana gloria peccatū mortale: q tunc inberet ei vt fini vltimo. ¶ Circa qō ad huc aduertendū est q maius est pcm̄ gl'iari de bonis spūalibus q̄ de bonis tpalibus: q bona spūalia minus habēt mortuū vanitatis ⁊ vane delectationis: eo q minus apparent ab extra q̄ tpalia. Si queratur laus per tercia opera. s. indifferentia: vt est habere diuitias vel vestes pretiosas: tūc si illa opera vlteri⁹ nō ꝓgrediātur in deterius nisi in solā laudē habendā: vana gl'ia nō erit nisi veniale peccatū. Si aūt talia opera

vltra in deteri⁹ ꝓgrediãtur de seq̃ ordinata vt sint occasio mortalis pcĩ: vtputa qñ mulier ornatu meretricio ad alliciẽdos hoies aiasq̃ capiendas se ꝓparat: vel sint illa opa de se indifferentia ex ꝓhibitõe supioris effecta illicita: vt tornea menta ⁊ hmõi: ⁊ tunc vana gloria est peccatum mortale.

Quando inuidia sit peccatum mortale: ⁊ quando nõ.

Inuidia ex suo genere est pcĩm mortale. Cũ eñ inuidia (vt in supioribꝰ dictum est) sit dolor de felicitate seu bono alteri⁹: gaudiũq̃ de malo alieno: clarũ est q̃ directe ꝑtrariatur charitati: vt. j. Ethor. xiij. Charitati aũt nihil est ꝑriũ qđ non sit pcĩm mortale. ¶ Est tñ aduertendũ q̃ interdũ illđ peccatũ qđ ex suo genere est mortale põt ꝑm aliq̃s sui qualitates solũ eẽ veniale: vtputa qñ in solo ꝓmo motu ꝓsilit. Uel ꝓpter aliquã aliã intẽtionem extra suã rõnẽ trahit. Pro quo sciendũ est q̃ quadruplr põt dolor de alieno bono bonum accidere. ¶ Primo mõ ꝑt est ꝓmo ꝓmus motꝰ ex natura ꝓueniẽs: q̃ interdũ etiã ex ipius natura corruptiõe in aliq̃bus plus ⁊ frequẽtius ꝓuenit. Sunt eñ aliq̃ ex sue corruptiõe inordinate nature magis proni ad motus inuidie q̃s alij⁹ vt in simili est videre inter diuersos canes. Et ute dolor seu motus inidie nullo mõ est pcĩm: qz tales motus ꝓmo ꝓmi nõ sunt in ꝑtẽ nra. Et ita intelligẽdũ est respectu quorũcunq̃ aliorꝫ viciorum seu pcõrꝫ de oĩbus ꝓmo primis motibus naturalibꝰ: vbi tñ delectatio seu consensus nõ se aduẽerit: qz tunc posset in pcĩm vel veniale vel mortale transire. ¶ Scõo mõ põt ille dolor seu tristicia de bono alieno eẽ scõo ꝓmus motꝰ: qñ .s. fit in sensualitate: sine tñ cõpleta deliberatiõe: etiã si tali dolore seu passione afficat: qđ ꝓprie cõtingit qñ ille scõo primus motus nõ ita cito ab initio remouet sicut posset: remouet tñ ante plenũ cõsensum: imo quodãmõ displicere incipit. Et tunc inuidia nõ est nisi veniale pcĩm. Et ita (quod bene aduertat) intelligendũ est etiã gñaliter in oĩbus aliis viciis seu pcĩis. Qui aũt dicantur ꝓmo ꝓmi motus ⁊ scõo ꝓmi motꝰ decla rabitur aliq̃liter infra: vbi de pcõ veniali aget. ¶ Tercio põt ille dolor seu illa passio in aio accidere q̃ nihilomin⁹ ꝓpter aliquã aliã intentionẽ trahit extra suã ꝓpriã rõnẽ sui⁹q̃ ꝓpriaꝫ naturã: vtputa qñ dolor ille seu tristicia de alieno bono ĩsurgit alicui ex bona rõne seu causa: sicut qñ aliquis de bono seu ꝓspitate alteri⁹ dolet: vt qz efficitur potẽs vel alias: qz illđ videt in alteri⁹ detrimẽtũ ⁊ ꝓiudiciũ redũdare: vel .s. aĩe ꝓprie met illius q̃ illđ bonũ habz vel reipublice vel aliq̃ bonaꝫ ꝑsonaꝫ q̃ affligi nõ merent. Et talis dolor seu motus bon⁹ est: nec pcĩm est: cũ mai⁹ bonũ magis sit appetendũ. ¶ Quarto mõ põt ille dolor seu tristicia de bono alteri⁹ accidere ⁊ haberi ex certa sciẽtia ꝓsensuq̃ deliberato volũtatis et sunc iusta ac rõnabili causa: et isto mõ inuidia est semp pcĩm mortale. ¶ Et ꝑ ista põt etiã clare videri qũ detractio est pcĩm mortale vel veniale. Nã si malũ de aliquo dicat ad bonũ finẽ: pro impediendo. .s. q̃ malũ alteri faciat: vel pro sua correctione: vel rõne officij qđ incũbit: vel phibẽdo testimoniũ veritati: vel hmõi: ⁊ tũc detractio nõ est pcĩm: dũ tñ ꝓpria volũtas ex deliberato proposito nõ se aduũgit. Si vero dicat malũ de alio ex quadã solũ leuitate loq̃ndi: sicut sepe ꝓtingit etiã malũ quod ꝏ nõ vergat in magnũ damnuꝫ seu ꝓiudiciũ illi⁹ de quo dicit: aut sue fame: ⁊ tũc detractio est pcĩm veniale. Posset tñ illud dãnũ seu ꝓiudiciũ tam graue esse q̃ illa leuitas loquẽdi nõ excusaret: qz vnusquisq̃ maxime in talibꝰ grauibus ⁊ respectu aliorꝫ debet ponere custodiam oris sui.

Quando ira sit peccatũ mortale ⁊ quãdo nõ.

Ra ex suo genere est pcĩm mortale. Quia iuxta supius vbi de ira actũ est ira est ĩmoderat⁹ animi motꝰ cõcitãs ad penã ꝓuocãti inferendã. Hic aũt motus ꝑtrial charitati: q̃ vt habet. j. ad Ethoxiij. Nõ irritat: nõ cogitat malũ. ¶ Ira tñ vt etiã sup aliq̃liter tactũ est multipliciter ꝓsiderari potest. Uno mõ ꝓut ĩportat seu denominat q̃ddã quo ds ꝏ vicia mouet ⁊ ipa detestat. Et hec ira nõ est pcĩm sed magis est ꝓfectiõis: ĩmo per istũ modũ põt etiã sibimet ds irasci. Quid eñ (vt dicit glo. sup illud psal. Irascimi ⁊ nolite peccare) est bõ penitẽs nisi sibi ꝑpi irascens. Alio mõ põt ira ꝓsiderari ꝓut dicit ⁊ ĩportat q̃ndã ergã ꝓximũ affectus remissionẽ: per quã. .s. bõ nec de malo primi dolet nec de ei⁹ bono gaudet: licet etiã nõ doleat de bono nec gaudeat de malo ei⁹ sed est ei ⁊ erga eũ indifferẽs. Et hec spẽs ire nõ est mortale pcĩm: sed est impfectio q̃dã charitatis. Nisi tñ vbi ꝓxim⁹ esset in extrema necessitate: qz tũc sub pena pcĩ mortalis tenet bõ sibi succurrere si põt. Alio mõ põt ira ꝓsiderari ꝓut dicit ⁊ importat q̃ndã impatiẽtiã actualẽ absq̃ tñ realĩ appetitu vindicte. Et talis motꝰ etiã deliberatiꝰ est solũ pcĩm veniale. Quia sicut patet ex supra dictis ire descriptionibꝰ nõ habet cõpleta rõnẽq̃ ire. Alio mõ põt ira cõsiderari ꝓut dicit ⁊ importat actualẽ impatientiã etiã cũ appetitu vindicte. Et hoc tripliciter ꝓtingere potest. Qñq̃ eñ hoc a naturali cõplexione seu dispositione procedit sicut est in melancolicis ⁊ in senibus. In q̃ bus ꝑm ꝓbin cõnue mouetur natura ꝓpter qđ

semp turbuléti existũt. Et talis ira nullũ est peccatũ: cũ sit mot⁹ naturalis. Qñq; etiã est hoc et ꝓcedit ex appetitu subito ⁊ nõ ꝓfecte deliberato. Et talis ira nõ est nisi veniale pcm̃ sicut alij ꝓmi motus. Qñq; aũt est hoc ⁊ ꝓcedit ex voluntate deliberata consensuq; perfecto. Et talis ira est semp peccatũ mortale.

Quando acedia sit peccatum mortale ⁊ quãdo nõ.

a Acedia ex suo genere est veniale pcm̃ Quia ꝑm supius tacta acedia in effectu nõ est nisi tediũ de bono spũali laborioso. Hoc aũt de se nõ opponitur charitati: sed solũ dicit q̃ndã feruoris charitatis diminutionẽ: in qua feruoris charitatis diminutione cõsistit oñe pcm̃ veniale. ¶ Dupliciter põt tediũ de bono spũali cõtingere. Uno modo ꝑut est solus mot⁹ naturalis laborẽ abhorrẽs: ⁊ talis mot⁹ nullũ est pcm̃: qz talis mot⁹ nõ est in nr̃a ptãte. Alio mõ ꝓout est mot⁹ appetit⁹ de ope spũali laborioso ꝓtristati. Et talis mot⁹ etiã si appetit⁹ ille sit deliberatiu⁹ nõ est nisi pcm̃ veniale: qz ꝓsensus in illud qđ de sui natura nõ est nisi veniale pcm̃: nõ est nisi veniale. Alio modo põt istud tediũ de bono spũali laborioso tale esse taliterq; vltra motũ naturalẽ motũq; appetitus trãsire: q; per illud bõ illa adimplere dimittit q̃ sue saluti vel ex vi ꝓcepti vel alias necessaria sũt ⁊ tũc est pcm̃ mortale. Potest adhuc istũ tediũ in grau⁹ trãsire ⁊ tm̃ esse q; ex omissiõe ipi⁹ boni spũalis laborioſi difficultateq; ipm aggrediẽdi bõ in q̃ndã sue vite displicẽtiã inducat ⁊ exinde in desperationẽ cadit. Et tale tediũ est pcm̃ mortale: accreditq; ad pcm̃ in spm̃sanctũ. Et ad huc grauius ĩmo grauissimũ si illũ tediũ illaq; displicẽtia vite intm̃ crescat ⁊ ꝓcedat q; quis sibi manus iniciat ac se occidat. Nam tũc talis similis erit inde qui se per desperationẽ laqo suspendit.

Quando auaricia sit peccatum mortale.

B c Arca auariciã aũt q̃ iusta supius dicta est ĩmoderat⁹ amor habẽdi: est cõsiderandũ: q; iste ĩmoderat⁹ amor cõsistere põt: vel in appetẽdo: vel in acq̃rendo: vel in retinẽdo. Si in appetẽdo: hoc itaq; ꝺnq; modis ꝓtingere põt. Uel em̃ appetunt alie na appetitu cõpleto ⁊ deliberato ac absoluto: q̃ etiã in actũ ⁊ opus si adesset facultas transiret ⁊ ꝓcederet: ⁊ tũc est mortale pcm̃. Uel appetuntur appetitu simulr cõpleto deliberato ⁊ absoluto illicita: vtputa bõ se ĩdignũ bñficio aliq; ecclesiastico vel officio sentiẽs ⁊ cognoscẽs: vel sentiret ⁊ cognoscere debẽs: illõ bñficiũ ecclesiasticum vel illõ officiũ sciẽter appetituq; deliberato ⁊ absoluto appetit: ⁊ tunc etiã est pcm̃ mortale. Uel appetũntur ꝓdicta. ſ. aliena vel illicita appetitu etiã ꝓpleto ⁊ deliberato: sed nõ tm̃ puro ⁊ absoluto sed ꝺitionato: vtputa si talia sine õi offensa ac iniuria ꝓximi bñ possent. Et tũc vel nullũ est pcm̃ vel est veniale: siue talis cõditio actualiter exp̃sse addat siue habitualr intẽdatur. Qõ tm̃ intelligẽdũ est: dũmõ. ſ. ꝙ tales appetit⁹ seu desideria bõ nõ se vane pascat ac ꝓdat seu iteremittat facere illõ bonũ ad qõ aliũde tenet. Uel non generet in corde suo aliq; malos mot⁹ seu habitus: quos qñ voluerit remouere nõ possit: qz tũc posset eẽ mortale pcm̃. Uel appetũntur nõ necessaria ⁊ superflua: etiã q̃ius nõ alicna nec de sui natura illicita appetitu nimis ardẽti: ⁊ tali q; mẽte ex hoc q̃dãmõ suffocata impedit oĩno a ꝓsideratione diuinoq; ac eoq; q̃ ad suã salutẽ spectãt. Et hec est illa pniciosa cura seu sollicitudo q̃ in cuãgelio ꝓhibet: ⁊ est pcm̃ mortale. Uel appetũntur seu desiderant nõ necessaria ⁊ superflua nimio appetitu: sed tm̃ tali q̃ est infra dei amorẽ ⁊ timorẽ: qz talia sic appetẽs nec ꝓterea ꝺo displicere vellet: nec etiã impedit a ꝓsideratione eoq; q̃ ad suã salutẽ pnẽt: ⁊ hoc est nisi pcm̃ veniale. Quinimo possit talis amor seu appetit⁹ ita moderat⁹ esse q; nõ eẽt pcm̃: imo talẽ ꝓncipalr finẽ ⁊ intẽtionẽ hẽre q; eẽt meritor⁹. ¶ Si vero respectu secundi mẽbri ꝓncipalr ille immoderat⁹ amor habendi nõ solũ ꝓsistat in appetitu sed vltra transeat. ſ. in acq̃rẽdo: ⁊ hoc itaq; põt ꝓtingere tripliter. Uel em̃ acq̃rũtur res inuste ⁊ ĩdebite indifferẽter a q̃cunq; ⁊ q̃cũq; mõ fieri põt: vt p furta: rapinas: iniusticias. extorsiones: aliasq; fraudes ⁊ vias illicitas: ⁊ tũc est pcm̃ mortale. Uel acq̃rũtur res respectu acq̃rẽtis ⁊ illius a quo acq̃ritur de suo eẽ nõ illicite: nisi qz p̃ artẽ seu officiũ aut aliud opus illicitũ acq̃runt: qõ de per se etiã sine acq̃sitione ⁊ lucro eẽt pcm̃ mortale: vt est in meretricibus: in falsas mercãtias sciẽter vendẽtibus ⁊ vsurarijs: ⁊ hmõi. ⁊ tũc est pcm̃ mortale. Uel acq̃rũtur per artẽ aut officiũ seu opus qõ licet de se sit illicitũ: nõ est tm̃ de p se nisi pcm̃ veniale. Ut est in istis ioculatoribus qui pro ꝓplacẽtia ꝓncipũ vel ppli ad lucrũ habendũ ociosa iocosa ⁊ interdũ mẽdosa (salua tm̃ aliq; honestate) dicũt vel diuersas coꝛpoꝛ gesticulationes faciũt: ⁊ tũc nõ est nisi veniale pcm̃. Nisi tm̃ ꝓpter solã talis dissolutiõis delectationẽ bõ se ex toto talib⁹ daret: tũc em̃ esset pcm̃ mortale. Et notãter ꝺ:: ꝓpter solã talis dissolutiõis delectationẽ: qz si ꝙs ꝓpter necessitatẽ se etiã ex toto talibus daret ⁊ applicaret suã p talia sustẽtationẽ q̃rẽs: cũ aliã artẽ seu aliũ modũ lucrãdi nesciret vel nõ haberet nõ eẽt talis in statu dãnãdoq; reputãdus. ¶ Si vero respectu tercij membri ꝓncipalis amor ille

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ptatis cõcupiſcẽtia: eſt aduertẽdũ q cõcupiſcẽtia ipa luxurie dupliciter ꝓtingere ſeu cõſidera ri põt. Uno modo put eſt ſolũ in corde. Alio mõ put etiã ab extra ꝓſultit in ope. Quãtũ ad pmũ modũ ꝑt ꝫ utq; cõtingere tripliciter. Primo mõ put ipa cõcupiſcẽtia in ſolo ꝑmo motu cõſiſtit: t tũc non eſt niſi veniale petm̃. Pro q̃ iterũ ſciẽ dum eſt q differẽtia eſt inter ꝑmos mot⁹ virtu tis generatiue: t ꝑmos mot⁹ virtutis nutritiue. Nam ꝑm⁹ mot⁹ in virtute generatiua eſt ſemp petm̃: nõ aũt ſic eſt in virtute nutritiua: qm̃ po tẽtia cõcupiſcibil nõ tm̃ corrupta eſt in virtute nutritiua ſĩ i virtute generatiua. Secũdo mõ põt ipſa cõcupiſcẽtia cõſiderari: put ipm motũ naturalẽ ſequit cõſenſus in delectationẽ ꝫ non in opus: t ſic eſt petm̃ mortale. Et intelligit hoc ſiue ille cõſenſus in delectatiõe ſit reſpectu ſui ipſi⁹ met: ſiue ſit reſpectu alio⁹: vtputa qm̃ bõ co gitãdo (vt interdũ ꝓtingere põt) ad delectationẽ quã aliq̃ alq̃ in actu venereo habẽt: delectat i ſe t in illa delectatiõe habẽda et deliberatiõe ꝓſen tiret iã ſi forſan et ſe nõ vellet illũ actũ venereũ exercere. Et notãter dr ꝓſenſus in delectationẽ q: ſi delectatio vt q̃lib̃ fit inſurgeret: t in illã de lectationẽ bõ et deliberatiõe nõ ꝓſentiret: nõ eſ ſet tũc niſi veniale petm̃. Tertio mõ ipa cõcupi ſcentia ꝓſiderari põt: put etiã et deliberatiõe cõ ſentit in op⁹: t tũc eſt mortale petm̃: etiã ſi nũc nõ trãſeat i actũ ab extra. ¶ Reſpectu ꝑo ſecũdi mõ: b̃ri ꝓncipalis. ſ. put ꝓcupiſcẽtia luxurie con ſultit ab extra in ope. Hoc iterũ ꝓtingere põt du pliciter. Uno mõ put ipa ꝓcupiſcẽtia trãſit t ꝑ gredit in actũ venereũ cõpletũ t ꝓſumatũ: t tũc ꝓſtat eſſe petm̃ mortale. Alio mõ put ipa ꝓcupi ſcẽtia tranſit t ꝑgredit in aliq̃s act⁹ diſponẽtes ad ipm actũ venereũ: vel ipm circũſtãtes ſeu cõ comitãtes. Et hoc iterũ ꝓtingere põt tripliciter vel ei ꝫ fit ꝑ viſum: vel ꝑ linguã: vel ꝑ tactũ. Si primo mõ: vt. ſ. q̃ ipſa cõcupiſcẽtia ab extra vi ſu paſcat: vt q̃ ꝺs aĩo t fine ꝓcupiſcẽdi mulie rem in ipam ꝓſpicit t attẽdit: t tũc eſt peccatũ mortale. Nã illud (vt dicit Aug⁹) nõ eſt titillari ſed plene libidini ꝓſentire: iuxta illud Matt. v. Qui viderit mulierẽ ad ꝓcupiſcẽdũ eã: iam me chatus eſt eã in corde ſuo. Et notanter dicit ad ꝓcupiſcendũ eã: qm̃ ſi aliq̃s mulierẽ inſpiceret vt rem pulchrã t nõ in deteri⁹ ꝓcederet: tũc par uũ vel nullũ eſſet petm̃: vel ſolũ eſſet petm̃ curio ſitatis. Si ꝑo ſecũdo iſtor̃ triũ vltimor̃ modo rum fieret: vt q̃ ꝺs mulierẽ ꝑter libidinẽ ꝓca retur vel colloquia famuliaria ſecũ habeat: vl̃ per ꝓba adulatoria t deceptiua attrahere conat: t tũc eſt petm̃ mortale. Si ꝑo tertio iſtor̃ triũ mo dor̃ vltimorũ fieret: qđ fit ꝑ oscula amplexus: hmõi q̃ mulier ꝓtrectatiões: t tũc etiã eſt petm̃ mortale: t tãto grauⁱ⁹ quãto magis ꝑ talia libi do accẽdit ꝑt nimiã approximationẽ ad ignẽ. Et vocat ab apl̃o turpitudo. Qđ tm̃ ita accipi debz: ſi ꝓmiſſa ex libidine ſeu ꝑter libidinẽ fiãt. Nã tangere mulierẽ: imo t osculari nõ libidi nis intẽtõe: ſed ex neceſſitate ſeu quadã honeſta te: vt interdũ fit: nõ eſſet petm̃: dũmõ nihil ſit in intẽtiõe corruptũ. ¶ Premiſſa etiã oĩa intellige niſi ꝑ ſacrm̃ matrimonij cũ debita moderatiõe de bitiſq; circũſtãtijs ſup̃ vbi de petõ luxurie actũ eſt aliqualiter declaratio: excuſarent.

De peccato in ſpiritum

ſanctũ t diuerſis ipſi⁹ peccati acceptionib⁹.

Expedit igit iuxta ordinẽ in ꝫ tractatu lo exponẽdo ꝛ declaratiõe quarte diuiſi onis peccati mortal⁹ q̃ (vt ſup̃ tactũ eſt) ꝑ ſeptẽ vicia capitalia ſumunt: ipſo ꝛũq; ſeptẽ vicio rum capitaliũ explicata natura: venit nũc aliq̃ liter circa vnã paraculã tertie diuiſiõis peccati mortalis ſup̃ etiã poſite tangẽdũ. ſ. in ſpm̃ ſctm̃. ¶ Circa qđ ſciẽdũ eſt q ly oĩa eſſentialia oĩb⁹ tri bus ꝑſonis ſctiſſime trinitatis equaliter ꝓuent anexe cõiter tm̃ attribunt ſeu appropriant ꝑſone p a tris potẽtia: ꝑſone filij ſapiẽtia t ꝑſone ſpũſanc ti bonitas. Et ex hinc inſurgit q illi q̃ peccant ex infirmitate q̃ ꝓprie cõtrariat potẽtie: dicũtur peccare in patrẽ. i. cõtra patrẽ. Qui eñ peccant ex ignorãtia: q̃ ꝓprie cõtrariat ſapiẽtie: dicũtur peccare in filiũ. Qui eñ peccãt ex ꝓpria malicia q̃ ꝓprie opponit bonitati: dicunt peccare in ſpi ritũſanctũ. Et eſt ꝓprie peccare ex ꝓpria malicia q̃ volũtas ſcit: t ꝑ aliqui malo reſiſtere: t tm̃ ex ſola malicia illud eligit. Et q̃ clare apparet pec catũ in ſpm̃ ſctm̃ gui⁹ ee aliꝫ petis q̃ in patrem t filiũ cõmittunt: cũ mai⁹ ſit t gnus peccare ex ꝓpria malicia q̃s ex infirmitate vl̃ ignorãtia. De q̃ ipſi⁹ peti in ſpm̃ ſctm̃ grauitate latiꝰ fiet ifra declaratio. Et q: generaliꝫ oĩa petã tam in ſupi oribus declarata q̃s alia: vel ex infirmitate vl̃ ex ignorãtia vel ex ꝓpria malicia cõmittunt: nõ fu it neceſſe ſpealem de ipſis qualitatib⁹ petõꝝ tra ctatũ facere niſi ſolũ de illo petõ in ſpiritũſanctũ q̃ ꝺ vltra alia peccata quandã ſpecialitatẽ: quã dam̃q; grauitatẽ importat. ¶ Circa qđ peccatũ ꝓ clariori natura eius declaratiõe t intellectu t eo permanentiꝰ: q: multi frequenter de ipſo lo quuntur qui ꝓpriã eius naturã non intelligunt eſt aduertendũ: q triplex de iſto peccato in ſpiri tũſanctũ reperit poſitio ſeu acceptio. Aliqui eñ vt Hilarius: Ambro. Hiero. t Eb: vꝫ. ponunt t dicunt peccatũ in ſpiritũſanctũ eſſe: q̃ ad li teram aliqua blaſpbemia cõtra ſpiritũſanctũ di catur: ſiue ſpũſanctus acapiat ſm q eſt nomen eſſentiale toti trinitati ꝓueniens: quelibet enim ꝑſona ſpũs eſt t ſanct⁹: ſiue put eſt nomẽ ſpẽale vnius in trinitate ꝑſone. Et ſm̃ hanc acceptiõ

nem distinguitur in euāgelio Matth.xij. Blas/phemia in spiritūsanctū ꝓtra blasphemiā in fi/lium hoīs: vbi exemplū de ista blasphemia ha/betur de iudeis: q̄ illa q̄ christ⁹ i virtute spiritus sc̄i opabat attribuebāt ꝓncipi demoniox̄: & iō dicunt in spm̄sc̄m blasphemasse. ¶Aug⁹ & ali/qui cū sequētes dicūt & ponūt pcm̄ in spm̄sc̄m esse finalē impenitētiā: qñ. s. aliq̄s in pcō morta/li vsq; ad mortē iclusiue ꝑseuerat: q; vt dicūt: tal' in spm̄sc̄m blasphemare videt: qō quidā dicūt non solū ꝓbo oris fieri posse: sz etiā ꝓbo cordis & ꝓbo operis. Hec vno solū: imo multis & multo tiens. Et dicūt q̄ ꝓbū sic acceptū ꝺr̄ eē blasphe/mia cōtra spm̄sc̄m: q; est ꝺ remissionē pcōx̄ q̄ fit ꝑ spm̄sc̄m q̄ est charitas patris & filij. ¶Alij & tertij ponūt & dicūt pcm̄ in spm̄sc̄m esse quā/do ex certa malicia .i. ex ipsa deliberata electiōe mali peccat: qō ex iumꝓoba volūtate liberi arbi/trij ꝓcedit: q; vt tactū est peccat tūc ꝺ bonitatē q̄ attribuit & appꝛopꝛiat spiritui sancto. ¶Et in ꝓ/posito ꝑsenti ſm cōmunē vsum loquēdi & ponē/di accipit isto tertio modo seu ſm istā tertiā ac/ceptionē. Quia capiēdo iuxta p̄mā acceptionez seu ꝓmū modū ponēdi magis ꝓꝛie est pecca/tū spēale ad infidelitatē ꝓtinēs q̄ opponit ꝓfessi/oni fidei: iuxta ꝓbo secūdā acceptionez seu scōm modū ponēdi ꝑt ad oīa vicia ꝓtinere: & in omni genere pcī cōtingere: etiā in pcīs a ꝓncipio ex infirmitate vel ignorātia cōmissis: imo pōt con/tingere hoīem in pcō mortali moꝛiꝛ vl' ex iuria vel ex negligētia penitēdi: vel subito vel ex ipꝛo/viso. Et ideo iuxta hāc tertiā acceptionē seu ipz tertiū modū ponēdi fiet ꝫ declaratio de ipō pec/cato in spm̄sc̄m. ¶Circa qō iterum ꝑ veraciox̄ intellectu est aduertēdū: q̄ nō omne pcm̄ qō ex certa malicia cōmittit: ꝺr̄ esse pcm̄ in spm̄sc̄m: put ꝫ & cōmuniter accipit. Dupliciter em̄ ꝓtin/gere pōt aliquē ex certa malicia .i. ex ipa electio/ne mali peccare. Uno modo ex inclinatiōe habi/tus vicioſi seu assuefactiōe: imo ſm aliquā cir/cūstātiā ex ꝓꝛia scientia & deliberatōe: q̄ tū non peccaret in spm̄sc̄m: imo illud (vt tactū est) in q̄/libet genere pcī ꝓtingere p̄t. Alio modo p̄t q̄s ex ꝓꝛia malicia peccare: ex eo .s. q̄ ipse sciēter et ꝑ ꝓtēptū abiꝯit & remouet a se illud qō in eo po/terat electionē seu ꝓtinuationem pcī impedire. Et cuz oīa q̄ pcī electionē seu ꝓtinuationē im/pedire p̄nt & impediūt: sint ꝓꝛie effect⁹ spūssan/cti in hoīe: ideo ille q̄ (vt tactū est) ipsa sic pcī ele/ctionē seu ꝓtinuationē impedīēdo a se sciēter: et ꝑ ꝓtemptum abiꝯit & remouet: ꝺr̄ ex ꝓꝛia mali/cia & in spm̄sc̄m peccare. Et ita ꝓꝛie accipit in ꝫ ꝓposito etiā ſm cōmunē acceptionez ex ꝓꝛia malicia peccare: put adhuc infer⁹ latius decla/rabitur. ¶Huius autē pcī in spiritūsanctū ſm Aug. & cōmunē acceptionē ponunt esse ſex spe/cies. ſ. desꝑatio: ꝑsumptio: impenitētia: obstina/tio: impugnatio veritatis agnite: inuidētia fra/terne gr̄e. Quaꝝ numer⁹ seu sufficientia sic su/mitur: pcm̄ in spm̄sc̄m put (iuxta sup̄ tacta ꝫ & cōit accipit) & fit: cōmittit ꝑ remotionē seu ꝓtē/ptum eox̄ ꝑ q̄ hō ab electiōe pcī seu ꝓtinuatio/ne qō idē est in effectu pōt impediri. Illa aūt q̄ sic hoīem ab electiōe pcī impedire seu retrabere p̄nt ꝓcedūt seu oriunt: vel ex ꝓte diuini iudicij: vl' ex ꝓte donox̄ dei: vel ex ꝓte ipsi⁹ pcī met. In iudi/cio autē diuino duo insunt. ſ. iusticia & miscō ia/Respectu miscōie: ex q̄ ꝓsurgere habz spes ex cō/sideratiōe. ſ. diuine miscōie pcā remittētis & bo/na ꝓmittētis. Qui hāc spem q̄ hoīem ab electiōe pcī retrabere & impedire habet a se: ꝑ ꝓtēptum remouet & abiꝯit: nō sperans. ſ. deū pcā debite penitēti remittere velle: peccat ꝑ ꝓmā spēm pcī in spm̄sc̄m q̄ est desꝑatio. Respectu ꝺbo iusticie ex q̄ ꝓsurgere debet timor ex ꝓsideratiōe. ſ. diui/ne iusticie recte rigide pcā punientis. Qui hūc timorē q̄ merito hoīem ab electiōe & ꝓtinuatio/ne pcī impedire & retrabere habet a se ꝑ cōtem/ptum remouet & abiꝯit: sperans. ſ. seu ꝑsumens gl̄iam sempiternā sine merito: vl' etiā sine pnia adipisci: peccat ꝑ secūdā spēm pcī in spiritūsan/ctum q̄ est ꝑsumptio. Et intelligant hec sane iu/xta declarationē statim tactā. Nam pcm̄ desꝑe/rationis & ꝑsumptiōis put ꝫ sumit: non cōstituit in hoc q̄ ds dei miscōiam vel iusticiā nō credat q; tūc nō ponet ad peccatū in spiritūsc̄tū: put ꝫ sumit: sed pot⁹ ponet ad peccatū infidelita/tis. Sed cōsistit in hoc q̄ ipsa dei misericordia vel iusticia ꝓtēnit seu vilipendit. ¶Respectu au/tem secundi mēbri ꝓncipalis: scz donox̄ dei q̄ho/mo a pcō retrahit: ipa duo ꝓncipaliter sunt. Primū est agnitio veritatis fidei q̄ maxime ho/minē habet ab electiōe pcī retrabere seu impe/dire quā q̄ a se sciēter & ꝑ ꝓtēptū abiꝯit veritatē sc̄z agnitā impugnādo vt licētius peccare vale/at: peccat per quintā speciē peccati in spiritūsan/ctum que est impugnatio veritatis agnite. Ali/ud donū dei ab electiōe peccati impediēs seu re/trahens est auxiliuz interioris gratie diuinitus collate: ꝺ quā ponit septa spēs pcī in spiritūsan/ctum. ſ. inuidētia fraterne gr̄e: dū. ſ. aliq̄s nō so/lum ꝑsone fratris seu ꝓximi inuidet: q̄nimo in/uidet etiā gr̄e dei crescēti & apparēti in mūdo. ¶Respectu ꝺbo tertij mēbri ꝓncipalis. i. pcī in se duo sunt ꝓncipaliter q̄ hoīem a peccādo impe/dire seu retrabere p̄nt & debēt. Primū est inordi/natio: turpitudo ac vilitas actus pcī in se. Cu/ius debita ꝓsideratio solet in hoīe pniam indu/cere de pcō cōmisso. Et ꝺ ꝫ homo peccat ꝑ ter/tiam speciē peccati in spiritūsanctū. ſ. ꝑ impeni/tētiā. Secūdū est paruitas & breuitas boni seu delectatiōis quā aliq̄s in pcō querit & inuenit

2 Aug.

Cui⁹ ꝓsideratio inducere solet hoiez ad ħ q̄ ei⁹ volūtas in pctō nō firmet. Et ꝓtra ħ pcm̄ bō p q̄rtam spēm pcī in spm̄scm̄. s. p obstinationez. Et intelligant ista duo sane. Nō em̄ ħ sumit in penitētia: put dicit pseuerantiam in pctō mortali vsq; ad mortē inclusiue: q; iam nō esset spēale pcm̄: sed q̄dā pcī circūstantia: q̄ cēt ꝛ ꝓtingere posset in q̄libet pctō: vt aliq̄liter sup̄ in secunda acceptiōe peccati in spm̄scm̄ tactū est. Sed accipit ħ impenitētia ħm q̄ importat ꝓpositū non penitēdi: ꝛ est ꝓprie respectu ꝓteritoꝝ. Silr obstinato nō capit ħ p pseuerātia seu ꝓtinuatiōe in pctō: sed qñ bonio suū ꝓpositū i ħ firmat q̄ vult pctō inhererе ꝛ est ꝓprie respectu futuroꝝ. Juxta illō Dicre. vij. Nullus est q̄ agat pnīam. i. agere velit sup̄ pctō suo dicēs q̄d feci: q̄squ ad pnīā. Oēs ꝓuersi sunt ad cursum q̄si equ⁹ impetu vadēs ad p̄liū: q̄squ ad secūdū. ¶ Est etiā advertēdū q̄ Bern̄. in lib. de ꝑcepto ꝛ dispēsatiōe ponit q̄ nolle obedire est resistere spūisctō. Glo. etiā ordinaria Leuit. vij. dicit q̄ simulata pnīa est blaspbemia spūissancti. Scisma etiā recte cōtra spm̄scm̄ cōmitti videt: nāq; p eū ecclīa vnit. Que tria nō vident sub sex speciebꝰ pcti in spm̄ sanctū sup̄ declaratis cōprehēdi. Sed q̄ bñ cōsideret p̄dicta tria sub ipis speciebꝰ effectualiter ꝓtinent ꝛ cōprehēdunt: ꝛ ad ipa reduci p̄nt. Ut puta nolle obedire ptinet ꝛ reducit ad obstinationem. Simulatio pnie ptinet ꝛ reducit ad impenitētiā: ꝛ sub ea cōtinet. Scisma ptinet ꝛ reducit ad inuidētiā fraterne gratie: per quā gratiam membra ecclesie vniuntur.

Quare irremissibile.

¶ Est etiā notandū q̄ pcm̄ in spm̄scm̄ ꝺr communiter irremissibile iuxta illud ꝓbum christi: Qui peccauerit in spm̄scm̄ non remittet ei in ħ seculo nec in futuro. Qđ sic p̄t intelligi. Et ħm oēs tres acceptiōes peccati in spm̄scm̄ sup̄ positas. Juxta em̄ secundā acceptionē q̄ est Aug. clarū est q̄ finalis impenitētia quā ponit pcm̄ in spiritūsanctū realiter: est irremissibilis: q; nullo mō remittit. Quō em̄ remitteret pcm̄ mortale: in quo vsq; ad mortē pseuerat. Nō em̄ hic in hac vita cum de eo nulla penitētia habita ꝛ facta sit: nec etiā in vita futura: vbi nullꝰ locus est misericordie: sed pure iusticie: vbi q̄s etiā meritorie penitere nō p̄t. Sc̄ōm aūt alias duas acceptiones. s. ꝑmā ꝛ tertiā dicit etiā pcm̄ in spm̄ sanctū irremissibile. Nō q̄ nullo mō remittitur sed q̄tum est de se: ꝛ sui natura habz meritū nō remissionis: meretur q̄ nō remittat. Et ħ dupliciter. Uno modo q̄tum ad penā. Alio modo q̄tum ad culpā. Quātū em̄ ad penā certū est q̄ q̄ ex ignorātia vel infirmitate peccat: minorē penam meret: minoréq; quodāmodo excusationē habet vnde eꝰ pena minui debeat: q̄ qui ex certa malicia peccat. Ut gra exēpli: ad ꝓpositū verbi christi sup̄ iuxta primā acceptionē peccati in spiritūsanctū allegati iudei: q̄ blaspbemabāt in christū tanq̄ in filiū boīs vocando eū voracem vini potatorem ꝛ publicanoꝝ amatorem: maiorem excusationē habere poterant ꝓpter infirmitatem carnis quā in ipso christo aspiciebant ꝛ sic minorē arcā hoc penā merebāt: ideo dicti sunt a christo blaspbemasse in filiū qđ remissibile est. Sed q̄ ipm̄ diuinitatē q̄ etiā erat in christo blaspbemabant curationē: q̄z infirmitatum ejectiones demoniorum: illuminatiōes cecoꝝ ꝛ aliorū opera miraculoꝝ: que sunt ꝓprie opa diuinitatis: ꝛ non nisi per spiritūsanctū fieri poterant: attribuēdo diabolo: nullā excusationē habebant vnde pena eoꝝ minui mereret. Et ideo tunc dicti sunt a christo blaspbemasse in spiritū sanctū. Qđ pcm̄ nō fuit ad litterā eis remissū neq; in hoc seculo neq; in futuro: imo ħm expositionē Ebryß. p illo pctō penā passi sunt: ꝛ in ꝑsenti vita p romanos: ꝛ in futura vita apud inferos. Quātū aūt ad culpā ꝺr pcm̄ in spm̄scm̄ irremissibile ex ipa dispositiōe remittēdi. Sic̄ em̄ aliquis morbꝰ corporalis ħm sui naturā incurabilis dicit: q̄n in se habet illud p qđ tolluntur ea ex q̄bꝰ morbꝰ curari p̄t: vtputa q; tollit ꝓtutē nature: vel inducit fastidiū cibi ꝛ medicine: licet deus sua gratia ꝛ miraculo possit illū morbū curare: ita suo modo iste morbus spiritualis q̄ peccatū in spiritūsanctū dicit ħm suā naturā incurabilis ꝛ irremissibilis dicitur: ex eo scz q̄ de sui natura excludit ꝛ abiicit ab bonīe illa per que fit peccatoꝝ remissio. Non tamē ꝓpter hoc intelligenda est omnino precluſa via sanationis ꝛ remissionis ħm omnipotentiā ꝛ misericordiā dei: per quā aliquādo tales quasi miraculose spiritualiter sanant: licet raro ꝛ difficulter. De nullo etenim q̄diu durat hec vita: desperandū est: cōsiderata scz omnipotētia ꝛ misericordia dei. Sz considerata natura ꝛ conditione peccati: ali qui filij diffidentie dicūtur: vt habet per apostolum ad Ephe. v. ¶ Sunt alij alio modo istā irremissibilitatem peccati in spiritūsanctū exponentes: sed effectualiter iuxta ea que supra notata sunt. Notant em̄ q̄ hoc nomē irremissibile tripliciter sumi p̄t. Uno modo negative: scz q̄ nullo modo remitti potest. Et isto modo peccatū angeli ꝛ dānatoꝝ irremissibile dicūt. Alio mō priuative: qđ. s. ex se ꝓgruentiā nō habet q̄ remitti debeat: licet ex ꝓgruētia diuine bonitatis remitti possit ꝛ hoc modo omne peccatū mortale irremissibile dicunt. Tertio modo cōtrarie: q̄ scz ex se importat ꝛ includit dispositionē contrariā ad remissionē. Et hoc modo pcm̄ in spiritūsanctū irremissibile dicūt: q; importat ex se ꝛ includit

dispositionē ꝓtrariātez gre remittēti peccatū: p desperationē. s. vel ꝑsumptionē: aut aliaꝫ ei⁹ species. Et iuxta istū modū ponēdi capiūt etiā numerū seu sufficiētiā ser speciez pcti in spūsctū sup enūerataꝫ: ß. s. mō. In remissiōe eīm) vt dicunt) tria ꝯcurrere habēt: videlz ipse remittens ille cui remittit: z dispositio remittēdi in eo cui remittit. In ipso remittēte duo sunt. s. misericordia z iustitia. Cōtra ꝑmū quoꝫ peccat p desperationē: ꝯ secūdū p ꝑsūptionē. In eo cui remittitur duo esse cōuenit. s. dolorē de cōmisso: z ꝓpositum vlteri⁹ de nō cōmittēdo. Cōtra ꝑmū quorū peccat p obstinationē. Cōtra secūdū p finalē impenitētiā. Dispositio ꝓo remittendi in eo cui remittitur duplex: est scz cognitio veri: z amor boni. Cōtra ꝑmū ḡrū peccat p impugnationez veritatis agnite. Cōtra secūdū p inuidētiā fraterne gre. Et accapit ß finalis impenitēta: put in supioribꝫ declaratū est: nō ꝗdē ꝑut importat ꝯtinuationē in pctō vsqꝫ in finē: nā sic in quolibet pctō mortali ꝯtingere pōt: sed negative: put scz dicē seu importat ꝓpositū nō penitēdi. Et isto mō est spēs pcti in spūsctū. ¶ Breuiter vt iā tactum est iste vltim⁹ modus ponēdi in effectu reincidit in ea ꝙ supius dicta z declarata sūt. Sz ideo hic inseri placuit: vt legētes capere possint qđ eis magis sedebit z placebit.

De peccato actuali veniali. Et circa ipm in generali occurrēdo.

Expedita igit: iuxta inceptū huius octauni tractat⁹ ꝑsentis libelli ordinē declarationem duoꝝ principaliū mēbroꝝ ꝑme diuisionis pcti supra tacte z posite. s. pcti originalis z pcti actual' mortal'. Hūc de alio tertio mēbro ꝓncipali eiusdē diuisiōis. s. de peccato actuali veniali aliqua dicēda venūt: z ꝑmo ꝙd sit z vnde dicat'. Secūdo de diuersis eius noibꝫ seu appellatiōibꝫ. Tertio de aliqbꝫ ipsius peccati effectibus.

Quid sit peccatum veniale: z vnde dicatur.

Peccatū veniale ꝟm Aug. est qđ licet penam mereat: nō tm boiem vsqꝫ ad reatū ꝓpetue mortis grauat seu obligat: sz facile indulget. ¶ Ꝓo quo ad maiorē declarationem sciēdū est: q lz diffinitio Aug. in supioribꝫ pctō mortali attributa. s. qđ est dictū vel factuz vel ꝯcupitū ꝯ legē dei seu legē eternā: pctō actuali in generali seu tanqꝫ generi ab aliquibꝫ attribuat: z sic ꝟm eos posset etiā pctō veniali ꝟm tm maius z mūr⁹ cōpetere seu ꝯuenire: ꝟm tm btm Tho. ꝑma scđe sue sūme illa diffinitio sic supra pctō mortali attributa magis ꝓprie ipi pctō mortali ꝯuenit. Nā in eo est ꝓfecta rō pcti quā ꝓprie dicta diffinitio importat. Nam vt dicit idem doctor: q pctm veniale dicat pctm: ß solum est ꝟm impfectā rōnē pcti: imo i ordine ac respectu ad pctm mortale ꝑt eo mō pctm veniale dici pctm: sic accidēs in ordine ac respectu ad substātiā dicitur ens. i. ꝟm impfectā rōnē entis. Pctm eīm veniale ex se nō fit seu cōmittit ꝯ legē. Nā bō in ꝗtū venialit peccās nō facit qđ lex ꝓhibet: nec ꝑmittit illud ad qđ lex ex ꝑcepto obligat: qa iam nō peccaret venialiter: sed mortaliter. Sz facit ꝑter legē: qz. s. nō obseruat modū rōnis quez lex intendit: z ideo vt dicit idē btūs Tho. Diuisio peccati in mortale z veniale nō est diuisio generis in species: q equaliter rōnē ipsi⁹ generis participent: sed solū est diuisio analogi in spēs: scz rōnem generis ꝟm ꝑmus z posteri⁹ participantes. ¶ Ꝓo quo adhuc notādū q duplex est regula humane volūtatis. Una ꝓpinq q ē ipa humana rō. Alia est ꝓma regula. s. lex eterna que est ꝗsi rō dei. Et p ꝯparationē ad istas regulas sumit z attendit rectitudo volūtatis: z oīs commensuratio cuiuscūqꝫ actus: q talis debet cē vt volūtas nō declinet a suis extremis. s. a deo: principio z a deo fine: vt videlz oīa a deo se hre cognoscat: z in deū oīa referat. A qua rectitudine z cōmēsuratiōe si diuertat: incōmēsurata z deordinata erit. Et ex ß habet act⁹ human⁹ q sit bon⁹ vel mal⁹: ex eo. s. q debitā habet cōmēsurationem: vel ea caret. Et quāto plus recedit ille act⁹ a debita cōmēsuratione: tāto efficit peior z deterior. Et hinc (vt tactū est) sumit rō pcti mortalis z pcti venialis: ꝟm scz diuersitatez inordinatiōis q cōplet rōnem pcti. Duplex eīm est inordinatio. Una p subtractionē ꝓncipij z finis ordinis scz dei: z hec inordinatio facit pctm mortale: qñ. s. aīa p pctm deordinat vsqꝫ ad auersiōnem ab vltimo fine: q etiā ꝓncipiū ordinis est: z cui p charitatē vniri debem⁹. Alia inordinatio est ꝙ saluato ipō ꝓncipio z fine ordis fit inordinatio solū circa ea ꝙ sūt circa ipz ꝓncipiū z finē. Et hec inordinatio facit solū pctm veniale: qz tūc aīa nō deordinat p pctm vsqꝫ ad auersiōz ab vltimo fine: q vt iā dictū est etiā ipm ꝓncipiū ipsi⁹ ordis est. Et dat ipe b. Tho. etēplū de inordinatiōe cōpletiōis ꝙ ꝯtingit in aliq aīali. Nā si illa inordinatio ꝓcedat vsqꝫ ad destructionez vitat ꝓncipij: tūc seqt mors. Si ꝓo saluo ꝓncipio vitali sit solū ꝙdā inordinatio humoꝝ: tūc solū ꝙdaz est egritudo. ¶ Dicat aūt pctm veniale a venia: et q ifurgit q aliq rōnē hui⁹ ponētes dicūt triplici ꝯsideratiōe seu respectu aliqđ pctm dici veniale. s. ex euētu: ex causa: ex genere. Ex euētu q dē: qr realr venia ꝯsecutū est. Et hinc ē qđ dicit anb. q oē pctm (intelligendo etiā de mortali) p pniam fit veniale. Sed ista ꝯsideratio seu accepto pcti venial' larga est: nec ꝓposito cepto bene

ꝙueniēs. Et causa ꝓ:q: illud peccatū :licet for
san ex suo esse mortale existat:habet tn̄ in se seu
importat aliqd vnde venīā cōsequi possit:nō q/
dem ex se simpliciter:sed ex quadā causa indire
cta:q: scz habet in se seu importat aliqd suā cul
pā diminuēs:vt sunt petā q̄ infirmitate vl igno
rātia cōmittunt respectu eoz q̄ cōmittunt ex p/
pria malicia. Et ista adhuc cōsideratio seu acce
ptio nō ꝙgruit nr̄o ꝓposito. Ex genere aūt:q: il/
lud petm̄ de se nō tollit ordinē ad vltimū finē :t
sic nō merek penā eternā:scz q: aliquā inordina/
tionez t obliquitatē a recta regula importat:me
retur penā:sed tpalem:vt iam satis supꝫ exposi/
tuz est. ¶ Et sm̄ istā acceptionē intelligunt ea q̄
iam ꝗ de petō veniali tractata sunt t tractabun
tur. Hā sm̄ ipam ꝯsiderationē seu acceptionez
distinguk t diuidk petm̄ veniale ꝯ petm̄ morta
le:duz cōiter ꝺr: q: petōz actualiū aliud est mor
tale:aliud veniale. Que differētia seu distinctio
ine petm̄ mortale t veniale sumk ex obiecto seu
ex parte obiecti. Cū em̄ (vt iā supꝫ aliqualiter ta/
ctum est) volūtas peccātis ferk in aliqd qđ sm̄
se repugnat charitati q̄ est ꝓncipiū vite spūalis:
t p quā homo ordinak ad vltimū finē .s. deū:tūc
illud petm̄ ex suo obiecto seu rōne sui obiecti bz
qđ sit mortale ex genere siue sit ꝓtra deū directe
vtputa ꝓtra ei? ꝓximā dilectionē t honorē:vt sūt
infidelitas:hereſis:blaſphemia t hmōi :siue sit
ꝓtra deū indirecte:vtputa ꝓtra dilectiōz ꝓximi
quā vult t ꝑcepit:sicut:homicidiū: adulteriū et
silia. Cum ꝙo volūtas peccātis ferk in id qđ i se
ꝓnet quādā inordinationē:q̄ tn̄ nō ꝓtrariak di
lectioni dei t ꝓximi:sicut sunt ꝗbū ociosum:ri/
sus superflu?:t alia hmōi: tūc illō peccatū ex suo
obiecto seu rōne sui obiecti nō habet q̄ sit mor/
tale ex genere:sed solū veniale:t hoc est idem in
effectu qđ illo:cū cōmuniter ꝺr: q̄ petm̄ mortale
est libido seu voluptas i creatura supꝫ deū:id est
plus q̄ꝫ deo vel eque vt deo:t veniale est cōpla/
cētia seu voluptas in creatura infra vel citra deū
id est q̄ nō plus q̄ꝫ deo:nec eq̄ sicut deo :q:.s. nō
vellet q̄s illi finaliť adherere:vel ꝓpter illud deo
displicere:aut sciēter ꝯ eius ꝓcepta t mādata
q̄cq̄ facere. ¶ Pro ampliori insup tā dicē do ꝙ q̄ꝫ
etiā :iam dictoꝝ t spēaliter supꝫ vbi actū est qn̄
vicia capitalia mortalia t qn̄ venialia exīstāt de
claratiōe est sciēdū q̄ q: act? morales nō solū re
capiūt rōnē boni t mali ex obiecto seu rōne obie
cti:sed etiā ex aliqua dispositiōe seu intētiōe agē
tis:qnq̄ cōtingit q̄ ille act? q̄ aliś ex suo genere
scz rōne sui obiecti cēt petm̄ veniale:ex parte di/
spositiōis ipsi? agētis efficit mortale. Vel quia
ipse agēs in illo ꝓstituit sibi finē vltimū. Vel qa
illud ad aliqd aliud ordinat: qđ ex genere suo
peccatū mortale existit. Ut puta gra exēpli: Si
iuxta supꝫ tacta aliqs de dilectōe alicui? boni cō
mutabilis quā citra deū haberet intātū trāsiret
q̄ illi tali bono cōmutabili tanq̄ ibi suū vltimū
finē ꝓstituēs adhereret:tūc illō qđ aliś ex suo ge/
nere nō esset nisi veniale petm̄:et ipse agēs di
spositiōe seu intētiōe fieret mortale. Vel in alio
exēplo met supius posito: vbi qs ꝗbū ociosum
qđ ꝺ suo genere nō est nisi veniale ordinaret ad
adulteriū cōmittēdū:tūc ꝗbū ociosum esset pec/
catū mortale. Et sm̄ hoc ꝓprie habēt intelligi il
li q̄tuoz modi q̄bꝰ petm̄ veniale ꝺr: effici morta
le:supꝫ vbi de peccato mortali actū est:specifica/
tu. ¶ Similiter etiā ex opposito cōtingere potest
q̄ ille actus q̄ aliś ex suo genere:scz rōne sui ob/
iecti esset petm̄ mortale: ex parte seu dispositiōe
agētis sit veniale:ꝓpter hoc.s. q̄ actus est imper
fectus.i. nō perfecte a rōne que est primū actuū
moralū directiuū seu regulatiuū principiū de/
liberatus. Sicut de subitis seu primis motib
infidelitatis vel blaſphemie t aliꝭ exemplifica
ri posset. Vel etiā uitra in supioribꝰ tacta de in/
uidia:q̄ ex suo genere:rōneq̄ sui obiecti est pec/
catū mortale:cum sit dolor t displicēta de bo/
no alterius que recte cōtrariak charitati. Si ta
men in motu imperfecto:t non plene a rōne de
liberato cōsistat:manet solū veniale peccatū. Et
sic de pluribꝰ exēplificari posset:de qbꝰ magꝭ in
loco iam allegato:vbi qn̄ vicia capitalia morta
lia vel venialia exīstāt actū est. ¶ Qđ aūt tam in
supioribꝰ q̄ꝫ i sequēnbꝰ vbi de petō mortali t de
peccato veniali agit:addit hoc nomen actuale:
cum tn̄ plura sunt petā taz mortalia q̄ꝫ venialia
q̄ in nō faciēdo seu omittēdo ꝓsistūt q̄ cōit pec/
cata omissiōis appellank:rō principalis fuit ad
dari? denotādā differētiā inter petm̄ originale
t petm̄ nō originale qđ cōiter p actuale ab ori/
ginali distinguit: q: non nisi actu ab extra vel
ab actu quodā interiori volūtatis cōmittit: qđ
nō sic est in peccato originali:vt satis in supior:i
bus declaratū est. ¶ Circa q̄ petā omissiōis q̄ntū
ad ꝑsentē materiā spectat est aduertēdū q̄ omis
sio eoz .s. ad q̄ homo tenek:q: aliś ꝓprie nō esset
omissio:aliqn̄ ꝓtingere pōt ex sola inaduertētia
seu obliuiōe. Utputa gra exēpli. Cum aliqs ho
ra debita qua tenek ire ad eccl̄iam obliuiscit ire.
Et talis omissio nullū vel modicū est petm̄: qa
iam extra actū volūtatis est. Adhuc si illa obli/
uio ex aliqua alia causa vel occasiōe siue ꝓxima
siue remota ꝑcedente: circa quā homo ꝓuidere
poterat t debebat ꝓuidere:eēt maius peccatū
circa illa:q̄ꝫ circa ipam omissionē in se. Aliqnā/
do ꝙo ꝓtingere ꝑt omissio ex aliqbꝰ aliis causis
seu occasiōibus:que tn̄ non sunt in ꝓtāte hois:
ꝓputa in exēplo iā cepto. Si aliqs ꝓpter grauē
infirmitatē:vel aliś ꝯ suā volūtatē detētus seu
impeditus non iret ad eccl̄iā hora qua tenek:
t tūc ipsa omissio nō habet rōnem petī:imo nec

ꝑrie in iſto caſu debet dici omiſſio. Aliqñ autē ꝓtingere pōt omiſſio ex cauſis vel occaſionib⁹ q̄ ſubiacēt volūtati boīs: & tūc omiſſio habz rōnē pcti: q⁹ tunc ſemꝑ oporꝛet q̄ illa cauſa ſeu occaſio inꝑtū eſt volūtaria: habeat aliquē ad min⁹ interioꝛē actū volūtatis: qđ pōt ꝓtingere ſeu cōſiderari dupliciter. Uno modo qñ ille actus interior volūtatis directe ferꝛ in ipam omiſſionē: vtputa in exēplo iaz tacto: aliqs boꝛa debita q̄ tenet omittit ire ad eccleſiā: ſolū q⁹ vult nō ire veritans laboꝛē vel bmōi: & tūc talis act⁹ volūtatis ꝑtinet & de ꝑ ſe ꝓtinet ad omiſſionē. Volūtas etenim cuiuſlibet pcti ꝑtinet & de ꝑ ſe ad illud pcm̄ ꝓtinet: eo q̄ volūtarū eſt de rōne pcti: intātū vt dicat Aug. Pcm̄ adeo volūtarū eſſe q̄ ſi nō ſit volūtarū: pcm̄ nō eſt. Alio modo ꝓtingere ſeu ꝓſiderari pōt: qñ. ſ. ille actus volūtatis non ferꝛ directe in ipam omiſſionē: ſed ferꝛ in aliqđ aliđ: per qđ ꝓtingit omiſſio illius ad qđ ꝗs tenet. Et iſte vocat actus exterior: & de ꝑ accidēs. Qđ ueꝛū duplicat cōſiderari pōt. Quia vel illud in qđ ſic ferꝛ ipſa volūtas eſt ipſi omiſſioni ꝓiunctū: vtputa cōtinuādo exemplū iam ceptū. Aliquis omittit ire ad eccleſiā boꝛa debita qua tenet: ꝗa tūc vult ludere vel bibere: & ludit vel bibit: certum eſt q̄ ille actus ludēdi vel bibēdi illa boꝛa eſt actus cōiunctus illi omiſſioi. Uel illud in qđ volūtas ferꝛ nō eſt ipſi omiſſioni ꝓiūctū: ſed eſt p̄cedens & remotū: vtputa aliqs vult diu vigilare de ſero & vigilat: ex quo cōtingit q̄ omittat ire ad eccleſiā boꝛa matutina⁹: certū eſt q̄ ipe act⁹ vigilādi de ſero nō eſt cōiūctus ipſi omiſſioni. Et ꝗdo patet q̄ licet ipa pcā omiſſioīs de ꝑ ſe & ſimpliciē cōſiderata poſſint eſſe abſq; aliq actu ab extra: reſpectu tm̄ actuū tam interioꝛ ipſi⁹ voluntatis & de per ſe: q̄ exterioꝛ & de per accidēs nō ſunt ſine aliquo actu. Et exinde actualia dici pñt. Per iam ħ tacta pōt ꝗsq; apud ſe ꝑpēdere qñ pcā omiſſioīs ſunt mortalia vel venialia vl̄ grauia: vel leuia: ꝓſideratis. ſ. obligatōe q̄ quis ad faciendū aliquid tenet: & neceſſitate vel vtilitate illius ad qđ ſic tenet: & cauſis ſeu occaſionib⁹ ex quibus omiſſio contingit.

De natura primoꝝ motuum: & quādo peccata exiſtant.

¶ Uia ꝙo omne pcm̄ actuale ſiue mortale ſiue veniale cōiter a ꝓmis motib⁹ oꝛtum habet: imo ipi primi mot⁹ inter pcā venialia cōputant. In omni em̄ tēptatōe eſt cōiter iſte ſucceſſus q̄ ꝓmo inſurgit primꝰ motus quē ſequit delectatio: & exinde cōſenſus. Oꝛdo enim tēptatōis ħ cōiter eſt q̄ per tria ſucceſſiue in peccatū inducimur. ſ. ſuggeſtiōe: delectatiōe: cōſenſu: ita q̄ ꝑ ſuggeſtionē q̄ ſiue ab extra: vt a diabolo & mūdo: cuiuſmodi tēptatio non eſt pcm̄: ſed materia exercēdevirtutis: ſiue ab intra: vt a fomite q̄ nobis ineſt ꝓcedat: excitat primus motus: & ibi tēptatio inchoat: ꝑ delectationē ꝓgreditur: & per cōſenſum cōſumat: q̄ tamen ꝓſummatio intelligat de ꝓſenſu in actū: nā aliquē eſt reperire ꝓſenſum in delectationē: in quo licet cōſiſtat pcm̄: nō tm̄ ibi ꝑprie dicit tēptatio cōſummatio: vt latiꝰ infra declarabit. Ideo ꝑ dictoꝛi intellectu tā iam dictoꝝ q̄ etiā dicēdoꝝ venit aliquid de ipſis ꝓmis motib⁹: delectatiōe & ꝓſenſu in generali tāgēdū. ¶ Pro quo ſciēdū q̄ aīa ſenſibilis duplice habet potētiā. Unā appbēſiuā aliā motiuā. Appbēſiua iterū diuidit in appbēſiuā deforis & in appbēſiuā deintus: ſeu ab intra. ¶ Uires appbēſiue de foris ſeu ab extra ſūt q̄nq; ſenſus particulares ſiue exterioꝛes: ſcz viſus: auditꝰ: guſtus: odoꝛatus: tactꝰ. Et ſunt vires appbēſiue paſſiue: q⁹ ſenſatio fit in ipis ſenſib⁹: ab intra ſuſcipiēdo: & nō ab extra mittendo Et ſunt iſti ſenſus ſolū ꝓceptibiles rerū ſingularū: & non vniuerſaliū. Et habēt oēs vnā oꝛiginē a ſenſu cōi: a quo veluti lince a cētro exeūt. Et ad cauſandū in eis debitā ſenſificationē q̄tuoꝛ oporꝛet cōcurrere. ſ. obiectū ꝓſens: mediuꝫ deferēs: & diſpoſitū oꝛganū cōueniēs & ſanum & actualē aīe intētionē. Et in ml̄tis ꝓueniūt & differunt ad inuicē: q̄ ꝑ materia ꝓſenti nō eſt neceſſariū exꝑimere. ¶ Uires aūt appbēſiue ab intus ſunt q̄nq; potētie interioꝛes aīe ſenſibilis: q̄ ſūt ſenſus cōis: imaginatio: eſtimatio: fātaſia & memoria. Et ſunt etiā oēs iſte q̄nq; potētie paſſiue q⁹ ab intꝰ ſuſcipiēdo appbēdūt & patiunt a formis rerū ſingularū. Et ſunt etiā circa particularia tm̄. ¶ Et eſt ſenſus cōis potētia q̄ oim ſenſuū particularū obiecta appbēdit. Hā alq; ſenſus ſilitudines ſuoꝝ ſenſatoꝝ ad ſenſum cōem reducūt: quo mediāte de ſingulo⁹ ꝓprietatib⁹ iudicant & diſcernunt: q⁹ ſm̄ iudiciū ſenſus cōis appbēdimus nos videre qñ videm⁹: & audire qñ audim⁹: & ſic de alqs. ¶ Uirt⁹ aūt imaginatiua eſt potētia appbēſiua: in qua imaginationes rerū ſenſibiliū reſeruant. Iſta virt⁹ plus abſtrahit ꝗsq; ſenſus: qñ ſenſus nō accipit formā rei niſi ipa re ꝓſente. ¶ Imaginatio ꝙo formā rei reſeruat: re etiā ipſa abſente: & in ħ differt a ſenſu cōi: q⁹ ſenſus cōis indiget ꝓſentia rei exterioris: ſic ſenſus particularis: imaginatio ꝙo nō. Iſta virtus vocat theſaurus formaꝝ: qñ ſicut dictū eſt forme reꝝ a particularib⁹ ſenſib⁹ recepte in ea retinent & ſeruant. Et de iſtis duab⁹ potētiis ſufficiant q̄ dicta ſunt ſūmatim ꝑ intellectu dicendoꝝ tetigiſſe. Qui ampliora & etiā de aliis tribus potētiis queſierit: ad ꝑhm recurrat.

De vi ſenſibili motiua ſpiritualiter.

Vis sensiꝫ motiua qñq; mouet spũaliter qñq; coꝛporaliter. Qñ mouet spũaliꝫ ꝺr appetitua: que etiã ꝺupliciter mouet. ſ. aut ꝺiligẽꝺo: aut oꝺiẽꝺo. Juxta q̃ ꝺiuiꝺiꝫ in cõ cupiſcibilẽ ⁊ in iraſcibilẽ: ꝓ quas aĩa appetit bonum vel inſurgit ꝫ malũ. Et exinꝺe oꝛiunt q̃tuoꝛ affectiões. ſ. gauꝺiũ: ſpes: ꝺoloꝛ: timoꝛ.

De ſenſualitate.

¶Senſualitas etiã eſt vis aĩe ſenſibilis motiua ⁊ aꝺ iꝺem mouet aꝺ qꝺ vis cõcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis: ſeꝺ ab eis ꝺiffert. ¶Primo qꝛ ſemp appetit q̃ ꝺelectabilia ſunt coꝛpoꝛi: ⁊ que ei nociua ſunt refugit. Cõcupiſcibilis ꝓo ⁊ iraſcibilis bñ verſant ⁊ mouent etiã circa bonũ vel malũ non ꝺelectabile nec nociuũ coꝛpoꝛi. Secũꝺo qꝛ ſenſualitas magꝫ coꝛpoꝛi ꝓũgit: eſtq; magꝫ aꝺ carnẽ ꝺepꝛeſſa. Et ſicut ĩ bꝛutis: ita in hoĩe ſuo ꝓꝛio motu mouet: nec aliq̃ lege ſtringit: q̃n ſemper in appetitu ꝛeꝛ aꝺ coꝛpꝰ ꝓinẽtiũ moueat. Nobilius tñ eſt in hoĩe q̃; in bꝛutis: qꝛ i hoĩe ei ꝓuenit aliq̃liter ſubiectã eſſe ⁊ obꝺiẽtẽ volũtati ⁊ rõni Sed ꝓcupiſcibil ⁊ iraſcibil ꝓũgunt rõni: ⁊ ꝓout ſunt in hoĩe rõne frenant ac regunt virtutiꝫ q̃ in ipſis fundant: vt tꝛantia q̃ eſt in ꝓcupiſcibili: ⁊ foꝛtitudine q̃ eſt in iraſcibili. ¶Vis ſenſibil motiua mouẽs: coꝛporal ꝛ ꝺiuiꝺiꝫ in virtutẽ naturalẽ: in vitalẽ: in aĩalẽ. Prima. ſ. naturalis motiua eſt humoꝝ mediãtiꝫ arteꝛijs q̃ raꝺicãtur in epate: ⁊ ꝫ ꝓ ſpñ naturalẽ. Secũꝺa. ſ. vital eſt motiua pulſuũ mediãtiꝫ arteꝛijs q̃ raꝺicant in coꝛꝺe: ⁊ ꝫ ꝓ ſpñ vitalẽ. Tertia. ſ. aĩalis eſt motiua membꝛoꝝ mediãtiꝫ neꝛuis q̃ raꝺicant i capite: ⁊ ꝫ ꝓ ſpñ aĩalem. Et ꝰm iſtoꝝ ꝺiuerſitatẽ vt viꝺet: ꝺicit ſpꝰs naturalis: vitalis ⁊ aĩalis: q̃ tñ vn ⁊ iꝺem eſt in ſubſtãtia: licet ꝰm cõparationem ꝺictoꝝ motuũ ꝺiuerſificet in ratione.

De aliquibus potentiis anime rationalis.

Q Vt inſup ſciẽꝺũ q ꝺ̃tũ aꝺ p̃ſentẽ materiã ſpectat ⁊ ſufficit: potẽtie aĩe rõnalis ꝰm pb̃m ꝓncipalit ſeu ꝓmaria ꝺiuiſiõe ꝺiuiꝺiꝺ in cognitiuã quã theologi intellectũ vocant: ⁊ in motiuã quã theologi affectuꝫ noiant. Tũc em̃ potẽtia aĩe intellect ꝰ ꝺr: qñ eſt appꝓbẽſiua: ⁊ volũtas ꝺr qñ eſt motiua. ¶Jtẽ ſciendũ q aĩa q̃ſꝺã vires hꝫ ſeparatas a coꝛpoꝛe ⁊ ꝰm quas nõ ĩnitt coꝛpoꝛi: licet eis vtat vtẽte coꝛpoꝛe: vt ſũt velle ⁊ intelligere. Quaſꝺã ꝓo hꝫ inſepabiles a coꝛpoꝛe matꝛie reſpectu hoĩs q̃tũ aꝺ opationẽ: ꝺa ſcz aĩa extra coꝛpꝰ eaꝝ opationẽ exercere nõ ꝓt: vt ſunt vires ſenſibiles: ꝺe ꝺ̃tw ſup. Habet etiaꝫ aliq̃s q̃ aꝺ ſe ꝺ̃tarat: vt ſunt rõ: volũtas: liberꝫ arbitriũ. Aliq̃s ꝓo hꝫ ꝺ̃tw coꝛpi ꝓmiſceꝛ: vt ſunt vis naturalis: vitalis ⁊ aĩalis: ꝺe ꝺ̃tw ſup̃ tactũ eſt.

Vis motiua anime rationalis diuiditur.

Vt inſup ſciẽꝺũ q vis motiua aĩe rõnalis ꝺiuiꝺit ꝓ impatiuã in cõſiliatricẽ: in affectiuã ⁊ in cõſiliatricẽ ⁊ affectiuã ſimul. Prima eſt liberũ arbitriũ ⁊ ſinꝺeriſis: ſecũꝺa eſt rõ: tertia eſt volũtas: quarta ꝺicit ipſe intellectus practicus. De tribꝰ primis ſolũ exigit materia p̃ſens facere mentionem.

De libero arbitrio.

Liberũ arbitriũ ꝰm Aug. ꝺicit facultas rõnis ⁊ volũtatis: qua eligit bonũ gratia exiſtẽte ⁊ malũ gr̃a ꝺeſiſtẽte. In qua ꝺiffinitiõe ponit rõ vt ꝓſiliarꝰ: ⁊ volũtas vt imperans. Rõ em̃ ꝺicit aliq̃ꝺ eſſe bonũ vel malũ: ⁊ volũtas facere vel nõ facere impat. Et q̃ etiaꝫ ꝺiffinitiõe ac etiã ipa liberi arbitrij ꝺenoiatiõe: ꝺarũ eſt q liberũ arbitriũ rõnem ⁊ volũtatẽ cõ pbenꝺit. Arbitriũ eſt ipſiꝰ rõnis: libertas aũt eſt ipſiꝰ volũtatis. ¶Eſt tñ circa ꝫ aꝺuertẽꝺũ q liberũ arbitriũ ꝺupliciter ꝓſiderari põt. Uno mõ ſimpl ꝛ ꝰm ſe ⁊ ſuã eſſentiã: ⁊ tũc liberũ arbitriũ nihil addit ſup̃ rõnem ⁊ volũtatẽ: ⁊ iſto mõ conſiderãꝺo nõ ꝓꝛie ſibi cõpeteret ꝺiffinitio ſup̃ poſita: nec ꝓꝛie tũc ꝺeberet ꝺici vis aĩe rõnal imperatiua. Alio mõ poteſt ꝓſiderari ꝰm q̃ꝺ ⁊ ꝰm quãꝺã relationẽ: ⁊ tũc aliquo mõ addit vltra rõnem ⁊ voluntatẽ: non q̃ꝺẽ q in rõne ⁊ volũtate ponat aliquã nouã qualitatẽ eſſe: ſeꝺ ſolũ q̃ndã liberã ⁊ naturalẽ aptitudinẽ ⁊ facultatẽ ꝓcurrẽtie rõnis ⁊ volũtatis aꝺ aliquẽ actũ: ⁊ tũc ꝓꝛie ſibi ꝓpetit ꝺiffinitio p̃ꝺicta: q. ſ. eſt facultas ſiue ꝓſenſus volũtatis ⁊ rõnis: ⁊ importat ſeu ꝺicit illa facultas q̃ꝺã ꝺñũ aꝺ aliq̃ꝺ ꝺiſponenꝺũ ⁊ faciendũ qꝺ non eſt rõnis tm̃ nec volũtatis tm̃: niſi alia ꝓcomitãte: ⁊ cõtra ꝺicẽte. Sicut ꝫ qꝺam exẽplũ: ex cõcurſu virtutis man ꝰ ⁊ virtutiꝫ oculi reſultat ptãs ſcribẽꝺi: aꝺ qꝺ tñ altera ipaꝝ virtutũ ꝫ ſe nõ ſufficeret. Sic ex ꝓcurſu rõnis ⁊ volũtatis reſultat q̃ꝺã libertas ſiue q̃ꝺã ꝺñũ aꝺ aliq̃ꝺ ꝺiſponẽꝺũ ⁊ faciendũ aꝺ qꝺ altera ipaꝝ per ſe non ſufficeret. Et iſtuꝺ ꝓꝛie ꝺicit liberũ arbitriũ: ⁊ tũc ꝓꝛie ꝺicit vis motiua aĩe rationalis imperatiua.

De ſinderiſi quid eſt.

Inderiſis eſt vis motiua ſeu potẽtia naturalis aĩe rõnalis: q̃ ſemp nata eſt figi in ſuꝑioꝛibꝰ: naturaliꝫ mouens ⁊ ſtimulans aꝺ bonũ ⁊ abhoꝛrẽs malũ: ⁊ in iſtis nũq̃ eſt errãs: nec ꝰm ſinderiſiꝫ eſt peccare. Et ꝺicũt aliq̃ ſinderiſim eſſe ꝓſciẽtiã vel cõſciẽtie iꝺicatiũ. Et ꝺicit etiã vis impatiua: qꝛ ſemp ꝺe ſe impat ⁊ inclinat aꝺ bonũ.

De ratione quid est.

Ratio dicit ipsa vis motiua anie rõnalis
r cõsiliatriz: t discernit cõferẽdo inter bo
num t malũ: t inter bonũ t melius: cõ
parando. s. vnũ ad alterũ: t dicit simul cogniti
ua t motiua. Cum eñ iudicat aliq̃d esse bonuz
vel malũ: t ibi sistit: tunc dicit cognitiua. Si ꝓo
viteꝰ ꝓcedat iudicãdo aliq̃d bonũ: vt. s. fiat: vl
malũ vt cuitet: tũc dicit esse motiua. Si ꝓo ad
huc ampliꝰ ꝓcedat: t nõ solũ iudicat aliquid eẽ
bonũ vt fiat: sed cũ hoc etiaz illud fieri appetat:
tũc iam transit in liberũ arbitriũ: qó cõprehẽdit
rõnem t volũtatẽ: vt sup dictũ est. Hec vis aie
scz rõ diuidit in partẽ superiorẽ t in partẽ infe
riorẽ. Pars superior cõmuniter rõ superior nomi
natur: t pars inferior rõ inferior. Et licet iste due
partes idem sint in re t essentia: diuersificantur
tñ ꝑ rõnez suaz ꝙ operationũ seu officioꝝ: ac etiã
suaz ꝙ dispositionum: sicut diceret de eodẽ oculo
nunc sursum nũc deorsum aspicẽte. Superior
eñ pars rõnis seu superior rõ diuinis t eterni
intendit. Inferior ꝙo de trãsitorijs iudicat t ea
disponit. Item superior pars rõnis innitit t ra
tionat ꝑ leges seu ꝑ rõnes diuinas t eternas:
vtputa hoc est faciendũ vel nõ faciendũ: qz deꝰ
ꝑcipit vl ꝓhibet. Hec habz motũ circa res trãsi
torias t tẽporales: nisi inq̃tũ ad eas ꝑ modũ cõ
silij rõnes eternas t diuinas deducat. Inferior
ꝙo pars innitit t rationat ꝑ leges t rõnes hu
manas: vtputa: tale quid faciẽdũ est vel nõ faci
endũ: qz honestũ vel inhonestũ est. Vel qz reipu
blice expedit vel nõ expedit. Itẽ superior pars re
git: t hinc vocat superior: inferior ꝙo regit: t hinc
vocat inferior. Superior pars cõparat boi ade
t sibi cõiter attribuit ꝙsensus: qz dum rõ ad su
perioꝛa ꝙcurrit: purgat t illuminat: dũq rõnes
eternas ꝙspicit: in bono fortificat t vigoratur.
Inferior ꝙo pars cõparat mulieri eue: qz dũ rõ
ad hec inferioꝛa ꝙcurrit: t circa res corporales
versat: iam ꝑ sensualitatẽ cum cõiuncta est: molli
ri incipit: t sepe ab eis allicit t trahit. Videt eñ
sibi semp pomũ porrigi. i. illecebrã: que est car
nalis ꝙcupiscẽtia t delectatio: vicinã habet.

De voluntate et quadã eius diuisione.

Voluntas dr vis affectiua motiua: imo
v inter motiuas ꝑcipua cuz sit generalis
motrix omniũ virtũ. Cum eñ intellectꝰ
apꝓhendit aliq̃d vt bonũ vel vt cõueniẽs: volũ
tas viribz affixis ipis organis sensuũ imperat:
sicut est visui ad videndũ: auditui ad audiendũ
t sic de alijs sensibz. Silr in motu locali volun
tas imperat virtuti aiali motiue mẽbroꝝ t vir
tuti que est in neruis: t ita mouet ad ambulan
dum t currendũ t hmõi silia. Inter potentias
aie nulla est liberior: qz nec obligat organum nec
cogit obiectum: ꝓpter qó dicit Augꝰ ꝙ nihil adeo
in nostra ptate est sicut voluntas. Et diuidit in
volũtatẽ naturalẽ t i deliberatiuã. Prima. s. na
turalis dirigit ꝑ sindersim. Secũda ꝙo. s. deli
beratiua dirigit ꝑ rõnem. Et sunt idez in esse
tia: sz differũt in modo appetẽdi seu volẽdi. Na
turalis eñ semp inclinat t initigat ad bonũ ho
nestũ t remurmurat cõtra malũ: qz cũ ꝑ sinderesim dirigat: immutabiliter appetitus eius ad he
atitudinẽ inclinat. ¶ Deliberatiua ꝙo post rõnis
deliberationẽ: aliqñ adheret bono: aliqñ malo:
t ꝓut appetit facere hoc vel illud: dicit deliberatiua. Et ꝑm iudiciũ rõnis ꝑ quã dirigit: ꝑt ad
malũ inclinari: quia sepe cõtingit rationẽ in de
liberando deficere.

Vtrũ primi motus sint pec
cata: t que. R

Stis sic ꝓsuppositis videndũ nũc occur
i rit de ipsis ꝓmis motibz an. s. sint pecca
ta: t que. Qó in effectu est quererez an in
sensualitate possit esse peccatũ: cum ipa sensuali
tas hmõi motuũ ꝓncipiũ sit t subiectũ: Circa
qó vary sunt modi dicẽdi. Sed q̃tum ad hũc
tractatũ sufficit: tangẽs cõmuniorẽ. Pro cuiꝰ de
claratione est adhuc vltra supius notata scien
dum: q̃ sensualitas in hoc ꝓposito dupliciter cõ
sideran põt. Uno modo in se t simplicit: t isto
modo sensualitas in furiosis t infantibz sicut t
in alijs boibz esse dicit: imo isto modo ꝙsiderã
do in ea (vt dicat Augꝰ vt q̃ sup tactũ est) cũ hu
manis cõicamus. Et isto modo accipiẽdo in sensua
litate nullo mõ põt esse peccñ. Alio modo potest
sensualitas cõsiderari nõ ita simpliciter: sed quo
dammõ respective: put. s. est quodãmodo ad rõ
nem ordinabilis t ab ea gḡuabilis. Et isto mõ
cõsiderãdo qñ cõtingit sensualitatẽ ad illicitum
moueri: t sic quodãmodo a regula iusticie deor
dinari: talis eiꝰ deordinatio habet rõnem pecca
ti: inq̃tum tñ peccñ dicat t importat quandã rõ
nem vicij: quãdiq̃ deordinationẽ: que põt esse
via ad opꝰ ꝓhibitũ t vitupio dignũ. Nõ tñ in
q̃tũ peccatũ dicit culpã: qz actus vitiosus ea so
la rõne dicit culpa qua est a volũtate. Et iuxta
hũc duplicẽ modũ cõsiderãdi verificat illũ qó
a nõnullis dicit: q̃ est aliq̃s actus ꝓprius sensua
litatis simpliciter ꝙsiderate: qui non est ꝓprius
actus sensualitatis inq̃tum humana. Est etiã
sciendũ q̃ vt ex sup tactis satis elici põt triplex
in aia q̃tum ad hanc materiã spectat repit esse
motus seu appetitus: scz naturalis: sensitiuꝰ: rõ
nalis. Motus aũt aie ꝓut hic accipit nihil ali
ud est q̃ aie inclinatio in aliq̃d: t ideo illis anie
viribz seu potẽtijs q̃bz inclinatio nõ cõuenit: nõ

attribuit ꝓprie motus. Inclinatio aũt est in appetitu qui monet in aliquid agẽdũ vel habendum: & ideo actus appetitiuaꝝ virtutũ aie motus ꝓprie vocant: nõ aũt actꝰ virtutũ apꝓhensiuaꝝ. ¶ Motus seu appetitus naturalis est quẽ non imaginatio gignit seu causat: sed ipsa qualitatũ naturaliũ dispositio q̃b naturales aie vires suas actiones exercẽt. Occurritq; iste motꝰ repente & quasi subito: vt esset dare exemplũ in repentino motu seu appetitu cibi: vel alterius delectabilis. Hic motꝰ in nullo rõni subiacet: nec obedit: sed nec volũtas sup eo qõcũq; habet dominiũ cum naturalis sit: & sit extra genꝰ moris seu moralem: & ideo nec in eo peccatũ esse põt. Et licet effectualiter in sensualitate sit primo modo cõsiderata: nõ tñ cõmuniter noiat motus sensualitatis: sed motꝰ naturalis ex eo (qꝛ vt tactũ est) ad naturaliũ qualitatũ actionẽ cõsequit. Et ꝛocatur iste motus ab aliquiꝫ ꝓmo ꝓmus motꝰ. ¶ Motus aũt seu appetitus sensitiuus est q̃ ex ꝓcedenti imaginatione vel ex ꝓcedẽti motu naturali ꝓsequit: & vocat iste motus secũdo primꝰ qꝛ est ille motus qui primo post motũ naturalẽ (de quo statim sup) insurgit seu occurrit. Et attribuit iste motus sensualitati secũdo modo cõsiderate: in q̃ntum. s. humana: & ad rõnẽ ordinabilis. Et isto modo sumẽdo sic describit: Primꝰ motus est motꝰ sensualitatis ꝑm impulsum formatiue: tendens impetuose ad fruitionẽ creature delectabilis. Hmõi primi motus sensualitatis quodãmodo in nostra ptãte sunt: & quodammõ nõ. Si enim q̃libet eoꝝ singillatim cõsideret: sic in nr̃a ptãte sunt: qꝛ quẽlibet eoꝝ possumꝰ ꝓuidendo declinare & impedire ne insurgat. Si aũt oẽs simul ꝓsiderent: nõ sunt in ptãte nostra qꝛ licet ipedire possumꝰ: ne iste vel ille insurgat: nõ est tñ in ptãte nostra facere q̃n aliqs insurgat: immo dum vni obuiare nitimur: ex altera parte põt alius motus surrepere. Hõ enim põt eẽ simul intẽtio volũtatis retinẽtis ꝓpria diuersa in actu. Ut dari põt exemplũ de nauta: q̃ singula foramina sue nauis obstruere põt: ne ꝑ illa aqua intret. Sed nõ põt oĩa simul obstruere vt aq̃ nusq; intret. Et rõ est: qꝛ hmõi primi motꝰ sensualitatis: sicut sunt ptãsita sunt pena pcti: sꝛ originalis: & ideo merito dicunt venialia: qꝛ hoc ꝑpo venia digna sunt. ¶ De tertio motu seu appetitu. s. rõnali dicet infra: vbi de delectatiõe & ꝓsensu tãgetur. ¶ Est insup notãdũ q̃ triplex in respectu ad ipam volũtatẽ reperit differẽtia actũ: & intellige siue interiorꝝ siue exteriorꝝ: vt etiã motus interiores cõprehẽdant. ¶ Aliq enim sunt sup q̃b ipsa volũtas nullũ habet dominiũ neq; cõpletũ neq; incõpletũ: imo q̃n etiã eos singillatim ꝓsiderãdo: nullo mõ sunt in ptãte nr̃a: vt sunt actus quos volũtas nõ solũ nõ impat: sed nec impedire: aut rephmere põt: vt sunt ꝓmi motꝰ naturales: de q̃b sup. Et in talib; nullũ est peccatũ: nec veniale nec mortale. Et rõ est: qꝛ nullꝰ actus ponit in genere moris seu moralis: nisi habita ꝓsideratione ad volũtatẽ: q̃ est ꝓncipiũ omniũ actuũ moraliũ. Et hinc est q̃ ibi dicit genꝰ moris incipere: vbi primo dominiũ volũtatis inuenit. ¶ Aliq sunt actus in q̃b volũtas dominiũ q̃dã habet: nõ quidẽ cõpletũ & ꝑfectũ: sꝛ incõpletũ & imꝑfectũ: vt sunt actꝰ q̃ nõ ꝑ imperiũ ipsiꝰ rõnis ꝓcedũt: sed tñ põt eos volũtas si voluerit impedire & reprimere: nõ quidẽ ne insurgãt: sꝛ ne vlteriꝰ vsq; sꝛ ad delectationẽ & ꝓsensum ꝓcedãt: q̃les sunt actꝰ q̃ ꝑcedũt apꝓhensionẽ rõnis. Et istoꝝ actuũ dicit volũtas causa nõ q̃dẽ de ꝑ se: qꝛ nõ impat: sed de ꝑ accidẽs: qꝛ nõ impedit cũ impedire possit. Et isto mõ dicit volũtas causa primoꝝ motuũ. Et in talib; si deordinatio ꝓtingat: rõnẽ peccati habet: nõ q̃dẽ pcti ꝑfecti & cõpleti: vt est peccatũ mortale: sed tñ incõpleti & imꝑfecti q̃le est peccatũ veniale. ¶ Aliq sunt actꝰ: in q̃b volũtas cõpletũ & plenũ habet dominiũ: vt sunt actꝰ q̃ ex eꝰ impio ꝓcedũt: & q̃ nõ solũ apꝓhensionẽ: sed etiã deliberationẽ rõnis sequunt. Et in istis ꝓsistit actus virtutis vel pcti mortalis: nisi ex electiõe ꝓcedat. Electio aũt nõ nisi ex impio volũtatis ꝓgredit. Et iõ nõ põt esse virtꝰ vel pctm̃ mortale: nisi in illis actib; q̃ ex impio volũtatis ꝓcedũt. Et hmõi actuũ ôꝛ volũtas esse causa de per se & simplr̃: qꝛ vt tactũ est ipos impat. Et de istꝫ actibus latiꝰ in sequẽtib; venit faciẽdus sermo. Et ꝑm hanc distinctionẽ intelligi & accipi debꝫ: dũ scriptũ repit ꝙ omne pctm̃ est i volũtate: nõ enim est intelligẽdũ ꝙ sit in volũtate tãq; in subiecto: sed tanq; in causa: vt tactũ est de ꝑ se & simplr̃: vel de ꝑ accidẽs. ¶ Ex ꝓcedẽtib; clare liqꝛe põt: qñ ꝓmus motꝰ seu motꝰ sensualitatis pcta sunt: et que. ¶ Motꝰ enim seu appetitus naturalis q̃ dicitur ꝓmo ꝓmus: nullo modo est pctm̃: qꝛ vt satis sup declaratũ est: volũtas nullũ sup eũ dominiũ habet: neq; cõpletũ neq; incõpletũ: nec est in potestate nostra. ¶ Motꝰ seu appetitꝰ sensitiuꝰ qui secũdo ꝓmus ôꝛ & ꝓprie sensualitati attribuitur: cum talis motus: vt tactũ est: ipa sensualitas sit ꝓncipiũ & subiectũ: pctm̃ est sꝛ veniale. Peccatũ quidẽ: tum ꝓpter q̃dã mordinationẽ: q̃dã q; delectationẽ ãnexã que in eo est: tũ qꝛ quodãmodo volũtariꝰ est: nõ quidẽ ꝑm se: sed qꝛ a voluntate que est sup eo dominiũ: licet incõpletũ habꝫ & que semp ꝑm iudiciũ rõnis moueri debet: ipꝫ dum ꝑsentit: nõ statim rephmit. Vel. s. in q̃ntũ põt impediẽdo: vel nõ ꝓsentire deliberãdo: vel cogꝫ tanonẽ in aliud diuertẽdo. Veniale quidẽ: qꝛ illud dominiũ q̃ sic sup hmõi ꝓmũ sensualitatis motum ipa volũtas habet: nõ est dominiũ cõpletũ: nec est in eꝰ plenaria ptãte: illud ad q̃ sic ille motꝰ

seu appetitus sensualitatis inclinata a se statim abiceret: ideo in eo nulla põt esse rõ pcti mortalis: sed solũ venialis. ¶Aliã rõnẽ quare in sensualitate modo q̃ sup ꝓsiderata: põt esse pcm̃ sz nõ mortale: assignãt alij: q̃ licet in effectu in idez cũ sup̃ tacta redire videat: ad maiorẽ tñ declarationẽ: & qz frequẽter diuersi intellect⁹ diuersis rõnibus mouent: visa est nõ debere omitti. Et est ista: qz aliter viciat & deordinat mortale pcm̃: & aliter veniale. Mortale em̃ viciat & deordinat deordinatiõe pfecta & cõsumata respectu finis vltimi: q̃ deordinatio ꝓsistit in auersiõe ab ipso vltimo fine q̃ est deus: ac ei⁹ ꝓcẽptu cũ deliberato ꝓsensu: q̃ oĩa solꝫ sunt rõnis: cũ vt (sepe in superioribꝫ dictũ est) ei⁹ sit actus humanos regulare: & in finẽ vltimuz dirigere. Deordinatio ꝓ pcõ venial' nõ est deordinatio pfecta & ꝓsummata sed solũ inchoata: nõ em̃ hz pcõ deordinatio in potẽtia inferiori cõsumari: sed solũ inchoari: et in potẽtia supiori fit ꝓsumatio. Et hinc est q̃ in rõne q̃ est potẽtia superior ꝓsistit pcm̃ mortale. In sensualitate ꝓ q̃ est potẽtia inferior nõ cõsistit nisi veniale. Et intelligant p̃dicta etiã de primis motibꝫ actuũ ꝓhibitorꝫ: q̃z scz delectatio et ꝓsensus: & a fortiori actus exteriores de suo genere sunt: aut esse p̃nt pcã mortalia. Aliz de aliꝭ q̃rũ delectatio ꝓsensus & actus de suo genere nõ sunt nec eẽ p̃nt nisi pcã venialia: ridiculũ eẽt q̃rere: & nõ bene sanũ dicere & ponere eoꝝ ꝑmos motus q̃ in sensualitate sunt pcã mortalia esse.

¶Et quibꝫ oibꝫ liquet q̃ licet ipe ꝑmus motus sensualitatis nõ habeat rõnem mortal' pcõ: põt tñ ad pcm̃ mortale cõcurrere: imo vt sine eo p̃t pcm̃ mortale cõmitti. Licet aliq̃ alit dicere ausi sint: distinguentes circa hoc duo genera pcatorũ scz spũalia: quoꝝ aliq̃ ꝓtingere dicũt circa obiectum apphensum a sensualitate: & a talibꝫ rõnẽ inferiorẽ sine sensualitate nõ peccare: vt exẽplificant in odio felicitatis aliene in se. Aliqua ꝓ cõtingere dicũt nõ circa obiectũ a sensualitate apphẽsum: & in talibꝫ rõnem inferiorẽ sine sensualitate peccare posse vt indebita curiositate scientie. Carnalia aũt semp dicũt circa obiectũ sensualitatis ꝓtingere: ideo in his rõnẽ inferiorem nunq̃ sine sensualitate peccare: sed q̃ bñ radicẽ & originẽ cuiuslibet pcõ inuestigare volueritere periet nullũ esse pcm̃ in quo ipsi⁹ sensualitatis motus nõ ꝓcurrat: imo q̃n in eo ꝓpinque vel remote inchoet. ¶Octo aũt cõiter assignant rationes seu cause q̃re homo ꝓnior est & ꝓclinior ad malũ q̃ ad bonũ. ¶Prima causa est: qz vt dicẽ sapiens: Corp⁹ qđ corrũpit aggrauat aiam: eam scz trahẽs ad malũ: & nõ sic erigens ad bonum. Secũda causa est: qz vt dicit Aug⁹. plus valet malũ inolitũ q̃ bonũ insolitũ. Qđ sic exponi põt: Plus valet. i. fortius est ad mouẽdũ. s. & attrahẽdum malũ inolitũ. i. naturale & innatũ: q̃ bonũ insolitũ. i. nõ ꝓsuetũ. Tertia causa est: q: naturaliter facilius est descẽdere q̃ ascendere: imo magis trahit vnum deorsum q̃ decem sursum. ¶Quarta causa est: quia cõmuniter ea que nos ad malũ incitant & inducũt nobis ꝓsentia sunt: finis ꝓ & premium virtutis nobis absens est. ¶Quinta causa est: quia plures circũstantie ad bonũ actũ requrũtur q̃ ad malũ: imo bonũ fit nisi ex cõcursu omniũ circũstantiarũ ad illud debitaz: malũ ꝓ cõtingit ex defectu vnius. ¶Sexta causa est: quia continue ad nostrũ p̃capiũ scz ad nihilum tendimus. ¶Septima causa est: quia fomes qui nos ad malũ mouet & ꝓnos facit: semper intra nos est: gloria ꝓ quã querim⁹ extra nos. ¶Octaua causa est: quia vires aie ad diligendũ tẽporalia sunt actiue: ad ea ꝓ q̃ sunt gratie & glorie sunt quodãmodo materiales et passiue. Virtutes etenim per modũ acquisitõis haberi non possunt: sed solũ per modũ receptionis: quia malũ ex nobisipsis & p nos facere possumus: bonum ꝓ facere non nisi gratia dei adiutrice valemus.

De natura delectatiõis

& an sit peccatũ & quod.

Expeditis his que circa primos motus sensualitatis dicenda occurrebãt: venit aliquid de delectatione tangẽdũ: an scz sit peccatũ: & quod. Pro quo intelligẽdo expediens est aliquas ex multis & varijs delectationũ diuisionibꝫ & speciebꝫ que per nõnullos assignari solent: q̃tum ad presentẽ materiã sufficat declarare. ¶Una igit iter ceteras diuisio ponit q̃ delectationũ alique sunt corporales & sensitiue: alie sũt spũales seu intellectuales. ¶Delectatões corporales & sensitiue dicũtur que in appetitu sensitiuo & de bono sensibili seu bono ſm sensꝫ fiũt. Spũales ꝓ seu intellectuales sunt que in appetitu intellectiuo & de bono intelligibili seu bono ſm intellectũ cõsistunt. Certũ est enim delectationẽ frequẽter apprehensionẽ rationis seq̃ apprehendentis scz aliquid tanq̃ bonũ & cõueniens: ad quã rationis apprehensionẽ nõ solus cõtingit cõmoueri appetitũ sensitiuũ per applicationẽ ad aliquã rem particularẽ: verũetiã appetitũ intellectiuũ: qui ꝓprie nihil aliud est q̃ voluntas per applicationẽ ad aliquid intelligibile: & ſm hoc in appetitu intellectiuo est delectatio: sicut & esse potest in appetitu sensitiuo. Sed inter hmõi istorũ appetituũ delectatiões multũ interest. Nam delectatio appetit⁹ sensitiui semper est cum aliqua transmutatione corporali: & isto respectu ꝓprie debet accipi & intelligi: dũ cõmuniter dicit delectatio quedã passio esse: q̃uis etiã & de delectatiõibus intellectualibꝫ ita vtcd

ligi possit:sed non ita ꝓprie. Qō tamē in vtrisq; delectatiōibꝫ intelligēdū est:capiēdo passionem non ꝓprie ⁊ stricte:put scz cōuenit passiōibꝫ corruptiuis ⁊ in malū tendētibus:vt egritudines: tristicia:timor ⁊ hmōi. Sed large ⁊ quodāmodo improprie:prout scz dicit quandā corporalem alterationē seu anime affectiōez. Delectatio ꝑo appetitus itellectui de se semp est sine transmutatiōe corporali:quia ꝓprie nihil aliud est q̄ simplex motus volūtatis se ad aliquid cōplacēter applicantis. Et hinc dicit Aug⁹. q cupiditas ⁊ leticia nihil aliud est q̄ volūtas in eis cōsentiens que volumus. ¶Prime delectationes scz corporales ⁊ sensitiue:licet a corpore ⁊ sensu denominent:sunt tamē delectatiōes totius cōpositi. Nam in eis est tam corporis q̄ aīe delectatio. Corporis quidē ꝓpter apprehēsionē sensus qui est virtus in organo corporeo: ⁊ qui nō nisi mediāte organo corporis apphendere pōt: et qua apprehēsione dum(vt tactū est) fit de bono ⁊ cōuenienti ꝑm sensum:sequit quedā virtutis appetitiue quies in eo qō amat seu optat: ⁊ hinc creat illa delectatio corporalis. Anime ꝑo tam et eo q omnes hmōi vires appetitiue ⁊ apprehensiue in ea cōsistūt:q̄ etiā ꝓpter apphensionem ipsius ratiōis que similiter illud idem qō per sensum tanq̄ sibi bonū ⁊ conueniēs apphensum est etiā tanq̄ bonū ⁊ cōueniēs toti corpori apphēdit. Si em̄ ratio nihil apprehēderet:tunc ꝓprie non esset delectatio:vt esset dare exemplū in infantibus ⁊ in insensatis:quorū licet sensus suū obiectū tanq̄ sibi bonū ⁊ cōueniēs apphendere possit:⁊ ex hinc(vt tactū est)sequi q̄dā virtutis appetitiue in eo qō amat ⁊ desiderat quies: quia tamē in eis ratio nihil apphēdit nec dijudicat:⁊ sic nec se delectari intelligūt aut cognoscunt:ideo ꝓprie delectari non dicūtur. Et ħ est in effectu qō per aliquos dicit: q ad ꝓriā delectationē tria habent ꝓcurrere: scz duo quoꝝ est cōiunctio seu applicatio delectabilis:vt puta appetentis ⁊ illius qō appetit:⁊ tertiū est hmōi cōiūctiōis seu applicationis cognitio. Et quo insurgit q cōmuniter dicit delectationē ꝓprie nō fiē cognitōe fieri:nec ꝓprie delectationē esse:vt iam exemplificatū est. Hec mirū si in hmōi delectationibꝫ toti⁹ cōpositi seu totius hominis dicātur sensus ⁊ ratio:q̄uis diuerse sint eorū opationes circa idem delectari. Nam certū est:q si cut idem potest per sensum ⁊ per rationē apprehendi:ita contingere potest illud idē ꝑm sensum ⁊ rationē considerari:⁊ ex hinc puenire q sensus ⁊ ratio circa illud idem delectabant:sed nō fit eodē modo. Nam sensus in eo in quo delectatur:solū delectat in q̄ntum illud apprehēdit tanq̄ bonū ⁊ cōueniēs:⁊ sic delectabile in sensu:ratio ꝑo in illo eodē delectat:sed solum in q̄ntum illud apprehendit in ratione boni vel cōueniētis ad regimē ⁊ sustentationē totius corporis. Et itelligant ꝑdicta de inferiori parte rōnis seu de inferiori ratione:quia superiori rationi delectatio non attribuit:sed solū cōsensus in actū qui deliberationē sequit:vt latius infra tanget. Secūde ꝑo delectatiōes:scz spirituales ⁊ intellectuales sunt delectationes solius anime: quia in eis nulla est necessaria apphensio seu operatio sensus:vt facile est considerare.

De alia diuisiōe delectationis.

¶Alia diuisio reperit q delectationū alie sunt spūales:alie carnales. Nec hic accipit spūalitas ⁊ carnalitas:put statim supra:in q̄ntū scz solū anime vel corporis delectationē importet:sed vt capit apl's distinctionē faciēs inter hominē spiritualē ⁊ carnalem.i.ad Ebor. iij. ⁊ in pluribus alijs locis.

De delectatione spūali.

¶Delectatio spūalis prout ħ accipit est que est in deo creatore vel ꝓpter deū. ¶In creatore quidem:qñ scz hō in eo directe delectat:cōsiderādo scz ⁊ contēplando suā imensitatem:maiestatē et virtutē ⁊ bonitatē ⁊ hmōi. Iuxta illō ꝑs. Memor fui dei ⁊ delectatus sum. Et illud: Delectare in dño:⁊ dabit tibi petitiōes cordis tui. ¶Propter deū ꝑo quando scz aliquis in aliquo bono alio a deo:siue sit intellectuale siue corporale delectat:nō tamē illic sistēdo:sed delectationem illā pure in deū reflectendo:vt si quis (exēpli gratia(in scientia sibi data delectaret: in q̄ntū se per eā in deū ad laudēq̄ suā ⁊ sui nominis exaltationē ꝓficere posse speraret:vel in aliq̄ re magna pulchra vel admirabili: manuducēdo per illud intellectū suū in admirationē ⁊ delectationē infinite potētie:sapiētie ⁊ bonitatis dei. Iuxta illud ꝑs. Delectasti me dñe in factura tua ⁊ in operibꝫ manuū tuarū exultabo. Et de hmōi delectatiōibus non est hic longior ꝓtrahēdus sermo:tum quia materiā ꝓsentē ꝓprie non cōcernūt nisi in q̄ntum speciē diuersam a carnalibꝫ constituūt:de quibꝫ hic tractandū venit:tum q: hmōi delectatiōes spūales non solū peccata nō sunt:sed meritorie:imo tāte eē possent q ad magnam perfectionē hominē ducerēt.

De carnali. Carnalis

ꝑo delectatio que ꝓprie ħ sumit ⁊ a spirituali: de qua statī tactū est distinguit:pōt iuxta supra tacta tam de bono intelligibili q̄ de bono sensibili esse:duplex iterū q̄ntum ad hunc tractatū sufficit:reperit. Una naturalis:alia volūtaria. ¶Naturalis ꝓprie a volūtaria distinguit ⁊ stricte capiendo:(nam large sumēdo delectatio etiā volun

taria naturalis dici poteſt) eſt cum vnaq̄q; vis
aicin ſuo obiecto quod tanq̄ ſibi bonū ⁊ cōue/
niens appꝛhēdit: delectat vtputa ratio in cogni/
tione veri: viſus in coloribꝫ maxime medijs. Au
ditus in ſonis mediocriꝫ: ⁊ ſic de alijs. Et ꝫ ta
lis delectatio vix vnq̄ haberi poſſit quin i ea ſit
aliq̄s ꝓcurſus rōnis ⁊ volūtatis: imo vt ſup̄ ta
ctum eſt: nō ꝓprie als delectatio dici deberet: tū
(vt in ſil'i ſupius de primo motu in ſenſualitate
dictū eſt) in ſe cōſiderata nullā importat ſeu re/
ſpicit rōnis vl' volūtatis opationē: imo p̄prie
nihil aliud eſt ꝫ quedā naturalis virtutis ap/
petitiue q̄es in aliquo bono ſibi cōueniēti amā/
to ſeu deſiderato: vt poſſit poni exemplū de dele
ctatione que habet in calefactiōe poſt magnum
frigus: vel potu poſt vehementē ſitim. Et hmōi
delectatio ſic conſiderata: de ſe nec laudabil' nec
vituperabilis eſt. Quart frequēter ſupra tactū
eſt: q̄ actus dicunt virtuoſi vel defectuoſi hoc ha
bent a ratione ⁊ voluntate: in q̄ntū ſcz ab eis im
perantur vel conſentiūtur. ¶ Volūtaria ꝫo dele
ctatio eſt p̄prie que appꝛhēſionē rationis cō
ſequitur. Cum enim ratio aliquid tanq̄ bonuz
conueniens appꝛhendit: cauſat in ea quidam
motus ſeu appetitus ad illud ſic appꝛhenſum
quē conſequitur delectatio: que p̄prie nihil ali/
ud eſt niſi quedā voluntatis complacētia in eo
q̄ ſic ipſa ratio appꝛhēdit. Et hic motus ſeu ap
petitus rationis eſt ille motus ſeu appetitus q̄
rationalis nominat: de quo ſupra vbi de p̄mis
motib⁹ ſenſualitatis actū eſt: fiebat a motu ſeu
appetitu naturali: ⁊ a motu ſeu appētitu ſenſiti/
uo diſtinctio. Et licet hmōi delectatio volunta/
ria: vt ſtatim ſupra tactū eſt: poſſit etiā large ſu/
mendo naturalis dici: hic tamē ſolūmodo con/
ſideratur in q̄ntum a ratione que voluntatem re
gulare habet: iuxta q̄ infra latius declarabit':
imperatur aut conſentit: ⁊ in q̄ntum ipſa volun/
tas in cuius libertate erat appꝛhenſionē ⁊ mo
tum rationis ſequi vel non ſequi: ꝓpter quod
hmōi delectatio voluntaria appellat: ad ipſam
etiā mouet ⁊ inclinat: quia ſub iſta conſideratio
ne ⁊ non als venit hic de hmōi delectatione: an
ſcz peccatū ſit ⁊ q̄ innestiganduz. ¶ Hunc igit
ad p̄poſiti cepti declarationē accedendo hu/
iuſmodi rationis appꝛhenſio: ⁊ exinde delecta
tio voluntaria conſequēs: aut eſt debite regula
ta debiteq̄ menſurata: vt ſcz ſit in rem licitam ⁊
q̄ntum debet ⁊ quō debet: vt exemplificari poſ/
ſet de delectatiōe etiā in ſe bonarū operationū:
immo etiā ad magis materiā declarandam in
actu venereo: in legitimo tamen matrimonio: ⁊
cum debitis circūſtantijs vel delectatione cibi ⁊
potus ⁊ hmōi: etiā poſt appꝛhenſionē rationis
contingentibꝫ: ⁊ talis delectatio non eſt peccatū
Nec enim poſſibile eſſet aliquē humanitus ſine
aliqua ſenſibili ⁊ corporali delectatiōe viuere.
¶ Aut hmōi delectatio volūtaria ſic rationis ap/
pꝛehenſionē conſequēs non eſt debite regulata
⁊ moderata: imo defectiua ⁊ inordinata: vtpu/
ta quia eſt in rem illicitā: vel quia debitā menſu
ram aut debitū modū excedit: q̄ ex vicio fomi/
te mouente p̄cedit: ꝓpter quod ⁊ vitioſa dicit.
Et hoc iteq̄ contingere poteſt dupliciter. ¶ Aut
enim illa rationis appꝛhēſio: ⁊ exhinc delecta/
tio voluntaria: ex ipſa ꝓſequēs eſt: ⁊ fertur circa
aliquid quod ex ſuo genere ſolū eſt peccatū ve/
niale: ⁊ tunc ſiue ratio ſupior vere vel interp̄tati
ue (iuxta quod infra latius declarabitur) cōſen/
tiat: ſiue non: hmōi delectatio de ſe nō eſt niſi ve
niale peccatū: vt eſſet in verbo ocioſo: vel riſu ſu
perfluo ⁊ hmōi: Notāter dicit de ſe: quia ex cir/
cūſtātijs poſſet effici mortale: vtputa ꝓpter ni/
miam libidinē aut cōtemptū: aut quia cum in/
tentiōe in aliquod aliud q̄ de ſuo genere eſſet
peccatū mortale: put ſupra in pluribꝫ locis: ma
xime vbi mentio facta eſt quō peccatū veniale
poſſit mortale effici: ſatis declaratū eſt. ¶ Aut il/
la rationis appꝛhēſio: ⁊ exhinc ipſam cōſeq̄ns
delectatio eſt: ⁊ fertur circa id q̄ de ſuo genere
eſt mortale peccatū. Et hic magis aduertēdum
venit. Tuz quia de hmōi delectatione maior eſt
difficultas quō ⁊ quod peccatū ſit. Tum quia
circa eam maior eſt diuerſitas poſitionū docto/
rum: qui tamen licet in ſuis modis ponendi di/
uerſi videantur effectualiter coincidūt. Eſt igit
circa hoc diſtinctio aliquoꝫ bene cōmunis.
Quia ſi hmōi delectatio non eſt moroſa: tunc
non eſt niſi veniale peccatū. Si ꝫo moroſa fue/
rit: eſt peccatū mortale. Intelligentes (vt dicūt)
de mora conſenſus in delectationem: ⁊ non de
mora tēporis. Notāter dicit in delectationē: q̄a
de conſenſu in actū nullum eſſet dubiū. ¶ Sed
iſtud latiori indiget declaratiōe. Tum quia iſte
modus ponendi innuere videt aliquā eſſe dele/
ctationē moroſam mora tēporis: que nō eſt mo
roſa mora conſenſus. De qua tamen an ſit pec/
catum ⁊ quod: non ſatis videt exp̄imere. Tum
quia ſic ſimpliciter dicere conſenſum in delecta
tionem eſſe peccatū mortale: non eſt vſq̄quaq̄
verum: etenim (vt infra videbit) eſt conſenſus in
delectationē ſub aliqua qualitate reperire: q̄
non erit niſi peccatū veniale. Et ideo ꝓ ipſa
declaratione q̄ntum ad p̄ſentem tractatū ſufficit
facienda: eſt aduertendū q̄ iuxta poſitōis ſupra
dicte effectū: poſitionēq̄ cōmuniorē hmōi dele
ctatio que ſic circa id quod de ſuo genere pecca
tum mortale exiſtit eſt ⁊ fertur: in triplici differē
tia reperit. Una quidē non moroſa nec mora tē
poris: nec mora cōſenſus. Alia moroſa mora tē
poris: ſed non mora conſenſus. Et alia moroſa
mora cōſenſus: q̄ tamen intelligendū venit de

cōsensu deliberato. ¶Est insuper aduertendum q cōmuniter per omnes doctores peccatū delectationis p̄cipue morose rationi attribuit ⁊ ī ea dicit esse. Cum enim (vt sepe supra dictū est) ratio sit directiua humanoꝝ actuū: ⁊ nō solū exteriorum sed etiā interiorū passionū: quo nēscīq; ratio illarū interiorū passionū directione deficat merito dicit peccatū in ipsa ratione (inq̄tum earum directiua) esset sicut etiā qñ deficit in directione exterioꝝ actuū. Cū igit (vt etiā supra tactum est) delectatio sit quedā aīe passio: ⁊ per cōsequens eius directio ⁊ regulatio ad eius rōnē pertineat: ⁊ sit circa ipam delectationē: non posset p̄prie indirectio cōtingere q̄n ex defectu rationis p̄cedat: clarū est omnē indirectionē q̄ circa delectationē contingit rationi debere imputari. Et hinc dicit peccatū delectationis in rōne esse: imo amplius cum delectatio licet sit in vi appetitiua tanq̄ in primo ⁊ primo p̄incipio: sit nihilominus etiā in ratiōe tanq̄ in p̄incipio motiuo: habeatq; ipsa ratio (vt iam in effectu tactus est) non solū directionē circa seipam: sed etiaz circa omnia obiecta inferiorū anime virtū q̄ p eā dirigi possunt: consequēs est indirectionē ⁊ irregulationem: que circa delectationē cōtingit: cū nō nisi rationis consensu vel defectu p̄cedere possit: debere ipsi rōni imputari: sicq; peccatū delectationis in ea esse. ¶Est insup ad maiorē super propositi cepti declarationē aduertēdū: q licet p̄prie loquēdo peccatū delectatiōis p̄cipue morose: que (iuxta supra tacta (dicitur ipse consensus in delectationē: posset etiā ad rōnem superiorē dici pertinere. Tum primo: quia vt in superioribus satis tactū est: licet ipsa ratio superior ⁊ inferior sm rōnem suarū operationū ⁊ officiorum diuersificent: sunt tamē idem in re ⁊ essentia: ⁊ sic vis possibile sit rōnem ipsam inferiorez circa aliquid ⁊ gratia materie: de qua sermo circa delectatiōes p̄currere quinetiā ipsa ratio superior effectualiter p̄currat. Tum secūdo q ipa ratio superior que regulis legis diuine ⁊ eterne que superior est innitit regulare habet ipam rationem inferiorē que solū regulis legis humane q̄ inferior est intendit. Et ideo vis est possibile ipam rōnem inferiorē circa indirectionē delectationis deficere: quin vere sez imperādo: vl' interp̄retatiue: sez reprimere negligēdo ipsa ratio superior cōsentire dicat. Tum tertio: quia nihil est de quo ratio inferior que (vt tactū est) regulis legis inferioris intendit: indicare possit: de q̄ non etiā ipsa ratio superior que regulis legī superioris: ⁊ ad quā leges alie reduci debēt innitit indicare etiā valeat. Quicquid enim (vt cōmuniter dicit) iudicio rōnis inferioris subiacet: subditur etiā iudicio superioris: ⁊ non econtra. Et hinc (vt tactū est) ipse consensus in delectatiōez si facta inquisitione circa ipsum per leges diuinas ⁊ eternas: homo in eo p̄seuerauerit ad ipsā rōnem superiorē dici possit pertinere. Tamē p̄prie delectatio ipsa in ipsamq; delectationē consensus: solū rōni inferiori attribuunt. Cōsensus vo in actū seu actus executionē ipsi superiori rationi. Et ratio est: quia rationi superiori (vt magis infra declarabit) ꝓpter supremitatē legī cui innitit: reseruat iudiciū finale ⁊ supremuz de eo q̄ in actibz humanis vltimū occurrit: quale est ipse actus seu ipsi⁹ actus executio. Nam vltra actū seu actus complementū non est vlterior p̄gressus. Ipsi vo rōni inferiori que non intēdit nisi circa legem inferiorē cōuenit etiā iudicium; sed nō finale: imo solū quoddā p̄ambulū respectu aliquoꝝ que ad ipm actū seu ipsius act⁹ executionē ordinant: quales sunt ipsa delectatio ⁊ in ipsam delectationē consensus. Et ideo ipi rationi inferiori attribuunt: ⁊ non superiori. Etiā p̄prie delectatio ⁊ consensus in delectationez non sunt actus diuersi sm genus: qui diuersitatem potentie exigant: sed differunt solū per deliberatū ⁊ non deliberatū: sicq; non est inconueniens vtrūq; rationi inferiori attribui. ¶Est insuper aduertendū q magna respectu terrenoꝝ actuū seu humanoꝝ actuū: est inter motus superioris rationis ⁊ motus inferioris rationis: ⁊ exhinc voluntatis varietas. ¶Apprehensio nāq; inferioris rōnis q̄ (vt sepe dictum est) desē ⁊ p se ipsis actibz ⁊ negocijs humanis disponēdis ⁊ regulandis intēdit dupliciter se habere pōt: ⁊ sm hoc etiā dupl'r pōt eā motꝰ volū tatiz seq. Uno modo simpl'r ⁊ absolute: cum scz ipa rō subito aliquid apphendit: ⁊ exinde statim sine aliqua discussione illud sic p eā apphēsum tanq̄ bonū vel malū ꝓueniens vel nociuū: delectabile vel non delectabile ⁊ huiōi diudicat. Sic igit talē subitā ratiōis apphensionē indiscussamq; diudicationē voluntas in vnū vel aliud se inclinādo sequat: tunc dicitur volūtas non deliberata ⁊ motꝰ seu appetitus non deliberatus. Alio modo inquisitiue; cum. s. ipa rō postq̄ aliq̄d sic vt pferē apphēdit de illo sic p eū apphēso: an vt tactū est bonum vel malū: cōueniēs vel nociuū: delectabile vel non delectabile existat: rōcinādo inuestigat: tunc si talē apprehēsionē ⁊ inuestigationē volūtas sequat: dicit volūtas deliberata: ⁊ motꝰ seu appetitus deliberatus. ¶Rōnem vo superiorē: quia vt etiā supra dictū est: actibz ipsis ⁊ negocijs terrenis ⁊ humanis de se ⁊ per se non intendit: ⁊ nunq̄ in obiecta inferiorū anime virtū que p ipam etiā dirigi habēt ferē: nisi solū inq̄tum de ipsis rōnes diuinas ⁊ eternas consulit: qđ clarū est fieri nō posse nisi p modū inuestigatiōis ⁊ deliberationis: minq̄ respectu ipoꝝ actuū ⁊ negociorū terrenoꝝ ⁊ humanoꝝ sequit motꝰ aliq̄s

niſi deliberatus. Et notāter dicitur hic dum de ipſa ratione ſuperioꝛis fit mētio reſpectu obiectorum inferioꝛū animę virū ac negociorū terrenorum ⁊ humanoꝛ. Nam reſpectu ſui proꝓrij obiecti aliquādo bene habet ſubitū ⁊ inoꝛdinatuꝫ motū: quod non eſt p̄ſentis ſpeculationis declarare. ¶ Quia etiā ſepe quod in ſuperioꝛibꝫ dictū eſt: in ſubſequētibus forſan repeti cōtinget rationē ipſam ad aliquid moueri ⁊ ſe applicare vel conſentire: quod tamē proꝓrium videtur eſſe voluntatis eſt aduertendū: ꝙ cum ipſa ratio (vt ſupra tactū eſt) ſit virtus non ſoluꝫ cognitiua: ⁊ ſic deliberatiua: verū etiā motiua: impare eſt ei⁹ actus: non tamen abſolute: ſed p̄ſuppoſito actu ipſius voluntatis per modū cuiuſdā motionis. Nec enim cum iuxta ſuperius tacta diuidit ratio in ſuperioꝛem portionē ⁊ inferioꝛē: accipitur ratio put diſtinguit cōtra voluntatē: ſed pro tota parte anime intellectiue: que intellectū ⁊ voluntatem cōprehēdit. Immo amplius iſti duo actus: ſcz rationis ⁊ volūtatis (quod bene notādum eſt) ſeinuicē p̄uenire ac ſup ſe inuicē ferri poſſunt: frequēterꝙ p̄ueniūt ⁊ ferūtur. Aliquādo etenī ipſa ratio de volēdo ratiocinat ⁊ deliberat: ⁊ ipſa etiā volūtas aliquādo de ratiocinando volitionē habet: ſeu ratiocinari vult. Aliquādo etiā contingit motū volūtatis a motu rationis p̄ueniri ⁊ moueri: ⁊ tunc motus ille volūtatis dicit motus rōnalis ⁊ econuerſo: etiā motum rationis a motu volūtatis p̄ueniri ⁊ moueri: ⁊ tunc motus ille rationis dicit motus voluntarius. Ideoꝙ autē ſic in iſtis caſibꝫ dicunt ſeu appellant iſti motus: quia ſemp virtus prioris actus ſeu motus remanet in actu ſeu motu ſequēti. Et p̄m hoc in rōne inuenit peccatū: vel put eius defect⁹ eſt volūtarius: vel prout actus eius eſt principiū actus voluntarij. Imperare tamen eſt eſſentialiter actus ipſius rationis: iuxta quod ſupra tactum eſt. Dupliciter aūt hmōi imperandi actū ipa ratio exercere poteſt ⁊ ſolet. Uno modo abſolute per modū cuiuſdā intimationis ſeu denūciationis: ⁊ quaſi per verbū indicatiui modi: vtputa tale quid faciendū eſt vel non faciendū: bonū eſt tale quid facere vel nō facere ⁊ hmōi. Alio modo per modū cuiuſdā motionis ſeu incitationis: ⁊ quaſi per verbū impatiui modi: vtputa fac hoc vel non fac hoc. Et licet vt iam in ſuperioꝛibꝫ aliqualiter tactū eſt: ipa ratio in ipſis actibꝫ humanis ſeu paſſionibꝫ inferioꝛibus p hmōi modū directiōis: intimatōis vel incitatōis ſit imperās ⁊ primū mouens: ipa tamē volūtas quo ad exercitiū ⁊ executōez act⁹ eſt primū mouēs in viribꝫ anime. ¶ Ex ſic p̄notatorū ſeu p̄ſuppoſitoꝛ effectu colligi pōt ꝙ circa hmōi delectationeꝫ de quibꝫ hic agit: que ſcz circa illud ſunt: qđ ex ſuo genere peccatū mortale exiſtit directionē: ipſa ratio interdū ſuperioꝛ interdū inferioꝛ: ⁊ conſecutiue ad eā ipſa voluntas ſeu voluntatis motus ſex modis ſeu ſub ſex qualitatibꝫ habere poteſt. Uno modo vt abiiciens ſeu recuſans. Alio modo vt p̄ceps vl̄ ſubita. Alio modo vt reprimēs. Alio modo vt inaduertens. Alio modo vt negligēs. Et alio modo vt expreſſe conſentiēs. Qui ſex modi ſeu ſex qualitates applicari poſſunt: immo effectualit coꝛreſpōdent tam principali diſtinctioni prime/ bri ſuperius ad hoc propoſitum poſite: ꝙ etiam aliquibus poſitionibus ⁊ diſtinctionibus bene cōmunibus nōnullorū doctoꝛū in hac materia loquentū. Ex quoꝛū omniū ad inuicem applicatione ⁊ declaratiōe ſufficiens: ꝙtum ad p̄ſentem tractatū ſpectat: reſultabit ipſi⁹ materie declaratio ⁊ intellectus. ¶ Hunc igitur ad propoſitum cum ſenſualitas: illecebra id eſt carnali ⁊ voluptuoſa delectatione rationem inferioꝛē tangere ⁊ pulſare incipit: ſeu (qđ idem eſt) illecebra in appetitu ſenſitiuo: vel prout interduꝫ (iuxta quod in ſuperioꝛibꝫ monſtratū eſt (contingere p̄t in appetitu intellectiuo inſurgere incipit.

Vt abiiciens ſeu recuſans.

¶ Aut ratio ipa inferioꝛ ſtatim ꝙ hmōi ſic inſurgentē illecebrā ſeu carnalē ⁊ voluptuoſaꝫ delectationē percipit ⁊ agnoſcit eam ex cōſideratione ⁊ applicatione ad legē ſeu regulā humanam: vtputa qđ eſt cōtra virtutē moralem: ⁊ ſic vitioſa vel inhoneſta: vel hmōi omnino a ſe abiicit et repellit: vel forſan vtraꝙ ratio concurrenter. ſ. inferioꝛ ex ipſa (vt ſtatim tactū eſt) conſideratiōe ⁊ applicatione ad legē ſeu regulā humanam: ⁊ ratio ſuperioꝛ ex cōſideratiōe ⁊ applicatione ad legem ⁊ regulam diuinam ⁊ eternam: quod concurrenter fieri poteſt: omnino abiciūt ⁊ repellunt. Et tunc in vtroꝙ iſtoꝛū duoꝛū caſuum dicitur ratio primo ſex modoꝛū ſupra tactoꝛū ſeu ſub p̄ma qualitate ſe habere: ſcz vt abiiciens ſeu recuſans. Qui modus ſeu qualitas ſe habendi cōmunius ipſi rationi inferioꝛi attribuitur: quia iſtud cōmunius ipſa ratio inferioꝛ ex ſe ipſa facit. Et tunc nullū eſt in ratione peccatum. Immo nec tunc proprie dici debet delectatio: ſed potius quedā delectationis oblatio: ⁊ quedā paſſio ſeu pena peccati originalis. Et ſi peccatū aliqnod exiſtat: hoc ſolū eſt in primo motu ſenſualitatis: de quo ſatis in ſuperioꝛibus actum ⁊ declaratum eſt.

Vt p̄ceps vel ſubita.

¶ Aut huiuſmodi ſic inſurgentis illecebre ſeu carnalis et voluptuoſe delectationis apprehenſionem ſequitur quidam p̄ceps ⁊ ſubit⁹ ⁊

ante qnācunq; p̄habitam deliberatōem ipsius rōnis inferioris in ipam illecebrā seu carnalem delectatōem consensus et ipsius rationis p̄ter virtutem fomitis corruptiōe p̄ueniens: quo casu proprie surreptio fieri dicitur ꝛ appellatur. Et tunc ratio dicit scḋo sep modoꝫ sup̄ tactoꝫ seu sub scḋa qualitate se habere. ſ. vt p̄ceps vel subtaḋ modus seu q̄litas se habēdi (vt dictū est) soli rōni inferiori attribuēdus est. Corrēspōdetq; iste modus seu ista qualitas p̄mo mēbro p̄ncipalis distinctiōis trimēbris supius ad hoc p̄positū posite. Nam talis illecebra seu carnalis delectatio sic in se ꝛ p̄m se cōsiderata est nō morosa nec mora tpis: nec mora p̄sensus. Estq; tūc peccatū solum veniale. ¶Q3 aūt p̄mo talis illecebra seu carnalis delectatio sit nō morosa mora tpis apparet p̄ter subitā ꝛ p̄cipitē: ꝛ sic minimā p̄dicti p̄sensus ipius rōnis inferioris durationē in cā. Nam si circa eā rō ipa inferior vltra p̄dictū suū subitū ꝛ p̄cipitē cōsensuꝫ: vel ipa forsan ratio superior aliter se haberet: vt puta vel magis īmorando: vel etp̄ssius p̄sentiendo: iā tūc ex isto mō seu ista scḋa qualitate recederet: ꝛ ad aliquē alium q̄ttuor modoꝫ seu aliaꝫ q̄ttuor qualitatū transiret: vt statim infra declarabit. Et ideo hic notanter additū est: sic in se ꝛ p̄m se considerata. ¶Q3 etiā talis illecebra seu carnalis delectatio sit nō morosa mora cōsensus (capiendo tm cōsensum p̄ut iuxta duas distinctiōes supius in hac materia positas: ꝛ maxime iuxta p̄mā capit ꝛ capi debet: cū dicit cōsensus in delectationē p̄cm mortale esse: sez p̄o p̄sensu deliberato) apparet respectu etiā vtriusq; rōnis. ¶Et p̄mo respectu inferioris p̄ter talis sui p̄sensus subititatē ꝛ p̄cipitationē ḋbus ipa ratio inferior a recurrēdo ad p̄priū suū actū q̄ est deliberare ꝛ rōcinari: ꝛ sic a debite in se circa talē sic insurgentē illecebram se ucarnalē delectationē deliberādo: legesq; ꝛ regulas humanas quib⁹ innitit cōsulendo impeditur. Et sic p̄prie cōsentire saltē deliberate: p̄sentire dici nō debet. Immo q talis subitus motꝰ seu talis q̄litas se habēdi ipius rōnis inferioris cōsensus dicat ꝛ appelletur: hoc est valde impropie ꝛ impfecte: ꝛ valde large. Sed ideo ita dicitur qz cū ipa ratio (vt sepe tactū est) sit virtus cognitiua ꝛ sit deliberatiua: vix est possibile ipam rōnē inferiorē sic circa talē illecebrā seu carnalē delectationē quātuncūq; subito ꝛ p̄cipitāter cōmoueri ꝛ se applicare: quin aliqualr (vt adhuc magis infra declarabit) dīudicet: p̄ter ipaꝫ diudicationē quodāmodo p̄sentire dicatur: licet impropie ꝛ impfecte: vt sup̄ declaratū est. Et propter istud dū vt p̄fertur in supioribus de consensu in delectationē p̄cm hic intelligit p̄cm mortale esse notanter ꝛ etp̄sse ad differētiā istius subiti ꝛ p̄cipitis rōnis inferioris cōsensus additū est illud verbū deliberato. Qō etiā secūdo talis illecebra seu carnalis delectatio nō morosa fit mora cōsensus respectu ipius rōnis supioris patet qz cū ipa ratio inferior per ea que iam dicta sūt dicatur a recurrēdo ad suū p̄priū actum: qui est deliberare ꝛ rōcinari. ꝛ sit a debite in se circa talem sic insurgentē illecebrā seu carnalē delectatōem deliberādo. legesq; ꝛ rēgulas humanas ḋbo innitit p̄sulendo p talem sui dicti p̄sensus subtilitatē ꝛ p̄cipitatōem impeditam: fortiori et pāplius a recurrēdo ad iudiciū rōnis supioris impedita dici ꝛ reputari debet: ꝛ et p̄sequēti etiam ipa rō supior q̄ ab inferiori rōne p̄sulta nō fuit: similr debite circa talē sic insurgētem illecebrā seu carnalē delectatōnem deliberādi ad legesq; ꝛ regulas eternas ḋbo innitit ꝛ q̄ altiores sunt: recurrēdi ipe ꝛ occasionē seu motiuū non habuisse dici ꝛ reputari debet. Et sic ipa rō supior nullo mō nec p̄ue nec interp̄tatiue p̄sentiēs dici ꝛ reputari debet.

Vt repримens.

¶Aut hmōi illecebram seu carnalē ꝛ voluptuosam delectatōem sic insurgentē: ipamq; rōnem inferiorē pulsare ꝛ iam forsan attrahere incipientem: rō supior et se et p̄fectōe legis seu regule eterne. vputa p̄cepti diuini vel offense dei statim repmit: ꝛ tūc ḋr rō tertio sez modoꝫ sup̄ tactoꝫ: seu sub tertia q̄litate se hr̄. ſ. vt repримens ḋ modus seu qualitas se habendi ipi soli rōi supiori attribuendus est. Corrīdetq; etiā iste modus seu ista qualitas p̄mo mēbro ipi⁹ p̄ncipalis distinctiōis trimembris supioris ad hoc p̄positum posite. Nam tūc talis illecebra seu carnalis delectatio nō est morosa: nec mora tpis; nec mora p̄sensus. Est etiam solū p̄cm veniale. ¶Q3 aūt talis illecebra seu carnalis delectatio nō sit morosa mora tpis: patet de se et dictis: qz statim a rōne supiore repmit. Q3 aūt nō sit morosa mora p̄sensus: capiēdo tm p̄sensum p̄ut statim sup̄ tactum est: p p̄sensu. ſ. deliberato: ꝛ qui in hac materia mortale p̄cm ḋr: puta qz ls rō ipsa inferior a tali sic insurgente illecebra seu carnali delectatōe pulsata fuerit: ꝛ forsan vt p̄ungere p̄ncā ḋdammō acceptauerit ꝛ retinuerit. nec resistere de se: se disposuerit. Et p̄terea quidam impfectus ꝛ indeliberat⁹ eius p̄sensus interuenisse dici p̄t: p̄ter qō peccatū est veniale. at tamē qz regulatōi supioris rōnis sic (vt tactū ē) talē insurgentē illecebrā seu carnalem delectationem statim repmentis illico obedit: secq; ab ea regulari p̄mittit: non ḋr p̄prie ꝛ deliberate consentire. Et cm̄ ratio inferior interdum statim ꝛ immediate non recurrendo scilicet pro tunc ad leges ꝛ regulas humanas ḋbus innitit p̄t

a legibus seu regulis diuinis ⁊ eternis regulari ⁊ cōuerti. Quia ⁊ si eis ꝓncipaliꝫ ⁊ vt regulans nō intēdat: per directū tamē ⁊ vt fin eas regulata intēdere pōt ⁊ sepe intendit.

Vt expresse consentiens

¶Aut hmōi sic insurgentē illecebrā seu carnalē ⁊ voluptuosam delectationē post ipius rōis apprehensionē: ipa ratio supior nō solum nō reprimit imo in eā expresse ꝯsentit. Et tūc dicitur ratio vltimo set modoꝝ sup tactoꝝ seu sub vltima q̄litate se habere. s. vt expresse cōsentiēs. Qui modꝰ seu qualitas se habēdi vtriqꝫ rationi: diuersis tm respectibo (vt ex statim sequētibus apparebit) attribuēdus est. Inq̄tū etenim exinde causat̄ pctm̄ mortale: imputari ⁊ attribui debet rationi superiori. Inq̄tū vero iuxta materiā p̄sentē consensus in delectationē dicat̄: debet rationi inferiori attribui. Correspōdetqꝫ iste modus seu ista qualitas tercio mēbro ipius ꝓncipalis distinctiōis trimēbris superius ad hoc ꝓpositū posite. Nam tūc talis illecebra seu carnalis delectatio q̄ntuncunqꝫ modicū teneat: sicqꝫ forsan nō morosa sit mora tēporis: est morosa mora cōsensus. Estqꝫ tūc pctm̄ mortale: etiā si desit plena volūtas ꝑficiendi actū: imo vbi forsan expssa volūtas non ꝑficiendi adesset. Maxime si feratur ille cōsensus in ipam illecebrā seu carnalē delectationez: tanq̄ in rē aut opationē seu actū sup quo vel circa quē illa illecebra seu carnalis delectatio sic insurgit ⁊ versatur: ⁊ qui talis illecebre seu carnalis delectatiōis esset ꝓncipale obiectū: iuxta qō modicū infra magis declarabit. Hā tunc ꝓmo est verus ⁊ expssus rōnis supioris in ipam illecebram seu carnalē delectationē consensus: qui semp in talibus delectationibo que circa ea sunt que ex suo genere mortalia existunt iuxta tamen modificationē statim tactam est pctm̄ mortale. Hā semp in talibus ⁊ circa talia delectatio morosa mora talis ꝯsensus tale pctm̄ est qualis eēt ipe realis actus. Quia tunc ratio superior sic expresse in talē illecebrā seu carnalē delectationez que est in creatura cōsentiēdo: se a vera delectatione que est in deo circa quā solū intēdere deberet sciēter auertit: quod sine contēptu facere nō pōt cū nunq̄ expresse (vt in supioribo mōstratū est) in aliqd circa tales res carnales et terrenas cōsentire possit: cōsentireqꝫ dicat nisi deliberata. Deliberata aūt facere nō pōt q̄n leges ⁊ regulas diuinas ⁊ eternas q̄bus innititꝫ ꝯsulere vel ꝯsulere omiserit ⁊ neglexerit: ⁊ sic vere vel interpretatiue contēpserit. Et etiā tūc in talē illecebrā seu carnalē delectationē ipius rōnis inferioris consensus expressus: q: in talibus carnalibo ⁊ terrenis per ipam rōnē inferiorē apprehēsis: ⁊ circa que se applicat nunq̄ ratio superior que vt sup dictū est de se ⁊ ex se circa talia nō intendit ꝓprie cōsentire dicitur: nec consentire pōt nisi ipa etiā ratione inferiori realiter deliberata ⁊ cōsentiente: sed bene ecōtra contingere potest. Immo ꝓprie loquēdo talis expressus ipius rationis superioris in talem illecebrā seu carnalē delectationem cōsensus nihil aliud est q̄ꝫ ipa ratio superior dictami rationē inferiorē in huiusmodi illecebram seu carnalē delectationez delectari ac ipam ab ea nō reprimere seu retrahere: ac cum ea in tali delectatione cōcurrere vere ⁊ expresse deliberata consentiat. Et hinc est q̄ licz interdū (prout iam in superioribus tactum est) ipa ratio superior in illecebrā seu carnalē delectationem vere ⁊ expresse seu interpretatiue consentiat: tūcqꝫ talis illecebre seu carnalis delectatiōis que tūc vere mora consensus morosa est morosaqꝫ dicitur peccatū possit ad ipam rationē superiorē dicta pertinere: quia tamē ipa superior nō ꝓprie ex se nec ad hoc facit: illudqꝫ etiam nō nisi ipa simul iter ratione inferiori deliberata ⁊ cōsentiēte ꝓprie facere possit: hinc est q̄ peccatū morose delectationis cōmuniter ⁊ ꝓprie dicitur ad rationez inferiorē pertinere: prout ample in superioribo declaratum est. Et hic est talis ꝓprius ⁊ deliberatꝰ consensus: de quali tam iuxta sepe dictas duas distinctiōes in supioribus positas: q̄ꝫ etiā cōiter intelligitur dū dicitur cōsensus in delectationē peccatū mortale esse.

Vt negligens.

¶Aut hmōi sic insurgentē illecebrā seu carnalē ⁊ voluptuosam delectationē post ipius rationis apprehensionē ipa ratio superior nō reprimit: sed nō etiam expresse in eam consentit. Et respectu istius casus potest se ratio duplici modo seu sub duplici qualitate habere. Uno mō seu sub vna qualitate qua talē illecebram seu carnalē delectationem quā sic ratio superior nec reprimit: nec etiā in eam expresse consentit: ratio inferior post sufficientē deliberationē debitamq̄ animaduersionem periculi ⁊ peccati quod exinde imminet ⁊ incumbit retinet ⁊ circa eam immoratur: nec eam ipa ratio superior ex diuine ⁊ eterne legis ⁊ regule consideratione est diligens reprimere. Et tunc dicitur ratio quinto sex modorū supra tactorum seu sub quinta qualitate se habere: scz vt negligens. Qui modus seu qualitas se habendi licet q̄ꝫ plurimū ⁊ principalius (vt ex statim sequentibus apparebit) rationis inferioris in eo consensus occurrat ⁊ operetur: attribuendus est supiori rationi: quia per istum modū seu per istam qualitatē se habēdi rōis supioris caussatur pctm̄ mortale: qō alias non esset. Correspondetqꝫ etiā iste modus seu ista qualitas tercio membro principalis distinctionis trimem-

bris supius ad hoc ꝓpositum posite. Nam tunc talis illecebra seu carnalis delectatio quantuncunq; modicū forsan (vt in simili sup dictus est) tenealr: sicq; nō morosa sit mora tpis: est morosa mora cōsensus. Estq; tūc (vt iam dictū est) peccū mortale etiā si desit plena volūtas ꝑficiēdi actū: imo put sup in simili dictū est: vbi forsan expssa voluntas nō ꝑficiēdi adesset maxime si (vt ibi etiā dictū est) talis retēto ipō illecebre seu carnalis delectatiōis in ipa rōne inferioris negligēta re primēdi in ipa rōne supioris esset tanq; in re aut operatione seu actū: sup quo vel circa quē ipa illecebra seu carnalis delectatio insurgit et versat: et talis illecebre seu carnalis delectatiōis ect ꝓncipale obiectū: iuxta qō modicū infra magis declarabit. Tūc em est vtriusq; rōnis in tale illecebrā seu carnalē delectationē ꝓsensus. s. expssus ipius rōnis inferioris: qō ptz de se ex dictis ipō etiā rōnis supioris: licz nō verus et expssus: interpretanu⁹ tn et equalens: attenta tali deliberatione piculiq; et peti aduertētia seu aniaduersione: q: q aduisat⁹ et deliberat⁹ ꝓhibere pōt et nō prohibet: cōsentire videt. Qui qdē ꝓsensus interpretatiuus et equalens ipius rōnis supioris qn est circa ea vel sup eis q de suo gne petā mortalia exstunt: est semp peccū mortale: q: licz tūc nō sit expssus dei ꝓceptus: factu⁹ seu actuus et positiuus: est tn interpretanu⁹: pmissiu⁹ et equalēs: permittens. s. post talē sufficientē deliberationē talemq; aduertētiā seu aniaduersionē piculi et peccati et c. teneri a rōne inferiori: illa q̄ statim repui aut reprimi debuerāt. Etenim rō supior: q̄tēs nō dirigit seu cohibet aliquē actū vel aliquā passionem interiorē alicuius peti mortalis: et hoc post sufficientē deliberationē et aduertentiā talis periculi talisq; peti qō sic imminet et incūbit: siue tūc de lege seu regula diuina et eterna actu cogitet siue nō dicat ꝓsentire et ꝓtēnere sed diuersimode. Nam cū de ipa lege seu regula diuina et eterna actu cogitat: tūc vere et realr cōtemnere dicitur: vereq; et realr cōtemnit. Cū vero de ipa lege seu regula diuina et eterna actu nō cogitat: q: hoc nō nisi ex sua negligēcia et omissiōe puenire potest: cū de ea in tali casu cogitare deberet: per omissionem et negligentiā cōtēnere: cū talis omissio et negligēcia in ipa rōne supiori post sufficientē deliberationē: nullo mō sine vero et effectuali cōtēptu licet interpratiuo esse et ꝓtingere possit: et hic etiā effectiue et interpratiue est talis cōsensus de quali tam iuxta sepe dictas duas distinctiōes in supioribus positas: q; etiā cōiter intelligit dū dicit ꝓsensus in delectationē petī mortale esse.

Vt inaduertens.

D ¶Alio modo sub alia q̄litate respectu istiusmet casus statim tacti pōt se ratio habere: q; sez buiusmodi sic insurgentē illecebrā seu carnalē delectationē quā sic post ipius rōnis apprehensionem ipa ratio supior nec reprimit: nec etiā in eam expresse cōsentit: ipa ratio inferior retineat et circa ea imoret: sed hoc fit ante sufficientez deliberationē: debitāq; aduertētiā seu animaduersionem piculi et peti: qō exinde imminet et incumbit: imo q; sic dictā illecebrā seu carnalē delectationem ipa ratio inferior retineat: et circa eā immoretur facit quasi suspēsa et nō bene aduertēs: nec debite ad suū ꝓpriū actū q̄ est deliberare et rōcinari: recurrens: seq; eleuādo leges seu regulas humanas q̄bus innitit cōsulēs: vel si forsan ad dictū suū ꝓpriū actū recurrerit: seq; leuādo legem seu regulas humanas ꝓsuluerit: nō tamē plene naturā et grauedinē ipius piculi et peti ex se cognoscat et aduertit. Etenim (qō pro vltius materie intellectu bene cōsiderādū est) ratio ipa inferior bene pōt circa talē illecebrā seu carnalē delectationē: sicut et circa alias interioris aīe passiones q̄nq; vsari et īmorari: cōsiderando et rōcinādo in se q; tale quid accōmodū est vel conueniēs corpori vl' hmōi. Qz ipa respectu talis illecebre seu carnalis delectatiōis aut alterius interioris aīe passionis nō recurret ad suū ꝓpriū actū qui ē deliberare et rōcinari. Nec se eleuabit ꝓsiderādo et attendēdo circa piculū et peccatū: quod in sic illecebre seu carnaliter delectando: ac circa talem illecebram seu carnalē delectationē vel aliquam aliam interiorē anime passionē immorando: imminet et incumbit. Vel si forsan ad dictū suū ꝓprium actū recurrat: seq; circa dictum periculū seu peccatū considerādo et attendēdo eleuet: nō tamē ex se naturā et grauedinē ipius periculi et peccati plene cognoscet et aduertet. Et tunc in isto sez casu dicitur ratio quarto sex modoz supra tactoz seu sub quarta qualitate se habere. s. vt inaduertens. Qui modus seu qualitas se habendi ipi soli rationi inferiori vt ex statim sub se quēnb⁹ apparere poterit attribuēdus est. Ꝙz respondet iste modus seu ista qualitas secundo membro ꝓncipalis distinctionis immēdate supra per hoc ad ꝓpositum posite. Nam tunc talis illecebra seu carnal' delectatio dicitur morosa mora tēporis: et nō morosa mora consensus. Estq; tunc solum venale peccatū. ¶Qō em morosa sit mora temporis: patet de se ex dictis et ex natura casus qui ponitur: scilz propter immorationē ipius rationis inferioris circa eam. Nam si ipa ratio inferior circa ipsam nō immoraretur: sed eam ex se sola aut concurrenter cum ratione superiori statim a se abiceret: iam ipa ratio se non isto quarto modo seu sub ista quarta qualitate: sed ꝓmo mō seu sub prima q̄litate sup posita (vt satis ibi declaratū ē) se hēret. Vel si a rōe supiori sola tal' illecebra vl' carnal' delectatio statī repue

retur iam ipa ratio se nõ isto etiã quarto mõ seu sub ista quarta q̃litate: sed tercio mõ seu sub tercia qualitate supiam positis (vt etiã ibi satis declaratũ est) se haberet. ¶ Sed q talis illecebra seu carnalis delectatio sit nõ morosa mora ꝓsensus: capiẽdo tñ cõsensum put sepe sup tactũ est in hac materia capiendum. s. ponit ꝓsensus in delectationẽ: pctm mortale esse. Hoc satis etiã respectu vtriusq rõnis ptz ex iã statim dictis: et etiã per aliq eoz que in supioribus in declaratõe scõi modi seu secũde q̃litatis se habẽdi ipius rõnis tacta sunt. ¶ Hã primo respectu ipius inferioris rõnis: licet p talẽ eiusdẽ in dictã illecebrã seu carnalẽ delectationẽ imorationẽ videat et dicipossit quidã ei⁹ improprius et impfect⁹ in ipam illecebrã et cetera interuenire ꝓsensus ꝓpter quẽ est pctm veniale: nõ tñ debet talis ꝓsensus ꝓprius pfectus ac deliberat⁹ dici aut reputari: q: (vt ex iam dictis appet) ante sufficientẽ deliberationẽ debitãq; piculi et pcti aduertentiã seu aiaduersionẽ: et sic anteq; (vt iaz dictũ est) ipa rõ inferior ad suũ ꝓprium actũ q̃ est deliberari et rõcinari debite recurreret: legesq; seu regulas humanas quibus innititur cõsuleret: vel forsan anteq; naturã et grauedinẽ ipius piculi et pcti plene cognosceret et aduerteret: talis eius imoratio: talisq; improprius et impfect⁹ cõsensus contigit: que oia tamen dictã ipius rõnis inferioris imorationẽ: dictũq; ipropriũ et impfectũ pcedere debuissent: et oino necessaria sunt: anteq; talis eius imoratio talisq; ꝓsensus dici possit dicique debeat verus et pfect⁹ esse exinde pctm mortale cõtingere possit ¶ Hec etiã in isto casu respectu ipius superioris rõnis debz talis illecebra seu delectatio morosa mora consensus reputari. Quia vt sepe in simili supra tactũ est: ex quo ipa ratio inferior q sic circa talem illecebrã seu carnalẽ delectationẽ imoretur: facit quasi suspensa et nõ bene aduertens nec debite ante talem imorationẽ ad suũ ꝓprius actũ qui est deliberari rõcinari: recurrẽs seq; periculum seu pctm q̃ imminebat et incũbebat considerando et attendẽdo: legesq; seu regulas bñas quibus innititur cõsulendo eleuãs a minori debet dici ad indiciũ supioris rõis que altior et sublimior est: eam. s. ꝓsulendo recurrisset se eleuasse. Et sic nõ mirũ si ipa ratio supior que de se et per se circa tales actus carnales et terrenos nõ intendit: nec se semp ex sciꝑa circa eas leges seu regulas diuinas et eternas consulẽdo applicat quasi suspensa et nõ bene aduertẽs: et sic indeliberata: et per ꝓsequẽs nec vere nec interꝑtatiue cõsentiens debet in hoc casu dici et reputari. Etiaz vt iam tactum est natura istius quarti modi seu istius quarte qualitatis se habẽdi rõnis: vt vide re clarũ est: hoc de se habet et importat: cũ exꝑsse importet rõnẽ inferiorẽ circa talem illecebrã seu carnalẽ delectationẽ ante sufficientẽ deliberationem debitãq; aduertentiã seu animaduersionẽ periculi et peccati q̃ exinde imminet et incũbit imoratã esse. Nam si poneret ipa rõ inferior sic post sufficientẽ deliberationẽ debitãq; aduertẽtiam periculi et peccati imorata fuisse: iam vt in simili statim tactũ est: nõ iste quart⁹ modus seu ista quarta qualitas se habẽdi ipius rõnis esset sed vnus duoz modoz seu qualitatũ immediate explicatoz. s. vel sertus vel ꝗntus. ¶ Et intelligant hec oia hic statim sup ꝑdictoz sex modorũ seu sex qualitatũ se circa delectationẽ habẽdi ipsius rõnis tractata ꝓncipalit de ꝓsensu in delectationẽ cogitanõis. i. que habet cogitãdo. Nam talis cõsensus (vt sepe supra tactũ est) ꝓncipaliter ad rõnẽ inferiorẽ ꝓtinet: sicut ad ipam ꝓtinet cogitare. i. actus ipe cogitatiõis: et etiã ad ipm q̃ est cogitare vel nõ cogitare inq̃tum accipitur vt ad illã actionẽ ordinat. Quod notanter dicitur. Nam est quẽdam aliũ consensum in delectationem reperire. s. in delectationẽ actus seu operis maxime dũ ille actus seu illud opus est in ficta q̃ ꝓsensus in talem delectationẽ sicut et ipe ꝓsensus in illũ actũ seu opus ad solã rõnẽ superiorẽ spectat et nõ ad inferiorẽ.

Vtrum consensus in delectationẽ sit semp pctm et quod.

Dia in supius tractatis et spẽaliter modicũ sup: in declaratõe sex modoz seu sex qualitatũ se circa delectationẽ habendi ipius rõnis sepe de cõsensu in delectationẽ facta ẽ mẽtio: interdũq; tactũ quõ ꝓsensus etiã verus et deliberat⁹: et etiã ipius rationis supioris in delectationẽ nõ semp est pctm mortale. Pro cui⁹ necnõ aliquoz ex pcedẽtib⁹ maiori declaratiõe q̃q; rememorãda et aduertenda veniũt. ¶ Primũ q oĩs delectatio habz aliquod ꝓprium et ꝓncipale obiectũ circa q̃ fertur et versatur. Nec eĩ aliter vt clarz est possit delectatio causari et haberi: si nõ circa aliq̃d ꝓncipalit ferretur et versaret. ¶ Secundũ q etiã iuxta dictum philosophi oĩs delectatio siue sit in appetitu sensitiuo: siue in appetitu itellectiuo: siue (vt modicũ sup tactũ est) sit in cogitatõe solum: siue in actu seu executione actus: aliquã operationẽ consequitur. Eteĩ (vt in supioribus declaratũ est) oĩs delectatio ex triũ concursu causari habet et causatur. scz ex boni et ꝙueniẽtis per viã appetitiuã adeptione et ad eã applicatõe: put. s. tale bonũ et cõueniẽs sentitur vel qualitercũq; capit: que duo sunt. s. ipm bonũ et ꝙueniẽs q̃ sic illo sentit et appetit: et tercũ. s. cognitiõis talis adeptõis et applicatiõis. Hunc igitur ad ꝓpositũ clarz est isto fieri nõ posse: q̃n ꝓmo (vt iã tactũ est) ibi sit

aliqō ꝓpriū ⁊ principale obiectū .ſ. illud bonū ⁊ cōueniēs qō ſic adipiſcat ⁊ applicat: quinetiā ſe cundo ibi ſit aliqua opatio.ſ.tam illa ipſi⁹ boni ⁊ cōueniētis adeptio ⁊ applicatio q̄ ſine aliqua opatiōe fieri nō ꝑ̄ꝫ etiā ipſi⁹ actualis talis ad eptionis ⁊ applicatōis cognitio: q̄ etiā q̄dā opa tio eſt: imo ipſa ꝓpria opatio etiā de ſe qōdā bo num ⁊ ꝓueniēs eſt. Et ꝫ̄pli gr̄a: Delectat aliq̄s in viſione alicui⁹ rei pulchre: vel in guſtu alicu ius rei ſapide ſeu ſapore: oſe: vel in rememoratōe alicui⁹ magni bonoris habiti: vel aliq̄ ſibi cogi tatione: clarū eſt in tali delectatiōe tria cōcurre re.ſ.: Primo ipam rem que ſic delectabiliꝫ videt vel guſtat vel rememorat vel cogitat: ⁊ illa eſt illi⁹ delectatiōis ꝓpriū ⁊ principale obiectū. Se cundo ipam vim appetitiuā: que p quādā opa tionē: vtputa talē viſionē: guſtationē: rememo rationē vel cogitationē: illā rem tanq̄ ſuū obie ctum cōplacēter adipiſcat: ⁊ ſibi applicatū habz ⁊ in eo quietat. Et tertio cognitionē illi⁹ adepti onis ⁊ applicatiōis: que ſi nō interueniret: nulla ꝓpria eſſet delectatio: vt ſatis in ſupioribꝰ exēpli ficatū eſt de infantibꝰ ⁊ inſensatis. Et q̄to iteruz viden pōt: quō delectatio q̄libet pōt ad duo cō parari ſeu referri: vel ſcz ad illud ꝓpriū ⁊ princi pale obiectū: circa qō vel in quo ſic verſat: vl̄ ad illā opationē quā ſic ꝓſequit. ¶ Tertiū aduertē dum q̄ etiā ipſe cōſensus in delectationē q̄ mul tum amplius q̄ ipſa ſola delectatio ponit ⁊ im portat: quiq̄ (vt i ſupioribꝰ pluries tactū eſt) ipi rōni ſemp attribuit: cōſequit etiā ſi interueniat quādā alia ipſi⁹ rōnis opationē.ſ. quādā diudi cationē ſeu ratiocinationē. Nec em̄ (vt clarū eſt) ratio ipſa in delectationē aliquā ꝓſentire poſſet niſi prius ei⁹ apꝓbēſionē de ea quodāmō diudicaret ſeu rōcinaret. Iſta antē diudicatio ſeu rōcinatio nō eſt aliud niſi q̄dā ipſi⁹ rōnis actus interior in mēte exiſtēs: q̄ ꝓpter fieri nō pōt niſi p modū cuiuſdā cogitatōis ſeu meditatōis: q̄ in hoc ꝓpoſito p eodem accipiunt ⁊ reputant. Et hinc eſt q̄ talis ipſi⁹ rōnis diudicatio ſeu rōci natio valde frequēter ⁊ q̄ſi cōiter cogitatio dicit ⁊ appellat: imo vt modicū ſup̄ tactū eſt) q̄n ꝓſen ſus in delectationē ꝓncipaliter rōni inferiori at tribuit: intelligendū eſt de delectatiōe q̄ eſt in co gitatione: ⁊ nō de illa que eſt in actu ſeu act⁹ exe cutione. ¶ Quartū aduertēdū qō q̄nq̄ ꝓtinge re pōt: q̄ aliqua opatio erit met ipm̄ ꝓpriū ⁊ ꝓn cipale delectatiōis obiectū: ſicut poſſet eſſe aliq̄ alia res ab extra: qz forſā illa opatio (vt iā tactū eſt) accipiet a rōne: vt bonū ⁊ finis: in quo aliq̄s delectādo reꝙeſcat. Juxta exemplū tā poſitū: co gitabit aliq̄s de aliqua magna cōplacētia quaz al⁹ habuerit: vel in viſiōe alicui⁹ rei pulchre: vel in guſtatione alicui⁹ rei ſapide vel hmōi: ⁊ i iſta cogitatiōe ſeu rememoratiōe delectabit: certū et clarū eſt q̄ iſta delectatio habet p ſuo ꝓpio prin cipali obiecto illā opationē q̄ ſic cogitat ⁊ reme moratur: ſ. illā viſionē vel illā guſtationē vl̄ hu iuſmodi. ¶ Quintū aduertēdū qō ampli⁹ ꝓtin gere pōt. ſ. q̄ illamet ꝓpria opatio quā de facto ipſa delectatio ꝓſequet erit ꝓpriū ⁊ principale il liuſmet delectatiōis obiectū: ſcz vis aie appetiti ua: cui⁹ eſt ꝓprie delectari i illā opationē: ſicut in quoddā ſibi bonū ⁊ ꝓueniēs complacēdo refle ctetur. Ut gr̄a exēpli iuxta caſuz iā ſup̄ tactū. Cogitabit aliq̄s rememorādo de aliq̄ magna cōplacētia quā al⁹ in aliqua re vel in aliq̄ opa tione habuerit: ⁊ in iſta cogitatiōe ſeu rememo ratione delectabit: nō quidē q̄ illā delectationē quā ſic habebat reflectat in illā rem ſeu in illaz opationē de qua ſic cogitabat: ſed in ipam ꝓpriā met cogitationē quā ſic habebit: vtputa q̄ dele ctabitur ex eo ſolū qō ſic cogitat: vel qō ſic reme moratur: certū ⁊ clarū eſt q̄ in iſto caſu iſta delecta tio habet p ſuo ꝓpio ⁊ principali obiecto ipſam met cogitationē circa quā verſat. ¶ Hūc igit̄ p̄ dicta ad poſitū applicādo Triplex regit̄ cuiuſ libet delectatiōis ꝓpriū ⁊ ꝓncipale obiectū. Aut em̄ delectatio ſic aliquā (vt ſemp fieri iā tactū ē) opationē ſequens. Et vt ſermo p aliqō particu lare exēplū: ⁊ q̄ iuxta ſupra tacta cōmuni⁹ cō tingit clari⁹ ꝓcedat: ponat̄ iuxta caſum iā pluri es ſupius tactū q̄ aliquā cogitationē conſequa tur. ¶ Aut igit̄ talis delectatio habz p ſuo ꝓpio ⁊ principali obiecto aliquā rem ab extra q̄ tunc forſan cogitat. Aut habet p ſuo ꝓpio ⁊ princi pali obiecto aliquā aliā opationē quaſi rē q̄ co gitatur. Aut habet p ſuo ꝓpio ⁊ principali ob iecto ipſamet cogitationē: circa quaz actualiter verſat. ¶ Si primo mō ſcz q̄ delectatio illa ſic cogitatione aliquā cōſequēs p ſuo ꝓpio ⁊ prin cipali obiecto habeat rem aliquā ab extra q̄ co gitatur: ſic ſcz q̄ licet talis delectatio circa illam cogitationē verſet: nō tñ ex principali ipſi⁹ cogi tationis intuitu: nec in ſola reflectione ad eā: ſed principali intuitu principaliq̄ reflexiōe in ipaz rem que ſic cogitat. Et tūc q̄n talis delectatio ⁊ etiā ꝓſensus in actū peccatū ſit ⁊ quale: ſatis ex eis que modicū ſupra circa naturā ipſius dele ctationis tractata ſunt: ꝑpendi pōt: cōſiderādo ſcz (vt ibi tactū eſt) an talis delectatio ſit natura lis: an volūtaria: ⁊ an circa rem licitā aut illicitā ⁊ an ſit moderata aut i moderata: ⁊ an talis con ſensus ſit verus ⁊ exp̄ſſus: aut interpretatiu⁹ ⁊ eq̄ ualens: ⁊ an ſit ipſi⁹ rōnis ſupioris vel ſolū infe rioris: ⁊ hmōi q̄ ibi diffuſe explicata ſunt. ¶ Si ꝑo ſecūdo modo: q̄ ſcz illa delectatio p ſuo prio ꝓprio ⁊ ꝓncipali obiecto habeat aliquā aliā opa tionem que cogitat: ſic ſcz q̄ q̄uis (vt iā ſtatim tactū eſt) talis delectatio circa talē cogitationez verſetur: non tñ ex principali ipſius cogitatōis

intuitu: nec in sola reflexione ad eã: sed principali intuitu: pncipaliq; reflexiõe in ipsam aliã opationẽ q̃ sic cogitat. Et tũc si talis opatio sic cogitata q̃ est ꝓpriũ ⁊ pncipale obiectũ illius delectationis: sit de se peccatũ veniale: tũc ꝯsensus etiã verus ⁊ deliberat⁹ i talẽ delectationẽ que sic circa talẽ delectationẽ versat: non erit nisi veniale petñ. Si aũt illa opatio sic cogitata q̃ est ꝓpriũ ⁊ pncipale obiectũ illi⁹ delectatiõis: sit peccatũ mortale: tũc etiã cõsensus ver⁹ ⁊ deliberatus in delectationẽ que sic circa talẽ cogitationẽ versatur: etiã si tũc (iuxta qõ modicũ supꝰ declaratum est) non adsit volũtas deliberata ꝓficiẽdi actũ si facultas adesset: erit petñ mortale: qz qõ homo in cogitatione talis opatiõis pncipali ei⁹ intuitu: principaliq; reflexione in eã delectet: non cõtingit nisi ex eo q̃ eius affect⁹ seu appetit⁹ est in illã opationẽ sic cogitatã inclinat⁹. Et ideo etiã q̃ in talẽ delectationẽ ꝯsentiat: nihil aliud est q̃ ipse ex deliberatiõe eligat seu in hoc consentiat: q̃ affect⁹ su⁹ seu appetit⁹ in illã opationẽ sic cogitatã inclinatus ꝓmaneat ⁊ ꝓsistat. Nullus enim delectat nisi in eo qõ suo affectui seu appetitui est cõforme. Q̃ aũt aliq̃s ex deliberatiõe eligat seu cõsentiat q̃ affect⁹ su⁹ seu appetitus his que petã mortalia sunt ꝯformet est peccatũ mortale. Et ideo talis cõsensus in talẽ delectationẽ q̃ circa cogitationẽ opationis peti mortalis tali respectu versat: est petñ mortale. ¶ Si ꝑo tertio modo: q̃ scz illa delectatio ꝓ suo ꝓprio ⁊ pncipali obiecto: habeat ipsãmet cogitationẽ circa quã actualiter versat: sic scz q̃ ipa delectatio circa talem cogitationẽ ferat in se principaliq; ipsi⁹ cogitationis intuitu: pncipaliq; reflexione in eam vtputa iuxta supꝰ tacta: q̃ quis in talẽ cogitationem ex eo solũ qõ sic cogitat delectet. Et tũc ḋa talis cogitatio etiã si verset circa rem aut operationẽ que de se peccatũ mortale existat: nõ est tñ de se peccatũ mortale: imo vel veniale tñ. Vtputa cum aliq̃s (vt interdũ cõtingit) vane ⁊ inutiliter cogitat: vl oĩno sine petõ: vt puta cum aliq̃s voluer sicut ꝓ pdicãdo vel disputãdo de tali re vel opatione cogitat: ideo ꝯsensus etiã verus ⁊ deliberatus in talẽ delectationẽ: non est peccatũ mortale: sed solũ iuxta qõ iã tactũ est: vel veniale tñ vel nullũ. Quia q̃ homo etiã ex deliberatione suũ affectũ seu appetitũ in his q̃ de se petã non sunt: vel non nisi venialia eligat vel ꝯsentiat esse inclinatũ: nõ põt esse peccatũ mortale de se: nisi alie circũstantie ꝯcurrerẽt: qz cogitatio q̃cũq; sit in seipsam solũ reflexa nisi alia: vt iam tactum est: cõcurrerẽt: nunq̃s de se ⁊ ꝑm se est peccatũ mortale. ¶ Et qz istud nõnullis posset aliq̃liter intricatũ seu obscurũ videri. Ad clariorem intelligẽtiã exẽplificãt doctores respectu duoꝝ vtriusq; mẽbroꝝ illi⁹ distinctiõis h immediate ꝓxime posite de cogitatiõe fornicatiõis. Etenĩ (vt dicũt) cogitãs de opatione seu actu fornicatiõis sic cogitãdo duobꝰ pncipalit respectibꝰ delectari põt. Aut enĩ sic cogitãdo: in ipsa sua cogitatione delectabit in respectu ⁊ reflexione ad ipsum actũ seu ipam opationẽ fornicatiõis quã sic cogitat: sic. s. q̃ pncipali intuitu talis opatiõis fornicatiõis: pncipaliq; reflexiõe in eã in tali cogitatione delectat. Aut sic cogitãdo in ipsa cogitatione delectat: solo respectu: solaq; reflexione in ipsam suã cogitationẽ metꝫ ex eo solũ. s. delectatus q̃ sic cogitat. Si ꝓmo modo: tũc ꝯsensus deliberatus in talẽ delectationẽ que sic supꝰ talem cogitationẽ fornicatiõis versat: etiã si desit voluntas deliberata ꝓficiendi actũ: est petñ mortale: qz talis ꝯsensus (iuxta qõ statim supꝰ declaratũ est) nihil aliud est q̃ q̃ ex deliberatiõe ḋs eligat seu consentiat q̃ affectus su⁹ seu appetit⁹ ꝓmaneat ⁊ ꝓsistat inclinat⁹ in fornicatiõz: qõ est peccatũ mortale: cum fornicatio de se petñ mortale existat. Et deliberatiõe etenim (vt sepe supꝰ tactum est) eligere seu cõsentire q̃ affect⁹ suus seu appetitus ꝓmaneat ⁊ ꝓsistat inclinat⁹ in aliq̃d: seu ꝯformet alicui: qõ de se petñ mortale existit: est petñ mortale. Si secũdo mõ delectet cũ tali cogitatio de se ⁊ ꝑm se nõ sit petñ mortale: imo vt supꝰ tactũ est: possit valere vt ꝓ pdicãdo vl disputãdo de fornicatiõe habeat: sic nec etiã ꝯsensus deliberat⁹ in talẽ delectationẽ: erit peccatũ mortale: sed veniale tñ: vel forsan nullũ: quia vt etiã sepe supra tactũ est: ex deliberatione eligere seu ꝯsentire affectũ suũ seu appetitũ esse inclinatũ in aliq̃d: seu conforme alicui qõ de se ⁊ ꝑm se peccatũ mortale nõ existat: non est etiã mortale peccatũ. ¶ Et ꝓter ista in declaratiõe vltimi sex modoꝝ seu sex qualitatũ se circa delectationem habẽdi ipsi⁹ rõnis supꝰ positoꝝ notãter addita est illa clausula: maxime si ferat ille cõsensus in ipsam illecebrã seu carnalẽ delectationẽ: tãq̃ in rem aut opationẽ seu actũ supꝰ q̃ vel circa quem ipsa illecebra seu carnal⁹ delectatio sic insurgit ⁊ ꝓsistit: ⁊ q̃ talis illecebre seu carnalis delectatiõis eẽt pncipale obiectũ: vt est ibi videre. Et intelligantur semꝑ in oĩbꝰ ꝑmissis: iuxta qõ late in modicũ supꝰ tactꝫ declaratũ est: ꝯsensus ver⁹ ⁊ deliberat⁹ eẽ: q̃n. s. rõ supior in hmõi delectatiõibꝰ exꝑsse ꝯsentiẽdo ꝯcurrit: vel eas post sufficientẽ deliberationẽ debitãq; aduertẽtiã seu aduersiõnẽ piculi ⁊ pcõ qõ inde iminet ⁊ incũbit ꝛepmere negligit. ¶ Et hec q̃ ad ea q̃ circa materiã delectatiõis ⁊ ꝯsensus i eã: an. s. ⁊ qñ ⁊ q̃liter petã existãt: ex dictis doctoꝝ q̃ꝫ ad hũc tractatũ spectare ⁊ sufficere visũ ẽt recolligi ⁊ elici potuerũt.

De consensu in actũ an sit peccatũ: ⁊ quod.

B Tia ꝓ ꝓ put in superioribꝫ vbi de hac ꝑ
q sona materia. ſ. de natura ꝓmoꝝ motuũ
delectatiõis ⁊ cõsensus in actũ pcĩ: tra
ctari incepit actũ est: ꝫ tã ꝓie mõſtratũ est: poſ
ſit circa ꝓsensum deliberatũ in delectationẽ pec
catũ mortale formaliꝫ insurgere ⁊ ꝓtingere. Im
mo cõmuniꝰ: iuxta tã modificatiões modicũ ſu
ꝑa posita: insurgat ⁊ ꝓtingat: nõ ꝓterea tã in
tali cõsensu in delectationẽ adeo est cõpleta ten
tatioꝝn vlteriꝰ ꝓgredi possit. ſ. vſqꝫ ad ipm con
sensum in actũ exteriorẽ: imo in ipso solo cõsen
ſu in actũ exteriorẽ dicat tẽptano suppleri: vltra
qꝫ ꝓgredi nõ posse: cũ nõ videat qd vltra ꝓsensũ
in actũ exteriorẽ ipa tẽptano opari posset: ꝓter
ea tã ⁊ etiã seruãdo ordinẽ ꝑdispositũ post expo
sitionẽ ⁊ declarationẽ nature ⁊ q̃litatis ipsoruꝫ
ꝓmoꝝ motuũ: ipsiuſqꝫ delectatiõis: venit aliq̃li
ter de natura ⁊ q̃litate ipsiꝰ cõsensus in actũ tra
ctandũ ⁊ declarãdũ. ¶ Circa qõ ꝓmo rememo
randũ venit: qõ tã modicũ supra. ſ. de ipsa delecta
tione ⁊ de ꝓsensu in ea cui parti rõnis attribuã
tur: tractatũ est aliq̃liter tangi incepit. ſ. qꝫ cõsen
sus in actũ seu actꝰ exercitionẽ: semꝑ rõni supio
ri attribuit: ꝑm tñ qꝫ in ipa rõne volũtas inclu
dit ꝓpter: qõ iuxta supi tacta: cõsensus ille volũ
tariꝰ dicit. Et causa est: qꝛ tã ibi etiã aliq̃liter apiri
incepit. Cũ enĩ ꝓsentus in aliqd de se ipo esset vt
ꝓsupponat qõdã iudiciũ de eo in qõ sic ꝓsentit:
nec enĩ aliter consensus ꝓprie in aliqd fieri posset:
nisi ꝓ pus de illo in q̃ sic cõsentit: eiusꝫ q̃litate ⁊
natura quoddãmõ indicatũ eẽt: ⁊ in oi iudicio
(qõ bñ cõsiderãdũ venit) vltima sentẽtia ad su
premũ auditoriũ seu iudicatoriũ spectet ⁊ prine
at cũ insup (vt etiã sepe supra tactũ est) omniũ ne
gociorũ seu opationũ humanarũ iudiciũ: ad ra
tionẽ siue supioꝛẽ siue inferioꝛẽ spectet: ꝑm tñ re
spectũ ad duplicẽ regulã ꝑm quã oẽs opatiões
humane (vt sepissime etiã dictũ est) regulari ha
bens. ſ. vel regulã legis humane: q̃ sumit ex re
bus creatis q̃s naturaliter homo cognoscat: cui re
gule rõ inferior innitit: vel regulã legis diuine:
q̃ sumit ex rebo eternis ⁊ increatis: ad q̃s homo
ſpũaliter inclinat: cui regule ratio supioꝛ innitit
tur: ⁊ ita sit qꝫ ipsa regula legis diuine sit supioꝛ
immo supma: ⁊ ꝓ ꝓsequẽs supmũ auditoriũ ⁊ iu
dicatoriũ: vltimaqꝫ sentẽtia ad illã. partẽ rõnis
ptineat: q̃ sic ipsi regule legis diuine (q̃ supma
est) innitit: q̃ est pars supioꝛ seu rõ supioꝛ. Cum
ꝓterea de pluribꝫ seinuicẽ cõsequntibꝫ occurrit iu
dicandũ: finale iudiciũ: finaliſqꝫ sentẽtia sit de il
lo qõ in tali cõsecutiõe seu cõcurſu est vltimum
vltimoqꝫ occurrit. Et ĩ negociꝭ humanis vlti
mũ qõ sequit ⁊ occurrit: sit ipse realis actꝰ seu ipi
actus exercitio. Et ꝓ cõsequens iudiciũ de ipso
actu seu actꝰ ipsiꝰ exercitiõe sit iudiciũ finale: sen
tentiaqꝫ finalis: ⁊ sic ad supmũ auditoriũ seu iu
dicatoriũ ptinẽs: sequit manifeste qꝫ ad ipam rõ
nem supioꝛẽ ad quã sic (vt tactũ est) iudiciũ sup
mũ: finaliſqꝫ sentẽtia negociorũ seu opationum
humanarũ spectat iudiciũ de ipso actu seu ipsiꝰ
actꝰ exercitiõe spectat ⁊ ptinet: ⁊ ꝓ ꝓsequens etiã cõ
sensus in ipm actũ: seu ipsiꝰ actꝰ exercitionẽ qñ
interuenit: cũ nõ nisi vt tactũ est post iudiciũ su
pmũ ac finale: de ipso actu habituꝫ interuenire
possit. Ex quo iterũ sequit: qꝫ (vt etiã in supioꝛi
bus sepe est tactũ) q̃ticũq̃ talis ipsiꝰ rõnis su
perioris cõsensus siue verꝰ ⁊ expꝛssus: siue equa
lens ⁊ interpretatiuꝰ in actũ aliquẽ q̃ ex suo gene
re vel aliq̃ circũstãtia pcĩm mortale exhibit: inter
uenit talis ꝓsensus: est pcĩm mortale. Quia semꝑ
talis ipsius rõnis supioris in talẽ actũ pcĩ con
sensus: etiã si ipse realis actꝰ: iuxta tã modificatio
nem modicũ infra tangẽdã nõ ꝓcederet seu sub
sequeret: est tale pcĩm quale esset ipse realis actus.
Et rõ iam quodãmõ in supioribꝫ tacta est: ex pmiſſisqꝫ suum põt. ¶ Et ꝓmo respectu cõsensus: b
veri ⁊ expꝛssi ipsiꝰ rõnis supioris. Hã ipa rõ supi
oꝛ ad quã (vt sic statum tactũ est) talis cõsensus in
bmõi actũ: q̃ de se ex suoqꝫ genere: vel ex aliq̃ cir
cũstãtia pcĩm mortale est ptinet: nullo mõ in di
ctũ verũ ⁊ expꝛssum ꝓsensum inclinari posset: q̃n
ꝓ ꝓ de ipso actu eiusqꝫ natura ⁊ q̃litate delibe
rauerit ⁊ iudicauerit: talis vt supra tactũ est: nõ cẽt
verus ⁊ expꝛssus ꝓsensus. Deliberare autẽ ⁊ iu
dicare maxime circa tales actꝰ humanos non
põt: nisi regulã legis diuine ⁊ eterne cui sic inuit
cõsulat. Cõsulta aũt regula legis diuine ⁊ eter
nem talẽ actũ q̃ sic de se ex suoqꝫ genere vel ex cir
cũstãtia aliq̃ pcĩm mortale exhibit: ꝓsentire non
põt: q̃n ipaꝫ regulã ⁊ legẽ diuinã ⁊ eternã: actu
⁊ realiter ꝓtẽnat ⁊ spernat: seqꝫ ab ea totaliter ⁊
⁊ ꝑm habitũ auertat. Actu autẽ ⁊ realiter regulã
legis diuine ⁊ eterne cõtẽnere ⁊ spernere: seqꝫ ab
ea totaliter ⁊ ꝑm habitũ auertere: nõ põt q̃n pec
catũ mortale existat. Sequit ergo ꝑdicta simul
adaptãdo ⁊ applicãdo: qꝫ ipa rõ supioꝛ in talẽꝫ
actũ pcĩ mortale vere ⁊ expꝛsse cõsentire non põt
q̃n pcĩm mortale existat. ¶ Respectu vo ꝓsensus
ipsiꝰ rõnis supioris eq̃lẽtis ⁊ interpretatiui hoc
idẽ ptꝫ: qꝛ talis actus q̃ sic de se ex suoqꝫ genere
vel aliq̃ circũstãtia pcĩm mortale exhibit: cum de
ipo supremũ ⁊ finale iudiciũ: vt sepe supra tactuꝫ
est: ad ipam rõnẽ supioꝛẽ spectet ⁊ ptineat: com
mitti nõ põt: nec in realẽ exercitionẽ deduci: q̃n
ipa rõ supioꝛ negligẽs fuerit ipm impedire. vo
luntatẽq̃ respectu illiꝰ regulare ⁊ rep̃mere: ⁊ ꝓ
ꝓsequens q̃n etiã regulã legis diuine ⁊ eterne: actu
⁊ realiter si tũc de ea actu cogitabat: vl ꝓ modũ
cuiusdã inexcusabilis obmissionis ⁊ negligẽtie: si
tunc de ea nõ cogitabat: cũ in tali actu cogitare
debuisset: ꝓtẽpserit ⁊ spreuerit: ac se ab ea totali
ter ⁊ ꝑm habitũ auerterit. Et ex hunc dicat bũs

Tho. ꝑma ſcõe ſue ſũme. q rõ ſuꝑior i ipm actũ
ꝑcti cõſentire ꝺr. nõ ſolũ qz ꝑm rõnes eternas ſp
moueat ad agẽdũ: ſz etiã qz ꝑm rõnes eternas nõ
diſſentit. ¶ Ad ꝓpoſitũ etiã iſtoꝝ ꝺt Aug. ꝺ trin.
Nõ põt ꝑtm efficaciꝫ ꝓpetrãdũ mẽte decerni:
niſi illa mẽtis intẽtio pence quã ſumma ptãs t
mẽbra in opꝰ mouẽdi vl ab ope cohibẽdi (loq̃ns
de rõne ſuꝑioꝝ: put etiã volũtatẽ: iurta qꝺ iã ꝺi
ctũ ẽ i clusit) male actõi cedat vel ſeruiat. Pro
nt declaratꝰ modicũ ſup. t ſpẽaliꝫ in declaratione
q̃nti ſet modoꝝ ſeu ſet q̃litatũ ſe circa delectatõ
nẽ habẽdi ipius rõnis declarata ſunt. Que ibi
tacta: põt ad ꝺ ꝓpoſitũ reſpectu ꝟſenſus ipiꝰ rõ
nis ſuꝑioris i ipm actũ applicari. Et adhuc per
ampliꝰ t efficaciꝰ: cũ nõ tãta culpa ipſi rõni ſupe
rioꝝ iputari habeat. nec faciliꝫ tã graue ꝑtm in
ſurgat dũ ipſa ꝑe t exꝑſſe: aut eq̃liter t inter
ꝓtatiue i delectatõꝝ q̃ i ſola cogitatõe ꝟſiſtit t ꝓ
ſat: cõſentit. ſicut q̃n ꝑe t exꝑſſe aut eq̃lent et i
terꝑtatiue i ipm actũ ꝑcti ꝟſentit. ipſiuſq; actus
exẽcutionẽ. ¶ Notãter i ꝓmiſſis vbi reſpectu cõ
ſenſus ipius rõnis ſuꝑioris i id qꝺ de ſe ex ſuoꝝ
gñe vel aliq̃ circũſtãtia ẽ ꝑtm mortale. De a
uerſiõe a regl'a legis: dine t etne facta ẽ mentio.
addita ſũt iſta ꝓba totaliꝫ t ꝑm babitũ. Et ꝑtm a
uerſu a regl'a legis dine t etne (put tã i ſuꝑioribo
vbi ꝓcipue de hac põti materia nature ꝑcti veia
lis tractari iccpit aliq̃luter declaratũ ẽ) dupliꝫ cõ
tingere põt. ¶ Uel. ſ. totaliꝫ. i. ꝑm babitũ q̃ ꝓpe in
ꝺ ꝓpoſito nihil aliud ẽ ꝙꝫ q̃ꝺã inordinatio mẽtis t
intẽtiõis diſpoſitio ponẽs ſeu ꝟſtituẽs alterũ fi
nẽ. Qꝺ fit t ꝓtigit i oĩ actu q̃ de ſe ſuoꝝ genere
aut aliq̃ circũſtãtia �herꝫ t ipoꝛtat q ꝑtm morta
le exiſtat. licet forſan ꝓũc talis inordiata mẽtis
ac intẽtiõis diſpoſitio nõ attẽderet neq; occurre
ret. Et exhinc etiã (vt tã ſatꝫ declaratũ ẽ) cõſenſꝰ
rõnis ſuꝑioris i talẽ actũ ẽ mortale ꝑtm. qz ſi
ne tali auerſione nõ põt i talẽ actũ interuenire.
¶ Uliꝫ ꝓtigit talis auerſio nõ totaliꝫ. i. ñ ꝑm babi
tũ ſz in actu ſolũ. i. ꝑ illo actu q̃ fit ſeu exercet re
ſpectu cuiꝰ ẽ bñ aliq̃lis a regl'a ipſiꝰ dinet. eterne
legis ꝛordinatio. ſz nõ tãta nec talis mẽtis t in
tẽtiõis indiſpoſitio q aliũ finẽ ponat ſeu cõſtitu
at. Et ſic ẽ t ꝓtingit in oĩ actu q̃ de ſe ex ſuoꝝ
genere ſeu aliq̃ circũſtãtia nõ �herꝫ ſeu importat q
ꝑtm mortale exiſtat: ſz ſolũ veniale. Hã ſi illud
vſq; adeo ꝓcederet q illa auerſio (iurta qꝺ expo
ſitũ ẽ) cẽt totalis t ꝑm babitũ aliũq; finẽ ponẽs
t cõſtituẽs: ſtatim a natura ꝑcti venialis exceꝺe
ret: t i naturã ꝑcti mortal'r trãſiret. vt ibi ſatis ex
poſitũ ẽ t exẽplificatũ. Et exhinc ſiliꝫ cõſenſꝰ rõ
nis ſuꝑioris i talẽ actũ: q̃ ſic de ſe ex ſuoꝝ gene
re aut aliq̃ circũſtãtia nõ habet q ſit ꝑtm mor
tale: ſed ſolũ veniale. nõ erit etiã niſi ꝑtm venia
le: qz ſine illa totali t ꝑm babitũ auerſione t cuz
ſola quadã inordinatiõe põt in talẽ actũ interue
nire: vt ſatis ex dictis cõcipe ẽ. ¶ Et intelligãtur
ꝓmiſſa: q. ſ. cõſenſus rõnis ſuꝑioris in actũ q̃ de
ſe ex ſuoꝝ genere aut aliq̃ circũſtãtia ꝑtm mor
tale exiſtit: ẽ ꝑtm mortale. Etiãſi (vt tã ſuꝑ tactũ
ẽ) actꝰ illeĩ quẽ ſic ipa rõ ſuꝑior cõſentit realiter
ab extra: nõ ſubſeq̃ret ſeu adimpleret. Si tamẽ
ꝺ nõ ex ꝑte ipſius rõnis ſuꝑioris ipſiuſq; volũta
tis: vtpote ſe poſt dictũ ꝟſenſuz iã ſic in illũ actũ
ſeu illiꝰ actꝰ exẽcutionẽ ꝓtitũ ãpliꝰ auiſanꝫ t i
nuitãꝫ: ſz ꝑt ꝺfectũ poſſibilitatꝫ facultatꝫ: vl ali
cuius alteriꝰ oportunitatis aut circũſtãtie cõtin
geret. Hã licet tũc realiꝫ t effectu talis actꝰ non
ſubſequeret t adimpleret: ꝓpoſito tñ t affectu q̃
tũ ad inarſum ꝑcti mortali ſubſecutꝰ ꝺr t adim
pletꝰ. Et hinc cõuiter ꝺr: q volũtas ꝑ facto repu
tat. Juxtaq; iſtud ꝑpe intelligẽdũ venit illꝺ di
ctũ chriſti Matth. v. Qĩs qui viderit mulierẽ ad
cõcupiſcẽdũ eã iã mechatus eſt eã in corde ſuo.
¶ Et oĩbus ſic ſuꝑius circa hãc põtẽ materiaz:
nature t q̃litatis ꝓmoꝝ motuũ. delectationis t
cõſenſus in actũ ꝑcti tractat: ea q̃ꝺãmodo epi
logãdo habeꝫ quõ ꝓmus motꝰ ꝓmo ꝓmꝰ ipſius
ſenſualitatꝫ q̃ naturaliꝫ ꝺr: nullũ ꝑtm ẽ. Secũdo
ꝓ ꝓmus motꝰ ciuſdez q̃ ex fomite ꝓcedit ꝑtm
veniale exiſtit. Delectatio aũt ſiue moroſa ſiue ñ
moroſa: mora tpis: dũ tñ nõ ſit moroſa mora cõ
ſenſus. ꝑ rõnẽ. ſ. ſuꝑioꝛẽ vere t realiꝫ: aut interꝓ
tatiuer effectualiꝫ deliberati. qꝺ ꝓtingit in ſcõo
tertio t q̃rto ſex modoꝝ ſeu ſet q̃litatuz ſe circa
delectationẽ habẽdi ipſiꝰ rõnis ſuꝑioris ſuperiꝰ
declaratꝫ. etiã ſi dicta delectatio ſit t ferat circa
ea q̃ de ſe ex ſuoꝝ genere vel ex aliq̃ circũſtantia
ꝑtã mortalia exiſtũt: ẽ ſolũ ꝑtm veniale. Delec
tatio ꝓ moroſa mora cõſenſus ꝑ rõnẽ. ſ. ſuꝑio
rẽ vere t exꝑſſe. aut interꝓtatiue t effectualiꝫ de
liberati. qꝺ cõtingit in q̃nto t vltio ꝑdictorũ ſex
modoꝝ ſeu ſet q̃litatũ ſe bñdi ipſiꝰ rõnis tẽ. Nec
nõ etiã ꝟſenſus in actũ: q̃n tñ (vt ſepe ſuꝑ tactuz
ẽ) ſunt t ferunt ſuꝑ bis q̃ de ſe ex ſuoꝝ gñe: aut
ex aliq̃ circũſtãtia ꝑtã mortalia exiſtũt. ſunt eti
am ꝑtã mortalia. Et ad iſtud ꝓpoſitũ ꝑ modum
exẽpli applicãt doctores: licz diuerſimode: tẽtati
onem q̃ fuit in ꝓmis parentiꝫ. ex q̃ꝺ dictis põt
ſenſualitas ipſa ſerpenti cõꝑari. Rõ ꝓ inferioꝛ
vt tã ſuꝑioꝛibo tactũ ẽ: mlicri Gne. Et rõ ſuꝑioꝛ
viro Ade. Cũ igiꝫ i ipſa ꝓmo motu. ſcõo tñ ꝓmo
ipſiꝰ ſenſualitatꝫ illecebra iſurgit. qꝺ nõ niſi ex fo
mitis coꝛruptiõe ꝓuenit. t q̃ſi cũ ſerpẽs comeꝺi
onẽ ponit Eue ſuggeſſit. ideoq; tũc ꝑtm ſolum
veniale ẽ t leuiſſimũ. ¶ In delectatõe ꝓ nõ mo
roſa mora ꝟſenſus. q. ſ. ꝟſenſus fit ꝑ rõnẽ ſuꝑio
rẽ vere t exꝑſſe: aut interꝓtatiuer effectualiꝫ de
liberatꝰ: q̃ntũcũq; iſta dicta delectatio ſit forſan
moroſa mora tpis: q̃ntũcũq; etiã ipſa rõ inferioꝛ
iurta predictos ſcõs: tertiũ t quartũ ſex modo
rum ſeu ſex qualitatũ ſe habendi tẽ. vel circa ta

lem delectationẽ nõ bñ aduertat: vl̃ subito aut ꝛ/
proprie etiã in eã ꝓsentiat. tunc mulier sine viro
ipsoꝫ ignorãte comedere ꝺr. Jdeoꝫ tũc solum
pcm̃ veniale ẽ: q: ꝙ i delectatõe pcm̃ mortale ĩ
terueniat a ꝓsensu viri. ſ. rõnis supioris ꝓ ꝛ ex/
pſſo: aut interpretatiuo ꝛ effectuali ꝛ nõ alꝭ pce/
dit. ¶ Jn delectatiõe ꝓ moroſa mora ꝓsensus ĩ
terp̃tatiuꝫ effectual'. qñ. ſ. rõ ipa supior iuxta q̃n
tũ sep modoꝫ ꝓdictoꝫ seu ser q̃litatũ se bñdi ip/
sius rõnis tẽ. talẽ delectatiõꝫ repmere negligit:
tũc mulier sola ſz tm̃ viro sciẽte comedit: ꝛ tũc li/
cet vir nõ comedat: ꝓpt illũ tm̃ ei⁹ ꝓsensuꝫ interp̃
tatiuũ ꝛ effectualẽ pcm̃ mortale efficit. etiã ſi) vt
sepe dictũ ẽ) desit volũtas pficiẽdi actũ tẽ. Quia
mulier bñ põt sine viro comedere. mortal'r ãt si/
ne viri ꝓsensu vero ꝛ exp̃ſſo: aut iterp̃tatiuo ꝛ ef
fectuali nõ põt peccare. ¶ Jn delectatiõe ꝓ mo
roſa mora ꝓsensus veri ꝛ exp̃ſſi qñ. ſ. rõ ipa supe
rioꝛ iuxta vltimũ sep modoꝫ ꝓdictoꝫ seu ser q̃li/
tatũ se bñdi ipi⁹ rõis tẽ. vere ꝛ exp̃ſſe ꝓsentit. tũc
vir nõ solũ ꝓsentit: ſz sicut ꝛ mulier comedit. ꝛ e/
tiã ſi desit volũtas pficiẽdi actũ tẽ. ẽ pcm̃ ꝛ gra
uius q̃ ĩ casu ꝓcedẽti. Bꝛaui⁹ etem̃ ẽ i talẽ illici/
tã delectatiõꝫ vere ꝛ exp̃ſſe ꝓsentire: q̃ nõ repri/
mẽdo interp̃tatiue ꝛ effectual'r ꝓsensum prebere.
¶ Jn ꝓsensu ꝓ ĩ actũ pcti seu ipi⁹ act⁹ execunõꝫ
q̃ (vt late sup̃ declaratũ ẽ) soli rõni supiori attri/
buit: ẽ ac si vir nõ solũ sicut ꝛ mulier comederet.
ſz q̃dãmõ ac si uberet ꝛ p̃caperet. ꝛ tũc etiã ſi sup
ta supius tractat' act⁹ realit' ab extra nõ ꝓcede
ret ꝛ seq̃ret ẽ pcm̃ mortale. Et adhuc gui⁹q̃ in
casibꝰ ꝓcedẽtibꝰ: in q̃ntũ ſcz (vt etiã sup̃ mõſtratũ
ẽ) gui⁹ẽ i actũ pcti seu ipi⁹ act⁹ execunõꝫ: q̃ i so/
lã ei⁹ delectatiõꝫ ꝓsentire. ¶ Vel alr dici posſz: q
ſ. ĩ delectatõe moroſa mora ꝓsensus veri ꝛ exp̃ſſi
ipſi⁹ rõis supioris) de q̃ statim sup̃) vir nõ come/
dit sicut mulier: ſz solũ comeſtiõi mulier ꝙ ꝓsentit
sicut sup̃ dictũ ẽ: fieri ĩ delectatiõe moroſa mora
ꝓsensus iterp̃tatiui ꝛ effectual' ciusdẽ rõnis su/
perioris. Eſtq̃ ꝓpt hmõi ꝓsensuꝫ vel̃ ꝛ exp̃ſſuꝫ
pcm̃ mortale. ſz gui⁹ vt iã tactũ ẽ: q̃ i tali ꝓsensu
iterp̃tatiuo ꝛ effectuali: in q̃ntũ. ſ. gui⁹ ẽ vere ꝛ ex/
preſſe ĩ aliq̃d malũ ꝓsentire q̃ iterp̃tatiue ꝛ effe/
ctualit. Sz ĩ ꝓsensu ipſi⁹ rõnis supioris ĩ actum
pcti seu i ipſi⁹ act⁹ execunẽ. etiã ſi vt statim di
ctũ ẽ: tal' act⁹ realr ab extra nõ ꝓcederet ꝛ seq̃ret
vir nõ solũ ꝓsentit: ſz sic ꝛ mulier comedit: ꝛ tũc
ẽ tentatio de se ꝓsumata ꝛ perfecta. Et itelligãt
hc exẽplificationes iuxta supi⁹ declarata. qñ. ſ.
hmõi delectatiões ꝓsenſuſq̃ ĩ actũ sunt ꝛ ferun
tur sup̃ his q̃ de se ex suoq̃ genere: aut ex aliqua
circũſtãtia pcã mortalia exiſtunt. ¶ Et hec q̃ ad
talẽ materiã nature ꝓnoꝫ motuũ delectatõis ꝛ
ꝓsensus ĩ actũ. ordiniſq̃ ꝛ ꝓgressus tẽtationis:
in q̃ntũ de eis ad ꝓpositũ hui⁹ operis tractat⁹ ist⁹
libelli tractãdũ occurrebat dicta sufficiãt. Qui

latioꝛa videre voluerit: habebit vt ĩ supioribꝰ in si/
nili tactũ ẽ doctoꝛes ꝓbatos. tã mgr̃m in. q. sen
tẽtiaꝝ: q̃ alios sup̃ dicto passu tractãtes. q̃ etiaꝫ
hñ Tho. ꝓma ꝛ scõa scõe ꝓtis sue summe.

De tribus ad gravitatẽz peccati conferentibus.

q Tia ꝓ iã recẽter: ꝛ etiã i supioꝛib⁹. ma L
ꝓpime i declaratõe nature ꝛ q̃litatiꝫ pec
cati mortal' dictũ ꝛ mõſtratũ est: quõ
nõnũq̃ act⁹ aliꝯ q̃ de su forsan natura ex suo/
q̃ genere pcm̃ nõ ẽ: vel forsan veniale solũ. ex
intẽtiõis corruptiõe vel rõne remorsus ꝓsciẽtie
seu aliꝯ alia circũſtãtia põt pcm̃ mortale effici.
Ea ꝓpt et etiã ad clariorẽ sp cognitiõꝫ distinctio
nis seu nature pcti veniał a pctõ mortali. circa
cui⁹ declaratiõꝫ pñs ꝓncipaliꝫ materia versat.
visum ẽ expediẽs de his trib⁹ hic summatiꝫ ali/
qua pstringere. De intẽtiõe ac fine actionis seu
opatiõis. De esse seu natura ꝛ q̃litate ꝓscientie.
De natura q̃litate ac nũero circũſtantiarum.

De intentione ac fine actionis seu opationis.

c Jrca ꝓmũ est aduertẽdũ: q̃ intẽtio in
gñali ꝓut hic ꝛ ĩ materia moꝛali. ſ. ꝓ/
prie ꝛ pcti sumit sic describit. Inten
tio ẽ act⁹ volũtatiꝫ in aliquẽ finẽ tẽdẽtis: p aliq̃d
vel aliq̃ ad illũ finẽ ordinata. Dicit̃ intẽtio q̃si
in illõ tentio. Hã intẽtio sp respicit aliq̃d vt finẽ
fm. ſ. q̃ illõ ẽ termin⁹ volũtatiꝫ. Et q̃ clare appet
q̃ intẽtio de se ĩporꝛtat ꝛ denotat q̃ndã distãtiaꝫ
illi⁹ q̃ sic intẽdit. Et ideo qñ volũtas ferꝛ ꝛ intẽ/
dit immediate i aliq̃d. etiã ſi illud ſit f. nis vltimus
quẽ tũc sibi ꝓstituit. terminusq̃ ipſius volũtatiꝫ
q̃ ꝓtũc habet. nõ ꝺr tm̃ ꝓprie ẽ intẽtio: ſz qñ affe
ctus seu volũtas ĩ aliq̃d tanq̃ finẽ vltimũ quez
sibi tũc ꝓstituit: vel tanq̃ ad illũ finẽ ordinatum
ferꝛ ꝛ tẽdit: nõ ĩmediate ſz mediãtibꝰ aliꝯ p que
ſ illõ in qõ sic ferꝛ ꝛ tẽdit nitꝛ q̃uenire: tũc ꝓprie
ẽ intẽtio. Ut gra alicui⁹ exẽpli ferꝛ ꝛ tẽdit ꝓnci/
paliꝛ affect⁹ alic⁹ seu volũtas in suã finalẽ salutẽ
ꝛ ꝓpter ipsaꝫ facili⁹ asseq̃ndã: intẽdit corꝑ suum
domare: ꝛ spiritui subiicere ꝛ vt ꝟ cõgruẽti⁹ ꝛ cũ
saniori cõsilio ꝛ auxilio facere possit: intẽdit reli/
gionẽ aliquã intrare. ꝛ ꝑ hoc faciẽdo ad aliquẽ
locũ talis religiõis ire. Jste talis respectu salutiꝫ
sue q̃ est vltim⁹ finis: quẽ tũc sibi constituit. respe
ctu etiã domatiõis sui corꝑis ac ingressus religi
onis q̃ sunt fines medij ad illũ. ſ. finẽ vltimũ or/
dinati ꝺr ꝓpe hĩc intẽtionẽ. Respectu ꝓ additi
onis talis loci illi⁹ religiõis: licz sit q̃dã volũtatiꝫ
dispositio: nõ tm̃ ꝓpe dicit̃ ẽ intẽtio. ¶ Et ꝓcedẽ
ti intẽtiõis ĩ gñali descriptiõe clare ꝛ facilit̃ elici
põt descriptio intẽtiõis recte. ꝑ additionẽ. ſ. isto/
rũ ꝓboꝝ debitũ ꝛ debito mõ. Et etiã intẽtionis

peruerse seu corrupte: per additionez oppositoz seu cōtrarioz ꝓboz. s. indebitū z idebito modo sic tñ q i descriptiōe intentiōis recte illa duo ꝓba .s. debitū z debito mō pūctim accipiant: cū ipsa duo ad ꝫ q intentio sit recta necessario habeāt cō currere. In descriptiōe ꝓo intentiōis puerse seu corrupte illa duo ꝓba opposita. s. indebitū z idebito mō: accipiant diuisiz cū alteꝛ eoꝛ ad ꝫ q intentio puersa vl corrupta exīstat p se sufficiat. Et enim (vt sepe dictū ē) pla necesse ē ad ꝓtutē ꝓcurrere q̄z ad viciū: imo p defectū vniꝰ eoꝛ q̄ necessario ad ꝓtutē reqrunt trāsit i viciū. ¶ Sup q̄bꝰ q̄tū ad itelligētiā nature z effectꝰ intentiōis respectu eoꝛ q̄ tā in ꝫ octauo tractatulo hꝰ libelli circa materiā pcti mortalis z pcti venial tractata sunt: z tractabūtur spectare z sufficere videtur: subjciunt hic alique regule notabiles.

Prima regula est.

Ex fine pncipalr intento. i. respectu finis vltimi q̄ pncipalr i aliq̄ actu itendit: actꝰ ille attēdu: cōsiderari z iudicari bz: ad ꝫ. s. q dicat z iudicet bonus vl malꝰ: meritoriꝰ vl demeritoriꝰ. Juxta q̄ intelligi z applicari pōt dictū xpi Matth. vi. Si fuerit oculꝰ tuꝰ simplex totū coꝛpꝰ tuū lucidū erit Ubi iuxta Aug. p oculū ꝓcat intentio. Et itelligitur hec regla de his marie actibꝰ q̄ alīs ex seipīs sūt indrīntes. i. q̄ de suo ꝓpo ee ꝓpaq̄z natura: sine cōcursu alteriꝰ cause seu alteriꝰ circūstātie nō bñt q sint boni vl mali. Ut gra exēpli leuare festucā de terra vl mouere manū. Hā si tales actꝰ de ꝓpo suo ee ꝓpaq̄z natura bīent q essent boni vel mali: aliter esset dicendū: vt clare per regl'as sequentes videri poterit.

Secunda regula est

Actꝰ de seipso malꝰ: ex fine bono pncipalr intento nō efficit bonꝰ. Ut gra exēpli. Furari vl depdari q̄ sūt actꝰ de se malitiā si ea pncipalr intentiōe ad būcq̄ pncipalr finē fiāt: vt ex ide i deo bonore fiat elemosyna: non ꝓpt ꝫ boni efficiuntur.

Tertia regula est et opposita.

Actꝰ de seipso bonꝰ: ex fine malo pncipaliter intēto efficit malꝰ. Ut gra exēpli. De clyna vel oīone vel pdicatiōe q̄ pncipaliter ꝓpt vanam gliaz mūdanā: vel ꝓpt lucꝛ tpale bīndū z adipiscēdū: vel bmōi fieret. Et rō diuersitatiz ūtarum duaꝛ regl'aꝛ ex descriptōe intentiōis recte: z intentionis puerse seu corrupte sup positis: aliūsq̄z etiam ibidē dictis clare appet. Quia ad intentionez rectā duo reqrunt. s. q tēdentia volūtatis sit i finē debitū: z q sit p media ad illū finē debito mō ordinata. Ad intentionē ꝓo puersaz seu corruptaz sufficit defectꝰ vel malicia in vno ūtoꝛ. s. vel q finis pncipaliter intēt' sit de se malꝰ: vt pōt tertia regla. Vel q media p que ad illū finez tendit sint de se mala: vt ponit scōa regula.

Quarta regula est ista

Una z eadē pncipalis intētio finalr. i. i aliquē finē pncipalr tēdēs plres actꝰ seinuicē ꝓsequentes etiā diuersimode z distāter ab inuicē factos: pōt in bonū z ad meritū: vl in malū z demeritū iformare. Ut gra exēpli. Respectu intentiōis recte intendit aliq̄s vnū solidū p deo i clyāz p duodeci sibynuicez succedentes dies clargiri z dare: sic. s. q q̄libet die dabit vnū denarū. Si a casu ꝓtingat ultū boiez dationē aliq̄z ūstoꝛ denarioꝛ ꝓo aliq̄bꝰ ūstoꝛ duodecim dieꝛ obliuisci z iteꝛmittere: z i alios dies repare z facere: donatio ista nichilomin⁹ sic i alīs dictis facta: ꝓpt ꝓmā pncipalē intentionē erit meritoria: ō intēt iōe ꝓo puersa: tali⁹ē dare exēplū: cū facili⁹ cōtingere possit

Quinta regula est ista

Finē sub fine seu intētiōz sub intentiōe pōt quis ad meritū vl demeritū seu meritorie aut demeritorie qō idem ē: ponere ꝓsentire z bīe: dictosq̄z fines seu intentiōes sic sibynuicē subordiatos: pōt vna z eadē pncipalr z finalr intētio i bonū vl malū: meritū vl demeritū iformare. Ut gra exēpli. Respectu pncipalr z finalr intentiōis recte: intēdit aliq̄s ire ad foꝛ ad būc finē q ibi emat medicinas: ipas aūt medicinas ad būc finē emit: vt ab aliq̄ infirmitate curet. Ad būc ꝓo finē ab illa infirmitate curari desiderat: vt aptiꝰ z melꝰ deo seruiat. Et laꝛ z certū ē q in isto casu oēs iste pcedētes volūtates z intentiōes: q̄ sic circa istos diuersos fines ferunt z tēdūt p illā pncipalē z finalez intentionē: aptiꝰ z melꝰ deo seruiēdi: i bonū et ad meritū iformāt: z ꝓpt eā bone z meritorie exīstūt: imo i tali casu quādo. s. volūtas i aliq̄s fines seu intentiōes sic sibynuicē ad aliquē pncipalē z vltimū finē subordiatos pncipalr ꝓpt ipm pncipalē z vltimū finē fert z tēdit. licet illi fines seu intentiones plures sint z diuersi: nō tamē ꝓpe dz dici: nec ꝓpe ē nisi vnꝰ z idē ipsiꝰ volūtatis motus Et intelligunt hec in ista regla dicta: etiam si tēpoze realr executiōis seu adipletiōis illoꝛ actuū sup q̄bꝰ sic dicte pcedētes volūtates seu intentiones ferunt z tēdūt: illa pncipalr z finalr intentio ñ realr z de facto i mēte haberet. Ut puta q̄ p tūc vl nō occurreret vl nō attēderet: sufficit em q p cesserit z i habitu habeat. Ut ꝓbi gra i exēplo ista tim posito dct: q ille talr q̄ sic ab aliq̄ infirmitate curari desiderat: vt aptiꝰ z melꝰ deo ꝫuiat tpe quo emit medicinas ad ꝫ vt a dicta sua infirmitate curari possit: z tpe q̄ p dictis medicinis ad dictam suam curationē emendis ad foꝛum vadit: z illā pncipalē z finalē intentionem aptius z melius deo seruiēdi nō realr z de facto in mēte habeat

qz tũc forsan vt dictũ est: vel nõ sibi occurrit vel nõ attẽdit: nihilomin9 tñ cũ p pus eã habuerit: z adhuc i habitu (vt ꝓsupponit) habeat illa ꝑncipal'z final' intẽtio aptꝫ9z melius deo seruiẽdi istos act9 emẽdi medicinas z eundi ad fo3: seu volũtates z intẽtões q̃ sup ipis ferũt: informabit z bonos z meritorios efficiet: ac si tũc illã ꝑncipalẽ z finalẽ: intẽsi9: aptꝫ9z meli9 deo seruiẽdi in mẽte realit z de facto habuissz. Respectu ꝙ ꝑncipal'z final' intẽtõis quẽrse seu corrupte: facili9 (vt statim i regula p̃cedẽti tactũ est) dari ꝓt exẽplũ. ¶ Intelligant etiã p̃dicta: respectu tñ principalis z final' intẽtõis recte actũq; bonoꝝ z meritoriorũ: dñ tñ int dictos act9 seu fines: sic sibi ad vltimũ finẽ ꝑncipal'r intẽtũ subordinatos: z sup ꝗbo hmõi p̃cedẽtes voluntates seu intẽtões sic ferunt z tendũt: nõ intercurrat seu intẽdatur aliqs act9 seu finis ex seipso: suaq; ꝓpria natura illi fini sic ꝑncipal'r intẽto q̃ ad meritũ deformis z oppositꝫ9: z q̃ volũtatẽ seu intẽtionẽ q̃ sup ipm ferꝫ z tẽdit: posset quertere seu corrũpere. Pro q̃ aptꝫ9 declarãdo: ponit sexta regula.

Sexta regula est ista:

Quotiẽscũq; int' plres act9 seu fines sibiꝝ nuicez ad aliquẽ finẽ vltimũ al's ex seipso bonũ z meritoriũ ꝑncipal'r itẽtũ subordinatos: interuenit seu itẽdit aliqs act9 seu finis illi fini sic ꝑncipal'r itẽto ex seipo suaq; ꝓpria natura q̃ ad meritũ deformis z oppositꝫ9: volũtatẽq; seu itẽtiõz q̃ sup ipm ferꝫ z tẽdit quertẽs z corrũpẽs: tal' act9 seu finis medi9 sic interueniẽs: ñ informat ad meritũ p illaz ꝑncipalẽ itẽtionẽ illi9 finis vltimi sic ꝺ seipo meritorij ꝗn poti9 ipsã ꝑncipalẽ z finalẽ itẽtiõz oẽsq; alios fines seu itẽtões p̃cedẽtes: etiã al's ex se ipsis bonos z meritorios deformat z qꝺãmõ depuat. Verbi gr̃a: Intẽdit aliqs ire ad aliquã domũ: z ad bũc finẽ i illã domũ vult ire: vt ibidẽ luxurietꝫ: ad bũc ãt finẽ luxuriari vult vt sanior inde efficiatꝫ: ad bũc ꝙ finẽ vult sanior effici: vt aptꝫ9 z meli9 deo seruiat. Iste finis vltim9 ꝑncipal'r itẽt9 aptꝫ9 z meli9 deo ſuiẽdi q̃ al's ex seipo bon9 ẽ z meritori9: illã volũtatẽ seu itẽtiõz q̃ sic sup illũ actũ luxuriãdi ferꝫ z tẽdit: z a mõi illũ actũ si a casu ꝓmitteret: cũ ex seipo suaq; natura sit illi vltio fini sic ꝑncipal'r itẽto q̃ ad meritũ: deformis z oppositꝫ9 ad p̃dictã volũtatẽ seu itẽtionẽ q̃ sic sup eũ ferꝫ z tẽdit quertẽs z corrũpens: nullo mõ ad meritũ reformare põt: ꝗn poti9 illa quersa z corrupta volũtas z itẽtio: ipsã vltimã z ꝑncipalẽ itẽtionẽ: ac oẽs alios fines z itẽtiões p̃cedẽtes deformat: z qꝺãmõ depuat: pamplius q; ac gui9 faceret actꝫ si a casu ꝓmitteret. ¶ Et rõ boꝝ ẽ q: vna volũtas seu itẽtio ex seipa quersa seu corrupta: plres volũtates seu intẽtões al's ex seipis bonas depuare p̃sz nõ eꝫ. Una etiã bona volũtas seu itẽtio ñ ꝓt plres ex seipis malas bonas efficere: imo nec plres bone etiã seiuicẽ ꝓseq̃ntes vnã ex seipa malã bonã efficere põt. Qz vt i supioribꝰ sepe dictũ ẽ: ad bonitatẽ z rectitudinẽ alicui9 volũtatꝫ seu itẽtiõis: plã necesse bñt ꝓcurrere: q; ad a9 malitiã seu corruptiõz: immo ad ei9 malitiã seu corruptiõz suffic̃ defectus vni9 eoꝝ q̃ ad bõitatẽ z rectitudinẽ ꝓstitu ẽdã ne cessario req̃rit. Intelligãt etiã ea q̃ sic statũ sup tã de actũ iterioꝝ ipi9 volũtatꝫ: q; etiã actũ exterioꝝ exinde ꝓseq̃ntiũ p ꝑncipalẽ z finalẽ itẽtiõz q̃ ad meritũ vl' demeritũ: informatiõe dicta sc: q̃ hmõi ꝑncipal' z final' itẽtio tales act9 iteriores volũtatꝫ: z a fortiori ipos act9 exteriores si exinde ꝓseq̃ntur: p̃cedit vl' ꝓcomitat. Nã si hmõi ꝑncipalis z final' itẽtio tales act9 subseq̃rent: al'r venirent dicẽdũ. ¶ Eteñ vt iã statũ inui visũ ẽ: triplici q; tũ ad hãc materiã ꝓcerni põt ipa itẽtio siue de recta siue ꝺ quersa z corrupta accipi velit: respectu sup dictoꝝ actuũ: tã. s. iterioꝝ ipi9 volũtatꝫ: q; exterioꝝ inde ꝓseq̃ntiũ: ꝓsideratiõe ꝓpẽdi. Uno mõ vt eos p̃cedẽs: alio mõ vt eos ꝓcomitãs: alio mõ vt eos subseq̃ns. De itẽtõe aũt p̃dictos act9 p̃cedẽte: quõ z q̃ñ eos q̃ ad meritũ z demeritũ informare bẽat z iformet: satꝫ i supioribꝰ tractatũ z declaratũ ẽ. ¶ De itẽtiõe ꝙ hmõi act9 ꝓcomitãte: ß idẽ. s. quõ z q̃ñ eos iformare bẽat z iformet Et sup9 etiã tractatꝫ clare elici z ꝓcipi põt: etenim si itẽtio tales act9 p̃cedẽs ipos q̃ ad meritũ z demeritũ: tanta tñ modificatiões z declaratiões sup etiã tactas iformare põt z q̃ñq; iformet: ß idẽ nõ dubiũ: iuxta casũ tñ modificatiões facere potent z valebit intẽtio ipos act9 realit z de facto cõ comitãs. ¶ Quo ꝙ ad intẽtionẽ: tales interiores volũtatꝫ act9: ac etiã exteriores q; exinde ꝓueniẽtes subseq̃ntẽ seu supaccedẽtẽ: aduertẽda sunt q̃ sequũtur. Et ꝓmo q̃tũ ipsos act9 i teriores volũtatis in se z absolute ꝓsideratos ꝓcernit: q; in tẽtio hmõi interioris act9 volũtatis subsequẽs seu supaccedẽs nllo mõ ex seipa ꝓt eos q̃ ad meritũ vl' demeritũ informare. i. meritorios vel demeritorios efficere: nisi q̃tin9 illi act9 interioris volũtatis: cũ illa subsequẽti seu supaccedẽti intentiõe reiterent. Ut gr̃a alicui9 exẽpli ad clariorẽ semp intellectũ: vt aliqs vult z in mẽte disponit ire de roma in bierlim: z ꝓ ß sibi equũ z alia necessaria ꝓparat: nõ q̃dẽ ꝓ tũc nec p pri9 relatione seu reflexiõe q̃cũq; habita in deũ: sed forsan (vt interdũ ꝓtingit) sola causa societatis vl' alia vult postmodũ iste dictã suã volũtatẽ seu ꝓpositũ qõ sic habuit: in deũ referre: vt illud. s. ꝓpositũ z voluntatẽ: quã sic de cũdo in bierlim simpliciter habuit: habuerit intentionẽ deo seruiẽdi z complacendi. Ista intentio sic sibi superueniẽs: nullo modo põt ex seipsa illũ actũ interiorem volũtatis: seu illud ꝓpositũ qõ sic ꝓ prius de eundq;

in bierlin habuit: informare: sic. s. q ei⁹ bonitas seu meritū ex ista subsequenti z supaccedēti intē
one dependere possit: nisi iterū illū interiorē actū
volūtatis seu ꝓpositū: cū ista intētōe subsequenti: il
le bō reiteraret: sic. s. q illā volūtatē z ꝓpositū qō
sic de cūdo in bierlin simplr habuit: reb aberet
intētiōe deo seruiēdi z cōplacēdi: qō si faceret: z
a casu in dicto suo ꝓposito sine sua culpa ipedi
ret: iste act⁹ volūtatis sic cū ista intētiōe subsequēn
te reiterat⁹: meritoꝝ eēt: vbi poz z ꝓcedēs nō fu
isset. Et rō clara est: q ia ille interior act⁹ volūta
tis seu illud ꝓpositū: sic ista intentionē subsequentē
ꝓcedēs tpe ꝙ ista intētio accedit: ē ꝙsi in factū eē
z ꝙdāmō in ꝓterito z nō eē: q̄re nisi reiteret: nul
lo mō videt ꝑ subsequentē intētionē informari pos
se. ¶ Quo ꝙo ad ipos act⁹ exteriores: ex ipis. s. in
teriorib⁹ actib⁹ volūtatis ꝓuenientes hmōi actus
sub duplici spē: duplicaq; qualitate ẽrū ad hāc
materiā ꝓnet: ꝙsideratiōi occurrūt. Sūt etenī
aliq respectu ꝓme spēi simplices in se. i. q de sua
natura: etiā si q̄ndā successiū habeāt: ñ tñ ex plu
ribus z diuersis alijs actib⁹ de se cōpletis vl'lōgo
tractu tpis subsistere seu cōstare hñt. Ut gr̄a exē
pli: Dare vnā elemosynā: celebrare vnā missā: z
hmōi. Alij ꝙo sūt z scōde spēi cōpositi in se. i. q de
sui natura ex plib⁹ z diuersis alijs actib⁹ ó se cō
pletis: vel ex lōgo z i diuersa tpa tractu subsiste
re z ꝙstare hñt. Ut gr̄a exēpli: Diu in religiōe vi
uere: i lōgā pegrinationē ire z hmōi. ¶ Rursus
pñt ꝓdictaꝝ duaꝝ spēꝝ act⁹ sub duabꝫ diuersis
q̄litatib⁹) vt tactū ē) ꝙsiderari. Vel. s. ꝓut sunt in
factū eē. i. ꝑfecti z ꝙpleti. Vel ꝓut sunt adhuc in
fieri. i. ia incepti z nōdū ꝑfecti seu cōpleti. De q̄
bus magis ꝑ exēpla subiserta liq̄re poterit. ¶ ꝓe
missa igit ad ꝓpositū applicādo: dicī ꝑt q actus
ꝓme q̄litatis: s. q sunt in factū eē. i. ꝑfecti z cōple
ti: cuiuscūq; ꝓdictaꝝ spēꝝ existant: siue. s. simpli
ces siue ꝙpositi: itētio subsequens seu supaccedēs
nullo mō ꝑt ex seipa q̄ ad meritū vl'demeritū ifor
mare. Hec taliū actuū bonitas seu malicia ex di
cta subsequenti seu supaccedēti intētōe dependere.
Rō clara ē: q tales act⁹ cū ꝑfecti z cōpleti: z sic
trāsacti sūt: nō sūt amplius esse: q̄d aūt amplius in
esse nō existit: nō ꝑt amplius ꝑ aliō subsequens ifor
mari: nec ab eo q̄q̄ mō dependere. Hec etiā intra
modicū supⁿ tacta: posset act⁹ interior volūtatis:
respectu taliū actuū exterioꝝ sic trāsactoꝝ: cū il
la subsequenti seu post accedēti intētiōe reiterari.
Ut gr̄a exēpli: z ꝓmo de actu simplici. Dedit ali
q̄s cuidā indigēti vnū florenū: nihil tūc nec per
aūt respectu istius datiōis de deo cogitās: ſz q: fo
rsan ille indigēs vicin⁹ suus erat: vl'alis sibi gr̄uis
Si supaccedat iste: vel subsequat intētio: q illū flore
nū voluerit dedisse ob dei reuerētiā z bonorem:
ista intētio sic subsequens seu supaccedēs: nullo mō
q̄ ad meritū ꝑt ex seipa illū actū. s. illā danonē il
li⁹ floreni informare: q. s. eā meritoriā faciat: q
iā illa datio aūt accessū ist⁹ supuenientis intētiōis
trāsijt: Hec est amplius i eē: sic nec ꝑt informari.
Hec etiā respectu ei⁹ posset act⁹ interior volūtatis
cū ista subsequenti z supueniēti intētiōe reiterari.
De actu ꝙo cōposito silr exēplificari ꝑt de illo q̄
de deo nihil tūc nec ꝑ antea respectu hui⁹ cogi
tās: nec tūc q̄cq̄ in deū deflectēs seu referēs iue
rit de roma in bierlin. Si em̄ tal' cōpleto dicto
suo viagio: velut illō i deū referre: itētōeq; dei ho
noris fecisse: ista intētio supueniēs nullo mō ꝑ
illū actū sic cōpletū. s. illud viagiū q̄ ad meritum
informare. Hec etiā posset act⁹ interior: ipi⁹ vo
lūtatis respectu ei⁹ cum illa subsequenti z supacce
dēti intētione reiterari: iuxta q̄ satis declaratū
est. Act⁹ ꝙo scōe q̄litatis: q. s. sunt adhuc i fieri. i.
iam incepti z nōdū cōpleti: q̄ sic notāter dicit.
Etenī si nōdū inceptī eēnt: itētio tūc supueniēs
nō posset respectu eoꝝ dici subsequens seu post ac
cedēs: si etiā cōpleti eēnt: iā supⁿ declaratū est: q̄d
talis intētio oparet. Dmōi igit actus ꝓut in se
ipis in suoꝝ esse totali ꝙsiderant: intētio subse
quens seu supaccedēs pōt ex seipsa q̄ ad meritū
vel demeritū ꝑm q̄d informare: z ꝑm q̄d etiā nō
informabit. Scōm q̄d em̄ nō informabit: q. s.
pars illi⁹ act⁹: si sit act⁹ de se simplex: oēs etiam
alij singulares act⁹ ex q̄bꝫ vna cū alijs ille totalis
actus subsistit z ꝙstat: si sit act⁹ ꝙpositus q̄ dicta
intētionē sic subsequentē z supaccedētē ꝓcesserunt
nullo mō quo ad meritū vel demeritū poterunt
ab ea informari. Scōm q̄d aūt informare pote
rit: q: illū totalē actū in se: nec nō partē de eo re
spātē: si sit act⁹ simplex: ac oēs etiā alios singula
res act⁹: ex q̄bꝫ ille totalis act⁹ subsistit z ꝙstat si
sit act⁹ ꝙpositus: illā supaccedētē z supueniētē in
tētionē: sub sequentes meritorios vel demeritori
os efficeret. Ut gr̄a exēpli: z ꝓmo ó actib⁹ simpli
cib⁹. Vult aliqs z disponit celebrare missā: tunc
nec ꝑ antea respectu hui⁹ celebratiōis ꝙsidera
tionē seu relationē in deū hñs: ſz vel forsan ꝑ pu
dore vitādo vel alia cā. Celebrat iste vsq; ad epi
stolā: postmodū vanitatē suā ꝙsiderās cōpūgit:
z intētionē suā respectu hui⁹ celebratiōis in deū
referre incipit: sic. s. q intētiōe honoris z reuerē
tie dei celebrare vult. Ista intētio supueniens z
supaccedēs istū actū simplicē ꝙ est adhuc i fieri:
ꝑm q̄d informabit: q. s. ipm in se necnō ptē q̄ de
eo post illā intētionē supueniētē agēda restabat:
ac etiā oēs alios singulares act⁹: ex q̄bꝫ ipe tota
lis act⁹ subsistit z ꝙstat: meritorios efficiet: z ma
ꝓie q: etiā respectu eoꝝ act⁹ interioꝝ volūtatis cū
illa supaccedēti intētiōe reiterat⁹ est: ꝑm q̄d etiā
ista intētio istū celebratiōis misse actū nō infor
mabit: q: partē q̄de eo aūt accessum dicte supue
nientis intentionis acta erat. s. oīa aūt ep'lam dicta:
nullo mō informabit: nec meritoria efficiet: q: iā

nõ sunt in se:nec etiã respectu eoꝝ põt actꝰ interi
or ipiꝰ volũtatis cũ illa supuenïẽti ꝛ accedẽti in
tẽtiõe reiterari. De actibꝫ ꝙo cõpositis põt silr etẽ
plificari:ꝛ ꝓmo de actu cõpositoꝝ ad lõgũ ꝛ ad
diuersa tpa tractũ seu successiuum:iuxta etẽplũ iã
supiꝰ positũ de illo:q causa societatis vel alia va
dit de roma in hierlm:pactaq ẽrta ꝛ ãnta par
te itineris:mutat intẽtionẽ ꝛ ꝓpositũ:ꝛ in deũ re
flectit:ista intẽtio sic superaccedẽs ꝛ supueniẽs
istũ totalẽ actũ q ad q̃d informabit. ſ.q ad tota
lem actũ in se:ꝛ quo ad oĩa q̃ de eo post accessũ
dicte intẽtiõis agẽda restabãt:vtputa reliquuꝫ
itineris:labores:picula:ꝛ expẽsas q̃s ãmodo su
stinebit ꝛ faciet:q̃s meritorios efficiet. Quo ad
q̃d etiã nõ informabit:q. ſ. illã ptẽ itineris añ fa
ctã:labores q̃ ꝛ picula ꝛ expẽsas ꝑ ꝓpos habitos
ꝛ factos:nullo mõ põt ex se meritorios efficere:vt
tã statim de celebrãte missam declaratũ est. põt
etiã semp ad maiorẽ declarationẽ de actu et di
uersis singularibꝫ actibꝫ cõpositoꝝ:silr etẽplifica
ri de pauper:q sola causa vitꝰ lautioris habẽdi
vel alia nõ de se meritoria:intrat religionẽ:ꝛ ibi
sub tali intẽtiõe aliq̃diu:vtputa q̃tuor aut ãn
q̃s annis viuit:pluresq̃s actꝰ ad regulã primẽtes
nõ mutata ꝓma causa seu ꝓmo ꝓposito sui ĩgres
sus facit ꝛ etequit. Cognoscat iste defectũ suum
cõpũctusq̃s ꝓpositũ ꝛ intẽtionẽ suã mutat:ofaq
in deũ referre incipit:ꝛ intẽtõe deo seruiẽdi ꝛ ad
regulã suã ãmodo in dicta religiõe vult viuere.
Ista subsequẽs superaccedẽsq̃s intẽtio:istũ actũ vi
uẽdi in religiõe ꝑm q̃d informabit:q. ſ. quo ad
ipm actũ in se:ac etiã oẽs alios singulares actꝰ
q̃ post illã superaccedẽtẽ intẽtionẽ fiẽtq̃ eos me
ritorios:ꝛ istũ vere religiosum q̃ ꝓus nõ eratef
ficiet. Quo ad q̃d etiã nõ informabit:q. oẽs ali
os singulares actꝰ p̃cedẽtes:meritorios effice
re nõ põt. Hec etiã respectu eoꝝ:cũ trãsacti sint:
põt actꝰ interior volũtatis cũ illa superaccedẽti in
tẽtiõe reiterari. Et ad illud ꝓpositũ respectu. ſ. isto
rum actuũ q̃ sic in fieri exiſtũt ꝛ intẽtiõis superac
cedentis:satis ꝓtinere videt illud bti Gregõ. in
omel. Restat vt q̃sq̃ ille est q̃ ad supnã patriã tẽ
dunecq̃s se a vicijs ꝑ mũdi hui⁹ honestate cõti
neat. Qui ꝛ si q̃ dã aliq̃n bona ꝑ honestate ĩcho
at:in eꝰ intẽtõe nõ dz ꝓmanere:nec ꝑ bono ope
ris hui⁹ mũdi gllam q̃rere:sed totã spem ĩ re
dẽptoris sui aduẽtu ꝓstituat tẽ. Ecce mẽtio de
bonis inchoatis:ꝛ de mutatiõe intentionis tẽ.
¶ Et put in supioribꝫ etẽplificatũ est de iformatiõe ipoꝝ actuũ q̃ ad meritũ:sili mõ etẽplificari
facile est de eoꝝ informatiõe q̃ ad demeritũ:cuꝫ
eadẽ q̃ ad Brõ exiſtat. ¶ Resolutio finalẽ ista:q
intẽtio actꝰ tã interiores ipsiꝰ volũtatis:q̃s exte
riores ex ipis ꝓcedẽtes:q realr ꝛ trãsacti sẽ sub
sequẽs seu superaccedẽs nllo' mõ põt ex seipsa eos
q̃ ad meritũ vl demeritũ iformare. Qz ꝙo dicat
actꝰ interior volũtatis cũ intẽtõe subsequẽti seu
superaccedẽti reiterari tẽ. Jã ꝓpter loq̃ndo illa rei
terato eẽt nouꝰ volũtatis actꝰ:ꝛ sic respectu eiꝰ
posset ꝛ deberet dici intẽtio ꝙcomitãs ꝛ nõ sub
sequẽns. Sz ista ꝑ mediocribꝫ ꝛ simplicibꝫ:ꝛ quo
magꝭ ꝙsciaꝫ ꝛ scrupuli cognosci ꝛ q̃tari valeãt
vt sepe tactũ ẽrta late specificari:ꝛ ꝑ etẽpla decla
rari iubuit. ¶ Notãdũ isup ꝛ põt poni vt septima
regula.

Septima regula ẽ. Q; R

actio cor:poralis põt etiã meritorie ad aliquẽ finẽ
tpalẽ referri:dũmõ finis ille tpalis in deũ finali
ter referat. Actio ꝙo spũalis:vt p̃dicatio:oro ẽ:et
hmõi:nullo mõ põt meritorie ad finẽ tpalẽ refer
ruetiã si illõ tpale finalit in deũ referat. Et hoc
est in effectu qõ dicit Aug. Debemꝰ mãducare
vt euãgelizemꝰ:nõ aũt euãgelizare vt manduce
mus. ¶ Aduertẽdũ ẽtera:q etiã ꝑ modũ cuiuſ
dã regule:ꝛ hec ꝓ octaua poni põt.

Octaua regula est ista

Q; si in aliq̃bꝫ actibꝫ seu actiõibꝫ ad diuersos fi
nes sibiinuicẽ subordiatos tẽdẽtibꝫ ꝓmꝰ vl me
diꝰ:finis seu ꝓpinquor intentꝰ ponat seu ꝙstituat
aliqõ tpale:ordo talẽ q̃ersus:actusq̃s hmõi sic
ad istos fines ordinati demeritorio. Bñ mĩ enaꝫ
meritorie licitũ est duos fines in aliq̃ actu cõsti
tuere ꝛ intẽdere:vnũ. ſ. tpalẽ:ꝛ aliũ eternũ: dum
mõ illud qõ est eternũ:sit ꝓncipal ꝛ vltimꝰ finis
intẽtꝰ:ꝛ nõ econtra. Ut gra etẽpli de istis duobꝫ
mẽbris. Oꝑabit aliqs sufficiẽs ꝛ idoneꝰ:fz in
digẽs bñficiũ ecclialiciũ:vt. ſ. habeat vñ vitã su
am sustẽtare:ꝛ vt etiã maiorẽ habeat occasionẽ
ꝛ facultatẽ deo debite serviẽdi. Hic sunt duo fi
nes licite intẽtiꝫ:vnꝰ tpalis:ꝛ aliꝰ eternꝰ. Si igit
iuxta ꝓmũ mẽbrũ huiꝰ notabil' seu regule:finis
ꝓmꝰ seu ꝓpior sit ipm dei seruitiũ debite facere:ꝛ
finis vltimꝰ ꝛ ꝓncipal' sit sustẽtatione vite hĩe
tũc ordo ẽ rectꝰ ꝛ bonꝰ:actusq̃s ad hos fines debite
ordinati q̃ ad salutẽ eternã acq̃rendã meritorio.
¶ Et hec q̃ ad materiã intẽtiõis ac finis actõis
ꝛ operationis q̃tum huic tractatui cõgruere vi
sum est:dicta sufficiãt.

De esse natura et q̃ali S.
tate conscientie.

Uoꝑo ad esse seu naturã ac q̃litatẽ ꝙsciẽ
q est ꝓmo sciendũ q ꝙscia (put ꝓprietas
vocabuli ꝺ se satꝭ ꝙnotat) duo dic ꝛ ipor
tat. ¶ Pmo dicit ꝛ iportat sciaꝫ:ꝛ ꝑm B ꝙscia dicꝭ

ꝑt q̃dā habit⁹ natural⁹: nō solū cogniciu⁹: ꝫ etiā motiu⁹. Mouet em̄ ⁊ inclinat aiam ad bonū ꝓ
sequēdū ⁊ malū fugiēdū. Et isto mō intellectū. ſ. scientiā dicit ⁊ importat: hz se vt supius: ꝯūgitq; ipsi ꝑmo habitui naturali supioriq; lumini rō
nis qđ sinderisis ó: nta q ꝑt B aliq: vt Hieron. ⁊ alq: ipam sinderisim) put i supioribus tactū est)
ꝯscientiā seu ꝯscientie iudiciū dicere voluerint. Et
tūc ꝯscia de se semp recta est: nā tūc circa vnuer
salia agibiliū sic ipa sinderisis ꝓsilit. ¶ Scōo ꝓ
dic ⁊ iportat ꝯscia ⁊ magꝭ ꝓprie q̃ndā acceptōez
seu acceptationē ex pte rōnis. Eteni ꝯscia ꝓprie
loq̃ndo nihil aliud est q̃ applicatio q̃dā seu or
dinatio scie ad aliquē actū. Scia aūt in rōne est
qđ satis denotat hec ꝓpositio cū ró: em̄ ꝯscia q̃si
cū alio scia. Et tūc ꝯscia ꝓprie loq̃ndo magis est
act⁹ q̃ habit⁹ seu potētia. Istoq; mō se hz vt in
feri⁹: magisq; ꝯiūgit rōni simplici: imo tūc dicit
q̃ddā dictamē rōnis. Et B mō nō semp de se est
rectū: imo frequēt errorē recipit: qr tūc cum. ſ. sic
ipi rōni simplici ꝯiūgit: hz circa particularia ⁊ p
modū cuiusdā cognitōis seu inq̃sitōis ꝑsari: in
qbo frequēter error ⁊ errare ꝯingit. ¶ Que clari⁹
p exēplū nōnulloz doctorū cōapi pōt. Formāt
em̄ quēdā q̃si cōscientie syllogismū. Cui⁹ sinderi
sis maiorē ꝓponit q̃si generalē ⁊ vniuersalē sic.
Nullū malū est faciēdū. Cui cōscientia se incta p
mā sui importationē seu cōnotationē ipsi sinde
risi cōiūgens sine q̃cūq; difficultate assentit: nec
tūc errat. Quia circa huiōi maiorē nō est error.
Formato deinde rō sub ista maiore vnā minorez
ad aliquē casuz seu factū particulare descēden
do sic. Et B est malū. Cui minori si ꝯscientia se in
pta secūdā sui importationē seu cōnotationē ipsi rō
ni cōiūgēs assentiat: pōt errare ⁊ pōt nō errare.
Infert demū cōscientia ex istis duabo ꝓmissis
cōclusionē sic. Ergo B nō est faciēdū. Que con
clusio silr erit falsa vel vera: put. ſ. ipsa rō ⁊ ꝯsci
entia se illi cōiungens in illa minore errauerit.
¶ Qđ etiā cōscientia put magis ꝓprie ⁊ magꝭ cōi
ter sumit. ſ. dū magis rōni simplici cōiungit di
cat q̃ddā applicationē seu ordinationē scientie
ad aliqđ: sicq; magis actū quēdā q̃ habitū seu
potētiā importet: patet ex his q̃ ipsi cōscientie at
tribuūtur. ſ. testificari: accusare: remordere: rep
hēdere: excusare: ligare: stimulare: remurmu
rare: citare: ligare: retrabere. Que oīa (vt clarū
est) ꝯsequūt q̃ddā actualē applicationē alicui⁹
cognitōis seu scientie ad ea q̃ agūt. Que q̃dē ap
plicatio tripliciter hz fieri ſm diuersitatē trium tē
porū: videlz ꝑteriti: ꝑsentis ⁊ futuri. Uno etem̄
mō ⁊ respectu ꝑteriti tpis hz dicta applicatio fie
ri: dū. ſ. recognoscit aliqđ factū vel nō factū esse.
Et ſm B cōscientia de B q̃ sibi vel in malo cōmis
so vel in bono omisso: aut ecōuerso cōscia est: cō
tra mentē testificat: eāq; vel accusat: remordet ⁊
rep̄hēdit vel etiā excusat. Alio mō respectu ꝑsen
tis tpis hz dicta applicatio fieri. dū. ſ. aliqđ tacī
endū imminet vel occurrit. Et ſm B cōscia put de
illo in bonū vel malū ſm iudiciū rōnis p applic
atiōnē scie seu cognitōis ad illud iudicādo si
bi ꝯscia est mētē ipam facere vel nō facere insti
gat ⁊ stimulat ⁊ recalcitrat. Alio mō ⁊ respectu
futuri tpis hz dicta applicatio fieri: dū. ſ. cōscie
tia ad aliq̃ in futurū faciēda vel nō faciēda: put
sibi de eis ſm iudiciū rōnis p applicationē scīē
tie seu cognitōis ad illā iudicādo ꝯscia est: mētē
ipam excitat: incitat ⁊ ligat vel retrahit. ¶ Plures
a diuersis doctoribus assignant cōscientie descriptio
nes. Una a Joāne damasceno: q cōscientia ē lex
intellect⁹ nr̄i: Alia a Basilio: q ꝯscientia est rōna
le iudicatoriū. Alia q est cognitio suppli⁹. Alia
q cōscientia est habit⁹ mentis boni et mali discre
tiu⁹. Alia q ꝯscientia est credulitas intentionis ad
aliqđ faciēdū vl̄ nō faciēdū: animi deliberatiōe
firmata. Et istis cōscientie diffinitionibus seu dictā
tionibus: q̃ in effectu bñ resoluēdo in idē comadūt
colligi pōt q ꝯscia respicit ⁊ ꝯcernit tā facta q̃
faciēda: imo oīa tpa respic: vt satis declaratū est.

De cōscientia indiscreta. ⁊

¶ Notare solēt aliq cōscientiā nimis largā: ⁊ etiā
nimis strictā cauēdū fore: aliq̃s rōnes assignan
tes. Una. ſ. qr cōscientia nimis larga generat ꝑ
sumptionē. Nimis ꝓ stricta desperationēz. Alia
qr cōscientia nimis larga frequēter illō qđ est ma
lum dicit bonū. Nimis ꝓ stricta ecōtrario sepe
dānat saluādū. Qđ non put ꝓba iacēt de se sic
simpliciter accipiēdū est: sed p quādā denotatio
nem ⁊ maxime in indifferētibo: q̃. ſ. vt sepe tactū
est: nō habent ex se suoq; genere q sint bona vel
mala: meritoria vel demeritoria. Et eiñ cōscien
tia larga cōiter ⁊ ó plurib⁹ q̃ frequētissime occur
runt: nullū remorsum hz: ⁊ sic plura sepe facit q̃
sic faciēdo nō peccat. In qbo tñ si remorsum ha
beret: peccaret. Exinde plura pcā cuitat: q̃ alⁱs
incurreret ⁊ cōmitteret. Cōscientia ꝓ nimis stri
cta ecōtrario cōmuni⁹ ⁊ q̃si ó oib⁹ ⁊ frequentissime
sine causa remorsum hz ⁊ dubitat. Et cū pluri
ma necessario facere habeat: plūa facit: q̃ sic cū
remorsu faciēdo peccat: in qbo tñ si remorsuz nō
hz: nō peccaret. Exindeq; plā pcā incurrit et
cōmittit: que alⁱs nec incurreret: nec cōmitteret.
¶ Circa qđ ac etiā circa plūma tā iā dictoz q̃ di
cendoz bñ notādū ⁊ aduertēdū venit: q aliud
est ꝯscia: aliud timor cōscie. Qđ in effectu est di
cere: q magna est differentia int̄ hīe de aliq̃ seu
facere cōscientiā: ⁊ intelligat formatā: ⁊ hīe solū
timorē cōscientie quē aliq̃ ⁊ bñ: cōiter scrupulum
cōscientie vocāt. Cōscia etem̄ put iaz dictū est. ſ.
formata est qñ finaliter. i. post discussionē ⁊ delibe
rationē q̃ diffinitiua sntia rōnis iudicat ⁊ firmat

aliq̃d esse faciẽdũ aut ꝓsequẽdũ: vel nõ faciẽdũ aut vitãdũ. Et ꝺ talẽ ꝓscientiã formatã facere: etiã si erronea sit: sic. s. q̃ rõ in sic discurrẽdo: deliberãdo ac diffiniendo errauerit: est pcm̃. ¶ Timor ꝓ ꝓscientie seu scrupul⁹ est: qñ nõ sic finaliter id est post discussionẽ & deliberationẽ et diffinitiua sentẽtia iudicat & firmat aliq̃d esse faciẽdũ aut ꝓsequendũ: vel nõ faciẽdũ aut vitandum: sed mens int̃ dubia vacillat: nescies q̃d sit melius: nec ad q̃d ꝑ⁹ teneat. Nõ tñ q̃q̃ mõ vellet omittere q̃cq̃d sciret eẽ placitũ diuine volũtati. Et ꝺ istũ timorẽ seu scrupulũ ꝓscientie facere: nõ semp est pcm̃: lz periculosus valde sit: & q̃nq̃ fieri ꝑt abiiciẽd⁹ & extinguẽd⁹. Cause istoꝝ inferi⁹ subiungunt. ¶ Pro q̃ sciẽdũ q̃ int̃ cetera q̃ sup p̃nti materia ꝓscie ꝑ doctores tractant: due solẽt lz diuersimode formari & determinari q̃stiões. Ex q̃rũ determinatiõe: tã statim dicta: q̃q̃ adhuc inferi⁹ i hac eadẽ materia dicẽda: q̃q̃ etiã plura alia q̃ in ꝺ tractatu circa materiã pcatoꝝ mortal' & venial' tractata sunt: & adhuc forsan tractabũt clarius intelligi poterũt. Pria igit q̃ sic tractari solita est: Utr ꝓscia errãs obliget. Secda vtr ꝓscia errans excuset. ¶ Circa pmã istaꝝ duaꝝ q̃stionũ.

Vtrũ scz cõsciẽtia errãs

obliget: q̃ vt ponit b. Tho. pma scde sue sũme est idẽ in effectu q̃ rectare: vtr volũtas a rõne errãte discordãs: sit mala & peccet. Et cõformiter ad aliq̃ sup̃ dictoꝝ: triplicẽ distinguẽdũ est nõnulli actũ qualitatẽ: vicz q̃ aliq̃ sunt de se ex suoꝝ genere seu natura boni. Alij sunt de se ex suoꝝ genere seu natura mali. Alij sunt indifferẽtes. s. q̃ de se ex suoꝝ genere seu natura nõ habẽt q̃ sint boni vel mali: vt leuare festucam de terra vel mouere manũ. ¶ Dicũt ergo in effectu: q̃ respectu actuũ duaꝝ pmaꝝ q̃litatũ: si rõ vel ꝓscia de ipis iudicet & dictet ꝑm rectã eoꝝ eẽ suãq̃ ꝓpriã naturã: vt puta q̃ aliq̃d q̃ de se ex suoꝝ genere seu natura bonũ est: rõ iudicet vt bonũ: & exinde ꝓscia dictat boiem teneri ad illud faciẽdũ: vel aliq̃d q̃ de se ex suoꝝ genere seu natura malũ est: rõ iudicat vt malũ: & exinde ꝓscia illud dictat eẽ ꝓhibitum: & sic nõ faciẽdũ. Null⁹ est ibi error: imo rectũ iudiciũ. Eadẽ etenim rõne ꝑcipiunt bona: & ꝓhibent mala. Sed si rõ vel ꝓscia de ꝑdictis actibus iudicet & dictet ꝑm rectã eoꝝ eẽ: suãq̃ ꝓpriã naturã: vtputa q̃ aliq̃ ꝺ se ex suoꝝ genere seu natura bonũ est rõ iudicat vt malũ: & exinde ꝓscia illud dictat esse ꝓhibitũ & sic fugiẽdũ: vel aliq̃d de se ex suoꝝ genere seu natura malũ rõ iudicat vt bonũ: & exinde ꝓscia dictat boiem teneri ad illud faciẽdũ: tũc ibi est manifest⁹ error: taliscz rõ & ꝓscia ꝺr errãs. Et eodẽ mõ respectu actuũ tertie q̃litatis: si rõ vl' ꝓscia de eis dictet & iudicet ꝑm rectã eoꝝ eẽ: suãq̃ ꝓpriã naturã: vtputa: q̃ aliq̃d de se ex suoꝝ genere seu natura est indifferẽs: rõ iudicet bonũ vel malũ: & exinde ꝓscia dictet bominẽ teneri ad illud faciẽdũ vl' ꝓhibitũ: & sic nõ faciẽdũ. Est etiã ibi error: sed nõ tãtus: eritq̃ tal' rõ seu ꝓscia errãs: sed nõ tãtũ sic in casu ꝑcedẽti ¶ Juxta q̃ dicũt insup̃ ꝑdicti: q̃ rõ vel ꝓscia circa act⁹ tertie q̃litatis errãs. s. q̃ de se ex suoꝝ genere seu natura sunt indifferẽtes: sine sit in ꝑcipiẽdo sive in ꝓhibẽdo: obligat: ita q̃ volũtas a tali rõne: taliq̃ ꝓscia sic errãte discordãs. i. ꝑniti illi⁹ q̃ sic iudicat & dictat faciẽs: est mala & peccat. Sed rõ vel ꝓscia circa act⁹ duaꝝ ꝓmaꝝ q̃litatũ errãs iudicãdo. s. & dictãdo ea que de se ex suoꝝ genere seu natura bona sunt vl' necessaria ad salutẽ mala esse: & sic ꝓhibita & fugienda: vl' ea q̃ de se ex suoꝝ genere seu natura mala sunt bona esse: & sic ex debito faciẽda nõ obligat. Uñ in talibꝫ volũtas a tali rõne taliq̃ ꝓscientia sic errante discordãs: ꝑniti illius q̃ sic iudicat & dictat faciẽs: nõ est mala nec peccat. Et rõ põt eẽ: q̃ nullo mõ videri põt q̃ aliq̃s ad id q̃ de se ex suoꝝ genere seu natura malũ est: possit & mactie ad ꝺ ꝑ errorẽ rõnis & ꝓscientie teneri seu obligari: cum illud poti⁹ ex seipso ꝓhibitũ videat. Ergo cum a tali ꝓhibit⁹ nõ existat: imo poti⁹ ad illud videatur obligat⁹: videt q̃ illud faciẽdo: nulla rõne peccare possit: imo poti⁹ mereat. Nõ sic autẽ est in indifferẽtibꝫ q̃ de se ex suoꝝ genere seu natura: nec bona nec mala existũt. Et ideo facilꝰ ex aliq̃ occasiõe seu circũstantia: vtputa ex iudicio rõnis & dictamine ꝓscientie pñt bona vl' mala effici: & exinde ad talia q̃s teneri & obligari vl' ab eis ꝓhiberi: vt satis declaratũ est. ¶ Sed istam positionẽ istũq̃ modũ dicendi prim approbat & prim impugnat. b. Tho. li. sup̃ notato. Inq̃tuꝫ eñ ponit q̃ rõ vl' ꝓscia circa act⁹ de se suoꝝ genere seu natura indifferẽtes errãs obligat: volũtasq̃ a tali rõne taliq̃ ꝓscia sic errãte discordãs mala est & peccat: eã approbat. Sed inq̃tum ꝓponit: q̃ rõ vl' ꝓscia circa act⁹ de se ex suoꝝ genere seu natura bonos vl' malos errãs nõ obligat nec volũtas a tali rõne taliq̃ ꝓscia sic errãte discordãs mala est & peccat: ipam impugnat: monstrãs q̃ idẽ eẽ dicẽdũ de rõne vl' ꝓscia circa act⁹ ꝺ se ex suoꝝ genere seu natura bonos vel malos errãte. s. q̃ obligat: & q̃ volũtas a tali rõne taliq̃ ꝓscia sic errãte discordãs: mala est & peccat. Sicut ꝺr de illa q̃ circa act⁹ de se suoꝝ genere seu natura iḡrũtes errat. ¶ Et cãm hui⁹ ex seqntibꝫ

effectualiter assignat. Certũ est eñ q̃ ꝓxiũ obiectum volũtatis ⁊ a quo ac ꝑm qđ ipsi⁹ volũtatis bonitas ⁊ malicia dependet ⁊ accipi debet: est illud qđ sibi a rõne obiciẽ seu supponit. Nõ quidem ꝑm q̃ illud ex se ꝯsiderato: de suaq̃ natura: est sed ꝑm illam qualitatẽ in bonitate vel malicia ꝑm quã ab ipa rõe apꝓhẽdit: ⁊ ipsi volũtati obiicitur seu ꝓponit. Ceteni (vt frequẽti⁹ supꝝ dictũ est) rõ voluntatẽ mouere habet ⁊ mouet ꝑm sui obiecti apꝓhensionẽ: ⁊ ꝑm illud qđ apꝓhendit. Certũ est insup (vt tã modicũ supꝝ satis declaratum est) q̃ rõ: etiã qđ bñ notandũ est: credendo forsan se debite volũtati diuine cõformare: ꝛ tñ tũc erret: põt qñq̃ aliqđ obiectũ apꝓhẽdere ⁊ voluntati obiicere seu ꝓponere ꝑm aliã qualitatem q̃ illud qđ de se ex suaq̃ genere seu natura non habet: sic q̃ nõ solũ ꝓtingere põt in actib⁹ de se ex suaq̃ genere seu natura indifferẽtib⁹: sed etiã ⁊ eodez modo in casib⁹ q̃ de se ex suaq̃ genere ⁊ natura sunt boni ⁊ mali. Clarũ est eñ q̃ eodem modo põt rõ aliqđ qđ de se ex suaq̃ genere seu natura bonũ est apꝓhendere: ac volũtati obiicere seu ꝓponere: vt malũ: ⁊ ecõtra: sicut illđ qđ de se ex suaq̃ genere seu natura indifferẽs est: põt vt bonũ vl malũ apꝓhẽdere: ac vt tale volũtati obiicere seu ꝓponere. Cum ergo p̃dicta magis ad ꝓpositũ applicãdo: ⁊ gratia alicui⁹ exẽpli rõ aliquid qđ de se ex suaq̃ genere seu natura bonus est apꝓhendit vt malũ: ⁊ sicut malũ: ⁊ ꝑ ꝯsequens dictãte ꝯscientia fugiẽdum ipsi volũtati obiicit seu ꝓponit: iam illud efficit: ⁊ est ꝓxiũ obiectum ipsi⁹ volũtatis. Nõ quidẽ sub rõne boni ⁊ tãq̃ bonũ: cuius de se ex suaq̃ natura bonus existat: q̃ nõ est vt tale ab ipsa rõne apꝓhensum: ⁊ vt tale ipi volũtati obiectũ seu ꝓpositũ: sed sub ratiõe mali ⁊ tanq̃ malũ de ꝑ accidẽs: ⁊ sic fugiẽdũ: q̃ vt tale est ab ipsa rõne apꝓhẽsum: ⁊ vt tale dictãte ipsa ꝯscientia: ipsi volũtati obiectũ seu ꝓpositũ. ¶ Sic ergo vt videt in isto casu ꝓxiũ obiectus volũtatis est malũ ⁊ fugiendũ: cuius vt tactũ est in illud vt tale apꝓhendẽdo: ac vt tale ipsi volũtati obiciẽdo seu ꝓponẽdo: ipsa ratio ipsiusq̃ cõscientie dictamẽ errauerit. Si nũc ergo ipsa voluntas tali rõni: taliq̃ ꝯscientie dictamini: cuius erranti ꝓtradicẽdo ī tale suũ obiectũ ferat ⁊ se applicet: certũ est q̃ ferꝛ ⁊ se applicat in obiectũ malum: ⁊ dictãte ꝯscientia fugiendũ: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs est mala ⁊ peccat: cũ voluntarie ferri ⁊ se applicari in malũ ⁊ fugiendũ sit p̃cñ. Nec inspicit q̃) vt sepe dictũ est (illud in qđ sic ipsa volũtas ferꝛ: sit de se ex suaq̃ genere seu natura bonũ. Quia vt in tale ipsa volũtas nõ ferꝛ: nec ferri põt in ipm: q̃ vt tale nõ est suũ ꝓxiũ obiectũ: ⁊ ꝑ ꝯsequens etiã nec ab eo vt a tali põt aut debet ipsi⁹ voluntatis bonitas dependere ⁊ attẽdi: cũ iuxta supꝝ tacta ipsi⁹ volũtatis bonitas vel malicia a sui ꝓxiũ obiecti non quidẽ vera essentia seu natura: sed qualitate: sub qua a rõne siue recta siue errãte apꝓhendit: ipsiq̃ volũtati obiicit seu ꝓponit: dependere habeat ⁊ attẽdi. Et siliter hic cadens rõne dici põt de illo qđ de se ex suaq̃ genere seu natura malũ est: si rõ illud vt bonũ apꝓhẽdat et vt bonũ: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs ipsa dictãte ꝯscientia debitum ⁊ faciẽdũ ipsi volũtati obiciat seu ꝓponat. Nam illud ꝓxiũ ipsius volũtatis obiectũ non quidem sub rõne mali ⁊ tanq̃ malũ: q̃uis de se suaq̃ natura malũ existat: q̃ nõ est vt tale ab ipa rõne apꝓhẽsum: nec vt tale ipsi volũtati obiectũ seu ꝓpositũ. Sed sub rõne boni ⁊ tanq̃ bonum de ꝑ accidens: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs debitũ ⁊ faciẽdũ: ꝙa vt tale est ab ipa rõne apꝓhẽsum: ⁊ vt tale dictãte etiã ꝯscientia: ipsi volũtati obiectũ seu ꝓpositũ. Et ideo si volũtas tali rõni: taliq̃ ꝯscientie dicta mini ꝓtradicẽdo: tale suũ obiectũ facere ⁊ adimplere recuset: clarũ est q̃ bonũ ⁊ dictãte ꝯscientia debitũ ⁊ faciẽdũ recusat: q̃ vt tale est suũ ꝓxiũ obiectũ: ⁊ sic est mala ⁊ peccat: q̃ voluntarie qđ debitũ ⁊ faciẽdũ est: recusare p̃cñ est. ¶ Et si in casib⁹ p̃dictis opponẽdo diceret: q̃ voluntas sic tali rõni taliq̃ ꝯscientie dictamini errãti cõtradicendo bene mouet: q̃ ferꝛ ⁊ se applicat in bonũ ⁊ aufugit malũ: ⁊ sic nõ est mala nec peccat: immo bona est ⁊ bene facit: patet dare respõsio ex statim dictis. Nõ eñ sequit⁹ si voluntas in illud qđ de se ex suaq̃ genere seu natura bonũ est: ferꝛatur ⁊ se applicet: vel illud qđ de se ex suaq̃ genere seu natura malũ est: aufugiat: q̃ ꝓpterea bene faciat ⁊ bona sit: nisi illud faciat sub debita q̃litate ac debito modo: sic scz q̃ si in illud qđ bonum est ferꝛ ⁊ se applicet: ꝫ faciat sub rõne boni ⁊ tanq̃ in bonũ: vel si illud qđ malũ est aufugiat: hoc faciet sub rõne mali ⁊ tanq̃ malũ: non eñ quo ad deũ seu quo ad meritũ vel demeritũ inspicit tñ illud qđ fit: sed sub qua qualitate ⁊ q̃ modo seu animo illud fit. ¶ Nũc ad ꝓpositum in casib⁹ supꝝ dictis: licet eñ (vt ibi satis deductum est) voluntas quo ad ꝓximũ casum ferꝛat ⁊ se applicet in illud qđ de se ex suaq̃ genere seu natura bonũ est: nõ tñ ꝫ facit rõne boni ⁊ tanq̃ in bonũ: q̃ vt tale non est suũ ꝓxiũ obiectũ: nec sibi vt tale a rõne ꝓpositũ: sed ferꝛ ⁊ se applicat in illud sub rõne mali ⁊ tanq̃ malũ. Quia vt tale est suũ ꝓxiũ obiectũ sibiq̃ vt tale a rõne ꝓpositũ ꝛc. Et sic licet in bonũ ferꝛat ⁊ se applicet: nõ tamẽ facit sub illa bona qualitate nec bono mõ seu aĩo: sed sub mala qualitate ⁊ malo mõ malo q̃ aĩo: ⁊ ideo talis volũtas nõ est bona: nec bñ facit: sed est mala: ⁊ male facit ⁊ peccat. Et idez de secũdo casu respectu illi⁹ qđ de se ex suaq̃ genere seu natura malũ est: sed a rõne errãte apꝓhendit: ipsiq̃ volũtati obiicit seu ꝓponit vt bonum. Nam licet tũc volũtas aufugiat illud qđ

de se ex suoq; gñe seu natura malũ ẽ. nõ tñ illud facit sub rõne mali ⁊ tanq; malũ: qz vt tale nõ est suũ ꝓpriũ obiectũ: nec sibi vt tale a rõne ꝓpositus sed illud aufugit sub rõne boni ⁊ tanq; bonũ: qz vt tale ẽ suũ ꝓpriũ obiectũ sibiq; vt tale ab ipa ratione ꝓpositũ ⁊c. vt satis ibi deductũ ẽ. Et ideo talis volũtas nõ ẽ bona: nec bñ facit sz mala: ⁊ male facit ⁊ peccat. ¶ Ad ꝓpositũ ꝑdictoꝝ duoꝝ casuũ ꝑ clariori eoꝝ intellectu: pñt ponta effectuz dictoꝝ ipsi⁹ b. Tho. ponit duo exẽpla. ¶ Primũ ex cmplũ respectu ꝑmi casus: credere in christuz est ꝑ se bonũ ⁊ necessariũ ad salutẽ: sz volũtas i hoc bonũ nõ ferꝛ nisi ꝑm qd sibi a rõne obiciꝛ ⁊ ꝓponiꝛ. Si ergo ipsi volũtati a rõne errãte ꝓponatur vt malũ: ⁊ sic dictãte ꝓscientia nõ faciẽdũ: ⁊ nihilomin⁹ ipsa volũtas tali rõni taliq; cõscie dictamini ꝓtradicẽdo in illud ferꝛ ⁊ se applicet: clarũ ẽ qd in illud ferꝛ ⁊ se applicabit sub rõne mali ⁊ tanq; malũ ⁊ nõ faciẽdũ. Hõ qz de se suiq; natura malũ sit ⁊c. sz ẽ malũ ⁊c. de ꝑ accidẽs ex tali. s. appẽhẽsione rõnis q vt malũ ⁊c. illud appẽhẽdit: ⁊ vt malũ ipsi volũtati ꝓponit. Et sic talis volũtas de se erit mala ⁊ peccabit: qz volũtarie i malũ ⁊c. ferri ⁊ se applicare malũ est ⁊ pcm̃. Et ad ꝟ ꝓpositũ ꝺt phs. vij. ethi. q ꝑ se loq̃ndo ille incõtinẽs ẽ qui nõ sequiꝛ rõnẽ rectã: sz de ꝑ accidẽs: ille etiã incõtinẽs ẽ qui nõ sequiꝛ rõnẽ falsam. i. erroneã. ¶ Scõm exẽplũ respectu scẽi casꝰ: fornicari de se ex suoq; genere seu natura ẽ qddam malũ: sz volũtas i illud, maluz nõ ferꝛ nisi ꝑm qd sibi a rõe obiciꝛ ⁊ ꝓponiꝛ. Si ergo a casu ipi volũtati a rõne errãte ꝓponaꝛ vt bonũ ⁊ necessariũ ad salutẽ: ⁊ sic dictãte ꝓscia vt debitũ ⁊ necessario faciẽdũ: ⁊ nihilomin⁹ ipsa volũtas tali rõni taliq; ꝓscie dictamini ꝓtradicẽdo illõ aufugiat: facereq; recusat: clarũ ẽ qd illud aufugiet ⁊ facere recusabit sub rõne boni ⁊ necessarij ad salutẽ ⁊c. ⁊ tanq; bonũ ⁊ necessariũ ad salutẽ: non qz de se suiq; natura bonũ sit ⁊ necessariũ ⁊c. sz ẽ bonũ et necessariũ ⁊c. de ꝑ accñs ex tali. s. appẽhẽsiõe rõnis: q vt bonũ ⁊ necessariũ ⁊c. ipsi volũtati ꝓponit: Et sic talis volũtas de se erit mala ⁊ peccabit: qz voluntarie bonũ ⁊ necessariũ ad salutẽ aufugere ⁊ recusare facere malũ ⁊ pcm̃ est. Hõ tñ (vt oia sane intelligaꝛ) inui credaꝛ ꝑ predicta: q volũtas in casu illi⁹ vltimi exẽpli: tali rõni taliq; rõnis dictamini sic errãti se ꝓformãdo bñ faceret: sz solũ q etiã ꝓtradicẽdo male facit ⁊ peccat qd quõ fieri possit iferi⁹ lar⁹ declarabiꝛ. ¶ Concludit igiꝛ finaliter ⁊ simplr ipse b. Tho. post multa hinc inde ꝑ eũ allegata: q oĩs volũtas a rõne siue recta siue errãte discordãs sit i illis seu circa illa q̃ de se ex suoq; genere seu natura indifferentia sunt: siue in his ⁊ circa ea q̃ de se ex suoq; gñe seu natura bona vel mala existunt: sp mala est: et peccat: Et ꝗbus ⁊ ꝑ que satis effectualiter ad ꝑ

mã duaꝝ ꝓncipaliũ q̃stionũ sup̃ formataꝝ ꝑ affirmatiuã rñdere videt: q. s. ꝓscientia errãs obligat. Qd tñ respectu volũtatis a rõne ⁊ ꝓscientia errãte seu erronea discordãtis sic intelligẽduz est: q licet talis volũtas sp de se sit mala ⁊ peccet: nõ ꝓterea tñ vt statim aliq̃liꝛ tactũ ẽ sequiꝛ q quocuncuq; tali rõni ⁊ cõscientie sic errãti cõcordet ipa volũtas bona sit ⁊ bene faciat. Est etiã dare casuz i quo volũtas rõni ⁊ cõscientie errãti seu erronee discordãdo: ⁊ cõtra id qd dictarẽt faciẽdo esset male ⁊ peccaret. Et nihilomin⁹ etiã cum eis cõcordãdo ⁊ faciẽdo qd dictarẽt mala esset ⁊ pcm̃ cõmitteret. Ut puta qñ rõ ⁊ cõscientia vt ẽ in vltimo exẽplo statim sup̃ posito: errãdo dictarẽt aliq̃d qd eẽt ꝓtra deũ eiusq; legez ⁊ ꝑcepta. Discordãdo ꝯo facit ꝓtra dictamẽ rõnis ⁊ ꝓscientie in q̃ ẽ sp: saltẽ interꝑtatiue dei cõtẽpt⁹. Et hic est ꝓprie casus in q̃ cadit ꝑplexitas: ⁊ exinde etiã dũ ad dictã ꝑmã q̃stionẽ sup̃ posita rñdẽdo dr: q conscientia etiã errãs sp obligat: nõ est intelligẽduz: q sp simplr obliget ad faciẽdũ ⁊ subseq̃ndũ illud qd ipsa dictat: sz sub distinctiõe ad faciẽdũ. s. et sequẽdũ illud qd ipsa dictat vel ad se deponẽduz vt clari⁹ inferi⁹ ex dicẽdis patere poterit. ¶ Ꝑro q̃ clari⁹ intelligẽdo: ⁊ qz materia ista frequenter occurrit: nec clare ab oĩbz ꝓut bene expediret intelligiꝛ. vtile visuz ẽ positionẽ circa ꝟ dñi Bona uẽture quã ad dictã ꝑmã q̃stionẽ effectualr: licz sub alqs terminis rñdẽdo potuit hic applicare. Format enim q̃stionẽ sic. Utr teneamur ad omne id qd ꝓscia dictat eẽ necessariũ ad salutẽ. Et sub ꝑdicto ntulo q̃stiõis format etiã tres alias q̃stiones q̃si subalternas: q̃s ꝑ idẽ quasi medũ soluit Et sunt de in effectu. Utr oĩs cõscientia liget. ⁊ vtr liget ad oĩe qd dictat: Utr hõ sit ꝑplexus qñ cõscia sibi vnũ dictat: ⁊ lex dina dictat cõtrariũ: Cui sit magis obtẽpãdũ: vel cõscie dictamini: vel ꝑcepto ꝑtis: cũ sibiꝝ nuicẽ obuiãt ⁊ cõtrariant. ¶ Circa q̃ꝝ q̃truoꝝ q̃stionũ dissolutionem ponit dictamẽ conscientie triplici respectu ad tria genera actuũ ꝓsiderari posse. satis ad ꝓpositũ di ltunctiõis sup̃ posite: licz sub alqs ꝟbis. Et intelligaꝛ vt ponit de dictamie cõscie ꝑ modũ ꝓcceptionis vel ꝓhibitiõis: nõ ꝑ modũ cõsilij siue ꝑsuasionis: qd ꝓpe ẽ dicere: qd intelligẽdũ ẽ de cõscientia formata: ⁊ nõ de solo timore seu scrupulo cõsciẽtie. q̃ꝝ satis sup̃ notata ẽ differẽtia. ¶ Aliquãdo etenim cõscia dictat ea q̃ sunt ꝑm legẽ dei. aliqñ dictat ea q̃ sunt cõtra legẽ dei: aliqñ dictat ea q̃ sunt ꝓter legẽ dei. ¶ Qñ aũt cõscia dictat ea q̃ sunt ꝑm legẽ dei: ipsa simplr ligat ad faciẽduz illud quod ipsa dictat: imo cũ in isto casu bona lam ad ea que sic cõscientia dictat sit per legẽ diuinam ligatꝰ et obligatus: cõscientia q̃ sic illi legi concordat nõ solũ ligat: imo ⁊ ligatũ ostẽdit: ita q in effectu duo ligamina cõcurrũt. Et talis cõ

scientia nullo mō est deponēda seu abiiciēda: immo toto effectu sequēda: ¶ Qñ ꝙ conscia dictat ea q̄ sunt ꝓtra legē dei: ipsa etiā conscia simplr̄ ligat ꝛ obligat. nō q̄dē ad faciēdū qđ ipsa dictat ſz ad deponēdū. Quia cū talis cōscia erronea error repugnāte legi diuine: q̄diu ipsa manet ponit ꝛ tenet hominē extra statū salutis: ꝛ ideo necesse est eā deponere: q; siue tūc bō faciat qđ ipa cōscia dictat siue eꝰ oppositū peccat mortaliter. Faciēdo etēm i isto casu qđ ipa conscia dictat facit cōtra legez dei: qđ clarū est pctm̄ mortale esse. Faciendo ꝙ oppositū illiꝰ qđ ipa cōscia dictat adhuc peccat mortaliter: nō rōne q̄dez opis qđ tūc facit: ſz q; malo mō facit. Facit em̄ in cōtemptū dei: q; licet illud qđ tūc facit de se non displiceat deo: facit tm̄ ac si displiceret deo: cū faciat illō qđ sua cōscia sibi deo displicere dictat. Sic ergo facit qđ deo displicere credit: faciendo aūt qđ deo displicere credit deū cōtemnit: q; deꝰ nō tm̄ attendit q̄d bō faciat: ſz quo animo faciat: ꝛ sic mortaliter peccat. ¶ Et bñ circa tā hic q̄ in supioribꝫ dicta ꝛ tractata aduertat: q̄ q̄tienscūq̄ fit mētio q̄ volūtas a rōne ꝓponente ꝛ dictāte ea q̄ sūt cōtra legem seu p̄ceptū dei discordās: mala est ꝛ peccat: ſtelligat ꝓut ꝛ intelligēdū est: qñ nō clare ꝛ euidenter cognoscat: vtq̄ illa q̄ sic ipsa rō ꝓponit ꝛ dictat: sint ꝓtra legez seu p̄ceptuz dei: imo intelligi debet vbi talia q̄ sic ipa rō ꝓponit ꝛ dictat: creditur esse ꝓtra legē ꝛ p̄ceptū dei. Hā si clare cognosceret q̄ rō būana ꝓponeret ꝛ dictaret aliq̄d contra legē seu p̄ceptū dei: talē rōnē nullꝰ teneret sequi: nec tūc rō eēt totalr̄ errās: ſz ponꝰ q̄si malicio se agēs ꝛ corrupta. Sz qñ rō errās aliq̄d qđ est ꝓtra legē ꝛ p̄ceptū dei ꝓponit ꝛ dictat vt dei p̄ceptū ac siue legi cōformē tūc ē vere errās. Et tunc dictamē talis rōnis ꝓtenere: ē idē qđ dei p̄ceptū ꝓtenere saltē interp̄tatiue: vt satis supꝫ declaratū ē. Itē dū in supioribꝫ fit frequēter mētio de eis q̄ de se ex suoꝝ genere seu natura bona vl̄ mala sūt ꝛ de eis q̄ sub rōne boni ꝛ mali appꝛhēdunt: itel ligat ſp de bonis vel malis ꝓut legē ꝛ p̄ceptum dei. Utputa q; de se vel ex aliq̄ circūſtātia talia sunt vel vt talia appꝛhēdunt. Quia alꝰ nec ꝓtutes nec pctā: ꝛ p ꝓsequēs nec merita nec demerita eēnt. Et sic nō ꝓprie ad materiā pñtē iactarent ꝛ cōgruerēt. ¶ Qñ aūt cōscientia dictat ea q̄ sūt p̄ter legē dei ipsa cōscia ligat ꝛ obligat sed nō simpliciter imo ꝓut q̄d ꝛ sub q̄dā disiūctiōe seu alternatiua. Scōm q̄d enim ligat ꝛ obligat: q; q̄diu manet sub disiunctione seu quadā alternatiua ligat ꝛ obligat: q; ligat ꝛ obligat ad faciendū qđ ipsa dictat: vel ad se deponēdum: ita q̄ homo in isto casu teneat talem conscientiā deponere vel adiplere quod ipsa dictat: Utpote si cōscientia dictat q̄ necessariū est ad salutē leuare festucā de terra: vel nō portare capucīū in ecclesia: oportz vel istā cōscientiā deponere: vel q̄diu manet festucā de terra leuare: aut capucīū in ecclia nō portare. Et ratio hui⁹ est: quia cū talia sunt p̄ter legez dei: nullus ad ea faciēda vel nō faciēda de eoꝝ natura obligat: sed cū circa ea accedit dictamē cōscientie: iam homo ex tali dictamine obligat ad ea faciē da vel nō faciēda cū prius nō obligaret: q; contra dictamē cōscientie facere ē peccatū. Luz igit q̄diu manet tale ꝓscientie dictamē: maneat talis obligatio: oportet eā necessario adimplere alīs esset pctm̄. Qñ ꝙ tale cōscientie dictamē depositū est: tūc sublata ē illa obligatio q̄ ad talia faciēdū vel nō faciēdū obligabat. Et tūc illa talia sūt vt prius de sui natura erāt: ſz indifferētia: ꝛ tūc ea facere vel nō facere silr̄ indifferēs ēt ꝛ sic nō est aliq̄d pctm̄. ¶ Hūc ergo iuxta effectū dictoꝝ ipsi⁹ dñi Bonauēture: p̄dicta ad solutionē ipsarūz q̄tuoꝝ q̄stionū p modū cuiusdā epilogi applicando: respectu ꝓme ꝛ ꝓncipalis q̄stionis patz ex p̄dictis q̄ nō ſp tenemur ad oīa ad id qđ ꝓscientia dictat esse necessariū ad salutē: ꝛ tm̄ q̄diu manz peccam⁹ si nō facim⁹ illud qđ cōscia dictat. Ergo nō tenemur facere illud qđ ipsa dictat. Quia (vt ex premissis patz) illā obligationez alio mō euadere seu tollere possum⁹. ſ. talē cōscientiā deponēdo. ¶ Respectu ꝙ scde q̄stionis patet ex p̄dictis: q̄ oīa cōscientia ligat: ſz nō ſp ligat ad oīa q̄ dictat. In eis em̄ q̄ dictat ꝓter legē vel p̄ter legē ipsa (vt iaz dictū est) ligat ad id qđ dictat: in ꝓmis q̄dē simpliciter: in secūdis ꝙ sub distinctiōe. ſ. ad id qđ dictat: vel ad se deponēdū. In eis ꝙ q̄ dictat cōtra legē dei ipsa ligat: ſz nullo modo ad ea q̄ dictat: sed simpliciter ad deponēdū. ¶ Respectu autem tertie q̄stionis patet ex premissis: q̄ licet homo in casu dicte q̄stionis possit dici ꝓpletus ad tēpus: q̄diu. ſ. talis cōscientia sibi manet: simplr̄ tm̄ loquēdo nō est nec debet dici ꝓpletus: q; pōt imo tenet talē cōscientiā deponere p aliquē modoꝝ infra tactoꝝ. ¶ Respectu ꝙ quarte questionis patet ex p̄missis: q̄ quādo prelatꝰ precipit ea que sunt ꝓter legem dei vl̄ p̄ter legē dei: magis est sibi obediendū q̄s dictamini cōscientie: imo i bis casibus talis cōscia que tali p̄cepto ꝓlati cōtrariat: simpliciter est deponēda: q; iam in bis casibus cōtra p̄ceptū prelati facere esset cōtra legē dei facere. De primis nō est dubiuz cum tūc ꝓter legem dei p̄cipiat. De scōis ꝙ que. ſ. sunt preter legem dei: boc idem patet: q; preceptū prelati iā ea que sic preter legem dei erāt: facit ꝓter legē dei esse. Qñ ꝙ ꝓlatus p̄cipit ea q̄ sunt cōtra legē dei magis ē obediēdū dictamini cōscie q̄s ꝓlato: q̄a in ꝫ casu manifestū est: q̄ ꝓtrariū illiꝰ qđ ꝓlatus p̄cipit. ſ. illud qđ tūc cōscia dictat est ꝓter legē dei Et sic iuxta supꝫ tacta ad illud faciendū sunt q̄si duo ligamina. i. ligamē legis dei: ꝛ ligamē cōscientie. Ex parte ꝙ precepti ꝓlati nullū est in boc

casu ligamẽ: q; simpliciter nõ obligat: quia cõtra legẽ dei p̃cipit. Et intelligat hoc iuxta modi cũ supra tacta de dictamine cõsciẽtie formare: q̃ scz clare & euidẽter cognoscit: vel finaliter in aĩo iudicat & firmat: tale preceptuz p̃lati esse cõtra legem dei: quia si solum esset timor vel scrupul⁹ cõscientie: necesse esset aliter & magis p pri⁹ cõsulere & discutere anteq̃z tale preceptũ p̃lati cõtẽnere. ¶ Tnplex aũt modus cõsciam deponẽdi reperit: ¶ p̃im⁹ est ex seipso p fortẽ. s. & feruẽtẽ meditationẽ & discussionez casus incũbentis ac rationũ circa ipsum occurrentiũ: diligensq; studiũ opinionũ ac sentẽtiaz doctoruz. Et hoc quãdo homo noticiã legis diuine lumenq; sacrne et se ipso habet. ¶ Scõs modus est p discretã & diligentẽ inquisitionẽ & inuestigatiõez a litteratis & peritis ipsius legis diuine. Et marie eis q̃o q̃o peritiores & magis ꝓbate vite: iudicio suo commode reperire poterit. Et interduz iuxta grauedinẽ casus. vehemẽtiãq; motus seu dictaminis ipsius cõscientie pluries ac frequẽter: & hoc quãdo homo de se nescit de dicta sua cõscia casuq; sibi incũbente iudicare: vtputa quia noticã legis diuine nõ habz. In his duobz modis necessaria oĩno ẽ humiliatio spũs: ac q̃dam sui intellect⁹ captiuatio: vt. s. pie velit credere & consentire obedireq; eis q̃ p se legit: vl̃ ab aliq̃ audit Juxta dictum ap̃li. Captiuãtes oẽm intellectũ i obsequz xpi. Hoc est dicere: q̃ libet i credẽdis pl⁹ debet cõsentire fidei q̃ sibi: & i agendis plus credere aliq̃ sibi. ¶ Tert⁹ modus est p cõuersionez mentis & recursuz ad deũ eiusq; cõsiliũ p humilẽ & deuotã ac frequẽtez orationẽ: vbi & quãdo deest cõsiliũ humanuz. Juxta illud sacre scripture. Cum ignoram⁹ quid agere debeam⁹ hoc solum habem⁹ residui: vt oculos nostros dirigam⁹ ad te: q̃uis & hic modus nõ debeat ab aliq̃ duobz p̃cedentibz deesse: imo cum eis cõcurrere. ¶ Qui aũt alio modo vt frequent apud plures cõtigit cõscientiã suaz deponit: magna pericula & plus q̃ plures forsan credãt incurrit. Tũc nõ est p̃o p̃ie cõscie depositõ: sed ꝓtẽptus grauis & superba p̃sumptio. Beat⁹ eñ hõ qui sp est pauidus: i cis
A .s. que ad salutẽ p̃tinẽt. ¶ Ex istis tribz modis cũ nõnullis super⁹ tractatoz p̃nt notari octo ex q̃ bus causari & puenire solet ipsius cõscie error.

¶ P̃imũ est ignorãtia: qñ. s. quis nescit quid sibi eligẽdum vel declinãdũ sit. ¶ Scõm est negligẽtia: cũ quis. s. negligit cõscientiã suã discutere: vl̃ si post discussionem se expedire nesciat: negligit tunc ab aliq̃ querere. ¶ Tertiũ est superbia quãdo. s. quis nõ humiliat intellectũ suũ: vt melioribus & sapiẽtioribus se credere velit. ¶ Quartum est singularitas: quãdo scz homo suũ ꝓpriuz sensum sequens: nõ vult se aliq̃ cõformare: nec seq̃ vias cõmunes bonoz cõtra quod li. numerozũ scribitur. Extrema castroz consumpsit ignis

¶ Quintũ est affectio inordiata: que sepe inclinat conscientiam ad id qõ homo tunc appetit: & sic facit eam a sua rectitudine deuiare. Juxta dictum Senece. Perit oĩe iudiciũ cũ res transierit i affectũ. ¶ Sextũ est pusillanimitas: ꝓpter quaz scz quis freq̃nter timet ea q̃ fm rectũ iudiciũ rõnis timẽda nõ sunt. ¶ Septimũ est ꝓplexitas: qũ scz hõ se inter duo pcã positũ esse credit & vtrunq; declinare q̃n. s. in vnũ incidat iudicat ipossibile. Sed ad vez (vt ex sup̃ tactis satis patz) ꝓplexitas ꝓprie loq̃ndo nihil ẽ simpl̃r sed fm q̃d: tm̃ põt esse aliq̃s ꝓplexus fm. s. cõsciam erroneã: sed istum (vt etiã sup̃ tactũ est) eã deponẽdo põt liberari. ¶ Octauũ est hũilitas cordisq; puritas. Unde Greg. Bonaz mẽtiũ ẽ ibi culpas agnoscere vbi culpa nõ ẽ. ¶ Septẽ p̃ima sunt mala & reph̃ẽsibilia: & error ex eis puenies valde periculosus. Octauũ vero laudabile ẽ: erroreq; ex eo puenies pi⁹ & meritorius: imo nec error ꝓprie dici debz: sz quedã humilis suoz defectuũ sueq; fragilitatis recognitio: dum tm̃ nõ sit nimi⁹. ¶ Respectu scõde duaz q̃stionũ p̃incipaliũ qua. s. queritur.

Utrum cõscientia errãs

seu erronea excuset: q̃ iuxta eundẽ btm̃ Tho. vt de p̃ima questione p̃ncipali in simili dictũ ẽ est idem in effectu q̃ querere: vtrũ voluntas rõni erranti seu erronee cõcordans sit bona: veniunt iuxta intentionẽ ipsi⁹ btĩ Tho. cõsideranda que sequũtur. ¶ P̃imo (vt frequẽter in supioribus dictũ est) bonũ & malũ in moralibz: & magis clare ad ꝓpositũ ceptũ loquẽdo quo ad meritũ et demeritũ: cõsistit in actu inq̃tũ est volũtari⁹: ita q̃ bonitas vel malicia alicui⁹ actus ab ipsa voluntate seu voluntatis imperio dep̃ẽdet: quia si actus esset inuoluntarius nec meritori⁹ nec demeritorius esset. Et hinc est illud sepe allegatuz btĩ Aug. q̃ oĩe pctũ voluntariuz est: adeo q̃ si volũtariũ nõ esset: pctũ nõ esset. ¶ Aduertenduz est insup̃ q̃ quo ad ꝓpositũ p̃ns ignorãtia sub duplici qualitate inuenit. Una ẽ que causat inuoluntariũ. i. que dũ p̃tingit seu occurrit: reddit seu efficit actũ inuolũtariũ: & hoc ꝓprie indirecte: dã scz priuat hoiem a cognitiõe q̃ precrigit ad ꝟ q̃ aliquid voluntariuz eciãtat. Alia est ignorãtia q̃ nõ causat inuolũtariũ. i. que dum cõtingit seu occurrit: nõ ꝓterea actũ inuolũtariũ reddit seu efficit: que inferius magis declarabunt. Ex quibz duobz clare sequit: q̃ illa ignorãtia q̃ dum contigit seu occurrit: reddit seu efficit actũ inuoluntariũm: tollit a tali actu oẽm rationez boni & mali moralis: meritiq; & demeriti. Illa p̃o que dũ occurrit nõ reddit seu efficit actũ inuolũtariuz: dictam rõnem boni & mali: meritiq; & demeriti nõ tollit. Patet ex p̃dictis q̃ (vt iã statim dictuz est)

talis ratio boni ⁊ mali: meritiq; ⁊ demeriti a vo-
B luntate depẽdet. ¶Est preterea ꝑ ꝓdictoꝝ ⁊ aliq̃
rũ subsequẽtiũ intellectu notãduꝫ: ꝙ ignorantia
triplici modo seu sub triplici respectu se põt ad
actũ volũtatiꝫ habere. Uno mõ antecedẽter. Alio
modo cõcomitãter. Et alio modo cõsequenter.
¶Antecedẽter aũt se habet ignorãtia ad actũ vo
luntatis quãdo nõ est volita: seu vt ita dicãt vo
luntaria: ⁊ tñ est causa volẽdi aliquid qõ alꝫ bo
mo nõ vellet. ſ. si talis ignorãtia nõ esset: vꝝputa
quãdo bõ ignorat aliquã circũstãtiã actꝰ quam
scire nõ tenebat: ⁊ ex hoc aliquid agit qõ nõ face
ret si illã circũstãtiaꝫ sciret: vt ponit ipse b. Tho.
exẽpluꝫ de illo qui diligẽtia de hinc ide circũspici
endo adhibita: ignorãs aliquẽ trãsire per viam
ꝓcipit sagittã qua transeuntẽ interficit. In isto eñ
casu ita ignorãtia istius circũstãte. ſ. trãsitꝰ istius
hominis nõ est volita nec volũtaria: qꝛ iste ꝓcipiẽs
sagittã bñ voluisset trãsitũ illiꝰ hois scire: ⁊ tamẽ
ẽ causa volẽdi: qꝛ alꝫ iste bõ nõ voluisset. ſ. ꝓpta
endi illã sagittã: quã alꝫ nõ ꝓcipiẽs. ſ. illã cir
cũstantiã trãsitus illiꝰ hois scivisset. Et ita ꝺ nil
tis aliqs q̃ frequẽtissime occurrũt. Et hec igno
rãtia sic añcedẽs simplr causat inuolũtariũ. i. dñ
cõtingit ⁊ occurrit: actũ inuolũtariuꝫ reddit seu
efficit. ¶Cõcomitãter aũt se habet ignorãtia ad
actũ volũtatis: qñ ẽ de comet qõ agit: qõ si etiaꝫ
sciret nihilominꝰ ageret: ita ꝙ ipsa ignorãtia nõ
inducit ad volẽdũ vt illud fiat: sed solũ cũ tali fa
cto cõcurrit: ita ꝙ simul cõtingit illud eẽ factũ: ⁊
esse ignoratũ. Ut iuxta exẽplũ bti Tho. de illo q̃
querit hostẽ occidere: ⁊ anio suo occidere firma-
uit: cõtingit ꝙ casu vel in nemore vel alꝫ istũ bo
stem sagitta vel lãcea occidit: ſꝫ dñ eũ occidit ere
dit occidere ceruũ. In isto eñ casu ista ignorãtia
ꝙ tũc hostis ille ibi esset: ⁊ ꝙ tũc occidat: cõcurrit
cũ ipso facto. ſ. cũ ipa occisione: ita ꝙ simul cõtin
git illũ hostẽ occidi ⁊ occidi ignorari: nec ipa ig
norãtia ꝙ. ſ. ille hostꝫ tũc ibi eẽt. ĩdurit istũ occiso
rem ad eũ occidẽdũ: qꝛ ita bñ eum occidisset: si ibi
tũc eum esse scivisset sicut occidit qñ ignorabat.
Et talis ignorãtia dñ cõtingit seu occurrit: non
reddit seu efficit actũ inuolũtariũ: qꝛ nõ causat ali
quid qõ sit repugnãs volũtati. i. ꝙ volũtas si
sciret impediret facere qõ tũc facit: vt satis est cõ
siderare in exẽplo statim posito. Sꝫ talis ignorã
tia si bñ aduertat bñ causat seu efficit actũ ꝑ illo
ĩstãti quo fit nõ voluntariũ: sic sꝫ ꝙ ꝓ illo in
stanti quo sic volũtas nõ habeat actualr volitio
nem illũ actũ faciẽdi: vt etiã patet in dicto exem
plo statim posito. Et haꝫ est eñ ꝙ ille ocasor ꝑ il
la horã qua illũ hostẽ sic a casu occidit: nõ habe
at actualr volũtatẽ cũ occidẽdũ: qꝛ tũc ibi eũ esse
ignorabat: imo cernũ ibi eẽ: ⁊ ceruũ occidere cre
debat. Hec sequit ꝙ si talis ignorãtia reddat seu
efficiat actũ nõ volũtariũ: ꝙ ꝓterea eũ reddat in
voluntariũ. Magna etẽ inter ista duo est dĩa.
Reddere etẽ seu efficere actũ nõ volũtariũ: est
facere ꝙ volũtas ꝑ ĩstãti quo ille actꝰ fit: nõ ha
beat actualẽ volitionẽ eũ faciẽdi. Reddere vero
seu efficere actũ inuolũtariũ: ẽ facere ꝙ voluntas
actualẽ seu habitualẽ volitionẽ habeat illũ actũ
nõ ꝓficiẽdi: que valde inter se differũt. Magna
etiã differẽtia ẽ inter nõ velle facere ⁊ velle non
facere. Primũ ꝓdictoꝝ (vt iã tactuꝫ est) bñ causat
seu efficit ignorãtia cõcomitãs: de q̃ nũc agitur.
Sed scõm nõ causat nec efficit. Et rõ ẽ: qꝛ idem
nõ põt eodẽ ĩstanti esse actualiter volitũ ⁊ ignora
tũ: sed bñ põt eodẽ ĩstãti eẽ habitualr seu dispo
sitiue volitũ ⁊ ignoratũ. ¶Cõsequẽter aũt se ha
bet ignorãtia ad volũtatẽ: in q̃tũ ipsa ignorãtia
est volita seu volũtaria. Qõ duobꝰ modis cõtin
gere põt. Uno modo directe. Alio modo indire
cte. Directe qñ actꝰ volũtatis ferꝛ in ipam igno
rantiã: sicut cũ aliqs vult ignorare vt excusatiõꝫ
pcti habeat: vel vt a peccãdo nõ retrahat. Iuxta
illud Job. xxi. Sciẽtiaꝫ viaꝝ tuaꝝ nolumꝰ. Et
hec dicãt ignorãtia affectata. Indirecte ꝙo iterũ
duplr cõtingere põt. Uno mõ cũ aliqs actu non
cõsiderat qõ cõsiderare debꝫ ⁊ põt. Et hec dicãt
ignorãtia male electiõis: vel ex passione aliqua:
vel ex malo habitu ꝓueniẽs. Alio modo cuꝫ ali
quis noticiã quã de aliquibꝰ debꝫret hẽ non ac
rat acquirere: ⁊ ẽm hũc modũ ignorãtia vniuer
salis iuris q̃ quis scire tenet volũtaria ꝺr: quasi
per negligẽtiã ꝓueniẽs. Eũ eñ nõ nisi ꝓter ne
gligentiã habeatur: voluntarie haberi videtur. C
¶Hũc igiꝫ predicta ad ꝓpositꝫ solutiõis ꝑdicte
scõe q̃stionis ꝓncipalis iuxta intẽtionẽ eiusdem
bti Tho. applicãdo. ¶Si rõ vel cõsciẽtia erret
errore volũtario: q̃ scꝫ nõ causat inuolũtariũ: vꝝ
puta qꝛ ꝓuenit ex ignorãtia vel cõcomitãte: que
scꝫ cũ actu cõcurrit: nec ad ipm perficiẽduꝫ indu
citur: vel cõsequẽte q̃ scꝫ volita seu volũtarie est vel
directe ꝓter negligentiam: vꝝputa quia est error
seu ignorãtia circa id quod quis scire tenet: vel
cõsiderare debet ⁊ potest: tũc talis error rationis
vel cõsciẽtie nõ excusat: quin volũtas tali rationi
vel cõsciẽtie sic errãti concordans sit mala. ¶Si
autẽ sit error q̃ causat inuolũtariũ: vꝝputa ex igno
rantia antecedẽte: q̃ ex ignorãtia alicuiꝰ circũstã
tie absq; oĩi negligẽtia causat ꝓueniẽs: tunc
talis error rõnis vel cõsciẽtie: volũtatẽ tali ratio
ni vel cõsciẽtie sic errãti cõcordãtẽ excusat: vt nõ
sit mala: vꝝputa gratia alicuiꝰ exempli. Iuxta eũ
dem bti Tho. si ratio ⁊ cõsciẽtia alicuiꝰ adeo er
rent: ꝙ sibi dictẽt ꝙ possit ad vxorẽ alicuiꝰ acce
dere: volũtas tali rationi ⁊ cõscie sic errãti concor
dans mala ẽ: nec excusat: eo ꝙ error ille ꝓueniat
ignorãtia legis dei: quã scire tenet vel inquirere
Si aũt ratio ⁊ cõsciẽtia ꝑdicti hominis in hoc er
rent: ꝙ aliquã mulierẽ quam loco sue vxoris de

nocte submissam ignorat: credat esse vxorẽ suã: & illa muliere debitũ reposcẽte velit eam cognoscere: excusatur volũtas ei⁹ vt nõ sit mala. Quia error iste et ignorãtia alicui⁹ circũstãtie ꝓuenit: que inuoluntariuz causat: & sic excusat. ¶ Pñt alia multa exẽpla cõcipi: & ad ꝓpositum applicari: immo frequẽter occurrũt casus diuersi in hac materia. ¶ Pro ampliori adhuc taz predictoꝝ ꝯ materie in se declaratiõe: expediens visum est determinationẽ triũ questionũ: quas sup. q. sniaz tractat dñs Petrus de tharantasia ordinis ꝑdicatoruz: olim Innocẽtius papa. v. hic iuxta effectũ dictoꝝ suoꝝ breuiter subnectere. Prima q̃stio ẽ. Utꝝ ignorãtia sit pctñ: Utꝝ ignorãtia excuset pctñ: Que ignorãtia excusat pctñ: ¶ Circa ꝑmã questionẽ notãduz primo ꝙm cũ venit: q cũ culpa sit defectus volũtari⁹ eius rei q̃ debz inesse: ipsa ignorãtia inꝯtum caret voluntario caret culpa: sz inꝯtuz habet de voluntario bz de culpa. Cum insup vt etiã dicit: puta õeꝝ ꝑ habitus cognosci habeãt: vt puta iuxta ꝓposituz ceptũ lo quẽdo: ignorãtia ꝑ sciam: aduertẽdũ venit q triplex ꝯtuz ad materiã pñtẽ spectare videt: reperitur scia. Una ẽ imprinẽtiuz ad salutẽ. Alia vtilũ ad salutẽ. Alia necessariozꝝ ad salutẽ. Imprinentium ad salutẽ: vt scire geometriã vel arismetricam vel hmõi. Utilũ ad salutẽ. vt scire epistolas Pauli Act⁹ apl'oz & hmõi. Necessariozꝝ ad salutẽ: vt scire duodecim articlos fidei. t. ꝑcepta legis vñ. pctã mortalia & hmõi. Et intelligañ hec ꝙm status & grad⁹ ꝑsonaꝝ: q aliq̃d est necessariũ ad salutẽ scire respectu vni⁹ qõ solуz essz vtile respectu alteri⁹. Aliquid etiã ẽ necessariũ vni ad salutẽ scire explicite: qõ sufficeret alteri scire implicite: & sil'r de pluribꝫ. ¶ Respectu quoꝝ per oppositum triplex etiã reperit ignorãtia. s. imprinẽtium ad salutẽ: vtilũ ad salutẽ: & necessariozꝝ ad salutẽ ꝓprima siue sit voluntaria siue inuolũtaria nõ est pctñ. Scõa siue etiã voluntaria fuerit siue inuolũtaria nõ est de se pctñ: licz hõ eam cõtemnẽdo peccare posset. Tertia ꝙ ignorãtia. s. necessariorum ad salutẽ iterũ triplex reperit. Una sz omnino inuolũtaria. Alia oñino volũtaria. Et alia partim voluntaria partim inuolũtaria. Prima ẽ in eis qui scire non pñt: vt sunt infantes: pueri et hmõi: & hec nõ est in culpa & per cõsequens nec peccatũ: sed solũ est quedã pena inꝯtũ. s. ignorãtia scientie carentiã: & sic quandã imperfectionez dicit. Scõa est in eis qui scire possunt: sed nolũt Et sic ignorantiã velle habere videñt & affectare. Et hec ꝓprie nõ dicit pena cũ sit volita: sed est culpa & peccatũ: nõ ratione quidẽ ignorãtie i se. Ignorare etenim de se nullũ est pctñ: sz ratione ꝙuerse voluntatis ignorãdi ea q̃ quis scire tenet: & que sibi necessaria sunt ad salutẽ. Hec cñ malum actum culpe velle solũmodo pctñ est: sz etiã velle malũ pene ordinãtis ad culpã qualis ẽ ignorãtia eoꝝ que sciri debẽt: est pctñ. Tertia ignorãtia ẽ in eis qui scire possunt & bñ vellent: sed scire negligũt. Et hec partim ẽ pena ꝑtim culpa & peccatũ. Pena q̃dem inꝯtũ sz talis ignorãtia que (vt tactũ est) quandã imperfectionẽ dicit: nõ ẽ ꝓprie volita: immo quodãmodo displicẽs. Et culpa ꝙ & pctñ inꝯtũ ex defectu hominis: dum sz negligentia venit: q ipse sciam eoꝝ que scire tenet: et q̃ sibi necessaria sunt ad salutẽ nõ habet cũ habere posset: & sic quodãmodo volũtarie hanc ignorantiã habere videt: nõ quidẽ volũtate efficãte vt in precedẽti: sed volũtate omittẽte: q̃ licet nõ ꝓprie & vere: effectualiter tñ & interꝑtatiue voluntas ẽ. Et ex hiis patet soluno ꝑdicte prime q̃stionis. ¶ Scõa ꝙ ꝑdictarũ triũ questionũ eisdẽ q̃si medijs ꝙm prefatum doctorẽ dissolut. ¶ Presupponit enim primo illud iam sepe supra tactum: q sz omne pctñ inꝯtũ est voluntariũ intantũ ẽ peccatũ. Et quo infert q illud quod diminuit ꝯ voluntario diminuit de peccato. Deinde illã triplicem differentiã ignorãtie in determinatõe q̃stionis ꝑcedentis positã: effectualiter resumit dicẽdo: Q, prima ignorãtia oñino inuolũtaria: q dicit inuincibilis: q vinci nõ põt vt que est ꝑ puras & a natura insensatis: a toto. t. totaliter excusat peccatũ. ¶ Scõa ꝙ ignorãtia. s. oñino volũtaria que dicit ignorãtia affectata nullo mõ excusat pctñ: quia vt per magistz sniaz dicitur. Et si talis ignorãtia excusat inꝯtum ignorãtia est: aggrauat tamẽ inꝯtum est affectata. Unde tantum aggrauat quãtum excusat. Et circa hãc ignorãtiam (quia de ipa frequẽter verbũ occurrit) aduertat: quia nulla ignorãtia de se est simpliciter affectata. Etenim oñes hoies (iuxta phm) naturaliter scire desiderãt: sed est bñ aliq̃ ignorãtia de q accidens affectata: inꝯtuz sz scientia ei opposita credit debere hominẽ mouere seu ĩducere ad aliquid quod ipse nõ vult & qõ sibi displicet. Tertia ꝙ ignorãtia sz partim volũtaria & ꝑtim inuolũtaria: quia sz vt satis supra tactũ est: a volũtate omittẽte: nõ aũt a volũtate efficiẽte seu agẽte procedit: excusat a tãto sed nõ a toto. i. non totaliter excusat pctñ: sed bñ grauitatez pcti diminuit. Ita q peccatũ per talem ignorãtiã ꝓmissum: nõ est de se ita graue sicut esset si talis ignorantia nõ haberet. Et intelligat hoc de ignorantia que per aliquẽ modum dat causam ipsi pctõ. sic sz q si ipsa nõ esset: peccatum illud nõ cõmitteretur: vel nõ eodẽ modo cõmitteretur. Haz est alia quedaz species ignorãtie oñe generaliter peccatum cõcomitãs: de qua nihil ad presens ꝓpositum. ¶ Circa ꝙ terciam & vltimã predictaꝝ triuꝫ questionũ sic distinguẽdo dicit prefatus doctor q dupler est ignorãtia. ¶ Quedam est facti: quedã est iuris. Ignorantia facti dupliꝛ ꝓtingere

potest. Aut scz adhibita diligentia: z hec excusat a toto: quod exponāt vt supra. Et exēplificat de cōcubitu Jacob cū Lya pmogenita filia Labā: quē pcubitū talis ignorātia excusauit. Aut talis ignorātia facti cōtingit nō adhibita debita diligentia: z hec excusat a tāto: sz nō a toto: qō etiaz vt supra exponāt: z exēplificat de facto Lamech dū occidit Layn: cū tñ feram putaret ocadere. Qō factū talis ignorātia nō excusauit a toto: sed bene a tāto. ¶ Ignorātia aūt iuris (vt iā aliqūter in superioribꝫ declaratū ē) sub duplici q̄litate reperit: vna vincibilis: alia inuincibilis. Vincibilē quā scz vt etiā supra expositū ē quis vincere pōt: iteruz dupler reperit. Una affectata: qñ. s. iuxta etiā superi⁹ notata: aliqs ea q̄ iuris sunt q̄ scire tenet et scire pōt: scire nō vult: imo illā eoz ignorātiā q̄dāmō ne a pcō retrahat se habere cōplacet. Et hec ignorātia i nullo se excusat nec scz a toto nec a tanto. Alia dicit simplex: cū. s. iuxta etiā superi⁹ notata aliqs ea q̄ iuris sunt q̄ scire tenet bñ scire vellet: sz cū scire possit negligit. Et hec ignorātia excusat a tāto: sed nō a toto. ¶ Ignorātia ꝓo inuincibilis sub duplici etiā q̄litate reperit. Una innata: alia incidēs. Innata oīno excusat z a tāto z a toto: vt in infantibꝫ z a natura insensatis. Incidens ꝓo iterꝫ dupler est: sm. s. q̄ dupl'r cōtingere pōt. Una nāqꝫ incidit sine culpa. Alia ꝓo incidit et culpa. Prima. s. q̄ sine culpa incidit: vt quādo gratia exēpli homo dando operā rei licite efficit furiosus: z hec qñ totaliter ligat seu impedit rationem seu vsum rationis: excusat a toto: alīs non. De secūda ꝓo incidenti scz et culpa: vt qñ homo prestitit causaz suc ignorātie: dupler est opinio. Una est q̄ ponit q̄ si talis ignorantia rationē seu vsum rationis oīno ligat seu impedit: tūc peccatū qō sequit excusat: Ut gratia exempli. Cum furiosus q̄ per sua culpam incidit in furiaz: et vi illi⁹ furie occidit hominē: talis eñ nō peccat: qa vt animal brutū et solo impetu mouet: z nō ratione. Alia est opinio q̄ ponit q̄ talis ignorātia nō excusat a toto: sed bene a tāto. Unde in casu precedenti talis furiosus vt dicit minus peccat q̄ si furiosus nō esset. peccat tamē. Prima opinio ꝓbabilioꝛ videt. Propter dubiū tamen talibꝫ si sanentur debet sm canones penitentia inūgi. Et hec q̄stum ad naturam seu qualitatem cōsciētie dicta sufficiant.

De natura qualitate et numero circumstantiarū.

Nunc de natura z qualitate z numero circūstantiarū aliqua dicenda veniūt Etem vt superi⁹ tactuz est: ad cognoscendā differentiā nature z qualitatis peccatoz tam mortalis q̄ venialis: nō modicē cōfert huiusmodi circūstantiaz naturā cognoscere diligēter q̄z dum casus occurrūt cōsiderare ac debite attendere. Et hinc est q̄ cōmuniter per doctores tres assignant cause principales: ꝓpter quas huiusmodi circūstantiarū cōsideratio: nō solum ad scientiā moralē: sed valde principal'r ad scientiaz theologicā pertinet: qualis nō dubiū est scientia reguminis instructiōis z directiōis animaz: maxime in foro penitēciali: que vt dicit Brego. i pastorali. Ars est artiū: scientia scientiaz. ¶ Prima causa est: quia hmōi scienna theologica considerare habz actus hnmanos: sm q̄ per eos homo ad beatitudinē: salutē q̄z eternaz ordinat. Omne autē quod ad aliquē finem ordinat: oportet esse illi fini ꝓportionatum. Actus autez humani fini ꝓportionant sm quandā cōmēsurationē que fit per debitas circūstantias: rationabiliter ergo ad predictā scientiā theologicā pertinet ipsaz circūstantiarū consideratio. ¶ Secūda causa est: quia ipsa etiam scientia theologica cōsiderare hz actus humanos: sm q̄ inuenit in eis bonū z malum: melius z pcius. Hec autem in ipsis actibus humanis frequentissime et circūstantiꝫ reperiūtur. Sm q̄ ipse circūstantie vt infra declarabitur diuersificātur: rationabilit ergo ipsarū circūstantiarum cōsideratio ad huiusmodi theologicā scientiam pertinere dicit z pertinet. ¶ Tertia causa ē: quia ipsa etiā scientia theologica cōsiderat actus humanos sm q̄ sunt meritoꝛij vel demeritoꝛij: quod quidē cōuenit actibus humanis: ad quod requirit q̄ sint voluntarij. Actus autē humani frequentissime iudicari habēt volūtarij vel inuoluntarij sm cognitionē vel ignorantiā circūstantiarū. Rationabilit igitur circūstantiarū cognitio ad huiusmodi scientiā theologicaz pertinere dicatur z pertinet. ¶ Ad declarationē igitur materie particulari⁹ descendēdo: circūstanna sic describitur: q̄ est accidens actus hnmani. Et intelligatur ista descriptio nō de accidēti quod inest rei vt sua qualitas: sicut album dicit accidēs rei albe: sed intelligat accidens quasi cū alio simul in eodem subiecto cōcurrens z existens: extra tamen substantiā ipsius cū quo sic concurrit z existit. Sic eñ circūstantia dicitur accidens actus humani: quia cuz actu humano simul in eodem subiecto cōcurrit z existere potest. Est tamen extra substantiā ipsius actus humani: nec ē de ei⁹ substantia. Quod satis nomen de se importat et cōnotat. Dicitur eñ circūstantia: quasi circū aliquid stans. ¶ Circūstantie autē sm quas vt supra tactuz est: actus huiusmodi iudicari habent boni vel mali: meliores vel peiores: meritoꝛij vel demeritoꝛij cē. z per consequens ad beatitudinē salutem q̄z eternam ordinati assignantur a Tullio in sua retborica septem: que scz continentur in isto versu. Quis: quid: vbi: quibus auxi-

lijs: cur quō: quādo. Etē iuxta q̄ ipse Tullius dicit: In actibus humanis ad eoꝝ bonitatem seu malitiā debite dinoscendā p̄dicta ꝓsiderāda veniunt. s. q̄s est q̄ fecerit: quid est qō fecerit: vbi fecerit: quibus auxilijs: instrumētis vel medijs fecerit: quare fecerit: quō fecerit: quādo fecerit. ꝓbus autē in. ij. ethicoꝝ addit octauā circūstantiā: scz circa quid. Sed Tullius eā sub illa circūstantia quid: cōp̄rehēdit. Hic tamē ipsaꝝ circūstantiaꝝ fiet declaratio ꝑ numerū et positiōz ꝓbi. ¶ Numerus autē seu sufficiētia istarū circūstantiaruꝝ sic sumi potest. Circūstantia eñ: vt iam dictū est dicit quasi extra substantiā actus existēs: sed tamen ipm actū aliquo modo attingēs. Triplici aūt modo seu respectu pōt circūstātia actū ipm humanū attingere. Uno modo inq̄ntū attingit ipm actū in se. Secūdo mō inq̄ntū attingit causam ipsius actus. Tertio modo inq̄ntum attingit effectū ipsius act⁹. Respectu primi modi dupliciter pōt ipsa circūstātia ipm actū in se attingere: vel ꝑ modū. s. cuiusdā mēsure seu cōmēsuratiōis: et sic erūt circūstantie respicientes seu cōcernentes locū et tēpus: que denotant per hec verba in p̄dicto versu posita: scz vbi et q̄n: vel per modū q̄litatis ipsius actus: et sic erit circūstantia respiciens seu cōcernēs modū agēdi: quo scz actus ipse factus est: q̄ denotat per hoc verbū quō. Respectu ꝓ secūdi modi. s. respectu cause ipsius actus cū omniū actuū et effectuū hūanoꝝ quattuoꝝ sunt cause principales: scz efficiēs: materialis: formalis et finalis: quadruplex circa istas q̄ttuoꝝ causas accipit seu occurrit differentia seu qualitas circūstantiarū. Circa eñ causam efficiētē alīs accipit seu occurrit circūstātia ipsius agētis que denotat per hoc verbū quis. Circa causam materialem accipit seu occurrit circūstantia circa obiectū: que denotat per hoc verbū q̄d addit ꝓbus scz circa quid. Circa causam formalē accipitur seu occurrit circūstātia circa causam coagentez seu coopantē seu cōcurrentē: que denotat per ꝫ verbū quibus auxilijs. Et intellige vt iam tactum est: vel instrumētis et̄. vl' hmōi que faciūt ad formam actus. Circa causam finalē accipit seu occurrit circūstantia circa p̄positū et intentionez agentis: que denotatur per hoc verbū cur id est ꝓpter quid: qua de causa et̄. Respectu ꝓ tertij modi: scz respectu effectus ipius actus: accipitur seu occurrit circūstantia circa illud quod ex tali actu contigit et secutū est: que denotatur per hoc verbū quid. ¶ Hec igit sunt circūstātie ex q̄bus (vt pluries tactū est) act⁹ humani quo ad bonitatem vel malitiā: meritū vel demeritū et̄. indicari habent: nec plures reperiunt quin ad aliquā premissarū sint reducibiles. ¶ Et ad maiorem instructionē mediocriū et simplicium: quibus vt superius tactū est: non tanta scientia vel librorū facultas suppetit: expediens iudicatum est de p̄dictis circūstantijs aliqualiter exemplificari: vt exinde in filia facili⁹ manuduci possint et seruando ordinē versus supra positi. ¶ Respectu igitur primi verbi: scz quis: certum est q̄ ceteris alijs paribus grauius peccat sacerdos q̄ simplex clericus: et grauius clericus q̄ simplex laicus: et grauius vir q̄ femina. ¶ Respectu secūdi: scz quid certū est q̄ ceteris alijs paribus: homicidiū est grauius peccatū q̄ furtum: et adulterium q̄ simplex fornicatio. ¶ Respectu tertij: scz vbi certū ē q̄ ceteris alijs paribus: furtū vel percussio: vel fornicatio que fieret in eccl̄ia vl' alio loco sacro: est grauiꝰ peccatū q̄ si fieret extra ecclesiam: et in loco non sacro. ¶ Respectu quarti. s. quibus auxilijs instrumētis vel medijs et̄. certum est q̄ domū ad p̄dandū intrare per falsaz clauem vel serā aperire per instrumēta subtilia: vel per subordinationē famuli aut ancille: ceteris alijs paribus est grauius peccatū q̄ a casu inuē tam apertā: vel per foramē muri non obstructū intrare. ¶ Respectu quinti: scz cur seu ꝓpter q̄d: certū est q̄ latitare in nemore vel alio loco suspecto: seu conducere societatē aliquā intentiōe alī quem vel aliquos occidēdi: ceteris alijs paribus est grauius peccatū q̄ p̄dicta facere intentiōe sola deprædandi. ¶. ¶ Respectu sexti scz quō: certum est q̄ ceteris alijs paribus: grauius est peccatū hominē ex ꝓposito deliberato et per insidias q̄ subito motu: subitoq̄ i cursu occidere. Et grauius ceteris alijs paribus veneno in conuiuio q̄ gladio aperte inuadendo occidere. ¶ Respectu septimi: scz quādo certū est q̄ domū p depredēdo de nocte intrare ceteris alijs paribus: est grauius peccatū q̄ de die intrare. Et fornicari die sancto pasce vel alio solēni ceteris alijs paribus: grauius est peccatū q̄ die non solēni. ¶ Respectu ꝓ octauc circūstantie per philosophum additē: scz circa quid: certū est q̄ machinameta et deceptiōes tendere et parare ad inducendā mulierē religiosam vl' vxoratā in fornicationem: ceteris alijs paribus est grauius peccatum q̄ machinari ad inducendā vnā aliā oīno solutā: sic de silibus. ¶ Addunt aliqui vltra oēs p̄dictas circūstantias vnā aliā scz Quotiens. Circa quā dupliciter dici potest. Uno modo q̄ cum iuxta primū triū modoꝝ actū humanum attingendi supra tactoꝝ ipsa circūstantia quotiens videat actū in se attingere per modū cuiusdam cōmēsuratiōis tēporis pōt rationabiliter intelligi et cōp̄rehēdi sub illa circūstantia quādo. Hec eñ debite et sufficiēter potest siue in cōfessione siue alīs quātitas seu grauitas peccati p illam circūstātiā quādo: pquiri et haberi: vtputa scz quo tēpore: qua die: qua hora et̄. peccatū factū sit. Quinctā effectualit dicti pcti q̄ntitas et

granitas per dictā circūstantiā ḡtiens ꝓgrak ⁊ habeat: vt gratia exēplu: Cōtingere pōt imo frequēter cōmittit ꝙ homo pluries idem peccatū: vtputa fornicationē vel furtū cōmittat: vna vice tēpore quadragesimali ⁊ die solēni. Et alia vice alio tpe: ⁊ die non solēni: ⁊ sic de silibo valde quotidianis. Si igit debite ⁊ sufficiēter ab isto perquirak ⁊ sciak quādo tale peccatū cōmiserit: satis etiā sciet quoties ipse cōmiserit. Alio modo dicitur ꝙ ꝓprie ista circūstantia quoties: non est nec dicit circūstātia: q: ꝓprie nec actū i se: nec cām ipi⁹ act⁹ nec effectū ipi⁹ act⁹ respicit: imo nec peccatū in se ḡḡ mō aggranat: sed solū ⁊ ꝓprie quā dā reiteratione peccati pluralitatē peccatorū dicit: vt clare apparere pōt p exēplū: qó de ipsa in pta similitudinē p̄cedentiū circūstantiarū poni pōt. Certuz est em̄ ꝙ ceteris alijs paribus: grauiꝰ est peccatū ter aut qnater mulierē de fornicatiōe vel adulterio sollicitare ḡ semel. Et grauiꝰ ter aut quater insidias ad aliquē occidendū tendere ⁊ parare ḡ semel. Sed ꝓprie ista nō vnū ⁊ idē peccatū sunt: imo plura ⁊ ꝓprie quedā reiteratio peccatoꝝ. Notāter autē in p̄missis exemplificationib⁹ addita sunt illa verba. Ceteris alijs paribus. Nam circa casus p̄missos ⁊ silēs possent etiā assi circūstātie cōtingere seu occurrere: que de se aliter qualitatē ⁊ graudinē peccatoꝝ p̄dicto: rū disponerēt ⁊ causarēt. Nam (qó bene aduertendū est (et cōcursu pluriū circūstantiaꝝ circa aliquē actū: pōt maior eius bonitas vel malicia: maiusq; meritū vel demeritū causari. Per p̄dictas etiā exēplificationes poterit faciliter discretus ⁊ intelligēs de casib⁹ qui sibi vel in ꝓpria persona vel in ꝑsonis alioꝝ: vtputa in cōfessione aut alīs cōtingere possunt: dyudicare ⁊ discernere. Nam vt sepe in supioribus tactū est: p hoc q; etiā clarius dādo intelligi hic de ipsaꝝ natura ⁊ qualitate circūstantiarū principaliter actū est. Et cōcursu alicui⁹ aut aliquarū circūstantiarū act⁹: qui alīs de se et suoq; genere seu natura nō esset nisi veniale peccatū: imo forsan actus meritorius efficit peccatū mortale: vt pluries exemplificatū est de verbo ocioso: occasioneq; seu p̄uocatione risus: ⁊ de datione elemosyne que de se et suoq; genere est actus meritorius. Quib⁹ si addak ⁊ cōcurrat circūstantia illa respectu cause finalis seu intentionis actus: de qua supra sup illo ꝓbo Cur. Vtputa ꝙ fiant ad ꝓuocādū seu inducendū mulierē in fornicationē: efficiuntur peccata mortalia. Et silr de alijs iuxta suū genꝰ ⁊ naturā. Et hec quo ad naturā: qualitatē ⁊ numerū circūstātiaꝝ: ḡtum huic tractatui ꝓgruere iudicatū est: dicta sufficiant.

De diuersis nominibus peccati actualis ⁊ venialis.

Uo ꝓo ad diuersitatē noīm q̄ pcō actuali veniali ꝑ nōnullos ꝑm diuersas ci⁹ ꝓprietates: operatiōes ⁊ effect⁹ attribui solent: est aduertēdū ꝙ sicut in supioribus vbi ō ipo pcō veniali agi incepit: dictū est: diffinitionē bti Aug. q̄ pcō actuali mortali (sup vbi etiā de ipo pcō mortali tractatū est: ex eo ꝙ i ipso est p̄fecta rō pcti) attribuit: solere ꝑ aliquos pcō in generali ⁊ tanq; generi attribui: ⁊ sic qōdāmō ꝑm tū magꝭ ⁊ minꝰ posse ipo pcō veniali ꝓpetere ⁊ cōuenire: ita de noib⁹ nominūq; diuersitate dici p̄t ꝙ. Cum supioribus pcō mortali in se plura ⁊ diuersa noia attributa sunt: q̄ bñ cōiter pcō in generali ⁊ tanq; generi attribui solēt: ⁊ sic quodāmō ꝑm tū magꝭ ⁊ minꝰ possent etiā ipsi pcō venialī attribui ⁊ ꝓuenire. Ideo ad clariꝰ semp naturam ⁊ qualitatē pcti venialis cognoscēdū: recitabuntur h̄ aliq; noia ipi pcō veniali attribui solita. In quoz aliq⁹ (cū ipso pcō mortali conueniat) intelligank ꝑ prius ⁊ ꝓncipaliꝰ ipso pcō mortali cōpetere: cuz in eo vt tactū est: p̄fecta rō pcti ꝓsistat: ⁊ secūdario ac minꝰ ꝓncipaliter: imo per quādā largā acceptionē ipsi pcō venialī: cū ꝑm btm Tho. nō cōsistat in eo p̄fecta rō pcti: imo solum q̄dā imp̄fecta. ¶ Pōt igit primo pcm̄ veniale noiari: ⁊ interdū ab aliq; noiak macula: ⁊ ꝙ quia maculat animā. Qó q̄dē iuxta btm Thom intelligak nō ꝓprie loquēdo: sed solū ꝑm q̄d: inq; tum scz pcm̄ veniale impedit nitorem qui est et actibus virtutū. Quia nō diminuit nitorē habitualē nec em̄ habitū charitatis ⁊ aliarū virtutū diminuere habz: sicut facit pcm̄ mortale. ¶ Potest etiā noiari reat⁹ ex eo ꝙ ad penā obligat: sed hoc etiā (vt iam statim tactū est) intelligak largo modo ⁊ quasi improprie: q: ad penā eternā ꝑpetuā se non obligat: vt facit pcm̄ mortale: scz solū sub disiunctione. Vel. s. ad penā eternā: vel ad penā purgatoriā: vel ad penā p̄sentialiter sanctificatoriā. Quod capitulo immediate sequēti: vbi de dicti peccati venialis effectibus agef: latius declarabitur. ¶ Potest etiā nominari p̄uaricatio: inq; tū scz mandatū dei respicit qó transgrediēdo p̄uaricatur. Sed similiter vt prius intelligak largo modo ⁊ quasi improprie: quoniā peccatū veniale nō facit directe cōtra legē dei ⁊ mandatū: sed bene p̄ter: vt late in supioribus expositū est. ¶ Potest etiā nominari peccatū ꝑ se ⁊ de facto nominatur: inq; tum scz est ꝓuersio ad bonū cōmutabile: sed vt etiā tactū est: hoc largo modo ⁊ minꝰ ꝓncipaliter. Quia illa cōuersio ad bonū cōmutabile nō est cū totali ⁊ habituali auersiōe a bono incōmutabili: sicut est in pcō mortali. Nazꝰ in isto peccato veniali neq; plus neq; tantū diligitur ipsuz bonū cōmutabile: ad qó sic fit ꝓuersio sicut bonū incōmutabile a quo fit auersio: vt bene: ample ⁊ pluries i supioribus declaratū est.

¶ Potest etiã notari nefas: inq̃tum scz est illiciti pſone ꝓpetrãti. Sed (vt frequẽter dictũ est) hoc etiã est largo modo sumendo ⁊ quodãmodo impꝛie. ¶ Plura alia pñt ipso peccato veniali ſm diuersas eius opatiões ⁊ effectus noia attribui interdũ etiã ꝑ aliq̃s attribuũtur: sz supꝛa dicta sat; sit tetigisse ⁊ declarasse. Sunt eñ ea q̃ magis ꝓpie sibi ꝙuenire vident ⁊ cõmuni⁹ assignãtur. ¶ Peccata venialia intelligi per lignũ: fenũ ⁊ stipulã aliq̃ volũt: inter quos sepe pfatus beatus Thom̃. sup illo qó. i. ad Coꝛ. iij. dicit apl's. Q; aliq̃ sup fundamentũ spũale edificãt aurũ: argentũ: lapides pciosos. Aliq̃ ꝙo superedificãt lignũ: fenũ ⁊ stipulã. Et q̃ ille q̃ sup fundamentum spũale sic lignũ: fenũ ⁊ stipulã edificat: salu⁹ erit: sic tñ quasi per ignẽ: id est patiet penã: sz nõ eternã: intelligi ꝑ ista tria vltima volũt peccata venialia. Qó tamẽ ſm eundẽ doctoꝛẽ ꝓpie intelligi habet de ipsis peccatis venialibꝫ que admiscent se pcurãtibus terrena. Nam aliq̃ interdũ peccata venialia se viris spũalibꝫ admiscẽt: sed quia leuissima sunt: nõ purgant per ignem: sed frequẽtissime per ipm feruoꝛẽ charitatis. Talia igit peccata venialia: se terrena pcurãtibus admiscẽta: ideo per lignũ: fenũ ⁊ stipulã significantur: q: sicut ꝓdicta tria in domo congregantur: nec tamẽ ad subsistãtiã edificij pertinẽt: imo cõburi possunt: edificio nihilomin⁹ integro remanente: ita etiã peccata venialia multiplicari in hoĩe possunt: manẽte spũali edificio. Et tunc ꝑ illis patit ignẽ: vl' sz tẽporalis tribulationis in hac vita: vel purgatoꝛij: si ipsis nõdũ purgatis decedat: sed tamẽ salutẽ ꝓsequet eternã. ¶ Dicuntur autẽ huiõi peccata venialia superedificari spũali fundamẽto: non quasi directe sup ipm: eteñ sup bonũ et spũale: malũ ꝓpie edificari nõ potest: sed supꝛa: id est iuxta: sicut in sili ibi in ꝓ̃. dicit. Super flumina babylonis cẽ. id est iuxta flumina babylonis. Notãter etiã ⁊ bene ad ꝓpositum aliquoꝛũ infra tangendoꝛ dicunt huiõi venialia peccata: sic ꝑ lignũ: fenũ ⁊ stipulã significata spũali edificio superedificari. Nã nisi spirituali edificio superedificata essent: homo talia habens nõ esset salu⁹ sic quasi per ignẽ. Cũ cuz peccato mortali ⁊ veniali simul decedẽs: habet quidẽ lignũ: fenũ ⁊ stipulã: sed nõ habet spirituali fundamẽto superedificata. Et ideo talis nõ erit saluus sic quasi per ignez: q: simpliciter salu⁹ nõ erit. ¶ Et ipoꝛtãt tria ꝓdicta tres modos seu tres gradus adherẽtie ⁊ grauitatis ipsoꝛ peccatoꝛũ venialiũ: tresq̃ modos seu grad⁹ purgationis eoꝛũ: ꝓpter qó generaliter oĩa peccata venialia cõplectunt ⁊ cõcernũt: quia nullus est qó non sit alterius ꝓdictoꝛũ triũ modoꝛũ seu graduũ adherẽtie ⁊ granitatis. Et q̃ nõ per aliquẽ dictoꝛ triũ modoꝛũ seu graduũ purgatõis etiã purget. Lignũ eteñ qó respectu ꝰtoꝛ triũ diuturnus in igne manet: significat maioꝛa. Stipula q̃ citissime cõburit minima. Et fenũ qó inter ista duo se q̃si mediocriter bz: significat mediocria.

De diuersis effectibus peccati actualis venialis.

Lures possent peccati venialis effectus enumerari: ꝓout plures existũt: ⁊ quibꝫ tamẽ per doctoꝛes cõmuni⁹ assignant q̃ sequunt. ¶ Unus quidẽ: quia ad penã obligat. Non autẽ vt statim supꝛa tactũ est: q̃ ad aliquã triũ penarũ ꝓ peccatis affligi solitarũ: scz eterne vel purgatorie: vel in pñti seculo satisfactorie pcise ⁊ determinate obliget: sed bene sub disiunctione ad alterã scz earũ. Nã de peccato veniali bicid est in hoc seculo: vel satisfactiõe h̃ nõ facta: in purgatorio: si cum eo peccatũ mortale non existat: vel in inferno: si cum eo etiã peccatũ mortale existat: satisfieri oporter. Et si h̃ in foꝛo scz ecclesie pñtis homo satisfaciat: leuiter satisfaciet. Si ꝙo in foꝛo purgatoꝛij satisfacere expectet: grauiter valde puniet ⁊ satisfaciet. Si ꝙo in foꝛo inferni eũ satisfacere oporteat: ꝑ ipso etiã veniali grauissime puniet: q: eternaliter. Si tamen vt tactũ est: mortale cum ipso veniali existat id est q̃ homo cum ambobꝫ decesserit. Et ad ꝓpositũ ista ꝰtoꝛ triũ punitionũ seu satisfactionũ dari solet exemplũ de mẽsura vini: que in vno foꝛsan loco valebit solidũ vnũ: si ꝓgrediat vlteꝛius: reperiet valere solidos duos: si ꝙo adhuc vlterius fiat ꝓgressus: reperiet valere solidos tres. Pena tamẽ in inferno ꝓ veniali illata: incõparabiliter minoꝛ est q̃ ibidem ꝓ mortali illata. Unde dici solet q̃ pena in inferno ꝓ mortali illata est sicut soliditas. Illata ꝙo ibidẽ ꝓ veniali est sicut superficies. In purgatorio autẽ ꝓ veniali illata est sicut linea. In pñti ꝙo seculo ꝓ veniali illata est sicut punctus. Cũ sicut ista quattuoꝛ sunt ad inuicem impꝛoportionabilia: ita inter quattuoꝛ penas sup̃ positas impꝛopoꝛtionabilis est differẽtia. ¶ Secũdus effect⁹ peccati venialis est q̃ animã maculat. Qó sic (iuxta qó statim sup̃ tractauim⁹) intelligat: q̃ scz nitoꝛem illã aĩe q̃ et actibꝫ charitatis ⁊ virtutũ nascitur seu ꝓcedit: respectu illi⁹ in q̃ incidit: impedit. Et sic ꝑ indirectũ: maculã quãdã in aĩa inducit. Prout (iuxta aliq̃s doctoꝛes) põt exẽplũ poni de imagine picta: que aliq̃n denigrari põt intantũ vt nll'o mõ videri possit. Aliq̃n ꝙo sic solũ obscuratur: vt videri q̃dẽ possit: sed nõ plene discerni. Propter quã silitudinẽ dic̃ brũs Greg. q̃ peccm̃ veniale obscurat: mortale ꝙo obtenebrat. Respectu aũt istius macule: dici solet q̃ in saluãdis oẽ peccm̃ veniale in pñti vita a gr̃a finali. i. q̃ in finẽ habebit (alꝫ saluãdi non essent) delet; ⁊ ꝫ ſm alios

quos ꝯtum ad culpā:sed nō ꝯtum ad penam: immo pena illa in purgatorio soluet.¶Dicet autem grana finalis.s.que in morte habet:peccatum venuale in ipa dissolutōe aie ꝛ corporis:quis etiā forsan non sit ad illud motus cōtritōis pro tunc directus:ꝛ hoc ex virtute cōplectionis ꝛ sui status. Et ꝟm hoc intelligit verbū Aug.q dicit:ꝙ in purgatorio pōt esse absolutio a pena ꝛ non a culpa:qō etiā sīr ab aliq̄to doctorū dicta solitū est. Sed modo cōmuniter tenet cū peccatū venuale abbinc deferat a multis:qō etiam ꝯtum ad culpam in purgatorio purgari possit. Unde exponēdo illud qō dīs de q̄busdā pctis dixit:ꝙ nō remittunt nec hic nec in futuro:dicit B:eg.ꝙ venialia dimittent in futuro. Qō si intelligat ꝙ remittent ꝯtū ad penaz:tūc expositio sua in effectu nulla esset. Nā etiā mortalia ꝯtū ad penā q̄ pro eis soluta nō est:ibidē purgātur. Ideo clarū est ꝙ B rego.intelligere voluit ꝙ venialia i purgatorio quo etiā ad culpā purgent.

A ¶Tertius effect? peccati venialis est:ꝙ feruorē charitatis minuit:sicut videt de aqua in ignem iecta:ꝙ licet ignē nō extinguat: feruorē tñ illi? minuit ꝛ tēperat.¶Quart? effectus pcti venial' est ꝙ potētias aie in bonis laxat:sicut p exēpluz q̄n imponit on? sup equū:efficit ꝛ reddit min? promptus ꝛ expeditus ad ambulandū.¶Quintus effect? peccati venialis est ꝙ retardat a gloria. Nam cū homo decedit:ꝛ posset si in eo non essent venialia:statim ad celū euolare post mortem:ꝓpter ipa venialia coget ad tēpus in purgatorio expectare. Nunq̄ em facies dei ab aliquo videbit:donec soluat minimū etiā peccatorū venialiū quadrantē. Oportet em̄ quēlibet ita mundum ante introitū paradisi esse:sicut fuit in innocentia baptismali.¶Sextus effectus peccati venialis est:ꝙ bona glorie celestis diminuit. Non quidē illa q̄ iam debent:ꝛ q̄ iam homo ibi habz per meritū reposita:sed illa que deberent si venialia nō fierēt. Nā illo medio tēpore quo peccata venialia fiūt:possent aliqua bona fieri:que cū nō fiant:de tāto ipa gloria censet:effectu aliter ꝙ est diminuta. Propter etiā illoꝝ venialiū perpetrationē oportet opera quedā bona ad solutionem ꝛ purgationē hmōi venialiū facere ꝛ ꝙuertere:per q̄ valde accrescere potuisset ꝛ accrescere debuisset cumulus premij eterni.¶Septim? effectus peccati venialis est: qz venialia sepe sunt occasio mortaliū peccatoꝝ. Et hoc inter alios quattuor modos:qui in supioribz (vbi de septez peccatis mortalibz tractari incepit) late expositi sunt: vbi mōstratū est:ꝙ actus qui de se ex suiꝙ natura est solū de genere peccati venialis:potest vel ex conscientie remorsu:vel ex cōplacētia:vl' ex procliuitate:vel ex progressu peccatū mortale effici.¶Hoc autē etiā singulariter aduertēdū est: ꝙ sicut ad remissionē peccati mortalis exigit de sertio actus peccādi cum volūtate: firmoꝙ ꝓposito in posterū abstinendi:sic siliter peccatū venuale in p̄senti vita non dimittit nisi etiā actu ꝛ ꝓposito deserat.¶Et hec quo ad totalē materiaz nature:qualitatis ꝛ effectus peccati actualis venalis:ac circa eā occurrentiū:ꝙtum būc p̄sentē ſtius libelli octauū tractatū concernere iudicatum est:dicta sufficiant.

De secunda et vltima diuisione peccati in genere seu tanꝙ generis que sumit ꝟm ipsi? peccati causam materiale.

Q

Expeditis his q̄ respectu prime diuisiōis
e peccati in genere seu tāꝙ generis: q̄ scz ꝟm quandā peccati qualitatē ꝛ quantitatem sumebat:ꝛ sumpta est dicēda occurrebāt. Nunc de secūda ꝛ quo ad būc tractatū vltima ipsi? peccati etiā in genere seu tanꝙ generis diuisione:q̄ scz ꝟm ipsius peccati causam materialem sumit:aliqua etiā dicēda venīūt. Hec ꝫ accipienda venit ipsa causa materialis ꝓprie:vt in rebus corporalibz seu materialibz fieri posset:ſz solū per quandā similitudinē:vt hic causa materialis dicatur illud in quo sit seu causatur ipsum peccatum.

Prosecutio et declaratio ipsius diuisiōis.

Iusio igit est ista:ꝙ peccatorū alia sunt
d cordis:alia oris:alia operis:vel ꝟm alios:aliqua sunt cogitatiōis:aliqua locutionis:aliqua operationis.

De peccatis cordis seu cogitationis.

Peccata cogitatiōis seu cordis sunt hec:
p Cogitatio: delectatio: ꝓsensus desideriū mali:volūtas puersa:infidelitas:superstitio:indeuotio:pūptio:desperatio:timor male humiliās:amor male accēdēs:prudētia carnis:suspitio:inuidia:ira:odiū:timor seruil:exultatio in aduersis ꝓprie:dolor de ei? ꝓspis:ꝓtēpt? pauperū:ꝓtēpt? pcōz:ꝓsonaꝝ acceptio:pfidia:affect? carnal' parētū:inepta leticia:seculi tristicia: ipatientia:auaricia:sollicitudo tpaliū:superbia:pplexitas:obstinatio:malicia:tediū boni:acedia:inconstantia:pnīa pnīe:dolor ꝙ ampli? nō ē male factū:hypocrisis:amor inordinat? placēdi:timor displicēdi:ꝓcūdia de bono ope: amor ꝓpri? :sensus singularis:ambitio dignitatū:vana gl̄ia de bonis nature vl' fortune vl' grē:ꝓcūdia de paupibz amicis:ꝓtēpt? āmonitionū:īmiscōia.

De peccatis oris seu locutionis.

Peccata oris seu locutionis sunt hec: Ere
p bra iuratio: periurium: blasphemia: nomē
dñi irreuerēter assumere: veritatē impu-
gnare: deū de aura iudicare: cōtra deū murmu-
rare: irreuerēter horas dicere: detractio: adula-
tio: mendaciū: vituperiū: maledictio: infamatio:
cōtētio: cōminatio: impugnatio veritatis agnite
impugnatio charitatis fraterne: seminatio discor-
die: pditio: falsum testimoniū: mala consilia: de-
risio: cōtradictio obedientie: inuertere facta bona
in ecclesijs placitare: ad irā hominē prouocare re
phendere in alio qđ ipse facit: vaniloquiū: mul
tiloquiū: stultiloquiū: verba ociosa vl superflua
vel curiosa proferre: iactātia: phoz politio: pec-
catoꝝ defensio: damno: risus: cachinnus: turpi
loquiū: lenocinijs: cātilenas seculares cātare: in
cātu diuino magis studere vocē frangere q̄s de
nocte psallere: murmurare: verba secularia pfe-
re: in iniusta causa aduocare: malū cōmendare.

De peccatis operis seu operationis.

Peccata aūt operis seu operationis sunt
p hec: Bula: luxuria: ebrietas: sacrilegiū:
simonia: sortilegia: violatio diez solēniū
indigne cōicare: votoꝝ fractio: apostasia: dissolu-
tio in officio diuino: scādalizare sub exemplo
malo: primū corrūpere: ledere boiem: vl in rebꝫ
vel in psona vel in fama: furtū: rapina: vsura: de
ceptio: ludus: vēditio iusticie: exactōes indebite
ac telonea iniusta: auscultare mala: ioculatoribꝫ
dare: necessaria sibi subtrahere: superflua sumere:
vltra vires ꝺppiā aggredi: cōsuetudo peccādi:
recidiuatio: simulatio: tenere officiū ad qđ non
sufficiat: vel qđ sine peccato non agit: chorizare:
nouitates inuenire: maioribꝫ rebellare: minores
opprimere: declinātre visu: auditu: olfactu: tactu:
gustu: luctā: osculis: muneribꝫ: nuptijs: mādatis:
scripturis: circūstātias aggrauātes admittere:
que sunt tēpus: locus: modus: numerus: perso
na: mora: scientia: etas: seipsum ad peccandū co
gere seu inducere.

De peccatis omissionis.

Peccata omissiōis (que etiā vt faciliter de
p bite considerāti apparere pōt: ad tria re-
spectu quoꝝ pcedēs diuisio sumit: vel. s.
ad cor seu cogitationē: vel os seu locutionē: vel
opus seu opationē pertinēt) sunt hec. ¶ De deo
nō cogitare: ipm nō timere vel non amare: gra-
tias sibi de beneficijs nō agere: opera q̄ fiūt ad
ipm nō referre: de peccatis sicut deberet nō do-
lere: ad gratiā recipiēdā nō se pparare: grā ac-
cepta non vtī: nec eā cōseruare: ad inspirationes
diuinā nō se cōuertere: volūtatē suā volūtāti di
uine nō cōformare: ad orationes dicēdas nō at-
tendere: orōnes debitas omittere: ea ad que ex
vel voto vel pcepto vel officio tenet negligere:
cōmunionē t cōfessionē semel in anno nō exple-
tere: parētes nō honorare: seipm nō cognoscere
t reprehendere: cōsciētiā suā negligere: ecclesias
t pdicatiōes fugere: tēptationibꝫ nō resistere: pe
nitētias iniūctas negligēter facere: ea q̄ statim
faciēda sunt differre: bonis primi nō cōgaude
re: t malis eiꝰ nō cōdolere: iniurias nō remitte-
re: fidē primo nō seruare: t bñficijs eiꝰ nō corre
spōdere: delinquētes nō corripere: litē nō sedare:
ignorātes nō instruere: afflictos nō cōsolari: ani
monitiōibꝫ nō acqiescere. Pauca t forsan nulla
alia reperiri posse credunt peccata: que nō sub
pdictis effectualiter cōprehendant t includan-
tur vel ad ea reducabilia sint.

Quando peccata predicta mortalia sint vel venialia.

Quando aūt pcā pdicta mortalia vel so
q lūventialia existāt: facile est ex supius tra
ctatis cognoscere exāminādo (scz sit apō
se sit apō aliū) modos ea faciēdi t ꝓmittēdi: itē
tionē q̄s seu finē ꝓpter quē fūt: ac remo: sū cōscie-
qui de ipsis habet: cū aliꝭ circūstantijs circa ea
occurrentibꝫ de qbꝫ late superiꝰ actū est. ¶ Et ꝺ
quo ad secundā t vltimā ipsiꝰ peccati in genere
seu tanq̄s generis diuisionē dicta sufficiāt.

Quare multa in hoc cōpēdio: pcipue in octauo tractatu late t plane dicta sint t exposita.

Quisset nōnulla in hoc libello t pre-
p cipue in octauo t vltimo tractatu in ma
teria. s. pcōz tractata breuiꝰ t cōpēdio-
sius dici: sed (vt frequēter in superioribꝫ tactū est)
libellus iste nō sciēcias: librosq̄s faciliter pcu-
rare valētibus cōpositus est: sed mediocribꝫ ac
cōioribꝫ ac eis qbꝫ nō faciliter libroꝝ copia sup-
petit. Quibꝫ expediens t forsan necesse fuit ea q̄
ꝺ dicta sunt: t maxime circa difficiles materias
p reiteratiōes t latas repetitōes: necnō materia
lia q̄dā exēpla q̄si palpādo: t p q̄ndā manudu-
ctionē dare intelligi. Alioqn nō facile forsan fu-
isset pluribꝫ cōprehēdere. Sicq̄s pdicta aqđ eos
nullū fructū: nullūq̄s pfectū afferre potuissent.

Remissio ad doctores.

Si cui ampliora videre voluerit. vel dari
q us de pmissis materijs informari: ha-
beat frequēter allegatos doctores: btm̄
Thomā t alios i superioribꝫ notatos. Et pcipue
in eoꝝ libris t tractatibꝫ supiꝰ etiā designatos.

Finit cōpendiū theologie.

Epistola dñi Joannis de gerson ad quendã cpm sup opusculo tripertito plebibꝫ publicando.

Q Euerẽde in christo pater ac dñe metuẽde: cõquerit dñs p ꝓphetã Esaiã r ꝓpterea inquit: ductus est ꝑplus meus in captiuitatẽ: q; nõ habuerũt scientiã: ⁊ nobiles eius interierũt fame: ⁊ multitudo eius siti exaruit. Hec scientia nõ alia accipienda est q̃ cognitio legis dei ⁊ suoꝝ mãdatorũ ad salutẽ cõsequẽdã necessaria siue ꝓficua: de qua itidẽ scientia verũ est illud aplicũ: Ignorãs ignorabit: nam cũ qualibet alia ignorantia põt stare sal⁹. Et qm̃ multi sunt ex simplicibꝫ q̃bꝫ nõ ꝑdicat ꝓbũ: aut nõ tales ꝑdicat q; ad ꝑfatã scientiã deueniant: agẽte hoc vel ignorãtia vel negligentia ꝑdicantiũ: cõmodũ fore existimauit: si velut in tabula quadã tenorẽ nostre legis ⁊ suoꝝ ꝑceptorũ reinemorationẽ sentẽtioso cõpẽdio depingerẽ: aut velut in breui speculo cernẽtibꝫ obiicerem: quatinus ipsi haberẽt curati min⁹ instructi aliq̃ solidũ ⁊ aptũ q̃ in totovel per partes diebꝫ dñicis ⁊ festiuis legere possent suis plebibꝫ: vt scirẽt ⁊ intelligerẽt ad quid ⁊ ꝓpter quid ⁊ a quo facte sunt: quid insup credere: quid agere: ⁊ quid omittere diuina lege tenẽnt: ⁊ quẽadmodũ a pcõ resurgere. Et forsan sic̃ opus attẽptatũ est iam a peritioribꝫ ⁊ salubriori breuitate cõpositũ. Q̃ si ita est: certe nõ inuideo. Tñmodo reuerẽde pater: dignet aiaduertere vestra pastoralis sollicitudo: siue isto modo siue alio fiat: q; singulis diebꝫ dñicis ⁊ festiuis diuine legi⁊ tenor per vestrã dioceſim vbilibet publicet: ne per ignorantiã eius plebs vestra pereat ⁊ ducat in captiuitatẽ peccati. Ne ꝓterea a speculatore qui nõ denũciauerit interitũ vel gladiũ: sanguis requiratur: sed liberet denũciatiõe tali: ⁊ rebelles soli in suo sanguine depereãt. ¶ Mittit aũt mea deuotio opusculũ ꝑfatũ: q̃ si dignũ ad hoc putetur: poterit vestra liberalis charitas cum pauco scriptoꝝ labore ⁊ leuibꝫ expẽsis bene exposit⁊ facere illud mꝫtiplicari: ⁊ correctũ ad singulos curatorũ vestrorum destinari cum edicto de publicando: vt tactũ est in absentia sermonũ ⁊ quãtum gratia dei eos adiuuerit exponẽdo. ¶ Deniq; si quid addendũ aut rescindendũ aut corrigendum esse dictauerit vestra prudens dominatio iure suo id facere fas habebit. Scio tamẽ q; post multã a me: ⁊ multis aliꝫ peritioribꝫ examinationem nihil depẽdi quod videat posse a benivolo interprete salua fidei ⁊ morũ puritate sustineri. ¶ Et adq̃ longe ampliora potuerant sed breuitas moderne amica desidie secta est.

Bene valete. Scriptũ parrhysius.

Opusculũ tripartitũ eiusdem de preceptis decalogi. De confessione ⁊ de arte moriendi.

Christianitati suus qualiscũq; zelator ꝓ c sperũ ad virtutes: vicꝫq; depulsis incrementũ. ¶ Salubre duxi sequẽs opusculum tripartitũ: de ꝑceptis: de cõfessione: de scientia mortis: breuitate qua potui tradere: ãtuor ꝑsertim christianorũ generibꝫ ꝓfuturũ. Primo sacerdotibꝫ ⁊ curatis illiteratis atq; simplicibꝫ q̃ cõfessiones audire debẽt. Secũdo indoctis q̃ buscũq; ꝑsonis secularibꝫ aut religiosis: que ecclesie solius sermonibꝫ aut ꝑdicatiõibus p diuinorũ ꝑceptoꝝ noticia interesse nõ possunt. Tertio pueris ⁊ iuuenibꝫ q̃ a rudimẽtis infantie circa fidei nostre generalẽ tenorẽ ⁊ principalia pũcta primitus debẽt erudiri. Quarto ꝑsonis domos dei vel hospitalia loca frequẽtãtibꝫ ⁊ infirmoꝝ sollicitudinẽ gerentibꝫ. ¶ Quocirca ad huius doctrine publicationẽ quadruplex personarum stat⁹ dz vigilare. Primo ꝑlati q̃s inferiorũ curatoꝝ regimẽ de ꝓpinq̃ ꝓcernit: q̃bꝫ insup curatoꝝ ignorãtia crassa diuine legis ⁊ insufficiẽs eruditio simplicis ꝑpli imputabit in ꝑtẽ. Secũdo parẽtes p filiꝫ apud scholaꝝ rectores instare debẽt. Tertio domorũ dei ⁊ locoꝝ hospitaliũ gubernatores ⁊ mgri. In q̃rto generalit q̃ in ꝓbis aut factis ⁊ aliꝫ signis: alios ad peccãdũ induxerũt: q̃q; ex officio alios docere debuerãt: ⁊ id agere negligũt. Hi nãq; sumptibꝫ suis ⁊ diligẽtijs: p hui⁹ aut silis doctrine publicationem debẽt alioꝝ correctionẽ ꝓcurare: ℞ eũ agere pnia q̃dã: ℞ est satisfactio: ℞ opus miscõie deo acceptũ q̃ elemosyna corporalis. ¶ Agãt igit ꝑnotati q; doctrina hui⁹ libri inscribat: tabellã affigat tota vel ꝑtes in locis cõibꝫ: vtpote in parochialibꝫ ecclesijs: in scholis: in hospitalibꝫ: in locis religiosis. ¶ Deniq; expediens videret: vt sup hoc fieret a ꝓncipantibus edictũ: aut q; ab ecclesie ꝓlatis indulgentie ꝓferrent. Auctor vo seipm exonerat apud te christianitatẽ sanctissimam: agat quilibet qui in te ⁊ de te gloriat: q̃ bonũ esse cognouerit. ¶ Gloria sit altissimo deo in cuius noie ꝑsens aggredior opus: ad salutẽ fidelũ animaꝝ ordinatũ: ad eruditionẽ ꝓpue rudis ⁊ idiote ꝑpli: ⁊ coꝝ q̃bꝫ ꝓsuetis ecclesie sermonibꝫ ⁊ predicationibus minus interesse aut informari concedit. In quo veluti tabella quadam ⁊ compẽdio breui: tenorẽ fidei christiane lucide poterũt inspicere: ⁊ diuina precepta: prohibitionesq; vt ex his quid agere: quid ve fugere debeant: possint distinctius agnoscere. ¶ Continet aut ꝑsens tractatulus capitula. xvij. quoꝝ quodlibet in duas vl tres vel quattuor partiq; las ꝓcienter subdiuidi posset.

Primum capitulum affir
mat mundū a deo fuisse creatū. Et q ipse deus
vnus sit ⁊ trinus. Cur etiā aut ad quē finez bo
mo creatus sit.

R Irmissime credendū est ⁊ nullaten⁹ du
f bitandū: q solū vn⁹ est de⁹: omnipotēs:
omnia sciens ⁊ omnē pfectionē habens
in tribꝰ psonis distinctis: q̄ sunt pater ⁊ filꝰ ⁊ spi
ritussanct⁹. Qui mūdū creauit: ⁊ creatū regit et
gubernat sola sua liberrima volūtate ⁊ dignātis
sima bonitate. Speciali aūt puidētia humanā
gubernat ⁊ dirigit creaturā: dans viris ⁊ muli
eribus aīas īmortales: creās eas tēporaliter tūc
cū eas corporibꝰ infundit: ⁊ ad imaginē ⁊ silitu
dinem suā formās eas: vt creat⁹ homo suū cōdi
torem deū cognoscat: diligat: veneret: ⁊ eius p
ceptis in hac mortali vita obediēs per opa bo
na ⁊ meritoria: vitā tandē īmortalē beatitudis
plenā: in aīa ⁊ corpore ppetuo cōsequat: ⁊ ita sit
bonis angelis sociat⁹: ⁊ in loco malox angelox
sine demonū substitut⁹. Qui demones ꝓpter pec
catū in bas inferiores partes terre corruerunt:
dānationis sentētiā sustinētes. Cum q̄bꝰ etiā in
stissime dānabunt hoies iniq: diuinis preceptis
inobedientes: ⁊ more bestiali quasi nō haberent
aīam rōnalem suis voluptatibꝰ inseruiētes.

Secundū capitulū osten
dit humanū genus ꝓpter ꝑmox parentū trāsgres
sionē ⁊ peccatū multiplicē incurrisse miseriā.

Idei veritate credendū est primos parē
f tes nostros Adā ⁊ Euā q̄ ad tam nobi
lem finē cōsequendi beatitudinis creati
fuerant: clausisse paradisi ianuā ⁊ beatitudinis
introitū toti sue posteritati generis būani. Qm̄
per peccm̄ inobedientie: donū iustitie originalis q̄
dam hereditaria possessione ꝓ se ⁊ suis posteris
acceptū a deo: ipsi ꝓditores ꝓdiderūt. Quo do
no gratuito originalis iustitie conseruato: nos
oēs a culpa īmunes fuissem⁹: ⁊ ab oīi miseria
famis ⁊ sitis aut infirmitatis absoluti: ⁊ ab alia
qualibꝰ penalitate liberi: adeo q oīa alia corpo
ralia creatura nobis pacifice subiecta fuisset: ⁊ tā
dem absq mortis pena in paradisum fuissem⁹
trāslati. Hoc aūt dono ꝓ peccm̄ ꝑmorū parentū
(vt ꝑmissum est (ꝓdito: nos moriēdi necessitatē:
⁊ vniuersam quā patimur penā atq miseriam
incurrimus: q̄ nascimur in peccō originali: sez in
ꝑdicte originalis iustitie carētia: cōtra qō peccm̄
tanq remediū efficax a christo institutum est ba
ptismi sacramentum.

Tertiū capitulum decla
rat q̄liter a deo redēpti fuerim⁹: qs etiā sit gnal⁹ te
nor christiane fidei ⁊ credēdox a singulis.

Onipotēs dñs ac pīssim⁹ pat: nolens
o humanū gen⁹ tot ⁊ tātis subiectū mise
riis i eternū perire: ⁊ a regno paradisi īp
petuū exulare: cōcurrēte iustitia simul ⁊ mise
ricordia: bis remediū decreuit adhibere. Volu
it siquidē idē pīssim⁹ pater vnigenitū filiū suum
absq corruptōe carnē sumere ⁊ boiem fieri itra
intemerate virginis marie īmaculatū vter. Tā
taq ⁊ tam mirabilis vnio facta est duaꝝ natu
raꝝ diuine ⁊ humane i vna psona filij dei: vt ve
re de⁹ homo diceret ⁊ homo de⁹. Ipse est iesus
christ⁹ saluator noster pariē ⁊ redēptor. Qui an
tea quidē a patriarchis ⁊ ꝓphetis denūciat⁹: no
uissime in fine tēporum in hac vltima mundi etate
ꝓceptus ⁊ nat⁹: a pastoribꝰ est cognit⁹: a tribus
regibꝰ orientis adoratus: a simone sene ⁊ alijs q̄
pluribꝰ ꝓdicat⁹: ⁊ a btō Joanne baptista digito
demōstrat⁹. Idē de⁹ ⁊ dñs noster iesus christus
circiter annox triū spacio legē diuinam christia
nam q̄ religionē ꝓdicauit ⁊ docuit: eam īnume
rabilibꝰ miraculis ꝓfirmādo: quā ⁊ in scripturis
q̄tuor euāgeliox nobis p suos ministros exhi
bitā obseruādā reliq̄t. Ordinauit insup septem
sacra ecclīastica: q̄ sunt baptism⁹: cōfirmatio: or
do: eucharistia: pnīa: matrimoniū: vnctio extre
ma. Ipse postremo vt nos redimeret ⁊ saluaret
sub pontio pilato supplicio crucis acerbissimaꝝ
sustinuit passionē ⁊ mortē: sepult⁹ deinde: ⁊ ter
tia die resurgens: spacio dieꝝ .xl. discipulis suis
veritatē sue resurrectiōis declarās frequēter ap
paruit: ⁊ tandē videntibꝰ aplis celos ascēdens se
det ad patris dexterā in excelsis: venturus est po
stremo idem dei filij⁹ iesus christ⁹ in fine mundi
p ignē finiēdi ⁊ in melius īmutādi: iudex general⁹
boīm cūctorū in aīa ⁊ corpore resuscitādox red
ditur⁹ singulis ꝑmia meritoꝝ: bonis siquidē ce
leste regnū ꝑhēnis beatitudinis patētibꝰ ꝑ pe
nale supplicū ignis eterni. ¶ Hic est general⁹ te
nor ortbodoxe fidei christiane: quā firmiter crede
re teneꝫ catholic⁹ q̄libet rōne vtēs absq curiosi
tate: pure atq sincerit sine falsitate ⁊ certitudi
liter reiecta dubietate: ⁊ nolēs plus sapē q̄ opor
tet: sed occurrentibꝰ difficultatū dubijs: humilit
se submittat credulitas simplicitū ītemerate fidei
sancte matris eccīe: sapientū platox ⁊ doctoꝝ ac
oīm sanctox ⁊ sanctaꝝ q̄ in testimoniū buius inviola
te fidei vsq ad mortē dimicauerūt. ¶ Contra hāc
fidē illibatā grauissime peccāt hereticī: falsmati
ci: idolatre: sortilegi: incātatores ⁊ magici: ceteri
q artibꝰ a lege diuina ꝓhibiti vtentes: aut de
monū inuocatores: ⁊ generaliter qui articulos
fidei nostre totaliter aut in parte: palā vel occul
te deridēt. Illi ꝓterea q̄ nō credūt deū oīa iustis
sime regere sua liberrima volūtate: sed pon⁹ asse
rentes oīa nature vel fortune vel fato subiect.
Preterea malox quēadmodū bonox finalē sal

nationē affirmātes. Illi veniq; qui nostrorum actuū imputabilitatē ad meritū vl demeritū negant qui dei ꝓdestinationē vel reprobationē dicunt operū nostroꝝ tollere libertatē. Hoꝝ siles ꝓtra fidē ortbodoxā sunt errores innumeri: pcedētes ex intellectu supbo humiliare se deo recusante: aut ex falsa phia vel potꝰ melancolia fantastica: aut demū ex voluptuosa carnalitate rōnis iudiciū ꝛ affectus pietatē subuertēte.

Capitulū quartū manifestat quid deus nobis obseruādū ꝓcepit: enumerans decem precepta decalogi.

Igit (vt in supioribus habitū est) deꝰ optimus atq; iustissimꝰ nos boies vltra supraq; rōnales creaturas adeo excellēter cōdidit ad imaginē suā: scz dans memoriā intellectū atq; volūtatē: vt cognoscam⁹ eū: seruiamus ꝛ amem⁹. Misc̄ōissime ꝓterea redemerit passionē ꝓ nobis talē ꝓferendo qualē nec ipsi ꝓ delictis nr̄is sufferre vellem⁹: ꝓfecto iustissime est vt ipsi deo fideliter seruiam⁹ tanq; subiecti supremo dño: sicut filij naturales patri legitimo: ꝛ velut serui et dñio peti: carcere mortisq; redēpti saluatori liberalissimo: attento q nob⁹ ei⁹ ꝓcepta seruātibus: gloria inexcogitabil' ab eodē ꝓmittit: transgressoribus ꝓo inestimabilia tormenta reseruantur. Cognoscēs nihilomin⁹ ipse pijssim⁹ pr̄ nostrā fragilitatē ꝛ exiguā potētiā nequaq; requirit a nobis omne seruitū qđ ꝑm iusticie rigorez exigere posset: dedit ān pot⁹ certū numerū ꝓceptoꝝ: quoꝝ obseruatio sibi sufficiēs esset: q etiaz legis decalogo ꝓtinent. Qua ꝓpter ad hec precepta sciēda ꝛ intelligēda tenet̄ q̄libet ꝓ seu⁹ aliū diligētiā apponere ꝓ ꝓseruatōe vite spūalis: q̄tum ꝓ vite corporalis sustētatiōe poneret: ꝛ eo maiorē quo īmortal' alia est corpore p̄stātior: sine q̄z notitia nullus pt cōuenienter peccā vitare: aut ab eis resurgere: ꝛ quoꝝ ignorātia ex desidia ꝓuenies nō excusat sed accusat et cōdēnat. Sūt aūt hec decē ꝓcepta bis metris cōprehēsa. Unū crede deū: nec iures vane ꝓ ipm. Sabbata sanctifices: ꝛ venerare patres. Non sis occisor: fur: mechus: testis iniquus. Uicinioꝝ thorū: rescq; canere tuaō.

Capitulum quintum est de explanatiōe primi precepti.

Rimū ꝓceptū est: Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: ex tota mente tua ꝛ ex tota virtute tua. Hoc est: nō voles scienter rē quācūq; amare plꝰ q̄z deū: ꝓpter qđ dei amorem pdas. Hoc autē ꝓceptū cōuenienter ab boie seruat̄ ꝛ non aliter: si legē dei ꝛ alia ꝓcepta opibus impleat. Quisq; eñ mortaliter peccat: ꝓceptū ꝑ infringit: qz volūtatē suā diuine volūtati oppositū ꝓcipiēti anteponit. ¶ Spāliter aūt cōtra ꝑ ꝓceptū agūt boies in gran cōtra diuina iudicia ꝛ ordinatiōes aut regimē erga se vel alias creaturas murmurātes q̄si nō esset deꝰ oīno iustus: bonꝰ atq; misericors ꝛ totꝰ amabil' atq; desiderabilis. ¶ Illi itē q̄ in foueā desperatiōis se ipos ꝓcipitāt per impatētiā. ¶ Illi ꝓterea q̄ vrgēte infirmitate aut necessitate aliqua sortilegos cōsulunt ꝛ diuinatores: vtētes ponis inscriptis: aut breuibus cartul' siue scedul' collo suspēsis aut characteribus: aut alijs q̄buslibet vanis credulitatibus: q̄si deꝰ ipe nō esset vsq; q̄q; bonꝰ: potēs ꝛ sapiēs ad eis succurrēdū q̄tū sit eoꝝ necessitatibus expediēs. Faciat igit homo in necessitate ꝓstitus q̄tū pōt: pcurās remediū naturali industria nō tēptādo deū qđ graue pctm̄ est: aut noua miracula expectādo: desiderādoq;. Reliquū ꝓo qđ nature vires excedit: deo plena fide cōmittat: et indubitāter deꝰ q̄ nosci oīa: q̄q; optimꝰ est illud qđ optimū est: cōmodissimūq; fuerit boi ꝓferet: sepe equidē infirmitas: paupt̄as: aut alia q̄ris tribulatio: est boib⁹ vtilior q̄z nimia ꝓsperitas q̄ facilit̄ abutimur. Scit nāq; pr̄ qđ filio ꝓfit: magister qđ discipulo ꝓueniat: ꝛ medicꝰ patiēti de remedio cōpetēti nouit melius ꝓuidere. ¶ Peccāt insup ꝓtra ꝓceptū ꝑ illi q̄ mūdano quoda timore irrisoꝝ aut oblocutoꝝ ꝓba formidātes: diuinis ꝓceptis obedire verecūt. Quapropter etiam grauissime peccāt hmōi irrisores: psonas diuino seruitio deditas in statu religiōis: virginitatis aut viduitatis ꝓstitutas: aut studio theologie deputatas: affectiōe carnali a bono ope retrahentes. ¶ Hoc rursus ꝓcepto nob⁹ ꝓcipit honor ꝛ reuerētia sanctis exhiberi: spēaliter virgini marie: ꝛ bono angelo custodi nr̄o vt nihil turpe ipo vidēte ꝛ ꝓsente faciam⁹ qđ ꝓsentib⁹ boib⁹ agere recusarem⁹: q̄ veniq; sanctoꝝ reliquias: loca sancta et brōꝝ imagines debem⁹ venerari: nō ꝓ ipsis: sz q̄ vidēdo eas: honorē impēdim⁹ rebus repsentatis p eas: iuxta ritū sc̄ē nr̄ie ecclie: alioq̄n pctm̄ idolatrie cōmitt̄: imaginē ꝑm se adorando: credendo ipam imaginē pulchrā siue turpē: nouā aut veterē: pl⁹ aliq̄d habere virtutis: ꝛ q̄cq; numinis includere vel diuinitatis. ¶ Huic ꝓcepto plurimū ꝓtrariat̄ nimi⁹ bonor dñis tpalibus aut magnatib⁹: adulatiōe siue malo aliq̄ fine exhibētes. Omnis etiā simulatio vel hypocrisis ad inanez hoim gloriā aut fallacē deceptionē ordinata. Immoderat⁹ itē amor parentū erga filios ꝛ generaliter auri ꝛ argēti aut alicui⁹ creature: sic q̄ homo ibi sistat: ꝛ in eis cōfidētiā ponat. Non eñ hec oīa ab infernali morte nos poterūt liberare: sol⁹q; ꝑ deꝰ est ver⁹ ꝛ fidelis amic⁹: q̄ in extrema necessitate opē ꝓtare ꝓtēnū ꝛ sup omnia confidenter cum cordis sinceritate honorari debeādorari ꝛ diligi.

Capitulum secuz est de secundo precepto.

Secūdū ꝑceptū est: Nō iurabis ꝑ nomē
a dei tui inanū z sine causa. ¶Cōtra ꝑce
ptū hoc principaliť agūt q̄ sciēter qđ fal
sum est vel falsum esse credūt: iurāt: puriū com
mutendo. Valde nāq; hoc graue pctm̄ est: cum
deus assumať tanq; testis falsitatis: z q̄ artificio
se iurat falsum artificiose deierat: q̄q; cm̄ ꝑ lo
co z tpe cōueniēter veritas possit subticeri: non
tm̄ dici falsum sciēter z puriū cōmitti. ¶Peccāt
etiā grauit ꝯtra ꝑceptū ß q̄ turpia faciunt iura
mēta: deū blasphemātes: z alias suas iurādo de
monibꝫ deuouētes: quiq; de humanitate christi
z sanctis inhoneste loquunť. Cōtra q̄s oēs sic ꝑ
iuros z blasphemos: statute sunt leges puniti
uc tam a terrenis ꝓncipibꝫ q̄; a ꝓlatis ecclīasticꝭ
vñ dolēdū est q̄ ꝓpter negligētiā ipsoꝝ ad quos
penas exeq̄ ꝓnect: nō sortiunť effectū. ¶Multū
ꝑo diligēter eq; ꝓmissa deberēt attēdere hi q̄ cau
sa lucri de facili iurāt: quēadmodū mercatores
z mercatrices. Illi etiā qui absorpti passiōe aut
ebrietate in ludis frequēter inhonestis siue ꝑbi
bitis: vt est tatilloꝝ lud⁹: enormit iurāt: z gene
raliter q̄cūq; puersa ꝯsuetudine aut inclinatiōe
ꝑuēti iuramētū emittūt. In talibꝫ q̄ppe sepe piu
riū cōmittit; ꝓpter qđ etiā tales alīq; peiores sunt
in hoc saracenis aut iudeis: z nun⁹ deū honorā
tes. Ad hoc aūt gen⁹ pcī piurij. s. reducāť votoꝝ
fractio: federis: z solutio fidei mr̄imonialis. Et
generaliter infidelitas q̄ in alteri⁹ ꝑiudiciū secre
tum illi⁹ reuelať siue ꝑ cōfessionē ipsi⁹ siue alio
modo secreto cogniti: lege nāq; diuina z natu
rali secretū teneri debet: qđ in secreto acceptū ē
nisi alia via fuerit sibi detectū. ¶Postremo ꝯtra
ꝑceptū ß reductiue peccāt: q̄ vouēt aut ꝓmittūt
ea q̄ sunt de se illicita: q̄ si ꝓmissa talia ope com
pleant: grauiꝰ inde z dānabiliꝰ peccant.

Capitulū septimū de tertio precepto:

Tertiū ꝑceptuz est: Tu obseruabis dies
t dñicos z festiuos ab ecclīa seruari prece
ptos. ¶Hec obseruatio aut veneratio
multipliciter accipiēda est. ¶Primo q̄demvt q̄
libet christian⁹ illo die dñico vel festiuo: legitio
impedimēto cessante: missam audire teneatur.
¶Secūdo vt q̄libet eo die abstineat ab omni la
bore aut mercatiōe: aut alio q̄uis laborioso ope:
ꝓ ritū z ꝯsuetudinē patrie quā inhabitat: quā
cōsuetudinē ꝓlatus spūalis loci illi⁹ cognoscēs
nō ꝓhibet: q̄ si apud aliquē sup tali ꝯsuetudine
seruāda: aut alijs casibꝫ dubietas occurrat: con
sulat ille sup̄iores z ꝓtos: ne ꝑ amplā nimis aut
strictā ꝯscientiā in pctm̄ cadat. ¶Tertio accipiē
da est hec obseruatio: vt vnusq̄sq; illo die ꝓprias
vitā z cōsciētiā discutiat: de cōmissis crimini
bꝫ veniā a deo petēs. Recognoscere debet tūc chri
stian⁹ multiplicia bñficia sibi a deo ꝓstita: nō in
aliq̄ murmurando: aut sibi guerrā de bonis su
is faciēdo: sed gr̄as referēdo. Debet tūc audiri
ꝓbū diuinū z spūalis doctrīa pacifice atq; reue
renter absq; irrisiōe aut impedimēto quocunq;.
Vedicet ꝓterea q̄libet z coꝝ oculꝰ cordis q̄tuz
pōt ꝯstituat mort⁹ sibi de ꝓpinquo imminēte: in
fernū atq; paradisum: mortē etiā ꝓpoꝝ hoīm q̄ in
hac vita ꝓfuerūt: facta etiā mēoꝝabilia sctōrū z
sctārū. Dicat pater nr̄. Aue maria. Credo: z alī
as si q̄s didicerit oratiōes deuotas. ꝓnias inūi
cias sibi diligēter ꝓficiat. Req̄rat insup diuinuz
auxiliū interuessiōe mediātē sctōꝝ z sctārū: a q̄bꝫ
velut paup z mēdic⁹ elemosynā spūalē postulet
nūc ad vnū: nūc ad aliū se ꝯuertēs: quousq; bo
num aliq̄d spūale in saccū sue pauptatis cōgeꝭ
serit. Preterea doceat q̄sq; curā aliorū babēs fi
lios aut filias z alios seruitores diebꝫ solēnibus
z festiuis silia facere: horū em̄ omissio culpabil
est defect⁹. ¶Predictis tm̄ nō obstātibꝫ licite pōt
homo diebꝫ dñicis z festiuis aliquā recreationē
z spaciamētū vel ludū honestū causa solacij aſ
sumere pl⁹ q̄s alio tpe: dūmō ꝑ pctm̄ mortale nō
offendať de⁹ comedēdo: bibēdo: chorizādo aut
aliū ludū exercēdo. Quāq; frequētissime in tali
bus ludis grauia pcā cōmittanť: q̄ēadmodū
ꝓuerba: rite: dissensiones: desideria carnalia: opa
ꝓba z carmina luxuriosa: ꝯtra deū z eq̄tatē uisti
cie: adeo vt sepi⁹ die dñico min⁹ malū esset ara
re q̄s talia ꝑpetrare. ¶Cōtra ꝑceptū hoc peccāt
grauiter impedientes ꝓdicationē aut diuinū ser
uitiuz ꝓbis aut factis intra ecclesiam aut extra.
¶Quicq; circa eucharistie sacrm̄ irreuerētes sūt:
aut erga alia ecclīastica sacra: sicut baptismi et
mr̄imonij celebrationē quidā sunt irridētes z sa
cramēta ꝯfirmatiōis z vnctiōis extreme suscipe
ꝓnētes. ¶Eterū ꝯtra idē ꝑceptū valde grauiť
delinquūt hi q̄ in certis solēnitatibꝫ anni irre
uerētias multas z abominabiles ꝑpetrāt. Illi
etiā q̄ talia facientibꝫ dant ꝯsensum: alli ꝑsertim q̄
ex officio possent z deberēt talia impedire: nec ex
cusari pñt ludi ꝓtextu. Asserit nāq; veridicū ꝓ
uerbiū. Nō pauť ludū: fama: fides: oculus.

Capitulum octauum de quarto precepto.

Honora parētes tuos est quartū ꝑceptū.
b ¶Hoc aūt accipiendū est nō tm̄ de parē
tibꝫ carnalibꝫ sed z de ꝓlatis ecclīasticis
z curatis nr̄is: q̄ nos in christo regnauerūt: z ge
neraliter de alijs ꝓpositis z superioribꝫ mgr̄is sc̄z
bñfactoribꝫ z terrenis ꝓncipibꝫ. Cōsilr etiam de
mortuis z defunctis intelligēdū est: q̄ ad ß q̄ ꝑ

ipsis deū rogare tenemur. ¶Cōtra ꝓceptū hoc grauiter peccāt bi q̄ sine causa rōnabili suis suꝑioribꝫ q̄buscūq; detrahūt: aut maledicūt ⁊ eos ꝓdūt: vel morte eis optāt: quēadmodū mali filij parentū morte frequenter desiderāt: vt eorū hereditate possideāt. Trāsgrediunt etiā ꝓceptū B q̄ ꝓtemnūt ꝓcepta sancte mris ecclie: vel unitatē excōicationis sententiā parumpēdentes. Et iniuria indicta ab ecclia sine causa rōnabili soluēdo: cum tñ ea obseruare possent sine sui corporis notabili grauamine. Sicut etiā libertatū ecclie violatores q̄ libertas ecclie ꝓcessa est: nō tā fauore ministrorum ecclesie: q̄ intuitu diuini honoris: nō enim ꝓpter maliciā aliquoꝝ ministroꝝ ecclie dz a q̄q̄ fideli christiano stare plane aut ecclīastice diffamari aut ledi: nec pdit virtutē suā baptism⁹ aut missa celebrata siue aliud sacrm ꝓpter maliciam ministroꝝ. ¶Tenet ꝓterea B ꝓcepto laic⁹ fidelis (q̄q̄ aliq̄ ecclie ministri mali sint) debitū reddere: missam audire: decimas ⁊ oblatiōes ⁊ alia iura reddere: ordinata p sustētatiōe ecclie ministrorum q̄ vacādo diuino seruitio toti reipublice seruiunt: plurimis aliox hoīm ꝓpter tpales ⁊ necessarias occupatiōes ab B ministerio ꝓpediris: q̄ sic ecclesie debitū reddit: liber ⁊ immunis deo nō boibꝫ seruit. ¶Porro ꝓceptū hoc infringūt q̄ leuiter nimis ⁊ insipienter redarguūt terrenos ꝓncipes sup eoꝝ actibꝫ publicis siue ꝓstitutiōibus ⁊ statutis: nō attēdentes sepi⁹ eorū onera ⁊ sarcinas graues: quas subdit⁹ ppls nō pōt nec debet cognoscere: q̄p: propter nec eos de facili iudicare debet: multa pot⁹ examini diuino relinquātes coꝝ ā quo sunt ipsi ꝓncipes actuū suoꝝ rōnē reddituri. ¶Demq; soluūt B ꝓceptū q̄ nolūt suꝑioꝝ suoꝝ aut sapiētioꝝ acquiescere cōsilijs: ꝓpria iudicijs inhērentes. ¶Prouenit q̄ppe graue petīn hoc ex inobediētia ⁊ dedignāti superbia in errorē ⁊ deceptionē boiem inducēs. ¶Cōtingit nāq; sepi⁹ vt aliq̄s homo taliter deceptꝰ superbia: tāte se reputet sciētie: vt humano ꝓsilio nō indigere se credat. Fit pinde vt deceptꝰ homo ille ꝓpter austeram nimis ⁊ indiscretā abstinētiā quā bonā eē credit: capitis furiā aut aliā infirmitatē incurabilē malo fine periturus incurrat.

Capitulū nonū de quinto ꝓcepto.

Quintū ꝓceptū est: Nō occides hominē. Et est intelligēdū q̄ nō est interficiendꝰ homo auctoritate ꝓpria vel particulari: ⁊ p viaz facti ꝓtermissa via iusticie ⁊ equitatis. ¶Hoc ꝓcepto districto ꝓhibef oē quersum odiū ⁊ desiderium vindicte seu mortis alterne: malū item cōsiliū: ⁊ iniquꝰ ꝓsensus in alteriꝰ nocumētum: lesionē vel mortē. Q; si ꝑsona lesa ecclīastica fuerit: aut in statu clericali ꝓstituta grauiꝰ est peccatū: ⁊ incurrit eo facto sic agētes ⁊ ꝓsentiētes excōicationis sententiā. ¶Cōtra ꝓceptū B q̄uis ter delinquit bi qui odio vel rancore ꝓcipalit mortī: aut ituitu vindicte aut alteri grauaminis potius q̄ zelo iusticie instigati: primos suos ꝑplacatiōes ⁊ ꝓcessus aut iudicia publica multipliciter vexāt: etiā q̄ suū est reqrētes. Pōt nihilomin⁹ homo q̄ suū est in iudicio publico repetere: ⁊ ordine iuris seruato emēdā rōnabilem siue dānificatiōis reqrere: absq; hoc q̄ odiendo primū mortalit peccet: q̄q̄ sepe p pace ꝓpria et tranq̄llitate: ⁊ attēta primi indigētia eligibilius esset oēm emēdā absq; lite publica remitti. Vulgo nāq; dr. In denario lites nō est obol⁹ amoris. ¶Multū ꝓ eis q̄ ledit aliū debet attendere q̄ ex alteri⁹ mutilatiōe vel occisione siue lesiōe q̄cūq; ꝓtingit interdū lesum cū suis heredibꝫ depaupariri in quo casu ledēs quēadmodū fur aut latrō ad oīm bonoꝝ ꝑditoꝝ restitutionē tenef. ¶Preterea ꝓtra ꝓceptū hoc grauiter peccant: q̄ quoq; mō impediūt ex cōmixtiōe viri ⁊ mulieris fetus nasci: aut abortiuū ꝓcurāt: seu ꝓcussione violenta uteri: aut nimia inguinū: aut ꝓpter angustiaz vestimētoꝝ ad lasciuiā ordinatā: aut aliā quācūq; negligentē fet⁹ custodiā. Q; si fetus iā erat animatus grauiꝰ petīn est: tūc cū vere homicidium ꝓpetrat. ¶Insup ꝑ ꝓceptū hoc spēaliter peccāt inuidi: detractores: odio pleni ⁊ iracūdi: tūc ꝑcipue cū inter affines ⁊ alios guerras aut discordias implacabiles excitāt: ex q̄bꝫ mala plurima oriunt: adeo vt is q̄ litē mouit eā cū vellet nō sciret aut valeret sedare. vnde ⁊ apud deū dānoꝝ inde ꝓuenientiū reꝰ cōstituit. ¶Occurit denicq; ꝓtra ꝓceptū hoc dānabilis ⁊ horrēda ꝓsuetudo in aliq̄bꝫ obseruata ꝓuinciis: qua p vniꝰ delicto tota ipsiꝰ ꝓgenies in mortē ⁊ ꝓsecutionē ꝓrūpit. ¶Hoc tandē ꝓcepto interdicit omne duellum mortale: aut torneamentū: quibus mortis veri similiter imminet periculū.

Capitulū decimum de sexto ꝓcepto.

Sextū ꝓceptū est: Nō furtū facies. Et est furtū vl latrocinium: rem alienā rapere siue retinere: alio eius⁹ est ignorāte: sic q̄ ipi B cognoscēti displiceret. ¶Hoc ꝓcepto districte ꝓhibetur oīs iniusta mercatio: cultura q̄libet terre: aut labor infidelis ⁊ fallax q̄libet aut mēdosum artificiū: Fictus etiā dicte labor. Et rep̄ve nalū inutilū q̄libet p vtilibꝫ vēditio: siue vēditor eaz eas emēdo deceptꝰ fuerit siue nō. Nō enī q̄ deceptus sum: licite possuz aliū decipere. ¶Prohibef itē hoc ꝓcepto oīs vsura: falsa aduocatio aut patrocinatio: placitatio vel lis nō rite assumpta: fraudulēta ꝑuratio: aut iniustū iudicium. Et generalit oīs deceptio manifesta: aut

falso cōlore velata: qua ꝙs alteri dānū facit: qō sibi nollet fieri. ¶ Aggrauat aūt pctm̄ ℔ furti vel latrocinij ex circūstātijs loci ⁊ tpis: ꝑsone ⁊ silibus: quēadmodū si rē sacrā in loco sacro: aut tē pore oīōni deputato ꝙs auferat. Si etiā ꝑsona dānificata paup fuerit ⁊ in se vl' in suo statu aut in suis herediby ex ℔ graue detrimētū patiatur. ¶ Requirit aūt ad ꝑsone sic aliū dānificātis absolutionē vt ablata ⁊ dāna ex integro: dānificato restituat: ℞m iudiciū boni viri quēadmoduz citi? ⁊ cōmodi? poterit. Qz si facultas nō sit oīa reddere: saltē qō poterit restituat: ⁊ si dānificat? ignorēt: ablata nihilomin? ī pios vsus ⁊ elemosynas distribuat ℞m iudiciū superioris. ¶ Hoc etiā ꝓcepto ꝓhibet oīs simonia: q̄ est sacroꝝ venalitas. Pluralitas itē būficioꝝ absq; rōnabili causa. Et formatio vel vsus falsę monete. ¶ Itē rem aliquā ad certos terminos ad credētiā pl? iusto vēdere. Et oīs ꝙcus illicit?. ¶ Preterea ꝓhibet ℔ ꝓcepto oīs detractio ⁊ diffamatio: q̄ alteri? fama bona omni argēto ꝑstātioꝝ alteri iniuste tollit. Debet equidē sic diffamās alteri famā ablatā restituere q̄tū pōt: publice q̄nq; veritatē cōfitēdo: ⁊ se male fecisse asserēdo. Et multo magis si cōiratē aut totū aliquē statū iniuste diffamauerit. ¶ Insup ℔ ꝓceptū infringūt qui a subditis suis vltra iuris eq̄tatē ⁊ reipublice necessitatē tpalia bona violēter diripiūt: q̄ etiā iniustas leges aut ꝓcepta ꝓdūt ꝓtra deū ⁊ ecclesiā: q̄ in eo facto excōicationē incurrūt. ¶ Amplī? hoc trāsgrediunt ꝓceptū adultere mulieres: illegitimos filios ad legitimoꝝ hereditatez succedere facientes: queq; viroꝝ suoꝝ bona eis ignorātiby sumptuose nimis cōsumūt. Cōsilr delinquūt filij parētū bona eis nescientiby inutilit exponēdo. Seruitores etiā ⁊ dispēsatores dñoꝝ suoꝝ aut mgr̄oꝝ bona ifidelit ministrādo. Ecclīastici viri eccl'ie bona luxuriose aut pōpatice: aut ea in thesauros cumulādo. Illi itē q̄ terminos agrorum dilatāt primos defraudādo. Qui tributa iuste instituta soluere renuūt. Et hi q̄by cōmissa est testamētoꝝ executio: elemosinas ⁊ cetera legata in p̄iudiciū defunctoꝝ implere differentes aut soluere recusantes. Plurimi sūt hoꝝ modorū silēs q̄ ex p̄cedētiby inmoderatis sūmptiby p̄ueniūt: cū q̄s multiplicit vltra reddit? ⁊ puentus ꝓprios sumptuosum gerit statū: sumptuosus nāq; stat?: sumptuosas reḡit expēsas. ¶ Postremo ꝓtra ꝓceptū hoc ḡuissime peccāt bi q̄ pecunia aut p̄ce violēta: parētes ꝓpinq̄s aut seruitores ꝓncipaliter intuitu seruitij: eccl'ie bona occupare p̄curāt: cū p̄sertim ecclesiastica būficia dignis ⁊ sufficiētiby debeant: ⁊ pure nō simoniace ꝓferri debeāt. Alioq̄n in būficio nullū ius acq̄rit: nec a crimine liber ee pōt quousq; beneficiū sumpt'r resignet simoniace ꝓmotus ⁊c.

Capitulum vndecimum

septimū continet ꝓceptū.

Eptimū ꝓceptū est: Nō mechaberis: nec luxuriosus eris. ¶ Hoc ꝓcepto inhibet sub pena pctī mortal' oīs societas ⁊ carnalis cōmixtio viri ⁊ mulieris: excepta mr̄imonij lege. Hui? nāq; oppositū asserere est error: cōtra fidē. ¶ Prohibet etiā ꝓcepto ℔ tam ī mr̄imonialiter ꝓiūctis q̄m in solutis oīs luxuriosus attact? mēbroꝝ genitaliū q̄ nō seruat natural' ordo indit? a natura: vel nō rite copulant partes ad generationē a natura deputate. Et tāto peccatū ℔ graui? est q̄nto a naturali ordine lōgi? recedit: siue inter ꝑsonas solutas: siue (qō crimen aggrauat) ꝓiūctas matrimonialit. Siue fuerit huiuscemodi attact? in se vel in alia ꝑsona: aut respectu bestie in altera specie: ꝙ turpissimā ⁊ illicitā cōplacētiā ꝓsumat?. Si deniq; spēalit attactus ipse īnaturalis ꝓueniat a fedissima: vilissimaq; delectatiōe q̄ mollicies pollutio vel d?. Si ꝙs aūt in his vl' aliqb boꝝ culpabl'i est: sufficiēter intelligere pōt q̄d isti modi generales loquēdi significēt: nec eīm particulari? extra cōfessionem est abominabilis hec īmūdicia explicāda: ne caste aures pure ⁊ innocētes boꝝ p̄ui? ignotoꝝ nocitiā acq̄rāt ⁊ scādalizent. ¶ Sunt etiā casus isti enormiū ꝑ naturā pctoꝝ: ꝑ lat; maioribus epis .s. ⁊ suis penitētiarijs ad absoluēdū reservati: q̄ꝝ aliq̄ ℞m leges ignis pena plectūt. Hec pōt aliqs quotcūq; bona aut elemosynas opet: in eternū saluari; si pudore mot? hec pctā rencear: vel adeo celet vt nō possit cōfessor pctī speciē distinct? ꝑpendere. ¶ Peccati nāq; ꝑpetratio debuit maiorē pudorē inferre q̄m ei? reuelatio: p̄sertim in ꝓfessiōe. ¶ Incidit aūt homo in horrēdū pctm̄ hoc varijs de causis. Aliq̄n quidē ex sola malicia alteri? impellētis: sicut inuenes aliq̄ puersi alios īnocētes frequēter decipiūt. Aliquā do ex nimio ocio. Frequēter ex sūmptiōe nimia pot? aut cibi: potuū p̄sertim aut ciboꝝ excessiue nimis supcalefactiuoꝝ. Sepe ex inhonestis verbis aut aspectibus radicatis aut fixis. Q̄nq; ex diuturna cogitatiōe circa carnalē actū vel commixtione viri ⁊ mulieris: aut inordinato appetitu carnal' cōmixtiōis cū tali vel tali ꝑsona. Interdū etiā ex puersa doctrina parētum seruitoꝝ aut ancillaꝝ: siue (qō magnū facin? est) mgr̄oꝝ cū q̄by inuenis aliqs puersat aut nutrit. Vel postremo ex sola peccātis malicia. ¶ Ceterū ꝓter detestādū pctm̄ hoc olim mūd? ꝓsumpt? est vniuersali diluuio: ⁊ quinq; ciuitates sodome ⁊ gomorre igne celesti succēse: vt habitatores eaꝝ viui descēderēt in īfernū. Propter idē pctm̄ ℔ qō diuinā exclamat vindictam: veniūt sepi? fames guerre: pestes; mortalitates: inundationes aq̄ꝝ

proditiones regnoꝝ: ⁊ alie multiplices clades p/ut scripture testant. ¶ Principale ꝯo ⁊ efficax cō/tra pctm̄ ℔ ⁊ generalit aduersus luxuriā remedi/um: est sobrietas victꝰ: malorꝝ vitare ꝓsortia ⁊ oci/um: malas ⁊ noxias cogitatiōes statim repelle/re ne figant in corde: ex toto conatu p̄ces ad de/um: virginē mariā: sctōs sctāsq; dirigere: cogita/tiones suas aliorsuꝝ diuertere: ⁊ interdū corpalē penā libēter assumere: quēadmodū q̄dā peritus linguā ꝓriā mordēs ⁊ tētationē alloq̄ns spuen/do dicebat: phy. phy. phy horrēda īmūdicia: ⁊ tu neq̄ssime demon ausus es mihi hāc illusionē p̄/sentare. ¶ Huius deniq; pcti luxurie plime sunt alie species ℈m varios hominū status: quemad/modū carnalis cōmixtio affiniū: parentū aut ali/orum religiosoꝝ. Itē personaꝝ viduaꝝ aut ꝯgi/num cōstupratio: ⁊ q̄nq; raptus violētus: ex q̄bꝰ infinite clades oriunt: vt q; ꝑsona aliq̄ in via per/ditionis cōstituit: aut ꝑpetuā incurrit infamiaꝝ: vel scipsam occidet: aut infantē ex stupro natum cotinuo nō baptizatū iugulabit: aut deniq; totꝰ vnus status aut cōmunitas infamiā aut ruinaꝝ patiet. ¶ Sentimus postremo huiꝰ pcti in som/no fantasias ⁊ illusiōes: tūc tū est pcti periculuꝝ: cū quis antea vel post in vigilia in nocturna fan/tasia vel pollutione delectat.

Capitulum xii

De octauo canit p̄cepto.

Et tanū p̄ceptū est. Nō falsuꝝ testimo/
o nium dices. Hoc p̄cepto oīe mēdaciū
z pbibet illud q̄ō in alterꝰ pniciē ꝓmit/titur. Q; si iuramētū intuenerit: grauius peccat q; periurꝰ est. Hunq; em̄ ꝓ salute etiā homis cor/porali vel spūali debz q̄s plurium cōmittere: siue cora iudice siue seorsuꝝ. Periuriū ꝯo q̄ō q̄s in iu/dicio publico cōmittit ē casus ep̄o ad soluēdum reseruatus. ¶ Cōtra p̄ceptū ℔ grauiter peccant q̄ in cōfessiōe mēdaciter pctm̄ celāt: aut aliū inique accusant. ¶ Insup cōtra p̄ceptū ℔ agūt q̄ delecta/biliter nimis adinuētis nouitatibꝰ aut alioꝝ dif/famationibꝰ aures credulas p̄bent: occasionē in/de pcti assumētes: asserētes nimia leuitate de p/ximis mala. ¶ Zelotipi p̄terea vel suspiciosi: pri/mos ⁊ actꝰ eoꝝ male ⁊ sinistre iudicātes aut iter ꝑantes: adeo vt ex hmōi credulitate falsa: iusta bella vel lites sepius moueātur.

Capitulum decimuꝝ

terciumnonū ambit p̄ceptum.

Onū p̄ceptuꝝ ē. Nō cōcupisces vxo/
c n rem proximi tui: ⁊ cōsimiliꝫ nec femīa virū cōcupiscat. ¶ Hoc p̄cepto distri/ctepbibet oīs motus vel gestus exterior malus quo trahit alius vl̄ sollicitat ad pctm̄ luxurie: si/ue per internūciū: siue ꝑ missionē lr̄aꝝ: siue ꝑ mi/nas violētas: siue etiā per munera: per ꝓmissio/nes: ꝑ mēdacia aut fictas adulatiōes: aut in sup/fluo vestimētoꝝ ornatu: inordinato aspectu vl̄ in/cessu: verbis turpibꝰ: aut deniq; attactu q̄libet lu/rurioso: sicut frequēter cōtingit in amplexibus ⁊ osculis. ¶ Sciēdū ē nāq; q; oīs cōcupiscētia car/nalis cōmixtiōis p̄ter matrimoniale vinculū eti/am solo voluntatis cōsensu plenarie perpetrata est mortale peccatū: vbi carnalis copula minime subsequet. Eq̄dem vera est hec regula magistra/lis. Oīm̄is ꝓpleta volūtas siue bona siue mala ꝑ facto reputat. Mala volūtas ꝑ facto reputatur. ¶ In quo peccati genere peccare pōt ꝑsona ma/trimonialiter alteri copulata quēadmodū ⁊ solu/ta: vt si mulier alterius q̄ viri sui carnalē societa/tem cōcupiscat. ¶ Oīs etiā cōsensus plenarius ⁊ deliberatꝰ quo q̄s in turpibꝰ ⁊ carnalibꝰ cogitatō/nibus delectatur: vbi etiā deest voluntas: actuꝝ exteriorez perpetrādi: ℈m plures doctoꝝes ē mor/tale peccatū. ¶ Patet igitur ex p̄missis q; oīm̄es amplexus oscula ⁊ cōsimiles attactus p̄incipa/liter ex luxuriosis cogitatiōibus p̄ius enumera/tis ꝓcedentes sunt grauia delicta: tātoq; grauio/ra si ꝑsone fuerint affines: aut religiose vel eius/dem sexus: ⁊ quod enormius est si in talibꝰ atta/ctibus vel osculis talis nō seruet honestas qua/lis in publico seruaret. Quāobrem si quis in ꝑ/missis attactibus vellet alteri vim inferre: debe/ret alius ex aduerso quēadmodū p̄o vite corpo/ralis tuitione viriliter resistere: siue verbis siue fa/ctis aut validis clamoribꝰ aut deniq; factum ta/le ꝑsonis ipsum in hoc iuuare valentibꝰ ⁊ ad ℔ astrictis reuelādo. Alioquin talis quisquis ille ē nō sinceriter suā diligit castitatē ⁊ honorē

Capituluꝝ decimūquar

tum: decimū declarat p̄ceptum.

Ecimū p̄ceptuꝝ est. Nō cōcupisces
d rem ꝓximi tui: hoc est alterius cuiusꝫ cunq;. Et intelligit hec cōcupiscentia ꝓhibēri quēadmoduꝝ supra in. vi. ꝓcepto de furto ⁊ latrocinio explicatū est. ꝓhibetur enim hec concupiscentia ⁊ voluntas mala: cum mala voluntas (vt pauloante dictum est) ꝓ facto re/putatur. Tali namq; cupiditate cadit frequēter homo in inuidiaꝝ ⁊ in impatientiaꝝ sui status et dei blasphemiā: apud se non recte cogitans: bo/na temporalia se iustius meruisse q̄ talis suus vi/cinus: q; idcirco deus iniustus est: ⁊ sibi non nisi frustra ⁊ inaniter seruiendum est: q; si incōmoduꝝ aliquod aut damnū alteri contigerit: stultus ille letatur ⁊ gaudet: asserēs ꝓ suis demeritis ⁊ oc/culta malicia hoc eidem accidere. Contra p̄cep/tum hoc reductiue peccant operum misericor/die tam corporaliū q̄ spiritualiū seu elemosyna

rū retētores: veluti pauperibꝫ indigentibꝫ cū facultas adest: r occurrēte cuidēti necessitate: non subueniētes: r spēaliter parētes ꝓprios q̄s pudē dum est mendicare: aut deseruiētes esurire aut egere ꝓmittētes. ¶ Cōsil'r peccāt q̄ seruitorū suorū salariū vel lucrū iustū iniuste retinēt: q̄ clemosynaꝫ p̄ceptu aut fundatiōis ecclesiaꝫ occupāt inique aliorꝫ bona: dicētes ꝓprietarios nimis diuites esse r eisdē abuti: nec eis ꝓterea restituenda fore. Cōdēnat eos nāq; approbata pauli regula: affirmans nō esse faciēda mala: vt inde bona eueniāt. Nec quoquo modo p peccatū offendendus est deus: eius trāsgrediēdo p̄ceptū: q̄lecūq; bonū inde ꝓuenire cōtigerit.

Capitulum decimum

r intum ostēdit q̄liter in bis decē p̄ceptis velut in mundo quodā speculo facies cōsciētiarū nostrarū debemus inspicere.

Ec igit̄ sunt decē legis diuine p̄cepta superius enarrata: in q̄bꝫ q̄si speculo q̄dā polito terso r mūdo religiōis christiane ꝓfitatē plegere: r totiꝰ vite nr̄e ac aīaꝫ ꝓsciarūq; nr̄aꝫ pulchritudinē atq; feditatē possumꝰ distincte ꝓspicere. Quis mediantibꝫ cognoscit hō vite sue decursum q̄liter diuina p̄cepta seruauerit: q̄tūcūq; deuiauerit: quibꝫ modis ꝑm varias petōrū spēs deū offenderit: q̄les deniq; petōrꝫ confessio habēda sit. Q; si p̄dictoꝫ aliq̄ a quoq; non plene intelligāt: ꝓsulat sup̄ bis sapiētes: potissime aūt deuotos viros. Quis nāq; persona postq; ad annos discretiōis puenerit: si cōsensu volūtario plenario r deliberato hoꝫ alicui p̄ceptorū p cōtemptū inobediēs extiterit: dilectiōi dei amoꝛ creature p̄ponēdo: extra salutis statū efficit: r in dānatiōis piculo statuit: nec gratū aliq̄d deo dignū bītudine opat. Quāq; si tēptatione grauē aut diuturnā ire siue luxurie vel alteriꝰ pcti q̄s incidat si ipa tēptatio hoī displiceat: aut eidē bō resistat: vel nō plene r deliberate ꝓsentiat: motaliť nō peccet: imo sepe nullo mō peccat: ſz magnum erga deum p̄miū merek tēptatōi viril'r resistēdo. ¶ Hic iā ꝓspicere clarꝫ ē q̄bꝫ vijs r modis decē hec p̄cepta infringanť septē mortalibꝫ r capitalibꝫ petis: q̄ sunt: superbia: inuidia: ira: auaricia: gula: luxuria r acedia. Quinq; item exteriorū sensuū ministerio: qui sunt: visus: auditus olfactꝰ: gustus r tactꝰ. Sicq; q̄sq; in his decē p̄ceptis speculi vite se diligenter intuek: recte se ꝓspicit: vere se cognoscit: seq; parupendit: r bis obediens discrete sapit.

Capitulum decimumseptimum

explicat qualiter triplicem veritatē oꝛe vel coꝛde cōfitēdo a statu peccati mortalis ad statū gratie resurgimus.

Lens nihilominꝰ nr̄ miscḋissimꝰ p̄ deus: r cognoscēs nr̄am fragilitatē pmaximā: r ad malū ꝓnitatē: multiplicibꝫ vijs mortali vita durāte paratissimꝰ ē nob delicta remittere r gr̄am ꝓferre: si dūtaxat ꝓacie r ex coꝛde sibi tres subscriptas veritates poꝛrigimus. ¶ Prima ꝓitas est: Dñe sic vel sic ꝓ vīam bonitatē peccauī: qđ mihi displicet: rōne cuiꝰ r pniaꝫ ago: qꝛ vos offendi q̄ totꝰ estꝫ venerāndꝰ r colēndꝰ q̄q; mādatū vestrū trāsgressus sum. ¶ Scḋa veritas est: Dñe bonū habeo ꝓpositū r desiderium vīo iunamine mediāte: mihi in futuꝫ p̄cauēdi ne incidā in petā: r occasiōes petōrꝫ iuxta possibilitatē viriī euitādi. ¶ Tertia ꝓitas est: Dñe bonā habeo volūtatē petōrꝫ meoꝫ ꝓfessionē integraliter faciēdi p loco r tpe ꝑm vestꝫ r sctē mr̄is ecclesie mādatū r p̄ceptū. ¶ Has ꝓitates q̄sq; q̄liq̄ cuiq; loco r tpe sinceriē nō ficte aut mendaciē ex coꝛde p̄nūciauerit: securus existat se in salutis r gr̄e statu ꝓsistere r vitā eternā mereri: q̄uis oīa enarrata pr̄ꝰ crimina cōmisisset. Si etiā talis absq; alia ꝓfessiōe ꝓinuo decederet in absentia sacerdotis dormiendo: aut alio q̄uis mō morte subita p̄uētus: idē finaliter saluarek: acerbissima purgatoꝛū pena mediāte. ¶ Ex quo notandū et salubꝛe ꝓsiliū elicit: vt christian⁹ q̄libet singul'di ebus bis aut semel: sero r ī mane: aut saltē festiuis diebꝫ redeat ad coꝛ suū ꝓsciētiā examinans: an tres p̄missas ꝓitates ꝓferre valeat cū coꝛdis sinceritate: sicq; intra statū salutis se eē cōfidat. Q; si eas pura mēte fateri nō valet: obstāte volūtate peccādi q̄ actual'r delectat: aut iniq; ꝓposito quo q̄s occasiōes petōrū vitare renuit: quem admodū illi qui petis carnalibꝫ mersi resurgere nolūt: aut vsuras suas aut iniustas mercatiōes r lucra ꝓtinuāt: vl' iniuste retinēt alienū. Quicq; alteriꝰ odio r vindicte desiderio flagrātes in nocendi ꝓposito p̄seuerāt: certissime sciant hi r cōsimiles non episcopū aut papam tales absoluere posse. Quāq; talibꝫ salutare ꝓsiliū detur vt p seipos vel alios bona que poterint opeṅ oꝛando vel elemosynas dādo quo deꝰ coꝛ coꝛda illuminet: r ad bonū dirigat r cōuertat. Nullū est em̄ bonū adeo exiguū qđ non tandē deꝰ eterna vel tpali mercede remuneret. Multoq; melius est tēporale bonū r minimū q̄s oīno nullus ꝓmereri. Saluberrimū est etiā laudabilē cōsuetudinē il lesam seruare: ne eā semel dissoluēdo: nunq; in eternū forte resumat.

Capitulū decimumseptimū ostendit q̄s sit cōfessiōis modus: r dat circa hoc vnū breue documentū.

Otiēscūq; accedit homo ad confessionem petōrꝫ explanandā (hoc est de necessitate semel ī anno circa solēnitatē pasca

lent: aut cū mortis imminet periculū: aut i sacrorū susceptiōe. Ad frequētiorē em̄ cōfessionē regulariter nō tenemur: q̄q̄ sepi⁹ cōfiteri multū prodest ad augmētū gr̄e: z distinctiorē cognitionem z explicationē pcōr̄.) debz p̄meditari confessur⁹) q̄d aut in q̄ delīq̄rit: cū examine diligēti cōsciam discutiēs: ac si magnū inde rpale bonuz reportaret. Accuset se postmodū pcō: būiliter: nō irrisorie: veraciter nō ficte: vitupando se: nō laudādo: pure recte atq̄ sincerit: facta impūnētia dimittēdo: discrete insup: vt nō reuelent bi q̄s p̄sortes z socios habuit i pcō. De his em̄ p̄fessor inq̄rēs guit etiam peccaret: nisi forsan sodales hmōi cā petendi cōsilij ad eor̄ pellēdā violētiā p̄fitens detegeret: aut forasſis ad explicandā pcī spēm necessitas eos manifestari posceret: vt si q̄s cum sola sorore carnaliter cōmixt⁹ fuerit: in q̄ casu q̄rēdus est confessor p̄sonā in cōfessiōe detectā ignorās. ¶ Sup casibz aūt ad absoluēdū epō reseruat̄ aut supiori remittat sacerdos inferior p̄fitētē ad p̄latuz vel supiorē: eū potētē absoluere. Nisi forsitā cōfitēti mortis periculū imineret: aut magnū aliq̄d scandalū ex h̄ oboriri: vel pcī reuelationē seq̄ cōiectura p̄babili formidet. ¶ Hoc p̄o p regula certa z documēto salubri teneat: vt nunq̄ p pcō secreto vel occulto penitētia publica penitētibz iniungat: nec penitētia iponat quā nequeat aut nolit sufferre. ¶ Nō debet rursus cōfitēs iniūctaz sibi penitētiā faciliter reuelare: q̄ cōtingit interdum pctm̄ suū prodi: aut cōfessoris dicta aut interrogata nimia leuitate detegere. Hec em̄ oia secrete cōfessionis integritatē cōcernūt: nisi (q̄d absit) cōfessor penitētē ad malū aliq̄d hortaret. ¶ Est p terea vtile z efficax remediū diligēti⁹ retinēdum ab his q̄ peruersa inclinatiōe vel cōsuetudīe incidunt in aliq̄d enorme pctm̄: a q̄ nō de facili retrahunt: q̄. s. seipsos ad penā aliquā pecuniariaz vel aliā vsq̄ ad certū tēpus p̄fitū: cū certo rōnis moderamine cōstringāt: q̄tēscūq̄ in id pctm̄ incidere cōtigerit. Dicūt nāq̄ sepi⁹ insipiētes aliq̄ se a pcō ire: luxurie: periurij: z si q̄d est sil'e abstinere nō posse: q̄ tamē hocipo salubri remedio velut mendaces facillime cōfutant: cū vni⁹ albi vl' frāci in emenda cuiuslibet trāsgressiōis eis inflicta pena ipsos a ppetratione inusti opis retraheret Unde manifeste cōuincit eos diuini p̄cepti z p̄prie salutis intuitu a cōsuetis vicijs abstinere posse: nisi fictā z peruersam haberēt volūtatē. Et tales velut fatui veritati nō credūt nec obediunt: q̄usq̄ supplicia luāt: z delictor̄ suor̄ serā z infructuosam penitētiā agāt. Fitq̄ iusto dei iudicio: vt qui penitere de cōmissis cum possunt nō volunt: cum velint nequeant.

Capitulum decimūoctauum cōcludit nō esse quēq̄ ab alio ad peccatum impellendū: sed ad bonū potiꝰ operādū

Postremo quicq̄d agat bō i p̄sona sua
p supme caueat aliū ad male agēdū sollicitare aut ꝓbis aut factis: exēplis vel cōsilijs aliq̄d agere q̄ de se sit occasio ruine pcī: spēaliter coz̄ iuuenibz aut p̄sonis innocētibus. ¶ Hoc em̄ ꝓprium est singlar̄eq̄ demonū officium quēadmodū bonor̄ angelor̄ interest spēaliter homines i ducere ad bonū. ¶ Comptū ē etiā frequēter accidere q̄ hoies alior̄ ad malū impulsores vix aut nūq̄ delicti sui cōdignā pnīam assecurāte p̄ficiāt: q̄ nequeūt eos corrigere ad bonuz q̄s deceperūt: iā forte dānati sunt vindictā a deo postulātes: eternāq̄ eis maledictionē iugit' imp̄cātes. Sicuti ex opposito iam saluati alior̄ doctrinis z factis: aut opa diligēti (q̄ nullum deo op⁹ ad sacrificiū accepti⁹ eē p̄t: z ad pctā delēdū validius) p suis adiutorijs p̄ces indeficiēter effundūt ¶ Curet etiā ꝓterea fideliū q̄s iuxta cognitionis z virtutis a deo sibi cōcessar̄ facultatē: monitionibus z exēplis aliū ad bñ agēdū incitare: pat̄ filiū doctor: discipulū: z sapiēs illustrat ignorātē. ¶ Rogemus tandē p mutua pace z vnanimi inuicem charitate: q̄ post mortē corpis hui⁹ pennis btitudinis ꝓticipes sim⁹. Quā nobis cōcedat de⁹ vn⁹ essentialiter z personaliter trinus: qui est benedictus in secula seculorum Amen.

Secunda pars huius opusculi. De confessione.

Disquis a morte pcī ad salutis z gr̄e
q statū volet resurgere: q̄q̄ vt actus sui z intētiones ad vitā eternā vtiles sint et meritorie: necesse est q̄ delicta sua recogitet z cognoscat dolens de cōmissis: atq̄ ꝓponat auxiliante deo a pctō mortali sibi p̄cauere z abstinere in futurū. Firmū preterea ac sincerū ꝓpositū habeat: cōpetentibz loco z tēpore pctā sua: saltē mortalia distincte z integraliter cōfiteri. ¶ Quod vt commodius fiat ꝓfitēs crimina sua reuelaturus accedat: ipe circa ea matura mor̄osaq̄ diligētia p̄meditari teneat: quasi magnū aliq̄d emolimentū tēporale inde reportare se crederet: vt cōplete magis ipa confessori suo ac lucidius exprimat. ¶ Quia vero plurimi simpliciū ob negligētiam aut ignorātiā nō excusantē: sed potius accusantem modos z species nesciūt pcōr̄: p̄sens confecta est tabula: quam inspicientes confessuri cogitatione p̄uia instructi sufficienter ad salutē poterūt sua peccata cognoscere: memoriterq̄ tenere: z confessoribus vtiliter referare. ¶ Procedit autem tabula hec ꝑm numerū z ordinē pcōr̄z mortaliū: que sunt superbia: inuidia: ira: anaricia acedia: luxuria: gula. ¶ Confessurus ergo tuam primitus conscientiā examinans interroga te.

Circa peccatuz superbie

¶ Si vanā tui laudē z ꝓpriā excellentiā q̄siuisti aut optasti. Propt bona fortuita z caduca: diuitias. s. aurū z argētū terrenasq; possessiōes. Aut ꝓpter naturalia bona scz corpis pulcritudinē: fortitudinē: nūerutē z silia. ¶ Seu etiā rōne gratuitoz donoz: sicut ē dei cognitio: vel affectꝰ deuotio. ¶ Si alios ꝓtēpsisti ꝓpter alicuiꝰ boz bonoz ꝓcedētiū defectum. ¶ Si aliq̄ opa fecisti vt inde nūdanā laudē acciperes vel vt aliꝰ te meliorē q̄ ipe sis reputarēt: z multo magis si ꝫ fecisti ꝓtextu hypocrisis ficte: q̄ vt alios esses exēplar i bonū. vl' eos a malo retraheres ¶ Si nimiū grinaciꝰ inisus es opinioni ꝓpe vl' credulitate: alteriꝰ cōsiliū cōtemnēdo: spēaliter in materia fidei z christiane religionis: ex hac enim radice pullulāt hereses: sortilegia z false credulitates. ¶ Si per iactātiā aut inanē gl'iaz opa bōa recitasti: vel te aliis ꝑsentibꝰ inculpasti: vt ob hoc humilis z deuotꝰ crederer. ¶ Si gloriatꝰ es corde aut ore de malo: vt q̄ alii defraudasti vel ei i iuriaz intulisti: q̄q; p te z tuos cōplices ad male agendū porrēs exitus. ¶ Si superioribꝰ tuis inobediens extitisti: z eos cōtempsisti: ꝑcipue carnales parētes z spūales. ¶ Si intra cōfessionē mentitus es: petīn tuū aut eiꝰ specie mūdano pudore celando: talis enī cōfessio inutilis ē: sed z nouum crimen incurris. ¶ Si petōz tuoz excusationes quesisti: aut minuisti culpā tuā socijs aut complicibꝰ imponēdo. ¶ Si te per inobedientiā z cōtemptū excōmunicari permisisti: aut leuit' nimis excōmunicatus ꝓcipasti. ¶ Si in iudicio publico vel alibi ob pudorē veritatis reuelāde piuriuz cōmisisti. ¶ Si a bonis operibꝰ aut verbis abstinuisti ꝓpter obloquētiū ſrundā fatuoz timorez. ¶ Si indignādo cōtēpsisti petōres: pauperes: ignorātes: impotētes aut infirmos eos ꝑcipue qui tibi genere ꝓpinqui sunt: aut si eosdem irrisisti. ¶ Si signis aut verbis cōtēpsisti eos qui studēt deuotioni. ¶ Si ꝑsumptiōe motus aggressus es ardua: sciennā tuā aut potētiā excedētia: aut tuo statui vel studio indecentia.

Circa peccatum inuidie.

D ¶ Si de alterius incōmodo letatꝰ es cum ei infortuniū aliqđ contigerit: aut si diffamationē seu persecutionē incurrerit ¶ Si de bonis alterius doluisti: quia bene fama tus: bonus: pulcer: sapiens: eloquens: deuotꝰ aut religiosus existat. ¶ Si malū alteri preoptasti vl' bonam famam ipsius minorasti: verbis iniquis de eo publice vel secrete manifeste aut fraudulēter prolatis: eius verba z opera sinistre iudicando: aut in peiorē partem frequēter interꝑtādo

Circa peccatum ire

¶ Si diu cū cōsensu irā ꝓtra ꝓximū tenuisti cū desiderio vindicte vel appetitu nocēdi p te vel p aliū verbis aut factis ¶ Si ira vl' odio ꝓtra quēcūq; ꝓuidias ꝓtulisti aut i rebꝰ noamētū pbuisti vl' irrisisti. ¶ Si eū p cussisti: vulnerasti: occidisti. Et attēdat diligēter an ihesus sacerdos aut clericꝰ extiterit. ¶ Si a ihesu a te vl' iuriā passis veniā petere renuisti: cū ꝑsertim eēs tibi forte: aut i nullo subiecti. ¶ Si arma iuasiua ad nocēdū tulisti. ¶ Si alteri mortez sine lesionē illicite minatꝰ es: etiaz apposito iuramēto. ¶ Si secretū alienuz reuelasti. ¶ Si būlit a te veniā petētibꝰ idulgētiā denegasti. ¶ Si motus ira iurasti neq̄ter vl' piurū ꝓmisisti: aut si deum blasphemasti: ludū aleaz aut aliū exercendo ¶ Si odio vl' rācore potꝰ q̄ iusticie zelo: placitationibꝰ vel libꝰ aliū vexasti. ¶ Si alteri maledixisti: ꝑsertim parētibꝰ aut ꝓpinquis.

Circa peccatum auaricie

¶ Si alio nesciēte vl' nolēte retines illud qđ ē suū. ¶ Si furtū rei sacre aut ecclastice vel alteriꝰ cuiuscūq; ītra ecclias vl' locū sacratū ꝓmisisti. ¶ Si ꝓtra dei ingratꝰ indignaris q̄ nō tibi sicut z ceteris ꝓuenerint diuine nec ad votū ꝓspere succedūt oīa: si ob ꝫ īmemoz dei būficioz sibi fuire ꝓtēnis. ¶ Si coia bōa dominoz vl' parētū laute nimis i vsus ꝓpos sūpsisti aut mercēnarioz z seruitoz iustū lucz nō eisdez tribuisti. ¶ Si falsas z iniustas mercaturas exercuisti: z modū inq̄ras. ¶ Si falso z mēdaci artificio vsus es modū q̄rere. ¶ Si simoniā in te vel alio ꝓpetrasti. ¶ Si cōmutatiōe vsuraria cū alio ꝓtraxisti: aduertat modꝰ. ¶ Si fine lucri piurus fuisti. ¶ Si ludis ꝓhibitis: vt ē taxillorz ludꝰ auaricia motꝰ te imiscuisti. ¶ Si festiuis diebꝰ spe lucri manualē laborē aut mercationē per te vel alium fieri consensisti. ¶ Si cōmissa tibi in testamēto vel aliter legata vel elemosynas perficere z distribuere neglexisti. ¶ Si opera misericordie et elemosynas occurrente necessitate: oblationes: z decimas perficere aut soluere contempsisti. ¶ Si ficta adulatione vel intentione pecunias extorquendi alium decepisti: aut etiam irrisisti. ¶ Si parentum vel mariti bona eis inscijs abstuliisti. ¶ Si ꝓprias z alienas possessiones inutiliter consumpsisti. ¶ Si alieni damni causa vel occasio volūtarie z gaudenter extitisti: vt lucrum inde vel cōmoduz reportares: vt exēpli gratia: si inter duos ritam moues: vt ex eorum mutua lite aut verbere vel occisione: emendā iudiciariam aut patrocinij lucrū feras. ¶ Si famem aut pestilentiam optas vt per eam diteris: aut de parētum morte gaudes: vt suam hereditatem accipi-

as. aut si periuras: aut aliū ad piurandū impelli: vendēdo ꝛ emēdo. ¶Si in artificio ꝗamꝯ utiles adinuenis nouitates vt ditatus abundes

Circa peccatum acedie

E ſ J missam ꝛ horas vel aliud diuinū officiuꝫ seu seruitiū omisisti celebrare aut que dicēda tenebarꝫ. ¶Si in festis ſpecialiter ab eccl'ia obseruari p̄ceptis aut alꝫ ꝓ tristiciā: negligētiā: vanitatē aut ociū: eccl'iasticā officiū: p̄dicatōes ꝛ sermōes audire ꝓtēpsisti. ¶Si ꝓcessuꝫ tp̄s diebꝫ p̄sertim festiuis in ꝟbis aut factis ociosis iuuisti ꝓsūpsisti: aut eccl'iasticū officium sermōibꝫ garrul' turbasti. ¶Si idē p̄stitū tp̄s excessiue dormiēdo in lecto tuo demorādo vl' aliter male occupasti. ¶Si ꝓ negligētiā aut incuriam sctās hr̄e meditatiōes mortis: iudicioꝝ ꝛ bn̄ficioꝝ dei erga te p̄termisisti. ¶Si p benefactoribꝫ tuis viuis ac defunctis p̄ces fundere neglexisti. ¶Si cōmissoꝝ tuoꝝ regimini ꝛ cure nō recte solicit⁹ extitisti. ¶Si negligēter de p̄cis ꝓritus es aut cōfessus: vel añ cōfessionē circa p̄cā tua p̄ meditationē hr̄e noluisti. ¶Si p̄cōꝝ tuoꝝ obliuius es: vel iniūctā penuētiā min⁹ debite ꝓfecisti. ¶Si q̄libet vota vel p̄missa infringēdo trāsgressus es: ꝛ attēdat mod⁹. ¶Si deniqꝫ p̄ceptoꝝ ecclesie fuisti trāsgressor: vt si publicam euchanstie sumptionē: vel aliox sacramētoꝝ susceptiōez distulisti. ¶Si non recte ipa sacramēta receptisti: vt si nō p̄missa debita integrali cōfessione.

Circa peccatum luxurie.

ſ J mozosas cogitatiōes circa carnalem actuꝫ cū cōplacētia ꝛ delectatione nociua in corde tenuisti. ¶Si cogitatiōibꝫ talibꝫ carnalibꝫ vl' aspectibꝫ aut ꝟbis: aut signis aliq̄bus motū carnis excitasti: nec eidē sufficiens resti: isti. ¶Si hui⁹ p̄cti occasiōes nō fugisti: aut q̄ deter⁹ est eisdē ꝓcuraſti. ¶Si per tales tentationes vel mot⁹ in luxuriosuꝫ cōsensuꝫ cecidisti: affectādo exteri⁹ opus si posses vel auderes p̄ficere. ¶Si attactū aliquē inhonestū vel p̄ruritū i mēbris pudēdis exercuisti: et ꝙ carnal' delectatio secuta sit: ꝛ mod⁹ diligēter aduertat. ¶Si talium p̄cōꝝ erga alios causa vel nunc occasio fueris ꝟbis: osculis: amplexibꝫ aut aliis signis: vel forte picturis ꝛ figurationibꝫ inhonestis. ¶Si dormiēdo hāc carnalē delectatiōez vel pollutionē incurristi. ¶Si cū alia p̄sona carnalē ꝟmixtionē incidisti. Et attēdat cui⁹ gradus vel cōditōis foret p̄sona aut vxorata alterius: aut virgo: si genere ꝓpinqua: ꝛ i quo gradu: si sanctimonialis religiosa: aut i sacris ordinibꝫ ꝓstituta: si tibi ꝓsensit: aut ei violentiā intulisti: si deniqꝫ ciusdē tecuꝫ seruus aut alterius erat: ꝛ exp̄matur modus. ¶Si luxurie peccatum opere cōsumasti alio ordine q̄ natura dictauerit. ¶Si matrimoniū legittimū honestatem nō obseruasti: rōne opis i se vel circūstantiarū: q̄ magis i ꝓfessiōe certis sunt interrogatiōibꝫ cognoscēde q̄ ꝟbis vel scripturꝫ q̄buſ libꝫ i publico reserāde. ¶Si diebꝫ festiuis mioribꝫ aut minus solēnibꝫ talia p̄cā ꝓpetrasti: aut forsan i sacratis locis. ¶Si aborsuū p̄curasti: aut fetum ex vtero nasci ipedisti: aut ob strictura vestimentoꝝ: aut p agitatiōez corpis i moderatā: vel choreis vel alijs plibꝫ i usitatioribꝫ modis. ¶Si dissolutis ꝛ inhonestꝫ aspectibꝫ ꝛ choreis aut gestibꝫ in cōpositꝫ: vel innata pulcritudīe aut fuco mendacit̄ colorata: vel deniqꝫ vestimētꝫ superfluis alios ad malū allicere voluisti: aut te ꝓcupisti ab eisdē affectari. ¶Si tibi matrimonialr̄ p̄iūcte persone carnalis copule debitū i firmitate aut alio legitimo impedimento cessante denegasti.

Circa peccatum gule

ſ J iciunia ab ecclesia obseruari mandata transgressus es cessante infirmitate: impotētia vel alia rationabili causa. ¶Si ex nimia cibi vel potus sumptiōe ebrietatē luxuriā: dissensiōes: aut corpis ifirmitatē incurristi. ¶Si ob eandē cām studiū: laborē: mercationem vel aliud opus ad qđ agendū tenebarꝫ omisisti. ¶Si ꝓ nimios sumpt⁹ in potibꝫ ꝛ cibis te vl' tuos heredes indigere mēdicare coegisti. ¶Si deniqꝫ nimis auide aut abundāter cibū sumpsisti: vel delicata fercula curiose p̄parasti: aut borā comedēdi p̄uenisti: sic ꝙ ex hoc p̄ceptuꝫ aliqđ dei vel ecclesie solueret: vel grande aliqđ corpis incōmodū sequeret. ¶Per hec autē oīa que de septē p̄cis mortalibꝫ iā explicata sūt: p̄ōt homo cognoscere q̄bus modis q̄nqꝫ sensuuꝫ exteriorū ministerio cōtra decē legis p̄cepta: cōtra misericordie opa: ꝛ duodecim nr̄e fidei articulos delinquerit: vt nō sit opus hec posterioza p̄cedentibꝫ addere: nisi quis enumeratis p̄cedentibꝫ specialioza ꝛ particulariora adiungere voluerit.

F a D plenariū autem p̄cedentiū intellectuꝫ vt agnoscat qualiter rite sit faciēda cōfessio notāda sunt aliqua. ¶Primo: ꝙ de cōmuni regl'a est ꝛ de ecclie p̄cepto tenet̄ q̄libet ad minus semel i anno circa pascha p̄cā sua cōfiteri: cū eiā eucharistiam aut aliud sacramentuꝫ susc̄ipere intēdit: tūc enā cū mortis imminet periculū. Cū p̄terea ipse q̄ p̄cōrem absoluere potest adest: cui⁹ p̄sentia nūqꝫ i postea hr̄i formidatur: q̄uis sepius cōfiteri p̄cipiāt̄ ter vicz annuatim: vel mensibꝫ singulis: aut quolibet solenni festo iuxta persone facultatē ꝛ statum. ¶Secūdo ꝙ confessio in loco patenti vel publico fieri debꝫ ne occasione secreti loci ꝛ p̄tectu deuotionis impellat diabolus ad malas cogitationes: ꝛ iniqua verba vel opera. Hunc enam confessor

cõfitẽtis vultũ aspiciat. ¶Tertio q̃ multa sũt crimina a quibꝫ peccatorẽ sacerdos simplex absoluere nõ potest: nisi penitẽciarius fuerit aut a pla-
to superiori potestatẽ acceperit. Quẽadmodum sortilegiũ: qđ aliqñ per abusuz sacraz rez cõmittitur: aut ex aliꝫ rebꝫ frivole causa q̃rit q̃ non est causa intẽti effectꝰ q̃ p res sacras ꝓmittit: sacrilegiũ qđ est furtũ rei sacre vel intra locũ sacrũ. Percussio violẽta sacerdotis vl̃ clerici. Simonia heresis ceteraq̃ crimina quibꝫ eo facto excõicatõis sentẽtiã incurrũt delinquẽtes: homicidiũ: percussio pris aut mris: piuriũ in iudicio publico commissuz: adulteriũ signãter notoriũ: mulierꝫ raptꝰ violentꝰ: defloratio virginũ: cõstupratio sctimonialiũ z incestꝰ cũ cõsanguineis iuxta quartũ gdum: votoꝝ fractio: oppssio paruuloꝝ infantiũ ob negligentẽ custodiã: patrũ item turpissimũ et abominabile qđ ꝓtra naturã dr siue in ꝓpria pso-
na p molliciẽ ꝓperratũ sit: siue in alio cõmissuz q̃ ciusdẽ sexꝰ existit: vel in pona alterius sexus si fiat in aliꝫ mẽbris q̃ natura ad generatiõz deputa-
uerit: vel si deniq̃ in alia specie admissuz sit. Talia nãq̃ crimina grauiora sunt q̃ sit esus carniũ in sacrosancto die veneris. Dñ z de eis tenet pec-
cator ex pisse ꝓfiteri sub pena eterne dãnationis. ¶Quarto q̃ pona cõfitẽs dr bñe volũtariũ ꝓpositũ oia peta sua iuxta vires integralit explicãdi: z ad interrogata veritatẽ sine mẽdacio rñdere: nec ad sui excusationẽ q̃quid celare. Itez celare etiã debꝫ patrũ alteri⁹: nisi fortassis aliter suũ peccatũ reuelare nõ possit: vel nisi psonã talẽ ad suũ cõmodũ spũale cõfessori detegeret absq̃ ꝑiudicio cuiuscũq̃. Qꝫ si plat⁹ superior vel penitẽciarius nõ singula peta cõfitẽtis integralit: sed solos casus reseruatos audire voluerit reseruet petor alia delicta minori sacerdoti ptãtẽ sup his habẽti cõfitẽda. ¶Quinto q̃ null⁹ iniũctã penitẽciã reapere debꝫ nisi quã ꝑficere voluerit: quã z celare tenet vna cũ aliꝫ a cõfessore plenis aut interrogatis: nisi forsan (qđ absit) dẽ cõfessor cõfitentẽ verbis aliqbꝫ ad malũ inducere vellet. ¶Sexto q̃ si grãde qđ alicui restituẽdũ sit: z is ignoret cui debꝫ restitui: vel etiã si votoꝝ ꝓmutatio aut relaxatio faciẽda sit: ꝓsulat plat⁹ superior vel alius boꝝ ptãtẽ habẽs: nõ tm̃ sacerdos inferior. ¶Septimo q̃ sup petis in gñali superi⁹ nũeratis: si casꝰ spẽales occurrãt vel nũerꝰ delictoꝝ: tenet ß confitens explicare: tũc ꝑsertim qñ pticularitas casus vel numerꝰ spẽalẽ dr annexã maliciã mortalez vt cũ qs decẽ frãcos abstulit pauperi vroꝝ z filios habẽti: vel in loco sacro grauiꝰ petrũ est q̃ furtũ ꝑsse in generali cõmisisse. Et pariformiter in aliꝫ casibꝫ pticularitas exprimat ꝑut confitens meminerit ꝑm bñplacitũ cõfessoris: omissis circũstantijs aliꝫ ad peccati gravitatẽ impertinẽtibꝫ ¶Octauo q̃ si persona cõfitẽs in peccãdi ꝓpositu pseuerat: vel de nouo petrũ iterare disposuit: aut q̃ ablatũ alteri ꝑm facultatẽ suã nõ vult dimittere vel restituere: aut q̃ a carnali petõ luxurie recusat abstinere: vel q̃ nocẽdi iniquũ ꝓpositũ retinet nullus hãc pson̄ a petis cõfessis põt aut debet absoluere: q̃q̃ tali persone salubriter consolat vt boua q̃ poterit interim ꝑficiat quatinus eam deus in viã rectaz dignet illustrare. ¶Nono notet q̃ petrũ quodlibet tãto pei⁹ ac deteri⁹ est quanto pluribꝫ intulit nocumẽtũ. Propterea si qs fuerit alteri⁹ rume causa z occasio: vt innocẽtes: pssertiz iuuenes aut puellas suo cõsilio hortatu vel alio quouis mõ sollicitãdo ad peccatũ: agat hũi⁹ rei districtã penitẽciã: z pareat deceptoꝝ a se correctionẽ aut emendationẽ totis viribus ꝓcurãdo et p se z alios eos ad viam veritatis z sanam doctrinã reducẽdo. In ß cõsistit portio ꝓncipal⁹ sue sanctificatõis z pnie. ¶Decimo q̃ si qs post cõfessionis sue examinationẽ diligẽtẽ ipe petoꝝ q̃rũdã etiã mortaliũ a se ꝓmissoꝝ nõ reminiscat: tũc per solã generalẽ cõfessionẽ de ipis absq̃ alia spẽali saluabit: si tamẽ capus oblita postmodũ ad memoriã redierit: tunc spẽaliter certo tpe z loco cõfiteri tenet. Qua in re periculosuz est cõmissoruz a se delictoꝝ mortaliũ per negligentiã atq̃ desidiam immemoratẽ fieri.

Absolutio

Orma absolutionis sufficiens z requisita pro petõ de quibꝫ cõfessor intẽdit et põt absoluere cõfitentẽ. Ego absoluo te a petis tuis In nomine pris z filij z spũssancti Amẽ. Et si cõfessio fiat de excõicatõe tm̃modo dicat sic. Ego absoluo te ab excõicatione tua: In nomine pris z filij z spũssancti Amen. Et si cũ hoc fiat absolutio de petõ ꝓpter quod lata ẽ excõmunicatio: vel de aliꝫ addatur forma ꝓx. Additiones quedam alie conditionales aut involute tutius dimittunt.

Tertia pars huius opusculi de sciẽtia mortis.

Ꝑ veraces fideles q̃ amici cuiuspiam egroti curam diligentẽ agant pro ipsius vita corporali: fragili z defectibili conseruanda. exigunt a nobis multo fortius deus z caritas pro salute sua spirituali sollicitudinem gerere specialem. In hac cñ extrema mortis necessitate fidelis ꝓbatur anxius. Quippe nullum est opus miscõie maius siue cõmodosius quod z tãti apud deum meriti z ampliozis frequenter estimatur: quẽadmodũ pson̄e nostri salnatoris iesu christi si in terris nobiscum degeret impensuz seruitium corporale. Quãobrem cura fuit presenti scripto cõponere breuem quendã exhortationis

modum habendū circa eos qui sunt in mortis articulo ꝓstituti: valentē etiā gñaliter oibus catholicis ad artē et noticiā bñ moriēdi ꝓquirēdaz. ¶ Cōtinet autē ħ opusculū breue ātruor ꝑticulas. s. exhortationes: interrogatiōes: oīones et obſuatiōes

Prima pars continet

quattuor exhortationes. ¶ Prima est.

a Dice dilecte aut dilecta ꝓsidera nos oēs subiectos esse potēti manui dei et ipsius volūtati: oēs nos cuiuscūq; cōditionis aut status: reges: ꝑncipes: diuites et pauperes: mortis tributū soluere necesse est: venimus in mundū peregrinoꝝ more vt ex eo trāseamus: nō vt māsionez in eo stabiliamus: quin potius vt hic bñ et meritorie viuētes et deo seruientes horribiles inferni penas euitem⁹: et gloriā eternā habeam⁹. ¶ Recognosce diligēter cū gratarum actiōe a deo tibi cōcessa bñficia q̄ tibi etiam in hac extrema hora sui cognitiōez dederit: nec te morte subita p̄occupauerit: gratias ꝑ his aut alijs inumeris donis nūc eidem refer ad suam infinitā misericordiā cōfugiēs: et de cōmissis a te criminibus veniā humiliter poscēs. ¶ Sollicite cogita te in vita tua plurima delicta ꝑpetrasse quibus penā ferre meruisti: vnde et huius infirmitatis et mortis penas patienter tolerare debes: rogās deum vt ꝑsentis doloris acerbitas remissionem operet peccatoꝝ et purgatorij horribil' cruciatus in hac afflictiōez tuā per suā misericordiam cōmutet. Tolerabilius est nāq; hic ꝑticulariter q̄ in futuro puniri. Q; si sic corde cōtrito patiēs penam necessariā tanq; voluntariā feres: et oēm penā et culpā remittet deus: certusq; paradisum introibis. Alioqn per impatētiā: eternā penam et damnationē incurres. ¶ Super oīa i hac extrema hora cōstitut⁹: meditare circa tuā spūalē salutem: nunq; cū fortassis in futuꝝ hui⁹ meditationis occurret oportunitas: oēm aliā sollicitudinē et rerū terrenaꝝ curā relinque: quas relinq; necesse est: que etiā nec ab iferni precipitio corruentes eripere valēt. Plena fide te deo cōmitte: et ei qui oīpotēs bonus et sapiēs est te et tua et tuoꝝ rege da prebe. Oēm ꝑterea cogitatū tuū in eū dirige: astātes solūmodo et superstites rogās vt pro salute tua deum precibus exorēt.

Secunda particula sex

habet interrogatiōes.

d Dicēte aut dilecta. Vis tu mori et viue re i soliditate fidei xp̄iane respectu dei et dñi nostri ihesu xp̄i tāq; ver⁹ fidelis et obediēs scē mr̄is ecclie fili⁹? Rñdeat: volo. ¶ Petis a deo veniā ꝑcatoꝝ tuoꝝ: ꝓmissoꝝ et omissoꝝ: q̄ ꝓtra eiusdē amorē maiestatē atq; bonitatem feciſti. Hec cū ꝑut debebas honorasti? Rñdeat: peto. ¶ Habes ne sincerū ꝓpositū et explicitā volūtatē vitā tuā i melio⁹ mutare atq; corrigere si vita comes supfuerit? Rogas etiā deū vt tibi gr̄az ꝑstet ħ ꝓpositū ꝓmouādi veraq; ꝓmissa habēdi? ¶ Es tu cōsci⁹ tibi ipsi alicui⁹ ꝑcī mortalis vl' criminis de q̄ nō sis cōfessus? Opeas ne etiam cor tuū illumiari ad oblitoꝝ criminū (si q̄ sint) bñdā noticiā: et si tu libēter ꝓfiteris ea? Vis ablata ꝑte restitui integraliter q̄tū ad id teneris iuxta tuarū facultatū valorē: etiā vsq; ad oīm bonoꝝ tuoꝝ cessionē et renūciationē: vbi alēs satisfactio fieri nō valeret: et coram deo et hominib⁹ veniā iniurie petis? Indulges ex corde oīnib⁹ q̄ tibi nocumētū intulerūt ob veneratiōnē et amorē dñi nr̄i ihesu xp̄i a quo et veniā speras? Petis fier' indulgeri tibi et remitti ab his q̄ ꝑ ꝑbis aut factis lesisti? Ad has omnes premissas interrogatiōes affirmatiue respondeat: volo.

Tertia particula breues

ministrat orationes.

D Primo dicat ifirm⁹ ex corde deū orās p ¶ Deus me⁹ ꝑpissime pat miserere mei Deꝰ meus ꝑpissime pat In manꝰ tuas commēdo spiritum meū. Pater misericordiarum misericordiaz fac huic pauperule creature tue. Adiuua me nūc etiā in hac vltia necessitate. Succurre dñe iā anie egēti et desolate: vt nō a malignis spiritibus captiuet: et a canibus infernalibus deuoret. ¶ Dulcissime ihesu ob honorē et virtutē tue bñdictissime passiōis iube me recipi int' nūeꝝ electorū tuoꝝ. Saluator me⁹ et redēptor meus: reddo me totū tibi: nō me renuas ad te venio nō me repellas. Dñe paradisuz tuū postulo: nō ob valorē meoꝝ meritoꝝ: sz in ꝓtute et efficacia tue benedictissime passiōis: ꝑ quā memisez redimere voluisti: et mihi paradisuz ꝑcio tui sanguis emere dignat⁹ es: ꝓpm mihi cōferre festina: ꝓpter quez nec tue diuitie aut potētia minuet: nec ipe paradis⁹ angustior aut minor ſueniet. ¶ Saluet postmodū brissimā virginē mariā dicēs. Regina celorū mat misericordie: ꝑfugiū ꝑcatoꝝ recōcilia me vnigenito filio tuo et⁹ clemētiā ꝑ me indigno ꝑcatore interpella: vt ob amorē tui mea remittat crimina perducēs in gl̄iaz suā. ¶ Angelos de hinc ꝑcabo iuuet inquiēs. Spūs celoꝝ angeli brissimi assiste queso mihi migrāti ex ħ sc'o: et potenter eripite me ab oīnib⁹ aduersarioꝝ insidijs: et animam meā in vestrū cōsortū assumite. Tu ꝑcipue angele bone custos me⁹. ¶ Post hec ingrat ab infirmo cui scōꝝ vel scāꝝ magis deuot⁹ extiterit: vt illi precē offerat dicēdo. O glorioſissime scē vel sancta singularē in te dū viuerē spez et cōfidentiam reposui: succurre nūc mihi i hoc extremo necessitatis articulo laboranti: nunc antior supra modū: tempus nunc instat et horatiam in aduto

rium meã intende.

Quarta pars quasdam

observationes edocet: vt sciatur qualis ꝑdictoꝝ vsus habendus sit.

¶ Patiẽs nõdũ eucharistiam aut extremã vnctiõez suscepit: introgeᷓ an cadẽ sacrã deuore paratꝰ ẽ recipere. Si etiaz sup interrogatiõibꝫ ꝑmissis veriſiᷣ appareãt rñsiones patiẽtis nõ vsqꝫqꝫ sufficiẽtes existere: remediũ apponat ꝗtũ id ꝯmodiꝰ fieri poterit: vl̃ p ministratiõez sacrõꝝ ꝓfessiõis: eucharistie aut extreme vnctiõis: vel eidẽ mãifestãdo periculũ qõ incurrit: nõ plene satisfaciẽdo petitiõibꝫ sup fide sua et salute ꝓsciẽ plane. Moneat vt decedat tãꝫ verꝰ et fidelis xpiãnꝰ. ¶ Attẽdat si infirmꝰ ipe excoicationis vinculo astrictꝰ teneat: et ꝓterea sũmittat se totꝫ viribꝫ ordinatiõi sctẽ mris ecclie vt absoluat. ¶ Si moriturꝰ plurũ tpis spaciũ ad suaz recollectionẽ habeat: nec morte festina ꝓcumat: legẽde sozẽt cozã eo ab astãtibꝫ hystorie et oꝛones deuoteꝝ q̃bꝫ sanꝰ et vinẽs ãplꝰ delectabat: vl̃ recẽsenda eẽnt dina ꝓcepta vt ꝓfundꝰ meditet si q̃d aduersus ea negligẽter obliũ ꝺliq̃rit: vel silis cozã eo istructio recitet. ¶ Si patiẽs vsum loq̃ndi ꝑderit: bz tñ sanã et itegrã noticiã ad interrogationes sibi factas vl̃ oꝛones cozã eo recitatas: signo aliq̃ exteriori vel solo cordis ꝓsensu rñdeat: ꝫ cñ sufficit ad salutẽ. ¶ Pñtet infirmo imago crucifixi vel alteriꝰ sctꝝ quẽ sanꝰ et icolumis spẽaliter venerabat. ¶ Si nõ oia ꝓmissa dici breuitas sinat: ꝓponẽde sũt oꝛones: illa ꝑtim q̃ saluatori nr̃o iesu xpo dirigit. ¶ Nullatenꝰ aut minime si fieri possit moriẽti amici carnales: vxor: liberi vel diuitie ad mẽoriã reducant: nisi inẽꝫtũ id exigit patiẽtis spũalis sanitas: et duz alis ꝓuenient omitti nequit. ¶ Nõ det infirmo nimia spes corpalis salutis ꝓsequẽdi: gerat potiꝰ eidẽ ꝓma monitio superius explicata. Sepe nãꝫ p vnã talẽ inanẽ et falsaz cõsolationẽ et icertã sanitatis corporee ꝓfidẽtiã certaz incurrit bõ dãnationẽ. Quinimo bortãdꝰ est patiens vt p ꝺmissionẽ et ꝓfessionẽ aie sanitatẽ ꝑcuret qõ et ad salutẽ corpis (si sibi fuerit expediẽs) valere poterit: et ide securior atꝫ ꝺctior erit. ¶ Quia ꝓpter frequẽter corpalis infirmitas exoꝛtiõ hz: papa p expssaz decretalẽ cuilibꝫ medico corpis districte ꝓcipit ne cuiꝫ egroto corporeaz conferat medicinã ꝓusqꝫ de spũalis medicꝰ confessoꝛis. s. reqsitione eundẽ monuerit. Hinc expediens videret: vt in q̃busl̃bꝫ pauperꝫ hospitalibꝫ vel domibꝫ dei statuto firmaret: ne q̃s ibidẽ egerꝰ suscipi posset: q̃ nõ ꝓmo ingressus die cõfessionẽ faceret: vel idoneo sacerdoti ad hoc ip̃m deputato: paratꝰ cõfiteri se cõtinuo ꝓsentaret: sicut in domo dei parrhisius laudabiliter obseruat.

¶ Opusculũ tripartitum finit.

Tractatum sequentem

de differẽtia pctõꝝ vẽialiũ et mortaliũ edidit idẽ christianissimꝰ doctoꝛ dñs Joannes de Gerson p q̃rundã psonaꝝ laicaꝝ simplicium eruditione in idiomate ꝓprio scilicet lingua gallica. Sed pro aliorum eruditiõe alius quidam ipsum transtulit a gallico in latinum.

Incipiunt rubrice considerationum tractatus sequẽtis.

i Declaratio generalis quid est peccatũ mortale aut veniale.

ij Quõ in oĩbꝫ pctis repiri põt pcm̃ tantũmodo veniale.

iij Qñ vana glia ẽ pctm̃ mortale aut veniale.

iiij Quãdo supbia ẽ pctm̃ mortale aut veniale

v Quando iudicare est peccatum: et quale

vj Qñ cõtẽptꝰ superiozꝫ ẽ peccatum: et quale.

vij Quando inuidia est peccatum: et quale

viij Quando ira est peccatum: et quale

ix Quando accidia est peccatum: et quale

x Quando auaricia est peccatum: et quale

xj Quando gula est peccatum: et quale.

xij Quando luxuria est peccatum et quale

xiij De mentiendo

xiiij De iurando.

xv De correctione fraterna.

xvj Qñ ꝓra ꝓsciaz facere ẽ pcm̃ mortl̃er qñ si

xvij Quõ de duobꝫ malis minus est eligenduz.

xviij Quando ignorantia est peccatum.

xix De confessione plura documenta

xx De peccatis que fiunt in mercantijs

xxj De bona credulitate fidei nostre.

xxij De excõmunicationibꝫ.

xxiij Quando vitari debet sacerdos de audiẽda eius missa: et quando non.

xxiiij Quale malum facit veniale peccatum

xxv Exemplum generale declarans quid ẽ peccatum mortale aut veniale.

Prologus in tractatuz sequentem.

¶ Qui bene cõsiderat bonitatem dei erga nos: causam habet magnifice regratiandi et laudandi deũ. Cũ enim de iusticie rigore deberemꝰ seruire ei quotidie meliori modo quo possemus sine cessatione: nihilominꝰ nostre cõpatiens fragilitati: cõtentari voluit certuz dare nobis numerũ mãdatoꝝ: et in certo tempore. Que si cõplemus gratiã eius habeamꝰ et sufficiat ei: et acquirimꝰ paradisuz. Deusꝰ tamẽ faciẽtes amplꝰ et magnificẽtius remunerat. Necessitas est igit scire mandata obligãtia et q̃ non. Alias enim vel transgrediemur ea per ignorantiam: vel custodiẽdo ea habebimꝰ magnã nimis de trã-

gressione dubitationē: ꝛ dubitabim⁹ vbi dubitā/
dum nō erat: ꝙ qō perderem⁹ totā cōscīe tranq̄lli
tatē: putādo nō pctm̄ esse pctm̄: ꝛ ecōtra de pctō
qō nō esset pctm̄. Et q̄uis nescirē in oīb⁹ casib⁹
dare regulā spēalē qñ vnus act⁹ pctm̄ fuerit mor
tale ꝛ qñ nō: tamē dari possunt aliq̄ documēta i
generali: ꝙ que iudicari meli⁹ pōt de factis spēa
libus. ꝓpt qō studui scribere vobis cōsidera/
tiones aliq̄s breues ad sciēdū qñ peccat mortali
ter ꝛ qñ nō in plurib⁹ casib⁹. In oīb⁹ eīm casib⁹
ad longuz eas tradere graue esset aut īpossibile.
Immo hoc qō vobis scribā plene nō intelligetz
sicut credo ꝓpter suā breuitatē: nisi habeatis qui
vobis declaret. Uolo ergo vt de his que nō intel
ligetis diligenter inquiratis.

Consideratio prima

Declaratio generalis quid est peccatum morta/
le aut veniale

i 'Ater alia mandata dei aliq̄ sunt que
facere debem⁹ sub pena perdēdi grati
am suā: incurrēdiq̄ ꝑpetuā mortem.
Et sunt illa q̄ debitā deo cōseruāt subiectionē: ꝛ
inter homīes societatē: sicuti ē amare deū omni
tempore ꝛ loco ꝛ nō odire eū: sicuti ē nō occidere
primū suū innocētē: ꝛ nō auferre ei sua violēter.
Alia p̄cepta vel cōstitutiōes ꝛ ordinatiōes sunt:
que nō obligāt nos nisi ad penā tpalē: q: trāsgre
di ea nō dissipat subiectionē deo a nobis debitā:
nec societatē quā tenemur hīe ad hoīes. Cōtra
prima facere precepta pctm̄ mortale ē. ꝛ cōtra a/
lias ordinatiōes pctm̄ est veniale. Quēadmodū
videtis ꝙ rex aliq̄ p̄cipit sub pena mortis aut
capitis: ꝛ aliqua sub pena tēporali: vtpote argen
ti: vel carceris ad tempus.

Consideratio Secunda

Quomodo in omnibus peccatis ē inuenire pec
catum veniale tm̄.

a Liq̄ preterit p̄ceptū ex deliberatiōe ꝛ
certa scīa ꝛ cōsensu expsso: aliq̄ nō sic
tz per ignorātiā vel ex ꝓmo motu absq̄
pleno cōsensu. Et in hoc casu nō est aliqō ita stri
ctum mādatū ḡn aliq̄ trāsgredi possit nō peccā
do mortalit: p eo ꝙ cōsensus est id qō ꝓncipalit
facit pctm̄. Hinc apparet ꝙ nō noiant⁹ septē pct ī
mortalia. s. supbia: inuidia: ira: auaricia: acedia: lu
xuria: gula: iō ꝙ oīs supbia aut oīs ira ꝛ sic ō ali/
is sit pctm̄ mortale: īmo sepe ē vēiale sic stati dicā

Consideratio tertia

Qñ vana glīa est pctm̄ veniale aut mortale

v Ana glīa de se nō est nisi pctm̄ veniale
quia opus aliqō si ē vanū nō est ꝓpter
hoc mortale. Sed vana gloria pctm̄ ē
mortale ꝓpter vnā duaz causaz. s. ꝓpter finem p/
pter quē vana q̄ritur gloria: aut ꝓpter materiam
aut opus in q̄ querit vana gloria. ¶ Quātum ad
primā cām est sciendū ꝙ q̄ri pōt glīa ꝑ altera q̄t
tuor causaz. ¶ Primo ad vitādū infamiā falsā: vt
si diceret ꝙ ego sum latro: bene possum cōtrariū
asserere ꝛ velle ꝙ sciat ꝙ ego suz ali⁹: q̄uis ħ fie/
ri nō possit sine laudatiōe mei. Et sic nō est pctm̄:
solūmodo nō habeat intētio corrupta siue admi
xta: sicut facillime cōtīgit. Immo qñq̄ tenemur
querere seu velle ita laudari: ꝛ ē prudētia ꝛ iusti/
cia. ¶ Scōo laus seu glīa q̄ri pōt ꝑ aliq̄ spiritua
li ꝓfectu ad gloriā dei ꝛ ad edificationē proxmi
sicut sctūs Paul⁹ semetipm laudauit. Et q̄ bñ scit
ħ tpe ꝛ loco cōueniētib⁹ facere sine alia intētione
mala admixta magnū ē meritū: nō āt pctm̄. Tm̄
difficile ē ꝙ hoīes q̄ nō sunt ꝓfecti ꝛ in hūilitate
fundati sciāt ħ bñ facere spēaliter in publico. Fa
cilius fit ħ in secreto inter amicos in colloq̄o q̄ se
mutuo diligunt deuote ac pure: ꝛ bona sua facta
reuelant inuicē: qñq̄ ꝓ habēdo cōsilio aut ad
dādā cōsolationez. ¶ Tertio q̄rit talis glīa ꝓpter
auariciā: vel ꝙ habeat maior licētia vel via ma/
le faciēdi ꝛ decipiēdi: ꝛ sic ē pctm̄ mortale: qa fi/
nis est pctm̄ mortale. Similit ē per oīa. ¶ Quar
to vana glīa q̄rit ꝛ laudatio ꝑ fine aliq̄ qui nō ē
nisi veniale pctm̄: sicuti qñ captat aliq̄ leuis pla/
centia in laude alicui⁹: ꝛ ħ ē pctm̄ veniale: nisi ali
ud malū se admisceat. Hoc dico ꝓpter illū q̄ ꝓ
tēpore illo ordinare deberet laudē suā ꝛ regratia
ri deo: vel ad aliū ꝓfectū ad quē tenet ꝑ tūc: ꝛ ipe
hoc omittit. Secūda cā ꝓpter quā vana glīa eēt
pctm̄ mortale: est ꝓpter opus vel materiā ꝑ quaz
vana querit dota. ¶ Et fit hoc trib⁹ modis. Qnq
vel opus est malū de se ꝛ pctm̄ mortale: ꝛ ibi non
est dubiū quin querere gloriā pessimū est pecca/
tū mortale: sicuti querere gloriā de occidēdo ꝓ
bum hominē: de igne imposito: de rapiēdo femi
nas bonas: exprobrare alteri vel vindicādo se ī/
iuste de altero. ¶ Aut opus de se bonū est: vt ē fa/
cere elemosynas: ieiunare: orare. Et ibi attendere
oportet quō vana querit glīa. Uel. s. ꝓ fine pri/
cipali: ꝛ hoc est pctm̄ mortale: q: ꝑm rectā rōnez
opus bonū nō debet ordinari in pei⁹ opus sicut
in finē principalē: quēadmodū pctm̄ mortale ꝑm
doctores ē si qs ꝑdicet ꝓ victu habēdo ꝓncipa
liter: ꝛ tm̄ vnū ꝛ alterz est ꝑm se bonū: sed ordiatio
quersa ē ꝛ reuersa. Si autē glīa surrepit in dicto
virtuoso ope nō q̄si principalis finis aut ꝓncipal⁹
causa ad faciēdū idem opus nō est pctm̄ mortale
'Nihilomin⁹ cōsiliū bonū est auferēdi eā ꝛ expel/
lendi q̄tū pōt: ad finē ꝙ totū purius fiat ꝛ ad vi/
tandū periculū ponēdi ꝓncipalē intentionē ī illa
laudatione. Amplius etiā caueri debet istud taz
in spūalib⁹ bonis q̄ tēporalib⁹ ꝓ tāto ꝙ precio/
siora sunt. ¶ Postremo opus bonū pōt esse indif/
ferens: hoc est dictū: ꝙ de se nec bonū ē nec malū

vt est habere tunicã nouã: diuitias aut pulcritudinẽ. Et in his retro habere gloriã de se nõ ẽ mortale petm̃. Et dico notãter de se: quia alia possũt esse pericula q̃ caueri debẽt vt scz si mulier quedã scit q̃ p tunicas suas dat aliis occasionẽ peccãdi aut per suũ pulcr̃ sermonẽ: aut p nimis ostẽdendo suã pulcritudinẽ: aut per bene chorizare: ipsa tenẽt dimittere: Quãdoq̃ ecclia prohibet talia opa sicut torneamẽta aut chorizas in certo tẽpore z loco: Nõ dico ego cauẽdã oẽm occasionez p quã alius peccare posset: qz fieri nõ põt: sz nihil fieri debz ad hũc finẽ qõ per stultã placentiã aut fatuũ desiderũ aut aliter aliq̃ peccet. Et si scitur p certo q̃ dat causa alteri ita peccãdi caueri debet ẽm posse. Mulier eñ nõ tenẽt neq̃ debet deformare z ẽfigurare se aut vestire ẽ sacco: aut nũq̃ ire plus ad ecclesiã: q̃q̃ sciat q̃ aliq̃ stulti stulte eã cõcupiscãt: tñ sicut dictũ est displicere ei dz.

¶ Per hec q̃ dicta sunt potest sciri qñ hypocrisis aut iactantia sunt petã mortalia aut nõ. ¶ Quãtum est de inobedictia aut de iudicãdo aliũ spẽ leas faciã cõsideratiões. Et de contẽptu z dedignatione z superbia que habẽt erga deũ: sicut lucifer z

Consideratio quarta. (pha risei.

Qñ superbia est mortale peccatũ aut veniale

f Uperbia erga deũ haberi põt per hoc q̃ putat haberi gr̃a quã ds nõ dz aut per ℔ q̃ ds putat eã aut vult habere ẽ seipo. s. p suã sapiẽtiã aut fortitudinẽ: aut pulcritudinẽ: aut p hoc q̃ putat eã bene meruisse erga deum: quasi deus ita teneat facere: z q̃ aliter faciendo iuste faceret. Aut p ℔ q̃ ds putat z vult habere gratiã a deo q̃si pro se solo: z de hoc ipse superbit: sicut peccauit phariseꝰ dũ reddebat gr̃as ẽ ẽ bonis suis qõ bene factũ est: sed in ℔ ipe deficiebat q̃ gaudebat q̃ aliq̃ nõ habebãt illa: vt publicanus. Et ℔ signũ erat q̃ putabat dare q̃ bona sua essent de senõ aũt ẽ deo solũmõ. Alꝰ eñ nõ se plus glorificasset q̃ si bona illa fuissent ĩ alio. ¶ In tribꝰ vltimis casibꝰ superbia semp ẽ peccatũ mortale: si assit deliberatio z plen̄ cõsens̄ quẽ admodũ sp intelligo qñ de petõ mortali loquor: z añ z post. In primo casu ẽ presumptio: q̃ põt esse petm̃ veniale solũ. Solũ dico qñ ipa pungit per ignorãtiã: aut ipm putare nõ est certũ neq̃ affirmatũ. Exẽpli gratia. Aliq̃s põt cogitare q̃ cõfessus sit aut bene penituerit: qz. s. ad hoc satis bonas habet apparẽtias q̃q̃ forte nõ sit ita. Est ita q̃ securiꝰ nõ se simplr assecurare in talibꝰ q̃n semper habeat rõnabilis timor diuinoꝝ iudicioꝝ et hũane fragilitatis. Et in ℔ peccauit scũs Petrꝰ dũ tenebat q̃ morerer p christo iesu: z plures alij cõformiter: q̃ putãt q̃ cõtra tentatiões mirabilia facerẽt: ¶ Est etiã bene considerãdũ z aduertẽdũ in hoc patõ z in aliis q̃ scz aliq̃n recte iudicatur et dicitur q̃ oĩa habeant a deo: z sine ipo nihil valeret: z tamẽ totũ fit in cõtrariũ: pro eo q̃ voluntas nõ est iudicio rationis ꝑformis. Et dicã põt talibꝰ q̃ ipsi seipos ꝓprio ore ꝺdemnãt. Si ei dicas q̃ totũ habes a deo: cur gloriaris tu z despicis alium ac si de teipo haberes. Hoc aperte videmus in luxuria: q̃ homo iudicat z bene scit q̃ talis res ẽ petm̃: z tñ facit. Patẽdũ ẽ itaq̃ q̃ rõ z voluntas semp sint cõcordes in bono: z totũ ꝓsperabitur.

Consideratio quinta

Quando iudicare alium est peccatum: z quale.

Udicare aliũ venit de superbia. Potest

i aũt hoc iudiciũ fieri de operibꝰ alterius: vl̃ de ipamet psona. Et hoc fit duobus modis. Uno modo per certitudinẽ: Altero per ꝑsumptionẽ leuẽ solũmõ z suspitionez. ¶ Judicare aliũ firmiter esse malũ erga deũ z iuste dãnandũ petm̃ est mortale cõtra bonitatẽ spũssãcti: qz in vno monẽto spũssanctꝰ potest hoiem facere bonũ sicut Paulo fecit: Mane magdalene: et multis aliis. Et potest homo eadez hora penitere: Estq̃ stultũ z iniustũ iudicare de hoc qõ nescitur: qõ aliꝰ iudicari debz ad bonũ q̃ ad malum. ¶ Judicari de operibꝰ põt esse qñ opa de seipsis sunt talia q̃ quocũq̃ modo ipa nõ pñt bene fieri nec per bonã intẽtionẽ nec alio mõ. Et ibi potest bene p certo iudicari q̃ sunt mala: z q̃ alter male fecit. Si opa sunt indifferẽtia: vel talia q̃ possunt bene z pñt male fieri iudicare p certo q̃ mala sint: nisi aliter appareat est peccatũ mortale: qz tãcito: imo eñ iudicari debet bonũ q̃ malũ quãdo fieri poterat bene. ¶ In hoc tamẽ casu z ĩ aliis haberi possunt sine mortali petõ aliq̃ suspitiones z iudicia leuia q̃q̃ bonuz sit eas cauere. Et caueri debet bene ne in tali casu ds malũ loquat aut diffamet aliũ per tales leues ꝑsumptiones: z specialiter in affirmãdo eas plus iusto aut cõtra bonũ alteriꝰ. Sicuti ad faciẽdũ mori hominem cõuenit certissimũ habere iudiciuz: z similiter in exulando siue relegãdo extra patriã hominẽ: vel in auferendo sibi bonã suam famã notabilit. In paruo tamẽ dãno nõ est tale periculũ. ¶ Scõz ea que hic z prius antea dicta sunt sciri potest: quãdo habere dedignationẽ de proximo est peccatũ mortale aut non: z etiam per ea que dicent de invidia z ira. ¶ Et sciendũ q̃ iudicare suos superiores multo peius est q̃ de aliis.

Consideratio sexta.

Quãdo ꝓtẽptus superioꝝ est peccatũ: z quale

Ontẽptus seu despectus superioꝝ: z

c per hoc nõ obedire est speciale peccatũ superbie. Et est semper mortale qñ et certa scientia fit trãsgressio mãdatoꝝ suoꝝ superioꝝ principaliter z solũmodo pro eo q̃ ipsi

hoc preceperũt: quia ibi ꝓprie est contempt⁹. Aut quãdo nõ reputant nec fit vis de p̃ceptis eoꝝ ac si ipi hoc nõ p̃cepissent: z p hoc nõ obedit. Quãdo tamẽ trãsgressio fit mãdatoꝝ a suptoribꝫ datorũ p aliq̃ fragilitate aut p alia causã: nõ ẽ hoc nominãdũ pctũ p cõtemptũ. Et hoc ẽ valde cõsiderãdũ specialiter inter religiosos: z generalit erga oĩa p̃cepta facta p homines nõ per deuz sine medio. Sepe eĩ transgredi ordinatiões eorum z regulas nõ est peccatũ mortale. Et dicere aliter esset nimis durũ. Sed tamẽ quãdo cõtẽptus accedit qualis dictus ẽnõ erit excusatõ mortalis peccati. ¶ Hoc in loco scire debetis q nõ tenemur obedire suptoribꝫ nostris nisi in casibus ĩ q̃bus ipi sunt nobis suptiores: z in quibꝫ dei ordinatione aut nostra volũtate nos ei summisimus Quia si ep̃s meus p̃ciperet ingredi religiõ: ego nisi vellem nõ facerẽ: nisi publicũ scandalũ essem peccatum p quod hoc meruisset. Similiter dico ó abbatibus. De domibꝰ tẽporalibꝫ. De p̃ce z mẽe.

Consideratio septima

Quando inuidia est peccatum: z q̃le.

Inuidia de se est peccatuz mortale: q̃a ĩ contraria ẽ charitati: quia de bono doleat alieno: z gaudet de malo. ¶ Tamẽ considerandũ est q inuidia aliq̃n surgit ex motione naturali: quẽadmodũ aliq̃ ex natura sua corrupta sunt inuide: sicut videm⁹ inter canes. Et similiter de aliꝭ viciꝭ. Et talis mot⁹ inuidie nõ est peccatũ: q̃a nõ est in nostra potestate. Et simi liter dico de oĩbꝫ motibus quos a natura habemus. Et hoc intelligendũ est quãdo ꝓsensus nõ rũgitur. ¶ Secũdo inuidia subrepit per deliberationẽ q̃ndaz: nõ tamẽ perfectaz nec plenam seu cõpletã. Et hec appellat ꝓmus motus quando nõ auferẽt q̃cito quis facere posset: q̃ꝫ auferatur anteq̃ habeat plenus cõsensus z incipit displicere: z hec nõ est nisi veniale peccatũ. Et simiꝭ liter est in oĩ peccato generalit. ¶ Tertio dolor de bono alterius põt ꝓuingere sine inuidia: videlicz quãdo dolor huiusmõi nõ est: qz tale bonũ cuenit ad dãnũ alteri⁹ bone persone aut populi q̃ nõ demeruit: vt si malus hõ habeat ptãtẽ grandẽ per quã mala faciat: põt habere tristiciã p eo q talez habet ptãtez. ¶ Quarto dolor ille de bono alterius accidit ex volũtate deliberata z certa scientia sine causa bona: z hec ẽ semp peccatum mortale. ¶ Per hoc bñ possumus scire quãdo detractio est mortale peccatũ aut nõ. Detractionẽ dico de altero male dicere per odiũ vel inuidiã. Quia male dicere de alio p fine bono ad cauendũ ne faciat malũ: aut p eius correctiõe: aut causa officij facere vel dare testamẽtuz veritati nõ est peccatuz: si alia mala volũtas non admisceat. Et si hoc fit solum p facilitate loquẽdi: sicut sepe contingit: z malũ quod dicit nõ cedit ad magnũ dãnũ alterius vel fame ipius peccatũ est veniale. Sed tamẽ dampnũ posset esse tale q facilitas loq̃ndi nõ excusaret: q̃a cauẽda est leuitas dicẽdi q̃n ad dãnum grãde alterius cedit. ¶ Conformiter videre possumus q̃n deridere alteꝝ aut maledicere ẽ peccatũ mortale aut nõ fm malus q̃ inde venit z intẽtione facientis: z iraz qua alter inde suscipit: aut potest recipere verisimiliter aut rationabiliter

Consideratio octaua

Quando ira est peccatum: z quale.

Ra de se est mortale pctũ: q̃a ira ẽ desideriũ vindicte z male volendi alteri ĩ q̃ est charitati contrariũ. Tunc sicut in p̃habitis ita z hic debet considerari q quãdo q̃ ira accidit p bonã causam: z ad bonũ finẽ: q̃ fit q̃n q̃s irascit ꝓpter vicia: nõ autẽ cõtra psonã. Et sic etiã irasci debem⁹ contra ꝓpria vicia z contra aliena q̃libet iuxta se z fm statum suum: sicuti iudices q̃ debent punire malos de suis malefactis. Et q̃libz tẽpore z loco debet se opponere aduersꝰ mala q̃ videz fieri sine p p̃ceo sine p bõas exhortatiões aut p sileos modos. Ira aliq̃n nõ ẽ nisi parua aut nulla affectio amoris erga aliuz: vti quãdo nõ desiderat ei nec bonũ nec maluz: et est hic defectus aut diminutio charitatis. Hec ẽ peccatum mortale nisi q̃n ꝓmus videt in extrema necessitate: quia tũc admiãdus ẽ sub pena mortalis peccati si fieri potest. ¶ Quãdoq; ira nõ accidit nisi ex cõplectione naturali: sicut homines antiqui z melãcolici sunt de sua natura iracundi: z ira talis non ẽ peccatũ. ¶ Ira quãdoq; venit per subitũ motũ z impfectã deliberationẽ: z nõ est nisi veniale peccatũ. Sed si venit p consensionẽ p fectam pctũ erit mortale. ¶ Nihilomin⁹ ira non dicitur q̃q; desideriũ vindicte: sz est quedã ũpanẽtia de facto alterius: absq; hoc q desideret ei malũ hoc nõ est ꝓprie ira nec est mortale pctũ si ũpatiẽtia nõ sit talis q ex toto ũpediat rationem z operationẽ alioꝝ bonoꝝ. ¶ Ulterius considerandũ est q bene potest desiderari q malef. actum alteri⁹ puniat per iusticiã z p iudices ad B ordinatos z ad finẽ q q̃s gaudeat iure suo: z hoc non est pctũ: dũm se nõ admisceat mala volũtas B ẽ q nõ plus desideret dãnũ alteri⁹ q̃ recuperare iura sua. ¶ Et fm B q̃ dictũ ẽ iudicari põt q̃ minari vel vilipẽdere alteꝝ p ira ẽ pctũ mortale aut nõ: fm. s. q p talia facta recipit vindicta z nocet ꝓmo. ¶ Et tã quõ maledicere alteri p deliberationẽ ũpcãdo z optãdo ei malũ grãde ẽ peccatũ. Et q̃ nõ etiã blaspheme despicere ac denegare deũ z scõs z scias ei⁹ causa ire sue ẽ blasphemia z villanũ mortale pctũ: si psona tũc scit aut scire debet hoc q̃ dicit z facit. De iuramẽto dicetur in sequentibꝰ.

Cõsideratio nona

Quando accidia est peccatum: et quale.

A a Accidia ꝙ se nõ est mortale pctm: quia nõ dicit nisi tediũ boni spũalis: sicꝫ non ē nisi diminutio feruoris charitatis.

¶Si tediũ hoc est de bono spũali laborioso: tunc est naturale. Natura em̃ refugit laborē: et hoc nõ est peccatũ: quia morꝫ iste nõ est in nostra potestate. Et si cõsentiꝫ tali motui adhuc nõ est nisi veniale peccatũ. Pro generali quippe regula tene: q cõsensus ad id qđ solũmodo ē veniale pctm̃: non est nisi veniale pctm̃. ¶Sed si tediũ est tale ꝙ per ipm̃ omittiꝫ fieri ℔ ad qđ ꝺs tenet ꝑ ꝓceptũ: clarꝫ ē q ibi est mortale pctm̃. ¶Aut si tediũ est tale: q displiceat etiã vltre: ac ꝑ hoc cadat ꝺs in desperationē: sicut faciũt hi q̃ sepꝰ occidũt: peccatuꝫ ē mortale. ¶Penes ℔ cõsiderari põt qñ accidia diceđi horas et audiēđi missaꝫ pctm̃ ē mortale aut nõ. Quia si ꝺs tenet dicere aliqđ ꝑ ꝓceptuꝫ aut ꝑ votũ et per accidiã omittiꝫ pctm̃ ē mortale. Si tamē pars diminuit vel omittiꝫ pua: vel si fiat aliq̃ leues defectꝰ: per ℔ q nõ bene attēdit: nõ oportet dicere q sp sit mortale pctm̃. Et q̃nis bonũ sit attēdere: tm̃ si ꝺs de certo ꝓposito non impedit se ab attendendo: faciēdo aliqđ qđ totaliꝫ auferat intentionē siue ℔ fiat ꝑ cogitationē siue ꝑ opus: nõ oportet reincipere: nec ē mortale pctm̃ q̃nis de alio cogitet. Sꝫ si per certã deliberationē in dicēdo horas ꝺs ꝓcipit se impediri ab attentione: et ita vult remanere ita se impediri cogit reincipere: qꝛ sic solueđo nõ quitaꝫ ꝺs: q̃ppe qꝛ tollitur bonũ ꝓpositũ qđ in ꝓncipio habebaꝫ ad seruiēđũ deo. ¶Est q̃ꝫ sciendũ q q̃libꝫ ꝑsona christiana de rõnabili causa debet audire missaꝫ dñicis diebꝫ et festis ꝓceptis nisi habeat excusationē rõnabilē: ℈m ordinationē et cõsuetudinē patrie: vbi ipa ēt quã plures volunt et ordinãt: et sufferũt vel ꝓmittũt.

Consideratio decima

Quando auaricia est peccatum: et quale

D a Auaricia ē inordinatꝰ appetitꝰ habēđi aliqđ. Et fit hoc q̃nꝫ in retinēđo: quãdoꝫ in acq̃rēđo: q̃nꝫ in desiderando

¶Aliqđ desiderat quiꝫ modis. ¶Primo bonuꝫ alterius: et taliter q auferret si fieri posset: et ibi est peccatũ mortale: qꝛ ē furtũ cogitatiõis. ¶Secũdo desiderat aliqđ illicitũ ꝑ certã sciẽtiã et deliberationē cõpletã: vel sꝫ aliꝫ non dignꝰ desiderat ꝓpositurã: aut eē iudet: de q̃ sentit aut sentire debet q ad hoc ē indignus: et ibi ē mortale peccatũ ¶Tertio põt appeti bonũ alterius vel res nõ licita per volũtatē nõ absolutã: sꝫ sub cõditiõe expressa vel intellecta: vt dicēdo: vellē hoc vel hoc si possem habere absq̃ offensione dei: aut sine dãno alterius: vel si essem dignꝰ. Et hic nõ est pctm̃: vel est veniale peccatũ. Hec oportet qđ sp cogitet cõditio sufficat q subintelligat. Est etiã intelligendũ q ꝑ tales optatiões aut desideria nõ omittat fieri hoc qđ ꝺs facere tenet de bonis alibi: et ne generent in corde mali motꝰ q̃ postea auferri nõ possint: sicut cõtingit in ista pctõ auaricie: et plus in pctõ luxurie: quia in tali casu põt esse mortale pctm̃. ¶Quarto desiderãt res nõ necessarie et superfluitates ꝑ desideriũ nimis ardẽs: et tale q mẽs impedit totaliter ad cogitãdum de ꝓpria salute: et ibi ē cupido vel sollicitudo pessima q̃ est in euangelio ꝓhibita: et ē pctm̃ mortale. ¶Quinto desiderat per amorẽ nimis magnũ: nec tamẽ talẽ q ꝺs vellet offendere vel omittere ad cogitãdũ de ꝓpria salute: et ibi ē pctm̃ veniale. Et potest amor sic esse tẽperatꝰ q nõ erit pctm̃ imo meritũ ℈m bonũ fine intẽtũ. ¶Auaricia in acquirẽdo ē multis modis. Acquirit em̃ aliq̃ ꝑ iniusticias et fraudes et vias illicitas: et ibi ē pctm̃ mortale: q̃n ars q̃ acq̃ritur ē pctm̃ mortale: sicuti in ꝓiurãdo aut transgrediẽdo mãdata dei: sicuti ē de stultis mulieribus: vel ē de vsurarijs et falsis mercatoribꝫ qui mẽtiunt et iurãt suas merces alias eē q̃s sint: vti i ludis ꝓhibitis. Quẽadmoduꝫ etiã q̃n omittit fieri debitũ diebꝫ dñicis de audiẽdo missaꝫ ꝑ mercando nisi aliud excuset: vel eē põt in aliqbꝫ casibus. ¶Acquirit aliq̃ ꝑ media q̃ nõ sũt nisi venialia peccãta: vt ꝑ verba ociosa et iocosa et mẽdacia ad risum dños ꝓuocãtia: et põt eē ibi sepꝰ veniale dũ tarat pctm̃. Et si aliqui facerẽt sicut fistulatores aut ioculatores: aut sicut qui similia exercent ad lucrãdũ vite necessaria: qꝛ aliã artẽ nõ sciunt: nõ auderẽ dicere q eẽnt extra statũ salutis. Quia dñi ad auferẽdũ eoꝝ melãcolias q̃ eis supueniũt occasione magni oneris qđ portãt capiũt inde solatium et deductionē in talibꝫ rebꝫ et aliq̃n eciã populus. ¶Hic posset audacter sermo fieri de mercãtijs quãdo peccat in eis et quãdo nõ: et de modis cõmittẽdi vsuras: sed causa brevitatis trãseo illa faciliter ad pñs. ¶Auaricia ē in retinẽdo: ꝺa si retinet alienũ sciẽter et cõtra placitũ eius cuius res illa ẽt aliter q si ipe sciret non sibi placeret: et nõ habet volũtas restituẽdi tpe et loco. Sꝫ si res talis ē et ihusmodi boĩs q certã habeo cõfidẽtiam q ille cuius res ē nõ haberet displicẽtiam q ego haberẽ: et me cũ illa iuuarẽ. Vel q ad ꝑsens nõ habeo cõmoditatẽ restituẽdi sine aggrauatione magna: et alter de hoc nõ dãnificat grauiter et habeo volũtatẽ restituẽdi tẽpore et loco: ibi nõ est in retinẽdo peccatũ mortale. ¶Secundo retineri potest id quod necessariũ est ꝓ se et ꝓ suis ℈m q requiritur ad statũ et dignitatez: et alia q̃ iuste exercẽtur et habent: hic non est peccatum. ¶Tertio retinẽtur superfluat que nihil proficiunt ad necessitatẽ et ad statũ hominis: et ibi sepe est peccatum mortale: et specialiter quando hoc fit per

ardens desideriũ habendi vel acquirendi quod sanari nõ potest. Et huius signũ est q plus eligitur q res putrescat z vastet q̃ q tradat ad vsum z fructũ. Sed tamẽ amor retinẽdi talia nõ necessaria potest esse ita paruꝰ q nõ erit nisi peccatum venale. Et specialit si tunc nõ occurrat vel cõpatiat pauper q̃ sit in periculo mortis nisi ei succurratur: qz tunc tenet aliquis iuuare primũ tam ó superfluis q̃ de bis q̃ sunt necessaria ad statũ: nõ autẽ de bis que sunt necessaria simpliciter ad victum: quia melius debeo me amare z vitã meaz q̃ alterius. Et ibi data est generalis regula quãdo dari debet elemosyna sub pena pcti mortalis tunc scz quãdo videt aliꝰ in periculo mortis: nec videt quõ ei succurrat per alium. Tunc enim tenetur quis occurrere sub pena peccati mortalis si facere potest sine periculo tali in quo alter ẽ: quod nominatur extreme necessitatis.

Consideratio vndecima.

Quando gula est peccatũ: z quale.

¶ Gula ẽ desideriũ aut appetitus deordinatus in mãducãdo: z est de se venale. ¶ Et potest euenire quinq̃ modis. Aliquãdo appetꝰ est solũ ex natura: quãdo naturaliter desiderat mãducare z bibere quãdo fames aut sitis habet: z in hoc nõ est peccatũ nec i delectatione q̃ naturaliter ẽ in mãducãdo: quia hoc nõ est in nostra potestate. ¶ Secundo vltra desideriũ hoc tangit quãdoq̃ desideriũ voluntarium z placẽtia in delectatione: z ibi est peccatuꝫ venale. ¶ Tertio qñ fit trãsgressio alicuiꝰ mãdatoꝝ dei vel ecclie: sicut ieuniorꝝ statutorꝝ p gulã sine causa ratiõabili. Quãdo tamẽ persona grãditer se grauaret in ieunãdo. s. vel ꝓpter eius senectutẽ vel infirmitatẽ aut nimiã iuuentutẽ: aut ꝓpter laborẽ q̃ est ei vtilis z necessariꝰ: vel qz non habet vnde pascat vna vice: aut qz habet infantem quẽ lactat z nutrit. In casibꝰ istis z similibꝰ nõ tenet pson a ieunare: imo peccaret aliqñ si ieunaret: q: aliquãdo grauaret naturã suã z completionẽ nimis. ¶ Quarto quãdo tale placitũ habet in mãducãdo q̃ ponit diuino amori: hoc ẽ dictum q potius fieret trãsgressio mãdatoꝝ dei: q̃ q abstineret a mãducãdo: z ibi ẽ peccatũ mortale: sicut si aliꝰ ꝓpt suũ gulosuz mãducare vult rapere alienũ: aut nõ vult ire ad ecclesiaz quãdo ad hoc tenet: aut quando sciẽter omittit facere aliquod mãdatoꝝ dei ꝓpter nimiã suã repletiõz aut inebriationẽ. ¶ Et hinc scit quãdo ebrietas est pcti z quãdo nõ. Quia si qs cadit in ebrietatem fortuitu p potationẽ maiorẽ q̃ sit rõnabile: vel fortiꝰ vinũ q̃ putauit pcti ẽ venale. Si autem pson a bene pcipit z videt z scit malũ qõ accidit ex inebriationem nihilominꝰ per gulositatẽ inebriat se sciẽter ipe peccat mortalit. Et similit facit ille q̃ aliũ per malitiã inebriat: aut ꝓ inebriati malo. s. vel ad decipiendũ vel ad infamãdum. ¶ Estq̃ cõsiderãdũ q si persona tenetur p votũ aut per generale ꝓceptũ ecclesie: aut p penitentiam ieunare: z accidit sibi vnũ aliqõ de supẽ morariis ipedimẽtis per que grauaret: bonuz est q petat cõsiliũ de nõ ieunãdo a suo plato: vl ad nunus a suo curato aut cõfessore: si cõperent fieri põt z reqri ad babẽdã maiorẽ securitatẽ

Consideratio duodecima

Quando luxuria est pcti: z quale

¶ Luxuria de se ẽ cõtra mãdatuz dei. Et fit multis modis. Quia aliquãdo nõ est nisi in ꝓmo motu cogitatiõis: z ibi est pcti venale: quia cõsensus nõ est perfectus. ¶ Secũdo põt haberi ꝓsensus ad delectatiõez q̃ est in opere luxurie qõ esset pcti mortale: z ibi ẽ peccatũ mortale. Et similiter accidit in alijs peccatis: vti aliqs posset tãtuz delectari in cogitando quõ suus inimicus haberet magnũ dolorem aut infortunũ q peccaret mortalit: posito q hoc maleficiuz nõ vellet facere suo inimico. Similit pson põt cogitare de delectatiõe quã habẽt illi qui peccãt p luxuriã: z in hoc habere beneplacitũ per deliberationẽ perfectã q peccabit mortaliter: posito q nolit tale opus facere. Aliud esset si qs acciperet delectationẽ in bis q̃ de se nõ sunt nisi venale pcti: quia cõsensus in pcti venale nõ est nisi venale pcti. ¶ Tertio põt haberi cõsensus ad opus carnale extra matrimoniũ: z ibi semp ẽ pcti mortale. ¶ Quarto aliqñ nõ solum tenet mala volũtas in cordeimo etiã nutrit ipsa a foris in videndo z loquẽdo vel tangendo se vel aliã personã: z ibi semp ẽ mortale pcti sicut voluntas ex q̃ seqtur opus ẽ peccatũ mortale. ¶ Ecce videtis quot peccata mortalia fiunt sepe quãdo tenet mala volũtas: z specialiter in choreis z in alijs iocũditatibꝰ seculi. Aliter dicẽduz foret si non habeat mala volũtas ab intus: quia videre pulcritudinẽ mulieris fieri põt sine pcto: vl q nõ erit nisi pcti curiositatis. Debet etiã cauere p sona femiã dico q nõ det causaz peccãdi alteri per visum aut trãsitũ suũ: aut sermonẽ aut tactũ quia ibi esset pcti: posito q nõ vellet peccare carnaliter: quia etiã cauere debent pericula que eueniunt per malos morꝰ qui inde ctirgũt. ¶ Quinto cogitari potest de peccato carnis ad confutendum vel ad cauendũ: vel solum per condiciones: dicendo si nõ esset contra mandatuz dei talis res fieret aut talis: z ibi sepe nõ est peccatũ: vel nõ est nisi venale. Sed tamen q caueatur malus consensus contra mandatuz dei: z q talis cogitatio non inflammet se nimis. De hoc peccato scripsi diffusius alibi in vno tractatulo nominato speculum anime.

Cōsideratio tredecima.

¶De mendacio ⁊ quale peccatū ē.

Q Entiri ad dānū magnū alterius ē pec
m catū mortale. Mentiri p iocū aut ad vti
litatē suā vel alterius: sine dāmno alteri
us ē peccatū veniale. ¶Et sciendū q̄ bene po
test celari aliqua veritas sine mendacio ⁊ sine pec
cato. Sed tamē omne mēdaciū ē malū ⁊ pec
catū: quia fit abusus loquele que ordiata ē ad
hoc manifestandū: qđ ē in cordē ⁊ pncipaliť p
pter hoc: quia si daret licētia mētiēdi sine pecca
to destrueret tota fiducia societatis que ē inter
hoīes: quia nescirēt quādo veritas diceret: ⁊ qñ
nō: ex quo mētiri possz licite ī aliquo casu. Quā
tum ad opa bene pōt fieri aliquid ad aliā intē
tionē q̄ ad eā ad quā accipiūť videtes: ad celan
dum se in certis casibus: sicut facūť qui insidi
as aptant ⁊ faciunt in bellis.

Consideratio.xiiii.

De iurando ⁊ quādo ē mortale.

Urare falsuz scīēter: in omni casu ē pec
i catū mortale: siue in rebz seriis: siue in io
cis. Sed si p inadvertentiā aut facilita
tem loquēdi peieraf potest esse veniale peccatū:
quā q̄ mala cōsuetudo non excusat eos qui per
ipam piurāt. Ibi vides q̄ grāde malū ē assue
scere se iurationibz. Et accipiť iuramentū ad in
tentionē eius cui fit: ꝟm vsum cōmunē intelli
gēdi: quia qui arte iurat falsum: arte piurat. Et
q̄tum ad iuramētū de futuris: pson̄a statim p
iurat: tūc cum habet voluntatē firmā nō implē
di: vel quia nō cōplet de facto.

Consideratio.xv.

De correctione fraterna.

Os tenemur sub pena mortalis peccati
n corrigere bonis sermonibz vel aliter no
struz proximū qñ scit q̄ male facit: ⁊ cer
tum tenet q̄ per illā correctionē que ei fiet: ipe se
ꝓtinebit: ⁊ aliter nō. Sed si estimat q̄ nihil pfi
ciatur: ⁊ q̄ forte peius faceret: vel persequeretur
vel odiret is qui talem instrueret: tunc non tene
mur primū corrigere: nisi simus indices vel pu
blica officia habētes: quia esto q̄ malefactor ira
scatur: aut non: ipse ē puniēdus: nisi esset q̄ for
sitan ꝓpter hoc maius malū aduenīret reipubli
ce ⁊ bono cōmuni. Et intelligiť etiā hoc quādo
publica sunt peccata.

Cōsideratio deciasexta.

Qñ facere ꝫ ꝓsciam ē pcīm mortale aut nō.

Uecūq̄ pson̄a que firmā habet ꝓsciētiā
q de aliquo q̄ sit pcīm mortale ⁊ in illa cō
sciētia ipsa hoc facit: peccat mortaliť q̄
tūcūq̄ res illa sit nō mala. Sed tales false ꝓsciē
tie sepe refutari debēt ⁊ auferri ad iudiciū magz
sapientū. Et ē intelligendū qđ dr de ꝓscientia
firma: q̄ ꝓpter quasdā faciles dubitatiōes que
habent: ⁊ quas non ē facile auferre qñq̄ non
oportet q̄ ꝫ qđ dictū ē habeat locū: ex quo ha
beatur fortior conscientia ad contrariū.

Consideratio.xvii.

Quō de duobz malis minus ē eligēdū.

Utiensciūq̄ p suū factū aliquis cadit in
q tales laqueos q̄ effugere non pōt, absq̄
peccādo: tūc debet omittere ⁊ cauere ne
faciat id quod de se ē peius. Quemadmodū si
quis iurasset occidere aliū: ipe debet non tenere
suū iuramentū: ⁊ non occidere aliū. Et sīr dico
de oībz iuratiōibz ⁊ de oībz promis: pmissionibz ⁊
votis: per que peius fieret ea seruādo q̄ omittē
do ꝓpter supueniētes casus fortuitos: vel q̄ fa
cte sunt stulte ⁊ improuide.

Cōsideratio.xviii.

Qñ ignorātia ē peccatū ⁊ quō.

Ignorātia accidere pōt aut per negligen
i tiam nō volēdi apponere laborē ad scīē
dum id qđ debet sciri: aut ad finē q̄ libe
rius peccet ⁊ iocūdi?. Et iste ignorātie nō excu
sant pcīm: imo aliqñ grauiō efficiunt. Alia igno
rantia quādo quis fecit suā diligentiā ꝫm statū
suū ⁊ suū intellectū ad sciendū id qđ sciendum
erat: ⁊ tū nō scit totū ꝫ qđ expediret sciri ad suū
statū. Et talis ignorantia excusat ex toto pecca
tum sicut ignorātia facti. Si aliqs putaret mā
ducare pisces in sexta feria: ⁊ dant ei carnes in si
multitudine piscū: talis manducādo non peccat
nisi aliter sciat. Et siliter ī pluribz casibz: q: igno
rantia de se nunq̄ ē peccatū: sed negligentia ⁊
cōceptus sciēdi facit peccatū.

Cōsideratio decianona.

De confessiōe multa documēta.

Os tenemur ꝓfiteri posteq̄ peccauimus R
n mortaliter: tūm mō in casibz qui sequūtur
Uidelz vna vice in pascate ꝓpter ordina
tionē ecclesie. Secūdo qñ recipi debet sacm eu
charistie ⁊ ꝫm quosdā alia sacra: baptismo excep
to. Tertio qñ qs ē in periculo mortis ꝫm ver
sīlem ꝓiectura ⁊ humanā dubitationē: sicut in
periculo grauis infirmitatis: aut belli aut ma
ris. Quarto qñ habet confessor ꝗ absoluere pt de
pctis: ⁊ putat siue credit q̄ nunq̄ habebit nisi
forte nunc vt accidere pōt in casibz plurīs reser
uatis. Quinto qñ firmā habet qs ꝓsciētiā quā
nō deponit: q̄ debet ꝓfiteri. Et ē hoc intelligē
dū qñ haberi pōt pbre talis qui possit absolue
re ⁊ q̄ nō sit q̄ confessionē reuelet: nec bonet ꝓfite

tem sibi ad malũ faciẽdũ. Quia in tali casu fieri debet ac si non haberet talis sacerdos: etiã si ẽt ipse ꝓpr⁹ curatus. Et cuius materia ista de confessione sit bene vtilis ad diu tractandũ: tñ ego breuiter trãseo dicẽdo ea que sequunt. ¶ Primo de pctõ veniali nemo tenet ꝓfiteri: cuius sit bene factũ z pfecto. Et silr dico de circũstãtijs z cõditionib⁹ q̃ de se nõ sunt pctã mortalia. ¶ Itẽ celari debet pctũ alteri⁹ in cõfessione: sicut ꝓfitens vellet ꝙ celaret suũ peccatũ: z nõ debet obediri cõfessori qui hoc vellet inꝺrere: et spẽaliter si nõ sciret bene ꝙ cõfessor vellet ꝓficere alteri: et nullo modo nocere: sicut fit qñq; ad trahẽdum aliũ a suo pctõ singulariter extra cõfessionẽ: nisi forte in casu quo ꝓpriũ peccatũ dici non posset pr̃ bytero cuicũq; sine accusando. ¶ Item q̃ nõ habet contritionẽ: hoc est ꝓpositũ et desideriũ abstinendi a pctõ: talis nõ absoluit: z debet postea integre cõfiteri: z etiã de ista fictõe se simulasse. s. q̃si habuerit bonã ꝯritionẽ. Et sm aliquos sufficit ꝙ nõ habeat pñs voluntas peccandi. ¶ Itẽ bonũ est breuiter facere ꝯfessionẽ: sine faciẽdo lõgũ processum z sine dicẽdo lõgã quasi fabulã. Sufficit ꝙ confessor sufficiẽter intelligat hoc qõd cõfitẽs fecit: z ꝙ omittat id qõd ad grauitatẽ pcti nõ ptinet. Et spẽaliter bi q̃ sepe ꝯfitent aduisare debẽt hoc de quo habẽt spẽaliter cõsciẽtiã: z bocãpm dicere z residuũ in generali z breuiter: nisi forte aliter fieret ad habẽdũ ꝓsiliũ aut cõsolationẽ. ¶ Itẽ ꝯtingit ꝙ aliqs ignorat de aliq̃b factis: vtrũ faciat vel nõ: nec etiã scit vtrũ mortaliter peccet: aut nõ: z in tali casu potest confiteri sub conditione dicẽdo. Ego dubito de tali facto: aut de modo facti z de intẽtiõe: ꝓ quãto ego peccauit: ego confiteor: quia in cõfessione mẽtiri nemo debet: nec affirmare hoc de quo est dubiũ. Tamẽ bonũ est z securũ de talibus penitere: ac si quis certꝰ esset. ¶ Item si quis sentit se per frequẽter cõfiteri ꝙ minorẽ ex hoc habeat deuotionẽ occasiõe ꝓsuetudinis: talis debet abstinere ad aliqõ tẽpꝰ. Et simuliter dico de recipiẽdo sacramẽto corporis dñi nostri iesu christi. Sed qui se sentit ꝓficere et hoc magis ac magis: z habere maiorẽ cõscientie pacẽ: potest omni die cõfiteri: z omni die cõmunicare. ¶ Itẽ nemo pñsumere debet ꝙ possit aut sciat se ponere in statũ talem per diligentiam confessionũ: quin semper inueniat de puluere defectuũ venialiũ: quia in ipsamet confessione peccat venialiter. Itaq; in vacuũ talis fatigaret se: qui nimis vellet de talib⁹ defectib⁹ cõfiteri: z circa eos immorari. Quia etiã quitatur homo multis alijs modis q̃ per cõfessionẽ vti est dicere: pater noster: aut pcutere pectus suũ.

Consideratio. xx.

De peccatis que fiunt in mercatijs.

Si mercãtijs cauere debẽt aliq̃ conditiones spẽaliter. Videlicet ꝙ nihil iuretur ab aliq̃: nisi qõd tenere velit: z nisi teneatur: qz aliter piurat: z peccat mortaliter qui sciẽter facit. Et est hoc dura res ꝓ nostris mercatoribus de francia. ¶ Itẽ ꝙ vitet mendacũ (z spẽcialiter ad dãnũ alteri⁹) i laudãdo suas merces multo plus q̃ iudicent esse laudande. ¶ Itẽ si in mercatib⁹ siue venalib⁹ sunt magni defect⁹ q̃ scire nõ pñt aut percipi siue respiciẽdo siue tangẽdo: nõ debẽt celari: nec vẽdi debẽt ac si ꝓdictos defectus nõ haberẽt. Aliter eñ fieret deceptio alterius grãdis z aliter q̃ ꝙs rõnabiliter vellet ꝙ sibi fieret. ¶ Itẽ ꝙ ꝓ mercãtijs suis ꝙs nõ ꝓdat seruitũ dei ad qõd tenet ꝓ ꝓceptũ dei aut ecclesie z spẽaliter sm patrie ꝓsuetudinẽ in qua ẽt z quã plan sciũt z sustinẽt. ¶ Item ꝙ custodiat bona fides sm ꝙ merces cõstiterint: z ꝓ quãto vendi possint saluo sufficiẽti lucro sm labores factos z sm tps quod currit. Et ꝙ ꝓpter simplicitatẽ alteri⁹ aut bonã fidẽ nõ fiat ei pcius. ¶ Item ꝙ nõ vendat cartã ad credulitatẽ q̃ ad argẽtũ. Nisi forte haberet dãnũ magnũ in nõ habẽdo argentũ. Et in casu isto z in oib⁹ silib⁹ debet homo suã examinare cõsciẽtiã. Quia si iudicat ꝙ pl⁹ diligeret suã pecuniã vel etiã minorẽ q̃ expectare z plus habere ꝓpter dãnũ qõd recipiet: ego teneo ꝙ rõnabiliter potest vẽdere carius sm dãnum qõd scit aut intelligit se habiturũ. Propter qõd in multis casib⁹ sciri põt: quãdo erga deũ fit vsura z quãdo nõ: qz intẽtio est que facit peccatũ erga deũ: ꝺcꝺ sit de iudicio ad hoies. Propterea si quis carius vendat ad credulitatẽ siue expectãtiã: z ꝓpter hãc causam nõ vellet statim solui vsura est. ¶ Itẽ ad cauendũ piurationes z mẽdacia z alia pctã: ego cõsulo seruari ꝓsuetudinẽ quorũdã bonorũ z fideliũ mercatorũ: hoc est: nõ superferre suas merces: sed eas vendere ad vnũ verbũ. Et quãdo videbit hec cõsuetudo cãnus z breuius cuiq; z fiet placitũ deo.

Consideratio. xxi.

De bona fidei nostre credulitate.

Vilibet homo ꝙ habet rõnẽ z discretionem: debet ꝓ ꝓpr̃ssum credere articulos nostre fidei z veritates q̃ ei cõmuniter ꝓdicantur z annunciant: tam per vsum sancte ecclesie: vti est in colendo festa: z ꝓ autores approbatos z ꝓ suũ curatũ. Sicuti est ꝙ est vn⁹ solus deꝰ in tribꝰ pr̃sonis ꝙ oia creauit: z ꝙ habet nullũ a sapiẽs regimẽ toti⁹ mũdi. Et ꝯsimile de alijs articulis z veritatib⁹. Nec debent simplices homines magnas facere inꝙsitiões de talib⁹ veritatib⁹: sꝫ eas credere humiliter: quia pessima superbia est non velle intellectũ suum sꝫmittere ad credendũ: z se indinãdũ in id qõd deus ꝓcepit.

¶Cõtra hoc faciũt illi qui murmurant de ℔ qõ deus facit vni et nõ alteri: ac si sit iniust⁹: aut nescit quid faciat. ¶Cõtra hoc faciũt sortilegi et sortilege. Et si eueniat q̃ inimic⁹ tibi afferat vel mittat tibi fantasias et cogitatões ꝓtra aliquas ꝓitates fidei: et tu sentis q̃ eas repellere non potes: non reputes: et ꝓtẽne eas: tm̃ cura q̃ bonus habeas desiderũ et volũtatẽ credendi id qõ credendi id qõ credẽdũ est: et ꝑm q̃ teneris. Et ista bona volũtas reputat tibi ꝑ facto: et erit tibi meritoria. Hec hoc dico quin etiaz rogare debeas deũ q̃ libereris de tali tẽptatiõe. Et etiã habere ꝓsilia sapientũ. Quãqz frequẽter nõ sit aliud cõsiliũ q̃z q̃ dixi sicuti alia vice plani⁹ scripsi de tẽptatiõibꝫ blasphemie. Et sicut fuit dictũ sancto antonio qui aliqñ posuerat se ad pensanda diuina iudicia: quõ vn⁹ est bon⁹: alius est mal⁹: quõ tot et tanta est quãtitas dãnandoꝝ respectu salvandoꝝ: et sic̃ de aliꝭ iudicijs dei. Et tũc dictum fuit ei: Antoni antoni de te cogitat: deum dimitte q̃uenire cum suis creaturis. Satis enim sapiens: bonus et potẽs est ad faciendũ id quod faciendũ est: etiã absq; hoc q̃ tu doceas eũ aut introeas secreta eius. Sicut ei dicebat: Fac bene et bene habebis.

Consideratio.xxii.

¶De excõmunicatiõe et remediis eius.

Q Ubilibet ꝑsona q̃ sciẽter se ꝑmittit excõicare: et nõ apponit q̃z cito põt remediũ ꝑ sua absolutiõe: ipsa peccat mortaliter ꝑ ꝓtẽptu sui ꝓximi: et cũ hoc pdit bona q̃ fiũt in sctã ecclesia: qõ est perditio horribilis. Et est hoc intelligendũ vsq; quo peniteat et cõfiteat: et habeat suã absolutionẽ ad min⁹ a deo. Qõ tũc fit quãdo quis ab ecclia excõicatus est: nec põt cõuenienter apponere remediũ ad habẽdã suã absolutionẽ ita statim: et inclamat misericordiã a deo. Et tũc nõ est expulsus habẽdi partẽ suã de bonis q̃ fiũt i ecclia sancta generaliter: q̃z adhuc nõ debeat intrare ad officiũ diuinũ: nec alia sibi ꝓhibita facere quousq; suã ab ecclesia habeat absolutionẽ. ¶Et debet vitari oĩs homo excõicatus ab ecclesia qui est notarim excõicat⁹ et denunciatus: et ꝑ hoc scit q̃ ipse est excõicatus: excepto in q̃busdã casibus: vti seruitor ꝑt seruire domino suo excõicato: vti etiã põt eis fieri sermo ꝓ correctione eoꝝ: vti in casu extreme necessitatis. et sic de aliꝭ casibus.

Consideratio.xxiii.

¶Quõ sacerdos vitare dz ne missa ei⁹ audiat.

I Turi non debet sacerdos in suis missis
V aut aliꝭ officijs nisi sit excõicat⁹ ꝑ suum nomẽ: et talis denũciat⁹. Alis q̃nticũq; sit peccator et tenẽs ꝓcubinas: aut alia faciẽs mala (qz ex quo ꝓlati supiores in eccl'ia dei hec sustinent) nemo tenet tales vitare. Et si sũt aliq̃ iura q̃ vident dicere eos vitãdos: illa sic vt ꝓmissum est intelligẽda sunt. Aut defecerũt et nõ tenent ꝑ nõ vsum: et ad pei⁹ cauẽdũ: et ne boies freq̃nt ecclesiam et faciliter cõtra suos curatos ꝓpria autoritate. Tamẽ hic nihil affirmo et ex causa. De hoc alibi largius scripsi.

Consideratio.xxiiii.

¶Qõ malũ facit pecñ veniale: et vnde venit.

Q Uãuis pecñ veniale nõ auferat gratiã dei: tñ ꝑ ipm venitũ plura et magna dãna: ꝓpter qõ cauẽdũ est et abstinẽdum ab eo ꝑm posse. Quia ꝑ ipm acquirit pena et pdiuntur plura bona alia q̃ fieri possent: et grãdia merita q̃ lucrari possent: et ruit cin⁹ in pecã mortalia. Et ꝓbe bon⁹ filius non solũ cauere debet patrẽ suũ ꝓdẽdo vel tradẽdo offendere: vñ pdat amorem patris: sed etiã custodit se et abstinet se facere q̃cq̃d nõ est ad placitũ ꝑris. Quãuis itaq; in plurib⁹ casibus (vt dictũ est (posset aliqõ malũ fieri absq; mortali pecõ vl̃ absq; pecõ aliq̃: qz sez ad bonã intentionẽ: et ꝓpter bonũ finẽ fit: sicut dixi in desiderãdo laudẽ mundanã: aut de volẽdo alicui malũ tpale: nihilominꝰ bon⁹ seru⁹ dei pluri-mũsimo plus dubitat et timet decipi et defectuz cõmittere in talibꝫ casibus q̃z in illis q̃ clare et manifeste sunt mala: et q̃ bñ fieri nõ pñt. Scit enim inimic⁹ q̃ bon⁹ dei seruus nunq̃z cõmitteret aliqõ qõ sciret: aut qõ in acto clareret esse malum et iõ conat cooperire malũ sub vmbra et similitudine boni. Mortat enim qñq; q̃rere falsam laudez sub vmbra vitãdi infamiã: vel ꝓficiẽdi alteri. Et inde veniũt male iactãtie et vane excusatiões. Cõsimiliter in corrigẽdo aliũ vel inq̃rẽdo: vel desiderando malũ alteri⁹: sicut tetigi supi⁹. ¶Ecce in cõclusiõe videtis q̃ nihil est securitatis in hac vita q̃ nõ ẽ nisi tẽptatio. Propterea hũiliare debem⁹ nos i timore ꝓpato cũ spe sub dei nri boni ꝓuis gubernamine: et expectare q̃ semp enim⁹ in tẽptatiõe vsq; ad vltimã mortis horã: sicut affirmat sancta scptura. Et scũs Anton⁹ hoc dicat: et nos videm⁹ ad oculũ quolibet die. Et hec est sufficiẽs causa tenẽdi nos quotidie in custodia nostri: in vero timore et humilitate: sicut capitui suã sentẽtiã qualiber expectãtes horã: et nõ sciũs qualis futura sit: vel q̃lis sit in iudicio dñi sui.

Consideratio.xxv.

et vltima. Generale exẽplũ declarãs q̃d est pecñ mortale aut veniale.

D meli⁹ intelligẽdũ oẽm sup̃ dictã ma-
a teriã: accipiã aiam nr̃am cõpando eam ꝑ exẽplũ vni regine et deũ regi alicui: spõso eius: et inimicũ traditori regis et tẽptatores

ad similitudinẽ nunciorũ. ¶ Pono ergo q regi' na francie sit cum rege in camera sua: sicut eius spõsa ꝛ amica singularis: veniet aliquis garcio aut famulus nũcius missus ab regi inimico ad loquendũ regine ad inducẽdũ ꝛ inclinandũ eaz vt dimittat regẽ: ꝛ se donet inimico eius. Sit ꝑ exẽplo ret anglie. Regina potest ser modis aut statibus se habere erga nunciũ qui querit eã de bonestare. ¶ Primus status est talis q nec velit nec dignet recipere talẽ nunciũ qui eã requirit debonorare aut audire verba eius: nec recipere ipsius dona: imo faciat turpẽ malũ ꝛ durũ vultum ꝛ expellat eũ foris domũ suã turpiter. Vab de te: ꝛ vab de tuo dño: fuge hinc fuge: in mala horaz veneris. Et q regina statum reuertat ad regem suũ spõsum: ꝛ dicat magnã turpitudinem ꝛ iniuriã quã suus inimicus requisierit ad faciendũ: ꝛ petat ab eo vindictã: ꝛ de tanto teneat se regina ꝑius ad regẽ: ꝛ firmi9 in eius amore semper requirẽdo adiutoriũ eius cõtra tales infideles nuncios quos nec videre dignat. ¶ Secundus status potest esse q regina nõ refutabit statim audire talem nunciũ ꝙ forte apportat ei donaria ex parte hostis regis aut aliquas placentias habebit: tamẽ displicet eidẽ regine q venit ꝛ prediligeret q non fierẽt sibi tales ꝓsentationes seu dona: nec diceret tales nũciatiões. Et non recipit eas ex toto: imo conat tandẽ ꝛ nunciam refutare. ¶ Tertius status est q regina libenter videbit talia xenia ꝛ dona ꝛ audiet verba nuncij qui eã sollicitat ad inbonesta: ꝛ ad diuittendũ suũ spõsum regẽ: ꝛ consentire suo hosti: quã̃ã non vellet assentire dicto nũcio in hoc qõ ille ab ipsa petit: nec ire de facto ad hostẽ regis: sed tamẽ bene placet ei q talia verba sint sibi dicta: ꝛ tenet colloquiũ suũ intra cameraã in ꝓsentia regis cum dicto nũcio. Nec curat ipsa de recurrẽdo ad regẽ: ad petendũ adiutoriũ suum cõtra tales infideles suasiones. ¶ Quartus est quãdo regina per verba cõsentit ꝛ facit ꝛ conat ad hoc q faciat volũtatẽ regis anglie ꝛ recipit dona: ꝛ bonũ facit vultũ nuncio eius: ꝛ ex hoc incipit ex toto dimittere sponsum suũ regẽ francie ꝛ dat seipsam hosti eius. ¶ Quintus status est qñ regina nõ est ꝓtẽta solũ concordasse ad id qõ ab ea rex anglie petit ꝛ recepisse suũ nũciũ cum bono vultu: ꝛ etiã pgit ad ipz qãsitũ spõte: ꝛ ꝑt odiũ qõ iam ꝓcepit ꝓtra suũ sponsum: ꝛ malũ amorẽ ꝛ stultũ quẽ habet ad hostẽ. Que etiã nitit facere ei9 volũtatẽ ꝛ vltronea reqrit eũ: sicut garcia effrõs vl' effrenis ꝛ stulta femina exposita. ¶ Sextus status est qñ regina taliter est fixa ꝛ' tradicta in talẽ statũ sicut iam dixi q per quãcũq; rez que ei dici posset aut fieri: ipa tñ nõ vult inde abstrahi nec ꝓcussiõibo nec blandimẽtis factis sibi a suo spõso nec ꝑ duricias qãcũq; rex anglie ei faciat in suo seruitio: nec ꝑ verecũdia: nec minis: nec ꝑ quacũq; re q̃ sibi posset accidere: imo est obstinata. ¶ Inter istos sex status ꝑm9 est bonus ꝛ virtuosus ꝛ laude plen9: custodiẽs fidẽ regine ꝛ fidelitatẽ ꝛ amorẽ ei9: ꝛ ꝑ hoc magis diligit regem: ꝛ diligit ab eo. ¶ In secũdo regia custodit fidelitatẽ suã erga dñm suũ: sed in hoc deficit q nõ pellit foras ita statim rita dure: nec ita turpiter dictũ nũciũ: qui eã querit ad debonorationẽ: sicut ipsa deberet: ꝛ in hoc est sepe peccatũ veniale. ¶ In tertio statu regina peccat ꝑ̃ter ꝓ dño suũ: qm̃ in ei9 ꝓsentia ipsa libẽter audit verba adulterioꝝ ei9: ꝛ eoꝝ accipit munera: ꝛ recipit malas placẽtias: q̃q̃ nõ velit abscedere de facto cõsentiẽdo ad habendũ societatẽ ad eos. Et in ꝟ sepe est mortale peccatuz ꝛ perdit grãm dñi sui: Quia non debet ipsa beneplacitũ accipe: nisi in ipso: nec se ponere ad periculũ habẽdi cõsensum ad op9. In tribꝰ aliꝭ statibꝰ semp perdit regina gratiã dñi sui. Et peius in quinto q̃ in quarto statu: ꝛ peius in sexto q̃ in quinto. Quia in tali casu regina est incorrigibilis ꝛ occidẽda vel ardenda sine remedio. ¶ Per hoc exemplũ si volumus bene pensare: possum9 melius videre in q̃ libet tẽptatiõne qñ perdim9 grãm dei per mortale peccatũ ꝛ quãdo nõ. ¶ Scire em̃ debem9 q quelibet tẽptatio nũcius est inimici infernalis: q̃ nos requirit ad ei cõsentiendũ: ꝛ vt aĩa nostra perdat ꝛ rumpat fidelitatẽ suã quã deo ꝛ domino suo debet ꝛ sponso. Et ꝓm q̃ ania resistit aut plus aut minus: ꝓm hoc ipsa custodit nicli9 aut peius fidelitatẽ ꝛ gratiã amici sui. Et consideretur diligẽter iste modus in quolibet peccato habendi: scz aut resistere scz aut cõsentire. Et inuenietur quilibet istoruz ser statuũ esse possibilis. ¶ Sciatis etiã q tertius status est difficilior ad bene cognoscendũ ꝓ eo q est inter duos stat9 quoꝝ vnus est peccatũ mortale: scz quart9: ꝛ alter non. ¶ Et est sciendũ q quãdo aliq̃d est ꝓhibitum sub pena peccati mortalis: ꝛ aliqs ꝟ non vult facere per exterius op9: ꝛ nihilominꝰ perfectum cõsensum habet in corde q vellet tale op9 facere si tẽpus pateret ꝛ locus: aut non obesset verecũdia: talis peccat mortaliter. Q; si nõ habet talem cõsensum pfectũ: ꝛ nihilominus libenter rememorat diu in cogitãdo tale factũ qõ est ꝓhibitũ: ꝛ accipit cõplacentiã magnã ꝛ inordinatã: peccat etiã mortaliter: sed tamẽ nõ ita graviter sicut ante. Si aũt op9 aut factũ tale sit qõ non sit ꝓhibitũ sub pena mortalis peccati generaliter: quemadmodũ mulier aliqua maritata posset cogitare de marito suo qui esset absens ꝛ acciperet cõplacentiã in memoria societatis ei9 aut sicuti aliquis cogitare posset ad cibũ quem manducaturus est in prandio: ꝛ habere cõplacentiã sine tali peccato mortali. Quia cõplacentia

aut delectatio non est peccatū nisi in hoc quod est ꝓhibitū aut qd de se trahit ad ꝓhibita. ¶ Ulterius cōsidera in exēplo pri⁹ posito quō regina desiderare pt ꝯtinue esse in amore regis dñi sui: ⁊ iō ipsa odit oīa suo amori ꝯtraria. Aut ipa nō diligit eū: imo magꝫ timet penā ⁊ irā regꝫ: ⁊ vellet q nō esset p̄sens aut mortu⁹: ad finez q alibi posset querere cōplacita sua. In primo statu sūt boni q amāt deū ꝓpter suā bonitatē: sicut boni filij suū patrē. In secūdo statu sunt illi q solūmō ꝓ timore dānatiōis abstinēt a malefaciēdo: ⁊ vellent deū non habere potestatē aut voluntatem eos puniēdi: etiā ꝯtra sua mādata faciētes.

Finit tractatus precedens.

Tractatus eiusdē de arte audiendi confessiones.

Et si virt⁹ quā assuefactio gignit: certius q̄ ars oꝑet: nō nihil tn̄ ꝓdest artis traditio apud eos q nondū ꝑfecti sunt in virtute. Hoc arte qualibet ꝑspicuū est. Et qm̄ ars artiū est regimē aiaꝝ: presertim in cōfessionib⁹ audiēdis: studui quasdaꝫ generales ꝯsideratiōes tradere breuiter ⁊ distincte: quas esse ꝓficuas exꝑientia doctrice cognoui. Induxit h̄ agere me non mediocriter q paucos hacten⁹ repperi q ꝑfecte vnq̄ ⁊ integre confessi fuerūt: causa existēte in multis: vel in negligentia vel ignorātia confessorū.

Consideratio prima.

Prouideat ante oīa cōfessor pur⁹ esse q purgādis aīab⁹ inuigilat. Spez quoq̄ sui laboris ⁊ ꝓficiēdi circa alios nō in ꝓpria: sed diuina virtute reponat. Meminerit iugiter: qm̄ neq̄ qui plantat neq̄ q rigat est aliq̄d: sed qui incremētū dat christ⁹. Et q nisi spūssanctus cordi assit audiētꝫ: inuanū laborat lingua loquentis vel confessionē audientis. Oret igit crebro (ꝓut sapiēs de corporali medico cōsulit) quatinus dirigat opus suū a deo vt eiusdē virtute roretur ⁊ crescat.

Consideratio secūda.

¶ Collocet se confessor in arce seu specula rōnis abstrahens semetipm̄ quātū potuerit ab homine exteriori: tam in se q̄ in alijs: vt spiritu ambulet ⁊ non carne: ne forte illectus formis corporū fiat ipse laque⁹ perditionis sibi ꝑsi: totus in animarū perspiciēda qualitate spūaliter inuigilet: non attendens discretionē sexuū vl formarum. alioquin quid ei proderit si vniuersum mundū lucretur: anime ꝟo siue detrimentū patiat?

Consideratio tertia.

¶ Compleat erga quēlibet sibi confitentē: solliciti confessoris officiū nihil p̄cipitāter aut in solo transcursu peruolās: sed morositate peruigili omnia plene examinās: dijudicansq̄: memorie quoq̄ confitētis que dicēda imponenda ve fuerint ea diligenti repetitione reponens infigat. Quippe eligibilius est paucos audire cōplete q̄ multos imperfecte cum cōscientiarū scrupulis non tam expedire q̄ inexpeditos plerūq̄ relinquere. Imitet in hoc deū cui⁹ perfecta sunt opera. Mallem nāq̄ si curatus essem: multorū differre confessiones post pasca: etiā vbi quidaꝫ nō redirent: q̄ q cecos cecus seducerē: dū ꝓ vere absolutis ipsi non recte absoluti se gererent.

Consideratio quarta.

¶ Ostendit confessor in operib⁹ cōfessiōis nihil querere preter salutē animarū suarū ⁊ solutionem liberā a laqueis peccatoꝝ: vt nihil agat ad questū recolens illud: Gratis accepistis: gratis date. Nihil ad mundanā ostentet gloriā. Pauperib⁹ eque sicut diuitib⁹ se tradat ⁊ offerat: turpibus vt pulchris: indoctis vt doctis: nisi forte pro quāto maior inde fructus: honorq̄ dei speraretur sequi. Proderit supra modū hec sinceritas recte intentionis: vt velut magnes aliquis spiritualis: ferrea etiā populi corda virtuosius ad se trahat.

Consideratio quinta.

¶ Expedit vt confessor zelans animas obtineat a prelato subditoꝝ suā in casib⁹ reseruatis potestatem seu relaxationē: p̄cipue nisi sint casus publici ⁊ scandalosi. Reperiuntur itaq̄ paucissimi qui non inciderūt in aliquē taliū casuū q ep̄o reseruant. Sciētes ꝟo ipsi cōfessi seipsos non debere remitti deinceps ad alterū: magꝫ se pronos promptosq̄ reddunt: nam vni confessionē suaꝫ libēti⁹ ⁊ citi⁹ detegūt. Cōfessor etiā silr eos p̄sumit liberi⁹ interrogare de singulis: pleni⁹ quoq̄ sanare simul ⁊ semel ipsos absoluēdo cōfidit.

Consideratio sexta.

¶ Sciat cōfessor oīa petōꝝ genera ⁊ spēs tanq̄ medic⁹ doctissim⁹ spūaliū egritudinū. Preterea q̄liter hoīes diuersoꝝ statuū ⁊ varioꝝ officiorū peccare p̄nt: nullatenus ignoret. Et q̄q̄ ad hec cognoscenda facti sunt tractatuli: attn̄ aliq̄ sunt que nō tuto cōmittunt scripto aut verbo publico: propter euitandū quorūdā scandalū: sed ea secrete discant ipsi quorū interest hoc non nescire: sicut medicos morboꝝ varietates ꝯuenit nō ignorare. Aliter nempe quo pacto sibi cōfessos prudenter ac diligenter interrogabit: instruetq̄ cōfessor ad suorū rememorationē criminū? hoc maxime est in peccatis carnis extraordinarijs: qualia expertum est vix vnq̄ dici in confessione

a culpabilibꝫ in eis: nisi cautissima arte ꝑmonea tur: interrogent: capiaturq;. Et certe necesse est vt cõfessor habeat artẽ hãc obstetricãdi spũalez: ad educendũ colubrũ talẽ pestiferũ tortuosum t virulẽtũ ab aia ipsi⁹: aut ipsa sine dubio periclita bitur: t vt creb⁹ eterne morient. Hec reputo au diendos in hac re eos qui nihil interrogandũz aut inquirẽdũ esse dicũt a cõfessis: ꝑsertim cuꝫ hoc ꝑ̃m velint reꝯrantq; cõfessi. Alioquin non satis ꝓsulit verecũdie ignorãtie t fragilitati pec cantũ. Hec implet illud scripture: Alter alteri⁹ onera portate: t similia.

Consideratio septima.

¶Cõiecturet cõfessor post interrogatiões q̃sdã ꝓambulas sup etate: statu: cõditiõe: studio vl' of ficio cõfessi. Utrũ ipe verecũd⁹ sit t nimio pudo re detẽtus: q: forte puer est vel femina vel cuiꝰ cõplexiõis. Apud tales ꝑ ceteros ꝑsuadendũ est ꝑmittus t figẽdũ in aio: quẽadmodũ cõfessio se cretissima est: t oi sciẽtia deo magis q̃ hoi fit nõ ad reuelãdũ aut accusandũ q̃ri pcã sua: sed ad curandũ aut absoluẽdũ t ꝓpitiũ ꝯrãdũ. Dal lem cõfessorẽ mori q̃ aliq̃d dicendoꝫ deregere. Tollat igit oẽm talẽ suspitionẽ: nec, reformidẽt q; ꝓpter dicenda cõfessor sit eos postmodũ habi turus odio aut ꝓcẽptur⁹: accusatur⁹: imo teneri us eos diliget sicut filios charissimos: t qui sue fidei se totos cõmiserũt.

Consideratio octaua.

¶Laboret cõfessor ꝑsertim erga iuuenes t par uulos habere cõfessionẽ eoꝝ generalem: q: vix aut nunq̃ integre cõfitent: nisi forte ꝑdocti a ta li confessore qualẽ describim⁹: q̃ntiã illud esset vtile apud grãdeuos rurales t simplices t femi nas. Q; si nõ ꝑ̃t leuit induci ad ħ: poterunt ab eis fieri interrogatiões tales. Utq; facta est tibi ꝓsciẽtia de talibꝫ peccatis t de tali etate t de soci etatibꝫ talibꝫ? Et ꝑm rõsiones poterit aduer tere prudens confessor: si plena fuerit talis con fessio. Et si non: tũc nitatur eam perficere t con fitentem ad hoc inducat.

Consideratio nona.

¶Precaueat sũmope ꝓfessor: ne sit auster⁹ ab ini tio trist; t rigid⁹: mor eiñ ꝑ hmõi claudit os ob stinati pcõres. Primo sit affabilis locutio etiaz si aliqñ ita res exigat sup pctis: ꝙsq; familiari tas quedã cõtracta sit: de hinc ostẽdit quãte in quitatis est t hypocrisis pessime: ꝺcq; velle cela re in cõfessione coꝝ deo: t quẽadmodũ ħ agere est scipm turpit fallere: cẽ q̃z meli⁹: si nõ ꝓfessus abscedere velit: q̃z fingere ꝓfessionẽ imꝑfectã.

Consideratio decima.

¶Querat sacerdos a ꝓfitentibꝫ: nõne velint ex⁹ purgari penit⁹ ab oi suo crimine? Et q; nisi hoc velint fas habẽt recedẽdi ne tps incassum imo noxie dimeãt. Si volũt debent igit iuuare se: t hoc meli⁹ t celeri⁹ fieri neq̃t q̃z si ad' interroga ta ꝓitatẽ plenã rñderint: si ꝓ hoc deꝑhendunt velle mẽtiri t celare (vt sepe fit) ꝑ discretũ ꝓfessorẽ ar guant vehemẽter t acriter: t cõpellant veniã sta tim q̃rere sup hmõi mendacio: q; postq̃ fuerint rursus blande t leniter moneant: nihil deinceps mẽtiri aut celare. Si ꝓ bis aut ter rursus mẽti ti fuerint: poterũt remitti t differriꝰq; ad tẽpus alteꝝ iniũgẽdo vt meli⁹ sibi ꝓuideant. Sepe fit vt in altera cõfessione libenti⁹ apiant oia: dũ pu tant mendacia priora magis imputãda eis ad inaduertentiã q̃z in maliciã.

Cõsideratio vndecima.

¶Applaudat ꝓfessor dicẽtibꝫ ꝓitatẽ sup delictis suis q̃to magis enormissima t abominãda vi debunt. Collaudent de ꝓitate: de religiõe: de ti more dei: de zelo ꝓxie salutis: de ꝓfidẽtia ad sa cerdotẽ t cõsiliꝫ. Et q; audacter ꝑgant ad alia nihil desirantes. Fit aliqñ nõ inutilis questio si fuerint als de talibꝫ cõfessi. Et si nõ qualit inde amplius letari debẽt: t deo grãs agere q̃ talem eis tribuit voluntatẽ t opor tunitatẽ. Conuenit quoq; vt ꝑ cõfessorẽ grãs ꝑsentialiter agere mo nentur: postmodũ tendãt ad alia.

Cõsideratio duodecima

¶Jubeat cõfessor ne confessi crimina detegant t aliꝫ noiando eos vel signis certis notificãdo: nisi forte pctã talia sint q̃ nullo mõ aliter ꝑ̃t a pi vt si sororẽ vnicaz frat male cognouerit: aut vx vxorẽ. Nõ sit ꝓterea curiosus in inq̃rẽdo par ticulares circũstãtias pcõꝝ q̃ nõ multũ augeret variãt ꝙntatẽ in eis: qñ nasceret inde aliqñ vel tẽptatio periculosa: vel turpitudo nimia aut suspi tio retardiua cõfitẽdi. Nichilomin⁹ vtile iudi camus ꝑ serenatiõe cõsciẽtiaꝫ illoꝝ q̃ ꝓfitẽrur (quia forte postmodũ ꝙnionibꝫ vrgerent shmnt q̃si nõ bene t integre pctã sua ꝓfessi fuissent) vt pleni⁹ explicẽt omnia q̃tũ t quotsq; iudicauc rit ꝓfessor expedire.

Consideratio.xiii.

¶Arguat t reꝑhendat acriter ipse cõfessor pec cata enormia postq̃ ilta plene cognouerit: t ostẽ dat q̃nta punitiõe pcõr digñ est. Attñ cauẽdũ est ne rursus pcõr ꝓfugere possit ad negãdum iam cõfessa: sicut pluries fieri reperũ est etiã post cõfessionẽ cõpletã pri⁹. Idcirco habeat certissi ma explicatio pcõꝝ. Deniq; q̃cq̃d in cõfessione direrit sacerdos sit ipse semp in fine mansuetus atq; benign⁹ infũdẽs oleũ ꝓsolatõis t passiõis

ꝛ bone spei. Põt insup aliqñ dicere cõfessor: ecq talia ꝛ talia ꝓfessus es q̃ sunt gñissima: noli deñ cepo celare aliq̃d: sz oia dic vt te sim̃l' expedias.

Consideratio.xiiii.

¶ Procedat cõfessor in inq̃sitõe peccatoꝝ ꝛ specialiter pcñ carnalis (qõ a multis cũ sũma difficultate vix põt extorqueri) primo pedetẽtim ꝛ a gñalioribꝫ incipiat: ꝛ q̃ nullã aut paucã videt includere culpã: qz si pcõr vult mẽuri aut fugere: sepe deph̃endit p talia q̃ naturaliter accidũt oibus: aut rarissime repit oppositũ: qualia si statim neget: cõstat eũ timere dicere gñiora. Hoc mõ noui plures fuisse deph̃enſos q̃ interrogati negabãt se vnq̃s passos mẽbri pudẽdi calefactionẽ vel pruritũ vel erectionẽ q̃lẽcũq̃s vel tẽptationẽ vel cogitationẽ malã de quacunq̃s muliere. Et dũ quicũ fuerũt de hoc mẽdacio querebat: nõne illud erat turpe sic admittere: q̃d agebas tu: ꝛ sepe respõdebãt illud qõ ãrebat: credentes ex modo loquẽdi cõfessoris: q illud nõ imputaretur ad culpã: sed ad laudẽ.

Consideratio.xv.

¶ Sciat cõfessor generalitates istas esse ꝛ sileas. Fuisti vnq̃s a tpe quo cognouisti te in societatibus famuloꝝ aut sociorũ: ꝛ spẽaliter in lecto: si sic: audisti vnq̃s malũ (vt sepe fit) loq̃ sibi de ipudicitia ꝛ mulieribꝫ: si sic loq̃baris tu sil'r ꝛ si mala desiderabas: si sic: vtrũ volueris vnq̃s alter q tãgeres cũ inhoneste vl' ipse te: si sic fiat ꝓcessus vlterior sub velamine tali q intelligat an cõmussa fuerit ibidẽ mollicies siue pollutio. Et h̃ peccatũ bñ cõmittit etiã añ pubertatis annos. Immo ꝛ semp imputat in vigilia dũ cõpleta transit delectatio: etiã pollutiõe non exist̃te.

Consideratio.xvi.

¶ Poterit cõfessor dũ inhoneste loquẽdũ erit dicere. Amice non cures si loq̃r turpiter: qm̃ oportet oia in cõfessiõe dicere: longe aliter dicerẽ aut certe silerẽ extra ꝓfessionẽ. Et dicant talia satis ꝓlãter: ꝛ q̃si pscita aut pciant: aut q nõ reputãtur ita grauia. Nec aspiciant fixe vult⁹ ꝓfitentiñ sed diuertat cõfessor vultũ suũ quasi nõ curans aut fere narrãs fabulã: dicẽdo sic: Ego bene video: tu fecisti sic ꝛ sic: cõsequẽter dic ergo totũ in noie dñi: ego tibi indulgeo si nõ alꝫ feceris: ꝛ si diceres oia mala mũdi nõ ide pcꝫ haberes: dic ergo audacter. Immo ꝛ queri poterit si velit cõfitẽs vt sup oĩb⁹ diligẽter interrogẽt: ꝛ si sic: subinferat q ergo dicat in omnib⁹ veritatẽ.

Consideratio.xvii.

ꝛ ¶ Accidit aliqñ (licz rarissimũ sit) apud circũspectum ꝛ puidũ ꝓfessorẽ q agiunt q̃dã spẽs pcõruz carnaliũ aut q̃dã circũstãtie viles quaꝝ pec cato: nõ est ꝓsci⁹ aut culpabil'. Et hinc forte scãdalizabit vel docebit deinceps agere silia: sz p certo non videamus istud ita esse timendũ: quẽ admodum aliqui tradunt q preter hoc debeat omitti diligens inq̃sitio peccatoꝝ. Utinam mala a pueris ꝛ alijs tã diligẽter ꝓfiterent q̃s sciunt ꝛ agunt ab eis. Nec inq̃renda esse iudicam⁹ q̃si nesciãt: sed qz forte ea nõ tã grauia esse credunt quãta sunt apud deũ: aut q aliter nolũt manifestare ea. Attñ in hoc casu dz cũ sũma detestatiõe pcñ tale dãnare: q̃si nõ caderet etiã in hoiez tale aliq̃d agere. Sed q illud dicebat ad experiẽdum discretionẽ pcõr: an sciat distinguere int̃ ea q̃ fecisset ꝛ nõ fecisset: sunt em̃ q̃dã male rñdẽtes affirmatiue ad oia que cõfessor interrogat.

Consideratio.xviii.

¶ Pergat cõfessor (vt diximus) a generalioribꝫ ad specialiora: a min⁹ turpibꝫ ad turpiora: ꝛ h̃ q̃ si a causis generalioribꝫ ad effect⁹ eoꝝ spẽales: vt habito q aliqs conat⁹ fuerit se aut aliũ socii luxuriose attrectare: q̃rat q̃diu ꝛ q̃sepe: ꝛ cũ q̃t accidit: ꝛ q̃to tpe in tota vita. Et si aliq erant ex suo genere: ꝛ finalit̃ in q̃ parte corporis cõpleta est libido sua vel alteri⁹. Demũ ad alterã hmõi pcñ spẽm peiorẽ successiue potit iq̃sitio ptrãsire.

Consideratio.xix.

¶ Eõgruit put expert⁹ sum q paruuli ꝛ adolescentes masculi pri⁹ interrogent modo dicto de cohabitatiõe socioꝝ ꝛ famuloꝝ tã q̃s de bis que prima facie min⁹ horrẽt: qz min⁹ insolita sunt. Postmodũ querat de cohabitatiõe mulieꝝ. Et pmo si vnq̃s in etate .v. vel .vi. annoꝝ vel eo circa iacuerũt cũ ancillis sic̃ mos est puerorꝝ. Et sic ꝓximit inq̃rat ad pdicta: ꝛ certe repient horrẽda. Cõseqũnter inq̃rant nõ solũ de ancillis: sz de genere pximioꝝ: ad q̃lia nõ descẽdit nisi q̃si subito ꝛ a latere: dicẽdo sine mutatõe vult⁹. O bone video qz tu sil'r fecisti cuz talibꝫ ꝛ talibꝫ. Et si sic (vt heu sepe fit) pulsq̃s dearticulet aliq̃d amplius fiat pctica ꝓsiderationis vndecime pcedentis de collaudãdo pcõrẽ: dũ pcñ aperit. Postmodus suadeat p bono suo dicere circũstãtias oẽs ĩ particulari: sicut de ancillis pdixit: ostẽdendo q puer ille ad magnũ meritum sibi cedet: futuráq̃s opabit ꝓsciẽtie trãq̃llitatẽ: et quo nũq̃s alteri de inceps reuelare cõpellet. Estimo aũt q femineis ꝓuerso ordine faciẽde sunt interrogatiões: puta sez de cohabitatiõe mutua secũ. Postmodũ cum viris aut paruulis aut adolescentibꝫ: sed experientiam totalem non habeo.

Consideratio vicesima.

¶ Reph̃endet forte aliqs audaciã hãc ꝓfessoris

q̃ talia p̃sumit apire que vix credibilia sunt ⁊ fe/re incogitabilia: nisi ab expertis aut aliunde do/ctis: Sentiat ali⁹ qđ voluerit: ego coꝝ deo te/stor me plures talibꝫ remedijs induxisse ad con fessionẽ: qui fatebant nunq̃ etiã in articulo mor tis fuisse talia dicturos cuicũq̃. Laudabant mꝝ deũ totis viscerib⁹ grãs agẽtes q̃ ita se apuerãt q̃dã ⁊ paucissimi retroire volebãt aliq̃: sed tan dẽ redierũt: fatẽtes illusionẽ cẽ demonis q̃ clau dere os semel apertũ rursus satagebat. Alij iam cõfessi ꝓpter omissionẽ hmõi interrogatiõis rur sus ad cõfitendũ inducti: aptũ mihi fecerũt iu/dicũ q̃ necessaria sit hmõi inq̃sitio.

Consideratio.xxi.

¶Judicabit aliq̃s se talia nescire vel nolle inq̃/rere: qz forte est vt chyrurgic⁹ timid⁹ ⁊ inexpers palleſcẽs aut spasmũ patiens in aspectu fedoꝝ dirorũq̃ vulnerũ. Fatebor cautelã cẽ necessariã ⁊ nõ leuiter debere fieri descensum ad talia ab/hominãda nisi ꝓfessa p̃cedẽtia videant velut inferre talẽ ꝓclusionẽ. Q̃ si q̃s nesciat vti caute la tali: dimittat ꝓsulo ne ⁊ sibi noceat ⁊ pctõ: cui si semel negauerit neq̃ dep̃hensus fuerit: scãda/lizet ⁊ vix in futurũ cõmuni queat. Qualeꝫo de beat vniuersale remediũ tradi apud oẽs nõduz scio: qm̃ p̃dicationes generales nõ sufficere satis puto. In hac tñ interim sum sentẽtia: q̃ tales ca sus secreti p paruulis. xiij. annoꝝ ⁊ infra ⁊ pro mulieribꝫ neq̃q̃ reseruari deberẽt. Alioq̃n nõ vi deo quin multi ex hoc defectu ꝓfessiõis integre pduti sunt. Ad nullos ꝫo amplius q̃ ad ꝑlatos spectat remediũ etiã dãnans si claudãt regnũ ce lor: aut per negligentiã: aut p hmõi rigidiorem obseruationẽ occultorũ.

Consideratio.xxii.

¶Videret saltẽ expediẽs q̃ in q̃libet cura nota/bili: curat⁹ si discretꝰ esset aut ali⁹ loco sui vicari/us aut ali⁹ viceaditor: ordinaret quasi penitẽ/tiari⁹ in talibꝫ ⁊ circa tales. Esset insup diligẽs audire cõfessiones paruulorꝝ inuenũ quocũq̃ tẽ pore vellẽt ⁊ sibi vacarẽt cuocãdo: nũc vnũ nũc aliũ: qz puecte etatis hoies ad hoc forte nõ pos/sent induci: puderet mi quõ caute ⁊ circũspecte ambularet q̃ talis esset: ne culpabiles seducẽtes hmõi paruulos ꝑse querent cũ directe vel indi/recte p malicias exq̃sitas: ⁊ forte ꝓfingẽdas per paruulos: q̃q̃ securitas maxima circa hoc esset puritas ꝓscientie ⁊ intentionis. Et q̃ neq̃ verbo neq̃ signo aliquo quõlibet reuelaret q̃ dicerent ⁊ ad nõ reuelandũ vꝝ ostio induceret: neq̃ da/ret pniaz: p quã possent paruuli de quocũq̃ no/tari apud eos circa quos cõuersant. Deniq̃ cir ca hoc mei⁹ videt: habere plures ꝓfessores mi/nus discretos in penitẽtijs iniũgendis: q̃ reser/uando casus multos discretis paucis: ⁊ ad hoc hoiem ducere pudore cogente: ne talibꝫ paucis ꝓficiant i eternũ: sic̃ tolerabili⁹ est sumere pniam in purgatorio: q̃ vt infinita panant in inferno.

Consideratio.xxiii.

¶Remanet aliq̃ in sacerdote scrupulus super ꝓfessiõe pctõrum: q̃. s. nõ dixerit oia: ⁊ hoc habet: vel qz scit aliũde q̃ p cõfessionẽ: vel qz tenet cer/ta p̃cipia ex iã cõfessatis q̃ tale pctũ cõmise/rit aut alijs modis. Quo casu vel remittat pctõ rem p̃ anisando se: vt dictũ est: vel si absoluat: p̃/dicat sepi⁹ iterũ ⁊ iterũ: q̃ si celet aliq̃d confessio sua ⁊ absolutio penit⁹ inualida est ⁊ irrisoria. Di cẽ deniq̃ potenter: vt si malleꝫ alteri cõfiteri: p̃gat in noie dñi: tñmodo fiat integra confessio sua. Sufficit hoc nec aliud exquirit: aut redeat si ve lit alꝫo cum pusiõe meliori.

Consideratio.xxiiii.

¶Petat cõfessor a pctõre si ꝓponit amplꝰ abstĩ/nere cũ auxilio dei deinceps a pctis. Itẽ si careꝫ odio ꝓxi aliũ. Itẽ si vult realiter dũ poterit ali/enũ restituere. Itẽ si occasiões certas pctõꝝ vi/tare ꝓponit: vt cõcubinaũ ⁊ vsuras ⁊ lilia. Si aliq̃ horꝝ defuerit: nõ valet absolutio: neq̃ tra/di debet: si hoc pctõr non velit facere. Suadeat tñ sibi interim agere bona que poterit vt deꝰ: il/luminet cor ipsius. Idem dicim⁹ de reuocatiõe seductorũ malis ꝓsilijs ⁊ monitis per eũ: ⁊ de dif famatis iniuste ⁊ silitis: nõ reqrendo tñ vitra il/lud qđ verisiliter fieri põt ad talia reparanda.

Consideratio.xxv.

¶Jniungat cõfessor pniam nõ aliã q̃ de cõscien su pctõris: ⁊ de qua speret implemẽ. Nisi fo/rte pcta essent publica ⁊ scãdalosa p q̃bꝫ ad repa rationẽ cogi deberet inuit⁹. Eterũ põt aliq̃n da/re pniam de nõ peccato tali vl̃ tali crimine per certũ tp̃s futurũ sub pena aliqua vl̃ pecuniaria vel corporali efficaciter soluẽda: aut sub debito redeundi ad cõfessionẽ infra biduũ post ꝓpetra tionẽ dicti aut alicuꝰ hmõi. Et õmoneat tñ ipe cõ fessus ne pniam hãc vl̃ aliã q̃libet accepter si nõ eã ꝓponat se firmit implerꝰ. Agnouerit etiã se in purgatorio q̃ in ꝑ mũdo gui⁹ oia solutꝰ. Et etꝫ de celãdo pniam suã: ⁊ ea q̃ in cõfessione acta: dictaq̃ fuerint: ⁊ de nõ rñdendo ea curiose interrogãtib⁹ moneat. ¶Deniq̃ reliq̃ multa tra di potuerãt: quoꝝ nõnulla iã ꝓscripsi: partim la tino eloq̃o: partim in gallico invarijs tractatul̃. Et alij doctores lõge ampliora vtiliora q̃. Ego hec interim p̃ sua breuitate ne fastidio sint: sufficiant. Et qz si q̃s ad op⁹ ꝑ saluberrimũ bona fi/de p̃cesserit: ille pl⁹ exercẽdo ⁊ orãdo q̃ legendo erudiet atq̃ p̃ficiet.

Finis.

Tractatulus eiusdem doctoris de confessione molliciei.

A Quidã magister in theologia parrhusius per experientiã multã & studiuz diligens cũ auxilio dei pia sedulitate invocato cõperit hec que inferiꝰ scribuntur plurimũ efficacia esse ad extrahendum a cordibus confitentiũ pſertim iuuenũ: sanie ab omnibile peccati illiꝰ detestabilis qõ dicat molliciem: & cõsequẽter illã q̃ ꝓtra naturẽ iura trãsit in pſonã alterã: qz nisi cõfessor sit solers & circũspectꝰ circa inq̃sitionẽ hmõi peccatorũ: vix aut raro poterit extrahere ab ore infectoꝝ talibꝰ vicijs vt illa sponte fateant. ¶ Lector aũt obscenitatem materie acverboꝝ excusatã habeat ob necessitatẽ docendoꝝ remedioꝝ. Igit̃ post aliqua colloquia de aliꝭ materijs aut vicijs familiariter ac affabiliter non austere facta: descẽdat gradatim & quasi ab obliquo cõfessor ad inquisitionem hmõi peccati: sic dicendo.

a Dicat recordaris q vnq̃ i puericia tua circa .x. aut .xij. annos tua virga vel mẽbrũ pudẽdi fuerit erecta. Si dicit q nõ statim ꝓincat mẽdacij: & q vult fingere & timet capi: qz cõstat hoc omnibꝰ pueris non viciatis corpore dum calefacti sunt in lecto vel aliꝭ sepe cõtingere. Idcirco magis ac magis apte debet vrgere vt dicat veritatẽ. Item cõfessor si ille sit iuuenis ꝓcipue: Amice nũquid istud erat indecens? Quid ergo faciebas vt non erigeret? Et dicat hoc vultu tranquillo: vt appareat q illud qõ queritꝰ non sit inhonestũ vel silendũ: sed qua si remediũ ꝓtra pfatã erectiõis ꝓtensam inhonestatem. Si nolit respõdere: plane petat cõsequẽter: Amice nunquid palpabas aut fricabas virgam tuã quemadmodũ pueri solẽt? Si oĩno dicat q nunq̃ tenuit in statu tali vel fricuit: nõ potest vltra pgredi nisi ãmirando & dicẽdo: q non est credibile: hortãdo q sit memor salutis sue: q est corã deo: & qõ est grauissimũ in cõfessiõe mẽtiri & silere. Si ꝯo dicat q tenuit & fricuit. Amice bñ credo: sed per quãtũ spaciũ: q̃ horã aut dimidiam: & vtrũ tam diu q virga nõ plus erigeret: & pferat hoc quasi cõfessor nõ reputaret hoc insolitũ vel pcm̃. Si rñdeat ꝓfitẽs q ita fecit: tũc habet intẽtũ q talis veraciter cõmisit pcm̃ molliciei: etiã si ꝓpter etatẽ nõ fuerit subsecuta pollutio: qm̃ ibi est cõplementũ delectatiõis illecebrose: & forsan pdidit virginitatẽ: saltẽ animum: magis pdidit q̃ si p illa etate iuisset ad mulieres. Forte tñ ꝓbabilit̃ dici põt: q p pniam virginitas reparat in nõ polluta: sicut de mẽtali corruptione q̃ fit in cõsensu intrinseco esse dicim? dũ corporalis defloratio seu pollutio non est subsecuta. ¶ Istis igit̃ habitis debet tũc vehementer increpare & detestari vsũ illud: & ostẽdi qualit̃ dicat audacter alia: qm̃ istud est pessimũ. Quo facto poterũt haberi faciliter alie circũstãie. Et si in dimissione virge post cõfricationẽ aliqs bmoꝝ erubat: vel si fricuerit virgã alteri? socij sui: aut si aliqs fricuerit sñã: & cõsequẽter descẽdẽdo ad species magis speciales peccati zodomitici. ¶ Cõsiderabat ꝓterea idẽ mgr̃ vt silẽs interrogationes paucis variatis fierẽt etiã puectis viris aut feminis: qz per expientiã crebrã repperit multos adultos infectos fuisse tali vicio q̃ nũq̃ cõfessi sunt per pri?. Aliq̃ ex pudore pmo: & post modũ ex obliuiõe. Aliq̃ semp ex pudore: ita etiã vt dicerẽt se habuisse ꝓpositũ nunq̃ ꝓfitẽdi. Aliqui: qz nunq̃ (vt dicebãt) talia fuerãt ab eis a cõfessoribꝰ suis inq̃sita. ¶ Rursus ꝓpter expientias plurimas ꝓsulebat idẽ mgr̃: vt seruata honestate & modestia q̃ posset seruari: pueri monerentur nũc a parentibꝰ: nũc a mgris maxime ad partem & quasi ex indirecto ne vnq̃ se fricarẽt vel palparent in pudẽdis suis: asserẽdo grauitatẽ peccati & quo p talia possent virginitatẽ pdere: & dãnari ꝑpetuo. Multos q̃ppe cognouit se p ignorãtiam excusantes: dicẽtes se nunq̃ audiuisse vel sciuisse q talis tactꝰ esset pcm̃: ex quo non habebant volũtatẽ cognoscẽdi carnalit̃ mulieres. Valent insup ista ad aliꝰ: qm̃ post ꝑpetrationẽ peccati citi? ꝓfiterent: sicut & de mulier. copula cõfiterent etiã verecũdissimi pueri. ¶ Demũ videbatur eidẽ mgr̃o nõ adeo timẽdũ esse illud qõ quidã timuerit ne. s. pueri docerent mala agere. Videm? eñ q ex corruptiõe nature pueri etiam trienes vel q̃nquenes vehemẽter sunt inclinati talia agere: q̃ sentiũt ibi quendã pruritum incognitũ dũ stat erectio: arbitrant q̃ licitũ cẽ q se fricent ibi: & se palpẽt & tractẽt: sicut in aliꝭ locis dũ pruritꝰ inest saltẽ nõ aduertũt. Quo fit vt ex cõsuetudine crescat cũ etate delectatio. Ac p inde labunt in ꝓprie dictã molliciẽ vel zodomiã ex actu tali q̃ primit? ab eis nõ putabat illicitus. Postremo nõ revocabat in dubiũ ipe magister q̃n tolerabili? esset aliquos forsan ex tali doctrina doceri ad male agendũ de per accidẽs q̃ita passim dãnabiliter vicijs inolere & absq̃ confessiõis necessario remedio derelinq̃re. ¶ Preterea cõsulebat: vt nec p iocũ nec aliter: pueri aut pueile oscularent aut nuda manu tractarentur nec diu figerent oculi in eorũ decore: & loquẽdo cũ eis dicerent verba salubria: casta: sobria & modesta: nec recipent solitarie nisi forsan in sacro loco in visu oĩm: & breuiter hic ab omni specie mala singulariter abstinendũ. Sunt eñ quasi parue stipule: p quas nõnunq̃ diabol? grandẽ suscitat inflãmationẽ: q̃ quis ab initio q̃q̃ non aparet. ¶ Ceterũ sibi placebat plurimũ ꝓsuetudo patrie illius vbi pueri cubant soli. Abhorrebat

B

insup q̃ iuuenes doli capaces pueri aut puelle aut iuuenes cũ senioribꝫ quãcũq; ꝑpinquis in genere eodẽ lecto vterent: aut q̃ se inde p̃ ludũ vel alꝫs in nudo ꝓtractarẽt: cognoscebat cñ que ex talibꝫ horrẽda facinora ꝓdierãt. ¶ Tãdẽ monebat confessos sibi sup hac feda (de necessitate tñ ad remediãdũ tractãda) materia de aliquibꝫ. ¶ Primo q̃ si aliquẽ sociorũ suoꝝ cognoscerent nũc vel in posterũ tali vicio infectũ: reꝑbẽderẽt eũ secrete vt desisteret ⁊ cõfiteret: ostẽdẽdo pcĩ turpitudinẽ ⁊ detestationẽ ex dictis cõfessoꝝ vel alijs: ⁊ ex legibꝫ publicꝫ que penã ignis infligũt ⁊ ex horrẽda fulminatiõe quinq; ciuitatũ: ⁊ stilibus. ¶ Secundo vt sobrie viuerent abstinendo a speciebꝫ ⁊ vino fortj ⁊ multor: ⁊ alijs inflãmatiuis ad venerẽ: ⁊ sup oĩa caueret a societatibꝫ peruersis: vbi colloq̃a praua ⁊ gestꝰ impudici fiũt in lecto absq; dormitiõe. Itẽ dicebat p̃ fũmo remedio occurrẽdũ esse ꝓncipio temptatiõis: fm oĩm sanctoꝝ doctrinã quotidie experiri: ⁊ per simulitudinẽ de iflãmatiõe materiali. ¶ Ad ꝟ agẽdum dicebat expedire certas orõnes q̃sdã paruas: quasdã magnas memoriit habere: q̃ statim dicerent ꝓpitiẽdo pecꝰ: vel lesionẽ etiã corporalem alicubi inferẽdo: vel aqua frigida se spargẽdo vel surgẽdo a lecto: ⁊ silia. Solebat inducere exempla sanctoꝝ: vt Benedicti: Antonij: Bernardi: sancti Thome: ⁊ alioꝝ patrũ: q̃ cõmemorare longũ est. Illa tñ in primptu scire magnã habz vtilitatẽ. ¶ Inter alia sibi placebat multũ id qõ agebat quidã iuuenis in ꝓmo tẽptatiõis occursu: quasi cñ videret facialit diabolũ: spuebat in terrã dicẽdo: pfy pfy miser dãnate demõ: q̃ ego tibi consentiã: q̃ sic offendã deũ meũ ⁊ pcipuum meum: ⁊ de templo suo faciã sterquiliniũ fedissimũ absit: absit: abi hinc in malã horã: ⁊ silia. Quandoq; ꝓterea ad aiam suã: qñq; ad corꝑ: qñq; ad angelũ: nũc ad deũ: nunc ad aliquẽ sanctoꝝ: collocutionẽ ⁊ querelã rei tali cõgruã medicantez ꝓferebat: aut alio reuoluebat. ¶ Orõnes ⁊ cõmẽdate ad hoc cum magna fide ⁊ conatu ⁊ humilitate ⁊ ꝓfunda recognitõe ꝓpriæ fragilitatis: sũt he dicẽde: aut similes. Cor mũdũ crea in me deus. Ure igne sancti spũs. Sãcta virgo virginũ ora pro me. Ad sanctos alios, ⁊ sctãs. Exurgat deus ⁊ dissipentur inimici eius. Saluũ me fac deus: q̃m intrauerũt aque vsq; ad aiam meã. ¶ De nicq; locũ p̃cipuũ in pctõ hoc habet antidotũ illud qõ in alia scedula explicatũ est: de imponendo. s. saltẽ ad grauẽ penã in casu recidiuatiõis: ꝺbidẽ videat: vel aliter exoret ille a quo solo homo habet vt sit ꝓnitẽs: q̃ ⁊ donũ hoc negare nescit fidelit orãtibꝫ. Qõ tam cõtumeliosum naturę humane p̃ nobis ab eodẽ assumpte facinꝰ dignetur radicitus exturpare: q̃ est benedictꝰ in secula seculorũ Amen.

Finit

Tractatus de remediis

cõtra recidiuũ peccati fm exercitiũ ⁊ doctrinam eiusdẽ mgr̃i Joãnis de Gerson.

Libet hoc ꝓpriũ ars quelibet vt faciliori cõpendio ad finẽ ducat optatuꝫ. Admirari ꝑterea nemo debet: si i aliarum regimine: qõ est ars artiũ: experti in ea faciliora sciũt ⁊ dãt remedia ꝯ morbos vicioꝝ: ꝑsertim in foro cõsciẽtie. Ubi maxime locũ habet illa christi formidabilis sentẽtia. Si cecꝰ ceco ducatũ ꝑbeat: ambo in foueã cadũt. Placuit idcirco scriptꝫ mãdare: brieuẽ se habẽdi formã quã q̃dẽ mgr̃ in theologia parrhysien. fidemonibus ⁊ doctrina ꝓbatꝰ obseruabat: ⁊ obseruare cõsulebat: ꝑcipue ꝓtra recidiuũ i pctõ vl̃ peccatis ad que cõfessus se nimis sentit inclinatũ. ¶ De ꝑteritis itaq; dabat satis tollerabilẽ pniaz attẽns morbi ⁊ etatis cõfitẽtis: ⁊ nõ nisi de ꝓsensu suo: vt esset sine camisia vno die in hebdomada: p̃ annũ vel tres abstinere: aut vti cilicio: ⁊ similia. Itẽ q̃ ꝓma vice cõfessiõis alicuiꝰ pctĩ inueterati seu detestabilis ob recordationẽ facte ꝑ tie: q̃ viciũ illud detectũ erat operũ ⁊ sanatũ: iniungebat: vt toto tpe vite sue ꝓfessus diceret q̃libet die: Pater noster ⁊ Aue maria: semel in mane ⁊ semel i sero. Aut miserere mei deꝰ: vl̃ silẽ aliqõ. Et in istis si cadebat dbitatio aut impedimẽtum legitimũ: bñ volebat vt alio die posset fieri silẽ vel equiualẽs. Sed ad quidendũ futuro ex sui ⁊ recidiuo in morbũ pctĩ q̃ semp est deterior: maiorẽ operã dabat: ⁊ studiosiꝰ inuigilabat sic agendo. Ut simul etiã de ꝑteritis pniam daret. inq̃tũ resistere pctõ ꝓsueto: penalitatis multum habet ⁊ meriti. Iniungebat igit nõ ꝑpetuo: sed ad tps certũ lõgiꝰ aut briꝰ fm voluntatem ⁊ dispositionẽ ꝓfitẽtis: q̃ idem ꝓfitẽs ꝑ qualibet vice qua incideret tale pctũm: qõ volebat ex toto sanare: aliqua de subseq̃ntibꝫ adimplere: vl̃ oĩa fm tres satisfactiõis partes. Primo q̃ in casu illo teneret vno die seq̃nti: infra tres dies in pane ⁊ aqua ieiunare. Secũdo diceret certũ psalmorũ numerũ. Tertio si forte sui iuris daret i eccle siam certũ iocale: aut aliud bñ charũ sibi: aut sũmã pecunie: fm qualitatẽ diuitiarũ suarũ infra tres dies. Quarto infra illud triũ dierũ spaciũ: teneret cõfiteri. Quinto nõnunq̃ addebat q̃ si q̃s vehementer tẽptaret facere pctũm tale ⁊ oĩno deliberaret intra se sic agere: mibilominꝰ antea teneret dicere sub iuramento. vij. pr̃. aut flectere genua pluries ante imaginẽ crucifixi: aut beate virginis: aut alicuiꝰ sanctoꝝ: pulsq; opus illud nefarũ ꝑpetraret. Sic cñ fortasse misereb̃it deus: ⁊ orãdo sic vel humiliãdo se: faciet in tẽptatione dñs puerũ: ⁊ mingabit mario fluct⁹ fusciatos. ¶ Eſt operũ est remedia hec cuꝫ adiutorio

diuine gratie esse efficacissima tã in foro pnie q̃ extra: si velit homo bona fide: r nõ illusorie quer ti a via sua mala r saluari. Sic etẽ fieri vide mus in foro exteriori publico vt pene certe tra rentur ad rebelles cõpescẽdũ. Sic dñe: sic i cha mo r freno maxillas eoꝝ ꝓstringe q̃ nõ approxi mant ad te: r cõpelle intrare si vocare paruꝫ. est. Sic quẽadmodũ Naso ait. Ut corꝑ redimas: ferrũ patieris r ignes. Ut valeas animo multa ferẽda tuo. ¶Causam ꝓvtilitatꝫ pnie talis: red debat a pozi idem mgr̃. Qm̃ mãt Phm Aristꝫ. r experientiã. Incõtinẽs añ tẽptationẽ bñ delibe rat r eligit: sed adueniẽte r vigẽte tẽptatiõe: vin citur: labit r succũbit. Turbat q̃ppe iudiciũ rõ nis r obnubilat ꝑt tractũ: motũq̃ sensitiui ap petitus: ita vt non posset habere cogitationẽ de deo: r honestate pfectã r integrã r solidã: quẽad modũ siq̃s somnolẽtia quadã sero ꝑmat. ¶Est ꝑterea salubertimũ: vt per aliq̃ terribile ꝓsens aut quasi ꝓsens ipe terreat: r quasi sopit⁹ suscite tur: vinificeturq̃ ad nõ ꝓsentiẽdũ temptationi. Neq̃ eñ aliq̃s est tam acri tẽptatiõe pulsat⁹ in carne vel aliter: q̃n ex toto vel magna parte de sisteret ab implemẽtiõe tẽptatiõis sue: si ꝑ certo cre deret q̃ in corꝑe vel in membris vel bonis: gra ue dãnũ statim esset incursur⁹. Vigilaret siq̃dez tũc rõ ira se: r forti voce clamaret: q̃d cogitas: q̃d tibi vis: quorsum tendis? Nunq̃d vis ꝓ q̃ dã leui tẽptatione aut delectatiõe sordida: q̃ su bito in penã r fastidiũ cõuersa erit: hoc vel illud subire detrimẽtũ? Nõ tibi sic expedit. Inter hec aut filia ꝓba resilire incipiet a cogitatione mali gna: r auerter paulatim oculos rõnis ab ea. Si et quoq̃ istud cũ adiutorio rõnis: r cũ cõfessiõe pctõꝝ vel alĩs cõgruis remedijs: vt cesset illud D miserabile tẽptatõis incendiũ: q: r cessabit cogi tatuũ sordidoꝝ sufflatio. ¶Deinceps rñdebat idem mgr̃ ad duas obiectiões fieri possibiles: q̃ñ timor ille seruilis videt euacuare meritũ re sistẽdi pctõ. Est illic ꝑterea trãsgressiõis pericu lum. ¶De primo dicebat: q̃ ex quo pena ista vl tro imposita erat: r ꝑter deũ ex illa radice ꝓma ria bona germinabat pullulabatq̃ meritũ. Quã uis eñ nõ ita sincera atq̃ laudabil⁹ sit hmõi resi stentia r cessatio a pctõ in casu ꝓdicto quemad modũ est in virtuoso: q̃ ꝓcise ꝑter deũ pctã dese rit: nihilomin⁹ resistẽtia talis bona est r saltẽ in ductiua virtutis. Sicut de timore seruili respe ctu timoris casti doctores determinant. Quãq̃ ibi non sit timor tm̃modo seruilis: sed in sua ra dice ꝓmaria filialis r castus. Resultat insup meritũ ex approbatiõe sequẽti dñ gaudebit incon tinẽs trãsacta tẽptatõe nõ ꝓsensisse pctõ. Demũ q̃liter ibi cẽt timor simpl⁹ seruil⁹ cũ possꝫ ꝓfessus ab ista liberari pena nõ iplẽdo pniam: attñ iplet q: deo r sacerdoti suo vult obediẽs eẽ. Et hic su mi ꝑt grata r pulchra ꝓsideratio ꝑ spõte vouẽ ntiũ ac religionẽ intrãtiũ. ¶Ad alterã obiectio nez dicebat sil⁹ fieri posse ad iprobationẽ oĩm re ligionũ: oĩmq̃ votoꝝ salubriũ: si sic: ois pnie sus ceptio ꝑiculosa eẽt. Sic r de⁹ r supiores i suis ꝓceptis r legiũ culparent. Euitat etiã ꝑiculuꝫ sufficienter ꝑ hũ q̃ nõ nisi ꝓsensu habito ꝓfessi: r ad tps ñ ꝑpetuo tales pnie siue obligatiões im ponunt. Sine igit̃ fiat ꝑ tps ista trãsgressio: aut si diabolo ꝑurgẽte fieret pene solui pñt: r ita ho mo a noua trãsgressiõe liber erit: imo r op⁹ bo num facit: q̃ si trãsacto tpe statuto: remediũ vi deretur ineffica aut in deteri⁹ ꝓtrah: poterit omit ti. Si ꝓ sit vtile siẽ sperãdũ est: rursus valebit iteran. Deniq̃ r si salubre antidotũ: ob egrotãtꝫ inobediẽtiã pstiteri fiat medicus culpa caret. ¶Subinde ꝓdict⁹ mgr̃ aliud adũciebat docu mentũ. Itaq̃ si videbat pueros: aut alios sim plices: min⁹ cogitare ꝓcepta dei: r ex hũ liberius peccare: reddebat eos magis timidos r cautos ꝺ petiõ: q̃ ꝑmissiões exꝑssas in manibꝫ suis fa ctas: de cauẽdo deinceps de tali vel tali pctõ: q̃ hũ eñ ꝑmissionẽ in baptismo factã de obseruati one legis christi tãq̃ abolitã a memoria vl̃ trãs gressaꝫ renouabat: r q̃ modũ cuiusdã recogniti onis iteꝝ ꝑmittẽdo repabat. Sic r moyses r io sue respectu filiorũ isrl̃. Sic plerisq̃ bonies post ꝓmã ꝓsiderationẽ fed⁹ antiquũ retractãt r me unt. Neq̃ arbitret aliq̃s ꝑmissionẽ talez patere discrimini aut fractionẽ ei⁹ eẽ casum spẽ aliter re seruatũ: q̃ñ nullũ ibi votũ ẽ: cũ nõ nisi respectu illoꝝ q̃ al⁹ cẽnt licita: r q̃bꝰ ꝓfitẽs ꝑplicite vl̃. ex plicite ꝑmissionẽ talẽ facit aut renouat. s. q̃ ꝺ deꝰ ꝑcepta de cetero mortaliter nõ peccabit. Erit at tñ trãsgressio de ꝑ accidẽs deterior: q: r cogni tio diuini ꝑcepti tã sibi effecta ẽ lucidior. ¶Rur sus idẽ mgr̃ ꝓuidebat diligẽter: ne ꝓfessus suus esset deinceps occasio ꝓmarie corꝛuptõis alioꝝ ꝑsertim iuuenũ: r q̃ sibi sufficeret dãnatio: pdi tioq̃ ꝑprie: spẽaliter in pctis ḡuioꝝbꝫ r abominã dis: imo nec nolandis palã. Ne pias aures pol luant: occurrebat diligẽter ꝓuidẽdo vtis oĩbꝫ cõ minatione penaꝝ r obligatiõe: ne ꝓfessus trãsi ret in deteriorẽ spẽm ex societate seu cõicatiõe ꝑ uersa: r explicabat q̃libz particulari⁹ sicut clam r secrete fieri põt: dũ videbat aportunũ. Vale bat eñ ꝓfessum suũ diminuere r tolerare in sua li bertate q̃ ad pctã aliq̃ min⁹ ḡuia: q̃ ita eundẽ vi gere ab oi parte vt ad deteriora laberet. Qñ au tem r q̃liter illud fiẽdũ est: magis docebit virt⁹ r ars r vnctio scisꝑtus: r circũstãtiarũ oĩm pa⁹ ticulariũ ꝓsideratio q̃ scriptis aut verbis possit edoceri. ¶Postremo dabat ꝓsiliũ idẽ mgr̃: vt cõ fitẽtes nõ refugerẽt: sed ꝑ dono matrimo reputa rent hẽ ꝑitos ꝓfessoꝝes: moribꝫ r scia r lõgo ex pimẽto ꝓbatos: q̃ q̃rerẽt nõ q̃lũ ꝑtũ: sꝫ sincero

eorde salutẽ aĩaꝝ. Et itẽꝫ p ꝯgruis remedijs ꝫ singula vicia laudauit plurimũ sũmã. s. ó vicijs ꝛ virtutibꝫ: laudabat deniqꝫ p bonis effectibꝫ generãdis libẽter ꝙuersari cũ viris bonis ꝛ deuotis: q ꝛvor diuina est. Cũ sctõ sctũs eris. Eorum itaqꝫ colloq̃a sunt ignita vehementer ꝛ stimulãtia ad virtutẽ. Sz ꝛ sctõꝝ patꝝ vite ꝛ exẽpla freq̃nt ꝛ attẽte lecta vehemẽter ꝓficiũt: ad infundendũ cordibꝫ nr̃is diuini amoris affectũ: vt deũ in oibus ꝛ sup oĩa diligẽtes: pmissiões suas q̃ oẽ desiderũ supant ꝙsequamur Amẽ.

Reterea ille circũstãtie q̃ habent p hunc p ꝓsum: inq̃rẽde sunt i ꝙfessiõe a ꝙfessore. Quis: q̃d: vbi: q̃bꝫ auxilijs: cur: quõ: q̃n. ꝑ q̃s intelligit an sit iuuenis vel senex: clericꝰ aut laicꝰ: solutꝰ aut ligatꝰ. ꝑ q̃d an sit res. sacra vel nõ. ꝑ vbi an sit in loco sacro vel nõ: publico vel p̃iuato. ꝑ q̃bꝫ auxilijs: an cũ pugno baculo aut gladio. ꝑ cur: q̃ intẽtione: an rõne vindicte inferẽde vel iniurie repellẽde. ꝑ quõ an peccauerit aliquẽ fortũ vel remisse. ꝑ q̃n intelligit an in q̃dragesima: aut in alio tpe sctõ: vl' alit. Tps: locꝰ: modꝰ: nũerꝰ: mora: sciẽtia: etas.

Respõsio eiusdem super

questione sibi facta p vicariũ domꝰ chartusie de statuto ordinis eiusdẽ: q̃ cõmissi ad cõfessiones audiendas: non absolũãt a mortali certo: sed remittant cõfitentẽ ad superiorẽ suũ.

Confessio sacr̃alis fundat in solo iure diuino ꝛ euangelico sup illo: Qõcꝫqꝫ ligaueris sup terrã ꝛc. Cõfessio sacramẽtalis sicut non potuit instituí nisi a solo deo: sic nõ deitutu p̃t ab hoie puro. Alꝫ papa posset nõ obligari ad ꝙfessionẽ sacramẽtalẽ. ¶ Cõfessio sacr̃alis nõ obligat ad venaliũ ꝙfessionẽ de q̃ se ꝛ de necessitate salutis: q̃ nõ tollũt charitatẽ: ꝛ iõ sine ꝙfessiõe talium stat salus. ¶ Cõfessio sacr̃alis nõ debet exẽdi p homines puros: vt aliꝫs pcã venalia ꝓfiteat nisi velit. Sequit ex p̃cedẽtibꝫ. Immo nec debẽt fieri reseruatões nisi in grauibꝫ culpis. Potest aũt dici q̃is culpa q̃ trãsit in opꝰ cũ cõsensu: ꝛ deliberatiõe pfecta: aut cũ graui scandalo aliorũ. ¶ Confessio sacramẽtal' ñ obligat de q̃ se: vt bõ bis cõfiteat idẽ pcñ etiã mortale: nisi cõfitẽs velit. Rõ: q̃ lex diuina nõ obligat nisi semel cõfiteri: ꝛ ħ p se: ꝛ nisi velit homo. ¶ Cõfessio sacr̃alis nõ debet coartari p reseruatões casuũ: p̃sertim occultoꝝ: cõtra vel p̃ter legẽ euãgelice libertatis: sed dãd' est locus timori altissimi. Aliqñ timeat illa pharisea culpatio. Alligãt onera q̃ia ꝛ iportabilia humeris hoĩm: digito aũt suo nolũt ea mouere. Fit rursus aliq̃n: vt q̃ nimis emũgeat: eliciat sanguinẽ: ꝛ fiat causa fictionis. ¶ Cõfessio sacr̃alis tali ꝛ tãto claudi debet sigillo secreti: vt nec ꝓbo nec signo quõlibet reuelet: aut reuelari ꝓbabiliꝫ estimet. Facit ad ħ exꝑssa determinatio ecclesie cũ naturali rõne. ¶ Cõfessio sacr̃alis de pcis occultis: raro ꝛ cautissime debet remitti ad superiores habẽtes iurisdictionẽ coercitiuã in publicis q̃les sunt abbates ꝛ priores in religiõibꝫ: q̃ facile oriꝫ suspitio apud correctos publice: q̃ occulta ꝙfessio p eos facta ledat. Sed etiã debẽt instrui ꝙfessi: q̃ confessio secreta de publicis nõ liberat eos: q̃n possint aut debeãt publice puniri subiacere. ¶ Cõfessio sacr̃alis põt q̃nq̃ rõnabiliter, ꝛ fructuose dimitti de venialibꝫ: põt etiã aliq̃n fieri fructuose. Qualit ħ ꝛ q̃n: docere debz vncto spũsancti cũ ꝙfilio christiane prudẽtie. ¶ Cõfessio sacr̃alis p̃t aliq̃n repeti fructuose de mortalibus tã cõfessis: sed obligatio plures illa ꝙfitendi põt reddi viciosa: q̃ nimis onerosa. ¶ Cõfessio sacr̃alis p̃t sepe fieri sub cõditiõe: tã ꝓpt ignorantiã facti: q̃ nescit sepe homo q̃d ꝛ q̃liter fecit q̃ ꝓpter ignorãtiã iuris: q̃ neq̃t in pluribꝫ a venialibꝫ mortale discerni. ¶ Cõfessio sacr̃alis facta sub ꝙditione modis tactis: aut alꝫ legitime põt hĩe seu recipe absolutionẽ absolutã sub hac forma: Ego absoluo te in noĩe patris ꝛ filij ꝛ spiritusancti. Que forma sufficiẽs est ꝛ secura cuꝫ intentione debita cõfessoris ad absolutionẽ de pcis: imo ꝛ excõicatõibꝫ in foro cõsciẽtie. ¶ Hec oportet: imo sepe nõ expedit multiplicare sermonem absolutiõis. Ut dicẽdo: si ꝛ inq̃tũ possum: ꝛ dicẽdo de omnibus pcis ꝛ oblitis: ꝛ de tali vl' tali excõmunicatiõe: si ꝛ inq̃tũ indiges: cũ silibꝫ q̃ addita plus officiũ sepe vel ꝓturbãt: q̃ ꝓficiant vel serenẽt. Sup hoc notet hec doctrina. ¶ Absolutio sacr̃alis põt delere pcã q̃ nõdũ erãt cõcõtrita: sed solũmõ attrita. Rursus oblita peccata nõ delent virtute absolutiõis sacr̃alis: q̃n homo postmodũ teneat illa cõfiteri dũ redeant ad memoriã: sed si non redeũt: nihilominus homo saluabit si fecerit sufficiẽtẽ diligẽtiã recordãdi cum deꝰ nõ obliget ad impossibile. ¶ Est igitur additio frustra cũ dicit de oblitis. Silr cum dicitur de cõtritis: põt esse noxia. Silr ꝛ male exponitur si ꝛ inq̃tuꝫ possum ꝛ debeo. Sufficit enim q̃ intẽtio sit bene regulata. ¶ Patet ad extremũ q̃s noxia sit oblitio peccatoꝝ: q̃ nõ delent virtute confessiõis sacramẽtalis: ac perinde virꝰ clauũ que remittit magnã partẽ penarũ debitarũ ad hmõi pcãrũ delectionẽ non sic efficaciter applicat: put fit circa peccata que sacramentaliter ꝛ expresse sunt cõfessa.

Adhuc de eodẽ statuto.

Tem ad questionẽ sibi factã p vicariũm i carthusie sup statuto carthusien. de absolutione a peccato mortali ꝛ de cõtritu

dine ordinis sup ℔. Rñdit sub correctiõe ꝛ cuꝫ reuerẽtia loquẽdo nõ apparet ꝙ talis reseruatio sit ꝓueniẽs nec ꝓsona cuã gelice libertati: qa nõ tenentur ꝓfiteri de venialibꝫ. Et q̃ ad mortalia distinguẽda nõ ẽ dabil' regl'a generalis ꝛ infallibilis ꝑ hũanã sapiẽtiã. Propterea talis reꝫ uatio nõ ẽ nisi laqueꝰ aiaꝫ ꝑsertim timoratarũ. Põt tñ fieri reseruatio de certis mortalibꝫ manifestis: ꝛ q̃ trãseũt in opꝰ exteriꝰ: qꝛ de cogitatiõibus nostrũ ẽ aut inutile reseruationẽ adhibere. ¶ Itẽ idẽ ad quẽdã carthusiẽñ sic scribit. Recepi ꝙ in ꝓstitutionibꝫ vr̃is non ỏr: ꝙ oĩs mortal' culpa sit maiori reseruata i foro ꝓfessionis: ſz ꝙ grauis culpa. Et certe tolerabil' ꝛ salubris ẽ hec ꝓstitutio si bñ fuerit declaratũ: q̃lis culpa debeat merito graue reputari. Et ita saluat' bonoꝝ patꝝ ꝓstitutũ. Et nihilomin⁹ euitat' onus importabile sup cernices peccãtiũ. Qualis aũt fieri debeat aut possit interp̃tatio hꝺ ẽ grauis culpa: puto notatũ fuisse ꝓpetẽter in vltimis scptis: licet iciltis dño Ostaldo rñdẽdo tali q̃stioni. Si de solis venialibꝫ debeãt absoluere ꝓmissi a ꝓre. ¶ Itẽ nota ꝙ null⁹ tenet ꝓfiteri petã vẽnalia lege diuina: nisi sit ad ℔ spẽaliter obligat⁹ ꝑ votũ vel ꝑticulare statutũ: q̃le nõ debꝫ leuiter fieri Et q̃ꝯ magis expediret cessare a ꝓfessione taliũ q̃ꝫ nimiã incurrere sollicitudinẽ que pl⁹ impediret aliq̃n q̃ꝫ fruct⁹ ꝓfessionis iuuaret. Alioq̃n etiã confessione facta oporteret sepe itez confiteri ꝛ sic ỏinceps sine termino attẽto qꝺ vir facint⁹ aliquid vbi non possum⁹ rationabiliter formidare de peccato veniali. ¶ Finit

Sequitur auisamentum

ciusdem per modum confessionis in religionibus non lapsis audiendi

f Icut expediẽs esse suasi ꝑ pambus carthusiẽñ ꝛ celestinis: vt eoꝝ superiores haberẽt a dño papa lanssium ãbsoluẽdi in foro penitẽtiali licentiã: sic apparet mihi ꝙ ꝓfessores ordinati ꝑ singl'os ꝓuẽt⁹ habeant magnã ꝛ amplã potestatẽ absoluendi: nedum de venialibꝫ solis: qꝛ talis eẽt irrationabil' ꝛ intolerabilis restrictio: ſz etiã de mortalibꝫ: ꝑtsertim occultis: nõ ꝙ absoluerẽt de q̃cũq̃ mortali. Q̃n aũt deberẽt remittere ad superiorẽꝛ quãdo non relinq̃ret arbitrio ꝓfessoris iuxta qualitatẽ ꝓfitẽtis. Attẽto primo ꝙ ꝓsultius ẽ penitẽtẽ mittere in purgatoriũ cũ pna pnia q̃ꝫ cũ mag̃ ñ iplẽda vl' forte nõ al's ꝓfitẽdo detrudere in ifernũ. Rursus attẽto ꝙ nõ obstãtibꝫ tot decret' sup penitẽtijs inuũgẽdis: cõmunior ẽ doctoꝝ sñia ꝙ oẽs pnie in foro sacramẽtali sunt arbitrarie: intelligẽdo de pcis occultis. Et etz ꝑ manifestis regule ꝛ disciplie religiõibꝫ ordiate pñt rõnabiliter exigi ꝛ ab inuitis. Et hic bꝫ locũ qꝺ dicit in terrorẽ alioꝝ. Et ne facilitas venie incẽtiuũ tribuat delinquẽdi: ꝛ nullo mõ de occultis: q̃ penitus nõ ꝓfiterẽt nisi vellet: licz in ℔ se dãnaret: ſz tã horrẽdo discrimini non occasio ꝑstanda: cuꝫ tam misera ve ve ve sit: ꝛ totiẽs experta fragilitas humane conditionis. ¶ Finit

Distinctio magistralis

ꝛ breuis eiusdem de modo excoicationũ ꝛ irregularitatũ ꝛ absolutiõis ab eisdem

e Xcoicationum tot sunt genera q̃t coicationũ: ꝛ ꝓsequẽter iudicant' irregularitates: q̃ dicũt impedimẽta ad coicationes legitimas exercẽs. ¶ Coicationũ alia ẽ natural': alia ciuilis. Natural' ẽ hec vita co:palis: cui mors opposita põt dici excoicatio. Ciuilis ẽ mł'tipler. Quedã �› leges spectãtes ad coicationẽ tpalẽ ꝑsentis vite: de q̃ spectat ad dños legistas. Alia ẽ eccl'iastica ꝛ instituta: q̃ spectãt ad animã in ordine ad vitã eternã. ¶ Ecclesiastica cõmunicatio (de q̃ magis ad ꝓpositũ spectat) consideral' dupl'r. Uno modo ad deum Alio modo ad proximũ. ¶ Cõmunicatio ad deum est stat⁹ seu vita gratie gratũ faciẽtis: cui opponit generaliter oĩis excoicatio q̃ ꝓtrahit ex mortali pcõ: sic ꝙ nequeat talis excoicat⁹ exercere legitimos act⁹: ꝑsertim sacramẽtales sine peccato. ¶ Cõmunicatio ad ꝓximũ seu publica tractat' ꝛ intẽdit per canonistas dũ loquũtur de excõmunicatione ꝛ irregularitate. ¶ Est aũt excõmunicatio seu irregularitas sub duplici differẽtia. Quedã est oĩno sine pcõ: quedã ex pcõ existẽte vel ꝑsumpto. Exẽplũ ꝓmi sicut bigamia: sicut iudiciũ latũ in causa sanguinis ex officio: sicut seruitus: sicut lepra vel mutilatio: vel officiũ vile: ꝛ filia: q̃ distrahũt ꝛ impediunt ab exercitio diuinaꝝ ministrationũ: necnõ ꝛ ab ordinũ susceptione repellũt. Exẽplũ scõi: sicut excõmunicatio late sentẽtie ab homĩe vel a iure ꝓpter contumaciã verã vel ꝑsumptaz. ¶ Et hec est acceptio ꝓmuissima: q̃ subdiuidit in varias spẽs velut innumerabiles. Tñ in generali quedã est reseruata pape: sicut etiã irregularitas que contrahitur ex hmõi excoicatõe: dũ ꝺs se miscet in diuinis excõmunicat⁹: recipiẽdo vel exercẽdo scienter ꝛ a ꝓposito. ¶ Altera est irregularitas q̃ nõ ita reseruatur: sed etiã tollere põt sacerdos simpleꝛ si cut in excõmunicatiõe minori: que suspẽdit hominẽ a celebratiõe: quẽadmodũ fit si quis ꝓcq̃ pauerit scienter eũ excoicatio: nõ tamen in crimine: ſz et q̃dã verecũda pietate: ꝛ in casibꝫ nõ concessis. ¶ Casus aũt ꝑticulares hmõi suspensionũ ꝛ irregularitatũ querẽdi sunt a iuristis: ꝛ ab institutis religionũ seu cõmunitatũ: quia cõsurgunt ex sola cõstitutõe positiua: ꝛ aliq̃ndo sine

crimĩe: licz nõ sine rõne: ꝓpterea ꝺẽnabĩlẽ ꝓtẽptus. ¶ Proinde q̃lis ꝺz cẽ forma absolutõis sup excoicatiõibꝫ ⁊ irregularitatibꝫ i foro exteriori ⁊ publico: scrak a iurist: qm̃ i foro cõscie nõ requrit certa forma: nec de necessitate sacrĩ: nec de necessitate p̃cepti. Sz sufficit dicer̃ vt sup. Ego absoluo te ĩ noĩe ꝓtis ⁊ filꝫ ⁊ spũssĉti Amẽ: cuz intẽtione absoluẽdi. Expedit aũt vt hec intẽtio sit latissima q̃ ferak sup oĩa casu in q̃ põt confessor absoluere tã de sententijs q̃ de pcis. Et ita sufficit hec forma ꝑ oĩbꝫ sine multiplicatiõe ẏbor̃. ¶ Adde q absolut⁹ in foro exteriori de excoĩcationibꝫ tenek nihilomin⁹ cãs excoicationũ sacramẽtalr confiteri: vt q ẏberauerit clericũ rẽ. Nõ em̃ fit publice sacramẽtalr cõfessio ad quaz obligat ius diuinũ. ¶ Et q̃bꝫ oĩbꝫ colligi põt: q multa a pleriscꝫ addunk frustra ĩ absolutõe sacramẽtali ad absolutionẽ penit⁹ nihil facientia. Jn ẽm q confessor q̃libꝫ cũ intẽtõne actuali vl habituali ꝺt. Ego te absoluo in noĩe ꝓtis ⁊ filꝫ et spũssancti oĩa compl̃ẽdit. s. auctoritate mihi cõmissa vel q̃ fungor: hãc em̃ ꝺitionẽ ꝓsupponit ipa absolutio. Jtẽ a pcis tuis mihi ꝓfessis sup flue addik: qm̃ de nõ ꝓfessis nõ absolut. Jtez: ⁊ restituo te vnitati scẽ ecclie ⁊ sacris ei⁹. Si em̃ absolut⁹ ẽ ex se q: fidelis ẽ: iam restitut⁹ ẽ. Cetere conditiones patẽt sup. ¶ Ucz (vt sup tactũ ẽ) si q̃s fuerit a iure vel ab hoĩe suspẽsus aut maiori excoicatione innodat⁹: seu irregularitate irretitus notoria aut contumaci: aut certe illa q̃ sedi ap̃lice ẽ reseruata rẽ. i taliũ casuũ absolutione ꝓscript⁹ ẽ mod⁹: vicz in sacris canonibꝫ: vt eo mõ nodus religek q̃ q̃s fuerat alligat⁹. Et hec absolutio simplicit sacerdotis trãscẽdit ptãtez saltez ex iure positiuo. Silr eodez iure ei⁹ ptãn ablati sunt casus ẽpales aut alioz supioz. Silr ⁊ i institutionibꝫ religionũ ꝓpter artiorẽ sn̄ itat⁹ custoꝺiã: q̃ pcã seu casus soli ꝑlato reseruãt: cui⁹ ò p se q̃libet sacerdos ab eisdẽ possz absoluere: dũ modo vltra suã potestatẽ ꝓncipalẽ nõ excederet ¶ Patet q̃z cũ multa ⁊ in ipa absolutiõe superuenĩũ casuũ: criminũ: excoicationũ: irregularitatũ: rẽ. ab ipis prelatis aduciank supflua: ⁊ nihil ad absolutionẽ spectãtia. Nã etiam ĩ talibꝫ sufficit ad cõmunẽ formã addere solũmõ clausulã vel clausulas a iure institutas: q̃bꝫ irrit⁹ enodetur: seu a nodis absoluak: vt dicẽdo auctate summi pontificis vel gr̃e aut ꝓuilegij cõcessi vel datꝫ rẽ Ego te absoluo a tali excõmunicatiõe: irregularitate: interdicto: suspensione: quam tali vel tali sententia incidisti rẽ. sicut cõgruit: ⁊ auctoritas concessa: aut virtus gratie apostolice seu ꝓuilegij se extenderit. ¶ Qó aũt addik mãdatũ g̃tum ℓ ꝓspectu ꝺine maiestatis fuerit rẽ. nihil fac ad rẽ

De iniũctione penitẽtie.

Ed de iniũctiõe pnie ꝺiuerse sũt opiones suas rõnes adducẽtes: an añ absolutionẽ vel post absolutionẽ iniũgẽda sit pnia q̃ cõfessiõis ĩdiuidua comes est ad ℔ eĩ ꝓfessio fit q̃ vuln⁹ influctũ detegat: ad ℔ pnia iniũgit vt vulneri detecto salutare remedium adhibeat. Et licz incerte sint ꝓuidentie nostre: nec q̃ lãce ꝺino iudicio nr̃e põderent offense: tñ abũdãs misc̃ordia ac pietate ipius ℔ ꝓcessuz ẽ fidelibꝫ vt sacr̃o confessionis ac remedio pnie etiã nũn⁹ sufficiẽtis tã saltẽ a mortis eterne sit ereptus supplicio q̃ fuerat ꝺãnãd⁹: etiã si ob modice pnie iniũctionẽ longi⁹ sit cruciãdus: q̃bꝫ eĩ cruciatibꝫ etiã multiplex remediũ sue spõse aluũde ꝓuidit xp̃s: cui⁹ ꝓpriũ ẽ misereri: ⁊ c⁹ misc̃ie nõ est nũcius si ¶ De illo aũt an añ vel post absolutionem iniũgẽda sit pnia nil videk obesse boi simplici ⁊ contrito seu volẽti corde ad ꝓfessionẽ veniẽti ⁊ ad satisfactionẽ parato. ¶ Jn ipa aũt iniũctione pnie silr occurrit reph̃sio sup multiplicatiõe ẏbor̃: pnie i nullo suffragãtiũ. Sicut eĩ confitẽs cauere debz ne aliq̃d ĩmisceat q̃ tãtuz sacramẽtũ excusatiõe indebita: verbositate ipotuna: ostẽtatione falsa: simulatione fraudulenta: ac ceteris q̃buslibet malis violet: fructũq̃ eius tollat: ita nõ min⁹ ipse confessor locũ dei tenens atq̃ ei⁹ gerẽs vices sacramẽto confessiõis reuerentiã exhibeat: ⁊ eius ẏba statera scta sint ponderata: ne ⁊ ipse i tali loco adducat quicq̃ q̃ eĩ verboz subtilitate necnõ multiplicatiõe: aut insolita forma ꝓlatiõis possit ostẽtare magis ceteris cõfessoribꝫ idoneũ: intelligẽte: doctioꝛẽ: sanctioꝛem̃q̃: bis eĩ ac similibꝫ cõditiõibꝫ pleriscꝫ ꝓb ne fas cõfessoribꝫ nõ solũ fama ⁊ fauor a lingua: sz etiã a manu crescit pecunia: ⁊ cathedra Dorsi quã ꝺñs laudauit istis atq̃ aliis modis vertit in cathedras numulariorũ ⁊ colũbas vendentiũ q̃s idẽ ipe eucrit ⁊ de tẽplo eiecit. Post simplicẽ igit confessionẽ ⁊ verã vt ꝓsupponit simpler etiã fiat absolutio: aut cũ timore ⁊ magna caute la ad superiores si oꝑtet remissio iuxta superi⁹ dicta: demũ post absolutionẽ vl añ (qó ad pñs nolum⁹ determiare: eo q̃ non obstet huic sacramento) simplex etiã fiat penitẽtie iniunctio.

Hoc notabile quod sequitur multũ concoꝛdat cũ dictis ꝺñi Joannis Berson: ita q̃ videk etiã ab ipo positum

Ota forma absolutiõis a pcis sufficiens nec̃aria ẽ. Ego absoluo te Sz satꝫ ꝙuemẽt ꝓmittit auctate eccl̃ie a q̃ cõfessor accipit ptãtẽ absoluendi in suscepnone ordinis. Sed quia illa potestas est retẽta ĩ manu supioris nisi cõmittat: iõ ꝺz ⁊ ordinis. Et si loco huius clausule ꝓmittatur: auctoritate qua fungor nõ est vis Jdẽ em̃ valet. Denicꝫ nota q

ſatis ꝓuenient apponit i forma ſup̄ dicta a peccatis tuis: ad denotādū de q̄ fiat absoluto vl̄ ꝺ q̄b⁹. Q⁹ ꝓ dicat a peccatis tuis ꝛ a circūſtātijs eorū ꝑ ꝓm totalr̄ ē ſupfluū. Quia aut circūſtātia ē peccām aut nō. Si ſic ꝛaz dictū ē: a peccatis tuis. Si nō: ñ cadit ſub absolutiōe. ¶ Itē q̄ dicat ꝺ ꝑtritꝰ periculoſū ē: ꝛ pōt eē dānoſuz: q⁹ nedū contrita ſz etiā attrita peccā pūt p absolutionē deleri p g̃tiā poſt aduenientē: vt melio⁹ p⁹ declarabit. Hoc aūt q̄ eſt contritū oīno excluderet attrita ſic albū nigꝝ ꝛc. Deniq; ꝑ ē iniucere ſcrupulū deſperationis: ꝑſertiz i mortꝭ articulo exp̄nꝺ. Nulli ei⁹ constare pōt ſi vere de peccatis cōterat. Cū igitur audit ſe absolui a cōtritꝭ: incipiet dubitare: vacillare ſup ſua absolutōe: maxie cū inimic⁹ i mortꝭ articulo toto poſſe inſistat ad deiciēdū hoiez a ſua ſpe ꝛ fiducia: ꝛ ſepe dolor corꝑis ē vehemēs ita q̄ hō nullā deuotionis g̃ram ſeu contritiōz arteſtātē ſentire poſſit: ſicut ꝛ etiā in ſanitate bonitatis ſepe ſine culpa ſua ꝓpter multas rōnes auferf g̃a deuotiōis. Tollit igit̄ per ꝑ fiducia vel ꝓminuit: ꝛ dat occaſio ruine ſeu deſperatiōi. Et ſi em̄ vere ita ſit q̄ absq; cōtritione peccā nō deleantur: tū homo ſepe veracit cōtenf: vel i ipſa absolutione cōtrito virtute ſacramēti infundit: et ꝑ hoiem vt pōtuit latet: ꝛ cū audit a contritꝭ: capit occaſionē muſſitādi: ꝛ dubitādi: ꝛ p ꝛnōs periclitādi ꝛc. Q⁹ ſi dicat de oblitꝭ ſil̄r ē ſupfluū: q̄a non pōt ꝓfitēs de peccatis oblitꝭ absolute abſolui: quin etiā teneat confiteri ſi in futurū recordet. ¶ Nec valet dicere q̄ libēter confiterer⁹: ſiue quelles confiteri ſi eoꝝ haberes mēoriā: q⁹ ſtaret q̄ confitēs vellet q̄n confiteret: ꝛ nō vellet quādo recordabit. Aut forte volūtatē bz bonā i generali de confitēdo oīa q̄ occurrūt: quā non haberet de confitēdo ſi in ſpēali aliq̄ occurrerēt: ſi cut manifeſtū ē ꝛ declarari poſſet p ſyllogiſmū incōtinētis extra paſſionē exp̄nꝺ. Et ꝑ diffuſe ꝺclarari pōt tpe ſuo ꝛc. Itē male exp̄nit ſi ꝛ inq̄ tū poſſuz ꝛ debeo: q⁹ ſi non pōt non ꝺz ſe ingerere ad audiēdū. Et ſi forte occurrit caſus ſibi impriōs ꝺz remittere ad ſupiorē. Sz ꝛ ſufficit: q̄ intētio confeſſoris ſit bñ regulata. Nec ē idē dicere ſi ꝛ inq̄tū poſſuz: ꝛ dicere Auctoritate mihi cōmiſſa: q⁹ ꝓm⁹ mod⁹ loq̄ndi ē dubitatiu⁹: et ꝓ ꝓnō periculoſus: vt tā ſtatiz ſup̄ dictuz ē: ſcōs aūt aſſertiu⁹. Et ꝺz intelligi auctoritate. i. p auctoritatē. ¶ Nota illa ꝓticula. In noīe ꝑris ꝛ fili ꝛc. addit ad denotādū q̄ a deo ē q̄ absoluit. Vel q⁹ oīa ſacra fiūt in virtute fidei trinitatis et paſſionis ieſu xp̄i dñi noſtri. Nec ē (vt Tho. dicit in .iij. parte ſumme) de ſubſtātia abſolutōis. ſed relinquit arbitrio ſacerdotꝭ: q̄ cū ſit vt iſtrumētaliter ꝓcurrēs ꝛc: ſiue vt miſter absoluat: cōueniēter apponit illō q̄ ꝑtinet ad ꝓmā auctatē dei ſ. vt dicat. Ego te abſoluo i noīe ꝑris ꝛc: q̄a tū ꝑ non ē determinatū ex verbis xp̄i. Q⁹cūq; ligaueris ſup terrā ꝛc. ſicut i baptiſmo taľ appoſitō ibi: ꝛ nō i baptiſmo relinq̄tur arbitrio ſacerdotꝭ

Illud notabile eiuſdem

vt videtur de ꝓmis motibus ꝛ conſenſu.

n Q⁹tādū q̄ ſunt mot⁹ ꝓmo ꝓmi. Et ſc⁹ mot⁹ ſcōo ꝓmi: ꝛ ſunt mot⁹ q̄ ꝓſiſtūt in conſenſu. Mot⁹ ꝓmo ꝓmi ſūt tres in q̄b⁹ non ē aliq̄d peccām mortale vel veniale: q̄a non attingūt volūtatē: nec vt libera ē nec vt natura. Prim⁹ ē titillatio i carne ſiue ſuggeſtio facta exteriꝰ ad libidinē. Scōs ē delectatio i appetitu ſenſitiuo tm̄ circa illud q̄ caro ſuggerit. Terci⁹ ē deſideriū ꝓuiſuz ꝓſequēdi illō i op⁹ Mot⁹ aūt ſcōo ꝓmi ſunt illi q̄ attingūt volūtatē vt natura ē: nō vt ē arbitrio libera ſeu liberatiua. Et ſunt tres. Prim⁹ ē mot⁹ delectatiōis in volūtate cōdelectādo appetitui ſenſitiuo. Sc⁹ cū dus ē cōſenſ⁹ ſubit⁹ voluntatis in delectatione. Terci⁹ ē ꝓſenſ⁹ ſubit⁹ ſeu ꝺſideriū ꝓſequēdi i opus. In his eſt tm̄ peccām veniale. Ita q̄ in primo gradu ē ꝓncipiū peccati venialis. In ſcōo mediū. In tertio limes ſeu termin⁹. ¶ Iſti ſunt conſenſ⁹ in q̄b⁹ cadit peccām mortale de peccō ſaltē q⁹ cadit ſub ꝓhibitione. Prim⁹ ē conſenſ⁹ interp̄tatiu⁹ i delectationē: q̄ fit q̄n ex delectatiōe volūtatis intātū abſorbet ratio vt nō poſſit intēdere iudicio: ꝛ volūtas negligit mouere rōnez ad iudicādū: ꝛ ꝓmittat tp̄s trāſire q̄ poſſit deliberare. Scōs ē ꝓſenſus ver⁹ i delectationē: habito etiā iudicio rōnis i oppoſitū certo. Terci⁹ ē conſenſus in op⁹: ꝛ ver⁹ ꝛ deliberatus: etiā ſi opus nūq̄ ſequat: q⁹ q̄dez per ſe ē peccām mortale. Inde aut ſaluator. Qui viderit mulierē ad concupiſcēdū eā: ſtatim mechat⁹ ē eaz in corde ſuo.

Opuſculum eiuſdē ſuper

abſolutione confeſſiōis ſacramētalis.

J Ratia tibi ꝛ pax frat̄ chariſſime. Petis ꝓmo ſi apud aliquē doctoꝝ ē reperiatur forma autētica absolutiōis ſacramētalis: Rñ deo q⁹ ſic. Et ꝺ hoc videat ſumma confeſſoꝝ: vel Bertelina ſup̄ hoc verbo Absolutio ꝓma q̄ſtione. Utq; forma absolutiōis debeat fieri ſub mō indicatiuo. Et ꝓm illa q̄ reperiunt ibidē patebit ſatis rñſio. Ad illō q⁹ ſcōo petis ſz que ſit forma ſufficiens: Deinde ad tertium quod queris: vnde tot varietates in forma iſta absolutionis: Reſpondeo q⁹ ex ignorantia vel negligentia ſufficienter inquirendi que agenda ſunt circa ſacramenta. Sed cur plus inquiris circa iſtaz formam q̄ circa alias: Ratiō vna eſt: quia alie forme dicuntur publice: ꝛ inueniuntur ſcripte: ſic q⁹ legūtur. Dic autem occulte et abſq; libris et arbitris fit negocium.

ꝓtest ⁊ alia rō dari: qz act⁹ cōfessiōis ⁊ absolu-
tionis ē ḳdā act⁹ iudicial': vbi videt sufficere: q
sacerdos iudex explicz sniaz suā ḳbuscūqz ꝟbis
dū tm intēdat absoluere: sicut dicim⁹ i matrimo
nio q ꝟsensus iteriꝰ amboꝝ significat⁹ exteri⁹
q̄libuscūqz ꝟbis imo ⁊ signis: sicut i muto suffi
cit ad matrimoniū cōtrahēdū. ¶ Deniqz ꝓ solutō
ne alioꝝ q̄stoꝝ ⁊ declaratiōe ꝓmissoꝝ scribā ti
bi modū q vtor i hmōi absolutiōib⁹. ¶ Ad̄ si ni-
hil dubitat⁹ d̄ excoicatiōe ꝓtracta. Dico ꝓmo q
modū impcatiōis q̄ de ꝓgruo ꝓmittit. Dīus no
ster ihs xp̄s te absoluat vl' ꝓcat tibi de⁹: vel duz
mora maior ē. Misereat tui ops de⁹ ⁊c. Deīde
subiūgo: cū intētiōe interiori absoluēdi q̄stū pos
sum ⁊ ꝑm auctoritatē mihi ꝓmissam. Et dico.
Ego te absoluo a pcīs tuis In nom̄e p̄ris ⁊ fi-
lij ⁊ spūssc̄i Amē. ¶ Nec opꝛet aliō addere: nec
istud ꝓnomē alijs: nec istud adiectiuꝫ oīb⁹: nec
istud oblitis: nec illud ꝓtritis: imo pōt nocere si
ponit̄ adiectiuū ꝓtritis cū virt⁹ sacr̄alis absо-
lutionis valeat sup pcā solū attrita: licz nōduꝫ
cōtrita. Et ita ē additio ḳdām⁹ distrahēs q̄ pre
supponit cōtritionē p̄cessisse q nō sp̄ p̄eq̄rit: vt
dictū ē. ¶ Itē nec opꝛet addere q̄stū possiuz: ⁊ ad
huc min⁹ istō inq̄stū debeo: qz sepe sacerdos nō
tenet aut debz absoluere: ⁊ ita est additio distra
hēs. ¶ Itē nec opꝛet addere auctoritate mihi cō
missa ⁊c. oīa em̄ talia sufficiēter fiūt ⁊ valēt ꝑ in
tētionē intentorē quā hz sacerdos vel habuit in
volēdo absoluere. Tm̄ p regula teneat⁹ q forme
sacroꝝ dīt esse absolute ⁊ nō cōditionales. Et
si opponat⁹ q in baptismo dr̄ qnqz. Si tu nō es
baptisat⁹: ego te baptiso ⁊c. Rn̄deo q illa cōdi
tio nō se tenet nec tenere debz ex pte formē: sz so
lū referēda ē ad explicationē intētōis quā habz
sacerdos: quā intētionē iō explicat ne putet⁹ vel
le baptisare puerū iā baptisatū: ⁊ ita facere iniuri
am sacro. Tm̄ apud deū sufficeret intētio iterior
sine tali explicatiōe nisi q: sic eccl'ia voluit fieri
causa dicta. Si le cēt in dubio q aliqs hōret de
hostia posita añ eū dīs celebraret: ⁊ nescit plane si
cōsecrata sit iā vel nō: vtputa qz nescit si ꝓtule-
rit sufficiēter ꝟba ⁊c. Tūc si necessaria sit securi
tas amplior sufficiet q hō cū intētiōe ista q nō
intēdit ꝓsecrare istā hostiā si sit cōsecrata dicat ꝟ
ba cōsecrationis: q̄ruis talis repetitio nō sit pas-
sim faciēda: nec cēt in h̄ assuescēdū. ¶ Addat⁹ q
p̄dicta forma absolutiōis sacramēt'al' sufficit in
q̄cūqz absolutiōe ꝑ pcīs: sine fiat cōfessio post
vnā absolutionē iā datā sine nō. Nec opꝛet dice
re. Absoluo te ab isto pcō ⁊c. sz sufficit sicut p̄ri
us. ¶ Deniqz ut⁹ obseruat⁹ breuis ⁊ succīta for-
ma absolutēdi p̄dicta q̄ dū fiūt tot additiōes: q̄
vel sunt superflue vel q̄nqz distrahētes aut impe-
ditiue. ¶ Et etz q ad absolutionē de excōicatōe
Rn̄det⁹ q in foro publico nō sacr̄ali nulla certa
forma req̄rit: sufficit q ille q̄ hz ptātē iudiciariā
ꝓcet intētōz suā q̄ vult talē absolutū ēē. ¶ Porro
q ad sacr̄alē absolutōz q̄ vlter⁹ req̄rit ⁊ circa eā
ius omissionē mlt⁹ deficiūt p̄cisa forma non ita
req̄rit sicut ī alijs sacramētis. Tm̄ ista forma suffi
cit cū intētōe iteriori sicut ꝓius explicabat⁹. Ego
absoluo te ab excoicatiōe vl' excoicatiōib⁹ ⁊c. Et
pōt addi (licz nō sit necessariū) istud. Et restituo
te sacramētis eccl'ie ⁊ oīonib⁹ dīnis In nom̄e p̄ris
⁊ filij ⁊ spūssc̄i. ¶ Ut⁹ q ad mīorē excoicationē q̄
ꝓtrahit⁹ et ꝓticipatiōe cū excoicat⁹ sufficit eadez
forma. Sz q ad excoicatiōz largo nom̄e dictaz q̄
ꝓtrahit⁹ et q̄libet pcō mortali qō sepat hom̄em a
deo puto q nō req̄rit spēalis formula: sz sufficit
alia q̄ dicta ē ꝑ pcīs. ¶ Amplio⁹ ꝟo q ad irregu
laritates ꝓtract⁹ celebr⁹ādo i excoicatōe vl' alio
tali mō sicut habet⁹ i cōstitutiōib⁹ decretaliū: for
ma nō ē certa ⁊ p̄cise req̄sita cū sit ḳdā act⁹ iudi
cialis imag̃ ḳdām⁹ q̄z ordis. Nihilomin⁹ p̄t cō
grue sic dici: sicut etiā pn̄ariorꝝ vs⁹ hz. Ego ab
soluo te ab irregl'aritate vl' irregl'aritatib⁹ si sint
plēs: ⁊ restituo te sacris eccl'ie: ⁊ dispēso tecū. Et
h̄ ponit̄ ꝓ futuro ꝛpe vt hō legitime possit cele-
brare vel vti sacris. Deniqz addit⁹. In nom̄e p̄ris
⁊ filij ⁊ spūssc̄i Amē. ¶ Tādē ad id qō inq̄ris si
sit expediēs in iniūctiōe pn̄ie dicere. Oīa bona
q̄ facies sint tibi ꝓ generali pn̄ia. Rn̄deo q sic
qz ꝑ hūc modū oīa talia bōa habēt vim satisfa-
ctoriā: licz non tāndē sic si spēaliter iniūgerent
⁊ fierēt: ⁊ hoc ꝓpter obligationē maiorē ⁊ obedi
entiā inde sequētez. Sed non esset secuꝝ spēali-
ter iniungere talia ⁊ talia oīa sic debere fieri ꝓ-
pter periculū trāsgressionis ⁊ culpe seu inobedi
entie inde consequentis.

Tenor questiōis de qua

fit superi⁹ mētio i sūma ꝓfessoꝝ li. iij. ti. xxiiij. q.
ꝓq. Ꝑm q̄ttatiōez libri mei sic se hz: qz post ꝓfessi
onē cōtriti pectoris: reglarit⁹ dz subsēq̄ absolutio
sacerdotez: q̄ro an forma absolutōis i sacro pn̄ie
debz dici sub mō indicatiuo. Rn̄deo Ꝑm Alber
tū in scptis sup. iij. sniaz. dist. xvij. Dicēdū q sic
ꝓpter sacramēti certitudinē: sz q̄ pcedit depcatō
h̄ est de bñ cē sacramēti ⁊ nō deesse. Tm̄ ꝓueniē-
ter dr̄. Dīus te absoluat ⁊ ego auctoritate q̄ fun-
gor absoluo te a pcīs tuis In nom̄e p̄ris ⁊ filij ⁊
spūssancti Amē. Et hāc formā exposuit magi-
ster Joānes d̄ verziaco ī scholis ī lectiōib⁹ suis.
Thomas etiā in vltia pte summe sue. q. lxxxiij.
ar. iij. cōcordat cuz h̄. Dicit em̄ q de forma sub-
stātie est. Ego te absoluo: sz ꝓmittit⁹ oīo. Misе-
reat tui omipotēs de⁹ ⁊c. ne effect⁹ sacramēti im
pediat⁹ ex parte penitētis. Itē qz sacerdos nō ꝑ
pria auctoritate absoluit: sz q̄si minister ꝓueniē
ter aliq̄d opponit: ego te absoluo In nom̄e pa
tris ⁊ filij ⁊ spūssancti Amē. Vel ꝑ virtutē passi

onis xpi. Vel auctoritate dei: sicut Dionysius exponit. iij. ca. celestis hierar. Quia tñ ℔ nō ē determinatū ex ꝓbis xpi sicut ī baptismo talis appositio relinq̄tur in arbitrio sacerdotis. ¶ Sed̄ alia q̄stio: vtr̄ req̄rit impositio manuū sacerdotis i sacramēto penitētie? Rñdeo ꝑm Tho. vbi sup. ar. tertiij. dicēdū q̄ nō: q̄ ℔ sacramēti nō ordinat ad cōsequēdū aliquā excellētiā gratie: sz ad remissionē pcōr. Magis etiā in ℔ sacramēto cōpeteret crucis signatio q̄m manus impositio. In signū q̄ per signū crucis christi remittuntur peccata: r tamē nō ē de necessitate sacramenti: hec ibi.

Quesiti insuper si homo

absolut⁹ a pena r a culpa ꝑm formā solitā ꝓferri in articulo mortis moriēs in illo statu cuolet statim ad celū? Rñdeo q̄ a radice videda cēt hic tota materia de idulgētijs ad plene respōdendum ꝓpo qua videant doctores in iij. sniaz: r alie sūme: dico tñ q̄uz spectat ad pñs: q̄ absolutio illa solet dari de pcīis cōtritis r ꝓfessis. Si ergo peccata sint q̄ nō sunt sacramētaliť ꝓfessa: sicut sunt pcā oblita: nō oportet q̄ de illis ꝑm formā absolutionis dck indulgēta. Et q̄ patz q̄tū expedit nō dari oblitioni pcīi: sz illa expresse ꝓfiteri habita copia sacerdotis: patz vltra q̄ in absolutōe sacramētali nō oportet dicere: absoluo te a pcīis obliuis. Verū est tamē q̄ q: de⁹ nō obligat ad impossibile si pcā oblita nō veniāt ī memoriā facta diligentia sufficiēter: r homo ꝓterit in generali de illis tūc bō saluabit: sic tñ q̄si p ignē. Sec⁹ autez ē (dicūt iuriste) de absolutiōe de excōicationibus: etiā de oblitis: quia nō oportet ab illis iterū absolui dū habēs ptātē generalē: vt papa vel legatus r̄ē. absoluit generaliter ab oīibus sentētijs: q̄ ē tuū petere r habere. ¶ Addak ad p̄missa q̄ ptās platorū in dādo indulgētias nō est nisi q̄dā potestas dispēsatōis que debz esse rōnalis r ad edificationē: r ideo si dēt sine causa rōnabili has vl illas indulgētias: vtpote p solo intuitu fauoris humani vel alio tali modo: nō oportet q̄ indulgentie tantū valeāt q̄tū sonāt. Propterea fatue sunt r superstitiose quedā intimatōes de indulgentijs vt. mille annoz: vel tali mō q̄ diterit q̄nos pater noster ante talē imaginē r̄ē. Et esset per platos puidendū: q: cedit hoc in cōtemptū r irrisionē indulgentiarū: nec cōtinet veritatē. Unde plena indulgentia vir solebat dari p passagio terre sce. Et stat tñ q̄ factū p q̄ sunt indulgētie magis priuilegiatum ē q̄ aliud ceteris paribo. ¶ Addak ꝓterea: q̄ forma dādi indulgētias sepe varia ē q̄nos enim datur sub certis ꝓditiōibo: vt si sint ꝓfessi r otriti r si dederint manus adiutrices: q̄nos dak existētibo in gratia vel infra mēsem habuerint grāmaticos tūc dū hūt grām recipiūt gratiā sine alio actu cōfessionis vel sacramētalis absolutiōis. Unde dare indulgētias nō est p̄p se absolvere a pcīis: sed est de penitētia debita relaxare: vel in toto vel in parte. Et ita patz q̄ nō requirit certa forma verborū sicut in sacramēto: sed sufficit explicare ꝑm intētionē pape dātis q̄ dank tali tales idulgētie.

Queris vlterius.

Utr̄ absolutio a pena r culpa p articulo mortis semel ī vita possit dari illi q̄ nō ē tūc moriturus? Rñdeo: circa ℔ necessariū ē cognoscere q̄d r quō papa intēdit dādo idulgētias: iuxta illō q̄d vltio addebak i solutiōe alteri⁹ dubitatiōis: q: si intendit q̄ solūmō valeāt indulgētie p illo q̄ moritur⁹ est: r p bona q̄ ē moriturus: tūc q̄tūcūq̄z dck indulgentia a sacerdote illa nō bz effectū nisi p bona mortis. Uñ et si ille postmodū moriak in peccato mortali effect⁹ indulgētie ipedik. Si aūt moriak in gra forte tūc ꝓma indulgētia sortiek effectū etiam si sacerdos defuerit dās istas indulgentias. Addk forte q: nescit hic satis intētio pape cōferētis. Uñ q̄uis sacm extreme vnctiōis nō debeat dari nisi in articulo mortis: tñ si ille suscipiēs nō moriak ptūc: mibilomin⁹ erit ꝑe inunct⁹ sacr̄alit: r tñ ī altera vice articuli mortis potent iungi: nō eñ ōr articul⁹ mortis: q: p illū vel ī illo bō moriak: sed q: ꝑm ꝓbabilē ꝓiectura hūanā nō ē ī dubio mortis: r ita nō oportet expectare horā extremi suspirij Est igit tuti⁹ ꝓsiliū ī dandō hmōi idulgētiaz a pena r a culpa p articulo mortis q̄ in q̄libet tali articulo put expressiz ēpetat infirm⁹ sibi dari indulgētiaz talē ꝑm pape intētionē: r q̄ cōferēs sic dirigat intētionem suam: r dicat verbis quibus valet postq̄ absoluerit eum sacramētaliter: modo debito tā ab excōicatiōibo q̄m a peccatis: do tibi plenā indulgētiā de pcīis tuis: babēdo (vt dictum ē) intētionē ad gratiā a papa expressā: siue explicetur siue nō illa intentio.

Vlterius ad illud quod

quesisti si versus ille. Dirupisti dñe vincula mea r̄ē. dicit⁹ semel vel ter in morte habeat efficaciā q̄lem q̄dā ponūt r imponūt Aug⁹. dixisse? Rñdeo p regula arca talia q̄ sunt innumerabilia: q̄ nūq̄z attribuēda est aliq̄ virtus supnaturalis talibo rebus quibuscunq̄z: nisi hoc habi possit ex scriptura sacra: vel reuelatione diuina: r oppositū credere habet quādā specē superstitiōis pl⁹ vel min⁹ ꝑm naturā opis vl assertōis. Nō oportz tñ q̄ sp sit pcm mortale: imo bz sepe excusatōz licz apō simplices r pios q̄ nō ponūt spez ī talibo nisi ex virtute diuina quā reputāt deū talibo rebo indidisse: ac pinde subleuāt spez suā: r imaginationē hūt fortiorem: cuius istruēdi cēnt crebri⁹: tā p sermones q̄m alias de vt spez suā pon⁹ figerēt ī auxilio dei r sctōz i mediate q̄m talia adinuēta quererent. Nibilominus condescendēdum ē q̄nos fragilitati r debili

deuotiõi hominũ ⁊ pauce fidei q̃ nequeũt sic ferri ī deũ ĩmediate. Et ex ħ pñt excusari nouenarie q̃ fiũt cũ certꝫ obseruãtijs q̃s credũt simplices eẽ necessarias: ⁊ q̃ aliqñ nihil valerꝫ q̃cq̃d ageret vt si solũ eẽnt octo dies: vel si.xij. eẽnt: silr si deꝯ cã dela lõgitudi s illi⁹ q̃ offert q̃ pl⁹ ꝓdest q̃ lõgior ⁊ ita de silibꝫ innumerꝫ. Nõ ẽ igit q̃libꝫ talis obseruãtia ꝯdẽnãda ⁊ extrabẽda tanq̃ ĩpia: sꝫ potius studẽdũ ẽ vt illõ qõ fit fiat intẽtiõe pia ad deuꝫ ⁊ sub spe auxilij sui: ab ipo ⁊ nõ altero q̃libet cõsequẽdi. Si pie põt dici ꝯfus ꝓr ⁊ similia nõ ꝺ assertione certa q̃ habeat vim hmõi: sꝫ quia deuotio dicẽtis hoc merek adiuuãte gratia dei: ⁊ spes interim sua vigorosius eleuatur.

Ad aliud cum queritur

si q̃s sacerdos absoluat aliquẽ bona fide: credẽs habere ptãtẽ absoluẽdi illũ: q̃ tñ in veritate non hꝫ ptãtẽ: debeat postmodũ facere cõsciaz illi quẽ putauit absoluere. Et si sic q̃d ageret si iã mortuus extiterit? Rñdeo q̃ talꝰ nõ ẽ absolut⁹ sacramẽtaliter: saluabit tñ ex q̃ bõa fide pcessit ⁊ ꝓtrit⁹ ẽ nisi postmodũ dũ venerit ad noticiã suã veritas: cõtempsit cõfiteri. Sacerdos autẽ tenek sibi facere cõsciaz dũ rescierit: ⁊ ħ si ꝓmode possit fieri: alꝫ nõ: nec optet q̃ si nõ fecerit alteri cõsciam de hoc q̃ nõ ꝓmode põt aut potuit sit ī piculo dãnatiõis ꝓfiteri tñ de ignorãtia aut negligentia tutꝫ erit.

Illud quesisti si dicendo

officiũ diuinũ occurrat cogitatio deuota circa aliud q̃ sonãt verba seruitij: sit vtil⁹ in se q̃ cogitationẽ illã vel cõtinuare q̃ reducere se infra terminos ⁊ limites seruitij? Rñdek q̃ talis aut ẽ exercitatus iã arca illã cogitationẽ: ita q̃ trãsit apõ eũ in cõtemplationẽ. i. q̃ faciliter ⁊ absq̃ impedimẽto põt ꝑm illã seip̃m eleuare: ⁊ ꝑm illã videre velut in lumine claro ⁊ imperturbato: ⁊ ita poterit talis in contẽplatiõe semet exercere etiã tpe seruitij quia cũ omni facilitate ⁊ absq̃ ipedimẽto reuersionis ad ea cogitãda q̃ dicunk in seruitio transibit in hocnunc in illud. Si ꝓ cogitatõ q̃ occurrit sit insolita: ⁊ egeat grãdi ⁊ forti attẽtione: nec possit trahi ad familiarẽ cogitationẽ ⁊ facilẽ: nisi cũ diuturna meditatione: tũc in hoc casu videtur tuti⁹ ⁊ consultius cogitatiõz illã differre: vsq̃ post tẽpus seruitij: quãdo seruitiũ ẽ impositũ sub diffinito. Et ꝑm ħ videk intelligi illud dictũ beati Bernardi in vna omel. sup Cãtica. vbi vetat ne quicq̃ aliud tpe seruitij cogitek: etiã si salubre aliq̃d occurrerit ⁊c. ¶ Placuit impetratio litteris tuis inserta q̃ petis: vt oẽs nos de⁹ ī sua pace custodiat: ⁊ a tribulatiõe mũdi ⁊ hoim ī abscõdito faciei sue miscõiter abscondat. Est accõmoda pñti tẽpestati q̃ minak in gẽtes horrẽdasq̃ bellorũ pl⁹ q̃ ciuiliũ opiniões: a facie q̃z nõ est refugiũ tutius ⁊ melius q̃ ad deũ recurrẽdo ꝑ patiẽtiã ⁊ humiliationẽ magnã. Hã in q̃licunq̃ angulo mũdi q̃lis securitas q̃lis ve pax sperabit ⁊ dispositi manere stabilit in loco meo parrhisi⁹: ⁊ illic pstolari q̃ dñi volũtas de me fiat: naz locoꝝ mutatio q̃d ꝓficeret nõ satis inuenio. Expectam⁹ autẽ ꝓbendã ampliorẽ ⁊ facilioꝛẽ ac vberioꝛẽ ī ecclia illa magna: nõ parrhisiẽñ: sꝫ paradisiñ: ad quẽ tẽdimus diuersis vijs: ali⁹ sic: ali⁹ ꝓ sicinpta vocantis dei varios ⁊ inpscrutabiles modos. Faciat igit q̃libet ꝑ bona opa vocationẽ suã certã: ne ab expectatiõe nostra nos confundat de⁹. Tu nonnunquam frater charissime hoc egeris auxiliãte gr̃a dei q̃ iugiter tecũ sit: ⁊ fructũ afferre faciat in patientia: in q̃ sola possidem⁹ aiãs nr̃as Lege. xlv. ca. Hieremie ꝓphete de ꝓbo dñi ad Baruch. Et bñ vale memor mei in oꝛonibꝰ tuis. Nec pacẽ q̃ sieris extra: sꝫ assidue tecũ habita: ⁊ libero animi cõtemptu rumoꝛes fuge: nõ solũ ne incipias nouus autor haberi: sꝫ ne te gratis impleãt ⁊ vetẽt Dñm ĩuoca ⁊ nõ trepidabis timoꝛe vbi nõ erat timor. Aut si timẽdũ ẽ: illũ time q̃ põt coꝛp⁹ ⁊ aiã pdere in gehẽnã ignis. Ammodo dũ dubitationes hmõi moꝛales pulsauerint aĩm tuã vl tuoꝛũ: recurre diligẽter ad summã quã hẽs. s. bertelinã: q: illic reperies rñsiones fere de oñibꝰ talibus: aut saltẽ inq̃rẽdo ꝑficies exercẽs ingeniũ: ⁊ noua q̃tidie addiscẽs vetera ꝓfundi⁹ī meꝛoria radicabis. Eas ꝓ solutiões q̃s nõ ĩuenieris remãda: ⁊ satisfacere curabim⁹. ¶ Finit epla mgri Johan. Gerson missa fratri suo celestino ⁊c. Et ꝑdictis apparet q̃ forma sufficiẽs ⁊ secura absoluẽdi ī ꝓfessiõibꝰ vbi nõ habek scrupul⁹ aliq̃s de excõmunicatiõe aliq̃ vl irregularitate postea q̃ ꝑmissa ẽ ꝓgrua aliq̃ impcatio: vt ꝑcat tibi de⁹: vel misereak ⁊c. vel silis ẽ ista. Ego absoluo te a peccatis tuis In noĩe patris ⁊ filij ⁊ spũssancti Amẽ. Nec optet alia addere: ĩmo tuti⁹ est dimittere: q̃ talia vel sunt superuacua ⁊ nugatoꝛia: vl distrahẽtia: ⁊ plus nocumẽti q̃ securitatis ⁊ vtilitatis afferẽtia. Ubi aũt dubitak verisilr aut certitudialr scik de excõicatiõe vel irregularitate forma habetur ī supioꝛibꝰ: nec fingat aliq̃s nimis leuit⁹ scrupulos ī materia ꝓscie: sꝫ exptoꝝ ⁊ sapiẽtũ cõsilio vtak: alꝫ nũq̃ ad solidã aliquã deuotionẽ ꝓcuret ⁊c. ¶ Que sequũk in ꝓdicta lr̃a nõ habenk: sꝫ cognoscẽs ego q̃ ad capl'm. xlv. Hieremie de Baruch me remitteret legẽdũ manifestare nesciẽtibꝰ curaui. Sciẽdũ igit q̃ Baruch q̃ scriba erat: ꝓuidens nimiã calamitatẽ q̃ oppressura erat iudeos de hierl'm in q̃ ipe tũc erat qñ Nabuchodonosoꝛ rex babylonis oppugnauit eã: ⁊ timẽs pl'imũ in uolui ꝓmuni ceteroꝝ clade: cepit intra seip̃m q̃rulosis plãctibꝰ cõtristari: quẽ dñs pie ⁊ patnal'r redarguẽs: q̃ ī tãta hoĩm mlitudie ī captiuitatẽ adducẽda ipe sibi requiẽ ⁊ gaudia q̃reret ꝓdixit

ſm baruch multa cũ ceteꝛ paſſuꝝ coꝛpal'r:ſed nõ ſine grãdi ꝛ dulciſſima cõſolatiõe ſeruatuꝝ ſe aiaꝝ ei⁹ q̃cũq; ꝓgeret cõꝓmiſit:qõ q̃dem illi ſufficere debuit. Uñ hic habek i dicto capl'o. xlv Hieremie:ꝑbũ qõ locut⁹ ẽ Hieremias ꝓpha ad baruch filũ neric:cũ ſcꝛipſiſſet ꝑba hec i libꝛo ex oꝛe hieremie ãno. x. ioachi filij ioſie regꝭ iuda di cẽs:hec dicit dñs de⁹ ꝛex iſrl ad te baruch:dixiſti ve miſero mihi:qm̃ addidit dñs dolꝛez doloꝛi meo:laboꝛaui cũ gemitu meo ꝛ requiẽ nõ inue nu. Hec ót dñs:ſic dices ad eũ:ecce q̃s ego edifi/ caui deſtruo:ꝛ q̃s plãtaui ego euello:ꝛ vniuer/ ſam terꝛaꝝ hãc:ꝛ tu q̃ris tibi gaudia:noli q̃rere: qꝛ ecce ego adducã malũ ſup oẽm carnẽ ót dñs ꝛ dabo tibi aiaꝝ tuã i ſalutẽ i oĩbꝫ locꝭ ad quẽcũq; ꝓgreris:hec ibi. Sup q̃ ꝑbo ait gloſa oꝛdi/ naꝛia i hũc modũ. Rudis adhuc tolerãda paſſio/ nũ q̃s exꝓtur⁹ erat Baruch:et pauit captiuita/ tis calamitatẽ q̃ ꝛpe Joachiz imminebat. Uñ cõq̃ tiſt doloꝛẽ additũ doloꝛi ſuo:cui rñſuꝝ ẽ a deo:q̃ ſuꝑflue q̃reret ſibi pacẽ:cũ tot⁹ ꝑpl's ſub faſce tri bulationũ laboꝛaret. Sigt añt eos q̃ ꝑſſura tri bulationũ vel ꝓſecutionũ q̃ḃo in ꝑñti eccl'ia gra uak:puſillanimitate titubãt q̃rẽtes cõſolationẽ: q̃ ſolũ i futuro plene ꝓmittit. Uñ:vos añt cõtri/ ſtabiminiꝭ:ſz triſticia vꝛa ꝛtet in gaudiũ:hec ibi Igit̃ ḃ exẽplo eruditi rogem⁹ i ſpũ bũlitatis et aĩo cõꝛrito obnixi⁹ patrẽ miſeꝛiaꝝ dñm noſtrũ: vt ſi ꝓpter delicta noſtra(q̃ penas acerbiſſimas ꝛmeruerũt)flagellari nos ꝛcreuerit ſaltem mi ſericoꝛditer coꝛripiat: cõſeruãs aiaꝝ nꝛaꝝ ab oĩ murmuratiõis ꝛ ĩpatiẽtie periculo: q̃tin⁹ ĩ ꝑñti caſtigati ſalubꝛit ꝛ nõ moꝛtificati digni ſim⁹: q̃ ſ eterna bꝛitudine cũ ſcis oĩbꝫ cõſolemur Amẽ

De abſolutione defũcti Carthuſien.

Equit reſpõſio ad interrogationem carthuſienſiũ aliquoꝝ. Ad videndũ ſi defunct⁹ poſſit abſolui ſicut dicit fi/ eri apud carthuſien:dũ inhumatio celebꝛat. Ad tari põt diſtinctio magiſtꝛal'r:q̃ q̃druplex põt itel ligi abſolutio. Quedã ẽ ſacr̃ alis in foꝛo cõſcie. Quedã iuridical'r in foꝛo eccl'ie. Quedã ſatiſfa/ ctoꝛia. Quedã depcatoꝛia. ¶ Cõſtat q̃ defũct⁹ nõ põt abſolui ſacramẽtal'r ſicut nec põt ꝓfiteri q̃m a moꝛtuo perit cõfeſſio:ꝛ ad ḃ põt reduci il/ lud dictũ Petri. Quodcũq; ligaueris ſup terrã ẽ:nõ dicit ſub terra. Rurſus: qꝛ ſi defunct⁹ ſit i gloꝛia nõ indiget. Si ſit dãnat⁹ nõ eſt capax: ſi ſit in purgatoꝛio ipſe aliter ſaluabit. ¶ Cõſtat ꝓte/ rea q̃ defunct⁹ ſi fuerit etcoĩcat⁹ in foꝛo eccleſie vel exteꝛioꝛi ꝛ penituerit:põt abſolui ꝛ q̃ ad coꝛ pus ꝛ q̃ ad aiaꝝ ſicut frequẽter ꝓacticak. Et in hoc caſu põt officiãs dicere. Abſoluo te:nõ ĩ pri mo nec i ſeq̃ntibꝫ expedit. ¶ Cõſtat rurſ⁹ q̃ ꝓ nos dũ ſatiſfactõis põt defunct⁹ exꝑs in purgatoꝛio recapere abſolutionẽ a pena ſua multiplr. Uno mõ dũ ꝑticularis ꝑſona applicat meritũ ſue ſa/ tiſfactionis ꝓ defuncto. Alio mõ dũ ḃ facit vna cõgregatio ꝑticularis vel caput cõgreganõis. Tertio mõ ſi papa velit coĩcare de theſauro ec/ cleſie ꝓ modũ indulgẽtie:qm̃ iſto mõ ptãs pape ꝛ claues eccl'ie põt ſe extẽdere ad defunctos in purgatoꝛio ſaltẽ indirecte:cui⁹ declaratio poſſet longi⁹ extẽdi:ſz hic omittit. Fundamẽtũ datur in articulo ſymbolꝛ:ſanctoꝝ ꝛmunionẽ. In q̃ fun/ dak valoꝛ ſuffragioꝝ ꝓ defunctis factoꝝ per vi/ uos. Cõſtat denicꝝ q̃ ꝓ modũ depcatõis ꝛ im/ petratiõis põt defunct⁹ exꝑs in purgatoꝛio fre quẽter abſolui iuxta doctrinã cõmunẽ oĩm do/ ctoꝝ:ꝛ vniuerſalẽ ritũ eccl'ie q̃ ꝓ defunctis inſti tuit oĩones atq; ſuffragia. Et inde ẽ illa oꝛo cũ ſimilibꝫ. Abſolue q̃ſs dñe. Juxta quẽ modũ ab ſolutiõis fiũt in eccl'ia q̃tidie abſolutiones gene rales añ miſſaꝝ ꝛ in cõpletoꝛio duꝝ poſt cõfiteoꝛ dicak. Abſolutionẽ ꝛẽ. ¶ Et iſto mõ nulla ẽ diffi/ cultas in ꝑdicta obſeruatione carthuſien:vl' ali oꝛũ q̃ dicunk abſoluere defunctos ſi nõ vrank nꝛ ſi verbis depcatoꝛijs. Quia vel intẽdunt impe trare abſolutionem defuncti ꝓ depcationez vel etiã ꝓ ſatiſfactionũ ſuaꝝ applicatiõnẽ iuxta ter/ tium mẽbꝛũ. ¶ Si ꝑo fiat abſolutio ꝓ verbũ ꝓ/ ſentis tpis ꝛ indicatiui modi:vt dicẽdo. Ego te abſoluo ꝛẽ. Põt hic loq̃ndi mod⁹ pie intelligi vl' interꝑtari tanq̃ ſit depꝛecatoꝛ⁹: aut q̃ fiat iux/ ta ſeq̃ndũ mẽbꝛ diſtinctiõis abſolutio quedam iuridicialis de etcoĩcatiõibꝫ:ſi q̃ forſitan contra cte ſũt ꝓ trãſgreſſionẽ ſtatutoꝝ religiõis vl' alio mõ. Cui cõſonat qõ inq̃rit a circũſtãtibꝫ dũ cor pus debꝛ inhumari:vultis q̃ abſoluak. Sicut etiã apud ſeculares q̃ſq; nõ humarek coꝛp⁹ niſi eꝑs vel curat⁹ mãdaret ꝛ creditoꝛes conſenturẽt ¶ Rurſus poſſet addi q̃ ex indulto apl'ico intel ligak fieri largitio quedã indulgẽtiaruꝝ ꝓ quas abſoluak defunct⁹ a pena q̃ ligat⁹ ẽ in purgato/ rio. Sz ḃ indiget maioꝛi declaratiõe:qꝛ nec cer/ tum ẽ de tali ꝓuilegio vel indulto ſeu de forma eius. Et q̃ cauſa mouiſſet papã ad cõcedẽdũ ta les indulgẽtias carthuſiẽſibꝫ pl⁹ q̃s aliꝭs: q̃tus auſteritas religiõis videꝛet eẽ cã rõnabil' talis induln. ¶ Et poſt ſcꝛipturã ꝓmiſſoꝝ datũ ẽ intel/ ligi q̃ poꝛ magn⁹:ꝛ ꝛſeq̃nt aliq̃ fungunk auct̃ ta te legati pape circa ſnos. Et iſtã ꝛceſſionẽ indi/ dico rõnalẽ ꝓ tollẽdis ſcrupulis q̃ pluꝛes inſur gũt apud timoꝛatos ĩ dei ſeruitio q̃s alꝭs. Et vt afflictis ꝓ timoꝛe dei ſua ꝓſit afflictio. Undelicꝫ defuncti nõ ſint habiles facere ea q̃ coĩter inſti tuunk ꝓ ceptiõe indulgẽtiaꝝ vt q̃ cõtribuã: ie iunẽt:oꝛẽt:põt tñ papalis auctoꝛitas concede/ re:vt ſi ꝓ eaꝝ ſuis vuis talia faciãt ꝓ quibꝫ dant indulgentie ꝓſint ipſis. ¶ Finit.

Super absoluendi pote

statem et qualiter expediat fieri reseruatiõz pcõz.

A Lozificate deũ q̃ dedit ptãte talẽ hoi

g buis ⁊ Matth. xviij. a. Qó verbũ q̃uis ĩ aliter sit de ptãte sanatiõis mozbo⁊ in corpe tamẽ pncipali⁹ intelligit p mysteriũ: de ptãte clauiũ soluẽtiũ pestes pcõz. in mẽte. Hec aũt ptãs clauiũ q̃ circa corp⁹ xpi mysticũ cũ mẽbris suis q̃ sunt fideles exercẽt: residet in sua plenitudine ⁊ fonte apud papaz: debinc ad plates maiozes vsq̃ ad mĩozes q̃s curatos appellam⁹ dernak ordic hierarchico diunit⁹ nõ bũanitus instituto ad edificatiõz eccl'ie ⁊ salutẽ ppl'orum: quã xps expediẽs iudicauit. Et qm̃ expedit viã pnie p claues eccl'iasticas nec nimis apiri p cõ temptu: nec ĩprobe coartari sine fructu. Videndũ ẽ p̃cipue de ptãte curatoz. q̃ qdie p:acticak: q̃liter sit ⁊ q̃liter nõ limitãda iuxta q̃litates tpm ⁊ locoz. ⁊ mlt'iplicationẽ trãsgressionũ ⁊ possibilitatẽ remedioz. Qua sup re placeat attẽdere. p positiões nõ declaratiões q̃ sequũt. ¶ Oĩs casꝰ q̃ nõ inuenit a curatis remot⁹: cõsend⁹ ẽ eis ꝓcessus ĩ foro ꝓscie respectu subditoz. ¶ Oĩs casus cui⁹ reseruatio ad supiozẽ vel nõ decerat vel nõ expediret: curatꝰ ẽ relinquẽd⁹. ¶ Oĩs casus pure secret⁹ nec scãdalisans. primũ relinquẽd⁹ videt cẽ curatis: pserti̇m vbi nõ est spes maiozis ĩmo deteriozis effect⁹: vt q: pcõz nũq̃ iret ad platũ: nec forte noto cuiq̃ (put sepe fit) auderꝫ cõfiteri. ¶ Oĩs casus excoicatõis late sn̄ie p boiez ⁊ noiatim in hac vel illã psonã publice põt a curatis rõnabil'r reseruari. ¶ Casus excoicationũ late sn̄ie p iura vel boiez: ⁊ ß sub q̃dã generalitate nulla psona noiata videntur posse concedi curatꝫ vt absoluãt cũ iniũcta satisfactiõe faciẽda q̃tũ iura pmittũt: ⁊ quies reipublice cũ deri ꝓuilegio pati põt. ¶ Casus carnaliũ lapsuũ pserti̇m ĩ sexu mulieb:i ac pueril̃ q̃ secreti sunt videnk curatis dimittẽdi sub terroze futuri iudicij ꝓmissione bruto⁊ excepta si nõ despatio timeatur in remittẽdo. ¶ Casus voto⁊ ꝓmuniũ⁊ sepe stulto⁊ cũ absolutiõe de pteritis ⁊ ꝓmutatione p futuris videnk curatꝫ relinquẽdi: maxĩe si sunt secreti: ⁊ si pala ĩutiles appareãt aut modicum fructuosi: põt eĩ plati talia ꝓmittere rõne ptãtꝫ sne superioris ⁊ ciuil̃ q̃ in oĩi voto ciuili suppoñ nõ excepta sz inclusa tẽ. ¶ Casus restitutionũ ĩcertaz ac modici p̃cij põt curatis dimitti: secus ĩ certis: sec⁹ ĩ magnis p̃cijs: sec⁹ ĩ defraudationib notoriis ⁊ scãdalosis ⁊ vsurꝫ. ¶ Casꝰ be resuz occultaz ⁊ mẽtaliũ. Casus silr blasphemiarũ leui motu ire plataz. Casus p̃uriozꝫ q̃dvanoz nõ iudicialiũ. Casus sortilegioz sine horroze ac lesiõe p̃cioz ac sacrõz abusiõe. Casꝰ sortilegij parui. Casus offensiõis parẽtũ sine lesionis enormitate põt curatꝫ dimitti. ¶ Casus ab oz:suũ vel in vẽtre vel extra q̃ veniũt oĩno p̃ter intẽtionẽ parẽtũ dimittẽdi sunt curatꝫ: maxĩe si sunt secreti nec ꝓximos scãdalisant: qm̃ p talibꝰ nullo mõ dãda ẽ pnia grauis pserti̇m publica. Que nõ pia sz crudel' vt loqmur est cẽsenda: nec excusat ß accusat ß loco dicere q̃ dak ad terroz ẽ alioz. ¶ Casus bñtes in decretis patz suas penitẽtias limitatas: nõ sunt ꝓterea sic semp: immo nec frequẽter obseruãda p curatos ĩ absolutione ꝓferẽda qñ secreti sunt. Sec⁹ de publicis: optet certe vt pnie sint p circũstãtias arbitrarie. Tuti⁹ q̃z dimittere penitẽtẽ ire ĩ purgatoriũ cũ pua pnia quã hic ĩplere vult: q̃z cũ mag̃ nõ ĩplẽda ducere in ifernũ: verbũ ẽ mẽoziale Bulbelum parrbisien. Casus enormes publici ⁊ scãdalosi tã eccl'ie toti q̃z ptis locis ⁊ vicinis: possunt vtiq̃ maioribꝰ plãtis reseruari q̃s casꝰ facile erit cognosci p curatos. ¶ Casus reseruati prelatis põt audiri p eos aut coz vicarios ⁊ absolui: dũ tñ penitẽtes bona fide ꝓponãt relinq̃ cõfiteri suis bñtibꝰ ptãte: ĩmo q̃ libẽter oĩa ꝓfiterẽtur vni ⁊ eidẽ: si sit' idẽ ꝓfessor vel velket vel possꝫ absolnere. Tũc eĩ ẽ vnitas ꝓfessiõis et bona fide q̃uis cẽ videak diuersitas in ꝓfessoribꝰ ⁊ tpe vl actione. ¶ Lugduni. xviij. Martij. M.cccc. xxij sub correctione. ¶ Finit

Incipit epistola eiusdez

ad quẽdam epm super moderatione casuũ reser O uandoꝝ in foro penitentie.

Dnatificali dignitati: suus q̃liscũq̃ ze

p lator clauibꝰ bñ vti. Pastoralis auctoritas in casibꝰ reseruãdis q̃ ad foz. cõscientie sicut ⁊ alia q̃libꝫ ptãs data ẽ platis ĩ edificationẽ eccl'ie: nõ ĩ destructionẽ sicut ót apl's: et in fauoz ẽ ppl'i cpiani p salute nõ p q̃situ: aut silr ꝓmodo ꝓsequẽdo. Cõstat aũt certissime p plures exptos ĩ ꝓfessionib audiẽdis tpe ilto: q̃ reseruatio stricta q̃rũdã casuũ: pserti̇m in gulozibꝰ ⁊ occultis spẽbꝰ pcti carnal': retrabit innũeros a cõfessione taliũ pcõz: sicut sunt pueri ⁊ puelle: et mulieres verecũdissime: ⁊ rurales idiote: a q̃bꝰ vix põt extrahi ꝓfessio taliũ pcõz: q̃ntũcũq̃ cõfessor sit sollicit⁹: bumil': mozosus ⁊ discret⁹. Q⁹ si remittank ad platũ vel penitẽtiariũ de lõginq̃ vel in publico refugiũt ⁊ borrẽt. Exptũq̃ ẽ nullies q̃ non vadũt: sz nec ducẽn nec trecẽti: imo nec mille penitẽtiarij sufficerẽt aliq̃n ĩ vna dioce si ad tales casus plene audiẽdos absolnẽdosq̃. Deniq̃ q̃d pdest: ⁊ certe obest pl'imũ addere verecũdiã sup verecũdiã: onera grauia sup onera: ⁊ difficultatẽ ꝓfitẽdi talia pcta sup difficultatez q̃ tanta est vt vix credi posset. Et hoc precipue quando pctm̃ secretũ est. ⁊ tale q̃ auctoz ppetue celabit ipsum si velit: vt nec ẽpus nec ali⁹ inde pu

nitionē vel noticiā inueniat. Si diceres: talis ſi nō reuelabit dānabiliter: fatemur q̄dez: ſz obuiādū eēt huic dānationi modis oīb⁹ poti⁹ q̄z addēda ſit occaſio: munq̄d req̄rit ſanguis loc⁹. i. dānatio ab illis q̄ occaſionē dederūt: p̄cipue p̄latis maioribꝰ. Sic certe t ipi ſatisfaciēt pro iſto vſq; ad vltimū q̄drantē eūtes in candē dānationē: cum ſint p̄lati ad ſaluādū gregē dñi poſiti t paſcendū: nō occidēdū aut ſcādaliſandū. Expertus eſt itaq; q̄ hic terror reſeruatiōis nullos aut pauciſſimos cohibet ſic peccare: innumeros aūt ſic retrahit cōfiteri p̄ter dictas cauſas: t etiā alias: q̄ niā mulieres p̄cipue tali nō retrahunt. Primo timētes notari a maritis cū tales confeſſores audiāt: q̄ cū zelotipi ſint ſtatim ſiniſtrā cōtra vxores ſuas ſumerēt occaſionē: vñ ſurgerēt iurgia: lites: diſcordie t amoris interruptio: t cetera q̄ pciora p̄curarēt mala: vtinā nō ſepi⁹ mortē. Secūdo: q̄ ſepi⁹ a talibꝰ confeſſoribꝰ exactionanť i dādo pecuniā certā aut ſiliā: vel iniūgunť peniētie publice: vñ ītez a ſuis maritis notarēť: vñ q̄z incideret pericula. Tertio q̄ verecūde nō audereť cōfiteri magno p̄lato aut famoſo doctore: ut ſiē bñ alios: ſaluo illo q̄ ſit bon⁹ t idoneus. Et plures cauſas retrahētes q̄s ab experiētia colligere p̄ōt. Sil'r t in viris cauſe tales aliāliter eſtimāde ſunt t ſiles: p̄cipue ſi aliqs incidiſſet caſū ep̄alez idcirco q̄ nocuiſſet ep̄o aut eccl'ie ſue: q̄modo iſte induceret ad confitēdū ep̄o aut ſuo cognito vicario. Aut forte q̄s cōſideras queſtū pecuniale foze apud confeſſores tales vt fit cōit: vñ ſcādaliſat⁹ ſe a confeſſione retrahit: t mille talia q̄ innumeros retrahūt a confeſſione. Et h̄ intelligendū de p̄cīs occultis. Secus ē in p̄cīs publicis q̄buſcūq;. Talia ſola fm quoſdā doctores olim iura cōdita reſeruabāt. Ad q̄d: Animꝝ vt tanta retur pena grauis t publica p ſupiores talibꝰ in exēplū t terrorē alioꝝ. Sz in occultis ceſſat hec rō q̄n p talibꝰ nulla pnia iniūgēda ē: quā nolit confitēs recipe. Quoniā iuxta memorabile dictū Guilhelmi parriſien ſaluberr⁹ē confeſſus cū pauca leuiſſima pnia acceptata relinq̄re in manu ōi puniēdū in purgatorio q̄z cū magna nō adiplē da detrudere ipm in iſernū. Prouideat igit de inceps ſollicitudo tua pia t pōtifical' dignitas. Noli claudere regnū dei: caue onera grauia ceruicibꝰ debilibꝰ t caſuris alligare: Quāobrē taliū caſuū occultoꝝ reſeruationē: q̄ phdolor vix venīt ad confeſſores q̄ſcūq; licet celeberrimi ſint ¶ Poſtremo ſi nō placet caſus oēs occultos (q̄a de publicis nō loq̄mur) relinq̄re paſſim cuilibꝰ cōfeſſori: vt p oīni etate confitētiū rē: ſaltē h̄ expedire videť: primo q̄ nullꝰ caſus iudicaret eē reſeruatus quo ad cofitētes minores. ſ. qui nō cōpleuerūt decimū quartū annū: q̄ nō h̄nt p̄fectū vſū rōnis: nec facliter reſiſtūt tēptatiōibꝰ ſuis vt' malicijs alienis: nec leuiter audēt coz̄ perſonis autēticis t extrancis p̄parere: quāto min⁹ non audent de tā pudēdis cōfiteri. ¶ Cōſulēdū eſt inſu per verecūdie etiā parētuz ſi crebro vel publice vel de longinq̄ ad pn̄arios mitterenť. ¶ Et expedit deniq; facliter t cito relinquere ptātē ſup occultis caſibꝰ curatis t ordinarijs: t generaliť oīb⁹ q̄ bona fide voluerint t ſciuerint proficere aīabꝰ: nō ad queſtū vel ſubuerſionē: immo tales diligēter inquirēdi eēnt t inducēdi t rogādi ad laudē dei t ſalutē populi confeſſores t p̄dicatores p cōdeſcēſionē bonitatꝫ: in h̄ epe peſſimo q̄n nimis experimur beu illud Beñ. Corrupat oīs caro viā ſuā. Hinc borrēdū ē vbiq; flagitiorum naufragiū: in q̄ ſaluat arcba penitētie: cuius arche introitū ideo plus expedit ăpliare: q̄z nimia artitudo ſua p̄hibeat eos q̄ ad ingrediēdū alliciat imo iuxta parabolā euāgelicā quaſi ꝓpelli ꝺbuerūt. ¶ Et pediret inſup in ſpēali duz par vniuerſalis habebit dño p̄picio q̄ libet de q̄cūq; obediētia fuerit habeat licētiā generalē t expſſam q̄ poſſit abſolui nedū iuridice: ſz ſacramētaliter a q̄cunq; diſcreto ſacerdote ſup oīnibꝰ ī omni cuētu qui peccauit circa materiā hanc contēdentū de papatu. Dirigat omnia deus q̄ eſt benedictus in ſecula Amen. ¶ Finit

In exēplari iſti dialogo

titulus nō erat inſcript⁹ ex negligētia: ſed vt mihi videť dialog⁹ ē diſcipuli dubitātis t ſciſcitantis: t magiſtri reſpōdentis t explanātis rē. magiſtri Joannis de Berſon de poteſtate ligandi t ſoluendi. ¶ Diſcipulus

Um chriſt⁹ dederit ptātē ligādi t ſolc nendi p̄ncipaliter Petro: t ſimul omnibꝰ ap̄lis t ſucceſſoribꝰ. Querīť vnō dicatur hec ptās: ¶ Magiſter. Sicut cognitio noſtra rational incipit a ſenſu: ſic impoſitō nomi ſumpta eſt a rebꝰ exterioribꝰ. Dicīť aūt aliquis ligar⁹ corporaliter quādo nō p̄ōt exercere cōuenientes opatiōes in toto vel in parte: vt ligatus pedes t manus nō p̄ōt operari manualiter nec ambulare. Dicīť aūt ſolui dū tollunť vincula: t redditť ſue libertati qua poſſit libere vti mēbris ſuis. Tractū eſt inde nomē ligatiōis ad ſpiritualia: t ſil'r nomē ſolutiōis vel abſolutōis: vt dicat aīa rōnalis ligata q̄n nō p̄ōt vti libere legitimis actibꝰ cōueniētibꝰ ſue ꝺditioni. Sic ꝺ ſomn⁹ ligare ſenſualeꝫ aut itellectualeꝫ opationes: q̄s vigilia ſoluit. Sz magis ad inq̄ſitionez tuā ſupior iudex ita ꝺ: p ſniam ſuā iudicialē penalē ligare ſubditū: dū tollit ab eo liberā facultatē aliq̄d ciuiliter exercēdi. Abſoluit ꝓ o duz facultatē huiōi reſtituit. ¶ D. Placet q̄ primus ad cōpēdiū dicis. Sz dic ſi ptās p̄dicta ligandi t ſoluendi ſunt claues eccleſie: vel claues ꝺ q̄ꝫ

p t

dictū est petro. Et tibi dabo claues regni celo/
rū. ¶D Quānis differētia multiplex assignari
possit: accipiūt tñ aliqñ sinonime p doctores in
pta pfatā trāsumptionē. Hā sicut clauis mate/
rialis aperit z claudit: sic spūalis suo mō. Sed
qz vis breuiari sermonē neqz de clauib⁹ hmōi p
fectū habere tractatū necesse ē ꝓpter aliā q de po
testate eccl'iastica lar⁹ habes tractata. Coarta/
bit hic etiā nūc sermo de ptāte ligadi z soluēdi
iudicialit p snīas latas ab hoīe vel a iure: iudi/
ciali seu iuridica. Et describit in ꝓmis qd ē sen
tentia. ¶Sentētia in gñe ꝑm phicā noīm ipōsi
tionē z modos significandi grāmaticales: ñmo
metaphicales: ór eē determiata acceptio alteri/
us ptis ꝯdictiōis. Et deriuat a sentio. tis: qz sen
tētiās ita sentit: nec ptinet nisi ad vtētes ratione
¶Differt aūt a ꝓsilio sicut cōclusio ab inq̄sitiōe.
iq. Eth. ꝑm phm. Uñ ꝓsiliū ē questio vel inq̄si/
tio resolutoria sup medijs aptis ad ꝓsecutionez
finis intēti. Snīa ꝓo ē determiata acceptio alte
rius partis: q in disceptatiōe vel ꝓsilio ꝓsabat.
¶Et ꝑ aliqñ facit hō solus secū sup ꝓpijs agibi
lib⁹. Inde ē illō apud Job. Sētētiā labia mea
purā loquētur. Et apud comicū stat snīa. Et in
puerbijs. Sapiētior sibi piger videt septē virj
loquētib⁹ snīas: cū multis sil'ib⁹. Uñ notat liber
snīaz. ¶Attñ z sepi⁹ z rei nostre vicini⁹ snīa dici
tur ꝓclusio p cōsiliata per plēs in iudicādo. Et
cōuēit sinonime cū iudicio qđ ferē post ꝓsiliū: iu
xta verbū xpi ponētis grad⁹ inter penas ire de/
bitas: Qui irascat fratri suo inq̄t: reus erit consi/
lio: q aūt dixerit fratri suo racha re⁹ erit iudicio:
q aūt dixerit fatue re⁹ erit gebēne ignis. Est ita
qz ꝑm glosas min⁹ graue q pena vertat adhuc
in ꝓsilio: qz dū determiato subiacet iudicio: dei/
de oīni grauissimū q iudicū fiat execution. Et est
snīa sic accepta decretū vel dictamē vel iudiciū
superioris: p qđ vult legitime subditū suū p penā
ligari vel a pena liberari ꝓpter deū. De tali snīa
z iudicio iubet dñs in Exodo. Nec in iudicio
plurimoz acquiesces snīe vt a vero deuies. Et in
Eccl'iastice. Quia nō ꝓferet cito ꝓtra malos sen
tētia: filij hoīm absqz vllo timore ꝓperāt mala.
Et in cuāgc. Joan. Noli te iudicare ꝑm faciez
sz iustū iudiciū iudicate ¶D De iudicio z iusti
cia replet ipa sacra scptura: ac pinde pōt vberi⁹
agnosci qđ sit iudicialis snīa: z quēadmodū snīa
idē est cū iudicio. Snīa aūt duplex ē: qđā ligās
vel obligās: alia soluēs vel absoluēs. Elaret in
super quō snīa ferri dz legitime. i. ꝓfomit ad le
gē ꝑsertim diuinā. Et q in obscuris aut dubijs
ꝓuiū sit ꝓsiliū. Et vt ꝓ ocul' de⁹ semp habeat tā
qz finis oīs finis. ¶Sz oritꝝ q̄stio cōsequent si q
libet iudex q pōt ferre sentētiā iudicialē ligantē
pōt eadē auctoritate ferre soluētē. ¶D Ptās
de qua loquimur nō ē ptās solius ordinis q re/
spicit corpus christi vex: z que dr eccl̄is apō om
nes q per characterē sacerdotalē habēt potesta
tē ꝓsecrādi vex corp⁹ xpi nō plus papa qz sacer
dos infim⁹. Hec ꝓo potestas iudicialis seu iu
risditionis in ecclesia: respicit corpus xpi mysti/
cū. Cui⁹ potestatis plenitudo residet penes sū/
mū pontificē: z ē in ipo tota potestatiue. Ceterz
ꝓo per partes deriuat in pta determinationē le/
gitimā istius fontalis z prime potestatis: z hoc
ne cōfusio sit in eccl'iastica politia: sed sit figura
ta ad exemplar ciuitatis hierusalē tanqz descen
dens ab ea ꝑm Apocal'. Joan. Dicendū est igit
q dat aliquib⁹ potestas ligādi iudicialr in mul
tis casib⁹: z ipis ꝓhibet absoluēdi facultas. ¶D

Satis animaduerto casus multos. Sz nun
quid potest papa cōcedere facultatē alicui sacer
doti: sit ille Joānes: q ꝓsonā aliquā singularez:
vtputa Martinū absoluere possit ab oīb⁹ sentē
tijs tā a iure qz ab hoīe latis: ¶D. Utiqz pōt
¶D Cōsequēter q̄rit si p cōcessionē hāc gene
ralē possit Martin⁹ absolui generaliter ab oīi
vinculo sentētie penalis late tā a iure qz ab hoīe
Et vt cōpendiosi⁹ inq̄rā: poterit ne Martinus
absolui ab irregularitate quā ꝓtraxit: q celebra
uit excoīcat⁹: ¶D. Uidet ꝓma facie q sicut
si certitudinē aliqs ostēderit repugnātē: cū hūsi
cii ꝓncipis sit latissime interp tādū: pene ꝓo re/
stringēde. Et vt manifesti⁹ fiat istud qđ dicim⁹:
loqmur interim de snīa iudiciali lata ab homīe
Et ponam⁹ q Martin⁹ delat⁹ fuerit suo iudici
celebrasse missaz ipō stāte excoīcato: ac pinde fe
rat in eū snīam q ē irregularis: z ad celebrādū
deinceps inhabil' ¶D. Casus iste q̄tidian⁹ cē
pōt. ¶D. Uicē nūc interrogātis accipio. Po/
terit ne Martin⁹ taliter ab hoīs snīa ligat⁹ ab/
solui p Joannē sacerdotē: ¶D. Euz ligare et
soluere sint correlatiua ad inuicē: si Martinus
potuit ab hoīs snīa ligari vinculo irregularita/
tis: quō nō poterit ab hoīs snīa p papā solui vl'
absolui quēadmodū posset de excoīcatiōis snīa
ab hoīe lata taliter liberari: alioqn qđ importa/
ret ꝓcessio tal' ample facultatis: q ab oīb⁹ sentē/
tijs tā a iure qz ab hoīe latis possit Joannes ab
soluere Martinuz: ¶D. Scis ne qđ in op/
positū possit ex iuribus introduci: ¶D. Accepī
q̄sdā dicere q irregularitas nō cadat sub forma
absolutiōis sz sub forma dispēsatiōis: qñ irre/
gularitas nō semp indiget absolutiōe: cū absqz
pctō cōtrahat aliquādo: sed tūc dispēsatio locū
habet si gratia tali fiat. ¶D Hō ē vsqqua/
qz absurdū illud quod isti dicūt. Nichilominus
oportet theologos simul cū canonistis conueni
re in acceptiōib⁹ istoz terminoz ligare z soluere.
Et scire quid dicat sentētia a iure: qđ ab ho/
mine lata: a qua dat facultatē absoluēdi domi/
nus papa in cōcessione q dicta est. Euz ꝓo sicut

p̃dicti ſti abſolutio referat ad ligationẽ: cõceſſio loquẽs de abſolutione a ſententijs iuris aut bonunis intelligi debet de ſentẽtijs penalibꝫ atq; ligãtibꝫ. Et ꝟ tã notauim⁹: ſz recepim⁹ cõſtitutionẽ de ſententijs a iure vel ab boie latis: q̃ ſunt ſnie penales inflicte vel late ꝓpter culpã veꝝ vel p̃ſumptã: ꝓpriã vel alienã ꝓpter ſententias penales: q̃ quãq; ferunt ſine culpa illi⁹ in quẽ ferunt: ſed nõ ſine cauſa. Quod dicit: patet in excõmunicatis ꝓpter obedientiã deo z ꝓprie cõſcientie faciendam vbi latet eccleſiã veritas. ¶D. Apparet q̃ in hac deſcriptiõe ſentẽtiaꝝ conſentire debeat canoniſta. Talibꝫ em̃ ſententijs ligati indigẽt abſolutiõe que ſoluat ſeu tollat vinculũ. Nam q̃d eſt abſolutio niſi a vinculo liberatio: ſiue talis abſolutio fiat p nomẽ diſpenſatiõis ſnie ſiue p aliud nomẽ equipalens: vt p habilitatẽ ſeu p reſtitutionẽ ad pozẽ ſtatum ¶D. Dicet fortaſſis canoniſta q̃ inter liberationẽ a vinculo irregularitatis p diſpẽſationẽ: et inter liberationẽ p abſolutionẽ ꝟ intereſt: q̃ abſolutio reponit ſolũmõ boiem i ſtatu ſalutis etne: tollẽdo quicq̃d obeſt ꝓſecutiõi ſalutis etne quẽ admodũ fit i articulo mortis dũ peniteꝫ hõ: etiã ſi nullũ poſſz bꝫe ſacerdotẽ. Diſpẽſatio aũt reſtituit ad ea q̃ ſunt diuinatis ad bñ eẽ in vita moratali vel ciuili vl̃ meritoria. ¶D. Sequeretur ex hac interp̃tatiõe q̃ martin⁹ abſolut⁹ ab oibꝫ ſententijs tã ab boie q̃ a iure: nõ abſoluerek in caſu p̃noiato ab irregularitate ſnialiter inflicta p hominẽ: imo a ſnia interdicti vel q̃liſcũq; excoicationis: ſic q̃ poſſz libere ſuſcipe poſtmodũ corpus x̃pi cũ nõ ſit de neceſſitate ſalutꝭ: imo nec vti ſacramẽto vnctiõis extreme: nec tenere bñficiũ eccleſiaſticũ: nec audire miſſas i eccl̃ia: nec p⁹ mortẽ habere ſepulturã ſacrã. Patet hec ſeq̃la: q̃m talia nõ ſunt de neceſſitate ſalutis abſolute faciẽda. Eſt m̃ vſus eccl̃iaſtic⁹ in oppoſitũ: vnde de ligatis p ſnias excoicatiõis: dũ em̃ abſoluũt libere p̃ſt poſtmodũ nedũ corp⁹ x̃pi ſuſcipe: ſed miſſam celebrare vt pri⁹: z bñficijs gaudere eccleſiaſticis. Cur nõ ita fieret: ſi a ſententijs irregularitatis a iure vl̃ ab boie latis abſolu̅tur caſu nr̃o. ¶D. Fortiter inſtas: attẽto q̃ in abſolutione iuridica nõ ẽ neceſſaria certa forma ꝟboꝝ q̃ẽadmodũ dicim⁹ de abſolutiõe ſacrali a pcis Huc accedit q̃ abſolutio iudicialꝭ a vinculo penaꝝ põt fieri circa abſentẽ vel circa nõ petentẽ: imo in iuriũ ꝥm̃ multos ferek ſeu relatabilꝭ: dũ ſẽtẽtia penalis plus iuenik nocere ſibi z reipublice q̃ ꝓdeſſe. ¶D. Sz occurrit ad ꝟ dictuz ab ſurditas altera: q̃ melioris eẽt ꝯdiniõis ſnia penalis a iure vel ab boie lata ꝓpter pcm̃ illi⁹ q̃ ligak: q̃ ſi abſq; pcõ ꝓprio vinculũ aliq̃s: vtpota irregularitatis ꝓtraheret. Quid em̃ ẽ irregularitas niſi quoddã impediti⁹ vinculũ: ne ſit aliquis idone⁹ ad aliq̃d opus legitimũ: vtputa ad officiãdũ eccleſie: ſicut excoicatio ligat z religat a ſacramẽtoꝝ perceptõe ſi ſit minor: z a ciuili cõmunicatiõe ſi ſit maior. Acta i caſu p̃nuſſo martinus culpa ꝓpria excoicat⁹ abſolui⁹: z abſolut⁹ poterit exercere ſicut prius tales act⁹ legitimos q̃ nõ ſunt oẽs de neceſſitate ſalutis: nõ ſic autez poterit abſolui ligat⁹ vinculo irregularitatꝭ abſq; culpa ſua. ¶D. Unde ſi quedã talia poterꝭ iuenire in q̃bus fauorabili⁹ agit quo ad aliq̃ cũ peccãtibꝫ: q̃tinus vbi ſupabũdauit delictum ibi ſupabũdet z gratia. Exẽplũ ſumik familiare p poſito nr̃o. Itaq; ſi vir iſ fidelis p⁹ homicida baptizet: ſoluik nedũ a culpa homicidij ſed ab irregularitatꝭ etiã vinculo ꝓſequẽte homicidiũ: vbi ſi duas habuiſſz vxores legitimas ſucceſſiue vl̃ vnã nõ virginẽ baptiſm⁹ nõ tolleret hoc irregularitatis ligamẽtũ. Forte ſic i ꝓpoſito: ſi martin⁹ abſoluik ab oĩbꝫ pcis ꝓfeſſis z cũ ꝟ ab oĩbꝫ ſentẽtijs tã a iure q̃ ab boie latꝭ. Ueniret q̃ſi p ſequela abſolutõ irregularitatꝭ ſicut excoicatinus: ex q̃ ſumpſit occaſionalr vinculũ irregularitatis dũ ligatus ſe diuinis immiſcuit. Nõ autem ẽ cõbinatio vel cõſecutio talis in irregularitate q̃ nõ tã cõtracta eſt ex ſnia penali q̃ ex cõſtitutiõe legis aut ſtatuti. ¶D. Habent iſta ꝓbabilitatem: ſed nõ euacuãt totã difficultatẽ noſtre dubitationis: ſpẽaliter q̃ ad iueſtigatiõez deſcriptiõis ſeu q̃d nois ſnie p̃ſertiz a iure late. Ecce recipiamus duas cõſtitutiões iuris: q̃ dicunt decreta vel decretales: vna dicit ſic: Si q̃s ſuadẽte diabolo man⁹ miſerit violẽtas i clericũ ſit excoicatus ipo facto. Altera cõſtitutio dicit. Si q̃s cele brauerit excoicat⁹ ſit irregl̃aris ipo facto. ¶D.

Rñdi iam q̃ q̃libet ſcia terminos ſuos habꝫ ſz iferio: ſcia dz reſoluere ſuos terminos q̃ ſurgit ambiguitas ad terminos ſcie ſuperioris q̃ ſunt ſimpliciores. Sic em̃ metaphiſica reſoluit terminos oim̃ ſciaꝝ: nũctis logica: grãmatica z rhetorica. Cũ igit̃ theologia ſit ſuperior ad oẽs ſcias: etiaz ad metaphiſicã naturalẽ z ad ius oĩe canonicũ z ciuile: debet reſolutõ vel interp̃tatio ſumi p theologiã: p̃ſertim i bis q̃ ſalutẽ reſpiciũt. ¶D.

Perſpicuũ ẽ etiã mihi i exẽplis iductis mõ pte. ¶D. Priuilegiat⁹ itaq; per papã de cuius pte principalit ẽ ſermo p̃ſens: iure dz abſolut⁹ aliq̃ lege generalr ꝓhus ipſum ligãte: ſilr z diſpẽſatus. Et hoc ſiue diſpẽſatio ſit legis moderatõ ſiue ſit ipſius totalꝭ ablatio. Rurſus ille q̃ habilitat abſoluit ab inhabilitatõis vel irregularitatis vinculo. Rurſus dũ infamis reſtituit ad famã: abſoluit. Hoc vidit illa iunior Sara dũ orauit Obſecro domine a vinculo iproperij abſoluas me Quid ꝓterea de ſeruitute: nunq̃d nõ eſt vinculũ magnũ: nunq̃d eſt liberatio grandis abſolutio vincli ſeruitutis? Seruitutis inquaz vel que

pẽsat: vl' q̃cũt si nõ cẽt iudex p̃cedẽs libertatẽ: vñ papa dispensans cũ irregulari: posset ita dicere Soluo te: vel absoluo te a vinculo irregularitatis vel ab irregularitate. Et ita de q̃libet alia iuris pena sub penali snia a iure lata vel ab homine. ¶D. Supesse nihil video circa cõcessionẽ in Martino faciaz q̃ absolui possit ab oibꝫ sentẽtijs tã a iure q̃ ab hoĩe latis auctoritate sũmi pontificis: q̃n snia irregularitatis cadat sub hac cõcessione: q̃ cõcessio veraciter est quedam absolutio. Martinꝰ eñ p̃us ligabat ne possz ab alio q̃ a sũmo põtifice absolui: nũc p̃o põt absolui a quocũq̃ sacerdote quẽ elegerit: z ita solutũ est vinculũ ab eo sentẽtiarũ vbi reseruant tales casus soli pape. ¶Finit.

Accipe sub compendio

p̃ões octo sequẽtes ad elucidationẽ p̃missoꝝ.

Prima propositio.

Omnis sentẽtia tam a iure q̃ ab hoĩe lata deriuat a snĩa primi iudicis dei: z hoc mediate vl' imediate: approbatine vel p̃missiue. Reperit inde dictũ de deo: q̃ sententia eiꝰ fuit hec vel illa. Dixit expresse Grego. q̃ deus mutat sentẽtiã nõ cõsiliũ: cuius p̃bi intellectus alibi querendus est.

Secũda propositio

Omnis sentẽtia tam a iure q̃ ab hoĩe lata: p̃tinet sub duplici differẽtia: q̃ quedã ẽ soli deo: quedã creature rationalis sub deo: z ꝟ vel a bẽis sicut sunt angeli: vel de viatoribꝰ sicut sunt p̃ncipes z p̃elati. Unde dicitur de Nabuchodonosoꝛ q̃ egressa ẽ sententia ab eo vt interficerent oẽs p̃ncipes babylonis. Sunt insuper cõcordantie tales multe

Tertia propositio

Oñis sentẽtia tam a iure q̃ ab homĩe lata dici potest iudicialis: z hoc vel in foro cõscientie interioris: vel in foro coercentie iusticie exterioris. Dicit eñ snĩa iudicialis: quasi cõclusio seu determinatio iudicij.

Quarta propositio

Oñis sẽtẽtia iudicialis humana dici potest ciuilis vel ecclesiastica: z hoc ꝟm diuersos fines p̃mos z p̃incipaliter intẽtos: q̃ snĩa ciuilis respicit vitã p̃sẽtẽ p̃o suo cõuicto trãquillo: ecclesiastica p̃o vitam futurã.

Quinta propositio

Oñis sententia iudicialis eccl'iastica fũdat in ꝟbo ẽpi dicẽtis ad petrũ z apl'os. Quecũq̃ ligaueritis sup̃ trã: vbi p̃ꝰ immediate fũdauerat p̃tãt excoicatõis iudiciarie. D. q̃ si eccl'ia nõ audierit sit tibi sicut ethnicꝰ z p̃blicanꝰ.

Sexta propositio

Oñis sententia iudicialis eccl'iastica vl' a iure vl' ab hoĩe lata duz cõcedit vt possit absolui: p̃supponit q̃ ipa ligauerit vno vinculo penali vel pluribus.

Octaua propõ

Oñis snĩa iudicial' eccl'iastica diuersis noibꝰ põt explicari vel ferri p arbitrio iudicis p̃sertim supũi q̃ ẽ papa: sic dicẽdo dũ ligare vult. Volumꝰ talẽ eẽ ligatũ vl' excoicatũ q̃ ad oẽs actꝰ legitimos ciuiles vl' eccl'iasticos. Volumus talẽ eẽ irregl'arẽ: inhabilẽ: infamẽ: z ita de talibꝰ penaz vincul'. Aut dũ vult soluere dicẽdo. Dispẽsamꝰ cũ talu: habilitamꝰ talẽ: restituimꝰ talẽ fame sue: cõcedimꝰ tali vt p̃mouere possit ad ordines nõ habitos vel inhabilis ministrare. Et ita ꝺ mille loq̃ndi mõis q̃ final'r resoluũt i hec duo ꝟba ligare z soluere. ¶Supest et istis ꝓcludere q̃ inter ꝓtatos doctrial' theologoz fauet ꝓcessioni p̃dicte: q̃ dũ papa ꝓcedit martino vt habeat facultatẽ eligendi confessorẽ q̃ possit eũ absoluere ab oibꝰ peccatis de q̃bꝰ ꝓfitebit: a sentẽtijs tã a iure q̃ ab hoĩe latis ꝓhendit i hac absolutiõis facultate irregularitas ꝓtracta vel a iure vel ab hoĩe: q̃ nõ ꝓtrahit nisi p̃ sentẽtiã ab hoĩe vl' a iure latã: alioq̃n darent snie tã excoicatiõis q̃ iterdicti a q̃bꝰ nõ possz p̃dictꝰ martinꝰ absolui virtute concessionis sue. Q̃z si sic: pent regula generalis: que casus in quibꝰ z in quib⁹ nõ ficti valeat absolutio determinet. ¶Finit.

Sequitur ab eodem domino Cãcellario facta resolutio super casu sub sequenti circa irregularitatẽ.

Uidã habẽs cultellũ paruũ i vagina alterius maioris repositũ: eduxit eum non dolose neq̃ ad vsuz illicitũ: quez cultellũ dũ vnus socioꝝ vellet ãcipere: ipe retineretur. Contigit vt illa borza z loco quidã retrorsuz appropinq̃aret: z impingeret in illũ paruũ cultellũ vt oculus suus cõfigeret taliter q̃ cecatus fuisse ꝺr: tandez oculꝰ ille. Queritꝝ si dicenda est inde ꝓtracta irregularitas in ꝑsonã cultellũ ¶Respondetur per aliquas considerationes

Consideratio prima.

Cõsideradũ est p̃mo p̃ dissolutiõe casꝰ: q̃ i talibus sepe aliter iudicat iurista: aliter theologus q̃ p̃mus magis inspicit foz cõtentiosuz z exterioꝛ cõsciẽtie z intrinsecũ quo ad deũ.

Cōsideratio.ii. Considerandum ē cōsequēter: q̄ hoc duplex fortū accipit suaz distinctionē ſm q̄ actus moralis habet cōsiderari dupliciter: hoc est dicere ſm materiā vel ſm formā act⁹ moral'. Materia actus moralis dicit ipse act⁹ de genere cum circūſtantijs suis generalibꝫ nō habito respectu ad finē vel intētionē agentis: forma ꝓ̄ est ipsa intentio finis.

Consideratio.iii. ¶Considerandum vlteri⁹ q̄ materia actuū moraliū attēdit in triplici differētia. Nā quidā sunt act⁹ de genere suo simpliciter mali: q̄ sez cōfestim noiari includūt secū maliciā sicut dicat ꝓ̄ho: vt sunt furtū: fornicatio: homicidiū. Alq̄ sunt act⁹ de genere simp'r boni: vt dare elemosynā: honorare parētes. Tertij sūt indifferētes de suo genere: vt leuare festucā: fricare barbā: & similes.

Consideratio.iiii. ¶Cōsiderandum rursus q̄ istoꝝ triplicium actuū primi sic se habēt q̄ nō sūt susceptibiles bone forme moralis: sic̄ materia indisposita in naturalibꝫ nō est susceptiua forme naturalis & viceversa q̄ ꝑter nullā bonā intentionē pōt tales actus boni effici: secundi ꝓ̄ act⁹ pōt fieri mali: cūmis sunt in genere suo bonitatū accedat intētio peruersa: similiter & tertij.

Consideratio.v. ¶Considerandū est ꝓ̄sequenter istis quō possit esse variū iudiciū supꝫ eodem casu int' iuristā & theologū: q̄ iurista ꝓ̄siderat factū in se & circūſtātias exteriores: de q̄bꝫ pōt iudiciali'r apparere: & apud cū tenet ista regula: q̄ tdē est de bis q̄ nō sunt & q̄ nō apparēt. Cōstat autē q̄ intētio faciētis quā hz interi⁹ in corde: nō cognoscit in se nisi forte p̄ quedā signa seu cōiecturas exterioresa: theolog⁹ aūt intuet cor in forō ꝓ̄scieri q̄ credit ꝓfitēti tā p̄ se cūꝫ ꝑ se cora deo.

Consideratio.vi. ¶Considerandum denceps applicādo ad ꝓ̄positū nostrū etiā oīa silia: q̄ iurista cōsiderās actū moralē cū circūſtātijs exterioribus: de q̄bꝫ pōt iudicialiter ꝓ̄stare: fert ꝓ̄formē iudiciū ad illas iuxta dicta. Cōtigit aūt frequēter q̄ talis act⁹ sic ꝓ̄siderat⁹ fit de ſcōo vel tertio genere: q̄. s. pōt et intētiōe fieri vl' bon⁹ vl' mal⁹. Exemplū in ꝓ̄posito: tenere cultellū de se non est malū sed q̄ alijs velit cultellū recipere nō ē de se malū: rursus q̄ alijs accesserit retro vl' ꝓpe: nō ē de se malū. Et ex istis sequit̄ q̄ lesio oculi q̄ secuta est nō est de se moraliter mala: imo staret q̄ sic̄ p̄cedēs act⁹ seu circūſtātie: ita & iste resultās facti fuerūt cū magna charitate & benivolētia ex intētiōe boni finis apud deū: cūꝫ de illa intētiōe nō appareat apud mūdū: imo forte magis de oppōsito.

Consideratio.vii. Considerādū insup̄ ꝓ̄ maiori elucidatiōe: q̄ sic̄ apud ꝓ̄hos naturales distinguit duplex genus causaꝝ: ita & apud morales. Nā q̄dā sunt cause p̄ se: alie p̄ accidēs. Cause p̄ se dicunt ad q̄s nat⁹ est seq̄ naturali'r & cōit tal' effect⁹. Sed cause dicūt p̄ accidēs ad q̄s nō ē ordinat⁹ vel natus seq̄ talis effect⁹: aut si sequat: ē est extra: semp & frequēter: & ꝑter intētionē agētis: sic̄ ꝓ̄. ij. phȳsic. & inducit a Boetio de cōso. ꝓ̄hie describēdo casum & fortunā.

Cōsideratio.viii. ¶Considerandum iuxta ē in casu nostro: q̄ talis lesio vel excecatio oculi non est de p̄ se nata sequi: & vt in pluribꝫ a talibꝫ causis: iō ꝓ̄: fuisse mere casualis seu fortuita & ꝑter intētionē agētis & de p̄ accidēs: nō de se nō est imputād⁹ talis effect⁹ agēti q̄ ad deū & ꝓ̄scientie forū: saltē q̄tū ad petitū qō nō est nisi voluntariū.

Consideratio.ix. Considerandū nihilomin⁹ q̄ iurista ꝓ̄tioſe agēs: nec credēs intētiōi: arguet ex circūſtātijs q̄ intētio fuit peruersa & dānāda p̄ alijs ꝓ̄iecturas. Una est: si talis dabat operam rei licite. Altera si hostis erat ꝓsone lesē. Altera si nō apposuit sufficiētē cautelā: ne ꝓsona illa lederetur: q̄ poterat satis aduertere q̄ ex actu suo sequeret talis effect⁹. Sed si oēs iste cōiecture & similes cessent in veritate nec fuerūt in intentione nec esse debuerūt: theolog⁹ stabit iudicio cōscientie apud deū.

Consideratio.x. Considerandum est exemplū in simili. Ecce q̄ Jacob cognouit Lyā q̄ nō erat ꝓpria & tñ excusat a petō: cūꝫ posset videri q̄ dabat operā rei illicite sine appositiōe sufficientis cautele. Quare? Quia certe potuisset attulisse lumē dicet aliquis & inspexisse lectū: & ita scivisset q̄ Lya nō erat Rachel: ac perinde videretur ignorātia nō inuincibilis esse: q̄ vtiq̄ poterat vinci modo facto vel simili.

Consideratio.xi. ¶Considerādū est igit̄ p̄ intellectu huiꝰ qō est dare operā rei illicite: & huiꝰ qō est habere ignorātiā inuincibilē: q̄ ista iudicāda sunt ex causis p̄ se: nō ex causis p̄ accidēs. Tū in exēplo p̄missō Jacob ō: habuisse ignorātiā facti inuincibilē: nō q̄ nō posset vinci etiā p̄ industriā humanā: sed q̄ fecit sufficiēter illa que in talibꝫ sunt cōsueta obseruari: & ad que tenebāt ſm moralem certitudinē: imo videt q̄ peccasset & inuerecūde egisset afferēdo lumē: fuisset q̄ merito de zelotipia vel nimia suspitione culpandus. Rursus cūꝫ ille concubitus cum Lya esset res de se illicita: tamen Jacob nō dicit̄ dedisse operā rei

illicite: qz putabat ex errore facti illã esse rachel: Sic medicꝰ aliquis aut aliꝰ si ex pietate vellet inspicere oculũ alicuiꝰ p extrabẽda spina: z a casu aliquis pellceret medicũ vel lesum: sic q spina plus infigeret: z inde cecitas sequeret: talis medicus nec peccare: nec irregularis ee quoꝫ modo diceret: pertim in foro ꝓscictie: alioqn ꝛequeret ꝙtidie irregularitates infinite: si ex ꝙlibet cã per accidens deberet aliqs irregularis iudicari.

Consideratio. ii. Consideradũ est vigilant super silibus casibus ex eadẽ radice puenientibus per quã radicẽ debẽt iudicari ꝑm artẽ verã: non ꝑm cuiuslibet fantasiã. Ponam⁹ coram oculꝫ bellum aliqd mortiferũ: licitũ tñ: vbi mille homines trucidant. Attẽdamus simul quot z quãti sunt viri ecclesiastici: quorũ actiões potuerũt dici causa p accidẽs talis cedis alter dedit consiliũ q patria defenderet vi armata: alter pdicauit z hortatus est milites viriliter agere: alter pecunias aut cibos ministrauit: aut forsan arma dedit: et talia sine numero potuerũt fieri etiã per ecclesiasticos: absq; quib⁹ auxiliatoribꝫ vel hortãtibus: forte bellũ non fuisset.

Consideratio. iii. Consideran dum igit q hec ꝓsequẽtia non valet. Iste fuit causa per accidens mortis vel mutilatiõis alicuiꝰ hoĩs: ergo ipse est homicida vel irregularis. Siliter fieret applicatio ad materiã excõicationũ pro tollendis multorũ scrupulis in participatione vel cõsilio: sed ꝑ meliꝰ seꝑatim poterit declarari.

Cõsideratio. xiiii. Concludẽdo sub correctione melius sentientiũ videt q ex predicto casu sic considerato non est dicenda irregularitas fuisse contracta: neq; peccatũ cõmissum.

Corollarium pro regula.

Elici tandẽ potest ex premissis per modũ regule: q irregularitas cõtrahit ex homicidio vl̃ mutilatione z nõ aliter: quãdo occidẽs vel mutilãs fecit actũ ex quo nata est de per se: velut cõmuniter seu pbabiliter sequi mors hoĩs seu mutilatio siue talis actus sit licitus: put in iudicib⁹ z belligerantibꝫ p republica: siue sit illicitus de genere vel ex intẽtiõe. Videt eñ q ista notificatio sit sufficiens tam apud theologũ qꝫ apud iuristaz. Nisi forte iurista aliquis ponat aliquã hmõi irregularitatẽ fundatã a legislatore ꝓpter solũ terrorem incutiẽdũ hoĩbus z non rõne delicti: nec rõne myster̃ij: quo casu talis difficulter poterit distinguere casus aliquos generaliter: p quos dicere contrahi irregularitatẽ ex homicidio: z p alios omnino similes vel grauiores non contrahi.

Finit.

Casus quidam pulcher z viliter resolut⁹ per Joh̃. de Gerson.

Vidã scholarꝫ parrhysien. audiuerat ex
q fama volãte: q falsarij lr̃aꝝ aplicatꝝ vl̃ ó y
iurevl̃ al̃s de facto erãt excõicati. Scholari illi parrhysi⁹ exũti allata est de curia romana vna gr̃a expectatiua in q erat icorrectio ĩ ortogr̃phia vni⁹ vocabli vbi p lr̃a eponebat lr̃a o. Scholaris iste erat scrupulosus z timebat corrigere vocabulũ illud ꝓpt cẽsurã eccl̃iasticã: nichilomin⁹ correxit ipm solũmõ discõtinuãdo literã o: z faciẽdo de ipa e p leuẽ tractũ canpuli: z erat correctio ĩceptibil̃. ¶ Postea scholaris iste ad cautelã z p pacificatiõe scrupuli: ꝓfessus est cuidã idoneo sacerdoti: q sacerdos dixit sibi q tal̃ correctio ñ erat falsatio lr̃e aplice sꝫ emendatio. Ex q tpe scholarꝫ iste fuit satꝫ pacificat⁹ i sua ꝓscia. Tãdẽ labẽtib⁹ aliqbꝫ tpib⁹ scholaris iste p mot⁹ est ad sacerdotiũ: z celebrauit fere p triẽniũ nullũ faciẽs scrupulũ de ista materia: donec studẽdo sũmã ꝓfessoꝝ ĩuenit ibi q sequit̃ Hosti. li. v. R. ꝓ. ó crimĩe fal. §. q̃lit. ñ. sub. §. porro: sꝫ hodie. Hodie mãt ꝓceptũ ẽ q lr̃is dñi pape nec in magno nec ĩ modico audeat qs manũ ponere: etiã vnicã lr̃am vl̃ pũctũ vnicũ corrigẽdo: exceptis offilialibꝫ qbꝫ ꝗmissũ ẽ: alioqn manũ apponẽs ex canone lato ĩ curia: ipo facto sñiam excõicatiõis incurrit: q nõ pt p aliquẽ citra sedem aplicã relaxari. ¶ Quapropt q̃rit vtꝫ ꝓpt istã cõstitutionẽ dict⁹ scholaris incurrerit sñiam excõicationis: z ꝓsequnt irregularitatẽ ĩmiscẽdo se diuinis? De ista q̃stiõe qdẽ ad pauca aspicientes vl̃ nimis rudit sentientes dixerũt ꝓmo sup hoc ꝟbo manum apponere: deind e super hoc verbo corrigẽdo. Supiores tñ lr̃ati qbꝫ ẽ eprẽia⁹ mo: alit cõmissa iudicial̃r vl̃ doctrinal̃r: necnõ theologi ꝑtim licẽtiati z in foro ꝓscie bñtes gnomicã: ꝑ est virtutẽ supioẽ interꝑtatiuã ꝑm leges diuinas z eternas: dicerẽt iudicio meo q hec ꝟba debent itelligi put includũt ĩ sua rõne seu ꝓpriatiõe formali deformitatẽ z malicĩã: ꝑ ẽ q talis appositio seu correctio facta sit ex malicia vl̃ cõcẽptu. Alioqn cadũt puri lr̃ales z rudes ĩ incõueniẽtias z absurditates plimas: vt q recipiẽs bullã aplicã z mãu ꝓtractãs: z cã scholaribꝫ suis exhibẽs z cã punctãs p exẽplari ĩcurreret hãc sñiam: et ita de silib⁹ incõueniẽtib⁹: q parmenides nũqꝫ rideret iuxta ꝟbũ alioꝝ. Vñ sicut in excõicatiõe pertientiũ clericos supponit: q ꝑ fiat suadẽte diabolo: z sicut in Apocal̃. z in symbolo niceno: in dion̄. de diuinis noĩbus: dum ponit q nihil liceat addere vel diminuere: dicunt expositores cõcorditer intelligẽdũ esse q hec additio vel diminutio nõ fiat ad corruptionẽ ꝓncipal̃ intellectus spũsc̃i: ita accipiẽdũ est in ꝓposito. Addendo q

excōicatio nullo mō ferri pōt nisi in ꝓtumacem: Nullus aūt est ꝓtumax nisi agat ex ꝓtēptu dei ⁊ eccl̄ie. Dic aūt ꝓtēpt⁹ nō fit nisi a sciēte ꝑe vel interp̄tatiue ⁊ q̄ dū scit nō est parat⁹ audire eccl̄iā. Doctores theologi: notanter doctor subtilis in q̄sto: reprobāt ex hac radice tantā multiplicationē excōicationū: p̄sertim late sententicat tendētes q̄ ptās eccl̄iastica data est in edificationē: nō in destructionē ⁊ laqueū inextricabilē alias. Quis em̄ diceret q̄ aliqs p̄lat⁹ ex motu capitis sui ferēs excōicationē de reb⁹ indifferētib⁹ vel etiā bonis de genere: vt q̄ leuās festucā: vel dās boi demosynā: excōicatione incurreret ipso facto tolerād⁹ esset ⁊ audiēd⁹? Sic in ꝓposito: q̄ p̄lius indifferēs est tenere bullā pape bñ vl̄ male. s. ad reuerētiā bñ: vl̄ ad ꝓtēptū male facic ad alios fines bonos vel indifferētes: bñ vl̄ indifferēter. Antēto deniq̄ q̄ nō est ꝓtēptus ver⁹ vl̄ interp̄tatiu⁹? vbi nō est obligatio sciēdi: put euenit in ꝓstitutionib⁹ pure positiuis apud martinā hominū multitudinē vbi ignorantia excusat: p̄sertim apud deū. Alioq̄n q̄libet esset ob igat⁹ esse sūm⁹ iurista: imo pl⁹ q̄ sūm⁹ q̄ sciret oēs ꝓstitutiones sūmoꝝ pōtificū ⁊ alioꝝ scriptas ⁊ nō scriptas. Possent ⁊ expediret hec inconuenientia lati⁹ deduci ꝙ iponētes iugū graue boib⁹: q̄ nec ipi digito mouere volūt: nec cozū patres ⁊ filij ferre potuerūt. Hoc vnū ad p̄sens q̄situ dico: q̄ circūstātijs attētis nō est habēd⁹ scrupul⁹ tāq̄ de excōicatiōe late sententie: q̄ deinceps ꝓhibere debeat a celebratione missaꝝ ⁊ sibi: nihilominus q̄ abundans cautela nō noceat: si discreta nō fatua sit: habeat scrupulosus talē animū ꝑparationē q̄ vbi etiā aliter aut securi⁹ agēdū sibi mōstraret ꝓponit hoc se facturū. Finit:

Item ab eodem domino cancellario circa materiā excōmunicationū ⁊ irregularitatū ⁊c.

Consideratio prima.

Ontēpt⁹ clauiū eccl̄iasticaꝝ causat q̄ si formaliter ⁊ p̄ncipaliter excōicationis vel irregularitatis detrimentū. Sic em̄ solēt cōuer dñi iurisie dicere: q̄ irregularitas cōtrabit dū aliqs excōicat⁹ se īmiscet sacris in cōtēptū clauiū. Fundat aūt hec ꝓsideratio p̄ncipaliter ex illa lege euāgelica Matth. xviij. Si peccauerit in te frater m⁹ ⁊c. Sequit: dic eccl̄ie. Si eccl̄iam nō audierit: sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus.

Cōsideratio. ij.

Cōtēpt⁹ clauiū p̄t interuenire multipliciter in aliq̄. Uno mō directe ⁊ causaliter: ⁊ hoc ꝓprie dr̄ fieri ex ꝓtēptu: q̄n. s. ꝓtēpt⁹ est causa actiuis p̄ncipaliorib⁹ q̄ nō fieret actio nisi esset ad ꝓtēptū clauiū: quēadmodū si q̄s excōicat ep̄o excōicanti. Ego i despectū vr̄i ⁊ vr̄i p̄cepti nihil agā illi⁹ q̄ iubetis. Alio mō fit ꝓtēpt⁹ iplicite: q̄ videlz est ꝓtumax in obediētia: q̄uis nō ex inobediēna: vel ꝓpter non obedire sed ꝓpter aliq̄d aliud delectabile vel vtile aliqs peccat ꝙ p̄lati iussionē. Tertio mō dr̄ ꝓtēpt⁹ interp̄tatiue: oīs voluntaria transgressio cuiuscūq̄ p̄cepti: ⁊ isto mō reput ꝓtēptus in omni peccato p̄sertim mortali: directe vel indirecte: vere vel interp̄tatiue.

Consideratio. iij.

Cōtēptus primo mō rōnabil⁹ demeretur excōicationē ⁊ p̄sequēter irregularitatē. Sil⁹ ⁊ secūdus dum iungit ꝓtumacia. Sed tertio⁹ contēptus nō semp est excōicatiōis ecclesie nec cōsequēter irregularitatis demeritor⁹. Dicit eccl̄e sic notanter: q̄ oīs peccans mortalit est a deo ⁊ apud deū excōmunicatus: sed non semper a eccl̄esiastica sanctione.

Consideratio. iiij.

Cōtēptus neutro modoꝝ predictoꝝ dicēd⁹ est interuenire ꝙ p̄ceptū aliq̄d p̄lati: q̄n manifeste ⁊ notorie p̄latus vbuit in huiusmodi p̄cepto clauiū ptāte: ⁊ b dū scit ⁊ cognoscit ille q̄ nō obedit: nec aliūde generat in sev̄l in aliqs scādalosū ꝓtēptū clauiū. Q̄n i b tal⁹ ñ ē inobediēs clauiū ptāti: ⁊ erroneo clauiū abhsni.

Consideratio. v.

Contēptus clauiū magis inuenitur quo ad culpā in p̄lato taliter: vt p̄mittatur abutēte sua ptāte: q̄s in nō obediēte si cōparatio recipiat abusiua. Est igit q̄nq̄s meritoriū ⁊ honorificatiuū eccl̄ie ptāti⁹ q̄ tali p̄lato in facie resistatur cum appositiōe inculpate tutele: quemadmodum restitit Paulus petro.

Consideratio. vj.

Cōtēptus clauiū q̄nq̄s posset inuenirī in vno q̄ nō pareret sententie sui p̄lati: vbi ⁊ q̄n alij⁹ in eadē sententia nō obediēs: nullo mō ꝓtēpt⁹ ceēre⁹ ꝑsertim apud deū. Cui⁹ rō est q̄n vn⁹ reputat sententiā iustā: aut quōlibet obediendū illi: ali⁹ ꝓpo nō: sed scit certitudinaliter aut ꝓbabilitate sufficienti suū p̄latū male vti in p̄iudiciū clauiū ⁊ in destructionē eccl̄esie.

Consideratio. vij.

Contēpt⁹ clauiū debet inuestigari ex ptāte legitima ⁊ vsu legitimo ptātis illi⁹: q̄ p̄cipiēdo excōicat vel irregularitatē cōminatur. Alioq̄n p̄lati possent inducere q̄lemcūq̄ vellēt sup alios seruitutē: si suis sententijs iniq⁹ ⁊ erroneis semp esset obediēdū. Et ita ꝓz q̄ b cōmune dictū: sententia p̄lati vel iudicis etiā iniusta timēda est: in diegt glo. Alioq̄n nō est generaliter vez si timēda dicat: q̄ est sustinenda nec repellēda: imo in casu pati illā: esset asinina patientia ⁊ timor leporin⁹ ⁊ fatu⁹.

Cõsidera.viii.

Contẽpt⁹ clauiũ plus habet piculi erga pers sonã sũmi pontificis q̃s erga inferiores. Qm̃ ab abusibꝫ inferioꝝ ptz recursus ad papã per appellatiõis subsidiũ. Et si dicat q̃ ita põt a papa fieri appellatio ad ꝯciliũ generale. Dixerũt olim ante ꝯciliũ generale pisanũ ꝛ cõstan. q̃ hoc nullo mõ licebat: ꝛ allegãt iura sua p se valde (siẽ eis videt) erpsa. Sed ꝯstant nũc asserit q̃ est here sis dãnata p cõstitutionẽ expssissimã ꝛ p̃catã in cõcilio p̃dicto Constan. put alibi diffus⁹ est ostensum. Rñdet igit aliter: q̃ nõ p leuibꝫ causis vbi etiã liceret: põt aut debet p appellationibus ꝓsequẽdis passim cõciliũ celebrari: sicut habetur recursus ad papã.

Consider.ix.

Contẽptus clauiũ nõ incurrit in multis casibus q̃bꝫ pape mãdato nõ obediret: dũ. s. abutit enormissime ꝛ scãdalosissime ptãte sua in destructionem: nõ in edificationẽ: sicut tñ dicit apls iõ potestatẽ datã esse. Exemplũ: si papa vellet thesauros ecclesiarũ dirripe aut hereditates vsurpare: aut in seruitutẽ abiectã cler̃ cũ suis bonis redigere: ꝛ iuribꝫ suis spoliare sine causa. Quis diceret ista debere tolerari? Quis nõ censeret posse dici pape: cur ita facis? quis non assentiet in faciesibi resistendum?

Consider.x.

Contẽptus clauiũ etiã nõ semp inuenit apud illos q̃ nedũ nõ obediũt sentẽtijs excõicationũ ꝓmulgatis p papã vel suos: sed etiã nõ est indicanda esse apõ illos q̃ p ptãtẽ secularẽ aduersus tales ꝓtestas snias tueri se ꝓcurãt. Lex eñ naturalis dictat vt possit vis vi repelli. Cõstat aũt q̃ tales excõicatiões nõ debẽt dici iuste: sed vis ꝛ violentia: ꝯ quã fas bz liber vl' bõ vel anim⁹ se tueri.

Consider.xi.

Cõtẽptus clauiũ ꝛ cõsequẽter excõicatio vel irregularitas nõ incurrit: dũ in ꝓmissis casibus dicit aliqs iurista vel theolog⁹ iuxta ꝓsciẽtiã suã q̃ hmõi sentẽtie nõ sunt timẽde vel tenende: ꝛ ꝑsertim si obseruet informatio seu cautela debita: ne sequat scandalũ pusillorꝫ: q̃ estimãt papaz esse vnũ deũ q̃ habet ptãtem oẽm in celo ꝛ in terra. Uerũtñ expellẽda est talium stultitia p informationes idoneas: q̃ si nolint acq̃escere: ipsi tã sunt iudicãdi de scãdalo nõ dato: sed accepto: hoc est de scandalo phariseorũ ꝛ ex malicia: nõ pusillorum: ꝛ ex simplicitate vel ignorãtia.

Cõsideratio duodecima.

Cõtẽptus clauiũ dicẽdus est magꝭ fouere q̃s tollidum debẽtes abusui clauiũ resistere: dimudantur inter se ꝛ impediũt se vel p stultitiã vel p ignauiã: ne cõmuni cõsensu fiat ambulatio in domo dñi: dũ alq̃ fauẽt abusibꝫ: alq̃ tollere volũt. Uerum est q̃ oĩs via fauoris abscꝫ ꝛ humilis temptãda est cũ sũmo põtifice: omni male informat⁹ fert p se vel suos iniustas sentẽtias: q̃ desistat ꝛ reformet: sed si nihil ꝓfert humilis sedulitas arripiẽda est virilis ꝛ animosa libertas. Finit.

Item ab eodẽ de cordis induratione.

Cor duꝝ male habebit in nouissimo. Duricies ista quõ causet: ꝛ q̃d est illud apls: Deꝰ cuiꝰ vult miseret: ꝛ quẽ vult indurat: nõ est mediocris q̃stio. Siquidẽ deꝰ neminem deserit nisi prius deseratur p auersionẽ ab eo p pctm̃. Sed desertiõe facta cadit homo in profundũ ꝛ ptenit. Cõtenẽn ꝓ deꝰ nõ dat grãm: sed resistit: ac pinde nõ emollit cor: nec liquescit ad gr̃e susceptionẽ. Tandẽ pena dãnatiõis infligitur: ꝛ obduratio cõfirmat. Causa igit obdurationis est volũtas auertẽs: ꝛ hec initiat: volũtas resistẽs: ꝛ hec ꝓsequit. Culpa ꝓmerẽs: ꝛ hec cõfirmat. Deus gratiã nõ dans: ꝛ hec non liberat: Deus iuste puniens: ꝛ hec ordinat. Finit.

Opusculum de indulgentijs eiusdem Cancellarij.

Quecũq; alligaueritis sup terrã: erũt ligata ꝛ in celis. Et quecũq; solueritis sup terrã: erunt soluta ꝛ in celis. Matth. xvi. Collata est autem potestas hec hic ꝓmissa: dũ post resurrectionẽ christ⁹ apparẽs discipulis suis: insufflauit in eos ꝛ dixit: Accipite spiritũ sanctũ: quoꝝ remiseritis peccata: remittunt eis: ꝛ quoꝝ retinueritis: retenta sunt. Joh. xx. Specialiter autẽ ꝛ excellẽter data est ista potestas clauiũ ecclesie ꝓmissa pr⁹ Petro: ubi Tibi dabo claues regni celoꝝ ũ. Matth. xvi. dux post resurrectionẽ ter in terro gat⁹ de dilectiõe dixit christ⁹ sibi ter respõdenti q̃ eum diligeret: pasce agnos meos: pasce oues meas. Fundauerat autẽ christus potestatem alligãdi iuridice per excõmunicationẽ dux dixerat q̃ si ecclesiã non audierit ꝛc̃. Fundat⁹ de nicꝫ super ꝓmissis potestas omnis indulgentias cõferendi. Super quibꝫ q; varij varie tradiderunt: placuit sequẽtes annotare pauculas cõsiderationes.

Consideratio prima.

Potestas clauiũ ecclesie iudicialis ꝛ forinseca: non extendit se simpliciter ꝛ directe ad remissionem culpe. Ratio: quia requirit sacramentalis confessio ꝛ absolutio que nõ fit in publico ꝛ iudiciali foro.

Consideratio secunda.

Potestas clauiũ iudicialis ꝛ publica non exten

dit se principaliter & directe ad diminutionē pe/ne nisi illius quā inflixit: aut infligere potuit: ca/ susmodi sunt pene excōmunicationū & quarum cūq; irregularitatū: inhabilitationū circa legiti/mos actus ecclesiasticos aut caules. Ratio quo ad partē que excipit & affirmat: quia cui? est cō/dere: huius est destruere vel interpretari. Sed negatiua patet per idem argumentū a cōtrario sensu deductum.

Consideratio tertia.

Potestas clauiū ecclie sup indulgētijs cōceden dis modis q̄bꝫ pſuevit vti ecclia vel ecclesie pla ti a sūmo vsq; deorsum: per quotationē dierū et annorū: pſupponit necessario remissionē vel in/dulgentiā in foro secreto cōsciēte seu cōfessiōis sacramētalis de facto: vel in voto seu ꝓposito: & sepius in facto: iuxta tenorē bullaꝝ q̄bꝫ inseritur hec clausula: vere penitētibꝫ & pfessis: nisi colla/tor indulgentiarū intēdat satis esse q̄ homo sit in charitate ꝓtritus. s. cū ꝓposito tpe & loco pfes/sionē facere actualē. Esset autē ista fauorabilior interpretatio sine cōfessione qualibet.

Consideratio quarta.

Potestas clauiū ecclesie sacramentalis & in foro cōsciētie eminētior est: vtilior & eligibilior in col latiōe indulgētiaꝝ q̄; potestas sola iudicial. Ra tio patet ex p̄cedētibꝫ: qm̄ sine confessione sacra mētali de facto vel in voto seu ꝓposito: nulli dies indulgētiaꝝ vl'a pena vl'a culpa sortiūt effectū.

Consideratio quinta.

A Solus papa supremꝰ christus cū patre & spiri tusancto pōt dare plenaria autoritate indulgen tiā omnimodā a pena & culpa: quā dum cōfert dat innumerabiles & infinitos indulgentiaꝝ di es. Ratio: qz vel absoluit & quitat totā penā de/bitā peccato mortali: sine sit originale siue actua le. Et hec quidē est infinita extēsiue atq; durati ne. Aut si mutat christꝰ penā illā debitā mortali eternā in tēporalē: patet adhuc q̄ hmōi remissio se extēdit ad infinitos dies indulgētiaꝝ: si tales dicere possum? dies infinitos vel eternos. Ju/xta illud: Dies eternos in mente habui.

Consideratio sexta.

Solus papa christꝰ gratis & absq; merito alio q̄; suo facit hmōi cōmutationē pene ꝑpetue i pe/nā tpalē vel in plenā absolutionē. Rō qz si tal' re missio fieret ex merito illi? cui remittit: ipsa non esset iam pure gratuita: sed quodāmodo debita vel ex operibꝫ vendita: nos aūt hoc intelligim? de merito cōdigni.

Cōsideratio septima.

Solus papa christꝰ in iustificatiōe impij prius natura infundit gratiā q̄; remittat culpā. Pri? insuper dimittit reatū pene eterne per infusionē hmōi gratie: q̄; homo mereat a petō resurgere: vel ab hoc reatu liber esse. Quo circa non satis aduertebāt q̄ dicebāt pmū actū cōtritionis post petiā esse plus incōparabiliter meritoriū: q̄; ali/quē posteri? dictū. Fundātes se in hoc q̄ cōtri/tio merebat liberationē a pena eterna: & pſecu/tionē vite eterne nō ita pſequētes merebant hu iusmodi remissionē: quia iam facta erat.

Consideratio octaua.

Sol? papa christꝰ pōt illā tot dieꝝ & annorū mil le milliū indulgētiā p̄cedere: q̄lis posita reperit in diuersis cōcessiōibꝫ sūmoꝝ pōtificū vl' alioꝝ sub variꝫ tpibꝫ: locis & causis. Et forte talis enor/mi tas cōcessionis ab aliquibꝫ questuosis: aut alit male motis cōficta est.

Conside.ix. Indulgentiaꝝ concessio rōnalis pſupponit in cō ferente autoritatē a christo fundatā: & in euāge/lio vl' ex ipo explicatā. Pz; supponit idoneitatē & ad impletionē cōditiōis apposite in indulgētijs vt q̄ sit verus ꝓtritus & pfessus: & faciat hec aut ista cē. Pz; supponit tertio causam p̄cessiōis seu distribunōis hmōi indulgētiaꝝ legitimā: clauē scz ecclie nō errante: neq; christo repugnāte: vbi nō certa & euidēs notitia reperit: scz estimatio bo/ne fidei & probabilis p̄iectura: quēadmodū i di stributōe thesauri materialis ō fisco regio vl' eccle siastico: papa vl' rex vl' ali? distributor attēderet.

Conside.x. Indulgentiaꝝ p̄cessio per tot milia nedū dieruꝫ sed & annoꝝ videt difficulter saluabilis post remissio nem eterne penē cōmutationē in tpalē. Cōstat em̄ q̄ nec bō singularis in hac vita pōt aut dz ad tot ānos obligari pniam agere: cū nō victur? sit q̄ milesimā ptē tot annorū: & nemo ad ipossibile obligat. Cōstat ꝓterea q̄ dū mūd? finē habebit cessabit purgatorium: & ex pſequenti dies pēaꝝ suaꝝ.

Conside.xi. Indulgētiaꝝ p̄cessio nō extēdit se ad penas ex cor ruptiōe nature ꝓcedentes peccatū originale. Ex/tum est em̄ q̄ papa nō absoluit a siti: a fame: ab infirmitatibus & a morte. Extendit igit se hmōi absolutio ad penas supradictas & infligendas: iusto penitentialis satisfactiōis iudicio pro pec/catis actualibꝫ: vel hic vel in purgatorio: qm̄ in inferno nulla est redēptio. ¶Utrū ꝓ claues ec/clesie se possint extendere non solū sup terrā: sed sub terra in purgatorio: maxime quo ad remissi onē pene aut venialis culpe aut excōicatōis pri us late dum viueret re? nūc existens in purgato rio: sunt opiniones ad vtrāq; partē probabiles. Et fauorabile est dicere q̄ sic: saltē p̄ indirectū

ꝓpter cõmunionẽ in charitate. ¶Sed neq; debz aliquis sic innixi indulgẽtijs cõcessis in toto vel in parte: a pena ⁊ a culpa quin studiosius sit satisfacere: per se ⁊ alios hic in vita.

Cõsideratio duodecima

Indulgẽtiarũ cõcessio nõ est parui pendẽda seu ꝓtẽnẽda: se ãdplectẽda deuote i fide: spe ⁊ charitate dñi nr̃i ihesu christi qui ptãtẽ taliũ clauiũ ecclesiasticarũ dedit boibz. ¶Cõstat eñ q; fructuosi or: est ⁊ acceptabilior deo ⁊ boibz opatio: talibz innitẽs indulgẽtijs ꝙ̃ altera (⁊ hoc ceteris paribus) nõ innitẽs. ¶Cõsiliũ est igit̃ solũ vel sanũ: q; absq; curiosa discussiõe de pẽa sua vel euidenti ⁊ certa quãtificatõe seu mẽsuratõe hmõi indulgentiaꝝ studeat homo prius tales acq̃rere sin qualitatẽ sue vocatõis. ¶Pondus aũt valoris illi relinquere: qui oia facit ⁊ fecit i numero: põdere ⁊ mẽsura. ¶Postremo cõcedẽtes indulgentias: taliter ⁊ in intẽtiõe ⁊ in verbis vel in scꝛiptis suas ꝓcessiões moderent̃: vt nec diuine iustitie cum misericordia derogef̃: nec scandalum matrime pusillorꝝ pbeat: vel ne facilis cõcessio maioris indulgẽtie ꝓ minimis vl̃ exiguis causis pareat in arduis ⁊ legitimis ꝓ ecclesia vel republica negocijs detrimentũ.

Consideratio tredecima

B Si quis petit ꝓ se ⁊ perseueratẽr ⁊ pie: hoc ẽ ad salutẽ: ⁊ ex charitate efficax est eius oratio. Patet hoc ex regula magistrali que fundat̃ sup hoc verbo christi. Si quid petieritis patrẽ in nomine meo dabit vobis.

Consideratio.xiiii.

Si quis petit indulgẽtiã petõꝝ fieri sibi in hac vita pon⁹ ꝙ̃ in purgatorio: rite petit ⁊ pie: quoniã pena purgatorij longe grauior est ⁊ min⁹ habens: imo nihil habẽs de merito. Deducit̃ ad ℔ petitio pẽ. notãs de triplici foro iudiciali seu punitiuo. Dñe ne i furore tuo arguas me: quo ad infernũ vbi regnat horrẽda ⁊ quodãmodo furiosa iustitia ꝓpter effectũ: nõ obiudicãtis affectũ: neq; in ira tua corripias me: quo ad purgatoriũ vbi sedet iustitia q̃dãmõ rigorosa ⁊ irata. Miserere mei dñe qñ infirm⁹ sum: q; ad pẽtẽ vitam vbi sceptrũ tenet ⁊ thronũ gr̃e dulcis misericordia.

Consideratio.xv.

Si quis petit indulgẽtiã petõꝝ suoꝝ fieri i hac vita ex charitate ⁊ pseueratẽr: obtinebit vtiq; et moriens statim euolabit ad celũ. Sequit̃ ex precedentibz. q: vel per martyrium vel alijs modis deo cognitis purgabit̃ in hac vita: ⁊ longe minus ꝙ̃ in altera puniret̃: simul ⁊ pmiũ essentiale ꝓ pena merebit̃ augmẽtari.

Consideratio.xvi.

Si quis petit dilationẽ satisfactiõis sue fieri nõ in hac vita: sed in purgatorio: põt hoc cõtingere culpabilit̃ ꝓpter debilitatẽ fidei de penis purgatorij: aut q: nimis amat delitias ⁊ honores vite pñtis: vel aspitates exhorret. Si ꝓueniat hec petitio ex cõsideratiõe fragilitatis ꝓprie: ⁊ debilitate sue patiẽtie in aduersis: ne succũbat ⁊ peccet tolerabilis videt̃ esse timor iste licet imperfect⁹ sit ⁊ nõ omno excusabilis: q; quodãmodo diffidit ó deo q; nõ tolerabil̃ secũ ageret: neq; q; daret de bitã patiẽtiã. ¶Colligit̃ aũt ex hac cõsideratiõe ꝙdruplici rõ moralis ⁊ theologica: cur viri sanctissimi tot flagellis atterunt̃ in hac vita: q: confitẽtes in dei misericordia: q; facient eis cũ tẽptatiõe p uentũ: petũt ℔ puniri: ⁊ nõ in finẽ petã. s. etiã venialia differri purgãda: quoꝝ dei⁹ petitionẽ exaudiens: cõmutat sententiã ⁊ penã purgatorij q̃ in pena tpal' huius exilij: ⁊ in augmẽtũ ẽntial' pmij. s. cũ acceleratiõe padisi. Hinc est illud Aug. Hic vre: hic seca: vt in eternũ parcas. Hotek de mauricio impatorẽ q̃ elegit hic puniri: ⁊ ꝓditorie occisus est. Sic aliq; iusti viuũt ⁊ moriunt ignominiose q̃ ad mũdũ: sed mors iusti subita quã pcessit bona vita: ñ nunuit merita: si moriat ita. Pro pterea nil temere iudicandũ. Certissimũ signuz indulgẽtie salutaris est bona facere: mala pati.

Lugduni anno. D. .cccc.xxvij. vi. die octobris.

Subduntur alie considerationes eiusdẽ pro amplificatione materie sup indulgentia peccatorũ.

Consideratio prima.

L Ligibil⁹ est orare ꝓ viuis ꝙ̃ ꝓ mortuis: vt liberent̃ a culpa ⁊ pseuerẽt in gr̃a. Accipit̃ aũt oratio nõie generali p oĩ adiutorio spũali: quale intelligit̃ fieri tribz modis. Per amicabilẽ intercessionẽ: p meritoriã actionẽ: p recõpẽsatoriã satisfactionẽ. Patet igit̃ cõsideratio: q: mortui sunt extra terminũ vite: q; si sint in purgatorio vel in celo: non indigẽt liberari a culpa: maxime a culpa mortali: ⁊ sũt i gr̃a cõfirmati: damnatis ꝓ nõ pdesse:

Consideratio secunda.

Eligibil⁹ est orare pro mortuis existẽtibz i purgatorio vt liberent̃ a pena ꝙ̃ ꝓ viuis. Rõ est: q: plus indigẽt: q: min⁹ se iuuare pñt. Recõpensabunt ꝓterea cũ eis bñ fuerit in gloria: qñ habebunt vocẽ in celo. Deniq; nõ põt ꝓ ipsis eẽ talis orõ frustra cũ sint i gr̃a: cũ ꝓterea fiat ex sua iussione vel ordinatõe pncipali. Multi rursus ita fieri meruerũt dũ erãt in via bona sua largiẽdo: ⁊ ita de pluribz causis seu motiuis. Porro ani-

cabilis intercessio spectat maxime ad sanctos i gloria qui sunt extra statū merēdi ⁊ satisfaciēdi. Sed meritoria actio ptinet ad solos viatores. Recōpēsatio simlit satisfactoria spectat ad eos tam p viuis q̄ p mortuis qui participes eē pos sunt. Expedit demū vt oīis oratio nostra eccle sie cōmunioni se cōiungat.

Conside.iii. Eligibilius est homini viatori procurare sibi iuua mē spirituale in vita sua: vt liberet a culpa ⁊ pe na q̄ exspectare per fundatiōes aut alia pia te stamentoꝝ legata post mortē q̄ talia sibi fiant. Sequitur ex cōsideratiōe predicta: q̄ post mor tem ista nō proderūt sibi ad meritum nisi q̄ libere tur a pena si sit in purgatorio. Hunc autē dum viuit sibi prodesse possunt ad liberationē culpe ⁊ iuentionē gratie: necnon vt in gratia finaliter persueret. Rursus ex alio: quia liberalius ⁊ dif ficilius est dare in vita q̄ relinquere post mor tem distribuendum.

Conside.iiii. Eligibilius ē ceteris pa ribus agere opus satis factionis ex charitate pro viuis aut mortuis: q̄ opus solū meritorie actiōis aut amicabilis iter cessionis. Patet: quia satisfactio includit tria si mul ⁊ nō econtra. Juncto q̄ opus meritoriū si mul ⁊ satisfactoriū: nō minus meret de premio essentiali vel augmēto gratie ex hoc q̄ est satisfa ctoriū pro certa liberatiōe a pena: q̄ si non esset alicui pene ōlerinū: alioq̄n nō expediret satisfa cere si in diminutionē glorie (que incōpatibilit melior est q̄ a pena liberatio) verteret. Additū est ceteris paribus: q̄niā opus meritoriū nō pena le: ⁊ per cōsequēs nō satisfactoriū: vt sic possit fie ri cū maiori charitate ⁊ circūstātijs alijs melio rantibus actionē: q̄ liberatio a pena nō equiua leret augmēto gratie in p̄senti: vel glorie in futu ro. ¶ Transferētur he cōsideratiōes ad omne ge nus suffragiorū: etiā illoꝝ que habent efficaciaꝝ ex vi operis operati: vt in sacramēto missē. ¶ Cō cludit insuper ex p̄missis q̄ nō semp eligibile ē acquirere indulgētias pro liberatiōe a pena vel satisfactione: q̄ alijs operibus vacare: dū possunt fieri cū maiori charitate. Et ita diceret de operi bus vite actiue vt de ieunijs aut alijs afflictio nibus penalibus: ⁊ tamē satisfactorijs. ¶ Patz ite rum fatuitas illoꝝ qui solo intuitu laute susten tationis babēdē se onerant operibus satisfactori is pro alienis. Secus si ex magna ⁊ sola chari tate proximoꝝ hoc faciunt. Et dum sentiunt se valius ⁊ accōmodati iuxta vocationē suā occu pari circa talia opera: q̄ circa puras ⁊ altas me ditationes ⁊ excessus mentales qui pauciorum sunt valde. Aut subinde: quia sunt obligati pro pter receptionē sustentatōis corporalis per fun datores vl' alios taliter exerceri. ¶ Colligē ergo q̄ indulgētie peccatoꝝ p̄meniūt multis modis. Primo est satisfactio p̄pria voluntarie facta. Se cundo est satisfactio p̄pria in confessione suscep ta. Tertio satisfactio per aliū pro se persoluta in corpore vel donis p̄sertim cū auctoritate cōmu tantis. Quarto per indulgētias ecclesie seu p̄la toꝝ. Quinto p̄ cōmunicationē suffragioꝝ cō muniū sicut in monasterijs ⁊ ecclesijs. Sexto p̄ patientiā in aduersis cū obsecratiōe: q̄ in partē sue purgatiōis cōuertant: nā dom⁹ in tribula tione peccata dimittit. Septimo per oīe opus ex charitate factū: q̄uis spectet ad contēplatio nē: si iungat intēto vel oratio: q̄ valeat ad idul gentiā peccatoꝝ. Sic em̄ dictū ē de Maria ma gdalena: quia dimissa sunt ei peccata multa: qa dilexit multū. Et ad seruū. Omne debitū dimi si tibi: quia rogasti me. Valet octauo vehement oīe opus misericordie p̄ximi ip̄ius p̄ opera misericordie: tam spūalia q̄ corpalia: quoꝝ quili bet ad septēna riū redigūtur. Sic em̄ dicuꝝ est. Date ⁊ dabit vobis: dimittite ⁊ dimittet vobis. Postremo pietas gratuita dei sanctoꝝq̄ suoꝝ p̄uenit ⁊ cōfert sepe indulgentiā qualē nullis p̄cedētibus meritis baberem⁹ innitēdo eis. Hoc semp supposito q̄ supremus papa dom⁹ noster Jesus christus bas indulgētias certificabit et cōfirmabit. Qui nos semp dirigat ⁊ conseruet in operibus mādatoꝝ suoꝝ. Qui cū deo p̄ē ⁊ē.

¶ Finit opusculū ō materia idulgētiaꝝ

Versiculi super materia indulgentiarum.

Arbitrio pape p̄ris si clauibus vti
Possit: cur sinit vt pena p̄os cruciet?
Cur nō euacuat loca purgādis animabꝫ
Tradita: sed seruus esse fidelis amat
Deserit ergo fidē male dispensās: neq̄ prudens
Claui bo vsus inest: dans capiensq̄ tremant.
Profectus certe est magnus bene clauibus vti
Quādo sit boc semper vncio sola docet
Ebarus in ecclesia thesaurus ⁊ vtilis assit
Quem dat larga manus: prodiga crimē bz
Ciuibus angelicis neq̄ bic mādare viatoꝝ
Cōmendare potest oratio vt ecclesia
Impie peniteas: tunc indulgentia fiet
Infinita tibi pena breuis superest.
Pena tamen grauis est cautꝰ relcuare studebis
Diuitijs sparsis muneribusq̄ pijs
Dans aliquod munus vis indulgentia prosit
Proderit: ⁊ nulla dona deo pereunt.
Paucula sunt dona: sunt de rebo perituris
Accipies celis premia perpetua.

¶ Glosula. Ebarus in ecclesia. Notatur bic tri plex cōditio cōcurrere debēs in largitione idul gentiaꝝ. Nō prodiga: q̄ nō veniat in cōceptuꝫ

q̄ sint ad publicū profectū: q̄ nō sonēt turpē q̄/stum. Unde q̄ ad scōam causaz: paup ex eadem charitate dat denariū sicut duces dat talentū: li/cet meritū cēntual' premiū sit equale in amboꝫ: nō tamē oportet hoc de premio accidētali remis/sionis pene debite petō. Et in hoc pōt esse cōdi/tio diuitis melioꝛ: iuxta illud. Redēptio aīe vi/ri ꝓprie diuitie. Fundat etiā positio q̄ actus exte/riores possunt addere sup meritū interius t cēn/tiale meritū accidētale multis modis t causis hic omissis: videl modꝰ loquēdi in forma abso/lutionis cautus esse licet nō multū darius: dum addit in fine: quātū claues eccl'ie se extendūt. Et hoc ideo forte dꝛ ꝓpter tres causas nō dictas.

Esponsa eiusdez cā

r cellarij parrhisien: ad questiones q̄t/tuoꝛ sibi per quēdā familiarez motas.

¶ Quaꝛ prima ē ista. An male loqui de aliq̄s in coꝛ absentia sit semp peccatū: Quam determi/nat per tres cōclusiones.

Secunda questio.

Si quis fecte cōfiteat: an iterū teneat de oībꝰ confiteri: Hanc determinat per distinctionē de quadruplici fictione.

Tertia questio.

Si habeat suspi/tio de illo q̄ cōfite/tur: t nō sufficiēter discusserit cōsciaz suā: an tal' possit absolui nulla inq̄sitiōe sibi facta de pecca/tis vñ suspicao habet. Quā soluit silr ꝑ distinctōz

Quarta questio.

De altaribꝰ fra/ctis de angulis sacerdotū nō bñdictis: t de casul' refractis: t sic de similibꝰ. Utꝛ sit petiñ cū talibꝰ t in talibꝰ mis/sam celebrare: Ad quā rñdet per auctates.

Prima questio

E Uerū an male loq̄ de aliq̄s in coꝛum q absentia sit semp petiñ: Uidet q̄ sic q̄ nullus vellet q̄ hoc de se au: sibi fie/ret: ergo nec debꝫ hoc facere de aliq̄s aut contra alios: ꝓsequētia tenet ꝑ illā generalē regulā di/uini iuris t humani. Q̄ tibi nō vis fieri alteri nō feceris. Sed in oppositū arguit: q: si sic: tunc fere totus mūdus esset in periculo dānatiōis ꝑ/petuē: etiā nūti religiosoꝛ. Haz coiter cū boies cōuenīt declinat facilime ad loquēdū de ab/sentibꝰ: t vtinā tā cito de coꝛ bonis sicut ꝓbdo/loꝛ de coꝛ malꝫ. Nōnunq̄s tamē aliq̄ loquūtur ō mala vita politiā regētiū t alioꝛ secularium (vt aiunt) intētione nō mala. ¶ Ꝓ respōsione itaq̄ sciendū q̄ actio moralis libera accipit vel vitu/periū vel laudē t petiñ ex suis circūstātijs: t spe/cialiter ex circūstantia finis. Inquirēdū est igit ad quē finē diat maliz de absentibꝰ: t occurrūt sex fines generales. Quādoq̄ hoc fit ad instru/ctionē ꝓsentiū t id audientiū vt caueāt sibi a hoc face/re. Quādoq̄ fit ad ꝓsentiū cautelā: ne sez ex ig/noratia decipiant ꝑ malā alioꝛ socictatē q̄s pre/sumūt bonos. Quādoq̄ etiā fit ad vulturatē ab/sentiū: vt vicz ꝓsentes eis referāt ꝓ ipsoꝛ correc/tione t emēdatiōe. Quādoq̄ fit ex quadaz cō/passione amicabili: vt sez scipm t audiētes refe/rens ꝓuocet ad oraōnū instātias ꝓ alioꝛ pecca/tis t coꝛ cōuersiōe. Quādoq̄ etiā fit ex sola cu/riositate t assueta loquacitate t quadā libidine loquēdi de aliq̄s. Q̄nq̄ autē fit ex odio vel inui/dia: ac ꝓ diminūtōe fame aliene t exani idigtōe.

Sit ergo prima cōclusio

¶ Primis quattuoꝛ modis pōt ee nō solū licitus immo t meritoꝛiū referre mala absentiū: dūmo/do tū nō intēdebat principalr aliꝗs finis q̄ aliq̄s ꝓnotatoꝛ quattuoꝛ. Et si nō misceat alia inten/tio fermētata t sibiꝑsi mentiēs: atq̄ dū bñ pro/uideat ne sint falsa que dicunt: aut i malo vitra q̄s in se sunt ꝑ referentē ampliata: aut forsan sini/stre interꝑtata: ac etiā q̄ nō plus noceat talis lo/cutio absentibꝰ t coꝛ fame: q̄s ꝓsit ꝓsentibꝰ t eo/rū edificationi. Quoniā ꝑ paruo bono cōsequē/do nō est magnū malū cōmittēdū.

Subiungamus etiam

secundam conclusionē.

Secunda conclusio

¶ Male loqui etiā de absentibꝰ ad solū satisfaci/endū ꝓprie loquacitati t libidine loquēdi de ali/is: qui est quint⁹ modus seu finis inter ꝓdictos: etiā si sit ꝑ sola deductiōe tēporis t quasi ꝑ sola/tio: vt sic tēpus sine tedio trāseat: vir aut nūq̄s ex/cusatur a petō: t sepius trāsit in mortale peccatū. Tale eñ ꝓbū nō solū ociosuz (de quo iuxta ter/ribilē veritatis cōminationē sum⁹ reddituri ra/tionē) sed t coiter est perniciosuz t multipliꝛ no/ciuū. Hā habem⁹ ex tali verbo occasionē t ratō/nem magne dānificationis aliorū in sua fama. Etiā per hoc cadūt sepissime tā loquētes q̄s au/dientes: vel in indignationē cōtra eos de quibꝰ fuit oblocutio: vel in falsaz testificationē ꝓximi tā cordis q̄s oris: dū vicz cogitatio interioꝛ per/sans coꝛā se posita aliena mala: t sua ꝓpria q̄nq̄s similia aut maioꝛa: palpās timet t unflat dicen/do. Gratias tibi ago dñe deus q̄ nō sum ego ta/lis qualis iste de quo tāta mala referunt. Et sic miser cadit in foueā quā fecit: t cū illo euangeli/co pharisco falsc iusto: fit peioꝛ quez ipse iudicat si nō deterioꝛ: ei tamē ꝓpter suā superbiā similis quia etiā petōꝛ vt alⁱ⁹: etsi alio mō. Et hoc phā/risaicū vicū tā in loquēdo q̄s in audiēdo conci/pitur facillime: t fit saltē affectu: etiā si ratio vi/

deatur indicare aliter: t id ozē manifestare minime attemptet.

Si quis autem queret

signuz quomō sciet quādo ex bono fine loquat aut malo de malis p̄xīmi? Respōdet q̄ dū loquit alīqs ad bonū ist⁹ cui⁹ mala cōmemorat: vtputa vt in se t audiētibo p̄uocet mentē ad ozādum p talis emēdatiōem: necessariuz ē vt sentiat tūc in se quandā ad eundē de quo fit sermo cōpassionē piā dulcēq̄ misericordē t charitatiuz affectū. Et etiā requirit vt nō nimis longū teneat sermonē de tā mala materia t despicabili. Sicut p̄ia mater nō delectat in narrādo longe mala filij sui: nec etiā dicit illa nisi ex necessitate: vt puta ipi medico aut illis qui ei⁹ saluti poterunt pdesse: t malū adiacēs auertere. Sic itaq̄ narrādo suspirat alte: tristat: dolet t abbreuiat sermonē quantū p̄ualet t quātuz videt sufficere ad ostēsionē infirmitatis q̄ sibi tāte tristiciae causa exist̄it. ¶ Sed dū quis loq̄tur malū ō alijs ex loq̄citate sunt signa opposita: quoniā tūc sentit indignationē animi cōtra eos de q̄z malis loq̄tur: t cuz quadā amaritudine fellis corrodit et mordet ipōs absentes: t ꝓbis suis venenatis linguaq̄ sua sicut gladi⁹ acut⁹ acuata: lacerat sine misericordia sine aliq̄ cōpassione: nec ponit finē verbis suis: q̄ satiari nequit ei⁹ vozax inuidia: q̄n licet crudas oēs carnes t totū sanguinē eius quē deuozat quātū in eo absumpserit. Et q̄uis ꝓscientia sua sibi dicat q̄ talia agēdo neminē edificet: imo t nōnunq̄ audiētes scādalizet: nō tamē adhuc cessat quin quātū tēpus patit venenū suū totaliter effundat. ¶ Itē signū est nō fallax: cū sic loquēdo malū de absentibo eos corrigere minime curat. Hoc aūt fari ex eo pōt: q̄ p̄sentibo nō cōmittit vt absentibo charitatiue ea q̄ ipse inuidie refert denūciet: imo psepe post⁹ ad ozē reuertit: timet ne id faciat: t si facū fozet: nō equo animo sustineret: nō q̄ doleat de alteri⁹ iniuria t sua ꝓpria culpa: sed magis de sua vilificatione t detractatiōis nota: nollet eī detractoz reputari: q̄q̄ esse nō vitet. ¶ Itē signū efficax videtur. vt loquēs malū de alijs interroget coz suum cozā cordiū ispectore ō: cui mētiri nō pōt: q̄uis possz mētiri iniquitas sibi ipsi: t querat an vellet q̄ ali⁹ sic loquerēt de se cozā alijs ea intentione ea forma: t sic de alijs circūstātijs qualiter ipse loquit de alijs. Et ni fallo: vt frequēter rēdebit sibi coz suū: si mēdaciter veritatē tamē simpliciter primere noluerit: se hoc nequaq̄ velle. Signuz ergo mali est. Hoc clauo retundit nōnullos excusatio falsa t frwola: qui cū locuti fuerint ad libitū suū de ꝓximoz suoz malis: audent si sup ꝟobiurgēt dicere: etiā quādoq̄ cōstāter: licz mendaciter se hoc fecisse nō mala intētiōe neq̄ animo cuiq̄ nocēdi: t nullo mō ex inuidia. Et si rursuz interrogant. An ergo ex singulari id egerint dilectione t amicicia t ad magnū ꝓfectū aut commodū absentiū: t an sil'ia dilectiōis t amicicie signa velint erga se cōsimiliter fieri: laqueis ppl̄e pitatis ita capti t irretiti sunt: vt vel manifestuz cōtra suā cōsciam ꝓferre mēdaciū vl' verbū iniquū t dolosuz inuiste dixisse cōtra ꝓximū fateri cogant: quoz vtrūq̄ malū est. ¶ Malū igit̄ et valde malū multūq̄ periculosuz ē hoi esse ꝓnptū ad loquēdū malū de absentibo. Etiā ceteris malis q̄ inde sequūt circūscriptus: mens tā loq̄tionis q̄ audiētiū impedit a meliozibo t salutaribo postmodū ex ꝟ etiā iuncta. Cū em̄ post fuerit ozādū t deo seruiēdū: ad mentē redeūt placeat vel displiceat: cū quadā quasi violētia que ꝓpe incaute ꝓmisit vl' admisit cū mala cōplacētia. Quāto cōsulti⁹ est ita loqui de bonis aut de peccatis t malis ꝓximis: q̄z ita rodere dente canino alios. Uix deniq̄ seruat mēsura quin misceatur mēdaciū t malū augmētat: t ad partē semp tra baturdeteriozē: t pene in nullo erraret aut alleuiet: vt sic fiat supra modū peccās petīn q̄si vnū aut simplex peccatū nō sufficiat in pernicie ipi⁹ obloquentis.

Conclusio tertia

¶ Loqui malū de alio ad finē sertuz. s. directe ex odio t inuidia semp ē petīn. Et quādo notabil'r ledit per ꝟ aliena fama: t dū loquēs ꝟ aduertit in sua cōscia aut aduertere posset: est grauis⁹ peccatū sepissime q̄z furtū: aut q̄z fozet eius carnuz in die veneris vel ieiunij ecclie magni cuiuscunq̄. ¶ Salubze itaq̄ cōsiliū est ad vitādū tā grāde periculū anie vt bō discat t assuescat ita honeste loqui de absentibo sicut loquēdū cēt si ipsi ꝓsentes essent: t ꝓsonaliter de se sermonē platuz audirent. ¶ Itēq̄ vt bō semp timozē dei habeat ꝓ oculis cordis cordio q̄ vtiq̄ vbiq̄ est pñs: t in cui⁹ cōspectu loquit q̄cūq̄ loquit. Nō solū aūtē ꝟ: sz et coz intuet: t reddet tpe suo vnicuiq̄ iusta opa sua. Ozet ergo necesse ē quilibz vt ponat dñs custodiā oz suo. ¶ Sz t audiētes caueāt sibi ne sint pruriētes auribo vt delectet eos audire aliena mala: q̄ iuxta. b. Piero. sniam veritiuā Eque reus ē qui detrabētē libēter audit sic is q̄ detrahit: imo nōnūq̄ ampliozi reatu ostringit ꝓpter p̄stitā alteri occasionē. Si em̄ ipe nō libenter audisset fozsitan alter tacuisset. ¶ Et vt amplius ꝓmeditem⁹ tā periculosuz lingue vitiū: advertēdū q̄ coiter ꝟm docto. cōpat nō solū furtū sz t homicidio: imo t ꝓpriā hac rōne: q̄ i homicidio occidit corp⁹ vnū. In detractiōis vo vicio occidūt aie plures q̄ ania detrahēs: anie detractoz libēter audiētiū: t q̄q̄ etiā ania ei⁹ cui detrahit. ¶ Itē nōnūq̄ facilius sanat̄ ꝓ homici-

dio corporali ꝛ furto ꝯꝫ hmõi homicidior furto
spūali. i. detractiõe. Rõ: qꝛ in illis quãtus dã
ni estiman põt: ꝛ sic cognidẽs emẽda subsecꝫ. In
illis aũt neqt cũ nõ satis ꝓstare possit i qt hoim
cordilo mediate ꝛ imediate detrabẽs bonã opi
nionẽ ꝛ famã ei⁹ cui detraxit: occiderit: atq; fur
tiue bonũ fame (qõ inter oĩa alia corporalia: et
hui⁹ vite bona multũ ẽ pciosuz) subtraxerit: vn
de ꝛ difficulter satisfacere ipi leso põt. Cũ tamẽ
iuxta b. Aug. petñ nõ dimittit: nisi ablatũ resti
tuat. Quõ aũt restituet cũ ignoret ẽtum debz?
¶ Itẽ inter cetera petã illud qdãmõ ẽ in huma
nius ꝛ bestialiꝰ: qꝛ lupinũ. Dicit nãq; q nisꝰ ni
sum nõ comedat: nec canis canẽ: nec bestia aliq
bestiã sue specieiuz bñ alteriꝰ. Sola lupa excep
ta: q̃ (vt aiũt) cũ fame ꝓmit lupũ comedere nõ
veret. Sic ꝛ detractor bõ boiez sue nature con
sortẽ tanq; lupa rapacissima dẽnto detractiõis
rodere: comedere ꝛ occidere nõ erubescit. In ꝟ
a lupa differẽs q illa comedit carnes recẽtes: ip
se aũt qnq; carnes fetẽtes ꝛ iã putrefactas: qua
do vicz nõ tñ viuis sz ꝛ vndũ iã mortuis dẽtes
mordaces detractorie iã infigit. ¶ O abominan
dũ malũ ꝛ valde odiẽdũ. Bñ ergo sapies vocat
detractores deo odibiles. Cũ tñ scriptũ sit ó do
nihil odisti eoꝝ q̃ fecisti. In signũ magne dete
stationis (haud dubiũ) pcti detractõis dicit de
us odire detractores: q nihil odire solet eoꝝ q̃
fecit. Aut restat dicere q detractores nõ sũt sua
factura: nõ quidẽ ẽu essentiã: sz ꝓter singularẽ
eoꝝ maliciã. ¶ Cũ ꝛ hac de causa btũs Aug⁹.
vir scia ꝛ vita vnq; ꝑclarissim⁹: ad rãtũ detecta
bal ꝟ vicũ: vt circa mẽsaz vbi coĩter de facili lin
gue petñ (iuxta beati Gregoꝛij de diuite epulo
ne sniam) se inmiscet: hec metra (put in ei⁹ lega
da reperiꝫ) scripta haberet. Quisq; amat dictis
absentũ rodere vitã. Hãc mẽsaz indignã nouc
rit esse sibi. Et vt facto ꝓbaret qõd scripto sta
uerat. Cũ quidã epi (put ibidẽ legit) ad ei⁹ mẽ
sam cepissent incaute latare linguã in detractio
nẽ absentiuz: aiebat. Hui cessarẽt ipse illa metra
delere vellet: ꝛ de mẽsa recedere. ¶ Dinc etiã est
q religionũ fundatores ꝓsiderãtes multiplex l
lingue vicio pẽdere aie periculũ: sanxerũt proui
dissime ꝓ summo remedio: inge ꝓ loco ꝛ tpe su
is sequacibꝰ silentiũ: certas penas i robur sancti
onũ suaꝝ cõtra trãsgressores adiciẽtes. Et cla
rũ ẽ experiẽtia docẽte: q vbi cẽsura hec silẽtij ser
uat arti⁹: ibi religio viget laudabili⁹ ꝛ pfectius.
¶ Porro ẽꝫ cũstodia oris anq; sit necessaria ꝓ
pter canẽda mala ꝑacta: spẽaliter tñ hec opoꝛtu
na ẽ religiosis ꝛ sacerdotibꝰ tpi: q̃ oꝛa non dia
bolicis ioculatiõibꝰ: sz diuis die noctuq; laudi
bus repleta esse debẽt: maxime etiã ꝓter illa tre
mẽda sacrosancta corporis ꝛ sanguis tpi myste
ria: que ipi oꝛa quotidie quasi tãgere habent.

¶ Demũ male loqui volens de alio: debz primo D
cõsiderare scipm fragilitatẽ suã ꝛ ꝓprios defect⁹
ꝛ quomõ indiget eiã misceoia dei ipse ne cadat:
sicut ille cecidit de q̃ loqui intẽdit: imo iã simili
ꝛ forte plus grauiter cecidisset nisi diuina gratia
se pseruasset. Nemo quippe sanct⁹ aut innocẽs
viribꝰ suis. ¶ Penset q̃z si ipe esset in statu aliorũ
vt alij faciũt facerent: ꝛ quãdoq; pei⁹. Occasione
peccãdi nãq; que valde mltiplex ẽ data: difficile
est nõ peccare: imo singulare dei donũ tũc petñ
posse vitare. Hã si homo qui nõ nisi se ꝛ linguã
suã regere habz: ita sepi⁹ deficit occasione se of
ferẽte vt cadat tã facile in peccatũ detractionis
ꝛ cetera mala: nec põt esse dño suppli⁹: q̃d rogo
hic estimare pie debebit de ceteris qui nõ solũ se
sz ꝛ alios mltos diuersoꝝ ꝛ mirabiliũ moꝝ bñ
regere? Nõne si q̃ viscera pietatiꝫ ꝛ fraterne cha
ritatis in eo fuerint ꝓ his talibꝰ: si nõ oĩa pũctua
liter ad rectũ dirigũt magis deuote orabit q̃z de
tractore lacerabit. Regratiabit itaq; deo: q̃a se
in tuto locauit: ꝛ cõpatiet fratribꝰ (qꝛ oẽs vnum
habem⁹ patrẽ in celis) tã varijs ꝛ multis pericu
lis eiã nõ tñ ꝓ sez ꝓ coi salute expositis. ¶ De
niq; timeat nihilominꝰ sibi vsurpare diuinũ iu
diciũ: cui nõ veret iudicare alienũ seruũ q̃ domi
no suo stat aut cadit. Stabit aũt potꝰ: qm̃ potẽs ẽ
dño stabilire eũ: hoc em̃ pie debet ꝑsumi magis
q̃z cõdẽnari. ¶ Talia mnumera sunt in sacꝝ
scripturis. Et ex dictamine eiã plura sunt fixa in
nis tã diuini q̃z humanis: quibꝰ bõ se iuuare ꝓ
tã pestifeꝝ vicũ lingue poterit: pariter ꝛ muni
re: que ꝛ diligẽter debz aduertere ꝛ in effectũ de
ducere: ne forte alꝫ frustra sit quicq̃d boni agit.
¶ Aduertat etiã q licet totũ pene humanũ ge
nus pctõ lingue coĩter periclitet: pauci tñ sunt q̃
debite inde ꝓficiant: ꝓficiant ꝛ satisfaciant: imo
reperiunt nõnulli adeo mẽtis oc̃o ceci q̃ detra
ctiones: adulationes: calũnias ꝛ ceteras manife
stas oris dãnãdas neqtias: nõ reputãt apud se
ꝑ peccatis: q̃ si forẽt de laicoꝝ numero literas igno
rãtiũ viderẽt vtiq; excusandi: nũc aũt excusatio
nẽ nullã habẽt de pctõ: qꝛ ꝓdoloꝝ ꝛ litterati et
clerici: ꝛ quãdoq; habitu religiosi sunt. ¶ Time
re q̃z deberẽt merito boies: ne si abutant lingue
sue bñficio ad deũ laudãdũ ꝛ ꝓximã salutẽ operã
dũ sibi cõcesso: in extrema sua necessitate: vicz in
horrende mortis hora vsus debit⁹ tam nobilis
doni iusto dei iudicio eis subtrahat cũ eo ꝓmpti
ime indigebunt ad cõfitendũ petã suã: ꝛ ad ex
ponẽdũ necessitates suas: ꝛ ad cõmendãdũ ani
mas suas deo ꝛ sanctis suis ꝛ eoꝝ amicis ꝛc.
¶ Longius q̃z intẽdebamus ꝛ forsan dunus ꝟ
debueramus de vicio lingue disseruim⁹. Sed
nemini displiceat: nullus sniuꝛe dijudicet: ꝑ cõ
mune bonum factũ est: coram deo loquimur: nulli
in contemptũ.

Secunda questio.

Utrū si q̄s ficte ꝓfiteat: an teneatur ꝺ
q oībꝫ cōfiteri: ¶ Rñsio. hic ꝑsuppo-
nēda est vna distinctio magistrāl ꝺ fictione: quia quedā fictio ē perniciosa mentiēs. Quedā dolosa dimidiās. Quedā patēter inficiens. Quedā insufficiēter discutiēs. ¶ Fictio triplex ꝓr impedit ne ꝓfessio vel ꝓtensa absolutō valeat ipsi sic fingēti ḋn opteat vel necessarium sit iterū ꝺ oībꝫ sacramētaliter ꝓfiteri. Quarta ꝓꝫ fictio pōt inuenirī: licet nō bona: nō tñ sicut ꝓres eq̄liter malas: vbi licet absolutio nō ꝓferat gratiā nec pctā ꝺleat: ꝓfert tñ cessante fictione nec oportebit ꝺ sic cōfessis iterū cōfiteri. ¶ Cōueniunt in ℏ satis doctores: q: coīter doctores dicunt q vnū pctm̄ mortale nō ꝺlet sine alio: alīs n ḋq̄ seq̄ret q ḡra staret sīl cū pcō mortali. Dē tēs aūt in ꝓfessiōe pniciose peccat mortalr. Secus aūt ē de mēdacio qō et genere suo alīs esset solū veniale: vt vicz miscēdo quandā leuē circūstāniā falsaz vel excusationē frīuolā. ¶ Fictio autē sc̄da. s. dolose dimidiās dicit que tacet solum ad celādū suū pctm̄ vni certo sacerdoti: attamen ꝓponit ℏ certo alteri ꝓfiteatr: ℏ facit in fraudem integritatis ipius cōfessiōis: vicz ne vilis reputet si ℏ pctm̄ tali detegeret cui iā forsan alia plura deterit grauia: reseruās ℏ cuidā alteri q̄ pora nescit: vt fallacit reperiat apud hūanū iudicium pctōr paruꝰ q̄ coram deo ē pctōr magnꝰ. ¶ Si autem hec dimidiatio fiat absq; dolo: vtputa iusta rōne: cū vicz ꝓfitēs hz alīq̄s casus ꝓpter q̄s excō municatꝰ ē: vel q̄ alīs supiori sunt reseruati: r ille supior verisīlr nō audire vult alia nisi ea sola q̄ sue auctati reseruata sunt spēalr: vel etiā dū confitēs q̄tū in eo ē paratꝰ essz oīa ꝓfiteri vni sacerdoti: r idē etiā paratꝰ ē oīa audire: sz nō cadē hora. Aut etiā dū ꝓfitēs hz aliq̄d pctm̄ de q̄ ꝓesumit ꝓbabilr: q̄ si tali sacerdoti ꝓfiteret tale peccatū ipe forsitan inde scandalizaret. s. sacerdos: vel in fide vl in moribꝫ: vl idō q: forsan tāgit pſonā sacerdotī, put casus poterit occurrere possibilis: r ꝓfitēs ꝓtūc nō hz aliū ad manū cui cōfiteat integralr: aut si haberet nō tñ bñ auderet ꝓpter suspitiones sinistras cauēdas aliū ꝑ tali vice accedere. Hmōi fictio dimidiās q: nō fit dolose. imo nōnūq̄s religiose r prudēti discretiōe: nō reprobat a doctoribꝫ coīter. Licet em̄ ꝓfessor vices gerat dei i audiēdo ꝓfessiones nō tñ ob ℏ ē de⁹ vel angel⁹ sz hō: vñ nimiꝫ vt hō pōt scādalizari. ¶ Fictio tertia q̄ ē patēter inficiēs fit dū cōfitēs retinet adhuc ꝓpositū actualr itēꝫ peccādi: nec hz ꝓpositū iuxta ꝓfessoris volūtatē iuste ablata restituēdi r satisfaciēdi alijs ꝓut foret satisfaciēdū. Et hec fictio relabit r coincidit in duo mēbra fictiōis pora. Rō: q: vel hic ē ediatio peccati mortalis. s. si nō ꝓfitet hoc ꝓpositū peccādi: vel ē pernicioſuz mēdaciū. s. si dicit se penitere et dolere peccasse cū manifeste oppositū ostēdant signa sua exquo nō vult satisfacere iuxta sacerdotis iudiciū. Et sic fictio hmōi quasi cadē ē cū ꝑma vel sc̄da. ¶ Fictio quarta q̄ est insufficiēter discutiēs pōt cōtingere multiplicit. Primo ignorādo. s. factū: q: nō fuit sufficiēter recogitatū. Secūdo ignorādo si factū sit pctm̄ saltē mortale. Tertio ignorādo: ꝑsuppositō ꝓmo q̄ sit pctm̄ mortale si sit taliter r ex ꝑsse ꝓfitēdū. Quarto ignorādo si displicētia peccati sit ꝓncipaliter i cōfitēte non rōne culpe: sed rōne pudoris r pene. Quinto ignorādo si motus in detestatiōne peccati sit satis intēsus vl nō. Sexto ignorando: si ponat obex absolutiōi per ꝓpositū nō abstinēdi a pctō. ¶ His ꝑmissis itaq; ꝑsuppositis dicēduz est ad questionē q̄ ꝓfessio nō ē ꝓpter aliquā istarū sex fictionū: quartā fictionē q̄ insufficiens discutit respiciētiū iterāda. Nec etiā est iterāda ꝓpter fictionē sc̄dam ꝑ ea parte cū addit. Si nō dimidiat dolose. Sed sub respectiu dimidiat ibidez superi⁹ ex ꝑssis. Alīs ꝓꝫ r ꝓpter ꝑmā r ꝓpter sc̄daz r ꝓpter tertiā fictionē ē de necessitate salutis: vt de oībꝫ itēꝫ sacramētaliter confiteat ipe sic ficte cōfessus. Qz aūt nō sit iterāda cōfessio ꝓpter secundā fictionē ꝑ ea parte vbi nō dolose dimidiat nec nō ꝓpter quartā fictionē cū suis ser speciebus. Rn⁹ rō est ista: q: ista cōfessio obtinet r habebit efficaciā vel in absolutiōe sacramētali virtute clauiū eccl̄ie: vel postmodū cessante fictiōe hmōi: sicut fit etiā quādoq; in baptismo. Et ita ꝓcordat satis s. Tho. cū ceteris doctoribꝫ. Finit.

Tertia questio.

Utrū si habeat suspitio de illo q̄ cōfi
q teat q̄ nō sufficiēter discusserit ꝓscias K
sua: an talis nihilominus debeat aut possit absolui nulla inquisitiōe facta vnde suspitio habeat: Rñdet sub distinctiōe. Aut em̄ cōfessor nō est curatꝰ: ita q̄ cure officio minime tenea tur illū audire. Si sic tūc pōt querere dilatiōes vt ambo interim melius deliberēt: vel ipm̄ simplr remittere ad aliū ꝓfessorē. ¶ Si aūt ꝓfessor ipse sit curatus r ꝑ cōsequēs debitor audiēdi hmōi ꝓfessionē: tūc adhuc ē distinguēdū ex q̄litatez ꝑsonaz. Nā si cōfitēs sit adultꝰ r discretus: pōt fieri vnū e duobꝫ. s. vel vt petat ab eo si velit moneri per inq̄sitiones de statu cōscie sue libēter et sine scādalo: r si tūc appareat ex respōsione sua q̄ nō: fiat sēm dicēdo vicz q̄ debet esse certꝰ de cofessionē suā vel absolutionē nil valere: si scienter aliqd̄ peccatū celauerit: nec ē intētio absolutionis nisi sub hac conditiōe tacita vel exꝑssa. s. Si tu cōfiteris r aliqd̄ pctm̄ tuū celaueris scienter ego nō absoluo te. Et tutius est vt hec conditio

teneat mẽte tacite ꝙ exprimat ore aperto in absolutionis forma. Si vo persona ꝓfitẽs sit simpler ⁊ humilis: ita ꝙ satis appareat velle libenter informari sine aliq̃ turbatione ⁊ recalcitratione tũc oĩno piũ ẽ salutare ⁊ meritoriũ vt ꝓfessor ipe talẽ instruat. Solũ vt ꝟ fiat pdetẽtim pruden ter ⁊ discrete nec dure sed blãde ⁊ dulciter. Nec aduertat etiã si scãdalũ aliq̃n fame ꝓprie etiã exterius inde videat oriri posse. Hõ enĩ possum⁹ imo nec debem⁹ oibo scãdalis vitãdis occurrere semp saltẽ actiuis: put exẽpla sufficiencia habemus in saluatore nostro: cuius ꝙfecta sẽ opera: nihilomin⁹ tamẽ pharisei nõnunq̃ in eis scandalizati sunt.

Quarta questio.

Queritur de altaribo fractis: de cingul' sacerdotũ nõ bñdictis: ⁊ de casulis rasuratis ⁊ sic ỏ similibo. Utr̃ sit pcãm ĩ ⁊ cũ talibo celebrare missaz: Rñsio Fm sniaz bti Ambro. ad Aug. ꝙ in oibo talibo q̃ sunt iuris pure positiui põt teneri ꝓsuetudo patrie seu pucie aut dioceſis in q̃ homo ꝙuersat quãdo ꝓfectus ĩ mediat⁹ ⁊ alij cũ quoz scitu ꝓbabilit talia fiunt tolerãt hmõi. Est enĩ cõsuetudo circa talia positiua interpres optima: etiã quicqd in ꝓstitutiõibus etiã redactis in decretalibo vel decretis: vel etiã synodalibo aut turisperitoz decisoibo ĩueniatur. Leges enĩ instituũtur cũ ꝓmulgant: ⁊ vigorẽ habẽt: dñ moribo vtẽtiũ approbant. Aliquin cõstitutiões ponuem⁹ cẽt nisi in laqueum ⁊ offensiões ⁊ scãdalũ nedũ inspiẽtiũ sz ⁊ sapiẽtiũ. Aduertẽdũ tñ ꝙ nõ facile est circa singularia semp decernere pro regula q̃si generali: q̃ cõsuetudo debeat dici sufficiẽter ꝓbata vel tolerata ꝑ superiores: ꝑsertim vbi nõ habet sufficiens scia seu cognitio q̃d etiã sit de iure pure positiuo. Facit ꝑ hac responsione totũ illud qõ dicũt doctores de obligatiõibo religiosoz ĩ suis votis ⁊ regulis: quẽadmodũ de ꝟ alibi tractatum est.

Sequũtur questiones

alie cũ respõsionibo earz ab eodẽ cãcellario datz.

A Ubitabat nup aliq̃s an delectatõ cordialis q̃rẽda sit in seruitio dei tã practico q̃ speculatiuo? Videt enĩ talẽ delectatio eẽ fornicatio seu libido q̃ dã spũalis: que nõ deũ ꝓpter se solũ querit zelo amicicie pure gratuite sz ꝓpter se. Exẽplũ de officiãtibo clericis alicui eccl'ie ꝓpter distributiões horarias seu q̃tidianas. Exẽplũ aliud de spõsa q̃ nõ diligeret spõsum ꝓpter aliud nisi ꝓpter delectationẽ osculorũ cũ sil'ibo. ¶ Sz videt ad oppositum: primo illud ps. Delectare in dño ⁊ dabit tibi petitiones cordis tui. ¶ Rursuz illud phi delectatio conseruat operãtẽ boniz ĩ opatõe. Et itez signũ acq̃siti habit⁹ ẽ delectatio ĩ opatiõe. Leuit. de⁹ reddẽs cãz ppho israelitico maledictionũ suaz dicit ꝙ non seruient deo in gaudio cordis sui leticia. Et alibi. Gaudiũ dñi fortitudo vra. Cui⁹ sniẽ cõfirmator fuit Anto. di. ꝙ vnica rõ cõuincẽdi inimicũ: est leticia spũalis: ⁊ hec ferk adeo in eo viguisse vt ab ignorãtibo cũ ꝓpe ĩ vultu cerneret. Rñsio nihil ẽ boni tuti in hac vita cũ nec ipa vel virtutũ (sicut ỏr in ps.) tuta sit victoria. Itaq̃ nihil ẽ q̃ nõ ꝓringat abuti. Et si nõ formal'r sz obiectaliter. Sũt hec ꝓba theologice nota. Profecto cõstat ꝙ delectatio in deo sincera ⁊ casta laudabil ẽ sicut allegatũ ẽ tãtũmõ ũgat humilitas ⁊ pietas sine insolẽtia. Sz addebat inq̃rens ꝙ nulla põt sensualẽ vel spũalẽ delectationẽ admittere: q̃ tristicias incõparabil'r maiores ĩcutat si nõ in delectatiõe diue recordatiõis se iugit exercerat: ⁊ ꝟ facẽs q̃rit in dño ꝙ meditationẽ delectari. Rñdet ꝙ ꝟ agẽdo de⁹ sepit vias isti⁹ spinis: ⁊ q̃si claustro ꝓcludit ne vagari libeat extra se. Et cõsonũ ẽ illõ de cãticis. Sicut liliũ inter spinas q̃ sũt ibi q̃si sepes ab extra ne dissipatoz ĩtrocat: ⁊ ab intra ne exeat vaga. i. vane acta. Itaq̃ melius ẽ sibi facere deũ delectationẽ forte min⁹ casta q̃ honestũ sit q̃ mũdi carnis ⁊ diaboli delectationibo inherere. ¶ Rursus inferebat ꝙ fastidio sibi sẽ oẽs mũdi circa prios occupatões q̃tũcũq̃ videãt pie vl' honeste: quẽadmodũ si spõsa nihil aliud q̃rat nisi ꝙ ipetret illõ ỏ cãticis initiũ Osculet me osculo oris sui. Querit itaq̃ solũ amare ⁊ amari. Sed mirãdũ ẽt nimis si nõ bas amoriz delicias corripet aliq̃n pr⁹ sponsi⁹ flagello nũc iteri⁹ nũc exteri⁹: exponẽdo vicz cã aliq̃n periculi: sic optet ꝙ nycticoraz q̃tũcũq̃ domicilũ ꝙ eũ pregat a ꝓtradictiõe aliaz auiũ custodiat aliq̃n veniat in aptũ ꝑ necessitate cibi vel pulloꝝ. Passer itaq̃ solitari⁹ i tecto cogit ad iferiora descẽdere: sic Dopses de mõtis caligine ad populũ rebellãtẽ. ¶ Quid igit finaliter ꝓcludẽdũ cẽt: nisi ꝙ sapiẽtia diuina⁹ inspirata q̃ est vnctio docẽs de oĩbo ⁊ gra dirigẽs more sessoris ⁊ eqtat⁹ dei: ⁊ q̃drige Aminadab. i. spõtanei ⁊ curr⁹ dei q̃ decẽ milibo multiplex ẽ sufficiẽter boniz in bo sperãtẽ ⁊ de salute sua sollicitũ edocebit. Et ã si talis sol⁹ ꝓcludat in cella aut si solitudinẽ desertoꝝ exẽplo marie egyptiace: ⁊ Pauli primi heremite marie magdalene cũ sil'ibo ceteris solitarius ĩhabitet. ¶ Finit ꝟ opusculũ de delectatiõe q̃rẽda ĩ diuino officio ad instãtiã fratris simonis basilarchi de salinis ptũc ꝓuincialis celestinoz Lugduni. ¶ Sequũtur alie questiones.

Queritur quãdo cõmitti

tur peccatũ mortale ĩ voto obedientie? Rñdet ꝙ maiores ꝓpientes aliq̃d subditis suis: non in

tēdūt ligare aīas coꝝ nec debent. Et iō siqs aliquid sibi iniunctū a maiore ex negligētia aut incuria nō sic adimpleret aut differret: nō ꝓpter ℔ peccaret mortaliter. Secꝰ si ℔ ageret ex ꝓpōsito. Dicāt aūt qs ꝓprie peccare ex ꝓpōsito: qñ facit aliquē actū: motꝰ ꝑncipaliter ex ℔ q iniūctū est sibi oppositū: ac si diceret. Quia ꝑcipit mihi ℔: ego in ꝓpōsitū ꝑcepti faciā illud: q̄si .ſ. velle ostēdere suā falsam libertatē: z hōc illā velamen malicie.

¶Itē q̄rit vtrū iunior ambulās in via aut equitans cū seniore: debeat sibi obtēperare in omnib⁹? Rūdet q simplr sine aliq̄ interrogatiōe: iunior debet obtēperare suo seniori in oīb⁹: nisi manifeste ꝑcipiat ꝺ ꝑcepta diuina. Supponit q iunior reputet merito seniorē memorē salutis sue: z sufficienter aduertat ad id qđ facit: z q habeat recordationē illoꝝ q̄ habent in ordine. Secꝰ vbi deesset aliqđ istorū: qz posset humili ⁊bo vl signo reducere ad memoriā vel aduertētiā senioris.

¶Querit rursus vtrū sit vtile fratri in cella sedenti: vacare lectiōi: q̄ oratiōni vel meditatiōi: aut ecōuerso? Idē rūdet q nō solū attendendū est ad illud qđ magis ꝓficit ꝑ ꝓsentia: q̄ etiā ad illud qđ disponit ad futuros ꝓfectꝰ. Et qz assuescere meditatiōi forti z vehemēti plꝰ ꝓficit in futurū ꝓpter habitū quē acq̄rit hō: vt postmodū facilit mediteť: imo etiā ꝓtēplet qñ voluerit etiā solus: etiā in officio: etiā sine libris: cōsulendū est q frater assuescat meditatiōi: vt nō semp oporteat eū habere libros ante oculos suos. Sed ipse cogitationes solide sint libri sui.

¶Itē querit vtr qs posset hōc certitudinē q deus remiserit ei pctā sua saltē q̄ ad culpā: z si non habz certitudinē quāto tpe oporteat ea deflere? Rūdet q nullus de hoc certus esset pōt nisi per reuelationē: qꝺ scriptū est: Nemo scit an amore an odio dign⁹ sit. Sed qñ qs cōfessus est ꝑ suo posse: z dolet de pctis suis: z ꝓponit deinceps nō peccare: iste credit cē in statu gratie: z de bonitate diuina pie ꝓfidere pōt q ei deꝰ remiserit peccata sua: saltē quo ad maluꝫ culpe. Et in tali statu existēs pōt accedere ad cōionē z missam celebrare. ¶De scōo rūdet q qs in religiōe existēs etq̄ ꝑ modulo suo z posse ꝓfessus ē pctā sua q̄ fecit quoꝝ recordabat: z cōtrit⁹ satisfecit ad voluntatē ecclie. i. maioris sui: q̄ spāliter ei⁹ curā habz z ꝓponit amplius nō peccare: tutꝰ est vt de cetero non reflectat oculos suos ad pctā sua singulariter ꝓsiderandā: z maxime carnis q̄ ei possent plꝰ obesse q̄ ꝑdesse: sed ꝓfitēs de misēria dei z bonitate: studeat ꝓficere de die in diē: ascēdēdo de virtute in virtutē: vt tādē possit videre deū deorum in syon. Cuīo ab electiōe cēptat: tūc ad eiꝰ memoriā reducere pōt generaliter peccata sua: nō discurrēdo ꝑ singula vt inde humiliet: z gratias referat creatori suo q̄ eripuit eū de tot ac tantis periculis: in qbꝫ aliq̄n extitit z permānisset: nisi eū bonitas dei (q̄ neminē vult pire) sublenasset z liberasset. Apud patrū narratiōes data est varia respōsio ab vno patre: modo vni modo alteri: sm q ꝑspexit q ille ex recordatiōe ꝑteritorū humiliaret z ferueret in amore: alter nō satꝭ purificatus: cēptaret z rediret ad carnē.

¶Querit si fratri alicui ꝑturbato aut occupato in diuersis: ꝑcepit aliqđ senior: z ex surreptione rūdent ei iunior. Sinite me: ego nihil facio pro vobis: verūtn statim cōpūgit dolēs z adimplet ꝑceptū senioris qꝺ paulo ante dura rūsiōe renuerat. Querit inquā an sic rūddēdo mortaliť peccet? Rūdet ꝑ vna vice aut duabꝫ aut tribꝫ non peccat mortaliť: sed si ex cōsuetudine habeat sic rūdere peccat mortaliť: qz debet resistere ꝺsuetudini male: sed etq̄ frequēter recidiuat sic: signuꝫ est q tali vicio est habituat⁹: z nō cadat ex surreptione. Rūdēt in sil̄i doctores theologi: q sicut ꝑma ebrietas nō est pctm̄ mortale: ita nec scōa: sil̄r nec tertia: nec cēteſima: nisi addat circūstantia in vna ebrietatū sequēnū: q̄ ꝓcurat eā in peccatū mortale: puta q nunc aduertit inebriās se periculū mortale qđ incidit ex ebrietate: tū deliberat q se inebriabit. Applicet ad ꝓpositū.

Vtrum quis nō habēs

specialē missam dicēdā: debeat celebrare ꝑ toto populo indistincte: aut ꝑ sibi cōiunctis specialiter? Q, si pro toto populo: ⁊bo plus ꝓficiat: aut sibi cōiunctis aut ceteris? Rūdet q debet sufficere charitati celebrātis z inq̄sitiōi q̄ bñ agat sine scrupulosa tali numia inquisitōe: quid plus ꝓsit hoc vel illud. Scit enim deus ponderare meritū suū z omnē actionē: habeat pro regula q vbi celebrans magis eleuat intentionē suam charitatiuā in deū z proximū: illic ceteris paribus plus proficit. Ac si diceret: Domine miserere omniū sicut scis z potes: z scis me z vis orare debere. Denīq nō pōt ꝓfigi regula generalꝫ q̄n aliq̄n plꝰ afficiat homo deū orat ꝑ vno: q̄nq̄ plꝰ pro omnibus orat pro pluribus. ¶Itē nulla est missa q̄ possit aut debeat celebrari q̄n oēs cōprehendat qs ecclesia cōprehendit. Q, si contraxerit valorē ad aliquos particulares: hoc debz facere nō preiudicādo huic ecclesie statuto. ¶Demū ceteris paribus salubrius est conari ad orationē generalem ad deū conuertendo se ad eū: q̄ in particularibus fantasijs circa boies occupari.

¶Item querit vtrū in memēto in missa sit tutꝰ facere memoriā spāle ꝑ pluribus: ꝓpter cogitationes que pñt oriri ex ꝓsonarū recordatione? Respondetur cōsulēdo ꝑ tutiorē: q melius esset antеq̄ quis accedat ad altare: q faceret sibi memēto speciale: hoc est q dicat in corde suo: q orare intendit pro tali z pro tali. Et tunc qñ erit in suq

memēto in missa: cū his q̄ cōtinent in memento missalis sufficit cordialit dicere: memēto dñe horum p q̄bꝫ teneor: t decreui orare: t horꝫ q̄ p me orāt. Nisi sit aliq̄s frat mortuꝰ p q̄ oporteat facere spēale memēto in spēali. Et ꝑ est tutū ꝓsilium etiā vbi nō fecisset hō p illo die aliq̄d recēter mortale p amicis: sed haberet sufficiēter i habitu: pīertim vbi celebrās est i publico: t vbi ꝓbabilit estimat q̄ p tale memēto dearticulatū non inflāmaret ad deuotionē spēalē: sz potiꝰ iq̄etaret t ad reliq̄ dicēda in missa mīꝰ redderet idoneꝰ

¶ Querit vtr de cogitatiōibꝫ vanis aut noxijs q̄ supueniūt in canone aut in memēto ibidē resistendū sit illis? Rūdet q̄ nō debet tūc se occupare q̄s circa illas: sz vltro ꝓcedere. Hoc est tutissimū t necessariū ꝓsiliū: etiā vbi cogitatiōes videntur esse de cōmodis rebꝫ t expediēdis: q̄ debet eis tūc dicere saltē facto: veniās importune nō habeo nūc horā aut locū rūdēdi vobis: expectate tps aliud dū vacabit. Porro q̄ ad cogitationes fedas: noxias t blasphemas: siue sit hō in missa siue alibi: ille potiꝰ vincunt cōtēnendo nec rūdēdo eis q̄s pugnādo. Scio quendā q̄ ad occursum taliū solitus est in animo subridere q̄ si subsannās: nec curās īmissiōes istas fedas p angelos malos: que inde protinus euanescūt.

¶ Utr licēret extrahere muscā vel araneā vl̄ aliud hmōi de sanguine cū cadeant paruo aut aliquo alio nō cōsecrato? Rūdeo q̄ sic: ꝑsertim vbi non posset aliq̄d tale extrahi cōmode cū digito ꝓsecrato: vel cū patena: aut aliquo tali.

¶ Utrū si caderet aut inueniret in sanguine musca aut festuca: aut pilus: aut filū: aut aliq̄d tale q̄d posset impedimētū aut nocumētū ꝑstare sumēti sanguinē deberet extrahi: t q̄d inde fieret? Rūdet q̄ posset extrahi: t lauaret bene: t lotio sumeret si nō cēt venenosa: t musca t festuca cōbureret: aut ipsa vel cinis eiꝰ ponerent in loco abdito: vt in altari vel piscina.

¶ Utrū graniter peccaret ille p cuiꝰ neglectū talia inuenirent in calice? Rūdeo q̄ tutū est facere ꝓsciētiā t ꝓfiteri: t est petīꝰ maiꝰ aut minꝰ fm q̄ negligēs debuit adhibere maiorē cautelā.

Vtrum quando ponitur

Q vinū t aqua in calicē si (vt sepe ꝓtingit) resiliat gutta vna vel amplius: t remanēat ab intus inter labiū calicis t fundū: debeat post cōsecrationē tales gutte dici cōsecrate? Respōdeo q̄ nō: ꝑsertim si sacerdos non intendit: nec intēdat cōmuniter ꝓsecrare nisi illud vinū q̄d est in fundo calicis. Potest tamē illa gutta sumi ante ablutionem sub intētiōe generali: si cōsecrata est vt cōsecrata: si nō: vt nō cōsecrata: t cautū est vt sacerdos sit sollicitus ab initio vigilare circa talia: et circa panē ne mice cadant ab hostia: t ne tales gutte remanēant: si autē sacerdos dum aduertit ante cōsecrationē tales guttas: intēdit eas cōsecrare: ipse sunt cōsecrate. Siliter si habeat in ꝑncipio intentionē cōsecrādi quicquid est cōsecrabile: tunc totū consecratū est.

¶ Utrū si quis omittat vel dubitat omisisse aliquid in ꝓsecratiōe: an debeat solū reincipere ad id q̄d omisit: vl̄ omisisse se credit: aut si ab initio debet reincipere: t quid de illis qui assuescūt reiterationē? Respōdet q̄ nō est leuiter reiteratio faciēda: t malū est cōsuescere: ꝑsertim in verbis sacramētalibꝫ nō debet iteratio fieri nisi ꝓpter certitudinaliter q̄ verba nō sunt dicta. Si autē dubitatio sit ꝓbabilis: tūc fiet reiteratio sub condītione implicita: sicut fit dum dubitat de aliquo si fuerit baptizat?: vt dicat sic in corde. Ego nō intēdo cōsecrare hāc hostiā: t tūc dicat ꝓba tē.

¶ Utrū si q̄s sine lumine dicat missam: aut si deficeret lumen in media parte misse. Et inanime a cōsecratiōe vsq̄ in finē: incurreret excōicatiō? Rūdet q̄ debet facere ꝓsciēnā tā sacerdos q̄s minister: nō tñ est sententia excōicatiōis sup ꝑ lata.

¶ Utr necesse est accēdere facē seu torcbiā in cōsecratione vel cōmunicatiōe populi? Respondet q̄ obseruet vsus loci t tēporis: t siliter in dādo pacē in missis que nō sunt mortuoꝝ. Nō puto tñ q̄ aliq̄s istoꝝ sit p̄ceptū obligās: nec omissio debet reputari peccatū mortale: nisi fieret sciēter ex cōtēptu: vel cum scādalo pusillorū.

¶ Utrū si hostia sit in modico maculata vel perforata: vel detruncata t nō rotūda vt mos est quid fiet? Respōdet q̄ talis nō debet assumi in ꝑncipio: ꝑsertim vbi necessitas non vrget: t pōt alia haberi. Sed si sit iam sumpta: t nō pōt alia peti cōsequēter sine scādalo: dimittat ipsa: t fiat cōsciētia postmodū de neglectu.

¶ Utrū si quis dicat missam: ita q̄ nullus ibi sit: nisi is q̄ iuuat eū teneat ad cōfiteor dicere: t vos fratres: vel misereatur vestri? Rūdet q̄ sic: q̄ ille vnus gerit vicē totius populi.

¶ Itē quātū spaciū requirit post perceptionē sacramēti ad digestionē eiꝰ: ita q̄ si ex infirmitate vel alīs bō euomuerit: tūc nō esset necesse colligere q̄d euomuit? Rūdet q̄ citiꝰ aut tardiꝰ fit digestio fm qualitatē cōplexionū. Sz est certa regula: q̄ si appareāt species in vomitu: ille debēt colligi t sumi: vel tanq̄ corpꝰ christi in vase mūdo seruari: alioq̄n si nullo modo appareāt spēs ponat vomitus in piscinā. vel cōburatur.

Quā potestatem habet

abbas dare i absolucōe subditos? Respōdeo q̄ bz potestatē ordinariā plenariā: nisi ꝑ quanto superior suus. s. papa vel episcopus inuenit limitasse cā p iura scripta vel aliter. Potest insup potestatē suā subdelegare.

¶Utrū abbas possit absoluere nouitios sicut p fessos? Respōdeo puto q sic.

¶Utrū illi q adhuc sunt in laico habitu aūq̄ habent habitū nouitiorū: vel anteq̄ habeāt ꝓpensum q recipiant p nouitijs possint absolui vt supra? Rñdeo: puto q sic si habeāt ꝓpositū temptādi ordinē ⁊ religionē sine fraude. Ista tamē que sūo ⁊ ꝓcedēs magis spectant ad iuristas: vel ad eos qui sciūt iura positua ⁊ ꝓsuetudines in religionibus approbatis.

¶Utrū abbas potest delegare suā potestatem ⁊ vsq; ad quē numerū descēdendo? Respōdeo q potest delegare quibuscūq; vult: potest etiā q̄bo delegat dare potestatē q eligant ⁊ nominēt tot ⁊ tales: quot ⁊ quales voluerint: ipse autoritate sua delegat eos: ⁊ hoc stat cum illa regula: q subdelegatus subdelegare non potest: verus est itaq; sua āntoritate.

¶Utrū vicarius abbatis in absolutēdo habeat similē ptātē sicē abbas? Rñdeo q sic si sibi cōmuletur: licet ipse directe subdelegare nō possit.

¶Utrū priores ⁊ maiores in illis religionibus q̄ nō habēt nisi vnū abbatē q toti religioni ꝓest: habeant potestatē sicut abbates. Et vtrū possit delegare ⁊ quibus? Rñdeo q priores habēt potestatē ordinariā sicut curati parochiales: sed illā potestatē habēt limitatā sēpe p suū abbatē vel ēpm vl papā: possunt tñ subdelegare in illis casibus qui eis autoritate ordinaria relinquunt.

¶Utrū sacerdotes seculares eo iure q sūt sacerdotes: pñt absolui ab alijs sacerdotibus secularibus: quibuscūq; scz de casibus cōibus? Respondetur q nō ꝑ iura scripta: sed cōsuetudo inualuit in oppositū sciētibus ꝓlatis ⁊ tolerātibus: ⁊ ita videtur cōsentire ⁊ dare licentiā. Sed de religiosis secus est: q; non possunt audire seculares sine licentia suorū maiorū.

¶Utrū sit celandū quicq̄d dr in cōfessiōe sub sigillo cōfessionis? Respōdet q peccata ⁊ eoz circūstātie: ⁊ ea per que posset haberi cognitio peccatorū: sunt de sigillo cōfessiōis ⁊ de necessitate celanda. Alia etiā sunt celāda tanq̄ secreta: si dicantur bona fide ⁊ intentiōe: nec tendūt ad subuersionem sed edificationē.

¶Utrū cōfitēs possit dare licentiā cōfessori suo reuelādi q̄cq̄d qō ab eo audierit i cōfessiōe: siue tangat ꝓfitentē aut aliū quempiā: siue etiā p pace aliquoz ad inuicē reformanda: aut pro ammonitiōe alicuius seu correctiōe aut bmōi? Respondet q ꝓprie loquēdo nō pōt dare licentiam q cōfessio reuelet. Sed potest dicere extra cōfessionē: ⁊ adhuc cautela magna seruāda est in tali reuelatiōe: ⁊ expeditius est q ipemet cōfitēs dicat qō dicendū est: ⁊ ꝑsertim si sit dicendū in publico. Rursus dum tangit peccatū alteri? secretū: cōfitēs nullo mō debet reuelare nisi ad bonum ipsius sicut vellet sibi fieri: ⁊ q dicat tali et tale: qō prodesse debeat: non obesse.

¶Utrū p periculo vel dāno tēporali vel magis spūali ꝓfitēs aut cōfessoris aut alteri? persone singularis aut pluriū vel vni? ⁊ totus cōmunitatis euitādo possit aliq̄d sub sigillo cōfessionis audiū reuelari: dato saltē q ꝓfessor diceret confitenti q talia nō reciperet sub sigillo cōfessiōis aut quid sup hoc sit faciendū? Respōdet q nullo modo etiā p saluādo vno regno licitū est confessionem reuelare: q; non sunt facienda mala vt.

Nec sufficit dicere post audītionē ꝓfessionis q ꝓfessor nō capit in ꝓfessiōe ex q̄ tā audiuit. Secus si a pncipio diceret sic: noli mihi cōfiteri: q; nō volo tenere secretū illud qō dixeris. Et tunc iam nō erit ꝓfessio sacramētalis: de cuius rōne est q sit secreta: nisi aliter ⁊ aliunde sciat.

Utrū si quis peccauerit

occulte sic q tale peccū tangat vel scādalizet cōmunitatē. siue peccm sit graue vel leue. Q

¶Utrū peccās teneat seipm publicare. Et ꝫ tangit religiosos? Respōdet q si peccm sit de se publicum: sicut hic supponit: licet ꝓsona sit occulta: tūc si p ꝓlatū interrogetur de dicēdo veritatē: ipse debet illā dicere tam de se q̄m de alijs in casu tali. Et in hoc nō pdit se: sed obedit legi deus: et suo superiori q cogūt se reuelare. Pōt tñ talis culpabilis ꝓlato suo interrogāti i publico cora alijs sic dicere: Dñe qō scio paratus sum vobis dicere ad partē. Si aūt factū erit occultū de se: ⁊ ꝓsona aliqua esset publice diffamata vel accusata ipsa similiter duz interrogat a superiore: et dicere veritatē. Si aūt factū est occultum: ⁊ ꝓsona nō sit diffamata: tūc talis ꝓsona interrogata per suum superiorē nō tenet se reuelare. Et pōt dicere: Domine nō debetis me sup talibus interrogare: et q̄ nō sum diffamat? vel accusatus vel denunciatus. Si aūt superior vrgeat eū per iuramentū ⁊ sub pena excōicatiōis: ipse nō tenet obedire nec penā timere. Sed si per tales euasiones ⁊ respōsiones ipa ꝓsona veniat in suspitionē superioris vel audientiū q ipsa aliquid sciat: hic est maior difficultas. Et plane si sit res cognita in cōfessione solū. Dicūt doctores q absq; scrupulo pōt dicere ⁊ iurare: Dñe ego nihil scio de illis. Et hoc sic intelligit q nihil scit tali modo vl sciētia: quali modo potest superior: ⁊ solū debz interrogare. Si autem posset similiter in alijs pure secretis ita respondere sine mendacio: ego nō audeo diffinire. Videret tamen alicui parratio: et par verū bi intellectus.

¶Utrū in casu ꝓdicto possit ꝓlatus ꝓcipere si q̄s sciuerit accuset eū: aut si tal teneat obedire? Respōdetur sicut ad priorē in omni casu. Et addo q superior in tali inquisitione pure secretoz q̄uis

peccat: ꝛ esset puniẽdus: quoniã excedit metas officij sui: ꝛ violat ẽstum in se est iurisdictionẽ dei qui sibi soli secreta reseruauit puniẽda.

¶Utrũ si quis maliciose accedat ad prelatũ suũ cõfitẽs peccatũ suũ de quo credit se nõ posse publice puniri: qz ei secrete cõfessus est. Si ꝓ ante confessionẽ peccati vel post venit ad noticiam ꝓlati tale peccatũ per confitentẽ vel per aliũ possit ꝓlatus ipm peccatũ reuelare: ꝛ publice punire peccantẽ: ꝛ ꝑcapue si publice accusef? Respondetur qꝫ sic: sed obseruet ꝓlatus ne scandalũ oriatur: ꝛ hoc faciẽꝫ ostẽdendo prius ꝙliter scit modo publico vel ante confessionẽ vel post peccatũ cõfessum: celãdo tamẽ qꝫ aliquid sciat in confessionẽ. Immo si per hoc innuat qꝫ ꝓlatus reuelet confessionẽ: ipse est grauissime puniẽdus.

¶Utrũ si maior solus aut vnus vel duo aliũ solũ sciãt peccatũ alicuius: an possint aut debeãt adducere tale peccatũ ad publicũ iudiciũ? Respõdetur: oportet esse ad minus duos testes: ꝛ qui sciant ex certa cognitiõe: non ex solo auditu: vel qꝫ ipse reus cõfessus sit publice: põt etiã in ꝟ casu per iuramẽta ꝛ aliter molestari ille qui est publice diffamatus de aliquo facto: vel vbi factus est publicũ: licet persona sit occulta: quatin? publice veritas cognoscatur.

¶Utrũ reuelator cõfessiõis remittẽdus sit ad superiorẽ: ꝛ ad quẽ: ꝛ si i oi casu: id est si semꝑ? Respondetur qꝫ hoc rutius est vt remittat ad terrorem: quoniã peccatũ est enormissimũ ꝛ pessimũ ꝛ reputarẽ minus malũ apostatare pluries a religione ꝓfessa: licet non sit talis pena in canonibus statuta: ꝛ vix possit dari pena sufficiẽs. Iura tñ instituũt qꝫ talis retrudat in artũ monasterium ꝛẽ. nõ qꝫ iura cogãt ꝓfiteri religionẽ: sz cogunt carcerẽ pati: vel talẽ penitẽtiã.

¶Utrũ si quis non publice: sed singulariter exprobrando tamẽ: ꝛ hoc extra cõfessionẽ: vel etiã in cõfessione peccatũ duxerit in cõfessione auditum: sit puniendus: ꝛ quõ? Respõdet qꝫ ex charitate: ꝛ in cõfessione potest sibi obiũcere peccatũ cõfessum: seruata discretiõe: sed sepe nõ expedit vbi cõfessus scandalizaret ꝛ male caperet: ꝛ forte retraheret a cõfessione alẽ faciẽda. Extra vo cõfessionẽ nunqz fiat exprobrãdo: nec etiã admonendo nisi forte in quodã generali: ꝛ hoc adhuc vix potest bene fieri. Propterea rutius est dimittere ꝛ semper ostẽdere qꝫ de peccatis cõfessis nihil sciat aut cogitet. Reperiat alia via mouendi ꝙz ista: ꝛ cogitet quilibet ꝺ sibi vellet fieri aut non fieri in hac parte.

Vtrum si confitens obliuiscatur penitẽtiã debeat iterũ confiteri?

Respõdetur qꝫ talis debet cõfiteri de penitẽtia obliuiscatur quia nũc penitẽtie sunt arbitrarie: videl? qꝫ non oportet cõfiteri peccata ꝑa: licet doctores antiqui diuerint oppositum.

¶Utrũ si quis non cõpleat penitẽtias sibi iniũctas ex negligẽtia ꝛ to: ꝑ ex vel ex mala volũtate: aut forte qz nimis graues sunt: sufficiat se iterum cõfiteri: ꝛ nõ iterũ facere primas penitẽtias? Respondet qꝫ cõfessor potest ꝑ sm suã discretionẽ relaxare: ꝑsertim in penitẽtijs datis ꝓ peccatis occultis: nõ ita de publicis: nec videtur recurrendũ esse de necessitate ad ꝓiorẽ confessorẽ aut superiorẽ: Et ꝑsertim quãdo tales penitẽtie date sunt nõ per superiorẽ sed per equalem: alioquin tnũ est recurrere ad superiorẽ vel equalẽ: ꝓ relaxatione vel cõmutatiõe: ꝛ hoc quo ad penitẽtias faciẽdas. Sed tã de omissis puto qꝫ cõfessor qui habet potestatẽ absoluẽdi: põt sm arbitriũ suũ dare nouã penitentiã: ꝛ non iniungere cõpletionẽ illius que omissa est.

¶Utrũ expediat sepe aut in omnib cõfiteri eadem peccata: sez aut ꝓpter plenioꝛẽ indulgentiã acquirendã que ex maiori cõfusiõe causari põt aut ꝓpter maiorẽ humilitatẽ? Respondet qꝫ hoc bene fieri potest ꝓpter aliquã causarũ ꝑdictarũ aut aliã simulẽ vel ꝓpter habendũ cõsiliũ. Et caueatur in tali narratiõe curiositas: ꝛ specialiter in peccatis carnis.

¶Utrũ si quis cõmiserit plura peccata filia eiusdem generis aut speciei: que tamẽ non inducũt ad aliud peccatũ graue: id est que non habẽt circũstantias graues.

¶Utꝫ sufficiat de quolibet genere aut specie generaliter cõfiteri: ꝛ nõ in speciali de omnibus? Respondet qꝫ sufficit: ꝑsertim si dicat numerus peccatorũ: dum scit: aut dum nescit: explicet talis qꝫ cõfessor possit satis cogitare multitudinẽ peccatorũ: vt dicẽdo per vnũ annũ vel per mẽsem incidi in tale peccatũ totiẽs quotiẽs rẽptabar ẽ. quia quo ad quodlibet speciale descendere non oportet: nec sepe expedit propter audientẽ ꝛ loquentem ꝛ tẽporis omissionẽ.

¶Utrũ si plures nõ simul: sed vn? post aliũ: aut duo nõ simul viderit quẽpiã peccare: possint eus ad publicũ iudicium adducere? Respondet qꝫ si duo simul viderint idẽ factũ eodẽ tẽpore ꝛ eodẽ loco põt testificari: vt in publicũ veniat. Secus si sint diuersa tẽpora ꝛ diuersi act? successiue: ꝛ vnus vidit post aliũ ꝛ nõ simul: qz tũc non suffi cit testimoniũ ad cõuincendũ.

¶Utrũ ꝓpter ꝑsentiã hereticiꝫ schismatici vel alterius excõicati debeat ꝺs cessare ab oratiõe vl' in missa sistere in ꝙlibet passu fuerit vl' in officio diuino? Rñdet: si talis assistẽs sit notorie excõicatus ꝛ denũciatus: ꝛ hoc cõstat illis de choro vel ecclesia: talis celebrans debet cessare: ꝛ significare palã causam sue cessationis: nisi excusef ꝑ timoꝛẽ cadentẽ in cõstãtẽ virũ. Si aũt excõicatus

sit occulta nec fuerit denūciatio facta: talis nō debet cessare a celebratione publica: pīsertim taz inchoata: qz nec debet aliū propalare.

Si quis petit probationem religiōis: & tūc inuenit strabo aut debilis aut insci?: aut in aliq̄ inhabil?: & ꝑ bñ tūc notat: q mittit tñ sic ꝑ annū: post ꝑ petit pfessionē: & nullū aliud hz impedimētū q̄ pri? vtz possit repelli: Rñdet q sic: etiā ḡnis: nō assignata alia rōne.

¶ Itē nouin? interrogat? an habeat aliqđ impedimētū p q̄ nō possit pfiteri: rñdet se nō habere & mentit: & sic consensit sue pfessioni: ymo de facto pfitet: inuenit tñ postea: qz impedimētū habeat: vtrū talis pfessio valeat aut nō? Rñdet q talis nonin? ligat? est intrare religionē istā vel aliam. Sed de quarto maior est difficultas: qa psupponit q nō cōsensit nisi sub cōditiōe q non esset ei nouitius nō haberet aliqđ tale impedimētū qđ ex post esse notat: & in statutis ordinis ponit. Et ita videtur q nō stante tali conditiōe cōsensus nō teneat. Sunt tñ argumēta ad oppositū de conditionibz appositis matrimonio que dimitto. Consulerē tñ q talis iā pfessus exteri? & diu toleratus nō expelleret nisi necessitas vrgeret: & ꝑ pter scandalū vitādū & charitatē nutriēdā.

¶ Si dispēsator aut procurator monasterij vl' ali? cui forte date sunt pecunie pro emēdo aliquid p cōmunitate aut pro quauis alia causa cōmunitat?: ipse emat pro se vel pro alio cultellū vel grafiū: aut filum: aut acū absq̄ licētia generali aut speciali: aut ꝑmissu ꝑsidentis: vtrum talis faciat contra votū paupertatis: & reputet ꝓprietarius: peccauerit: q̄ mortaliter tanq̄ transgress? voti. Et sil'r dico: si dederit vel accepit ab extraneis? Respondet per distinctionē: qz vel talis procurator estimat ꝓbabiliter & rōnabiliter q superior suus vellet bene si sciret q illa fierēt de quibz querit. Et in hoc casu non videt talis procurator ꝓprietarius vl' transgress? voti. Si aut credit aut credere debeat ꝓbabiliter & rōnabiliter q si superior talia sciret: ipse non approbaret: sed displiceret sibi: hoc displicentia graui: tunc talis est fur & transgress? voti.

¶ Utrū quis renuere debeat officiū qcūq̄ sibi iniunctū a maiore ꝓpter aliqđ impedimētū ipsi? officij? Respondet q reuelatis excusationibus suis maiori suo si idē persistat in sua voluntate: obtēperet sibi cōfidēdo de diuino adiutorio. Et hoc etiā habet ex regula: q si impossibilia iniūguntur alicui fratri &c. Presupposito tamē q nō habeat rational' existimatio de maiori: q ex imperitia vel malicia precipiat illud: & qđ illud qđ iubet sit de illis que pertinent ad regulā: & ad q se extēdit potestas maioris: alioq̄n nō debz obedire. Dicit aūt rōnalis existimatio: quādo rationes ꝓbabiliores habent ad sic credendū q̄ ad oppositū: dūmodo nō fabricet sibi tales rationes inordinata vel indisciplinata affectio. ¶ Querit quō intelligat ista auctoritas beati Thom̄. de aquino: q cōsensus delectationis peccati mortalis: est peccatū mortale? Respōdet q si ḡs tēptatus fuerit de aliquo pctō mortali: si delectat i eo delectatiōe morosa: & placeat sibi illa delectatio rōne deliberata: ita q nō vellet q tēptatio recederet: sed q delectato duret ampli?: posito q nō vellet actualiter cōmittere pctm̄: hoc est exercere peccatū suū ad extra: peccat mortaliter. Et hec respōsio ꝓbata est: & in multis alijs casibz habet locum eadē auctoritas. Propterea cautissimū est statim abigere tales recogitatiōes operū carnaliū tam aliorū q̄ suorū: q̄uis sit aliqn̄ in tali recogitatione vicij quoddā curiositatis notāde: quā non oportet esse peccatū mortale pti? q̄ sit delectatio carnalis: & hec curiositas cōmunis est apud quēlibet ex sensibz: vt oculus non saturat visu: nec auris auditu &c. Et pōt magis dici delectatio bmōi sensual' q̄ carnalis seu lubidinosa.

Finiunt questiones.

Eiusdem de peccato veniali duplici.

Dicta q dupliciter pōt dici pctm̄ veniale. Et
n Nam aliud est veniale solū ex genere: sicut verbū ociosum: aut mendacij iocosum. Aliud est veniale ex hoc q nō fit cū deliberatione perfecta: sed in primo motu vel q̄dā surreptiōe: quēadmodū nullū est peccatū adeo mortale quin p defectū pfecti cōsensus possit remanere infra metas solius venialis. Et quo ad ista peccata venialia ꝓbissima est regula beati Aug. videlz q nullū peccatū veniale est adeo dn̄ mortale fiat dum placet. Sed de primus venialibus nō oportet: imo scīus Thom̄. dat ꝑ regula: q cōsensus in actū venialē: supple de genere non est nisi venialis: sicut mētiri iocose etiā ex deliberatione: vel frangere silētiū: qđ solū impositū est p modū disciplinet delectari in istis nō est nisi veniale. Si aūt delectatio fundaret sup hoc qđ est peccatū: id est q quis delectaret in hoc actu: sub hac rōne qua ꝓbibet & displicet deo: tūc ipsa delectatio peccatū mortale esset. Sed hec esset diabolica placēta: q̄uis posset forte sine pctō mortali ḡs in hoc casu delectari in hoc q habet talē libertatē sic agendi nesciente suo superiori: aut alia tali ratione. Finit.

Eiusdem de correctionē proximi.

Correptio prīma ꝫ qua dr̄ Matth. xviij.
c Si peccauerit in te frater tuus corripe ipm̄ &c. est in precepto. Si tamen iste seq;

ditiones ꝯcurrãt. Prima est certa pcti agnitio qz ex sola suspitiõe nõ debet fieri. Secũda ẽ mã suetudo in corripiẽdo: qz corripiẽs cũ ira magis ꝓuocat ad pcm ꝙ corripiat. Tertia est q in alio nõ sit tãta aptitudo ad corripiẽdũ: qz si ipm fratrem peccantẽ videãt aliq eque boni sicut ego vl' meliores: r ei forte magis familiares vel ꝓlatus su?: ꝓbabiliter supponere possum q aliqs istoz corripiet ipm. Si aũt certũ esset q oẽs negligerẽt eũ corripere: tũc teneret ꝙtũ ad hãc cõditionem r alias cõditiõibz cõcurrentibz. Quarta est spes ꝓbabilis de correpti correctiõe: q̃ si nõ speratur: sed peiozatio timeret: correctio fieri nõ debet. Quinta est q pcm sit mortale: nõ tm venale. Sexta q nõ sit spes habẽdi maiorẽ opportunitatẽ tẽporis ad corrigendũ seu corripiendum. Istis sex cõditiõibz nõ cõcurrẽtibz: licet ꝓcepto ligeꝫ: nõ tamẽ ligat ad exequẽdũ: id est corripiẽdum: sed põt differre sine pctõ quousqz hec simul ꝯcurrãt: hoc tm nõ dico de ꝓlato: sed de fratre q̃ ꝓsidentiã nõ habet in illũ q peccauit. ¶Et obligatio hui? ꝓcepti est affirmatiua ligãs semp: sed non ad semp: sed tm ꝓ tẽpore necessitatis: qõ est q̃n oẽs illę cõditões supradicte ꝯcurrũt. ¶Quare nõ est timẽdũ hoi bone volũtatis de bac trãsgressiõe: si ꝓ se habuerit dictas cõditiões. ¶Itẽ ex vi ꝓcepti secreta correctio vel admonitio debet ꝓcedere denunciationẽ quatin? ipsa correctio cadat sub ꝓcepto: exceptis bis quattuor casibz in qbz nõ est necessariũ. ¶Prim? q̃n frater venialiter nõ mortaliter peccat: qz de veniali non est ꝓceptũ. Secũd? q̃n corripiẽs fratrẽ ex sua secreta correctiõe peiozem forte formidat. Terti? q̃n licet sit spes correctiõis ꝓ secretã ammonitionẽ: tm mora periculũ habet: tũc omissa ꝓuata correctione statim denũciari debet. Quart? q̃n corripiens sine ꝓpria culpa corripe nõ valet: qz dicit Bꝛego. ¶Perfecti magna nimis laus est ꝓpeti exterius fortit: r interi? clemẽter. Nam sunt nonnulli in ipsa familiari cõuersatiõe q̃ corrigi neq̃unt sine culpa corrigẽtis: atqz ideo cũ vel corrigẽtem inqnãt: vel nõ omni mõ hec agẽtes aggrauant magna mysterij dissimulãda dissimulatione tolerãda. ¶Quare sciendũ in bis q̃ tradidit dñs seruãda. Aliqñ est ꝓcipue forma tenẽda: vt in sacramẽtis: r in talibz nõ licet recedere a scriptis ꝙbꝫ formis: qz in ipis virt? sacramẽti cõsistit. Aliqñ finis intẽtus magis debet attẽdi ꝙꝫ forma ꝙbꝫ: vt cũ dñs dixit curato a lep' Dat. vñ. vide nemini dixeris: r tm ille diffamauit eũ: qz magis attẽdebat ꝓpter q̃d diceret ꝙꝫ q̃d diceret. Silr hic magis debet attẽdi finis correptionis. s. emẽdatio peccãtis ꝙꝫ forma ꝙbꝫ. Si q̃n ergo videat frater peccans salubri? corrigi per aliũ q̃ põt r vult ꝓdesse ꝙꝫ ꝓ se: secure põt ei indicare: vñ etiã ꝓlato dici põt pctm fratris: nõ ꝓmissa monitiõe vel secreta correctiõe nõ tamꝫ indici: sed tamꝫ amico peccãtis: r q̃ ei magis põt ꝓdesse ꝙꝫ ali?: ꝓcipue ꝓpter casus ꝓtractos. ¶Itez pctm de quo frater peccãs fuit secrete corrept? seu admonit?: r de quo se emẽdauit: põt dici ꝓlato ꝓcipiẽti ꝓ obediẽtiã. Ita tm q̃ si denũcians solus pctm nouerat soli ꝓlato dicat. Si aũt r alij nouerãt: nõ tã coram aliꝫ ꝙꝫ coram illꝰ ipꝫ ꝓlato reuelet. ¶Cauendũ ne q̃s aliq̃d sinistrũ alicui de aliquo loquat: nisi vel vt ille de quo loquit: ab illo cui loquit emendet: vel ne ille cui loquit ei familiaritate iungat: r ab ipso corrumpatur. ¶Correptionẽ aut ꝓdicationẽ nõ debet dimittere ꝓlatus ꝓpter subsannationẽ: vbi sunt aliq̃ boni inter malos: vl' ꝙꝫ oẽs sint mali: spes tm sit de correctione: alꝫ debet tacere: vel põt ad aliꝫ locũ trãsire vbi fructũ possit facere. Finit.

De cõtũelia et cõuicio.

c Contumelia ꝓprie loquẽdo importat debonorationẽ alicui? in boc q̃ aliqs illud q̃d est ꝓpra honorẽ alicui?: deducit in noticiã ei? r aliorũ: r hoc ꝓ ꝙba: extẽso tm noie ꝯ etiã esse in factis. ¶Conuiciuꝫ aũt est debonoratio alteri? ꝓ ꝙba manifestatiua viciorꝫ ei? culpabiliũ vel naturaliũ.

De peccato mortali.

p Peccatũ mortale ꝟm Aug. est dictũ vl' factum vel ꝓcupitũ q̃d fit ꝯ legẽ dei. ¶Generalis tẽptatio fit tribz modis: suggestione: delectatiõe: cõsensu. Suggestiõe extrinseca fit in dicto vel facto hois vel diaboli: r ꝟ oĩi culpa caret r macula: si ei nõ ꝙsentit. Intrinseca est delectatio in ꝓmis motibz: r hec maculã habet: sed nõ crimẽ. ¶Cõsensus in delectationem mortalis pcti: sicut est fornicatio: est mortal'. Qõ sic est intelligẽdũ. Nã q̃ sic delectat aut aduertit aut nõ. Si nõ: nõ est mortale. Si aduertit: aut cito auertit se a cogitatiõe: aut nõ. Si cito auertit se: tũc est veniale: cuius ueriũ r itez in idẽ redeat. Si aũt nõ auertit se a cogitatiõe tali quã bñ scit esse malã: tũc aut aduertit piculũ pcti mortalis q̃d est ibi aut nõ. Si nõ: adhuc est venialeli cet mai? ꝓte. Si aũt aduertit piculũ q̃d est ibi: nec timet: sed sciẽter r volũtarie manet in tali cogitatiõe seu cogitationis delectatione: tunc peccat mortaliter.

Tractatus de parulis

trabẽdis ad christũ eiusdẽ mgri Joãnis de gerson Cancellarij parrhysien.

Jnite parulos

a venire ad me r nolite ꝓhibere. talium cñ est regnũ celoꝝ. Suꝑnus

legislator noster ⁊ doctor christ⁹ sufficientē p̄buit instructionē: tū doctrinis: tū operibꝫ ⁊ exemplis: ad vniuersalē ecclesie decursum ꝓ oī statu ⁊ gradu regulandū. Ita eñ recta fides habet. Et quoniā portio ecclesie nō vilis est puerorū ⁊ adolescentiū cetus: noluit idē christ⁹ ipsos absq; cōgruis institutiōibꝫ ꝓtergredi quin etiā aliq; tūc p̄sentiū ⁊ omniū per ꝫ futuroꝝ mini⁹ beniuolam indignationē vel insipientiā rudē vel altā pl⁹ q; satis erat inflatāq; sapientiā cōpescuit eoꝝ q; p̄hibebāt sibi parulos offerre cōminando offerentibꝫ. Sinite inquit parulos venire ad me. Et tanq; ab eo quereret cur hoc ita sinerēt: subiunxit causam ꝓcipuā ⁊ diuinā dicēs: Talium eñ est regnū celoꝝ. Et in marco sic habet text⁹. Discipuli aūt cōminabāt offerentibꝫ: qđ cū vidisset: indigne tulit. Et ait illis: Sinite parulos venire ad me ⁊ ne p̄hibueritis eos. Sequit: Et complexans eos: ⁊ ponēs manus sup illos bñdicebat eos. Que ꝓba si cū suo pōdere sententiaq; ꝓsideremus ingetē p̄sus acerbe: mordaciq; inuectionis materiā habebim⁹ in eos q; parulorꝝ salutem ⁊ accessuꝫ ad christū p̄pediūt. Et ita ꝓfecto audire digni erūt q; tales sunt. Sed absit oīs amaritudo reprehēsiōis: p̄cul esto oīs substomachatio p̄teritēs: imitemur parulorꝝ simplicitatem de parulis locuturi: nihil ꝫ ꝓtētiosa alterate declamem⁹. Attēdam⁹ pot⁹ q; modestiam increpatiōe in discipulos vsus est christ⁹: etiā dū indigne ferebat. Sinite inq̄t parulos venire ad me. Cōtpem⁹ deniq; sermonē ꝑ paruul': nō magnope pēsantes rudia ⁊ valgata ꝓba si op⁹ est balbutire more nutricū ⁊ matrū bleso ore ꝓmonē cū paruul' dimidiatiū: dūmō sic intelligat illud qđ dicere volum⁹ satis est. Tū ad aiandum docēdūq; parulos venire ad christū: tū ad tollendū viaꝝ scādala: magis q; ad quēpiā satirica dicacitate acrit coarguēdū. ¶ Sub paucis igit ꝓsideratiōibꝫ q̄tuoꝝ numeroꝝ ordine lucido distinguat p̄sens opusculū. Prima ꝓsideratio erit de paruul' quāta necessitate cū sui ⁊ ecclie vtilitate veniāt ad christū. Secūda ꝓsideratio loq;tur de scādalizātibꝫ parulos: dū eos varijs modis nō sinūt venire ad xp̄m. Tertia subiungēt de laudabili studio eoꝝ q̄ reducūt ꝑuulos ad viā q̄ ducit ad xp̄m. Quarta ponet apologetica ꝓ baculo mee defensiōis: ⁊ simul exhortabit ꝑuulos p̄ me indignū ad christū venire. ¶ Submitto tū oīa autoritati beniuole supioris mei in hac p̄te. Et neq; sensum p̄riū: neq; prudētiā: neq; iudiciū p̄ponā amicoꝝ meoꝝ spūaliū ꝓsilio: vt sit zelus me⁹ hac hūilitate tp̄at⁹: ne vt sic currēs incurrā. Ubi ꝓ isti mecū sēserit reliq̄ oīa q̄ boies aut carnales aut maliuoli aut ad pauca aspicientes enūciauerūt: ꝓcēptur⁹ sum leuit: sciēs cū Hiero. q̄ p̄ infamiā ⁊ bonā famā ꝑuenit ad christū.

Cōsideratio prima.

De parulis quāta necessitate cuꝫ sui ⁊ ecclesie vtilitate veniant ad christū.

b Onū est viro cū portauerit iugum ab adolescētia sua. Jugū illud intellige qđ christ⁹ asserit esse suaue ⁊ on⁹ leue. ¶ Hui⁹ sentētie veritas fundatur p̄mo in augmēto diuine gr̄e: q̄ tribuit exercentibꝫ se ad eā tāto abūdāti⁹ q̄to citi⁹ ac diutius ꝫ egerint. Ubi ꝓ maioꝝ ē gratiā in aīa: magis est ipius fotrix: nutrix: ꝓseruatrix atq; roboratrix. Et e regione plerūq; fit iusto dei iudicio: vt qui gratiā dei vel neglexerit vl' repulerit: abutēs donis dei ⁊ talētis sūmi patrisfamilias i p̄mo etatis vigore dum fas erat: postmodū ad eā veniēdū nequaq; recursus habeat. Sz absq; dei gratia q̄s saluabit⁹: q̄s subsistet⁹ q̄s nō poti⁹ in p̄ceps vel in damnū ruet⁹ Si tu in puericia cū deū nō dū offendisti: nec p̄meris fasce petrōrū: neq; (vt dicis) ascēdere ad virtutes: quid fiet dū hostis fueris: dū grādis criminū sarcina ceruicē senectutis curuabit ⁊ p̄met⁹ ¶ Porro q̄s nesciat p̄miti as florētis etatis sicut ⁊ in plātis ⁊ vincis ⁊ reb⁹ ceteris acceptiores existere: ac ꝓinde obsequia parulorꝝ gratiora esse q̄ senū debilitatoꝝ qui nō vicia deserūt: sz a vicijs relinquunt. Optima quoq; dies miseris mortalibꝫ cui p̄ma fugit: ait egregi⁹ poeta. ¶ Ampli⁹ si cōsuetudis virt⁹ attendit: q̄ ab Aristotele (voce expientie pferēde) vocat altera natura: ꝓspicuū erit nihil mala consuetudie oneros⁹ amari⁹ atq; deteri⁹: ⁊ bona cō suetudine nihil facili⁹: suaui⁹ diniusq; ꝓ: ꝓpterea ꝓsentiūt p̄hi oēs ⁊ poete cū theologis: nō paruꝫ referre iuuenes sic vel sic assuefieri. Adeo tenerꝫ assuescere multū est: ait Virgili⁹: Hic iubet Tulli⁹: optimā formā viuēdi eligēdā esse quā iocunda reddet cōsuetudo Qđ male fers: assuesce feres: ait Naso. Et Flacc⁹. Fingit equū docilē: tenera ceruice mḡr ire viā quā mōstrat eques: venatic⁹ et quo Tyre ceruinā pellē latrauerit aula. Dilitat i silnis catul⁹ nūc adhibe puro ꝓtecto: ꝓba puer: nūc te meliorib⁹ offer Quo semel est imbuta recēs seruabit odorē diu testa. ¶ Postremo si maximā vim ꝓsuetudinis: peruerse leges ⁊ sacrilege superstitiōes ostēdunt: vt Auerrois cōmentat⁹: similiter ⁊ vicios⁹ mores: put conq̄ritur Aug. ⁊ alioꝝ plurimi: q̄s dubitabit assuefactionē in vera religione ⁊ castis moribꝫ: pl⁹ ba bere virtutis quādo adiungit ⁊ opitulat sicut p̄ diximus gr̄e diuinit⁹ inspirate ꝓpotēs auxiliū ¶ Quocirca mea crebra mens exhorruit: dū sonabat inuenū subuersiu⁹ ille versus. Angelic⁹ iuuenis senibꝫ sathanizat in annis. Plane nō video q̄ de sathanizante iuuene sperandū sit in senectute: q̄n puerilis inclinationibꝫ acquiescere per

uersio: consuetudo: si angelizans inuenis ⁊ vi/
cys obnitens: in senio sathanizat. ¶Sed blas/
phemũ hoc puerbũ adinuenit errãs vulgꝰ vt
reliqua multa. Ad quid ita? ad patrocinũ vtiq;
ꝑdinissimorũ: nequissimorũq; paruulorũ suorum:
quoꝝ maior incõparabiliter est copia: quam non
tam eos corrigeret ab errore viaꝝ suarũ q̃ꝫ
non irriderent a cõsocijs timorate ⁊ bene insti/
tutis (q̃ ꝑfecto sunt rara auis in terris) q̃bꝰ inest
verecundia malis obstãs conanbꝰ. ¶Et heu ita
iam est. In paruulis laudat inuerecũda frõs.
Procax vultꝰ. Impurũ os ⁊ blasphemus ⁊ ob/
scenitatibꝰ assuetũ. Lubricitas in oculo. In ge/
stu ois dissolutio. Dz vere quales ex talibꝰ par/
uulis ꝑdeant viri atq; senes: ꝑsentit nimiũ chri
anitas quotidiana calamitas. ¶Non fallebat
ergo: sed circũspectissime cõsiderabat qui affir/
mauit reparationẽ morũ ecclesiasticorũ si que/
ratur fieri: inchoãdũ esse a paruulis. Quia eñ
minus corrupti: minusq; tenaciter infecti sunt:
capaciores inueniunt doctrinarũ salubriuꝫ. Et
si hoc fortassis non satis ad ꝑfectũ. Istud enim
notasse videt Aristot'. di. eos ineptos auditores
moralis scietie: nolẽs per hoc negare ipam eis
vtilem existere: nisi: diuerim⁹ cũ sibimet ꝯrarũ.
¶Paruuli quippe apti sunt ad accipiẽda bono/
rum studiorũ exordia: qñ nõdũ falsas opiniõs
animus imbiberunt: qñ nõdũ radicatus hereꝫ p/
nitiose adinuẽtiões in eis. Utres sunt recẽtes p
liquoribꝰ optimis. Nouelle ꝑterea plãtatiões q̃
sequuntur leuit quo ducẽtis manus deflexerit.
Dia hec secus in senibꝰ plenis dierũ malorũ: q̃s
citius frãgas q̃ꝫ flectas: Si põt (Inquit Hiere
mias) mutare ethiops pellẽ suã: ⁊ pardus varie
tates suas: ⁊ vos poteritis benefacere cũ didice
ritis malũ. ¶Q, si iuxta deductionẽ hãc repara
tio ecclesie ⁊ ei⁹ cultura inuitãda esset a paruul⁹
(sicut est). Ubi ꝑcor efficaci⁹ sanctissimũ opus
exercebitur q̃ꝫ in celeberrima ciuitate parrh̃sicñ.
Ibi sunt eñ paruuli q̃ per vniuersalẽ dispgent
christianitatẽ. Esse quoq; poterũt aliorũ docto
res instructoresq; cõmodissimi: maxime dome/
sticoꝝ. ¶Ex hac ꝑterea cõsideratione cõsequẽs
est: nullũ magis inimicari ecclesie: ⁊ ꝑparare oĩa
antichristo in demolitionẽ eius q̃ꝫ facto aut ver
bis: clam vel palã obuiantẽ voci christi dicẽtis:
Sinite paruulos venire ad me ⁊c.

Consideratio secunda.

¶De scandalizantibus paruulos dñi varijs mo
dis eos non sinunt venire ad christũ.

y Si scandalizauerit vnũ de pusillis istis
q minimis q̃ in me credũt: expedit ei vt su/
pendatur mola asinaria in collo eius: et
demergat in ꝑfundũ maris. Christ⁹ hoc dicit:
dubitare nephas est. Nec oportet ĩ hoc ꝓbo vti
dũtaxat mystico intellectu: transferẽdo ad pusil/
los spũales: qñ literaliter etiã põt intelligi de pu
sillis etate. Et accipit forte principali⁹ ⁊ pri⁹ de
eis: tanq̃ scandalũ periculosi⁹ longe sit ipsorum
q̃ꝫ aliorũ credentiũ: qñ (teste Orano) Talis q̃li
bet est cere⁹ in vitium flectit: ⁊ dum semel corru/
ptus est: non eque leuiter ad virtutis formam ⁊
characterem reducit. Propterea talium scan/
dalo ꝑcauens Satiric⁹ docuit q̃ maxima de/
betur puero reuerẽtia: ne. s. q̃dq̃ fiat impudicũ:
prauũ ⁊ obscenũ in offensionẽ sue puericie. Ad
hoc redit ꝓbũ christi ꝓmissũ: Sinite paruulos
venire ad me ⁊c. Omnis q̃ppe scãdalizans par
vulos: suo accessui ad christũ obui⁹ eis. Unius
deniq; insultionis vtrobiq; silex fere causa ponit
a christo paruulorꝫ videz dignitas. Nam pri⁹
dictũ est taliũ esse regnũ celorũ. Hic asserit quo/
niã angeli eorꝫ semp vidẽt faciẽ patris sui qui in
celis est. ¶Nunc superest enumerare modos scã/
dalorũ paruulis obstantiũ. Est eñ scandalũ di/
ctum vel factũ min⁹ rectũ: ꝑbens alteri occasio/
nem ruine. Omnis idcirco peccare vl' cadere fa
ciens paruulos in via morũ gradiẽtes ad chri/
stũ scandalizat eos. Hoc aũt dupliciter fit. Aũc
opere: nũc sermone. Et vtrobiq; dupliciter: dire
cte vl' indirecte. Indirecte quidã scandalizat ali
quis: dum nõ ꝓhibet scandalũ: quãdo sua au
toritate vel officio: posset ⁊ deberet: quemadmo
dũ negligẽtia naute subuertit nauem. Aut certe
volens quispiã ꝓhibere scãdala impedit seu cõ
municijs aptis: seu detractionibꝰ occultis seu dã
nis ⁊ alijs diaboli mille machinamẽtis. Utrũq;
istud scandalũ ꝓbuisse visi sunt discipuli: dum ⁊
ꝓhibebãt paruulos venire ad christũ ⁊ cõmina
bantur offerẽtibus. Atuero q̃ꝫ irrõnabiliter hoc
egerint: ⁊ nõ sm scientiã indignatio christi sub/
secuta aptũ dat indiciũ. Quos videns Iesus (in/
quit euãgelista) indigne tulit. An opis hui⁹ par
na tibi videt indignitas q̃ ad indignationẽ cõ/
mouere potuit dignãtissimã iesu mititatẽ: q̃ ipꝰ
benignitatis fontẽ valuit quasi turbare serenũ.
Nõ interim memini litteris exꝑssum: q̃ factuꝫ
aliud indigne tulerit christ⁹. Qui etiã ipa publi
canorũ ⁊ peccatorꝫ facinora mãsuete ferebat: dñ
indignabat fallã phariseorũ iustitia acclamãs:
cur cũ pectoribꝰ ⁊ publicanis mãducaret. ¶Uide
mus vtrũq; scandalũ ne cadat indignatio chri/
sti sup nos. Nam indignatio ꝓncipis mors:
quãto magis dei. ¶Scãdala quidẽ opꝝ ⁊ ver
borũ que palã ⁊ directe tendunt adolescentũ pe
dibus: nemo non intelligit. Sunt eñ qui glori
antur non solũ cum malefecerint: ⁊ exultãt in re
bus pessimis: sed diabolica quersitate socios q̃t
possunt facinoribꝰ suis accumulant: quasi. s. ad
nil aliud intendere videant: q̃ ne soli pereãt: aut
ne parũ comitati detrudant in infernũ. Talem

olim catilinā passa est romana respublica: z nūc plurimos expit ecclesia. Excecauit enī eos malicia eorum: vt a fide discedāt: z vt dati in reprobum sensum agāt ea que prudē aplis ad Romanos scribēs enumerauit: z (qđ vix vllus credere poterit) lōge deteriora z abominabiliora. Hec sufficiūt siue dānatissime gditissimeq; gditōi extranei z puectui: ipsi nulli primitati sanguinis: nulli innocentie z angelice puritatis etati: nulli parti sanctissime parcūt: q̄n oīa fedēt: oīa cōmaculent execrādis flagitijs. Tāta est nimirū libidinose voluptatis effrenatio tam fas oē nefasq; cōfundit furor inflāmat? z pfundat? vicio: mutata vt recte senserit Origenes: q̄ nihil referre posuit inter demoniacū z aliū passionibus suis agitatū: nisi q̄ ampli? addo: demoniaco enī pena sola est hec veratio q̄ alteri ad culpā detestabilem imputat. ¶ Miremur ergo si nostra tempestate plus solito: sensus z cogitatio hoīs pna sunt in malū ab adolescētia: q̄n cū primaria corruptiōe nature singūt paruuli quasi lac: personalē vt sic loquar sanie pctōz. ¶ Adde q̄ multorū parentū z negligōz cura: vel nulla vel vltima est de paruulorz suoz moribus z eoz disciplinata custodia. Quid ergo stupendū: absq; ductore positi in via lubrica z tenebrosa (q̄s āgel? dñi mal? psequit) cadunt ex facili? Utinā negligere eos solū esset. Ponunt ante oculos suos talū opa: dictorūq; nephandoz exēplaria: īmo z picturarū ignominiosaz z scripturarū lasciuarū simulacra: ad q̄ aspiciētes q̄d nō nisi prauiter opent? audi sanari cum veloci? z citi? nos corrūpunt exēpla domestica: magnis cū subeāt animos auditoribus. Preterea quid aget filius nisi qđ viderit patrē facientem. Ad qđ retorquet puerbialiter illud eglogici carminis. Patrez sequit sua ples. Ita euenit vt iam desit in multis remedij loc?: q̄ q̄ fuerāt vicia mores fiūt: iuxta Sene. verbū. ¶ Nōne q̄ so scandala hec tibi esse pessima vident p paruulis pcipitādis in via morū? Et ve talibus palā scādalizantibus nō iam vnū: sed multos ex pusillis christi: quos nō sinūt venire ad christū. ¶ Atueros si scādalizātes in obscuro z in occulto rectos corde: deteriores sint nō mor diffinio. Isti sunt (vt dixim?) q̄ ponūt scandalū ī imediate z apte añ pusillorz pedes: sed velut a latere. Nā ductoribus eorundē z instructoribus insidiāt: eos subsannāt z infamāt z calūniant: qui si nō deuotione z religiosa pietate cōmunicēt paruulis in doctrina: sz vel curiositate vel hypocrisi vel fictione aliqua. ¶ Hec est vulpina: īmo diabolica callidi tas: q̄ ex obliquo insidiās z mordens vt coluber nō sinit paruulos venire ad christū. In qua peste minus est remedij q̄q; in prima: quāto minus expelli pōt hostis occult? q̄q; apertus. Tales cō pescere debuisset illa sapiētis pceptio. Noli prohibere bene facere. Si potes z ipse bñfac. O q̄s capiet nobis has vulpes paruulas que demoliuntur vineas: z florētē ortū ecclesie calcant: sub intrant enī z repūt ex occultis: nec illas depḡdes nisi p vestigia. Et q̄ sunt hec vestigia? Cōculcatio certe floz quorūlibet pulcherrimorū: z euulsio salubriū plātationū: z q̄ rarissim? cultor accedit quin culpet. ¶ Sed quo porrēto ex boūbus fiūt vulpes: z qua voluptate (dicā poti? malignitate) ista agūt? Rūdet de nōnullis eos forsan tunere se detegi. Alios torquet luor edax: si qđ nō agūt fiat ab aliis: alios fidei: religionisq; pretēpt? exagitat: apud quos pietas oīs: non nisi fatua quedā z anilis stoliditas iudicat. Reliqs nihil boz: sed sola tepiditas deuotōis enormi digna vocat z languidos excruciat. ¶ De mundo ab his scandalis: expedit auctoribus magis mori q̄n tot aiaz pereuntiū a via dei rei sunt: q̄t daz vel palā scandalizant z perdunt: p̄sertim dū nō sinunt paruulos venire ad christū.

Consideratio tertia.

¶ De laudabili studio eorū q̄ reducūt paruulos z ad vitā que ducit ad christū.

Qui conuerti fecerit pctōrem ab errore vie q̄ sue saluabit aiam ei? a morte z opit multitudinē pctōz. Ex hoc verbo trahere potuit Gregorius nullū esse deo accepti? sacrificiū q̄q; zelus aiaz. Q; si tāta sollicitudinis inq̄etudine: si tot vigilqs z curis īmortalibus: p̄ media vite pericula q̄rūt hoīes saluare res vanas iamiam periturasi si colligere satagūt vules terrenarū opuz sarcinulas: quas aplus arbitrat vt stercora. Et dum hec agūt laudant vt industrij vt diligētes vt officiosi z vtiles reipublice. Videte oro quāta est vel inertia vel infidelitas de aiarū īmortalitū salute nō curare xp̄ianos: īmo q̄lis ē illa īpudētissima puersitas: eos inculpare vijsq; nūc aptis: nūc occultis p̄pedire: q̄ paruulos ducere satagunt ad christū ne corruāt in baratrū. ¶ Sed oportune z importune dicto festiuius z pfestis extrahit aliqs bouē asinū a fouea z luto: z nō pbibetur. Qua rōne coarguit aliqs tanq̄s importunus z stolidus si ingi studio omniq; spe trahere conet aias ad christū: aias infixas in limo profundivicijs obruntas: cathenatas pctis: vinctas in mendicitate z ferro. ¶ Qōcūq; pōt facere manus tua instāter operare: iubet Salomon. Et rursus: mane semina semē tū: z vespe ne cesset manus tua: q̄ nescis qđ magis oriat: hoc aut illud z si vtrūq; simul melio? erit. Cōtēnunt amatoz deprobi verba q̄libet hominū dum male cupitq; fruant amoribus: z zelator christi ad leuē flatū vocis cuiuslibz velut admote trepidabu arūdinis vmbrā. ¶ Spūales dom? dei: templa z sacraria spūssancti viuētia: ciuitates sanctoz: regna cele-

stia in terris passim succēdunt: rapacibꝫ ⁊ infernalibꝫ flāmis omnū vicioꝝ: ⁊ opitulari nostra lenescet inerma. ¶ Porro quātis extollerent fame pconqo: ⁊ medicꝰ gratis ingerēs opas suas sanādis egrotis: ⁊ aduocatꝰ sine questu patrocinans: ⁊ artifex oīs sue artis vsuratē nil retribuentibꝫ impartiens? Qualis igit erit int̄ christianos nō iusticia sed insania: si medicꝰ sponte nec aiarū aduocatꝰ ⁊ artifex salutis carū inculpatur: exhibilat: phibet. ¶ Paruuli noiatim tot quotidie pessimis alloquys vrgent ad malum: ⁊ nullꝰ vltro cōtradicit: nec virtutū partes agit pincitamētis ad bonū. Deniqꝫ paruuli dira fame spūs excruciati: petūt panē: ⁊ nemo erit q̄ frāgat eis: quineriā obstabit frangēnbꝫ. ¶ Non ita docuit christꝰ: nō hec egit. Nam in cōgregādis animabꝫ cōparauit se gallie: qua nullū aliū animal erga fetus suos) vt Augꝰ ait) magis infirmatur pietate: demittunt ale: plumeqꝫ hirte fiūt rauescat vox querula: obliuiscat ipa cibi: ⁊ incredibili supra vires aiositate pullos tuet. Et nos qui christi secratores dici volumꝰ: in hoc opere tōrpescemꝰ: obseruabimꝰ tēpora: mēsibꝫ totis desecemus: absit. ¶ Inueniunt aūt modi plures reponēdi paruulos in via ducēte ad christū. Unꝰ est pdicatio publica. Aliꝰ āmonitio secreta. Aliꝰ magistralis disciplinatio. Reliquꝰ ⁊ hic christiane religioni pꝓꝝ est cōfessio. ¶ Sentiat aliꝰ q̄d voluerit: ego in simplicitate mea iudico cōfessionem (si modo recte facta fuerit) esse directricē efficacissimā ad christū. ¶ Aperiunt em̄ p ea mōrbi peccatoꝝ intimi: si docte: prudēter ⁊ mōrose p scrutatꝰ oīa fuerit: cōfessor obstetricā di sciētiam habēs: ad educendū ex aīa colubrū tortuosum: ⁊ ad ejiciendū virꝰ pestilēs a corde: quo manēte nullꝰ vnq̄ paruuli spūs crescet in christo: sed iugiter mōrbidus ⁊ languidꝰ: imo penitus emortuus ⁊ sepultꝰ iacebit in sterquilinio petōꝝ. Ac pinde nullū opus vite: nullū motū ducentē ad christū pduceret ex sect sanies p sanguine cōcrescet: dum spina peccati cōfixa maneret in vulnere: ādn etiā misera pscientia stimulis mortis introrsus exagitata oberrās raperet: aliorsum p vias difficiles ⁊ adinuentiones desiderioꝝ mortiferas. ¶ Addo q̄ alibi nulla pōt fieri monitio accōmodatior q̄ in cōfessiōe: nulla pferri medicina aptior egritudinibꝫ vicioꝝ. Et vbi q̄so pōt adhiberi pseruatio cautior p futuris. ¶ Atuero fatebit aliqs ita se habere: sic tamē fatebit: q̄ nō nisi semel in anno vl ad multū quater: opꝰ ustuo circa eūdē paruulū exerceri cōgruat. Ad qō nō pessime respōsum est: dum de diligētia mūdanorum sermo habebat: q̄q̄ nō obsistim? isti sentētie velut quotidie suadeam? eundē cōfiteri. Utinam vel semel in anno paruuli cōplerēt vnicaꝫ debita integritate pfessionē. Sz quoniā multi sunt: ⁊ tēpus illud parce breuissimū est: vt nō vacet curatio ⁊ spēaluter penitētiarys: inq̄rere sufficienter ad fundum de oibꝫ: expedit vt quilibet paruuloꝝ (imo necesse est) semel recēseat cū prudenti pfessore totū vite sue decursum: nō in trāsitu: neq̄ strāgulato ore: sed diutine ⁊ pfecte. ¶ Resultat exhinc triplex pfectꝰ. In puericia siquidē multi seducti plus q̄ diabolica rabie: multa faciunt vel patiunt enormia: nefandaq̄: qualia vl loqui nescīt vel nō audēt: nisi pmoniti et interrogati de quibꝫ tūc edocent: ita tū ne mala nescita male doceant: nisi fortasse cū detestatiōe vehementissima: si ita res inciderit: ⁊ fundit? expurgātur. Secūdo scīt̄ p futuro q̄ ⁊ qualiter cōfiteri tenent: instruunt quoq̄ nil in cōfessiōe mētiri vl celare deincepe. Tertio quietant suauiꝰ in conscētia: dum ad pterita delicta postmodū in grā deuotoꝝ etate verecūdi? cōfitendi vident se non astrictos: ⁊ q̄ de potestate ⁊ discretōe cōfessoris nulla postmodū scrupulositas exoritꝰ: nec ad superioꝝ remittunt. Nemo paruos hos fructꝰ ex̄ iudicabit q̄ cognouerit quāta est vis tyrannica pudoris in q̄busdā: ⁊ plus in femineis: q̄n pcipitim horrida: ipsoq̄ etiā cogitatu abominabilia facta: miserā aiam cōstuprauerūt vsq̄ adv̄ticē simul cū corpore. Quisq̄s hec scire potuerit: fatebitur opinor fere nō min? esse si tales apiant os ad confessionem integrā: q̄ si naturaliter mutꝰ reparet vox ad loquēdū. ¶ Docet aliqs mihi vl alteri opas suas circa paruuloꝝ monitōes ⁊ cōfessiones impēdēti. Stulto labore cōsumeris: cur ita? Quia nimirū vel fingūt vel mentiunt: vl mox recidināt ad vomitū. ¶ Sed respōdem? pmo ad vltimū: q: grādeuis etiā: vt pbyteris q̄ fidiam? est redit? ad peccatū. Nec pter ꝟ desinunt pfiteri. Nunqd sentinā nauis exhaurienis iderco deserit opꝰ: qz redit tantundē aq̄ ejectum expulerit. Pugnam? contra vicia (ait Seneca) nō vt vincam?: sed ne vincant. Si quotidie manus sordidant: nō mun? abluim? illas: qz ⁊ si redeant: sordes nō ea tenacitate coherescūt. Porro mētiri ñ nunqꝫ aut celare se puulos nō ignorāt: in ipso pīertim aggressu cōfessiōis. Utinam nec adultis hoc adesset vicium: sed pedetentim extorquet veritas cū bonis monitoribꝫ: cū interrogatiōibꝫ artificiosis: sedulisq̄. Et si nō tūc vl subito: fiet hoc in posterū dū inualuerit timor dei ⁊ eoꝝ carnes cōfiterit. Qz si quosdā desperet de? ita vt eos corrigere possit nemo: put sapiēs loquit: nihilomin? plures emendant: ⁊ si vel sic sola anima in mēse vel anno saluat: nō perdita est occupatio: charitas optet multitudinē peccatoꝝ. ¶ Quisq̄s igit memor est delictoꝝ iuuentutis sue ⁊ aliorū plurimorū sicuti mihi cōscius: efferueat ad opus boc q̄ tegit pcā: ⁊ tegēdo remittit: cōueniat impiū ab errore vie sue: ⁊ liberet

animā eius a morte. Vos ꝑcipue rectores ⁊ pceptores paruloꝝ disciplinā erga eos sedulaꝫ conseruate. Hoc eñ bona fide ⁊ pia fraternaq; deuotiõe: nõ quasi iubẽs: aut de vobis aliter sentiens cõmoneo. Ipsos quoq; non dico nõ ꝓhibete venire ad christū: sed ducite. ¶Et qñ nullum aliꝰ facilioꝰq; paruuli a paruulis mutua cõtagione ledit: vestrū sit studiū circūspectiõe vigili ꝑspicere: ne ex numero discipuloꝝ vestroꝝ prauæ fedeq; sit infector. Unica praua pecꝰ inficit oẽ pecꝰ. Et vniꝰ adolescẽtis fortidi mores plures ex ꝑsortio sanos inquant. Cũ querso querteris denunciat ꝓpheta. Et de q̃busdã ait: Cõmixti sunt inter gẽtes ⁊ didicerũt opera eoꝝ ⁊c. Q; si furta etiã modica opũ tẽporaliũ dũ sentiretis fieri: cauta inq̃sitiõe ⁊ sollicitudine ꝓhiberetis vl' corripiẽdo vel eiciẽdo culpabiles. Attendite q; furtũ aliud: nullũ dãnosius: nullũq; execrabiliꝰ sacrilegiũ: q; tollere ꝑciosas paruloꝝ anias: q; templũ dñi sanctũ (qđ ipsi sunt) quersis seductionibꝫ violare: fedare: demoliri: subuertere. Quã ob rem vicioso ⁊ si nõ oẽs eiicere potestis. (Sẽper eñ bonis mali cõmixti sunt) Illos saltẽ notate: q; nefanda pnicie palã nocẽt ceteris. Sz dicetis: Tales nulli sũt: nulloꝰ inuenim⁹? Utinã nulli: vtinã vel solũ pauci. At vereor ne aliter cõpertũ habeatis: si diligẽtie vestre oculos ad hãc rem studuerittis aperire. Et certe fieri poterit: vt vniꝰ publica correctio plurimos defectos a peccandi libertate cõpescat: ⁊ taliter peccãdi: qualitate nec aperte noĩare pudor sinit. Discedent fortasse ab illiꝰ regimine q̃ hoc egerit nõnulli dicentes: quoniã durus est hic homo. Sed sperãdũ est tum in diuina' puidẽtia: tũ in bona fama eiꝰ in de secutura. q; alij meliores ⁊ numero plures subintrabũt. Nihil eñ virtute amabilius: nihil qđ magis alliciat ad sui cõsortiũ. ¶Deniq; moriꝰ oẽs volumꝰ cautos esse: ne q̃busliber ipropterare valeat paruloꝝ aliꝯ ꝓbũ ꝓphete. In via hac qua ambulabã: absconderũt superbi laqueũ mihi. Et rursus: Juxta iter scandalũ posuerunt mihi. Quo pacto sic' impediendo. s. eorum aliquẽ: vel' aditores suos: ne ꝓbũ cõpleat dñi: q; ait: Sinite paruulos venire ad me ⁊c.

Consideratio quarta:

¶De apologetica ꝑ baculo nec defensiõis ⁊ simul exhortabit paruulos ꝑ me indignũ venire ad christum.

B I occupatꝰ fuerit homo in aliquo delicto: vos q; spiritales estis: hmõi instruite in spũ lenitatis cõsiderãs te ipm ne et tu tẽpteris. ¶Eruditissimꝰ moriꝰ fuit q; dicit: Ars Ars artiũ est regimẽ animarũ. Quãq; ista non nulli sine arte nostri tẽporis hoies ⁊ sacerdotes attẽptare ꝓsumũt: ⁊ ceci cecos ducũt. Ideo si rationa multiplex imineat: quis admirabit? Adeo iã indignũ videt apud multos: si qs ex theologie aut famaꝰ in litteris: vel ecclesiastica dignitate ꝑditus: ad hoc se opus inclinauerit: ꝑsertim circa paruulos: qõ mihi (qz in talibꝰ esse puto: motiõi alicui?) in fabulã ⁊ imperitiũ cesserit. Et sane mihi videnť discipuli dñi adhuc tunc celestiũ parũ capaces: hac insipientia laborasse: prohibentes paruulos offerri christo: reputãtes videlz indignũ esse si tãtus magister ⁊ doctor eoꝝ christi⁹: huic humilitati subiaceret. Cõuincit autem ipsos sic sentiẽtes: tã exẽplũ christi q; ꝓbũ ꝑmissum apli. In quo vult alioꝝ instructores cẽ spũales: ⁊ spũ lenitatis ꝑditos: ⁊ considerantes seipsos ne tẽptenť. Tales ꝓo q; rari sint cogitare stupor est. Da mihi aliquẽ ⁊ dicã q; spũal' est: qui spũaliter oĩa dijudicet: qui didicerit ex eis q̃ passus est cõpati: qui querat nõ que sua sunt: sz que iesu christi: quem totũ repleuit charitas: humilitas ⁊ pietas: vt nullũ i eo locũ vanitas ⁊'cupiditas inueniat: cuiꝰ cõuersatio in celis sit: qui tanq; vnꝰ ex angelis dei: nec bñdictiõe nec maledictiõe moueat exẽplo eorũ: neq; ex ministerio occupatiõis sue inferioris supna deseratur: nec foras cõtrahat pestiferas. Alioquin quid sibi ꝓderit si vniuersum mundũ lucret: ⁊ aie sue detrimentũ patiat: nõ audiẽs iubentẽ. Miserere aie tue placẽs deo. Talis veniq; q̃ nullis stimulet: aut alliciat formis corporis: sed abstractꝰ in sublimi arce rõnis: in sola animaq; ꝑspicaci qualitate verset. Quãdiu eñ ista tibi deerũt: ⁊ repente vel suspitiõibꝫ inquietaberis: vl' nimis terreberis vel gloria turgescens: aut cõtractꝰ eris infamia: carnalis es nõ spũalis: necdũ satis idoneꝰ q̃ alios instruas in spũ lenitatis. Quo fit vt ad hoc res redeat: vt inculpari potius de temeritate q; de nimia humiliatõe debuerim: dum officio spiritualiũ viroꝝ memet imiscẽo: volẽs paruulos instruere occupatos in peccatis tãq; si testudo terrestris se pẽnatis aquis cõsociet. ¶Sed quid agã? Sentiũt aliter quidã ex beĩbus etiã benivolus. Cõminanť vel mihi vel paruulis ne accedant ad me ⁊ hoc alia multiplici rõne signãter quadruplici id arbitranť recte facere. Allegant qppe disparitatẽ morũ mihi cũ paruulis. Allegant officij dignitatẽ occupãdã ad maiora. Debinc causanť loci ⁊ tẽporis importunitatẽ. Postremo metuũt rei insuetudinẽ ab emulis calũniabilem. ¶Atuero tractem⁹ pauca de singul'. Dicũt ⁊ verũ est magnã cẽ disparitatẽ morũ dispariũ mihi ad moꝛes paruuloꝝ. Nihilominꝰ si ꝓdesse voluero: vt meos moꝛes suis cõtẽperẽ ⁊ ad sublenandũ iacẽtes: altioꝛẽ me depꝛimã ne cesse est. Nõ bene cõuenitũt: nec eadẽ sede moꝛãtur maiestas ⁊ amoꝛ. Attamẽ sicubi deest amoꝛ quid ꝓderit instructio: dum nec libẽter audiẽt

nec dictis credent: nec impatis obediēt. Quare maiestatē oportet omnē exuere: & pro paruulis paruulū se facere: seclusis tamen vicijs & peccatis longe omnis impudicicie nota. Adde q̄ naturā esse contumacē testat Sene. magis ducit q̄s trahit. Habet preterea hoc proprīū generosa indoles: qō & irrationabiles & bestie & aues docēt) vt blanditijs q̄s terroribus magis capiat deflectaturq̄s. Denicq̄s paruuli verecūdissimi quo pacto detegerēt peccata sua turpia apud eū quē vt odirent vel timerēt. Apud eū rursus qui nō prius eis persuasisset se eis fidū esse: benivolū: secretum & amicū: hoc aūt persuaderi nequibit: si nō modeste arriserit ridentibus: cōgratuletur ludentibus: collaudet studia eorum bona: si non vitet acerbitatez & conuicia in increpatione sua cum omni lenitate & mansuetudine: ita vt non odisse eos: sed fraternaliter dilexisse sentiat. Propterea tollens condescensionē affabilem & conuicā a viro cum paruulis: vt efficaciā sue confessiōis & cōmonitionis exuacuet: consequens est. ¶ Persuasum sane habeo sic egisse olim apostolū. Alioquī quomō factus fuisset omnia ad omnes vt christū lucrifaceret: si paruulos excipias: ad q̄s nam factus sit paruulus. Qua autoritate preterea mādasset patribus de filijs humane tractādis: neq̄s prouocandis ad iracundiā: ne pusillo animo fierēt: si paruulorū velut indigna horruisset consortia. ¶ Sed quid argumētis nitimur: cum hoc ipsum ab apostolo expressum sit. Facti sumus inquit paruuli in medio vestrū: tanq̄s si nutrix foueat filios suos. ¶ Ponderemus iterū obsecro qua ratiōe iubet apostolus instruere p̄occupatos in delicto aliquo ī spiritu lenitatis. Et videamus si hoc nō prius egerit & docuerit legislator noster christ⁹. Cum eñ proclamans inuitasset. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: subiūgit pro re ad hec necessaria. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. ¶ Plura in vetustis patrū historijs ad hāc rem traduci possent testimonia. In quibus nihil ita efficax ad correctionē: emendationēq̄s multorū repertū est: quemadmodū est lenitas. Nihil eñ hominū animus est facilitate & clementia sit comicus. Nonne Joannes ille diuinorū cōscius & scriptor: secretorū: latronis & homicide p̄perditissimi manus osculatus est: vt eum lucraretur. Quis egregiū doctorē Augustinū tanq̄s sydus aliquod benivolū acquisiuit ecclesie Ambrosi⁹: Qua virtute: vtiq̄s benivolentia & mititate. Ego inquit Augustinus de eodem: cepi amare hominem: non vt doctorem veritatis: sed vt hominem benivolum in me. O prudentissimū et verum dei sequacem Ambrosiū. Non dixit Augustino tunc pestiferis opinionibus inflato. Recede a me peccator es: hereticus es: blasphemus es. Quanto minus hec & similia de paruulis fidelibus ad eū concurrētibus ira feruescēs vomuisset: ¶ Porro si recogitemus q̄ nihil erat in operibus christi vacuū & sententiarū maiestate carēs iudicabimus ipm non mediocrē rem intendisse dum vocabat paruulos ad se: cohibens discipulos charissimos prohibētes eos. Deinc eos accedentes: amplexabat: imponens eis manus: & benedicebat eos. Et o pissime iesu: quis vltra post te verecundabit esse humilis ad paruulos. Quis tumescens & elatus de sua vel magnitudine vel scientia: paruitatē deinceps paruulorū ignorantiā vel imbecillitatē audebit aspernari: quādo tu qui es deus benedictus in secula in q̄ sunt omnes thesauri sapiētie & scientie dei abscōditi: vsq̄s ad castissimos paruulorū amplex⁹ beata brachia mansuetus inclinas atq̄s circūligas. Procul ergo: procul exhinc omnis elatio deorsum sit indignabunda quelibet paruulorū effugato: vincit hoc insigni exēplo christi nostri: humanitas illa humilis in Socrate a phis collaudata: q̄ nō erubescebat post curas publicas: lapare animū ludendo cū paruulis: ārūdine etiaq̄s cruribus suppositā. O si vidissent eū catbones censorij nostre etatis: quali eū cachinno derisissent: quāq̄s non ita laxamus ad paruulos colludendi licentiā: vt nō abhorrēdā p̄clamem⁹ oēm in gestu aut verbo vel tactu petulantiā aut impudiciciā. Rursus alia ratio est būiliationis sue in obsequio dei: sicut Dauid saltās ante archā tonis viribus & nudatus: & vilis in oculis suis celebrat. Alia ratio dum querit sola mentis recreatio. Prima semp optima est: & vir excessus recipit: nec video vbi aliter locū habeat cōgruentiorem illud ecclesiasticū etiā a Tull. in de officijs approbatū. Quāto maior es humilia te in omnibus. Hinc christ⁹ statuto paruulo corā discipulis: q̄to hāc humilitatis normā p̄bo & exēplo inculcare volebat. Qui maior est inter vos erit sicut minor. Et rursus in loco quē tractam⁹: q̄s nō recepit regnū dei velut paruul⁹: nō intrabit in illū. ¶ Ecce corā deo: q̄ nō mētior: plures audini a trienio p̄fitētes paruulos: & quosdam eorū grandiusculos: q̄ fatebant se nunq̄s peccata sua fuisse dicturos alteri: nō sic eis condescēti & diligenter interrogāti: instāte etiā matre articulo q̄rūlibet dānari debuissent. Agnosce ergo quid efficacie lateat in ipsa condescensione benigna. Et quid operet interrogationū admonitionūq̄s discretio cauta & sedulitas artificiosa: magis p̄ in his dei virt⁹ inuocata: spata: p̄piaq̄s. Quosdā preterea nouī viros exptos q̄ tā a multis annis confessionū auditores fuerāt: protestātes se vix aut nunq̄s reperisse aliquē certis infectū vicijs qui prius illa cuiq̄s alteri detexisset. Nec id adhuc fecissent, nisi magna circūspecti-

onis ⁊ lenitatis spiritualis arte cepissent eos et pia quadā fraude velut circūuenissent. Qua super re quedā alia scripsisse me memini: ⁊ ad vnoꝝ cognitionē p̄cipue taliū nuper vn⁹ edit⁹ est in gallico tractatul⁹. ¶ Expediam⁹ nos breuius in reliqs tribꝰ calūnijs. Nā q̄ allegat dignitas officij mei aut etiā gradus magistralis iā satis factū arbitroꝝ. Q, aūt supaddit meā occupatiōnē in maioribꝰ esse debere. Nescio prorsꝰ si q̄cq̄ maiꝰ esse pōt in q̄ parnitas mea ꝓficere valeat q̄cq̄ deo dāte virtutē a faucibꝰ canis infernalis ⁊ ab ipsis gebēne portis animas eripere: ⁊ tales p nullos aīas q̄si plātare aut rigare partē nō indignā boni eccl'iastici: parnulos loq̄r p̄sertim in studio vt eis det incremētū rp̄s. Sed asserunt me in p̄dicationibꝰ publicis ista magnificēt⁹ operatuꝝ. Id quidē forte p̄posiuꝰ: sz meo iudicio nō efficaci⁹ neq̄ fructuosi⁹. E cōfudit prudez ipse rp̄s superbiā nostrā: q̄ nō vult nisi nultos habeat auditores os suū aperire sapiētie: q̄n cū muliercula samaritana ⁊ sola diuturno sermone cōfabulat⁹ est. Nullo pacto tū abnegauerim ea me irrationabil'r dimissuꝝ esse q̄ necessitatis sunt i officio cācellariat⁹: dū illi indign⁹ deseruio pro quātalibz vtilitate secutura in aliis. Sz vbi ces sat necessitas (vt plerūq̄ cessat) ab occupationē meā tā salubrē inculpabit: q̄n me tūc forte vel ludentē vel ociantez coarguere p̄sumeret nemo? ¶ Ampli⁹ de loci ⁊ tp̄is ip̄ortunitate q̄ tertia est calūnia: quedā rūdiu⁹ in pori cōsideratiōe: q̄q̄ locus aptior ⁊ ab oīni suspitiōe remotior esse nō possit q̄q̄ public⁹ in eccl'ia. Hoc euitat puerbialē illā notā. Qui male agit odit lucē. Fit q̄z iussio rp̄i vt luceāt opa vestra bona coꝝā hominibꝰ: ⁊ sit lucerna eius posita sup cādelabrū. Q, si scādalizant aliq̄ interp̄tates hoc ad pompā vel inanē iactātiā: gloriunculā: hypocrisim vel papelardiam vel aliud hmōi: viderint q̄d dicāt. Profecto scādalū tale ē acceptū ⁊ nō datū: phariseoꝝ non pusilloꝝ ac pinde cōtēnēdū: q̄n neq̄ actus neq̄ locus p̄sert ex se aliquā spūalis ruine occasionē. Porro nil mirādū si radi⁹ boni opis: q̄ sanis gratissim⁹ē sit lippis liuidis aut inflatis oculis odiosus molestusq̄. E bristi bon⁹ odor sum⁹ acclamat apl'us. Sed q̄d subiungit. Aliis quidē odor mortis in mortē. Aliis aūt odor vite in vitā. E etq̄ q̄squis attēderit q̄ multā ē messis domīnica ⁊ oparij pauci (de oparijs loquor idoneis. Nā alij innūeri sunt ⁊ fruges cōsummere nati: aut Orati⁹) videbit q̄ null⁹ dies nulla hora nullus locus ab hac opatiōe secludi deberet. ¶ Postremo p quarta calūnia nō ifici⁹ rē per me aggressam apud p̄decessores meos fuisse insolitā comitē me solat puerbiū: suus cuiq̄ mos ē. Si nō liceret cuiq̄ aliq̄d p̄clare nouitatis arripere: male iret respublica: imo iā nō iret sz liberi⁹ coꝝrueret. Neq̄ tamē est istud negociū prorsus īsolens vel extraordinariū: si de licētia ⁊ mandato ep̄i diocesani q̄ est dñs messis sue: q̄dā deputentur ad messez hāc: nūc ℔ nūc illo mō colēdā. Sz ⁊ si licētiā hāc q̄sierim rutak me illa ep̄i snia. Rogate dñm messis vt mittat oparios in messez suam. Iridē Esaias pregit: q̄ petēti quē mittaz et quis ibit nobis. Dixit. Ecce ego sum mitte me. Nihil ē em̄ i actis istis meis quicq̄ vel irregulare vel illegitimuꝝ: q⁹ superioꝝ ptās accessit: ⁊ q⁹ nullos parnuloꝝ audire p̄sūpsi sicut nec facere ꝓpono absq̄ p̄ceptoꝝ sub q̄ informant notitia. Deniq̄ nō parua cura scholaꝝ ⁊ scholariuꝝ parrhisius cōmissa ē: salte in multis cancellario eccl'ie parrhisien: tū iure officij: tū de mādato apostolico. Quid ꝓ cura hāc magis decere pōt q̄q̄ religiosa bonoꝝ moꝝ disciplina. ¶ Sz repetēs amici qđ dictū est. E calūniabant inquiunt aduersarij nouitatē istā vel de curiositate vl' de fictione vel ó infructuositate vel de nimia lenitate aut aliq̄ hmōi. Hec nō mihi noua sunt. O amici charissimi. Omnia dudū p̄cogitaui ⁊ meā ipse peregi. Nā qualis vnq̄ fuit actio bonis cogniti que vel rep̄hēsione vel sinistra aut stulta interp̄tatiōe caruerit. Obsecro tū per illā quā expectam⁹ salutē ⁊ obtestoꝝ coꝝā paneēdo tribunali iusti iudicis deꝰ: q̄m nemo nouit q̄ sunt hominis nisi spūs hois q̄ in ipō ē: quatin⁹ iuxta regulā christi: in hac re a fructibꝰ meis me cognoscāt. Et si q̄d in doctrina vel opatiōe falsuꝝ īpudicū nefariūve dep̄hēderint nō refugio iudicem tūq̄lupus rapax in vestimēto ouīū. Si aūt fructus operis boni cernūtur extrinsec⁹: nō dānek postulo arboꝝ intentiōis de malicia intrinsecus Alioquin petīt in currit temerarie dīudicationis fraternē ⁊ scandalū ponit paruulis quoꝝz aduētus p boc ad christū nō nūq̄ impedit. Portabit q̄squis talis erit onus suū imposterꝝ: ego liberat⁹ extitero. Et ani aduertāt p̄coꝝ obseruatores mei quātū fiducie gerat anim⁹ me⁹ in hac causa sibi bene cōscius quādo ipos etiā tot parnulos (quoꝝ cōditio ē: nil facile eclare) restes habeo ⁊ inuoco. Sz hec hactenꝰ ad alios. ¶ Hunc ad parnulos cōuersus eos (sapiētie verbis cōsidēs) erboꝝ taboꝝ: vt si quis parnul⁹ ē veniat, ad me nihil erubescat: nihil trepidet: nihil erborescat. Audiat quisq̄s ille erit bona salte quedā monita ex ore meo: si idipz arrogo mihi. Jure meo id possuz nō in me sz in dño. Jnducā ad bonū si potero: noīatim inter cetera ad recogitādū oēs annos suos in amaritudie anīe sue. Et ad sēpandū spiritū suū scopa lingue ꝑpe. Ad ℔ m̄ vl' aliud nullū coḡā iuuīū. ¶ Porro nihil de tacēdis inquirā neq̄ p̄suadebo: imo p̄hibebo socioꝝ vl' alioꝝ secreta ꝓdere. Nullus insup suspectuꝝ habeat fidē meā in obseruādo tam signo q̄q̄ verbo

sigillū ꝓfessiōis integrū. Scio quātū p̄iuilegiatum ē. Uellē vt ꝓfessi tāta se ⁊ me discretiōe celarēt: neq; ꝙ ſſdā inducerēt ad oppositū curiositate praua fatuaq;. ¶ Sz extimescet aliqs penitē tie austeritatē. Uane ℔: q; nullā nō vltro sustinē dā ipono. Halo cū exēplo Guilhelmi parrbi fiēsis cuz parua penitētia volūtarie ꝓlēda mittere boies ad purgatoriū: q; cū inuita nō faciendā precipitare i ifernū. Quisquis aderit petōrū suoz q; q; grauissimoz cōscius: dicat cū Dauid nil omittēs: ꝓpeccaui. Dox subiūgā. Pecc: tuz tuū trāstulit a te de⁹: nō vltimū in penitētia pūctū habuisse crediderī si pfecto ore abominata est iniq̄tas: hoc est ad vomitū ꝓfessionis deducta. ¶ Alius fortassis estimabit me cū osuz vel spretorū postea cui⁹ scelera cognouero. Certe nihil minus: amabo cū pot⁹ vt filiū in xp̄o carissimū vt eū p̄terea quē nouere deū: ⁊ bonū purgatūq; factū sciuero: vt eū subinde ꝙ mee fidei se ita totū cōmiserit: vt ea, pderet mētis vulnera inde cora: q̄ carissimus forte parēti⁹ nequaq; ostēdisset. Et ita sentio i corde meo (scit veritas) q; dulcius afficior atq; māsueti⁹ ad illos q̄s e magnis ⁊ grauib⁹ criminū periculis eruditos esse cōspicio q; ad alios min⁹ fanciatos. Nullas ónq; vindicanōis aut odij reliq̄as vnq; in anio residere pmiserim ꝓ cōfessione cuiuscūq; delicti: etiaz si ꝓpria mors parētū delictū illud cēt. Scio tamē q; nō pōt a ꝓfessis oīs repēte pudor abiici. Sed ℔ neq; necesse neq; vtile ē: vincet tādē illū pudor rē ratio: ⁊ ista interim cōfusio ad nō mediocrem pene dimissionē pficiet. ¶ Cōquerē⁹ ali⁹ ⁊ dicet frigid⁹ suz ⁊ indeuot⁹: q̄d mihi pdest confessio: Et sane esto ita sit tāto diligēti⁹ accedere q̄uenit ad ignitū eloquiū ói vehemēter. Accede ad būc ignē calescēs plus satis. Uideo sepe m̄tos frigidos in initio: q̄ etiā colloquiū tale sup actibo suis vel horrēt vel ridēt ⁊ discedūt calētes cōsolati ⁊ vbertim flētes. ¶ Obtigit mihi crebri⁹ talis mutatio. Olim q̄z circa sorores germanas: duz eas ad celibatū ꝑpetuū inducerē: tale aliq̄d carnale patiebar: turbabat nōnunq; me ⁊ rōes meas oēs tumultus vulgaris cōsuetudis: insolitū mihi ꝓponebat id qō agere moliebat mea deuotio. Fluctuabā ⁊ nutabā: ⁊ pene q̄rebā dissoluere sanctitatē ꝓpositi: ac retro pedē flectere. Quousq; tandē deo ꝓpicio cōuertebā oculos a terra in celū: a morte hac ad vitā: a mortalitate ad eternitatē: ⁊ cōsiderabā in ipa rōnis arce ⁊ fidei lumīe quoniā vanitas vanitatū ⁊ oīa vanitas: sic respiciebā solidabar firmabarq;. Quo magis horta⁹ desunt oēs: vt hoc mō nō populari rumore: vel cōsuetudinis errore: esz pure veritatis cōsideratō ne id qō iustū ēt religiose factū diiudicēt: nec q̄d animus in p̄sens sentiat: esz q̄d sentire debeat attendant. ¶ Ceteq; solitus suz nec tacebo: confessos mihi specialiter istituere ad q̄ttuor obseruāda. Nā quo ad crimina ꝑ ceteris detestor in eis os mēdacijs ⁊ p̄iurijs detractiōibusq; deditum Dan⁹ quoq; violētas ⁊ rapaces. Tact⁹ denuq; libidinosos matie mōstruosos dānatosq; legibus. ¶ P̄imū obseruādū ē vt sūmope sibi caueant ne deinceps sint occasio ruine ⁊ dānatiōis alioz: quoniā istud ē ꝓpriū demonis officiū. Bene iussuz ē. Si nō caste: cū caute hoc ē secrete et solitarie sine lesione vl̄ scādalo cuiuscūq;. ¶ Secundū ē vt seductos olim ab eis aut suos in malum cōplices studeāt quātuz discrete potuerint ad emēdationē reducere: imo ⁊ alios pro eis: q̄tinus ⁊ ipsi qui p̄i⁹ demonū nūc per ℔ angelorū fungant officijs. ¶ Tertū ē vt si peccauerint de cetero (put est hūana fragilitas) semp tamen adhibeāt tēpore ⁊ loco ipm ꝓfessiōis antidotū: quā nihil esse valitura obtesto: iteq; ⁊ iteq;: si nō fuerit integra ⁊ sufficiēter explicās atq; dinumerans cognita cōfitētis peccā: cū circūstātijs maxime eis que peccati spēciē mutāt. ¶ Quartū ēt. Indico nēpe singulis nō obligatorie sz exhortatorie sepius vt teneāt facilē quādā obseruanōez pro oīm tēpore vite suete pro rememoratione ⁊ quadā sanc factiōe pctōr̄ integre simul cōfessorū q̄s ꝑ cautela aliq̄ futuroꝝ. Utor ꝓo cōmunit hoc mō: vt dicāt singulis dieb⁹ Pat noster ⁊ aue maria: semel de mane ⁊ semel de sero: cum totidē ꝓstrationib⁹ ad terrā: si ⁊ vbi cōmode fieri potuerit. Raro autē muto in hoc ꝑ magnitudine ⁊ varietate criminū diuersitatē hmōi obseruationū: quoniā vix istud fieret ⁊ in alios penitētes secretorib⁹ potest scrupulosi⁹ varietas talis tradi. Q; si in ℔ innocētes cū nocētibo exequez: nō cōquerant innocētes: q̄a nō minus obligati sunt q̄ ne simules essent nocētib⁹: ipse p̄hibuit manutenutq;. ¶ Banc ꝓo quadruplicē institutionē ꝑ paruulis metro ludēs ꝓtrebēdi: vt eas altiori mēte reponāt. Non opere aut verbis alios corruperis vnq;. Sit sanc ipsa tibi perditio ꝓpria. Si quos ꝑdideris monitis actis ve nefādis. Discrete ad rectū mox renocare studē. Non pudor obsistat: tua quin cōfessio plene. Crimia secta noter: vel nocet illa tibi. Tu de confessis ḡtus: tu ne recidiues. Signo aliq̄ facili ingit esto memor. ¶ Ad extremū vsq; paruuli diligitis infantiā. Ut quid diligitis vanitatē: ⁊ queritis mendaciū? Uenite fidenter: nulle viarū insidie: nullus latet anguis in herba. Cōmunicabim⁹ mutuo bona spiritualia: quia tpalia vestra nulla requiro. Ego vobis doctrinā: vos mihi orationem impēdetis: imo orabim⁹ pinuicē vt saluemur. Sic angelos nostros vicissim letificabim⁹: i q̄z solēnitate hec scribo. Sic forte nec iā forte: esz certa spe miscōiaz ineniem⁹ apud patrez nostrū: dū obediem⁹ voci sue i accessu nostro ad

F

cū:ego ꝓuocādo:vos exercēdo. Nec decerūt pū
gre z deuotiōis ardor? i pnti miseria ꝯsolatorū
postmodū glie ꝯsummate ꝑpetua vnitas subsequ/
tur. Ad quā eos oēs q̄ spū pueri cē debem⁹: iui
tat ipe ihesus spūali collocutiōe z afflatu iugit in
spiras z dicēs. Sinite paruulos venire ad me.

Incipit opusculū eiusdē

de cōtractibus ad instātiā ꝓuis z cōuētus dom⁹
carthusie i sabaudia. Anno domini. M.cccc.xc.
Mense Januarij.

¶ Incipit proemium

B Ui volūt diuites fieri incidūt in laq/
q um z tēptatōz diaboli z desideria mul
ta z iuntia z nociua q̄ mergūt homes
ad interitū z pditionē. Radix em̄ oim malorū est
cupiditas: quā q̄dā appetētes errauerūt a fide:
z inseruerūt se multis doloribus. Tu aūt o hō dei
hec fuge. ¶ Hec ē apl'ica ámonitio ꝓformus snie
xp̄i. Nō potestis deo seruire z māmone. ¶ Sed
ve filijs Ada post petrū: q̄s oportet trāsire p viā cō
tractuū ciuiliū: vbi mecū z tuū pstrepūt z altercā
tur. Ubi dolos: fraudes: laqōs deceptōis: spar/
gūt z abscōdit inimic⁹: dū iniq̄ rebus p̄cia suadet i
poni: dū nō satis attēdūt homines qđ ait Guido
carthusiēn. Rōnalis creature vera pfectō ē vnā
quāq; rē tāti habere quāti habēda ē: sicut plus
est anima q̄s esca fides z eētas q̄s pecunia. ¶ Quo
sit vt spūales etiā dei homes vix euadūt pericula
licet nolint diuites fieri: licet dicāt ex sua. Ha/
bētes alimēta z quibus tegamur his cōtēti sim⁹.
Inualescit siquidē eis vel p se vel p suos ambula
re viā q̄ dura ē z anfractuosa cōtractuū plēa la/
queis: z fumibus circūpleta peccatoz. ¶ Tales igi
tur q̄d agēt q̄liter obedient apl'o nbēti. Tu vero
o hō dei hec fuge? Nunqđ debuerāt (vt alibi
loquit) extra mūdū extitisse nedū anio: iz coꝛpore
q̄ nec fodere valēt z mēdicare erubescūt: z de al/
tario viuere habēt. ¶ Atuero vt dixit idē apostō/
lus dū prioribus verbis cōtinuo subuūrit. Secta
re aūt iusticiā. Hec ē em̄ que cōmutationē oēm
equo p̄cio mēsurat: numerat z pōderat. Justici
am vero docet ipa sapiētia: per quā se teste legū
cōditores iusta decernūt. Hinc illa sapiētissima
salomonis oratio. Mitte sapiētiā de celis sanc/
tuis: vt mecū sit z mecū laboret. ¶ Sit z ipsa no
biscū volēdo inꝺrere que sit via regia cōtractu/
um ciuiliū ad euitādas offendiculoz tēdiculas
¶ Cōmouit hoc attēptare petitio quorūdaz bo/
minū dei casum offerēs perplexū apud eos q̄s
exaudire charitas iussit: z inclinauit sapia pol/
licens. Qui elucidāt me inꝺt vitā eternā habe/
būt. Erūt aūt partitiones due. Prima resoluet
materiā cōtractuū ad terminos iuris diuini z na
turalis: sub quintuplici q̄ternario ꝯsiderationū.
Altera sub totidē ꝓpositionibus particularē casum
qui pcipue ē attinget z absoluet.

¶ Finit proemiū. Incipit tractatus.

Sequitur prima pars

principalis. Incipit primus quaternarius.

Consideratio prima.

D Ontractuū bonitatē aut malicia do/ D
c ctrinalit inuestigare volēti necesse
est in primis cognoscere quid nois et
quid rei: q̄d. s. sit ꝓtract⁹: z de ꝓtractuū specieb⁹.
¶ Tradit ꝺ Aristo. ee primū z ꝓprius in oī disci/
plina siue scientia: quoniā ignorātes termios de
facili paralogizant. ¶ Pōt aūt ꝓtract⁹ ita breuit
describi. Cōtract⁹ est ꝯmutatio ciuilis legitima.
Cōmutatio ponit ꝑ genere. Ciuil addit ad dif
ferentiā mutationū naturaliū q̄s cōsiderat philo/
sophia naturalis: cotract⁹ em̄ spectat ad etbicaz
siue moralē philosophiā. Subiūgit legitima. i.
legi ꝓformus ad differētiā ꝓtractuū illicitoz vel
illegitimoz. ¶ Inuēta ē autē cōmutatio ciuilis
post petrū: quoniā stat⁹ innocēte habuissz oīa
cōia. ¶ Rursus cōmutationū ciuiliū multiplices
sunt species. Una est vēditio: altera ē emptio ha
bentes se correlatiue adinuicē: vēditio in agētes
z emptio in recipiētes. Locatio z cōductio simulē
habētes correlationē. Mutuatio actiue z passi/
ue simil'r se habētes correlatiue. Datio liberal z
receptio gratuita. Pōt iterū extendi cōmutatio
ciuilis ad matrimoniale cōfictionē mariti z fe/
minē: de q̄ nihil ad ꝓsens. Cōstat igit q̄ cōtra/
ctus ē species iusticie nedū put est general' vir/
tus sed spēalis: z spēalius illi⁹ q̄ dicit iusticia cō
mutatiua. Propter si debeat plena resolutio fie
ri necesse ē ꝓcurire ad diffinitionē iusticie ꝑ dif/
ferētias intermedias. Unde q̄ cōmutatio ciuil'
nō habet fieri nisi p trāslationē dominij vel vs⁹
vel vtusq⁹: cōsequēs ē vt sciat quid sit domini/
um: z quid dños: z q̄t sunt species dominij. Un/
de dominiū ptās est ꝓpinqua assumēdi res alias
uel vt alias in sui facultatē vel vsuz licitū sm iu
ra vel leges rōnabiliter instituras

Consideratio secunda.

D Ontract⁹ ex quo est ꝯmutatio ciuilis
c legitima: z legitimū dicit qđ est ꝓfor
me legi: necesse ē cognoscere q̄d sit lex
quales insup z quot sunt ei⁹ spēs fundat vt ꝑce
dens. Legū nēpe alia ē pure diuina: alia ē pure
naturalis: alia canonica: alia pure positiua: alia
ciuilis pure z ipsa positiua. Sūt z alie mixte ex
aliquibus p̄dictis legibus. ¶ Ignorātis itaq; vel nō
cōsideratis hmōi diuisionibus z diffinitionibus non
potest haberi certa z pfecta resolutio nonsicana
diffinitiōez ꝓtract⁹. Quid ꝑterea dicatur meuz:

quid tuū: neq; p ꝺ̄sq̄s ḡs ꝓtract⁹ sit licit⁹ vl illicitus: licit⁹ vel illicit⁹ inq̄z de se vel suo genere aut ex solis accidētalibꝫ circūstātijs que non cadūt sub arte. Sz quoniā alibi tradita ē sub ꝓpēdio ista resolutio illā ad p̄sens nō repetimus

Consideratio tertia

Contractuū diuisio spēs t sufficiētia sic bñ p̄ñt t expedit agnoscere. Aut em̄ p ꝓtractū trāsfert dominiū aut solus vsus. ¶ Si primo mō ℔ ē duplr: q: vel fit mediāte p̄cio: t sic sūt due spēs correlatiue: emptio t vēditio. Vel fit sine p̄cio: t ita sunt due species correlatiue: mutuatio actiua t passiua. Ūn mutuū ꝺr q: de meo facio tuū. P̄ōt addi tertia spēs q̄ ꝓpe nō ē ꝓtract⁹: sz ē liberalis datio seu donatō vl ēlvna. Addit q̄rta spēs q̄ ꝺr cāpsio seu cābiū: vbi fit trāslatio dominij de aliq̄ re ad aliaz rē remanēdo ambabꝫ i sua cētia: vt vini ad frumētū: vl vestis ad sotularē: vel pecunie ad pecuniā q̄ꝫ hec spēs reducāt ad emptionē vl vēditionē. Vel si sol⁹ trāsfert vsus redit ad locationē vl ꝺductionē: ꝓmodationē vel accomodationem. ¶ Si aūt ꝓtract⁹ sit talis ꝓtute cui⁹ trāsfert vs⁹ rei retēto dominio: ℔ ꝓtingit dnpl̄r. Quia vel ℔ fit sine p̄cio mediāte: t sic sunt due spēs correlatiue: cōmodatio t accomodatio. Aut fit mediāte p̄cio: t sic sunt due spēs correlatiue locatio et ꝺductio: P̄ōt addi tertia spēs q̄ ꝺr cēsualis pensio vel emphiteosis: vel datio ad firmā. Addere tur q̄rta spēs q̄ est impignoratio: nīsi q̄ ibi nō ē ꝓprie trāslatio: sz tātūmo depositio p securitate mutui vel cōmodati vel crediti. ¶ Deniq; notari p̄ōt q̄ in aliquibꝫ rebꝫ nō est dominiū separatū ab vsu: vt in pecunia numerata: cui⁹ dominium ē vsus: alioq̄n frustra eēt. Ut insup̄ eōuerso in cibo: cui⁹ vsus ē ipa rei cōsumptio. Et ita ꝓprie nō separat hic vsus a dominio. Ūn consurgit nō parua turbatio apud aliq̄s nihil habere se dicētes in ꝓprio vel in cōmuni.

Consideratio quarta.

Contractuū diffinitiones in spēali tales p̄ñt elici ex p̄missis. Vēditio ē contract⁹ p quē fit trāslatio dominij alicui⁹ rei de vno ad alterū p̄cio legitimo mediante: ita q̄ ibi ē merx t p̄ciū t emēs t vēdens. Hec refert si sint plures emētes vel vendētes vt in cōitate. Et ꝺr merx aliq̄n pecunia: aliq̄n ius ipam recipiēdi: aliq̄n est ꝓprium corpus serui alicuius. ¶ Mutuatio est ꝓtract⁹ p quē fit trāslatio dominij ad alterū nullo p̄cio mediāte: nō q̄ dē ad sp vl ꝑ semp: qz ita eēt liberalis donatio. ¶ Cāpsio est ꝓtract⁹ p quē fit trāslatio dominij vni⁹ rei ad alterā: sic q̄ vna ē p̄cium alteri⁹ nec differt merx a p̄cio. Et unde ꝓsurgit ḋūia ab emptiōe t vēditiōe coīter dictis: vbi p̄cium t merx distinguūt. ¶ Domū ē trāslatio rei ab vno i alterū liberal t irredibilis: nō em̄ pactio ē vl intētio q̄ fiat redditō: qz ita nō eēt donū pure ḡtuitū. ¶ Rursus ꝓmodatō ē ꝓtract⁹ p quē fit trāslatio vsus rei ꝺ vno ad alterū: nullo p̄cio mediāte retēto dominio. ¶ Locatio ē ꝓtract⁹ p quē fit trāslatio vsus rei ꝺ vno ad alterū aliq̄ p̄cio mediāte retēto dñio. ¶ Ēx suis p̄cio videt mitta ex vēditiōe t emptiōe: locatione t ꝺuctiōe: q̄m ibi fit q̄dā trāslatio dominij rei t vsus sui ad tp̄s solū: vl cū certis modificatiōibꝫ appositis. ¶ Possent ex his elici descriptiones illiatoꝝ ḋctū: possz etiā fieri verbū de p̄missis p metaphorā t trāslationē ad spūalia: vt dicāt⁹ regnū celoꝝ emi: t q̄ de⁹ recipit ad vsurā sz omittim⁹. ¶ Postremo q̄m suscepti⁹ p̄ñz opus culi: p̄cipal t ē nō de ℔libet ꝓtractu plene loq: sz ad iuestigādū ḋs ꝓtract⁹ vere dicat vsurarius vt radicit⁹ t apte possit cognosci curabim⁹ causas aliq̄s remouere: ꝓpter q̄s posset videri aliq̄bus q̄ ꝓtract⁹ aliq̄s eēt vsurari⁹ vel illegitim⁹: siue nō licat⁹: loquētes p̄cipue de legitimo vel illegitimo fm legē pure diuinā vel pure naturalem: p̄supposito lapsu generis humani seu peri Et primo de venditiōe t emptiōe fiat sermo: et ℔ in scḋo q̄ternario nostraꝝ cōsiderationū.

Incipit secūdus quaternarius

Consideratio quinta.

Enditiōis t emptōis ꝓtract⁹ nō iō p̄cise ꝺr illegitim⁹: q: sit vtilior vni parti q̄ꝫ alteri vt vēdēti q̄ꝫ emēti vel econtra. ¶ Posset aliq̄s opinari ꝓtrariū: q: ḋct⁹ spēs ē iusticie cōmutatiue q̄ respicit eq̄litatē rei q̄ vēdit ad rē q̄ emit: vt seruet eq̄litas iusti p̄cij: ꝓpter quā eq̄litatē facili⁹ obseruādā inuēta ē moneta: vel numisma vel pecunia: sicut pulchre deducit p̄hs t facile ē aduertere cōsiderāti distantias locoꝝ t varietatē nūc abūdātie: nūc indigētie in rebꝫ cōmutādis. Abilomin⁹ apparet ꝓtas nostre ꝓsideratiōis in practica vulgata t approbata p oēs fere natiōes dū vendunt t emunt reditus ꝑpetui vt decē denarij reddituales ꝑpetui p centū vel ducētis in pecunia nūerata. Eōstat in hoc casu q̄ndiano q̄ infra. xx. annos emens poterit recipere totā pecuniā traditaz remanēte sibi sua possessione et integro: imo facta forasfactiōe meliorationē. ¶ Sunt aliq̄ casus ostendentes veritatē huius cōsiderationis: sed hic vnicus ad p̄sens sufficiat. Unde text⁹ Leuit. xxv. sic habz Qui vēdiderit domū suā ītra muros vrbis: habebit licentiā redimēdi donec vnus ann⁹ simpleatur: si non redemerit t anni circulus fuerit euolutus emptor possidebit eam: t posteri eius in perpetuum: t redimi nō poterit etiaz in ubileo

Notenk hec tria. Primo q̄ vēditio ꝓpetua licita ē. Scōo q̄ vēditionē nō inficit conditio redimēdi. Tertio q̄ si emptor post decē vel viginti annos velit vēdere illud qđ emit suo vēditori q̄ licūq; ꝑcio nō tenek fructꝰ medios tēporis deducere in ꝑtē recōpensationē.

Consideratio sexta

V Enditōis ⁊ emptōis ⁊actus nō iō ꝑ caſe ór illegitimꝰ q̄ res vēdita pōt ad certū tp̄s redimi seu retrahi lege ſup ꝫ ſtituta. ¶ Dicēt ſ oppoſitū ꝺēnarēt ſupmū legiſl latorē deū i legibꝫ ſuis iudicialibꝫ datis ꝑ Moyſen ꝓpꝫ iudeoꝝ: ſicē ē text⁹ agt⁹ Leui. xxv mor allegat⁹: vbi ꝓꝫ q̄ vēdēs hereditatē poterat redimere: ūmo ⁊ ſine redēptiōe reuertebat hereditas i anno iubileo. Cūcta mãt regio poſteſſionis veſtre ſub redēptiōis ꝺitiōe vēdet. Hec aūt lex ĩducit biennō q̄ obliget ꝓnūc ꝓpīnq; chriſtianū niſi ꝑ quātū nouit inſtituere ꝑ legiſlatorē legitimū i ūta patria vl̄ in illa: ſicē ⁊ factū ē de multis legibꝫ iudicialibꝫ legis ant. q̄: quēadmodū ꝑterea leges ciuiles nō artāt in foro eccl'iaſtico: niſi ꝑ quātū ꝑ legiſlatorē eccleſiaſticū firmate ſunt. Sufficiat aūt ad ꝓpoſitū mōſtraſſe q̄ licitā legē veterē veritatē noſtre ꝓfeſſiōis: q̄ ſcz de lege pure ꝺiuina ⁊ naturali: ꝓtra q̄s agere nuſq̄s fas ēnō habetur q̄ ó rōne vēditōis liceat ſit q̄ nō valeat redimi res vēdita: ſic q̄ nō intēpōat ꝺitio redimēdi lege publica vl̄ ꝑuata voluntate

Conſideratio ſeptima

V Enditōis et emptōis ⁊actꝰ nō iō ꝑcaſe ór illegitimꝰ: q̄ pactū poteſtatꝫ redimēdi rē vēditā ad tp̄s certꝫ vel incertū vēdēs ⁊ emēs interpoſuerūt. ¶ Sequit ex p̄cedēti: q̄ ſi iuſta lege publica pōt hmōi contractus fieri nō repugnat legi ꝺiuē vel naturali q̄nin ita fieri poſſit lege vel cōuētione ꝑuata ⁊c quid ſit alicubi de ꝓhibitione poſitiua.

Conſideratio octaua.

V Enditiōis ⁊ emptiōis cōtractꝰ nō iō ꝓcaſe ór illegitimꝰ iure diuino ac naturali: dū ꝓpter libertatē redēptionis vendite rei res ipſa minori ꝑcio vendit vl̄ emit. ¶ Deducit ꝓmo per inſtitutionē legiſlatoris pblicā ſi fiat ex hoc mēſuratio ꝓcij ꝑm ampliatio nē dominū ſup rē emptā. Cōſtat em̄ q̄ i caſu cōſideratiōis cedit res empta ipſi emptori in minꝰ amplū dominū q̄s ſi nō poſſet redimi: ⁊ ecōtra venditor nō ita plene denudat ſe totalr a dominio ſue rei quā vēdit. Si igit̄ pt ꝑcū augeri dū ſuus vl̄ dominū eſt pinguiꝰ lanꝰ ⁊ vberꝰ: dominio diminuto pōt ⁊ ꝑcū diminui. ꝓ q̄ facit ⁊e tꝫus Leuit. xxv. q̄ ſic ꝺz. Quāto minꝰ tp̄s inuenerit tāto minꝰ emptori ꝺſtabit. ¶ Cōfirmat ex ꝓſideratōe ⁊actꝰ q̄ ē locatio vel ꝺuctio vbi fit trāſlatio ſoluꝰ vſus retēto dominio. Quis em̄ neſciat tēperari vel augeri ꝑcū iuxta tp̄s ⁊ vꝰ cōmoditatē maiorē vel minorē? ¶ Elicit ex premiſſis hec veritas q̄ nō ē de intrinſeca rōne vēditionis aut emptiōis q̄ fiat ſine lucro alterius partiū ⁊ ſine ſpe vl̄ pacto redēptiōis ſeu retractionis per vendētē aut eiꝰ cauſam habētes.

Sequitur nunc videre

q̄d de iure poſitiuo ſit vel eſſe pōt de rōne ⁊ractuū. Et ꝫ i tertio q̄ternario cōſiderationē.

Incipit tertius quaternarius

Conſideratio nona

A Rbitrio legiſlatoris ſubiacet ⁊actum modificatio: limitatio vl̄ amplificatio. ¶ Deducit ex ꝫ q̄ ad legiſlatorē ſpectat legē inſtituere. Formal' aūt rō ⁊actuum ꝓſtat in cōformitate ad leges: ſicut patet ex diffinitiōe ⁊actꝰ q̄ ē cōmutatio ciuilis legitima: id eſt ꝓformit ad leges facta. Dñ ⁊actꝰ matrimonialis de q̄ min⁹ videt cū ſit de iure naturali: ſubiacit tñ arbitrio legiſlatoris. ſ. pape vel eccl'ie: alioq̄n nō poſſz fundari illegitimatio q̄rūdā ꝑſonaꝝ ad mātimonialē ꝺctū. Immo ⁊ arbitriuz tale legiſlatoris extēdit etiā ad foꝝ ꝓſcīe ⁊ pnīe vt nō q̄libz pcōr poſſit ſe cuilibz ſacerdoti ſubiicere ad ꝓcutionē ſacramētalis abſolutiōis. 1

Conſideratio decima.

A Rbitrio legiſlatoris fas eſt: quādo ex pedit ⁊ decet: cōtractus aliquos nunc validare nūc inualidare ꝑ tēpoꝝ: loco rū: ꝑſonaꝝ et aliaꝝ circūſtantiaꝝ variata qualitate. ¶ Deducit ꝓmo per exemplū legiſlatoris ſupremi ꝺei: qui licet multa iudicialia ſtatuerit i antiqua lege ꝓ regnmine populi iudaici: nihilomin⁹ ſic tēperauit illa iudicia tēpore legis euāgelice q̄ illa cōmiſit illis quibꝫ ait. Qui vos audit me audit. Et per apl'm ſuū. Oīs aīa poteſtatibꝫ ſublimioribꝫ ſubdita ſit. Et ad ꝫ eſt ſententia concors oīm doctoꝝ: ūmo totius eccleſie. Unde qui diceret hoc argumētū eſſe validum. Lex antiqua iudicialis ſic vel ſic dicebat ꝓcipiendo vel ꝓhibendo: ergo taliter nūc agere chriſtiani tenēt̄ur: fallerek: quoniā hec cōſequētia nedum falſa eſt: ſed herecialis. Ex quo ſequit hec veritas q̄ dū redimitur hereditas venditaꝫ non eſt neceſſariū deducere fructꝰ medios ꝓceptos: niſi hoc alia lege q̄s antiq̄ fuerit inſtitutū.

Conſideratio vndecima

Arbitrio legislatoris bũani nõ ẽ possibile ꝙslibz ꝓtractꝰ ita suis legibꝰ moderari ꝙn subsequ possz multiplex abusus. Sũt ad ꝫ auctates iurũ plures ⁊ experimẽto ꝙdiano cognoscim⁹. Non tñ frustra conat legislator ad moderatiõz ꝓtractuũ dũ facit qõ i se ẽ ad ꝓclusionẽ abusuũ ꝓdẽdo leges vniuersalit⁹ positas: q̃ quales ee debẽt Isidor⁹ ponit. Habilomin⁹ obseruãdũ ẽ illud comicũ. Ne ꝙd nimis. Et illud sapiẽtis. Noli ee iust⁹ nimis. Videm⁹ eñ in plurib⁹ q̃ multiplicatões institutionũ ⁊ penaꝝ sic inoluũt populos: q̃ fit eis iugũ intolerabile ⁊ inuolutio laqueoꝝ. Exẽplum datũ est alibi in materia simonie: ⁊ hic põt accipi in materijs vsuraꝝ quib⁹ dũ quer adit⁹ precludi cõdẽnant multi ꝓtract⁹ ꝙ ẽm legẽ dei nõ sunt vsurarij nec illicite: ⁊ essent vtiles tã reipublice q̃ ꝑsonis. Exẽpluz ẽ ꝑterea de casibo in foro penitẽtie: ⁊ similibo alijs de ꝙbo alibi.

Consideratio xii.

Arbitrio legislatoris ꝙuenit neduz leges in ꝓtractibo ponere: sz positas interꝑtari: nõ tãtuz doctrinaliter vt iurisperiti pũt sed auctoritatiue iudicialr. Est ut aq̃ legislator tanq̃ lex viua director ⁊ epikeies: dũ ⁊ vbi puenit circa leges difficultas ex circũstantiaꝝ varietate q̃ sunt innumerabiles: nec cadere possunt sub arte vel lege q: ꝑ accidẽs sunt. Hic est illud vulgati auctoris. Ipe etã leges cupiũt vt iure reganr. ¶ Elicit ex his altera veritas: q̃ vbi sup bonitate vel malicia quorũdã cõtractuum difficultas talis exorir qual nõ põt doctrinaliter determinari recurrẽdũ est ad arbitriũ vl interꝑtationẽ legislatoris: ꝑsertim supmi ⁊ eccle siastici q̃ censet habere iura: nedũ bũana sz diuina in scrinio pectoris: ⁊ vbi papa deficeret cõciliuz generale bz supmũ iudiciũ iuxta veritatẽ in generali ꝙlio Cõstañ determinatã: ⁊ in hac lege diuina ĩmobiliter fundataz. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. sequit. dic eccl'ic. ¶ Subũgam⁹ in speciali de vsurario ꝓtractu sub quarto cõsiderationũ quaternario.

Incipit quartus quaternarius.

Consideratio xiii.

Dvsurarius ꝓtractus repugnat legi diuine ⁊ naturali: sic q̃ ex suo genere malus ẽ: nec põt bñ fieri. ¶ Exẽplũ de mẽdacio ponũt alicq. Et ad hoc ẽ sñia cois doctoꝝ. Vñ ⁊ phs naturale indiciũ sequẽs posuit cõtra naturã ee vt num⁹ numũ pariat. In psalmis q̃ q̃ ⁊ ꝓphetis satis innuit. Si q̃s ad beatitudinẽ velit introire q̃ pecuniã fuã nõ det ad vsuram. Christus denicq̃ dicit. Date mutuũ nihil inde sperantes. ¶ Et ad hoc sũt cõgruẽtie plures date ꝑ doctores ꝓpter icõuenientia q̃ reipublice, que nirent ex vsuris si licite dicerent. Vñ ⁊ bõ nascit ad laborẽ: sicut habet in Job. Est ergo ꝓtra naturã hois vt sine labore velit viuere q̃ fit i vsuris. Ada ⁊ adã in statu innocẽtie posit⁹ erat in paradiso vt operaret ⁊ custodiret illũ. Et post peccatũ dictũ est illi. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Quinetã recipiẽtes ad vsurã dũ pecuniã ꝓpta inueniũt: facili⁹ cõsumunt ⁊ exponũt ⁊ ocio vacãt ⁊ tandẽ graui pauperie per os alienũ cõsummnt. ¶ Verũtamẽ iste ⁊ ꝙsiles rationes deducẽtes ad incõuenientia nõ videt satz cõuincere volẽtẽ ꝓterire. Quia poneret ex aduerso multos casus in quibo magna vtilitas ⁊ qua si necessaria sequeret: tã in dãte q̃ in recipiente sicut allegãt aliq̃ de mẽdacio officioso. Et aliq̃ de simplici fornicatiõe. Dicerẽt insup verbũ xpi nõ esse ꝓceptũ sz cõsiliũ. Sil'r ad illa q̃ subiũgit ⁊ ꝑmutat dũ ꝓdictũ verbũ dicit. Date mutuũ. ¶ Habilonin⁹ veritas ista tenẽda ẽ tanq̃ ex fide ⁊ ecclesiastica determiat. Oẽ sicut ⁊ ò mẽdacio: qõ nõ possit bñ fieri: q: ꝑ doctrinã oppositã qualis fuit apud grecos multos si admitteret officiosum mẽdaciũ tota scripture sacre (sicut dicit Augustinus) vacillaret auctoritas: ymmo deperiret fidelitas ⁊ fideis cõuictus apud hoies. Nõ eñ oportet ꝓpter vtilitates q̃ per accidẽs põt accidere: ea dicere bona q̃ ꝑ se ⁊ de suo genere mala sint: et q̃ cõfestim noiata (sicut Arestotiles loquit) sunt inuoluta malicia: sicut furtũ qõ ẽ cõtrectatio rei aliene bñ fieri est impossibile: q̃uis furtũ possit fieri nõ furtã: accedẽte cõsensu dñi. Similit diceret q̃ vsurari⁹ ꝓtract⁹ inualidus ẽ ꝑ legẽ superiorẽ diuinã: ⁊ ita illegitim⁹ ẽ vt sit furto silis dũ pecunia vltra sortem recepta ꝓtractat tuitio dño salte ꝓncipali. s. deorqueq̃ sit volũtas recipiẽtis ad vsurã: que verũ'r est inuolũtaria ꝑ se: sed volũtaria ꝑ accidẽs: sicut ẽ in ꝓiciẽte merces ĩminẽte naufragio: ⁊ sicut ꝓsensus in matrimoniũ per metũ cadentẽ in cõstãtẽ virũ: q̃ ꝓsentit ne mẽtiat vl moriat. Est eñ cõsensus iste inualidus ad matrimoniale cõtractũ. Simil'r diceret de vsurario cõtractu. Quãuis nõ sit euidẽter ostẽsuz q̃n mancãt difficultates satis multe.

Consideratio xiiii.

Vsurarius ꝓtractus sicut in antiq̃ lege toleratus est: ita possit in noua permitti sub certis modificanõibo. Non quidẽ vt esset licit⁹ sed ne deteri⁹ eueniret. Exemplũ de libello repudij in antiq̃ lege ꝓmisso: q̃ nũ q̃ fuit licitus. Sic ꝓmittebant dare ad vsuras nõ ꝓximis suis sz alienis: q̃uis sup hoc sit varia doctoꝝ locutio ꝓpter verbũ Ambrosij. Unde

textus Deut. xxiij. sic habet. Non fenerabis fratri tuo ad vsurā: nec fruges: nec quālibet aliā rē: sed alienis. Exemplū p̄terea de meretricib⁹ que tolerant nō approbādo qd̄ faciūt: sed nō puniēdo. ¶ Quocirca posset inquiri si tolerantia talis sufficiat vt vsurari⁹ faciat lucrū supra sortē esse suum: sic qd̄ nō teneat ad restitutionē: licet peccet: sicut meretrix nō tenet ad restitutionē pecunie lucrate per traditionē fedi vsus sui corporis inuito dño scz deo. Rñsio forte dāda essz ꝑm duplex foꝝ scz cōscie intrinsecū: ⁊ extrinsecū duplex: vnū ecclesie: aliud secularis politie.

Consideratio. xv.

Vsurari⁹ cōtract⁹ habet fieri p̄ricipaliter in mutuo pecunie. Dicit em̄ vsura quasi vsus eris. Mutuū ꝓo dicit: quia de meo facio tuū. Et hoc p̄cipue cōtingit in pecunia: in q̄ dominiū ⁊ vsus rōnabiliter distingui nō possunt: quoniā vsus pecunie est ei⁹ cōsumptio: ⁊ ita dominiū trāsit cū vsu. Propterea manifestat iniq̄tas vsurarij: q̄ de pecunia q̄ nō est sua sz alteri⁹ facta ꝑ mutuationē suscipit incrementū pecunie: quā exigit vltra sortē: vl' aliud emolimētū ex pacto. Utrū aūt sine pacto cōmitteret vsura saltē in foro cōsciētie: distinguendū esset ꝑ varietate casuū ⁊ intētionū. Cōstat ei q̄ recipiēs mutuū tenet ꝑ legē amicicie ⁊ beniuolētie suo mutuāti quādā amicabilē beniuolētiā quā pōt intēdere ⁊ expectare ille qui mutuū dat etiā ꝑ exhibitionē exterioris boni vel officij: vt q̄ in casu simili recipiet ab illo mutuū vel aliud amicicie bonū. Nec mirū cū in simplici ⁊ liberali dono sic inueniat: dū tamē p̄ncipalis intentio sit donare: etiaz vbi spes redonatiōis vel redditiōis nulla esset. Sic ad ꝓpositū de mutuo vbi nihil sperāduz est iuxta verbū christi supple principal'r vel ex pacto: quoniā pactū de recipiendo est pecunia mēsurabile: ⁊ ita mutui contractus inficitur.

Consideratio. xvi.

Vsurari⁹ cōtract⁹ noīatur aliquādo talis apud doctores vel populū vl' legislatorē: qui ꝓprie ⁊ ex suo genere nō est vsurarius. ¶ Occurrit exemplū simile de simonia de qua solet fieri distinctio: q̄ quedā simonia est ꝓhibita quia mala: ⁊ quedā mala: quia ꝓhibita: que distinctio sanū ⁊ sciētificū requirit ītellectū: quia iuxtā veritatē nihil ē malū nisi q̄a ꝓhibitū. Propterea papa nō pōt facere de nō simonia simoniam: licet nō simoniā possz punire vel ꝓhibere sub pena vere simonie debita. Sic in ꝓposito dū legislatores attenderūt cōtractus varios fieri: vendēdo vel emēdo locādo vel cōmodādo in detrimētū reipublice: ⁊ in fraudez et fauorē vsuraꝝ ꝓprie dictarū: ꝓhibuerunt hmōi cōtract⁹ illicitos ⁊ ꝑniciosos reipublice sub penis vsure debitis: p̄cipue dū satis cōstat ex operibus de mala ⁊ fraudulēta intētione cōtrahentiū: vbi si cōstaret vel cōstitisset legislatori de bona ⁊ simplici ⁊ pura intētione cōtrahentiū: aut nō tulisset tales leges ꝓhibitorias aut a suis legibus istos tales excepisset tanq̄z ver⁹ epykeies ⁊ director legis

Sequitur videre de potestate legislatoris in moderādis ꝯtractib⁹ lege positiua sub quinto cōsiderationū quaternario

Incipit quintus quaternarius.

Consideratio. xvii.

Iusta lege potest institui in aliqua patria: vt nulla fiat vēditio redditualis ꝑpetua qui possit redimi: vno modo vel alio: ad tēpus vel ad semper. ¶ Apparet hec veritas ex dictis in sexta cōsideratōe per textū legis antique q̄ tunc vtiq̄z fuit rationabil': ⁊ cuius similis potest nouiter institui. Si quis aūt dixerit in antiqua lege cautū esse: vt dū redēptio fieret deducerent fructus recepti medio tēpore: et ita debere statuere lex iusta: que redēptionē hereditatis vēdite cōcederet. Fatendū est q̄ hoc posset: attamē si nō fiat nihilomin⁹ poterit esse iusta si pro q̄litate patrie ⁊ reipublice cū circūstantijs ceteris videat expedire: vt vicz succurrat ex vna parte indigētib⁹ pecunia prōpta: ⁊ ꝓuideat ex altera parte ne distrahātur hereditates ⁊ instabiles fiant de ꝑsonis in ꝑsonas: ⁊ de heredib⁹ ad nō heredes: p̄sertim in feudis. ¶ Propterea repetitur vt in plurib⁹ nullā esse venditionē maxime hereditariā quin lege statutū sit vel cōsuetudie firmatū vt saltē infra annū ⁊ diē venditor vel ꝓximus suus possit retrahere ꝑ simili summa: nō deductis etiā fructib⁹ interim receptis. ¶ Qua ī re firmat vnū dictū prius ⁊ memoriter habēdū: q̄ nō est de intrinseca ratiōe venditiōis vel emptionis impotētia vel nō facultas redimēdi.

Consideratio. xviii.

Iusta lege potest in aliq̄ patria ꝓhiberi ne fiat in cōtractu venditiōis ⁊ emptionis pactū inter partes de facultate redimēdi. ¶ Posset alicui prima facie videri repugnātia istius dicti ad precedens: quia si ex iusta potest dari de facultate redimēdi: quomodo nō erit fas partib⁹ pactū facere? Sed respōsio facilis est si cōsideret intētio legislatoris ad ꝓhibitionē taliū pactoꝝ personaliū: ne videlicz data libertate abutant in fraudē vsurariā. In-

tereſt eñ legiſlatoris: ne quilibet paſſim abutat re ſua. Unde ꝛ apó paganos etiã philoſophos ſtoicos noiatim etiã apud maſſilienſ: qui ſentiebant (licet erronee) bonunẽ ſeipm licite poſſe occidere ꝓpter inforꝛunũ vel cuadẽdũ vel cauẽdũ. Lex erat ne hoc quiſq; faceret ſine iudicio publice auctoꝛitatis. Sic in ꝓpoſito ꝛ ſimiliby multis dici põt ꝙ aliqua licẽt lege publica que nõ licẽt auctoꝛitate ꝓpria.

Conſideratio.xix.

Uſta lege põt inſtitui põiũ rerũ venaliũ tam mobiliũ q̃ inmobiliũ: tã cẽſualiũ q̃ nõ cenſualiũ: feudaliũ ꝛ nõ feudaliũ: vltra qó pretiũ nõ liceat vẽditoꝛi exigere imo nec emptoꝛi dare maxime ꝓuata volũtate. ¶ Cũ itaq; pretiũ ſit in ꝓtractibꝫ tãq; mediũ adequatiuũ: ꝛ difficile ſit tale mediũ ſemꝑ inuenire ꝓpter affectiões varias ꝛ coꝛruptas hoim: ꝓꝛoſus expediẽs eſt vt illud mediũ capiat ꝑut ſapiens iudicabit: ſicut loquit Ariſto. de medio virtutis. Nullus autẽ debet cẽſeri ſapiẽtioꝛ q̃ legiſlatoꝛ. Propterea ſpectat ad eũ ꝓpiue q̃tũ poſſibile eſt iuſtũ pretiũ ſtatuere: quale nõ licet trãſgredi ꝓuata volũtate: que debꝫ coerceri vel ligari ꝑut reipublice deꝓoſcit vtilitas. ¶ Et vtinã pretia ſic omnibꝫ rebꝫ eſſent impoſita quẽadmodũ videm⁹ in pane ꝛ vino: ꝙ cuitarent altercationes nedũ inutiles: ſꝫ periure ꝛ impie: quas experimur fieri quotidie inter emẽtes ꝛ vendẽtes qó nõ fieret ſi vnico verbo ꝛ abſoluto ſtatim diceretur pretiũ: vt vna talis pãni tantũ valꝫ: modiũ bladi tantũ valet: hec canda vini eſt hui⁹ ꝓꝛij: hic caſeus tãti: ꝛ ita de ſimilibꝫ: tũc daret pretiũ qui vellet: ꝙ nollet abiret altercatiõe ſinuſſa. Difficile ẽ fatemur: ſed tã ſalubriter factibile apũ bonos bone volũtatis: quibꝫ ex hoc eſſet pax ꝛ gloria deo.

Conſideratio.xx.

Uſta lege poteſt inſtitui aut permitti tanq̃ licitũ ꝛ expediẽs in certis caſibus ꝓ qualitate ꝓſonarũ ꝙ fiat venditio ꝛ emptio legitima: cuꝫ expreſſiõe pacti de redimẽdo ꝛ ꝓ certo ꝓcio etiã minoꝛi q̃ res emeretur vel vẽderet ſine tali pacto. ¶ Ponam⁹ exẽpli gratia ꝛ rei quã agim⁹ duas aut tres generales circũſtantias q̃ nõ fingunt ſed reperiũtur in multis partibꝫ. Cõſtitutũ ẽ a legiſlatoꝛe ꝛ cõſuetudine ſeruatũ in vna patria ꝙ nemo vẽdat cenſum annualẽ ꝑpetuũ dñ poſſit redimi totiẽs q̃tiens. Statutũ eſt ꝑterea certũ põium vt ꝓ denario quindeci. Hoc totũ licet: vt pax ex põdictis. Sunt in illa patria ſicut eẽ debẽt eccleſiaſtici plures nolẽtes mẽdicare: ſꝫ de reddit⁹ in cõmuni vel ꝓpꝛio viuere: ꝛ hoc vtiq; licitũ ẽ iuxta deter-

minationẽ chriſti ꝛ apli ꝛ obſeruationẽ totiꝰ eccleſie. Dignus ẽ eñ operariꝰ mercede ſua. Denitq; detrabẽtes eccleſiaſtice dotationi ꝓpter hoc, dãnati ſunt vt hereticꝫ: etiã nouiſſime i cõcilio Cõſtantiẽſi. Et hec ẽ cauſa q̃ martyrẽ Thomaꝫ fecit. ¶ Addam⁹ cõſequẽter ſicut res habꝫ ꝙ nõ inueniũt eccleſiaſtici ꝓuiſiõi poſſibilitatẽ ꝓ ſe vel ꝓ alios aſſignatiões quoꝛũcũq; reddituũ: niſi facta pactione de facultate redimẽdi: nihilomin⁹ plus caperẽt inuenire ſi poſſent etiã cuꝫ maioꝛi pretio: cũ inſup etiã ſimplici intẽtione vacua ab oñi queſtu: nedũ vſuratio: ſed quõlibet illicito vel illegitimo. ¶ Queriꝫ quid agẽdũ ſit apud eccleſiaſticos bmõi: Si nolit emere ꝓpter ſcrupulum vel ne videanꝫ dare ſcãdalũ in fauoꝛẽ vſuratoꝛũ: ipſi patienꝫ famẽ nec ſubſiſtẽt: ꝫ neceſſario diſpergẽtur: ꝛ ita nec miſſarũ nec aliꝛ obſequioꝛ diuinoꝛ cultꝰ remanebit. Illud autẽ i cõuenies nulꝰ legiſlatoꝛ eccleſiaſticꝰ vel ſecularis pie diceret tolerãdũ ſaltẽ de eccleſiaſticis ab antiquo cõſtitutis ꝛ approbatis: quoꝛ fundatio ſeu dotatioꝛ ſi fuiſſet a ꝓncipio ſufficiẽs: delapſa eſt in diminutionẽ intolerabilẽ nec ſua ſed tẽpoꝛ malicia. Si ꝙ cõcedaꝫ ꝙ vnicq; poſſet cõtract⁹ emptionis mõ qui dicꝰ eſt eẽ licitꝰ imo legitimꝰ, i. lege cõſtitutꝰ tũc habem⁹ ꝓpoſitũ. Reſoluentes igit materiã ad paucos ꝛ claros terminos ꝛ diuiſis et induſtria allegatiõibꝫ vt veritas nude ꝛ aperte ſe manifeſtet in pace cordis ꝛ in lumine rationis qó eſt lumẽ vultꝰ dei ſignatũ ſup nos. Concludam⁹ ex ꝓmiſſis ꝙ fas ẽ vnicuiq; vti re ſua ꝑut ſua eſt: patꝫ ex terminis: qꝛ eſt ꝓdicatõ diffinitiõis de diffinito vel ecõtra. Aut ſic fas eſt: ꝛ licet vnicuiq; vti re ſua ꝑut voluerit in emẽdo: vendẽdo: locãdo: dãdo: mutuãdo tẽ: ꝛ capiꝫ vti cõtra abuti. Patꝫ iſtud ex terminis: qꝛ dcꝫ caſus ꝛ quo ꝙs nõ põt vti re ſua tã reſpectu caſus illius nõ eſt ſua. Vel ſic: fas ẽ vnicuiq; tãto iure vti re ſua q̃nto iure res ẽ ſua. Vel ſic: fas ẽ vnicuiq; vti re ſua ſicut voluerit: niſi pateat ꝓhibitio legitima: in quo caſu tã res nõ dicꝫ eſſe ſua. Hinc dictuꝫ eſt ab alijs ꝙ nihil tã naturale q̃ vt quilibꝫ vtaꝫ re ſua. Et fundaꝫ in lege naturali de dilectiõe ꝓximi. Et in his duobꝫ mãdatis que cũq; vultis vt faciãt vobis hoies: ꝛ vos facite illis: ꝛ qó oderis ab alio tibi fieri: alteri ne feceris: nullꝰ eĩ velle debꝫ ꝙ impediaꝫ ab vſu rei ſue: niſi lex dei ſit ad oppoſitũ in hoc vel in alio caſu imediate vel mediate. Dicꝫ imediate ꝓpter legẽ euãgelicaꝫ. Dicꝫ mediate ꝓpter leges poſitiuas rationabiliter latas ꝑ gerẽtes vicẽ dei.

Sequitur ſecunda pars

principalis que ponit caſuꝫ actũ in quodaꝫ nouaſterio exponẽs circũſtãtias ꝛ ſingula q̃ in eis

ptione reddituū pacta dinoscunt.

Q Ost materiā de cō
tractibo resolutā p diffinitiões ꝛ diui
p siones ꝛ modos significādi metaphi
sicales ꝛ theologicos vsq; ad genus
generalissimū qó est iusticia: ꝛ hoc sub vigili cō
sideratiōibo: descēdēdū videt ad ꝑticularē casuz
Deinde circūstantie notabunt quo facili⁹ ꝛ veri
us possit factū: vel vnde ius oriſ scīri. ¶ Tradit⁹
ē autē talis casus. Ecclesia alicui⁹ terre licētiā ha
bet a dño suo de certa impositiōe faciēda super
bis que vēdunt infra suos fines: vt pro q̄libz li
bra duos denarios: ꝛ q̄ sup hmōi obuētionibo
possit certū ānuū cēsum vēdere: addita tamē fa
cultate redimēdi ꝑciuz quoq; statutū est quide
cim p vno. Quoddaz monasteriū emit ab hac
cōitate ius recipiēdi cētuz florenos: annuatim p
duobo milibo florenoz: in numerata pecunia da
tis ꝛ adiecta facultate redimēdi. Questio ē si di
cius ꝫct⁹ sit vsuran⁹ vel alīs illicit⁹? ¶ Hūc igi
tur circūstātias explicem⁹. ¶ Prima circūstātia
ē ex parte emētiū: quoz vita rōnabiliter ꝑsume
re facit q̄ nō in fraudē vsurarū vel illicin quest⁹
vellēt inire cōtractū aliquē sciēter vsurariū: etiā
pro morte tēporali. ¶ Secūda: ḋa parati fuerūt
ꝛ sunt stare in iudicio peritoz sicut ꝛ ab initio: ꝛ
cōsequēter ꝓsuluerūt plurimos: tā viua voce q̄
p scedulas ꝛ scripturas: quoz fuit cōsiliū: q̄ lici
tus erat eis cōtract⁹ suus: imo fortassis eē potu
it q̄ ille vel similis erat eis debit⁹ ne ꝺsolaretur
monasteriū eni succurrere debitū habēt: nec aliē
inueniūt. ¶ Tertia circūstātia ē q̄ vltra ꝑciū so
litū per dñm patrie cōstitutū legitime tradide
runt quartā partē: ꝛ quātū dedissent p reddiri
bus ꝑpetuis. Et supponit q̄ augmētū ꝑcij fue
rit de ꝓsensu dñi vl' vere vl' iterꝑtatiue. ¶ Quar
ta q̄ vēditio tā efficax fuit ex parte eoz tā in vo
luntate q̄ in ope trāslatiōis: q̄ nullā sibi retinue
rint facultatē retrahēdi ꝑcium datuz. ¶ Quinta
circūstātia est pauꝑtas emētiuz imo ꝺsolatio si
nō inuenirēt venales reddit⁹: quos mallent esse
ꝑpetuos: sed nō inueniūt obstāte circūstātia pa
tric: in q̄ ꝓhibitū est lege superioris domini: ne
fiat vēditio redditū ꝑpetua: ſz semp cū facilita
te redimēdi. ¶ Sexta q̄ si vellēt ꝓcedere vsura
rio titulo plano vl' palliato reperirēt p pecunia
data in ꝑciū vēditiōis longe ampliozē cēsuz an
nualē: vt si posuissent i cābio vsurario mille frā
cos: habuissent centū francos annuatim vl' am
plius: vbi nō habēt pro duobo milibo frācis nisi
centū francos. Et hinc patet neq; fraudē vsura
riam cōmittere: neq; scādalū vt ab alīs cōmit
tatur dare: q̄ bene notādū est. ¶ Deinde posset
induci ex parte vendentiū certe circūstantie seu
cause pro iustificatiōe legis condite q̄ dicta ēne
ſz distrahant hereditates de heredibo ad nō be
redes: aut ne cōmunitates ꝑpetuis redditibo o
nerate tandē depereāt. ¶ Addita ē ꝓterea limita
tio precij: sicut potuit rōnabiliter instituī. Data est
insup licētia cōmunitati vendēti de qua loq̄tur
casus q̄ imponeret duos denarios pro libra ad
euitandū fortassis grauī incōueniēs de dimi
nutione monete ꝫ: sicut experimur esse grauio
rem q̄ impositiōes seu vectigalia q̄ sunt nocui
reipublice ſm Ciceronē. ¶ Amplius nō ē leuis
ꝑsumēduz q̄ vel domin⁹ patrie illi⁹ vel cōmuni
tates sint immemores saluris sue: q̄n bona intēti
one ꝛ bono fine fecerūt ea q̄ fecerunt vel obser
uant: ex quo de se nō sunt illicita: ſz possunt bene
ꝛ salubriter fieri: q̄uis etiā possent abusus ꝓmit
ti: sed sup illis nō est babēdū iudiciū temerariū
per alios spēaliter p ecclīasticos. Illud aplī po
tius obseruandū est: nihil inquirētes ꝓpter con
scientiā. Et illud christi. Nolite iudicare. Et illō
iuris. Quilibet ꝑsumēdus ē bon⁹ cū similibo mꝰ
tis. ¶ Eliciunt ex ꝑdictis circūstātijs ꝓpositiōes
que sequūtur. Et cōsequēter regule sequūtur p
modū cōclusionū rectificātes emptionē ꝛ distin
guētes a mutuo p decisione materie.

Sequuntur propōnes

Prima propositio.

Predictus cōtract⁹ nō est mutuū: nec per R
p modū mutui. Patet ex quarta circūstan
tia: principaliter tamen alijs.

Secunda propositio.

¶ Predict⁹ cōtractus nō habet speciē mutui vel
fauoris vsurarij. Patet ex oībo circūstantijs ꝑ
sertim tertia ꝛ sexta.

Propositio tertia

¶ Predictus cōtract⁹ nō est vsurarius: patet ex
precedētibo: ꝛ ex vsure descriptione: que ſm do
ctores non nisi in mutuo inuenit. Unde si fiant
alij cōtractus illicitis modis etiaz peꝛoribo q̄ sit
vsura: nō tamē vsurarij dicendi sunt.

Propositio quarta

¶ Predict⁹ cōtractus nō est illegitim⁹ lege diui
na vel naturali. Et ita si debeat illegitimus ꝓ
ci oportet legē ostēdere positiuā irritantē hmōi
modi cōtractū que nōduz palā ostensa ē: q̄ si q̄s
dixerit cōtractū esse ꝓhibitū lege diuina vel na
turali ostēdat illud sibi eīm incūbit ꝓbatio: ſz at
tendat vbi reperiat. ¶ Deinde sequūtur ꝓpositio
nes in casibo alijs particularibo: vnde sumi pos

sunt rationes vel similitudines ad iustificationē nostri casus. Et sit hec ꝓpositio quinta in ordie.

Quinta propositio

¶Si quis bona intentione velit vendere vel emere rē aliquā primo simpliciter: deinde dare gratiā q̄ res vendita vl̄ empta possit retrahi ad tēpus vel ad semp: ℔ poterit fieri nedū licite: sed meritorie. Patz ex terminis: q̄ si ꝺo diremisima/ gnū tēporis lapsuz requiri vt hec fiant: primo vē dino: deinde facultas redimēdi: aīaduertat q̄n ta sit celeritas volūtatis humane: ꝑsertim in bo minibꝰ spūalibꝰ z abstractis: ita vt cōiuncta rea liter possit intēnionalit diuidere z precisuz a vi li separare: sicut in odio z amore peccantiū pec/ catū separat a peccāte: peccās amat: odit pcm̄: quāto magis hoc fieri poterit in his quoz q̄dli bet ꝑ se licitū esse pōt. sicut in ꝓposito: z maxime quo ad foz cōsciētie z ad deū.

Sexta propositio.

¶Si quis prestet pecuniā alicui per mutuuz vsq̄ ad certū terminū cū adiectione pene: q̄ nisi soluat in illo termino obligabit soluere pecuniā vltra sortē: hoc in casu poterit bona intētione z charitatiue fieri z pena recipi. Patet in censibꝰ pluribꝰ tali pacto soluēdis. Est autē bona intē/ tio si mutuās mallet habere pecuniā suā in ter/ mino q̄ alter incurrat penā in differēdo: q: for/ te tunc indiget pecunia sua z remanere vult in/ demnis.

Propositio septima

¶Si ꝺs necessitate cōpellat recipere ad vsu/ ram aliquā pecuniā: ne forte dānificet in q̄dru/ plo vel in rebꝰ siue in vita: talis pōt sine peccato recipere ad vsurā. ¶Doctores in hoc cōueniūt saluātes q̄ mutuū recipiēs nō coīcabit cū vsu/ rario in pctō suo. Et ita erit hic cōtract⁹ vsurari us z vsure pcm̄ in vno tm̄ cōtrahente. Notetur declaratio ꝑ simile ad diuinā puidentiā q̄ bene vtit malis alienis. Si aūt ex hac radice z prio/ ribꝰ possit iustificari casus noster et parte emen tium: quicq̄d fuerit de vendētibꝰ poterit intelli/ gens iudicare.

Octaua propositio

¶Si quis vēdat bladū vel vinū vl̄ aliq̄d hu iusmodi ad credentiā ꝑ maiori precio q̄ essz vē ditur⁹ in prōpta pecunia: z hoc faciat ex sincera z ꝓpria intētione succurrēdi ꝓximo nō vtādi cū: quin mallet minorē prōptā pecuniā: nō videtur cōtract⁹ illicit⁹ esse vel vsurari⁹ in foro cōsciētie. Patet ex lege charitatis z ex iure domini. Ali/ si forte diceret q̄ superior lex inualid aut oēs con tractus tales ꝓpter speciē mali vl̄ seq̄lā: sicut nō est in potestate cuiuslibet trāsferre pecuniā suaz in alterū per sortē tantuloz ꝓpter hmōi inualida tionē: z ita diceret de multis cōtractibꝰ. Quia (sicut dictū est) decisio finalis vnde aliquid dici tur meū vel tuū dependet ex legibꝰ nedū diuinis sed positiuis. Propterea cōsiliū habēdū ē nedū a theologis sz a canonistis q̄ si discordare videā tur ler euāgelica seu theologica tāq̄ architecto nia: unde erit vel epikeies seu gnomica vel int ꝓtativa. ¶Rursus addant ꝓpositiones duodeciz S facientes ad elucidationē tā casuū ꝓpositi q̄ alio rū in materia cōtractuū. Si ꝑ hāc regulaz ex ꝑdictis elicuerim⁹. ¶Cōtract⁹ qui de suo gene/ re z ex circūstātijs debz esse gratuit⁹ sicut ē mu/ tuū nō inficit si recipiat aliquid velut vltra sortē altero quattuor modoz: viz si fiat aut ꝑ salua/ tione sui interesse: aut ꝑ negligētie punitiōe: aut gratia benuolentie: aut pro sola ꝓpria vexatiōis redemptione.

Nona propositio

¶Cēsualis cōtract⁹ de se z de suo genere lici tus ē in multis casibꝰ. Patet in fundatoribꝰ eccle siarū. Patet in cōcessiōe quā quis facit de re sua. Patet cū aliqua eccl'ia eximit a iurisdictione epi. Patet ex vsu q̄diano. Patet deniq̄ ꝑ cōfessiōz aduersarioz: q̄ leges suas z iura ad ℔ multiplici/ ter introducūt. Sz omittit allegatio: q: nesciē tibꝰ leges z canones vana cēt: sciētibꝰ aūt superflua vel arrogās videret: maxime cū nō sit pōs intētio aliena dicta carpere cōtentiosa argumē/ tatione: nec positiuis iuribꝰ ꝓcipaliter innitū sed diuinis.

Decima propositio

¶Cēsualis cōtract⁹ si fiat ad vitā nō ex eo reddi tur de se z ex suo genere vicios⁹. Presupponit aūt q̄ z intētio sit recta sicut esse pōt cōformiter ad legē diuinā: z precaū cōueniens iuxta patrie mores z leges. Attēto q̄ ibi ē ꝓbabilis incerti/ tudo lucri vel dāni quā iuriste multū notāt. Cō currūt etiā cōditiōes vēditiōis z emptiōis: q̄m pecunia est pcaū qō vendēs recipit. Jus aūt re/ cipiēdi annuāi certū redditū in pecunia vl̄ alia rē pecunia mēsurabili ē ibi merit. Sec⁹ forte cēt si cēsualis reddit⁹ ānualis futuroz annoz simil z stati solueret vbi fraus cē pōt. Cōcurrit hec ea dē rō ꝑ iustificatiōe redditū ꝑpetuoz: q: nō si mul euenīūt. Res aūt min⁹ valet dū expectat in lōgū q̄ dū pōs obtinet. Dicūt igit̄ ꝓcedētes hāc partē mirū videri si possint licite emi reddit⁹ in ꝑpetuū: z nequaq̄ ad tēpus vel ad vitā: cuz ibi possit esse ver⁹ vēditiōis z emptiōis cōtract⁹ iu/ xta cōsideratiōes prime partis.

Undecima propositio.

¶Ēsualis ꝓtract⁹ ꝓpter spem lucri maioꝛ vel ꝓbabiliorē in vno cōtrabēnū q̄ in altero nō ſ̄o reddit vicioſ⁹. Ferk hoc eē legis auctoritas allegata etiā ꝑ canoniſtas q̄ res tantū valet q̄ntū vendi pōt: q̄ licet in ꝓtractu ſe decipere: ſed theologi q̄bus ad certā regulā loq̄ fas ēnomen deceptiōis pro licito non libēter aſſumerēt: conuenit ut tamē in hoc q̄ nō oīs exceſſus lucri vel dāni reddit lucrātē & lucrari ſperantē reū pecca ti p̄ſertim mortalis: alioq̄n nō ſalua eſſet oīs ca ro. Attēto q̄ equalitas iuſticie cōmutatiue de re ad rem ſicut de pecunia ad pecuniā in cābio vel de p̄cio ad p̄ciū nō eſt p̄ūctualis vel indiuiſibi lis: ſz multā h̄z latitudinē: infra quā p̄t magis vel min⁹ dari de p̄cio ſine iuſticie leſione: imo et ſepe ſine reſtitutiōis obligatiōe. Quānis de re ſtitutione vari⁹ apud doctoꝛes ſit ſermo dicētibo aliq̄bus q̄ niſi ſit defraudatio vltra mediū iuſti p̄cij defraudās nō tenet ad reſtitutionē. Et in hoc ſatis cōcordāt oēs dicētes vēx cē in foro ex terꝛoꝛi ꝓpter irritationē legiſlatoꝛis: ſz de foro cō ſcientie nulli dubiū q̄n defraudās tenet cōfiteri. Utrū aūt obliget reſtituere nō ē ita clarū nec cō cordatū apud oēs p̄ſertim theologos. Nō ei vi detur neceſſariū q̄ vbi cōcurrūt mutue volūta tes vendētis & emētis vt res ſuas cōmutēt in al terutrū q̄ furtū ꝓmittat vel rapina: iuxta illud. Scienti & cōſentienti nō fit iniuria neq; dol⁹. ꝓ cipue dū ſciens & volēs eſt ſui iuris in ſua re: qđ dicit ꝓpter pupillos & ſiles. Et dū cōſenſus non eſt lege irritat⁹: ſicut in deceptōe vltra mediū iuſti p̄cij. Si p̄terea cōſenſus ſit abſolut⁹: nō ſo lū cōditionalis aut ſm q̄d: ſicut Ariſto. loquit⁹ ó p̄ij ciēte merces in mare: & de cōſenſu meu mor tis errozo: aut ꝑ errozē fraudulētū inducto: q̄m ignoꝛātia cauſat inuolūtariū vl̄ in toto vl̄ ī ꝑte.

Duodecima ꝓpoſitio.

¶Ēsualis cōtract⁹ non videt ex eo reddi de ſuo genere vicioſus: q̄ reddit de nouo: vel ꝓpter hoc q̄ ꝓſtituit in reto vl̄ ꝑſonis aliq̄s a ꝑſona cō trahēte: puta q̄a dicit emptoꝛ. Tu ꝓſtitues tales reddit⁹ in tali poſſeſſione vl̄ ſeruo. Stāte ēm ſi mili intētione nihil videt referre an cēſus ſit iaz cōſtitut⁹ vl̄ de nouo licite cōſtituit. Ut ſi nouiter reddit⁹ aliq̄s ꝑpetuus emit nō refert ſi ſtatiz cō ſtituat cēſus annu⁹ decē florenū. plus q̄z ſi modo ſtatut⁹ poſt decē annos alteri cōtrabēti vēdere tur. Explēum aliud: ſi coītas aliqua auctoꝛitate ſui principis mota rōnalibo cauſis cōſtituit cer tā impoſitionē ſup reto vendēdis infra termīos ſuos: quid refert ſi ſtatim eodē cōtextu cōſtituāt cētū florenos annualis reddit⁹ ſup hmōi ipoſi tionibo vel ſi faciāt hoc lapſo decēnio. ¶Et quo niā in hac materia & ſimilibo ſm dictū Auguſti ni. Tene certū & dimitte incertū: cōſcientias mul toꝛ ꝑſertim ſimpliciū & timoꝛatoꝛ ſcrupulis va rijs inquietat: moleſtat & in ꝑplexitatē quādam trahit addit ſequēs ꝓpoſitio.

Propoſitio.xiii.

¶Argumētū ſumptū ex ꝓſilio vl̄ dubio vni⁹ do ctoris q̄ in illo dubio cōtrahere ſit ꝑcm̄ morta le: nō eſt efficax ſz temerariū & negādū. ¶Opoꝛ tet ēm incertitudinē eſſe nō tm̄ mō ſcrupuloſam leuē & formidoloſaz: ſz valde ꝓbabilē: priuſq̄ a gere ea ſtāte ꝑcm̄ mortale iudicet. Sic ēm dic tam ſapiētis intelligit. Qui amat periculū peri bit in illo. ¶Itaq; nō q̄dlibz dubiū facti ſufficit ad cauſandū ꝑcm̄ mortale ſi quid agat illo du bio ſtante: ergo nec q̄dlibet dubiū iuris. Aſſum ptū patet in caſu cuiuſdā decretalis. Si mulier vxoꝛata incipiat ꝑ nouā informationē dubitare an attineat viro ī gradu ꝓhibito: quo dubio ſtā te querat vir debitū: q̄d aget vxoꝛ? Si neget eſt in caſu trāſgreſſiōis iniuſte ſi non attineat viro ſuo ſi cōcedat eſt in ꝑcō mortali luxurie. Ponā tur alij caſus q̄ eſt creberrim⁹ q̄ dubiū ſit apud doctoꝛes aliq̄s ex vna parte q̄ ꝑ debeat agi: di cētibo aliis in pari numero q̄ oppoſitū fieri debz ſicut in facto ſciſmatis ꝓtēdētiū de papatu ſepe fuit. Rurſus in materia fidei cū doctoꝛes diſſen tiunt: luciū eſt ante determinationē eccl̄ie ſepe te nere vnā partē vel alterā. Rurſus induci poteſt materia inſolubiliū: vt ſi titius iuret ſe acceptu ꝝ bertā in vxoꝛē: ſi primū verbuz q̄d dixerit fuerit verū: & nullo modo accipiet ſi fuerit fal'ſuz. Tūc dicat hanc ſolā ꝓpoſitionē: tu nō accipies me in vxoꝛē. Quer̄ quid aget titius? ſi accipiat: per iurus eſt: q̄ Berta dixit vex. ¶Sed hec & ſimi lia dimittim⁹ exercitio logicoꝛ: dicētes q̄ ꝓbabi lis certitudo ſufficit in moralibo vt non exponat ſe quis periculo vt dicūt doctoꝛes de celebrante miſſaz & ſimilibo: vbi requirit ſtat⁹ gratie: q̄ ſuf ficit ad hoc ꝓbabilis ꝓiectura. Quia certitudo alia ſine reuelatiōe nō habetur: put in moralibo dicit Ariſto. ſumēdā eſſe certitudinē groſſe & fi guraliter: q̄ certitudo nō remouet in vna parte oēm ꝓbabilitatē vel opinionē alteri⁹ partis: licz magis declinet ad iſtā vel ad aliā: quod ſufficit: imo ſcrupuloſis & formidoloſis conſcientijs ſepe conſiliū eſt in oppoſitū agere p̄ſertiz ex imperio & cōſilio doctoꝛ. ¶Propterea ꝓſiliū eſt q̄ in ma teria morali nō ita leuiter aſſerat aliq̄d eſſe moꝛ tale ꝑcm̄ dū aliquis doctoꝛ dat cōſiliū ſuper alī quo actu q̄ nō fiat: maxime dū plures alī poſſe fieri bene dicūt: aut q̄ cadit ſub dubio: put in ca ſu noſtro notatū eſt. Ubi patet qualē laboꝛ: intrā cōſcientiaꝫ timoratāꝫ incurrim⁹ ſi quelibet opi nio vel cōſiliū doctoꝛ ſufficit ad incertitudinez faciēdā: cū frequēter opiniones nedū varie ſz ad uerſe ſint inter doctoꝛes: nūc ꝓpter paſſiones ani

moꝝ nunc ꝓpter varios aspectus circūstantiaꝝ: modo illaꝝ solū: modo aliaꝝ: modo oīm: vnde oꝛtū est illud comicū. Quot capita tot sententie. ¶Deniq; cōsiliū est q nō ostēdant tales scripture varie ꝫ scientijs simpliciū: quoniā inde nihil ꝓficiūt nisi ad maiozē inquietudinē cōscientie. Sufficiat eis ꝫsiliū suoꝝ superioꝝ: nec i talib⁹ legendis aut discutiēdis occupent se. ¶Postremo iuxta p̄dicta sumēdus est intellect⁹ Augustini dñi ait. Tene certū: dimitte icertū. Superiozes vero studeāt pudere pacifice securitati subditoꝝ nedū per cōsiliū iurisperitoꝝ sc̄ptis aut verbis: sed efficaci⁹ q auctoꝛitatē summi pōtificis vt vel tollat vel moderet vel interp̄etur dubias tot ꝓplexitates ex positiuis cōstitutiōib⁹ oꝛtas: aut saltē det facultatē absoluēdi trāsgressoꝛes superioꝛib⁹ monasterioꝝ ecc̄liaꝝ: vt quando dederit domin⁹ spiritū cōpunctiōis inueniāt ꝓmptū remediū: t nō in desperatiōis p̄cipitium ruant: p difficultate papā vel suam curiam adeundi.

Ꝓpositio. xiiii.

a ¶Argumentū sumptū ex illa regula: q vbi ē eadē ratio debet cē eadē iuris decisio: nō cōcludit in cōstitutiōib⁹ positiuis nisi facta sit vtrobiq; similis cōstitutio. ¶Pro cui⁹ intellectu ē reme moꝛandū q in agibilib⁹ aliq̄ sunt quoꝝ ratō dependet imediate t clare ex p̄mis ꝓncipijs moꝛalib⁹. Alia sunt sic clōgata: q nō apparet ratio agibilitat; plus in vno q̄ in altero: nisi supueniat auctoꝛitas cōstituētis t determinātis istā partem plus q̄ alteꝝ: vbi tūc locū habet illud satyrici. Sic volo: sic iubeo: sit ꝓ ratiōe voluntas. Quēadmodū respōdent grāmatici interrogati Cur istud vocabulū sic aut sic significat: qa sic placuit impositoꝛi. Et ꝑfecto talē in operib⁹ dei sepe oportz nos dare respōsionē. ¶Hunc ad p̄positū stat q duo cōtractus videāt similes t ad similes effect⁹ bonos vel malos inducētes: t tamen vnus erit lege p̄hibit⁹ t alter cōcessus vel p̄missus. Exemplū in cōtractib⁹: cōstat q in vēditiōib⁹ ꝓpetuoꝝ reddituū possunt p̄euenire plura damna t depauꝑatiōes per abusuꝫ vendentium vel ementiū q̄ sepe veniāt per mutuū cuꝫ exactiōe leui supra sortē: t tamē p̄im⁹ cōcessus est legibus: alter p̄hibit⁹. Et ita de plurimis sine numero iuriḃ positiuis. ¶Quāuis posset assumpta regula cōcedi in forma: quia iaꝫ nō erit eadē ratio ꝓ decisione iuris: si vnū sit lege cōcessum: alteꝝ nō: facit em̄ disparitatē auctas.

Ꝓpositio. xv

¶Argumētū fundatū in illa regula dñ aliq̄d vna via p̄hibet t altera: nō cōcludit nisi dum ꝑ betur ipm factū t nō sola via. ¶Exemplū ponatur tam in materia simonie q̄ vsure. ¶Martinus sacerdos vult lucrari decē francos: t pet⁹ etiam. Martin⁹ recipit illā summā ꝓ sustentatione vite sue. Petrus recipit tanq̄ precium sue misse: sic Simon voluit emere potestatē dandi spiritūsanctū vt inō lucraret. Martin⁹ iuste habet decē francos. Petrus iniuste. Ubi manifestū est q̄tū operetur intētio t directio coꝛdis: vt aliquis euitare possit faciliter simoniā cum pari seu maioꝛi lucro tēpoꝛali q̄ per dānataꝫ simoniam. ¶Exemplū in cōtractib⁹. Petrus habꝫ centum libꝛas piperis vel alteri⁹ mercis: vendit cōsueto precio ꝑ centū francis: hec est pura venditio nō vsuraria. Joannes cupioꝛ volēs habere ꝓmptā pecuniā penita dilatiōe solutiōis a petro vendit alteri mercatoꝛi statim suū piper emptum ꝑ minoꝛi p̄cio statim habēdo: vt puta. lxxx. francis sicut sibi licitū est. Cōstat q per istos duos cōtract⁹ Joannes venit ad simulē effectuꝫ sicut fecisset per imediatū cōtractū vsurariū: quia habet. lxxx. frācos ꝓptos ꝓ centū ad credentiam. Cōcedendū est tamē q in istis cōtractib⁹ quoꝝ quilibet ē emptio t venditio vtrobiq; de se licita: potest intervenire fraus in fauoꝛē vsurariū peioꝛ q̄ sit vsura de suo genere: nō vsura tamen ꝓprie dicta. ¶Unde cōcludit sicut ꝓpus q̄tū sit in cōtractib⁹ intētio ponderāda: p̄sertim i cōtractib⁹ nō p̄hibitis expresse per legē positiuaꝫ in se vel in suis circūstantijs: quia tūc intētio bona nō sufficit ad rectificationē talis actus cū suis circūstātijs p̄hibitis: vbi tamē posset rectificatio fieri in aliq̄ simili cōtractu nō p̄hibito iure positiuo in eadē vel alia patria vel circūstantiis variatis:

Ꝓpositio. xvi

¶Argumentū sumptū ex tolerātia pape vl' ec x
clesie vel ex cōsuetudine t p̄scriptiōe t abolitōne locū habet in cōstitutiōib⁹ positiuis vt positiue sunt: t nō in pure naturalib⁹ t diuinis. ¶Ad habendū ꝫo plenā huius ꝓpositiōis intelligētiam: necessaria est cognitio quid sit de iure pure positiuo: quid de iure diuino t naturali. Cuius rei ignoꝛātia vel inaduertētia cōturbationē inuolutā t pniciosam in doctrina iuriū sepe facit. Sed q̄tū sufficit ad p̄sens (quia alibi traditus est) cōstat q per easdē causas res ipa dissoluit ꝑ quas opposito mō se habētes exoꝛta ē. Cōstat ꝑterea q leges positiue tunc solū instituunt cū ꝑ mulgant: t vim obligatiōis hūt dū moꝛib⁹ vtētium approbāt. ¶Dicam⁹ igit q vbi papa vel ecclesia vt legislatoꝛ sciūt q ꝫstitutōes sue vl' non publicāt ſꝫ dant oblitiōi: vl' nō approbāt moꝛib⁹ vtētū ſꝫ passiꝫ fit i oppositū: ꝫstitutōes ille de sīnūt bē vim obligatiōis tāq̄ abolite ꝑ nō vsuꝫ vl' cōsuetudinē oppositā q̄ ē nō legū oīm ſꝫ posſ

tinaq; optima interpres. Alioqn tolerãtia pape vl' legislatoris esset sibimet repugnãs ꝛ pplis no cia si vellet q; leges sue haberẽt vim obligatõis ꝛ eñ ullas neq; publicaret neq; exequi mãdaret. Fundant in hac radice abolitiões ꝓstitutionũ q̃si sine numero positaꝝ in decretꝫ: q̃ etiã tradite sunt in cõciliis generalib⁹: vt de iciunando q̃q; gesimã: vel die sabbati: vel q; sacerdos celebrãs habeat duos assistẽtes: imo plus q; nullus ꝑsumat eligere cõfessorẽ nisi cũ certa autoritate: cuꝝ tamẽ passim q̃libet sacerdos secularis audiat in cõfessiõe alterũ sacerdotẽ: q; sic est (vt dicũt) consuetudo q̃ si dicak corrupte la: vix apud sacerdotes erit salutis statꝰ: quid ꝓterea de tot cõstitutionib⁹ ꝛ regulis positiuis traditis prudẽ ꝛ nõ obseruatis: nũc in religiõib⁹: nũc in ecclesijs cathedralib⁹ ꝛ collegiatis: nũc in vniuersitatib⁹ ꝛ cõmunitatib⁹: nũc in ipsis etiã iuribꝰ penalib⁹ diceretur. Nisi velint assertores oppositi absq; vlla miseratõe hoies ỏ oĩ statu ꝛ capitare ꝓ laq̃os trãsgressionũ: i dãnatõis interitũ cũ suis ꝓlatis atq; rectoribus: si cum tãta austeritate facãt artã viaꝝ dñi: ꝛ ꝓgrauẽt intolerabili iugo ceruices subditorum: verũ de hoc alibi latius.

Propositio. xvii.

¶ Lex ciuilis tolerãs vsuras aliquas: non ideo semper dicẽda est ꝓtraria legi diuine vl' ecclesie: ¶ Posset hic fieri declaratio quid spectet ad legẽ ciuilẽ ꝛ quid ad canonicã: ꝛ quid ad theologicã super qua re alibi traditũ inuenik: Quantũ ꝙ spectat ad ꝓsens satis est dicere q; legislator ciuilis attendit consistentiã reipublice ad consecutionem pacifici cõuictus inter ciues: vt q; nõ fiãt furta: rapine: homicida: ꝛ cetera humanũ conuictum turbantia. Sed quia frequẽter effrenata nequitia nõ põt ex toto cõpesci. agit more prudẽtis medici: tolerat minora mala: vt peiora vitentur. Datũ est iam exemplũ de meretricibꝰ in antiqua lege de libello repudij: ꝛ de vsuris dandis alieno: sicut est textus Deutero. xxiij. iam allegatus. ꝛ. xxiij. Fenerabis gentib⁹ multis: ꝛ ipse a nullo fenus accipies. Apparuit aũt minus malum q; vsure leues fierẽt ꝓ succursu idigentiũ q̃ vt inducerent k per indigentiã furari: rapere: aut passim distrahere sua bona mobilia vel ĩmobilia vilissimo ꝓcio: cum dãno longe maiori q̃ eẽt moderata receptio subvsuris. Nec inde iudei viuerent in ocio per oppressionẽ incredibilẽ christianorũ quib⁹ fenerant. Cõstat autẽ q; hec tolerantia cõsona est dictamini naturalis rõnis: imo ꝛ diuine legis: ꝑsupposito peccato. Constat ꝓterea q; papa sicut nõ est ĩmediatus dñs bonorum ꝛ aliũ: ꝑsertim laicorũ: sic non debet passim irritare leges vtiles ꝓ dispensatiõe taliũ bonoꝝ constitutas: vtiles in quã similiter: licet fiãt cum peccato: quod ĩpedit quo ad finẽ beatitudinis consequẽde. Sufficit q; papa vel ecclesia significent vel ꝓdicent tales vel tales cõtractus illicitos esse de iure euãgelico ꝛ in foro cõscientie. Si autẽ vltra voluerit papa procedere per irritationem etiã ciuilẽ omniũ hmõi ꝓtractuũ per penã excõmunicatiõis ꝛ aliter: sicut videk fecisse in quadam constitutione ꝛ concilio generali: nõ est nostrum os ponere in celũ. Supponimus bonis rõnibus ꝛ circũstantijs motũ esse: nolle modo rationibus vtilibus obuiare.

Propositio. xviii.

¶ Lex antiqua prohibẽs iudeis vsuras ꝓmissas suis: sed de alienis concedẽs: inuenik apud doctores habere multiplicẽ intellectũ. ¶ Dicentes eñ sic vsurã esse illicitã q; nullo modo potest bene fieri: sicut nec mendaciũ: ponunt consequenter iudeos peccasse dando alienis ad vsurã: ꝛ q; deus sufficiẽter edocuit eos super hoc per viros eleuatos ꝛ ꝓphetico⁹: cõmẽdantes eos qui pecuniam suã nõ dant ad vsurã: sicut in ꝑs. ꝛ in Eze chiele. xxviij. Non plus loquẽdo de ꝓximo q̃ de alijs: q; etiã omnis homo censendus est noster ꝓximus. Exponũt vlterius q; dum ꝓmittitur iudeis Deut. xxviij. ꝓ benedictione q; fenerabuntur extrancis: fenus hic accipik ꝓ superabundantia: non ꝓ vsura. Vel dicũt q; recipiendo vltra sortẽ: non recipiebãt nisi rem q̃ aliunde erat sua: ꝓpter tyrannidẽ occupantiũ terrã suã: sicut mutuati sunt vasa ab egyptijs. ꝓ q̃ dicunt facere verbũ Ambrosij q; licet eos oppr̃mere vsuris: quos licet interficere. ¶ Sed super hoc q; iam aliqua notata sunt parte ꝓmaꝝ; nimia subtilitas non est semper expediẽs in moralibus discutiẽdis: ꝓpter abuti volentes. Hec tetigisse sufficerit: ꝛ dicere ꝓ regula. Q; omnis contractus qui ex suo genere vel ex circũstãtijs debet esse gratuitus: si interueniat pactũ de recipiendo vltra sortem efficit vsurarius: sicut est in mutuo ꝛ cõmodatione. Et ꝓprie solus talis vsura nominatur.

Propositio. xix

¶ Lex humana statuens nullos reddit⁹ posse vendi nisi cũ facultate redimẽdi: non facit q; cõtractus aliunde licitus sit vsurarius: aut solum pignoraticius: aut q; in redemptione debeat fieri fructuũ perceptorũ deductio. ¶ Ponant⁹ ꝙ reddit⁹ vel fundũ perpetuũ: quem ꝓmus licebat emere ꝓ mille francis. Accedat lex d. ꝺs in cõtractu simili facultatem redimẽdi: qua nõ obstante dak simile ꝓciũ: imo forte maius qualis queso posset in hoc casu esse ratio cõtract⁹ vsurarij: aut q; in redẽptiõe ꝓcepta fructus debeãt deduci plus q̃ si in ꝓrioꝝ casu fieret vẽditio red

dituū ꝑpetuoꝝ post ꝓceptionē fructuū decē aut viginti annoꝝ. ¶ Nō est estimandū q legislatoꝛ aliquis: sit ꝓnceps: sit cōmunitas: sit ꝑlat⁹: vel let tali modo oēs ꝓtractus reddere vsurarios: ꝛ claudere viā hoīb⁹: ꝑsertim ecclesiasticis: q non possent vti reb⁹ suis: nec habere sufficientē ꝑ dei seruitio celebrādo sustentationē. Alioquin lex esset nedū stulta: sed impia: nequā ꝛ sacrilega: ꝛ ex cōsequēti per papā ꝛ ecclesiā cū omni seueritate tollenda. Sed nō est ita ꝑsumendū de legislatoꝛibus ꝛ intētione sua: quin vellent etiā qñq; minus preciū dari vel statui: ꝓpter illam facultatem redimendi. ¶ Quo circa possunt tam ex ꝑcedentibus q̄ ex modo dictis notari vl'elici morales quedam regule.

¶ Prima regula. Omnis cōtract⁹ quo licite venduntur vel emunt redditus ꝑpetui: pōt sil'r esse licit⁹ si eodē ꝓtractu sil'r se habēte: deꝯ facultas mutua redimēdi: ꝑsertim in foro cōsciēcie.

¶ Secūda regula. Omnis cōtractus qui ex suo genere debet esse gratuitus: potest ex circūstantijs quādoq; effici licite: nec debit⁹: nec gratuitus: mutando speciē in genere moꝛis: vt de commodatione potest fieri locatio. Super his autē vnctio: lex ꝛ ratio iudicabunt:

¶ Tertia regula. Oīnis ꝓtractus qui ex suo genere vel circūstantijs nō recipit q sit vēditio vel emptio ad perpetuū: non videꝯ secure fieri interueniente pacto de facultate redimendi: ꝛ p̄ maxime in foro exteꝛioꝛi: secus est in locatione ꝛ cōductione: que fieri solent ad tēpus.

¶ Quarta regula. Dis ꝓtract⁹ suspect⁹ habeꝯ: si appareat intentio ꝑbabiliter mala in cōtrahēti-bus: vt qꝝ negociationē solā mercēnariā: aut q̄stum lycri turpis intendunt. Juxta qō ponit⁹ vicesima ꝛ vltima ꝓpositio principalis.

Propositio vicesima in

ꝛ oꝛdine.

¶ Lex carnis cōtraria legi spūs ac perinde tyrānica: infectū habēs ꝛ tenebꝛosum coꝛdis oculū per cupiditatē ꝛ auariciā: faciliter inducit in tēptationē ꝛ laqueos diaboli: quos sibimet multiplicat ꝛ inquirit ꝑ decuia cōtractuū. ¶ Legim⁹ hoc prohdoloꝛ in experiētie libꝛoꝛ ꝛ in scriptꝝ doctoꝛū: qui perplexos cupiditatis modos vix sciunt enoluere: q̄b⁹ se malignis adinuētionib⁹ circūuoluit: iūctis maxime tot excōmunicationis sentētijs. Accipit insup de recte dictꝝ ꝛ factis bonoꝛū scandalū sibi ꝛ offensionē: q̄uis scandalū talꝫ sit a recte docētib⁹ ꝛ ambulantib⁹ cōtēnēdū: qꝛ nō datū est: sed nequiter acceptū: quale dicebat christus scandalū esse phariseoꝛū. Nō enim minus agerēt que agūt si ceteri ꝛescerēt. Abijcienda est ergo auaricia: vt mundus simplex ꝛ lucidus haberi possit intētiōis oculꝰ in coꝛdis diꝛectione ꝟm regulas iusticie: quas sepe magis doceat vnctio q̄s rō. Qrādus est idcirco deus: ꝛ cum ꝑs. dicendū. Inclina coꝛ meū deꝯ in testimonia tua: ꝛ non in auariciā. Cuius verbi latē tem energiā expertus est prīdē vnus: put codex teste cognitū est: qui cū dūica quadā i ramis palmarū auaricie moꝛsum repente in coꝛde sentiret ipse collecto in fide ꝛ spe deuotiōis spū: defigēs in imaginē crucifixi: veluti in serpentē Moysi mysticū rōnis oculū: pfundi⁹ ingemiscēs silenti desiderio clamauit. Inclina coꝛ meū deus in testimonia tua ꝛ nō in auariciā. Nec frustra: moꝛ eū sensit a coꝛde velut a quadā introꝛsuꝝ manu refellente negociū auaricie perambulās in tenebꝛis eīci. Ejiciat ꝛ a nobis auariciā deꝰ vt auertat (iuxta ꝓpheticū sequēs votū) oculos nostros ne videant vanitatē sed veritatē: q̄ vanitatē exufflat: ꝛ absconsas erroꝝ decipulas ꝑducit i lucē.

Ossumus aūt in hac luce veritatis supp addere moꝛalia quedā consilia: ne subintret apud ecclesiasticos spiritus auaricie: tanto nequioꝛ quanto palliatus ꝛ obumbꝛatus accedit sub specie non cōmodi ꝓpꝛij: sꝫ cōmunis. ¶ Tutius esse videꝯ apud ecclesiasticos viuentes ex dotationib⁹ fideliū: q recipiant redditus iam assignatos q̄s ꝑ nouiter emendis numeratā pecuniā. ¶ Tutius insup esse videꝯ apō ecclesiasticos viuētes ex dotationib⁹: ꝑ auncioꝛes esse in numero monasterioꝛū vel personarū vel ecclesiarū collegiataꝝ: q̄s subire nimias sollicitudines ꝛ periculosas anxietates in coꝛpoꝛe ꝛ aīa in redditib⁹ cōparandis ꝛ augendis: maxime si speciez vsurarie vel simoniace prauitatis apud simplices habere videanꝯ: vt si fiāt de pecunijs collatis ꝑbabiliter venientib⁹ ex rapinis: furtis: vsuris ꝛ extoꝛsionib⁹ publicis: nisi fieri cōstet ꝑ ꝑter restitutiōes incertas ꝛ vagas. ¶ Tuti⁹ est ꝓterea apud ecclesiasticos recipiētes vite necessaria vt obsequio diuino deseruiant in missis et obitib⁹ celebrādis: q coꝝ intētio non sit obligare se nisi quātū ꝛ quousq; obuentiones date sufficerint ꝑ sue vite sustētatiōe cōpetēti: vt vnctio ꝛ ratio iudicabūt. ¶ Tutius ad extremū (esse videtur) ꝛ si nō forte necessariū sed iure supponendum) apud ecclesiasticos viuētes: vt dictū est: q suā intētionē ita regulatā exponant suis benefactoꝛib⁹: fundatoꝛib⁹ ꝛ sustētatoꝛib⁹: qui si ex sincera charitate ꝛ nō pomposa vanitate ꝓcedunt: nō retrahenꝯ a ꝓposito suo: ꝛ perfectius apud deū merebunꝯ. Nihilomin⁹ cōpatiendū est humane fragilitati: que raro ꝑducit granū virtuose charitatis: sine multiplici palea vanitatis. Qō sub alia metaphoꝛa notauit Esayas dicens: Omnes iusticie nostre tanq̄s pannus menstruate. Propterea non ex operib⁹ iusticie nostre: sꝫ ex sola dei gratia salus nostra.

Tertia pars q̃ sequi
tur postillat quendã tractatũ cõscriptũ in mate
ria cõtractuũ in valẽtia arrogonie p vnũ docto
rem canonicũ sup bis casibꝫ q̃ incipit. Contra/
ctus quidã: eo q̃ ideꝫ videt habere zelũ reipu/
blice excessiue.

Querãt pauciora etiam sufficere q̃
p scripta sũt sub duplici partitiõe p de
cisione casus traditi in materia ꝯtra/
ctuũ: eorũ psertim q̃bꝫ t p q̃bꝫ script⁹
est statu pensato. Utrũ succreuit ex agitatiõe so/
lius recordationis pcognitorũ in lumine rõnis
seruor inspectõis noue doctorũ nedũ theologie
sed t iurũ. Et venit in mentẽ dicũ triplex pcla
rissime memorie pceptoris mei dñi p. Cardi/
nalis cameracẽ. ¶ Expertus sum inquit: dum
in allegationibꝫ iurũ mihi veritas impugnari
videbat. Si dimissis glosis super glosas recur
sus mihi fiebat ad nudã text⁹ litterã: mox aper
tior patebat intellect⁹ fatẽtibꝫ hoc idem t mira
ntibꝫ allegantibꝫ in aduersum. ¶ Alterũ ei⁹ dictũ
post determinationẽ quã aduersus simoniã ce/
lebriter fecit hoc fuit. Voces inquit si dirigerẽt
intentionẽ suã in spũalia datiõe vel receptione:
multi sunt simoniaci qui nõ essent. ¶ Tertiũ ei⁹
dictũ est illud. Sup cõtractibꝫ humanis q̃ pre
supposito pctõ sunt naturales atq; necessarij: nõ
debet leuiter reprobatio fieri seu restrictio: vt ad
vsurariã prauitatẽ reductio. ¶ Douit me plu/
ries dictũ secundũ loqui t scribere: qualis esset
habẽda directio cordis in actibꝫ tam dãdi q̃ re/
cipiendi spũalia. Quinetiã dũ fieret in concilio
Constantiẽsi. querela de tollẽdo simoniã: sil/r t
vsurã tanq̃ pessimas in ecclesia pestes: mot⁹ ex
hoc secũdo t ex tertio dicto exclamare nõnunq̃
coactus sum. Dei equissime q̃ nesciat t simo/
niam t vsurã modis omnibꝫ extirpandas esse.
Sed primitus declarandũ sub quibꝫ casibus t
qualibꝫ intẽtionibus ꝓprie dicta simonia vel vsu
ra cõmittit: ne damnet iustus cum impio: ne pte
rea dotationes ecclesie t obuẽtiones omni iure
debite: penitus eneruẽtur: quasi sint (vt vulgus
insipiens t malignũ: t put heretici criminant)
simoniace: aut ne siliter dct vsure titulus iustis
t necessarijs cõtractibꝫ. ¶ Hunc aũt̃ induxit me
dictũ primũ: vt curiosius litterã quarundã alle
gationũ ꝓprio cõsiderarẽ intuitu: ne sine lege (vt
aiunt) loqui viderentur: vnde factũ est vt ex alle
gationibꝫ clarius emineret pars prima innãtibꝫ
ad hoc theologicorũ libris doctorum. ¶ Redeat
igitur ad discussionẽ tractatus vehemẽter inue
ctiuus contra censualistas. Sic enim nonnũat
vtentes cõtractibus in casu proposito vel simili
q̃ incipit Cõtractus quidã t̃. Eterũ auto: nõ
nominat nec opus est.

Arguit primo p parte: quã absq; vlla du
a bitatiõe dicit eẽ falsam t pessimã: nos ꝓ
vera t licita. Ita nõ si cõueniant in casu
cũ circũstãtijs nostris. ¶ Cõtractus inq̃t vendi/
tionis t emptiõis est de iure gentiũ: t vtroq; iu/
re canonico t ciuili p licito habit⁹. Sic est i isto
cõtractu: q̃ cõstituit cert⁹ reddit⁹ annu⁹ qui est
merx. ponit etiã certũ pciũ: t sic sunt ibi substan
tialia q̃ cõplent ꝯractũ emptiõis t vẽditionis.
Allegat ad maiorẽ t minorẽ sicut ibidẽ pt inspi/
ci. ff. t c. in legibꝫ. ¶ Rursus secũdo arguit in effe
ctu: dimissa plicitate ꝓbozũ. Predict⁹ contract⁹
nõ est mutuũ: ergo nõ est vsurari⁹. Probat cõse/
quentiã p diffinitiones vsure datas a doctoribꝫ
q̃ ẽ lucrũ pueniẽs ex mutuo ꝯractu. ¶ Rursus
tertio notat allegatiões plurimoz doctoz p par
te cẽsualiste: sed q: dicta nõ pmentibil ꝫ elici pt
certũ nisi libris inspectis: t ex bis q̃ dicit in solu
tione isti⁹ rõnis: t sunt glose supra caplm Cõsti
tutus. de relig. domibꝫ. ¶ Rursus quarto sumit
q̃ pstationes sunt approbate: nec reputant⁹ vsu/
rarie: ergo (inquit) ita dicẽdũ erit de pstatiõe an
nua pueniẽte ex dicto cõtractu cẽsuali: añcedẽs
pbat p multiplicatas allegatiões: sed cõsequen
tiã vbi nodus iacet: linquit vt clarã: nec allegat
q̃ euidẽter p nobis est. ¶ Rursus ꝙnto: annua
pẽsio põt imponi de nouo p titulũ gratuitũ: pu
ta per titulũ legati: t eadẽ rõne p titulũ donatio
nis inter viuos: ergo multo forti⁹ põt imponi p
titulũ oneroſum: puta p titulũ emptiõis t vẽdi
tionis. Probat cõsequẽtiã quã cõcedimus per
multa iura: t cõsequẽs siliter. ¶ Rursus tertio de
scendit spẽaliter ad cõtractũ qui dicit ad vitam:
iustificando illũ ex dubio t periculo q̃ imminet
circa vitã: per argumentũ de vsuris. c. in ciuita
te. t. c. nauiganti. t istud siliter cõcedim⁹ viso te/
xtu. ¶ Rursus septimo pduxit ad idem pbãdũ
glosam Hostiẽsi. in suma de vsuris. que senten/
tialiter licitã dicit esse venditionẽ rerũ ad vitam
certe psone vel personaruz rõne incertitudinis:
etiã si emptor inde lucraretur. ¶ Rursus octauo
nõ per modũ rõnis: sed inuectiõis cõtra censua
listã dicit eũ videlz inniti tolerãtie vel dissimula
tioni romane ecclesie tanq̃ valido fundamẽto.

Onsequẽter descẽdẽs ad partẽ oppositã
c que sm eũ indubie vera est: t diuino iu
dicio: cõscientie ocio t rõnis dictamini
audacter concordans: t ita determinat idipsuz
de quo facit questionem.

Primũ fundamentũ ꝓ a
nit: q: vbi est eadẽ rõ: dz eẽ eadẽ iuris decisio: sz
eadẽ rõ pbitiõis q̃ est in vsura apta t manife
sta: occurrit etiã in dicto cẽsuali ꝙtu: igit t̃. De
duxit vtrãq; partẽ p rõnes: exẽpla t dicta docto
rũ sup q̃bꝫ in rñsione aliqua tangent⁹.

Secundū fundamentū

sumit ex glosa magna dñi Innocētij de vsuris c.in ciuitate.quā inserit ⁊ postillat:⁊ ex ea cōclu/dit conclusionē vnā sub hac forma. In casu quo pertinaciter teneret:q ideo Innocētius vsus est verbis consilij: quia dubium sibi erat an con/tractus esset illicitus vel non. Etiam in tali du/bio fidelis christianus de necessitate salutis te/neť a tali contractu abstinere:nam in tali dubio contractū ipm iniens:discrimini se supponit:et sic mortaliter peccat. ¶Deinde nitť iustificare contractū ad vitā:dicēs non sufficere dubiū seu periculū qđ imineat ad iustificationē. ¶Deinde obijcit cōtra se in quarta cōclusiōe: q Innocen tius locutus est de facultate redimēdi. Et respō det qđ verū ē:sed magȝ improbasset si hoc intel/lexisset. ¶Oītis aūt omissis placet inserere glo/sam Innocētij:⁊ admittere diuisionē illius qua dr membrē:ad quam discutiendā postmodū re uertemur:quia nisi fallat animus multū pro no bis est. ¶Glosa Innocētij.

Prima pars.

¶Ex hac decretali) inquit Innocentiꝰ) satis in/nituit:q si aliqȝ p certa pecunie quātitate eme ret aliquē redditū grani vel vini:vl aliū cōsimilem redditū:p petuo sibi ⁊ suis heredibꝫ dādū a ven ditore ⁊ suis heredibꝫ:vel etiā ad certū tēpus vl ad tps vite alicui?:q licitꝰ est hmōi ?tractꝰ:dū modo reddit? annuꝰ cōmuni estimatiōe nō ex cedat redditū quē haberet vl hēre posset:si terrā de tanta pecunia emisset. Quidā tñ dicūt q qñ in perpetuū emit:q nunqȝ potest esse illicitꝰ cō/tractus:quantūcūqȝ sit magnus reddituꝰ respec tu precij:quia licet in contractibꝫ se decipere.ff. de minō.in causę.iij.§.fi.

Secunda pars.

¶Aliqȝ videť ⁊ forte melius: q si quis emit red ditū constitutū ante cōtractū vel actionē vendi/tam:siue cōstitutꝰ fuerit in re:puta in domo vel possessiōe vel aliqȝ hmōi:siue in psona:puta ser/ui vel liberti vel rustici vel actio vel nomē. Item siue sit certꝰ reddit?:puta qz reddit decē:siue in/certus:puta qz reddit quartā partē fructuū qui percipiunť de aliqua domo vel de opere alicuiꝰ psone. Itē siue sit perpetuꝰ cōtractꝰ:puta qz ex tenditur ad heredes vtriusqȝ cōtrahēntiū: siue sit ad vitā hoīs:siue sit ad certū tēpus:puta vsqȝ ad quīqȝ annos. Item nō refert si redditus sit in pecunia:siue in aliqȝ rebus:siue in facto. Semꝫ in omnibꝫ prmissis reputāt cōtractꝰ licitos:quia est ibi purus ⁊ licitus cōtractꝰ vendit̄is. Nam est ibi precium.s.certa pecunie quātitas. Item ibi est merx.s.certꝰ reddit? vel canō vel annona. Et de sacrosan.ec.iubemꝰ.in pn.in aut.de re.ec.nō alie. Itē actio.c.de heredibꝫ vel ac.vēdi. p totū. Sed hic videť esse ꝓtrariū qđ dicit hec decretal.qz nō est dubiū q vsqȝ ad illud tps.s.longū:plꝰ per cipiet de redditu qȝ sit pciū:⁊ in actione ?stat q plꝰ est in noie qȝ sit pciuȝ. Solutio:ꝛ certū sit q vsqȝ ad.xl.annos vel.l.vl vlteriꝰ:es:plꝰ accipiet ꝺ redditu qȝ sit pciū qđ dat:tñ hec certitudo nō facit illicitū ?tractū vēditiōis. Et ꝺ etiā sit in ven ditione alicuiꝰ possessiōis:vbi certū est ꝑ in infe riores causas:q plus accipiet de fructibꝫ ei? qȝ sit pciū qđ p ea dat:etiā sine expēsis vel labore dādo eā ad vitā certū vel emphiteosim. Hic em tñ reprehendit:qñ carī? vēdit mercē ꝓpter termi/num quē dat plitū emptori ad solvēdū pecuniā vel qz p minori emit mercē:qz stante dat pecu/niā:⁊ plitꝰ tps expectat mercē:q penit? sunt il/licita:qz hic solū vendit tps p ipsa pecunia:que venit ⁊ iustū pciū excedit. Qđ ex eo apparet:qa si vtrāqȝ parata esset:pciū ⁊ merces pro minori fierēt. Et in casu nostro omnia sunt ꝓsentia:nec vendit tps:qz res ipse de quibꝫ dicimꝰ.s.redditꝰ vel actio:tantū valebit vel ad minꝰ credit vale/re subsequētibꝫ tēporibꝫ quantū modo valet:vl ad minus est dubiū. Et hoc sufficit ad hoc vt cō tractus sit licitus:vt hic.

Tertia pars.

¶Idem intelligunt quidā:⁊ si redditus vel no/men de nouo ꝓpter hoc ?stituāť in reꝫ vel per/sonis aliqȝ a cōtrahēte:puta qz dic̄ emptor. Tu ?stitues tales reddit? in possessiōe tali vl seruos vel facies q talis cōfitebitur se debere tibi mille vsqȝ ad annū:⁊ ego de illis mille:vel magis pro actione p illis mille cōpetēte:dabo tibi ānqua/ginta. Nam dicunt oēs ?tractꝰ istos licitos:qz nō est mutuū:sed emptio. Item multi casus pnt euenire q iste emptor amitteret in hoc cōtractu puta si inops fieret nomē. ¶Sed certe bene cō/sulendā est omnibꝫ fidelibꝫ:q ab hmōi cōtractu abstineant.s.q de nouo ꝓpter hoc cōstitutū red/ditum vel actionem emant.

Quarta pars.

¶Illud aūt videť penitus illicitū q ipe idem ꝺ dicit emptor:in se cōstituat redditū vel actionē qua se obligat ad plus dādū:vel in pecunia vel in spe qȝ accepit. Hec Inno.

Tertium fundamentum

sumit ex multis exemplis ⁊ allegationibꝫ in hāc vnā sententiā cadentibꝫ. Non dubiū q is cōmit/ B tit in legē qui legis ꝓba cōplectēs ꝺ legis nitť voluntatē. Vel sic: Contra legē facit qui id facit qđ lex ꝓhibet. In fraudē ꝓ legis facit qui sal/tis verbis legis sententiā eius circūuenit. Sed

sic est in cõtractu cẽsualiste: q̃ i vtroq; ꝓtractũ est idem effectus: excepta nois mutatiõe. Sicut deducit diffuse: cõparãdo cõditiões vni? ꝓtractus ad alterũ: ꝑsertim vbi dat facultas redimẽdi: & maxime vbi ꝓstituit de nouo reddit? vl' annua pensio. Addito q̃ leges veteris & noui testamẽti ꝓhibẽtes mutuũ sub annua pensiõe: eẽnt maximo ludibrio: si hoc foramẽ vsurarijs. super esset: q̃ nomẽ mutui mutaret in nomẽ vẽditõis & emptiõis: ꝓmanentibo eisdẽ effectibo. Et allegat multa capitula iuris & sanctũ Tho. & Joh. in sũma cõfessoꝝ. Jungens illã regulã: Cũ ad vna via ꝓhibet aliquis: ad id alia admitti nõ debet. Addit verũtñ ex glosa regule: q̃ respect? ꝑncipaliter habeat ad ꝓhibitũ: nõ ad viã: & hec est rõnabilis modificatio. ¶Queritꝫ ꝓsequẽter a cẽsualista: qualis resultat vsuras si ex mutuo nulle solitõ. non possit pẽsio vni? denarũ recipi: & ex ꝓtractu censuali sumeret plus ꝯ centũ.

Quartum fundamentũ

assumit ex parte ꝓtract? querẽdo: quõ dum res aliqua vẽdit minori ꝑcio cum facultate redimẽdi ꝯ si ꝑpetuo venderet: talis ꝓtract? nõ censetur pignoratici? & ꝑ ꝓsequẽs in fraudẽ vsurarũ excepti?: sicut allegat glosam ordinariã Hostiẽ. Joan. q̃ talis cõtract? ꝓditional' est vsurarius: qõ sane inq̃t videt intelligẽdũ cũ ꝑpter pactũ res vẽdit minori ꝑcio. ¶Et post oppositionem sibimet factã declarat: q̃ minoritas precij se referat ad id qõ ipsa res valeret in casu quo ꝑpetuo alienaret sine facultate luẽdi vel redimẽdi. ¶Deinde allegat opiniones quorũdã iuristarũ cũ suis allegatiõibus: exponẽs doctrinaliter & bene: q̃d sit inter ius canonicũ & ciuile: & q̃d sit de rõne legis. Cõcludit q̃ magis credendũ est peritis in arte iuris canonici: ꝯ peritis in arte iuris ciuil. Sed hec omittim? dicẽtes illud bucolicũ: Nõ nostrũ inter nos tantas cõponere lites.

Quintum fundamentum

assumit ex vno casu legis. ff. de annu. lega. l. iij. §. vl. De quo videt mirandũ: q̃ leges cõcedentes vsuras: diuerint contractũ hic cõmemoratũ esse vsurariũ qui vel ei? filius sepissime fit apud ecclesiasticos. Est aũt casus q̃ si per legatũ vel donationẽ q̃ est titulus: imponit de nouo certa annua pensio soluẽda ratio: quoadusq; ipse donans vel ligans dictã pensionẽ luerit vel redemerit vl' ab ea se liberauerit per solutionẽ vl' traditionẽ certe sortis principalis. Cõsequẽter induc at (& sicut videt colorare) q̃ nin? videret hic esse vsura ꝯ in casu censualiste: ꝑsertim si detur minus ꝑcio ꝑpter facultatẽ redimẽdi: siue ſ sit in vno instrumẽto siue pluribo. Nec hoc impugnare contendimus.

Bertũ fundamentũ ar

guit q̃ si dilatio traditiõis mercis facit ꝑciũ diminui: ꝯtus est vsurari?. de vsuris. c. nauigãti. a cõtrario sensu: Sed in ꝓposito diminuit ꝑciũ: nec tota merx est ꝑsens. s. pẽsio cuiuslibet anni. Veritas est q̃ inſtãdo ꝓtra se & rñdẽdo: fatet q̃ ius petẽdi pensionẽ annuã sit merx in ipso ꝯctu sicut in vẽditiõe ꝑpetui reddit?. Sed semp recidit in illud q̃ dat min? ꝑciũ ꝑpter facultatẽ redimendi & aggũat si de nouo merx ipa. i. ipm ius ꝓpietdi ꝓstituit de nouo in ipso ꝯctu: vbi cõtrahentes assignãt & differũt tẽpus put volũt.

Ostmodũ istis totaliter interim ꝓpositꝫ
p & fundatis nitit respõsum dare validuꝫ
ad affirmatiuã censualiste partẽ. ¶Cui? responsio duplex ad primũ stat in hoc solo q̃ & si dictus cõtract? ex forma vocabuli sit emptio et venditio: tñ quo ad rem & effectũ est mutuũ: vel reducit ad mutuũ. ¶Rñdet silr ad secũdũ. ¶Ad tertiũ ꝓ fundamẽtũ ꝑ glosam de relig. do. in. c. ꝓstitut?. respõdet dicẽdo tres eẽ ꝓtract?. Unus est cũ dñs alicui? rei dñiũ illi? cõcedit alicui abdicans a se ipm dñiũ: nihil sibi ꝑter certũ cẽsum annuũ retinendo. Et de isto (vt dicit) loquit hic glosa allegata cum doctoribo. Alter cõtract? est emphiteosis cõcordãs cũ ꝓdicto in modo cõstituendi. Sed in hoc differunt q̃ in primo concedẽs nullũ sibi retinet rei dñiũ vel ius emphiteoticum: sed in secũdo retinet vtrũq;. Et vterq; est licitus. Tertius cõtract? de quo nunc inquirit habet (vt dicit) cõtrariũ modũ ad ꝓcedentẽ in ſ q̃ ille qui est dñs ab initio ipse est q̃ pensionẽ cẽsualem supra se & supra rem suã cõstituit: propter ea non sequit si ꝓcedentes cõtract? sint licit q̃ iste. ¶Proinde respõdendo ad quartũ fundamẽtũ: nõ negam? (inquit) q̃n ex alijs modis & contractibus: annue ꝑstationes censuũ possint imponi licite: vt in fundatione ecclesie: vt in concessione quã quis facit de re sua: vt dum aliqua ecclesia etimit a iurisditõe epi: & alijs modis sparsis in iure sicut allegat: sed sufficit nobis concessio fundamẽti. ¶Rursus ꝓcesso antecedẽte q̃nti fundamẽti q̃ per titulũ gratuitũ. s. legati vel donationis: põt annua pensio de nouo cõstitui negatur ꝓsequẽtia: vel silitudo ad casum nostrum quoniã in titulo gratuito nulla est suspitio de vsura: nec ad mutuũ vel ad effectũ mutui reducibil' secus hic. ¶Respõsio ꝑterea ad tertiũ fundamẽtum stat in hoc q̃ in mutuo quãtũcũq; probabile dubiũ vel periculũ: non potest cõcludere ex cusationem vsure. de qua in. c. nauigãti. Secus est in cõtractu venditionis & emptionis: de quo loquit illud capitulũ. Cum igit in casu censualiste de quo queritꝫ sit mutuũ vel ad mutuum reducibile non est similitudo: attento q̃ precium

vt in pluribo est valde paruū respectu magnitudinis pēsionis ⁊ ad tēpus est probabiliter satis duraturū. Posset addi (sed nō tangit hic) q̄ contract⁹ tal' dat occasionē machinādi in mortē alterius: vel cā optādi. Illi⁹ qui recipit pensionem ad vitā. ¶ Alter⁹ in rēsponsione ad septimū dicit esse duos casus positos ab Hostien⁹. Un⁹ est q̄ licet emere possessiones ad vitā ipsi⁹ emptoris: ſz hoc intelligit vbi nō cōstituit fruct⁹ de nouo: et mercx tam creata emit: nec dat facultas redimēdi: ⁊ ita nō est silis casus ad nostrū. Alter casus est: cū quis tradit vel vendit oues alicui monasterio sub pacto q̄ p̄ qualibet oue recipiat duos solidos: cum fruct⁹ cuiuslibet ouis valeat quatuor vel q̄nq̄ solidos. Sed post mortē tradētis oēs oues ad monasteriū p̄tinebūt: ⁊ hoc est licitum p̄pter incertitudinē mortis vel multiplicationis ouiū. Sed sec⁹ est in casu censualiste: q⁹ est mutuū vel ad mutuū reducit. ¶ Postremo respōdet ad vltimū per illud dictū de p̄bendis: multa p̄ patientiā tolerant: que si deducta fuissent in iudiciū exigente iustitia nō deberēt tolerari.

Ecce sūmatim collecta est sententia tractatus ⁊ tum ⁊ visum est sufficere ad intentionē nostrā: q̄ versat nō ad impugnationem tractat⁹ principaliter aut mordaciter: sed ad elucidationē veritatis: tam in casu p̄posito q̄z in alijs nōnullis in materia cōtractuū: que ad cōscientiaꝝ serenationē ⁊ iuriū faciūt intellectū.

Attentio prima. ¶ Attendat in p̄mis q̄ octo rationes facte p̄ censualistā militant p̄ casu nr̄o. Hec rēsponsiones date cōtrariant: sed cōfirmāt p̄positū dū cōcedūt censuales reddu⁹ rōnabiliter emu posse vel instituī si nō appareat de corrupta intentione vel ex modicitate p̄cij: vel ex mala fama p̄tra bentiū: vt q⁹ cōsueuerūt vsuras exercere.

Attentio secunda. ¶ Attēdat q̄ p̄ma rō sua cōtra censualistā fundans se in hoc q̄ vbi est eadem rō: debet esse eadē iuris decisio: soluta est p̄ quartādecimā p̄positionē secūde partis. Et posset rūdendo ad formā cōcedi maior: in terminis si sit eadē silitudo pene? ſz minor negabit: q̄m in vsuris apta p̄hibitio legis diuine ⁊ humane est manifesta: nō sic i casu censualiste: etiā vbi peccaret: q⁹ hoc est occultū: aliud manifestū. ¶ Ad dictū q̄ p̄cepta nō obligāt vt fiāt ad intentionē p̄cipientis nisi sub cōditiōe: hoc est si debeat finis assequi: alioq̄n bonoꝝ āparētes p̄pter naturalē p̄pietatē: nō referēdo ad deū peccaret. Silr̄ ⁊ ieunās si nō efficerer⁹ deuotior: ⁊ ita breuiter de quolibet p̄ceptoꝝ. ¶ Facit p̄ hac rēsponsiōe text⁹ exp̄ssus extra de vsuris. c. i ciuitate. vbi sic dicit Alexād⁹ tertius scribēs Januēn. epō: In ciuitate tua dicis sepe cōtingere: q⁹ q̄dā piper seu ci-

namomū seu alias merces cōparāt: q̄ tūc vltra decē libras nō valēt: ⁊ p̄mittunt se illis a q̄bus illas merces accipiūt vndecim libras statuto termino soluturos. Licet aūt cōtract⁹ hmōi ex tali forma nō possit cēseri noie vsuraꝝ: nihilominus tamē vēditores peccatū incurrunt nisi dubiū sit merces illas pl⁹mun⁹ve solutionis tēpore valituras. Et ideo ciues tui saluti sue bñ cōsulerēt: si a tali cōtractu cessarēt: cū cogitatiōes hoim oīpotenti deo nequeāt occultari. ¶ Posset aūt hoc in loco fieri q̄sitio: cur p̄tract⁹ hic cōmemorat⁹ ex quo nō est vsurari? sit illicit⁹? Si dicat⁹ q⁹ p̄p̄ p̄cū mai⁹ ⁊ excessiuū: hoc habet locū in foro cōscientie: sicut etiā videt notare decretalis: sed non in exteriori iudicio: vbi res tantum valet ꝙm legistas quātū vēdi pōt: q̄d intelligit nisi sit defraudato plus medio iusti p̄cij: q⁹ tūc p̄tract⁹ reprobatur vt inciuilis: licet nō vsurari⁹. Si p̄o dicat⁹ illicit⁹ esse: q⁹ fit in fraudē vsuraꝝ. Respōdebit venditor: nequaq̄: sed in fauorē cōseruatiōis vt augmētatiōis p̄prie substātie: ⁊ sustētatiōis domestico⁹ onerū. Ecce quō malignātibus ⁊ volentibus iniuste agere: nō sufficiūt leges positiue contra vsurarios late: q̄n pon⁹ sūt incidēt alic⁹ aliq̄s in damnū reipublice: in laqueū p̄scientie: in offensiones ⁊ scandalū. Si aūt sententie iuris excōicationū vel interdictoꝝ: ligēt abutētes talibus contractibus: dum fiunt in fauorē vsuraꝝ: licet nō in se sint vsurarij: videant dñi iuriste an pene sint vsq̄ ad ß ampliāde: dū nō p̄stat de intentōe.

Tertia attentio. ¶ Attendat⁹ secūdo fundamento cōtra censualistā: vbi assumit glosam magnā Innocē. de vsuris. c. in ciuitate. q⁹ p̄ma pars est euidēter quo ad oēs sui clausulas p̄ censualistā: ⁊ p̄ dictis p̄i⁹ in diuersis cōsideratōibus. Silr̄ ⁊ secūda ⁊ tertia partes vsq̄ ibi. Sed certe bñ cōsulendū est. Attento q⁹ vbi dicit in secūda parte. Alius videt ⁊ forte melius: nō negat priores bene dixisse: sed ponit sub dubio si sequētes melius dixerint q̄ loquūtur ampli⁹ p̄ parte censualiste. Et modus loquēdi cōmunis notat eū sentire q⁹ melius licet alij bñ. ¶ Deinde cū dicit. Sz certe bñ cōsulendū est. Patet ex modo loquēdi: q⁹ cōformat se verbis decretalis. in ciuitate. q⁹ nō loquitur nisi p̄pter dubiū intentiōis cōtrahentiū. Et ex illo q̄d affirmat statim in quarta parte dicēs. Illud aūt penit⁹ videt illicitū q⁹ idē q̄ dicit emptor in se cōstituat redditū ⁊c. vbi notet lector de correctiōe quā tractat⁹ facit dicens p̄ vitiū scriptoris factū esse vt dicat emptor p̄ venditor: q⁹ nō posset (inquit) bene exēplificari q⁹ emptor cōstituat redditū i se. Sed hic cognoscat inaduertēta magna: q̄m emptor ⁊ vēditor se habēt contrariter: ⁊ pōt ille q̄ emit cōstituere se venditorē redditū vl' actionē qua se obligat ad plus dād̄

vel in pecunia vel in spe: ꝯ acceperit. Et hoc ob
secro tu lector vigiláter attende: ⁊ cognosces q
affectio nimia impugnádi cẽsualistas: fecit alíq
sonare ꝑba Innocẽ. ꝯ sua fuerit intẽtio: sicut de
sonitu cãpanaꝝ vulgariter exprimur. ¶ Proinde
sup reliqs ꝓclusis ɔ cẽsualistas ad vitã: ⁊ de re-
gula ista. Qui dubio stante agit aliq̃d: mortali-
ter peccat: dictũ est prius propositione tertiade-
cima secunde partis.

Quarta attentio.

¶ Attendak ꝑ
r espõsione ad
tertiũ fundamentũ q censualista bonã habens
intentionẽ sicut habere ꝓsumit i casu nostro: nõ
agit in fraudẽ legis: nec cõtra legẽ. Nec illud qó
inquirit que differẽtia sit si nõ possit recipi vn⁹
denarius ex vsura: ⁊ ex ꝓtractu cẽsuali recipien
tur plus ꝯ centũ: ꝓcludit. Et patet respõsio per
exẽplũ datũ in materia de simonia: q⁹ sacerdos
celebrãs missas põt recipe centũ francos ꝑ su-
stentatione vite sue. Et nõ posset recipe vnũ de-
nariũ ꝑ cõmutatiõe misse ad denariũ.

Attentio quinta.

¶ Attendak cir-
ca quartũ fun-
damentũ qó supponit illic esse fraus vsuraꝝ: rũ
rõne minoris pcij: tum ex cõditõe ꝓtrabẽtiũ. Et
ſõ nihil ɔ casum nostrũ vel silem: qm̃ pciũ equa
tur venditiõi: nec fit ad vsurariũ questũ.

Xexta attentio.

¶ Attẽdak super
casu ciuili quin-
ti fundamẽti illud qó tactũ est in recitãdo: q sc̃z
illũ casum nõ vidi in textu legis cuius suppono
bonũ intellectũ. Vidi aũt dñm de palude: q̃ fuit
magnus iurista ⁊ theologus: q̃ sup tertiũ sentẽ-
tiaꝝ dis. xxxvij. vbi cõmunit doctores theologi
tractãt materiã de vsura: ⁊ ibẽ requirak. Dic in-
quã doctor ponit casum legis: q si ꝑr⁹ vẽdat
cõmunitati aliquã domũ vel bereditatẽ centuꝝ
francis: põt statim emere decẽ libras ad vitã su
per eadẽ bereditate. Verũ est q exhibit⁹ est mi-
bi modo textus legis ꝓdicte q̃ sic habet. Sicut
quãtitas certa legef: ⁊ quo ad ꝓstef in singulos
annos: certũ aliq̃d velut vsuras iusserit testator
ꝓstari: legatũ valet. Sed in vsuris hactenus va
lere debet: quatinus ꝓbabilẽ modũ vsuraꝝ nõ
excedat. ¶ Ex hoc textu patet primo qó facit pro
nobis: q⁹ dicit q legatũ valet. Patet etiã q̃ no-
men vsuraꝝ hic nõ accipit ꝓut habet maliciam
sibi cõsuetã: sicut est nomẽ furti ⁊ rapine: alio-
quin sibi cõtradiceret: sed accipit vsura ꝑ sper
abundantia in cõtractibus: put etiã glosat san
ctus Thom̃. illud Deut. xxviij. Fenerabis gen
tibus multis. Et in euangelio Luc. xviij. incre
patur piger seruus qui non dedit pecuniam ad
vsuram: ꝯ̃uis sit hic metaphorica locutio: sicut
ibi. Fenerat dño qui miserek pauperis.

Attentio septima.

¶ Attẽdatur
ꝑ sexto fun-
damento: non semp verũ esse: q si dilatio tradi-
tionis mercis facit pciũ diminui: ꝓtract⁹ fit vsu
rarius: q⁹ casus est oppositꝰ in terminis. c. in ci
uitate pr⁹ allegato: ⁊ tactũ est in quinta ꝓpositio
ne secũde partis quo pacto sit hoc tractibile.

Attentio octaua.

¶ Attendatur
post discussio
nem aliqualẽ ꝓdicti tractat⁹: q̃ ꝑ oĩa dictis in
ꝓma parte sub. xx. ꝓsiderationibꝫ sunt doctores
theologi i varijs passibꝫ: cõsequẽter ad legẽ cuã
gelicã ⁊ naturalẽ: cum q̃libꝫ legibꝫ loq̃ nõ est sine
lege loqui. Noiatim. s. Tho. scõa scõe. q. diuer-
sis: circa materiã de iusticia: nũc diuidẽdo iusti
ciam in cõmutatiuã ⁊ distributiuã: querẽdo cõ-
sequẽter de ꝓtractibꝫ emptionis ⁊ vẽditiõis: de
vsura ⁊ silibꝫ. Sicut poterit inuenire studiosus
sine quotatõe ad qlibet ꝓbũ: qm̃ iuxta dictum
Seue. Nõ minus culpãda est nimia diuisio ꝯ
panca: ꝓfusionẽ em̃ generat: sic̃ ptz in puluere: si
ꝓterea causet turbationẽ memorie ⁊ intelligẽtie
magnã inuolutionẽ: querak ab expertis.

Attentio nona.

¶ Attendak q pro
dictis in secunda
parte sub. xxiij. ꝓpositiõibꝫ sunt doctores theolo
gi ꝯtum libros habui ⁊ videre potui. ¶ Primo
ad ꝓclusionẽ rñsalem in forma ꝓcordat Jo. an.
in sũma ꝓfes. q̃ theologus fuit ⁊ magn⁹ inuesti
gator etiã iuriũ positiuoꝝ. lib. ij. ti. vij. de vsuris.
q. xxv. Cui⁹ hec ꝓba sunt in forma. Quid si vẽ-
didi ꝓdũ tali ꝓditiõe adiecta: vt qn̄ soluak pciũ
a me vel ab berede meo rebabeã ꝓdiũ ego vl' be
res me⁹. vel q vsq̃ ad tot vel tot annos possim
rebabere soluto pcio: nunq̃d est vsurarius ꝓtra
ctus? Rñdet Hin Ray. ꝯ. vi. Item q̃d si. Ad hoc
dico q nõ est mutuũ: ⁊ emptor facit fruct⁹ suos
sine periculo vsure: licet vẽditor iuxta vẽditiõis
formã postea recipet ꝓdiũ. Et hoc intelligas ni
si in fraudẽ vsuraꝝ sit facta talis vẽditio vel cõ
ditio: q̃ ꝓsumit ex bis cõiecturis. s. ex eo q mo
dicũ ẽ pciũ respectu valoris rei: vt extra de emp.
⁊ vẽdi. ad nostrã. Item ex eo q aliq̃d ꝓsoluit vl-
tra sũmã receptã: puta fuit vẽdita ꝑ centũ: ⁊ est
in pacto q cum rescindet⁹ venditio: reddant. extra
extra de pignoribꝫ. illo nos. Itẽ ex eo q emptor
ꝓsueuit exercere vsuras: vt i ꝓdicta decretali ad
nostrã. Idem Hostiẽ. ꝑ. ix. Et Berñ. in glo. sup
c. cõquest⁹. Hec ibi. ¶ Facit etiã Guilhelm⁹ cõ
pilator optime sũme de viciꝭ ⁊ virtutibꝫ tracta
tu de auaricia parte de vsura. Dũ numerãs ꝯ-
tractũ censualẽ inter vsurarios hãc assignat rõ
nem: q⁹ res longe ꝑ minori precio recipit ad an
nuã pensionẽ ꝓpter pactũ redimẽdi. Concludit
ergo ꝑ argumẽtũ a ꝓtrario sensu: si nõ det ꝓciũ
min⁹ nõ erit ɔtus vsurari⁹: saltẽ ex hac radice.

¶Porro nō legi theologos alios: ponētes i forma casum nostrū: sed ꝯcludit rōnabiliter ex alijs dictis suis atq; fundamētis: et spēaliter si attendat ꝙd dicūt vsurā formaliter esse. ¶De iuristis aūt vidi plures allegatos: quos originaliter nōdū inspexi nisi Bern. glosatorē decretaliū .c. cōquestus. de vsuris. in glo. q. arca finē: ibi: Itē si vēdo. In qua glosa notat pecuniā numeratam posse dari ad pōpā vel oblectationē: sicut etiā dari pōt p impignorationē: quo casu dicit aliqd posse sumi vltra sortē. Loquit insup de precio vltra sortē adiudicato in fauorē eccle. Sanctus Tho. sentit idē qō pus de pecunia numerata. Vñ ptz q; malignantibus vir potest claudi aditus ad vsuram. Poterūt enī fingere vel suū interesse vl aliqd sibi. ¶Sunt alq; p casu nostro allegati: sicut dñs Hostī. in dicto .c. cōquestus. Sicut Hen. boyc. qui pdictos recitat nec improbat. Sic Bern. in sūma de vsura. in .§. in. ¶Cæterū de reddituo ad vitā q; licēter: tenet expsse dñs de palude: vbi prius allegās et rūdēs. Qui insuper tenet artem cāpsoriā licitā: nō adducēs aliā rōnē q; q; ecclesia tolerat eā. Doctor iste preterea ponens opinionem duraduq; sanctū Tho. insequit: tenet illud qō dictū est de receptiōe mutui ad vsurā: ita tamen q; dās nō abneget a se ius repetēdi: sic nec pōt ppter interesse reipublice. Preterea doctor subtilis in quarto ponit casum sexte ꝓpositiōis scōe partis nostre: approbās illū et laudās: et addēs q; legitime pscribēs rem prius alienā: nō tenet in foro cōscientie: dum sibi cōstitent eā fuisse alienam restituere: faciēte hoc legis autoritate: et negligētiā custodientiū res suas punientē. Concordat pdictus de palude in quarto suo.

Sttentio decima. ¶Attendat q; sup casu parti

B cularī fuerūt inquisita plurima cōsilia pitorū: etiā theologoꝝ in varijs locis et collationibus: notanter Cōstātie in reformatorio: et ad partē et in secedū subscriptis: et qui vidit: testimoniū pbibuit: q; cōtractus pdictus et sil'es sunt licita. Doctores autem viuētes nō minorē habēt auctoritatē doctrinaliter exponēdi sacrā scripturā vel interptādi iura q; mortui. Et q; nō scripserūt q; q; scripserunt. ¶Et ideo frustra fit aliqñ tot allegationū multiplicatio. Cōfectim vt vnus aliquid scripsit: et cōtenit viuentiū cōsiliū: qui sepe attendere magis possunt circūstātias particulares: pm quas variari iudiciū sepe necesse est: quēadmodū dicūt expientissimi medicorū in boīb sanandis: q; regule generales tradite sub arte vix inueniūtur practicabiles absq; exceptione: multo magis in moralibus: hoc euenit quāto plures sunt mutationes animoꝝ q; corpoꝝ. Propterea necessitatus est phūs dū medijs virtutis inqrere dicere: put sapiēs iudicabit. ¶Patet exinde quoꝝūdā numa bumilitas vel vanitas: q; requisiti dicere ꝙd sentiant de aliquo casu morali: cōfugiūt statim ad allegatiōes sup allegatiōes: et ad glosas sup glosas: dimissis etiā qñq; textibus: aut principijs vniuersalibus: ad que debet resolutio fieri dicentes: Iste sic sentit: alter sic sentit: alter approbat eū: alter sentit cū isto: qđ recte dici pōt. Dic nō qō alij scripserūt: sed q; tuipse dicis vel sentis. Dicit enī Aristo. vi. ethicoꝝ. q; iudicia prudentiū et exptorum habēda sunt p principijs: vbi etiā nulla assignarēt rationē: qm ex multa experiētia et studijs euenit illud. Ebara (id est pciosa) dat lōgo prudētia tēporis vsu. Sic in medicina: sic in oī arte. Vñ orta est illa maxia a sapiēte et phīs posita. Cuilibet expto in sua arte credēdū est. ¶Ubi aūt dissentiūt doctores sup aliq; casu: cuius vtraq; pars siue agat siue nō agat: pōt in culpā venire: p ut exemplificatū est in .c. inq̄sitionis. extra de sen. excom. Oportet tūc attendere particularia ad cir cūstantias tam ex parte doctorū loquētiū: vt qz illi sunt plures et famosiores: sanctiores quoq; et in dictis aliis solidiores: q; ex parte illius rei q; non agēda vl agēda ꝓponit. Demū ex fine et intentiōe agentiū. Et ex oībus dictis de duobus pbabilibus ꝓpositis: quid illoꝝ pbabilius habendū sit. Pretactū est insup de resolutiōe faciēda ad terminos iuris diuini: vbi humana iura dissonare ad inuicē: vel cōtra charitatē viderent militare. Ita enī fieri necesse fuit p sedatōe sasmatis per ꝯcilij generalis cōuocationē sine papa recepto p oēs q; q; uenerāt et p indiciū cōcilij sup vtroslibet cōtendentiū de papatu. Nō obstāte litterali sono decretoꝝ q; nec cōcilij euocari pōt sine papa: nec papa pōt a toto cōcilio iudicari. ¶Sed hec hactenus pestatiōe subiūcta: q; nihil h; vel alibi temerarie loq; ꝓpositū fuit: nihil cū ꝓscientia vel detractiōis: vel inordinate fauoris: vel amaricatiōis cordis: nihil denīq; in fauorē illicitoꝝ contractuū vel cōtrabentiū: pserim vsurarie prauitatis: qnā nouimus tam diuino q; humano iure damnatam.

Finit tractatus de cōtractibus.

Incipit tractatus eius

dem de simonia.

Uper materia simoniace labis in collatiōe beneficioꝝ p papā resoluendo materiā ad radicē scripture sacre: quadimissa percurrere ramos opinionū particularū fine caret: ponit hec vnica ꝯclusio.

S Imoniaca labes ꝓtra ius diuinū vel de simoniaca specie suspectū est in cōferente beneficiū ecclesiasticū (etiā si sit papa) exigere vel extorquere a beneficiando promptā pecuniā: sub titulo primoꝝ fructuū: ac impedire possessionē et officiationē suā quousq; solue-

rit illã pecuniã. Deducem⁹ cõclusionẽ hãc p̃mo ex septẽ suppositiõibꝫ fundatis in iure diuino. ¶Debĩc rñdebim⁹ septẽ obiectõibꝫ. ¶Subinde septẽ ꝓsideratiões vl' doctrinas adꝺiem⁹.

Prima suppositio.

Apponit primo p ꝓbatiõem q̃ in beneficio p̃sertim habente curã aiarꝫ sunt hec duo: scz officiũ ⁊ beneficiũ. Bñficiũ aũt (sicut dicta solet ⁊ verũ est) dat ꝓpter officiũ. Unde ad ius ⁊ obligationẽ officiãdi: cõpetit ius beneficiũ recipiẽdi: sicut infra docebit ex omni iure. Propterea nõ debet obligari q̃s ad officiandũ p traditionẽ ordis sacri vl' alꝫs: nisi bũficiũ .i. ius recipiẽdi sustẽtationẽ vite simul annexũ.

Secunda suppositio.

Apponit ꝓterea: q̃ officiũ ecclesiasticũ q̃ꝫ sumit p iure officiãdi: q̃ꝫ p obligatione ad officiandũ: q̃ꝫ ꝙ ꝓ ipso actu officiãdi. Est autẽ hmõi act⁹ sic describibilis: q̃ est exercitiũ aliq̃ꝫ impẽsum ad vtilitatẽ alterius vel aliorꝫ p cõsecutiõe felicitatis eterne ⁊ ꝺinatiõis cuiratiõe. Unde per hãc vltimã clausulam differt officiũ ecclesiasticũ ab officio tẽporali vel ciuili: videlz rõne finis. primi seu p̃incipaliter intenti: q̃m finis primi⁹ officij ciuilis est felicitas seu trãquillitas politica vite p̃senris: officiũ aũt ecclesiasticũ habz finẽ alteriorẽ: videlz salutem eternã animarũ.

Tertia suppositio.

Apponit insup q̃ hec tria pure sunt spiritualia. s. ius ad officiandũ q̃ ꝺat a superiore vocãte vel eligẽte: q⁹ nemo assumit sibi honorẽ sm apostolũ: sz qui vocat⁹ a deo sicut Aaron. Silr obligatio ad officiãdũ cõsurgit ex cõsensu suscipiẽtis hoc ius vel honorẽ. Silr act⁹ officiãdi spũalis est rõne finis vel obiecti: ⁊ vt frequẽter rõne ipsiusmet obsequij; sicut sunt baptizare: p̃dicare: ordinare: celebrare missam: absoluere: ⁊ ita de reliquis.

Quarta suppositio.

Apponit amplius tanq̃ꝫ sufficiẽter ⁊ expresse determinatũ de iure diuino p̃ cbm̃ ⁊ p aplm: q̃ ad officiũ ecclesiasticũ sic trifarie sumptũ p iure: p obligatiõe ⁊ p ipso ope: corespõdet beneficiũ trifarie ꝓportionabiliter sumptũ. s. pro iure: p obligatiõe ⁊ pro ipso ope. ¶Unde beneficiũ p ipso iure sic põt describi: q̃ est ius recipiẽdi sustẽtationẽ vite tẽporalis condecẽtẽ rõne sui spũalis officij. ¶Obligatio aũt ad beneficiũ p̃standũ cõsurgit ex obligatione que est ad officiãdũ. Unde illi qui pure sponte ministrãt spũalia: nõ semꝑ obligant illis quibꝫ fit hec ministratio: q̃n habeãt curatos vel plures ad hoc ipm eis ministrandũ obligatos: alioquin duplici cõtritiõe vel onere p̃mererẽt. ¶Ceterũ act⁹ beneficij actui officij vel exercitio corespõdet: ⁊ hoc vtiq̃ꝫ de iure diuino ⁊ inseparabili: sicut deducit apl's ex multiplici radice sumpta: nũc a lege scripture: nũc a lege nature. Unde sic ait vbi p̃⁹. Quis militat suis stipendijs vnq̃ꝫ? Quis plãtat vineã ⁊ de fructu ei⁹ nõ edit? Quis pascit gregẽ ⁊ de lacte gregis nõ mãducat? Nunq̃ꝺ sm hominẽ hoc dico: an ⁊ lex hoc nõ dicit? Scriptũ est enĩ in lege Moysi: Nõ alligabis os bouis triturãtis. Nunq̃ꝺ de bobus cura est deo? An ꝓpter nos hoc dicit? Nam pro nobis scripta sunt: quoniã debet in spe q̃ arat arare: ⁊ q̃ triturat in spe fructus percipiẽdi. Si nos vobis spũalia seminamus: nõ magnũ est si nos carnalia vestra metam⁹. Si alij potestatis vestre participes sunt: quare nõ potiꝰ nos? Sz nõ vsi sumus hac potestate: sed oĩa sustinemus ne q̃ offendiculũ ꝺem⁹ euãgelio cbristi. Nescitis quoniã qui i sacrario operant: que de sacrario sunt edunt: ⁊ qui altario deseruiũt: cũ altari participant? Ita dñs ordinauit his q̃ euãgeliũ enũciant de euangelio viuere. Dec apl'us: immo p apostolũ dominus.

¶Quinta suppositio.

Apponit rursus q⁹ in his que sunt simoniaca de iure diuino: ⁊ non solũ q⁹ ꝓhibita lege humana (vt ita loq̃mur more iuristarũ) Papa p̃t cõmittere simoniã quoniã diuine legi subq̃ciꝰ: sicut alij: ⁊ dũ transgreꝺitur illã: grauius peccat quãto maior habetur. Cõstat aũt ꝓhibitũ esse iure diuino: vt illud q̃ est vere spũale querat⁹ emi vel vendi: sicut de Oreste ⁊ de Simone mago scriptura sacra palã tradit. Et sicut cbristꝰ ad discipulos loquẽs determinat. Gratis accepistis: gratis date Matt. x. Ubi in eodem capitulo determinauerat q̃ dicta sunt de iure beneficij respectu officij dũ ait: Dignus est operarius cibo suo. Et Luce. x. dicitur mercede sua.

Sexta suppositio.

Apponit vlteriꝰ q⁹ licet officio papali ratione iuris ⁊ obligatiõis ⁊ operis spũalis cõpetat beneficiũ trifarie ꝓportionabiliter acceptũ: nihilominus ipse papa nõ põt q̃ buscũq̃ modis voluerit beneficiũ illud exigere vel extorquere: sed iusta legẽ diuinã q̃ iustum est iuste exequat: ⁊ ab omni specie mala (sicut ꝺebet apl's) semet abstineat.

¶Septima suppositio.

Apponit cõsequẽter illud iniustũ esse ⁊ tale quale nemo sibi fieri vellet: q⁹ de beneficio iure debito ipsi petro ipse det pecuniã prius q̃ꝫ beneficio vtat: ne forte vsuram

ſit. Sic aũt eſt in caſu cõcluſiõis cui⁹ veritas ex bis ſuppoſitõibꝫ ſimul cõbinatis videt eſſe ſufficiẽter oſtẽſa: Cui⁹ deductiõis applicationem omittim⁹ que virtualit⁊ reſolutiue ſtat in hoc q̃ tue ſuſcipiẽdi tẽporalia quãtũcũq; tẽporalia videant eſt pure ſpũale rõne finis ⁊ obiecti: propterea bñficiũ eccleſiaſticũ nõ magis põt vẽdi q̃ officiũ cui neceſſario cõnexũ eſt: quale tamen officiũ non eſſe vendibile nemo neſcit.

Obiectiones.

¶Prima obiectio.

R Ed opponit ex radice multiplici. Primo q̃ ſicut ex antiqua lege decime decimarum debebant ſũmo ſacerdoti a leuitis Numeri. xviij. ⁊ Deut. xvi. Sic nõ min⁹ in lege noua debet hec decimatio vel ſufficiẽs recõpenſatio faciẽda p̃ inferiores ipſi pape. Hec aũt recõpenſatio videt rõnabilis q̃ fruct⁹ primi anni a quolibet nouit⁊ beneficiato ꝓſoluant: quoniã in hoc papa ſeruit eccleſie: ⁊ ita ꝓpter hoc officiũ in ꝓmouẽdo boies ſibi debet ꝑ ſuſtẽtatiõe condecenti ſtatus ſui: ⁊ ad hoc tam perſone q̃ beneficia poſſunt onerari.

¶Secunda obiectio.

Dplius nõ min⁹ põt papa recipe vl̃ petere pecuniã a bñficiato etiã pri⁹ q̃ ſit in poſſeſſione q̃ canonici eccleſie cathedralis: q̃ tñ canonici de cõſuetudine recipiũt tã pecunias numeratas q̃ obligationẽ ante poſſeſſionis adeptionem.

¶Tertia obiectio.

Dplius non minus rõnabiliter: in morõnabilius põt papa recipere ꝓmas annatas beneficior: q̃ recipiũt vel ꝓlati inferiores: vel eccleſie cathedrales: vel alique religiones: qõ tñ ita fieri frequẽti⁹ inuenit.

¶Quarta obiectio.

Dplius beneficia multa tradunt ad firmã ſeu pẽſionẽ annuã vel ĩ titulo: ⁊ recipitur q̃q; pars pẽſiõis vel tota pẽſio pri⁹ q̃ ſit de redditibus aliquid acceptũ.

¶Quinta obiectio.

Dplius q: nõ eſt ꝓbabile q̃ ꝑ tot tẽpora toleraſſet eccleſia in ꝓmouẽdis ⁊ promotis: talẽ exactionẽ pecuniarũ ſi fuiſſet ſimoniaca de iure diuino: q: nõ ſolũ qui faciunt mala: ſed qui ꝓſentiũt faciẽtibus (ſm̃ apoſtolũ) digni ſunt morte.

¶Sexta obiectio.

Dpli⁹ videret ex bis: q̃ horribilis ꝓclusio ſuiſſet hactenus in eccleſia ꝓpter defectum tituli ſeu iuris in beneficijs: ⁊ conſequẽter in defectu amminiſtratiõis ſacramẽtorũ ad populos ꝓpter defectũ vel ſuſpẽſionẽ eccleſiaſtice poteſtatis in miniſtris.

¶Septima obiectio.

Dpli⁹ qualiter ꝓuideret ſic promotis papa vel altero promouẽte ſimoniã commutãte.

Sequũtur reſponſiones ad predictas obiectiões.

Eſpõdendo talibꝫ obiectis dicim⁹ primo: q̃ inferũt ⁊ cõcludũt aliquas veritates. Ut q̃ officio pape debeat beneficiũ ſufficiẽs ⁊ cõdecẽs. Et q̃ ab inferioribus ſibi debeat ſubſidiũ. Et q̃ illõ ſubſidiũ poteſt vel potuit debitis circũſtantijs obſeruatis accipi ſuper fructibꝫ inferiorũ beneficiorũ vbi nõ eſt aliter facta pape ſufficiẽs ꝓuiſio: ſicut prima ratio ſatis hoc ꝓcludit tam ex iure diuino q̃ naturali ꝓſuppoſito diuino. Sed q̃ fiat exactio vl̃ exactio ſicut concluſio loquit: rõ nõ ꝓcludit.

¶Ad ſecundã rationẽ.

Eínde cum videt oppoſitũ cõcludi per ſecundã rationẽ de canonicis. Reſpondetur q̃ lata eſt differẽtia: quoniã tales pecunie nõ exigunt a canonicis ꝓ beneficio vel officio: ſed pro cõmunibꝫ oneribꝫ ſupportãdis: in quibꝫ canonic⁹ ille particeps erit quo ad emolimentũ cõmune: ſicut ꝓ fabrica: pro pane: ꝓ puteis de choro: pro cliẽtibꝫ: ꝓ cappa ⁊ ſilibꝫ. Non negamus tamẽ quin apud aliquos modus exigendi nõ ſit vſq; quaq; purus ⁊ decens: licet nõ proprie ſimoniacus.

¶Ad tertiam rationem.

Eínde tertia ratio cõcludit conformiter ad primã. Deberet ergo ſilẽs eſſe ꝓformitas de nõ exigẽdo fruct⁹ ante percepti⁹nem eorũ: ſicut nec exiguntur ab illis de quibus eſt argumentum.

¶Ad quartam rationem.

Eínde poſſum⁹ de quarta rõne ſicut de ſecũda dicere: ⁊ ſil̃uer de ſequentibꝫ quo ad hoc q̃ valde multa (proh dolor) fiũt ⁊ facta ſunt babẽtia malã ſpeciẽ turpis queſtus ⁊ in multis ſimoniacã prauitatẽ: ſicut ⁊ alia vicia regnare videmus paſſim apud boies: virtutes aũtẽ raro: ꝓterea dicit lex antiquat⁊ Non inſequeris multitudinẽ ad faciendũ malũ. hec eñ eſt argumẽtatio peſſima. Multitudo facit hoc: igit eſt licitũ: quoniã oppoſitũ cõſequẽtis freq̃nter ⁊ quaſi ſemper ſtat cum antecedente.

¶Ad quintã rationem.

Eínde reſpõdet⁊ per hoc ad quintã. Addendo q̃ apud bonos ꝓſciẽtioſos ⁊ eruditos: quos nõ excecauit malicia vel ſuperbie vel adulatõis vel auaricie: talis ſimoniaca peſtis reprobata eſt per ꝓdicationes ⁊ doctrinas ꝓbis ⁊ ſeptis: ⁊ nouiſſime p̃ hũ ſacrũ ꝓciliũ. C. Cõſtitũ, indicali ſeueritate dãnata fuit ĩ capite.

¶ Ad sextam rationem.

Eniq; p premissa patet ad sextā aliqua-
d lis responsio. Addēdo q aliqui ꝛ si non
omnes potuerunt habere verū titulū in
suis bñficijs: ꝛ verū ordinē sic ꝓstat: ꝛ ꝓpter ex
cusationes aliquas ꝓbabiles apud aliquos tā
ꝓlatos q̄ subditos. Subditos eñ excusare po-
tuit ignoraⁿcia iuris ꝛ facti: in quibꝰ supremꝰ pa-
pa ch̄ristꝰ suppleuit ꝛ supplet in talibꝰ defectum
ꝓlatoꝝ: istante bona fide subditorū. ¶ Rursus p
moros per simoniacā hanc exactionē: potuit for
tassis excusare respectꝰ redēptiōis ꝓprie vexatio
nis: quemadmodū dicūt etiā in sili theologi: q
vbi p̄sbyter nollet baptizare puerū positū in ar-
ticulo mortis nisi pecunia ꝓcepta: nec apparet
alius potēs vel sciēs baptizare ꝓpter defectū aq̄
vel intinctiōis: parētes pueri dare possunt pecu
niam: non quidē intētiōe emēdi baptisma: sed re
dimēdi vexationē suā ꝛ puero prouidēdi. Nec
per hoc dicēdi sunt ꝓsentire peccato simonie bu
ius curati: sicut in materia de vsuris pōt aliꝙs
accipere ad vsurā licite in casibus certis: q̄uis
alteri nullo modo liceat dare. Unde redēptio ve
xationis videt habere locū: non quidē in acqui
rēdo ius nouū ad officiū vel beneficiū huiusmōi spi
rituale: p̄sertim apud cōferētē: sed inuenitur ha-
bere locū dum tolli querit impedimentū qđ ap
ponit: ne quis iure suo vel re sua pacifice potiat
vel vtat. Sic fortassis excusabiles essent subditi
respectu curatoꝝ vel ꝓlatorū: dum cōpellunt pe
cuniā ante tradere q̄ res spūales eis debite con
ferantur: sicut in exēplo ꝓtiori de baptismo par
uulorū: de sepulturis. de ministratione corporis
ch̄risti: de absolutiōe sacramēta li: de collatiōe or
dinū matrimoniaq; ꝛ similium. ¶ Deniq; p rūsio
ne ad septimā rationē: cōsideratio septuplex no
tabitur satis' conformiter ad ꝓmissa.

Ad septimā rationem.

¶ Prima consideratio.

Imoniaca labes sicut de se non est
s hereſis: sic non aufert a papa necessa-
rio suā potestatē vel ecclesiastice pote
statꝫ plenitudinē: imo nec exercitionē.
¶ Prima pars ideo manifesta est: q; stat aliquē
esse simoniacū ex sola depranatiōe affectꝰ p auā
riciā: remanēte iudicio recto intellectꝰ q̄ sic age
re peccatū est. Nō est autē hereſis sine depra
natione intellectus p errorē de his que recta fides
tradit. Potest nihilominꝰ p̄sumptione iuris vel
opis simoniacꝰ omnis haberi in fide suspectus.
¶ Patet altera pars: quoniā positiuis legibꝰ su-
is non est papa subiectꝰ: vt tales sunt. Q; aūt si
moniacus suspendat ab omni exercitio tanq̄ ex
cōmunicatus ipo facto: positiuū est: qđ nō ligat
papā: cum par in parē nō habeat imperiū. Cuꝫ
ꝓterea sit hoc modo solutꝰ legibꝰ: intelligē pure
positiuis penalibꝰ: vt supra ius hoc modo sum-
ptum. ¶ Sic intelligēda est (put arbitror) distin
ctio dominoꝝ iuristarū: dum dicūt aliqđ esse si
moniacū: q; ꝓhibitū est in illo casu non posse pa
pam cōmittere simoniā: plane nulla est ꝓprie si
monia nisi q; ꝓhibita iure diuino: vbi scz cōue-
nit cōtractus iste rerū spūaliū ꝓ re cōmēsura-
bili numismate: do si des: vel do vt des. Nihilo
minus apponit in aliquibꝰ cōtractibꝰ nō de se si
moniacis pena simonie: vbi verū est q; hoc ideo
dicit simoniacū: q; lege humana ꝓhibitū: sic ali
quis punit tanq̄ hereticus p̄sumptiōe iuris po
sitiue vel operis q̄ veraciter est catholicus.

Consideratio secunda.

Imoniaca labes in papa cōferēdo pre-
s laturā vl̄ beneficiū: non tollit necessario
ius ad beneficiū: neq; potestatis ecclesia
stice suspēdit exercitionē. ¶ Hec cōsideratio seqū
tur ex antecedēti: quoniā potest papa velle talē
ꝓmotū: non incurrere sentētias iuris positiui
etiā vbi verā simoniā cōmitteret: cōsentiendo si
moniace ꝓmotioni sue: q̄uis apud deū nō eua-
deret omnē penā. ¶ Patet aliūde cōsideratio iu
xta ea q̄ dicta sunt circa sextā obiectionē de redē
ptione vexationis: vel etiā vbi bona fides ꝛ sim-
plex in ꝓmoto esset: ipsumq; saluaret.

Consideratio tertia.

Imoniaca labes periculosior est: ꝛ si nō
s quo ad deū: tam quo ad forū ecclesiasti-
cum in promotis per ꝓlatos inferiores
q̄ per papā. Hoc ꝓspicuū est in' p̄cedēti conside
ratione. Attēto q̄ omnis simoniacꝰ ipso iure ex-
cōmunicatus est: cum reliquis penis: a quibus
non liberatur per ordinarū: quēadmodū de pa
pa tactum est.

Consideratio quarta

Imoniaca labes: q̄uis possit excusari vl̄
s non inueniri circa receptionē pecuniaꝝ
vel eorū que sunt numismate mēsurabi
lia (quēadmodū sunt obsequia vel fauores ꝛ obli
gatorie ꝓmissiones circa spūaliū administratōes
in litteris testimonialibꝰ cōferēdis et silibꝰ) Ni-
hilominus expedit in his omnibꝰ vt obseruetur
apostolica regula. Quātū fieri potest ab oī spe-
cie mala abstinete vos. ¶ Posset de prima parte
deductio fieri p plurima: circa diuersos ordines
ꝛ statꝰ circa religiosos ꝓuēctꝰ ꝛ seculares eccl̄ēsi
as: circa ꝓlatos ꝛ officiarios suos: circa curatos
ꝛ eorū vicarios vl̄ subditos. Fūt itaq; plurima
p tales huiusmōi q̄ recta habere possunt intentiōē:
licet modus faciēdi scandalizet: vt q; videt fieri
pactio de tpalibꝰ: vel negatio spūaliū: seu dilatio

ꝓpter tẽporalia: vl' ex aduerso fieri videt ꝓpter tẽ
poralia spũalia collatio: exteratiũ vel freq̃ntatio:
vt in missis dicẽdis: vt i horis lucrosis nõ alqs
frequẽtãdis. ¶ Caueat igit hec multipler mali spe
cies p bonã spẽm appositã q̃tũ fieri dabit: q; nõ
est nostrũ posse scandal' oĩbus acceptis occurrere.

Consideratio quinta.

A Imoniaca labes cõmodi⁹ euitari põt p
s rectificationẽ intẽtiõis: desiderãdo. s. vel
ponit: ne ḳs iure suo vl' re sua pacifice ac
cipiẽdo tpalia: nõ vt sint p̃ciũ spũaliũ vl' cupidi
tatis nutrimẽtũ: sed necessarie sustẽtatiõis corpo
ralis adiumẽtũ. Sic itaq; saluabit illic nõ cẽ cõ
muntationẽ simoniacã: vbi tm̃ occurrit ℞. do si des
vel do vt desiqm̃ he dictiões cõditiõales ⁊ cau
sales: si vt ꝓpter ⁊ sic es: nõ notabũt causam prin
cipalẽ: sed cõsecutiuã ⁊ min⁹ principalẽ: seu mo
tiuã vl' adminiculatiuã seu meritoriã: vt ibi: In
clinaui cor meũ ad faciẽdas iustificatiões tuas
in eternũ ꝓpter retributionẽ. Que vtiq; retribu
tio referebat ad deum per ꝓbetã sicut finis sub
fine. Vbi vnũ ꝓpter aliud (sicut dicit ph̃s) vtro
biq; vnũ.

Consideratio sexta.

Imoniaca labes p̃t quo ad ꝓterita suscí
o pere ꝓuisionẽ ⁊ medelã p ℞ sacrũ ꝯciliũ
ꝓpter serenationẽ ꝯsciẽtiaꝝ ⁊ alaꝝ salutẽ
taliter q; abolcãt edicto generali q̃libet pene vel
sentẽtie iuris positiui ꝺ simoniacos edite cũ ha
bilitatiõ ad bñficia iã obtẽta: dãdo licẽtiã insu
per p ꝓterito: vt q̃libet possit eligere ꝯfessorẽ ido
neũ: q; cũ sup oĩbus dubijs vel scrupulis i foro cõ
sciẽtie absoluat. ¶ Videt fortassis hec ꝓuisio ni
mis lata vl' lata iurta seueritatẽ eccl'astice disci
pline: sed habeat' respect⁹ ad imensitatẽ miscõie
dei ⁊ humanã fragilitatẽ: q; mallet sepe saluti p
prie q̃s bñficio vel statui renũciare: ⁊ tolerabilis
apparebit ista ꝓuisio: aut si de necessitate punie
di sunt alicꝫ nimis notorie scãdalosi: nihilomin⁹
de salute cõtritis atq; plurimoꝝ cogitet'.

Consideratio septima.

Imoniaca labes poterit ꝓ futuro ꝑser
s uationẽ hic. ¶ Cogitet p ℞ sacrũ ꝯciliũ: ne
passim ⁊ licẽter: vt hacten⁹ introeat con
suetudo leges debitas vel iã institutas renouã
do: mutãdo vel interp̃tãdo circa collationẽ oĩm
spũaliũ: tã a capite q̃s a mẽbris cum tali modera
mẽ: q; neq; fiat strictior ꝓhibitio tpaliũ q̃s opor
tet' in capite vel in mẽbris: sicut factũ esse pluri
es existimãt in q̃busdã. Neq; rursus ꝓmittatur
talis laxatio q̃ vel veram simoniã vel scandalosaꝝ
simonie speciẽ introducat: hec aut particulariter
sue eoꝝ qui ad hoc particulariter cõmissi sunt.

¶ Eterũ generale cõciliũ in qua p̃tate possit le
ges hmõi ꝓscribere: ꝑsertim sũmo pontifice sine
lesione plenitudinis sue potestatis: vtilis est pra
ticatio: de qua si annuerit de⁹: al's ⁊ alibi vide
bitur: cõcordãdo plenitudinẽ p̃tatis papalis: cũ
ipsa plenitudine potestatis cõcilij.

Drationabilẽ con

a tra simoniã ⁊ simoniacos, reformatio
nem offerunt ꝓpositiões, que sequun
tur: quarũ declaratio tam scripta iam edita: q̃
viua voce poterit apparere.

¶ Prima propositio.

Inis ꝓncipalit intẽt⁹ recipiẽdi tpalia p
f ministratõe spũaliũ: reddit hominẽ pro
prie simoniacũ in foro ꝯsciẽtie ⁊ adeũ:
⁊ si hãc intẽtionem aptis ad extra mõstret indi
ciis: cẽsendus est in ecclesiastico foro simoniac⁹
vel de simonia vehementer suspectus.

Secũda propositio.

Inis principalit intent⁹ accipiẽdi tẽpo
f ralia ꝑ ãministratione spũaliũ tanq; ibi
sit adequatio vera p̃ciũ ad p̃miuꝫ: sicut est
in cõmutatione tẽporaliũ ad inuicẽ: reddit ho
minẽ proprie simoniacũ.

Tertia ꝓpositio.

Inis ꝓncipalit intẽt⁹ vt pr⁹ reddit ho
f minẽ ꝓprie hereticũ: si faciat ℞ ex depra
to intellect⁹ iudicio: q̃si tale aliqd possit
de facto: aut debeat de iure fieri: ⁊ hoc si
pertinacia concomitetur.

Quarta propositio.

Bligat⁹ ministrare spũalia: sic sunt sacra
o ⁊ bñficia eccl'astica: põt rõnabil'r ⁊ lica
te hĩe respectũ ad tpale cõmodũ: mercẽ
dem ⁊ pmiũ: cuius min⁹ ꝓncipale ⁊ secũdariũ.

Quinta ꝓpositio.

Bligat⁹ ministrare spũalia ⁊ ministrãs
o ea: habet vez ius ⁊ p̃tatem recipiẽdi tẽ
poralia: absq; hoc q; mẽdicet ea. ¶ Et sub
hac intẽtiõe (licet min⁹ principali) põt vl' potuit
obligare se ad ministrandũ spũalia: ⁊ p mercede
vel stipẽdio vel cibo ⁊ sua sustentatione recipere
tẽporalia: sicut exemplificari posset in omni sta
tu ecclesiasticoꝝ tam secularũ q̃s religiosoꝝ: a
maioribus ad infimos.

Sexta ꝓpositio.

Bligat⁹ ministrare spũalia ⁊ ministrãs
o ea sub spe vel expectatiõe vel intẽtiõe q;
recipiat tpalia ꝑ sustẽtatiõe ministri ⁊ mer
cede vl' cibo oparij: nõ iõ quinck simoniac⁹: sic
nec ille qui dat tẽporalia sub spe recipiẽdi spũa
lia: imo staret q; peccaret nõ tradẽdo ea: sicut in
casu ministrans peccare posset abq; iudicio vel re
probando talia dona seu potius mercedem ⁊ sti
pendia.

¶Septima ꝓpositō

Ecclesiastic⁹ ministrās ex debito siue plationis vel officij baptisma: cōfirmatōnē: eucharistiā: ꝯfessionē: ordines: extremā vnctiōes: sepulturā: & ita de reliqs spūalibꝫ: nō ideo ꝙuinck simoniac⁹ si añ vl̄ post mīstratiōes recipiat tpalia ab illis q̄bꝫ ministrat spūalia

¶Octaua ꝓpositio.

Ecclesiastic⁹ officialis ex debito bñficio suo: sicut frequētādo horas canōicas: vel exeqas mortuoꝝ nō ideo ꝙuinck simoniac⁹ si recipiat aut recipe intēdat distributōnes tpales assignatas illis q̄ talibꝫ assistūt officiis etiā dū aliqñ sub hac intētōe mercedis vadit ad aliqd officiū eccl'iasticū alīs ꝓtunc nō iturus Extēpli grā: si cuilibꝫ etiā religioso q̄ intellexit magne misse i eccl'ia Cōstā. q̄ridie distribuerēt vn⁹ florē⁹: ꝓstat q̄ nūq̄ intēdit q̄ mō nō interfuit: nec alīs interesset: nec ideo simoniaci essent iudicādi

¶Nona ꝓpositio.

Ecclesiastic⁹ ꝑlat⁹ aut alī⁹ ꝓferēs bñficia eccl'iastica nō ideo ꝙuinck simoniac⁹ si recipiat a bñficiatis aliq̄ tpalia.

¶Decima ꝓpositio

Extirpatio simonie nō ita dz ꝑcurari: q̄ ducant hoies i maiora pericula et scādala ꝓ nimiā simonie restrictiones vbi nō est vt pōt nō cē simoniac⁹ si habeat intentionis vera directio. Nec ita q̄ eccl'ie vel ecclīastico⁊ dotatio debita iure dīno: euacuet vel defraudet: sub ꝫ reformatōis ꝓtextu velut a ōmo

¶Undecima ꝓpositio (nio meridiano.

Extirpatio simonie ꝓmo faciēda ē cordibꝫ hoīm: oñdēdo q̄liē i corde vl̄ intētione simoniaca ꝑuitas ꝙmittit: & q̄lis debeat haberi cordis intētio dū in mīstratōe spūaliū fit: vel exspectat tēporaliū receptio.

¶Duodecima ꝓpositio

Extirpatio simonie ab eccl'ia sctā dei in capite & i mēbris salubr⁹ faciēda est: īducēdo hoies ad timorē dei: & ad custodiā mādatoꝝ suoꝝ ꝫm legē eu āgelicā: q̄s per solā iurīū penaliū ꝯstitutionē: q̄ꝝ multiplicatio forsitan magis eēt restringēda q̄s augēda: mlta eīm reputāt vel puniūt tanq̄s simoniaca q̄ simonie ratione ꝓpe nō includūt: & ita faciūt viā dīni artā magis q̄s oporteat.

Dnīk ad declarationes ꝓmissoꝝ ꝑtinentes ꝓ alīs posita hec vnica distinctio. ¶Resoluēdo materiā de simonia possum⁹ inuenire distinctionē q̄druplicē de intuitu vel respectu cōmodi tpalis ꝓ spūali. ¶Potest eīm intuitus ferri ad tpale cōmodū. Primo tanq̄s ad ꝓcium rei spūalis: q̄si sit adeq̄tio valoris vni⁹ rei ad alterā: sicē ē in emptiōe & vēditiōe ciuilibꝫ. Pōt secūdō ferri intuit⁹ ad ꝙmodū tpale tanq̄s ad motiuum ꝓncipale dandi spūalia: vel ad finē vltim⁹ in q̄ fixit intuit⁹ spūale conferentis. Potest tertō ferri intuit⁹ cōmodi tēporalis tanq̄s ad motiuum minus ꝓncipale vel ad finē subordinatus sub vltimo fine. Pōt quarto ferri intuit⁹ ꝙmodi tpalis tanq̄s ad rē debitā iure dīno ꝓ sustētatōe filij⁹ q̄ spūalia subministrat iuxta doctrīnā xpi et apostoli q̄ dign⁹ ē operari⁹ mercede sua. ¶Tūc ad ꝓpositū dicim⁹ ꝓ respōsiōe succincta & solida q̄ ꝓm⁹ intuit⁹ & secūdus sunt vere simoniaci ō iure diuino & būano. Et si cōcurrat error: intellectus q̄ sez talia possint fieri sicut i ꝓmo dictū: vl̄ q̄ licite fiant sicut ponit in vtroq̄ mō: tūc incurrit heresis ꝓpe dictā: & habēdi sunt simoniaci tales heretici ꝓprie dicti si sint pertinaces. Dicim⁹ cōsequēter q̄ si ferat intuit⁹ tertio & quarto modis ille pōt esse licitus: imo laudabil⁹ & meritori⁹ ac debitus. Hoc tamē attēto q̄ obseruet illud apostoli. Ab oī specie mala abstinete vos: hoc est q̄ administratio spūaliū facta sub altero tali intuitu nō appareat fieri ex modo suo intuitu ꝓmo vel secūdo: vt si nō exercent spūalia si nō ꝓmus dent tpalia: aut si turpiter exigant & cū scandalo & auaricie nota: in quibꝫ casibꝫ possent haberi suspecti de simoniaca prauitate sic agētes: & ꝫ ꝓsumptiōe iuris vl̄ facti: & possent in ꝫ casu ipi tanq̄s tales iudicialiter euocari.

¶Finit.

Opusculū eiusdez de solicitudine eccl'iasticoꝝ ad fratres celestinoꝝ: continens. lxviij. particulas.

Uerit⁹ nūsio sup dubijs sequētibꝫ vnde q crebro sollicitudines ꝑsciaq̄ in eccl'iasticis & religiosis oriunt.

¶Primū dubiū Si liceat eccl'iasticis maxime religiosis dū cōferunt eis tpalia se & successores suos obligare ad certa & determinata suffragia i missis vel alijs officijs eccl'iasticis: sicut hz vsus cois: Solutio particula. xij. & a. xix. vsq̄. xxxij.

¶Secūdū dubiū Si liceat omittere tales obligatiōes sine reatu pcī mortalis: ꝑsertim q̄n vidēt grauiores q̄s oportet ex euētu vl̄ aliūde: Solutio particula. xij. & a. xix. vsq̄. xxxij.

¶Tertiū dubiū. Si melius⁹ esset: q̄ conferētes tēporalia starēt in sola generalitate ꝓ suffragijs habendis: & si ad ꝫ & quō monēdi sunt: Solutio particula. xvij. & xviij

¶Quartū dubiū. Si in casu secūdi dubij necessaria sit & secura dispēsatio superioris prelati: vel pape vel ordiarij: Solutio particula. xxviij vsq̄. xxxij.

¶Quintū dubiū Si liceat eccl'iasticis bene & sufficiēter fundatis recipere nouas obligatiōes cū augmēto seruitij: Solutio particula. xxxij.

¶Sextū dubiū. Si liceat sine augmento ser
uitij ita ꝙ nō plures dicant misse vel obitus tē
quis hoc intēdāt tēporaliū collatores? Solutō
particula. xlix.

¶Septimū dubiū Si liceat admittere super
fratres tā fundatos: alios ꝙ habeāt spēales cel
las ꝛ obligationes ad suos ifirmitores aliās ꝯ re
liqui fratres?. Solutio cuz. viij. xj. ꝓ. ꝛ. pi. dubijs
particula. xxxiij. xxxv. xxxvi.

¶Octauū dubiū. Si liceat se obligare ꝙ oīs
fructꝰ spūalis in missis ꝛ alys q̄ obligatus dicet
cedat in vtilitatē tpalia ꝓferētis?

¶Nonū dubiū. Si tm̄ ꝓsunt suffragia dum
fiūt ꝓ plurib⁹ quātū si fierēt ꝓ vno vel paucis: ꝛ
ꝑsertim illi ꝙ facit?

¶Decimū dubiū. Si debēs vnā missā possit
alios adiūgere sine defraudatiōe illi⁹ ꝙ missā pe
tijt aut instituit?

¶Undecimū dubiū. Si necesse sit sp̄ ꝓ spēali
bus fundatoribꝫ oīones facere spēales: maxime
dū ℔ instituerint licet nō specificādo modū ꝛ ḡs
mod⁹ tenebit? Solutio particula. xxxix. cum. v.
sequentibus.

¶Duodecimū dubiū. Si liceat ꝓ loco solen
niori in sepulturis vel ꝓ alijs pōpis exeq̄ar: pa
casa ꝓbo vel intētiōe de maiori tpalū collatiōe

¶Tredecimū dubiū. Si discrete facūt obli
gātes se ad suffragia ꝓ alijs: qñ inde min⁹ valēt
vt videt ꝓ scipsis: ꝛ nō ē cōparatio tpalis cōmo
di ad spūale? Solutio bui⁹ ꝛ. xiij. particula. xlv
cū tribꝫ sequētibꝫ.

¶Decimū quartū dubiū. Si caute faciūt reli
giosi ꝙ leuiter admittūt ad ꝓcipationē oīum be
neficioꝝ ꝓ illos ꝙ bñ faciūt eis vel qui petūt

¶Decimūquintū dubiū. Si obligat⁹ ad ora
tiones vocales sit absolut⁹ ab obligatōe dū eas
dicit sine attētione vel deuotiōe vel affectōe aut
sollicitudie nā attētio ē quedā sollicitudo. So
lutio ist⁹ ꝛ sequētis particula. lv. vsq; ad finē.

¶Decimūsextū dubiū. Si sufficit general' in
tentio qua vult eccl'iasticus vel religiosus orare
special⁹ ꝓ benefactoribꝫ q̄s ꝓ alijs super q̄ spe
cialitate quātificāda se refert ad deū qui ponde
rator est meritoꝝ.

Prima particula.

R Olite solliciti esse Matth. vi. Lu. vij
n Jubet hoc suprem⁹ abbas noster Je
sus christus in cui⁹ spiritu salubriter
instituti dam⁹ Abba pater. Cōsonat ap'lus
eius magnus ꝓtor in religiōe christiana dicēs
Corinthijs in ꝑsona oīm. Volo vos sine sollici
tudine ee. Sz mox subintulit vtilē ꝛ necessariaz
de sollicitudine distinctionē ne vel hiꝫ ꝑsi vl' ali
is cōsortibꝫ suis ꝓtrari? videret quoꝝ sermo fre
quēter ad sollicitudinē cōtra desidem inertiā ex
hortat. Ait em̄. Qui sine vxore est sollicit⁹ ē que
domini sunt: quō placeat deo: qui aūt cū vxore ē
sollicitus est que mūdi sunt.

¶Particula secūda.

E Ce habemus sollicitudinē ꝛ sollici
e tudinē. Una ē de altera mūdi. Una
spiritualis: altera tpalis. Utraq; siqui
dem bona. Alioquin culpata fuisset vxoratorū
cū sua sollicitudine cōdito: ꝓma tamē melior at
q; diuinior adeo vt vacatio dici possit: ꝛ dicat tā
hic ḡs ab apostolo. i. Cor. vij. Volo vos inquit
sine sollicitudine esse. Et alibi ad ꝓbil'. iij. Ab
bil solliciti sitis. Et per ꝓs. dñs. Vacate inquit ꝛ
videte quoniā ego sum deus

¶Tertia particula

E Lur illa sollicitudo vacās ꝛ vacatio
f sollicita q̄lē habere licet decet ꝛ expe
dit illos ꝑcipue ꝙ celibes esse sine tri
bulāti iugo vxoꝝ nedū elegerūt sz vouerūt: qua
les vos elegit ꝛ assūpsit abbas noster ꝓs (o pa
tres ꝛ fratres celestini) ḡs ad pñs alloquit' solli
citando dilectiōis mee quā sinis impulit quettū
culaꝝ stimulis zelus vester religiosus solliciti⁹ in
ꝓta verbū ꝓbeuoū Michee. vi. Ambulare cum
deo suo.

¶Particula quarta

E Nsit itaq; vester in dño timor: cuius
f vis ē fm̄ ꝓphm̄ reddere timētē sollicitū
Sensit inquā quēadmodū frustra su
isset assumpta sollicitudo vacās deo si quadā re
trospectiōe seu terguersatiōe cor: tueret in mūdi
sollicitudinē: ꝛ iā nō tm̄ vana eēt ḡsi finē nō asse
quēs vacatiōis vez dānabil' iudicaret ꝛ repro
ba si in dānabilē reprobāq; sollicitudīs peccatri
cis foueā ꝑceps laberet: q̄lē dissuadet maxie ser
mo ꝓpos⁹. Nolite ait ꝓs sollicati esse tē.

¶Quinta particula

Ueret forsan nouitioꝝ alijs q̄ sit ꝛ q̄
q lis hec sollicitudo culpabil'. Nā ō tole
rabili mūdanoꝝ satis ifirmatā ēt: ꝛ de q̄
dā altera ocio sctō ꝓdimissa videt ām̄onita: sz nō
crimiata fuisse illa marie sedētis ad pedes Jesu
soror martha. Martha inqt iesus sollicita es ꝛ
turbaris erga plīma: pauca vnū ē necessariū. Al
tero tota ꝓmonitiōis ꝓpi series cū expositoribꝫ
suis i illa phibitōe sollicitudis sic matthe⁹ ꝛ Lu
cas referūt dat itelligi sollicitudinē malā esse q̄
nō ē prudētis ꝛ sagacis puidētie neq; necessitatis
sz ē vl' diffidētie vl' ꝓfudie vl' cupiditatis curiose ꝛ
anxie de quibꝫ nō ē mō ꝓ singula differendū.

¶Sexta particula

E Niamus igitur per cōpendiū statim
v ad pie sollicitudinis vestre in domino
questiōes que sollicitudinē reformidāt
impiā: dum piā imo necessariā cogūtur ample
ctī. Manet apud vos (o pies ꝛ fratres) profun

do cordefirmata monitio aplica Hebreo. ptũ. Sint mores sine auaricia cõtenti pntibo. Nihilo minus aspicitis illa eẽ necessaria q̃ cõcedit idez apls. i. Timoth. vi. Habẽtes alimẽta t q̃bus tegamur bis cõtenti sim⁹. Bñ suades o magne pri or apl'e: placet id qđ apponis: bis ptenti simus. Attñ alimẽta t ea q̃bo tegamur optet bic. Non aũt bocaꝑm totũ vel labore nostro q̃ diuiis manapamur officijs vel ostiarii mẽdicãdo: q̃ neq̃ quã discurrere p vicos t plateas institutum⁹ obtinere fas nobis ẽ. Deniq̃ nihil equ⁹ Fm oẽz le gẽ eẽ deducit apls. i. Lor. ix. q̃s q̃ altario deseruit de altario t viuat.

¶ Particula septima

Ve nũdo ab scãdalis: ve scandala
v spargẽtibo vbilibet demonijs. In via
bac qua ambulabã (q̃querit ꝓpheta)
Absconderũt supbi laqueũ mihi. Et rursus. Juxta iter scãdalũ posuerũt mihi. Electa ẽ ecce sub triplici religiõis voto via pauptatis vt sollicitudinez alligantẽ vtoꝝ cũ tribulatõe bmõi. Electa via derelictiõis ꝓprie volũtatis p obediẽtiã cõtra sollicitudinẽ tot dubitationũ: tot scrupulorũ: tot discriminũ q̃lia ꝓpria volũtas se duz ducere vult seleducẽs incurrit. ¶ Pudet heu pigetq̃ recordari: quãtis t q̃libo apud nõnullos detrimentis: oia sunt ĩ oppositas erroꝝ: itatões cuersa subuersaq̃s. Jã heu nimis apparet veritas parabole xpi q̃ mõ dũ hec relegerent lecta ẽ in ecclia de ĩmũdo spũ q̃ cũ exierit ab hoie: tandẽ redit t adducit septẽ spũs neq̃ores se dũ inuenit domũ vacãtem: nõ quidẽ vere sz fola simulatiõe: sicut t sol' extrinsece pfessiõis scobis ficte nũdata est.

¶ Particula octaua

Et vtiq̃ neq̃s t immũdus spũs cu-
e piditas: q̃ radix oim malorũ t idolorũ
seruit⁹ ab apl'oꝝ mãmona ꝺr iniq̃tatis a xpo. Sed nõne neq̃or ẽ simulata paupertas q̃ sub voti velo latẽs tota diuitijs inhiat: tota sollicitudinibo eaꝝ pungit: t int⁹ t extra ꝓuinis miriscq̃ modis lacerat: cruciat: dissipat. Cui nanq̃ potenit eẽ dubiũ solert atrẽdẽti quin spũs auaricie neq̃s iã secũ adduxerit. vq. spũs. i. vniuersitatez vicioꝝ neq̃ores se. Simulata quippe (sic ait Aug.) equitas duplex ẽ iniq̃tas nõ secus ꝟ loco dic q̃ ficta t vota pauptas nõ est pauptas spũs nõ pauptas virt⁹ nõ amica bonis moribo frugalitas sz duplex iniq̃tas: q̃ t vere cupiditas ẽ t simulatio. Hec hic fixit: sz pgrediẽs istic voti fractionẽ: fundatoꝝ defraudatiõez: primoꝝ factis dictis t exẽplis scãdalisationẽ iuenies. Demuz subit illud ve xpi dictũ pbarisęis p talibo in religione penit⁹ lapsa versantibo q̃les hic solos plãgimus. Circũcisio inare t aridã: vt faciatis vnũ pselitũ. i. nouiciũ ĩ religiõe: t cũ fact⁹ fuerit factus eũ filiũ gehenne duplo q̃s vos Eccl'iastes. v. quoniã displicet deo infidelis t stulta promissio: t melius est nõ vouere q̃ post votũ nõ reddere.

¶ Particula nona.

Iste tandẽ anie: siste calamũ quẽ indi
f gnatio tua rapit vltra longe q̃s incho
ando ꝓposueras. Et q̃ doctrinã bonã
datura es: distraheris satyra: q̃ nulla vnq̃s oratione nulla declamatiõis acrimonia satis erit repbãda. Reuertamur ad pgressuz finis intẽti resumẽtes illud vnde arripuit nos malorũ recogitatoꝝ (pserim apud nõ paucos nostri tpis religiosos) auxius dei timor christianaq̃ pietas t muse ratio fraternalis. Illó erat aperire q̃ pacto paupertas religiosa vacaret absq̃ sollicitudie victꝰ t vestit⁹. Interueniũt fateor (t vos interrogando fatemini) pl'es crebro pungituꝝ ꝺsciaꝝ scrupuli nõ sinẽtes timoratos fratres iplere cũ pace ꝓbũ xpi cũ apl'ica monitiõe: nolue sollicitari eẽ

¶ Particula decima.

Unt autẽ in genere tres in cõquisitõe
f victꝰ t vestit⁹ neq̃s stimuli. Unus simonie: alt⁹ vsure: alt fraudulẽte. ¶ Sollicitat nimiꝝ timorata mẽs ne forte misceat se ĩter dantẽ tẽporalia p spũalibo recipiẽdis: t eõtra labes simoniace prauitatis: t ꝟ vtiq̃ frequẽter (ve ve) pueniat dũ nõ habeꝰ directio: dũ lumẽ intẽtiõis nostre q̃ dicꝰ oculꝰ corpis oim actionũ nostraꝝ ẽ tenebre. ¶ Sollicitat ꝓterea ne in redditibo cõparadis (qz nõ semp ꝟuenunt ad ppetuũ) reddat cõtractꝰ vsurarijꝰ ex adiecta ꝺnatõe seu pactõe de facultate tonẽs q̃tiẽs redimẽdi. ¶ Sup hac ꝺpo duplici q̃stiõe sollicita scrupulosaq̃s pũt bri q̃dã opuscula nr̃a nup edita: si tñ cũ magnis taliũ tractatoribo visa fuerint nũcranda

¶ Particula vndecima.

Upereſt ad pñs ĩuestigare t fuẽtos
f tollere (q̃tũ inuerit fator boni semis
xpi) zizanioꝝ fraudulẽtoꝝ aculeos: quos laterosa nocte dũ dormiũt p negligẽtiã hoies supseminat ininic⁹ hõ sub obtẽtu cõquisitõis victꝰ t vestitus. Hoc etiã pcipue vestra p questimacias sollicitudo scire desiderat. ¶ Et quoniaꝝ defraudatio directe cõtrariat iustitie tot modis inueniemus defraudationẽ quot iustitiã fieri: oppositoꝝ quidẽ cadẽ ẽ disciplina. Dicit aũt iustitia virt⁹ ad alterꝝ vl' sic ad alterꝝ reddẽs vnicuiq̃ qđ suũ ẽ. Porro iustitia ample sũpro vocabulo cõparat ad deũ t ad primũ: imo t ad seipsuꝝ sicut ad alterꝝ put ĩ pnia fit dũ spũs carnẽ subiicit seruituti. Sic erit defraudatio: vna ad deuz: altera ad primũ: tertia quasi metaphorice dicta ad seipsum. Et pmiꝰ de primi defraudatione (qz notior est) videam⁹: t conclusiones deinceps inseramus.

¶ Particula duodecima.

¶ Conclusio prima.

Sollicitudo pia cōferentis tpalia de-
f fraudat si sua intētio a recipiēte non
a seruet. hoc em̄ ꝓprie sonat fraus ⁊ dolus dū ptēdit vnū ⁊ fit alter. Sic dicit de testatore q̄ fraudat? est si sua differat aut nō impleat intētio: neq; tamē accipiēda ē de quauis intētione. Nō em̄ cadit sub obligatiōis recta lege neq; intētio si saluti cōtraria: si moribꝫ absona: si i deteriorē exitū ci? obseruatio sit vētura: qualis essꝫ intētio palā simoniaca vel vsuraria vel iuri piu dicans alieno: vel deo scīsq; suis nō honesta.

¶ Particula decimatertia.

¶ Conclusio secunda

Sollicitudo pia ꝓferētis tpalia dirigi
f debet ad sustētationē ministri illi? tē-
poralē faciēdā a quo spūalia requirūtur. Iste siquidē iustus ꝓprius ⁊ ver? est titulus suscipiēdi spūalia. Et hoc supponat ad p̄sens tā q̄ deductū sufficiēter in materia de simonia dū de directiōe cordis forma darek. Atuero plerūq; fit vt mētiat inīcias sibi: nūc per ignorātiā affectatā ⁊ ideo culpabilē: nūc p negligētiā q̄ non tāta sollicitudine querit agēdoꝫ veritatē. Expedit igit ad pticulares descēdere casus nō q̄dem ad oēs aut singulos: ħ em̄ nobis est impossibile quoniā varij sunt sine nūero: ⁊ ita varij q̄ vna circūstātia qñq; posita qñq; deficiēs iudiciū sapientis variare cōpellit: ⁊ hoc cū admiratōe patrū sapiētis: nec ad oīa circūspicientis. Quesiuit vnus anachoritaꝫ a quodā patre. Pater debeo tēptationes admittere: aut ptin? eas abīcere? Admitte inq̄t. Accessit alter cum eadē petitione Abīce inq̄t nec admitte. Nōne cōtraria videri possunt: admitte: nō admitte? Sic apud sapiētē. Prouer. xxvi. Ne rūdeas stulto iuxta stulticiā suā. Et ibiō. Rūde stulto iuxta stulticiā suā. Sic i euāgelio ō mōstrādis: ⁊ nō mōstrādis opibꝫ bonis

¶ Particula decimaquarta. (nis habes.

Ua in re colligit vū tā frequēs errorī
q moralibꝫ iudicijs venit. Sunt q̄ solis intēdūt generalibꝫ regul: vt sūt puerbia ⁊ auctates sctōꝝ. Sunt q̄ ad sola singularia dant se totos: nullā ad ꝑma p̄cipia resolutiōeꝫ faciētes: q: vel nesciūt vl' negligunt: aut tori ī fales ⁊ sine spū carnales sunt: vel excecat eos ꝓpa malicia hec aut illa. Sūt alij circūspecti simul ⁊ prudētes q̄ singl'aria caute colligūt: ⁊ sapiēter ad regl'as resoluūt gñales colligētes parit q̄ fuerit rō date legis: qñq; p elevatiōeꝫ mētis ad regulas dīnas: qñq; ad hūanas. Primū fit p ꝓtē quā vocat Aristo. gnomicā. Alterꝫ p epikeiaꝫ quā dicere possum? bonā eq̄tatē. Et qm̄ rarissimi sunt tales circūspecti (req̄rit em̄ cū eruditiōe lōgus experiētie vsus) nō expedit passim ab oībus querere solidū ꝑ moralibꝫ cōsiliuꝫ: neq; sil' p̄sumere illud dare q̄sq; dz: p̄sertim non habita cū suis circūstātijs oīb; ꝓa cas? forma q̄ querit

¶ Particula decimaquinta.

Tcerte frequēs istic ab inq̄rētibꝫ so-
e let iteruenire defect?. Et cū ius ex facto oriat q̄d mix si in rep̄sētiōe fit deceptio? Nō q̄dē sp ex rūdētis sed ex inq̄rētis vicio: aut crebr? ꝓpt fantasiā pauꝫ instructorū: q̄ se parologizāt: decipiūt ⁊ sopbisticāt: putātes cas? aliqs cē sil'es q̄s ex vnica qñq; circūstātia addita vel remota vel nō attēta cōstat prorsus ee dissil'es vl' aduersos. Exēpla tacta sunt. Et apō medicinā dādā pz ħ viciū dū vn? sibi visus arrogāter perit? in hac aut hac medicina dāda applicabit vnā receptā ad morbos ex causis oppositis ortos: nō attēdēs q̄ aliud qō sanat calcaneū nō sanat sed excecat oculū.

¶ Particula decimasexta.

Uiram? narratiōes sup hac re vul-
o gares: nec referam? q̄iuste pinde rōnē vel nō valeāt aduocati p̄tēdere dū casum oēm ad se ōlatū iustificā dū suscipiūt. Et veniam? ad alias ꝑcl'ones cū suis modificatiōibꝫ: inuestigādo p̄cipue de intētiōe sustētātis mīstꝝ eccl'ie q̄ ⁊ q̄lis sit tenēda: ⁊ q̄ ⁊ q̄lis sit tenenda ꝑ eū q̄ sustētat ⁊ recipit: siue sit vnus siue pl'es scl'aris aut religiosus. ¶ Et sit cōclusio tertia.

¶ Particula decimaseptima.

Sollicitudo pia ꝓferētis tēporalia si
f vult pōt ī sua generalitate suffragia req̄rere. Et sub hac intētiōe sola standō nō min? merebit sepe apud deū q̄s pticular? exigēdo. ¶ Nō habz ꝑma pars dubitationem. ¶ Scōa pars vtinā spūalibꝫ oculis q̄les st oculi colūbini spōsi ⁊ spōse in cāticis aspiceret: q̄niam apō illos pspicua eēt q̄ ꝓgnoscūt oīa bū factorū oīm q̄ntūlibꝫ occultoꝝ p̄mia reposita apō deuꝫ ꝓpter quē ⁊ in q̄ fiūt. ¶ Uerꝫ pauci st spūales huiusmodi q̄ nō miscere curēt gno purissimo charitatis illud seminādo q̄dam zizania vanitatis. Fitq; illud virgilianū. Infelix loliū ⁊ steriles nascunt auene. Audi ꝓformit illud euāgelicū q̄ sil' exore spine suffocauerūt semē ꝑbi ⁊ fructuꝫ boni operis. ¶ Ecōd'o. iiij. ¶ Particula. xviij.

Sollicitudo pia cōferentis tēporalia
f potest ⁊ debet ammoneri clā aut palā per p̄dicatores aut alios sup p̄missa veritate ꝑ directione puriori intentionis sue. Suadēda quippe sunt bona cū dissuasione malorū. Abilomin? obseruetur illud antiqui prouerbij. Ne q̄d nimis: quia q̄ nimis emungit elicit sanguinē. Nimis exacuēs ferrū quādoq; vel hebetat vel cōsumit ipm. Satagens deniq; totū quicq̄d seuerit aut messuerit purū esse nō habens aliquid zizanioꝝ neq; paleaꝝ: quidni fru

stra:q̃ dñi stulte sepe conek ꝛ dãnose fatigek. Nũ quod eligibili⁹ ẽ granũ aliq̃d vl' impuꝛ q̃s nullũ colligere? Quo circa dicam⁹ ꝓnter. ¶Lõcio.v.

¶Particula decima nona

Dlicitudo pia ꝓferẽtis tpalia põt cũ
f bona venia ĩmo ꝛ cũ gra:cõditões certas appõere explicatiuas intẽtõis sue ¶Sufficere in ꝓmis debet ad ꝓsensuꝫ buⁱ⁹ veritatis vsus tot⁹ coĩs ecclie q̃ sic habꝫ ꝛ recipit. cui si quis detrahit iprudẽter se decipit. ¶Sũt aũt tres ꝓditões ꝓpter q̃s pie põt ꝓferẽs apponere limitatões certas. Una cõcernit psoná recipiẽtẽ. Altera psoná ꝓferẽtẽ. Tertia personaꝫ affinẽ vel aminẽtem.

¶Particula vicesima.

Tẽde ꝛ videbis expediẽs eẽ psonere
y a capiẽti q̃ limiteꝛ ad certa suffragia: q̃tinus reddat anim⁹ eius magis sollicitus debitũ soluere: ꝛ intẽtionẽ suã in deũ virgere. Quatin⁹ ꝓterea maneat eius cõsciẽtia securioꝛ q̃ poterit agnoscere q̃ obligatõe soluta q̃etus manet. Hec quipẽdende sunt duerões iste. Quibꝰ addit tertia. Lõstat nãq̃ apud deũ q̃ nouit ois: qui ꝛ dicat. Ego de⁹ ꝛ nõ mutoꝛ: nihil eẽ necessitatis aperire nostras intẽtiões ꝛ affectiones exponere. Hoc ergo requirit ꝓpter nos oãtes: vt sc̃z exhibeam⁹ nos tales nobisipsis qualẽ cupim⁹ eẽ deũ nobis: pios: amicos: sedulos: cõpatẽtes: ꝛ ita de reliq̃s affectibꝰ. Sꝫ q̃s nesciat q̃ oãs plus mouek ꝛ afficiat m seipo dũ ad particularia respicit: dũ bñfactoꝛ munera: duꝫ obligatões: dũ intẽtões: dũ necessitates ꝓsiderat q̃s in quadã vniuersitate se tenẽdo.

¶Particula vicesimaprima.

Idebis rursus circa psonã cõferẽtis
v expediẽs esse frequẽter ꝛ necessarium aliq̃ suffragia limitare. Primo si ad illa suffragia teneat vl' ex voto vel ex sacerdotio iniũcto: vel ex alteri⁹ testamẽto legato vel mandato. Certũ est pinde suffragia ecclie vel singularis psone nõ tãtũ valere p nulle aut oĩbꝰ q̃tum si pro vno fiant: ꝛ hoc ad presens supponak ex alijs opusculis. Hec ẽ cõtrouersia qualiscũq̃ apud doctoꝛes de suffragio satisfactiõis ꝛ redẽptionis sicut exẽpla ciuilia ꝛ quotidiana cõmiscunt de debẽte centũ frãcos qui liberarek centũ pro se solutis: sed additis secũ decẽ sociis in participatione liberatiõis ꝓpria eius tantũdẽ liberatio tardaretur.

¶Particula vicesimasecunda.

Idebis deniq̃ circa psonã affinẽ vel
v attinẽtẽ psone ꝓferẽtis referre q̃pluriũ si viderit ꝛ senserit p successiones tpm ꝛ generationũ q̃ tal' parẽs eius vl' affinis tal' fuit pie sollicitudis: vt p se ꝛ suis talia fieri cõstituerꝫ pietaꝫ officia. Hõne mouek ac commouek pinde pões cũ grãũactiõe ꝛ laudibꝰ ad deũ referre? Hõne pbabile ẽ eidẽ animadũ fore vt quẽadmodũ ille fecerit ita ꝛ ipa faciat. Deductio latioꝛ patet aduertẽti. ¶Lõclusio.vi.

¶Particula vicesimaterna.

Dlicitudo pia ꝓferẽtis tpalia põt cũ
f bono coꝛde nedũ ĩ suffragijs ꝓditões apponere sꝫ cũ ꝟ loca certa ꝛ honoꝛabilia sue sepulturis eligere cũ appẽsiõe insignioꝝ seu tituloꝝ ꝓcessiõe iuxta sin stat⁹ q̃litatẽ: sic de pompa funeraliũ diceret. ¶Seq̃ntur hec ꝓclo p deducti ones p̃cedẽtes. Et q̃n iueniũt scrutissimi pies talia curasseĩnã pie recogitata cedũt ola ad honorẽ magnificũ dei ꝛ ecclie tã militãtis q̃s trũphãtis Et ad fidẽ spez q̃z resurrectiõis astruẽdã: ꝛ ad ĩ credulos ꝓfectiões pficiũt. ¶Veritas est talia ola cõuerti nũc i bonã nũc ĩ malã ptẽ: p facientũ p ꝓferẽtiũ: p recipiẽtiũ: p ispicientiũ: p interp̃tati uum diuersa ꝛ aduersa q̃litatemq̃ oĩno aliꝫ iuenies i opatõibꝰ hũanis extrinsec⁹ exhibitis. Ad q̃ adduci p̃t illo comicũ. Talia sũt ola q̃lis ẽ aim⁹ vtẽtis. Quẽadmodũ ó diuitis aut pauptatẽ dijt sapiẽs: q̃ substãtia pauper sꝫ fm coꝛ eius.

¶Particula vicesimaquarta

Undamentũ suscipit ꝟ loco saluberri
f mũ illud ꝓpi p̃ceptũ ab aplo repetitũ. Nolite iudicare. Qõ vtiq̃ ó talibꝰ ad vtrũlibꝫ idifferẽtibꝰ itelligit eẽ p̃ceptũ vt q̃ mãducat nõ mãducãtẽ nõ spernat ꝛ econtra. Qui offert tpalia nõ offerẽtẽ nõ spernat. Dic abbas pastoꝛ: dic unquit sp tibi: tu q̃s es. Et ne iudices quẽq̃. Sic ꝛ saluabilꝭ bũlitas: ꝛ curiositas supba: periculosa: temeraria ꝛ inquieta cõfundek

¶Particula. xxv.

¶Conclusio septima

Dlicitudo pia ꝓferẽtis tpalia ỏfran Æ
f dak si nõ ipleat obligatio vel ꝓmissio vl' ꝙuẽtio secũ facta: cessante cã legitima nõ implẽdi. ¶Cõformit ad ꝓmã cõclusiõez ẽ hec septia ꝓclusio. Restat solũ difficultas ĩ assignatiõe causaꝝ seu casuũ: quibꝰ ꝛ q̃ põt ꝓtermitti a recipiẽte illud q̃ cõferẽs istituerat. Una causa est necessitatis. Altera maioris vel vrgentioris vtilitatis. Tertia p dispẽsationẽ supioris auctatis. Que duplex ẽ: vna suprema papealia ordinaria prelatoꝝ.

¶Particula vicesimasexta.

Ecessitas incũbit nũc ex ĩpotentia
u vel infirmitate recipiẽtis: nunc ex fortuitis demolitionibꝰ eccliaꝝ ex dispationibꝰ hereditatũ atq̃ redditũ: quibꝰ sustẽtandus erat minister ecclesiastic⁹: cui⁹ beneficiũ quod dabak ꝓpter officiũ: si prioꝛes deperiũt: nõ videk astrict⁹ remanere seruitio: nisi fortassis obligatio remaneat aliunde.

¶Particula vicesimaseptima

Oro maior aut vrgētior vtilitas p
p uenit qñq; p tpis successiuz. Vbi optz
(iuxta verbū iuristaz) q; alia rō refor
met pactū. Hec ē illud mirabile insolitū vl' ipos
sibile: cū in iuramētis t votis generalit emissis
de futuro plerūq; sic eueniat: vt q̄ generalr p̄miss
sa bona cē videbāt: fiāt in casibo pticularibo vl'
nō obseruāda vl' mutāda: qz noxia sunt: vl' inuti
lia moribo: vl' dissona ecclīasticis ritibo seu boni
moris ipeditiua. Suppetūt exēpla frequēter
si q̄s aduerterit: vt si q̄ndie dicēda sit missa ō re
quiē: veniet dies natalis dñi: dies resurrectiōis
ei?: dies pētecostes. Cōueniūt parochiani ad
auditionē misse q̄ tūc forte nō habeāt ab alio: pu
to null? diceret tūc cātādū ē de requiē.

¶ Particula vicesimaoctaua.

Et ēderēt vnā offerētes tpalia quid
a plus bonoris t celebritatis afferr cir
ca diuinū religiōis cultū: t videret q;
aliq̄n fructuosi?ēēt p suffragijs habēdis: fūda
re die obit?sui missas vl' alia seruitia q̄ de sanctis
sunt aut de tpe q̄s si in sol' funeralibo seruitijs si
steret. Quēadmodū si fiat vnū annuale iuxta ri
tū t fationē missalis q̄ndie videt hīe plus de
uotōis in suscipiēte: q̄m natura sic hz vt idēritas
vel assidua sl'itudo causet fastidiū. Nihilomin?
optet iuxta t ꝑter p̄missa pias offerētiū t recipi
entiū quētiōes nō leuit abrūpere sed tractare re
uerēter. Quānis nō ē arbitrādū oēs hmōi ceri
moniales institutiones obligatorias ēe sub pena
pcti mortalis si trāsgrediant: qz nec de alqs cō
stitutōibo lōge cētualioribo ordini monastico
ē sentiēdū. Cōtēpt?aūt nihil sollicit?sup impleti
one taliū crimē habz tā apō monasteriū seu col
legiū q̄s apud singulares.

¶ Particula vicesimanona.

Et q; de dispēsatiōe supioris addituz
c ē p tertia causa: q̄m nō oīm ē passiz ta
les casus descidere sub regul' generalibo emergē
tes: sz ad plātos spectat interptatio iuridica: ad
doctores scholastica: pīertim q̄n pōt ēē rōnalis
dubitatio de duplici casu poss: necessitatiz vicz t
maioris vtilitatis. Brādis ꝓo nūc aperiri possit
discussio sup hac materia dispēsationū t cōmu
tationū tā in respectu dispēsantiū q̄s in ordie di
spēsationē querētiū t recipiētiū q̄ spēalez postu
lat separatūq; tractatū sicut t quedā alia cursiz
hic pertransita.

¶ Particula tricesima.

Icam?vnū hic t nūc p expediēti tu
d tius ēe semp assumere dispēsatiōz su
periorz seu ꝓmutationē: q̄ vt hīi cō
modi?possit ꝓcurādū ē ab auctate papali pīer
tim ī religiōibo exēptis q; dek aliqs ab eo substi
tut?sit de religiōe: sit alu?q̄ facultatē habeat toti
ens q̄tēs videbit dispēsandi ad quē facilis pa
teat accessus. Hoc ꝓsiliū in alijs etiā casibo acci
entie scrupulosis salubre ē: sint illi casus occulti
sint publici: sint sup pctis: sint super penis t irre
gularitatibo patōz.

¶ Particula tricesimaprima.

Emū papa rite ꝓsultus nō se reddat
b difficilē ꝓcedere talia: q̄n t vbi nō ap
paret fraus vel laque?ista q̄rentiū: nō
in velamē falsē libertatis malicie sz serenationē
ꝓscie: t dilatationē viaz pnie. Qua in re colligi
tur ex ꝓsequēti de pticularibo exēptionibo a plā
ordinarijs q; frequēter noxie sunt: nedū ꝓpter p
iudiciū iuris alienum: nedū ꝓpter ꝓturbationē or
dinis ecclīastici t hierarchici: veꝝ ꝓpter incōmo
dū collegij sic exēpti. Cur ita? qz nimirū p̄dusit
sibi recursuz facilē ad plātū ordinarū dū q̄ sunt
q̄si libertatē examinēdo iugū suū. ¶ Cōclo. viij.

¶ Particula tricesimasecunda.

Olliciudo pia tpalia ꝓferētis si ordi t
f nauit missaz ēē dicēdā (exēpli gratia)
die lune p seipo defraudat p recipiē
tē sic obligatū si det talē missaz p altero: siue fiat
hoc ex ꝓpositiue fiat ex obligatiōe vel suscepti
ne subsequēti. Rō p̄spicua ē p deductionē ad im
possibile vl' inopinabile. Da siq̄dez ita ēē q; vna
missa sufficiat p duobo: dabis obsequēter q; suf
ficiat t liberabit p tribo: p decē: p centū: p mille
t ita p quolibet t p toto mūdo. Dabis vlterius
q; nō erit melior ꝓditio pcurātis sibi missaz p
culariē. Dabis deniq; q; p vna missa potuerūt
centū habite sub voto: sub p̄misso: sub iniūcto p
fore pnie vel alteri?iustitie solui. Cur ergo tot p
sbyteri: tot misse ꝓstituūtur: cū vn?sacerdos cuz
sua missa vnica satis esset p oīnibo?

¶ Particula tricesimatertia.

Vellet addere forsitan aliqs q; recipi
v ens dū habebat pr?ad sufficiētiā pro
sustentatiōe stat?sui: vel ex bñficio vel patrimo
nio vel pie collato fraudat t peccat tā p̄mū q̄s
se: cū tota ratio cōferēdi tpalia ministrijs eccl'ia
sticis videat esse sua sustētatio nō diuitia q; accu
mulatio vel ornat?pōpatic?. Sed hec assertio
durior ē q̄s oporteat: sup q̄ memini ꝓdē in q̄dā le
ctione q̄ siuisse. Deniq; q̄lis t quāta sit incēsura
tio sufficiētie stat?nō pōt sub arte tradi. Hā q;
vni pax ēē fit alteri nimiū: imo fit in eod p varie
tate tēpoz t circūstātiaz talis varietas q̄q; rō
nabiliter: q̄q; ꝓo culpabil'r dū quis accipit t a
scendit statū sibi moribusq; suis t meritis ipro
portionatū: facies sibi nō de necessitate virtutez
sed de vicio necessitatē. Adde q; recipiunt aliq̄n
tpalia p̄sertim vel vltra necessitatē presentē: aut
nō pro solo statu recipiētis sz ad alioz p̄uidam
piamq; relcuationē.

¶ Conclusio nona.

¶ Particula tricesimaquarta.

Ollicitudo pia ꝺferentis tẽporalia' p
f curãdo sibi missaꝫ iuxta casuꝫ priorꝫ
nõ defraudak si ꝑbyter recipiẽs adiũ
xerit alios in oꝛonibꝫ suis publicis aut secretꝭ vt
in memẽto:aut si offerẽtes(vt solet) post euãge/
liũ recipit. ¶Moderak hec cõclusio ꝓcedentẽ: ri
tũ simul ecclie cõseruat ⁊ exercet charitatẽ: quã
rursus a terrena cupiditate discernit. Deniq; do
ctoꝛ cõciliat apparẽtẽ in aliqbꝫ discoꝛdiã:cuius
aspectꝰ ad diuersa:hꝰ ad beccilliꝰ ad ista ꝓtebak.

¶Particula tricesimaquinta

Ueramꝰ a cõferẽte tpalia questiones
q aliqꝫ vt ex sua respõsione veritas ma
gis emineat. ¶Et ꝓmo vis o frak vt ĩ
missa quã ꝓ te dici cõstituis nulla dicak locis su
is alia penitꝰ oratio q̃ ꝓ te: puto nõdebit sicut
respõdere debebit q hec fieri non ꝓhibet. ¶Uis
rursus o frater q in memẽto tã ꝓ viuis q̃ ꝓ
defunctis nullꝰ cõmẽdatus habeak nisi tu ⁊ tui?
Respõdeat:oportet q hoc nõ intẽdat: quoniã in
stitutioni ecclie iã ipe repugnaret. ¶Uis ꝓterea
q volẽtes ad offertoriũ venire quatinꝰ ipi misse
principes sint repellank? certe nec hoc dicet si nũ
ecclesiasticũ plene cognouerit. ¶Quid vis igitur
tibi frater fieri ꝓ peculiari missa tua? Si respon
derit volo:tota mea sit:tota cedat in spũalẽ vtili
tatẽ meã:tota valeat ad remissionẽ pcõꝝ meoꝝ
⁊ satisfactiõis debite vel iniuncte redẽptionem.
¶Sed an ꝟ ita vis frater: q sacerdos nihil sibi
mereak:nihil seip̃m iuuet:nihil ꝓ seipso satisfaci
at:nihil ꝺmũ repẽdat obsequũ parẽtibꝫ:nihil be
nefactoribꝫ:nihil cõmẽdatis. Silr ⁊ tu cõferas
nihil ecclie toti militãti? Nolo dicet ⁊ iure dicet.
¶Quid supest igik nisi referre quãtitatẽ suffra
gij deo q̃ ⁊ qualis tibi debita ẽ: nolito murmu
rare:sciet ꝓfecto:sciet ille qui mõtes ponderat in
statera:tua similit dona mẽsurare. ¶Adde q in
oblatiõe tua fortassis alq̃ sunt melioris cõditio
nis vt participẽt q̃ tuipse. Quõ petes:hoc uiq̃
modo q: de bonis coꝛ vno modo vel alio male
quesitis facis elemosynã:facis fundationẽ:dila
tas pompã tuã:facere vis nomẽ tibi:aut mode
stius sentiẽdo loquẽdoq;: tu debitoꝛes parẽtibꝫ
patrie:benefactoribꝫ:deniq; vniuerse coiõni sctõ
rum. ¶Patet igit sub ꝟ interrogatiõis ⁊ respon
sionis typo cõclusio declarata.

¶Conclusio decima.

¶Particula tricesimasexta.

5 Ollicitudo pia ꝺferẽtis tẽporalia nõ
f defraudak si iuxta cõsuetudinẽ ecclie
quã ipse scit apponak vnus obitꝰ(exẽ
pli gratia)cũ suo certo die fundato. ¶Da oppositũ:dãnabis oẽs fere cathedrales ⁊ collegiatas
⁊ parochiales:imo ⁊ mõasteriales ecclias. Cõ
tradices insup ratiõi q̃ nõ vult vt cuilibet confe
renti aliqd ꝓ suo obitu fiãt semp exequie specia
les:quoniã sepe modicũ ⁊ insufficiẽs est qꝺ of
fertur ad sustẽtationẽ ministroꝝ. Et obligatio ꝺ
obitu faciẽdo cõditionẽ recipit(⁊ si nõ semp ex
plicet)implicitã. Itẽ nec dies anni sufficerent si
cuilibet soli certus dies obitus aut eriã aliũdẽ i
stituẽtis esset seruãdus. Si ꝓ talis cõferẽs tẽ
poralia nesciret cõsuetudinẽ ecclie: put ipsimet
de collegio seu coꝛpoꝛe suo sciunt ⁊ ferk intentio
sua q obitus annuari fiat ꝓ se solo tali dicenibil
tamẽ explicat sup ꝟ: tũc adhuc bona fides ⁊ eq̃
tas recipientiũ saluak in sua cõsuetudine. Si au
tẽ fiat mutuꝰ ⁊ expressus cõsensus inter dantẽ et
recipiente nõ apparet q cõsuetudo militet vt al
ter obitꝰ ꝓiungak iuxta modũ septime ⁊ octaue
conclusionũ.

¶Conclusio vndecima

¶Particula tricesimaseptima

Ecipiens defraudat crebꝛo semetip
r sum in receptione tẽporaliũ. Quãuis
videak esse regula iuris q nemo sibi
ipsi sicut nec volẽti aut cõsentiẽti faciat iniuriaꝫ
aut fraudẽ:nihilomin? inuenik per metaphoꝛaꝫ
bonis ad seip̃m fraus sicut ⁊ iusticia. Et ꝟ ad
ꝓsens supponak. Et tangam? in facto modos
aliquos. ¶Primo si mentk mihtas sibi ⁊ proꝛio
dum nõ implet nec implere ꝓposuit que ꝓmisit:
fatus ẽ ei si pecuniã vndecũq; collegerit quasi ꝺ
cẽs sibimet illud metricũ. Promittas facto:qꝺ
eñ ꝓmittere ledit? Pollicitis diues qlibet eẽ po
test. Atuero dũ lucrũ querit in bursa:ꝺ ãnũ acq̃
rit eternũ in ania:sentẽtia est Augustini.

¶Particula tricesimaoctaua.

Acit aliã sibi defraudationẽ sub ĩter
f pretatiõis cuiusdã velo latentẽ: dũ se
iudicẽ cõstituit in causa ꝓpria sue obli
gationis: cõmutãs illã pro uolũtatis arbitrio.
Aut dũ suffragia nõ plus agit ꝓ benefactoribꝫ
fundatoribꝫ q̃ ꝓ ceteris qbuslibet: dicẽs sibi sa
tis esse suã in generalitate sola intẽtionẽ cõmne
re:qm̃ sciet distribuere deus put volet: ⁊ qbꝫ vo
let: ⁊ quãtũ volet. Et templũ de paupere:debitis
insolubilibꝫ obligato qui liberat se cedẽdo coraꝫ
iudice suo oñibꝫ bonis suis. Posita videtur hec
doctrina sub fine cuiusdã opusculi ꝺ valoꝛe ora
tionis addito de quadã Melania nobili roma
na exemplo. Uer nõ ita sub vniuersali regꝛa ser
mo factus ẽ quin distinctionẽ discretionẽq; reci
piat. Propterea dicam? viceuersa casus aliqꝫ q̃
bus expedit ⁊ quãdoq; necesse ẽ intentiones ad
particularia traducere.

¶Particula tricesimanona ꝟ

Onstat in primis q licet deꝰ nõ ege
c at intentiõe nostra vl oratiõe particu A
lari sicut nec aliꝫ bonis nostris vt ali
is bene faciat:nihilomin? vult ꝟm oꝛdinẽ sue sa
pientie dare aliq̃:dũ spalr ad ipm dirigam? oio

a

nes nostras: q̃lia nõ erãt dandꝰ sine illꝰ vt nõ sint vacua sapie tue opa iucta verbũ sapiẽtis. ¶ Cõstat insup q̃ nouit deꝰ põderare merita intẽtões t corda ꝓferẽtũ tpalia: dat tñ aliq̃ ꝓferẽtib⁹ duz fuũt oꝛones t suffragia post modũ ꝑ ipꝫs: q̃ t q̃lia nõ daret si dimitteret nec fieret. Patz i illis q̃ cõstituũt in suis testamẽtis aut aliũde certas pecunias restitui vel dari pauperib⁹: q̃ licz sic ordinãdo possint merer: nõ tamẽ ꝑficit eis t alys tantũdẽ hec volũtas: nõ sequẽte effectu sicut sequẽte: qñ in casu maneret iste ordinans adhuc ad restitutionẽ posteri⁹ obligatus.

¶ Particula quadragesima.

c Oncedim⁹ vltra q̃ recipiẽs tpalia possit habere aliq̃ões oꝛones feruẽtiores t deo placẽtioꝛes dũ nõ facit eas ꝑticulari ꝑ bis aut illis ꝑsonis: imo tradit Hugo de sctõ victoꝛe i suo de oꝛone. Et trahit satz ex verbis sci Anthonij q̃ oꝛatio tũc ẽ acceptissima deo dũ oim t suip⁹ obliuiscit: nec scit quid petat ꝓpter quẽdã in deo raptũ t sublenationez vel ascẽsuz. Nõ aũt mõ loq̃mur de oꝛone tali: sz potissime de vocali: sup quã t de q̃ cadit vt plurimũ obligatio: dũ ꝑ suffragijs tpalia ꝓferũt.

¶ Particula quadragesimaprima.

q Uis o vtinã ꝑsualẽ haberẽt boies seculi quãtũ sit acceptioꝛ oꝛatio talis ꝑ deuotos silẽtes t q̃etos: quãtũ ꝓtegrea sua ad deũ eleuatio etiã iocũdissima ꝓꝛis⁹ t suauissima pl⁹ impetrat apud deũ: plus emendẽ placat: plus soluit de penis debitis: plus de meruoꝛ gratijs ipetrat: q̃ sola talis exercitatio coꝛporalis i vigilijs supra modũ t cãcoꝛ multiplicationib⁹ q̃ sepe plus exturbãt cerebꝛ t tediũ gignũt q̃ deuotionẽ inducãt. Qualia ꝑ ꝓbertã nouit aliq̃ dñs dicẽs. Aufer a me tumultũ carnnnũ tuoꝛ. Nõ isto tamẽ vt culpem⁹ ita loquimur: sz vt rõnabile fiat obsequiuz. Et bono vni melius aliud ꝓferat. Neq̃ semp alialis hõ ꝓualeat: t spũalẽ ordine nõ recto dꝫudicet. Sz q̃d: vt boies sunt (ait quidã) ita morẽ geras puilegium quoq̃ paucoꝛ: officia: leges t instituta non mutat plurimoꝛ.

¶ Particula quadragesimasecunda

a Ddamus q̃ in certis casib⁹ nõ expediret vt recipiẽs tẽporalia haberz ad cõferẽtes particularẽ nimis aut frequẽtem recogitationẽ. Docet hoc exemplum magni patris Arseny: qui rogatus a quadã nobili matrona vt sui recordarer. Oꝛa inquit deũ vt deus ꝓleat ex animo meo memoriã tui. Possunt itaq̃ tales aliquãdo recordatiões plus oꝛãtẽ suis fantasijs impedire: q̃ deuotionẽ augere vel purgz efficere reuoluẽdo.

¶ Particula quadragesimatertia.

ß f Ubiũgamus cõsequẽter q̃ ex humilitate laudabili potest fieri coꝛã tali aliqua cessio oim bonoꝛũ spũaliũ in manib⁹ suis ꝓpꝛie nabiliter ad foꝛ exterinsecũ de tẽporalib⁹ bonis ratione debitoꝛ: t hoc ex cõsideratiõe totꝛ exactoꝛ q̃ bus obnoxij sum⁹: t qui nos premunt t quod ĩmodo suffocãt dicẽtes ex oĩ parte. Redde q̃ debes: vt sit creatio: recreatio: redẽptio: debitoꝛ toties facta remissio. Preterea tã crebꝛa nunc vno modo nũc altero imediate t mediate facta receptio. Quo casu pauꝑ homũcio sic deprehensus t angustiat⁹ dicere põt ad deũ. Dñe vim patior: respõde ꝓ me. Tu inquã qui precũ nostruz es: nostra iustitia nostra redẽptio. Redde creditoribus meis quõ vis t scis: tãtũmodo vita gratie in pauꝑtacula hac me sustẽtes t satis est

¶ Particula quadragesima quarta

p Oꝛo null⁹ debz in dubitationẽ vertere q̃n ꝑticularis intẽtio t attẽtio directa deo ꝓ istis aut ꝓ illis sit efficacioꝛ t laudabilioꝛ: plerũq̃. Primo ex gratitudinis ꝓtute t ingratitudis cuitatiõe. Secõ ex augmento deuotiõis affectual' quã natural'r habz parere bñficioꝛ recordatio si gratia dei cõiungatur. Dici solet t verꝫ ẽ q̃ ꝑticularia magis mouẽt animo ꝓsitũ ẽ ꝓ duris t indeuotis vt ꝓ cogitatiões tales semetipsos afficiãt: t duꝛ coꝛ emolliãt. Tertio q̃ sit obligatiõis certioꝛ: ipletio: t ad serenationẽ ꝓscie satis valẽs dũ expert⁹ hõ se fecisse vt facere q̃ tenet ex cõuentiõe. Demuz nõ ipedit q̃ hac particulari recogitatiõe cessio fieri generalꝫ qualẽ notauim⁹: sed unaꝗ.

¶ Particula quadragesimaquinta

¶ Conclusio duodecima

r Ecipiẽs tẽporalia põt itez defraudare scipm dũ maledictionẽ incurrit quã dicit. Maledict⁹ qui partẽ suã facit ꝺterioꝛẽ. ¶ Dez ẽ itaq̃ q̃ opus spũale factũ ꝑ satisfactionẽ nõ valet tantũdẽ ꝑ multis sicut ꝑ paucz ceteris paribꝰ. Obligãs igit se ad satisfaciẽdũ ꝑ alijs: nõ tantũdẽ facit ꝑ ꝓpꝛijs suis debitis in ꝑmũdo vel in purgatorio: q̃tũ si ꝓpꝛie liberationi totus insisteret. Stabit ergo q̃ ꝑ receptione sustentatiõis hui⁹ vite mortalis laboꝛabit in purgatorio penas luẽs miltis annis. Quãuis in casibus multis charitas ad ꝓximũ exhibita plene cõpensare valet huiõi dilationẽ liberatiõis ꝓpꝛie in augmẽto ꝓmiꝭ vite eterne. Duz preterea facit se homo pauperẽ ꝓpter deũ t salutẽ ꝓximi: dũ rursus fecit aliũde sibi amicos de mãmona iniq̃tatis: dedit q̃z vt reciperet: t recepit vt daret.

¶ Particula quadragesimasexta

c Aderet ꝑ loco materia de mẽdicitate coꝛporali: vt q̃ vicz obligetur recipiẽs elemosynã sub titulo mẽdicitatis: hoc est solo titulo t respectu naturalis defect⁹ absq̃ alia recõpensatione seu redditione mutuꝫ tpali

vel spūali: alioquin nō esset vera mēdicitas: sed cōmutatio ꝗlis ē in ceteris eccl'iasticis redditua tis. Utꝛ inquā talis mēdicās tuti⁹ ꝛ liberi⁹ viuat apud deū ꝛ hoīes ꝗꝫ alīꝫ ꝙ nolūt ee cōtēti solo hmōi pauꝑtatis titulo: sꝫ obligationē iuri diuino ꝛ naturali ꝓsonā volūtarie cōiungūt: imo cōsequēter laberet hec inq̄sitio si stāt isti duo tituli pariter in eodē ꝛ ꝑ eodē mēdicare: ꝛ oꝛonū vicē sub obligatōis pacto repēdere. Deīde ꝑfundius fodiēdo aut agitando pulcer veritatū thesaurus ꝛ fulgoꝛ apparet oc'lis nō infectis: sꝫ ad ēpitū ꝓpositē conq̄sitōis iā sermo festinat.

¶ Particula quadragesimaseptima.

¶ Conclusio decimatertia

E Ecipiēs defraudat se dū accipit officiu interc'essiōis ipe ꝙ deo displicet ꝛ ē in pctis tot⁹. ¶ Fuerūt ꝙ dixerūt multa ꝛ terribilia circa materiā istā ꝺ pctōꝛibꝫ eccl'iasticis vt ꝙ sunt fures ꝛ latrones ī tractatōe et dispēsatiōe ꝛ receptiōe tpaliū ꝙ nō faciūt fruct⁹ suos: ꝛ ꝙ tenētur ad restitutionē: nec pūt inde elemosynā facere cū multis sil'ibꝫ: quoꝝ alīꝫ sunt ēpīsse dānata q̄ erāt de erroꝛe albigensiū ꝛ valdensiū: ꝛ nouissime ꝛ vicleffitaꝝ ꝛ hussitaꝝ: ꝙ sū pserūt occasiōes errādi ex odio ꝛ zelo nō ꝫm scieriā: cōtra discolos mozes eccl'iasticoꝝ ꝗs intuebant magis detestādo ꝛ cū indignatiōe: ꝗꝫ miserādo cū pia oꝛone ꝛ modesta redargutione. Arguēdo ꝑterea ꝑ sil'itudies dispēsatōis tpaliū ad spūalia que nō semp eisdem pedibꝫ currunt

¶ Particula quadragesimaoctaua

O Ncedimus aūt ꝙ eccl'iastici pctōꝛes possunt ī multis casibꝫ facere fruct⁹ bñficioꝝ aut religionū suos: ꝗuis ad cōsecutionē vite eterne nō sunt digni pane quo vescant: ꝗuis insup nō ita satisfaciāt ꝺo sicut iusti. Sꝫ multa de⁹ ꝓcedit ingratis. Nōne pōt exīs in pctō debēs .x. solidos ꝓpio satisfacere sibi nec obligat⁹ remanere? Nōne posset etiā noīe alterius debitoꝛis q̄si mediato⁹ solutionē hāc offerre? Possum⁹ ita iudicare de pctōꝛibꝫ eccl'iasticis: ꝙ tā nomīe ꝓpio quādoꝝ ꝗꝫ in persona eccl'ie cuius ministri sunt possunt se ꝛ alios adq̄tare: ꝗuis nō stat eos ee tales ꝛ saluari vel mereri.

¶ Particula quadragesimanona

¶ Conclusio decimaquarta

E Ecipiēs tpalia se ꝺfraudat ꝛ ꝓximū dū r supinducit ad reddit⁹ iā ꝓstitutos nouas ꝑ alīꝫ obligatiōes ꝓꝺibꝫ incompassibiles: aut caꝝ distractiuas. Sūt qui super ꝓꝺiō ecclesiastica fundationē exēpli grā decē fratꝝ sic recipiūt nouos: vt seruitiū nō hinc augeat. Sunt ꝙ recipiūt sub tali pacto ꝙ in oēm euētū debeat spēci seruitiū ꝑ collatoꝛibꝫ vltimis: etiā vbi defecerēt ea oīa q̄ tradiderūt. ¶ Cōstat in his casibꝫ ꝛ sil'ibꝫ defraudari pozes ꝗliter ipi posteriozes de fraudātes nō vellēt sibi fieri per eis cōsequētes.

¶ Conclusio decimaquinta

¶ Particula quinquagesima

E Ecipiēs tpalia dū defraudat se ꝛ ꝓximū dicit interp̄tatiue defraudare deū r quoniā de⁹ est ꝓnceps sup̄mus curaꝝ habēs hoīm: ꝛ reputās sibi bñ vel male fieri qđ eis fit: ꝛ inde cōsurgit meritū nostꝝ apud ipsuꝝ Facit ad ꝗ parabola illa de operibꝫ misceōie cōmemoꝛādis ī die iudicij. Uerūtū approbau⁹ ꝺz aliq̄d in defraudatiōz dei fieri: dū directe ꝛ īmediate diuittit illud qđ ad gloriā suā celebrādaꝝ ꝛ recolendā fuerat īstitutū.

¶ Conclusio decimasexta

¶ Particula .li.

E Ecipiēs tpalia: p̄sertim coītas ꝑ se et D r successoꝛibꝫ debꝫ cū bona fide ꝛ sagaci discretiōe diligēter in recipiēdo considerare ꝓmo q̄d licet: scō q̄d decet: tertio q̄d pōt ꝛ expedit: nedū ad pūs sꝫ etiā ad futurū. Euenit itaq̄ sicut in agētibꝫ iter longū: ꝙ paruū pōdus in se: in ꝓncipio aut ꝑ pauco tpe sit tolerabile qđ per successionē cōtinuā reddit velut īportabile. Sic de paruis ꝛ paucis suffragijs dū vel iūgūt alijs vel perpetuant possumus inuenire.

¶ Particula .lij.

D De ꝙ memoria hoīm labilis est. Qꝫ ꝑterea supuenientes nō de facili suā attentionē applicāt ad insolita. Qꝫ insu a per custodiēda ē ꝗtū cōmode fieri pōt vniformitas apud fratres: sicut in cibis: vestibꝫ alioq̄ victu: sic in officio ꝛ cātu alioq̄ ritu: ꝛ ita de cōsideratōibꝫ hmōi. ¶ Fiūt nihilomin⁹ frequēter obligatiōes in oppositū: aut ꝓpter inaduertētiā inconsiderationēq̄ recipiētiū: aut vꝛgēte penuria: aut ꝓpter ꝓplacētiā ꝓferētibꝫ faciēdā: aut q̄ non audēt recipiētes apponere ꝓditiōes ꝑ seipsis licitas: decētes ꝛ expediētes. ¶ Quare sic⁹ q̄ non placerēt cōferētibꝫ: quales sunt carnales ꝛ spūalīū nō capaces: maxime coꝝ q̄ regularis disciplina cōstituit aut req̄rit. Deniq̄ fit hoc ꝓpter auaricīā recipientiū ꝛ coꝝ turpē questū: q̄ casus palam statim habꝫ culpā: siue fiat in augmētū pꝛeter necessariū iā fundatoꝝ cenobioꝝ: siue multo amplius si queraꝫ noua fieri fundatio ꝑ fas per ꝗꝫ nefas ad faciēdū sibi sub religiōis augmento famā: vbi poti⁹ ignominia dici debet: que fedis ꝛnititur fundamētis.

¶ Particula .liij.

U Unt alie intētōes vicioſe ꝗs nō optꝫ f oēs ꝫ nūcrare sīē de publicꝫ rapto ꝛ de vsurarijs: de obligatꝫ ad restitutōz certā: q̄ putāt ꝑ fundatōes se ꝙtare qđ apertū ē: pon⁹ semet ī uoluere: nō aduertētes ꝓbū illō tre mēdū sapiētis. Qui fac̄ clynā de suba pauperꝫ ꝗsi q̄ victimat filiū añ pꝛeꝫ. Cōstat aūt ꝙ recipiē

tes ipos: par pena ꝓstrīgit: si nō maior aliqñ: ꝗ to spūa lioꝛes ꝛ crēplaꝛes sapiētioꝛes insup ꝛ ti moꝛatioꝛes eē dīt. Proinde q̄ ad restitutiōes incertas tutioꝛ ē receptō: matīe dū supioris auctoritas ūcta erit Quāuis sit ℔ i loco aliq̄d mōstro sil'e circa debētes restituere cū sciāt q̄bꝫ ꝛ q̄lit: q̄s citī⁹ iduci videō dare cētū titulo fūdatiōis alioꝝ ꝗ decē restituere. Adō ꝓna ē vānitas diligere vanuatē: adeo coꝛ hūanū ꝓnū est q̄rere mendacīū.

¶ Particula. liiij.

Et ꝛ q: de ꝓtentis nisi ꝓ cōto facīt ad
v cautelā futuroꝝ nō ē cōsiliū. Superest vnū inf cetera remed. ū gñale iā tactū videlz supioris interꝓtatio. Pro futurꝫ ꝏo sedula ꝛ crebra recogitatio cū mutua collatiōe senioꝝ vt deinceps ab oīi specie mala q̄tū possibile fuerit semet abstineāt: qm̄ de⁹ nō eget fraudibus aut dol' nr̄is: vt vl' colaf crebꝛ⁹ vl' abūdāti⁹ suos alat: aut cultoꝛes hos vl' illos multiplicet: q̄ multiplicatō nō magnif. cet leticiā. Sꝫ dū facit ō supfluitate aut supꝛogatiōe neccīaꝛiā obligatiōe affert inq̄etā ꝛ sepe dīnabilē sollicitudinē ꝗ passūpnū ꝓbū q̄ si ꝓbemate. Habete sollia. cē. tē

¶ Particula. lv.

E Oddam⁹ ad ꝓterita ꝓ vberioꝛi doctrīa
a de sollicitudie q ꝓma ꝛ ꝓa sollicitudo est q̄rere regnū dei ꝛ iusticiā ei⁹: ac p/inde (iuxta Petri ammonitiōez) oēm sollicitudinē ꝓiicere i deū: qm̄ ipi cura ē de nobis. Attn in querēdo regnū dei ꝛ iusticiā ei⁹: q̄ aliꝫ in regula monachali videf appellari op⁹ dei: op⁹ dīni ſuiti⁹: nīl te se scrupuloꝝ sollicitudies ingerūt: tres noiatim. Una qm̄ affligit q̄ꝫ supvires coꝛp⁹. Altera q ꝛemanet anditas quedā mētꝫ. Tertia q euagatio coꝛdis cōpescī nō pōt: ac ꝛcinde videf oīs fruct⁹ perdi vel pcm̄ cōmitti.

Particula. lvi.

Utrit hāc sollicitudinē scrupulosam
n ꝓbū dñi Bern. de mō psallēdi: qui nō satis videf apud multos ꝛcplebil' ꝓpter tres istas rōnes. Dicit em̄ sic. Honco vos dilectissimi pure semp ac strēnue dīnis interesse laudibꝰ. Strēnue q̄dē vt sicut reuerēter ita ꝛ alacriter dño assistatis nō pigri: nō somnolēti: nō oscitātes: nō parcētes vocibꝰ: nō pscandētes ꝓba dimidia: nō integra trāsilientes: nō fractis ꝛ remissis vocibꝰ mulicbre q̄ddā balba de nare sonantes sed virili vt dignū ē: ꝛ sonitu ꝛ affectu voces scrisp⁹ deꝓmētes. Pure ꝏo vt nil aliud dum psallitis q̄ꝫ qđ psallitis cogitetis. Spūs em̄ sanctus illa hoꝛa gratuꝫ nō recipit quicq̄d aliud q̄ꝫ debes: neglecto eo qđ debes obtuleris psalmodiā nō multū ꝓmaba m⁹: sꝫ rotūda ꝛ viua voce cātem⁹ metꝫ ꝛ finē ꝓsus: sil' intonem⁹ ꝛ sil' dimittam⁹: pūctū null⁹ teneat sꝫ cito dimittat: post pūctū bonā pausaꝫ faciam⁹: null⁹ aī alios incipere ꝛ mīus currere ꝓsumat: aut post alios mīmū trahere vel pūctū tenere: sil' cātem⁹: sil' pausem⁹ semp in ausculiādo. Hec ille.

¶ Particula. lvij.

Onfitemur expediēs eē ꝓpter min⁹ in
c structos ꝛ mīus fr̄ales aliq̄ dicere. Et ꝓmo q hec ē exhoꝛtatio nō ꝓceptio. Honco vos inq̄t. Sꝫ tn̄ aliq̄ videnf assen q̄ diuinā obligatiōez insinuāt: vt illud. Spūs ei sanctus illa hoꝛa gratū nō recipit tē. In q̄ dicto difficultas maioꝛ pēdet: qm̄ de nō parcēdo vocibꝰ nec remittēdo constat q coꝛpalis excusat debilitas. Illa ꝓcipue q̄ turbatiōnē capitis in lesionez iudicij rōis affert: cui periculo supioꝛes tota vigilātia tenenf in vniuersis ꝛ singl'is occurrere: q̄ facto nō oꝓtet in alia vexatiōe vel coꝛpali nimū pios eē. Sꝫ de labore ꝛ dolore ꝛ de vexatō ne coꝛpali letari in spū ꝓpter mercedē quā vnusq̄sq̄ recipiet ꝏm suū laboꝛē ad quē bō nascit sicē auis ad volatū.

¶ Particula. lvij.

On parcētes inq̄t vocibꝰ certe nō iō
n suadet vocē clamosaz. Hō talez q̄ venaz: q̄ cerebꝛi: que vitalū ruptura sit: Hō deniq̄ cōprehēdit debiliozes. In q̄lū nūero scribēs Bern. sepe fuit ascript⁹. Alioquin tāta scribere eū vel dictare clamoꝛ ille cōtinuatis non tulisset.

¶ Particula. lix.

F Uero de vocalis oꝛonis attētiōe nil
a ti multa dixerūt multa scripserūt: tēta uit ꝏo nr̄a sollicitudo si possꝫ hec difficultas ad panca claraq̄ resolui. Et occurrit nobis distinctio talis. ¶ Sūt in oꝛone vocali tria: vnū p modū materie: aliud p modū forme: tertium p modū finis q̄ cū forma sepe coīcidit. Materia oꝛonis ꝓsistit in ꝓbis. Forma in sensu verboꝝ: finis i elevatiōe mentis ad deū. Et ℔ finis duplex ē: vn⁹ fundat⁹ cō formiter ad sensuꝫ ꝓboꝝ: q̄ pōt dici finis ꝓtin⁹: alī⁹ ē fundat⁹ vndecūq̄ per diuersa licet nō ꝛia. Et qua distinctiōe cluaunt ꝓpositiōes que sequūtur.

¶ Particula. lx.

Atena oꝛonis cadit ꝓncipal'r sub ꝓce
m pto sic q oꝛās absoluit siue cogitet actual'r siue nō: siue vagef mēte vl' coꝛpore dū ꝓferat oꝛonis verba: vl' ꝓferētes audiat iuxta q̄litatē oꝛonis. Alioq̄n nō eēt salua oīs caro. Et ꝓz exēplis ꝛ explanatiōe ꝓceptoꝝ diuinoꝝ: vt de ieiunio ꝛ honoꝛe parētū: q̄ nō iō sunt ꝓcā si nō fiāt et gr̄a. Si non impleat sp intento ꝓcipiēꝫ ꝛ finis: sic alibi ꝓz latior deductō. Sic ei dicim⁹ q agēs op⁹ penitēciale p ꝓfessoꝛē ꝏposiū q̄uis ℔ fiat i pcō: nō tn̄ tenef iterare: vt exempli gr̄a: dare itez ser solidos: vel ieiunare: vl' oīones certas repetere: vez ē q talis satisfactō nō ℓ

recõciliãs deo ꝓpter impedimẽtũ petiꝫ tñ rõne operis ẽ adꝺtãs: ꝟ ẽ ab obligatiõe soluẽs: etsi non sit deo recõciliãs: tñ agẽs nõ iõ peccat ꝙuis sit i

¶Particula.lxi. (petõ.

f Ensus oꝛonis nõ cadit sub ꝓcepto vt recogitet semꝑ vel itelligat. ꝓtet de illitteratis ꝫ idotis. ꝓtet de cãticis in tubis et organis. ꝓtꝫ de passibꝫ obscurissimis cãticoꝝ maxime ꝓphetaliꝝ de ꝺbꝫ accipit mystice ꝙ tene broſa aqua in nubibꝫ aeris: ꝫ utꝛq. Nubes ꝫ caligo in circũitu eiꝰ. ꝓtꝫ insup de multis scptuꝛis habẽtibꝫ in supficie ꝓba carnalia ꝙ plus inciꝛarẽt recogitata mẽtes imꝑfectoꝝ ad lubꝛicitatẽ (qꝛ nondũ spũalis sensus capaces sunt) ꝙꝫ ad spũalẽ deuotionẽ. Sũt alie narratiões quedaꝫ valde sterĩles in supficie lr̃ali: habẽtes tñ aliq̃d suauitatis spũalis si nõ apud illos: apud tñ alios ꝑfectos ꝙ foꝛti meditatiõe scãũt suggere nicl de petra oleũq̃ de saxo durissimo ꝙles inuenũtur paucissimi. Ceteris vero ꝺd nisi fastidiũ vel nauseã vl̃ mẽtis ariditatẽ taliũ discussio ꝫ rumination sola ꝓferret vel afferret.

¶Septagesimasẽda particula

p Roptereа dicam? cõsequẽter ꝫ cõforꝛmiter ad scm̃ Thomã ꝫ rõnẽ: ꝙ finis in oꝛone ꝓncipalis ẽ eleuatio mẽtis in deuꝫ mediate vel imediate: directe vel ĩdirecte: ꝓncipaliꝛ vel occasionaliue. Oꝛãs ꝓo ꝙ nõ põt ꝓsequi finꝫ istũ ꝑ recogitatoꝝ attẽtã sensuũ oꝛonis ꝑticulaꝛiꝫ ꝙ ꝓferꝛ: ꝫ boc ꝓpter aliquã ex causis tactis: ꝺ tñ finio oꝛ primo ꝫ ꝙsi ꝓpꝛio huic oꝛoni ꝺz cũ omni libertate spũs ꝫ absq̃ scrupuloꝝ sollicitudie cõtẽtus eẽ si finẽ vltimũ meditatiõibꝫ aliꝭ ꝓsequat Felix si dicere possꝫ. Odi mei sp ad dñm. Meditatio coꝛdis mei in ꝓspectu tuo semꝑ. Leuaui oculos meos ĩ mõtes vñ veniet auxiliũ mihi. Felix si nõ ꝺat ei ꝓtẽplãdo volare si põt vel repere vl̃ more locustaꝝ semet eruditẽdo vicissiꝫ saltus

¶Septagesimatertia ꝑticula. (dare

m Onitio ꝓmissa cãtãdi Beꝛn̄. nõ repugnat huic ꝓpõni. ¶ꝓtꝫ qꝛ sic afficiẽs se ad deũ ꝑ alias cogitatiões nõ elicitas ab ĩmediato sensu littere ꝙ canit nõ facit aliud ꝙꝫ debꝫ: neglecto eo qꝺ ꝺz: ĩmo facit oĩno qꝺ ꝺz ꝓfomitt ad finẽ a spũsctõ ꝓscptũ. ¶Veritas ẽ ꝙ ceteꝛꝭ paribꝫ expediẽs ẽ affectionẽ sitã exercere iuxta lr̃aꝫ ꝙ ꝑferꝛ ꝓpt ꝙttuoꝝ ĩ spẽali rõnes. Una ẽ scpture veneratõ in ꝙ spũsctũs sp loq̃ credẽdꝰ ẽ. Altera est ꝑticularioꝛ: eruditio circa mysticos sub arido lr̃e nucleo clausos sensꝰ. Tertia ẽ sanioꝛ assuetactio circa ꝙtidianos cãtꝰ. Quarta ẽ maioꝛ stabilitio circa determĩatos affectꝰ ꝙꝫ circa vagos et fugitẽ nouos. Addat oꝛo ꝙ petat reuelari sibi suauitatẽ mellei sensꝰ ĩ lr̃e fauo latẽtꝭ: ꝫ ꝟ ꝑ ꝓsũlõꝝ meditatõis ꝙ ꝓfuus nõ fiet nisi dederit deꝰ puꝛus intellectũ aperiẽs tbesauꝝ suũ aque viue

¶Septagesimaquarta particula

d Eniq̃ plimũ ꝓfert si pus añ tps oꝛonis fuerit cobibitio sen uũ exterioꝝ: qm̃ dñs ianuis clausis dedit pacẽ ꝫ spm̃scm̃ discipul̃. ¶Sit insup ꝓtinua muscaꝝ iumẽtoꝝ a facie coꝛdis effugatio manu foꝛtis attẽtiõis. Nõ ita tñ ꝺn aliq̃n sit expediẽs nihilipẽdere suã ĩportunitatẽ plꝰ ꝙꝫ ipoꝛtuniꝰ eã abꝺcere conaꝛi: liꝯ ꝑditure sint ad boꝛã suauitatẽ vngẽti. Hoc ꝓfirmatur vnꝰ patꝫ exẽplo de retẽtõe vẽti ĩ pallio: aliꝰ ẽ canili latratu: aliꝰ de aucaꝫ sibilo: aliꝰ de mlĩere litigãte: aliꝰ de riuo ꝙ violẽtio: fit obice posito: aliꝰ de cachinnãtibꝫ terrere pueros volẽtibꝫ: aliꝰ de blasphemie spũ: aliꝰ de pruritu curiositatꝭ ꝙ nõ scalpẽdo curaꝛ: sꝫ ꝑ ramuscaloꝝ accẽditur Est aũt curiositas studiũ ea sciẽdi ꝙ nos vel nõ decẽt vl̃ nõ expediũt vl̃ nõ edificãt. Hãc cõpssit xps ĩ aplis die Ascẽsiõis. Hãc ĩ ꝓtro querẽte de statu Joãnis ꝺd ad te ait. Tñ sub ꝟ metro cobibebat se vnꝰ dicẽs. Clause ꝺd ad te: sta: ꝺs tuduc coꝛ ĩ alta. Fac opꝰ inũictũ deinde vacato tibi. ¶Placuit ad ꝓfirmationẽ precedẽtiũ ponere ꝑ ecpssuꝫ ꝓba scꝝ Tho. sup. iiij. dist. xv. materia de oꝛone. q. ũ. arti. iiij.

¶Septagesimaquinta ꝑticula

a Ttẽtio inꝺt ĩ oꝛone põt eẽ triplex. ꝓtimo cñ ẽ attẽtio ad ꝓba ꝺbꝫ petimꝰ: et ad petitionẽ ipaz: ꝫ ad ea ꝙ petitõz ipaz circũstãt sicut ẽ necessitas ꝑ ꝙ petiꝛ deꝰ ꝺ rogaꝛ: ꝫ alia buiusmõi. Et ꝙũq̃ baꝫ attẽtionũ assit nõ ẽ reputãda inattẽta oꝛo: vñ etiã illi ꝙ nõ itelligũt petitionis ꝓba ad oꝛonẽ attẽti eẽ põt. Sꝫ tñ vltia attẽtio ẽ laudabiliοꝛ ꝙꝫ scꝺa: ꝫ scꝺa ꝙꝫ ꝓma. Et ꝺa aia nõ põt eẽ vehemẽter attẽta ad diuersa: iõ ꝓma attẽtio põt nocere vt mĩoꝛ sit oꝛonis fructꝰ si scꝺaꝫ euacuat: vl̃ scꝺa si tertiã oĩno tollat: sꝫ non ecuerso. Tñ attẽtio coĩter accipiẽdo. i. ad aliq̃d tñ ꝑdictoꝝ nõ nocet: sꝫ mltũ ꝑdest. Dcc ibi.

¶Septagesimasexta ꝑticula.

p Oꝛo circa finẽ opusculi possum? addere distictiões mgr̃ales ꝺ attẽtiõe et deuotõe ꝫ affectõe ꝙ alibi seoꝛsum notate sunt.

Prima distinctio duodecim mẽbroꝝ.

Euotio in oꝛone qñq̃ nõ admittit alias ꝙcũq̃ cogitatiões nisi solꝰ deꝰ: ꝫ ꝟ ẽ in ꝑsenti vita rarissimũ: vbi vix boꝛa vel dimidia sit in celo mẽtis silentiũ. b

¶Scꝺa. Deuotio qñq̃ recipit alias cogitatões sꝫ ꝓmẽtes ꝫ ordiatas: ꝫ solũ tales: ꝫ ꝟ ẽ raꝛ: ꝫ ꝓbo

¶Tertia. Deuotio recipit cogitatões imp (dũ. tinẽtes ꝫ ꝙsi supfluas: ꝫ ꝟ est ꝙtidianũ.

¶Quarta. Deuotio recipit ꝓtrarias ꝫ aduersas cogitatiões vt sunt viciοꝝ: ꝫ ꝟ periculosuꝫ.

¶Quinta. Cogitationũ impꝛnẽtinẽtiũ vna qñq̃ ẽ vehemẽs ꝫ suffocãs actualẽ deuotiõẽ: sꝫ nõ

auferẽs virtualẽ nec habitualez: nec vocẽ ꝛ hoc potest esse virtutis exercitiũ.

¶Sexta Alia vehemẽs ẽ tollẽs virtualẽ deuotionẽ sic ꝙ tã vir⁹ deuotiõis nõ impat aut corrumpat orationẽ: sz cõsuetudo vel alia ratio: ꝛ hec nõ necessario tollit laudẽ ab oratione.

¶Septima. Alia ẽ cogitatio vel affectio quasi fluctuãs: q̃ nec excedit ꝛ suffocat deotiõz nec excedit totaliter ab ea: ꝛ hoc stat cũ laude.

¶Octaua. Alia ẽ leuis ꝛ vẽto filis: licet videat importuna sz superat aut cõtemnit: ꝛ hec nõ tollit laudẽ sz exercet mentẽ.

¶Nona. Cogitationũ cõtrariãꝫ vna ẽ absolute ꝛ directe cõtraria: qua scz orans detestat orare ꝛ deuotionẽ habere: sed tumore discipline ꝑsequit: hec oĩno vituperabilis.

¶Decima. Alia qua orãs habet displicẽtiã conditionalẽ sic ꝙ nõ oraret nisi voluisset: nõ tamen detestat se voluisse sed placet ꝛ hec est sufficiens atq; laudabilis: licet nõ excellẽs: ꝛ habet deuotionem habitualẽ ꝛ originalẽ.

¶Undecima Alia est viciosa circa petã: alia vt ꝑpter cõmotionẽ ire vel illecebre que nõ displicz nec acceptat cõsensiue: licet velit nolit hõ sentiatur: ꝛ hec potest esse materia virtutis exercende ꝛ ad expulsionez expediret quãdoq; magis niti q̃z ad orationis cõtinuationẽ.

¶Duodecima Alia viciosa criminaliter cui nõ sufficiẽter resistit: sed ei vere vel interpretatiue cõsentit: ꝛ hec ẽ damnabilis. Quis autẽ dicat verus: quis interpretatiuus alibi dictũ est. Cõsentire siquidẽ dicit aliq̃s malo dum nõ fecit quod i se est: neq; facit vt vitetur.

¶Subiũgit alia distinctio de attentõe sub triplici triplicitate mltiplici. ¶Pria triplicitas. Attẽtio oĩonis tripler ẽ. Recta hñs aliõ obm q̃z se. Reflecta hñs ꝓ obiecto se. Coniuncta recipiẽs aliõ q̃z se. Scõa Attẽtio oratõis recta tripl'. Sñal' vt qz vult orare tota die. Spẽal': vt qz vult talẽ oĩonẽ dicere. Individual': qz vult pticul' singlis itẽrer. Sic de affectione posset esse distinctio.

Tertia Attẽtõ oĩois q̃libz modoz mor dictoz tripl'. Actual' c⁹ act⁹ iest: mouẽs imediate. Virtual' c⁹ ꝑt⁹ iest mouẽs actu cessãte. Habitual' vl aptitudinal' c⁹ sol⁹ habit⁹ iest ñ sufficiẽs id mouere. Quarta. Attẽtio oĩois recta ꝛ simplex rursus tripler. Circa sola ꝓba q̃si materiã. Circa solũ sensũ q̃si formã. Circa solũ deũ q̃si finẽ Quinta. Attẽtio oĩois reflecta siẽ ꝛ recta tripler. Sñal' spẽalis: individual' vt supꝛ. Sexta. Attẽtio oĩonis reflecta q̃cũq; modoz tripler. Actual': ꝑtual': vl' rup habitual'. Septima. Attẽtio oĩois recta ꝛ ꝯiũcta seu mixta tripler. Circa contraria positiue: circa opposita ꝑpetue: circa velut indifferentia ad vtrũq; Octaua. Attentio mixta circa posituc contraria tripler. Cõsentiẽs: dissentiẽs: pigra vl' dormitãs; siue sint a carne vel mũdo vel demone talia cõtraria. Nona. Attentio mixta cõsentiẽs cõtrarijs tripler. Absolute volũtaria. Cõditionat' volũtaria: qz renitit sz vincit. Interpretatiue volũtaria: qz tenet cẽ vigil ꝛ nõ ẽ. Decima. Attẽtio ꝑpetue opposita tripler. Tollens oẽm arcã ꝓbũ ꝛ sensuz ꝛ deũ recogitatiõz. Tollẽs duo ꝑmissoz ꝛ nõ verbũ. Tollẽs tãtũmodo vnũ sensuz. s. vel ꝓbũ vel deũ. Undecima. Attẽtio iũcta velut indifferẽs tripler. Totaliter interrupta actu ꝓpte ꝛ habitu. Partialiter interrupta solo actu ꝛ virtute. Partialiter intrupta solo actu nõ ꝓpte nec habitu. Duodecima. Attẽtio oĩonis qualiscũq; tripler ꝑm ꝙ oratio est. Obligatoria sub pena peccati mortal'. Obligatoria solo consilio bone equitatis'. Obligatoria soli⁹ cã societatis vt dũ quis tenet nõ orare vocaliter: sz orãtẽ attẽdere. Tredecima. Attẽtio oĩonis ñ ꝓpte ꝛ interrupte tripler. Quandoq; per vnã aut tres dies vel mensez ex cõsuetudine: patet in peregrino. Per magnas moras sine renisu fori vl' frequẽs. Per morulas cũ renisu quasi per saltũ ani crebz cõtra muscas cogitatõnũ ĩportunas. Decimaquarta. Attẽtio oĩonis abigentis bas muscas tripler. Quedã impossibil' ꝛ vana ꝛ conturbatiua. Quedã difficilis nec ꝓtũc vsquq̃; necessaria. Quedã facilis licet importuna tamen meritoria. Decimaquinta. Attentio quelibet ꝑmissarũ sub debito tripler. Circa verbum bona ꝛ necessaria sit vt dicat a se vel socio. Circa verbũ ꝛ sensum beneplacens. Circa verbum sensum ꝛ deum perfecta. ¶Et similes fieri possunt distinctiones de affectione que dicit affectio

Decimasexta. (quedã Habitualis bõa dũ manet in attẽtione ex. r. annis nõ criminaliter interrupta.

Attentio quelibz ꝑmissarum tripler. Virtualis melior dũ manz ĩ opatõe Actualis optima ceteris paribz dũ manet in toto homine: toto corde tota anima: tota mẽte: tota ꝓpte.

Decimaseptima.

Attentio reflecta in bonum tripler. Facil' ĩ ꝓtẽplatio ꝛ spũali q̃ volat libero velut celo Difficil' i meditatiuo ꝛ rõnali q̃ nitit sursum rependo. Vaga vl' inutil' in solo animali q̃ serpit in humo.

Decimaoctaua

Rarissima primo modo tā duratione q̄ vsitatione.

Rara secūdo mō nec semper necessaria vt cauta in vocali oratione.

Attentio reflexa in bonū triplex:

Quasi nulla tertio modo t sufficit q cū asina bieruselem talis ambulet.

In simplicitate quasi vitula effraim docta diligere triturā: atq; muscas acres cogitationū q̄tū valet tolleret: nec ita velut abigere p ipatiētiā q̄ sessorez suū spūscrūm deiecerat.

Decimanona

Una q̄ vehemēter estimat verba nō prodisse.

Attentio reflectēs se sup attētionē p̄teritā i p̄bis oratōis vocalis in se vel cū socio triplex.

Alia que istud timet velut ad vtrūq;.

Tertia que vehementi opinat se dixisse vel alū se cū q̄ omisisse.

Vicesima.

Primo modo cōpellit ad repetitionē vel penitētiā: sec? de nō attētione circa sensum vel deū.

Attentio reflexa iudicans triplex.

Secūdo modo suadet repetitionē t aliq̄n cōpellit p̄ter oportunitatē habitā. Tertio modo dissuadet repetitionē ponēq; impellat: t hoc p̄ter innatā mētis euagationē: q̄ nō recordat facilē eorum circa q̄ non actu reflectit sicut nec oportet.

Exhortatio conclusiua.

¶Attēdite vobis igit t attētiōi vestre in orōnibus debitis o ecclesiastici: vos p̄cipue p̄res t fratres celestini: quor intuitu res hec agit. Attēdite cum pia sollicitudine q̄ p̄uā expellat tāq; dan? clausū. Attēdite vt sciat vnusq̄sq; donū esse dei: nō plus nec min? sapere q̄ oportet: t hoc vtiq; nō poterit faciliter p̄sūmari: cū p̄uū sit cor bonū t inscrutabile: nisi sermo dei viu? t efficax assit: discretor cogitationū t intētionū cordis nostri: q̄b vt fiat orandus esse t in ipsum iactādus noster cogitatus: vt tandē verbis apostolicis cōcludamus. Nihil solliciti sitis: sed in omni orōne cū gratiarū actione petitiones vestre innotescāt apud deū. Et pax dei que exuperat omnē sensum: custodiat corda vestra t intelligētias vestras in christo iesu dño nostro Amen. Finit

Considerationes duodecim eiusdem p̄ volentibus condere testamentū,

¶Consideratio prima.

Beatus ille seruus: quē cū venerit dominus t pulsauerit ianuā ei? inuenerit vigilātē. Sic vigilabat q̄ dicebat: Odor est depositio tabernaculi mei. Et alt: Alia mea in manibus meis semp. Quales p̄terea sunt qui mortē habēt in desiderio: t vitā in panētia.

¶Cōsideratio secunda.

¶Vigilat ille seru? q̄ cogitat quotidie quōmō spūs suus redeat ad dñm qui dedit illū p integrā penitentiā. Qui p̄terea nō negligit ecclesiasticā sepulturā. Qui denicq; nō omittit ordinare bonorum suor abundantiā. Quoniā in istis tribus cōsistere testamentū reputamus.

¶Consideratio tertia.

¶Vigilās seru? h̄ principaliter intēdere debeat de spū suo: t de corpore pl? q̄ de exteriori possessione. Nihilomin? exteriorū possessiōis dispositio multū facit ad hoc q̄ spūs redeat liber ad dominū q̄ dedit illū. Sic etiā diuisse fert q̄e nostro quidā nobilis mortēs: q̄ postq̄ interrogauit si tēporalia sua fuerāt oia bene disposita solui? solendis. Et rūsum esset ita esse. Cōuersus ad dominū dixit. Ecce dñe sum posit? extra man? hominū. In man? tuas cōmēdo spiritū meū.

¶Consideratio quarta.

¶Vigilās ig. seru?: qualia considerare debeat circa dispositionē bonorū tēporaliū suor: maxime dū diuitijs abūdans est t bene edit cāretanotemus. ¶Et i primis recogitet illud. Umēs viuēs ipe p̄fuebit tibi. Et q̄ in nullo maiorē debet fiduciā. Quia rursum sibi mai? meritū inde certiusq; resultat. Euadit denicq; rapacitatē tyrānica aliquor q̄ solent post mortē diuitū causas p̄fingere confusionū: aut de facto rollūt illa q̄ nō fuerūt in tutissimis manibus collocata. Numerum q: nōnunq; insidiant viuētibus: vtpor diripiant facultates et fama diuulgatis. Unde contigerit illud horridū. Multi p̄ter diuitias perierunt. Dicebat vn? et prudētibus seculi. Nollez habere centū mille francos: si sup hoc esse deberet fame per mūdū. Multos certe saluauit inter medias tēpestates estimatio paupertatis q̄ nihil persequētibus affert vtilitatis.

¶Consideratio quinta.

¶Testatur? ante oia habeat gloriā dei p̄ oculis suis: nō vanitatē seculi: nō memoriā noīs prin? morituri. Demmerit semp apli dicētis. Oia in gloriā dei facite. Et illud p̄s. Non nobis dñe non nobis: sed nomini tuo da gloriā.

¶Consideratio sexta.

¶Testatur? et isto p̄incipio cōsideret: nō q̄ vtilius sit reipublice seu bono cōi dū ordinat de rebus suis: sed q̄ insup cedet ampli? ad honorem dei t cultus christiani.

¶Cõsideratio septima.

¶Testatur⁹ exinde cõsideret: q reparatio seu restauratio vel cõtinuatio rerũ tam institutarũ p alios in collegijs: in cenobijs: in ecclesijs: in parochijs: in edificijs: plus cederet ad honorẽ dei z vtilitatẽ ppli cũ minoribꝫ expẽsis: ꝙ nouę fundationes noĩe ꝓprio seu titulo faciẽde.

¶Consideratio octaua.

¶Testatur⁹ aduertat qm̃ de⁹ pugillo ꝯtinet celũ z terrã: sciet põderare ꝺd z quãtũ offerat: z de quãto. Quẽadmodũ ꝺd scõꝝ patrũ rñdit cuidã nobili matrone. ccc. solidos offerẽti: z ingerẽti respicere quãti eẽnt. Qnẽadmodũ ꝑterea diffiniuit xp̃s de paupercula offerẽti duo minuta.

Consideratio nona.

¶Cõsideret testator si vult fundare collegia vel p̃riorat⁹ aut hospitalia: q er talibꝫ modicis z imperfectis fundatõibꝫ plura sequũtur incõmoda sicut expertũ est in religionibꝫ varijs: z noĩatim in collegijs studij parrhysien. Deli⁹ eñ regunt: cõtinuanť z p̃manẽt cõitates magne ꝙ modice. Sit hoc in monasterijs: sit i alijs collegijs ecclesiarũ vel studiorũ.

¶Consideratio decima.

¶Cõsideret testator si libros habeat distribuendos: qualiter z ꝺbꝫ z quõ distribuet iuxta qualitatem recipientiũ: aut cõmittat distributionem seu venditionẽ: si opus est illis de quibꝫ cõfidit: quatinus vno (sicut dicit) ictu se expediat.

¶Consideratio vndecima.

¶Cõsideret testator: iuxta verũ cõsiliũ euãgelicũ christi. Si vult edificare domũ aliquã quõ p ficiet cã: q⁹ multi conati sunt facere nouas fundatiões ꝙ tot exposuerũt in domicilijs edificandis q p habitaturꝫ nihil relictũ est: nec edificia perfecta sunt.

¶Consideratio duodecima.

¶Cõsideret ad extremũ testator: qm̃ de⁹ bonoꝝ nostroꝝ nõ indiget: faciet ipe nutrire pauperes: faciet ecclesias: faciet collegia: faciet monasteria: faciet cõuẽtus z hospitalia qm̃ quõ z vbi placuerit ei: z nõ gloriet añ ipm̃ stulta p̃sumptio oĩs carnis. Vult nihilomin⁹ z dignat: q coadiutores ei⁹ sim⁹: ad vtilitatẽ nõ suã sz nr̃am. Finit.

Sequitur epistola eiusdem super testamento librorꝫ suorũ ad Celestinos in Auinione.

Venerabilibꝫ p̃ribꝫ fratribꝫ celestinis Joãnes de gersõ sacerdos sacre theologie pfessor gr̃a z pax. ¶Thesaurizate vobis thesauros in celo: dicit celestis noster doctor christ⁹. Est añ sapiẽtia thesaur⁹ infinit⁹ hoibꝫ ꝺ q vsi sunt: participes effecti sunt amicicie illi⁹. Repñtat hãc sapiẽtiã z docẽt instrumẽtalit̃ libri sacri. ¶Propterea disposui in senectute mea thesaurizare iuxta pauperculam meã de libris salutaribꝫ. Visũ est añt mihi cõmodi⁹ in celestinis velut in ꝺbus ꝺã cel' aut celestibꝫ habitaculi thesauꝝ hũc reponere: maxie q⁹ duos in illa religiõe germanos babui p̃fessos. ¶Suscipiat igit̃ ꝓpositũ meũ cũ bona gr̃a deuotio vra p̃ces z frẽs charissimi: re voceꝝ celestes Sit thesaur⁹ iste perigu⁹ dũ venerit ad manus vras custodiẽd⁹ in sacro ꝯuẽtu vro apud animonẽ: nõ ꝺd alienãd⁹: sz nec p̃sus abscõdẽdus: immo cõicãd⁹ hinc z inde: put superioris industria iudicabit. Ita tñ q semp tãdẽ recolligant sub ꝓpria clave: vl' armariolo ad hiꝑm spẽaliter instituto. ¶Deniq noia librorꝝ z tractatuũ tam ab alijs ꝙ a me cõpositorꝝ disposui colligere in spãli scedula dño ꝯcedẽde: ad quẽ effundite p̃ces p mea finali salute in gr̃a z gloria sempiterna. ¶Scptũ Lugd. anno gr̃e. Mcccc.xxvij. in novembri: anno etatꝫ diey vite pegrinationis mee q parui fuit z mali septuagesimo octauo: z incipiet. xvij. ann⁹ die. xiij. decembꝛ: festo scti Nicasij Remẽsis q nat⁹ sum: z renat⁹ in dño iesu xp̃o: in q det idẽ ipse nos oẽs bñ mori Amẽ. Finit

Epistola eiusdẽ ad Carthusienses sup̃ acceleratione suffragiorꝝ sibi post obitũ eius oblatorũ.

Acite vob amicos. Docet ℟ amator bominũ iesus: subdens cãm finalẽ: vt inquit recipiãt vos in eterna tabernacla. ¶Cãm ꝙ materialẽ tãgit eẽ mãmonã iniquitatis: nõ ꝺn illa sit potior q̃ de materia venit eq̃tatis: q̃lis est charitas gratuita: q̃lẽ vos bonorãdi p̃cez dñi ꝯcedere placuit ꝺdẽ mihi villico inutili: q fodere nõ valeo: sz certe mẽdicare nõ erubesco cũ illo q dicit: Ego autẽ mẽdic⁹ sum z paup. Est itaq⁹ mihi p copia: p diuitijs z opibꝫ spũalis mẽdicitas: put dudũ sororibꝫ scribẽs late satis exposui Et qm̃ posuit in mendicitatis mee sacculo: imo sacco pmatio z inani: largitionẽ liberalẽ z grãdẽ de participatiõe bonoꝝ spũaliũ p̃cioso: p̃diuitisq ordinis vri benuolentissima charitas vra: venit in cor meũ fiducia petẽdi q̃lẽcũq accelerationẽ me viuẽte suffragiorꝝ illorũ q post obitum sunt oblata. ¶Mouet me ꝯsideratio p̃cipua q̃nus impetrẽt spiritales amici: viuerez mori me in gr̃a dei. Nõ ꝺn ozek de⁹ vt trãseat a me calix purgatorie penalitatis: si possibile est sin ordinẽ diuine volũtatꝫ: sz q⁹ plane mihi gr̃a dei si committur vitã z obitũ meũ: q deficiẽte nulla eẽt vltior redẽptio. ¶Mouet altera ꝯsideratio: q⁹ videt scilicet p p̃ibꝫ z dñis paulatina q̃si p tpus z tpa distributio suffragiorꝝ q: statim post obitũ ꝯtinuata solutio. ¶Deniq iustorꝝ assidua deꝑcatio ꝓderit spero mihi ad meritũ ꝓpriũ cumulatiuũ in via q̃lit eẽ ñ potit extraviã q meriti nihil⁹ statũ bꝫ

¶Rogo igit̄ patres ⁊ in christo fratres charissimi: vt charitas vestra in me magis ac magis abūdet: vt in eterna tabernacula vobiscū recipiar: fiat fiat. Scriptū Lugd. ¶Vester alūnus in christo Joānes de gerson theologie ꝓfessor indignus: ⁊ parrhysien. cancellari⁹. Finit.

De anniuersario quod

sibi fieri ꝓcurauit in ecclesia scti Pauli Lugduni gallie: vbi ⁊ sepultus iacet: repertū est qd̄ sequitur in libello quodā manu sua ꝓpria cōscripto: sicut ⁊ precedentes due epistole.

Nomine patris ⁊ filij ⁊ spūssancti primitus inuocato. Notū sit omnibꝫ q̄ruꝫ interesse poterit: q̄ anno domini M.ccccxxviij. die vicesimoꝑmo octobris. Nos. P. camerari⁹ ⁊ capitulū ecclesie sancti gloriosissimi Pauli Lugd. concessimus ⁊ cōcedimus per p̄sentes ex certis ⁊ legitimis causis: venerabili magistro ⁊ dño Joāni de gerson sacre theologie professori ⁊ Cancellario parrhysien. ⁊ sacerdoti Remensis diocesis anniuersariū panis ⁊ vini perpetuū more solito ꝑ nos annuatim in dicta ecclesia faciendū ⁊ celebrādum die decimoquarto decēbris i crastina videlꝫ sancte Lucie: qua die festū est celebre sancti Nicasij Remensis archiep̄i: ⁊ in tali nat⁹ est mūdo ⁊ renat⁹ christo p̄dict⁹ Joānes (vt dicit) Anno dñi M.ccccl.xv. Cōcessim⁹ p̄terea eidē Joāni liberaliter locū sepulture in nostris locis ad hoc deputatis: nec iā occupatis eligēdi ꝓ se facultatē. In cui⁹ rei testimoniū sigillū nostrū duxim⁹ presentibꝫ apponēdū: anno ⁊ die quibꝫ supra. Benedictus de⁹ fiat fiat. Finit.

Incipit testamentū quotidianū peregrini eiusdē cācellarij parrhysien.

Dispone domui tue: q̄ morieris tu ⁊ nō viues Esa. xxxviij. Sicut homo ꝑegre ꝓfectur⁹ in longinquā regionē: solet cōdere testamentū ⁊ copiā secū ferre: sic agere nos ꝯuenit: q̄ nō habem⁹ h̄ ciuitatē manentē: sed futurā inquirim⁹. Sit igit̄ sub orōnis typo quotidianū peregrini testamentū.

Testamētum Peregrini

Pater. Ecce posit⁹ sum h̄ ⁊ nūc velut ī articulo mortis: qm̄ media vita in morte sum⁹. Cōpareo coraꝫ curia miscōie tue cui me submitto iugit̄ ⁊ adeo cū fiducia thronū gratie tue: vt miscōiam cōsequar ⁊ gratiam inueniā in auxilio oportuno: dū tp̄s est miserēdi ⁊ hora cōparēdi. ¶Da ꝯtinue mentē sanā: da penitētiā verā: da saltē in affectu cōmunionē sacrā da silr̄ vnctionē sanctā: da remissionē plenā: da sctōꝝ cōtra potestates cōtrarias cōsolationē: da in exitu vitā eternā. ¶Et quoniā nudus egressus sum de vtero matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc. Tēporalia tēporalibꝫ relinquo ꝓut specificauero. Et reuertat̄ puluis in terrā suā vñ erat: p̄cor ad eccl̄iasticā sepulturā. Et spūs redeat ad deū q̄ dedit illū: Dñe iesu suscipe spiritū meū.

Sequuntur modo considerationes summarie per quattuor partes sup̄ quotidiano peregrini testamento.

Prima pars principalis.

¶Consideratio prima.

Testari suadet illd̄ ad Ezechiā. dispone domui tue: q̄ morieris tu ⁊ nō viues. Illud preterea qd̄ ait Jacob. Iustum est ⁊c. vt aliquādo disponam domui mee. Deniq̄ ne p̄occupatus homo moriat̄ intestatus: ⁊ vt vigilās inueniat̄: nec ꝓcrastinet. Quia qui nō est hodie: cras minus aptus erit. Et qui pollicet̄ veniā penitēti: nō dat securitatē cras viuēdi. ¶Secūda: testādo curare solent homines de bonorū exteriorū relictiōe. De sui corporis sepelitiōe. De sue aīe cōmēdatiōe. ¶Tertia: temporalia ꝑo linquūtur: vel ad certos vsus sigillatim designādo: vel ad aliquos vsus summatim sine specificando: vel ad ea pro dere'ictis saltē in animi preparatiōe reputādo. ¶Quarta sepultura autē quādoq̄ p̄constituit̄: preeligitur deo ⁊ hominibꝫ relinquit̄. ¶Quinta testari volētibus obstant: spes ⁊ amor diu viuendi: sicut in diuite: cui dictū est. Stulte hac nocte animā tuam repetēt a te. Horror mortem cogitandi. Iuxta illud: O mors q̄ amara est memoria tua ⁊c. Zelus se ⁊ suos vel se vindicādi: Nec ablata restituendi: nec libidines suas deserendi. ¶Sexta testādo pro dispositiōe domus cōsciētie: post domū corporis ⁊ substātie corporalis: prodest frequens mortis instātis recogitatio. Prodest humilis a iusticia ad misericordiā appellatio ⁊ oratio. Prodest diligens eorū que in morte fieri solent predispositio seu preuisio. Pro quibus attēdantur sedula meditatione que sequūtur. ¶Septima: dat itaq̄ viuax memoria mortis: cōtemptum mundi: vnde facile contēnit omnia qui se semper cogitat moriturū. Dat euitationē peccati. Unde sapiens: Memorare nouissima tua: et in eternū non peccabis. Dat scientiā ⁊ securitatem bene moriendi. Nemo enim (s̄m Vegetiū) id timet facere quod se nouit bñ didicisse. Hinc Ambro. Nec mori timeo cū bonū dominū habeamus. Et alius: Si aliquando moriendū est cur non modo? Rursus memoria mortis ponit hominē velut ad ostium tabernaculi: exemplo Abrae. Et filioꝝ israel in castris. Et sicut ad os spelunce vt videatur dominus exemplo Helye.

Et velut in orizonte mundi futuri ad introitus suū: t ad exitū carceris mundi: vt videat homo quo tendere nititur debeat. Hinc bene iussum est: viteris hic t nūc velut hic t nūc moritur⁹.

Secūda pars principalis.

A Lamam⁹ in spūsct ō abba pr̄. Ex diuia
c institutōe t dignatōe. Ex creatōe t recre
atōe t gubernatōe. Et amore t reuerē
tia t p necessaria subuctione. Scimus aūt pat
mi. Pater: et quadā appropriatiōe: et inamissi
bili (nisi per hominē stet) possessione. Ut p̄terea
studeat homo deū tāq̄ filiꝰ imitari ne degener
sit: diligere: ne ingratus: reuereri: ne superbꝰ sit.
¶ Eccevenit hora dicit christꝰ: t nūc est: quādo
mortui audiēt vocē filij dei: t hoc fit in morte cu
iuslibet alterō triū modorū: sm triplex dei forus
vel iudiciū. Unū horrendū vbi sedet iustitia dā
nans. Alterū durū: vbi sedet iustitia purgans.
Tertiū piū: vbi sedet misericordia indulgens.
Cōsiderabat dauid hoc triplex iudiciū dū ora
bat. Dñe ne in furōre tuo arguas me: in primo:
neq̄ i ira corripias me: in secūdo. Miserere mei
dñe quoniā infirmꝰ sum: in tertio. Cōfortmit ad
hoc triplex iudiciū: audiet triplex vox filij dei in
morte. Una ad dānationē. Discedite a me male
dicti in ignē eternū: q̄ p̄paratꝰ est diabolo t an
gelis eiꝰ. Altera ad purgationē. Mittite eū ad
carcerē: donec reddat vniuersum debitū vsq̄ ad
nouissimū quadrantē. Tertia ad saluationē. Ue
nite benedicti patris mei percipite regnū: quod
vobis paratū est ab origine mūdi. ¶ Ecce notat
certitudinē t ostensiuā p̄sentialitatē. Grandē
in bono vel in malo nouitatē. Aut āmiratiōnē:
stupōrē t terribilitatē. Et sm hoc bene dicim⁹:
Ecce mors. Quia nihil est morte certius: nihil
p̄sentialius: quo ad ineuitabilitatē t necessita
tem rei. Quia nihil in bono vel in malo plꝰ no
uum aut subitaneū propter inchoationē status
immutabilis t eterni. Quia nihil ammirabiliꝰ
t terribilius propter incertitudinē finalis iudi
cij: quoniā vltimū terribiliū mors: p̄sertim eter
na. ¶ Positus est homo in articulo mortis. Per
considerationē intellectualē. Per q̄ndā sensuz
affectualē. Per p̄sentiā effectualē. Unde t si al
qua sit dilatio p nihilo t p p̄cto reputat. In re
spectu eternitatis. In respectu ineuitabilitatis.
In respectu quotidiane defectibilitatis: p̄sertim in senibus. Quādo ādesperascit t inclina
ta est iam dies huius tēporalis etatis: aut quā
de iam senū nox est in altera vigilia noctis: sero
aūt media nocte: gallicātu: aut mane. Qñ de p
primo debz sol eternitatis iustis oriri: purgādis
obnubilari: dānandis penitus eclypsari: vbi ca
det homo a se per desperationē: t sub se per dā
nationē: t per abyssalē absorptionē.

Tertia pars principalis.

Reuenīēs igit faciē dñi: ego pauperꝰ t
p petōr adeo cū fiducia ad throнū gratie
dei vt misēr̄iam p̄sequar t gr̄az inueniā
in tpe oportuno. Dū adhuc tps ē misērēdi: tps
acceptabile: t ānꝰ benignitatis. Dū insup adhuc
hodie cognoiat: t dies est salutis. Dū rursus est
hora cōparēdi in curia muscōie: q̄ supectatur iu
diciū seueritatis. Ad quā sic ad supiorē p̄uocor
appello: p̄fugio t cōpareo. Dū nōdū accepit a te
deꝰ tps iusticiae iudicādi: ecce hora ē sm Ezech.
ingemiscēdi salubr̄ sm Hieremiā: reuertēdi su
sceptibilr sm tpm in arbitros cōp̄omittēdi pe
nitenciar. Adeo inquā cū fiducia. Quia christus
dixit eū q̄ venit ad me nō ejciā foras. Quia no
stra soror t aduocata mat est gr̄e t regina miseri
cordie q̄ defendit iura huiꝰ iurisditiōis t cu
rie: qr rursus hic sm tpm in tota celestis: q̄ est mat nr̄a
assistit nūc t intercedit p p̄fugientibꝰ ad hāc curiā
muscōie. Adeo rursus hic nūc cū fiducia ad thro
nū gr̄e. qui offero me volūtariū stare iudicio suo
t parere iudicato. Offero me subiici velle legibꝰ
huiꝰ curie: que sunt: Dimittite t dimittet vobis
sicut p̄cepit in euāgelio scriptū. Offero me nolle
discedere p̄ tantū ab hac curia sm volūtatē su
perioris rōnis t vitro: q̄cq̄d inferior sensualitas
remurmuret: quā supplico violēter etiā cōpelli t
ligari atq̄ flagellari ne discedat.

Quarta pars principalis

Ostremo supplicationē formo septupli
p cem ad te deū p̄tem nr̄m. ¶ P̄ma: Da
p̄ mi cōtinue mētē sanā. Ne seducatur
fantasijs insanis t illusiōibꝰ. Ne absorbeat curs
aut p̄cupiscentijs corpalibꝰ. Ne obsideat demo
niacis oppssiōibꝰ. ¶ Scōa. Da pniam veram. In
p̄ritōe p detestationē pcī t amorē iusticie. In
p̄fessiōe p aparitionē pcōr: t cuiuslibet necessa
rie circūstātie. In satisfactiōe p exercitiū abstinē
tie: orōnis t elemosyne. ¶ Tertia. Da cōtionē sa
craz realiter: sacrālit: aut saltē spūalit t effectiue.
¶ Quarta. Da vnctionē extremā. In actuali sa
cramēto. In effectuali voto. Aut saltē in effectu
ali dono. ¶ Quinta. Da remissionē plenaz. Ex
tua immensa liberalitate. Et clauiū ecclesiasti
carū potestate. Ex sancte matris ecclesie vnitate
t charitate. ¶ Sexta. Da sanctoz cōtra p̄tes
cōtrarias cōsolationē. Dum acri⁹ insidiabunt
nequissimi meo calcaneo. Dū tota malignitate ac
cusabunt in mortis porta vel ostio. Dum occur
ret forte vehemēs aut nona peccatorū recorda
tio t infestatio. Tūc assis virgo benedicta: in au
xilio oportuno t vltima necessitate inuās. Uel
intercessione t ip̄etratiue. Uel cōmissiue t impe
tue. Uel etiā vt pote p̄tialit t cooperatiue cuncta

q̄ orat ecclesia. Maria mater gratie: mater misericordie tu nos ab hoste ꝓtege ⁊ in hora mortis suscipe. Assis ⁊ tu angele meꝰ adiutor p̄cipuus. Assint ⁊ ceteri sancti: quos sepiꝰ ⁊ familiariꝰ viuēs ⁊ sanꝰ inuocaui ⁊ inuoco. Ne q̄so deseratur pauꝑ vestre: si forte virtꝰ sua defecerit: si mēs ꝯturbata nihil cogitauerit: si corpus velut mortuū languerit. Sed ꝯfortate virtutē: illuminate mentē: seruate sensualitatē. ¶ Septima. Da in exitu vitā eternā que patria est: ad quā suspiro. Quā desidero ⁊ desiderare cōcupisco. Quā velut in caligine quadā aspicio: ⁊ a longe saluto. Quā in lumine rōnis ⁊ fidei cōtēplor: quasi celis a pertis vidēs illic filiū hoīs: ⁊ inde frat̄ meꝰ est ⁊ p̄sidiū: amor ⁊ desideriū: susceptor: virtus ⁊ p̄miū. Denique redeat spūs ad deū q̄ dedit illum. Tanq̄ ad donū eternitatis: claritatis ⁊ felicitatis. Dñe iesu christe suscipe spiritū meū: q̄ vtiq̄ tuus est: iure redēptōis: adoptionis: gratuite desponsationis. Ac perinde dat spem firmā: bonitas adoptantis: veritas ꝓmittētis: potestas coronantis: ipsi gloria in secula Amen. Finit.

Testamētum Peregrini metricum.

Gratia cui nomē ꝯfert insigne ioānes
Aduena cognomē gerson hr̄e dedit.
Scire velit si posteritas q̄ tpe natꝰ
Quoq̄ renatus sit: calculus iste docet.
Mille quater centū vigintiquattuor annos
Quattuor adijciens dinumera domini
Sitq̄ decēbris lux mēsis bisseptima. sextꝰ
Et sexagenus inchoat annus ei
Solus porro deus obitus scit tēpus ⁊ horā
Propterea secū ruminat ista frequens
Tu dispone tue domui morieris neq̄ viues
Plene testari ⁊ vigilans morere
Vixeris h̄ ⁊ nūc: velut h̄ ⁊ nūc moritur
Orans dic redeat spiritus ad dominū
Ecce nouū grande stupidū videt exul ⁊ horret
Mortis ad aspectū cor tremit: ecce venit.
Ecce pater mi nūc ⁊ hic articulus meꝰ instat
Quo morior: pater ⁊ vt pater esto pius
Esto pius satis est dederis te: diues abundo.
Te sine deficio pauperior nihilo
Tēpus adhuc venie: sedes adeo pietatis.
Terret iusticia: subueniat pietas
Mēs vigeat: cor peniteat: sacra hostia pascat
Crux olei liniat: plenaq̄ sit venia.
Sancti q̄s colui viuēs: morior: meꝰ ad vos
Spiritus aspirat: ferte iuuamen ei.
Que mortalia sunt mortalibꝰ vltro relinquo
Corpus humū redeat: spiritus ad dominū.
Spiritus iste iesu meus a te suscipiat̄.
Spes mea tu iesus es: gratia: non opera.
Finit.

¶ Aliud carmen super eodem.

Anua morte ptz celestis: ⁊ inde cupiui
Iugiter: ad mortē posse venire piā.
Sors mortis ꝓut ⁊ vite depēdet ab illo
Cuius sunt manibꝰ omnia deposita.
Diuite mauseolo dat̄ his pulchroq̄ recondi
Absq̄ sepultura depereunt alij
Plebeo recipit alios defossa parumper
Tellus insutos paupere lintheolo
Sunt ⁊ qui dicunt facilis iactura sepulchri.
Sunt quibꝰ ⁊ pompa nulla placet tumuli
Vestibus indutos sacris deuotio quosdā
Spectandos offert religiosa prius.
Presbyteros sanctus loculo deferre parato
Mos habet infodiens signa sacerdotij.
Cū placet iste modus electio chara sepulchri
Libera si data sit ambitione procul.
Arbitror exemplū pietatis obinde daturū
Vita fidelis erat: christicolus morior.
Erubuit nunq̄ christū mea vita fateri
Quāq̄ peccator morte fatebor eū.
Iste mihi titulus: hec spes mihi sola salutis
Non cōfundat me spes mea christe iesu.
Baptismꝰ genuit christo: nec erāt meritorū
Vestimēta mihi gratia pulchra dedit.
Gaudens gaudebo qm̄ deus induit istam
Desponsans animā clara monilia dans:
Taliter ornatā cupio tibi reddere sponsam.
Christe benigne tuo semine progenitam.
Neu queras operū vestes: cōfusio vultus
Illa mei: sordent sanguine cum sanie.
Qualis ⁊ ex vtero genitricis spiritualis
Prodijt: hanc recipe dū redit abba pater.
Nāq̄ redit primo signata charactere sacro
Regaliq̄ superuncta sacerdotio.
Tradita signa fero fidei: vexillaq̄ belli
Mundi cum carne demonijsq̄ feris.
Libera christicolū resonat vox: armaq̄ toto
Spectanti mundo defero christe tua.
Te duce blasphemos heresum falsosq̄ suasus
Credendo vici: pace fruens fidei.
Confiteor donū fructūq̄ tuū manifeste
Gratis non meritis retribuisse meis.
Paule fidē: neu quis insane magnificet se
Scripsisti donū solius esse dei.
Nescio si qd̄ sit inter miracula maius
Scandala per tanta pace frui fidei.
Iure beatus erit in me non scandala passus
Christus ait: signū qui fuit obloquijs.
Ecce fremunt ridēt subsannāt mortibꝰ vrgēte
Demon philosophi vis inimica potēs
Talibꝰ impulsum perstare fide requieta
Non hominis: sed dic hoc opus esse dei.
Bella tot experti totiensq̄ pericula passi
Felices quando non abiere retro.
Gratus eris dño fidei petra stabilitus:

Petri vox tua sit non aliū petimus.
Eoz̄ patre suo christo vocitante:fideli
Seruo dicetur:tu meus esto veni.
Gaudia delicias euo benedicte perenni.
Sedib⁹ etherijs regna parata cape.
Concipe q̄ legeris tumuli causam faciēdi.
Edibus z sacris cur monumēta paro.
Bassa patet platea:baptismi prima fonti:
Riuus ibi:recolens funde p̄ces domino
Viuere sis monitus velut hic z nūc obitur?
Oz̄ans dic redeat spiritus ad dominū.
Perpetuo cōiunge iesu tibi federe mentē:
Celitus ad cenam dic benedicta veni.
Janua cui celi crudelibus ignibus vsto.
Laurēti patuit hospes adesto meus.
Jungat se sociū stephanus qui vidit aptos
Celos:patronus sit mihi p̄cipuus
Et paulus raptus ad etbera
Angelicus custos comitet:vteq̄ Joānes
Virgo Joseph:tota celica turba fauc.
Diem natiuitatis z baptismi canit.
Ars aīe gerarde mee doctissime salue
p Finis z initij do monimenta mei
Fausta dies rutilat tibi p̄secrata nicasi
Et tibi virgo soz̄ martyr z eutropia.
Luce sub hac nūdo natū me:denuo natū
Fons sacer et vtero p̄tulit ecclesie.
Annus erat dñi millesimus adde trecētos
Septaginta tres:nūc data vita tripler.
Ire vita prioz fuit:iram gratia dempsit
Viuificans animā consocians q̄ deo
Tertia vita licet est in spe:vita perennis.
Eterne vite gratia p̄incipium est.
Vita peregrinus:vsu rationis ab ortō
Quarta subest operū:que vebit ad patriā.
Hec operū vita nō p̄manet absq̄ secunda:
Gratia viuificat:nutrit z auget opus.
Quattuoz hinc vitas totidē dicas z amoz̄es:
Vita quadruplex est:ergo q̄druplus amoz.
Omnes ille meos qui viuificauit amoz̄es
Vendicet:ille habeat:continuetq̄ p̄ecoz.
Gratus ego p̄mios semp cōplectar amoz̄es
Qui si defuerint quid nisi moz̄s superest.

Epistola consolatoria

Joānis Gerson Cācellarij Parrhysiēn. ad Johannem germanū suū monachū In cenobio sancti Remegij remēn. sup̄ morte alteri⁹ germani sui Nicolai ordinis celestinoz̄ z soroz̄ suarum

Epigramma.

An Onice:quē mihi dat frēz natura seq̄nd'ū
Nostri sint generis q̄ monumēta vides
Arnulpho charlier cui nupsit elizabeth olim
Gerson orīgo fuit:aduena voce sonās.
Dotauit deus hos bissena p̄role:puelle
Septene numero:quinq̄ fuere mares.
P:im⁹ theolog⁹:monachi tres:mo:tu⁹ alter
Infans:z nupsit filia sola viro.
Frater petre rapit te moz̄s:z te soroz̄ agnes
Infantes:vixit purus vteq̄ deo.
Egra iabina soroz̄ viuens mala sustinuisti
Jugiter:hinc morīēs reddita dona capis.
Chara soroz̄ raulina vale:que cōmeruisti
Consoz̄s esse iesu:cuius eras famula.
Hospita pauperib⁹ z mystica martha fuisti.
Te vocat inde iesus:tu benedicta veni.
Tēpoza cōpleti cōsummatus cito multa
Frater cordis amoz̄ tu Nicolae mei.
Celos credo equidē tu celestinus adisti.
Celica semper amās dum peregrinus eras.
Soz̄s lugenda manet nobis:q̄s vita supstes
Septem seruat adhuc:to:quet z exilio.
Onice:cur q̄reris fratrē tibi morte p̄isse
m An tua sit p:udēs ista querela vide?
Spūs astra petit linquēs mirabile coz (pus
Carcere seu tetro carne solutus abit.
Cui? erat regimē grādis labor:asp:amar?.
Blandicijs fallens excrucians stimulis
Assiduus conflictus inest:victoria rara.
Audi q̄ linguam nemo domare potest
Quid faciāt aures:oculi:q̄d mēbra pudoris
Quid ventus:gula:coz̄:vis q̄d odoza petit.
Bruta sub impiū videas descēdere freni
Nauta gubernandi dirigit arte rates:
Et rigida ceruice caro sua frena remoz̄dēs
Se rapit:z dominū deijcit excutiens.
Oppme mille modis:surget tū vsq̄ rebellis:
Nemoq̄ perfecte suppeditabit eam.
Intro semper inest mēboz̄ dira tyrannis
Fomentū sceleris:omnis orīgo mali.
Allicit illecebris:acres exaggerat iras:
Discet tristicias:gaudia spemq̄ metū
Plurima lis:pax nulla diu:securaq̄ nunq̄.
Jnune z tale plangito mancipiū.
Mancipiū q̄ obest aīe:q̄ sarcina dura
Quā crebro stimulis exagitare studet.
Longaude potius p̄grandi fasce leuato.
Fratris spiritui monice si sapias
Dices quis nouit si spūs alta petiuit?
Vel baratri p̄cul hoc corruit in puteū?
Aut medio positū si purgatorius ignis
Exurat:scoriam purificans scelerum?
Certum te faciat vite respectus honeste:
Inde salutis spem cōcipe:te recreans.
Collige vel firmū solamen in hac rōne
Lucenti speculo quam docet alma fides.
Omnis in hac vita pegrinās rēdit ad illā
Celestis patrie perpetuā requiem:
Scis q̄q̄ gaudendū quanto plausu iubilādū
Tali dum requie perfruit:morieris.
Si purgandus adhuc retinet:letificeris
Premia celoz̄ q̄ sibi certa manent

Nil vltra peccare põt: nullo discrimine vitã
Perdere celestẽ sine suo stabilis:
Judicio dñi iusto si forte: qõ absit
Perditus est: cur fleo? fletus inaniter est:
Cor teneru fortasse: pietas: natura ve pungit
Rumpi cõsuete fedus amicicie
Bos ⁊ iumentũ iuga se socialia plangunt
Perdere: nonne magis est socialis homo.
Te minus hinc miror raulinã flere sororẽ
Assiduis que te fouit in obsequijs.
Ejice tristiciã seculi: causat quia mortẽ
Pro solo sapiens crimine rite gemit.
Aspera sit soror: sit vel ꝓspera: nil nocet vlli
Si per peccatũ desit abusus ei.
Adde volũtati tua sit conformis oportet
Diuine: quid aget murmur in oppositũ
An bona mors frĩs carnalia vincla resoluẽs
Quo capere celũ liber ⁊ emeritus.
Fraternalis amor dedit hãc mortẽ: qz peste
Dũ fouet infectos: cõtagione perit.
Hac de valle deus eduxit eã ꝑ̃ater
Ulterius ne fraus hostica deciperet.
At varijs nostra versat vita periclis:
Omne replet iter retibus ⁊ laqueis:
Tẽdim⁹ ad patriã suspiramusqz gemẽtes
Quã raulina soror: quã nicolaus habet.
Hactenus hec volui nbi frat scribere: q mẽs
Fortis ⁊ equa suã nostra petet patriã.
Illic cernere nos dare vinas reddere voces
Fas erit: ⁊ quicquid cor petit illud habet.
Demus tandẽ pro defunctis: vt ⁊ ipsi
Sint memores nostri cũ bene fiet eis. Finit.

Tractatus eiusdem de

ꝓparatione ad missam ⁊ pollutione nocturna.

R Dubitatũ est apud me frequẽter ⁊ diu: pserti⁹ ꝓ suscepti sacerdotij: si ꝙs nocturno pollut⁹ somnio a celebrando missam cessare deberet. Expertus sum sitr multos pserti⁹ religiosos: ⁊ nouissime quẽdam ꝑ ceteris tali dubitatiõis scrupulo nõ paz turbatos: dum ex vna parte eos ad celebrandũ trahit deuotio: et altera timor offense reprimit. Tandẽ effect⁹ sup hac re certior: tum et doctoꝝ sacroꝝ lectiõe: tum experto⁹ ⁊ virtuosoꝝ cõsultatione ⁊ exemplo: tum postremo et ipsa rõnis ⁊ experimẽtalis cognitiõis attestatiõe: inducꝫ sum vt ꝓsid orationes aliquas breues ⁊ nõ ꝓsus inutiles sup hac celebratiõis materia cõponerem. eas iudicio melius ⁊ sinceri⁹ sapientiũ supponẽdo. Cõsiderationũ hmõi quedã erunt accessorie quedã per directũ respõsiue. Precor autẽ dari veniã: si forsan impuri⁹ loquendũ erit: quoniam morbo talis est: qui vix aliter detegi: vix pulcherrimis medicamẽtis sanari potest.

Cõsideratio prima.

N Ullus habet certitudinẽ euidentem absqz dei reuelatiõe specialj: q sit sufficiẽter dispositꝰ ⁊ dign⁹ ad celebrãda misse mysteria. Patet qz tũc posset aliqs euidẽter cognoscere se esse in gra gratũ. faciẽ ter: ⁊ q sufficiẽter fecit quicqd requirit ad hoc q de⁹ sibi grãm hãc infuderit: q insup nullum ponit obicẽ et parte aliqua ad hmõi gr̃e susceptiõz. Deniqz sciret euidẽter q rite ꝓstitut⁹ ẽ sacerdos ad habẽdũ ptẽ nullaten⁹ impedit⁹: ⁊ filia multa que sunt pure ꝓtingẽtia: ⁊ q sciri nõ põt infallibiliter absqz dei reuelatõe speciali. Preterea ꝺs nesciat posse fieri: vt bom o dei in reprobũ sensũ ex demeritis precedẽtibꝰ: vt nõ videat pcã sua: ⁊ ita nihil sibi cõsci⁹ sit: nõ tñ in hoc est iustificatus: put apl⁹ formidãdo testat. Forsan est talis cõparatus ipsi Amon superbo: qui ad conuiuiũ Nester venit: reputans hoc sibi ad honorẽ eẽ ꝓcipuũ: qõ sibi erat ad suspẽdiũ. Quis scit si auditurus est. Anucc quõ huc intrasti: non habẽs vestem nuptialẽ. Forsan deniqz talis annumeratus est inter illos de ꝺbꝰ ꝓpheta nõ tam impcatiue qz ꝓnũciatiue dicit Fiat mẽsa eoꝝ coram ipis in laqueũ ⁊ in retributões ⁊ in scandalũ. Obscurentur oculi eorũ ne videãt: ⁊ dorsum eoꝝ semp incurua: Effunde super eos irã tuaz: ⁊ furor ire tue comprehendat eos. Fiat habitatio eorũ deserta: ⁊ in tabernaculis eorum nõ sit qui inhabitet. Uideris qz extimescenda sententia: si mystico sensu vtimur: cõtra quosdã ad sacrã eucharistie mensam accedẽtes indicat: pserti⁹ cũ dr: Obscurent oculi eoꝝ ne videãt. Et ꝓxime ad illõ apl⁹ itonat ⁊ minat. Qui idigne iqt mãducat ⁊ bibit: iudiciũ sibi mãducat ⁊ bibit. Et rursus ꝓpter hoc inter vos multi infirmi ⁊ imbecilles tẽ. Nec imbecillitas ⁊ hec dormitio magis ad animã qz ad cor⁹ referẽde sunt puto. Constat aũt q hec oĩa certitudinẽ euidẽtie tollũt ab aliqs sup sua ad celebrandũ dignitate.

Consideratio secunda.

D Digne celebrãdũ ⁊ absqz temeraria ꝓsumptiõe ⁊ imputabilitate ad nouũ peccatũ: nõ requirit⁹ ta'is euidẽtie certitudo sup celebratio dignitate. ℂ Patet: q: null⁹ tunc quãtũ cũqz iust⁹ ⁊ pur⁹ deberet celebrare: nec ꝺ posset absqz discrimine: si non fieret ei reuelatio specialis. Sufficit ergo certitudo talis qualem in materia morali ꝓsecutiu⁹ exigere ⁊ capere. Que certitudo põt appellari certitudo moralis aut ciuilis: sicut prudẽter loquebat phs. i. etbicorũ. iij. ca. dicẽs: Disciplinati eñ est intantũ certitudinẽ inquirere fm vnũqqz gen⁹ inqsitũ natura recipit. Ad hãc certitudinẽ moralẽ sufficit

vt plurimū: q homo accedēs ad missam discussserit conscientiā suā sicut fecisset p magna re lucranda: aut incōmodo graui euitādo: et q nō sit sibi cōsci⁹ post hāc discussionē de petō mortali: aut de ꝓposito peccādi mortaliter: q insup nō cognoscat se aliud impedimentū legitimū p excōicationē aut irregularitatem habere. Consentio itaq; in hoc cū Durādo. iij. sententiarū dist. xx. q. iij. q talis etiā si esset in peccato mortali nesciens: nec de eo cōfessam ageret confessionē: reportaret vnū e duob⁹. Aut sibi remitteret tale petū virtute sacramēti: q videt facere qō in se est ad eius deletionē: nō em deus requirit vltra posse. Aut fieret sibi diuinitus illustratio et recognitio sui peccati: quā⁹ p priam illud diluere: quēadmodū multos cōtingere ꝓbatissimū est: q in inicio sui sacerdotij dum celebrationē ꝓtinuāt in re memorationē redēūt plurimoꝝ et occultissimorū petoꝝ. Sicem inuenūt grām illi qui nouiter ad frugem melioris vite toto corde se preparāt. Porro talia petā in recordationē veniētia et irradiatione superioris luminis in ꝓfunda abysso aiē nō ideo tales cōfiteri tenent q nō pus de eis esse potuerūt modo ꝓdicto: sed fit hoc ad obediendū ꝓcepto de cōfitēdo semel qōlibet petū nostrū: qō et dum distincte cognoscamus.

§ Consideratio tertia.

Non ois scrupul⁹ aut dubitatio de petō mortali: neq; ois indeuotio aut deordinatio: aut nō attētio: impediūt de necessitate celebrātis dignitatē. Patet q: cernitudo mortalis qualē ꝓbitum⁹ sufficere: cōpatit secū vacillationē quandā animi aut hesitationē quandaz vel suspitionē seu scrupulos q homo non sit sufficiēter dispositus: aut q impedimēto aliquo ligatus est. Cōpatit etiā deordinationē aliquā ꝑsertim virtū inferioꝝ et legis tyrānice mēbroꝝ que nō est sepe subdita nostre ptāti. Et qa causat indeuotio quedā quā nō plena et actualis semp attētio ꝓsequūtur: nec obinde petō maculari necesse est nec peccat. ¶ Et si ḡs opposuerit q dubitans de aliq an sit illicitū: et stante dubio illud agēs peccat: q se discrimini sciēter obnat. Rñdeo cū dño Guilelmo antisiodorēn. regulam hāc mgr̄alē intelligēdā ee de dubio tali qō ē vehemēs et magz aut saltē eq̄ inducit mētē credere qō ē mortaliter illicitū sic qō ē licitū. Sed⁹ est vbi mens plus inclinat et iudicat qō est licitū q̄ illicitū: q̄uis non habeat vsq; q̄q; certitudinē euidētē aut firmā: q nec hūm requirit. ¶ Sunt itaq; nōnulli et plures q̄ fortis sunt fantasie: q̄ preterea sepe trepidāt timore vbi iudicāt etiā nō ee timēdū. Tales debēt imitari ꝓsilio superioꝝ et prudētū q̄ talē ipsoꝝ vacillationē audaci operari. Sic em plerūq; vincet: habibitq;. ¶ Qui ꝓ remunt credere superioꝝ et prudentū cōsilio ad tales scrupulos deponēdū et agēdū ꝓtra eos errāt multiplicater. Primo p superbiā et arrogāniā: ꝓponēdo iudiciū suū et prudētiā alioꝝ iudicio. Rursus talis vir aut nunq; deuotionē habebit solidā: nec pacē cōscientie a talibus: ac pide carebit loc⁹ aie sue hospue illo de quo ꝓpheta dixit q in pace factus est loc⁹ ei⁹. Dicunt doctores aliq; qdo assentio: q aliqn nō cit taz meritoriū credere sicut velle credere: nec dolere sensualit de petis: sicut velle dolere et nō posse. Desiderū paupeꝝ exaudiuit dominus: inqt ꝓpheta: ꝓparationē cordis eoꝝ audiuit auris tua. Deus itaq; iudicat nos et nr̄a ꝑa superioris rōnis arbitriū voluntatē et iudicū: et nō ꝑa ea q̄ nobis inutis atq; ꝓdicētibus portio sensualitatis inferior aducbit et ꝓducit: qualia sunt volubilitas imaginationū et fantasiaꝝ: stimul⁹ insup carnis illecebrosus et vindicatiu⁹. Dacillationes ꝓterea timide et incerte sup agēdis aut sup eis credēdis q̄ nr̄is nequaq; sensibus attingimus et silia. ¶ Decipiunt in h̄ multi ex simplicibus: distinguere nescientes inter ea q̄ portio aie superior agit p cōsensum et ea q̄ portio aie inferior patit absq; superioris assensu. Darē idcirco sepe alijs salubre ꝓsiliū: qui nesciūt illud ꝑstare sibi. Quare sic certe ob turpē hāc passionū simul irruentū tumultuātē et ritantē. Quocirca memorandū est bti Bernh. sup hac re ꝓsiliū. Erat ex discipulis ei⁹ qdā tātis inchoatus scrupul⁹: vt ad celebrandū nullo pacto auderet accedere. Dicit ei denor⁹ et circūspect⁹ Bernh. post q̄s h̄ accepit. Da de frater et in fide mea celebres. Obediuit discipulus: et scrupul⁹ ois ille ꝑpetuo discessit. Laudanda p⁹sus et imitāda tā illi⁹ patris industriosa fiducia: q̄s isti⁹ fratris fidei obediētia. ¶ Dicet alijs ex simplicioribus vtinā talis mihi eet abbas aut ꝓlis erat btūs Bernh. credere facilit ipetranti. Nūc ꝓ dū superioris mei paruā sapientiā inspicionē audeo meā ꝓsciētiā et salutē sue fidei tali pacto cōmittere? Quisq; ita dicat: sapis: erras et desipis. Nō em cōmisisti te et salutē tuā in man⁹ hois: q: prudēs est et plurimū litteratus aut deuotus: sed q tibi est ꝑa regularē institutionē ꝓposit⁹ et ꝑlat⁹. Quāobrē obedias sibi nō vt hoi: sed vt deo iubēti: si tū nō ꝓra deū. Et sepe tāto erit obedientia tua placentior deo: et tibiq; fructuosior q̄nto est indignior ille cui ꝓpter deū subdta non refugis. Caueas ad extremū: ne dū q̄ris securitatē nec illā adipiscaris: in grauē ruas dyudicationis et ꝑsumptionis foueā.

Consideratio quarta.

Contingit vt possit aliq; eodē tpe ad celebrationē laudabil⁹ accedere: posset nihilomin⁹ ab eadē laudabilit abstinere. Quo casu primū de sc laudabili⁹ est q̄ secundū.

¶ Patet prima pars: qñ aliqs est sine cõscientia peti mortalis aut alio impedimẽto: z nõ est obligatus ex officio vel aliter celebrare. Tũc bz vtrũqz in sua prãte facere licẽter atqz laudabiliter: vtvl cũ Centurione dicat: Dñe nõ sum dign⁹ ꝛc. vl cũ Zacheo dñm fidẽter inuiter. ¶ Secũdã partem pbo cũ Durãdo. iiij. sentẽti. xp. dis. ctj. q. vi. Celebratio ãppe est de p se op⁹ bonũ: abstinere autẽ qz ab ea si sit bonũ: magis est in ordine ad indeuotionẽ suscipiẽtẽ qz de p se. Rursus celebratio habet efficaciã magnã ex virtute opis operati: ꝓpter quã nõ tantundẽ valet volũtas sola celebrãdi: sicut par volũtas actu celebrãs. Addit itaqz op⁹ hoc exteri⁹: aliqd bonitatis ad bonitatẽ volũtatis ꝓpter meritũ passionis christi: ꝓterea dici solet op⁹ ꝓuilegiatũ. Ampli⁹ ille q celebrat: in operis executiõe magnã adipiscit deuotionis pinguedinẽ z diuini⁹ solet occupari. Ducit insup a virtute nobiliori sic agẽdo: videlz a charitate et dilectiõe hui⁹ sacramẽti: qz nõ celebrãs q timore pori⁹ se ꝓtrahit. Q; si qs dixerit vacationem a celebratiõe ideo fieri: vt ipsa postmodũ reuerẽtius z deuotius qnãto rari⁹ impleat. Fatemur posse sic euenire. Sed ex aduerso ꝓtingere põt: q tal subtractio remouebit habituatiõz ad bonum: cui⁹ effect⁹ est ẽm phm delectabil. Signũ inqt acqsiti habit⁹ est delectatio in ope. Euenit insup plerũqz illud dictũ Nasonis. Qui nõ est hodie cras min⁹ apt⁹ erit. ¶ Distraberis hodie: parũ deuot⁹ es: parũ recollect⁹: plurimũ tẽptat⁹ a carne: mundo vl demone. Credo equidẽ. Sz agnoueris q nõ dormiũt q te psequunt: z cras ĩdem erũt aduersantes tibi hostes: tueqz deuotioni insidiantes: quales sunt hodie. Quo circa nõ irrõnabiliter ꝓtulit sapiẽs. Qcãqz põt inquit man⁹ tua instãter opare. Nescis enim qñ tale tẽpus ad laudabiliter celebrãdũ tibi ꝓcedet ãle mõ habes. Et si vtrũqz habeas: vtrũqz meli⁹ est. Esto fueris in hac vel in illa re defectuosus: cur nouũ defectũ in nõ celebrãdo supinducis? ¶ Sed frigid⁹ sum dicis aut tepid⁹. Sepe suscipit initiũ: celebratiõis hoiem parũ deuotũ z frigidũ: quẽ in fine calescẽtẽ dimittit z feruidũ. Corpus christi ignis ẽ spũalis: accede fiducialiter ad hũc ignẽ: calesces facili⁹. Audiam⁹ orantẽ Ambro. z deũ alloquẽtẽ. Graue est q ad mẽsam tuã mũdo corde z innocẽtibꝫ manibꝫ nõ venim⁹: sz grauius est: si qz petã metuim⁹: sacrificiũ nõ reddimus. ¶ Refert narratio sctõz patrũ de quodam Euagrio: q nõ nisi semel in anno cõicandũ esse censebat: ꝓtra quẽ scti patres repugnabant argumẽtãtes: q aut dignũ se putabat z dispositũ q semel ĩ anno cõicaret: z ita ꝓsumptuosus erat aut indignũ se tũc fatebat: z nihilomin⁹ accedebat. Cur nõ ita poterat alius silr pluries sacra hec cõficere: qz qz de se se sciret indignũ? Si fuis est itaqz semel in anno cuz timore dei celebrare: cũ codẽ timore poterit sepi⁹ filius esse ad celebrãdum licẽtia. ¶ Fuerũt (nec ignoro) sanctoz aliq qs certa rõ cõpescuit ne celebrarẽt ĩ eternũ. Sz particularia hec facta quorũdã: veneranda magis sunt pia interꝓtatiõe: qz in exemplũ agendi trabẽda. ¶ Postremo nõ sum nesci⁹ diuersa esse dona z vocatiões in diuersis: put spũssanct⁹ voluerit: z ali⁹ idisponit ꝓ interruptionẽ celebrationis: z sese vix postmodũ recolligit: ali⁹ ex eadẽ frequẽtatiõe reddit indeuotior: z ex tali familiaritate ꝓmptior ad cõtẽptũ. Quãobrẽ suã interroget vnusquisqz conscientiam: z tunc per experientiam z prudẽtioris alicui⁹ ꝓsiliũ id qd oportunius cõpererit exequat. Hinc dicebat egregius doctor Aug. Quotidie celebrare: nec laudo: nec vitupero. Ipse tñ z alij ꝓsulũt sic viuere vt quotidie digni simus accedere.

Consideratio quinta.

a

n Alla pollutio inchoata z pfecta in somno petm̃ est mortale. ¶ Patet ex famosa Aug. regula q petm̃ adeo volũtariũ ẽ q si nõ esset volũtariũ: nõ eẽt petm̃: z intelligit de actuali. Rursus ista est expssa determinatio eiusdem. i. de ciui. dei. c. xxv. loqntis de violẽta corruptione virginis alicuius. Quãto magis inquit absqz culpa est in corpore nõ ꝓsentiẽtis: si absqz culpa est in corpore dormiẽtis? ¶ Dicẽtes oppositũ cõtradicũt nõ solũ theologice: sed etiã phice determinatiõi: nec habẽt qd respõdeãt si fiat eis argumẽtũ de furiosis z infantibꝫ z aliqs nõ vtẽtibꝫ rõne: quos pro tũc nõ peccare nouã trãsgressione: cõcors est omniũ sapientiũ recte sentẽtia. ¶ Notãter dicim⁹ si pollutio inchoata sit z perfecta in somno: qm̃ posset aliqs vigilãs impurũ habere desideriũ se polluẽdi: quo vigẽte caderet in somnũ: in quo sua pollutio cõpleret. Posset silr militer pollutionẽ in somno ceptaz: et pgiscens male ꝓsumare. ¶ Cõstat in his casibꝫ radicẽ pollutionis esse liberã atqz flagitiosam: ꝓpter quã illud op⁹ obscenũ imputabit ad culpã. Atuero si vtrobiqz fuerit in ꝓncipio z fine: carẽtia vsus rõnis: z ꝓsensus liberi arbitrij erit vtiqz talis act⁹ (etiã si vigilando cõpleret) absqz culpa mortali. Palã est rõ: qz libertate carebit. ¶ Poterit forsan aliqs peccare postmodũ: cõplãcẽdo sibi ĩ talivo luptate ꝓbrosa quã habuit. Nõ obinde tñ redderet ꝓior act⁹ pollutiõis culpabiliter vitiosus. Posset etiã aliq modo placere ẽm sanctũ Tho. nõ q voluptas est: sed qz sanitatẽ z nature affert exoneratiõnẽ absqz sui q patit ꝓcuratiõe vel assensu. ¶ Deniqz nõ cõsulũt sancti: q debeat violẽter fluxꝰ ille dũ euigilãdo sentit iã efluẽs coercere: qz vel esset frustra conat⁹ ille: vel nature supmodũ grauatiu⁹. ¶ Cõfirmatio omniũ ista est:

q̄ act⁹ exterior nullū pcm̄ ē nisi denoīatōe extrī seca pl⁹q̄ vrina q̄ nō ō: ꝓpric sana. Si nullū sit: igitur in animo ꝓpie dictū peccatū dū libertate nō vtit: null⁹ erit ptūc actus exterior vitiosus. Hecq̄ tm̄ negabim⁹ quin p crapulā aut dānabilem illecebrā vigilie: possit aliquis in hāc illabi sordiciē: sed culpā tunc vigilia nō somn⁹ habet: q̄q̄ crapula cogitatio voluptuosa: letali crimine sepe carēt: pūt añ somnū dilui penitēdo.

Consideratio sexta.

Pollutio corporalis in somno cōtingere pōt nō solū absq̄ pcō mortali p̄cedente immo ex merito. Patet ex distinctiōe famosa data p Greg. alios: tā theologos q̄ naturales. Euenit ita q̄q̄ nōnunq̄ hec īmūdicia ex infirmitate: aut debilitate nature: eponerare se volētis: aut retinere nō valētis. Hāq̄ est p̄terea aliquis fluxus fere talis i viris aliq̄bus: qualē femine patiunt i mēstruis: et fit cū nulla aut tenuissima voluptate etiā vigilādo. Fit aliq̄n insup aliquis fluxus tāta lubricitate et facilitate in q̄busdā viris aut feminis: q̄ solo aspectu aut alloquio aut levi cogitatiōe ꝓuocat. Quis ergo dixerit apud tales multos et renuētes: aut nullo modo cōsentientes ab initio vsq̄ ad finē peccatū mortale cōmitti? ¶ Nō omniū vna est cōplexiōis armonia. Quosdā videm⁹ e naso leuissima aut nulla occasione defluere sanguinē: alios cū violētia multa id nō pati scim⁹. Cognoui hominē septuagenarū secularem et valde crapulosum: q̄ nunq̄ se pollutū fuisse dormiēdo testabat: et B in alijs mirabat. Alū vidi religiosū et sobriū: q̄ p decēnū et ampli⁹ fere quotidiana hac passiōe vexabat. Quidā vix somniāt dormiētes: alios somnia iugiter cogitāt. Sed omittam⁹ hec et filia: quoꝝ determinatio medicos pl⁹ aspicit et silr remedia q̄q̄ mihi fassus fuerit vn⁹ ex medicis famatissimus: se p̄idē ad medēdū tali nocturno fluxu in alijs studuisse diligēter: et frustra laborasse. Hos autē moralia seu theologica loquētes: declaremus quo pacto possit ex merito p̄cedenti pollutio nocturna cōtingere. ¶ Primo q̄dem ex arta abstinētia in pane et aqua: B euenire ꝓspicuū fecit experiēta. Ampli⁹ volēs aliquis hoc vicium carnis: p̄dicādo detestari: nōne sup illo cogitare posset: aut silr cōfessiōes audiēdo: posset vnq̄ et cū merito magno. Nihilomin⁹ occurrere videbit in somno nōnunq̄ p̄cogitataꝝ impudicitiarū simulacra: et ipm ex illis sicut in alijs ad pollutionē cōcitari posse q̄s negauerit. Addunt sancti patres quoꝝ fuerit oculꝰ nūtis apertus et versus ad fallaces insidias demōis intuēdas nōnunq̄ has sordes fieri illusiōe sua: vel ad terrendū et inquietādū timorose cōsciētie puritatē: vel p̄o boni operis (vt celebratiōis) impedimēto: vel vt vigilanti placeat: q̄ sōnia sic pertulit: vel vt abstinentiā periculosam et indiscretū vite rigorē suadeat: et in insanū p̄cipitet: vel vt deo p̄picio et pmittēte deuotā mētē sic exerceat: et ea feditate stimulatam in humilitate custodiat. ¶ Hoc in loco duo sunt dicta Greg. memoranda. Primū est q̄ sepe tales illusiōes seu pollutiones: animꝰ nesciēs pertulisse magis dolendus est q̄q̄ fecisse. Secundū q̄ bonarū mentiū est ibi culpā agnoscere: vbi culpa nō est: sic tamē agnoscatur: vt nō indiscrete impediat operatio iusta: neq̄ corporis debita sustētatio deseratur. Ne p̄terea aliquis cōscientiā sibi fabricet et nutriat erroneaz: ne cadat in scillam: cupiēs vitare carybdim. ¶ Patiet̄ fortassis aliq̄s desitatiōes varias dum ad comedendū vel dormiēdū accesserit: dicetq̄ sic: polluens si hoc et hoc nō omiseris: si nō tibi p̄caueris: cōtēnat talia necesse est: qui discrimen magis īminere circūspicit: si nō parē cum alijs viuēdi formā prudēter insequit. Scrupulosis ergo cōtra scrupulos agēdū est: et fixo operis pede certandū. ¶ Hac arte prudēter vsus est ille qui turbato cuidā iugiter sup repetitiōe horarum suaꝝ: si nō assiduer actualiter attenderet ad eas. Iniūxit penitētiā hāc ad tēpus: ne quomodolibz horas semel dictas iteraret. Hecq̄ cū requirit actualis semp attēto: sufficit habitual seu virtualis nō interrupta sciēter et a ꝓposito p deliberatā attentionē circa aliud penit⁹ incōpatibile. Mille surgūt apud aliquos tales scrupulis more canū oblatrantes et lacerare minantes ipsos ambulātes per viā mādatoꝝ dei: q̄s cuiq̄ cere et cōpescere meli⁹ q̄q̄ per contēptū nequiu⁹ Tm̄modo sit cōtēptus iste timorat⁹ et regulariter non absq̄ pūio alteri⁹ p̄sertim superioris cōsilio: alioquin timo: īmoderat⁹ facit casum aut p̄cipitat inconsulta p̄sumptio.

Consideratio septima.

Pollutio corporalis īmūdicia de p se impeditiua est celebratiōis: sed bene de per accidens rōne cōcomitātie alicui⁹ vel seqle in anima. ¶ Hāc p̄sideratiōnē deducit Bonauen. iij. sētiaꝝ di. xij. q. iij: Et ptz satis p̄ma pe ex verbis christi si bene perpendat⁹ dicendi ratio Matth. xv. Non loris manib⁹ māducare: nō coinquinat hominē. Et ratio est: q: nulla passio talis aut īmundicia exterior de per se peccatū est: aut de necessitate peccato cōiuncta vel inducēs ad peccatū. P̄terea talis est īmūdicia sordidior et abbominabilior corporalis vt corporalis est q̄q̄ sanies leprosoꝝ: hec tamē nō impedit celebratiōē p̄sertim si fiat in occulto. Idē sentiunt doctores de mēstruis mulieꝝ et de fluxu perpetuo virorū aliquoꝝ. Secūda pars declarat⁹ vi.

stinguendo: q̃ quedã īmũdicia corporalis est
tunc est immundicie spũali ſm veritatẽ: sicut in
vigilia habẽt fornicãtes. Alia est ꝓiũcta tali im
mundicie spũali tm̃modo ſm quãdã similitudinẽ
aut ꝓformitatẽ: put est in somnijs sordidis et im
puris: quãdo nõ peccatũ est: sed similitudo peccati
Alia videm⁹ īmundiciã que horrorẽ et abomi
nationẽ quandã: visa vel recogitata generat vt
in leprosо et alijs plurimis: q̃uis nullã sciamus
inesse peccati veritatẽ aut effigiẽ. Postremo alia
indifferẽs: sicut in pedibꝫ lutosis aut facie pul
uerulenta et sudant. ¶Prima et secũda generãt
vt frequẽter in aĩa hebetudinẽ quãdã: discrasia
tionem et ordinationem atq; indeuotionem
quom̃ã sicut gustato spiritu desipit omnis car
sic ecõtra: et amplius gustata carne desipit spũs: et
fit carnalis ad tẽpus: lõgius aut breuius ſm di
uersas habituationes atq; cõpletiones. De his in
figura dictũ est antiqs: vt taliter īmũdi separent
ab alijs vsq; ad vesperã et vestimẽtorũ lotionem.
Hoc Grego. sic exponit: vt nisi pri⁹ ignis tẽpta
tionis recesserit: reũ se quasi vsq; ad vesperã co
gnoscat. Cõstat em̃ nullas tales ĩstitutões q̃ ceri
moniales erãt atq; figurales vllaten⁹ ad obliga
tiones nostras trahẽdas esse: nisi iudaizare velli
mus. Propterea vespera in hoc loco et lotio ma
terialis nõ ad litterã accipiẽde sunt: sed tamdiu
reputet se homo īmundũ: vt extra castra sancto
rum mysteriorũ recedat: q̃diu tales in eo vigẽt
peccati reliquie: hebetudo scz mẽtis: carnalitas
et deordinatio atq; indeuotio. Purgant alij tar
dius: alij cõfestim lugẽt humiliati: et prompto
lachrymis diluũt et exterminãt q̃dq̃d carnalita
tis cõcretũ erat: et omne ei⁹ vestigiũ breui lamẽ
to delẽt et abolent. ¶Sordes tertie ꝓpter scanda
lum vel horrorẽ: quoꝝ vtrũq; de per accidẽs no
cere põt deuotiõi aĩe. Possunt de per accidẽs ce
lebrationẽ impedire: dũ videlz scandalũ vel hor
rorꝫ et cõsequẽti indeuotio celebrãtis aut assi
stentiũ vehemẽter p̃sumunt accessure. Secus
vbi sunt boies exercitati et pfecti: apud quos ta
le nihil timendum est.

Consideratio octaua.

POssibile est absq; vlla reprehẽsione et cum
merito aliquẽ somno pollutũ sacrosctã
mysteria cõtingere atq; celebrare. Patet
cõsideratio ex deductiõe pcedentiũ. Ad dignã
taq; celebrationẽ sufficit pparatio talis: q̃ nõ re
linquat ꝓscientiã peccati mortalis aut impedimẽti
legitimi: et q̃ deuotionẽ atq; reuerẽtiã ad sacra
mentũ penit⁹ nõ excludat. Sed pollutũ modo
dicto possibile est ista in se sentire: nõ longe post
talẽ passionẽ: imo q̃ humilior: deuotior et ordi
natior et reuerẽtior ad sacramẽtũ accedet. Con
stat em̃ q̃ obscenitas humoris illi⁹ cũ suis reli
quijs nõ ꝑpetuo durãt: nec ꝑpetuo a celebratiõe
impediũt: et si dat spatiũ. xxiiij. horarũ: sicut Al
bert⁹ determinare videt: poterit aliqs vna ho
ra purgatior effici q̃ ali⁹ in cẽtũ. ¶Cur nõ ita fi
at ad celebrandũ silr aptior? Porro si timeat re
uersio taliũ illecebrarũ et passionũ tpe celebratio
nis. Pũt vtiq; et in oĩbꝫ ꝓtingere vel ex aspectibꝫ
solis poribꝫ: vel ex corruptela nature vel diabo
lica opatõe. ¶Hec nra ꝓsideratio maxime locũ
habet in religiosis viris et ꝓfectiuis: quoꝝ est
ad deũ facil⁹ quersio ꝓpter forte habituationẽ: p
pter etiã carnis subiectionẽ dũ vigilãt. Raro au
tẽ apud seculares viuẽtes: aut nouã bñ viuendi
formã inchoãtes: talis repẽtina seu leuis recol
lectio deuotiõis inuenitur. Cessare eos idcirco
aut tardi⁹ accedere ad sacrm̃ hoc reuerẽdissime
tractãdũ ꝓuenit. ¶Habet ꝓterea locũ nra ꝓsidꝫ
ratio vbi illusio demonis nostrã deuotionẽ ipe
dire volẽtis: pspicit aliqbꝫ indicijs: neq; cedere
debem⁹ eidẽ: q̃ obmitti pot⁹. Ubi subinde timet
aliqs sacerdos de scãdalo si nõ celebret. Ubi de
inceps tenet aliqs celebrare vel ex suscepto offi
cio: vel ex cõmissiõe: vl̃ mutua vicissitudine et cõ
formitate ad reliqs cũ qbꝫ viuit: quẽadmodum
sunt religiosi pene oẽs. ¶Attẽdẽdũ h̃ q̃ null⁹ pa
lam tenet ꝓpriũ defectũ vel infirmitatẽ occultos
pdere: vt plurimũ cauti⁹ est atq; discreti⁹ ꝓtege
re. Prodit aũt sepm̃ talis nõ celebrãs: scandali
zatq; frequẽter: et cogitatiões varias ascẽdere fa
cit in corda aliorꝫ. ¶Nolo tm̃ ꝓiudicare nec pos
sum nec debeo q̃ hec dicta mea q̃busq̃ institu
tionibꝫ religiosoꝝ si aliq̃ sint ad oppositũ: verus
est nẽpe illud apli: Quilibet in suo sensu abũdet
Sed dixi interim: q̃d mihi vidẽdũ posse videt:
si nuda cogitet vitas apud habẽtes libertatẽ le
gis christi. ¶Opponat forsan aliqs de fornica
rijs: q̃ similiter in breui possent recolligere se: et ab
oĩbꝫ peti reliquijs aiaꝝ extergere: possent igitur
statim celebrare. Opponeret alius de ꝓiugatis:
apud quos possibile est penũ in sua ꝓiũctiõe nõ
cõmittit: q̃ tm̃ de cõtione separãdi vident. Ad hec
dicere possum⁹. Primo ad vltimũ q̃ doctoꝝ fa
mosorũ sentẽtia est tales ꝓiugatos si accedãt ex
deuotiõe: pserim̃ dictis solẽnibꝫ nõ peccare: quã
do vel affectu ꝓlio gignẽde: vel reddẽdi debiti:
aut incõtinẽtie vitande causa cõmixti sunt: nec
obstaculũ aliud est. Ad ꝓmũ nõ aliud ꝑ nũc di
cim⁹: nisi q̃ rarissimũ ß cẽt: de bis aũt q̃ vix aut
nunq̃ cuenijt: doctores pax tractãt. Si tm̃ imi
neret graue scãdalũ ꝑ omissiõe: si ꝓterea q̃dis
ꝓuisio ꝓcurreret: si denicq; magis ex surreptiõe
diabolica aut vehemẽti tẽptatiõe tale flagitium
apud se raruz cõmisisset: audent q̃ pfundi⁹ sapit
talẽ ꝓhibere: fateor: nõ audeo. In ß casu et alijs
(sic̃ pspicuũ est ex ꝓmissis) relinquẽdi sunt mul
ti sue ꝓscientie et iudicio circũstãtijs oĩbꝫ quas

prudẽtia circũspicit indagatio.

Consideratio nona.

Recipue ex diuino munere: & non ex nostra industria seu ꝓparatione reddimur digni mysteriorũ participatiõe sacrorũ. ¶Hec cõsideratio si cũ sapore intimo masticet humiliabit nos vehemẽter. Et ꝑfecto humilitas sola est q̃ disponit ad dignificationẽ & ꝓparationẽ ꝑ talis tanq̃ hospitis in aĩe cenaculo susceptiõe. ¶Scio hoiem q̃ taliter in veritate cõperit: nunq̃ potuisse ad quietã & serenã dispositionẽ celebrãdi peruigilasse q̃sq̃ diffidẽs de oi sua industria & labore & sollicitudine & ꝓparatiõe ꝑ confessionẽ aut alẽ animo lauit in ara cordis bouem superbie: diuitiarũq̃ in aĩo ꝓtrito & humiliato cũ Danicle. Dñe nõ in iustificatiõibꝫ meis ꝓsterno ꝑces meas ante te: sed in tuis miserationibꝫ multis & magnis. Et rursus cũ ꝓpheta: Ego aũt in multitudine misericordie tue introibo in domũ tuã: adorabo ad templũ sanctũ tuum in timore tuo: & silia quedã: quoꝝ aliqua scripsis inseruit. ¶Plane industria nra & ꝓparatio q̃les agere queniẽter possum⁹ req̃runt: eis cũ si initimur: fallimur & cadim⁹: aut tanq̃ si q̃s baculo arũdineo fultẽ tetur: vacillam⁹: neq̃ habitam⁹ in adiutorio altissimi: dũ nris meritis fidim⁹: vel in petrã q̃ sola recordatiõe tenẽmur. Animq̃ si tũc in ꝓtectiõe dei celi neq̃q̃ cõmorem⁹: qua deficiẽte ꝓtectione q̃s subsistet? ¶Fuit cuidã ꝑ somniũ ostẽsa visio talis. Precipitat⁹ in cloacã erat: & a q̃dã baculo sterconibꝫ infixo sustẽtari: ne ꝓfundaret sata gebat. Atuero baculꝰ ille fundoten⁹ demittebatur assidue cũ fetore intolerabili: sentiẽs ille piculum: tota mẽte ad dñm conuersus: relicto baculo ꝓfestim ereptꝰ est. Sane ꝓsciẽtia nra quãtũlibꝫ mũda est cloaca q̃dã plena sterconibꝫ fedis defectuũ q̃tidianoꝝ: baculꝰ ille nra ẽ i dustria ꝑ quã emergere q̃m⁹: & q̃ peuldubio q̃sq̃ leuemus oculos in celũ vñ veniat auxiliũ nob q̃sq̃ fiducia nostrã totã in deũ iacem⁹: quãto pl⁹ innitimur solo nre industrie baculo: tãto in ꝓfundiorem abyssum nre ꝓprietatis demergimur: & nõ nisi fetorẽ terrũ & horridũ reportam⁹. ¶Quid ẽ (diceret aliqs) tẽptrabim⁹ ne deũ: aut pleni ꝓscientia pctõꝝ: indeuoti: sordidi: distracti & distẽpati ad sacrũ ℞ saluntex sub spe misericordie soli⁹ accedam⁹? Dixi iã vt agat nra industria qđ potest vt sit absq̃ ꝓsciẽtia pcti mortalis. Sz in illa ne quaq̃ speram⁹: alioq̃n superbim⁹: alioq̃n maledictionẽ incurrim⁹: q̃ ponim⁹ fiduciã i hoiem carnem brachiũ nostrũ. Agnoscam⁹ q̃ oẽs iusticie nostre sunt: vt pãnus mẽstruate: aut velut leprosi fascie: sup q̃s stillam⁹ quotidie sanie pctorũ. Qua fronte igit quave audacia infectionẽ ad placandũ deũ audebim⁹ ostẽdere. Laueamus ne pot⁹ irritet. Plane sic est. Si mille annis valeret aliqs se disponere ad dignitatẽ celebrationis: nec sic q̃ se attingeret. Quid idarco in breui morula facere poteris cõtectura? Interrogat se frequẽter ille cui⁹ sup memini: si dign⁹ est accedere: si sufficiẽter ꝓparat⁹: desitat ꝓmũ: tremiscat: reformidatq̃. Tãdẽ sic rñdet sibi ꝑpũ. Interiꝰ tũ in me est: nihil deo ꝓpicio de certo mihi suꝫ ꝓsci⁹ sup petrã mortaliter aut peccãdi ꝓposito: peccata etiã venialia nõ cõfessa nequaq̃ obsistunt. Scio etiã et aduerso q̃ iust⁹ est dñs: & si velit exquirere vehemẽter debita mea & si iniq̃tates obseruare: si mecũ in iudicio ꝓtẽdere: neq̃ sustinebo neq̃ poteto rñdere vnũ ꝑ mille: quantũlibet lot⁹ fuero: attrit⁹: ꝓfessus: lachrymosus. Quid illa sunt: ve mihi si nõ cũ misericordia magna valde diiudicer: q̃d scire possim: si forte lateãt me vicia mea: merui q̃dẽ excecari: & visu meo spũali ꝓmi tus sup modũ abusus sum: dum viuẽs bonũ id adimplere ꝓtẽpsi. ¶Hoc vnũ scio q̃ apud dñm misericordia est: & copiosa apud eũ redẽptio q̃ pietatis ei⁹ fontẽ nulla põt nra iniq̃tas eu incere vel siccare: q̃ si decreuerit saluare: nemo est q̃ ꝓdemnet. Precipit vt sperẽ in eo: & me totũ in suas manus ꝓiciã: obedio vt possum. Nõ est crudel⁹ aut mẽdax: venientẽ ad eũ nõ ejciet foras: puoluẽ suis pedibꝫ nõ indignãter abiciet: ꝓuenit me de nũ in bñdictiõibꝫ dulcedinis: dũ mihi displiceo: Spero eq̃dẽ ipe q̃ cepit ꝓficiet & illuminabit abscondita tenebraꝝ: ne vnq̃ obdormiã in morte. ¶Fornicata es o aĩa mea cũ amatoribꝫ tuis. Iubet pl⁹ sponsus ꝑ os ꝓphetiꝰ vt reuertarise nõ etiã te suscipiet. Et si mullies absceſſeris: ꝓtẽ pseris: irriseris: ne venientẽ nõ repudiabit: penitẽtem non aspnabit. Si q̃s ex hoibꝫ talia diceret: crederes & aspirares & accederes: de⁹ hoc dicit de⁹ ℞ pollicet: ĩmo de⁹ ℞ iurat: tu diffidis nõ accedes. Nõ est aliud ꝓsiliũ o aĩa mea. In sua igit ꝓpitate nõ tua vanitate fidẽs: volũtarie sibi sacrifica. ¶Immunda es: accede mũdanda ad fontẽ puritatis incõtaminabilẽ. Esuris: accede pascẽda ad panẽ viuificũ & indefectibilẽ. Egrotas: erit hoc efficacissimũ tue infirmitatis medicamentũ. Fluxũ pateris: nec sanari potes a medicis tuis: sz exeratus: tãge plena fide cũ emorroyssa. Barba ꝑpi Ambro. fimbriã vestimenti iesu: sacrosctã videlz hostiã: vt purgeris. Si pauissam te sentis a serpẽtibꝫ peruersarũ cõptationum: quid restat nisi vt serpentẽ christũ eleuatũ inspicias? Si dicis cũ ꝓpheta. Quoniã vnica & pauper sum ego: particeps esto sacrosancti huius mysterii: habebis christũ comitẽ fidũ & hospitem durissimũ. Ecce te fortasse debilẽ & claudam ꝙquereris: memineris quoniã tales ad cenã magni regis inuitant⁹ & intrare cõpellũt. Lubrica sum ingreſſa & inſtabilis: sz ℞ panis cõfirmat

cor. Tristis es t anxia: sed vinũ hoc letificat In quietãt te t turbãt plurima: adhere ei qui turbi dos fluctꝰ sedat q̃ est pax nostra q̃ ait. In mũdo pressurã habebis. Peregrinaris a domino: sed in fortitudine cibi huius ambulabis vsq; ad mõtẽ dei. Quid ḡ tandẽ formidas? Quid expauescis o ania mea? Quare t quousq; cõturbas me? Spera in deo t liberabit te: enutriet te nõ cõfundet te. ¶ Suspirabũda forte quer̃s vbi est deus tuus? In hoc certe cõuiuio in quo xpõ sumit recolitur memoria passiõis: mens impletur gratia t future gl'ie nobis pignus datur. Et rede bona t simplici fide: nec curiosa discusseris existentie modũ: sufficiat tibi q̃ nõ est hic modo alibi corpus suis locis cõmẽsuratum: preterea vane ne dicã stulte quer̃t aliqui vbi caput: vbi pedes: qualis situs: qualis ad hostiã parti coordinatio: vbi xpõs ẽ dicit: quare t quõ? Quoniã facta est in eius corpꝰ trãssubstãnatõ panis: omnipotenti virtute diuinitatis. Si nõ hoc cõprehẽdis neq; pfecto quãtulãcunq; rem aliã quo ad infinitatis eius habitudines t proprietates cõprehẽdis: da locũ fidei vt meritũ habeas: t eam quã sine merito das nature fidẽ da cũ laude reuelatoris: t in eius obsequiũ võlẽs te captiua.

Cõsideratio decima

On ꝓpter timorẽ cõtaminatiõis corporis xpi illud cũ mundicia corporali monemur cõtrectare: ꝛ ad indeuotionẽ aut scãdalũ in nobis vl aliꝰ deuitãdũ. Cõsideratio ista pax etiã instructiua manifesta ẽ: valꝫ tñ nõ mediocriꝫ apud scrupulosos: vt si forte corporal' aliq̃ sordicies ipis nolentibo aduenerit recogitẽt ad xpi corpus nihil hãc attinere seruata in anio mũdicia t reuerẽtia sanctitatis. ¶ Fuerũt qui dicerãt ipam hostiã cõsecratã nullo mõ in vẽtrez nostr̃ comedẽdo demittiꝫ statim in celũ rapi cõ experiẽtiã q̃dianã atq; catholicã veritatẽ que ponit corpus xpi vere comedi. Fefellit eos hmõi ꝓsideratiõis oblitio dñi putãt idignũ sentire vt corpus xpi vel hostia sacra i femẽtũ stomachum nostr̃ deueniat: q̃si vicz polluat aut fedet pluscũq; radi solaris aut spũaliũ fubar aliq̃. Dicant ḡ si sic indi cãt more carnaliũ iud corr aut paganoꝝ cur xpi corpus i maternis visceribus secũdina pellicula inclusibo nonẽ obfuscati t obuolutus fuerit? Debz vtiq; rõ corrigere sensuale iudiciũ ne blasphemiã impiã reputem ipam rei sincerissimã veritatẽ. Lauean'a tali spurcicia recogitãda p timorẽ crebr: qm̃ ificit hec remẽoratio plꝰ q̃s purget. Assuescat hõ spũal'r spũalia diiudicare t sẽtire: sic ei multis t variis fãtasmatũ inquietãtiũ impudicicijs semet absoluet. Sic ea mundꝰ curabit q̃ reuera mundã sũt corpales loꝛ sordes. Sic demiꝫ magis in ꝓsãe q̃s corpis puritate confidet. ¶ Concludam' tãdẽ epilogãtes: vt nemo celebraturꝰ cuidẽtẽ sibi q̃rat certitudinẽ sup dignificatiõe sua reperet: incassũ habeat illã q̃ dicta ẽ ꝓparatiõz t sufficit. Nõ ꝓfidat i multitudie frequẽtiũ: nec in repetitõe ꝓfessiõis aut deuotiõis aut recollectiõis serenitate. Põt ei fieri vt ꝓfessio crebra sup vẽialibo obsit de per accñs. Quõ sic? Dicã. Reddit q̃ppe aiaz plꝰ iusto sollicitã t pauidã t oia etiã mũma timẽtẽ: vt ꝛ ipa etiã ꝓfessiõis ipfectiõe trepidet t vrgeat itez cõfiteri. Dabo tñ documẽtũ p qđ nulla ꝓfessiõis multiplicatõ indetatiõis cã erit. Si vicz fiat nõ tãq; reputet ptãc ad saluẽ necessaria: aut ad celebratiõis illiꝰ dispositiõez req̃sita. Sz qz ẽ opꝰ bonũ t priuilegiatũ ad idulgẽtiã q̃z aut gre augmẽtatiõez nõ pax p ficiẽs. Porro diligat aia deũ aliq̃ necesse ẽ: t si manꝰ ei pciat: alioqn se expelli a facie dñi: repelli ingẽt timẽdo t bñdo deuz de seueritate suspectũ: ingẽt recursa erit ad omodũ suũ: nec vtq; ad alta se subuehet. Quãobrẽ ascẽsura in mõtẽ aiar gaudiũ suũ immolatura cũ abrã relinq̃t iferꝰ asinũ suũ cũ pueris suis. Rudiat ibi asinꝰ: p strepẽt pueri: feda sint illic oia: nihil ad se q̃ i mõte stat (ꝟ ẽ in tricẽ rõis) ptinebit. ¶ Hõ imprimẽ ter ꝟ locꝰ visionẽ inferenꝰ quã brõ Petro celesti no mõstrasse meminit ille q̃ docet boies etiã p sõnia sciaz: visus ẽ idẽ pri soporati q̃ aulã regiã pcellentissimã cũ asino suo inuitat ascẽderet. Hic asinus tributũ vẽtris p viã soluit: erhorruit vir purissimꝰ t abominat ẽ hãc nõ imitatẽ sed inimicã nationẽ: t pgredi formidãs regredi molebat q̃ usq; benigniꝰ ammonitꝰ ẽ voce de throno lapsa nihil ad sui vl' aule regie spũal' examinatiõis pertinere id qđ se nõ ꝓscio naturalia necessaria q̃ suꝰ asell' corpulentꝰ t irrõnalis expulerat. ¶ Plane sic ẽ t dicã ampliꝰ. Euenit nonũq; vt turbatões pugne deordinatiões t feditates inferi sensualit agitate succrescere faciãt superi meritũ nostr̃ sicut ecõtra magna vtrobiq; serenitas superbie vẽtũ oia fundit euertentẽ: repẽte nõnunq; inducit Tãtũmõ existimaniat se aia q̃tũ poterit: nec ob aliud ꝓfectionem vel studio aut q̃ri cuiusq; ifusa nisi vt apud se exaltet deꝰ: ac perinde magis ac magis humiliet: t in suã puritatẽ imo nihilitatẽ resilear: t resiliẽs cadat: t deꝰ suscipiet eam. Hec via tuta ẽ: regia t secura. ¶ Demuz finẽ loquẽdi ois parit audiam'. Deũ time de te desperãs: in se fidẽs mãdata eius obfuscatoq; in te ẽ nõ omittens: hoc est oñis bonũ. ¶ Finit.

Incipit tractatus eiusdem de pollutione diurna.

Et ipsi pdẽ aliq̃ sup ꝓparatione ad missam sub decẽ considerationibo occasione sumpta pricipaliter est materia polluti-

onis nocturne. Hūc aūt de pollutiōi[illegible] videnť accidere vigilādo: quesita sunt a me ali[illegible] solēt timoratas ꝓscientias plīmū turbare: sicut frequēter ex diuersis ꝓsonis vtriusq; sexus tā in ꝓfessione q̄m extra potui ꝓpēdere: ꝓterea consului ne dū doctores in scriptis eoꝝ sup hac re: sed etiam colloquiū habui cū exercitatis ꝛ discretis in cōfessionis materia: imo ꝛ a medicis hmōi multiplicis ꝛ varie pollutiōis causam inq̄siui. Deniq; ꝓparet se lector audire caste id qđ ꝓ castitatis cognitione necessitas cogit aperire

Primum notabile.

Resupponēdū ē igit in ꝓmis q̄ a corpore humano defluit multiplex hūor per meat⁹ mēbroꝝ pudēdoꝝ q̄ generationi deputata sunt. Un⁹ē vere seminalis: alius vere vrinalis: alius q̄dāmodo medius q̄ pōt appellari salinal⁹ vel sputal⁹: alius addit hūor (ꝑsertim in mulieribꝫ) q̄ nomiat menstrual⁹: ꝛ hunc similis q̄q; masculo accidit ex infirmitate. ¶ Porro facile ē satis cognoscere patētibꝫ scōm ꝛ vltimū fluxum: q̄ñ. s. ille ē vere vrinalis vel vere mēstrual⁹. Habz em̄ sūa distinctionē i colore ꝛ liq̄ditate et talibꝫ: ereūt ꝓterea vt cōmunit sine multa delectatione in mēbris genitalibꝫ: ꝑsertim nisi cōungank alie cause delectatiōis sicut infra docebit. ¶ Ceter⁹ hūor ꝓprie seminalis ꝛ hūor ille medius nō ita faciliter secernūtur ꝓter similitudinem in albedine ꝛ viscositate seu tenacitate ꝛ q̄dā spissitudine. Habēt nihilominꝰ distinctas ꝓprietates ꝛ diuersos ort⁹ ꝛ meat⁹ vnde defluunt: qđ dearticulatius cognoscere spectat ad medicos. ¶ Est itaq; hūor seminalis sup fluū vltime digestiōis: sup fluuz nō in q̄litate sz i q̄ntitate. Nām em̄ natura sufficiētē cibū ꝓ alimēto corpis mittit ex oīnibꝫ mēbris qđ supest ad vasa genitalia nūc plꝰ nūc minꝰ. Et q̄ñ supabundat ipi nature conat⁹ expellere tādē illō sup fluū qđ fit vl' i actu gnatiōis seu ꝓcubit⁹: vl' ꝓ euaporatiōes silues sudoribꝫ: vl' ꝓ aliq̄s fedas distillatiōes: q̄q; i somno cū somnijs: q̄q; sine somnijs: aliq̄n cū delectatiōe: aliq̄n impcepnbil'r: nōnunq̄ i vigilia simulat q̄busdam euenit tā volūtarie q̄ inuolūtarie modis valde multis: nūc ex vicio nature: nunc ex vicio culpe. ¶ Rursus hūor ille medi⁹ fit ex q̄dā sup fluitate alimēti nedū in q̄ntitate sz i q̄litate: q. s. inept⁹ ē nutritiōi: inept⁹ fit⁹ generatiōi: velut i saliua videm⁹ ꝛ alys sup fluitatibꝫ defluentibus a cerebro: tā p os q̄ p nares ustis pāt ꝛ rarius: ꝛ aliys abūdāti⁹ ꝛ crebri⁹. Immiscet aūt se talis hūor medi⁹ aliq̄n cū vrinatiōe: aliq̄n ꝑ se defluit sine cogitatiōe ꝛ sensu: q̄q; ꝓ fit cū delectatiōe ꝛ pruritu qđā plus q̄ in vrina: q̄ tū vrina q̄q; cū inordinatiōe q̄dā exit. Puto etiā nihilominus: q̄ vir aut nunq̄ causat iste fluxus humoris medū talē modū delectatiōis ꝛ cōcussiōis q̄ si tot⁹ corpis spēalit in pudēdis nec ita ꝑstringat aut obnubilat in suo exitu iudiciū rōnis: sicut venit in humore vere seminali: q̄ñ ꝛ ille hūor seminalis magis digest⁹ ē: ꝛ ad causationē libidinose delectatiōis: nisi ꝑ infrigidationē aut aliū⁹de corrupt⁹ sit: ꝓportiōnabiliꝰ inuenit. Habet i sup humor iste medi⁹ q̄ ex leuioribꝫ caus⁹ ac maiori facilitate mouet⁹ ad exitū q̄s seminalis: ꝑsertim in mulieribꝫ: adeo q̄ ex leuissimo motu corporis de loco ad locū vel inclinatiōe: absq; aliq̄ cogitatiōe ꝛ absq; sensu ꝓcreat. Ex effectu vero percipit⁹ ꝑ solidationē quandā viscosaz i carne sua vel in pānis. Euenit aūt facili⁹ ꝛ nō sine aliq̄ sensu ꝓcunctāte vel ꝓuio: duz ꝑsonā dilectam siue pulcrā siue turpē: siue iuuenē siue senē siue secularē siue religiosaz: ꝛ quādoq; deuotam aspiciūt aut tangūt: aut ei arridēt: aut cōfabulātur aut iocank: etiā vbi nihil de ope carnali volūt: aut putāt nedū dicā peragi: sz nec cogitare

Secundus notabile

B

Tendendū est scdo ꝓncipaliter circa q̄ hanc materiā: q̄ delectatio seu cōmotio libidinosa: pruritꝰ seu titillatio ꝓuenit in mēbris q̄ loquimur frequēter absq; fluxu quocūq;. Sūt em̄ fumositates aliq̄ q̄s medici vocāt spūs: ꝛ be supcalefaciūt ꝛ inflāt ꝛ distendūt venas ꝛ nervos i mēbris illis: fitq; stimulatio q̄dā ꝛ pruritꝰ vl' titillatio: q̄ dū q̄rit extīgui vl' sedari ꝑ attrectationē amplius sentit: ꝛ q̄q; ꝓplet⁹ delectatio libidinosa sine q̄uis fluxu. Patz ꝫ in parua adhuc etate q̄ nōdū apta ē seminatiōi ꝓter defectū seminis vel artationē venaꝝ. Suscitat⁹ aūt hmōi pruritus ex talibꝫ fumis seu spiritibꝫ tā ab intrinseco per vina fortia ꝛ species: maxime autē per imaginationes libidinosas et turpes q̄s ab extrinseco ꝑ allocutiōes prauas: aut per aspectus lubricos aut tactus ipudicos: per se vel aliunde ꝓuocatos. Q; si per cōplementū delectationis et talibꝫ absq; oīn seminatiōe corrūpatur vere ipsa virginitas: iuxta sentētiā quorundaz magistroꝝ. Heu ꝓdolor q̄s in paucis maneret virginitas cogitare stupor est: nisi forsan in pueris ꝛ puellis hanc excuset defect⁹ sufficiens iudiciū rationis. ¶ Dicenduz est ꝓterea q̄ nō oīnis pruritus circa mēbra pudenda debet iudicari ꝓprie libidinosus: nec etiam cessatio eius vel extinctio per fricationem aut aliter debet appellari luxuriosa delectatio. Videmus itaq; quomodo in alijs membris crebro pruritum sentim⁹: quē vnguibus scalpendo (vt iuxta vulgare loquar) sopimus vel extinguimus. Est autem hec passio nōnunquaz ita vehemens: vt etiam cum vulneratione carnis per vngues ꝛ effusione sanguinis vix recedat: que passio si mē-

bra illa genitalia inuaserit cadit prorsus in magnā āgustiā q̄ ꝑ pati cogit: nedū ꝓtra hmōi prurituū remediū q̄rit (q̄le fieret i alijs mēbris) ipse i pollutiones fedas t vere libidinosas atq; culpabiles plabat. ¶ Tradūt insup medici q; i mēbris illis aliq̄n cuenit q̄dā passio cōsurgēs ex quibus dā fumis distēdentib venas mēbroꝝ ustoꝝ t neruos adeo q; sedari nō pōt: etiā ꝑ vsuz carnalē vl aliā attrectationē: quēadmodū narrat Juuenal de q̄dam matrona nobili romana. Est igit i hoc casu vel sit ibi tanq̄ de vera egritudie ad medicos recurrēdū. ¶ Deniq; patet ex istis q; pueri t puelle cū sobrietate t disciplia in cibis t potib atq; societatib custodiēdi sunt: ne ab intrinseca causa vel extrinseca cōsuescāt habere libidinosas hmōi ꝓmotiones peti in sua carne. Alioqn prudent ex ꝓsuetudie velut in quādā necessitatē hoc agēdi: ꝑcipue dū etas grandior aduenerit: delectatio insup improbior t vehementior sentietur. Quā in re ꝓfessores vel parētes cōmonitiōz aliquā debēt facere pueris t puellis: vt a talib abstineāt. nec a se nec ab alijs turpiter se tractari ꝑmittāt. ¶ Attēdat quilibz discret⁹ et ꝑmissis q̄d agēdū: t videat ne dū nimiū seruat loquēdi pudicicia: sequat opez maior inordinatio t ꝓfessio de talib nulla fiat. Attēdat et aduerso ne dū ꝓhibitio sit ex̄pssa ipsa conatū adaugeat: vez nāq; est illud poete. Nitimur in vetitū. Porro si parentes ꝓhibēt filias suas ab oscul' viroꝝ t adolescentuloꝝ sil'r t filios a puellaꝝ cōtrectatiōib cur nō poterūt filios coartare verbis aut verberibꝰne seipos aut seipsas inuicē male cōtrectent cum sit vtriq; hoc flagitiosius q̄ alterꝰ t eo plus habēs pernali quo minoꝝ ē illic verecūdia: t licentia maior. Silco hic de stultis: imo nepharijs parētib erga suos t suas nimia familiaritate cōuiuētib. Silco de ceteris vel seruis vel ancillis vel alijs: qui pernicie hanc cōtagiosissimā inducere sub quadā ludi specie non verent. Uerū nūdo ab hac corruptiōe viaz oīs carnis

Tertium notabile

¶ Tendamus tertio ꝓncipalit̄ q; i theologico vel morali negocio dum inq̄sitio fit de aliquib effectibus vel operibus an sint vel qualia sint peccata: facienda ē resolutio principal' t finalis ad libertatē consensus vel dissensus in talib. Et inde peccatū dicēte Aug̃l. adeo est volūtariū: quod si nō esset voluntariū nō esset pcm̄. Et iuxta cōmunē doctrinā actus exterior super interiorē nihil addit malicie vel moralis culpe. Eappter circa pollutiones vl fedas distillatōes ex mēbris genitalibus plus inspicere cōuenit originē moralē q̄ naturalem: licet consideratio naturaliū ꝑficiat ad moraliū cognitionē plenioꝝ: quēadmodū circa irā

a

inuidiam: gulā: t circa alia vicia: precipue carnalia: que materiā vel fomentū trahunt a corpore satis patet.

Quartum notabile

¶ Resupponam⁹ igitur quarto ꝓ declaratione materie ꝓnūtis ac similiū cōformit ad doctrinā Aug̃l. de processu tētationis in nobis sicut in Adā fuisse scriptura cōmemorat. Et dicamus q; cōmotio libidinosa cōsurgit ꝓ statu nature corrupte nobis etiā inuitis. Et sepissime etiā preuenit omne iudiciū ratōis: neq; per cōsequēs subest arbitrio aut consensui libero. Iuxta Aug̃l. dicentē. Non est in potestate nostra quibꝰ visis tangamur: sed est in potestate nostra respuere vel acceptare. Intelligē similiter de auditu t olfactu: ꝑ tactu t gustu. ¶ Prouenit aūt hec innolūtaria preuētio ex corruptione nature per peccatū originale ꝑ statu nature lapse: ꝓ statu vero nature primitus instituite t integre talis preuētio viciosa nequaq̄ contigisset. Fuisset em̄ regnuz hoīs taliter ordinatū q; ratio suū dominiū supra sensualitatem absq; vlla preuētione vel rebellione seruasset. ¶ Propterea reputat oīs cōmotio talis libidinosa preueniēs iudiciū ratōis esse peccatum saltē venale: quoniā ipsa cōsurgit preter vel contra iudiciū domine sue rationis. Uerificatur ꝑin de victū illud sapiētis. Null⁹ ē absq; pctō: etiā infans vn⁹ dieū: puenīūt q̄ppe i q̄bz filio adā nō ꝑuilegiato ꝓmotiones hmōi ꝑter vl ꝓtra iudiciuz rōis. Et ita sumēdo large pcm̄ vēiale absq; tali diu viuere nō valem⁹. Dicit aūt talis ꝓmotio volūtaria: magl a peccatrice volūtate ꝑmi hoīs q̄ a ꝑpa: ꝓptea si deberet ꝑpe appellari pcm̄ etiā vēiale optet vt aliq̄ mō ꝑpa volūtas sit in cā.

b

Quintum notabile

¶ Unc ꝗnto accedēdo ad inuestigatiōnē ꝓncipalis dubij q̄n talis ꝓmotio libidinosa ē pcm̄ mortale t q̄n nō: q̄m de veniali attētis ꝑmissis nō ē faciēda pscrutatō scrupulosa vl' dubia. Cōsiderem⁹ q̄liter ad illaz ꝓmotionē seu tētatiōez se habeat libera volūtas t ꝑ fieri pōt multipl'r. ¶ Uolūtas vno mō se habz pure ꝑmanue taz directe q̄ indirecte: ꝑ est absq; oīni actu suo volitiuo: ꝑ oīa dicta tpis: q; nec aī voluit q; illa cōmotio fieret nec aliq̄d disponēs per se ad illā voluerit dū fit aut post q̄ facta ē nō aduertit: t ob ꝑ circa eā nō cōsentit nec dissentit aliūde forsitā occupata vel in somno. ¶ Uolūtas alio modo se habz pure positiue: t directe q̄ indirecte: hoc est cū actu volitiuo vel nolitiuo: sic q; antea voluit deliberate vel noluit q; illa commotio fieret: aut dum fit vel facta est placet sibi vel displicet deliberate: sic q; habet cōsensum

vel dissensuz liberū in tali cōmotione: acceptando illam vel deacceptādo: cum aduertētia q̄ ita vult vel q̄ ita nō vult. ¶ Voluntas aliter se habet circa ꝓmotionē illā libidinosaz quasi medio modo: sic q̄ neq̄ se habet pure p̄mative nec volendo scz illa nec nolendo. Et silr se nō habet pure positiue volēdo deliberatiue illā vel nolendo z ad eā actualr se cōuertēdo: sz hz se q̄si dissimulando vel dormiēdo vel nō curādo: ita q̄ nec expresse nec actualr cōsentit in illā cōmotionē libidinosā: nec dissentit expsse: sz dissimulat z dormitat dū attēdere z vigil eē teneret: aut duz aduertit periculū: nec tū obuiare vl resilire conat.

Sextum notabile.

D Quarca dicamus sexto cōsequēter q distingui solet in volūtate duplex cōsensus. Unus cōplet⁹ deliberat⁹ z directus. Alter incōplet⁹ vel interp̄tatiu⁹ z indirectus. ¶ Primus fit dū volūtas sufficiēter z actualiter aduertit p iudiciū rōnis reflectētis se sup se: q̄ sic vel sic agit: vult nihilomin⁹ sic agere: z hic consensus ē comiter satis not⁹: etiā apud pax eruditos vel in moralibz vsitatos: qz plen⁹ est z directus. Alter ꝓ cōsensum quē dicam⁹ interp̄tatiuū difficilius ē aduertere. Hā fit multis modis Unus mod⁹ est qñ ratio debz eē perutgil circa aliquod reprimendū vel repellēdū dū iam insurgit actualr: sz omittit z negligit repellere q̄si tacēs Jurta illud vulgatū. Qui tacet cōsentire videt Sic nauta negligens dicit causa submersionis nauis. ¶ Notāter ꝓ dicit qñ ratio debz eē perutgil circa aliquō reprimēdū: qz si act⁹ esset indifferēs: vel talis circa quē ratio nō deberet laborare ad repellēdū seu reprimēdū: qz. s. nō iminet periculū pcī p silentiū suū: tūc nō dicit volūtas in tali silētio ꝓsentire: vñ potius aliqñ deberet dici dissentiēs: sicut fit in tētatiōibz blasphemie: z multis alijs: q̄ melius vincunt silētio siue nō aduertendo q̄s pugnādo: z directe cōtraconādo. Sic i ciuilibz q̄q̄z verū est q̄ q̄ tacet nō statim videt cōsentire imo verius dissentire iudicat. Alia regula dicit: q̄ tacet nō cōcedit nec negat. ¶ Amplius vero fit cōsensus iste scōs nonunq̄z indirect⁹: qñ scz volūtas aliq̄d vult vel agit ad qđ solet sequi aliq̄d qđ ē pcīm: vt cū aliqs inebriat se voluntarie ad qđ sequit dormitio z ex dormitiōe omissio surgendi ad officiū diuinū ad qđ obligat. Dicit hec omissio surgēdi volūtaria indirecte scz ex p̄mapo cōsensu mō dicto. Act⁹ ꝓ cōsequētes inde tantū habēt de vicio q̄tū de cōsensu in principali actu p̄uio: nec ampli⁹ si nō adderet alt⁹ cōsensus. ¶ Possumus aliis verbis distinguere de consensu volūtatis z similiter de dissensu. Unō ꝓposito aliquo obiecto culpabili: volūtas pōt se habere circa illud septēpliciter. Una modo: qz vere vult obiectū illud. Alio modo: quia vult interp̄tatiue seu reputatiue. Item vult illud directe vel indirecte. Item vult illud plene z pfecte. Aut vult illud semiplene z impfecte. Itē postremo habet se suspensiue z quodāmodo neutraliter quasi scz nullū habēs actū volendi vl nolēdi circa illud: sed tenet indiciū rōnis in suspenso vl ad aliud se diuertit. ¶ Et hec diuisio si bene cōcipiat clauis est in oīi negocio morali: ad expediendū eorū difficultatibz innumeris.

Septimū notabile

D Jcamus vltra septimo: q̄ circa actū carnalē aut aliquē hmōi actum ꝓpositū volūtas ipsa se potest habere multipliciter. ¶ Uno mō: quia consentit in opus si facultas adesset: aut nisi pudor vl timor humanꝰ impediret. ¶ Alio modo: qz licet refugiat z horreat cōsentire in opus tale nephariū ipsa nihilominus versat z reuersat in aīo suo cogitationē de illo. Et hoc itez̄ potest fieri multiplr. ¶ Uno modo vt deliberate plene z directe in hac cogitatione delectet: z hoc peccatū est in illo cui ꝓhibitus est carnalis cōcubit⁹: secus ī vxoratis. Si cū aliquis actus ꝓhibit⁹ est ꝓhibet cōsequēter delectatio de actu illo. Similit si act⁹ permittit permutrit simul delectatio cōsequēs directe z de per se ad illū actuz. Notāter additur de per se et directe: quoniā inspicere mulierē nō est de per se peccatū: sic nec delectatio de per se ꝓsequēs actū illum: sed de per accidēs ꝓsurgit crebro delectatio illa libidinosa in īcontinēte: quam cōtinens nō haberet. Hec autē regula multū notāda est: cōtra scrupulosos ex vna parte: z ex altera parte cōtra periculū: z pro licitis etiā caute dimittēdis ¶ Cogitat alio modo talis circa carnalem delectationē vt eam posset satagendo z conādo quasi per vim vl industriā repellere: z nō semper expedit: sicut nec pugnare cū venenoso serpente: dum aliter potest declinari. ¶ Cogitat alio modo ex quadā sola curiositate: que sepe noxia ē et criminalis. ¶ Cogitat alio modo: qz nō aduertit periculū iminere sibi pro tali cogitatione: sed in exercitiū virtutis sibi cōuertit: z hec esset virtuosa: si caueatur sufficiēter periculum. ¶ Cogitat alio modo: quia vult z cogitur de hac materia docere alios: vel de ipius conditiōe plenꝰ edoceri: z si hec agit cū appositione inculpate tutele nō peccat mortaliter: etiam vbi pollutio sequeretur. Sic diceret cum homo cogitur audire cōfessiones: aut equitare: z si qua sunt similia. ¶ Denicq̄ volūtas qñcq̄z se habet ad actū talem ꝓpositū quodāmodo neutralit vel suspensiue: qz non expedit circa hec deliberare: vt si sit loci z temporis importunitas: aut si proponatur sibi quid mallet vel in actū illum consentire vel perpetuo

ardere: tute facit si nō deliberet de vtraq; pte p-
ter periculū incidēdi vl' in p̄sumptionē falsam si
eligeret ppetuo ardere vl' in petiā mortale si eli-
geret in actū illū cōsentire. Hec ē cautela pueni
ens multū z expedies aduersus iterrogatiōes q̄
vl' int⁹ vel exteri⁹ curiose fieri solēt vel ꝓponi vbi
periculū immet quicq̄d eligat: z ita relinquit ve
rificatio illi⁹ puerbū vulgaris. Silere melius ē q̄
stulticiā dicere. Sic agebat q̄ dixit. Et fact⁹ suz
sic bō nō audiēs z nō bñs i ore suo redargutiōes

Octauum notabile.

E Etiam⁹ nūc octauo ad respōdenduz
v quibusdā interrogatōibus que fieri pos
sent in hac materia de pollutiōe q̄ fie-
ret vigilando: z ꝓpositiones aliquas annotemus
que ad materias alias deducte ꝑbere poterunt
occasionē cognoscēdi veritatē de pctis

Propositio prima.

Ulla pollutio diurna vl' nocturna pl⁹
n habz de pcto q̄ fuerit de cōsensu circa
illā in libero arbitrio. Sic de ira: inui
dia: gula z similibus dicit. ¶ Patet ꝓposito ex ter-
no notabili. Unde si nullus fuerit cōsensus ve-
rus vel interpretariu⁹: directus vel indirect⁹: pfe-
ctus vel imperfect⁹: nullū prorsus erit pollutio il-
la petiā. Ista ē expssa Augustini sentētia de ci-
uitate dei loquentis de corrupta p violētiā. Di-
cit enī q̄ illa delectatio nulluz ē petiā in cor-
pore dissentiētis sicut nec in corpe dormiētis. Et Bo
nauē. dicit eū loq; etiā de pcto ꝓprie veniali. Si
aūt fuerit alter istoz cōsensuū: tūc iudicād⁹ erit ō
qualitate z quātitate peccati ꝓportionabiliter ad
cōsensuz. E cōsensus itaq; verus plus habet cul-
pe q̄ interpretanu⁹ ceteris paribus: z cōsensus dire
ctus plus q̄ indirect⁹: z cōsensus plen⁹ plus q̄
imperfectus: immo cōsensus verus dū imperfectus
est ex fragilitate vel ignorātia sepe reputat solū
venialis: qui si pfectus esset mortalis diceretur.
Similiter cōsensus indirectus nō plus causat
in sequētibus actibus de malicia q̄ ipse sit malus.
Et ita pollutus veniēs ex solo cōsensu in crapu-
lam venialē: dicēda est soluz venialis. Exemplū
de incestu Loth ꝟm doctores. Et hoc valet ad
materiā de pollutiōe nocturna cognoscēdā: im-
mo si ita in peccatū sit delētū per penitentiā: non
oportz sequētes act⁹ ē nouas culpas ex ista rōne.

Propositio secunda

Ulla pollutio diurna debet proprie
n dici mollicies: nisi fuerit per consen-
sum libex: vno modo vel alio prouo
cata vel excita. Patet ex p̄cedenti quoniā sicut
non fuit pollutio hec in potestate patientis: ita
nec peccatū: mollicies autē sonat i peccatū: qm̄
dicit Aplus: q̄ neq; molles regnū dei possidebunt.

Propositio tertia

Ulla talis pollutio debet reputari ea
n sus reseruatus sub nomine molliciei
immo nec peccatū vt dictū est. Patet
quia nō est mollicies: z magis dolen
dus est qui huiusmodi est: tale aliquid pertulis-
se q̄ egisse vel voluisse: sicut cōtingit in erectiōe
pudendi cū renisu voluntatis. Additū est sub no-
mine mollicei: quia forsan in casu posset superi
ori casum talez sibi ad bonā vel quo ad aliquos
reseruare: nō quia peccatū sit: sed vt magis in-
strueret z instrueret si sit peccatū vel disponens
ad peccatū seu ad peccati periculū: z si sit pollu-
tio ꝓprie dicta. Hoc tamen generaliter z p̄ semp
fieri duriss̄imū esset: imo stultū.

Propositio quarta

Ullus fluxus ex mēbris generationi
n deputatis reputādus est de se pollu-
tio vl' mollicies si nō fuerit vere semi
nalis. Unde fluxus vrinalis vel mē-
strualis vel alteri⁹ humoris medy nequaq; ap-
pellādus est mollicies siue pollutio. Et ex conse
quenti patet q̄ nec isti casus reseruari deberent
sub nomine pollutiōis: sicut ꝓpositio p̄cedens ex
ponebat. Sed dictū est in ꝓpositione q̄ isti fluxꝰ
nō sunt reputādi de se mollicies: quoniaz de per
accidens vel ꝓpter adiunctū aliquod: potest sep
euenire: sicut ꝓpositio sequēs docet.

Propositio quinta.

Ulla pollutione vel fluxu contingen- F
n tibus stat hominē grauiori z inordi-
natiori feditate animā suam macula
re: q̄ facit aliue vere pollut⁹: aut per
mollicie: immo p̄ fornicationē: immo per adulte-
rium vel sacrilegiū vl' incestū superat⁹. ¶ De du
citur hec ꝓpositio per illa que de causa delectati-
onis z pruritus in secundo notabili prediximꝰ.
Unde z ꝓpter hoc spado dicit defloxare virginē.
Dicunt insup̄ tā pueri q̄ puelle ante annos na-
biles exardescere in inuicē. Dicunt etiā frigidi z
maleficiati: non potentes seminare: nefarios ne-
quissimosq; nōnunq; illecebris semet inquinare:
z eo flagitiosius ista fiunt per contrectationē il-
licitā: aut aliq; quo diutiꝰ durat: viget z ardescit
absq; sedatiōe p̄ effluxū seminis hec ignominio
sa labes passionis.

Propositio sexta

Ollutio vel fluxus qui vl' nihil habu
s erunt de consensu nec per cōsequēs de
peccato nō impediūt hoiem de p̄ se a

celebratione. ¶Dicim⁹ de per se q̄ de p accidens aliter ē: vtpote q̄ patiēs scrupulosus ⁊ timidus ē in hac pte ⁊ facilis sibi cōscientiā inq̄etā ⁊ dubiam. Aut q̄ patiēs sentit se ex hac feditate discrasiatū in aīo ac defectū: aut q̄ neq̄t sufficiēter cogitatiōes lubricas aut turpes inde ꝓsurgētes ꝺ pellere. ¶Unde notādū q̄ sicut imaginatiōes voluptuarie ⁊ lubrice disponūt materie ad hmōi fedas cōmotiones. Ita viceversa somnia nōnūq̄ de nocte vel cogitatiōes in vigilia ꝓueniunt ex hmōi cōmotione ⁊ carnali stimulatiōe quēadmodū iratus aliter ⁊ alia cogitat q̄ mitigat⁹: ⁊ timens q̄ secur⁹. ¶Dicam⁹ preterea circa ꝓncipale q̄ ꝺ illo de q̄ loq̄mur licz mutuōtari⁹ fuerit in patiendo: remanet tamē in ania quedā carnalis degustatio. qm̄ sicut gustato spū desipit caro: ita gustata carne. i. carnali voluptate: etiā mutuus desipit ois spūs. i. oīe spuale exercitiū. ¶Addūt alij innitētes dicto Bonauen̄. ⁊ simulū dicētes impedimētū generale cētco q̄ requirit ad celebratiōnē mundicia: nedū spūalis a pcō: sz corpal' ab hmōi fedo humore. Hoc qualiter habeat veritatē putam⁹ apperuisse: dū in tractatulo de pollutione nocturna loq̄mur. Unde dn̄s ꝑetrus de palude erudit⁹ in legibꝰ tā canonicis q̄ ciuilibus pariter ⁊ diuis dicat de pollutiōe nocturna. Si causā nō habuerit culpabilē q̄ debz homo cessare a celebratiōne: debet unquā de cōsilio non ꝺ ꝑceptoꝝ: hc q̄ peccet mortal'r si celebret. Sic videt loqui Augustin⁹ de quondie coicantibꝰ: q̄ nec laudat nec vituperat: sz eos suo sensui ⁊ deuotioni derelinquit. Unde si alter cōiugū reddēs debitū nō arcet a coione fm Bonauen̄. videtur q̄ illa macula corpalis nō impedit coionē imo nec impediret celebratiōnē in sacerdote greco: ꝙ sil'r vxori reddere debitū tenet postulanti.

Propositio septima

B Iam nō ois illecebrosa cogitatio consurgēs in ania etiā cū alio cōsensu dubio vel interpretatiuo vel imperfecto. Similiter nec ois p̄urit⁹ vel titillatio vel stimulatō cōsurgēs in mēbris genitalibꝰ ex hac illecebra impedūt a celebratiōe. Sic nec fluxus inde consequēs de per se ipedit dū ratō nō consentit: vel dū remittit: nec plene cōsentit in illū. ¶Primā ptē vt arbitror ꝓcedūt oēs. ¶De scōa ꝙ pte silis est rō si ꝓpositō ꝓcedēs attendat. ¶Cōsiliū tū ē in hac pte vt quisq̄ diligenter occasiones: ⁊ saragat hō ne mozosā ⁊ sensualē cogitatōz i se q̄lēcūq̄ sic figat de aliq̄ ⁊ circa aliq̄d q̄n eā dū vult possit euellere. Itaq̄ accōmoda te zebo die Seneca ⁊ nō da.

Propositio octaua

C Ogitationes carnales ⁊ fluxꝰ inde sequētes absq̄ cōsensu volūtario: vincū tur plenūq̄ salubri⁹ tutius ⁊ efficacius: si ratō se habz circa illas p modū nō curātis vel diuertentis voluntatē ad alia q̄ si sollicitet: tristet: turbet ⁊ conet tales expellere. ¶Notet in ꝟ loco tractatulus in gallico de remedio cōtra tēptatiōes blasphemie cōpositus. Auget itaq̄ cogitatio vehemens vel imaginatio conatū: ac inde nutrit cogitatiōes hmōi: imo multiplicat ⁊ efficaciores reddit ad fluxū cōsequēdū. Qō si dissimulauerit neq̄ curauerit plus q̄ de alteri⁹ humoris naturalis fluxu cōquiesceret. ¶Posset aptari circa rem hāc exēplū de timētibus qui trabē in alto positam nunq̄ absq̄ casu trāsirēt quā audaces p ꝙsuetudinē aut aliūde tota securitate trāsiliret. ¶Fit āt diuersio talis multiplicat. Quādoq̄ p impressionē signi sancte crucis in pectore vl' in frōte: qō aliq̄ reputāt efficacissimū sicut illud signū ē triūphale atq̄ salutifer⁹ summe ꝓterea būilitatis: vincit aūt hūilitas laqueos diaboli dicēte Antho. Fit hec diuersio aliq̄n per lesionē aliquā corporalez in lingua vel alibi. Nōq̄ p quādā exprobrationē ⁊ allocutionē seuerā suaꝝ cogitationū: tanq̄ cēt aliqs apparēs tēptatoꝝ exteri⁹ sic dicēdo. Phy phy de vob cogitatōes vilissime: pcul hinc abite in malā horā venerit⁹: sum alys occupatus Nō do vobis auditū: nō visuz: discedite ab hinc syrenes vsq̄ in eternū dulces. Fit ⁊ hec diuersio nōnunq̄ p irrisionē quādā talis illusiōis cōsurgēs tā multipl'r in aīo ⁊ turpiter. Fit demq̄ p vitationē occ̄i: p cōfessionē purā ⁊ nudā: ⁊ supa modū p spē ⁊ implorationē diuini auxilij sine q̄ cōtinēs nemo plane esse pōt.

Propositio nona

D Ifficile ē vel impossibile absq̄ diuīa reuelatiōe cognoscere generalr ⁊ particulariter radicē ⁊ causam pollutiōis diurne si vicz ꝓueniat ex cōsensu vero vel interpretatiuo: aut cōsensu directo vl' indirecto: aut a cōsensu pleno vel imperfecto. aut si absq̄ vllo cōsensu superioris rōnis vel inferioris puenerit. ¶Puto ꝓpositionē hāc cōsiderātibꝰ esse notā. Et quo cōsequēter infert q̄ quia btūs ē vir q̄ semp ē paueduos ⁊ q̄ bonaꝝ mētiū est facere cōscientiā vbi de necessitate nō esset aliq̄n faciēda: expedit ꝺ talibꝰ cōfiteri: ⁊ nō sine cōsilio prudētū ⁊ experto. talia nihilipēdere vel cōtēnere in seipis. ¶Tal aūt cōfessio sit pura ⁊ deuota: in qua manifestet se homo ⁊ occulta cordis sui sacerdoti discreto prudēti vel experto qui nouerit qualitatē morbi discernere: ⁊ ꝙsilū salubre confitēti tribuere fm condiciones eius ⁊ particulares circūstantias: et cui merito fides adhibeat oīmoda a confitente. Hoc de cōfessiōe pura faciendā: nō tm̄ in presenti materia locū haberꝫ sed in oīi morbo spirituali est efficacissimū remediū. ¶Expedit aūt

p̄ post consiliū acceptū a prudētibus: experti
ꝛ deuotus diuitat homo scrupulos ꝛ timores
nimios: alioquin caderet in superbiā spirit⁹ no-
lens captiuare intellectū suū ad consiliū senioꝝ.
Caderet nihilomin⁹ in pusillanimitatē quādaꝫ
ꝛ inquietudinē spiritus: que nō posset sufficien-
ter recipere illū cuius in pace factus est locus.
Nec ascenderet vnq̄ talis anima in pfectionis
sublimitatē. Debet vero superior ꝛ expert⁹: cui⁹
in hac requirit cōsiliū a subditis: postq̄ explora
uerit oīa dicere diffinitiua ꝛ solida responsio
ne: tu fac ita: quoniā si medicus in medēdo va-
cillauerit qualis in egroto speranda erit secura
stabilitas? Vnde Tragicus ait. Qui dubiaꝫ sa-
lutem dat afflictis negat.

Propositio decima

D obutādū periculis ꝛ scrupulis qui
a cōsurgunt ex fluxu fedo diurno consi-
derande sunt diligenter cause ꝛ radi-
ces vt eis agnitis fiat diligēs ꝛ discreta ꝓuisio.
Discretā vero dicimus ꝓuisionez que nec velut
abscondere causas cū maiori detrimēto periculi
ꝛ scandalo q̄ sit hmōi fluxus qui quādoq̄ non
est nisi venialis ꝓsertim dū humor ille est me-
dius quē diximus: nec ex aduerso ꝓmittit ea li-
centiose fieri que de se culpanda sunt: ꝛ resecari
faciliter possunt: cuiusmodi sunt lubrici aspect⁹
visus ineptus: societas plus q̄ decet amicabilis i
se gerens delectationē: ꝛ si nō de per se libidino
sam: periculosaꝫ tamē ꝛ plus equo sensualē: que
nihilomin⁹ aliquādo sub officijs aliquibꝫ spiri-
tualis edificij: vt est cōfessio vel lectio vel erudi-
tio colorare: imo verius obscurare se conat. Ijs
ꝛ caueat alioꝝ suꝫ superior sibi a suspitionibꝫ ni-
mijs: ꝛ a quadā (vt sic loquar) mutili zelotypia:
circa subditos se cōtineat: nō indicens scilicz ie-
iunia excessiua: vel separās eos ab inuicē inuti-
liter: ꝛ spiritualia colloquia vel officia verans.
Serua denij comicū illō. Ne quid nimis. Et
illud sapiētis. Noli nimiū esse iustus: quia qui
nimis emungit elicit sanguinē. ¶ Difficile est fa
teor in hac re se aurea mediocritate tenere: sz spi
ritualis oīa dijudicat velut in aere splendido
radiante sole: velut ꝑterea in fonte lucido ꝛ illi
mi iudicat insup oēm diem. Carnalis vero iudi
cat vel ut in aere tenebroso sole nō radiante: aut
velut in fonte turbido ꝛ limoso: nō discernēs de
grossis etiam reptilibꝫ venenosis īmixtis: velut
preterea in domo caliginosa vir attrectādo dis-
cernēs hec ab illis. Iudicat postremo vir inter
diem ꝛ noctē: ꝛ ita frequentissime sese fallit ꝛ im
pingit in die velut in tenebris. Sed saluare illā
debet spiritualis ducentis manus. Quod si reni-
tatur si ducem spernit: si ꝓmonstrato: sibi: si poꝫ
ꝛ abbas suus mauult esse dum it per tenebras ꝛ
abrupta portabit quidem ille damnationē suaꝫ
ꝛ duꝫ liber euadet.

Propositio vndecima

Ollutionē corpalē quādoq̄ ꝓcedit cō
p sensus q̄nq̄ comitat: q̄nq̄ sensus est
circa eā nō cōsensus: q̄nq̄ vero sensus
eā operat: ꝛ ita fit nō solū cū consensu vel sensu:
sz ex cōsensu. ¶ Ultimū horꝝ grauiꝰ ē ꝛ reddit ꝑ-
prie pollutionē culpabilē. Denicq̄ tria ꝓma licet
nō reddāt ꝑprie ꝛ de per se pollutionē culpabilē
sunt tñ ipa culpe ꝛ pcā. Alterū ꝓo q̄n sez pollu-
tio fit cū sensu nō tñ cū cōsensu: nō est de p se pec
catū: imo frequēter auget meritū tanq̄ materia
virtutis dū resistit violētie passiōis q̄ duz sentit
ipsā magis ꝛ magis allicit ꝛ impellit quare sit⁹
resistētia hz plus virtutis. ¶ Addam⁹ q̄ etsi pol
lutio corpal⁹ ꝛ vere seminal⁹ diurna vl⁹ nocturna
nullo mō debet scīēter erroꝝ queri etiā p sanitate
vel alleuiatiōe corꝑis vel iudicij rōnis cōsequē
di. Si tñ dū sine tali cōsensu ꝑcurāte eā vel er-
roꝝ quēte ꝓuenit: ipsa placeat nō quia delectatō
est est: sz quia alleuiationē corꝑis operat: hec
nō iudicat esse peccatū. Videat tamē homo ꝓ-
sertim nouitⁱ⁹ ne hmōi cōplacētia se seducat ꝓ-
tendēs vnū: ꝛ agēs alterū. Salubri⁹ est itaq̄ co
gitatiōes ꝛ iudicia circa rē hāc diuertere q̄ hīe.

Propositio duodecima.

Ollutio diurna vl⁹ nocturna duz sen-
p titur effluere nō debet violēter prohi-
beri si ꝓbabiliter estimet q̄ hmōi vio
lentia frustra esset: nihilomin⁹ ꝑ exercitatiōe vir
tutis ꝛ ꝑ euasione periculi videt expediens: vt
homo conet ꝓhibere q̄tū sentit vel experit com
mode fieri posse. Quoniā etsi hec retentio noce-
re debeat corꝑi ꝓderit anie. Natura denicq̄
postmodū vno mō vel alio talē humorē a se ej-
cit. Patet in mulieribꝫ puerperis: quibꝫ siccātur
māme dū nō elicit lac alioquin semp fluēt para
tū est. Sic pollutiones iste īmo ꝛ prurit⁹ tutius
nō vtendo vel nō exercēdo sed abstinēdo vincū
tur. ¶ Sciunt experti etiam in ꝓrito sensuali.
¶ Hec autē pollutio etiam in vigilia: si in princi-
pio vsq̄ ad finē habeat iugiter rationē ꝛ volun-
tatē renitentē quātū pōt iuxta casuꝫ negocij vo
lūtas reputabit⁹ nedū nō peccasse mortaliter sed
multiplicit meruisse. Iuxta illud btē Lucie. Si
me inuitaꝫ corruperis mihi castitas duplicabit⁹
ad coronā. Potest autē casus diurne pollutiōis
euenire circa eos qui habent de necessitate audi
re ꝓfessiōes: vl⁹ aliq̄ talia cogitare vl⁹ agere ad q̄
sequitur aliquādo renitentibꝫ eis toto posse: ꝛ si
bi precauentibꝫ ab initio vsq̄ ad finez talis pas-
sio fed itatis. Q; si quis dicit omittat talis q̄ taꝫ
fragilis est ꝛ lubricus audire cōfessiones ꝛ pre-

dicare ⁊ similia. Rñdet q̄ in nullis casibꝫ nō oportet ℔ fieri ꝓpter necessitatē ꝑsentiq ⁊ euitatiōz scandali ⁊ obligationē officij. Sz quales sunt isti casus nō pōt generaliter arte determinari. Referamus ℔ ad illud qđ sapiēs iudicabit circūstātiaꝝ cōditiōe pēsata. ¶ Cōsulo tñ vt audiatur cōfessiones in hmōi periculo accedat ꝑparat⁹ cū timore ⁊ tremore. Auertat insup quātū pōt facie seu oculū carnis ⁊ nō mīs oculū mētis ab aspectu sēsualis illi⁹ q̄ loquit vl ꝑsteterit sz ascēdat in arcē rōnis. Illicq recogitet aīaz illi⁹ velut egrotā ⁊ sanā: q: caro nō ꝑdest quicq. Denuq celebret⁹ si pōt officiū ℔ differre post missaz suā tuti⁹ agit: qm̄ recēs hmōi fluxus plus impedit celebrationē q̄s vet⁹. Constituat se ꝓterea ꝑfessor in illo statu corpis in q̄ min⁹ stimulabit: vt stet vl flectat genua: vel alicubi se ꝓsternat. ¶ Sit insup sīmo suus dū ad talia ventū fuerit breuis ⁊ rigid⁹ ꝓtervm vbi ꝑfectꝫ parat⁹ est nō retinēte verecundia sponte totū vir⁹ euomere sz vbi p affabilitatē q̄n dā oportet a cōfitēte nimis verecūdo nuditatem siue feditatis extorquere ꝑfecto mai⁹ inest periculū. Sz si charitas ad hec feda scrutāda discēdat nō curiositas aut lubricitas iuuabit charitas auctor dē: facies cū tentatiōe ꝓuentū. ¶ Notentur ad intellectū plenioꝝ ꝓmissoꝝ ꝓmo summa cōfessoꝝ titulo. iij. li. iij. de bigamis. vbi quēritur quō perdit virginitas. Itē tractatul⁹ quē ascribūt aliqui sctō Thome sed magis apparet ex stilo ⁊ materia q̄ sit Bonauen. q̄ incipit. Q̄m fundamentū ⁊ ianua: ⁊ est vtilis multū.

¶ Finit.

Dialogus sophie et natiure super celibatu siue castitate ecclesiasticoꝝ per eundem Cancellariū cōpositus Lugduni. Anno domini. M.cccc.xxiij.

Dialogus apologetic⁹ pro celibatu ecclīasticoꝝ cui⁹ collocutores sunt sophia ⁊ natura: cōtinet actus quatuor principales. ¶ Primus inuestigat finē humane cōditiōis: qui nō est principal' vt generet: sed vt felix viuat. ¶ Secūdus ratiocinādo cōcludit ipsi nature q̄ castitas moralis: nedū matrimōialis: sed etiā virginalis atq vidualis in multis ē laudabilis. ¶ Tertius hoc idez deducit de heroica castitate: qualē nature discipuli vel coluerūt: vel beatificauerūt: vel cōsuluerūt. ¶ Quart⁹ specialiter insistit circa diuinalē castitatē: qualis imponitur ecclīasticis viris vltro: cū perpetua matrimonij negatiōe cū dedicatiōe ad deū: cum celebri rebus sacris applicatiōe: vbi tandē nature pat est cū sophia. ¶ Alloquit in ꝓmis sophia (q̄ ⁊ sapientia frōnesis aut theologia dicit) naturā quam ex inspectiōe cuiusdā dialogi p egregiuz imitatē dīm Guilbertū Sarguet nouuer edi

ti indignat' ā senserat cōtra votū castitatis sacerdotū occidētalū ex cōstitutiōe cōcilij nicen. Erit igitur principū verboꝝ suoꝝ veritas euāgelij.

¶ Sophia.

Primus actus

Unt eunuchi qui seipos castrauerūt ꝓpter regnū celoꝝ: qui potest capere capiat' Matthei. xix. Ne murmuraueris igitur aduersꝰ castitatē sororꝝ natura: quoniā summ⁹ magister ⁊ dñs noster ꝓtulit hoc ꝓbium in grande preconiū voluntarie castitatis. ¶ Natura. Quis potest o sophia capere ꝓbuz istud? Quis cū verbis summi patris nostri concordare: qui ꝓma mei cōstitutiōe dedit legē talez nedū hoibꝰ sz animātibꝰ oibꝰ vt crescerēt ⁊ multiplicarent nec dubiū quin per generatiōz. Ere sate inquit ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā. Hinc dictū est a discipulis meis phis q̄ sum ego natura vis insita rebꝰ: ex similibꝰ similia ꝓcreans. Eunuchoꝝ vero quis generat: quis multiplicat: quis denuq terrā replet? Nonne dū sponte id fecerint: meis imo diuinis legibꝰ se quasi preuaricatores opponūt? Nōne fiunt inutile lignū non afferens fructū: ⁊ ꝓpterea iure maledictū. ¶ Sophia. Nolito putare soror natura: summus em̄ vnius patris filie qui est de⁹ vnicus. Nō putaueris in quā deuz nostrū patrē: dissensionis esse spīritū in quo sit est ⁊ nō: qm̄ dictis suis dissonꝰ sit in lege ⁊ euāgelio. ¶ Natura. Nequaq̄ tamen ꝓrsus errauerim: sed inde rapior ī admirationez quomō fiet istud quod tu dicis? Ut cū mea lege ſtet in euāgelica veritate laudabilis ⁊ vltronea castrato eunuchoꝝ q̄ terrā replere nō possunt. ¶ Sophia. Vide ne sis tu ⁊ tui illoꝝ de numero de quibꝰ magister meus Jesus xp̄s vti q̄s deus tuus ꝓmisit q̄ nō oēs capiūt verbum istud. Deinde facta distinctiōe de triplici modo eunuchoꝝ subiūxit de vltimis. Qui potest capere capiat. Forsitan ⁊ tu capere nō potes. ¶ Natura. Cur illud nō potero te doctrice quā fateor meā esse magistrā. ¶ Sophia. Si magistraz me cognoscis te discipulā exhibe: te credulam prebe. Nam oportet omnē qui discere vult credere in suis etiā disciplinis: q̄to plus in meis: que superāt in multis tui facultatē ingenij q̄s uis in nullo vero tibi sim ꝓrsus cōtraria vl' aduersa. Sed est veritas que supergredit veritatē prima cernitur in lumine fidei seu reuelationis descendēs a patre luminū. Alteri cōspiciende sufficit tuū lumē naturale. Non aliter in doctrinis iudica q̄s in operibus: qualia sepe esse cognoscis effecta supra vires tuas: vt q̄ sol steterit: q̄ virgo peperit. Quibus ideo miraculoꝝ nomen indidim⁹: quia nō potes ipsoꝝ cōtingere rationē. ¶ Natura. Si penitus ita sit: vt nul

lo pacto capere valeā quod inquiro: quid oro ni
si silere relictū ē z ponere digitū ori meo? ¶So
phia. Bene speraueris: quere cū humili pie
tate nō animositate pterua. Donabor tibi osten
dere concordiā euangelij cū lege celibatus: cum
matrimonij castitate: cū fecunditate gratie celi
batum. ¶Natura. Vtinam id effeceris mihi.
Ecce tibi me discipulā exhibeo docilem: dicito
quę vis. ¶Sophia. Querendū in primis ē
ne nos ꝓprie vocis ignorantia seducat quis sit in
tellectus huius tue imo diuine legis. Crescite z
multiplicami z replete terraz. ¶Natura Ad
mirū talis vt per copulā maris z femine species
in se remaneat per ꝓpagationē individuoꝝ con
tinuā. ¶Sophia. Oportet ne quippiā aliud
attendere presertim circa genus humanū quod
ratione regi debet? ¶Natura: Quid vis at
tendat aliud. ¶Sophia Est ne precor finis
altior: hominis cū vt viuat hic i terris more bru
torū z se per generationē multiplicet. ¶Natura
Si sit alius tu cōmone vl'edocē. ¶Sophia
Recte petis: quoniā ignorato fine cuiuslibet rei:
nihil solidū de eadem fieri potest. Dicerunt ita
q discipuli tui q finis exigentiaz finis cetera de
bent moderari. Est eñ causa causaruz mouens
alias oēs: sicut efficiens formale z materiale.
Cum ergo scire sit rem per causam cognoscere:
superest in hac cōquisitione nostra vt prima po
tissimaq causarū nō lateat. ¶Natura. Su
perest agnosco. ¶Sophia. Summam? in pri
mis a fine compendiū: prout suadet discipulus
tuus Plato: z dicamus q finis hominis est cog
nitio intuitiua z fruitio summi boni in vita per
petua. Quid refugis? Quid attonitaz te stupor
inuadit? Sentio te nō capere mortales fieri im
mortales: nec terrenos in celestes cōmutari. Ve
runtamē deus noster cōmunis pater ita sanxit:
ita mihi meisq sua diuinitus illustratione retex
it. Respiraueris autē. Ego familiarī? interea te
cum agā: scisc[illegible]is a te quem esse finem ꝓprium
hominis vt homo est: discipuli tui (quos dicunt
philosophos) posuerunt: quem finē appellaue
runt felicitatez. Et ne gratis per diuersa tot
opinionū vagabūda pererres volo mihi narra
ueris sententiā illam que tibi ꝓbabilior estima
tur z verior. ¶Natura. Faciam vt petis gra
tiam habēs tali cōdescensioni benuole. Nam
ad illa que ꝓmisisti prerupta modo scandere vi
res nō sufficiunt. ¶Sophia. Conualescas
tandē me duce meoq lumine: sicq potens fies.
Dic interim de petito. ¶Natura Magnus
inter meos auctor Aristoteles, nec a meaꝝ sentis
rationū deuiās hac z illac more plurimoꝝ: clu
sit z cōstituit in ethicis suis: felicitatē bonis in
contēplatione prime cause: quoniā illa est opera
tio optime potentie bonis circa optimū obiec
tū suū. Debinc quid stoyci: quid epicurei: quid
q platonici senserint de fine hominis sum prō
pta referre. ¶Sophia. Sta. Sufficit ad p
sens hoc vnicū pro re quā agimus verbū Are
stoti. tui. quoniā per oīnia consonū est mihi me
isq disciplinis. Sed altiora nostra migrare nō
valuit deficiebat sibi creaturarū scala: per quaz
semp ensus est ad veritatē: nō habens ex tę na
tura viā alterā. Propterea me dedit deus filius
hominū quatin? deducerē eos ab illa felicitatis
arce in qua steterit Aristo. ad principiū felicitatis
eterne supra modū sublimioris: quā christ? no
ster credendā per me meosq infallibili reuelatō
ne firmauit. ¶Natura. Sit ita. Quid valet
tandē iste circuitus ad rem primo ꝓpositaz de cō
cordia castitatis eunuchoꝝ sponte castratoruz:
cū mea lege de multiplicatiōe filioꝝ: qualesq vi
q gignere nequēt qui manere volunt aut for
te cogūtur eunuchi vel castrati: prout apud tu
os quos ecclesiasticos nominat copiaz videmus
ingentē. ¶Sophia. Certe per omnē modū
rite ꝓcessimus: dum finē inuestigauim? humā
ne conditiōis: quia finis est qui reb? oīnib? neces
sitatē legis imponit. Ad quē nō aspicientes cir
ca humanū genus delirant intolerabiliter: simi
le de hominib? vt de iumētis z brutis ferentes
iudiciū. ¶Natura. Perge vltra. ¶Sophia.
Pergo docens ex cōcessis tuis: q laudabilis
nedū mihi sed tibi tuisq castitas esse debz. Nō
dicam in oīnib? z singulis: alioqn periret succes
sio: sed in nonnullis nec paucis. ¶Natura.
Vtinam si potueris hec oīndere. ¶Sophia Os
tendam ne dubites: desit tantūmodo auida te
merarie contradictionis proteruia. ¶Natura.
Deerit spondeo.

Secundus actus primi

cipalis. ¶Sophia.

Dobis de castitate locuturis: oportet
ne fallat equiuocatio cognoscere taz
n descriptione q diuisione ꝓditōz castitatiz.
Est at castitas virt? moderatiua pas
sionū partis cōcupiscibilis circa venereas volu
ptates: sicut sobrietas circa delectatiōes gustus
in cibis z potibus moderatur. Hoc Aristo. tu
us. Hoc tota discipulorū tuorū schola ꝓclamat
Natura. Hec reclamo. I quo vadis. ¶So
phia. Castitatē sic descriptaz triplicam? seu
tripliciter diuidim?. In castitatē moralē heroi
cam z diuinalē. Et quidem de morali: quia no
tior est: prior erit sermo: deinde de heroica. Po
stremo de diuinali tractabimus. Natura. Pla
cet vt vis. ¶Sophia. Castitas moralē quē
admodū cetere morales virtutes cōsistit in me
dio. Est eñ virtus habitus electiuus: in medio
consistens quo ad nos: vt sapiens iudicabit. Cō

quid sit castitas hic diffinit

fecturatur vero mediū castitatis: vt nec excedat
castus nec deficiat circa venereos actus. Sm
circūstantias in generali: que sunt persona: lo-
cus: causa: tempus: modus: materia: vt fiat scili-
cet per quē oportet: cur oportet: vbi oportet: quā
do oportet: quomō oportet: & circa quod oportz
alioquin laude carebit. Quis: quid: vbi: quādo
cur: quomodo cernere debes. ¶ Natura. Et
quo pacto plus in homine q̄s in ceteris anima-
tibus? Cur non hominib⁹ mee legis instinctus
primū insitus sufficit: vt multiplicet & crescat et
repleat terrā. ¶ Sophia. Cur nō ita queris
ratione. Quare deus oīa subiecit sub pedib⁹
hominis oues & boues vniuersas insuper & pe-
cora campi: volucres celi & pisces maris: & non
cuius animantiū ceterorū si parem estimas le-
gem vtrozq̄. Sed plane datum est & insitum
hominib⁹ liberū arbitriū quo reliqua carēt om-
nia. Est autem liberū arbitriū facultas rationis
& voluntatis: quasi liberū de ratione iudicium.
Hinc dominū accepit super irrationabilia que-
libet: quasi seruilia sub libero. Hinc semetipsum
per illud libez arbitriū regere debet sub quo est
appetitus suus sensualis vt dominet illi⁹. Hinc
illa cōsurgit aurea mediocritas debita suis acti-
bus. Hinc deuiando per plus & minus debito
iure culpat. Tu vero natura per te solā sub deo
patre summo regis & dirigis oīa que ratione
hmōi nō habent sibi coniunctā. A te deniq̄ pl⁹
agūtur q̄s agant: nec in suis motionib⁹ crimē ha-
bent: sicut nec ꝓpriaz qua regātur coniunctā ob-
tinent rationē. Propterea nec castitas nec so-
brietas nec generaliter virtus aliqua moralis re-
periūtur in brutis: nisi forte per metaphoricā lo-
cutionē vt dicatur casta: cast⁹ elephas: canis pru-
dens: leo fortis: mansueta colūba nominātur.
Et ex opposito p similitudinē viciorū: superbus
equ⁹: astuta vulpes: vorax lupus: suis luxuriosa.
¶ Natura. Animaduerto que dicis nec a me
ipso sunt aliena principijs. Jā insuper velut a lon
ginquo quid moliris odoror. ¶ Sophia. Ita
q̄z molior: ostendere q̄ castitas perpetua nō ubi
semper ē aduersa. ¶ Natura. Immo certe in
ꝓa deductionē tuā & descriptionē: nulla mihi ca
stitas sicut nec virtus aliqua moralis existiman
da est cōtraria. ¶ Sophia. Recte sentis & cō
cludis. Unde si murmuras ergo si sint eunuchi
qui se castrauerunt ꝓpter regnū dei. ¶ Natura.
Nunquid non iure conqueror de talib⁹ qui
se toros & pro semp ab officio generationis ab-
dicant? Nonne peccant in extremo z altero qui
tales q̄s agrestes vel insensibiles oīm dant opera-
tioni veneree repudium? Nonne subiectū pro-
prium speciemq̄ destruunt. ¶ Sophia. Quid
si palam ex concessis tuis monstrauero tale ali-
quid fieri posse nullas casibus cū tuis legibus
& virtute? Quid si videas equos ad libidinē p-
nissimos ex equarū vsu debilitari: quibus ab-
stinentia totalis dat sicut & multis alijs robur &
incrementū vsq̄z in senectā & senium. Adeo vis
estimatiua circa venerea fantasiaz q̄s abstinētia
magis ledit. Sed querenda sunt rursus aliqua
quatinus efficiat processus lucidior. Concedis
absq̄z scrupulo q̄ opus generationis non est pas-
sim ab hominib⁹ exercendū: nisi quando opor-
tet & vbi oportet: & de reliquis ita circūstantijs.
¶ Natura. Concedo. ¶ Sophia. Dea igi
tur oportet regulas ad istarū cognitionē circum
stantiarū quales tui discipuli (Aristoteles potissi-
me tradiderunt. Etsi nullius coz ad supernam
puram & liquidā conspexerit veritatez: quia tuo
lumine nō meo (quod supernaturale est) suū ex-
ercebant mētis intuitū. Propterea diuersas i se
ctas & scismata partiti sunt: quarū multas tuus
coarguit Aristoteles. Ut q̄ mulierū debebat eē cō
munitas in vsu more brutorū quorundā anima-
lium: Nec q̄z enī sunt oīna talis intēperate condi-
tionis: sed sociali quodā individualiq̄z vinculo
mas & femella coniūgunt: sicut in auibus pluri-
mis cernere est. Dicebant alq̄ debere passim ho-
mines cū femmis i publico miscerī velut canes.
Inde canicula ē canum dicti referunt. Laudare
runt alij coniugiū: sed hoc pacto ne plures cēt
vnius: aut q̄ cōcubinatus nō inde tolleret qua-
si culpabilis: q̄nus bonoris legitimi minus ha-
bens. Addiderūt nōnulli fornicationē soluti cū
soluta nō esse peccatū: immo crudeliter agi que-
sti sunt contra genus humanū si nō liceret vt li
bere ꝓprio corpore sine cuiuspiā iniuria queren-
do voluptatē. Silco de barbaris nationib⁹ rec-
to rationis iudicio carentib⁹. vel ꝓpter indispos-
itionē corporis vt cernimus in naturaliter fatu-
is: vel ob peruersionez consuetudinis. Non lo-
quar de bestialib⁹: nō de melancolicoz mille spe
cieb⁹ in subuersione recti iudicij. Deniq̄ nolo
totam hic & nunc materiā (que latissima est) de
castitate ꝓsequi. Satis mihi fuerit centrū illud
attingere: circa quod nostra ꝓsens collocutio ꝓ-
fatur & voluit. Quod vt fiat cōpendiosius: cōue
niamus precor in aliqua positione vel certissi-
ma vel ꝓbabiliore. Alioquin vagari per omnia
satagentib⁹ nusq̄ finis. ¶ Natura. Conue
niamus assentio: memor sponsiōis mee prioris:
discipulā me docilem: nō proteruam esse velle.
¶ Sophia. Dodeste facis. Coarctetur id cir
co sermo noster ad illoz pro illis inter quos est
hic & nunc nostra cōuersatio: ad christianos lo
quor: qui nullo pacto dānant pluria legitima:
sed bonorāt & colunt: tradentes pro relatione ꝓ
prie generatiue circūstantias sex debitas q̄ con-
cubitus ille ubi nature cōsonus concessus insu-
per imo iussus est a summo patre nostro deo q̄

sit inter illas personas quas ipse cõiunxit exem
plo primorũ parentũ dans mulierẽ in adiutori
um viri: vt relinqueret patrez t matrem t adhe
reret vxori sue. Itaq; iam sunt duo in carne vna:
ad opus cõmune filiorũ: vt crescant t multiplicẽ
tur t repleant terraz. ¶ Natura: Et si sint plu
rime nationes nescientes vel nõ admittẽtes re
lationem hmõi sic artataz: nihilomin9 terminis
his cõcludi nõ recuso: quia multiplicationẽ ge
neris humani nõ annulãt: videnť potius hone
stare ipam per sacra cõiugũ federa castitatem.
¶ Sophia. Honestant certe ꝓpagationẽq; fi
liorũ reddũt eis vtiliorẽ q̃ vagus incertusq; cõ
cubitus. Qua in re statim colligo nõ mbi displi
cibile ẽ esse castitatẽ: cõiugũ limitibz astrictam: eo
q; fecunda est hmõi castitas generans quando
oportet t vbi cũ ceteris circũstantijs. ¶ Natura
Nullo pacto displicet. Sed qualis me mo
lestat castitas intelligis: videlicet que se totã eu
nuchisat t castrat que valefacit oñi ꝯcubitui: q̃
sine ꝓlificat nullus. Talis est castitas illa quaz
nominãt virginitatẽ. Hec perpetuã carnis inte
gritatẽ oñis experte actus cõiugalis semp reti
nere gloriať. Alterã dicunt vidualẽ differentem
in hoc a virginitate: quia iam experta venereos
actus vel in cõiugio licite: vel illaudabiliter ex
tra cõiugiũ nihilomin9 habet hoc cũ virginita
te cõmune nunq; generationi filiorũ intendere
velle. ¶ Sophia Distinxisti subtiliter triplex
genus castitatis moralis: cõiugalis sc̃ virgina
lis atq; vidualis: et tenso nomine qualiter etiã
sisti vidualẽ accipiens. A obiscũ vero conuenis
de castitate cõiugali: nondũ de virginali t vidu
ali mecũ sentis. Et hoc superest vt ꝓbemus: hic
actus est: hic cardo presentis discordie. ¶ Natu
ra. Sic esse concedo. ¶ Sophia. Teneamus
que premissa sunt oñia ꝓinus in concor
diam veniemus. ¶ Natura. Teneb untur.
¶ Sophia. Si dedero tibi casus plurimos
t apud multos homines quibz nõ potuerunt ipi
coniugalibz vti cõmertijs vel de facto vel de iu
re toto tẽpore vite sue: consequẽs est vt castitas
in eis perpetue continẽtie a generatione filiorũ
permaneat. ¶ Natura Cõsequẽs est. ¶ So
phia. Atuero facilis est antecedentis deduc
tio tribus modis in generali. Unus est facti. Alius iuris. Et tertius electo conditionis melioris
Et quidem hunc tertiũ modũ seperatim post tra
ctabimus nũc de duobz primis pauca de tot ex
emplis tangem9. Quis impedimẽta facti negat
nerit que se coram assidue ponũt vt corporalis
castratio: vt infirmitudo t naturalis frigiditas:
t incarceratio ꝓpetua: vt defectus aptę mulierꝭ.
Sic viceversa de femineis obstaculis. ¶ Natu
ra. Nunq; istos negauerim casus quos nob
oculus indicat. Sed quid nobis de necessitate
cũ loquimur de virtute. ¶ Sophia. Dulcius
per omnẽ modũ quando fortis t sollers anim9
facit de ipsa necessitate virtutẽ: quando demin
tum vertit in meritum. Rursus vbi defuerit ali
quando necessitas hmõi naturalis que facti di
citur cõcurrere potest alter a que iuris est: quan
do de iure nõ de facto negatur oñis ab homine
mare vel femella cõiugalis associatio ac perin
de plificatio. Exemplũ i seruis empticijs quos
nubere domini vetant. Exemplũ de pauperibz
egenis nõ habentibz vnde tolerarent onera cõ
iugij vel prolẽ cõueniẽter educarent. Exemplũ
de leprosis pie nolentibz progeniẽ similiter eis i
ficiendã gignere. Exemplũ de fedis t turpibz:
tã visu q̃ victu nõ satis tolerabilit in matrimo
nio cõiuncturis. Exemplũ de viduis t viris t fe
minis habẽtibz pueros iã vir educabiles ab eis
quibz benuolẽtia ꝓuidenti nolunt supinducere
copulã nouercalẽ. Quidni casibus oñibz istis t
similibz eligať castitas ꝓpetua seu ꝓginalis seu
vidualis. Quãq; mala que premũt hanc indu
cant: nihilomin9 ideo voluntaria dici potest atq;
moraliter laudabilis: quia volũtas inducta vo
luntas est: quẽadmodũ tuus ostẽdit Aristot. de
ꝓiciente merces in mare ne pereat. Postremo
si passim casus inueniũtur in oñi seruitute: gra
du quibus potest immo debet vacatio fieri ab
actu generatõis ad tẽpus: nunc magnũ nũc ma
ius quãdoq; matrimũ cur nõ poterit hoc cõcedi
cadere posse per totũ tẽpus vite? Habes igitur
demonstratã tibi quã presumpsim9 ꝓpositionẽq;
q; laudabilis sepe est et circũstãtijs castitas
virginalis seu vidualis generatiõi nunq; vacãs.
¶ Natura. Negare nõ valeo nisi memet in
preconcessis negauero. Uerũtamẽ mea nõ tollit
eiusdẽ querela super illis quos a talibz impedi
mentis liberos (qualia noasti) voluntas (nescio
que) spõtanea (nisi pot9 obstinata vel agrestis:
vel inaturaľ dicẽda ẽ) remouet ab actu procreatio
nis liberoz. Hoc ẽ cur de tuis eccl'iasticis stoma
chabar ob nicem cuiusdã cõstitutiõis cõcilij de
ꝓpetuo taliũ celibatu. ¶ Sophia. Senseram
volui tamẽ vti circũlocutionibz ante dictis ad in
troductionẽ sequẽtiũ. Subiungeť insup ratioci
natio de castitate heroica post moralẽ prinsq; de
diminali: quã adeo granẽ censeo: verbũ fiat. Be
nuolã te dederis t attẽtã t docilẽ. ¶ Natura
Laudabis videns.

Tertius actus principalis

¶ Sophia.

Ecorderis oportet eoz q̃ hoc actio con
clusit de fine cõditionis humane. ¶ Na
tura. Nimiz ille ẽ cõtẽplatio prime
cause fm deductiõz Aristo. mei q̃nus de felici
tate politica t yconomica que dã alia: sed nõ ad

uersa tradiderit reponēs eā in trāquillo cōuictu ciuiū pse sufficiēti: t in dispositiōe bona dom⁹. ¶Sophia. Loq̄mur interim de felicitate monastica seu speculatiua boīs vt bō ēad quā practica seu politica vl' iconomica tandē hz ordiari. ¶Natura. Age put vis etsi cur ita facias nō satis agnosco? ¶Sophia Agnosces: nam interrogo te si felicitas boīs (q̄ nihil ei melⁱ?: nihil optabilⁱ?: nihil honestⁱ?: vtilⁱ?: delectabilius est) acquirⁱ sepe melⁱ? per castitatē heroicā q̄ p copulā coniugalē castitas talⁱ erit pferēda seu amplectēda. Jā em dictū ē q̄ fin exigētiā finis media sunt accipiēda: q̄ nullā prorsus habēt bonitatē si non ex fine: quēadmodū veritas cōclusionū in speculabilibꝰ dependet ex pmis principijs. Est em finis principiū primū in practicis. ¶Natura. Uellē exponeres quid p nomē heroice castitatis intelligis: ne processus forte fallat ignoro. ¶Sophia Recte cupis t iā pauloante reliquerā insinuādū: q̄ pacto castitas neduz de facto vel de iure poterat ingiter amplecti: per non paucos: hz q̄ hoc fieret seu fieri psuaderet cōditionis electio melioris. Et hic stanⁱ? pēsandū dicēdes heroicā castitatē ex duobꝰ maxime pmanis ex fine felicitatis: debinc ex electiōe cōtinētie virginalis seu vidual' ad semp t p semp ꝓpter adeptionē facilioꝛē hui⁹ finis possez dictis t explis cultoꝛ tuoꝛ deducere. Nihil credo plus obesse veritati vel adq̄rende vl' speculāde (potissimū ó causis altissimis) q̄ voluptatē venereā q̄ contactū illū coꝛpoꝛ sine q̄ vtoꝛ cū liberis haberi non potest vbi foꝛbet t absoꝛbet rationis indicū: vbi nihil virile: nihil altū: nihil celeste: mens q̄ tali sedederit passioni simⁱ? meditari. Quid igit si senserit adolescēs vel tuo vel diuino munere vel alterius cōmonitiōe ppetuā hui⁹ furoris carentiā conferre plurimū felicitati capescēdē: ad quā cōditus ē homo. Nōne poterit cōsulto velle ingiter cōtinere mortificādo tyrannicā hui⁹ mortibū di coꝛporis rabiē: ne renocet aut retrahat aut deturbet ad alta tendentē? ¶Natura. Ecce in modico suades cōtinētiā sicut t felicitatē oēs homines debere cōplecti. Sic pinde qualis poterit superstes eē posteritas? ¶Sophia. Nō R hec formidaueris: quia sicut nō omniū est heroicos esse: id est diuinos t sup cōmunē hominū cōditionez elevatos: ita nec taliter castos existere. Propterea dicit magister noster t domin⁹ Qui potest capere capiat. Nō est omittēda laus libertatis nō liberaliū collandatio studioꝛ: formidādaq̄ne serui remaneāt nulline pterea mechanicꝫ nemo dedit? inueniat? exercitiꝫ. Rara sūt excelsa omnia: semp quoq̄ vilū aut mediocriū maioꝛ erit numeꝛ?: suasione optimoꝛ nō extāte. ¶Natura. Atuero difficilis ne dicam impossibilⁱ est hec heroica vel horrida castitas. ¶Sophia. Difficilis est fateoꝛ sed tēdit ad ardua virtus Difficilius hz apud plⁱmos adolescētes t adolescētulas inuicta est. Deniq̄ nō ego sola cū meis: sed tui virtutē heroicā posuerūt: quasi supra hominē sicut in solitarijs bene cōpositis: sicut ecōtrario depⁿmit sub boīe incōposita solitudo. Solitari⁹ quippe vel deus vel bestia. ¶Natura. Recolo dicta meoꝛ. Sed moderat⁹ venereoꝛuz vsus quin apt⁹ sit ad virtutis t cōsequēter felicitatis adeptionē nō palā cognosco. Hec intēperatū laudo: hz nec prorsus nullū approbare valeo ꝓpter diuinā sui silⁱs generationē: imo t ꝓpt vrgentē mei iuris necessitatē. Et quidē ꝓptera separo semē a supfluo tertie digestiōis: ego debitis in vasis illud cōdo: ego meat⁹ ei cōuenientes adapto. Deniq̄ mulcebrē indidi desiderabilēq̄ supra modū delectationē: que cōtinue stimulat: que si nō effluēdo sedet: ledit t molestat aut aliquādo mortificat. Hic est oim cōmunis amoꝛ vincens oīa: de quo Uirgilⁱ? noster. Dē adeo genus in terris hominūq̄ ferazꝫ. Equoꝛūq̄ gens pecudes pictiq̄ volucres. In furias ferrū q̄ ruunt amoꝛ oībꝰ vn⁹. ¶Sophia. Declaraueris t aggrauaueris q̄tūlibet volueris nunq̄ obtinebis: vt ipossibilis heroica castitas iure putet? apud boīes strēnue volūtatis quos equ⁹ amauit: nō falsus iupiter sed de⁹ ver⁹: t quos ardens euexit ad ethera virt⁹: quā virtutē mei gratiam dicūt atq̄ charitatē. Fassus ē quippe meoꝛū vnus: vt scui inquit: quia nō possuz aliter esse cōtinēs nisi deus det: t hoc ipm erat sapiētia: scire cuius esset hoc donū: adq̄ dominū. ¶Natura. Quid mihi nūc de miraculis que solis inuitoꝛ legibꝰ meis? ¶Sophia. Neq̄ sane leges tue diuinū secludūt auxiliuz: sine quo iuxta Platonis tui verbū nullū rite fundat? exorduz. Nihilomin⁹ agā tecū proximi⁹: dicā vnō fortas sis tu stupeas tuiq̄ murētur. ¶Natura. Expecto. ¶Sophia. Facilius est apud bomi S nē qui bona volūtate zelat castitatē illā perpetuam q̄ interpolatā sine vicio custodire. ¶Natura. Pape quid ais? ¶Sophia Id quod audis: qō vt melius accipias cōstituo duos homines: vnum vxoratū: alū celibē: cōtinebit dico celebs facilius ab oīi voluptatis illicite sensu deliberato vel experiēta: q̄ vxoratus vtiq̄ moderate sine quauis impudicitie maculantis culpa. ¶Natura. Uellem certis id approbatiōibus cōfirmares. ¶Sophia. Sumūtur rationes ex cōsideratiōe septuplici: ex allicietis ablatione: ex febrili similitudine: ex pruritus curatione ex humoris desiccatiōe: ex iocunda cōsuefactione: ex virtutū associatione. ¶Natura. Nolo moreris p singl'a: sed te ad pauca resolue. ¶Sophia. Fiet. Difficultas cōtinēdi causatur ex imaginatiua virtute pūtante obiectū appetitui

tanq̃ delectabile vel directe q̃ mulcet: vel indirecte: q̃ tristicias stimulãtes aufert. Cui⁹ rei signũ est q̃ imaginatõe cessante sup̃ veneris actibus: cessat ꝛ eoꝝ cõcupiscẽtia vel appetit⁹. Perspicuũ fit hoc in irrõnalib⁹ quantũcũq̃ pnis ad luxuriã: sicut in equis thauris ꝛ canib⁹. Hoc expressit Virgilius tuus in georgicis de custodia equoꝝ: docẽs eos separatim ab equab⁹ alẽdos esse: ꝛ causam addit cũ experiẽtia dicẽs. Carpit enĩ vires paulatim: vtiq̃ videdo femina. ¶ Natura. Negari nõ põt sensu repugnãte. ¶ Sophia. Ceterũ causat imaginatio vl̃ actuatur ex duob⁹. Unũ est obiectũ exterius placibile: pceptũ visu: tactu vel auditu vel etiã olfactu. Hinc Naso. Fortis equ⁹ visu semp adhinnit eq̃. Hic magorũ vnus apud athenas adeptus est modico nasi adimẽto vel odoramẽto regnum. ait Valeri⁹: Quoniã equũ suũ ex memoria odoris eque mouit pnus ad hinnitũ. ¶ Alterũ imaginatiõis excitatiuũ est humor seminalis querẽs exitũ. Qui si negef: stimulat vt vrina superabũdans: vt vapor colericus ꝛ ignens: causatq̃ pruriginẽ circa partes alias: nõ min⁹ circa genitales calida vẽtositas pruritu irritat ꝛ vrit. Natura: Voluit hoc ꝛ ingeniator sũm⁹ auctor me⁹ prouidẽs ne desiderũ ꝓpagationis per generationẽ sui sillis: langueſceret. Nã vt comestio saluat individuũ: sic speciẽ carnal̃ cõnectio. ¶ Sophia. Voluit fateor: sed ita voluit in hominibus: vt motũ humoris ratio sibi data regeret. Qõ ꝛ effecisset absq̃ omni difficultate rebellionis: si nõ suo primitus creatori ratio rebellasset. ¶ Natura. Trãscẽdit hec assertio limites meos de peccato tali perge quo cepisti. ¶ Sophia. Ne mo dubitauerit quin cõiugat⁹ habeat obiectuz principaliꝰ ꝛ iugiter allicies: qõ est vxor: sua: pl⁹ q̃ celebs habere cogat. ¶ Natura. Quis hoc negat. Sed presto simile est remediũ: per vsum cõsortis legitimi. ¶ Sophia. Presto est: sed an plus equo succẽdat: inflãmet ꝛ ardeat: inebriet ꝛ abducat: viderint cõiugati. Dicit enĩ Satiric⁹: Quid enĩ venus antia curat: Inguinis ꝛ capitis que sit distãtia nescit. Quot inde deus altissimus: quot intẽperantiarũ fedissimarũ ꝛ inconcessarũ bulliant riui: quot flagitia: quot cõtumelie: quas turpe nefasq̃ dicere sepius erumpãt tu nosti omniũ cognitor occultoꝝ. Celebs interea rebus honestis intẽdens ac intẽtus nocteq̃ diuq̃ poterit auertere tales quales isti patiũt inflammationes. ¶ Natura. Cessant he passiões dũ explent. ¶ Sophia. Si cessauerint ad momẽtum protin⁹ acriores irruũt. ¶ Quia libidinis vsus: non satiat: sed irritat: more febrilis ardoris: queq̃ potus nutrit: auget ꝛ inflãmat. ¶ Sic pruritus in corpore: scalpẽdo dum mouẽt videt: auget. ¶ Sic fons lactis in nutrice: sugẽdo continuatur: q̃ dimissus arescit: in alios versus humores ꝛ exitus. ¶ Natura. Sic ingeniauit multis in rebus ꝛ modis. Sentio deniq̃ simile ẽ tibi de seminis humore argumẽtationẽ sumere vel̃le. ¶ Sophia. Iure sentis ac proinde cernis causas incõtinẽtie pcipuas longi⁹ a celibe fieri q̃ a cõiugato: que sunt obiectũ allicies exterius ꝛ semen interius ex abũdãtia stimulans ꝛ exitũ querẽs: qõ in celibe q̃ sudores aut aliter sine q̃uis impudicicie culpa defluit: exit aut euanescit. ¶ Quid q̃ consuetudo: vim tuã habet o natura. Propterea Cicero tuus bene cõsulit. Optima inquit forma viuẽdi eligẽda est: quã iocũdã reddit cõsuetudo. Sunt qui venereas voluptates etiã licẽter exhibitas: aspernarẽtur: vt viles: vt indignas: vt nauseã spiritui dãtes: quoniã gustatu spiritu desipit omnis caro. Ait Gregorius vnus meoꝝ: Talis olim noster Augustin⁹ qui prius ambrosq̃ statũ beatũ pdicabat: nisi q̃ celibatus suus onerosus sibi videbat. Ac nesciebã inquit quales: quãtasq̃ suauitates sentiret ipse bene olẽtis castitatis: sentẽtia est si verba nõ teneo. ¶ His accedit virtutũ aliaꝝ comes ipsis coniuẽtibus societas que longe sunt a sollicitudine cõiugatoꝝ: curaꝝ cessatio mordaciũ celeſtiũ cõuersatio: sobrietas: frugalitas: studiũ liberũ: colloquẽs cum toto seculo secũ: pẽsens ego Sophia in allocutiõe tedq̃ sui. Rursum habet sup̃ se iugũ christi suaue ꝛ leue: putrescere faciẽs iugum multiplex ꝛ ferreũ mũdi. Nõ vlla sibi parturientiũ fastidia: nõ educatio cõtumaciũ sepe liberoꝝ. Postremo locũ istũ multi mei ꝛ tui: sup̃ oneribus coniugij: copiosissime vehemẽterq̃ p secuti sunt: precipue noster Hieronymus: q̃ laudes nunc viduitatis: nunc virginitatis ꝛ aduersum Iouinianũ nuptias equantẽ celibatui vbi quicquid ex historijs ꝛ sententijs veterũ cum sacris literis exhauriri potest: induxit. Quo fit: vt repetitiõe nostra (quoniã habẽtur in promptu) non egeãt nec te latẽ. ¶ Natura. Hallẽ latere: nec q̃q̃ omnes: presertim in hoc q̃ laudẽrit virginitatis in imperiũ reprobationẽq̃ fuit nupiarũ. Nec defuerũt qui tale quid ipsi dum viueret opponerent. ¶ Sophia. Opposuerunt. Sed respõdit ꝓiugũ sanctũ ꝛ nuptias sanctas esse: de quibus hic dicendũ non est per singula. ¶ Natura. Si talis esset omniũ celibũ condicio: qualẽ descripsisti. Tolerabilem mihi non nego fore quandã ipsoꝝ multitudinem: dum plures aliorũ intenderẽt quãtũ sufficeret generationi filiorũ. Atuero de mille vix vnũ tales inuenies amplius: quia laudem fundas heroice castitatis ex fine: quia preparat ad contemplationẽ altissime veritatis: quid de tot meis de tot tuis eleuatissimis ꝛ doctissimis: vsq̃ ad prophetie spiritum viris quos scimus vxores habuisse,

¶Sophia. Non tollim⁹ oēm ab vxoratis cognitionē ꝓspicuā ꝑitatis:illā spēaliter q̄ lucet in speculatiuo intellectu:qualē nūi vel solā curiosi⁹ inuestigāt. Amātes veritatē magis vt lucētē:q̄s vt redarguētē ⁊ corrigētē mores quersos:q̄s nō ita deserere curauerūt. Propterea traditi sūt velut ingrati:in reprobū sensū ⁊ obscuratū est insipiens cor eor:⁊ in stultū finē deducti sunt. Datur altera ꝯditio nō declaratiua vel speculatiua ⁊ illustratiua vt ꝓcedēs:sed in exprimēto ꝓsistēs ⁊ affectu quā nemo nouit nisi q̄ accipit. Et hec si dat vxoratis:profecto fit dū vacāt ab amplexibus ⁊ rarissime fit:q⁹ nec tūc ꝓferē ꝓphetie spūs neq; suauissim⁹ odor ille sapientissimaq; iocunditas:quā ego sapientia confero ẽm nomē meū:qđ plus sumit a sapore q̄ est gustatio spūs affectualis q̄s a sapere qđ respicit itellectū. Porro si pauci sunt celibes ⁊ electi ⁊ eleuati ꝑfectiq; :multo rariores sunt:ceteris paribus nupturis dati q̄ sine cōtaminatiōe se custodiāt. ¶Natura. Fouco meā aduersus cōtinētes querimoniā:dū ꝯtinendi difficultatē causas:mecū quoq; sentis q̄ dici: vix vnū vl vnā de mille repiri. ¶Sophia. Immo verius debilito cōpescoq; dū castitatē in celibatu facilioē trado:duplī possibilē in omni etatescu gradu ordine(q̄uis difficilē)multis ipaz ꝓdico. Alioq̄n peccatū nō haberēt:aut ad impossibile tenerent. Uiderint qui nō credūt:si omnibus in cōmune nō vxoratis detrahūt querelas:temerariaq; vīndicatione primorū etā in matrimonio cōiunctor:quos ⁊ quas esse cōstat frequenter mutuo separatos p tēpus ⁊ p tēpora ⁊ dimidiū tēporis:vel distātia locorū:vl impedimēto morborū:aut religiōis sacramēto. Quos si cōtinere diceris eo tūc posse cur nō ⁊ celibes tāto spacio saltē poterunt idē:imo ꝓnius ex deductis. Eos vero si suspicat⁹ fueris per incontinētiā superari:dānas omnes:teq; ipsam tuosq; domesticos parētes ⁊ alienos. Itaq; regrediendū est ad hāc veritatē q̄ sub rōnis imperio est sensualis appetitus:⁊ carnalis executio:difficultate vl inclinatiōe nitēte in cōtrariū nō obstante. Ad qđ astruēdum valet respōsio Hypocratis ẽm aliquos vl ẽm alios Socratis:quē dū phisonomia inspecta diceret phisonom⁹ corruptorē esse puerorū: discipulos volētes irruere i eū cōpescuit dicēs: Sū:sz cōtineo. ¶Natura. Modeste ciuiliq; persuades. Sed quid de multitudine dicis vxorum? ¶Sophia. Nolo putauerit aliqs multitudine vxorū(dum etiā legaliter multis fas est fetq̄ti)libidinis ignez:furorē fomitē tyrannidē exercere:sed crebrius in malū augere. Docet ꝺ spurcissima saracenorū secta:quos a fedissimo a teq; natura dānato masculorū cōcubitu:pluralitas vxorū nō auertit:sed inuertit:peruertit ⁊ subuertit. Quid insup de Romanis scripserit apls noster in epistole principio:quid ipi poete sui cecinerūt:qđ historici narrauerūt:de muto hoc vicio cognitū est. Quo pacto fur:venereū furorē precedendo:fugiēdoq; vitari q̄s vtendo. Habet pinde castitas heroica deū finē: querēs expeditū a mille sollicitudinib⁹ animū:quib⁹ nequaq̄ caret cōiugiū. Fit primior deo:fit auxilio sui capacior. Eā idcirco licet:decet ⁊ expedit amplecti. ¶Natura. Cur nō vtunt corporali castratiōe qui mentalē eligūt seruare perpetuā. Tūc itaq; nec ipsi peccarēt concupiscēdo feminas:nec eas in peccatū traherēt:⁊ a suspitiōis macula de cōsortio mulierū manerēt imunes. ¶Sophia. Multū aliter sensit vnus de meis dicēs:q̄ ꝓuidentia spadonis deuirginauit adolescentulā virginē. Apud comicū insup dicunt amatores esse mulierū maximū: verū nihil posse. Adeo verus est sermo magistri nostri:q̄ et corde ꝓcedūt adulteria:fornicatiōes q̄s:torpeat q̄nis corp⁹. Ceterū nefas est autoritate ꝓpria se castrādo mutilare:sicut ⁊ se occidere:q̄apue dū nō seruat inde totū corpus:sed debilitat:alterat:viciat:vñ consequēter alia passiōes morbidas subit ⁊ in membris tetras. Neq; in hoc Origenis mei ꝓbat exemplū vel zel⁹ nō ẽm sciētiā castratis se carne castrantis. ¶Natura. Quid agat igit aduersus stimulos carnis integer corpore:si talia panunt mutilati? Sophia. Arbitriū in eis liberum cum timore dei cōfiget carnes eorū:sagittis gratie potētibus cum carbonib⁹ virtutū desolatorijs:si querant bona fidei toto corde remedia furoris huius que plurima sunt:⁊ precipuū fuga inertis ocij:qđ vidit q̄ ait: Otia si tollas:periere cupidinis arcꝰ. Assit sobrietas: familiaritas absit. ¶Natura. Certe nō mecū est audire modo generationē cohibētia:cuius est incentiua procurare. Te trāsfer ad alia si qua supersunt:que post aliquantulā si vis pausationē prosequere:

Sequitur quartus actus

principalis isti⁹ dyalogi apologetici Sophie ipius sez ⁊ nature:tractās de castitate diuinali.

Quartus actus principalis.

¶Sophia.

Satis o natura soror pausatuz est:

a ¶Natura. Satis. ¶Sophia. Terminem⁹ ergo qđ superest. ¶Natura: Terminem⁹ expecto. ¶Sophia. Hactenꝰ in actiōe suprioi triplia:versata est oratio nostra quasi preparatoria p̄o quarto hoc(qui ⁊ vltimus est)actu potissimum intento:non suppressi sunt termini capacitatis tue. Nunc in altiori supra nō contra te regione collocaris opozet

rbi de christianoꝝ moribꝫ ac rebꝫ agendũ est: q̃ nõ tua traditiõe sed mea p deũ ⁊ ex deo sup naturali sunt reuelatiõe susceptꝫ. ¶ Natura. Hoc tãto mihi facilꝫ erit q̃to causam vnã eẽ pstãtissimã: optimã ⁊ supmã nõ dubito. Est enim vox mea apud oẽs talẽ esse quã appellãt deũ: de qua post inq̃sitionẽ solertissimã: dixisse ferꝫ Arestotelẽ: Inueni te causam primã: face me tibi placẽtem. Demũ q̃ gens tam effera: q̃ natio tã barbara: q̃ nõ aliq̃ religiõe teneat? Atuero q̃s ⁊ qualis sit verꝫ cultꝰ: p reuelationẽ spẽ alit q̃ ex creaturis meis acceptꝰ: fateor sup me est: nõ (vt bñ dicis) cõtra me est. ¶ Sophia. Da interim mihi necq̃ fideꝫ credẽs: vt ĩtelligas vnicũ christiane religiõis vez esse cultũ dei nostri. Natura. Et credo quatinꝰ ad intelligẽtiã docẽdoꝝ p te patebit via. Sophia. Collocabimꝰ ꝯ ꝓncipium docendoꝝ: vbi dictoꝝ finis fuit. Istã q̃ppe legẽ esse diuinitatis vt supmũ inferioꝝ iungat ꝓncipijs superioꝝ: tradit ille magrꝰ olim tuꝰ ario pagita Dionysiꝰ quẽ ꝑdicatio cũ miraculꝰ meuz fecit ⁊ extulit. ¶ Dicimꝰ de heroica castitate quã nõ aduersam tibi nec impossibilẽ mõstrauimꝰ. ¶ Natura. Monstrasti cõfiteor. Sophia. Contingit huic in ascẽsu castitas diuinalis p̃ut moralẽ heroica sibi sternit castitatẽ. ¶ Natura. Castitas hec diuinalis qualis est ⁊ q̃d superaddit edisserẽ. ¶ Sophia. Rite peris. Et quidẽ ex finis ꝯsideratiõe cognosces. ¶ Ãmoralis castitas habet ꝓmũ finez se cõtinere fm dictamẽ recte rõnis p te naturã: hoibus indite. ¶ Ast heroica tẽdit ala? in primã causam se reuoluens ⁊ exaltãs. ¶ Diuinalꝰ ꝯfinẽ attingit eũdẽ q̃ deꝰ est: sz eminẽtiori mõ: ꝓpter tria ꝯcipue: primo: q̃ voto firmat. Scõdo: q̃ fide: spe: charitate q̃s dedicat christo: q̃ simul in vnũ deꝰ ⁊ homo est dñs ⁊ primꝰ: frater amicꝰ ⁊ spõsus. Tertio q̃ sacrosctis mysterijs hec castitas applicat. Propter hec tria plꝰ distat hec castitas a castitate idolatrarũ. Fuerũt q̃ppe virgines inter eos demonijs vt Veste ⁊ palladi ⁊ telluri nõ deo sacrate: ĩmo execrate: sic ⁊ apõ diabolicos manicheos. ¶ Porro moralis castitas ẽ velut ĩcipiẽtiũ ⁊ purgandoꝝ. Heroica velut pficiẽdoꝝ ⁊ illuminandoꝝ. Diuinalis tertia tanq̃ pfectoꝝ in eterna beatitudine ꝯsũmãdoꝝ. Talis eẽ dz castitas ecclesiasticoꝝ: ꝑsertim sacerdotũ ⁊ maxime ꝓlatorum. ¶ Natura. Debet esse: dicis: sed an sit: tu videris o sophia. ¶ Sophia. Nondũ agimus de castis sed de castitate: quã absolute cõsidera: tam ꝑsonaꝝ abusus nõ sordidat aut violat sz effugat: quẽadmodũ te naturã vicia quãtumlibet enormia qualia noiank fieri ɔ te nõ te polluũt: q̃n digna iugi veneratiõe subsistas. ¶ Cõuenio te nũc igiꝝ: an ꝑsupposita fide laudabilis tibi sit humoi castitas diuinalꝫ. Quid differt? Quid mulsitas? Si castitatẽ heroicã: q̃uicit aptissima rõ te laudãdã ꝓcedere: q̃ pacto supesset aliq̃ dubitas de pconio castitatis diuinalꝫ: qualꝫ descripta est vota deo: dicata christo: dedita cultui sacro? ¶ Natura. Vinco? vertis: nec effugiũ video: si nõ ad abusꝰ culpãdos q̃relã meã recepis. ¶ Sophia. Abusus ego nõ minꝰ q̃s tu culpo: crimina: abomina: dãna. Verũtñ dic q̃leo repis intolerabiles in castitatem ꝓfessis ero: bitatiões. Sũt q̃ppe nõnulla q̃uis viciosa loc?: rpibusq̃ ꝑsonis tolerãda. Alioq̃n tollank oĩa bona: tam tua q̃ mea necesse est. Qñ nulla sunt q̃bꝫ nõ cõtingat abuti. Cognoscat deꝰ figmẽtũ hũanũ: scit hoies circũdatos infirmitate a sũmo vsq̃ deo? sum. Jõ ꝓpiciabilꝫ eẽ sup malicia. ¶ Natura. Jure mihi tibiq̃ displicibilꝫ eẽ dz tãta multiplicatio indignoꝝ: tãta frequẽtatio ꝑuaricatiõis votoꝝ: tãta ꝯtaminatio sacroꝝ meaꝝq̃ legũ horrẽda ꝑuersio: maxime cũ videas ipsa tot scelera: flagitia: iniq̃tates: ꝑcã: delicta: abominatiões: quas vel noiare vel etiã cogitare: turpe est in meũ reuerti ꝓpaganis debite ꝓiudiciũ. Hinc regiones vacue declinquũt absq̃ habitatore. Hinc cultus tuꝰ iste xp̃ianoꝝ: pene decidit: multiplicatis p generationẽ hostibꝫ suis ethnicis ⁊ saracenis. ¶ Subinde q̃d obesset noue legi tue plusq̃ veteri sitꝰ tue: si honestissimo mrimonij sacro omni stri religiõis vterent. Aut q̃d sapiẽtioꝝ aut sanctioꝝ q̃s olim effectꝰ est deꝰ? Fuerit ipe christꝰ virgo: fuerit q̃ natꝰ de virgine: virginali despõsata viro: fuerit ꝑfiguratꝰ in virginitate hieremie ⁊ helie: Suaserit ipe virginitatẽ paucis q̃ capere possent idoneis. Qñ q̃so ꝓceptũ oꝝ est: vt nõ solum iam sit castitatis ꝓfitiũ: ⁊ sine delicto inueniãtur ꝑsonaꝝ ⁊ adolescẽtularũmo puerorꝝ: puellarũq̃ sub velo religiõis: q̃ꝝ quarũq̃ mult'e furores aut filiũ eẽ dicat Oratꝰ. Quid de puectioribꝫ: q̃s incõtinẽtes fuisse pri? ambigit nemo: nec forte posteri? ꝓtinẽtes sperat vllus? Vincat indignitas rei: meã certe ꝓquestionẽ: q̃ lõge plꝰ opibꝫ se loquik: se clamat ⁊ pdit q̃s nicis possz vocabꝫ: nisi spõte q̃s obsurdescat. ¶ Sophia. Si tam acerba fers aiositate facinora vouẽtiũ castitatẽ. Respice q̃so respice trabes ĩgẽtes defectuũ in oculis: atq̃ colluuiões fedissimas in oibꝫ mẽbris generatiõi vacãtiũ. Sz q̃ nõ apte pbrũ p/bro diluik: ad id rñdeo q̃ q̃ris amanꝰ. An sapiẽtioꝝ fuerit christꝰ filiꝰ in nouo q̃s pi in veteri lege. Eadẽ crede mihi ꝓsus eadẽ finit sapiẽtia q̃ ad pfectũ duxit ipfectũ: puericiã ad pfectõis etatẽ: tumorẽ ad amorẽ ⁊ spũs libertatẽ. Porro cur nõ inspicis ĩ sacerdotibꝫ veteris legis q̃s ꝓ alios scitatis q̃ta castitatis ꝓponebat arratio? Vxorẽ nõ nisi virginẽ nõ nisi semel ⁊ vnicã: nõ repudiatã: nõ sordidã: fas erat accipe. Vacabant ab vxorũ quolibet amplexu tpe vicis sue: sub mo-

ne interminatiōe. Si morieba uxor in adolescētia: ordinēdi necessitas incūbebat. Et qm assiduę nostre sacerdotes sacris occupāt mysteriis ad diuini? qs vt ꝯtinua polleāt castitate: Vacāt lege dei: quā ab eorū pplus ore requirit. Hec autē lex sic īmaculata est: īmaculatū speculatorē doctoremq; vult Q, si grecoꝝ christianoꝝ opponitur cōmigiū. Fortassis ideo priuati sunt illa q̄ p̄diti fuerāt legis gratia: t in varios iaz sup̄ modū corruerūt errores: dissonos Romane vereq; pietati. Quid q apō eos vigēt adhuc caloger monachi celibes sub regula magni patris Basilij q̄s fere solos de clero: ppls habet in p̄cor? Huc accedat q ministri gr̄e reuelate fiūt p electionē: nō hereditariā vt olim successionē. Debēt insup liberiores q̄s olim a seculari seruitute viuere. Debent rursus in re familiari min? esse sollicati: deditiq; min? auaricie seu rapine: thesaurizare volenti p filios t filiabꝫ instar iudei: q̄nimo p nepotulis: quos vn? e pōtificib? datos a demonio loco filiorū q̄s de? subtraxerat ab ecclesiasticis, q̄rul? loquebat. ¶Aut̄ de quesco quē admodū hec tria q̄ sunt electio: libertas: vacatio: fundāt rōnabilitatē celibat? ꝓpetui sacerdotū. Juncto q nullus ad votū sicut nec ad sacerdotiū cogitur: nullus ante discretiōis annos dī est arbiter sui: nullus q̄ nō auxiliāte dño sint quo nihil facere possum? votū suū possit impleri. T̄m modo voluntas bona assit cū gr̄a: nec ei desit vel obex sit arbitriū. Q, si cadāt aliq; p̄sto est p pniam sublevator de?. ¶Deniq; o natura ne glorieris adeo magnificās multitudinē hominū: quoniā melior est vnus timēs deū q̄s mille filq impij. Dixi me si timo: sit ꝯtinuo? aie cōtinēti: cui? nō est cōdigna pōderatio: que diligēs mūdicias ꝓpter gratiam labiorū habēt amicū regē dei. Adde q virginitas implet celū: fecūditas carnalis mundū. ¶Deniq; ait Aristo. policias instituēs notauit moderatā debere esse puerorū multitudinē. Qō a nōnullis accipit: quasi necandi sint superflui. Qō practicasse grecos: conicit aliquādo insinuat. Uerū rectius intelligat: vt sit hominū pars: generationi nō intēta vacās altioribꝫ. ¶Soluit perinde quedaz tua oppositio de virginitate: q nō mediū tenet: sed extremū. Tenet vtiq; mediū q̄ ad nos: quoniā abstinet quādo oportet: t q̄n oportet: t vbi oportet: omniū circūstantiaꝝ qualitate pensata: put sapiēs iudicabit. ¶Quamobrem parce ire tue soror natura: soleret aliaducens: q per celibatū salubriter ꝓuisum est statui ecclesiasticorū de beneficijs viuētiū. Quib? si darentur vxores: si liberi nascerent: quis post eorū mortē suas pasceret vxores t filios? Nō successor in beneficio: qō sibi vix sufficit. Nō ali? si nō casu aliter. Et ita mediocritate vilescerēt vt inedia fameq; perirēt. Attēto t hoc q sacerdotes nubi: sibi soli vix vinere satis habēt: quid si familiā addideris sumptuosam. ¶Natura Parcā ire o sophia. Uis igit vt siccis oculis: duro corde viscēribus cōgelatis: sine cōpassione: sine pietate preterea tuaꝝ mearūq; preuaricatōes legū multiplicatas super numeꝝ. ¶Sophia. Holo eq dez. Sed pari federe tu mecū prouisionē implores accōmodā. ¶Natura. Quē inuenia miserā consolatorē? Quis tantis ferat opem malis? Cur creata sum videre tāta mala mee sublimis creature? Que nūc cladibꝫ t pestilentijs infecta pepit: nūc bellis horridis attrita corruit: nunc q nōvsum vl' abusum virtutis generatiue ꝓsus naturalissime diuineq; t perfecte quasi sterilitate cōsumit t aresci? ¶Sophia. Desup est ꝓuisus sup omnia deus: cōmunis mihi tibiq; pater creator t rector. Sperandū de sua misericordia: cuius copie non est numerus: petendū est eius subsidiū: querendū: pulsandū. ¶Deniq; principes populorū dum erūt cōgregati cum principe sūmo vicario dei abrasā cōmonēdi erūt oeandi cōtestandi ferec presidiū rebus lapsis: hominum defect? reficere: deformata reformare: nominatim circa tot ꝓpaginis obstacula nō afferētia deo gloriā: non ecclesiastice religioni decorē ꝓpter tria que tue miscuisti querimonie. Quorum vnū est nimia vouētium immatūre adolescētium multiplicatio. Alterq; creberrima votorū sine fructu legitime prolis: effractio. Tertiū contaminatio sacroꝝ: ruecq; ꝓstitutiōis abominanda subuersio. ¶Natura. Cur nō adūcis tollē dum esse votū a sacerdotio: cum non sit ei diuina t essentiali vel inseparabili societate cōnexū: quicqd sit de monachis? ¶Sophia. O quasi stet in nō vouēdo tota reformatio quasi nō pecent vxorati. Sed nec refert magnoperē si votū nequaq; sit annexū essentialit sacerdotio: postq; ita conūctū sibi est: vt omnis illud suscipiēs nedum vocat: sed votū etiā solennizet: matrimonium dirimēs iam cōtractū nō minus q̄s in monachis. Sed nec plus habet dispensabilitatis vnū q̄s alterū: nisi q facta monacho dispēsatiōe desinit esse monachus: quoniā status importat tria vota de sui rōne. Sacerdoti ꝓ concessa dispensatione voti: sacerdos tamē manet. ¶Attendo hic nō versat reformatio principalis: sed per alia media qualia nūc t hic aperire nō est consilium. ¶Hoc dicim? q de duob? malis: min? est incōtinētes tolerare sacerdotes: q̄s nullos habere. Sicut abuntur bonis deus: sic vtit ipe malis nostris ad electorū salutē noīatim in sacroꝝ ministratione: qō olim figuratū est in pastu belie q corruos: in quib? pcōrū nigredo figurat. Non expectet aliquis q area dūice ministratiōis tanta possit sollicitatione purgari: quin plures sint palee vitiosorū vt luxuriosoꝝ: inter quos latēt t

foueri tāq; grana purissima cultores castitatis. ¶Quis scit si plures nūc ecclīastici custodiāt in celibatu castitatē illibatā: q; si nūcupio iugio mari talē integre ꝓseruassent? ¶Quis nesciat in multis & de multis desiderabilib⁹ facili⁹ esse totalit abstinere q; vsum moderari? Vidit ꝟ epicur⁹ assertor voluptatis: q; teste Seneca dicit: Vis diues fieri nō diuitijs adq̄ciēdū: sz cupiditatibus detrabēdū. Silr in oībus ciusmodi. Vis voluptuose viuere nō voluptatib⁹ adq̄ciēdū sz cupiditatib⁹ & ꝓcupiscētijs detrabēdū adeo vel diuitem vel voluptuosum fieri nō in exterioribus situ est: sed intra nos. ¶Quid q; nō humana ꝓsumptione regit ecclia: sed spūssancti directōe ꝓout ea tps habēt. Fuit ecclia ꝓnit⁹ sine dotatōe tē poralū: q̄lit postmodū ꝑ Siluestrū & alios sanctissimos: spūssctūs large dedit: sic aliq; ꝑ cōiugatos regebat ecclia: et in antiq̄ lege nūq; celibes in noua: ꝓcudim⁹ tādē nos interea ꝓtēptos esse debere remedio q; postulatōe: q̄lia q̄literq; tenigim⁹ vt trāquille ꝓcorditerq; maneam⁹ sororeo nexu iūcte: natura cū sophia. ¶Natura. Finit precor ita. Finit.

Carmen contra pulchritudinē corpis quō sepe est occasio ruine in alia

Ulcer alepi: decor tuus viget
Glorius vt tibi sis: Tū audi:
Te speciosa ligant velut auri.
Vincula: rebus & nimis artis
Stringeris implicit⁹ magis: ecquo
Roboris est vegeti caro candens:
Passio liberior viget omnis.
Sub iuga fit ratio: iacet ecce⁹.
Te flco: nā tua sors miserāda. Finit.

Opusculū eusdem contra ipugnantes ordinē Carth. qm̄ pauca in eo

A repiāt miracula: q̄si erindeviliores cēsendi sint.

Iracula cōiter fiūt ad pbādā sctitatem illi⁹ q; ea facit: de q̄ dubitat. Vel fiūt ad ꝓfirmādā & ꝓuincēdā infidelitatem alicui⁹ vel aliquor. Vbi autē ꝑ scripturā sacrā vl' euidētiā ꝓstat de sctitate talis ꝓsone: raro fiūt ꝑ illū miracula: q: iam hz aliq; gen⁹ pbationis siue sctitatis. ¶Sic & iuriste dicunt q; vbi vno mō legitime cōstat de intentiōe parris: nō reqrit vel exigit: imo eēt supfluū aliō gen⁹ pbatiōis. c. i. extra de pbat. Et ideo martyres de quor sanctitate nullus dnbitat raro fecerunt miracula respectu alior: spēalit i vita. Cōfessores ꝙ plura: in vita & in morte. ¶Ex q̄ dubio antiquit⁹ cōfessores vsq; ad Siluestrū papam publice nō colebant vt sanctos: nec aliqs in canone misse erat positus: cum tū virgines: imo & coniugate mulieres: sed tū martyres ibi sint posite: sicut perpetua & felicitas. ¶Inter ipsos cōfessores sanctos hec fuit differētia. ¶Hā q; scripserunt multa ad fidei illuminationē: & magna sciētia & doctrina pollebant: pauciora aut quasi nulla fecerūt miracula: ꝓpter ipue in vita: q; habebant pbationē sanctitatis in eminētia doctrine. Sic Aug⁹. Brego. & silr. Vnde cum in canonizatione sancti Thome de aquino opponeret q; nō fecerat miracula in vita vel nō multa: dictum fuit per papā nō esse curādū. Nam tot miracula fecit quot q̄stiones determinauit. ¶Alia quoq; inter cōfessores differētia fuit. Nam aliq; viterūt in heremo in asperitate vite pseuerātes in pugna cōtra vicia & tēptatiōes: elōgati a conuersatiōe hominū vsq; ad mortē. Vi q; oderunt patrē & matrē: possessiōes tē. & secuti sunt christum: portātes crucē per abnegationē sui & suorum in arta euangelii: sufficit eis ꝓ sanctitatis testimonio verbū christi. Sic & Paul⁹ prim⁹ heremita (respectu cuius Antonius clamauit se solz monachi gerere nomē) nullū legit fecisse miraculū. Corvus autē portabat sibi quotidie panem per diuinā dispēsationē: sicut & Helie. ¶Et ne in tam lata materia diu inmorer: tam martyres q; cōfessores: viri & mulieres fecerūt & faciūt miracula: multas ob causas: vt sz ꝓdicatio eorum: & nomē iesu christi in quo tm̄ est salus: efficax ꝓbaret. Sic petr⁹ claudū: & per illū octo milia iudeor sanauit: illos in anima: istos in corpore & anima. Sic & ceteri apostoli nō ad ostensionem sue sanctitatis: sz ad exaltationē noīs christi. ¶Aliquādo ne ꝓdicatio ꝓpter ministros contemnat: eo q; inter boies cōmuniter viuūt: sanctitatisq; alia testimonia nō habēt: et doctrina q; excellētia: sicut Nicolaus: Martin⁹: ceteriq; pastores sancti in populo cōuersantes. ¶Aliquando ad cōfirmationē christiano: ū nōdū plene in fide firmū: q; de facili abscederēt: vel saltē in fide errarēt. ¶Aliquādo in certis mūdi partibus maiora & plura fiebāt miracula. Tum ꝓpter loci vt hominū qualitatē: q; ceteris paganis & infidelibus erāt ꝓpinqui: & sic per cōsequens difficilius inducēdi ad fidē: & ꝓclīuiores ad recessum: aut q; ex paganis ꝓpagati: & sic paternas cōsuetudines difficillime reliquissent: nisi crebris signis roborati essent: vel ꝓpter eorū stoliditatez & ruditatē: tam in moribus q; ingenijs ac sensibus: vel alias innumeras cōditiōes deo notas. ¶Alq; fecerūt signa in vita & faciūt: nec tamē ob hoc sanctiores: imo peiores & dānabiliores (q̄tiam euangelio teste) sunt & fuerūt. Multi dicent mihi ait christus. Dñe nōne in noīe tuo ꝓphanimus: & demonia eiecim⁹: & virtutes multas fecimus: Tūc ñ dabo illis: Amen dico vob nescio vos vñ sitis. Discedite a me oēs operarij iniq̄tatis. Sic iudas traditor fecit signa: q; cū ceteris ꝓrāt

accepit eẽ eiciẽdi demonia ꝛc. Qui ꝛ reuertebant gaudẽtes. Ecce inquit christo. Etiã demonia in noie tuo subiciũtur nobis. ¶ Sed ꝓtas eterna nõ esse in miraculis gloriandũ ait: Volute in hoc gaudere. In quo ꝑ magister bone tuis electis est gaudẽdũ: Gaudete: q̃ noia vestra scpta sunt in celis. Unde iudas ꝓdutor ꝛ filꝫ iudeoꝝ ꝛ vsq; hodie multi eiciũt demones: cũ tñ sint demoniacis forte deteriores. Sed vt christ? ostendat nobis sui virtutẽ: ꝛ sacroꝝ ꝓboꝝ q̃ illi ꝓferũt efficaciã: vel vt deuotaꝝ pcũ in humilitate obla tarũ ẽ auditorẽ se monstret: hec fieri sinit: vel vt sanctoꝝ suoꝝ magnificet nomẽ ꝛ gloriã in quo rũ ecclesias vel coꝛã quoꝝ reliquias ista fiũt: vel alias de causis sibi notis. ¶ Nõ ꝑ appetẽda sunt miracula q̃ cũ malis habent cõmunia. Miracula sanctũ ostẽdũt: nõ aũt faciunt. Ubi ꝑ nõ est necesse ad cõfirmationẽ fidei: vl vbi boies eẽt ingrati: vel vbi emendatio vite ꝛ dei gloria non subsequit: aut vbi sancti ex testimonio sacre scripture austeritate vite cũ scta ꝺuersatiõe tẽporalũ abrenũciatiõe: christi imitatiõe: sine alia causa fm deũ coꝝ sanctitas nota est: ibi (vt premisi) miracula per boies exercere superfluũ videtur. Si ꝓ de? faciat miracula absolute: ipse nouit q̃re: cum etiã quotidie eius mirabilibꝫ plena est terra. ¶ Probatio aũt sanctitatis ꝑ miracula tñ plurimũ est suspecta: q̃ (vt supꝫ dictuꝫ est) malis sunt cõmunia: ꝛ multa nõ christiane: sꝫ magice artis ostẽtamẽta sunt: q̃ a simplicibꝫ quasi scte tis miracula acceptant. ¶ Deinde notãdũ q̃ in legis tpe ꝑ Moysen fiebãt signa ingẽria quibꝫ magi ꝗdã ꝑ incãtatiões fecerũt silla. Decẽ plagis terra egypti fuit attrita. Uirga moysis diuisit maria: eduxit aq̃s de petra. Dñs ꝓpꝫ suo de celo pluit mãna. Trãsiuit ꝓpꝫ sub Josue iordanis fluẽtẽ. Sonitu tubarũ ꝛ clamore ꝓpli corruerũt muri hiericbo. Sol nõ occubuit duoꝝ dierum spacio. Supq̃s hostes: lapides ꝑgrandes ceciderũt e celo. In mãdibula asini ꝓcussit samson mille viros. Sitiẽti de molari dente eiusdẽ mãdibule: egresse sunt aq̃ largissime. ¶ Tpe ꝓphetarũ: Helias mortuũ suscitauit. Pallio iordanẽ diuisit. Curru ꝛ equis igneis rapt? est: helizeus eodẽ pallio helie ꝓfatũ flumẽ ꝑ suo trãsiu siccauit. Sale aq̃s dulcorauit atq; fecundas fecit. Ditẽti lignũ in aquas ferrũ securis natauit. Naamã syrũ ꝙbo dñi in iordane a lẽp mundauit: eiusq; lẽp Jezi adhesit. Mortuũ puerum suscitauit. Eoq; mortuoꝝ cũ ꝑ hostiũ fugã cadauer a ꝗbusdã in ei? sepulchꝝ piectũ esset: sacroꝝ ossiũ ꝓtactu reuixit. ¶ Innũerabilia sunt alia miracula post creationẽ celi ꝛ terre: angeloꝝ ex nihilo: ꝛ boies ex limo: tam tpe legis q̃s ꝓphetarũ facta: sed illis tpibꝫ erãt apta: plurimaq; eorum nõ solũ corporalit exhibita: sed ꝛ magnis sacris obũbrata: sicut etiã miracla christi q̃ fecit in terris in ꝓpria ꝓpria. Hec aũt antiq̃ miracula quotidie in mysterio renouant in ecclia q̃ etiã tanto maiora sunt: quãto nõ corporalia: sꝫ spualia. Primo maiꝰ est iustificare impiuꝫ: q̃s creare celũ ꝛ terrã. Ut dicit Aug⁹. Item quotidie ꝑ dei grãz ex nihilo. s. pcõibꝫ fiũt angeli: ꝛ ex terrestribus fiũt celestes. Mare rubrũ ꝑ qõ submersis egyptijs trãsim⁹: baptisma est christi sanguine rubricatũ: quo enasis vicijs: celũ introim⁹. Mãna nõ figurale: sed reale edim⁹. Agnũ paschalem christũ tollentẽ pctã mundi: in ꝓpitate manducamus. Usum: auditũ: gustũ: ceteroscq; sẽsus ꝛ mẽbra munde sanamus: cũ ad ꝓbũ dei audiẽdũ: ad dei diligẽdũ ad ei? ꝓcepta seruãdũ: ad elemosynas dandũ: pctã fugiẽdũ: celestia appetẽdũ atq; ad cetera deo placita alternatim ꝓuocam⁹: ac ꝑ hoc mortuos suscitam⁹. ¶ Hec sub breuitate cõtra eos q̃ ùpugnãt ordinẽ carthusiẽ. q̃ nõ fiant in eis miracula: imo nec vellẽ: potiꝰ ꝓ facientes occultarẽt: sicut sepe reptũ est. ¶ Qõ autẽ sil'r ꝺ:: q̃ nec habeãt canonizatũ nisi vnũ. s. scm Hugonẽ Linconiẽ. epm. Rũdeo q̃ nec idẽ ex eorũ volũtate: sed regis Anglie ꝛ suoꝝ instãtia est canonizat⁹: quãq̃s scrissime fuit vite: magnis miracul' claruerit: ꝛ ꝓcuratoꝝ carthusie magne ꝓfessusq; extiterit: ¶ Credẽdũ quoq; est in infinitũ plures mortuos sctõs ꝛ quotidie mori q̃s bi sint q̃ canonizan sunt. Hecq; eñ antiqtus canonizabant: sed ex certissima vite scitate colebant. Ut beata Maria magdalena: Joãnes baptista apli: ceteriq; plurimi. Sed ne passim ppli in errorẽ iret: ecclesie cẽsura: canonizatiõis moderamen adhibuit. Aã ppli falso rumore: vel simulato signo: vel naturaliũ impssionũ: q̃ circa corpora occisoꝝ vel paribula de nocte ardẽt q̃si cã delenignar⁹ facillime seduci posset: vt latronẽ ꝑ sancto honorar et: sicut in aliquoꝝ sanctoꝝ legẽdis factũ repit. ¶ Uirgo maria nullũ legit ĩ hac vita feciss miraculũ: nec apli in euãgelijs ꝛ epistolis de ei? scitate ꝛ vite excellẽtia: mẽtionẽ fecerunt: nisi sicut ꝓbete cecinerũt virginẽ picturã christũ. Ita illi eã pepisse christũ filiũ dei. Unde ex cõsequẽti in hoc solo verbo q̃ esset mater dei: omnẽ exp̃essert excellentiã ꝛ supereminentiã totius puritatis ꝛ sanctitatis: super omnẽ creaturã corporalẽ ꝛ spiritualẽ. Querere ergo ei? sanctitatem per miracula: non esset sane fidei. Hec miracula que per eã quotidie fiunt: ad probationẽ sue sanctitatis exhibẽtur: nec sanctitati ei? aliquid addunt: sed ad manifestandã eius ergã nos imensam charitatẽ ꝛ pietatẽ quã habet ad deuote eã implorãtes ꝛ venerãtes.

Cõtra impugnãtes carthusiẽ. quõ non sit ordo cõfirmatus.

Dhuc pleriq; eosdē ipugnāt quō ꝓmo
a nō fuerit cofirmat⁹ eoꝝ ordo a sede apo
stolica. ¶Est plane confirmat⁹ t sepe: vt
patet in pluribꝫ priuilegijs t ipis statutis. ¶Tñ
demus locū hunc obiectiōi: t sub pancis ꝓbis di
camus sufficere ad cōfirmationē cuiuscūq; reli
gionis collegij seu ꝯgregatōis spūalis vite san
ctitatem: hoc est in seruitio dei virtu osam pseue
rantiā: absq; etiā approbatione sedis aplice. Et
hec est approbatio seu ꝯfirmatio inuisibilis spūs
sancti t ipsi⁹ vnctio qne docet de oibꝫ. i. Joan. ij.
Et hoc est qđ dicit Actuū. v. ca. Si opus nō est
ex deo: dissoluet. Neq; eccl'ia primitiua: imo iā
per multos annos adulta: his cōfirmationibꝫ t
approbationibꝫ vtebat. Tandē eccl'ia videns
cōfusionē in religionū multiplicatiōe: t hereſuꝫ
pullulatōe stricti⁹ admouēs ruanū tanq; mater
sollicita: reprobauit oēs religiones: mendicāti
quattuor exceptis. Neq; ampli⁹ aliqua religio
instituet: nisi approbatiōe sedis aplice. De religi
onibus aūt antiq; nō legim⁹ aliquā approba
tionē exp̄ssam sedis aplice: sed eoruꝫ vita sancta
eccl'ia sciēte: t eis vt viris sanctis t approbatis
cōmunicāte: t multa t varia priuilegia ꝓcedēte
erat eoꝝ plena cōfirmatio. ¶Est aūt carthusieñ.
ordo ceteris omnibꝫ antiq⁹: exceptis Benedi
dicti t Augustini ordinibꝫ. Fuit eñ circa ānos
xx. añ ordinē Cistercieñ. t p cētū. xxx. annos añ
ꝓdicatores t minores: ceteroſq; mendicātes.

Finis.

Tractatus eiusdem can

cellarij carthusieñ. de nō esu carniū carthusieñ.
contra eos qui eosdē ex hoc statuto tanq; indi
scretos t inhumanos iudicant: rationibꝫ appro
bans indispensabilem apud eos seruari solutaꝫ
carniū abstinentiā.

Epistola.

Egregio viro Joāni de gonnant: qui
e olim in seculo miles nūc in christi ser
uitute cū ꝓclara Carthusieñ. familia
militās illustri⁹: suꝰ Joānes Cācella
rius indign⁹ Parthusieñ. triumphū beatitudinis
adipisci. ¶Tua sicut opinor memini prudētia:
quēadmodū ab indyto ꝓceptore meo nūc epo
Cameracēñ. p̄idē postulasti: vt per tractatū ali
quē ex iure diuino t valida disputatiōe cōpesce
ret ac refelleret carnales: q̄ cecis oculis ac spu
manti ore latrāt in religionē carthusieñ. tāq; ir
rōnabilis sit t impia: ob ꝑpetuā eoꝝ de non esu
carniū obseruātiā. ¶Attēptauit hoc agere idem
ꝓceptor me⁹ cui in cācellariat⁹ officio t in cathe
dra successi īmerit⁹: nō tñ ad fundū difficultatꝫ
rsq; quaq; puenit: qđ agnouerim: plura eñ sibi
fugiter supiꝫuenīt impedimēta. ¶Quāobrem
tui rueq; petitiōis nō īmemor: tandē aliqñ sum
pta occasiōe in vna ex lectōibꝫ meis conat⁹ sum
licet viribꝫ imparibꝫ satisfacere: pio t feruido re
ligionis tue zelo. ¶Qđ si p̄fecerim id qđ optant
grās illi a quo oē donū optimū t pfectū: si min⁹
attigeri: supplēat aut corrigāt impfectū meū tui
frēs p̄res mei: t alij pfūdi⁹ sapientes. Bene vale
mei memor in orōnibꝫ tuis. ¶Et si latini forsan
eloqui nō satis ea idone⁹ auditor: nolito ꝯqri:
qm̄ habes copiā interp̄tū abūdātē: p̄dictos pa
tres loquor: quoꝝ genibꝫ puolut⁹: orōnū suarū
suffragia: egens t mēdicus exposulo.

Incipit tractatus.

Randis t mira est nobis Joānis ab
g stinentia t sobrietas recitata cū dictū
ē: locustas t mel siluestre edebat. Sz
horrere de facili solēt abstinētiā q̄ vo
luptatibꝫ desuēt: q̄z de⁹ vētēr est: t sobrietas ab
eis austeritas inculpat: ex sua infirmitate vicio
sa i malaq; radicata cōsuetudine: alienā vitā me
tientes: iudicant mirabile esse aut superstitiosum:
aut indiscretū attenuare corpus duris ieunijs.
Cōcessis insup cibis quos de⁹ (inquunt) creauit
ad capiēdū cū gratiarū actōe: ridēt nō vtentes.
¶Nō aduertūt aut capiūt q̄ leta sit: q̄ salubris t
expedita: t ex bona ꝯsuetudine: q̄ facilis t iocū
da reddat deuotorū sobrietas: q̄ cum aplo casti
gant corp⁹ suū: t i seruitutē redigūt. Qui demū
corporali ieiunio vicia cōprimūt: mētē eleuant:
virtutes acq̄runt t p̄mia: Subinde ista est infa
mis palma vicioꝝ: t extrema quorūdā crimino
sorū ipudētissimaq; querīas: sancta polluere:
calūniari bñ acta t q̄ imitari nō possunt: salteu.
volūt ea detestari. Nic blādit iniq̄tas sibi: si ó sā
ctitate ꝯfinxerit, pbū aliqđ: si ꝯtra bñ viuentes
infames sentētias protulerit: t alienę vite repreba
tionē: suā laudē t solamē esse arbitrat. ¶Expi
mur hāc carnaliū hoim insaniā: tū in multis: tū
noīatim erga venerabiles p̄res t fratres de or
dine charthusieñ. apud quos repit sicubi in ec
clesia q̄cūq; vestigiū religiōis p̄dicāda illa ꝓcoꝝ pa
trū deuotio: admirabil' feruor: t sua ꝓpe modus
incredibil' cōtinētia. Nos nāq; carn. exagitant
nōnunq; imbuti sapiētia terrena aīali t diaboli
ca dicētes ꝯtra charitatē denegare sibiꝫ ꝓis: p̄re
sertim in infirmitate positis esum carniū. Nor
ista: vox plane illoꝝ est q̄ suspirabāt ad ollas car
nū egypti: fastidito mānā. ¶Subit itaq; pluri
es animū aliqđ de ꝟ scribere: vt tēptarē fundi
tus eruere: t cortice sublato medullit⁹ p̄scruta
ri id qđ difficultatē affert i p̄senti materia. Hūc
tandē occasiōe sumpta ex ꝯtextu p̄sentis lectōis
que de abstinētia loquit Joānis baptiste: cona
bitur idipm pagere tenuitas ingenij mei absq;
lute quidē t breuit: quoniā veritas lux est: t in

tractur nunq̃ melio⁹: q̃ dñi nuda breuitate mon/
stratur: foliis aut faleris verborũ nõ magnope
eget: obumbrãt ipam q̃q̃ t offuscant veritatẽ
potius q̃ illustrent t expediant.

f Rut igit triplex cõfusio. Una directe re/
e sponsalis. Due sequẽtes difficultatũ no
dos tangent t euoluẽt. De difficultatibus
scipne t sũmatim due sunt. Una de casu necessi
tatis extreme. Alia de infirmitatibus t abbrevia/
tione vite. ¶ Prima ꝯclusio. Põt rõnabiliter in
ordine carthusiẽn. esse lex vel generale statutũ:
vt null⁹ frat illi⁹ ordinis comedat vnq̃ carnes:
immo t si petat q̃ sibi non ministrentur. Et ad
huiusmodi observationẽ fas est disciplinã gra
uem cõtra trãsgressores institui. ¶ Secũda cõ/
clusio: nõ obstat rõnabilitati ꝑfate legis vel sta/
tuti q̃ dabilis est casus in quo frat carthu. etiã
ꝑfessus obligaret vesci carnibus t ali⁹ sibi mini/
strare teneret. ¶ Tertia cõclusio: abbreviatio vi
te corporalis aut sanitatis debilitatio nõ aufe/
runt rõnabilitatẽ ꝑfate legis aut statuti.

Uadet ꝓ indirectũ prima ꝯclusio q̃m ni/
s si sic liceret generaliter ordinasse: nllo mõ
sentiẽdũ est q̃ ꝓ tãti tẽporis cursum. s. ꝓ
trecẽtos ãnos t ampli⁹ talis fuisset lex int ipos
carthusiẽn. ꝓmulgata t seruata inter q̃s tot ba
ctenus floruerũt fume religiõis t eximie discre
tionis viri: in iure ciuili canonico t diuino: non
mediocriter instructi. Nec q̃q̃ insup tolerassẽt illud
ecclia: alioq̃n dedisset laqueũ suis fidelibus filiis:
q̃m eos dãnabiliter errasse sciuisset: neq̃ tũ eos
ab errore reuocasset. Alioq̃n ꝓterea non laudas
sent vitã aliũ: sanctissimi viri: quẽadmodũ de/
notat t circũspectissim⁹ Bernardus. ad fratres de mõ
te dei eiusdẽ ordinis scribẽs eos collaudasse re/
perit: imo t ad abstinẽtiã multã inuitasse: oble/
ctans fratres illos in horrẽdis frigoribus magne
carthusie manẽtes. ¶ Rursũ ꝓ directũ sic arguit
Licitũ est vni vl' pluribus ꝓ totã vitã a carniũ esu
ꝓsus abstinere: q̃m ita fecerũt plurimi laudabi
liter t quotidie faciũt. Et ap'lus satis innuit di
cens. Q⁹ si esca scãdalizat fratrẽ meũ: nõ mãdu
cabo carnes in eternũ. Qõ nõ posuisset: si nõ po
tuisset licite cõpleri. Potuit ergo irrepbẽsibiliter
fieri lex sine statutũ q̃ illud licitũ iugit seruaret:
q̃m infra docebit nil obstare: quo min⁹ illud fie
ri fas existat. ¶ Eterũ lex illa rõnabil' censenda
est: q̃ religioni ꝓuenit: q̃ discipline ꝓgruit: t que
saluti ꝓficit: quẽadmodũ trahit ex dictis Isido.
Sed lex talis de nõ comedẽdo carnes est hmõi
ꝑpetue'expietia lõga doctrine. Et eũ sub hac lege
t hm eã religiosi viri t disciplinati t de salute sua
sollicite: viterũt vsq̃ ad senectã bonã t plenã die
rum incolumes in aĩa t corpore: plusq̃ in locis
alijs plurimis vbi cõcedit esus carniũ ad satu
ritatẽ. Denicq̃ ꝓstat eos imitatores esse antiquo
rũ ꝓpheta t heremitarũ hdie t helizei ac ioan
nis baptiste: alioq̃ quoq̃ sctõq̃ patrũ ꝑ egyptũ
olim degentiũ. Inter quos (put refert Hieron.
in epla vna ad custochiũ) nõ solũ carnes: sz t co
cum aliq̃d comedisse: luxuria erat. ¶ Pro ꝯclu/
sionis hui⁹ corroboratiõe faciũt ea oĩa q̃ scripse
runt de sobrietate t abstinẽtia doctores catholi/
ci: q̃ plurima sunt valde: nec egẽt h inseri. Legat
Hieron. in lib. ꝯra Jouinianũ: vbi ex veustissi
mis gentiliũ hist⁹ijs: sobrietatẽ stabilit. Videa
tur idẽ in vitas patrũ. Et Cassian⁹ in suis colla
tionibus t institutis. Et ꝑspicuũ erit qualit sctõq̃
patrũ: imo virginũ t mulierũ abstinẽtia fuit t in
sanitate t infirmitate ꝑstãter mirabilis. Habe/
mus de venerabili paula cui in vltima q̃ obijt
egritudine sibi ꝑsuaderi nõ potuit: vt vino mo/
dico vteret. Proinde discretores ciborũ refellit
Bern. in omel': exp. sup Cãnẽ. Et multa in hũc
modũ relicta sunt a sanctis t celeberrime dispu
tata. Denicq̃ veritas hui⁹ ꝯclusionis ex deductio
ne sequẽtiũ: velut ex nubiũ obiectaq̃ depulsione
magis eluceret.

A secũda cõclusiõe vnũ supponit q̃ da
t bilis sit casus in q̃ frat carthusiẽn. etiã ꝑ/
fessus obliget vesci carnibus t ali⁹ sibi mi
nistrare teneat. Supaddit ad hoc q̃ illud non
obuiat rõnabilitati legis añdicte. Probat suppo/
sitũ in casu necessitatis extreme: q̃m dabilis ẽ ca
sus infirmantis: vbi medicoq̃ expton iudiciũ: t
ꝓscientia fratris infirmãtis t aliorũ sibi ministrã
tiũ: dictabũt q̃ ipse egrot⁹ absq̃ dubio moriet: si
nõ adiunct ꝑ esum carniũ: t edẽdo carnes ꝓna
lescat. Nec satis esse videt ad negãdũ possibili/
tatẽ necessitatis hui⁹ extreme illud qõ scripsit q̃
dam medicorũ mgr Arnold⁹ de villa nova pro
dissolutiõe dubietatis ꝓposite. Ait enĩ q̃ in egri/
tudine q̃libet curabili humidũ radicale sufficiẽ
ter restaurari ꝑt ꝑ vitella ouoq̃ absq̃ esu carniũ
reqsito. Hec euasio nõ vsq̃quaq̃ sufficit nec dif
ficultatis radicẽ euellit. Stabit itaq̃ q̃ lãguẽs
de quo est sermo oẽm abominabit vtilẽ cibũ ꝓ/
ter carnes aut ius eaq̃: t ꝑsertim vitella ouoq̃ fa
stidiet: ita vt comedere illa salubriter aut absq̃ vo
mitu nõ valeat. ¶ Sed tũ ne ꝓtroversia aut ca/
lũnie materia in lõgi⁹ ꝓcedat dabo casum possi
bilẽ vbi aliqs carthusiẽn. etiã san⁹ moriet absq̃
remedio: nisi carnibus ꝓsentiat: vtputa si de duc
tus sit in man⁹ tyrannorũ: vbi vel ex nequicia vl
aliũde: nihil ꝓmittet sibi offerri ad vescẽdũ ꝑter
carnes. Querẽdũ est ergo in hoc vel cõsili casu
necessitatis: an hmõi carthusiẽn. tenebit carnes
comedere: t si sic habebit intẽtũ. ¶ Si diceret ali/
qs q̃ poti⁹ eligere habebit mori fame: dicere eĩ
dem oportebit ex cõsequẽti: in seipm manus in/
ijciet t erit suimet occisor. Jucta illud vulgatũ
Ambro. Pasce fame morientẽ: si nõ pavisti occidi

g

ſū: nec ad ſe mīn⁹ ꝯ ad alios ꝓceptū ß extendit. Preterea cōſuetudo aut ꝓſtitutio generalis ecclesie de nō comedēdo carnes in die veneris nō obligaret ad ſui obſeruationē in caſib⁹ ꝑticularibus extreme neceſſitat⁹: imo nec excuſaret aliquē ab homicidio: q̄ cū poſſet ſaluare vitā p eſus carniū ſe vel alīū mori ſpōtanee ꝓmitteret abſtinendo. Secundēdo tñ ſemp caſum grādis ſcādali in fide: de quo dicet poſtea. Ꝑtio de vot⁹ idē eſt argumētū. ¶ Eſt autē fundamētū radicale ꝓtracte rōnis in hoc: quoniā a lege diuina: nulla lex aut obligatio pure humana: pōt abſoluere aut excipere vel inſtituere q̄ nō obſeruet. Sed hec ē lex diuina: Nō occides. A qua lege non legit⁹ p aliq̄ aliud diuinū ius facta exceptio iſta: vt p obſeruatiōe cōſtitutiōis aut obligatōis pure humane ſupueniētis eā tranſgredi liceret: z ſe mori ſinere fas eſt. Unde reclusus aliq̄s: q̄ vouit nō egredi: vidēs aliquem in extrema neceſſitate famis aut periculi mortis: ſi nō exeat z ſuccurrat cū poſſit: p occiſore criminabit: q̄tomagis ſ ſibi met in articulo mortis vel talis neceſſitatis ſubuenire ꝓtēpſerit. ¶ Ꝓinde cōfirmatio eor⁹ q̄ dicta ſunt: ſumitur ex hoc q̄ nulla conſtitutio contra charitatē pōt robur obtinere: quoniā lex p charitate ſemper ferē dū bene ferē: q⁹ eſt ꝓcepti finis z plenitudo legis ſm ap̄lm. Eſt autē cōtra charitatē cū in deteriorē vergit exitū: ſeu aliuz dimittere mori modis tactis: qñ ex cōceſſiōe diuina licit⁹ ad vitā patet exit⁹. Deniq̄ ꝓceptū inferioris ſeu ꝓſtitutio ꝓiudicare poſſet ꝓcepto ſuperioris dei videz iubētis ne q̄s ſe ꝓmat: qđ q̄ falſum ſit nō videt nemo. ¶ Obijciat forte aliq̄s de machabeis q̄ p⁹ degerūt horridā mortē ꝑpeti q̄ carnib⁹ ſuillis veſci. Siliter de q̄busdam alijs in veteri teſtamēto z nouo qui vel ad exemplum virtutis: vel ad euitādū dei iniuriā: vel p caſtitate ſeruāda: aut i vltionē inimicor⁹: vt Sāſon ſemetipos peremerūt. ¶ Sed ad multa iſtorū reſpōdet Aug⁹. diffuſe. i. de ciui. dei. Cui⁹ ſententia finalis eſt q̄ niſi ex reuelatōe diuina: aut ex ſpēali inſtinctu dei diſpēſante (habet em̄ de⁹ poteſtatē vite z mortis) nō pōt q̄ſq̄ man⁹ licēter ſibi iīcere: q̄nis de caſtitate ſeruāda ſpecialior eſt difficultas q̄ tangeē inferi⁹. De machabeis inſuper alia eſt ratio: qm̄ lex diuina ipos nūc obligabat nō comedere carnes porcinas. Ideo fatendū eſt: q̄ citi⁹ mortē q̄ eſum talē debebāt eligere. Nō em̄ trāſgrediēda eſt lex dei p̄ corporalis vite ſaluatiōe. Sec⁹ eſt nūc vbi talis legalis obſeruatio ceſſat. Sec⁹ ꝓterea vbi nō ꝓſurgit obligatio: niſi ex ꝓſtitutiōe pure humana. Intelligite vigilāter q̄ dico de cōſtitutiōe pure humana. Fiūt em̄ quotidie leges de malefactoribus occidēdis: ſed nō ſunt ſolū humane: imo fundamentū principale z autoritatis robur: ſortiunt a lege diuina iubēte vt pp̄ls ſu⁹ tollat malū de medio ſui z mēbrū qđ ſcādalizat abſcindat: Nolo tñ dicere q̄ iudices poſſint p quolibz pcō ad arbitriū ſuū licēter mortē ſtatuere: aut ſtatutā infligere: ſi cut de furto mere ſimplici deducit q̄dā doctor. ¶ Eterū lex diuina habet: Nō fornicaberis: nō ꝑiurabis z ſilia ꝓcepta. Idcirco quātūcūq̄ poſſet aliq̄s ꝓlongare vitā ſuā p fornicationē aut p ꝑiurū: nullus ad talia ꝓſentire deberet. ¶ Sz inſtabit aliq̄s rurſus z dicet q̄ oīa vota z leges oēs de q̄b⁹ loq̄mur fundāt⁹ in lege diuīa: in hac ſcz Redde altiſſimo vota tua. Et humane iſtitutiōes in illa autoritate p̄lat⁹ data. Qui vos audit: me audit: z q̄ vos ſper. me tē. Et iterū: Que dicūt facite tē. ¶ Reſpōdet q̄ in talib⁹ votis aut legib⁹ poſitiuis iſta ſemp exceptio ſubintelligit: niſi vbi cōtra dei ſuperioris ꝓceptū cuius finis eſt charitas: militarent. Inde emerſit cōſiliū iſtud. In turpi voto muta decretū. Q⁹ ſi aliq̄s votuz fieret: aut aliq̄ lex iuberet ab hoib⁹ abſq̄ oī exceptione tali expꝛſſa vel implicita: irrōnabilitatem manifeſtā z nō tolrandā lex z votū cōtinerent. Quo pacto ſic⁹ quoniā euenire poſſent caſus: q̄ legē dei in ſui obſeruatiōe violarēt: put ſupponitur declaratū eſſe ſatis. Et arbitror illud qđ in hac ſecūda cōcluſiōe ſupponi dicebat dabilē eſſe ſcz caſuz in quo frat⁹ carthuſieñ. etiā ꝑfectus: obligaret veſci carnib⁹: z ali⁹ ſibi miniſtrare tenerētur. Et iſte caſus eſt neceſſitatis extreme: ſeu per infirmitatē ſeu p tēporis aut loci aut tyrānidis importunitatē cōtigerit. Iſta tñ neceſſitas q̄ pacto poſſet forſan nō ſemp obligare ad vtēdū carnib⁹ ꝑtim̄ in caſu grādis ſcādali ſequēs ꝯcluſio declarabit. ¶ Nūc accedam⁹ qđ relinquū eſt in hac ꝯcluſione argumētis ſtabilire: vt declaremus ea q̄ dicta ſunt ſup iſto caſu neceſſitatis extreme nō obuiare rōnabilitati legis vl̄ ſtatuti carthuſieñ. de nō comedēdo carnes. ¶ Ꝓ quo renemorādū eſt: q̄ ad ß nullū votū exꝛſſum⁹ habent⁹ eſt dūtaxat q̄dā ordinatio ſiue inſtitutio poſitiua: ne hoc q̄ſq̄ eor⁹ ꝓſumat attēptare: qđ ſi fecerit: ſubiacebit diſcipline ordinis: z certas penas illic exꝛſſas ſuſtinebit. Et ita fuiſſet oliz inſtitutū apud quoſdā alios ordines: vt apud fratres ꝓdicatores ſub pena carceris: refrēte quodam accepi. ¶ Adde vnū circa qđ ꝓſens difficultas verſat: z qđ ꝓcipue cauſat apud nonnullos ſcrupulū. Fateor: itaq̄ q̄ null⁹ caſus in ordinatione ꝓdicta excipit: neq̄ caſus infirmitat⁹: neq̄ alteri⁹ neceſſitat⁹ extreme. Que exceptio ſi facta fuiſſet: apponerēt plures digitū ori ſuo: q̄ nūc in ordinatione talē oblatrāt. ¶ Sed reſpōdeo q̄ exceptionē hāc addere nequaq̄ oportuit: imo nec cōgruū fuit. Q⁹ nō oportuit oſtēdit ꝓmo: q⁹ lex naturalis z diuina ſufficiēter excipiūt. Nunq̄d leges oēs tam eccleſaſtice q̄ diuine: q̄uis ferant

vniuersaliter: suscipiũt tñ exceptionẽ put a pho tradit: t ex earũdẽ inspectõe cognoscit: illã ꝓ o ex ceptionẽ cõmuno ad legẽ subiũgi nulla est neces sitas: sz nec cuisdẽ exꝑssio requirit. Quę est rõ? Quia plerũq; hoc esset impossibile. Nimirum t plerũq; superfluũ ꝓpter numerosam t infinitã particulariũ circũstantiaꝝ emergẽtiũ varietatẽ. ¶ Rursus excepno q̃ sufficiẽter dak intelligi aut aliũde satis trahik nõ eget exprimi. Sic est ó ca su extreme necessitatis respectu legis aut ꝓstitu tionis de qua loq̃mur. Trahik ąppe talis exce ptio a lege diuina t naturali ꝙtum sufficere de bet. Quoniã p ſ: k: titudinẽ ad alias leges cõditas vbi sĩles subintelligunk exceptiões instruk qui libet etiã parũ doct⁹ ita posse t debere fieri circa institutionẽ ꝑsentẽ: ꝙtũcũq; generaliter lata sit: dũmodo illã que subintelligẽda est exceptionez p exꝑssa verba nequaq̃ excludat. Si eñ diceret ꝓstitutio illa q̃ in nullo casu etiã cuiuscũq; neces sitatis extreme liceret comedere carnes sub mor tali pctõ: nescirẽ fateo: ꝓstitutionẽ istã ab iniqui tate defendere. Sed ita nõ esse docet text⁹ insti tutionis quẽ inspexi: vbi nec obligatio fert sub pena peti mortalis: sz solũmodo sub pena disci pline ordinis. Nec etiã casus talis necessitatis extreme secludik. Interrogani ſ: quidẽ, eorũ aliq excellẽtes viri p mciꝑm: q̃d ageret vbi i deserto aliquo vel carcere nihil haberẽt ꝓter carnes ad vescẽdũ? Respondertũt se comesturos fore absq; omni scrupulo p: riusq̃ se mori pmitterẽt. ¶ Au dite narrationẽ. Lõtigit vnum ex charthusiẽ. dum eq̃taret: in tantã semel famẽ t sitim incide re: q̃ de sanguine equi sui bibebat ne periret: ali ud quippe quo tũc susteñaret nõ habebat. Dela tum fuit hoc ad reliquos fratres: qui necessitatẽ circũspecte attẽdẽtes: que legẽ nõ habet: eundẽ absq; disciplina vel quauis pena velut innocuũ susceperũt: maxime q: sufficiẽter cõstare poterat omnib⁹ de necessitate sua: alioq̃n fortassis subia cuisset disciplinę ordinis: nõ quidẽ ex culpa ꝓ pria: sed ad euitandũ scandalũ alio: um: ne dein ceps licentiã t exemplũ alq trauisset ad come dendũ carnes ꝓ libito. Deruisset aũt frat' ille il lam disciplinã ordinis humiliter t innocẽter to lerando: quẽadmodũ sentiũt doctores de illo q̃ p ecclesiasticã censurã cogeret habitare cũ illa q̃ ad veritatẽ nõ est vxor sua legitima: q̃uis ita de cerneret ecclesia: q̃ nõ de occultis: sed de manife stis determinat. Casus alibi est exꝑssus. Sic di co q̃ nõ esset q̃q; inconuenies innocentẽ carthu siẽ. ꝓ esu carnũ: aut earũdẽ ministratiõe disci pline ordinis ad aliorũ terrorẽ t regule inuiola bilitatẽ subiacere. ¶ Atuero dicit aliq̃s. Cur nõ exꝑssus est t excep⁹ casus iste necessitatis ex treme? Dixi iam t repeto: q̃ illud fieri nõ opor tuit: vt ꝓbabilissimo nec cõgruũ apud eos fuit vt deduco. Sensus certe hoĩs: quia ꝓni sunt ad malũ ab adolescẽtia q̃tumcũq; in freno t cha mo cõstringank: vix edomari possunt quin effra ant t effrenes fiãt. Dum ergo paruula eis ape ritur rimula licẽtie: aut frenũ eis tãtisper laxat: fiunt cõfestim occasiõe assumpta ex ipsa licentia deteriores. Omnes eñ deteriores sum⁹ licẽtia vt Comicus dicit. Quãobrem si casus aliquis fuisset in institutiõe ꝓfata cõcessus exꝑsse de co medendo carnes: formidandũ erat ne paulatim succedentib⁹ tẽporib⁹ magis ac magis dilatata fuisset: t extẽsa hmõi licẽtia: t tandẽ plus ad vo luptatem q̃ necessitatẽ deseruisset. Totũ hoc de clarabunt amplius sequentia: t experiẽtia teste defenditur.

Etiã postremo cõclusionẽ posui q̃ ab ¶
t breuiatio vite corporalis aut sanitatis de bilitatio non tollit rõnabilitatẽ ꝑfate le gis aut statuti. ¶ Nõ penit⁹ inutiliter tractãdũ hic esse arbitror t declarãdũ: quẽadmodũ licitũ est agere multa siue tẽporalia siue spũalia sint: ꝑ que t in ąbo abbreuiat homo vitã suã: aut infir mitatis debilitatẽ incurrit. ¶ Secludo tamẽ in primis q̃ intẽtio talis boĩs citius nature cõsu mẽtis cursum id est periodũ etatis sue nõ ferat directe t immediate sup eo q̃d est abbreuiare vitã suã: vel corpus in egritudinẽ trahere: tanq̃ sep fine principali: aut q̃ nõ fiat ꝓ fine, phibito t ne quã: quẽadmodũ multi desperatorũ t fortunas suas ferre nõ valentũ fecisse legunk: t vt stoicor error facere cõsulebat. In hoc siquidẽ casu tales graviter peccãt: t p leges merito debonestãtur: Hic habet quoq; veritatis locũ illa Hieronymi sentẽtia: q̃ nõ refert si q̃s ꝓ imoderatã abstinen tiam se paulatim interficiat: aut subito. His pre missis ꝓbo q̃d assũmptũ est: licere sc̃z plerũq; ab breuiare vitã suã: in varijs occupatiõib⁹ studijs t artib⁹. ¶ Ad oppositã eñ assertionẽ sequũt ab surditates innumere: inter quas illa nõ mediocris est: q̃ quilibet teneret vacare studio medicine aut medicoꝝ cõsilijs atq; regiminib⁹ cõtinue vti deberet. Quare sic. Cõstat nẽpe: q̃ ex ignorantia medicinaꝝ ꝑseruatiuaꝝ ab infirmitate t cõseruatiuarũ sanitatis: ex omissiõe insup medi cinalis regiminis irruimus in creb: as egritu dines: t vite abbreuiationẽ icurrim⁹. ¶ Rursus quilibet obligaret desistere ab opib⁹ t actib⁹: ex ąbus veniũt cõmuniter debilitatiões in cor pore: t eiusdẽ corruptio velocior subsequit: ꝑ seruz dum tẽpora sunt intẽperata: t ex nimio gelu vel estu feruido discrasiãt armoniã debite sanitatis. ¶ Quid ꝓinde? Sic certe agricole: colere terrã: opilio pascere gregẽ: vindemiator: vuas collige re: rurales falcare fenũ vel segetes: cursor legati onẽ explere desisteret. Et ita passim in omnibus hmõi penalib⁹ operib⁹: t debite valitudini non

parū aduersis: valebit argumētū. ¶ Ceterū posito isto: cōdēnarent oēs diuites ꝙ delicatis ac p̄ciosis alimētis nō occurrūt mor̄bis pauper: si semp modis omnib⁹ licitis ⁊ possibilib⁹: sit sanitas in se vel alīs de necessitate seruāda vel egritudo pellēda. ¶ Porro cui dubiū esse pōt ꝙn militaris exercitatio secū plurima accumulet corporis incōmoda: mūc in ipso belli apparatu: mūc in tēt̄oriis aut castris: aut sub diuo: demū in ipso hostili cōflictu: ꝙs neget in his abbr̄euiari vitā multiplicat corporalē? Quid enumerē labores: estus: frigora: famē: sitim: curas: vigilias ⁊ vulnera: quib⁹ ipsa plerūq; vita fundit⁹ extinguit? Quis tamē diterit p̄pter hec repelli a militādo reges ⁊ alios reipublice rectores tāq; iniuste aggant: ⁊ ī seipsos man⁹ iniciāt. ¶ Denicq; de ipis mercatorib⁹ ꝺd dicturi sunt nostre positioni aduersātes: de ꝙb⁹ ait Flacc⁹: Impiger extremos currit mercator ad indos. Per mare pauperiem fugiēs per saxa p ignes. Quis nō videat ꝙ tanī ipsi ꝯinnumerabiles hmōi: hec ⁊ silia agendo: patiēdoq; vitā abbr̄euiāt? Quis nesciat ꝙ egritudinib⁹ varijs atterunt? Verūtū tēporalia solū modo numeram⁹: p quib⁹ adipiscēdis: cōseruādis aut recupandis nō dico infirmitati: sed vite piculo⁹ morti licēter nos exponim⁹. ¶ Cōcludanus igit̄ arguētes a minore ad mai⁹ ꝙ p bonis spūalib⁹ acq̄rendis: cōseruādis: aut recupandis seu restaurādis: vel p malis depellēdis: nō est ꝙmodolibet illicitū vl' irrōnabile silia ꝓpeti. Quā obrem ipsi carthusien. pñt subiici regule vel statuto ad cui⁹ nihilomin⁹ obseruationē sequitur qñq; abbr̄eviatio vite corporalis vl' debilitatio sanitatis incurrit. ¶ Sed opponet forte scrupulosio⁹ aliq̄s ⁊ queret si liceat oīno medicinā spernere: Si p̄terea in enumeratis tēpor⁹ alib⁹ exercitijs: fas sit qualit̄cūq; ⁊ quōcūq; vitā cōsumere? Et si sic dicat sicut dictū fuisse videri pōt: licebit cuilibet absq; vicio tent̄ādi deū: cūm se piculis mor̄borū ⁊ mortis ip⁹omidū obiectare. Istō ꝓ nōdū ꝺ ꝙq; dicit: Rūdeam⁹ dicētes ꝙ in p̄senti materia sicut ⁊ in reliq̄s oīb⁹ ꝓseruare ꝓuenit puerbiū illud poeticū a Terētio cōmemorat̄ū, Ne ꝺd nimis. Qō Orati⁹ pl⁹ exp̄ssit dicēs: Est mod⁹ ī rebus: sunt certi denicq; fines. Quos vltra citraq; nequit cōsistere rectū. Hoc dicit p̄bs describens virtutē esse in medio: nō quidē indiuisibiliter: sed in certa latitudine ꝓut est signū ad sagittam. ¶ Atuero qualit̄ accipiēdū sit mediū hmōi si ꝺ ꝙq; vlteri⁹ pgat inq̄rere: Rūdeat p me idem p̄bus ꝙ mediū illud est quo ad nos: ⁊ vt sapiēs iudicabit. Hec enī pōt aliter sub generali regula vel arte notificari tale medium. Idcirco virtus quā multa gignit exp̄ietia: certius ꝯ ars sola: tale mediū ꝺlectat. Et ꝙ attēdit particulares circūstātias oēs clari⁹ ⁊ solidi⁹ operat: ꝯ ars ⁊ doctrina multā afferāt cōmoditatē virtutis exercitiū querēnti⁹. ¶ Sufficit ergo nobis p nūc verificasse id ꝙ assumptū est ⁊ ostendisse ꝙ mediū fort̄ietatis ⁊ abstinētie in ꝓposito nostro non sic iudicabit̄ a sapiēte ꝙ oīs debilitatio corporis ⁊ omne discrimē mortis seu male valitudinis euitet. ¶ Sed veniamus ad bona spūalia bona virtutū postq̄ locuti fuim⁹ de bonis tēporalib⁹ vbi longe min⁹ videret excusabilis p acq̄sitione earundē abbr̄euiatio quātalibet vite corporalis. Enumerem⁹ ergo aliquas radices: causas vel rōnes spūales: ꝓpter quas licitū est vite bui⁹ moribunde detrimētū subire vel pati. ¶ Et ꝓmo quidē ad obediēdū deo. Deinde ad satisfaciendū p pcā. Rursus p iuuenilne charitatiuo ꝓximi. Ceterū p euitatiōe grauis scādali. Porro ad acquirēdū virtutes in se vel in alio. Et ad extremū p extirpatiōe viciorū ⁊ carnis ad spm̄ subiectiōe. ¶ Cōstat enī quo ad ꝓmū ꝙ obedientia pōt licite ímpare vt homo subeat mortem corporalē p fide sustinenda: exēplo martyrū vel vbi de⁹ boī reuelaret: quēadmodū de samsone ⁊ alīs multis sentit Aug⁹. de ciui. dei. Habet enī de⁹ vite ⁊ mortis imperiū. Addo adhuc ꝙ etiā vbi nō obligaret ꝺs semetip̄z ꝓdere ꝺ querit ad necē: qm̄ christian⁹ est: pōt tamē in casu publicz tyrānor⁹ aspectib⁹ p̄sentare se: ⁊ spontanee morti tradere se in attestationē ⁊ laudē fidei suc. Sic enī plures et martyrib⁹ fecisse narrant: ꝺ vl' non cessēt p̄sequētib⁹: vel eos cū potuissent: nulla vi a se repulerūt: vt sancta legio Thebeorūm: aut deniq; veritatē eis inuitis ⁊ furētib⁹ vltra publicauerūt: Atramē necessaria est in hoc loco cōsideratio particulariū circūstātiarū ⁊ vnctio spūs docens qm̄ ⁊ vbi hoc fas exīstit. Si enī hoc fieri semp liceret: nec fugisset christ⁹ nec dixisset aplis Cum vos p̄secuti fuerint in vna ciuitate: fugite in aliā. ¶ Secūda rō sicut ⁊ sequēs rei accōmodabilior est quā agim⁹. Satisfactio itaq; ⁊ iustitia sepe iubet multa fieri p̄ que abbr̄euiationē se qui vite p̄spicuū est. Videm⁹ hoc in iustitia forē si: ⁊ penitētiā publica tam in carceribus q̄ in alijs vindictaꝝ ⁊ punitionū modis ī numerz̄: p famē: p sitim: p nuditatē: cilicioū: ꝓbera: exilioū: reclusione in aere pestilēti ⁊ feculēto: ⁊ p silia hor⁹ pro pcīs enormib⁹. In foro etiā pniali ꝺdianū est. Et ꝺs ī dubiū reuocet: ꝺn liceat istas p̄itionū afflictiōes: deuota volūtate suscipe: ⁊ susceptas p satisfaciēdo iustitie ⁊ deo p pcīs laudabiliter tolerare. Est quoꝺ dā opinio de cōdēnato iuste ad mortē: p suspendiū: p carcerē aut famē: ꝙ pōt absq; delicto subterfugere: si nihil obstet euasioī sue: cui⁹ oppositū nō ip⁹obabil'r tradūt alij dicētes: ꝙ manere tenet: ne violet iustitiā ⁊ sententiā publicā in se latā. Nihilomin⁹ ꝺcūq; mō se habeat ꝓpitas de obligatōe ad vnū istor⁹ vl' ad alte

tū neminē dubitare arbitror ḡn ꝺdēnat⁹ aliqs
tal' ad extremū suppliciū: meritorie posset nō fu
gere cū pateret exit⁹ liber p negligētiā custodū
t pōt vltro subire t expectare sniam quā scit a se
meritā: t a iusto iudice fulminatā. Sed t vide
ri posset nō ee penit⁹ ip⁹robabile: boiem crimino
sum: posse adiudicari vt se ipm p se puniret quē
admodū p alios iustissime fit: siue p mortē siue p
famis inedīā. ¶ Et hac ꝯsideratiōe forēsis t pu
blice iustitie: rōnabilit colligit iustificatio religi
onis carthusiēn. imo t alteri⁹ austeriozis. Cur
em ñ poterit aliqs pctōz suoz t flagitiozū ꝯsci⁹
q demeruerūt mortē eternā: imo t tpalē si publi
carent: cur inquā ñ poterit talē rigorē vite a suo
iudice secreto cui ꝓfessus est ipositū tolerare: aut
ꝯsultū susciperē: q̄q̄ multo min⁹ ꝓuideat se victu
rū t infirmitatibz fatigādū: Legat Joā. heremi
ta mōtis synai: q climac⁹ ꝺr in illo ḡdu scale my
sticen q̄ de pnīa loquit. Refert ꝓfecto stupēda
t forte magis admirāda q̄ imitāda sup volūta
rio carcere quozūdā deū placare sibi volentium.
Et horū ꝓspectiōe sedula liquet: q̄ rōnabilis sit
p pctōribz: carthusiēn. in viuēdo seueritas: imo t
p iustis: q̄tnus deo satisfaciāt p pctis ꝓpriis vl'
alienis tpe miscōrie ne seueri⁹ puniat in cōpara
bilit ille purgatoriⁿ ignis aut gehēna. ¶ Tertiā
rōnē assignauimus charitatē erga ꝓximū. Pōt
nimiz charitas fraternā imitatrix esse christi: q
pctā nr̄a ipe tulit: t lāguores nr̄os ipe portauit.
Sic venerabil' t sctūs paulin⁹ Nolane vrbis
epūs p filio vidue durā seruitutē barbaroz spōte
subijt. Sic venerabil' sanctul⁹ p diacono mori
turo semet pbuit mortis discrimini. Sic denīq
olim fieri t nūc in eccl'ia q̄tidie ꝓspicim⁹. Hā t
ob hāc papue rōnē fuerūt religiōes institute ad
satisfaciēdū p pctis fundatoz: t generalit oim.
Sūt nēpe aliq in statu plāgētiū: sic alij in statu
actiuoz iuxta varietatē donoz t officioz cor
poris chr̄i mystici q̄ distribuit spūssctūs prout
vult. Si fas est ḡ (sic fas ē: imo merces magna)
p alioz delictis satisfactionē in corpe ꝓprio susti
nere: licebit vtiq ꝓsequi vitā in ℟ exercitio bre
uiare. Laudat imperatoris illi⁹ iustitia t chari
tas: q̄ p filio vidue ad excecationē amboz oculo
rū adiudicato: oculi vni⁹ saluationē in filio pro
prio: alteri⁹ oculoz suoz iactura redemit. Col
laudat postremo illi⁹ amoris pax t vinculū insi
gne apud phos vbi vterq amicoz vicissim pro
altero ꝓcertabat occūbere. Sile ꝺ virgine qua
dā gnatochena t milite tractat Amb. declama
torie. Cur ḡ carent pconio ipsi carthusiēn. cur
nō magis attollant laudibz sup eoz charitate q̄
q̄q̄ a ꝓprijs pctis immunes t expurgati: nihil
omn⁹ ferūt sup se crimina alioz in abstinētijs
t infirmitatibz plurimis: t q̄dāmō aiam suā p
alijs ponūt: Collaudādi pfecto sunt obtrectato
res eorū obprobrio dignū: p̄sertim si ecclīastici
sunt. Hā q̄ ipietas est: eos illud in alijs inculpa
re qō suū deberet esse officium exercere. s. semet
ipos in talibz abstinētijs: t si nō oīno talit⁹ p salu
te fideliū t diuina placatiōe ꝓmeręda: t aduer
sis ptātibz debellādis. Hā arma clericoz sunt ie
iunia: plāctus t lacrime. ¶ Cęterū in q̄nta rō Q
ne posuim⁹ cuitationē scandali. Pro quo nō di
co mala valitudo: sed ipa etiā mors subeūda nō
nunq̄ est. Audiam⁹ aplm. Si esca inquit scāda
lizat fratrē meū: nō mād̄ucabo carnes in eternū:
Sit ēm hoc aliqs positus in vltima necessitate
famis coā idolatrie: non aliqs cibis vesci punit
tur eū q̄ idolothicis: nunq̄d nō subibit tal' pe
mortē famelic⁹ q̄ comedat in scandalū fidei
apud idolatras: aut apud frēs christianos sim
plices: si ex hoc esu pari scandalū ꝓbabiliter fo
re videtur. Puto insuper aplm magis ad cuitatio
nem scādali pusillozū q̄ ad ꝓpriā corporis refre
nationē aspexisse cum dixit: Castigo corp⁹ meū
t in seruitutē redigo. Cur hoc agis paule? He
inquit cum aliis predicauero ipse reprobus inue
niar. Nolo dicant auditores mei. Iste plen⁹ vē
tre: de ieunijs ꝓdicat. Iste repleta bursa aut ar
ca argēto auro t vestibz plurimis: frugalitatem
nobis liberalitatēq̄ t indumentoz parcitatem
suadere conat. Dedicus est: curet primo sepm
videris hic magistri t fratres: q̄ necessaria est
amplior vite austeritas in ꝓdicatoribus: in pre
latis t curatis q̄ in alijs: t si nō ob aliud: ob hoc
tamē quia alioquin inefficax reddūt verbū suū:
aut oblocutiones a subditis suis patiunt. Hec ex
cusantur penitus: q̄uis edomitā sentiant carnē
suam: aut si obin de pati vite carnalis dispēdiū
pertimescant. Traducamus nūc ad rem q̄ tra
ctatur rationē hmōi. ¶ Sit aliqs carthusiēn. vir
ꝓbatus in vltima egritudine cōstitutus a qua li
berabit si carnibz vtat: t sciat hoc ipse seu per re
uelationē seu per medicoz finalē attestationem
seu q̄ tale est suū dictamē cōsciētie. Animaduer
tat nihilomin⁹ quēadmodū verisīle est: q̄ come
stione sua fratres aliq vl' ꝑsentes vel absentes ad
quos fama volauerit scādalizabunt: tum q̄ in
solitū est: tum q̄ nō sufficiēter erūt informati de
casu necessitatis sue extreme. Denīq̄ q̄ tēptabū
tur vehementer ad exemplū illius assumere sibi
carnis in cibos: etiā preter t extra necessitatē ex
tremā. Formidabit proinde vir hmōi nō absq̄
ratione ne rigor ordinis paulatim laxatus tan
dem funditus euanesc at neq̄ remedij locus ha
beatur. Que ratio: q̄ nimiz semel lapsa religio
(vt experti scripserūt (nunq̄ aut vix reparari po
test. Roma facili⁹ a fundamētis ꝺdere: possunt
quelibet super ℟ certū reddere aliena facta mul
tarū religionū: que ab initio sūme discipline fue
runt: sed per licētias t laxatōes punit⁹ modicas:

deinceps maiores in hāc tantā effrenatiōez cor/ ruerūt vt nihil pl⁹ abstineāt a sc̄lario: nulla in si/ lētio: in ieiunijs: esu carniū ⁊ alijs disciplinis di/ uersitas inuenit: intātū quidē vt apud multos stu/ por sit: si cū pfessiōis sue ⁊ voti integritate ⁊ sta/ tu salutis tales viuere arbitrent. ¶ Sz relinq̄no alios sibīpsis. Quero si carthusie quē loq̄mur re neat: aut saltē iure possit i casu nostro abstiere a carnibus: duz talia pie recogitat: reuoluit ⁊ formi/ dat? Estimo plane neminē sane itelligētiū vnq̄z dubitaturū q̄n hoc possit: ⁊ plēs spero dicturos fore q̄ ad hoc p̄ scādali vitatiōe obligat. Siq̄/ dē pl⁹ē aia ꝑtimi q̄z corp⁹ ꝑtiū aut esca: q̄to pl⁹ ergo estimāde sunt tot aiē pūtes ⁊ future: immo tota carthusie religio: tota seueritas: totaq̄ disciplina. Ut q̄d pbat? vir p̄ modicis vite diebus iā ve/ lit nolit perituris tale religiōi sue discrimē affer ret? Ut quid ꝓterea p̄ restauratiōe mēbri pereū/ tis ⁊ paulopost necessario deseruri. totū corpus nociuū cācto infectiū in ceteris sanioribus mēbris detrimētū pa tiet? Quō dabit totū vite florē p̄ fratribus iste qui tanta cupiditate ꝓcinctā egrā ⁊ marcidā: cū eoz nocumēto retinere conat? Hō est ad extremū fi/ dus miles ⁊ strēnus? ille qui plagas suas sanari q̄rit cū toti⁹ sui exercit⁹ deordia nōis: periclo vl̄ strage. Puto certe glorioſus ille cōfessor Martin⁹ nō fecisset in hac re scrupulus qui suadētes corp⁹ in vltio agone ꝓstitutū stra/ mētis mollioribus cōfoueri magna grauitate cō/ pescuit. Sinite inquiēs fratres sinite: ego si aliō exēplū vobis relinq̄: peccaui. ¶ Esto q̄ hō singu lari voto ꝑpetue alicui⁹ abstinētie cōstrict⁹ solue re illud p̄ vlria necessitate deberet. Esto similit: q̄ carthusiēs. alios ad hoc teneret vbi sufficien ter sibi cōstaret de nullo subsecuturo frat̄z vl̄ or dinis scādalo. Nihilomin⁹ q̄ rarissime ⁊ q̄si nū q̄z circūstantie tales pariē cōcurrūt apō carthu/ siēs. potuit cū oīi rōnabilitate ferri suū genera liter ō nō comedēdo carnes statutū. ¶ Nouissime simonē abbreuiātes tractem⁹ simul postremas duas rōnes: ac q̄situonē sez virtutū: ⁊ exterminiū/ vicioz ꝑpter quas debilitare corp⁹ ⁊ abbreuiare vitā: plerūq̄z fas ē ⁊ aliq̄n necessitas. ¶ Proposu/ it salomō a vino abstrahere carnē suā vt animā suā trāsferret ad sapiētiā. Daniel ⁊ ceteri ꝓpheta rū vt diuīs reuelatiōibus essent idonei pene supra vires corp⁹ sub abstinēcia macerabāt. Amplius tradūt in cōtēplatiōibus exti nō posse animā ab egrēpto tenebrose carnalitat̄z nisi p̄ desertū fort̄z cōmuniōis carnal: corpalēq̄z abstinētiā faciat nō solū a superfluis sed a multis etiā necessarijs. Ad hoc traduci pōt etiā illud Greg. Nemo pōt ap/ prehēdere q̄ supra ip̄m ē: si pus nescierit macta re q̄ est Berū. Ē in seipo ⁊ ꝑprio corpe exercue/ rat q̄ ꝑpter hoc in egritudines ꝓpemas inciderat. Hāc esse cām opinor p̄cipuā cur tanta ē raritas tēpore nostro eoz qui cōtēplatiōis arcē ascēdāt ⁊ illic stēt. Erigit q̄ppe ad ō sobrietas nō illa tā/ tūmodo q̄ seruat mādatū ⁊ petrā extimit: sz mlto asperior ab initio atq̄z rigidior. Tribulatōes ita q̄z corpis dilatāt animā ad superiora ⁊ ad inferi ora ne dilabat stringūt. Sic nō inuenies anima vbi sue affectiōis pes dilatet aut quiescat: q̄niaz inūdauerūt aque tribulatiōis sup̄ terrā sensuali/ tatis regredi cōpellit cū colūba ad interiozis ar cā quietis. Qui vero ieiunij talis atq̄z tribulatio uū ceteraz asperitatē a se ingiter repulerit mura/ bor: si nō expers erit eleuate cōtēplatiōis. Et si nō assidue p̄ ima serpet eius anim⁹: cōtētus cōi modo cognitiōis alioz: sicut a coī ritu viuēdi vl̄ ad tēpus nō sentet abducit. Videtis ergo q̄tum seruit cōtēplatiōis virtuti in q̄ felicitatē phi po/ suerūt ipa victus asperitas. ¶ Poro quid aget fortitudis vir⁹ quid zel⁹ aniaz: quid spes: quid fides ⁊ charitas: vel vt ipe in homīb generent: vel genite cōseruētur: augeātur roborent? Esti/ mo nō magnipēdēt corpis iactura dūmodo per eā finis suus habeat. Et eteq̄z attēde nbi q̄ debe as anie sanitati ⁊ curatiōi a vicijs: quādo vt cor pus redimas ferrū patieris ⁊ ignez: inq̄t Haso. ¶ Dicerēt aliqui: sz nō determino q̄ p̄ euitatiōe doloris nimij aut deformitatis fas ēt alic⁹ mor bū mēbri incuratū relinq̄re: et quo tamē morbo dimisso breuiaret vita. Hec abbreuiatio q̄to rō nabili⁹ tolerabit ad euitādos dolores nō momē taneos sz p̄ vicijs punīdis sempiternos. ¶ Ad/ damus q̄ cōsuetudo naturā imutat vsq̄z adeo: vt venenū cibo esse possit. Multos iā audiui al/ terius religiōis q̄bus in egritudie vsus carniū cōcedit dicētes: abominationē eis fieri ⁊ nause/ am si carnes gustēt. Malūt̄q̄z iugiter carere: tm̄ valet in eis cōsuetudo: quā ꝓbus alterā dicat eē naturā. ¶ Esto deniq̄z q̄ ex esu carniū pueniret i casibo p̄dicte necessitatis ꝓlongatio q̄liscūq̄z vi/ uēdi q̄s nouit si deterior et hoc postmodū egri/ tudo ⁊ lassitudo sequet? Audi simile. Essent alī quādo potiōes quedā medicinales vtpote lata/ tiue satis idonee p̄ pōnti statu patiētis: dissua/ dent illas fidi medici: ne ex vsu aliū pigra ⁊ se/ gnis in futuz reddat natura. Subinde creda/ mus exptis. Asserentē itaq̄z audiui vnū de Car thusiēsibus virū plane doctissimū: q̄ plures nume ro morerent aut egrotarēt in eorū religiōe: si car nibus vterent. Causaz addebat q̄ vigilie ⁊ soli/ tudo ⁊ quies ceteraq̄z deuotiōis hmōi exercitia: digestionē impedīūt: ⁊ ita crudutatē quādā in/ macho relinquūt. Addo aliā: quia vix aut raro ꝓperarent: ⁊ sobrie inter hec gule incamenta versarētur. Nam cur ob aliud sapiens vn⁹ me/ dicorū dixit: plures occisos gula q̄z gladio? Qō si nullus diceret: tamē experientia loquente co/ gnoscitur. Cur aliūde ꝓterea religiosi ⁊ rura/

les a carnibꝫ:imo ⁊ a vino ⁊ a ceteris gule blādi
entibꝫ cibis lōge factis senectā maiorē sepi⁹ artū
gūt ꝯ aliq voluptuose ⁊ opulente talibꝫ enutriti:
Prepōderāt scio ille q̄ animā reficiunt cause q̄s
ditim⁹ vt defendat sobrietas:m̄ ita loquēdū fu
it carnalibꝫ q̄ carnalia p̄ferūt. Ita eoꝝ inq̄tatez
mentiri sibi docere debuim⁹ q̄ abbreuiationē vi
uēdi aliꝫ obiecit p crimīe:suā vitā frequēti⁹ et
o de⁹ q̄to indecēti⁹ nequi⁹ ⁊ sordidi⁹ sua vorazi
tate ⁊ ingluuie mactāt suffocāt ⁊ necāt. Q̄m in
multis escis (iuxta sapiētis ꝓbū) mlta ē infirmi
tas. Et ſm ꝓpietatē virgiliāi verbi multos etiā
vinos vinū somnūq̄ sepeliuit. ¶ Postremo q̄d
eradicatio viciosaꝝ libidinū in seipo feruētiū fie
ri suadet: quādo nōnulli (qz occasionē p̄stabat a
liqs luxurie sua pulcritudo) seipos lacerabāt i fa
cie: aut cū suis periculꝫ ingētibꝫ erules aufuge
rūt: Ulgata ē Josepb hystoria: necnō Būdicti
Berñ. ⁊ similiū. Reperi⁹ ē mihi insup vn⁹ sctōrū
patrū: q̄ vt elationē et suis viribꝫ ꝓsurgētē cōpe
sceret in aīa magnis a deo p̄cibꝫ obtinuit: vt de
monstace passioī corp⁹ subiaceret. ¶ Nō euage
mur vlter⁹ in materia latissima de acq̄sitōe vir
tutū ⁊ omissiōe viciozum: ut nung̃ sermo ad virtu
tē vnicā castitatis: ⁊ questionē q̄stiōe veluti cla
nū clauo retūdam⁹. Quero ab aduersarijs si vo
uere liceat ꝑpetuā castitatē. Nō ita impudenter
desipiūt vt ß negēt. Nō negabūt insup quin da
bilis sit casus necessitatis extreme q̄ vel a tyran
no aliq̄ vel ꝓter abūdantiā obsceni illi⁹ humo
ris putrescēt; (vt fieri p̄ot) periclitabit vita ei⁹: q̄
vouit castitatē si nō sumat ab ope carnali reme
diū. Dico ergo si tal' nō dico fornicari vel adul
terari: ſz matrimonialr vxorē assumere: ⁊ eā car
naliter cognoscere possit ⁊ debeat: q̄n ß agēdo
diuturni⁹ viuerz vt supponit? Si respondeat q̄
votū castitatiſ ipedit matrimoniū cōtrahēdū eti
am in illo casu necessitatiſ extreme. Quero ꝓmo.
Unō ß habz vt cū votū illud būana tātūmodo
volūtate emissuz fuerit: ac pinde p̄cepto illo di
uino: nō occides q̄ pacto p̄ot obuiare? Ita enim
pri⁹ argumū est in secūda cōclusione. Rursus p̄ot
sibi a papa cōcedi dispēsatio cōtrahēdi qua dis
pēsatōe facta nunq̄d vxorari tenebit ꝓ licito vsu
carnali saluatiuo vite sue: aut si poterit ſbire mor
tē ne castitas sua virginalr aut vidualr depereat.
¶ Si primū nobis donēt: cur nō ita dicere possu
mus q̄ nō obstante cā necessitatis extreme: aut
superiorſ auctate p̄ot ꝑpetuo voueri certa ſobri
etas sicut ⁊ castitas? Si vero dicāt iuxta colorem
opōnē q̄ tal' etiā nō vouēs possit licite pati mor
tē ꝓ cōseruatiōe castitatis ꝑpetue: cuius boc pa
ti nequaq̄ obligef. Uellē desiderare vt nobis da
rent diuersitatiſ rōnē in castitate ⁊ sobrietate: qua
re nō vtrobiq̄ erit simil hui⁹ diuini p̄cepti trans
gressio: nō occides; nunq̄d talis ꝑseuerāter cast⁹
in casu nostro: ita seipm perimere dicēdus ē inꝓ
pretatiue: qz ad vitā seruādā patz eidē licit⁹ erit⁹
per matrimoniū: sicut de ꝑseuerāter abyciente
carnes nobis opponūt. ¶ Diceret fortassis q̄ nl
la est p̄deratio digna p̄nētis anie ſm sapien
tē. Uinculū insup matrimonij nō tempale est:
ſz ꝑpetuū: ⁊ mlta secū fert incōmoda. Tribulatiōz
inquit apl's habebūt hmōi. Nolo hic pnaciter
cōtēdere: nec in alterutrā partē fitā ferre sentēti
am: nolo: q̄n quicq̄d dicat ꝓ nobis est. Nam si
mors ꝓ castitatis virtute toleral vbi etiā sine de
licto pateret eua dēdi libertas: fas est pro ꝑtuna
adeptiōe vel cōseruatiōe vitā nō solū abbreuia
re: sed etiā vltro ꝑdere: quod hic ꝓbādū assume
bam⁹. Si vero mors vsq̄eq̄q̄ declinānda eēt in
casu necessitatis talis: ⁊ tamē votū castitatis nō
indiscrete factū fuit: quāq̄ talē casuz nō exeme
rit cōmunis sl'tudo q̄ statutū de abstinēna a car
nibꝫ rōnabiliꝫ factū vel latū est: etiā si nulla sit ex
ceptiōe per expssa ꝓba vallatū: put in secūda cō
clusione dicebat. ¶ Obmutescāt ergo obtrecta
tores quilibꝫ cōtra sanctā carthusie sobrietatem
quin pot⁹ venerent ipam tanq̄s imitatricē Joā
nis baptiste abstinētiā: ſm p̄sentē lectiōis nostre
tertū: tanq̄s insup sctōz patrū repsentās: exēpla
atq̄ vestigia. Acceptet p̄terea tanq̄s satisfactoria
pro suis alienisq̄ delictis ex magno iustitie atq̄
charitatis zelo. Collaudet etiā velut ꝓficiēs ali
is exēplo ⁊ merito. Deniq̄s suscipiat quasi gene
ratiua virtutū: tā moraliū q̄s intellectualiū ⁊ vi
ciosaꝝ cupidinū potēter repressiua. ¶ Hunc ad
medicos cōuersus obsecro ⁊ obtestor eos p salu
tem anie suc quatin⁹ artē suā q̄ est de medendis
corporibꝫ: arti artiū que ē regimē aniarū neq̄q̄
opere vel cōsilio dānabili anteponāt: sciantez ob
seruēt: quoniā sicut anie corp⁹: ita medicinā the
ologie ⁊ morali scientie: sicut architectonice subq̄
q̄ equū est seruire ⁊ ancillare. Ad nullā idcirco
sanitatē corporis medic⁹ aspirare dz modis aut
remediꝫ anie saluti cōtrarijs: alioq̄n abutet ar
te ꝓpria: ⁊ deū in se ⁊ in ꝓximo graviter offendit
Lautū ergo ⁊ virtuti cōsonū dent suis egrotan
tibꝫ: ꝑsertim religiosis cōsiliū. Laucant nedū sa
nare corpus alienū studeni: saucīet animā suaz:
⁊ alienā: aut ne deo irato vtriq̄s corp⁹ ⁊ anima
pereat. Si altissim⁹ e terra medicinā creauit: si
cut affirmat sapiens: nō impugnēt queso deum
per donū suū. Audiant medici eiusdē sapientie
consiliū: vt orent deū: vt prosperent in manibus
opera eoꝝ. Sic em̄ ſm eiusdez pollicitationez:
disciplina medici per quā se suāq̄ artez deo sub
ñcit: exaltabit caput eius. ¶ Ad nouissimū no
lo putet ne aliquis per dicta quecunq̄ precedē
tia secludere velle discretiōis virtutez in abstinē
tia vel seruāda vel assumenda: scio itaq̄ ⁊ sic pa
tres determinā q̄ ad deteriorem exitum: ⁊ cui

minus est remedij trahit abstinencia indiscreta q̄ edacitas immoderata. Hec autem discretionis virtus nunq̄ melio⁹ q̄ in humilitate t obedientia seruat: dū vicz ꝓprius sensus deserit t alieno pendentū t exptoz cōsilio ꝓmpte paret atq̄ subiicit. Hec autē obediēcia discretiōis mat vbi melius q̄ in religionū ꝓfessoribo locū habz: Ille inuigilat supioz exercitata discretio vt suam vnicuiq̄ ꝑ q̄litate cōditiōis loci aut tēporis abstinēciā limitet t mēsuret: ne qō ꝑ diuino officio sanctū ērollat illud aut notabilit impediat. Sciant q̄ corpalis exercitatio ad modicū vtilis ē nisi ꝑ quāto iuuat pietatē q̄ ad oīa valet. ¶ Si⁹ postulabit a me forsan aliq̄s mi⁹ instruct⁹ quid post̄mū in abstinēcia ne imoderata sit: prudēs rector attēdat. Respōdeo q̄ nō labores: nō vigilationes: nō ꝓinde abbreuiatiōes illā vite corpalis tantūdē cōsiderat q̄tū ne sensus efficiant hebetes ac stolidi ꝑ excessiuā ieiunio aut fletu abūdantiā: t vt nō ex cōsequēti rōnis iudiciuz euertat: sensibo etenī vehemēter lesis ledit exinde rōnis vsus ꝓpter cōnexionē mutuā ꝑ statu ꝑsentis sensus ad itellectū. Sit cōcedo q̄tuslibet abstinēcie rigor: dūmō sana t integra sensuū vinacitas t iudiciū ratiōis inturbatū maneat: salua erūt oia. Atuero si ꝓtra hāc sensuū t rōnis integritatē aliq̄s supior a subditis exigat abstinētiā etiā in die veneris sctā: t si nō ꝑ impari potēcia tolerādi (qm̄ nō oīa possum⁹ oīes) ille dissimiliter onera abstinēdi diuidat singulis: put opus habēt. Affirmo q̄ iā nō discretor sz destructor: nō rector sz tortor habēd⁹ est t tanq̄ pricipia pestis declinād⁹. Nā quid fit in subito lesa semel rōne ex sensuū turbatiōe? Reddit siquidez hebes: asper attonit⁹: t intractabil velut animal brutū: nec iā rōnis vsu ducit: sz furoris t insipiētie cuiusdā bestialis impetu circū agitat t rapitur. Ruit postremo in hāc desperate pditiōis foueā: vt sibi sapiēs videat qui stolid⁹ est: se ducem esse vult q̄ cec⁹ est: t qui ꝓpriq̄ inops ē t salubris cōsilij alieno prosit⁹ obedire recusat. Cur ita? q̄a iam ambulat i magnis t mirabilibo sup se. Jā q̄q̄ reuelatiōibo insolitis t miraculi factēdis se cogitat idoneū. Jā somnia: iā fantasias oēs pontēsuosas ꝑ visionibo autēticis acceptat. Jā denicq̄ nisi misereat ex alto de⁹ protinus ē corruere e mōte illo ad quē angel⁹ ascēdit: t descēdit diabol⁹. ¶ Videris q̄ necessaria sit in rectoribo pia discretio t discreta pietas: que subditos velut citharе cordas: nec molliscere nimis sinat: nec lētescere per desidiā: nec supra modū tēdat ne rūpant per stolliditatē t insipientiā. Opus pfecto plenū difficultatis: plenū periculi t mlte vigilie: sz meriti grandis t laudis excelse: nec deerit pie postulantibo vnctio spūs q̄ docet de oīb⁹. Ex his ad exercitū ꝓpendere fas est: q̄ periculosa sit indiscretis solitudo: q̄ cū ceciderint nō habēt sublemantē. Sectis in religiōibo bene instituris reperit Hec dabit q̄ dicerē sup questiōe ꝓposita de non esu carniū: quā q̄ breuitatis amor quedā intacta t quedā imptractata deserere cōpulerit. Hec est laudabil t ab indiscretiōe libera sctoz patz abstinēcia: quā t si pctōr t sc̄aris imitari nō valeo: aut nō satis volo: veneroz tamē in alijs: āmiroz t colo: venerādā insup colendāq̄ libēs denūcio t libera voce defēdo. Spero equidē ex hac pia sedulitate fructū oīonū suaz mihi pfuturz apud illū q̄ iussit ne grauarēt corda nostra in crapula t ebrietate: dominū nostz iesuz xp̄m q̄ est benedictus in secula sctoz. Amē. ¶ Finit.

Sequūtur quedā propositiōes excerpte de lectiōe Lucellarij parrhisien. Anno dñi. Mcccc. apud scm̄ Victorē: occasione cuiusdā dubitatiōis in facto vni⁹ milites Lartbusien.

Quuertam⁹ nūc sermonē ad decisionē p̄dicte dubitatiōis litteral de vellicatiōe spicaz alienaz ꝑ discipulos xp̄i: an scz illic furti vera ratio: t ex cō sequēti ad restitutionē fuerit obligatio. ¶ Introducit hec dubitatio q̄ litteral est. Et vt indāsitionibo aliquibo nouiter factis fiat aliq̄ satisfactō ō obligatis ex furto vl mutuo: si ꝑ religiōis ingressum sint imunes a soluēdo. ¶ Supponam⁹ in ꝓmo descriptionē furti. Furtuz est cōtrectatio rei aliene inuito dño. Hec ē succincta t general fur ti ōscriptō. Cui⁹ declaratio patere poterit ex corollarijs sequētibo. Supponēdo q̄ dominiū rerū est duplex: vnū diuinū: aliud humanū. Hūanū est duplex: naturale t ciuile seu politicuz. De ꝓmo scriptū ē de deo. Domin⁹ vniuersoz tu es De altero dicit ap̄l⁹: q̄ oīa nostra sunt. Et chr̄ist⁹. Primū querite regnū dei t iusticiā eius: t hec oīa adiicient vobis. De tertio scribunt ipse leges ciuiles t canonice: sicut etiā scriptura sacra sepe cōmemorat. ¶ Primū fundat in titulo creationis t gubernatiōis rez. Secūdū i titulo charitatis t iusticie. Tertiū in regl̄is legis ciuilis t canonice post pmiū. ¶ Dicam⁹ ergo veluti corollaria declaratōe t declaratiua cōsequtōe q̄ deo approbāte vel iubēte detētionē vel ꝓtectationē cuiuscūq̄ rei nullū cōmittit furtū ab eo qui talez se habere scit approbationez. Sic excusant filij israel a furto dū spoliauerūt egyptios. Et intelligit dū talis vtit t monet in hac spoliatiōe auctoritate legis diuīe nō ꝓpria libidine rapiēdi. ¶ Dicam⁹ vltra q̄ in abusu cuiuscūq̄ rei ō legē dei cōmittit aliquo mō furtū: q̄ fit q̄dā cōtrectatio rei aliene q̄ scz ē ipius dei: inuito eo. i. ꝓtradicēte vel tāte. ¶ Sequitur q̄ libet iustus pōt vti re qua-

libet sine furto: ꝛ vtēdo ſm hoc lege ipius charitatis: qz ſm eā est dñs oīm oīa possidēs ꝛē. Da oppositū iā fieret extra charitatē ī cui⁹ tutulo fūdat hoc dominiū. ¶ Sequit ꝙ oīs pctōr ꝙ abutit creatura dici pōt fur ꝓtra quēlibz iustū: quia abutit re iustoꝝ ipis nolētibꝫ hūc abusuz. ¶ Sequit ꝙ abutēs re q̄ a nullo ptūc possessa ē ciuil⁹ nō est ex eo fur cēsendus: qz qđ nulli⁹ ē: occupāti ꝓcedit. ¶ Sequit ꝙ vtēs re quā quilibz habz ꝑ derelicta vel tanq̄ ꝑ derelicta ſm interp̄tationē iuris nō est dicēdus fur. Et hic fundat rōnabilitas p̄scriptiōis ꝛ iusta detētio rei q̄ prius fuit aliena. Justa inquā nedū in foro cōtētioso sz cōscientie. ¶ Sequit ꝙ vtēs re aliq̄ in casu necessitatis extreme nō ē cēsendus fur: qz nō fit hec ꝓtractatio ꝭuito dño ſm iuris diuini ꝛ naturalis: animo ꝛ ciuilis ī terp̄tationē. Cōcedūt em̄ ī casu necessitatis oīa cē coīa ꝑut in textu p̄nti sufficiēter fundatū ē. ¶ Sequit ꝙ vtens re modici p̄cij que q̄si ꝑ nullo reputat nō debz cēseri fur: qz nō iudicat ꝙ dñs hoc nō velit aut non vellet si ſ sciret. Attēdit aūt modicitas p̄cij ſm psonaꝝ ꝛ rer: tē poꝝ ꝛ aliaꝝ circūstātiaꝝ q̄litatē: aut ſm iurꝫ aut dictaminis recte rōnis interp̄tationē: qz qđ vni parū esset alteri multū reputat. ¶ Sequit ꝙ apostoli nō ꝓmittebāt furtū in vellicatiōe spice: qz res modici p̄cij erat: eos insup excusabat necessitas: deniq̄ dño sciēte ꝛ volēte ſ fiebat: nā dominus oīm ipe erat ꝑps. ¶ Sequit ꝙ detētor rei aliene: dū nō habz rē in sua ptāte vt illā restituat: sed vel vi alteri⁹ vel aliūde fact⁹ est impotēs: ille nō dicit tūc detinere ꝭuito dño. Jus em̄ interp̄tat ꝙ dñs nō dz velle obligare tūc istū ad īpossibile ꝑ tēpore q̄ est sic īpossibilitas: qz nec de⁹ sic obligat ad īpossibile. legi autē dine debēt cetere cōformari. Et hic fundat quō pōt absolui in foro ꝓscie q̄s obligat⁹ ex furto absq̄ ſ ꝙ stati restituat: dū tm̄ habeat ꝓpositū de restituēdo tpe ꝛ loco iuxta qđ aderit facultas in toto vl⁹ ī pte. ¶ Sequit ꝙ detētor rei aliene si nō restituat illā dū restitutio cederet in p̄iudiciū ꝛ damnū manifestū creditoris nō ē fur appellād⁹ vt si nō reddat gladiū furioso. Nā restitutio q̄ ꝑ charitate instituta ē ꝓtra charitatē militare nō debet. ¶ Sequit: ꝙ detinēs rē alienā detinet eā ꝭuito dño ſm iuris natural⁹ ꝛ ciuil⁹ interp̄tatiōz dū hz sufficiēter vñ statim reddat: differt nihilomin⁹ restitutiōz in p̄iudiciū vl⁹ in dānū ei⁹ cui⁹ debitor ē. Patz: qz alteri facit qđ nō vellet rōnabil⁹ sibi fieri. Jtē qz aliter periret illa q̄ maxīe ſ uāda p̄ferēdaq̄ ē ciuilis collatio si pateret via defraudādi creditores: et si nō redderet ī casu tali vnicuiq̄ qđ suū ē: ꝛ ſ in toto vel in pte. Dec aūt ē fundamētal⁹ rō ḡre doctores ꝛ leges ponūt ꝙ seru⁹ ꝛ obligat⁹ rōcinijs publicis nō p̄nt liberi ꝑsiteri: ꝛ hec cadē in casu nostro se ostēdit: nec valet allegatio de diminutione status sui: qz iā nō esset stat⁹ cōseruatio: sed destitutio ꝛ destructio si ex bonis alienis fulciri quereret. ¶ Sequit ꝙ sicut fama q̄ est vita quedā ciuilis nō p̄t sufficiēter pecunia mēsurari: ꝙa sunt diuersoꝝ generꝝ. Et sapiēs bonū nomē pl⁹ amat q̄ thesauꝝ: sic iniusta ablatio fame nō ꝑpe cōtinet sub furto sz excedit ipm. Hoc ꝓtra detractores deo odibiles: ꝛ cōtra sparsores libelloruz diffamatorioꝝ. Sic inferri posset de auferēte vitā liberi hominis vel vxorē alteri⁹ ꝛ ita de reliquis ꝓpter qđ furtū ꝓprie nō dicit de illis: sed de re q̄ in possessionē cedere solita ē ¶ Sequit ꝙ obligatus alteri ratiōe furti vel ratiōe pecunie mutate nō potest rōnabilit⁹ se reddere sciēter ꝛ spōte impotentē ad satisfaciēdū vel soluēdū: patet: qz aliter peccaret cōtra legē tz naturalē q̄ diuinaz ꝛ humanā de restitutiōe ablatoꝝ vel debitoꝝ solutione: ꝛ de reddēdo vnicuiq̄ ꝙ suū est: ꝛ de nō faciēdo alteri qđ sibi nollet fieri. ſ Nec valet hic allegatio ꝙ ad frugē melioris ꝛ altioris vite vult ꝓgredi: quoniā nō sunt faciē da mala vt bona eueniāt: nec aliās ditādus est cuz iactura aliena. ¶ Sequit ꝙ obligat⁹ p̄dicto mō nō vouet licite aliquid absolute vnde reddat ꝑpetuo impotēs satisfacere nō habita licētia vel cōsensu illi⁹ cui manet obligat⁹: vel nisi aliūde pateat ꝓbabiliter ꝛmodus ad satisfaciēdū: pōt tamē vouere sub cōditione vt quātū in se fuerit: aut alio tali modo. Patet: qz reputaret hoc sibi vel in fraudē vl⁹ dolum: quēadmodū de seruis exp̄sse leges condite sunt. Secus vbi nesciēter ꝛ quadā bona fide cognosceret votū emittere qđ tūc apparebit dū ad insinuationē mali ꝓtin⁹ resipiscet. ¶ Sequit: ꝙ obligat⁹ vt dictū est nō ē admittēd⁹ ad ꝓfessiōez faciēdā in aliq̄ religiōe nisi religio per se vel alios se obliget ad satisfaciēdū ꝓ sic ꝓfitēte. Et ita rationabil⁹ est ꝛ stabili iure tā diuino q̄ naturali ꝛ humano fundata ꝓsuetudo q̄ petit a ꝓfiteri volentibꝫ si liberi sint ꝛ a debitis absoluti. Contra quā institutionē si ꝓfessio querat fieri ꝑ fraudez vel dolū ꝓfitētis religio manet libera: vt posteriꝰ eundē abijciat. Si aūt religio sic ipm obligatum p̄ce vl⁹ precio sciēter admiserit: videt ad solutionē obligata iuris interp̄tatiōe: ꝛ si facultas suppetat ad hoc cōpellēda: p̄sertim si quicq̄ a ꝓfitēte susceperit. ¶ Sequit ꝙ taliter obligatus si vouerat absolute vel ꝓfiteat religionē ipe nō ducitur lege spūssctūs: sicut videt dicere Ray. ꝛ sui seq̄aces. Hec ē in hoc mino: rō: imo forte maior de obligato ad psonā singularē q̄ de eo q̄ reipublice ligatus ē. Patet: qz spūssctūs nō instigat ad pctm̄ ꝛ ad furtū: ꝛ ad agēdū ꝓtra p̄cepta decalogi vel legis naturalis: vñ ꝛ talis ꝓfessio eēt oblatio deo de furto vel rapina: ꝛ de silba pauꝑis q̄si q̄ victimat filiū añ patrē. Et alibi. Ue q̄ edificatis ſyon in sanguib⁹. Uez est ꝙ obligatus reipu

blice vl' rõne vsurar̃ vel aliũde põt in casu a gerẽte officiũ reipublice absolui vt licẽtiari sic põt fieri de obligato sub incerto: vbi restitutio vaga q̃ in pios vsus dz fieri sola reqrit. Et hic forta/sis fuit itellect⁹ aliq̃z q̃ oppositũ ad ea q̃ dicim⁹ y visi sũt posuisse. ¶ Sequit q obligat⁹ mõ dicto: vouẽs intrare religionẽ dz differre voti executõz q̃usq̃ creditoribus satisfecerit. Patz: qz alꝰ ipletio voti vergeret tũc in deteriorẽ etiũ: sicut dicunt doctores ó bũte patrẽ in necessitate pstitutũ: cui pus tenet puidere de necessarys q̃ votũ religionis vel emittat vl' emissuz adimpleat. ¶ Sequit q obligat⁹ mõ dicto pl⁹ impedit stante tali obligatione religionẽ intrare: q̃ obligat⁹ alteri solo voto vel iuramẽto. Patz: qz si q̃s iurasset sponte dare alteri cẽtũ florenos z vellet intrare religiõz posset hoc facere nõ solvẽdo cẽtũ florenos: quia mutaret iuramẽtũ vel votũ in meli⁹. Secus est vbi cõsurgeret obligatio aliũde ex furto vel pecunia mutuata. Et sm hoc forte põt cõcordari doctores aliq̃ qui vident cõtrariari in hac materia: spẽ aliter sctis Tho. scõa scõe. q. vlti. ¶ Sequit q obligat⁹ rõne furti vel pmodan si nõ habeat vnde redderet de bonis: tenet p industriam aut laborẽ suũ si põt acqrere vñ satisfactiõz possit iplere: etiã vbi viuẽdũ eẽt in statu lõge inferiori q̃ stat⁹ religiõis exigat. Nõ em̃ oim̃ ẽ volare ad alta mõtana cõsilioz impedimo hac vel illa occasione alio ad ħ reqsitis. Alioquin cur nõ simíliter poterit sem⁹ ratiocinijs publicꝫ obligat⁹ religionẽ libere pfiteri: vel ad sacros ordines pmoueri: qđ tñ oẽs negãt: ego nõ satis itelligo dissimilitudinis rõnẽ. ¶ Sequit q si neq̃ de bonis suis neq̃ de industria sua poterit iste sic obligatus vnq̃ satisfacere vel ī toto vl' in pte: z ħ pbabilit appareat: ipe põt auctate vel de licẽtia iudicꝫ publici religionẽ iutrare. Patz qz põt cedere bonis suis eaꝺ auctate: qm̃ inanis ẽt actio quã iopia debitoz excludit. Et ħ intelligẽdũ adhuc videt vbi pson̄a ẽ libera: z vbi nõ currit lex vel cõsuetudo q nõ habẽtes vnde soluãt: luãt in corpore Quẽadmodũ habem⁹ in illa muliere cui⁹ duos filios creditor rapuerat ad vẽdẽdũ p satisfaciẽdo sibi. Et sic forte accipit illud sapiẽtis. Qui fenerat mutuũ seru⁹ ẽ fenerãtis. Obligat ẽ talis ad laborãdũ etiã pson̄al'r vt pateat sibi facultas ad soluẽdũ. Nec debz sibi fingere leuiter q in laborãdo patiat detrimẽtũ salutis anie sue. Nã i religiõe forsitã et obediẽtia magis habebit circa publica z male alliciẽda laborẽ exercere. Similit nec valet allegatio q liber ẽ: z q pson̄a liberi bonis nõ põt pecunia cõpẽsari: qm̃ talis ī casu sic se seruũ fecit q nõ solũ põt in carcerẽ trudi sꝫ vita puari sicut suspẽdia docẽt furtuz. Rursum notet hystoria vidne q venit ad Heliseũ dicẽs. Ecce creditor venit vt tollat duos filios meos ad seruiẽdũ sibi. iiij. Reg. iiij. ¶ Sequit q sic Z obligat⁹ (vt dictũ ẽ) si faciat aliq̃d vnde renũciet bonis sue successiõis: aut si distribuat bona vnde paupr̃ inhabil' ppetuo ad soluẽdũ remaneat facit quidẽ stulte z iniuste apud deũ z sm pscias nubilomin⁹ apud foz publicũ poterit hec renũciatio seu distributio q̃q̃ valida reputari: quia nec ferẽ iudiciũ tale nisi de manifestis: nec ī probant illic ea q̃ nõ pñt de fraude seu dolo cõuinci Et hic ẽ laqueꝰ valde magn⁹ si talis nõ inuenerit boies esse bone fidei illos q̃bus bona sua credendo vel donando dereliq̃t. Postulat m̃ eq̃tas cois z bona fides publica vt talis apud iudices relaxationẽ aliquã sup̃ hac querela si ad eos deducta fuerit inueniat. Primo qz talis nõ erat vsq̃ quaq̃ liber vt faceret de re sua qđ volebat cum maneret obligat⁹ rõne furti vel mutui. Deinde talis si pfessionẽ attẽtauerit facere: nõ eo ipso p/didit ius succedẽdi ad hereditatẽ iure p̃pinq̃tatis cuenientẽ: cũ pfessio nulla fuerit ipo iure: p̃sertim reclamãte z ptradicẽte rõnabili cõsuetudie religiõis sibi notificata z exp̃ssa: z ex cõsequenti deficiẽte cõsensu mutuo religiosoz quẽ ad ħ requiri nemo dubitauerit. ¶ Sequit q si obligat⁹ hoc mõ religionẽ vouet vt fraudet creditores suos facit quidẽ stulte z iniuste. Videt nihilomin⁹ eidẽ psulẽdũ q vota religiõis q̃tũ poterit etiaz foris manẽs impleat: laborãdo apud creditores z alios q liber fiat mũdo: ac deinde subiciat collũ suũ rp̃i iugo. Prima pars nũc deducta ẽ: z patet aliũde pspicua rõne: qm̃ tota vna religio nõ debet minori gaudere priuilegio q̃ aliq̃s ad religionẽ illã admittẽdus: sed religio illa manet sp obligata ad solutionẽ debitoz q̃ cõtraxit: nec excusat cũ pfectio vite iã pfesse: ergo nec aliũ excusabit pfectio vite pfitende. Adde q olim fuit error cõdẽnatus parrhisius vni⁹ dicẽtis q p fustẽ tatiõe vni⁹ pueri habilis ad lras sacras: licebat spoliare diuites abutentes diuitijs: z dari tali p spe pficiẽdi ī re publica. Vide aũt si nõ primus sit error dicẽtiuz q licitũ ẽ nõ soluere creditoribus debita rõne furti vl' mutui q̃tin⁹ bõ trãsferat se ad vitã altiorẽ. Hoc em̃ q̃d aliud ẽ q̃ creditores rebus suis spoliare? ¶ Si aũt dixerit aliq̃s: nõne talis intrãdo religionẽ cedit bonis suis oibus z ita satisfacit. Aduertat q̃ hoc dicit quid ẽ cedere bonis: z sub qua recipit qualificatiõe apũd iudices. Jurat em̃ cedens bonis suis q si venerit aut venire potuerit ad pinguiorẽ fortunã soluet in toto vel in pte ita q quicq̃d lucrari vel habere deinceps potuerit sit acquisitũ suo creditori: q si sponte se reddat imporẽtẽ videre facile ẽ q peierat. ¶ Talis sic obligat⁹ si pfessus ẽ religiõz quãtũ l se fuit: z ħ de cõsensu vtroq̃ si fuerit vxoratus remanet obligat⁹ ad votuz castitatis: remanet etiã obligat⁹ modo dicto vt votũ studeat

ad effectū rōnabiliter deducere: ⁊ interim viuat sub regulis illi⁹ quā pfiten credidit religionē: quātū circūstātie rez ꝑmittere videbunt. Equū est ꝑteres vt creditores ꝑsertim nō egentes reddāt se benuolos: etorabiles ad implionē voti sui debitoris ⁊ repēdet deus vicē.

Finit āno. M.cccc.craſtio ānūciatōis marie.

¶Adhuc eiusdem super eodem.

Resuppositis veritatibꝫ. ꝓ. ꝓpositiōnū precedētiū: scz. x. et. ꝓ. ⁊ aliaꝝ decē sequētiū. Presuppositio insup casu ꝑ ut ponit ꝑ fratres Carthusiē. cui⁹ initiū ē. Quidā Joannes olim miles sc̄laris. Et finit licz de ingressu quidā dissentiāt. Dico ego Joānes cācellari⁹ Carthusiēn. indign⁹: ea que senno ó hoc casu ⁊ de septē dubijs sup ipō formans. ¶Scādalose: infidelit ⁊ guerse agūt qui circa hāc materiā sciēter variāt ⁊ corrūpunt: male narrando casus veritatē dū a doctoribꝫ respōsiōes vel opiniones inquirūt. Patet: qz imponūt maculaz in gloria doctoꝝ quātū in eis est: ⁊ tā scipos q̄ alios ī errorē ducūt. Hoc ꝑmisiqz vidi quedā scripta nomī meo ascripta q̄ truncate recitata erant ponēdo partē vnā: diminuēdo alterā. Vidi insup dicta quozūdā magistroꝝ mihi notoꝝ que nūq̄ fuissent ꝓb eis posita: si casus fuisset eis taliter mihi ꝑsentat⁹. Presertim in ß ꝙ dicūt illū militē posse repetere ꝓiugē suā: nec ī aliq̄ teneri ad religiōis obseruationē in toto vel in parte. Legi deniqꝫ scripta quozūdā que vident ideo ꝑterminsa: qz sonabāt aliter q̄ inquirēs affectabat. ¶Joannes miles nō videt sufficienter satisfecisse deoꝛ insticie: dū resignādo hereditatē suā ī manu fratris nō fecit petito ꝑ⁹ assensu suoꝝ creditoꝝ: vel saltē ó auctoritate illoꝝ superioꝝ (vt pape vl' alteri⁹ q̄ trāslatiōez poterāt validare. Hoc dictū satis innuit esse vez et verbis ipsi⁹ dubij dū dicit ꝙ min⁹ caute ⁊ min⁹ cōsulte cē. Et videt esse cōtrarietas q̄ mox addit: modo tamē meliori: q̄ nouit. Poterat enī modū inuenire: imo modos meliores: vt vendēdo totā hereditatē ⁊ statū solnēdo: vl' ꝙ de ꝓsensu creditoꝝ fecisset dictā trāslationē: vel ꝙ de auctoritate pape aut ꝓncipis q̄ erga creditores habuissent forte auctatē cōpellē di eos cōsentire bone equitati vbi ꝑterue agere voluissent aut aliq̄ tali mō. Et notet vicesimaſe cūda ꝓpositio. Notent etiā iura positiua de trāslatiōibꝫ. ¶Fratres Carthusiēn. (cū reuerētia loquēdo) nō videntur se habuisse satis caute ⁊ diligēter: dū ante pfessionē vel receptionē Joānis militis nō interrogauerūt creditores suos: et de trāslatiōe ꝓdicta an esset valida nō informati sē. Notet decimaſerta ꝓpositio. Attēto eo ꝙ dicūt iura ignorātiā scz latā aut crassaz reputari in dolū vel fraudē: videt ꝙ iudex in foro exteriori reputabit ꝓdictos fratres ⁊ Joannē militē cū fraude ⁊ dolo ꝓcessisse: nisi sufficiēter fuerit iformat⁹ ex circūstātijs certis de simplicitate ⁊ bona fide ꝓdictoꝝ: vt ꝙ poterāt rōnabil' ⁊ debeāt nescire modū alteꝝ se habēdi circa ꝓdicta. Notet eadē ꝓpositio decimaſerta. Addito illo ꝙ statuūt leges ⁊ ꝓsuetudines laudabiles religionū ó mō examinādi aliq̄s si serui sunt cē. Et quō post annū vel terminū dñs pōt repetere seruū: etiā vbi visus ē pfessionē emisisse forte vna fide q̄ ad fori exterioris iudiciū. Et ꝑ hec tria dicta videt esse sufficiēter respōsuz ad primū dubiū ſm duplex iudicium scz fori. Patz enī ꝙ ex circūstātijs responsio trahēda ē tā apud deū q̄ apud homines. Attēdat papue si creditores q̄ mō cōquerunt fuerūt negligētes ab initio de ꝓtradicēdo dicte cessioī vel pfessioni: vel si diligētes inuēti sunt. Staret ī casu ꝙ ingressus fuisset licit⁹: ⁊ pfessio sequēs nulla eēt: imo inualida ⁊ cassanda. Et replū satis trahitur et ꝓcedētibꝫ vbi q̄s ꝓbabiliter crederet ꝙ dñs su⁹ cui⁹ē seru⁹: vel creditores oēs eēnt mortui aut crederet ꝓbabil' ꝙ placeret eis su⁹ īgressus licet falleret: vel vbi aliq̄ tali ignorātia ꝓbabiliter laboraret ꝑ testificationē alioꝝ aut aliunde: Qua ignorātia sic stāte religiōez ingrederet: ꝓter istud in casu ß. Examinet ergo Joānes miles cū fratribꝫ carthusiēn. sup ignorātia sua modo dicto. ¶Si fratres carthusiēn. poterāt ⁊ volebāt in oēm euētū satisfacere ꝑ Joanne milite: tūc manēt obligati: nec ē facta fraus creditoribꝫ ⁊ ita pfessio valet. Si aūt nec poterāt nec volebant satisfacere: nec ꝓsentiebāt receptioni Joānis militis nisi sub cōditiōe implicita: nec explicita ꝙ esset liber a debitis: tunc pfessio nō ligat fratres quin militē possint ⁊ poterint expellere. Sz miles manet obligat⁹ ad vota religiōis q̄cunq̄ ⁊ quōcūq̄ potuerit illa ꝓplere: qz fecit qō iuse ē de vouēdo. Et replū de suo ꝙ post reductionē ei⁹ a pfessiōe emissa ad dñm suū tenet si fi at liber votū cōplere: imo etiā statē seruitute ei⁹ tenet ad ea que pōt seruare de votis religionis: vt caste viuere ⁊ alia facere ꝑ que nō ledit vl' tollitur debitū dño seruitiū. Notet vicesimaq̄rta ꝓpositio. Notet hic distinctio ꝙ votoꝝ aliq̄d est quod obseruatū nunq̄s vergit in deteriorē eētū: ⁊ illud semp ē tenēdū. Aliud qō obseruatū q̄nq̄s vergeret in deteriorē eētū: ⁊ ꝓtūc nō obseruā dū est: sed ꝑ alio tēpore nō vergeret in deteriorē eētū sua obseruatio: ⁊ tūc ligat. Et ſm hoc ptz quō votū seruī obligat ⁊ quō nō. Et ita de milite hec dubitatio ablata est a dictis meis alīs circa materiā banc q̄stū vidi ꝑ copiā. ¶Si reperiatur ꝑ sufficientē examinatiōz ꝙ fratres carthusiēn. receperūt ⁊ detinuerūt dictū Joannē militē in fraudē creditoꝝ ipōr ⁊ eoꝝ monasteriū cer-

fendi sunt obligati ad satisfaciēdū creditoribꝫ ꝙꝝ nō possunt. Notet ꝓpositio. xvi. Et sm B facile ē videre quō dicꝰ Joannes nō pōt edere carnes: nec vxorē repetere cē. Notet modꝰ dispēsatiōis quā aduersarij ꝓtēdūt habuisse ꝙliter i fine vult qꝫ redeat obligatꝰ cē. ¶ Stāte casu nostro videt qꝫ nulla spes sit in Joanne milite ad satisfaciendū creditoribꝫ: nisi ꝓtendēdo ius successiōis ad cām vxoris. Et cū successiōez illā possit eque petere cōuersando in monasterio carthusiēn ꝑ procuratores idoneos ⁊ iploratiōz auxiliꝫ supioris sicut extra cōsulēdū sibi videt: qꝫ maneat ⁊ viuat quersando monastice i claustro suo ꝑ salute aie sue: scādala religiōis sue ⁊ alioꝝ necnō occasiones pctōꝝ cōtra vota sua caute declinādo: alioquin videat ne amās periculū pereat i illo. Utꝝ vero ipe Joānes miles sit nunc babit' ad succedēdū vel vxor sua: qꝝ nibil hic inquirit: nibil hic vīdeo. Notet. xxij. ꝓpositō sup hac re

Sequitur scedula super eadem materia.

Auersis pītes ifras inspecturis Johannes de bellomōte rector vniuersitatis magistroꝝ ⁊ scholariū parrhisiensis studētiū salutē in dño sempiternā. Notū facimus qꝫ anno dñi. Mccccc. xxviij. die Mart. pūtata ē nobis et ꝓte dñi Cācellarij eccīe parrhisiēn. scedula quedā papirea ꝓtinēs casuz quēdā cū rōnibꝫ ⁊ declarationibꝫ sup dicto casu ꝑ eūdē dñm Cācellarū ⁊ alios infrascriptos sacre theologie dicte vniuersitatis ꝓfessores cū subscriptiōibus eorūdē ꝑ eoꝝ manꝰ ꝓprias. Cuiꝰ quidē scedule ⁊ subscriptionū tenor sequitur in hec verba. ¶ Quidā olim miles secularis militis obligatꝰ debitis post cessionē oīm bonoꝝ suoꝝ quā fecit in pūtia dñi sui ac ꝓncipis terre: ea resignādo i manus fratris sui Bermani ad opꝰ ⁊ vsus creditorū suoꝝ: ꝓpis licz ignorātibꝫ: sic qꝫ accepta a pfato fratre suo cautiōe ꝓmissi sub sigillo pfati ꝓncipis ⁊ sui: qꝫ de pfatis bonis soluere deberet: ⁊ satisfacere creditoribꝫ eiꝰ: vicz militis quōdā pfatiūe ⁊ cōiunc eiꝰ abstractionis (vt asserut) vt desiderio: pari se voto licētiātes religionē pcierūt. Hec i monasterio sctimōialiū vbi recepta ⁊ solēnit ꝓfessa ꝑ nouē fere annos bactenꝰ mansit. Jpe qz i monasterio carthusiēn. vbi sm formā statutoꝝ ordis carth. ⁊ in hec ꝑba iterrogatus. Si liber es: si absolutus: si absqꝫ incurabili morbo: si denicꝫ de quere' satisfeciſti: Rādit ad singla singillariz qꝫ sic. Sz adiūcto ad vltimā interrogatiōz mō satisfactiōis vt ꝓmissū est supra vicz via cessiōis pfate. Ad qō ꝓr monasterū respōdit i hec ꝑba. Scias qꝫ si aliqd boꝝ de qbꝰ i terrogatꝰ es celaueris: poteris etiā post ꝓfessiōz expelli. Post hec sm formā ordis ⁊ statutoꝝ ꝓfatoꝝ tanqꝫ nudꝰ ⁊ paup susceptꝰ: ⁊ solēnit ꝓfessus ē nūme reclamātibꝫ creditoribꝫ suis qbus ꝑ tūc vl' interi nō fuerat satisfactū: ⁊ binc ꝑ septez fere annos i mōasterio ꝓseuerauit. Interea cōtigit fratrē pfati quōdā militis infortuniū qddaz incidere: vt vicz ab hostibꝫ suis capet: vū ipotēs videbat' factꝰ ad exequēdū qō ꝓmiserat de satisfactiōe ꝑ fratre suo milite pfato. Post hec autez mortuꝰ ē socer ipius quōdā militis: pat' vicz oli vxoris sue. Uñ ꝓsuadētibꝫ qbusdā ꝓsanguineis eiꝰ ac ꝓpinqꝫ occasiōe (vt eis videbat') aliqli iam habita: tanqꝫ iure ꝓpinqtatis ac legitime successionis ex pte vxoris sue quōdā pfati mōasteriuz suū ꝓtra ꝓhibitionē poris sui ad petēdū bōa qndā soceri sui defuncti: vt inō solueret debita sua exiuit ⁊ ad seculū reuersus habitū suū dimisit: carnes comedit ⁊ vota ꝓfessiōis sue mꝫplicit violauit. Et notādū qꝫ in patria illa. s. in tra bolādie: getrie ⁊ brabātie religiosi tales succedunt parētibꝫ vel mōasteria ꝑ eis. ¶ Sequit in scedula mēorata. Presuppositā veritate casus sicut ꝑmissuz ē: quē casū sub alqs termis qdā alēs apō iuctos de vniuersitate parrhisiēn. variauerūt: dū eoꝝ opiones inqrerēt: ꝓpter qō nō ē mirandū si tūc vno mō quidā rīderūt: ⁊ nūc alia dāt rīsiōnē: qz ciccio interim allegatiōibꝫ dicunt ea q̄ se quūtur: ⁊ q̄ vera reputam⁹ doctores infra scpti. ¶ Prio qꝫ miles olim de q̄ fit sermo incōsulte satis religionē ingressus ⁊ incaute receptꝰ est. Et B presertim: qz cessio bonoꝝ suoꝝz fuit incauta neqꝫ sufficiēs ꝑ liberatiōe sua a manu creditorū suoꝝ licz debuissent citꝰ reclamasse. Secūdo qꝫ pfessio quā solēniter fecit nō obstāte qꝫ incōsulte ingressus ⁊ incaute susceptꝰ sit: ligat eū de iure tam positiuo ꝙꝝ diuino ad vota religiōis ¶ Tertio qꝫ neuter ꝓiugū pfatoꝝ pōt alterꝫ post diuortiū et mutuo cōsensu ⁊ approbatiōe ordiu rū celebratū: ac post pfessionē desup solēniter factam repetere. ¶ Quarto qꝫ sicut neuter pōt alterꝫ repetere post diuortiū ac pfessionē: sic nec bona q̄ alteri eoꝝ siue monasterio et ꝓte pſone iteriz acq̄sita sunt seu acq̄ri ꝓtigerit i futurꝫ dñt alteri seu mōasterio eiꝰ tāqꝫ alteriꝰ ꝓiugis coberedi deseruire. ¶ Quito qꝫ pfatꝰ olim miles nimis incōsulte ⁊ inordiate ⁊ illicite sic a mōasterio suo recessit petiusqꝫ ac periculosiꝰ reiecto habitu suo foris remanet: ⁊ qꝫ de necessitate salutis oi tergiuersatione postposita ꝙtocꝰ reuerti tenet ad mōasteriū: ⁊ sūpto habitu sub disciplina quā pfessus ē degere regl'ari. Attēto ꝓcipue: qꝫ manēdo extra monasteriū nō est idē miles habilior ad solūendū: imo minꝰ ꝙꝝ intra manēdo. ¶ Sexto ⁊ vltio qꝫ attētis ꝑmissis pfessio olim militis pfati quā fecit in religiōe nō obuiat directe ⁊ de per se obligationi ꝓri: qua ante creditoribꝫ extitit obligatus: ⁊ per ꝓsequēs manet eis obligatus vt ante

Sic q ipse tēpore receptiōis sue ad ordinē: aliquid secū appoꝛtauerit aut iterum aut in futuꝛ monasteriū pfatū de bonis ei⁹ ꝓceperit: ꝓ tanto saltē semp tenet satisfacere creditoꝛibꝫ monachi sui: donec plenarie eis fuerit satisfactū. ¶ Sequitur i scedula. Sic sentio ego Joānes de gerson no cācellari⁹ parrhisiēn. indign⁹: in cui⁹ testimoniū me subscripsi i pīsenti scedula ꝓpria manu. Attentis etiā additiōibꝫ circa ꝓdicta q̄ cadē manu mea scripsi anno domi. Mcccc. xxi. Man. ¶ Ego Petr⁹ de dyerreio mgr̄ in theologia: conformit ad dōm cācell'. i hac materia sentio: in cuius rei testimoniū me hic subscripsi. ¶ Ego Jordan⁹ mozum magister in theologia cōformiter ad dōm Cācellariuꝫ in hac materia sentio: in cui⁹ rei testimoniuꝫ me hic subscripsi. ¶ Ego Joannes dachozi mgr̄ i theologia ꝓformit ad dominū cācell'. in hac materia sentio: in cui⁹ rei testimoniū me hic subscripsi. ¶ Dibi fratri Guilberno de bunulla sacre theologie īmerito ꝓfessoꝛi: videl q dict⁹ miles vere sit ꝓfessus nec pōt vtorē repetere: q̄nimo cogēdus redire ad monasteriū: et ibidē viuere sub disciplina regl'ari. In cui⁹ signū hic me manu ꝓpria scripsi. ¶ Ego magister Guilhelm⁹ de pancras sacre pagine ꝓfessoꝛ fateoꝛ ꝓ pītes q dict⁹ miles de quo casus supra ponit vere et realit est ꝓfessus: et obligat ad obūātiā regularē sini oꝛdis: et cēsend⁹ ē religiosus: nec potest ampli⁹ repetere vtorē licite: si q̄ tamē debita ante ingressū religiōis dict⁹ miles vl' ei⁹ vꝛoꝛ ꝓtraxerit: dico q si sit possibilitas soluēdi ipe vel ipa teneat vel manualit labozādo i monasterio vl' ex hereditate patna que alicui eoꝝ possit succedere ꝓ mortē alicui⁹ parētū soluere ꝓdictoꝛi. ¶ Sup hac materia pl'a possint allegari: sed dimitto causa breuitat⁹. In cui⁹ rei testimoniuꝫ hāc determiationē ꝓpria manu scripsi. ¶ Ego petrus baardi doctoꝛ i theologia ꝓformit ad dōm cācellariū et ad alios magistros in theologia: q̄ in hac materia deliberauerūt idē oīno ego sentio. ¶ Ego frater Stephan⁹ sacre theologie ꝓfessoꝛ: ac minister sc̄i Saturini parrhisiēn. oꝛdinis sc̄ē trinitat⁹ et redēptiōis captiuoꝝ: cōformiter cū opiniōe Joānis de gersonno cācellarij ec clesie parrhisiēn. deliberoꝛ: in cui⁹ rei testimoniuꝫ signū meū mannale h̄ apposui. Anno. Mcccc. ¶ Ego Petr⁹ de nogēto magister in theologia: sentio debitū et salubꝛe vt miles olim ꝓfessus rediat ad religionē sub obūātia regulari manēs nihilomin⁹ creditoꝛibꝫ vt ꝓmittit vl' cōuēt⁹ ꝓ eo hec ꝓpria manu. ¶ Ego Petr⁹ de Arrech magister in theologia ꝓformit ad dōm Cācellariū ꝓfatū in hac materia sentio: stāte veritate cas⁹ eo modo quo posit⁹ ē in folio p̄cedenti: vna cū qui busdā circūstātijs mihi ꝓ fidedignos oꝛeten⁹ ex pressis: vtpote q cessio bonoꝝ: ingressus religionis amboꝝ cōiugū: et diuturna⁹ eoꝝ mānsio in ꝓfatis religiōibꝫ nō latebāt creditoꝛes: sed eis nota erāt hec oīa: nec ꝓtūc reclamabāt: q nec etiam bona dictoꝝ cōiugū si fuissent debite collecta: cōseruata et distributa: videbant sufficere ad satisfaciēdū creditoꝛibꝫ infra satis cōpetētes terminos. ¶ Dibi domico parui sacre theologie īdigno ꝓfessoꝛi videl salua oīni coꝛrectiōe ac dicti olim militis reuerētia: q ipsi nullin nūc asserenti se ficte intrasse religionē ad finē talē vel talez: nō ē credēdū: nec ipe licite illā religionē sic egredi potuit sicut de facto egressus ē: et vltra: q nec etiā vtorē et bona successiōis superi⁹ tacte pōt licite repetere seu retinere nomine ꝓprio: scriptū manu ꝓpria. ¶ Ego Matheꝰ rocdoꝛ sacre theologie ꝓfessoꝛ in dign⁹ suppositā veritate casus ꝓmissi et circūstantiaꝝ eiusdē in forma qua ponūtur: sentio cōformit ad deliberationē dōi Cācellarij supra positā. In cui⁹ rei testimoniū hāc deliberationē meā ꝓpria manu scripsi: et noīe meo signaui. ¶ In quoꝝ testimoniū nos Joānes rectoꝛ vniuersitat⁹ ꝓfate ꝓsentes lr̄as sigilli rectorie dicte vniuersitatis appēsiōe duxim⁹ muniēdas. Anno et die quibus supra. ¶ Finit.

Incipit tractatus eiusdem magistri Joānis de Gerson de tēperantia in cibis: potu et vestibꝫ ꝓlatoꝝ.

A

Am in vna priori lectiōe absolui sicut potui dubitatiōz nō mediocrē sup abstinētia ꝓpria a carnibꝫ: an licita sit apud solitarios: religiosos imitatoꝛes Joānis baptiste i eremo. Uellē nūc sub cōpēdio maioꝛi simulit elucidare q̄lis tēperātia in cibis et potibꝫ: in vestitu et ceteris: aut necessaria sit aut cōgrua ꝓdicatoꝛibꝫ aut ꝓlatis: quoꝝ est officiū instar Joānis preire ante faciē domi⁹: et parare vias ei⁹: ad dādā sc̄ientiā salutis plebi ei⁹. ¶ Ad hāc dubitationē sub vnica cōclusiōe respōdeo. Expediēti⁹ est et efficaci⁹ ꝓdicatoꝛē et ꝓlatū declinare ad austeritatē vite et parcitatē in vestitu: in cibis et potibꝫ et paucitate seruitoꝝ et sil'ibus q̄ hominibꝫ secularibꝫ talibꝫ cōformari. Et in ꝓmis si attēdim⁹ vitam christi: q̄ nostra est instructio: si ꝓterea apl'oꝝ et alioꝝ sanctoꝝ exēpla recogitem⁹: pspicuū ē debebit apō christianū id qō dicim⁹. Fateoꝛ (inqt discretissimus Aug⁹.) fateoꝛ de ꝓciosa veste erubesco: nō eā decet hāc cōfessionē: nō hāc monitionē: non decet hec mēbra: nō decet hos canos. ¶ Et arguo sic inq̄sitiue. Pōpaz in vestibꝫ: in fercul⁹: in seruitoribꝫ: aut querūt eccl'iastici ad placēdū deo: vel vt ꝓficiāt ꝓximo: vl' ad eccl'ie honestatē et auctoꝛitatē. Quidā eā ad aliꝫ harū rōnū ꝓsugūt

On primū vt placeāt deo: q̄niā verū

n est illud Hiero. nō tenera vestis: sed

mūdicia mētis ornatū facit clericoꝝ. Cōstat insuper plus placere deo opera pietatis: in quibus possunt expēdi ea que talis papa reḡrit. Si queris igit plus deo placere opa deo magꝭ placētia facito: alioqn apud te mentit iniqtas sibi: q iā nō soli deo magis p talia placere cōtendis: sed vel tibi vel mūdo.

Si querūt ecclīastici p talia pficere p primis t subditis videant obsecro ne turpiter fallant: t tota (vt aiunt) via errent. Plus em scādalizat pōpa clericoꝝ ipsos laicos tā pncipes qꝫ alios qꝫ edificet. Plus ad indignatiōez t murmur t iudtā eos cōcitat qꝫ ad amorē: t plus augēt in eis auariciā t supbiaz qꝫ extinguāt. Debz aūt esse officiū clericoꝝ monere subditos ꝓbis t exēplis ad virtutū exercitia: humilitatē: frugalitatē t sobrietatē. Porro non babz opꝰ ista pars allegatiōibz scripturaꝝ vt doceam pompā esse i scādalū laicoꝝ. Interroget experiētia t magna voce clamabit. Ita est: nihil verī est. Nā vnde fuit tāta principū t sciarum deuotio apud antiqs ecclīasticos pauper t pānosos? Unde tātus honor: tāta reuerētia: tātus cultus? vtiqꝫ q: pōpas tales nihil pēdebāt. Idcirco tāqꝫ apud bonos t fideles dispēsatores copiosissime eis ministrabāt diuine: qui postqꝫ insolescere t eis abuti ceperūt in cōtrariū versa est ꝓz largitio: dico in direptionē t cōtēptū. Audimus bis auribz vnū ex pncipibz nostri tpis pcellentē: cora quo dū fieret sermo de refrenatiōe t moderatiōe pōpaꝝ statuū in regno frācie nimis exuberātiū t aliaꝝ expēsaꝝ ꝓpter qꝫ nisi puisū fuerit: fraudes: rapine t iniusticie t odia t seditiones saltē occulte fiūt: ꝓpter q oīa teste sapiēte regnuz de gēte in gentē trāsfert. Rūdit indignabūdus pnceps ille. Incipiāt ecclīastici apō qꝫ tota pōpa est: tota supbia t in vestibz t in prādijs t i oībus t de singl'aribz facta ē hīc narratio: vbi que ad honorē suū ecclīastici vident agere: illa i magnā eorū t sue ecclie cōtumeliā t probrū ꝯmēorata sunt: prādia loqr t cetera ꝓdigalitatis facinora. ¶Si vero dicāt ecclīastici q talia nō agāt ad supbiā suā vel excellētiā: sz vt cōformētur illis apud qꝫ viuūt: t vt erubescētia videl nisi bonorabil'r sint inter primos t alios: imo qō amplius ē: vt scādalisent eos tanqꝫ ipi sint auari vl brypocrite ficti nisi ꝑm tpa tēporal'r se habeant et moribz alioꝝ ꝯformes sint. Uide āt obsecro sic dicētes. Primū ne ꝯtrārient huic pcepto. Nolite cōformari huic seculo. Ne ꝓterea ipi qrū interest errores alioꝝ corrigere in silēs aut peiores nāt dū eos nō emēdare sed imitari volūt. Ita ne videlicet si oēs supbi facti sunt: auari: dissoluti p digi t reprobi: ipi ecclīastici ne dissilitudine sua eos offendāt paria vicia sectabunt. Absit: imitāda potius ē humilitas ꝓpi: nō exbor: rēda: nec erubescēda vilitas q ꝓpter eū in suū ꝓpius deiectiō nē sustinet. ¶Ceterū cū addunt sibi pcauere: ne de auaricia t brypocrisi notent si fuerint in talibus pōpis partiores ceteris. Esset hec cuasio colorata si nō eēt modus rōnabil' t pius t iustior: p quē banc ab hominū cordibz estimatiōz abolerent. Fateor em t sic ē oportere viros ecclīasticos tollere quātū cōmode possunt oēm ab eis auaricie t brypocrisis suspitionē si pdesse subditꝭ voluerint. Uex ąppe ē illud Aug. q bonā cōscientiā deo: primis ꝓ famā bonā debēt: t in hoc cōdolēdus ē qui famā suā negligit. Q, si ḡs et platis sibi parce viuat: pōpas omēs abiciēs vel abbor: rēs thesaurizet nihilomin? t exter: q at vndecūqꝫ pecunias: reddit se nō negabo cōtēnēduz longe ampli? qꝫ si nō dicā liberalit: sed pdige et pōpatice virtute polleat nisi q tēperātiā istā exteriorē moderatiōē ostēdit: iudicabit rōnabilit fermētat? fermēto phariseoꝝ qō ē brypocrif. Dicetur nēpe istā pompā extrinsec? negligere: non ad humilitatē sed tenacitatē: nō ad virtutē: sz ad celandū qualicūqꝫ mō vite sue turpitudinē: vel deniq sic vt lucrosi? atq liberi? subditos seducat: seductosq licentius spolier: laceret t perdat. ¶Quid igit actur? est platus ne subditoꝝ morsibus pateat tanqꝫ auar? seu tenax: sordid? aut fictus si nō laute vel vsitata alioꝝ pdigalitate vite ut: si nō ecclīastica bona in vsus ꝓphanos dissipauerit in vestibz t prādijs: in familiaribz ociosꝰ t discolis: quid inquā actur? est? Respōdeo sub vna veritate satis notāda. Uir ecclīastic? pfectuz curat? vel platus nō solū pōt ūcite dare in publico elemosynas suas t añ se tuba canere: hoc est se manifestare cū facit el'ynā. Sed etiā ad ħ agē dū obligat ꝓ loco t tēpore tanqꝫ in exēplū positus alioꝝ: t velut lucerna ardēs sup cādelabrū: vt oībz luceat q sunt in domo ecclie sue. Si āt egerit hoc tollit oēm suspitionē tenacq auaricie: quādo mōstrabit operibz q sibi parc? ē: vt alijs fructuosi? largiat: t bona ecclesie recipit nō vt rapax cōsumptor: sed vt pi? distributor. Cognouit vnū qui plerūqꝫ distribuebat aliq in publico ſ bac intētiōe: qui nō dedisset in occulto: nec errare putādus ē. Sz errāt plane q platos quosdā laudare se credūt cū dicunt eos nihil dare ī oculis hominū ad cuitationē vane laudis. Aaz ad dandū publice pceptū habēt qō alys ē cōsiliuz. ¶Dicet statim aliqs sniam hāc cōtradicere verbis xpi quibz nos instruit dicēs. Cū facis elemosynas nesciat sinistra tua qd faciat dextera tua: t iterū. Noli tuba canere: sed da in abscōdito: et pater tu? q videt in abscōdito reddet tibi. Ita est sic iubet christ?: iubet nihilomin? vt luceāt opera nostra bona: vt glificēt patrē nostꝝ qui in cel' ē. Et fortassis inuicē aduersari putarēt hec duo mādata: si nō ex locutōis circūstātia pateret con

cordia. Vult quippe xp̄us vt opa nostra fiant: t in abscōdito quo ad intētionē nō captāde laudꝫ xp̄ie: t in publico xp̄ter augmētatiōz in primis diuie gl'ie: sicut ōt Greg. q̄ sic fiat op⁹ in publico: q̄tinus intēto mancat i occulto. ¶ Sao t bene scio q̄ vtud plurimū habz difficultatꝫ apō nō exercitatos in v̄tutib⁹: t q̄ nōdū didicerūt humiliter sapere t hūane gloriuncule fauores despicere: xp̄terea apud eos q̄ nō habēt et officio p̄desse ceteris: plerūq; tm⁹ est atq; cōsulti⁹ occultare bona sua ab oculis hominū: quatin⁹ candē tegere possint t cōseruare a surreptiōe t flatu ianis glorie apud deū: incredibili siq̄dē facilitate erufflat vent⁹ superbie elemosyne fructū a manu dātis eā in cōspectu alioz: nisi fuerit man⁹ hec p humilitatē p̄mo solide clausa cōtra talē superbie ventuz ¶ Propterea videte quesō in quātis se pplexatibus iuolnūt: t quō ponūt in rbete pedes suos p̄lan p̄cipue q̄ aliorū gerēdoz suscipiūt p̄us q̄ solidati sint in v̄tutib⁹: marie in hūilitate: quoniam obligat eos susceptū officiū: vēnlare t expo nere opa sua bona ad aurā publicā: sicut elemosynas: p̄dicatiōes: t cetera pietatis officia. Sūt eñ in loco cōstituti nō acquirēde p̄fectiōis: sz exercende. Jdo iussiōe aplica p̄hibet neophit⁹ ordinari ne in superbiā elat⁹ rē. Tamē tales p̄lati meretricatu: si agere ista tētauerint vix aut nūq; euadūt p̄cipitiū: foueā scz elatiōis t tumescentis superbie. Difficile quidē ē illud bene agere q̄ nō ante didicerīz. Et si q̄ in oī arte vex ēmaxime tamē in arte artiū que ē bñ vuēdi ad regimen aiaz. Ad q̄ positū exponit Greg. de quibusdā p̄latis illō de Job p̄allegatū: posuit i rbete pedes suos: t in maculis suis ambulat. Et p̄dicens cōcludam⁹ nō optere viros ecclīasticos cōsumere bona eccl'ie in pōpaticis vsib⁹ ad euitandā notā auaricie. Sunt q̄ppe modi alij p quos melior t sanctior fama q̄ri pōt. ¶ Porro si vir ecclesiastic⁹ i reliq̄s bene viterit pudicetiuste t pie nullo mō generabit suspitiōez de simulatōe sanctitatis: sibi p̄ce viuēdo augebit pot⁹ fama sua: t erit odor bon⁹ bonis. ¶ Eterū apud quosdaz malignātiū t oim quātūcūq; sancte facta calūni antiū linguisq; maledicis semp loquētiū inquanullus p̄ficere pōt q̄n gloriā sequat inuidia: t inuidiā mala detractio. Sed taliū cōtēnēdus ipse cōtēptus: nec ertimescēdū scādalū: quoniā ceci sunt t duces cecoz: verba xp̄i sunt ad apl'os

D Ertractem⁹ tertiā rationē quaz aliq̄ p pōpas suas excusare volētes cōfingunt agim⁹ inquiūt talia nō q̄ in corde nostro sit superbia: nō ad extollēdā oculoz: sed vtimur his tāq; nō vtētes: vt eccl'ia p̄ eis cū suis rib⁹ suis honorēt: t honorata magis magisq; reuereat: t sit ei⁹ efficaciot auctas. ¶ Vez attendāt sic dicētes p̄mo q̄ honor dan⁹ i testimoniū p̄tutis: nō p̄pter exteriores diuitias vel ornatū. Inducūt g̃ eam errozis ad p̄p'm q̄ p̄pt pōpas mouēt eos ad honorādā eccl'iaz cū seruitoribus suis: qm̄ p̄pter v̄tutē t bonoz futuroz adeptiōz potius debēt venerari. Alioq̄n xp̄s t eiusdē ap'li nō sufficiēter ornassent eccl'iaz t honorassent qui talia in se p̄tēpserūt t alios spernāda suaserūt. Un̄ t Jacob inculpat eos q̄ honorādo diuites i aureo anulo t veste fulgida: spretis pauperib⁹ p̄sonas accipiūt. Et Bern̄. ad Eugeniū li. de p̄sideratiōe. Tu pastor, p̄decis deaurat⁹ tā multa circūdatus varietate: oues q̄d capiūt? Si auderē dicere demonū magis q̄s bōim pascua hec. Sic faciebat Petrus sic paul⁹ suadebat. Jtē petr⁹ nesciat aliq̄n p̄ciosse vel gēmis ornat⁹ vel sericis: nec tectus auro vl' veste? eq̄ albo: nec stipatus militez: nec circūseptus mistrio: absq; h̄ tū credidit satz posse implere salutare mandatū: pasce oues meas. ¶ Rursus si viri eccl'iastici aliqb⁹ vtunt p solo honore eccl'iastici stat⁹. q̄ rōne diminūt ip̄i tā magnā p̄tē sacerdotū curatoz in statu tā iculto tam ifimo et plebeio: imo qua temeritate ipsos spoliāt t denudāt. ¶ Ampli⁹ dictū ē q̄ apud scl'a res p̄cipes t alios plus irridet ista pōpa: q̄s in honore vero teneat: imo t pauper min⁹ audent ad tales accedere p petēdo cōsilio aut cōfessiōe faciēda: t sic de similib⁹: q̄ t videtes eos in ocio splēdide cōuersari: seipos aūt egenos t pānosos laboribus iugib⁹ atteri: remurmurāt: inuidet t detrabūt: q̄s si videret in hūilitate se gerētes: amarent. t eoz aspectu animequiozes fierēt tolerare pauperiē sortis sue. ¶ Preterea sustētatio pōparū fieri nequit absq; multis expēsis: que trahūt sepe ad quest⁹ mercēnarios t rapinas iniustas: ad fraudes t curas graues: ad querelas insup mordacissimas subditoz: p̄pter īfamē vitā seruitorū turpissimoz quos ocū milta mala docuit t nefanda scelera ppetrare ꝓpellit. Scitis vero q̄ in dños redūdant excessus t ꝓbitates suitorū. ¶ Eterū sicut q̄ tāgit picē inq̄nabit ab ea (sapiētis imo experiētie testimonio) t qui fouet i sinu suo ignē t colubrū: ardet t mordet: sic difficile est apud multos pene ipossibile vt int superbos tales cult⁹ t honores forinsecos q̄uersētur: t nō inde superbiāt. Nā qui coīcauerit superbo idu et superbiā. ¶ Sz esto q̄ ip̄i sint tāta stabilitate hūilitatis radice: q̄les p̄fecto nōdū sunt cur ō ip̄a humilitate xp̄i erubescūt i publico: cur superbiā ostēdūt i ope quā nō bñt i corde: cur suis exēplis irritāt t scādalizāt corda p̄ncipū t scl'arū ad imitandū tales pōpas t p̄digalitates: q̄s ab eis totis viribus effugare deberēt. ¶ Nullū rursus regnū ē tā opulētū q̄d nō p luxuriosaz p̄digalitatē t nutricē ei⁹ rapacē auaritiā celeri labefactione dissoluat: quēadmodū tradūt Valeri⁹ t Tullius si fuisserēt: tamē maximoz regnoz p̄ditio i exem

plũ hui⁹ ẽ versatiõ. Abyssus itaq; erpẽsaz ab/
ysſum inocat diuitiaz: q̃ fit vt eueniat illud pue
ris decãtanũ: q̃ sua cõſumũt: cum deeſt aliena ſe
quũtur: hinc frau des: hinc doli: hinc iuſticie va
rie ꝓpter qõ de gẽte in gentẽ trãſferk ait ſapiens.
¶ Quãta deinceps mala ꝓueniãt ex comeſſatio
nib⁹ eccl'iaſticoz crebris atq; ſupfluis quis enar
ret: vnũ prãdiũ ꝓ replẽdo ad grauedinẽ z nau
ſeã tres vel q̃ttuor vẽtres ſepe centũ pauꝑes re
ficere ſufficeret: celeri⁹ tamẽ cõſumim⁹ z pdim⁹
vnũ frãcũ in tali crapula q̃s damus vnũ denari
um ꝓ elemoſynis. Ibi detractões: ibi ebrietates
ibi tẽporis dãnoſiſſima pdition: ibi cõtra bonoz
vitã z oẽm honeſtatẽ: imo ſepe cõtra catholicaz
veritatẽ ſub iocũdi typo: infames ſentẽtie frequẽ
tant. ¶ Turpit' iſta fierẽt apud ſc'lares: turpi⁹ a/
apud eccl'iaſticos oẽs ſed turpiſſime apud prela
tos z theologos. Honũ q̃s inueniũt adeo vt iaz
de ſe puerbia quedã apud vulgus generauerũt
ſue ebrietatis vel crapule. Hã z cibi aliq; z vina:
ꝓcellentia tanq̃s ab iuẽtoribꝫ aut cultoribꝫ deno
minãtur: ſicut ór. Torte iacobitaz z vinũ theo/
logoz z̃c. Adde q̃ plerũq; inuitãtes alios ad cõ
uiuia: grauibꝫ erpẽſis z ſollicitudinibꝫ inuitant ve
ro magnis diſpẽdijs z vigilijs fatigank. Ita re
fert Seneẽ docẽs ſerenũ de trãquillitate: cũ di/
cebat nõ ad cenã ſe iturũ: ſed ad eux q̃ ꝓ ß ſibi
nihil debitur⁹ eſſz. ¶ Poſtremo q̃d ſunt viri eccle
E ſiaſtici niſi q̃dã elemoſynarij bonoz eccl'iaſtico/
rũ: z ipoꝝ nõ quidẽ dñi ſed diſpẽſatores. In q̃
bus ß ſolũ ꝓ ſe z ſuis habẽt q̃ contẽtari eos mã
dat apl's: alimẽta ſcz z quibꝫ tegank. Diffinit vl/
tra Bernũ. q̃ quicq̃d vltra retinek rapina ẽ: imo
ſacrilegiũ. Dura vero ſentẽtia cõtra eccl'iaſticos
z eos qui theſaurizãt: z q̃ in luxurijs varijs z i/
pudicicijs cõuerſãk nihil dãtes pauꝑibꝫ. ¶ Quo
circa incidit nõ mediocris q̃ſtio: ſi eccl'iaſtic⁹ diſ
pẽſans imo diſſipãs in vſus pdigos z iniuſtos
bona eccl'ie ſue teneak ad reſtitutionẽ: ꝑſertim cũ
dictũ ſit auctãte Bernũ. cui Piero. cõſentit q̃ q̃c/
quid eccl'iaſtici vltra parcũ veſtitũ z victum reti
nẽt ſacrilegiũ ẽ. Si ſacrilegiũ ẽ vtiq; iudicak pe
tus furto: furtũ ꝓ reſtituẽdũ null⁹ ẽ q̃ ambigat
Sil'em q̃ſtionẽ formãt alij de eccl'iaſticis nõ de/
ſeruiẽtibꝫ ſuis bñficijs in horaz ꝓſolutiõe: z ali/
oꝝ obſeq̃oz ipletiõe ꝓpt qõ dãtũ ẽ bñficiũ. Nõ
ne ea inquiũt reſtituere dñt q̃ tũc ꝓceperint? Et
forte ad ꝓmũ nõ ꝑõt dari ſimplex z abſoluta rñ/
ſio. Sũt itaq; alij bona cõmiſſa fidelitati eccle/
ſiaſticoz: ordiata rñ z limitata vel a iure vel a fũ
datoribꝫ ad certos vſus pios: vt q̃ cꝑus vni det
hoſpitali tales reddit⁹ vel nũex aliquẽ egenoꝝ
ſuſtẽtare: q̃ caſu nõ ẽ dubiũ: q̃n omiſſio culpabil'
iſtoz ad reſtitutõz obliget q̃ ad deũ: z ſepe q̃ ad
foz exteriſecũ. Et in ß ẽ ſil'e ó cl'ynario q̃ vltra ſti
pẽdia recipit cẽtũ libras ꝓ diſtribuẽdo pauꝑibꝫ
ſi pdige alit erpõat: peccat z reſtituere tenek. Si
aũt bona talia ſint data general'r z indiſtincte ali/
cui eccl'iaſtico tã ꝓ ſuſtẽtatiõe ſua q̃s ꝓ exercitio
pietatis: tũc põt hmõi eccl'iaſtic⁹ mediocrit̃ vti
llis bonis ſm decẽtiã ſui ſtat⁹ etiã vbi nihil reſi
dui ſupeſſz. Qualit̃ ꝓo eſtimabit̃ hmõi decentia
ſtat⁹ nõ põt ſub vniuerſali regl'a diffiniri: ſz eſti/
mabit̃ i certa latitudie ꝓut ſapiẽs indicabit. Et
q̃n minus afficimur ad noſtꝝ ꝓoz ad extollenti ã
oculoz noſtroz: tuti⁹ ẽ atq; ſalubri⁹ cuilibet ec/
deſiaſtico declinare ad frugalitatẽ z ꝑcatẽ ſta/
tus ſui: vt aliq̃d relinquak pauꝑibꝫ. Tuti⁹ inſup
eſt pauca ſibi q̃rere q̃ vicz ſatis ſibi eẽ debeãt: q̃s
in multis bñficioꝝ adminiſtratiõibꝫ velle abũdare:
q̃n ꝓculdubio apꝫ bñ eſtimãtes illa nõ ſunt ni
ſi onera z anie pericula: vbi locũ bz illa regula.
Cui plus ꝯmittit ab eodẽ plus exigit. Uñ ſi q̃s
habeat bñficiũ q̃ rõnabil'r debeat cõtẽtari ß vti
litatẽ quã offert aut offerre põt eccl'ie: z vltra ß
bñficiũ aliud aſſumat ipe cũ ß peccat q̃ ꝓ ambi/
tionẽ accumulat ſibi nouũ onus miſtratõis: que
nũq̃s aut vix fit ſine perid'o ifidelitatis alic⁹. Hã
nũc querit int' diſpẽſatores vt fidel'q̃s iueniat.
Q; ſi pdige diſpergat bona hmõi in alios vſus
aut anare retineat ipe vltra ſcãdalũ qõ alijs dat
ꝓfecto peccat grauiter: z nõ min⁹ ſepe q̃s ſacrile
gus. Sz q̃ ad reſtitutionẽ teneak nõ auderẽ diſ
finire: z ß ꝓpt illã obligatõz vagã z icertã tã i bo
nis q̃s i ꝓſonis. ¶ Sil'r nõ eſtimo certũ eẽ q̃ ad ſe
cũdã q̃ſtiõz: q̃ eccl'iaſtici nõ faciẽtes ſuitius ꝓpt
qõ dak bñficiũ: z ſi ꝯuter peccẽt ad reſtitutionez
ſint aſtricti. Scio tñ q̃ tun⁹ eẽt apꝫ tales vt ó ce
tero vl' renũciarẽt pl'alitati bñficioꝝ ſuoz: vl' par
cius viuerẽt ſolito q̃ntu⁹ in aliq̃ ꝓoꝝ infidel' di/
ſpẽſatiõis offenſas delere valerẽt. Ita locũ hic
bz illõ Aug. ꝓſilũ. Tene certũ dimitte incertũ
¶ Ita deniq̃s ꝓcludam⁹ tũ ex ꝓoꝝ cauſis: tum
noſtriz ex hac radice illã quã ab initio poſuim⁹
cõcluſionẽ: expediẽt⁹. ſ. eẽ ꝓlatũ declarare ad pci/
patẽ z auſteritatẽ vite i cibis z i ꝓnbꝫ z̃c: z non
erubeſcere pauꝑtatẽ xp̃i: q̃s laxare i his frena: et
boſibꝫ ſc'laribꝫ cõformari. Tãtũmõ bñ viuat. In
alijs affirmo q̃ pauꝑtas z vilitas cũ magꝫ ero/
nabit z honorabit q̃s alios ſua ꝓdigalitas atq;
ſuperbia. ¶ Finit

Incipit ſermo eiuſdez

de vita cl'icoz habit⁹ tpe q̃drageſimali ad cleruũ.

p Enitemi z credite euãgelio Marci. i F
Euãgeliũ hodiernũ cui credi oꝑtet
ſ̃b tali fine ꝯcluſit xp̃s vt diceret. Qui
ſe humiliat exaltabit. Quid aũt aliud ẽ penitẽ
tia q̃s humilitas vera ſub deo: placationẽ ei⁹ ꝓ/
ſtulãs cũ venia delictoꝝ. Penitemi ergo ß ẽ hu
miliamini: ſub deo offenſo: z ab eodẽ placato ex
altabimi. Ita eñ credere euãgelio equũ ẽ: q̃niaz

q̄ se humiliat exaltabit. Qui se humiliat ī curia pnīe: exaltabit eius curia miscōie: qm̄ superexaltat miscōia iudiciū. Dānati q̄dē sum⁹ nos pctōres cor̄ iustitia: ad miscōiaz appellare fas habem⁹ q̄diu viuim⁹: tādiu em̄ sedē tenet eadē miscōia. Q⁹ si aduersari⁹ z accusator noster diabol⁹ quō libet obniti voluerit: habem⁹ te patronā clemētissimā: te aduocatā sapiētissimā: te auxiliatricē potētissimā virginē matrē: q̄ ab oīni eccl'ia regina miscōie z aduocata nostra cōclamaris. Si igit regia miscōie es sicut es: tuū est cām miscōie tueri: z curie suc iura illibata seruare. Est autē ius curie hui⁹ vt qui venit ad eā nō ei̇ciat foras sed ab accusatione sua subleuet absoluat q̄z. ¶ Ecce patres z fratres quāta nobis fiducia ē de salute z exaltatiōe nostra: si p pnīe appellationē ad misericor: die for̄ causā nostre prauitatis iā a iustitia rite damnatā deducim⁹. Deducim⁹ autez si nosmetipos accusam⁹ iudicam⁹: z dānam⁹. Si nosmetipos iudicarem⁹ (inq̄t apl's) nō vtiq; iudicaremur. Si iudicarem⁹ penitēdo nō iudicaremur penā patiēdo. Nolum⁹ certe dānari: ecce vnicū post pctā patet effugiū. Cōfugiam⁹ ad curiā miscōie: ad illā penitētia nos deducet: vbi p aduocata z patrona sor̄ē nostrā habem⁹ z matrē iudicis nostri: q̄ spernere nos nō potent: q̄niam ipe caro nostra z frater ē. Hanc matrē adeamus p impetratiōe miscōie. Et vt de pnīe hūilitate p nostra exaltatiōe vinaci fructuosoq; fmone loq̄mur supplicem⁹ z dicam⁹ illud angelicuz Aue gratia plena dñs tecū. ¶ Penitemī z credite euāgelio. Notatim huic euāgelio. Qui se humiliat exaltabit. Qui se hūiliat p penitētiā: exaltabit p gratiaz z gloriā. ¶ Viri patres z fratres. Et si solū dñi nostri ihesu xp̄i imperiū subditis suis oībus (z quidē oīa sibi subiecta sunt ure creatōnis: reparatiōis z pseruatiōis) satis esse debeat ad obediendū sibi vt agāt dignos penitētie fructus: penitemī ait: nihilomin⁹ appropiate ad pso nas nostras q̄ eccl'iastice dicimur: z q̄s sermōis nostri tenuitas pmonere nūc accepit: assumi pos se video psuasionē nostrā ad penitēdū ex tribus more oratorio. A statu persone: a loco: a tpe. Jta cū agere Cicero. ita Aristo. z oratores ceteri docuerūt. Scōm q̄ tria: tripartitā sup penitēdi necessitate orationē cōtexem⁹. ¶ Prima quidez argumētatio a statu psone sumet. Tales nos esse cōsidero viri pres z fratres: tales z in tali nos ē gradu statuq; pspicio: quos oportet penitētiā agere: nō p pctis nostris tātūmodo: sz p delict; alienis. Alior̄ quippe pctā comedim⁹: alior̄ quippe culpas bibim⁹: alior̄ defect⁹ calciam⁹ z vestimus. Spctā populi mei comedūt. ¶ Hō sit cuiq; admiratiōi qđ dicim⁹: q̄niā ita fit duz elemosynis alior̄ talia nobis cōparamus: cibos: pot⁹: alimēta. Que nimirū el'yne iđo date sunt vt penitētiā p cōferētib⁹ z satisfactionē deo faciam⁹. Status ergo noster stat⁹ penitētiū ē: cor̄. s. q̄ vltro se metipos ad pniaz obligarūt. Q⁹ si q̄s inter nos aliter sentit: ille pculdubio pp̄ū stat⁹ z grad⁹ ignarus ē: qz ipm tāto magis penitere ꝓuenit q̄z to min⁹ penitet: z q̄nto magis cē sibi penitendū dissimulat vl' ignorat. ¶ Hāc tamē veritatē plane durissimā: sed m̄ predicādā z cognoscēdā ml'ti in statu nostro ī statu eccl'iastico: vel dissimulant vel ignorāt: vl' sacrilega impietate cōtenūt: alioq̄n nunq̄z tāta auiditate: nunq̄z tali p̄cipitatiōe ip̄ronida inhiarēt ad elemosynas tales: q̄s beneficia noīam⁹: vel dignitates: vl' officia: quibus annexa ē talis obligatio p alios penitēdi et satisfaciēdi: cū tamē p nostris satisfacere delict; vix sufficiat vita nostra: z vtinā sufficiat. Hunc quāta ē demētia boīem tot culpis pp̄ijs obnoxium pressū z obrutū suscipe (imo rapere modi; etiam indebitis) alienas offensas: z sup cervices debiles apponere. Hoc q̄ppe fit (vt dicim⁹) dū bñficia beneficijs cumulam⁹: nā pluralitas būficior̄ ex elemosynis fundator̄ ad penitētiā p pluribus faciēdā astrigit. Hūc vero heu cecitas heu insania nos his obligationū vincul': seruitutib⁹ specialib⁹: misera colla subiicim⁹: q̄si nō iugum graue satisfaciēdi p alijs: sz libertas z absolutio videat. ¶ Addam⁹ adhuc q̄ status noster status eccl'iastico: penit⁹ē in exēplū pnocatiuū alior̄ ad penitētiā: q̄si vel liber vl' speculū: vel imago penitētie. Q⁹ si p pnīa legat in nobis petulātia: p cōtritiōe destructio z dissolutio: p satisfactiōe irritatio dei: z vicior̄ oīm accumulatio: nos tot dānatiōib⁹ digni reddimur: q̄t homines nostris exēplis cor̄ruptissimis seducunt. Si dānatus est qui seipm spōtaneo peccato deprauat: nūq̄d nō ergo dānatior qui mltos secū in interitū trahit rapit z deijcit. ¶ Rursuz statui nostro comes esse debet sacra scientia: hoc ē sacror̄ z sacramētorum noticia: q̄lis cognitio absq; penitētia: nec p fecte cognosci: nec efficacit̄ tradi pōt. Nec q̄ppe illa ē sapia aut ps ē: de q̄ bñ enūciatū ē q̄ ī mali nolā aiaz nō ītroibit sapia: nec habitabit ī corpe subdito pctis. Jtaq̄z sacerdos q̄libet angel⁹ ōr: qm̄ dei nūci⁹ ē dz ad ppl'm q̄libet ī gradu suo: z legē ei⁹. s. dei: ab ore ei⁹ req̄rēt. ¶ Dedit illis regiones gētiū (inq̄t pphetic⁹ fmo) z labores ppl'or̄ possederūt: vt custodiāt iustificatiōes ei⁹: z legē ei⁹ req̄rāt. Hō dedit nobis dñs laborē alior̄ vt ī sudore vult⁹ alieni vescamur pane nr̄o: z nihil īde officij: nihil suffragij: nihil satisfactōis īpēderem⁹ p ceteris q̄ suis nos laboribus alūt aluerūtq;. Quāto min⁹ illa data sūt vt luxurier; supbi pōpis: equis: familijs: fediss̄ime ī meretricularū lenocinijs. Hō p̄terea ꝓmissa sē vt comessatōes crapulosas z sūptuosas ī ocio dissoluto cū maxima tpis ꝓsumptiōe z operatiōe cor̄pis ac aīa-

rũ q̃tidie seq̃remur. Deniq; vt ditarem⁹ carnem
z sanguinẽ: ũno q̃q; carnicos z sanguineos bo
mines. de bonis paupeꝝ: de pr̃imonio crucifici
Sz vt custodiam⁹ iusti ficatiões dñi: z legẽ ei⁹
in q̃ram⁹. Custodiam⁹ in quã nõ diffamem⁹: dis
sipem⁹: irrideam⁹: lacerem⁹ iustificatiões dñi.
Et legẽ ei⁹ in q̃ram⁹: nõ tradẽtes nos nr̃aq; in
stitutiõibꝫ mũdi z legibꝫ Justiniani: sed legi dñi
q̃ in maculata est: ꝙuertẽs aĩas: z sapiẽtiã p̃stans
parvulis: gloſa. bũlibꝫ q̃les sunt penitẽtes. Pe
nitemini ḡ. ¶ Postremo moueat nos q̃ dicit: q̃to
ḡd⁹ altio: (q̃lis est nr̃ q̃ sacerdotes dicamur: z q̃
gen⁹ electũ: regale sacerdotiũ chr̃isti dñi: imo z
dy noiamur) tãto casus ḡuio: ꝙsone ad illõ saty
riciũ. Omne animi viciũ tãto ꝙspect⁹ ĩ se crimẽ
bz: quãto q̃ peccat maio: habet. Porro si casus
nr̃ ḡuio: ꝙseq̃ns est vt resurrectio p pnias fortio
: erigat. ¶ Eõclamo igit: p̃co: z obtesto: p euã
geliũ sacratissimũ dñi nr̃i ihesu xp̃i. Penitemini z
credite euãgelio: qm̃ q̃ se bũliat p pniam: exalta
bit ad gl'iam. Hoc mõ stat⁹ nr̃ stat⁹ eccl'iastic⁹ vt
get nos magnis z certis rõnibꝫ penitere: si non
obto: puim⁹: si nõ oino p̃diti z xp̃iana religione
ab alienati sum⁹. Rursus ꝙpellit ad idẽ loc⁹ ipe
na terrat' in q̃ ꝙuersamur: q̃ loc⁹ est eccl'ia. Eo
monebat p̃tact⁹ nr̃e oz̃onis ordo: vt sil'r ex loco
in q̃ ꝙuersamur: q̃ loc⁹ est material' eccl'ia: robur
eidẽ oz̃oni nr̃e donarem⁹. Sed multis q̃stiõibꝫ
agitat anim⁹ ex his q̃ dicta sunt. ¶ Una si eccl'ia
stici ñ penitẽtes p seip̃s: pficiãt alys p q̃bꝫ eos
ditim⁹ ad satisfaciẽdũ obligatos: Videt q̃ non
p̃ dictũ. z p illud Gregoi. Cũ is q̃ displicet ad
intercedẽdũ mittit: iratꝰ animi⁹ ad deteriora pro
uocat. ¶ Alia: si eccl'iastici nõ penitentes p alys
faciũt bona eccl'ie sue: z si ad restitutionẽ obligã
tur: videt em̃ q̃ ꝺ donatiũ intẽtione bonis illis
abutunt: nec laborãt in vinea dñi: nec denarium
hz̃ merent. ¶ Altera si eccl'iastici oẽs tenent ad
studiũ legis diuine: videt q̃ sic p̃ dicta: q: ideo
dedit illis de⁹ regiões gẽtiũ: z labores pplorũ
possederũt: vt custodiãt iustitias ei⁹: z legẽ ei⁹ ex
q̃rãt: vt dictũ est. ¶ Ad opposita istoꝝ omniũ est
argumẽtũ: q: talia dicere est ptẽ eccl'iasticoꝝ lõ
ge maiorẽ ponere extra statũ salutis: eãq; vãna
tionis reã affirmare. ¶ Alie q̃stiões sũt: vt si iz ex
bonis eccl'ie aliq̃d sibi retinere vltra id q̃ dicit
apl's. Habẽtes alimẽta z q̃bꝫ tegamur: his con
tẽti sum⁹? Videt em̃ q̃ residuũ est eccl'ie z pau
perũ: quale auferre: sacrilegũ z impiũ dicũt Hie
ron'. z Bern'. ¶ Annecta est huic questio de dita
tione parentũ ex bonis eccl'ie. De collatiõe bene
ficiorũ indignioribꝫ. De multiplicatiõe benefici
orũ vltra decẽtẽ sustentationẽ p̃sone occupãtis.
De intrãnbꝫ distributões ex solo introitu ad bo
nas. De dãnbꝫ se totos ad p̃ticatiões seculares:
z q̃q; ad turpes q̃stus. Et sil'es multas: quas
oẽs dissoluere breuitas affectata reclamat. Sz
q̃tuor ꝙsideratões quasi rotidẽ claues p aptio
ne faciliori placet afferre. ¶ Prima consideratio.
Eccl'iastici q̃ nõ penitẽt: sz cõputrescũt in pctis
suis: nullũ op⁹ faciũt apud deũ p se vel alys ac
ceptũ sibi ad ꝙsecutionẽ vite eterne: p quãto fru
ctus suoꝝ operꝝ talis ex corrupta radice pcedit:
q̃ radix est corũ voluntas dep̃nata. Elongant q̃z
magis z magis a deo: qm̃ q̃q; lõge a p̃cõribꝫ sa
lus. Hoc intẽdebat dñs cum ait: Maledicam
bñdictiõibꝫ vestris z silia p̃lima in hac sentẽtia.
¶ Secũda cõsideratio. Eccl'iastici q̃ uis ipenitẽtes: ip̃lẽtes tñ ea q̃ ex institutiõe bñficiorꝝ suo
rũ iniũcta eis sunt: in bonis dicẽdis z silibꝫ: ip̃i fa
ciũt fructꝰ bñficiorꝝ cẽ suos: saltẽ apõ boies: nec
ad restitutionẽ obligant. Obligant tñ in foro cõ
sciẽtie: alit recõp̃sare bñfactoribꝫ z fundatoribꝫ
suis: p̃sertim faciẽdo sibi amicos ꝺ mãmona iniq̃
tatis: vt per alios suppleãt redẽptionẽ z satisfa
ctionẽ: quã ipsi sine gl'ia pmanẽtes: insufficiẽter
agũt. Valẽt p̃terea hmõi bñficia nõ ex virtute p
sonaꝝ: qm̃ tales supponunt esse in pctõ mortalĩ
z p ꝙsequẽs dei hostes odiosi: sz ex p̃sona totius
eccl'ie: z ex offerẽtiũ deuota pietate valorẽ suscipi
unt: qualẽ z quãtũ nouit de⁹. ¶ Tertia ꝙsidera
tio. Plus cõgruit eccl'iasticis noticia sacre legis
q̃ alia z multis ipsa est de necessitate p̃cepti: sed
magis z min⁹ p diuersitate officiorũ: curarum
atq; dignitatũ. Curati noĩan tenẽt scire p̃cepta
dei: z articulos fidei in quod ã generali p̃dicã
ciando subditis. Materiã insup de sacramẽtis
eccl'ie: put in cõi vsu p̃ticat z ꝙsat: vt de modo
baptizãdi: de mõ audiẽdi ꝙfessiões z interrogã
di z docẽdi z absoluẽdi z pnias iniũgẽdi: de mõ
mr̃imonia ꝯbẽdi: de mõ sacre vnctiõis: z de in
structiõe illi⁹ q̃ laborat in extremis: z si q̃ sunt ta
lia. Curati p bis sciẽdis si nõ laborãt vel studẽ
do vel audiẽdo: an sint in statu salutis: ipsi vide
rint: ego nõ estimo. ¶ Quidã tractatuli sup bis
cõibꝫ ꝙfecti sunt. Quos saltẽ hĩc deberẽt tales
eccl'iastici: qm̃ nec sumptuosi sunt in scribẽdo
nec dispẽdiosi z difficiles in intelligẽdo. De p̃la
tis ꝺo q̃ absentes sunt nihil hic distinio: quãd
modũ parati esse debẽt ad faciẽdũ rẽ. ¶ Quarta
cõsideratio. Intẽtio eccl'iasticoꝝ in oĩibꝫ suis
actibꝫ debet esse diuin⁹ honoꝝ z ei⁹ obsequiũ: et
ꝙsequẽter ex incidẽti z quasi accessorie: ipi p̃ntẽ
po: alia desiderare z acq̃rere p sustẽtatiõe decẽ
ti suoꝝ statuũ: decentẽ intelligite statũ put sapi
ens iudicabit: z nõ put ambitio vl' auaricia sua
debit. Juxta quã cõsideratiõnẽ dat regula cõse
quẽter ad sciendũ: si in celebratiõibꝫ missarũ: si
in bonis lucratiuis: si in alys operibꝫ suis: imoꝝ
si in multiplicatione beneficiorũ ipsi eccl'iasti
ci sint simoniaci: vel simonia aut turpi lucro vo
tandi. Descendere autem ad singula omnino

diffiniendā:neq; facile est neq; possibile sub certa regula ꝓpter varietatē circūstātarū: ex quibus iuris variationē scit nemo.

R Lura dica potuerāt:sed interim cōtēti:et p ad secundā nostre exhortatiōis partem trāseuntes:ostēdamus ex loco in quo sumus:ꝓgruitatē penitēdi. ¶Locꝰ noster viri patres ⁊ fratres locus ecclie materialis in quo frequētius ꝓuersamur nos admonet si nō obsurdescim⁹ vt obediam⁹ dicēti christo. Penitemini ⁊c. Quāq; em̄ vallis hec miserie:locꝰ sit vniuersaliter flet⁹ et pnie:vbi tāto magis flendū eē dicit Aug⁹.quāto min⁹ flet:nihilomin⁹ tēploꝝ locus sua quidē religione ⁊ qualitate cōmonere facit vt peniteam⁹. Quid itaq; aliud vident ꝑdicare imagines oēs in ecclia añ quaquauersum:supra:subtus et in lateribꝰ:cātus insuper ⁊ pulsus:ea quoq; q̄ legunt et fiūt oīa:nisi leuem⁹ sursum co:da:et nō mētiamur rūdētes:habem⁹ ad dñm. Leuare aūt sursum corda nequeūt sane ipsi pctōres sine pnia et magna pnia. ¶Habent seculares hoīes seu militares seu plebei loca sua in quibꝰ exercent:plena multis spectaculis: vanitatibꝰ et insanijs falsis:que pniam nō solū nō incitāt:sed ꝓturbāt. Vide fora negociosa abundare infinitis ꝓiurijs:fraudibꝰ murmuribꝰ incōditis:clamoribusq; dissonis. Vide curias patrocinantiū:intra quales nota litigantiū magnilo quas linguas acutas ⁊ instructas:vt narrēt fabulatiōes:sed nō vt ler tua dñe. De curis curialiū q̄d aliud dicturꝰ sum q̄ quotē cure sunt:⁊ quote cure vanissimi:nec cure celestes: sed plerūq; scelestē. Nō discurrā p singula talū loca:quoꝝ plima a sanctis doctoribꝰ merito interdicta sūt eis q̄ pniam salubrē integro aīo pagere moliūt. ¶Atuero nos ecclesiasticos cōuenet loc⁹ sacerrimus:locꝰ religiosissim⁹:locꝰ tot⁹ pnie salubris ꝓuocatiu⁹:si tñ in eo nō manem⁹ sic bestie ignari mysteriorū omniū q̄ fiūt ⁊ cernunt. Si ꝓterea corpore existēte in ecclesia nō sit animus in patrijs:sicut est apud Terentiū. Si denicq; nō facimus de domo oratōis domū negociatiōis ⁊ spelunca latronū. Quo pacto fit. Certo aut cogitando:aut garrīdo secularia: aut distributiones diuinas tāq; nobis q̄ nō eas lucramur: indebitas furtiue rapiēdo:furtiue diremim iudice deo: ⁊ si nō mūdo:q̄ si eos soluit:nō tñ absoluit. ¶Le terū crux ⁊ crucifixus:nōne loquūtur vt pniam agam⁹?:cum talē ipm̄ christū añ oculos statuāt: quo null⁹ vnq; acerbi⁹ doluit: nō ꝓ suorū:sed ꝓ nrō⁹ satisfactiōe pctōꝝ. Sctōꝝ rursus sctārūq; imagines idē suadēt:ingerētes memorie nostre: q̄ ꝓ multas tribulatiōes oportet nos intrare in regnū dei vt ipsi ⁊c. Denicq; tumbarū sculpture magnis nos vocibꝰ ⁊ lamētis ad pniam ꝓuocare nō cessant:ingerētes q̄d illi sunt: q̄d fuerūt:q̄d de nobis meruerūt: q̄d erigūt vt sūt:q̄z corpora incinerata tegit tell⁹? ¶Si ad hos oēs ⁊ sic assidue clamores nequaq; aptū⁹ aures mentis intimas:nō tā surdas tri sed surdi sum⁹?:imo ipis q̄s intuemur ⁊ calcamus imaginibꝰ atq; simulachrus assimilati sum⁹?:q̄ habēt aures ⁊ nō audiunt. Quid de ipo sacrosci dñici corpis sacro sanctoq; dicturꝰ sum:malq; nūc silere q̄z pauca dicere. De illis q̄ abutunt eo ad cumulū peccādi: qō singularit datū est ad auxiliū suleuamēq; penitēdi. Si sunt indigni tractātes illud qō sub q̄stione terribili increpat dñs ꝓ ꝓpheta. Quid est q̄ dilect⁹ me⁹ fecit in domo mea scelera multa: ¶Nō nos ita viri ꝓtes ⁊ frēs:sed in loco tali tāq; diuino ⁊ celesti:audiam⁹ vocē dñi impantis: vt amotis calciamētis nre vetustatis ꝓ pniam: (suū est em̄ ꝭ officiū) stem⁹ in terra hac q̄ sctā est: dicētes cū Jacob:Terribil' est locꝰ iste:nō est hic aliud nisi dom⁹ dei ⁊ porta celi. Et em̄ dñs est in loco isto:⁊ nos ꝗ sci sum⁹ q̄ habitam⁹ in sctō:in q̄bꝰ dei grā ꝓcessit:si nō aburimur illa vota ꝓphetica. Una petij a dño hāc reqrā:vt inhabuē i domo dñi. Et rursū: Quā dilecta tabernacula tua dñe virtutū ⁊c. Et iterū: Elegi abiect⁹ esse in domo dei mei ⁊c. Ad hōc: Ad penitēdū ꝓcapue. Penitemini ꝛc. ¶Circa hec q̄druplex occurrit ꝓsideratio moral'. ¶Prima sctūs est ⁊ a deo placēs ⁊ fructuosi⁹ regularit orare deū in tēplis ⁊ locis sibi dicatis q̄s in alijs. Valet q̄ppe orōnū ibidē facta cumulat ex orōne generali ⁊ loci maiestate: qua fit deuotiōis maior incitatio. Proptera nō absq; ḡndi rōne sedula religio patrū nrōrū:particularia oratoria vetabat:ꝑsertim ꝓ missis celebrādis. Dicit i cōsideratiōe regularit:qm̄ accrescere valet ipis orōnibꝰ aliunde q̄s ex loco sctō posset. ¶Scōa ꝓsideratio:oīs blasphemia q̄ attribuit deo vl' sctis ei⁹ indignaret turpia:vl ꝓba vl' facta vl' signa:tāto execrabil⁹ fit in ecclesia:q̄to locꝰ pl⁹ sacer est. Que blasphemia si fiat sub ludi spē:dz ꝓ autoritatē supiorū seriose repari. Hec ꝓsuetudo ad oppositū alleuiat: imo aggrauat:q: vilissime corrupte est:⁊ sacrilega corruptela:q̄ in caput supiorū redūdabit:si nō ꝓ suo officio remediare curauerint:maiori q̄dē aīositate q̄s ꝓ suis tpalibꝰ decertarēt. ¶Tertia ꝓsideratio: Una ex causis q̄re ecclīastici mali ⁊ ipenitētes: pessimi sunt sup ceteros (put sepe exptū fuisse testat Aug.⁊ rpa mea idem mōstrāt ad oculū (assignat ꝓueniēter: q: tales ꝑ deo magis ingrati sunt dū abutunt eis oīb⁹ q̄ eos ad pniaz ꝓuocare deberāt. Oīa em̄ remedia ꝓ sua correctiōe: vt sūt exempla sanctorū ⁊ ꝑdicationes ⁊c. ꝓuertērūt in fastidiū ⁊ cōtēptū ex cōtinuo auditu ⁊ visu:adeo vt tandem se esse credant sapiētes ⁊ prudentes pre alijs monitoribus suis:quoniā impingua/ti sunt:incrassati:dilatati:ideo dereliquerūt deū

factorē suū ꝛc̄. ꝛ humilitatē nostre religiōis ꝛ suorū ꝓmulgatorū ponūt in abominationem sibi. Qualis igit̄ spes salutis esse pōt: vbi q̄ fuerāt remedia: cōuertunt in nauseā ꝛ venena? ¶ Quarta ꝓsideratio. Affectiōes querse q̄ separāt a deo: dānabiliter fiūt vbiq; dānosi? in ecclesia. Negociationes p̄terea seculares: fiebāt olim in tēplo hierosolymitano displicibilit̄ christo: hoc et suo celo subuertente cathedras numulariorū apparuit. Hunc displicibilius fiunt in templis suis: in quibo mysteria magis spūalia cōuenit celebrari. Hec de secūda parte sermonis.

D Extremo fas nobis p est: nō solū ex statu p̄sone: nec ex loci q̄litate corroboratione ad dere nr̄e oratōni p̄suadēda nobis penitētia: vt iam fecim?: sz ex̄a tertio ex tpis qualitate. ¶ Omitto q̄ tp̄a oē vite miserē hui? ꝛ erūnose: tp̄s lugēdi est: tp̄usq; penitendi. Nō loquor de tpe ℟ quadragesimalis abstinētie q̄ō intrauim?: q̄q̄ multa dici ad rē cōperterent. Tū de ieiunijs: qua obseruatiōe cōpleda sunt: ꝛ q̄ sunt quos pia necessitas excusat. Quali insuper delicto obnoxij sunt ecclesiastici transgressores ꝛ fundatores hmōi ieiuniorū. Tū p̄terea de ieiunio quadragenario christi quali qualiterq; fuerit cōpletū virtute. Sufficiat ad dolēdum: lugendū: penitendū: q̄ cōtinuo a pect? huius tēporis: imo hui? tēpestuose etatis nostre in qua regnat luctuosissimū absq; exēplo: imo nullis vnq̄ luctibo equandū scisma: q̄ nō vetustate cōsumit vt omnia: sed indices alt? radices malas agit: ꝛ tanq̄ fama monstrū: horrēdū indices vires acquirit eundo. Expectauim? pacē: deplorat ꝓpheticus sermo: ꝛ ecce turbatio. Sic ecclia insanabili quodā cancro depascit: egrescatq; medendo. Sic suā hydrā parit: que ex succisiōe fecundior fit. Ipa insup vt mynotaur? vir egressibilis labyrinto circundat: ꝛ more ferarū habet in rhete pedes suos. ¶ Hunc̄d non igit̄ tēp? tale est: in quo penitere ꝛ dolere cum ingēti gemitu ꝛ plāgore assiduo cū lachrymis ꝛ rugitu coartamur nos ecclesiastica ꝛ dicere. Tu exurgēs domine miserebēris syon: q: tēp? miserēdi eius: q: venit tp̄s. Et iterū: Tp̄s faciēdi dñe dissipauerūt legē tuā: legē charitatis: vnionis ꝛ pacis. ¶ Prima cōsideratio. ¶ In omni tēpestate grādi ꝛ interneccione: vbi primū incipit a sanctuario deo salubrimū est: iuxta Ezechielis visionē: signari signo thau in frontibo. Illi q̄ppe soli saluāt sic signati. Quale signū illos solos accipe notat ꝓdicta visio: q̄ gemūt ꝛ dolēt sup cūctis abominationibus q̄ fiūt: ℟ autē ꝓ priam fieri ꝓspicuū est. Ubi ꝓ magis incepit ira dei a sāctuario suo q̄ℨ hoc tpe misero: q̄s legit: q̄s audiuit: ¶ Penitemini ꝛc̄. ¶ Scōa ꝓsideratio. ¶ Qm̄ facta ē scissio in vniuersalis in corpore mystico ex pcīis singulariū p̄sonaꝝ ꝛ eoꝝ puersis moribo quō fit in corpore vero dissoluto ei? ex vicio morbido partiū ꝛ corruptis humoribo: cōsequēs est vt pnialis medicina ꝑmū recipet in mēbris sanitatē: p̄sertim cū videat: hic esse digit? dei: cui humanū auxiliuz q̄si penit? deesse sentit: quapropter impetrāduz est diuinū: testimonio Josaphat. Que impetratio nō meli? q̄ℨ ꝑ pniam humilē acquirit. Qm̄ si cut exaltatio ambitiosa ꝛ ꝑdita multorū ecclesiasticoꝝ tā feda abiectiōe humiliant ecclesiā: ipsa si querit rursus exaltari: vt ꝑ pniam humilē hoc fiat necesse est. Penitemini ꝛc̄. ¶ Tertia ꝓsideratio. Reuerētia pia ad matrē viget plus q̄ℨ alīs in filijs tpe necessitatis ꝛ oculatiōis sue: vt humilientur ꝛ doleāt ꝛ pnie signa demōstrēt: p̄sertim vbi ꝑ talia miserabilibo eusdē mris necessitatibus subueniri cōuenit: dū singuli filiorū singula merita sua: sicut quasdā donatiōes ꝛ redemptiones ꝓferūt in cōmune ad redēptionē matris captiuite. Sic est in p̄senti tpe. Penitemini ꝛc̄. ¶ Quarta ꝓsideratio. ¶ Scisma p̄sens nō impedit verā pniam: imo magis ad eandā faciēdam aīat ꝛ inducit tanq̄ ad ꝑmū antidotū ꝛ mediuz ꝑ portu salutis attingendo. Scio tū nōnullos hinc inde posse inq̄etari a scrupulis ꝛ q̄stionibo pluribo sup casibo reseruatis: ꝛ sup ptāte clauiū ꝛ alijs ꝓplexitatū modis q̄bo scisma p̄sens respsuz est. Scio nihilomin? rūsum factū esse Antonio q̄ sola humilitas oēs diaboli laqueos secura ꝑterfugit. Humiliat? sum: ꝛ liberauit me inq̄t ꝓpheta. Nulli ꝓo absq; pnia dat post petīn talis humilitas q̄ rursus exaltet. Soli igit̄ bñ penitētes securi sit: quāobrē penitemini. ¶ Hec fortasse sufficere ꝓtuerāt de necessitate pnie nr̄e: nisi reuerētia euāgelij hodierni cui credi oportet: et q̄ appropiate de ecclīasticis loquit: cogeret nos sua maiestate vt aliq̄d dicerem?: nec ipm nr̄o silentio indigno trāsirem?. ¶ Itaq; euāgelic? sermo. xvij. ca. Matth. vij euāgelij hodiernū conscriptū est: loq̄ns in ꝓsona christi ad phariseos ꝛ scribas sui tpis: notat in spēali sub reꝑhēsionibo q̄tuoꝝ ꝛ octo maledictōibo: a q̄bo debēt ecclīastici ꝑcauere: vt increpatio maloꝝ: bonoꝝ sit instructio: ꝛ vt sup malo cognito: pnia salubrior fiat. ¶ Prima reꝑhēsio est dicere bona ꝛ nō facere: ℟ eēm q̄d aliud est q̄ℨ se ꝓpria voce dānare: ꝛ talē cē cui merito dicat dñs: Ex ore tuo te iudico serue neq̄ā. Videte aūt p̄res ꝛ fratres quāto amplius est delictū: nec̄ dicere bona nec̄ facere: imo dicentibo atq; facientibo modis oibo serio ꝛ ioco: clā ꝛ palā ꝓtrariari. ¶ Secūda reꝑhēsio: est onerare subditos duris ꝛ multiplicatis pōderibo ꝑceptoꝝ ꝛ penaꝝ: digito aūt suo nolle ea mouere. q̄ in loco culpāt illi ecclīastici q̄ excōicationū ꝛ verbaliū maledictōnū sniās accumulāt sup merita

quo fine ipsi viderint: z ꝯ cõsone ad euangelicã libertatẽ. ¶ Terna reprẽsio est hypocrisis z superstitiosa in habitibꝫ: qbꝫ sanctitatẽ aut religionẽ pferũt: qualia intꝰ horrẽt z fugiũt ipsi talit induti: qualiter induimur nos ecclesiastici oĩa diuisi a pplo. pcipue dũ in ecclesia ministrantꝰ. Dz sepe mentiunt he vestes: dũ aliud monstrant extra: aliud tegũt intra: ertertꝰ sanctitatẽ: interꝰ vilitatẽ. ¶ Quarta reprẽsio ẽ ambire vanã gloriã in locoꝝ eminẽtia z alto recubitu: in cenis: in salutationibꝫ pplaribꝫ atqꝫ fozẽsibꝫ: in titulis z appellationibꝫ noie mgri: aut patris: aut dñi: in qbus oibꝫ corrupta affectio magis ꝯ ipa actio q̃ de genere bona est: z bñ fieri põt inculpab. Põt eñ aliqs oĩa ista q̃rere: si stat⁹ suꝰ z vocatio exigant p vtilitate reipublice z ecclesiastico honorẽ: nõ p singulari ambitiõe. Aliqs eñ et ecclesia sticis cur nõ fas habet alte sedere z salutari populariter: z appellari mat vel pat vel dñs: si nõ istis delectet? Hoc est si nõ noia tñ z famã: sed res z opa z officia p noia designata: querit z impleri: nõ ad suã: sed ad dei laudẽ: magnificentiã z gliam. ¶ Sequunt octo ve. ¶ Ue primũ ẽ claudere viã celi pueris moribꝫ z exemplis. Hoc fit dũ imperiti z simplices ex pplo: arguũt sibi licere ea que vidẽt patres z pastores suos facientes. ¶ Secũdũ ve sub ptextu longaꝝ oratiõnũ viduas z simpliciores spoliare. A quove nõ immunes sunt bi q̃ obitus z seruitia multa in ecclesia pollicentur: z ea vel nõ exoluũt: vel imfecte vl̃ negligẽter exoluũt. ¶ Tertiũ ve tradu i põt appropriare ad ecclesiasticos: q̃rentes pmotionẽ alicuius ad statũ ecclesiasticũ: vl̃ otra eos qui affectu carnali vel alio factũt eũ pueris exemplis z moribꝫ duplo filiũ gehẽne ꝯ futurꝰ erat in statu seculari. ¶ Quartũ ve cõtra malos interptes mãdatoꝝ christi: z specialit iuramẽtoꝝ z votoꝝ: in quibꝫ fallunt z fallũt et sacerdotũ ordine in confessionibꝫ audiẽdis. ¶ Quintũ ve cõtra eos qui decimas vsqꝫ ad minimũ esse soluẽdas decreuerunt: z grauiora ipsi derelinquũt. Judiciũ. s. misericordiã z fidẽ: sicut apud quosdaꝫ in ecclesia plus puniret transgressio vnius cerimonie z traditionis humane: ꝯ blasphemia in deũ aut suorum puaricatio mãdatoꝝ. ¶ Sextũ ve: mũdare diligẽter id qđ foris est in vasis: quibꝫ deo ministratur: vt est calix: z cõsciẽtiã dimittere rapinis z immundicia plenissimã. Ut faciũt qui in cõsciẽtia pcti mortalis: z in otinuo ꝓposito nõ relinq̃ndi pctã sua: neqꝫ occasiões pctoꝝ ministrare psumũt. ¶ Septimũ ve cõtra hypocrisim eoꝝ qui sanctitatẽ fingũt extrinsecis signis: intꝰ aũt sunt pleni hypocrisi z iniquitate: cõparati merito sepulchris dealbatis. Dz si culpãtur bi qui mali sunt: quo vituperio digni vident qui peccata sua pdicant: gloriãtes cũ malefecerint: z exultantes in rebꝫ pessimis: in pniciẽ z cõtagionẽ z scãdalũ certa pusillorꝝ? Quidã ipropertũ dixit aliꝰ. Abi hypocrita. Cui acuta mordacitate respõdit iniuriatus. Tu talis es vt nec hypocrita dici possis. Ita palã z in publico puersus es: vt nullꝰ ficmoni locus relictus sit. ¶ Octauũ ve est qui sanctis reuerẽtes essevident: colẽtes eoꝝ sepulchra: memorias atqꝫ reliqas: ipsi tamẽ eos nequaqꝫ imitantur in sanctitate: imo ptentibꝫ inimicant z insidiant: qui sanctoꝝ vitaꝝ atqꝫ moꝝ quesierint imitari. ¶ Ad que oĩa ve subiũgit horrẽda conclusio. Ecce relinquet vobis dom⁹ vestra deserta. Domus hec dom⁹ erat synagoge: cui succedit domus ecclesie: quã iam pene desertioni vicinam intuemur vt olim synagogã. Auertat hoc pius ecclesie spõsus iesus christus. Auertet aũt si fuerim⁹ penitẽtes: si nos benigne intuit⁹ fuerit z cõuertet ad se: z tandem reponet in firmissimo habitaculo suo. Ad qđ nos pducere dignet q̃ sine fine pmanet in secula seculorũ: Amen.

Finit.

Sequitur itẽ sermo eiusdem factus in cena domini pro humilitate: valde notabilis.

a Deo exiuit z ad deũ vadit. Origialit Joan. xiij. z in euãgelio pfentialit recitato. Nos z mei filꝫ qui a deo exiuimus p peccatũ longe nimis: Quia longe a peccatoꝝ bo salꝰ? radamus nunc rursus ad eũ p oriõnis z pie inuocatiõis gressum: moraderit: q: ꝓpe est dñs omnibꝫ inuocãtibꝫ eũ in veritate. Cuiꝰ oriõnis nostre mediatricẽ te cõstituimus o virgo beata: ꝑgo deo iũctissima: ad quã deus venit: z a qua fm corpus exiuit: Te nunc ob hoc salutãtes z dicentes: Aue Maria. ¶ A deo exiuit z ad deũ vadit: scribit vt sup. Alta ꝓboꝝ pfunditas: altera nimiꝝ. z qs cognoscet eã? Dz ita loq̃ decebat ꝓscitũ secretoꝝ dei. Hic tam sublimis volatꝰ gndi aqle spũali honũ videbat: cui ex snia dicere fas erat illud phie apud Boeciũ li. iij. metro pmo. Sunt etem pẽnevolucrismbꝫ: q̃ celsa ꝓscẽdit poli: q̃s sibi cũ velox mens induit: posa terras despicit tẽ. Mihi ꝺo q̃dni stupor mẽtis z digna admiratio debebat ad hanc scietiã q̃ mirabil̃ facta ex me est ꝓfoztata est: z nõ potero ad eã. Quid nisi venerabũdũ qđã silentiũ ꝓgruebat? Cõgruebat vtiqꝫ silentiũ poti⁹ ꝯ elato sermone de diuinis obstrepere int̃ olores me raucũ anserẽ poti⁹ ꝯ sordidis pedibꝫ affectionũ: manibusqꝫ opationũ me sanctuariũ ꝓboꝝ dei temerariũ introire. Dz officiũ mei debitũ ipi vos scitis: sz z freq̃ns devotiõis vsꝰ q̃ritꝰ z ꝓtolatio q̃ppiã vel imfecte balbutire cõpellit. ¶ A deo (inquit euãgelista) exiuit. Miroꝝ si nõ pruꝰ ad hoc ꝓbũ mirantur. De q̃ nãpe alio istud ꝺo.

A deo exiuit: ꝙ de verbo qđ eternaliter est apud patrē: qm̄ in principio erat verbū: & verbū erat apud deū: & deꝰ erat verbū. Si eternaliter apud deū: qualit a deo exiuit: quō eternalit apđ deū? Sed dices: exitꝰ iste ꝓbi a deo: est ipsa filij generatio: verū est si est filij generatio sicut esse cōfitemur: vides q iste exitꝰ ꝓsus est ineffabilis. De eo quippe scriptū est: Generationē eiꝰ ꝙs enarrabit? Esa. liij. ca. Propterea cur conāret eloqui qđ enarrari nō pōt: nonne esset illud sobrie sapere? Quid si quis loquat nō iam hominū sed angelorū linguis: quo pacto effari sufficiet deū a deo exire: nō localiter: nō dimēsionaliter: nō diuersitate substātie: neꝙ durationis varietate: sed personali tm̄ distinctiōe. Qui & regredi dicit ad deū: dum suū rependens amorē patri spirat & qđam modo donat spiritū sanctū: donū ꝑstantissimū & vtriusq; nectū. ¶ Sed fileam? interim de secretis hic celestibꝰ & pscrutatiōe inuestigationē dui? diuini exitꝰ & regressus ad intra: nos vel ad scholam vel ad celebritatē beatissime trinitatis remittamus. Illic magis discere est: quō filiꝰ egredit a patre vt imago pulcherrima a pulcherrimo: vt verbū sentētiosissimū: vt ars omniū fecundissima: vt exemplar distinctissimū: vt idea & forma quedā omniū capacissima & actualissima & potētissima. Sic igit exiuit christꝰ a deo eternaliter ꝓductiue: & ad deū vadit spiritiua dilectiōe. ¶ Amplius ꝓ cōsideratiōi nostre alij obijcit christi a deo exitus: alius quoq; sui ad eū regressus: non quidē intrinsecus ꝑsonaliter vt prius: sed denoīatione quadā extrinseca & idiomatū mutua communicatione: quā opata est humanitatis assumptio. Et qđ ē pcor hoc modo christū a deo egredi: nisi cūdē in hoc calamitoso vallis lachrymarū exilio dignāter incarnatū cōmorari: affligi: crucifigi? Nihil ꝙppe longinquus a deo poterat excogitare mēs humana: ꝙ impassibilē ad passionē egredi: inuisibilē videri: immortalē quoq; ē participē mortis. Est christū regredi ad deū: est ipm̄ a mortuis resurgere. Jā nō morit: quoniā mors ei vltra nō dñabit. Ad Rom. vi. qui in patria & ciuitate & regno patris ī celestibꝰ ad dextram suā sedet in eternū: cui oīa subiecit ei deꝰ. ad Heb. q. Hic est verꝰ iusticie sol q̄ orit in natiuitate: occidit in passione: & ad locū sunꝫ reuertit in gloriosa ascēsiōe. Ecce. i. Et qz habēt ꝓprias solēnitates hec mysteria suosq; sermones: tantūdē dictū sit hic: quō christꝰ a deo exiuit ꝑ incarnationem: & ad deū vadit ꝑ glorificationē. ¶ Demuꝫ D reperibilis est exitꝰ quidā tertiꝰ christi a deo fm̄ aiam: q̄ cōmunis est oībꝰ creaturis. Dicit itaq; diuinꝰ theologꝰ Joānes. Qđ factū est in deo: vita erat. Vita erat: nō ꝙdē ꝑ idēptitatē realē & essentialē rei facte ad factorē: vt Manichei blasphemant: dicētes aiam eē ptē a deo decisam ꝑ actionem ꝓncipis tenebraꝝ. Sed vita erat ꝑ idealez & vnificā: exemplarē seu architypā cognitionez & virtutē ꝓducēdi efficacissimā: lōge excellētius lōge ineffabiliꝰ q̄ in ipsa mēte artificis: domus fabricāda vel imago pingēda exstat: & suo modo viuat. Quid ꝙ sint hmōi ideē: & q̄lis sit earū distinctio nō est h̄ disputādi loc?. Multe doctorum traditiōes in vnā veritatē (si bñ capiant) reducibiles sup ꝓma sentētiaꝝ distinctiōe habēt. ¶ Ab hoc igit esse ideali illud recte ꝓhibet egredi: qđ fit extrinsecꝰ in esse suo reali: regredi autem nō nisi creature rōnali ꝓprie datū est: q̄q̄ve lū Boēt? oīa in suū regredi ꝓncipiū: velut si flumina vnde exeūt reuertant Eccē. i. Et qm̄ hoc? Qm̄ exeūt ꝓprios queq; recursus: redituq; suo singula gaudēt. Hec manet vlli tradit? ordo: nisi q̄ fini iunxerit ortū: stabilēq; sui fecerit ordem lib. ij. metro. q. Hoc fit dum motꝰ inditos naturē siue custodiū: dūq; vices indultas pagunt: agendo: patiēdo: mouēdoq;. ¶ Atuero quāto tibi est creatōis egressus excellētior (o rōnalis spiritus) tāto regressus tuꝰ ad deū est: quāto ⁊ est relatus oīb⁹ in ꝑfectiōe differētior. Tu nēpe rōnalis spūs sicut capax & particeps dei solꝰ factꝰ es ꝑ intelligentiā atq; rōnē: hinc ad imaginē dei et filitudinē factꝰ affirmaꝝ Bēn. i. Sic soli tibi ad deū regredi ꝓcessum est ꝑ cognitionē & amorez. Dirigunt cetera in cursibꝰ suis & ab agēte infallibiliter si videō aliqđ cecū ducat: vt dicit Auerrois. Tu sola videō videntē insequeris. Tu sola cognitiue ad ꝓncipiū tuū rēgrederis: vt fias vnū ens cū diuīa essentia tertia ptē libelli de ornatu spūalū nuptiaꝝ. Aīa inqt ꝓcliānus ita cōiungit deo: vt fiat ipm̄ illud cēvitale & ideale qđ eternaliter in deo ꝓhabuit. Quē errorē vna nup epla a me edita coarguit. Uelī ꝑterea cōmōuisse vt de hac materia caute legat Bēn. ad frēs de mōte dei. lib. ij. ¶ Cetez aīa humana ꝓpne illa est int̄ oēs rōnales spūs: q̄ n̄ solū regredi ad deū sed oīa alia in cuz referre ds. Propterea em̄ ipsa corpori ꝓiūcta: & in imis certis ligata fm̄ Platonicos. Propterea nexū duplicē mūdi: tā spūal: q̄ corporal: opat: q̄si duas illas catbenas causa nū: aureā & argēteā nectens. ¶ Deniq; idcirco in orizōte duplicis mūdi statuit facies sua: put diuini theologi & eleuati metaphysici edocuerunt q̄m? ꝑ ipam ea oīa referant in deū cognoscēdo & vtēdo: q̄ ab eo egressa sunt ī creādo. Hinc dixerunt Aristo. i. pol'. & Platonici. oīa ꝓpt̄ hoiez: ipm̄ ꝙ ꝓpt̄ deū factū eē. Hinc resurrectiōis futurāne cessitas ꝓcludit. Alioq; natural' instinctio finis frustra eēt. Sz de his alibi. Demū ꝑspicuū est eos solos ꝓpria appellatiōe hoies dia debere q̄ boni sūt & ad deū oīa referūt. ¶ Hūc ad ꝓpm̄ redeo. Qz em̄ regressū hūc ꝑ intelligētiā ad deū & vsū: aīa ei⁹ ꝑfectissimus mōtꝰ exercuit: dū sapaz R

ꝛ rem quālibet alterā:sola ꝑ excellētiā in dei glo
riā:laudē:amorēq; reduxit. Hic aptissima rōne
dixit cuāgelista noster de christo: q̄ a deo exiuit
ꝛ ad deū vadit. Exiuit dico ſm aiam ꝑ creatōis
emanationē:ꝛ ad deū vadit:ꝑ sui ꝛ aliox omniū
in deū reuolutionē intelligibilē. Et sicut omnia
a deo q̄modāmodo accepit in sua creatōe:deū ꝑ
ꝓterea facta sunt oia:sic oia refert in deū directi
ue ꝓportionabiliter satis ad primū exitū ꝛ reditus
eternalē. ¶Ad hūc finē olim egressus fuerat adā
a deo in sui primaria creatōe:vt ad deū regrede
retur ꝑ speculationē ꝛ amorē. Sed vere peccō. Ho
mo cū in honore esset nō intellexit: cōparat⁹ est
iumētis insipiētibus:ꝛ similis factus est illis. Deq̄mur
cū nos bestiales effecti:vitā pecudū eligentes:q̄
decliuē animā iugit ad terrena demittim⁹;qui
porcino more versi ad infima vulnbus adherem⁹
Vox est talium. Adhesit in terra venter noster. Et
iterū. Adhesit pauimēto aia mea. Et rursus in
fixus sum in limo ꝓfundi. Hinc exclamat Da
vyd⁹. O curuas in terra aias ꝛ celestiū inanes.
O q̄s suauior vox atq; iocūdior regredientis ad
deū ꝛ gratias agētis:q̄ de tenebris vocauit nos
de⁹ in admirabile lumē suū:cuius figurā gessit pe
trus a vinculis ferreis ꝛ carcere tetro liberat⁹:ꝛ
educ⁹ de custodia ad ꝓfitēdū noī dñi. Vere vin
cula ferrea cupiditates nre. Vere carcer est te
nebrosus:horridus:squalidus ꝛ fecnosus:so:di
dum desiderū cordis nostri:ꝛ aīa talibus immersa
q̄n poterit liberis intelligētie alis ad alta subue
hi:ipsa ad deū regredi q̄n valebit. Hoc itaq; fie
ri est impossibile nisi in manu fortī ꝛ brachio ex
tēto illi⁹ q̄ eduxit vinctos in fortitudine:qui de
stercore erigit pauperē:vt sedeat cuī principibus.
Qui ꝓriuit portas ereas:ꝛ vectes ferreos ꝓfre
git:Hoc solo auctore:sic aīa a deo exiuit:sic ad
deū vadit:q̄q; donū hoc exercētibus se ad ipm ꝛ
nō nisi talibus de lege cōmuni ꝓstet. ¶Epilogan
tes ergo ꝓcludam⁹:q̄ est vn⁹ christi exit⁹ a deo
ꝑ eternā generationē:ꝛ baby suū regressum per
spūs spirationē:secundo ꝑ humanitatis assum
ptionē habet suū regressum per corporis glori
ficationē:tertio per anime creationē:habet suum
regressum per contemplationē.

Sest sensum litteralē:theologicalē ꝛ me
taphysicalē:superest vt thema nostrū ꝓsen
tim primā eius partē ad nos mores q̄s
nostros trālferam⁹. Et dicam⁹ q̄ duplex ē mo
ralis exitus aīe a deo. Un⁹ pessim⁹ ꝑ superbiā.
Alī⁹ optim⁹ ꝑ humilitatē. ¶Per superbiā exisse le
gitur filī⁹ ille ꝓdig⁹ in regionē lōginquā Luc.
xv. Quomō exierūt adā ꝛ chain Gen.iij.ꝛ .iiij.
Quō egrediunt foras illi q̄ ima videt:ꝛ loquūtur
in idipm:scz cōtra deū:qualit exierunt ꝛ exi
bunt. Discedite a me maledicti in ignē eternum
Matth.xxv. Longinqu⁹ valde ꝛ pestiferus hic
exitus:q; longe a pcō:ibi⁹ salus. Exit⁹ iste a deo
nō est:scz sup deū:sue volūtati ꝓriā anteponēdo
ideo dicit elatio. Testis est ille q̄ est rex sup oēs
filios superbie Job .xl. Qui exaltat ꝛ erit sup oē
q̄ dicit de⁹:q̄. ad Thessa.ij. Taliter egredien
foras:euanescat vt sum⁹:nec regredit sicut cor
uus:nisi forte ꝑ impatiētiā ꝛ rabiem obstinati
odij latrationē:loquat in idipm:in deū videlz:ꝛ
dentibus suis in eū fremat ꝛ tabescat. ¶Est prete
rea exit⁹ bonus a deo ꝑ humilitatē:sed sub deo.
Et rursus ad deū. Nō quidē locali distātia: nā
quo ibit homo a spū tuo dñe:ꝛ q̄ a facie tua fu
giet? Si ascēderit in celū:tu illic es tē. Sed sit
exitus iste ꝓpria quadā reputatiōe ꝛ intelligētia
q̄ anima ex cōsideratiōe intima diuine imēsita
tis:resilit in paruitatē suā:ꝛ se ad se ꝓtrahit ꝛ lo
co cedit:put ad aspectū magni alicui⁹ principis
pauperculus seru⁹ aut dānatus experit. Hoc suo
modo aīa infirmitatis ꝓpriissimo cuiusdā nihil
citatis ꝓscia:ad ꝓgnitionē ꝑsentie diuinitatis im
mense horrescit:stupet:pallet:ꝓtremiscit:ꝛ tract⁹q̄
fugiēs a se velut in quandā desertā oīs imperfe
ctiōis egestatis fuc regionē quō intrauerat Au
gu.q̄ dixit in lib.cōfessionū. Et factus sum mihi
metipsi regio egestatis. ¶Hōne tibi petr⁹ mira
culi stupore in captura piscīū attonitus sic exire
dñm voluisse visus est. Exi inq̄t a me dñe:q⁹ pec
cator sum Luc.v. Sic hodie manū christi bea
tam volētē pedes eius ad lauandū tangere ipse
refugit dicēs:Dñe tu mihi lauas pedes? Velut
si verbū ꝓdictū repeteret. Exi a me dñe nō lava
bis mihi pedes in eternū. ¶O sup admirabilem
hūc humilitatis exitū. Felix anima q̄ talit exiit a
deo:q⁹ nunq̄s rectiori via ad deū vadit:nā corre
lanua sunt ꝛ oīmode se habētia idem exit⁹ iste a
deo:ꝛ ad eundū regressus. Sic vallis descēsus
ꝛ mōtis ascēsus. Dēcio:si nō ita se cōsequi te
stata sit veritas qui se humiliat: ait exaltabitur:
Luc.xiij.ꝛ.xviij. Hinc Aug⁹. ait in epla quadā
ad Dioscorū. Nō aliā tibi inquit ad capessendā
ꝛ obtinendā veritatis viā inuenies: q̄s q̄ inuēta
est ab illo q̄ gressuū nostrorū tanq̄s de⁹ vidit ifir
mitatē. Prima ē humilitas:secūda ē humilitas:
tertia est humilitas. Quoties hoc interrogaue
ris:hoc dicā. ¶Bonū est nos hic eē(o deuoti pa
tres ac sapiētes viri) bonū est de humilitatis exi
tu sermonē audire. De qua vtinā cū humilitate
ꝛ vt res digna erat loq̄ posset: arrogās ꝛ stulta
ꝓsumptio cordis mei. Hā quale monstrū est:q̄le
sacrilegiū:vermiculū de humilitate loquentē:et
ideo superbire:q⁹ laudat humilitatez:ꝛ ideo exire
a deo supra deū malle ꝑ superbiā:q⁹ suadet ab eo
dem sub eodē exire ꝑ humilitatē? Quis hoc cre
deret:si nō q⁹ toties expertū est? Sed inē laudā
dum humilitatē:surrepit superbia dum valde de
testari querit. Ipa q̄n nō introibit:q̄n nō castra

cordis nostri subdola machinatione penetrabit? Ue ve filijs ada ab hac terrifica pnicie. ¶ Sz ad humilitatē redeo: ad cuius pconiū tria miracula eius supra modū mirabilia: triplex notificabit psideratio. Recte quidē de beato humilitatis exitu: totū hui? collationis reliquū cōtexerūt: vt als pollicitus sum ostensurꝰ. Ex titulo humilitatis ius tradi humilib⁹ ad oīa q̄ conant possidenda: non quidē ciuili lege sed diuina. Hā t mystriū nō dicā dici hui? soli?: sed totius passiōis dominice: quid aliud principali? eloquit q̄ imitā de humilitatis exēplū? Propter qđ saluator noster carnē sumere: hoc est a deo exire: t crucē subire voluit: vt oō dicit eccl'ie. Ob hāc deniq; humilitatē pcludit pīsens euangeliū. Exēplū enim dedi vobis: vt quēadmodū feci vobis: ita t vos faciatis. ¶ Tria humilitatis exēpla sumem? ꝑm tres vires aīe: irascibilē: rōnalē: cōcupiscibilem. Et tres virtutes theologicas: fidē: spem t charitatē. Et tria diuinis psonis attributa: sapiētiā potētiā t bonitatē. Et iuxta tres stat? ecclesie: prelatos: doctores: religiosos. Et ꝑm tres scripture auctoritates. Prima humilē spū suscipiet gloria. Prouerb. xxix. Secūda auctoritas: vbi humilitas: ibi sapiētia. Prouerb. xi. Tertia: deꝰ sup bis resistit: humilib⁹ aūt dat grām. Jacobi. iiij.

Prima consideratio.

Humilē spū suscipiet glia: itaq; humilitas vera nā est q̄ se nequit humiliat Eccl'i. xix. Uera in qua humilitas: dū feliciter exit a summa potentia t gloriat magnificētissima maiestate dei in sua impotētia: ignominia intuenda sentiēdaq; efficitur potētissima t gloriosissima t impatrix liberrima atq; mōarchica sup oīa. ¶ Ultz audire rōnem: illā accipite. Prohibet Seneca q̄ facil' ad diuitias p cōtēptū via. Itaq; dicim? de potētia t gloria t reliqs q̄ mūd? offert: t q̄ ptēnēdo fieri nostra testat Ambro. Unde ꝯo meli? q̄ p humilitatis egressum a deo: ptēpt? iste generat q̄ in cōparatione diuinitatis pspicue cernit: q̄ vanitas vanitatū t oīa vanitas: oīa mēdaciū. Quid ni libeat exclamare cū ꝓpheta. Filij hominū vsq; quo graui corde: vt qđ diligitis vanitatē t q̄rritis mēdaciū? Quidni pterea ptēpta vanitate t mendacio: faciat hec sublimissima humilitas: hec ditissima pauptas: solū deū gloriā suā: potētiam suā: opulētiā suā: t hāc arbitrat esse partez snā hereditatē pclarā: t portionē vberrimā ī terra viuētiū cū illo qui dicebat: Pars mea deꝰ in eternū. Et in gallico sonāti? dicit. Est grande portion t bona parti. ¶ Porro qđ ad ista cōueni entius: q̄ vt hec humilitas sit gloriosissima: cuius gloria solus deꝰ est. Hec vilificatio sit nobilissima: hec abiectio vbiq; famatissima: q̄ deus fama sua nunq; abest: vt hec deniq; impotētia: hec seruitus sūma sit potētia: imo omnipotētia: sūmaq; libertas. Omnia possum (inquit apls) in eo qui me ꝓfortat christ?: ad Philip. iiij. ¶ Uideat q̄ pōt quāta sit ex aduerso oīs superbe vanitatis egestas: impotētia t vilitas. Hā qua rōne repleret vanitas: satiaret egestas: dñaret abiectio: ꝓsolidaret infirmitas. Attū qđ aliud fuit hec oīa nisi vanitas vanitatū t oīa vanitas t afflictio spūs? Ex his pspicuū est quo pactovim irascibilem cui? est in ardua tēdere pficit hic beat? humilitatis exit? a deo ex desperatione sui totali: sūmā ō christo spem gerēdo: t ita ꝑm oēs alias suas virtutes quas enūerat Guilbel. parrisiēn. reliquas. Ponit itaq; humilitas hec solū deum spem suā: fortitudinē: ptectionē: magnificentiaz: t ita de ceteris. Propterea fidēter ait: Dñs ptector: vite mee a quo trepidabo? Et eū quo ruere: quō nutaret: aliud ampli? qđ conari posset q̄ pfundissima stabilitate: īmobilitati penit? adheret? Quid cā aduersuz violaret que altissimū posuit refugiū suū in firmissimo habitaculo suo qđ opat? es dñe? Quo fugeret alibi? Quid aliud speraret? Quāobrem in remedijs hūane instabilitatis t incertitudine casuū tam horrēdoz pcellis: figit nauē cordis īmobilit: velut ancora quedā spūalis t intelligibilis. Deniq; nō ponit carnē brachiū snū: vt superbia q̄ sperat in multitudine diuitiaz suaz vl' tēpoz: aliū vel spiritualiū: t pualet ī vānitate sua. Hec idcirco sibi cauet ab oīi excellētia nimia: ab oī quoq; defectu: vt ne extollat pīsumptiōe: nec frangat desperatiōe: nō obstinet obstinatōe: nec dissoluat cuerui molicie: quēadmodū de his t alijs in oīi materia virtutis si vacaret: fieri posset manifestū: si qualiter ardua mediocritate via regia sp incedit docerem?. ¶ Sed ad dñantissimū ei? imperiū venio. Quid eī est rebz dñari (put als; prosecut? sum lati?) qđ eī est dñari rebz inquā: nisi eis vti posse iuste vt placuerit Hoc aūt puenit humilitati: oīa q̄ppe assumit in sui facultatē t vsum: dū ꝓpter deū se a oīa alia ptēnenda decreuit. Quo ptēptu satiat ampli? (ne nos irrideant pharisei auari hec audientes) t copiosi? absq; vlla cōparatione ptētat q̄ ex nuda possessiōe ciuilis tituli q̄ insup extendētia inbiāte ad quascūq; diuitias: aut eas p amorē amplectēte: aut eis incubāte ac mēteten? inherēte ditaret. Sic de Latbone pclare dictū est a Salustio: q̄ quo plus gloriam fugiebat: eo magis assequebat. Ita pculdubio de diuitijs: ita de potētia seculi: ita de vmbratili quolibet bono hui? mundi sentire eq̄ū est. ¶ O quale igit quātumq; humilitatis dōnū: habere oīa sub pedib⁹ p generosum cōtemptū. Omnis locꝰ quē calcauerit pes vester: id est affectio: vester erit: inquit dñs Deut. xi. Quā latū imperiū: nibil aliud a deo magnipendere: vel a

nullis subiici neq; conculcari. Hoc nōne est signū magnū apparēs in celo intelligibili ꝛ supmo aiē rōnalis. Hulier. s. humilitas: amicta sole iusticie. Hā quid iusti? humilitate: q̄ oēm implet iusticiā. glo. Matth. iij. In capite eius corona stellarū duodecim: omni sēz fulgore virtutuz radiās pfectio: ꝛ luna tot? humilitatis sub pedibꝫ ei?: hoc ē sub affectiōibꝫ p cōtēptū. Hec ē ditissima humilitas q̄ docuit Paulū scire abūdare ꝛ scire penuriā pati: hīe oīa ꝛ abūdare in oibꝫ ad Phil. iij. Quasi nihil habentē ꝛ oīa possidē tem. ij. ad Cor. vi. Hec exaltauit christū summe humilitatū in passiōe: ꝛ dedit illi nomē q̄ est sup oē nomē: vt in nōie iesu flectat gē. ad Phil. ij. Ecce dñationē oium per humilitatē. Proinde si hec iure suo possidet regnū celoꝝ sic ꝛ possidet: q̄m ipsoz est regnū celoꝝ. Matth. v. qd a dñatiōe sua relinquet alienū? Deniq; ad ei? obsequiū militāt oīa: seruiūt: psunt: obsequuntur. Aduersa quidē: vt blasphemie: iniurie: psecutiones: necessitates: angustie: ad exercitiū ꝛ tutela: ad medicinā quoq; ac necessariā custodiā. Prosperis vō vtit ad modestā sobriāq; cōsolationē. Dicā ampli?: militāt p ea sui hostes fortissimi: nam ex pcīis redditur cautio: firmior: atq; validior. Nimo vide miraculū: ipa enī ex morte ꝓpria renūtiscit sepi?: fortior: q̄ resurgit. Nam q̄s neget magnā esse humilitatis recumbande rōnē: humilitatē pdidisse? Quin etiā orit ex suo cōtrario qđ est supbia. nō minori miraculo q̄ si frigiditatez calor: gignat. Humilitatis ꝗppe nō parua est occasio: aīam ꝓtra deū suū: bñfactorē suū: pīem suum: dñm: creatorē: redēptorē supbisse. Silia vere nō miracula: sed potētuosa mōstra: demō in filia sua supbia crebri? opat: q̄ ex morte ꝓpria ꝛ ex humilitate ꝓtraria: ꝛ ex fortibꝫ aduersis sibi virtutibꝫ pulcherrimis: dū stulte gloriat fedissimā trahit originē. ¶ Ad vnū igit dicere est: q̄ superbie erit? a deo supra deū: sicut egentissim? est atq; pauprim? in vilitate pauperatis. (Omnia nimirū cōuertunt in suā inopiā ꝛ destructionē. notat Eccl. pl) Sic multo plus beat? ille humilitatis erit? a deo sub deū: opulentissim? est: dimissimus est: dñantissim? est in supmo dñatiōis: q̄m oīa sibi coopant in bonū mors: egestas: cōtumelie: īmo ꝛ angel? satbane ꝛ diaboli oēs cū stimulis ꝛ tēptationibꝫ suis. Paul? ꝛ Job hui? rei testes sunt. Peccata insup ꝛ cetere pestes aduerse: seruiūt ei tyriacā sibi efficacissimā cōficiēdo: quē admodū testat Aug. Quis mihi nō credit q̄ expedit sup hos in turpia q̄q; peccata corruere: Hac arte dñandi facit ipsa de oīibꝫ sicut de obsequiosis seruitoribꝫ profectū suū: sicut e regione supbia dānū acquirit ex omnibꝫ: cui? oratio etiā fit in peccatū: charitas in odiū: virtutis laus in opprobriū: dū post hec oīa erit a deo ingratissima ꝓsus elatiōe supra deū. ¶ Postremo humilitas suo modo est ambitiosissima: cupidissima maximi cordis ꝛ altissimi spūs. Cur ita: Quoniā dedignat impleri nisi sūmo bonore: nisi sūmis diuitijs: nisi maxima gloria. Supbia vero pusilli cordis ꝛ pueriles ꝛ stulti: parissimis inbiat: capit: afficit ꝛ vecta torquet. ¶ Hūc ad statum plationis qui potētie dei correspōdenter ordinat in ecclesiastica hierarchia applicem? que dicta sunt ꝛ inferam?: q̄ absq; humilitatis exatu in sue parvitatis recognitionē actualē vel habitualem: nō pōt q̄s platus habere euāgelici dñi perfectionē. Itaq; pcursus ꝛ diabolicus nō ordo sed horror: dicēdus est in ecclesia: vbi est subimior qui ꝛ supbior: vbi qui maior est: non fit sicut minor: q̄q; ita fiat aliq̄n: vel ad subditoꝝ punitionē. Job. xxxiij. Qui regnare facit hominē hypocritā ꝓpter pcā populi: qualia nūc horrenda sunt ꝛ abominānda supra q̄ credi pōt. Aut ad pfidētie dānationē: sicut in Juda ꝛ multis apparuit: ꝛ illis qui subditis īcorrigibilibꝫ pfunt ad vtroꝝq; exitū: vel ad cōtēplatiuoꝝ eponerationēne talibꝫ vilioribꝫ occupent. Ita habemus q̄ pdles tabernaculi ꝓtegebant arcbā testi. ¶ Est autē triplex signū in plato sue hūilitatis. Fuga platōis: fuga pōpositat?: cura spiritual. ¶ Primū signū fuga plationis dat ꝓparationē animi primissimā ad cedēdū sue plationi: si ꝛ quādo fuerit p grege cōuenīēs: q̄ dicat ei alio dū instituere tur nolens volo. Oppositum sentire corde: ore ꝛ ope est in plato dānabilis supbia: ꝛ eo dānabilior: si nec aduersitatibꝫ: nec infamijs: nec alioꝝ cōsilijs nec subditoꝝ scādalis: a plationis amatore possit auelli. Ue ve ab hoc signo superbie. Mirandū si remoto fundamēto hui? ecclesiastici parietes fluuiosis riuis vbiq; desistunt: volumus illos cōsolidare ꝛ vnire vt humilitatis fundamētū iaciam?. ¶ Secūdū signū humilitatis est fuga pōpositatis īse ꝛ suis. Oppositū facere est dānabilis supbia: quātūcūq; sub honestatis specie aut ecclesie vtilitate pallieē. Sed medium in quiūt optimū est: cōsentio. At quale medium: Certe nō vt phariseice desipiēs: sapiētia animali: terrena ꝛ diabolica: sz vt christiane sapiēs determinabit. ¶ Tertio signo cure spūalitatis opponit tota cura ꝛ occupatio in paruis ꝛ ludicris ꝛ tēporalibꝫ seu lucris seu inrisionibꝫ ꝛ practicorū sola pmotio atq; spūaliū quoq; horror ꝛ desertio. ¶ Hūc ad statū doctoꝝ q̄ sm canones est quasi ꝓcup? in ecclesia: ꝛ ad sapientiā diuinam correspōdenter ordinat: applicem? que dicta sūt Apud doctores pīertim in sacris litteris: ille sapiētior est q̄ pluri humilitatis sale. i. sapore: sapientiā suaz cōdiuerit. Nō dico pluri cognitione sed sapore: q̄q; sapor sit quedā cognitio. Hoc dixisse fert: Prolome? q̄ sapiētior est q̄ ꝛ humilior.

¶ Huic humilitati aduersant tria signa: curiositas: singularitas: impatiẽtia vel incorrigibilitas. Curiositas est diuinis vanibꝫ & edificatoriis ꝓ se & ꝓpio: cõterere ingeniũ: gdere tpus in eis in quibꝫ nõ est bonũ neq; finis: sicut de mathematicis dicit Arist. Aut quoꝫ finis soluꝫ est scire: vt ait Seneca. Aut forsan supbire vanescere: & de ingenio alto & subtili ꝑ ceteris gloriari. Hoc agere signũ est instinctꝰ diabolici aut nature corrupte: & ibi ceciderũt oẽs quos sub specie reuelationũ & instinctuũ diuinoꝝ seduxit sathanas: trãsfigurãs se i angelũ lucis. Sane dũ bincinde multa legi: multa cogitaui: multa audiui: & quedã exptus sum sup distinctiõe inꝰ bonos & instinctus & malos: inter diuinas reuelatões & diabolicas illusiões. Deniq; inꝰ bonas reuelatões & immissiones ꝑ angelos malos: hãc in ꝓtate cõperi ꝑcipuã distinctionẽ & indefectibile signũ: q; instinctus bonꝰ sp est ad hũilitatẽ & cũ hũilitate. Malus ꝯo ad vanitatẽ quãdã & cũ vanitate ad ipam excellentiã palã vl occulte. Qualiter autẽ curiositas sciẽdi inutilia vanitate careat: viderint curiosi: etiã quo pacto absq; tumida elatiõe spũs possit aliqs gesta: legẽdas: hystorias & miracula sctoꝝ mbilipẽdere: ego nõ intelligo: q̃rũ lectio maxime ardẽs est: & hũiles ad imitatiõez poterit inflãmare. ¶ Secundo singularitas secũdus signũ supbie in doctis: aut de nouis & inauditis & pegrinis adinuẽtionibꝫ: imo habz hoc miranda singularitas: q; ex supbia generat pigritiã: silentiũ obstinatuz: pusillanimitatẽ: dũ videt se nõ posse ceteros in loq̃ndo vl docẽdo ꝑcellere. Hec est mater erroꝝ: & ductrix ambulãdi in adinuentionibꝫ suis. Deniq; impatiẽtia vl incorrigibilitas tertiũ signuz supbie ponit a sapiẽte. Doctrina inq̃t viri per patiẽtiã cognoscit: Errare quidez humanũ est: sed plane diabolicũ corrigentibus succẽdere nec acq̃escere. ¶ Hunc ad religiosos & deuotos: q̃les decet esse chr̃ianos oẽs qui sunt pfessi in baptismo sub vno abbate chr̃o: q̃rũ status respicit appropriatã spũssti bonitatẽ: inducam? q̃ditim? & inferam?. In chr̃iana religione ille sanctior est q̃ & hũilior: & humilior q̃ sanctior. Huius hũilitatis triplex signũ est: confessio: cõpassio: & volũtaria sui deiectio. De reliquis videat deuot? Bernhard? de duodecim gradibꝫ humilitat? & supbie. Cõfessionẽ ideo posui ꝑ signo hũilitatis: q; vir tpibus nris fit aliq; pfessio pure: nude & integre. Ut q̃d ita? Certe ꝓpter hypocrisim & amorẽ vanissime fame nostre q̃ timorẽ mũdanũ parturit: & pudorẽ talẽ q̃dem & ita tyrannicũ: vt cogitare sit ingẽs horror. De ꝑcipitantibꝫ & volutantibꝫ semetipos in passiones ignominie: in flagitia corpis extraordinaria: q: claudũt sepi? os ad cõfessionẽ: & muti tendũt ad infernuz. Hã & zodoma interptat mutabilis. Audiui a quibusdã: q; maluissent tolerare dolores part?: vel mort? eterne ꝑiculo se exponere: q̃s aliq̃ de suis pudẽdis impudicitijs cõfiteri: non ob defectũ fidei & credulitat? sacri (vt dicebant) sed q; tãto pudore verarent: ne salubriꝰ loqrentur corã vno secretissimo sacerdote: q̃ ipsi dãnabiliter & q̃si palã impudẽter opabant cũ alqs nihil celare scirẽtibꝫ. Ceterũ cõpassio de pctis aliorũ: certissimũ est hũilitatis vere signũ: sicut econtra ꝓprium est supboꝝ aliqs indignari. Vera iustitias (inquit Gregorius) cõpassionẽ habz: falsa indignationẽ. Si q̃s audit vl cognoscit aliorum pcta multa vel magna & inde ꝑcat vindictã: aut gaudet de inflicta: nõ secure ꝑcat neq; gaudet: q̃m reuersus cognoscere debz se multa punitiõe dignissima cõmisisse: q̃bꝫ ẽm petit indulgeri non irasci. Sic egit sctus pat qui audiens pctm fratris fleuit & dixit. Ille heri: ego hodie. Idcirco vis aptã meritꝫ vicẽ impẽdere (inq̃t Boeti?) Dilige iure bonos: & miserere malis. ¶ Nouissime subiectionẽ seu deiectionẽ posuim? tertiũ humilitatis signũ. Hã vere humilis est: q; ex vera sui cognitõe sibi vile scit. Hic se diuinis gratijs indignũ reputat. Hic laudes horret ꝓprias veluti insidiatrices: tollere volẽtes ipsum in altũ: vt lapsu grauiore ruat. Propterea deiecit se iugiter i terrã sue fragilitatis: put de Antheo gygãte fingit fabula: cui ex casu suo in terrã vires augebãtur: sed in sublime leuat? ab Hercule strãgulatus est. Hic se in oẽm creaturã dei peccasse fatetur: in celũ & terrã & oẽm q̃ in eis sunt. Nullã ergo flagellationẽ ab eis reuocat: nullã lesionẽ: iniuriã nullã: hic deniq; iudicia dei magna & occulta velut tumẽtes sup se fluctus expauescit. Attẽdens quõ nec fortiũ bellũ: nec artificũ grã: & qõ de catbenis & carcere trabit q̃s ad regnuz cẽ. & q; nemo scit an amore vl odio dign? sit. Eccl's. ix. ¶ Ad hec alta & lõge diuinioza vere hũilitatis monita capiẽda: pl? ꝑficit vnctio q̃s lectio: oratio q̃s meditatio: alta suspiria q̃s acuta ingenia: & sup oia frequẽs: fidelis & pia cõmemoratio passionis chr̃i. Qui a deo etiam in mundũ vt eã i schola sua doceret: & hodie dũ regredi vult ad patrẽ ꝓbo simul & facto confirmauit. ¶ Ad hoc ẽm lauit pedes discipulorꝫ & dixit. Exemplũ ẽm cẽ. huꝰ humilitatis nos participes voleus.

Secunda consideratio.

Vbi hũilitas ibi sapia. Prouerb. xi. Anima q̃ppe rõnalis extẽs a diuina sapia in suã insipiẽtiã sapide cognoscẽdã: sibi vnicꝫ stulta reddit: acperinde diuinã illã sapiam adipiscit: quã iubet apostol?. i ad Cor. iij. Si q̃s inter vos videt sapiens esse: stultꝰ fiat vt sit sapiẽs. Hãc verã sapientiã dicit Lactãti? nõ alibi q̃rendã esse q̃s in schola: cui titul? est stulticia. Ita pi: q̃m sic placuit

apud te ait christ⁹. ¶O q̄s dabit nobis hāc stul
tā sapiētiā: De filijs hoim q̄ sapiētes sunt i ocu
lis suis: r cor ā semetipsis p̄udētes: q: q̄nto ma
gis sapiētiā q̄sierint: tāto ipsa lōgius fiet ab eis.
Et p̄fecto nisi fiāt parvuli: nisi crediderit capti
nando oēm intellectū in obsequiū fidei: ipsi non
intelligēt. Ostiū ad sapiētiā verā christ⁹ est: r idē
ipse: humilis: mrgid⁹ r clau⁹ spūs: nullus q̄ pote
rit introire. Attēdam⁹ obsecro q̄ntulū illud est
q̄ extra deū egredientes scire conantur. ¶Uide
runt hec phi Plato r Socrates: r oīs academi
cor̄ schola: q̄ postq̄ defecerūt scrutātes scru
tinio: vocē hāc suspirauerūt: ß scio q̄ nescio: imo
nec hoc scio q̄ nescio. Bon⁹ erit talis exitus in
insipientiā suā cognoscēdā: si nō sup deū exeun
tes: cuanuissent i cogitatiōibus suis: r si a deo sub
deo egressi redissent q̄ idipm: deū vt deū glorifi
cantes r grās agētes q̄ scientiaz dōs est r docet
sacētā: ipsi nō ita. ¶Ast ver⁹ humilis in se q̄dem
stultus: deū ꝓstituit sapiētiā suā: ꝓsilij suū: r dū
pfundissime cōcauat: recipit in seipso velut i cē
tro quodā speculi cōcaui intelligibilis radiosas
incidētias illustrationū supnarū: tā dei q̄ humi
lia respicit: q̄s aliq̄n intelligētiaz desup effulgē
tium: a q̄bus illuminat mirabilit sicut a mōtibus
eternis. ¶Hec intelligentiā q̄ ver⁹ humilis q̄rat
solū duci p̄ reuelatiōes spūales ꝓtēpta rōne na
turalit indita sibi seorsum hec p̄sumptio: sed eā
dem rōnē plurimū obscurā r nubilosam: ac pin
de in errorē quēlibet promptissimā perit tergiuersū
dare: polirigz: vt in lumine hoc vult⁹ dei signato
sup eā: ostendant bona sibi. Preterea sensum ali
enū p̄fert suo: non innitēs p̄udētie suc. Exinde
cauet sibi ab illusiōe demonis mendiani transfi
gurātis se in angelū lucis: q̄ nō aliter q̄s p hāc cre
dendi aliqs humilitatē erufflat. Nō oēs aliē la
quei sui (teste oraculo ad Antoniū) cuadunt.
¶Deniq; videre est in hoc humiliatis exitus p̄ci
pue in christo: stupēda divine stultitie miracula
Nā de petrō dānauit petrū: r de infamia famā.
De ludibrio et ignobilitate gloriam nobilitatē
pgenuit. Placuit insup p stulticiā p̄dicationis
destruere oēm sciētiā extollētē se extra deū. Naz
extra scandalū indeorū: irrisionē gēnū: astutiam
demonū: atrocitatē tyrannorū reclamāntes vn
diq; magno boatu phis: imo p̄priis sēsibus: doce
it parvulos simplices ea q̄ docet⁹ Plato nescium
q̄ Demostenes eloq̄ns ignorauit: r sic docuit q̄
nihil certi⁹ teneat q̄s q̄ būli fidei stulticia credit

r. Tertia consideratio

Deus superbis resistit: humilibus aūt dat gratiā Ja
cobi.iij. Ad quē respiciā ait dōs nisi ad pauper
lum r cōtritū spūm: r tremētem sermones meos:
Esa.lxvi. Itaq; alia q̄tū erit a divina bonitate r
p̄fectiōe in suā vilitatē: defectionē r imperfectionē
tāto est p̄fectior. Noli mirari hec q̄ divinis gra
tijs r donis eo: est plenior: tanq̄ vallis abūdās
frumēto virtutū: tanq̄ intelligibilis quedā abyss
suis fluēta sorbēs aquaz viuentiū: quasi vacuū
q̄dā spūale: ad q̄ replendū cōfluūt oia: nec im
plere sufficiūt nisi deus. Sm Aug. .i. ꝓsef. ¶Hāc p
fectissimā imperfectionem: hāc optimā (si sic dici
pōt) peccabilitatē: sibimet ascripsit Paul⁹: dū se
primū inter pctōres noiauit: r q: nō menticba
ta vere sensit. Hoc plane magnū miraculū vi
dere boiem in virtutibus oīb⁹ dalescere: r labora
re plus oīb⁹: nihilominus se primū inter homici
das r matricidas r oēs sceleratissimos cōputa
re. ¶Dicere aliq̄d grādius meditor: nescio si po
tero: iuuante me: puto (imo certe credo) q̄ christ⁹
r maria paulū in humilitate nō paululū trāscē
derunt. Uelē ergo scire. Aunq̄d fecit hec humi
litas: vt christ⁹ r maria: se tāto veri⁹ inē peccato
res p̄mos noiarent: quāto humiliuus a deo in se
ereūtes: suū imperfectū lucidi⁹ cognouerūt. Po
terat ultimo sic intelligi) ac si nō bene rerēt pie au
res) sic dici: nō q̄dē de pctō ꝓtracto: absit: sed de
labilitate ad peccādū. Nā creatura rōnalis que
libet labilior est r prior ad casum r defectū: q̄n
to in naturalibus aut eiā gratuitis fuerit ornatior
secluſa dei manutenētia spēali: quasi videlz pl⁹
habeat creatura oīs de vanitate r tēdētia in ni
hilū: quāto plus de entitate. Signū hmōi evi
dens fuit in Lucifero Adā r alijs multis: quo
rū nobilitates r p̄fectiones q̄d fuerūt eis nisi pō
dus grauis⁹ ad ruinā. Hoc sentit aia christi: hoc
maria eo p̄fundiori humilitate quo lucidi⁹ ꝓtē
plantur. Hinc Aug. vocauit mariā puellā vilē
r abiectā in oculis suis. Nā quo pacto Maria
r christ⁹ sm aiam fuiss⁹ se r oīa dona sua stabili
rent in dōs: si quōlibet fidendū esse sentirēt in vi
ribus suis r in abūdātia divitiarū suarū. Et si p̄te
rea nō seipsos cōputarēt in illoz numero de qui
bus p̄beticus sermo dicit. Uerūtamē vniuersa
vanitas oīs homo viuēs. Si nō insup iubentē
audirēt. Quātomagis: humilia te in oīb⁹
cor ā deo inuenies gratiā. in. Ecci. Demū q̄ se hu
miliat si exaltet: quō maxime exaltabit q̄ maxie
se humiliauit? Et b⁹ aūt humillim⁹ est: ergo sibi
ipsi sm humanitatē (vt sic ꝓsiderata) vanissimū
aliq̄d ens r inane reputat⁹ est: recte quidē: vt nō
in se sed in dōo gloriet⁹ i. ad Cor.i. ¶Audis ne
hoc o p̄sumptio stulta cordis humani: o stultis
sima inquā cordis humani p̄sumptio: numquid
hoc attēdis? Ut q̄d superbis terra r cinis? rescia
vētosa cur inflaris? o pellis fragilis r cito rūpē
da cur tēderis? Si q̄ris bonores superba cervice
si sapiētiā: si grām: tota (vt dicūt) erras via. Tu
quo tibi maior: eo vilior: pauperior r stultior effi
cieris. Tu pharisaico more divitias tuas iactas
noli mirari si nihil elemosyne capis: ß būlitas

egena ẽ sibi dak. Alios iudicas: ꝙ alios idigna/
ris: ꝛ vindictã optas: tu pcõr maxim⁹: sz bũli/
tas benignissima ẽ ignoscẽ petit oiby. Tu g̃ cuz
seueritate: bũlis cũ muscõia: ꝛ sic elegist iudica
bimi. Tu ꝓnceps es: tu ꝓꝛ freni impatiẽs: eti
am i eis q̃ ỏi sũt: q̃si man⁹ tua sit excelsa ad ꝓsti/
tuendũ aluũ i bonũ: ꝛ ñ dñs faciat hec oĩa: Dñi
lis ẽt exẽplo ỏi cũ trãq̃llitate: mãsuetudie ꝛ pace
singla tractat i dño faciẽs ꝓtutẽ. Utinã q̃ ꝓtu/
tes ꝓgregat vl edificat: sapet ꝛ itelligeret: q̃niaz
oẽs cũ bũlitate ꝓnete sũt: oẽs fundate: oẽs ag/
glutiate: q̃ sublata fugiũt oẽs: nocẽt ꝛ oberũt: ve
lut cedẽte fundamẽto cui⁹ dom⁹ ois incliata re
cũbit. Ampli⁹ sola mẽs bũl secura est: qz nõ bz
vbi cadat ꝓfundi⁹ q̃ in deũ: illic exꝓik pacẽ dei
q̃ exuꝓat oãm sensum. Porro secura mẽs q̃si iu/
ge ꝙuiuiũ: q̃ obꝛẽ leta est sp ꝛ iocũda bũlitas: sz
cũ seueritate: immo ꝛ miraculose q̃ddammõ ꝑz
multitudinẽ dolo⁹ in corde suo ꝓsolatões tue
dñe letificãt aiam istã. Supbia ꝓ tumida ꝛ ti
mida ẽ: ꝛ male tristis: vl pei⁹ leta: in q̃ctissima q̃
q̃: qz ponit in ore boĩm famã suã q̃si alterã vitã
suã: nimiꝝ si sepe discerpik: lacerak: ꝙculcak: deꝯ
cik: ꝛ si nun q̃ in eodẽ statu ꝓmaneat. Nimiꝝ si
difficulẽ humiliek: qz ifamiã suã horret sic mor
tẽ alterã. Quinetiã ꝑ ad bũlitatz acq̃sitõm dif/
ficillimũ ẽ: q̃ pugnãt ꝯ eã: nõ vnũ tñmõ vitiuz
aut duo: sz oĩa: ꝛ qó pl⁹ obstupescs: pugnãt ipse
ꝓtutes oẽs ꝯ eã: sz ex idirecto ꝓmo: timo ex ea q̃ñ
q̃ gignit mõstrifico ꝓtu mẽs nr̃a supbiã. Qua
le igit patz effugiũ vbi ꝛ vitia ꝛ mortes vitioꝝ:
ꝓtutes insup ꝛ mortes ꝓtutũ bñt man⁹ ꝯ eã: ni
si caute puideri: ꝛ nisi in timore dei instanter se
tenuerit.

Finit sermo factus a dño Cancellario
i cena dñi ꝓ humilitate.

Carmen contra tumidũ cor: ꝛ quid sanat illud.

Ut te distẽdis vẽtosa supbia: ad te
C Sufflas ꝛ iactas: dũ tibi vana places
Uidi ego uesicã modico turgescẽ flatu
Que pisis sonuit quattuor impositis
Hãc puer vn⁹ acu pupugit displosa repente
Exilis ꝛ abq̃ sono flaccida detumuit.
Quisq̃s adulantũ turgescis voce: sub isto
Discre typo tibi q̃d mortis acumen aget.
Te pus g̃ humilẽ ꝓꝛ ꝓpunctio cordis
Spinave ꝓfigens: si sapis: efficiet.
Nullus adulator peior tibi q̃ tibi fies
Si tibi blandiris tecq̃ colendo tumes.
Lucifer hinc cecidit: nec miꝝ dum videas nos
Turpes ꝛ viles: peste sub hac ruere.
Pulcer q̃d faceres: q̃d in omni ꝑte decorus
Omni cũ plenus sorde supbis homo:
Dicis diues sum nec egens: nescis qz paup
Nudus: cecus: vilis es atq̃ miser.
Prospera sors nutrit est hui⁹ subdola pestis
Aspera sanat eam prosperiore manu.
Unus vt e patrib⁹ ventoso corde careret
Demone vexari quesꝝ: obtinuit.
Ergo quid aduersas tãto fugim⁹ studio res
Cõsulim⁹ sortes: fidimus in medicis.
Sed nolo tẽptare deum dices: agis apte
Sitamẽ ante feres presidiũ domini.
Angelicũ si subsidiũ: si spemq̃ fidemq̃
Cura nec humanis sit nimis auxilijs
Cura superflua fit: si plus si non vt oportet
Hec ꝑ psona conditione statu.
Tu corpus refoue: tu cura sedulo carnẽ
Quid nisi confestim putre: cadauer erit:
Spũs eternus datus est tibi: iure colak
Atq̃ humilis: mitis: vilis ꝛ esto tibi.

Finit.

Sequitur sermo de pen tentia factus per eundẽ dominũ Cancellarium in cena domini.

A I nõ lauero te: nõ habebis partẽ me/
i cum. Joã. xiij. ꝛ in euãgelio ꝑsentialit̃
recitato. Ampli⁹ laua me dñe ab iniq̃
tate mea: ꝛ a pcõ meo munda me: qz
coinq̃nauit me nimis: ne ad ꝓnunciandũ sanctũ
verbũ tuũ vir pollut⁹ labijs: reꝓbꝫ ꝛ incarcũel
sus inueniar. Male nimirũ ꝑsumit sordes alie
nas: vel loquẽdo vel opando tergere q̃ tot⁹ pcr
volutab: o demersus est. Quãobꝛẽ tibi dñe iesu
nõ tm̃ pedes affectionũ: sed etiã caput intẽtionũ
ꝛ man⁹ opationũ ad abluẽdũ offero. Irroꝛa de/
sup: distilla pluuiã volũtariã gr̃e tue: q̃tin⁹ ꝑ ve
nã oris mei egrediak ꝓbũ plenũ virtutis ꝛ bene
sonãs: quo ꝑ auditũ suscepto: mũdi fiãt oẽs ꝓpt
sermonẽ tuũ: digni quoq̃ inueniank habere ptẽ
q̃ reꝓmittik mundis corde: qz ipsi te deũ vide/
bunt. Fiat hoc illa intercedẽte mũdaꝝ mũdissi/
ma matre tua: quã interpellam⁹ ꝓpter hoc atq̃
salutam⁹ dicẽtes: Aue gr̃a plena. Si nõ lauero
te ꝛc̃. Dura valdeq̃ tremẽda sentẽtia. si nõ laue
ro te: nõ habebis partẽ mecũ. Attẽdat vestra de
notio q̃ sit pars cui⁹ ablationẽ dñs cõminak ei
q̃ lor⁹ ab eo nõ fuerit: ꝛ agnoscet: qz hic summa
pauptate: miseria ꝛ calamitate ꝓmik. Quippe
pars ista dñs est q̃ se mercedẽ magnã ꝛ oẽ bonũ
noĩauit: de qua gloriabũdus ꝓpheta tot⁹ exulta
uit dicẽs: Deus cordis mei ꝛ pars mea inꝛnũ
deus. Pro q̃ insup cõmẽdak Maria: qz optimã
partẽ elegit q̃ nõ auferet ab ea: cui ꝑ hec vber/
rima ꝛ maxima portio non sufficit: nimis auar⁹
vel stolid⁹ est. Quid est igit dñm dicere. Si nõ
lauero te nõ habebis ptẽ mecũ: nisi cũ dare pa/
tenter intelligi. si nõ lauero te: nõ habebis me:
sepaberis a me. ¶ Porro quid vlra ꝓfecto reꝛ

qnũ est: nisi vt talis illoꝝ ꝑueiat a facie dei: etiã
a sorte sanctoꝝ: eatq; maledict⁹ in ignẽ eternum
cũ illis quoꝝ (sicut Apocalipsis scribit: pars erit
in stagno ꝛ igne ardenti ꝛ sulpbure. Ignis ꝙq;
grando: nix: glacies: spũs procellarũ: pars calicis
eoꝝ. Si pars ꝓ illoꝝ tã horrẽda: tã intolera-
bilis dicit: de toto ꝙd expectãdũ cẽsemus? Da
ledict⁹ ꝙ partẽ suã hoc modo facit deteriorem.
¶Terreat igit vnũquẽq; nostꝝ viri patres ꝛ fra
tres: terreat ꝛ erudiat hec formidãda nimis sen
tentia. si nõ lucro tenõ habebis partẽ mecum.
Primũ erat: vt viuẽdo innocẽter: custodiremus
nos imaculatos ab hoc seculo: nũc ꝓ q; pollu
ta est nostra mẽs ꝛ ꝓscientia: superest vt lotio diuina
nos emũdet. Sed vñ sordes in nobis? Undiq;
prorsus. Polluit nos superbia: inuidia: ira: acci
dia ꝛc. Polluit nos sicut olim in lege immũd⁹ ci-
bus: ꝛ hoc ꝑ malã delectationẽ. Polluit nos im
mũd⁹ morbꝰ: vt lepra ꝑ malũ ꝓsensum. Immũ
dus tactus in ope. Immũd⁹ locꝰ in guersa con
suetudine. Polluit nos ꝙ oẽm modũ pars quaꝫ
arbitramur nostrã esse mũdana cupiditas: ꝙ est
pars vilis: vana: fragilis ꝛ dãnosa. Talẽ partẽ
figuratã habemus in nabuchodonosor: de quo
Dañ. iiij. Luꝫ feris pars ei⁹ in herba terre. Cor
eius ab humano cõmutetur: ꝛ cor fere detur ei.
Attẽdite vilẽ societatẽ: qꝫ cũ feris carẽtibꝰ sensu.
Et nõne homo cũ in honore esset: nõ intellexit:
cõparat⁹ est iumẽtis insipiẽtibꝰ ꝛc. Vide vilẽ pos
sessionẽ: qꝫ in herba terre. Et ꝙd herba terre nisi
terrena felicitas: de qua ꝓphetic⁹ sermo. Mane
sicut herba transeat: mane floreat ꝛ transeat: ve-
spere decidat: induret ꝛ arescat. Deniq; conside
ra vilẽ cõmutationem: ꝛ cor fere det ei. Fera ꝛ si
nõ habet sapiẽtiã: retinet tamẽ crudelitatẽ. Sic
illoꝝ bestie sunt ĩ humana effigie latitãtes: ꝓ in
verbũ Senece ꝛ Boecij. Deductionem omitto.
B ¶Sed vnde vobis lotio? Attẽdite qꝫ lauat nos
ab inq̃namẽtis nostris magister ꝛ dñs noster ie
sus christ⁹. Effundã inquit sup̃ vos aquã mũ-
dam. Alioquin si nõ lauerit: nullus mũdabitur
nemo nõ priuabit parte sua. Lauat añt. Quõ la
uat? ministerio penitẽtie salutaris: que velut lo-
trix sagacissima diligẽs ꝛ virtuosa ꝓparat aquã
in cõtritione: abluit in cõfessiõe: exergit in satis
factiõe. Sic restituit⁹ pars nostra deus in perfe
cta recõciliatiõe. Felix pars: qꝫ velut pars beni
amin superat in quinq; partibꝰ partẽ ĩ mundoꝝ.
In bonis nature ꝙ reparant. In bonis fortune
ꝙ possident. In bonis gratie gratis date ꝙ mul
tiplicant. Deniq; in bonis gratie gratificãtis: et
glorie beatificãtis: a quibꝰ aliq; priuãtur. ¶Aiad
uertat vnusquisq; nostrũ: quid dicat christ⁹: ꝙd
ve intelligat ad nostrũ documentũ. si nõ lauero
te ꝛc. Ita dicebat mihi ipsa meditatio mea cõti
nere sermonẽ cõsequẽter de lotiõe peccatoꝝ per
ministeriũ penitẽtie: cui⁹ est hoc officiũ desuper
cõmissum ꝓ restitutiõe partis nostre. Offerebãt
se cõcordãtie ꝛ distinctiões sine numero de scri
pturis ꝓ dilatatiõe ꝓsecutionis ꝓmissoꝝ: tũ ec
ce inter meditãdũ ꝛ studẽdũ: irrũpere visa est se-
cretũ thalamũ cordis mei pestis improba: scien
tia inflans: curiositat⁹ nocte germẽ: portentosa
mater eadẽ ꝛ filia. Hõst⁹ heu horrẽdũ ingens
Hic ambulat in magnis ꝛ in mirabilibꝰ sup̃ se.
Ponit ĩ celũ os suũ: ꝛ lingua ei⁹ transit in terra:
caput quoq; inter nubila condit: qꝫ ibi est tene-
brosa aqua in nubibꝰ aeris. ¶Hec postq; anim
aduerterit ꝓgere me: vt de pnia loquerer: pepe-
lit me: ad cui⁹ impulsum cũ tremuissem ꝛ faciẽ
cõuertissem: ipsa me torua indignabũdaq; ani-
mositate suspicit⁹: vt arrogãs est ꝛ tumida. Abi
inquit in malã horã tuã: quid cogitas: quid or-
diris: quid pusillus iste ꝛ degener animus obti
pisti tibi: vt famã negligere: vt ꝓpetuã cõstare nõ
horreas ifamiã? Quid me specias ita: dũ omis
sis ꝓsiderationibꝰ altis ꝛ subtilissimis speculatio
nibus: materiã cõmunissimã assumis: quasi in
eadẽ iugiter cãtilena nugatoria ꝓseueres: ꝙsi pu
eriliter vulgarissimũ carmen afferas vel efferas
Linque humiles materias: nũ quid desunt tibi
mysteria: longe plus difficultatis ꝛ vere laudis
habẽtia: circa sacramẽtũ altaris ꝛ benedicte pas
sionis. Illic tuũ ingeniũ: tuã manifesta eruditio
nem: coram viris omni doctrina supereminẽter eru
ditis. An ignoras vbi loqueris? Adde ꝙ mate-
ria de penitẽtia nõ accuratũ stilũ vt elaboratũ: sꝫ
quotidianũ exigit: qđ locutiõis genus quasi sor
didum tam apud modernos dissolutũ: floccidũ
ꝛ nauseans cõtẽtũ: ꝓsertim in sermocinalibꝰ ex
tra scholã. Hõne demũ habet in promptu quili
bet materiã hanc de penitẽtia ꝑ doctores copio
sissime pertractatã. uij. sententiarũ ꝛ in sũmis atq;
tractatulis cõfessorũ. Quisquis ea legere vsue
rit: ꝓtinus intelliget. Preterea queso nõ te cassa
labore fatiges: neq; turpem risum tibi suscites.
¶Hoc modo scientia inflans stomachãdo laque
batur: tũ desursum elapsa est sicut placuit altissi L
mo charitas edificãs: cui⁹ introitũ: decorẽ ꝛ aspe
ctum scientia inflans (que ꝛ supbie spũ ꝛ inuidie
tota vexabat) ferre nõ valẽs: mor abscessit: tunc
charitas sic horsa est. Te nõ fallat ꝓcor: ꝓcor non
abducat meretrix hec pessima: scientia inflãs: cu-
riosa: vana: garrula: quietis impatiẽs: ꝙ sub spe
cie vana subtilitatis mentes sibi deditas euisce-
rat: torquet: veluti ꝙdsdã minutis muscularũ
aculeis. Hec gignit pruritũ: nõ extinguit. Du-
ius hec occupatio est semp discere: ꝛ nũq; ad sci
entiã virtutis puenire: arrogãtiores q; oibꝰ boibꝰ
suos efficere sectatores. Hãc desere: delectent te
vtilia magis q; subtilia: ad imitationẽ illi⁹ ꝙ lo-
quitur per ꝓphetã. Ego dei⁹ doces te vtilia. Hũ

quid nō in tāta tēporis egestate in tanto discri/
mine rerū in tali mortis incertitudie docēdi su/
mus viuere poti⁹ q̄ disputare vel acute fantasia
ri. Que tibi precepit deus (inq̄t sapiēcia) illa co/
gita semp. Porro si q̄tidie peccādo sordescimus
quid salubri⁹: q̄d vē cōsultius q̄ vt de nostra lo/
tione crebro loq̄mur. Ante queram⁹ assidue p/
tractem⁹. O quot sibi vident sapiētes in oculis
suis quot lrāti t docti q̄ hec necessaria ideo nes/
ciūt: q̄a velut facilia legere retinereq̄ despexerūt
q̄a insup tēpus: ingeniū: curā in supuacuis con/
triuerūt: q: deniq̄ bonā vitā que taliū optia do/
ctrīc ē: colere neglexerūt quos tandē si deo p/
cio resipiscere cōtingat: si ad meliora studia men
tē diuertere: pigebit affirmo pudebitq̄ tēporis
acti. Quare? q̄a fessi t cōfracti nihil inueniēt de
vniuerso laboze suo nisi vanitatē arguendā t cu
ram supflua: sentientq̄ vir se discipulos idonē/
os ad ulla cogitāda in q̄buo vndū magistri esse
debuerāt: qō t falso crediderāt: q̄a tā ceca semp
est: tā insolēs inflātis sciēcie arrogātia. Sentiēt
ad extremū nihil difficilius esse arte bene viuen
di nihil plane subtili⁹: nihil sublimi⁹ atq̄ diuini
us. Perge igit vt cepisti: neq̄ sermonē de lotio/
ne pedū anime ℞ est affectionū quōlibet interrū
pe: hoc necessitas q̄tidiana: hoc instās pasce festi
nitas qua ver⁹ agnus dei cū azimis sinceritatis
t veritatis edēdus ē. Hoc p̄sens societas eoz q̄
nō se solos sed alios habebūt erudiēdo lauare:
flagitat t exposcit. Atuero tradita sunt hec in li/
bris theologorū copiosetradita sunt scio: est enī
veritas altera que nō tradita ē: nec vacat omnib⁹
omnia legere: t habet q̄d latētis energie viue vo/
cis ac⁹: t in aures trāsfusa fortius sonat t tena
cius memorat. ¶ Charitas hec suadēs credite p
suasit facile monitis suis obsequ. Unde glorior in
domio de cui⁹ munere ē modestū piūq̄ q̄dlibet
ingeniū. Remāserat tamē scrupul⁹ aliquis si ma
tenā hāc de penitēcia lotrice mētis optima: tra/
ctare cōuenīēti⁹ opteret vel declamatorio more
vel scholastico. Primū accurati⁹ t venusti⁹ ē: al/
terū a cuti⁹ t q̄dāmodo ver⁹ estimat. Primū ma
gis accōmodat affectui: scōm itellectui. Primū
plus allicit. Scōm plus instruit. Tandē et cir/
cūstātia tēporis t p auditoz q̄litate induc⁹ suz
scholasticū morē gerere. Quotidian⁹ nāq̄ ymo
est t scholio vsitat⁹: nec rurs⁹ egem⁹ interp̄te: si i
telligat etiā a paz itelligēdo bñ: satis ē. Omit/
tat oīnat⁹ nisi q̄ spōte puenerit. ¶ Dicam⁹ ī pri/
mis alt⁹ repetētes q̄ lauat nos xp̄s misterio pe
nitētie salutaris: q̄ pnia hausit aquā: t q̄dāmō fī/
dit i pelui cordis nri p ptritionē: ablutt t sordes
emat p cfessionē: ertergit: desiccat t clare facit p
satisfactōz. Hec tria p ordinē nūc egit emūdator
noster xp̄s misit aquā: lauit: ertersit. Hec dicen/
doz summa ē: hec tria nosse lege. p̄s. Diti cfite/
bor aduersuz me iniq̄tatē. firmit⁹ p̄posui: ecce ptritiōz
Iniustitiā meā dño: ecce cfessionē. Et tu remisi
sti impietatē pcti mei: ecce satisfactionē. Et rursuz
alibi. Iniq̄tatē odio habui: hec ē ptritio: t abo/
minat⁹ suz: hec ē cfessio q̄ extra vomit abomina
bilē pcti sordē. Et legē tuā dilexi tē. Hec ē satisfa/
ctio i custodia legis dei. ¶ Hūc ptractem⁹ tri/
plices hui⁹ officij ꝯditiones: q̄si iter triū dierū p/
ambulātes. Et q: in pauciorib⁹ via magis: rē to
tā sub breuib⁹ tuis atq̄ metaphoris coartem⁹.

Taq̄ p lotiōe nostra mistrat aquā cō
t tritio: nō q̄lēcūq̄ sz calidā: mūdā: ama
rā: viuā: crebrā t ptinue scaturiētē. Iu
ta q̄ q̄ttuo: q̄druplex ē ō ptritōis q̄litate cfide

Prima consideratio (ratio.

¶ Aq̄ ptritiōis sit calida: ℞ fit p cōuersionē i deū:
fide: spe t charitate subnixā. Sicut bō auertēs
se a deo: t uersus ad creaturas sordes ptrahit:
sic ecōtra mūdat. Hoc ē qō dicit a doctoribus: q̄a
q̄ttuo: requisita sunt i ptritiōe. Cōuersio ad deū:
auersio a creatura: infusio gratie t expulsio cul/
pe. Hūc calorē nō habz aq̄ illoz q̄ dolēt de pctis
solo tinctore pene: sicut fit in tā dānatis t in ꝺeni
nādis sicut coiter euenit in morte vbi affectio cō
modi q̄ gelida ē t nō iusti⁹ domiat. Quocirca sē
quit expediēs esse p̄uenire horā mortis ad hau/
riendū hanc aquā t calefaciendū et bona t q̄ti/
diana meditatōe. Signū frigiditatis ē: si homo
crederet diu viuere vellet diu p̄manere in pctō.
Nō sic ille qui dicebat se nō minus seruturū ōd
si cōstaret certissime q̄ mille annoz spacio pe/
ra curus esset vitā. Sic illa que cogitās de infer/
ni supplicijs: t de odio dei regnāte i dānat⁹ sup/
plicabat vt etiā si dānaret: tamē deū diligeret. sic
Job. Etiā si me occiderit: in ipo sperabo.

Consideratio secunda

¶ Preterea sit aqua mūda cōtritiōis. Hoc dicit
p̄pter eos q̄ cū suis lachrymis miscēt p̄positū de/
linquēdi vel in voluntate pcti hui⁹ vel illi⁹ manēt
vel a manifest⁹ pcti occasiōib⁹ nō declināt. Hec
turbida aqua ē nō mundās sz inquinās. Sed q̄
ret quis. Oportet ne cōtritū firmiter credere: q̄
de cetero nō peccabit. Plane nō oportet imo fo/
midandū ē de ruina: alioquin temeritas esset q̄/
lis in Petro. Siquidē aliō ē p̄ponere t velle nō
peccare p futuro: aliud de hoc ipo p̄sumere. Di/
cerūt in hac pte doctores aliq̄ q̄ sufficit negatiue
se habere: ℞ est nō habere actuale p̄positū pec/can
di: p̄sertim cū addit cōfessio: sicut dicūt de bapti
smo q̄ nō opponit obex. Alioz rationabilior et
sanctis cōformior ē sentētia: q̄ oportet positiue
detestari pctm: t de meliori vita p̄ponere. Cōpa
tit aūt p̄positū illud timoꝛē t tremoꝛē de casu: sed
nō amoꝛē delinquēdi.

Tertia cōsideratio.

¶Rursus tertio sit aqua cōtritiōis amara. Hāc habere volebat q̄ dixit. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudie anie mee. Notādū tamen q̄ duplex ē amaritudo talis. Una ē ex dictamine rōnis z sua deliberatiōe detestādo peccatū: z hec ē virt⁹ ip̄a ꝛās dolorē. Alia sequit amaritudo in sensu si nō sit indispositio cōplexionis: vel cōsuetudis vel aliūde: z hec nō semp exigit: q̄a nō semp est in ptāte nostra flere sensibiliter etiā cū vellem⁹: imo z in aliq̄bus dolor iste posset esse nimius z declinās ad excessuz: sicut in mulieribꝰ aliq̄bꝰ aut melācolicis habētibꝰ ex leui causa lachrymas etiā vsq̄ ad turbatōz cerebri z oculorū caliginē. Aliquādo plus meritorū est velle flere z nō posse q̄s flentꝫ abūdare: hoc est qđ dicitur. Dole q̄ nō doles. Queret vlter⁹ aliquis: si cōtritiōis amaritudo tāta esse debz vt bō malet dānari vel annihilari q̄s rursus peccare: vl' etiam p̄dere oīa que habz: etiā corp⁹? Tolle inq̄sitiones tales curiosas z periculosas: z ideo omittēdas o anīa: z dicita. Tu scis fragilitatē meaz: in fidelis es z nō p̄mittis me tētari sup id quod possuz: id ē nō cadere in tales necessitates h̄ vel illud eligendi nisi dares virtutē bene eligendi. Hoc mō seruat humilitas cū iusticia: vbi si fieret electio alteri⁹ partiz: ī imineret alterū et his periculis scz p̄sumptio vel mēdaciū. ¶Queres p̄terea si quis habēs filiū ex adulterio tenet dolere de tali filio: z velle ip̄m nō habuisse? Respōsio q̄ hic faciēda est separatio filij z patris. Diligēd⁹ est filius: odiendū est patris: nec est vna dāda electio in his rebꝫ. Nota de matre magistri sniaruz.

Quarta consideratio.

¶Postremo sit aqua cōtritiōis viua: id ē crebro z quasi ingiter scaturiēs: hāc optabat p̄pheta dicens. Quis dabit capiti meo aquā: z oculi mei fontē lachrymarū. Hoc sic implebit: si mox z semper vt fit actual' recogitatio de peccātō: dolet homo detestās illud modis z dictis: alioq̄n: videt illō approbare z nouit delinquere: sic qui iust⁹ est iustificabit adhuc: z sordid⁹ sordescet adhuc. Qualis autē exigat cōtritio de venialibꝰ: Dicit q̄ virtualis sufficit: dū scz quis i generali detestat omne peccatū z ad deū cōuertit. ¶Felix anīa cui datū est habere talē aquā calidā: mundā: amarā z vinā. Sed ve cordi nostro z similibꝰ cordi duro sup adamantē z silicē: qđ nisi emolliat malle b̄ bebit in nouissimo. Quis dabit huic aquā in peluim cordis mei: Percute domīe Jesu virga tua silicē hanc: vt fluāt aque largissime: quēadmodū factū est olim p̄cipiēte Moyse petrā i deserto. ¶Legi de quibusdā tuis q̄ nō habētes hanc aquā ad nutū: percusserūt scipos etiā p̄bere z virga materiali: vt inde cōsequēter te miserante cū plagis z sanguine p̄flueret riuulus lachrymarū. Hec est vna ex industrijs p̄ducendi hanc aquā. ¶Alterā industriā habem⁹ in figura Jacob qui puteos ipletos humo z limo scz pbi listeis replētibꝰ mūdabat: aut alios fodiebat: vt abiecta terra manaret libere cōducta vena purissima. O quoties implet anīa nostra limor terra scz terenis affectibꝰ z desideriis: quibꝰ obstruitur p̄sens meat⁹ anie: ne cōtritiōis aque fluant. Ceterū purgatio hec fit p emūdatoriū ieunq̄ z abstinētie amarū: sicut christ⁹ surrexit a cena: deposuit vestimēta ¶Tertia addit industria p ad iutoriū oratiōis: vt si haurire aquā soli nō sufficimus: hauriētes nobiscū aduocem⁹: quēadmodum egit ille q̄ a maria Magdalene gratiā impetrauit lachrymaz. Ad h̄ figuraliter induceret illud Solin (si tamē verū est) de quodā puteo p̄fundo: in quo dū deesset aqua aduenit virgo ad os putei: z suo damore aquā eduxit: sic anīa per orationē sicut Ara suspiras ipetrauit irriguū inferius et irriguū superi⁹. ¶Utunk aliq̄ p quarta industria cōsideratiōe miseriarū z calamitatū q̄s videt in primis: vt inde p p̄passionē lachrymas eliciant. Sic fit vt cōsequēter misereat eorū benignus z misericors deus. Cōsiderat anima p̄pri am quasi sit in purgatorio. Hec industria locuz habet in cōsideratiōe passionis domī nostri Jesu christi. De qua dicit Bern⁹. q̄ nullū cor tā durū est quod nō molliat si passio domī ad memoriā reuocet. Hic oculus p̄pi in hac cōsideratiōe Petrū respicit z flet amare. ¶Per has vnā aut similes industrias p̄ferret terra cordis nostri fluenta aque viue: ne esset vel sit sicut terra sine aq̄. Deserta: inanis z vacua: terra inuia z inaquosa: terra mōtosa gelboe: vbi nec ros nec pluuia cadit. Itaq̄ sine hac aqua incurrit illa maledictio christi. Si nō lauero te nō habebis partē mecū. Prohibeat hanc altissimus.

b Abita aqua p cōtritionē bonū erit in intū vt fiat ablutio p cōfessionez. Fiat autē oportune: fiat integre: fiat vere et nō ficte fiat a suo iudice. §

Fiat oportune

Hoc est tēpore ordinato p ecclesiā: saltē semel in anno. Et h̄ est p̄mus casus. ¶Scōs casus ē aīi susceptionē bñdicti sacramēti: z hoc extēdere voluerūt aliq̄ ad omnē actū hierarchicū ecclesie: q̄ nō sine cōfessione deberet exerceri. Sed rō eorū nō videt cōcludere nisi de cōtritiōe. ¶Nota si occurrat peccatū celebrāti. Alter casus est in periculo mortis h̄m p̄babilē p̄iectura: alioq̄n homo se exponeret periculo peccati: quia tenet ad minus ante mortē cōfiteri. Cessante illa p̄babili coniectura licet differre cōfessionem. ¶Quare

rus casus si nūc habeat copia sacerdotis vel penitentiarij: nec ē spes q̄ postmodū ante pascha vl̄ mortē vel eucharistie debitā susceptionē habeatur. ¶ Confessio crebrior ⁊ si laudabilior sepe fit: nō tamē amplius in obligationē cadit regularē. Dixi laudabilior sepe: q̄ cōtingere pōt vt repetitio esset viciosa: ⁊ quasi tota eneruis deuotionis virtutē sicut i scrupulosis tedio sissimis nolē tibi acquiescere cuiusq̄ cōsilio. Dixi preterea regulariter nō cadere in obligationē: q̄ vel rōne cōscientie hoc dictantis: vel statꝰ aut tribulatiōis aut necessitatis ꝑ erigēus aut regule statutis possz obligatio cōsurgere.

Fiat etiam integre sicut integra est cōtritio de oībus: sic cōfessio. Hic studiositas speculatrix de plūribus querit. Ad q̄ rñdere potest charitas edificās. Illa est em̄ q̄ docz de oībus: quippe spūssctūs charitas est: q̄ docet omnē veritatē. Est etiā charitas finis legis: cui quā cetera debēt moderari. ¶ Querit ergo primo de venialibus. Dicit q̄ nō est de necessitate cōfitendū: ⁊ hec cōsideratio docet tollere scrupulos multoz celebrāntiū: q̄ venialia pōt aliter deleri q̄ per cōfessionē. ¶ Querit de oblitis. Dicit q̄ sufficit fecisse diligentiā moralē sicut ꝑ magna re fieret. Et sic vel deꝰ indulget: vl̄ alis reducet ad memoriā. Talis certitudo sufficit ad nō peccādū nouiter in celebrādo: vel ad cōfessionē nō inualidādū. Sz an deberet fieri reductō ad mēoriā cōfitētis vel inq̄sitio. Sic vtiz cū recto moderamine ⁊ sine curiositate noxia sicut obstiterit oīa ⁊ medicꝰ ⁊ iudex diligēter inuestigat. Alioqn a pueris puellis ⁊ laicis ⁊ idiotis q̄ non habent reflectionē sup actꝰ suos vix haberet aliq̄ pura cōfessio. Scīūt hoc exptī. Hec est vtilitas ꝓncipalis cōfessiōis. Aniaduerte tamē q̄ si oblita redeūt ad memoriā: illa cōfitēda sunt eidē sacerdoti vl̄ alteri q̄ ꝑ esset dimissa: sicut de peccatis dixim⁹ in cōtritiōe delens. ¶ Querit de dubiis. Dubia sunt in triplici differētia: sicut pōt homo estimare se deliq̄sse in hoc vel in illo. Aut em̄ credit magis q̄ peccauit mortaliter: ⁊ hoc facto vl̄ in illo: ⁊ sic tenet cōfiteri vel deponere cōscientiam. Aut dubitat et equo: ⁊ sic similiter obligatur. Aut credit magis q̄ nō peccauit cū dubio tamē de oppositō: ⁊ hoc dicit scrupulꝰ: ⁊ p:o ꝑ dubio nō tenet nisi aliūde teneret: quādoq̄ expedit dicere: quādoq̄ ⁊ sepius cōtinere ⁊ cōtra agere: ꝑ sertim habito cōsilio peritorum. Itez in dubijs sub cōditiōe cōfitēdo: est ⁊ pōt certa absolutō dari. Itē in dubijs cōsurgētibz et iuribz ⁊ et sentētijs positiuis: pōt nō cōfitētibz expresse absolutō administrari. ¶ Querit de circūstantijs. Rñdet q̄ quedā sunt pcā mortalia: que scz mutāt speciez: vt furari in rēplo: ille sunt de necessitate cōfitende. Quedā aggrauāt pcm̄ notabiliter: vt rapere centū plus ē q̄z decē: ⁊ tales si habent in memoria dicēde sunt. Quedā aggrauāt tantūmō modū faciēdi tales nō sunt dicēde de necessitate: īmo quādoq̄ omittēde: vt i pctō carnis: nisi ꝑ securitate maiori ⁊ dubio ne pcm̄ mutauerit speciē. Quedā alleuiātes: quedā ingrauātes. Alleuiātes nō sunt dicēde nisi in dubio scādali sacerdotis. Ingrauātes oīno dimittēde sunt nisi ꝑ familiaritate cōtrahēda. ¶ Querit de circūstātia psone cū qua fit pcm̄: Respōdet q̄ est regularē tacēda: nisi vel vbi nō potest aliter pcm̄ dici: vt si vir abusus ē ꝓpria vroze. Vel vbi potest pdesse nō obesse: tā dicenti q̄z audienti q̄z persone illi peccatrici. Addūt aliqui q̄ si aliter nō potest dici peccatū q̄n cōfessor agnoscat psonaz pergēdū est ad alterū. Hoc estimo cōsiliū esse nō ꝓceptuz nisi vbi posset obesse psone illi reuelate. ¶ Queritur de casibz reseruatis. Hic est tam ꝓfunda difficultas vt Durādus doctor exercitatissimꝰ i illz tractādo hāc materiā dixit: q̄ expediret habere sup hoc papale cōsiliuz. Et difficultas (vt bene tangit) puenit ex reseruationibz peccatoz aliter q̄z fit i curia romana: q̄ nō reseruat curia romana vt dicit nisi quasdā irregularitates aut penas. Dicunt aliq̄ q̄ iura nūq̄z voluerūt reseruare peccata aliqua nisi publica ad terroꝛē aliorū. Una mollicies reseruabit: adulteriū mulierū: peccatū sacerdotū cōcubinariorū. ¶ Si prelati oīes attenderint ꝓfunde quāta est difficultas: quantū onus dicere pcā sua secreta etiā vni: ipsi (credo firmiter) nunq̄z tale ingū imponerēt leuiter cerniculo subditoz. Unde innumerabiles ꝓcipitant in infernū. Mille penitētiarij nō sufficerēt i hac hebdomada ꝑ cōsultoribz reseruatoz. Cognoui plures ꝑ biennīū vel triennīū vix potuerūt induci ad cōfitendū quedā suoꝝ peccatoz. Qualiter ergo talia dicissent vni ꝓlato vel penitētiario: ꝑsertim pueri ⁊ puelle ⁊ mulieres verecūdissime. Dici nō potest quāmis est in pudore tyrannus. Et redētes terrere subditos occidunt ⁊ demergūt tacētes in ifernū. ¶ Ex hac materia ⁊ aliis ꝓpendit: quāta difficultas ē in materijs moralibz ⁊ theologicis vtilibz in quibz homines ꝑ totā vitā exercitati vix sciūt q̄d dicere. Quid igitur faciēt scholastici nostri tpis q̄ materias tales nec cogitare nec legere sufficienteꝰ dignāt dicētes. O saltemꝰ talia cū vellemꝰ. Velint ꝫ tales alīq̄: alioqn nihil scīēt etiā q̄n voluerint pauca sciant. ¶ Sz dicamꝰ ad id q̄ q̄nt q̄liter se hēbz pcator: hūs casꝰ reꝑatos: Hec ē certa ꝓclo q̄ si habeat talē sacerdotē q̄ pōt ⁊ velit cū absoluere nec inde scādalizet tenet totū dicere. Et rēpli gra Si vadit ad epm ⁊ eps vult totū audire: dicat. Si ad suū curatuz qui pōt absoluere similiter dicat duz tū vtrobiq̄ sit securitas q̄ neuter scan-

dalizabit p̄ pnitatē ad petm̄: vt in materia fidei vl̄ in petō carnis. Sz querat tūc alios de licēna saltē penita. Si autē ep̄us qui pōt oīa absolue re: nō vult nisi reseruata audire: z alius nō possit nisi nō reseruata: z nō abest bona volūtas z bona fides in cōfitēte. Nō auderē dicere q̄n posset petā sua isto mō dimidiare: sicut ligat⁹ duabo ex coicatiōibo pōt absolui: pmo de vna post p̄ decē dies ab altera: sicut etiā in diuersis diebo pōt fieri vna cōfessio. Itaq; nō requirit tāta vnitas hic sicut i aliis sacramētis. Et ē ibi quedā vnitas i ministris ūtis duobo in vnitate. s. vni⁹ potētie sacramētalit integre z p̄fecte sup isti⁹ petā. Nō auderē p̄terea asserere in on⁹ sacramēti p̄fessiōis q̄ talis teneret suo sacerdoti q̄ nō pōt de oīb⁹ absoluere oīm dicere. Scio tamē q̄ tuti⁹ ē z saluberrimo (sed nō q̄libet pōt facilit induci) dicere peccata sua sic diuersis: q: (vt dicat Scot⁹) talis cōfessio de vno petō pluribo: non vocat ex genere suo esse secreta: q: isti duo q̄ audierūt possent ferre testimoniū cōtra cōfitentē in foro cōtētioso: licet peccarēt: tamē valeret testimoniū. Itē null⁹ innit⁹ potest (vt videt) cogi dicere bis petm̄ suū in cōfessiōe: cū lex diuina nō cogit vel obliget nisi ad semel cōfitendum. Et si in religiosis optent pluribo cōfiteri: hoc ē de eox volūtate q̄ se regule summiserūt. Si dicit q̄ sic curatus sacerdos: nō cognosceret petō: ē t̄c. B argueret q̄ oia peccata dicēda rursus essent.

Tertio fiat vere scilicet

nō ficte: hoc ē in cōtritōe z charitate p̄m̄ pbabile cōiectura. ¶ Utrū aūt cōfessio q̄ fit sine charitate liberet ne iterū dicant petā vel a p̄cepto eccl̄ie: ē difficultas: vir iter scholasticos sufficiēter dissolubil. Ostēdit B multiplex opinionū varietas Dicit autē dn̄s Wilhelm⁹ Parrhisien. z alq; coiter q̄ attritio q̄ alias nō esset sufficiēs: fit sufficiens virtute sacramēti. Ponēdū est igit z dicēdū sicut quidā in euāgelio. Credo dn̄e: adiuua incredulitatē meā: ita penitētiario adiuua dn̄e penitētiā meā. ¶ Queritur si tali debeat dari penitentia? Respōdet q̄ sic nō absoluēdo: sz ad cautelā z p̄seruatiōz p̄ futuris: vt de⁹ eo: illumīet: Cōsiliū Ambrosij. Age interim quicq̄d boni potes z malū abbreuia. ¶ Quid si dicit se cōtritū: z putat cōfessor q̄ mētit vel scit aliūde: vl̄ nō vult facere cōscientiā: sz excusare? Rūdeo q̄ p̄dicere debet sibi q̄ absoluto nō valet si posuerit ipedimētū: z q̄ intētio sua nō est eū absoluere nisi faciat q̄ p̄fitetur z dicit. Attamē absolutio debz fieri absolute. Est aūt forma talis. Ego te absoluo primo ab excoicatiōe. Itē ego te absoluo a peccatis tuis nūbi cōfessis in nomīe patris z filij z spūsācti Amē. ¶ De cōfessiōis secreto hoc tenēdū ē p mo: q̄ in nullo casu reuelāda est etiā i heresi: nec papa potest dispēsare. Itē nec de cōsensu cōfessi nisi dicat extra cōfessionē. Itē nec ad interrogationē cuiuscūq; iudicis p̄ q̄dcūq; iuramētū nisi bonio sauerit aut p̄ testimonia: q: dicere tūc pōt et ideo debz. Nō facta cautelā aliquo⁹. Itē z si sola petā sint p̄rie de sigillo cōfessiōis: tamē penitentie date z interrogatiōes rōnabiles hicinde: z p̄sone notate sunt celāde. Inquirētes aūt z reuelātes grauiter peccāt: z essent puniēdi p̄sertiz vbi ex curiositate nō ex charitate discreta p̄cedit inq̄sitio. Itē de p̄sonis cōfessis expedit magis tacere q̄s aliq̄d dicere: vel laudādo vel vituperādo in generali vel speciali.

Fiat postmodū a suo iu

dice. Iudex in cōfessione ē vel papa vel ep̄s vel curat⁹ vel aliquis legitime ab aliq̄ istorū delegatus. Queritur cui sit expediētius cōfiteri? Respōdeo q̄ regulariē z ceteris paribo suo curato ordinario. Primū p̄ter obedientiā: deinde p̄pter facilitatē habēdi eū postmodū in periculo mortis: vel in sacramētor⁹ administratione. ¶ Queritur si cōfessi habēnto potestatē delegatā teneant iterum peccata eadē semel in anno cōfiteri? Respōdeo q̄ nō: p̄sertim vbi de cōsensu curati hoc factū ē. Ideo tuti⁹ est petere licentiā. Expedit etiā vt talis in anno semel se p̄sentet curato suo p̄ sacramēto suscipiēdo: z obediētia impēdēda: alioq̄n curatus posset negare eucharistiā. ¶ Quid si curatus nollet credere? Respōdet q̄ cuilibet i foro cōscientie seu cōfessiōis credēdū est p̄ se z cōtra se: nisi in casibo publicis q̄nā aliter curat⁹ nō possz certificari: etiā si sibi fieret cōfessio. ¶ Quid si cōfessor erret in absolūēdo plus q̄s potest? Respondet q̄ si petō: erat bona fides z nesciat ipedimentum secar⁹ est. Si autē sciat: nō rite absoluit. Si etiā postmodū sciat impedimētū fuisse: tenet vt plurimū iterū cōfiteri. Dare vero regulā generalē quādo sic z qñ nō: ē plitū nimis atq; difficile. ¶ Felix ablutio pedū p̄ cōfessionē que ita fit oportune: integre nō ficte: z secrete: z a suo iudice. Sed ve sordibo abominabilibo aliquo⁹ z celui bilibo quos in apertū cōfessiōis venire z palpari vel tangi: timo vel videri nō permittūt quattuor pestes ip̄rabe: pudor: timor: p̄sumptio: desperatio. ¶ De pudore habem⁹ in Tobia: cui volēti lauare pedes occurrit piscis volens eum deuorare. Quid piscis in aqua latens nisi pudor occult⁹? sed suffocādus est pudor talis z ad multa tandē vtilis inuenit: ad alium cōtra demonium: z ad visuz. Applicationē nō prosequor.

¶ Ceterū scabies sic latet in aliquibus vt se scabiosos nō credant: dicētes quid ego feci? Sum ego fur vel homicida? Hoc cōtingit etiam illis qui deuoti reputāntur: quia latet superbia subtile malū que nō permittit deuenire in cognitio-

nē peccatoꝝ cōtra qō orabat ꝓpheta. Illumina oculos meos ꝛc. Exptus sum de miltis ꝛ in milleno q̄ per q̄ttuor aut tres annos fuerūt in peccatis ḡuissimus: q̄ uis fere q̄tidie ꝓficerēt: et vt erat sua opinio peniteb̄at. Quid ergo erit de nō recogitāto annos suos i amaritudine anie ſue ſi recogitāto sedule talis cecitas eueniat. Quē non exterreat qō dicat apl's. Nihil mihi cōſcius ſum ꝛc ¶Amplius vero ꝑsumptio seu repmissio neq̄ssima decepit plures habētes vocē cotumā: cras: cras: cōuerti poteris cū voles. Hec vox inumera boim milia ꝛ pdidit ꝛ pdet: qz q̄ nō est hodie cras min⁹ aptus erit. ¶Postremo vidim⁹ despe rationē in Juda ꝛ cayn ꝛ q̄busdā alios. Migrat iudas. i. cōfessio seruus optim⁹: ꝓpter nimiā tudiez ꝛ afflictionē seruitutis: qz scz q̄tidie fit reiteratio petōꝝ q̄ iudas abluere tādez refugit ꝛ desperat. Abūciam⁹ hec ipedimēta qz dñs ꝛ si rē grandē nob diceret bñ facere debueram⁹ q̄to magis: qz ōt cultibz nostris: vade ꝛ lauare septies. i. ꝑfecte.

Conuertamus pos

tremo oculos nostre ꝓsideratōis ad
c ertersionē q̄ fit ꝑ manuꝝ satisfactōis
¶Hec quidē ertersio habeat aspe ritatē seu penalitatē: habeat rōnabilitatē: habeat claritatē: habeat celeritatē. ¶Proposuerā ꝙz hec quatuor: quedā disserere salubria de modis mitigādis satisfactiōes: vt nec graues sint nec importabiles: nec publice ꝑ peccatis secretis. Nec dē tur iuuenis aut si nō fieri credant: qz nichil⁹ē cū parua penitētia ꝛ q̄si nulla ducere boies in purgatoriū: ꝙz cū forti q̄ nō fiet oppmere ꝛ detrudere i infernū. Nec erigant irregl'arie iuramēta aut ꝑmissiones de ß vel hoc faciēdo. Sz magis ora ī monitōe atq̄ cōsilio. Deniq̄ saluberrimū ē iducere homies vt aduersitates ꝛ labores hui⁹ vite accipiāt in patiētia ꝛ bona grāti actiōe: q̄mā ꝑ ß poterūt efficacit vt crebro satisfacere de peccatis suis: ꝛ gratiaꝝ augmēta ꝓmereri: fiat virt⁹ ō necessitate. ¶Sūt autē sordide trāsgressiones aliq̄ que vix ad fundū possunt ertergi. Ertēplificem⁹ in q̄ttuor. ꝓmo corruptio alioꝝ in moribz: sup q̄ accipite q̄d Berēgari⁹ moriēs in die epiphanie dixerit. Hodie mihi apparebit dñs me⁹ iesꝰ xp̄s vel ad gloriā sicut spero ꝓpter penitētiā meā: vel ad dānationē sicut formido ꝓpter alioꝝ corruptionē quos ad viaz veritatis reducere nō potui. Horreāt ꝛ caueāt bi q̄ ad silitudinē demonum gaudēt alios secū trahere ad interitū: ꝑsertim iuuenes ꝛ pueros: tales nescio si potuerūt vnq̄ satis penitere: sufficere eis debuerit dānatio ꝓpria Quid de malis ertēplis magnoꝝ ꝛ litteratoꝝ virorū. ¶Alterū est viciū qō vir suscipit satisfactionem ꝛ ertersionē scz iustū bellū in tēporalibz: ꝛ iniuste ꝓmotiōes in spūalibz: vnde oriunt mortes tā tēporales q̄z spūales. O felices q̄s deus tollit extra necessitatē aut periculū talia faciēdis vt nec iuuste militēt aut militare cōsulāt. ¶Inferimus adhuc tertio iustā patrociniōz q̄ dolor ꝛ astutus tollit beredutes aliorū: qz fit vir cōscientia vel restitutio sup illis. Et adhuc isanabilior ē iniusta diffamatio q̄ debitā vite ciuilis famā aufert. ¶Postremo ponim⁹ pōpositatē stat⁹: vt ꝑ simoniā vel rapinā aut vsurā: qz vir pōt fieri cessio: vt descēdat q̄s a statu alto quā q̄z dānabilissimo in bassuz debitū ꝛ trāquillū. ¶Tāta est būani cordis arrogātia: vt se ꝛ suos plures dānari ctius patiant q̄z humiliari: qō si nō esset: mō tantū durasset hoc erecrādū ꝛ eticiabile scisma pestiferum. ¶Tandē epilogātes ozem⁹ vt lauet nos christ⁹: quatenꝰ partē secū habeam⁹ Lauet autē ꝑ ministeriū penitētie. Que hauriat ꝓmuz aquā cōtritiōis calidā: mundā: amarā ꝛ viuam. Secūdo abluat ꝑ manū cōfessiōis oportune integre: ꝛ nō ficte: secrete ꝛ suo ordie: hoc ē: sub suo iudice: nec obstent q̄ttuor pestes: pudor: timor: ꝑsumptio: desperatio. Ertersio demū fiat que habeat asperitatē: rōnabilitatē: claritatē: celeritatē subtrahētes nos a voraginibz peccatoꝝ: q̄ nos in alienas manꝰ per iniurias p̄cipitāt: a quibus vix vnq̄ possumꝰ emergere. Sic mūdi crimus et in cubili cōscie nostre trāquilli: habētes partē ertuberātissimā cū xp̄o hic per gratiā ꝛ in spe: et postmodū in re ꝑ gloriā: cuiꝰ nos participes efficiat Amen. ¶Finit.

Sermo eiusdem Cancel

larij ō dominio euāgelico factus in cena dñi

Omnia dat ei pater

in manus Joan. xiij. Originaliter i
e uāgelio ꝑsentialiter recitato. ꝓpo impetrāda gratia ꝛ ꝑtute digiti dextre manus dei q̄ aperta oīa implent bonitate qua subtracta oīa labefactiōe repētina dissoluūtur ate matrē gratie virginē inclytā: per cuiꝰ manus (teste Bernardo) dat nobis quicq̄d dat: que diues es in oēs inuocātes nomē tuū: salutātes iplorem⁹: ꝛ iplorātes salutem⁹ dicētes. Aue ¶Omnia dedit ꝛc. vbi sup. Apud vos o doctissimi ꝛ p̄cellētes viri mihi sermonē habēdū esse cōspicio: q̄ certa tā ꝛ indubitata fide tenetis q̄ filio suo domīo nostro iesu xp̄o dedit oīa pat⁹ i manus: ac pinde monarchā eū vniuersalē cōstituit vt iure dixerit Matth. vltio. Data est mihi omnis potestas in celo ꝛ in terra. Hoc dilectus eiꝰ apostol⁹ contēplabat: duz asseruit Apocal'. xix. q̄ habet in vestimēto ꝛ in femore suo scriptum. Rex regum ꝛ dominus dominantiū. ¶Sed

q̄ iure xp̄s q̄ insup titulo monarchiā hanc acce/pit. Triplica qnde ⁊ sigr̄ater triplici. Primū iure hereditario diuie filiationis. Ad ⁊ si filiꝰ ⁊ he/res arguit apl's Rom.vi.⁊ Gal.iiij. Atuero de deo patre vere vidit ⁊ enūciauit scā illa mulier. Judith.ix.appellās eū dñm vniuerse creature. Dñs igit talis erit ⁊ filiꝰ. Hinc posq̄ dñs p̄ pbetā dixisset ad filiū. Ego hodie genui te: sub/iunxit p cōlequēs. Postula a me ⁊ dabo tibi gē/tes hereditatē tuā ⁊ possessiōz tuā tē. tāq̄ dicerz illis Luc.xv. Fili oia mea tua sūt. Scōz ius mo/narchie vniuersal' i xp̄o ꝓsurgit ex titulo mutue dilectiōis eius ad patrē. Ad ānquū ē phice ve/ritatis puerbiū. Amicoꝝ oia ee coia. Filiꝰ ei da suo mō repēdit oia patri in donatiua spiratione sup̄nu amoris q̄ spūssctūs ē coexistit readama/tionis vicissitudo vt ei pater donet oia. Amplꝰ tertiū ius monarchie vniuersal' iuenit in christo appriate q̄ ad naturā assumptā ex titulo victorio se debellatiōis seu ciuil' acq̄sitiōis ⁊ questꝰ. Vi/ctor ē cūcta sequūt ait quidā. Nōne xp̄s vt impe/riosissimꝰ victor aereas ptātes debellauit. Sic no tat apl's ad Eph̄.q̄. Nōne captiuā sub eis duxit captitatē quā xp̄ū sāguis p̄cio redemerat ⁊ suā effecerat. Sic̄ pbeta testat. Ascēdēs in altū tē. Idē habet ad Epbe.iiij. Qui etiā tota vniuersi tatis machina q̄ gratia hois cōdita est fm p̄hm ⁊ habet sanis Deut.iiij. Ipa fuerat ad impiū cri mē lese maiestatis diuie deteriorata. Teste Lyp ano: ⁊ a nativo decore suo plūmū decciderat. Ju/ste nimiꝝ vt in bonis xp̄ter se ꝺditis bō ꝑditor ⁊ ꝑuaricator plecteret: Sz audi qd sup hoc cātat eccl'ia, Terra pōtus astra mūdus q̄ lauant flu/mine. Ecce p xp̄i passionē lota ⁊ repata esse oia aq̄ emūdatiōis repatiōis ac pulcrificatōis. Nō ne inducꝰ est apl's dicere de xp̄o passo q̄ deꝰ ex/altauit illū ⁊ dedit illi nomē qō ē sup oīe nomē vt in noie iesu oīe genu flectat celestiū terrestri um ⁊ infernoz: in signū vniuersal' dominij. Ad Phil'. ij. ¶ Habemꝰ ergo titulos enūeratos tres in xp̄o diuie filiationis: mutue readamationis: ⁊ strēnue debellatiōis: ꝓpter qō rite dictū ē: q̄ oia dedit ei pater in manus. Ita sentit de christo o sapientissimi viri. Ita ingiter pia fidei sinceri/tate deo ꝓpinq̄ sentiētis. Quāobrē nec habeo ne cesse in psuadēdo amplꝰ ꝓba ꝑdere: aut operaz cōsumere: nec istū solē veritatis p̄fulgidū inge/rere debeo vobis ipm cernentibus ⁊ de xp̄o scienti bus q̄ oia ei dedit pat' i manꝰ. Propter ea traduca tur fmo noster a lra ad mysteriū: a fidei solidita te' ad mox puritatē: ⁊ a diuia filiatiōe naturali: ad ḡticipatā filiationis adoptiue generationem. ¶ Pertractemꝰ quo pacto spūs quilibz xp̄ianus xp̄i frater ⁊ amicꝰ sit aut esse debeat p̄ceps oim Cōtēplemur q̄ta ⁊ q̄ superfusa liberalitate oia dederit nobis pat' in manꝰ si volumꝰ. Quis pa/ter? Pater ille qui possedit ⁊ fecit ⁊ creauit nos. Deut.xxxij. Qui a nobis pater agnosci: pat' vo/cat: altissima p̄orsus ⁊ obstupescēda dignatiōe voluit monuit atq̄ iussit. Matth.vi. Quid enīz mirabilꝰ quid ad audiēdū iocūdius q̄ vt vnus/quisq̄ fidelū instar xp̄i monarcha sit oīm si pla cet: ⁊ ita ē tamē: vnusq̄q̄ spūs vere fidel': monar cha est oim: ⁊ multiplici: nō vno sz triplici iure ⁊ titulo ad exēplar ch'isti. Jus vnū dat filial' ad/optio. Jus alterus dat triūphal' debellatio. Jus tertiū readamatiōis vicissitudo. Erigite aures dilectissimi: hilarescat facies: serenent oculi: oīs exurgat affectio: gratiaꝝ resonēt actiones. Os lingua: mēs: sensus: vigor cōfessionē in bilū bē/dictionē ⁊ laudē p̄sonet: Que ratō? Que tātorū nouitas gaudioꝝ? Magna valde: p̄clara insig/nis nihil supra: qz iā nō vno sz triplici titulo xp̄i anus monarcha ē: xp̄iano oīa tradit in manꝰ: christianū fas est dicere potētissimū. Audebo di cere ⁊ oipotētissimū: ⁊ arguar blasphemie: si nō hoc apl's simil' nobis de se dixerit. Oīa pos/sum: oīpotēs sum: exponit Bern̄. in eo qui me cōfortat xp̄s. ad Philip. iiij. Si parua ē aposto li auctas tibi: satis sit illa xp̄i qui ait. Credēti ni hil ē impossibile. Matth.xvij. Si quis adhuc he sitat: ⁊ p libito nos fingere putat que dicim' sup hoc vinculi dominio. Audiat apl'm ad Romān. viij. Qui p̄prio filio suo nō pepercit sed p nobis oī bus tradidit illū: q̄tomagis etiā nō cū illo nobis oīa donauit? Ecce q̄liter o fidelis ania perspi. cax babes apl'i testimoniū: imo argumētū q̄ oīa dedit tibi pī i manꝰ. De q̄ patre idē scribēs. i. ad Thimo. vi. asserit q̄ prestat nobis abunde oīa ad fruēdū. Hoc dominū Hiero. ad Pau linū scribēs nō tacuit: credēti ait: totus mūdus diuiciaꝝ ē: infidel' autē etiā obolo indiget. Sic viuam? quasi nihil habētes ⁊ oīa possidētes. Sūptū ab apl'o. q̄. ad Corinth. vi. ¶ Hec autē ⁊ similia mīra: nunq̄d nō obsecro monarchiā no/strā: stabili diuine scripture fundamēto ꝓfirmat? Nōne palā ostēdit de fideli q̄libz q̄ oīa dedit ei pater in manꝰ. ¶ Verū differam? de titulis q̄s posuim' esse tres: id ē filiale adoptionē: triūpha lem debellationē: readamatiōis vicissitudinem? Deditemur i etercitatiōe nostra si forsan ex pre sentis eu āgelice lectiōis serie: tripler hoc ius in/uenire poterim'. Justū qnde arbitroz vt eu āge licū p̄sens mysteriū potius q̄ eterna loq̄mur si possum' vt posuimus. ¶ Tripler itaq̄ cōspicio memoratū nunc ee mysteriū ablutionē: humili/tatē: sacramētale refectionē. Primū ē fidei puri/ficatis. Secūdū spei corroboratis. Tertiū cha/ritatis reficiētis. Ablutio spectat ad titulū filia/tionis: būiliatio ad titulū debellatiōis: sacramē/talis refectio ad titulū readamatiōis. Fides cor/da purificās Actu.xv. Dat esse filiū dei Joānis.

dedit eis potestatē filios dei fieri. Si queris q̄bus dedit? Dic q̄ credūt in nomie eius. Spes humiliās sub expectatiōe futurorū dat victoriaz de hostib: q̄z spes nō cōfundit ad Roma. v. In me speravit (inq̄t dñs p̄ ꝓphetā) liberabo eū. Caritas reficiēs vnit deo p dilectionē q̄ maz q̄ adheret deo vn⁹ est spūs cū eo. i. ad Corinth. vi. Qui autē edit cp̄m et bibit eius sanguinē i deo manet et deus in eo. Joan. vi. Ac pinde vnus spūs ē cū eo. Si vn⁹ spūs q̄sto magis vn⁹ domin⁹. In primo se habz deus ad spiritū nostz vt pater ad filiū quē hereditat. In secundo vt dñs et rex ad mulierē quē coronat. In tertio vt amic⁹ ad amicū cui oīa cōicat et oīa dat in manus. ¶Sz no tandū ē valde ne calūmiemur nobis superbi: quēadmodū ridet Horatius poeta stoycos q̄ se reges oīm appellabāt. Notādū maxīe q̄ heres q̄sto tēpore parvulus ēnihil differre videt a seruo cū sit dominus oīm. ad Gal. iiij. Simulat in hac peregrinatione et milicia spūs noster q̄stūcūq̄z sit dñs oīm nihil differre videt a seruo: q̄nia infantul⁹ ē: puerulus aut adolescētul⁹ et nimoz annis. Siq̄dem q̄stūcunq̄z p̄fecerit quouscz excreuerit in virū p̄fectū: in etatē plenitudis xp̄i (more loquēdi ap̄li ad Ephe. iiij.) nihil distare videt a seruo. ¶Sūt fateor nōnulle in ipo p̄fectu etatis distātie. Ita q̄z aliquis dici valet infantul⁹ sicut incipientes: aliq̄s puerul⁹ vt p̄ficiētes: aliq̄s adolescētul⁹ vt p̄fecti. Sed nunq̄z p̄ingūt in hac regiōe ad plenā virilē etatē: crescāt in deū mortēdo necesse est Infantulos dicim⁹ nouuer ablutos et renatos p̄ baptismū aut penitētiā quo ad primū articulūz vel titulū. Pueruloz maiusculos q̄ p̄ficiūt ad vicioz̄ expugnatioz̄ q̄ ad scām. Adolescētulos denuq̄z qui cū Beniamī adolescētulo sunt in mētis excessu p̄ liberā diuinoz̄ cōtēplationē et fruitioz̄ quo ad tertiū. Cōtra eos nihilomin⁹ cōturbant sepe oēs insipiētes corō q̄si sui sint viles pauperes et abiecti: cū sint genus electū regale sacerdotiū regnū et sacerdotes filij et heredes. Quibo oīa dedit pater in man⁹. ¶Collatis fundamētis nostre collatiōis ne plus inania et sonora q̄z vera et solida videremur attulisse: superedificare ꝓposituz erat tres monitorias oratiōes cū suis cōsideratiōibo moralibo et speculatiuis cōformiter ad trimēbrē p̄ticipationē iuris p̄positā. Prima oratio de iure in monarchatu p̄ ablutionē gratie q̄ regenerat. Secūda oratio de iure p̄ humiliatiōnē que trūpbat. Tertia de iure p̄ refectionē sacramētalē que deo vnit et incoꝛpat. Ego autem aniā duertēs materiā hanc latissimā quā nō paterer p̄sentis collatiōis breuitas exeq̄ cōtētabor de primo nūc de titulo: orationē cū suis cōsiderationibo texere: de reliquis si vita comes fuerit in posterū disserere ꝓposui. ¶Sic igitur exoꝛdior. Noli p̄coꝛ o rational⁹ spūs: noli gratiā negligere quā offert tibi pater: ipse te monarchā stabilire ipse tibi oīa i man⁹ dare disposuit tantūmō laueris ab iniq̄tate tua et ab oīnibo inquinamētis tuis ablut⁹ emūderis. Audi (o rational⁹ spūs) et si grandē rē tibi p̄cepisset pat: tu tamē facere ōbueras: q̄sto magis q̄ dixit tibi: vt laueris septies. i. p̄fecte et mūdaberis a lepra peccati et te heredem suū: te monarchā oīm cōstituet et oīa dabit tibi in manus. Atuero si nō lauero te inq̄t: nō habebis partē mecū. Horrēda nimis ꝓminatio. Nō habebis partē mecū. Et quā partē? de qua ꝓbeta exultat gloriabūdus dicēs. Pars mea dom⁹ in eternū. Pars hec ē merces magna nimis: hereditas p̄clara: imo oīne bonū: ꝓterea nō te cōturbet nomē partis q̄si tue aliquid auiditati vel monarchatui derogēt: q̄nia si pars ista dom⁹ est sicut est quis negauerit possessoꝛē eius habere dominū bonoz̄ oīm aggregatiōe p̄fectuz: Vere felix ablutio cui ps talis: tāta portio: tā insignis p̄statur hereditas. ¶Attende tibi o fidelis spūs si p̄ma baptismatis ablutiōez incoinq̄natā seruasti tecū bene actū est: lauari nō eges: mūdus es tot⁹ filius et heres cristus. Sz si rursus inuinct⁹ eo sordibus petōrū si voluta⁹ in sterq̄linio flagitioꝛū: nō desperes: quoniā vbi relinquit penitētial⁹ ablutio p̄ peris et ad gratiā regenerato. Parua ne tibi videt ista patrīs dignatio: parua ne tā facilis ad hereditatē perditā renocatio. Laua te et mūdaberis: et mūdat⁹ heres eris. Caue caue ne abutaris tāte misericordie largitate quoniā tāto detestabilioz̄ vtiq̄z erit trāsgressio: quāto erat impletio facilioz̄. ¶Preangere igit̄ fidelis spūs: p̄para peluim coꝛdis tui que sursuz patula sit p̄ celeste desideriū: et nō euersa humi p̄ cupiditatē terrestrū Ejciat ab ea oīnis aliena repletio: p̄sertim acervus grādis: aut lapidosaz aut lutosaz cogitationū et affectionū: alioq̄n aquaz mundatiuā q̄modo susciperet: q̄nō cōtineret: tota dilaberet: tota foras effluꝛeret. Hec aq̄ (si nescis) aqua ē tua rū piarū lachrymarū: haurit ipsa a puteo cōtritionis p̄funde canato p̄ acutū ligonē meditationis: situla fidei illā p̄nnet: coꝛda spei sursū trahit fornax ardēs charitatis eā calefacit: miscet cineres recoꝛdatio petōrū. ¶Tale sibi lauacrū quotidie p̄parabat inclyt⁹ rex. Lauabo inq̄t per singulas noctes lectū meū: lachrymis meis stratū meum rigabo. Vult ecce christ⁹ pater noster lauare tibi pedes: noli p̄hibere: sed dic cū Petro: domine nō tm̄ pedes affectionū: sed et man⁹ operationuz et caput cogitationū. Lauas q̄tidiana sollicitudine manū coꝛporalē aut tunicā sit tibi queso cura vigilātioꝛ de aīa tua q̄z de manu vel tunica. Nō sis ozo piger ad lauādū animā tuā: p̄ cuius lotione christi sanguis effusus est. Nō vis habere immūdā domū: immūdū vas: immūdū supellectilē: immūdā caligā: immūdā animā habere quare

nō refugies? Sit tibi carior aīa tua q̄ caliga: monet Aug. Porro pfesse: noster locū tenet p̄ponō dēde illi sē sordes nostre q̄s p absolutiōis manū tiget t abluet: t linteo sanctificatiōis absterget.

¶ Linteū istud sanctificatōis triplicia filo vel stamine pteritū ē. Filū aliud ē oīonis: aliud ieiunij aliud elymosine salutaris. Vis ḡ hec pte cū ꝓpo: vis oīa tibi in manū dari? Rūdebis volo: t valde volo. Vt ḡ taliter mūderis t in filiū mūdat⁹ t terſ⁹ adopteris necesse ē. ¶ Sz heu q̄liter t amplius iudā reprobū imitant q̄s plimi: q̄z corda que de mon occupat nulla deuotiōis vnda subintrat p ditorie sunt: hypocrite sunt: fures sunt ant t sacrilegi: eccl'iasticor loculor raptores: ꝓterea q̄c quid ceteri⁹ agat circa eos remanēt intus sordidi: Nulla eos p̄dicatio: nulla horrēde dānatōis intermiratio: nullū diuine dignatiōis t humiliatiōis obsequiū: nullū benuolētie signū: oscula vel alloquiū: nulla postremo bonorū societas a pconceptis facinorib⁹ plus q̄s iudaz abstergent aut remouēt. Quāobrē nihil eis dolor ō ꝓmissis nihil ꝓfessio: nihil restitutio sicut nec inde ꝓficiunt palā ē rō. Deest q̄ppe spes venie q̄ in dilectione iusticie t nō in peccādi deinceps ꝓposito collocat. ¶ Nos ꝓo salubrioꝝ credētes ꝓsilio (o pre claris t erudiū vīr) laueinur obsecror tergamur i teri⁹a sordibꝰ q̄ sunt in pedibꝰ affectionū: q̄tinus abluti efficiamur de seruis dñi: de exulibꝰ ciues de abdicatis filij t heredes: heredes q̄dē dei: coheredes aūt xp̄i: cui⁹ pinde oīa debit pat in manus: fiat fiat. ¶ Circa p̄dicta mihi q̄tuor digne ꝓsiderāde p modū q̄druplicis pulchritudis veritates inspicio.

Prima consideratio.

¶ Ablutio p gram oīa sunt coīa. Perspicua ē probatio ex p̄missis. Eor nēpe q̄libet heres est t coheres xp̄i. Dirat hoc aliq̄s: nunc⁹ potⁿ qñ legit q multitudis credētiū erat cor vnū t aīa vna. Act. iiij. Si cor vnū t aīa: imo vnū corp⁹ t vn⁹ spūs (ut loquit ap̄lus ad Eph. iiij) Quid conuenētiꝰ q̄s vt eor sit vna prior suo hereditas vna donatio: vnus cas⁹ pncipat⁹. Hoc nubi sensisse videt ꝓpheta dū gratis clamat ad deū. Particeps ego sum⁹ timētiū te t custodiētiū ꝑc. t titulū subdit. Misericordia tua domine plena est terra. Hāc veritatē agnouit egregi⁹ doctor Aug⁹. dū posuit: iure poli oīa esse coīa. ¶ Irridebit forte sententiā istaz aliq̄s homo q̄ nō capit ea q̄ dei sunt: stultitia est eī illi. i. Cor. ij. Excecauit eī eū cupiditas: que ad oblatrādū oīa latat. Obrigescit stomachās t sibi sapiēs. Si iustus oīa sunt cōmunia: xp̄i nihil raperet nullū furtū facere poterūt: vtenī eī re sua. Porro nul⁹ est eo diuior: sed t nullus a iustis quicq̄ potent auferre vel tollere: ex quo res manebūt suc vbiaq̄ trāsferre eas cōtingeret. Sūt quippe domi oīm. Deniq̄ ius erit cōmune apud oēs sup vtoribꝰ: seruis t ancillis t similibꝰ. Sic in erroꝝ socratē relabemur t has absurditates ferre q̄s poterit? Sic palpizat aliq̄s hō: sil'iter ad illū de quo refert Seneca. vij. de bñficijs. Q⁹ si deoꝝ sunt oīa nihil erit sacrilegiū t ablatio q̄libet: nihilomin⁹ sacrilegiū dicet: vbi deductio posita ē t simulet solutio: vbi expressa ē Senece sniaq̄ iustis oīa sunt coīa: t pulcre deducit. Huic veritati sup cāta Bern. attestat. ¶ Fallunt oppositū sentētes: q̄a solū attendūt acceptionē dominij poluci t ciuil: grossam atq̄ palpabilē: nihil de dominio naturali et originali: nihil de gratuito t euāgelico cōcipiūt ¶ Tradit magn⁹ Albertus: t ita est: qđ did. ca puero circa pticulares boim actiōes vix aut nū q̄s possunt aliq̄d subtile aleū t abstractū cōapere (oīa ad sensuz referūt t experiētā) qđ ageret maximū esse veritatis adipiscēde impedimētuz posuerūt Plato in Thimeo Tull⁹ in tusculāis quesiōibꝰ: t Aug⁹. in de vera religiōe. ¶ Altius igit reptētes dicam⁹ p elucidatiōe p̄cedētiuz t sequētiū q dominꝰ q̄ vniuersitatis dñs est iure plenissimo creatiōis cōseruatiōis t gubernationis Deut. xxxij. coicauit dominiū suū creaturis: capacibꝰ dominij: q̄ ꝓprie sunt creature rōnales sole: quibꝰ vti t frui cōpetit rebꝰ aliis assumēdo eas in sui facultatē. Ad naturā sic cōditā in rōne t arbitrio t tali facultate cōsequit dominiuz qđ appellam⁹ naturale vel originale. Hoc fundatuz est in statu innocētie t promulgatū Gen. i. Subiugate terrā ꝑc. detur patū est p p̄terīn: sed restauratū ipsi Noe post diluuiū Gen. ix. ¶ Ad hoc t super ꝟ dominiū vt pfectū integriq̄ sit supadendā fuit grana t plena sanctispūs coicano. Et q̄bus resultaret ntul⁹ adoptiōis filioꝝ: in q̄ clamamus abba pat. ad Rom. viij. Iste ē titulus fecūdissimus supra quē fundat dominiū gratuitū et euāgelicū: p qđ creatura rōnalis habet ius propinquū sup res quaslibet iferiores ad vtēdū eis dedite t libere p fine suo ꝓsequēdo. ¶ Dicimus ius ꝓpinquū ꝓpter p̄destinatos p̄tōres: habentes ius remotū t impedimētū p peccatū. ¶ Additū est sup res quaslibet inferiores: q̄nā ꝓprie dictū dominiū nō habet locū sup res excelsiores q̄uis sub sensu aliq̄ tropico dici possit creatura rōnalis hmōi habere dominiū in deo p Gratuitā eius coicationē t dignatiuā condescensionē ipsius ad faciēdū quicq̄d creatura rōnal' rōnabiliter voluerit: quēadmodū dicim⁹ amicoꝝ idē esse velle t nolle. Aliter haberi t dari spūsctūs dicitur sm determiationē sanctoꝝ. Et habet dist. xiij. primi sentētiaꝝ cū ibidē tractatis p doctores. Plus etiā videt cōcedere scptura sacra Josue. xxij. vbi dicit q̄ steterit sol: obediēte deo voci hoīs. Hoc modo dicebat dominus teneri per

Moysen ⁊ alios sctos cū nequaq̄ ageret contra eoꝝ votū ⁊ oratiōnē. Sed ⁊ neminē cē qui sibi obsisteret cōquerebat de⁹ in ꝓpbetis. ¶Deīde ſ̄ iunctū est put rōnabilit voluerit: q̄nā de ratiōe dominij ⁊ dñationis est: q̄ nō pōt quis irrōnabiliter vti rebꝫ suis manēs dñs. Alioq̄n nō esset dominus vsq̄quaq̄ ꝓfectus ipe de⁹ cui repugnās est oīs abusus in suo dominio. Sz ⁊ nequit ab inuito tolli tale dominiū plusq̄ neḡt a gratie titulo nisi praue cōsensent spoliari. Hinc affirmat aplus q̄ neq̄ mors neq̄ vita neq̄ creatura alia poterit nos separare a charitate dei. Ad Rom. viij q̄nā etiā ipis diligētibꝫ deū qui filij sunt p adoptionē ⁊ loti p gratiā: oīa cooperātur ī bonuz. Sic oīa: vt oīs tribulatio: oīs rapina bonoꝝ: oīs aduersarioꝝ insult⁹. Ipa deniq̄ mors corpalis seruūt ⁊ militāt p iusto tāq̄ p vniuersali monarcha. Dicā mirabili⁹: ipe etiā infernus dānatoꝝ bonꝝ rēda illa supplicia: imo alioꝝ cas⁹ ⁊ petā ad vtilitatē eius agonizāt: ꝓsunt ⁊ obsequūtur. Excedo mensurā veritatis si nō ꝟ asserat ꝓpbeta regi⁹. Letabit iust⁹ cū viderit vindictā. Ecce de pena q̄liber man⁹ suas lauabit in sanguīe pctōris. Ecce de pctō vtilitas ꝓueniēs. Q, si adhuc tardiores ad credēduz bec oīa: accedat aplus ⁊ testimoniū plane dicat. i. Coꝝ. iij. Oīa nostra sunt: sive Paul⁹: sive apollo: sive cephas: sive mūd⁹ sive vita: sive mors sive p̄sentia: sive futura oīa nostra sunt: Quid q̄ris amplī⁹: q̄le tibi vis testimoniū aperti⁹: oīa nr̄a sunt etiā mors. Quo pacto sic dicis. O paule: q̄a numirū p mortē q̄si p militē officiosissimus iustus adipiscat triūphū beatitudis etne. ¶Iustus insup p alioꝝ tyrannidē ⁊ facinora ꝓpetua securitate coronat. ¶Ita liceret ostēdere (si vacaret) p singula de vtroꝝbꝫ: ō diuitijs: de agris: ō celo: de terra ⁊ mari q̄ oīa sunt in his ablutis p gtiam verissimo dño ad oēm vsum licitū put cōgruit ⁊ pficit cōsecutiōi finis sui: nuncia ꝓmissionē christi. Matth. xix. Sic de fama vel ifamia: vel de nobilitate vel ignobilitate: de nuditate ⁊ abundātia deducit aplus. ij. Coꝝ. vi. vbi oīa talia vocat arma iustitie a dextris ⁊ a sinistris. Si arma: nōne adiutoria? Sz aduertite q̄ dicit arma nō simpl'r: sz arma iustitie: q̄ ex ei⁹ titulo robur habēt. Nō oberrauit in ꝟ a traditiōe supmi legislatoris nostri q̄ subtili verbo monarchiam banc fundauit in eodē titulo iustitie. Matth. v. Primū querite regnū dei ⁊ iustitiā ei⁹: ⁊ oīa adiēcient vobis. Justitia regni ē gratia: ad quā seq̄tur possessio oīm: vt verū sit Matth. xix. ⁊ Luc. xix. Qui habz sctz charitatē ⁊ gratiā dabit ei ⁊ abūdabit. Habem⁹ igit̄ patefactū q̄ ablutz p gratiā oīa sunt coia: ⁊ oīa dedit eis pat in man⁹ principalis nostra ē. ¶Pulcrior ē dominatio secundior atq̄ diuinior q̄ ex titulo gratie: q̄ ea q̄ ex titulo ciuilis aut politice iustitie oriꝫ ⁊ accrescit. ¶Premittem⁹ q̄d ꝑ dominiū ciuile ⁊ politicū importat: ⁊ q̄d ꝑ gratuitū seu euāgelicū: ne p ignota vagemur. ¶Ciuile dominiū ē ius fundatū in traditiōibꝫ humanis⁹ adinuētis: introductū occasiōe pctī: incoicabile sil' ⁊ ex equo plurib⁹ dñis ⁊ abdicabile seruata iustitia. ¶Gratuitū vl' euāgelicū dominiū describit ꝑ tres oppositas cōditiones. Hā est dominiū fundatū in lege dei: ⁊ ab eadē ī mediate cōstitutū q̄tlibet dños ex equo se cū ꝓpatiens: ⁊ inabdicabile seruata iustitia. ¶Cōferam⁹ mutuo istas tres cōditiones cōtrarias: et que ꝑclariores sint facilit agnoscem⁹. ¶Gratuitū siquidē dominiū ī mediate cōstitutū est a deo ⁊ ante peccatū: ꝑsupposito tamē q̄ Adā fuerit ī gratia. Ciuile nequaq̄: q̄nā si nulla fuisset trāsgressio: si ꝓterea nō cēt effrenis hoīm cupiditas (cui etiā ipe deus nō sufficit: p celiū tātū ⁊ tā grādis posio) nullū fuisset inter hoies plus q̄ inter angelos ciuile dominiū. Usuz est in Adā ⁊ patebit in gloria. Quapropt radix infecta est origo talis dominij. ¶Hoc apte in illi⁹ executiōe ⁊ retentiōe ⁊ acq̄sitiōe sapim⁹: q̄nā vir aut nūq̄s absq̄ pctī sordibꝫ acquirit: retin et: dispensat nunq̄ absq̄ curꝫ vlcericibꝫ: absq̄ anxietatibꝫ p̄tumis: aut litibꝫ inḡtis: aut periculis multis suos detinet amatores. Cōpatit insup secū nequissimā seruitutē: ⁊ pessimus sepe collatū est: eis qui ꝓditores sunt veri domi rei criminis lese maiestatis in eū seditiosi in ciues regni: homicide sui: ⁊ idigni pane quo vescunt. Qualiter vero ⁊ q̄s ꝓprie tales se dominos appellāt ipi viderint. Sec⁹ est de dominio gratie qđ purū est: letū: sanctū: iocūdū: quietū ⁊ securū. ¶Fundatū deniq̄ in regulis diuine artis: nō vt ciuile dominiū in traditiōibꝫ hoīm: quādoq̄ supuacuis quādoq̄ neḡssimis. ¶Secūdā differētiā assignat p̄dicta descriptio q̄ dominū ciuile simul ⁊ ex equo ē incōicabile pluribus: quāq̄ diuersis modis nō ex equo cōpatiatur plures dños: vt regē ⁊ burgēsem vel militez. Cōsurgit autē bec incoicabilitas ex imperfectiōe artatiōe: grossicie ⁊ egestate talis dominij. Nō eīm pōt diuersis ⁊ multz eque plene sicut paucis in vsuz suū cedere. Ex aduerso gratuitū ⁊ euāgelicū dominiū cōpatit secū q̄tlibet dños: ꝓpter sui spūalitatē ⁊ coicabilitatē ⁊ bonitatē ad exemplar supmi dominij: qđ ex equo coicat se pluribus sicut vm. Hoc ē dominiū charitatis latū nimis. ¶Que charitas nō ē ambitiosa: nec appropriare sibi q̄rit que sua sūt. i. Coꝝ. xiij. Sic parētes ꝓmi nihil sibi ante casuz appropassent sz nec angeli vel beati. Sic de⁹ absq̄ sui dominij detrimento coassumit angelos ⁊ hoies in quos trāsfundit monarchialē potestatē: dās eis oīa ī ma-

Consideratio secunda

nus. Sic demū pater ⁊ filius ⁊ spūssctūs treo ꝓsone ex equo plenissime sibi cūcta subiciūt. ¶ Tertia supaddit differētia: q̄niā omne dominū: pōt abdicari ⁊ repudiari seruata iusticia. Pōt etiam ab iuito tolli. Nā ꝓpter q̄d aliud q̄ndie fiūt mercationes: emptiones: vēditiones ⁊ alie cōmutationes. Propter q̄d aliud insup ꝓstrepūt ⁊ reboant odiose lites: rabiosa iurgia: improbe cōtentiones iudiciorū forensiū ꝓ repetēdo aut timēdo rem suam: nec sui talit dominūs semet astringit. Et o dei equissime cōsta est in ꝟ ꝓcellētia dignitatis: ī gratuito sup ciuili dño: q̄niaz sicut tu deus tuū cōmunicas dñiuz absq; depditiōe ⁊ abdicatiōe: sic iusto ciulibz fas est cōpari secū quātūlibet plēs domios: ⁊ nihil depderc: imo extensi⁹ habere dominū. Propterea nō habz necesse iust⁹ cōtēdere in iudicio ꝓpter ꝟ dominū scies oia esse sua: vbi cunq; ⁊ quocūq; fuerint trāsportata siue collocata. Usurpare q̄z sibi fas est vocē illā pbi cuiusdā ab inimīca vrbe sua fugientis: ⁊ nihil bonoꝝ terrenorū secū ferētis. Omnia mea mēcū porto: seuiat tyrānus: fortuna feror insurgat aduersus iusti corpus aut bona q̄libet extrinseca: nihil ab eo rapiet quin in suū dominū ⁊ ꝓmodū reserucr et seruat etiā ꝓ statu nature lapse: qa de statu nature ītegre vel glorificate nulla ē dubitatio. Amplius nulla tale dñiuz ꝓtrahit inops auaricia q̄ min⁹ fenerct cū deo ⁊ ꝓximo: bona sua emit ⁊ vēdit iuxta ē fac ꝓceptū: ⁊ absq; auro ⁊ argento ⁊ vlla cōmutatiōe supple simili: vnū cōpunctiōis ⁊ lac deuotiōis ⁊ cū deo negociat de regno celorū. Et quo ⁊ quō negociat: et numismate ꝓciosō ⁊ aureo charitatis. ¶ Sz de eo q̄ ꝓ⁹ suū erat quo pacto negociari dicet: qa certe illud q̄ suū ꝓ⁹ius erat vno mō: efficit suū pluribo modis: talī negociatiōis fenore: quēadmodū speculū cōcauū recipiēs radiosaz solis illuminationē illaz a se reflectēdo sursuz: copiosiorē efficit ⁊ uerū ut erūq; luminosiorē. Nō dissimiliť anīa sancta cōcana p humilitatē ⁊ tersa p vite mūdiciaz: dona dei p gratā redonationē sibiq; ꝓpi multiplicat: ⁊ i tali donādi meditatiōe: et ardescit ignis charitatis⁹ ⁊ splēdidissim⁹ diuine illustratiōis atq; dilectionis. Scūt expti q̄ loq̄mur. ¶ Sic plus absq; vlla estimatiōe acq̄rit liberalis charitas erogādo ⁊ colcando q̄z reseruādo ⁊ appropiando possit auara sordidaq; tenacitas. De q̄ vere ⁊ pbilosophice Hiero. enūciauit ad Paulinū q̄ ei deest tam q̄ habet q̄z q̄ nō habet. ¶ Sic postremo fructū vberiorē placidioremq; recipit iust⁹ ex diuitijs alienis: et auro: et margaritis: et equis: thesauris ⁊ alys q̄z plenius solus ciuilit⁹ caliū dominator ⁊ amator. Hoc et alto intuebat sapiēs dūait Eccl'iastes. v. q̄ q̄ diligit diuitias fructū non capit ex eis. Fruct⁹ diuitiarū est redēptio anime ꝓprie ⁊ sufficientia ⁊ sanctas atq; securitas. Hos fructus magis capit iust⁹ alienas diuitias vt cōtemnēdo vel ꝓ eas in dei laudē assurgēdo: q̄z ꝓprietatē: qui tātūmodo capiūt spinas curaz pūgentiū ⁊ tribulos anxiarū occupationū. ¶ Debet hec cōsideratio plurimū cōpescere animū benc institutū ⁊ mozigeratū ab appetitu antico grādis possessiōis aut amministratiōis ciuilis: q̄niam pcōz maculis cōrectātes inquināt: aut saltem peccādi periculū inuoluūt ⁊ innectūt. Nō sciant boiem: exercitāt pon⁹ nouis cupiditatibus ⁊ curis supfluis. Et vbi sunt opes ibi sunt ⁊ qui ꝓsumūt eas. ¶ Agnoscitis vt arbitroꝝ ex hac differētia triplica: q̄niā pulcrior ē dominatio fecūdioꝝ atq; diuinior q̄ ex titulo gratie q̄z ea q̄ ex titulo politice aut ciuil iusticie oriť ⁊ accrescit. Posset igit ecc'iastic⁹ monarchat⁹ absq; tali multitudine dominioꝝ ciuilū qualē aspicim⁹ esse pfectior: et ꝓpo similior q̄ dominij exercitū a se penit⁹ abdicauit ¶ Cōfundit postremo hec pclara veritas stultā auaricā nostrā: cōfundit ⁊ crudelē inuidiam. Uere ⁊ ꝓpe stultā dicerī auaricā: q̄ gaudet sola appropiatiōe eoꝝ que dnūm⁹ habent coīa. Sed nōne crudel: nōne monstruosū sunt inuidia que bona sua aut q̄ sua essent si vellet odit: qr in alīs adesse cōspicit: mordet: lacerat: cōsumit: et dilīpat. Profecto si q̄s bene pdicat si q̄s gloriose operat: si q̄s etiā miracul' claret: oīa hec mea sunt: oīa hec ago in ꝓximis tātūmō vitā ⁊ titulū gratie inuidie culpa nō destruat. Si'litudinē offerat aplus. i. ad Cor. xi. Et ad Rom. similit xp̄i. de corpe vero: in q̄ man⁹ operat ꝓ oculo: et de manu videt oculꝰ

Super addamus tertiaz

cōsiderationē ostēdentē ex p̄missis. Qualit⁹ idez homo est in vnū dines ⁊ paup. Uel vt Aplus loquit. Nihil habēs ⁊ oīa possidēs: sciens abūdare ⁊ scies penuriā pati: ⁊ in altissima paupertate supabundās. ij. Corinth. viij. Hoc ita accipiēdum ē vt idē hō sit paup mūdo ⁊ dines in deuz. Sic em̄ loquit christ⁹ Luce. xij. Nihil habēs (saltē quo ad affectū) ciuilice ⁊ politice: ⁊ oīa gratuite possidēs. ¶ Tales inuenim⁹ oēs iustos nolentes vti rebus ꝓ traditiōes humanas defendēdo eas in cōtentioso iudicio ꝓpter curas inextricabiles que dominū tale vt plurimū cōsequūt. Matth. v. Sufficit eis titul⁹ gratie: ⁊ volēti tollere tunicā aut beneficiū dimittūt ⁊ palliuz: aut ipo facto si expedirant sic agere ꝓpositus ⁊ paratus est animus. i. Timoth. vj. habētes alimēta ⁊ quibus tegant bis cōtēti sunt. Etiā si diuitys oīnibus terrenis opulentissimi videant. ¶ Erūt igit tales (dicet nobis aliq̄s) soli religiosi ⁊ pauperes pfessores. Aequaq; ita necesse ē. Nō oportet vt voto aut cōuersatiōis mutatōe res a se terrenas abiciāt. Pauptas est intro: sus in animo si

bi bene cõscio: que effugãs tyrannidẽ seuã cupiditatis: dilatat regnũ charitatis: & ambulare facit in latitudine in inocẽtia cordis sui q̃ ẽ gratia. ¶Hic attendite o doctissimi & sapiẽtissimi viri: hic intelligite qua rõne pores argutie carnalũ falli distinctiõe solũtur. Nã si iusto oĩa sunt cõmunia & data in manꝰ nõ oportz q̃ in iure fori aut ad oẽm vsum ciuilẽ qui sibi frequẽter abusus esset: iure poli: & ad vsum cõfortẽ principis diuine iustitie. ¶Ani aduertite rursus obsecro quẽ admoduz oĩis peccãs: in eo q̃ re aliq̃ puerse vtit: iniuriat cuilibet iusto tanq̃ fur & raptor rei sue: est em furtũ cõtrectatio rei aliene inuito dño. Tractat autẽ iniustꝰ abutẽdo re aliq̃ rẽ illã que iusti est ipso nõ cõsentiẽte: nã cõsentiẽdo peccaret. Hec ẽ radicalis ratõ cur fraternal' correctio cuilibz iusto cõpetit: q̃niam de re sua agit dum peccat. ¶In ꝟ vero cõperi ꝓfũdissimũ & philosophicũ esse intellectuz Jacobi dicẽtis: q̃ q̃ in vno offendit factꝰ est oĩm reus. Jaco. ij. Nã peccans in vno peccat in oĩes: tremẽda nimis: sed vera sentẽtia. Peccãs in vno peccat in oĩes: immo in ipm celũ & oĩa q̃ celi ambitu cõtinẽtur. Vis audire hoc ab ore vnius q̃ abierat in regionẽ longinquã dissimilitudinis q̃ ad se reuersus a quo prius ẽlõgissime aberrauerat dicebat. Surgã & ibo ad patrẽ meũ: & dicã ei. Pater peccaui in celum & coram te. Luce. xv. Si ratõ placet: eã accipe Homo itaq̃ p peccatũ se & res q̃bus abutit' surripit vi quãtũ in eo est ab alijs: abrũpens mẽbra corporis mystici: & integritatẽ vniuersitatis violis Peruertit insup armoniã vniuersi velut corda discors in cythara aut fistula mutata vl' stridula in organo. Infirmat exercitũ vel exercitii spiritualis milicie tanq̃ fugitiuꝰ & pditor. Subtrahit deniq̃ iuuamẽ & dilectionẽ & partẽ regis vel regimis & ordinẽ subuertit aliter q̃ debet ad oĩa Ac ecõtra iustꝰ pdest oĩbus veluti mẽbrũ viuat & pars cõgruẽs suo toti: sicut corda sonora & fistula suauis & insup miles fidus atq̃ vt aditor fortis & rector oĩm sollicitus: sciẽs q̃niaz plꝰ abhorret grauia ociũ q̃ natura vacuũ. ¶Opponet cõfestiz nobis argumẽtator aliqs subtilior: quõ iustis fit iniuria: fraus & rapina & peccatũ in eos si p ipis militare oĩa pbatuz est. Si preterea Ebrus. & Senec. validissimis ratiõibꝫ pbauerũt hoc q̃ nemo nisi a scipo ledit: itaq̃ in sapientez nulla cadit iniuria: & ita pbatũ est cõsentio. Nõ em fit iustis inuitis se iniuria vel lesio ex alioz improbitatibꝫ si fieri queat: aut fieret: si nõ omipotens sapiẽs diuie virtꝰ de peccatz aliozũ: bona p iustis eliceret. Attingit em ipsa a fine peri nouissimo vsq̃ ad finẽ primũ q̃ dominꝰ est: fortiter & disponit oĩa suauiter: facit q̃z vt ꝑ dictũ Brego. qui in cũctis delinquũt: in cũctis feriant vt verũ sit illud Sap. v. Pugnabit cõtra insensatos orbis terrarũ. Nunq̃d nõ hoc iustissime Toto siquidẽ orbe terraz in domi sui cõtumelijs abusi sunt: & oĩa quãtũ in eis fuit in iniuriã eius guerissima libidine prorserũt. Ita peccator est ille alter Ysmael: cuiꝰ manus cõtra oĩes: et manꝰ oĩm cõtra eũ. Ita iustꝰ est dñs & rectũ iudicium suũ: quãdo cõtra nos pcõres maledictões sterilitatũ & aliarũ pestilẽtiarũ multipliciũ induat armãdo creaturas in obsequiũ nostrũ cõditas ad vindictã sicut traditꝫ diffuse Deut. xxviij. Et sicut tẽpore passiõis ex horrore iudaici facinoris tota vniuersitatis armonia turbata est.

¶Quereret ad extremũ forsan curiosior aliquis si iuste ex equo sunt oĩa ꝓmunia duo tales extremũ famis periculũ incidãt: nec habeãt ꝑter panẽ vnicũ: per quẽ solus eorũ poterit sustẽtari: cuiꝰ erit panis ille? Respõdeo q̃ iure recto occupanti cõcedet. Horz vero p alio pcunte militabit & seruiet in bonũ suũ: amplioꝰ fortassis q̃z alteri panis comestio ꝓficiat: q̃niã i patiẽtia sua possidet animã suã securꝰ in celo q̃z ille in breui moriturus odioso morbidoq̃ corpe nõ securꝰ seruat ¶Perges vltra q̃rere casu paululũ variato Si sit alter iniustꝰ habeat tamẽ titulũ ciuilis dominij sup panẽ illũ: & iustꝰ nequaq̃m cuiꝰ vsuz cedit panis ille. Videri põt q̃ iusto p titulũ gratie: in quo veꝰ ius & deo placidꝰ sibi fundauit & q̃stituit. Sz hec & si'lia subtilioris indagationis scholastico exercitio dimittẽtes.

Donamus quartaz. et

hanc extremã cõsiderationẽ tẽpori huiꝰ dominice passiõis q̃uenientẽ. ¶Monarchatꝰ et titulo grane cõsurgẽs fuit restituꝰ p christi passionẽ extẽsius & vberiꝰ q̃z fuisset ante peccatũ. Extẽsius dixi: q̃niaz infernꝰ damnatoz hominũ & corũ multitudo atq̃ pcta nõ fuissent. Sunt tamẽ de dominio iusti & ei militãt ad coronã & gaudiũ & cautelã. Accedãt ad hanc monarchiã oĩa christi facta dicta & exẽpla: sacramẽta insup oĩa. Postremo nouc legis mysteria. ¶Ad hũc sensuz auꝰ est dicere Brcg. O felix culpa cue. Quare felix? Nõ intrinseca bonitate vt ceca emulatio culpabat: sed extrinseca denoiatiõe: q̃a talẽ & tantũ habuit redẽptorẽ. Aliter q̃ppe nõ fuisset deꝰ homo nõ virgo mater: nõ hũana natura sup angelos collocata: & si'lia multa. Sed neq̃ fuissem iusto oĩa data in manꝰ: altero duplici iure & titulo ꝑ memoratoꝝ: titulo vicz debellatiõis & cõquestus & titulo sacramẽtal' restitutiõis. ¶Veruz sentio vos inclyti domi finẽ loquẽdi rõnabile expectare. Parebo libẽs: ne pariã fastidiũ. Expectare tamẽ ꝓtius oro patimini. Vnnã saperẽt & intelligerent q̃tuor has veritates pulcerrimas ecclesiastici nostri tẽporis: illos loquor ꝓbos q̃ spreto & calcato monarchatu ẽtie diuissimo: cecos se ad

Sermo ad cautelã ecclesiasticorũ

snopẽ ꝛ languidũ ciuilitatis titulũ cõiecerũt: to/
ti fundit⁹ incubuerũt bñficijs sibi ꝑ fas perq; ne
pbas coacernãdis ꝑ discrimẽ certissimũ ꝛ pditõ
nem aiaꝝ suaꝝ ꝛ sepe alienaꝝ. Preponũt filia/
tionẽ immũdã mũdissimo iugũ ferreũ diaboli fi
liationi ꝛ iugo suaui christi. Prouocãt in flagitii
s spuradis: ꝛ rapinis sacrilegis: audacter deus
cũ dederit oĩa eis in man⁹: put apud Job ẏbus
est. ¶ Extollũt sibi titulos caducos: anxios ꝛ ege
nos. Ille hui⁹ ciuilitatis ꝛ possessiõis: ille alteri/
us: q̃bus adeptis dicit q̃libet ralũ cũ angelo lao
dicie. Ecce diues sum: ꝛ nulli⁹ egeo: ꝛ nescit talis
(qõ ecp: obrãs Joãnes subifert) q; miser ẽ ꝛ mi
serabilis ꝛ paup ꝛ cec⁹ ꝛ nudus. ¶ Cui militant
oĩa ad oppugnationẽ sui: nõ minus ꝓspera q̃s
aduersa. In ꝓsperis resoluũtur segnicie ꝛ luxu/
ria. In aduersis ꝑ impatiẽtiã ꝛ murmur nõ sub
sistũt. Quare sic? Quoniã titulũ gratie cõmodis
simũ ꝛ ꝑclarissimum: q̃ habito dant nobis oĩa in
manus: longe pociũt. ¶ O q̃squis adeps gl'iosio/
ri: generosiori supbia ꝛ ambitione dign⁹. Quis/
quis lati⁹ ꝛ insigni⁹ domiam querit: quisq; im/
perosi⁹ ardet gl'iari: ꝑgat huc facile: uter apertus
est: puius: latiũ: pulcerrimũ. Nõ necesse habet: vt
cuageck antius: aut turbet erga pl'ima: tãtũmo/
do lauck ab inq̃namẽtis suis seruet gratie titulũ
oĩa dabit ei pat⁹ in man⁹. In ꝑsenti quidẽ nõ
absq; discrimine belli ꝛ militie multe. Hã hic vbi
terra: vbi guerra tanq; n.bil differt a seruo: sz ꝑ/
stabu in futuro: speret cõnimit cũ pace ꝛ trãquil
litate ꝑpetua. Ad quã nos ĩtromittat ille q̃ habz
oĩa in manibꝫ domin⁹ noster Jesus christ⁹ qui
est deus benedict⁹ in secula Amen. ¶ Finit

Carmen de volũta
ria paupertate.

Pauperies iure beata.
Que voce iesu celica regnas.
o Dum spiritui grata: nec borrena.
Dum sufficiens letaq; degis.
Diuina tibi gratia dat ius
Veri tituli: quo: domiatu
Pleno valeas oĩa vti.
Sub lege sua subdita queq;.
Primo statui nõne fuere
Si principio quereres regnũ
Horis domini: cuncta sequẽtur.
Est pauperies indigna panis
Mendicat egens fiat oportet
Pandit miserã se querulãq;.
Morbo senio torpore fractam.
Heu pauperies nomine solo
Que corde tumes perdita luxu.
Effrons graderis voce ꝑcari
Buccis nitidis: veste fluenti.
Cruce rigens: naribꝫ efflas.
Vis ex alijs viuere lauta
Qui nõ dederit: murmura rodis.
Discrimẽ habet fama negãtis.
Vos effugite credite mordet.
Est pauperies officiosa.
Que parca sibi largiter amplas
Dispensat opes: vsibꝫ aptans
Discreta pijs: curat honesto
Frugiq; statu: plebi placere
Clamas: decus hac liuide pompas
Cedens ꝓrijs: altera viuit
Cõmune tenens: more prioꝝ.
Hazas medias spernere prorsus
Nolo: fragilis erat egestas.
Heu sim per eam sordido exercens.
Curis lacerus: corde molestus.
Liberq; munus corde tenere.

¶ Finit.

Sequitur alius sermo

per eundẽ Cancellariũ in cena domi ad eccl'iastico/
rũ cautelã ꝛ eruditionẽ.

Z Radidit Jesum iudas simonis
scariothis. Originalit in sentẽtia
Joan. xiij. Unde sumptũ est cuã
t geliũ p̃sentialit recitatũ: de pdi/
tore iuda: de obstinato ꝛ incorri/
gibili. Quo vtar nomine: clerico vel pdicatori vel
apl'o vel sacerdote locutur? Totus in meditati
one mea cõtremuit: tot⁹ horror cõcussus sum: re/
cogitãs q̃s terribilis in consilijs deus sup filios
hoim. Uidẽs insup cũ eccl'iaste opa dei mirabi/
lia valde: q; nemo possit corrigere quẽ ille despe
rerit. Si claudit: q̃s aperiet? Si mittit cristallũ
obdurationis: a facie frigoris eius: q̃s sustinebit?
Si diabol⁹ cor subintret: nõne sicut malleatorũ
incudẽ indurat illud: ita vt rideat vibrantẽ dam
nationis hastã: vertunt sibi in stipulã lapides fun
de: nec accẽscit cuiusq; pcibꝫ. Judas in exẽplo ẽ
quẽ nec efficacissima pdicatio: nec maledictiõis
eterne insinuatio ꝑ xp̃m facta deterrere potuit a
precõcepto patricidio: nec cõsiderato tue digni
tatis o virgo brã: o mat⁹ pietatis emollescere po
tuit vt misericordi⁹ ageret erga te ꝛ filiũ tuũ be/
nedictũ. Maledict⁹ furor talis: q̃ ptinax: ꝛ emu
latio: q̃ dura: dũ tradidit Jesus iudas simonis
scariothis. ¶ Hũc aũt o virgo serena ne sit in ali
quo nostrũ tale cor incredulũ ꝛ durus. Cor a sa/
thana occupatũ. Cor ad diuinas monitiões vl'i/
crepatiões clausus: adim⁹ cũ fiducia thronũ gra
tie tue supplicit exorãtes: vt irroratiõe eiusdẽ gr̃/
tie ꝓcepta q̃ cor emolliat: vt abiecta oĩ nequi
diabolice fraudis: ne cor indurer: inueniat nemo
nostrũ ꝑdito⁹ filiꝫ tuꝫ: spernẽs legis sue monita.

salubria. Qđ vt impetrem⁹ ꝓsentam⁹ tibi illud euãgelicũ: Aue grã plena dñs tc. ¶Tradidit ie ſus iudas ſymonis ſcariotbis tc. Demmi me minuerũt t ꝓsentiũ (vt opinor) alią quemadmodũ ꝫ eodẽ vespere: ducto semel in circulos suos annuales sole: tractauim⁹ litteraliť thema pñs incipiẽtes ab ꝫ vbo. Cũ iã diabol⁹ misisset ī cor iude tc. Quã particulã er industria dimittim⁹ circa quã ꝓcipue mote sunt tũc q̃stiũcule plures q̃si er ꝑsona studiositatis speculatiue: quaꝝ diſ ſoluto vel ad scholasticũ exercitiũ vel ad temp⁹ alterũ linquebat: Quas etiã nũc vel repetere vl̃ dissoluere nequaq̃ est anim⁹. ¶Satꝫ adest ma terie plãgere port⁹: t plãgendo clerũ nostrũ tem poris ne ꝓditor christi sit: admonere libet: vt cle rus q̃ in aplico ordine iude successor inuenitur: nullo pacto fiat eiusdẽ imitator: in crimine: qua li crimine? Admirũ in eo qđ narrat euãgelic⁹ ser mo cõp: ebẽsus in ꝫbis thematis. Tradiditc tc. Hec totius nostre intentiõis ſũma. Hic cardo: circa quẽ dicendoꝝ omniũ volueꝝ oratio. Nam illos cõmonere qui vel forte sunt in alio ordine vel absentes: quid ad nos? Studeam⁹ igit ostẽ dere modos q̃bus t quot iudas tradidit iesum t ex ei⁹ dãnantissimis ꝓditoꝛie fraudis opib⁹ scia mus nos de clero: nos dici per antonomasiam ecclesiastica: a quib⁹ t qualiter abstinere debea mus: ne si silꝛes fuerim⁹ i execrãdo facinore: par nos inuoluat horrẽda dãnatio. ¶Jactam⁹ i pri mis ꝫ p dicẽdis fundamẽtũ: q ꝓditio est frau dulẽta lesio alicui⁹ sub amicicie vel officij simu latiõe. Et ita ꝓditio duplex est iniq̃tas: q⁹ odiũ est t simulatio. ¶Proditor est q̃ simulat officiũ t affert detrimẽtũ. Vel ꝓditor est familiaris inimi cus: eo pniciosior q̃ efficatior est t ineuitabilior ad nocẽdũ. De tali in puerbijs. Simulator ore decipit amicũ suũ. ¶Cõtingit aũt fieri simulati onem amicicie vel obsequij tripliciter in statu t ꝓfessione: in gestu t opatione: in affatu seu locu tione. Hãc triplicẽ beniuolẽtie simulationẽ si q̃ rimus: in iuda reperimus erga iesum: sicut bis tri bus modis ingerere fin̄t se iudas sibi benino lum sc̃z in statu: vt q⁹ apl̃s ei⁹ fuit: in gestu: vt q⁹ osculũ ei dederit in affatu: vt q⁹ eũ rabbi noiauit. ¶Edificemus: si placet sup hanc basim triplicez duos nostre collatiõis parietes principales: tra ducendo iude ꝓditionẽ ad ecclesiasticoꝝ oim cautelam t eruditionẽ.

Radidit itaq̃ iesuz

iudas ſymonis ſcariotbis. Primum q⁹ amicicią obsequiosam ꝓtendebat in statu: quã longe ꝓcesserat ab affectu. De gestu aũt t affatu silꝛ in altera parte videbim⁹. ¶Por ro status iude quadruplici titulo fuerat insigni tus. Erat quippe iudas clericus: hoc est in sor tem dñi electus tanq̃ domesticus eius t heres. Ad quid? Ut dño sua pars: suaq̃ eẽt hereditas Cleros eñ grece: est sors latine. Erat ꝓterea iu das ciuis sanctoꝝ ascript⁹ de ciuitate Hierusa lem: tanq̃ domesticus cõmensalis t canonicus regularis sub abbate christo. Erat rursus ꝓdica toꝛ t aplus: dño cooperãte t sermonẽ confirmã te sequẽtibus signis. Sibi quippe data erat po testas sup omnẽ virtutẽ inimici: cõmunicata si mul eloquia diuina t secreta celestia. Erat demi q̃ sacerdos dei altissimi institut⁹ a christo sm ordinẽ melchisedech. ¶In primo: filiꝰ iesu t he res. In secũdo frater t cõciuis t religiosus. In tertio amic⁹: imo mater ꝓpter spũalem ꝓpagatio nem in alioꝝ cordibꝰ. In quarto soci⁹ t cõmini ster. ¶Agnoscitis qualia t quot in statu suo t q̃s magnifica dilectiõis pignora iudas susceperat. Ateero qđ ꝑ his omnib⁹ rembuerit scitis. Tra didit quippe iesum patrẽ suũ: fratrẽ suũ: dome sticũ suũ t abbatẽ. Amicũ t pontificẽ t socĩ dig nantissimũ. ¶Sed ad hec audita quis er no bis non indigne ferat? Quis non erhorreat taz inerpiabile piaculũ? Quis non sceleratissimuz perditissimũq̃ iudã iuste damnatũ pronuncier? Verũtamẽ inspiciamus nosmetipos charissimi qui vel clerici vel ecclesiastici dicimur: qui predi catoꝛes: qui ꝓfessoꝛes: nõ nos fallamus adula tione ꝓpria. Nõ terga vertamus lucide veri tatis: fortasse videbimus q̃ hec de nobis fieri po test narratio. ¶Qualis narratio? Utiq̃ q̃ inter nos sit qui tradiderit iesum exemplo iude scario this. Tradiderit inquies: t quomõ potest hoc fieri. Nõne christus resurgens ex mortuis: iam nõ moꝛit: apostolo dicẽte q̃ si nõ moꝛit: neq̃ ad mortẽ tradit? Audi ꝑ alio loco apostolũ. Tu o homo qui apostolũ appellasti. Rursus mãt cru cifigentes in se filiũ dei t ostẽtui habẽtes: si cru cifigentes: cur non pari more loquẽdi: morti tra dentes: crucifigit in membris suis? Crucifigit q̃tum in nobis est: dum causa sue crucifixionis peccatũ iterat. Prodit autem: dum simulatorie colitur: statu: gestu vl̃ affatu. Jn bono: at ꝑ ꝓ pruo coꝛdis affectu. ¶Esto dicet aliquis de cleroꝛ crucifigã christũ modo quo loqueris. Esto pro dam cũ: attamẽ longe est peccatũ meũ a sceleraz tissimo facinore iude ꝓditoꝛis qui miracula te statissima christi vidit: non ego iesum predican tem: cõmonentez: deterrentẽq̃ audiit non ego. Consoꝛs apostoloꝝ fuit: non ego. Desperando se suspẽdit: gratia dei: non ego. ¶Appello te do mo q̃ sic loqueris ꝓ iuda te iustificãs. Credis ne iudã vidisse t audiisse que dicis? Si neq̃q̃ tu vane crimẽ iude per hoc exaggerandũ ꝓnũ cias? Si credis: iam igitur miracula cõfiteris: que vidit iudas: tu penã ꝓditoꝛibꝰ eternaliter

infligendā agnoscis. Amplius ꝓ tu multitudinem testimoniorū ⁊ scripturarū per successionē tanti tēporis hui⁹: post occubitū iude pl⁹ agnoscere debuisti. Q⁹ si taz certissimis historijs fidē derogas: sed dicis si miracula videro: credam. Accipe respōsionē Epulonī datā: nō si quis ex mortuis resurrexerit coz̄ te: credes. Lanissima certa miraculorū lux peruersos: reprobosq; animos non tam illustrauit ad credulitatē q̄ radiando cecauit. Hoc fuit in iuda: hoc in iudeis ⁊ hereticis perspicuū. Cauete igit̄ ne si iude p̄bueris tu similē in vita: similis in obdurationē ⁊ reprobā morte iusto dei iudicio relinquaris. Quo circa pro explicatione maiori quadruplicē considerationē assumimus.

a Prima consideratio.

¶Ad exemplū iude p̄ditoz est ecclesiastic⁹ q̄ spreta parte sua diuissima: egena auaricia consecrat. Ad quid: Ut vxorē imo adulterā pessimā nutriat: concupiscētiā suā: ⁊ fiat scariothis: id est mercedem accipiens. Auaritiā hic intelligite affectus inordinatū: malecupidū: non tm̄ pecunie: sed rei cuiuslibet transitorie. Vultis audire considerationis huius rationē. Debuerat q̄ppe perseueranter clerus dicere id qđ ab initio sue institutionis iuxta noīs interp̄tationē p̄torulit cū p̄torulit cum ꝓpheta. Dñs pars hereditatis mee ⁊c̄. Et rursus: Pars mea deus in eternū. Hec sors hereditaria: hec vberrima portio: hec pars optima: nōne clero sufficere debuerat: Hōne cū eo⁹ dez propheta gloriari equū erat: quādo subdit. Funes: id est diuisiones cecederūt mihi in p̄claris: etenim hereditas mea p̄clara est mihi. Valde p̄claras: quales opes: que diuitiaq; copie satiabūt animā clericī: si deus omne bonū: si merces magna nimis velut insufficiens abq; ea: Fit nihilominus stoliditate mirabili: magis ꝓ miserabili: vt clerus per auaricie cupiditatē auertatur a sorte sua deo suo: quē deserēs: ⁊ ab eius facie passibus non tam corporis q̄ praue affectionis egrediēs: p̄mū in se recurū⁹ corruit. Stulta vere p̄ravaq; mutatio: de deo in se. Nam in se quid nisi vastū quoddā indigētie deterrū inuenit aut sentit. Anima quippe sine deo: q̄d ozo est nisi horribilis quedā ⁊ inhabitabil terra: deserta: inuia: anaquosa: vel potius tenebrosissima q̄dam ⁊ profundissima miseriaq; abyssus: ¶Preterea clerus sic auersus a deo: neq; iam consolationē aliquā: neq; refectionē aut satietatē ab eo sentiens: quidni auertēte deo: facie sua cōturbetur: Quidni ad tenebrositatis vesperā veniēs famē patiat vt canes: Quidni querulus dicat deo. Posuisti me contrarū tibi ⁊ factus sum mihimetipi gravis. Itaq; fit sibimet regio egestatis longinqua valde a peccatoribus salus. Q̄ caupante igit̄ regionē illā fame valida miserarū cōsolationū: falsorūq; bonorū: perditoq; gustu vitui ⁊ veri boni: egredit tam homo ecclesiasticus semetipm: per exteriorū q̄nq; sensuū portas: q⁹ nullibi pe⁹ hospitū: neq; amari p̄sorū: q̄ in se ⁊ secū inuenit: egredit foras ⁊ congregat iniquitatem sibi. Egredit si forte videdo: audiēdo: sentiendo: gustādo: vl olfaciēdo vmbras aut picturas veri boni res sensibiles: afferat sibi inde p̄solaciū cuias aliquas quas substernat anime sue egrotāti ⁊ sancie: ex quibus pascat concupiscentiam insatiabili auiditate voracē: cum filijs suis opibus carnis quasi totidē catuli fame rabidis. Sed exptus q̄ vere enunciauerit qui dixit: Nō saturat oculus visu: nec auris auditu impletur: reperit cū Augustino omnia miris amaritudinibus respersa: q⁹ ultra satyricum: plus aloes q̄ mellis habēt. Misera plane: sed digna sorte: vt electus clerus cum Cain a facie dñi: vagus sit post cōcupiscētias suas: ⁊ a p̄mistātibus cū profugus sup terrā non viuentiū in eternitate: sed morientiū in tēporalitate. ¶Denicq; clerus sic auersus a deo ⁊ cōuersus ad mundū q̄d patit. Hōne sentit ⁊ videt q̄ amarū sit reliq̄se dñm: Sentit p̄fecto nisi sensus perdiderit. Hā adhereret nutui regionis illius: hoc est carnuque de mundo nō de supernis est: vt spūs. Hec mittet eū pascere porcos sordidos: brutales ⁊ furibūdos: desideriorū pessimorū: quibus dat siliquas inanes voluptatū. ¶Sed quid dicit scriptura de adolescē te filio vnde parabolā assumpsimus. Cupiebat ventrē implere de siliquis quas porci comedebant: ⁊ nemo illi dabat. Onerat quippe talis dibus voluptatis: irritatq; famē non satiat. Superest ergo: vt q⁹ satietatē in nulla re vna reperit naturaq; auagari per varia: ꝓterea fit dispsus multipliciter ⁊ inquiet⁹ semp̄ biana: semp̄ ad ampliora coaceruāda: ne desit aliquid elaborāndum: semp̄ nescio quid curte deest rei: inquit satyricus. Finita sunt quippe omnia: anime autē desiderū ⁊ os ⁊ venter capaces sunt infiniti: ꝓterea q̄cq̄d obiectū fuerit nō plus affert satietatis q̄ gutta vno gulpho vastissimo. Tot⁹ iste mūdus sensibilis: ad anime vētrē quid est nisi bolus exiguꝰ. nam si mille milia mūdoq; adieceris: eū nō ipleb unt. Patuit in alexādro: in cesare: in alijs tyrānis. Ue misero mihi inquit Alexāder cum ex democriti sentētia innumerabiles mūdos audisset ego nec vnū subiugaui. Idē de scientie cupiditate. Exēplū dei de senserūt q̄ tota studiositate sua nihil aliud inuenerūt q̄ nihil scire: ⁊ q⁹ multa scire magna fatuitas. ¶Porro q̄d mirādū si nō saturatur comedens in somnis. Ut loquit Esaias: ⁊ vt poete de Tātalo fabulant. Sed ⁊ vmbrā ⁊ ventū dentibus atterēs ⁊ pascēs: saturitate q̄ nō implebit. Ideo bene cruciauit q̄ dixit appetitū:

diuitiarū esse infinitū. Dida ꝛ tantulū poete et Ersum cum innumeris diuitijs :hystorici pro exēplo posuerunt. ¶Ecce cui assignata erat sors vberrima:sorsq; plenissima:dñi hereditas ea: vmbram ꝛ ventū cōsectat tēporalū cōmodorū vel lucror:dum q̄rit ea tanq̄ p̄cū qdā hui⁹ cōmutatiōis dei cū māmona:nec habet nec rem habet nec p̄cū. Postremo cū iuda suspēdit: strāgulatur q̄ laq̄o tpalis sollicitudinis intercipiēs spīm vitalē gr̄e:ne interiora refrigeret:ꝛ crepat medi⁹ ꝛ diffundant oia viscera eius in terrā. Fingo istō nisi adsit testis sapiēs. Auaro inq̄t nihil est celestius. Sequit. Proiecit enim in vita sua intima sua. ¶Vultis accipe similitudinē:vt ō: palpabilē p̄ dictis. Ponite ante oculos vestre ꝓsideratiōis canē aliquē mordacē⁹ int dētes gestātē frustum carnis:trānatet canis iste flumē aliqō:videatq; vmbram carnis in aqueo speculo:dic canis vt auidū est animal:sī bīādo nitit vmbrā hāc arripere vel glutire qd agit nisi vt vere carnis cibū perdat:elabit enī:fundoq; mergit: non tñ vane scente potit. ¶Aut si similitudo magis placet in hoibus. Recogitate aliquē in horto pomifero possitū:sup cui⁹ horti filices humi repētes sup vites ꝛ vepres:iaciant ab alto vmbre pomorū ex radiatiōe solis obiecta:q̄sta p̄cor estimabit stolidas in hoc hoie:si spretis veris pomis ipe nitēdo ꝛ serpēdo pedibus manibusq; tot⁹ incūbat imbiano apto ore sup hmōi vepres ꝛ vrticas: cupiens vmbratilibus pomis saturari. Quid ipe nisi vlliones:pūcturasq;:qd nisi laceratiōes refert de toto conatu suo:Profecto hic est typ⁹ auari:q̄ spreto deo:vero cibo ꝛ fructu :psequit vmbras ei⁹:vmbratiles .ſ. diuitias:quas iesus spīnis q: cruciant ꝛ pūgentibus curaꝝ aculeis vulnerant:cōparant. Itaq; nisi hec vmbra q̄si somnialiter ꝛ vmbratilit fieret:sicut vn⁹ poetaꝝ dic (referēte Fulgētio)nō cecinisset psalmista. Dormierūt somnū suū:ꝛ nihil inuenerūt oēs viri diuitiaꝝ i manibus suis. Et rursus. Uerūm in imagine ptrāsit homo. Din⁹ q̄ppe habet eternitas ꝛ pmanētie tpalitas eternitati cōparata: q̄ somniū anolās vel vmbra ptransiēs si earū cū tpalitate q̄libet exigua fiat collata. ¶Talē (nisi me fallit estimatio)formauerāt imaginē rer humanarū duo phi:Democrit⁹ ꝛ Eraclit⁹:quorū alter:vt igrediebat solū dom⁹ ridebatur ita nihil sibi sensū:sed ineptū videbatur. Alter flebat arbitrans omnia q̄ gerebant miserrima. Talē Job: talē ille q̄ introierat in sanctuariū dei imagines pinxerat. Job dicit. Uidi stultū firma radice: et maledixi pulchritudini eius statim. Alter. Velut somniū surgentiū dñe imaginē ipsoꝝ ad nihilū rediges. ¶Ler⁹ vtiā sic sentiret ex intimis rer vanitatē:qō q: nō facit tradit iesum :p̄tendēs ex statu ꝛ noie se hāc solū deū in sorte hereditatis: a quo lōgissime ꝓiect⁹ est p vicium cupiditatis ꝛ Q; si vult regredi:formā habeat iam allegatā adolescētis:reuertat ō exterioribus ad se:de se ad patrē dicēs:Pater peccaui in celū ꝛ cora te. Proditor nedū tui sed cuiuslibet creature: fac me sicē vnū ex mercēnarijs nō mūdi:sed tuis :ne pereā cū iuda symonis scharyotibis.

Secunda consideratio. D

¶Ad imitationē iude pditor est ecclesiasticus q̄ corporalit etiā ascript⁹ ad ꝓsortiū ecclie⁹q; sanctor:deserit illos corde nequā:trāsiens ad synagogā peccātiū. Ibiq; symon existēs.i. merorem audiēs. ¶Hec fuit miq̄ iude pditio:vt dñi cū sanctis aplis ꝛ maria matre iesu corporalit ꝓsaret: ipse tor⁹ aio cū iudeis:de traditiōe dñi fuit:de desolatiōe cet⁹ isti⁹ ptractaret:vt verū sit illud psalmiste. Etenī homo pacis mee q̄ edebat panes meos magnificauit sup me supplātationē. ¶Imitant aūt eū q̄ sunt ex parte illi⁹ quor⁹ conuersatio corporalis cū catholicis: mentit fidē ꝛ deuotionē:q̄ lōge sunt ab eis. Non enī sunt fratrū amatores/sed spoliatores:fraudatores:irrisores eor:etiā spūalit in moribus:similit in fama:peruersissimis machinatiōibus occisores. Ita tradit christ⁹ in mēbris suis. ¶Ecclesiasticos itaq; q̄s auaricia querit iam a deo :inundia comes auaricie suscipit:dñi vident in alio quod nō habent. Fraus insup:dolus:detractio:ira:furtū: sacrilegiū:odiū:rediuz veri boni:ꝛ filios vicior⁹ pestes: tanq̄ latrones aliq̄ ꝛ pditores inuenūt eos. Inuentosq; cecāt:alligāt:fauciāt:trahūt:distrahūt. Denicq; extra viā virtutis ejciūt. Uir ad tēp⁹ relinquit pallū hypocrisis:tegens cadauerosam feditatē intrinsecus horridā :operimēto quodā cōuersatiōis exteriorie cū reliquijs: velut in sepulchris dealbatis. ¶Dignū planū est:vt qui talem tantāq; portionē deū fastidiuit: quiq; auaricie tyrānide distract⁹ a loco vbert⁹ pascue:a mōte coagulato ꝛ pingui:corruat in desertū vallēq; tot⁹ egestatis ꝛ fallugīnis:ipse incidat in latrones cum illo qui de hierusalē descēdebat in hiericho:ꝛ de pace i mutabilitatē:de quiete in cōfusionē. Ita qui noluit esse soci⁹ apostolor:nec habere soliditatē fidei cum Petro:mutitatē cū Andrea:puritatē cū ioāne:ꝛ sic de reliquis :fit consors perfidorū:fit preda vicior⁹:ꝛ qui p̄⁹ nutricabatur in croceis:amplexat stercora ꝛ cum inimicis domus terrā lingit. ¶Occurrit vo int⁹ loquendū venerandus ille cetus apostolicus: cui gratissima:castissimaq; p̄sentie tue serenitas O virgo benedicta splendore:sanctāq; lenitā aspirabat:quo magis execranda reddit iude ꝓditio sa malignitas que cū tot sanctis sanctus esse nō voluit. Dico o iuda sceleratissime quid hec virgo cōmēsalis tua.familiaris tua:obsequiosa tua.

Dic vt de reliquis sileā quid fecit tibi: q̄d molestie intulit vt filiū suum charissimū traderes ad mortē: z taz dirā mortē. Aunq̄d tibi dura fuit vel iniuriosa q̄ benignitate nitebat apud oēs: Acquaq̄ p̄fus q̄nctā pia credulitate suspicor z si euangeliū sileat q̄ erga te plus officij: plꝰ benivolētie monstrauerat: ꝛēplo filij: ēptās si forte durissimā cordis tui nequitiā cuiꝰ nō erat penitus ignarꝰ: mollirı: leniri vel fraterna vel materna correctiōe ꝓtingeret. Sentiebat te ad iudeos cursitare clam z redire: neq̄ tū p̄debat tergo sed in bonā ptēꝰ partē trahēs: oīa forsan p̄dicabatur te: rogabat: hortabat vt inuidiā iudeorū erga filiū suū: magistrū tuū: tu mitigares: tu pacis ꝓcuratoꝛ fieres: nec deerant q̄tum suspicari fas est: blandicie virginales cū graui maturitate monēdi p ꝓba potēcia gignere cōpassionē in cordibꝫ beluarū. An forte seorsum te aduocans alloquebat. vides o iuda charissime: quo pacto magistrū tuū: filiū meū querūt iudei pdere. Scivisti: aderas em̄ qñ sustulerūt lapides vt iacerēt in eū: qñ vix e templo viuꝰ euasit. Hūc p̄cor te p̄ socialē oīm nostrū ꝓiectū: si z q̄d ipse totꝰ bonꝰ noscꝫ oēs: bene vnq̄ de te meruim⁹: roga iudeos que ad pacē sunt. Ie em̄ z redis ad eos: ostēde nubil eē in filio meo dignū morte: q̄ infirmos eoꝝ curauit: q̄ doctrinis eruditit: q̄ solū dei honoꝛez z gloriā viuēdo: p̄dicādoq̄ quesiit. Cur in huiꝰ morte pibim⁹ oēs: Scis q̄ ex eius vita pendet mea. Quinetiā tuipse qualē aliū dīmvl magistrū habitur⁹ es: in quo plus benignitatis grane z fauoris expectas. Elegit te in fratrē: in apl'm: in amicū: pauit: ministrauit tibi: potestate miraculoꝝ cū auctoritate p̄dicādi dotauit te: dispēsatorē suū cōstituit te. Denicꝫ maiora sunt q̄ promittit. ¶Ad hec z filia virginis alloquia scire velē: o crudelissime iuda: q̄ tibi facies: q̄ gestus: quali⁹ pro respōsione vel sermo vel nutꝰ? Sed certe leue erat: te impudēti simulatiōe velle fallere matrē: qui filium dei putasti decipe dicēs: Hūq̄d ego sum rabbi: Et cursus: Si oportuerit me mori tecū: ñ te negabo. Hā teste Matheo omnes discipuli cū petro sīr hoc dixerūt. Alij forsan improuide: tu p̄ditorie. Cupiditas: tua (o iuda) obuoluebat te: tāta noctis caligine vt in lucidissimo die: turpitudinē tuā latere putares nec erubescerēs. Aunq̄d nō in ipsa prodi tionis hora: verba reuerēde: blādeq̄ salutatiōis ꝓtulisti: dicēs: Aue rabbi. Magistrū vocas de
f quo nuper ad iudeos tanq̄ de malefico z fraudulēto dixeras: tenete eū z ducite caute. ¶Animaduertitis o viri patres z fratres animaduertitis q̄ ceca sit auaricia: que ita cor Jude firmauit: occlusitq̄ vt egresceret medendo deteriozq̄ redderet. Quid non mortalia pectora cogis: auri sacra fames: nam ad ipsos etiaꝫ iudeos vltro cucurrit non sollicitatus ab eis: sed more emptoris interrogās. Quid vultis mihi dare z ego eū vobis tradā: Habet itaq̄ cogitano auaricie tradicta ꝓ suā cbrietatē: suū furoꝛem: suāq̄ insaniā: ineꝛorabilem p̄cibus: inflexibilē cōsilijs: surdaz monitꝭ: denū ad minas oēs iamiā irruētes impetrita. Et putatis auaricie soli ꝓpriā hanc esse surditatez ad consilia: Putatis huic iude soli contigisse: Habet hanc incoꝛrigibilitatē comitem: hanc melancolicā insaniā: hoc demonium surdū: affectio quelibet: vel passio viciosa: dum p̄fundaꝛi: radicariq̄ sinit: hoc in philocaptis ad amoꝛem. Hoc in vaneglorioſis ad gloriam: pompas: p̄lationē. Hoc in inuidis ad odiosā malignandi libidinē quotidie conspicim⁹. Aliquin melius irent res humane: p̄sertim ecclesiastice: si non salubꝛibus monitis: p̄silijsq̄ legū eternarū: passiones viciose: ebꝛiose: stulte: furiose vel dominatiōis: vel auaricie: vel ambitiōis: obstitissent. Neq̄ tam diuturna cōtagione: scisma p̄sens labefactasset ecclesiā: si pro extirpādo solum scismate: non pro obsequēdo passioni multiplici viciose fuisset insudatū. Extimo ꝓ quo qualis habebit: nescio: deus scit. Hoc vnū fidenter asseroꝛ: q̄ par quam auara: superbia clericoꝝ: p̄sertim in sublimitate positoꝝ exulare fecit ab ecclesie domo: non regredietꝭ per eandē viā auaricie z superbie in regionem nostrā. Nō muneribus non terroꝛibus sollicitādo animos perariantū sed per viā liberalē ac benigne humilitatis. A q̄ tamē q̄ lōge abieriimus: cogitare stupoꝛ est: que rennbo omnibus que sua sunt: non que iesu christi: non sine reatu p̄ditionis cum Juda symonis scbariotbis:

Tertia consideratio

¶Proditoꝛ est cum iuda ecclesiasticus p̄dicās z confitens iesum verbis: operibus aūt negās. Judas interpretatꝭ confitēs: sed est cōfiteri deuz oꝛe: negare ꝓ factꝭ sm apostolū. ¶Ignosce mihi dñe iesu: quoniā hic cōtra meipm prophetaturus sum: cōtra animā meā: nisi miserearis: locuturus. Deu quotiens ego cum meas similibꝫ te iesum: legemq̄ tuā oꝛe tractauimus? Quotiens aliorū languoꝛes p̄dicando sanare: quotiens spiritus immūdos errorū z viciorū ab alys depellere: quotiens teipsum in eoꝝ cordibꝫ per semen verbi tui spiritualiter gignere temptauimus? Cor aūt nostrū longe erat a te: languidū egrū: vicijs obsessum: cui ex sentētia dicere poteras illud prouerbij. Medice cura te ipsum. Illud insuper dictū tuuz peccatoꝛi quare tu enarras iusticias meas z assumis testamentū meum per os tuū? Tu ꝓ odisti disciplinam: proiecisti sermones meos retroꝛsum: z cetera que sequuntur. ¶Sic vrias tulit secū litteras ꝓprie mortis.

Sic fabricatores arce p saluando Hoc cū suis perierūt: sic dicēte Sene. Turpissimū est qđ nobis obijci solet verba phie tractare: nō opa. Sic dñm cognoscentes phi: neq; tñ eū sicut deū glorificātes: nō gras agēres: dati sunt in reprobum sensum: q̄to magis theologi christiani.

Nolo tamen insultēt predicatoribꝫ canes muti nō valētes: neq; volētes latrare: qm̄ si pdicātōis rei sunt ecclesiastici q̄ loquētes bona nō faciūt: nūq̄d obsecro gl̄iabūt illi: nunq̄d excusabunt: quorū officio annexa est obligatio pdicādi. Ipsi aūt bona neq; dicūt neq; faciūt. Itaq; duplici cōdēnatōe p̄cutitur: qr̄ t se ipsos interimūt letali gladio criminū: t alios silendo ociādoq; male pdūt. ¶ Quāq; terribile sit valde: vñ tanta surditas in auribꝫ pdicātū qui p̄riā vocē nō audiūt: quo pacto nō verent ferre dānatiōis in seipsos sentētiā. Quō p̄simūt deū (vt ita loq̄mur) edocere q̄li pena mlcrādi sunt? Qua fronte nō erpauescūt seuerissimū illud de euangelio improperiū. Et ore meo te iudicō serue nequā. Sed p̄fecto aliq̄n facili⁹ est accusare vicia q̄z vitare: facilius laudare virtutes q̄z implere. Deniq; nō oēs qui scripturaz verba vt legunt vel loquūtur formauerūt in seipsos veros p̄rios t intimos cōcept⁹ eoꝝ q̄ dicunt: nō plus aliq̄n q̄z pueri vel pice vel ceci de coloribꝫ. Proprij nimirū t veri cōceptus spūales p gustū intimū: gust⁹ vo intim⁹ p opis exercitiū cū deside rio ebeneti gignunt: formāturq;. Notauit ꝑ q̄ dixit. A mandatis tuis intelleri. Et rursus: Bn state opando t videte cognoscēdo. Nā gust⁹ ipe cognitio est t exp̄imētalis notia: ꝑm Grego. in ouiel.

Atuero ne miserabilis

hec admiratio: hec fatuitas insensibilis: hec incorrigibilis insania videatur apud arrogantes t emulos: p̄pria solis theologicis: cōmunis est: affirmamus omnibꝫ hominibꝫ quos nō exceperit gr̄a saluatoris. Miraris tu: t mirādo dete staris t irrides: q̄ theolog⁹ dicit aliq̄ de cōtemptu mūdi t gloria futuri seculi: t ea interp̄taris qđ nō credit q̄ loquit. Ostēdā tibi plus vt equo mirandū. Quis p̄cor est ex hoīb⁹ q̄ nesciat se moriturū: q̄ non fateat t dicat. Ego absq; vlla momenti interpolatiōe sicut re⁹ fugio ad mortē suspendiū ego sicut vmbra p̄tereo. Albilomin⁹ q̄z raros ex hoīb⁹ ostēdas mihi: q̄ nō talia t taliter opant in acq̄sitiōe diuitiarū: in luxu seculi: in cōtentionibꝫ t emulationibꝫ t silibꝫ insanijs q̄si p̄petuo victuri sint: quasi nō prin⁹ t repēte velint nolint ab hoc vmbratili seculo migraturi. Currūt ad mortē sicut vitulus aliqs saltās: lasciuiēs t ludens. Ita nihil mouet eos illud qđ scīūt: qđ loquunt: qđ p certissima re p̄tent. Dētior si nō viderim hominē dānatū suspēdio mor interitum cū socijs q̄ iam pēdebāt: fabulari in q̄dri ga: ridere: iocari. Deniq; quotiēs videm⁹ homines hilari vultu cū risibꝫ t cachinnis: recētia alioꝝ funera p̄sentiaq; celebrare. Intra ecclesias quotidianū tibi erit hoc spectaculū mōstruosum. Desinant igit theologoꝝ insanias: ipi q̄ nō minus insaniūt subsannare. Accipiet talis q̄libet illud Oratij. Tu tandē maior parcas insane minori: Dete. ū habet hoc vnū pdicatio: cōmoninoq; superba: qr̄ fit interdū vt loquēs alijs seipm tandē aliquādo audiat: se instruat: se q̄ertat: quemadmodū cōtigit vni et sanctis patribꝫ t ita de prodītorio peccatoꝝ verus iustus exorit: carēs spū obdurationis. Jam tamq; dissimilis iude symonis schariothis.

Quarta consideratio.

¶ Proditor est ecclesiasticus suscipiēs sacrū presbyteratus honorē t officiū si perdite vilipēdo exhibet se diabolo execrabile mancipiū: quē oportuerat sanctis opibꝫ ee dei sacerdotē t ministrū. Animq; q̄nto status altior: tanto casus grauior. Pergebā in sacerdotes nostri tēporis declarare volens exaggerare pdītiōis sue nequitiā supra intellectū iude quo ad plurima. Nā iudas mortalem: isti immortalē tradūt: vendūt: p̄ostituūt: fedant: dilaniāt: crucifigūt. Sed affinit studiositas speculatrix familiaris nostra cōtra faciē mētis nitet. Querēlā inquit: hanc declamatoriā lin que. Holi frustra nitere: t nitēdo oduꝫ quērere: desine surdos imo obduratos supra petrā quoꝝdam animos velle verbis emēdare. Cōtererēs eos pot⁹ q̄z emollires: habeto iudā in exemplū. Quāobrē his sibi derelict⁹ dic obsecro te solutionem ad dubitatōes aliquas litterales et dictis habentes originē. ¶ Dic si iudas qui apostata sse iam cōstabat a deo: vendērat quippe eum nocte p̄cedenti. Dic inquā si in hac cena vere sacerdos est effectus? Respōdivere effectū sacerdotē. Ita enim doctores sentiūt: et quo suscipere intēdebat id quod christ⁹ dabat oibꝫ aplis dicens: Hoc facite in meā cōmemorationē.

Dic igitur si potuisset

corp⁹ christi vez cōsecrasse? Rndi cōsequēs esse vt hoc potuerit. Dic igit si supra corpus: christi mysticū potestatē susceperat sacramētaliter absoluendi? Respōdi non suscepisse: sicut nec petr⁹ nec apostolorum ceteri vsq; post resurrectionem. Promissa fuerat antea talis potestas: sz post resurrectionem exhibita: sicut pontificatus summus: nisi diterimus q̄ ecclesia duos papas: Jesum t Petrum tunc in carne mortali simul viuentes habuerit. Itaq; sacerdotalis ordo p sui

cõplemẽto duas formas habz: habetq; duplicẽ characterẽ: sicut duplicẽ ptãtẽ: vnũ sup corpus chr̃i verũ sup mysticũ alterã. ¶Dic ꝓsequẽter. cur Cypr̃ian⁹ ⁊ alij doctores plurimi: quoꝝ dicta recitant in decretis: posuerũt nihil fieri in sacramẽtis: nihilq; ꝓferri a scismatic⁹ qualis erat iudas? Hoc etiã in pẽnn scismate q̃dã dogmatizare: scribereq; voluerũt? Respõdi determinationẽ Augustini ⁊ ecclesie ad oppositũ esse si simplicit ita sentiebat Cypr̃ian⁹ cũ suis. Est quoq; rõ manifesta: qm̃ potestas inabdicabilis est humanitus: q̃ charactere indelibili stabilit̃. Intelliguntur aũt dicta Cypr̃iani cũ ceteris de scismaticis vel hereticis: qui vl̃ nõ faciũt vel facere nõ intẽdũt: ꝑm observationẽ forme ⁊ materie ab ecclesia traditã ⁊ a chr̃isto ĩstitutã. Vel dic nõ possunt. glo. sine peccato.

J Dic si iudas statim vt ex

cidit a fide ⁊ a religione ꝑ apostasiã ꝓditionẽ vẽdendo iesum iudeis: ꝓdiderit ius in apl̃atu: ⁊ vt clarius sermo fiat in silĩ. Dic si epũs vel ꝑlatus aliq̃s: eo facto q; errat in fide ⁊ ptinacit̃ sit depositus? Respõdi q; ⁊ si ꝑlatus hereticus dign⁹ sit deponi: nihilomin⁹ nõ est eo facto depositꝰ: sicut aliq̃s quãtũcũq; sit dign⁹ episcopari nõ est ꝓpter hoc eo facto factꝰ epũs: nisi ꝑ electionẽ humanaꝝ vel diuinã manifestã. Itaq; neq; deponit inuit⁹ nisi diuina vl̃ humana auctoritate coagẽte. Alioquin incertissime essent ⁊ vage ecclesiastice potestates hierarchice. Signũ huius manifestũ habetur in Juda: quẽ in honore apl̃ico iesus tenuit: nec a ꝓsortio separauit q̃tũcũq; sciret illũ apostatã i͂ occulto. Sed nec virgo cũ maria: sui favinoris conscia denitauit.

Dic igitur qualiter ille

erit caput in ecclesiastica hierarchia q̃ nõ meret dici mẽbrũ? Respõdi ptãtes ⁊ gr̃as istas esse distinctas ꝑm donũ ꝑlatiõis ⁊ donũ charitatꝫ seu fidei. ꝓterea potestas ꝑlatiõis manere ꝑt: immo dari: desinẽtibꝫ aliis: sicut abscedẽte charitate: manet sepe fides ⁊ spes. ¶Error oppositꝰ: magnã: vt audio in anglia rixã dedit. Materia igitur sufficiẽs ad ꝑlationẽ de facto vl̃ suscipiẽdaꝝ vel recipiendã: est homo baptizat⁹ viator intendens recipe id qõ ecclesia ꝓferre cõstituit. ¶Dic cur dñs iudã quẽ casuꝝ sciebat elegit in apl̃m. Ego inq̃t duodecim elegi ⁊ vnus ex vobis diabolus est? Respõdi q̃stionẽ istã esse vnã de illis: quas inimiẽs apl̃us reuerẽti silẽtio ꝑtiens honorauit exclamans. O altitudo diuitiaꝝ sapiẽtie ⁊ sciẽtie rẽ. Hoc vnũ scim⁹ q; in iuda nõ causauit de⁹ improbã volũtatẽ ꝓditõis scelerate inesse malicie. Attamẽ ipse bac mala volũtate bene vsus est tãq; dei sapiẽtia: attingẽs a fine vsq; ad finẽ fortiter ⁊ disponẽs oĩa suauiter. Coꝛipt̃ur hic stulta ambitio cordis humani ꝓnẽs impatiẽ ad culmĩa dignitatũ: quẽ honorẽ homo etiã vocatus: etiã electus a deo: nõ tute neq; sine multo cadẽdi discrimine suscipit: testimonio sũt iudas ⁊ Saul plurimiq;. Quis igit̃ manet ecclitus dum ingerit se q̃spiam p̃ce p̃cio nõ vocatus non electũ: vtinã nõ reprobatũ.

Dic si miracula fiebant

a iuda vtiq; reprobo: quale erit ꝑ canonizatiõe sanctoꝝ apud ecclesiã argumẽtũ? Respõdi vitã inspici debere: q; si in humilitate certa ⁊ nõ ficta coniuncta sit miraculis: resultãt (vt determinat Brego. in dyalo.) duo signa sufficiẽtis sanctitatis ostẽsiua. ꝓro miracula sine vita quo ad b signũ fallax. ꝓperabat ingeniositas studiosa multiplicare q̃stiões hmõi sup numerũ: cui ego valefaciẽs: noli inquã amplius me interrogãdo morari: qm̃ grãdis adhuc restat dicendoꝝ via de signis ꝓditiõis Jude symonis schariotis. ꝓparuit illa: illa perens scholasticũ exercitiũ: ego ad moꝛale negociũ redeo rẽ.

'Numeratis itaq; q̃tuoꝛ sil'lationibꝫ sumptis ex inde statu vel pfessiõe ꝑ collatiõis parte ꝓma supsunt iuxta ꝓpositũ ab initio: simulatiões alie: q̃bꝫ ꝓditionẽ suã iudas vel tegere vel excusare conat⁹ est: tam gestu q̃ affatu. Quattuoꝛ vtiq; notauerã q̃tũcũq; plures inueniri posse nõ abnuo. Has sil'latiões ruꝝ occupationũ turba irruẽs: tum amica breuitas ꝓterire iubebat: quas nihilomin⁹ breui cõpendio: nõ tam ambulare q̃ excurrere ꝓposui octonariũ sub quaternario completur⁹: ⁊ ad moꝛes sub q̃druplici ꝓsideratiõe traducturꝰ. R

Prima consideratio.

¶Judas cũ iesu cibũ sumpsit: nedũ carnalẽ: sed sacramẽtalẽ: qõ eẽ debuerat: nõ mediocre federis argumẽtũ. Omittam⁹ iudã clerũ intricantur ⁊ ꝓbdoloꝛ ecclesiasticos sil'es inuenim⁹: comedẽtes patrimoniũ iesu: eũ ꝓ in suis pauꝑibꝫ spoliantes: simulãtes eucharistiã: sed eã venalẽ facientes. Hinc ꝓuenit estimo tanta sup oẽs hoies in ecclesiasticis q̃busdã cecitas: tã incoꝛrigibil' obduratio iuxta imp̃cationẽ ꝓphete. Fiat mẽsa eoꝝ coram ipis in laqueũ rẽ. Tolerat nihilomin⁹ ecclesia tales: sicut chr̃istus iudã: agricola zizaniam: ꝑsertim in occultis: ne vel confessio ꝓdatur vel secretũ.

Secunda consideratio.

¶Judas tolerauit lotionẽ pedũ a chr̃isto sibi fieri q̃bꝫ ꝓidie ambulauerat ad vendẽdũ eũ. Fuerat hoc signũ mũdicie ⁊ amicicie: q̃tũcũq; nõ emundatioꝛ interius: sed soꝛdidioꝛ ⁊ odiosioꝛ effectus

est. Tales aliquos videre in clero est: extendentes palā pedes affectionū: vel in cōpūctione vel ī cō cōfessione tangūt christi manibus abluēdos: sed remanent sordes in pedibus eoz. Quare? qz nolunt peccādi deserere penitus voluntatē: sed eligūt vel in sterquilinio libidinis cōputrescere: vel in alieni retentione rubigine cōsumi: vel igneo vindicandi zelo succēdi. Tales ꝛ si quotidie videant cōfiteri: ꝛ celebrēt: irrisores sunt ꝓditoꝝ: nō penitentes idonei. Noz cuilibet dū osculant christū in sacramēto vel fratrē in ecclesia: dici pōt ex sententia. Juda filiū hoīs osculo tradis. Et rursus ex ꝑsona ipsi⁹ christi. Amice ad qđ venisti? Amicū intellige nō moribus: sed natura. Vel ideo amicū noīat christ⁹: qz ad amicitiā quēlibet petītē recipere si nō obstiterit paratus est in hac vita.

Tertia consideratio

¶ Judas se curā paupez gerere: officio gestu et ꝟbo videri voluit. Erat qppe iudas loculos habens: inferēs ea q̄ asportabant: propterea indigne tulit effusionē vnguēti dicēs. Ut qđ ꝓditio hec? Hoc ptera velamine critū suū a cena cooperuit: cui⁹ intētiōi accōmodās christ⁹ vocē ait. Qđ facis fac citi⁹: qđ ita acceptū esse ab aplis quasi ad vsus necessarios exisset tradit euangelū. ¶ Si a iuda ad ecclīasticos hui⁹ tēporis dēvoluam⁹ nostre ꝟsideratiōis oculos: quot inspiciem⁹ q̄ sub titulo alēdi: sustētādiq; paupes: redditus vberrimos in loculos beneficioz recōditos habēt: curāt nullos: auferūt ea q̄ asportata sunt: nō iā vt dent ꝟpri ꝛ filiis: sed etecrādo sacrilegio in obscenioꝝ vsus vertūt. Currūt alij discurrūtq; Marthā se iactātes: q̄ ociosoꝝ marie simulū vnctionē: hoc est deuotionē fastidiūt: impꝛobantq; dicētes: Ut qđ ꝓditio hec? Quasi videlz ipsos practica talia tractare: ingēs amoz christi ꝛ paupez: nō lucroz tēporaliū ardoz agitaret. Tales nihil magnū: nihil ecclesiastico viro dignū deputāt: nisi qđ lucrū affert tēporaliū cōmodoꝝ: in pecunie vel nescio cui⁹ sollicite iurisdictionis dilatatiōe. Pꝛofunde apud eos inualuit illud. Spūalia sine tēporalibus diu esse non possunt. Et illud Oratij: O ciues ciues? q̄rēda pecunia primū. Virtus post numos: pdicāte ex aduerso iesu. Pꝛimū q̄rite regnū dei ꝛc. Cū ptera christ⁹ vt exēplo suo doceret nō magnipēdēdam esse apud ecclesiasticos plātos tēporaliū curam: ipse iudā reprobū: furē: sacrilegūq; talibus ꝓfecerit: nolēs tali sollicitudine ꝓteri sanctiores aplos. ¶ O deꝝ: o religio: o fides: o pietas: eloq; an fileā? Nūc ben spūalitas oīs: vt aniaꝝ cura: ꝓfessio vel pdicatio: vel omittit: vel pessimis: sordidis: infidis: discolis: insciis passim cōmittit. Et a qbus? Ab illis qui nō tute seruāda traderēt talium alicui bona sua: nisi sub quotidiana rōne Et que bona? Nō dicā auz: nō argētū: nō vasa ꝑciosa: dicā poma: dicā cibaria: vel alia vilia sua seu ludicra. Tā vilis est apud eos tā nulli⁹ ꝑcij aiaz pditio: p qbus mortu⁹ est christ⁹. Quotidie vigilāter apud eos calcul⁹ ponit de expēsis: de moribus victima fit q̄stio: vtinā vel victima: sed tam nulla. ¶ Ex hoc loco de loculis iesu grādis oliz questionū ꝛ assertionū rixa: pꝛsertim tēpore Joā. xij. excitata est: dicētibus plurimis christū habuisse aliq̄d in cōmuni exp̄ssam esse in euāgelio veritatē: neq; mēdicasse aplos: nec paupertatē vouisse sicut nec castitatē. Erat cū iudas vꝟor⁹ nimirū sicut petr⁹. Decertabāt alij tota animositate ponētes ex aduerso ꝓbare si dicere q̄ christus habuit aliq̄d in ꝓpio vel cōmuni. Nā hec est inquisitū euāgelica ꝑfectio: altissimaq; paupertas. Studiosos remitto ad scripta: nisi placeat pharisaicas de ꝑfectiōe cōtētiones magis spernere q̄ inspicere. perfectio christiana est dei dilectio: in qua q̄ feruētior est: hic ꝛ ꝑfectior iudicat.

Quarta consideratio.

¶ Judas ad extremū referēs. xxx. argenteos dixit. Peccaui tradens sanguinem iustū. ¶ Sed dicā hic qđ sentio. Vor ista nō penitētis est: si ꝓ ditoris ꝓditionē suā ad cōplemētū deducentis Quo pacto inqes? Nōne iudas hic ꝛ ꝓfitet peccatū: ꝛ ablatū restituit: ꝛ magistro suo iusticie titulū ascribit: quō vox ista ꝓditōis erit: nō cōtritionis? Ponat igit volo iudas mecū rōnē. Appello te o iuda: si iust⁹ est ille quē tradidisti: sicut iustū noīas: verax fuerit necesse est: debuisti credere q̄ docuerat te: que ve ꝓdicanda tradiderat. Docuerat aūt dōs dicēs: Veni aīas nō perdere sed saluare. Jusserat insup q̄ fratri peccanti dimitteret ꝑtīm: nō tm̄ septies: sed vsq; septuagies septies. Cur ergo de tā veraci misericordiq; doctore desperas? Pozro si tanta est iniq̄tas tradidisse iesum: cur hoc ꝓpe quasi dissimulādo parcipiēdebas? Hec plane fuit diabolica fraus q̄ te possederat te volēte. Ille cū ꝓditor ꝛ homicida diabol⁹: pctā ꝓpulq; fiāt quasi nulla cē suadet: vt ꝑsumat homo. dū ꝟo ꝓpetrata fuerit: illa nimis exaggerat vt desperet. Inde est forsan q̄ in vocem carnis erūpis o iuda pfide dicēs. Maior est iniq̄tas mea q̄ vt veniā merear. Veniā merear? o iuda: vis igit grām dei: vis ei⁹ misericordiam meritis emi: vis cā operū tuoꝝ mercede cōduci? Hoc ꝓprius est qđ dicor: tu a mercēnaria cogitatiōe tua nō discedis. Cōples eā poti⁹ dū iusticiā tuā cōstituere volēs ꝑ merita tua: nō es iusticie dei subiect⁹: illi inquā iusticie cui vox tua testimoniū ꝓbibet dicēs: Peccaui tradēs sanguinē iustū: sed cor negat: suspēdū cōtradicit. Quō instius si sperātes in se: si penitētes: abūderet ꝛ dānaret? ¶ Sed qs erā inqes q̄ facere possem irri-

nunverbū dei dicētis. De tū boi illi per quē tradar: mel⁹ erat illi si nat⁹ ñ fuisset homo ille: Cōminatio hec erat o iuda quatin⁹ resipisceres: nō necessitat⁊ inductio. Alioqn per⁹ necessitate peccasset: nec iā peccasset si necessitat⁹. Alioqn preterea plurimis nunq̄ post ꝓpheticas minas salus patuisset. Dutasses volūtatē penitēdo: mutasset sentētiā indulgēdo. ¶ Sed irriserūt inḡes sacerdotes iudeozum: spem anferētes ⁊ dicētes: Quid ad nos? tu videris. Hūc ergo cognoscis cū qualibo mercat⁹eo: q⁹ cum odiosis ⁊ perfidis nihil sola cū irrisiōis ꝙ plurimū afferētibo. Propterea cur coz subsannatōes iusta vicissitudine nō irrisisti: fugiēs ꝑsertim ad matrē illā totaz benigna ⁊ misericordē? Affirmo secur⁹ ipsa nbi veniēti gremiū pietatis extēdisse apertū: hec q̄ subsannasset aut impropasset nbi more iudeoz aut stultoz. ulloz ꝙ de sanctitate sibi blādientes: abiecit cū austeritate vocis aut gest⁹ humiles in ꝓfessione penitētes: nō attēdentes illud apli: Fratres si ꝓoccupat⁹ fuerit homo in aliquo delicto: vos q̄ spūales estis: instruite eū in spū lenitatis: ꝓsiderās teipm ne ⁊ tu tēpteris. ¶ Sed ita prudē sentio o doctissimi ⁊ sapiētes viri ꝙ ⁊ memoria que fallit in aliquibo q̄ dictauerā: ⁊ plicitas inculta gignere pōt fatidū. Esto finis igit in obsecratiōe dñi nostri iesu christi ⁊ misericordissime matris eius: ne sit in aliquo nostrū cor: obduratū ⁊ desperans: instar iude symonis scariothis: sed penitentiamus tēporaliter hic in spe: vt tādem re ipa gaudeamus in eternitate: ꝑstāte eo q̄ est benedict⁹ in secula seculoz: Amen.

Sequitur sermo de christi resurrectiōe in die pasce eiusdē cācellarij.

A Surrexistis cū christo: q̄ sursum sunt querite. Originalit⁊ ad Colo. iij. ⁊ recitatiue in epla hodierna. ¶ In nostre breuis vtiq̄ efficacis collatiōis exordio ꝑ impetrāda spūssancti grā: vt affectū boni generet: genitū nutriat: nutritū vsq̄ in effectū ꝓducat: mīsq̄ virginē salutabim⁹ corde humiliato ⁊ voce pia dicētes: Auc ma. Si cōsurrexistis ⁊c. Circa hec apli verba: tres cōsiderationes occurrūt ꝓnūc q̄tum dederit de⁹ ꝑse quēde. Prima de christi resurrectiōe meditāda iugiter. Secūda de nostri ꝓsuscitatiōe affectanda salubriter. Tertia de celi habitatiōe inq̄rēda feliciter. Prima ⁊ secūda cōsiderationes sumūtur ex prima parte thematis. Si consurrexistis ⁊c. per hoc enim aperte innuit resurrexisse christū. Tertia sumit⁊ ex secūda parte q̄ sursum sunt q̄rite. ¶ Est igit prima ꝓsideratio de christi resurrectione meditāda iugiter. Meditāda ꝓprius hec gloriosissima christi. iesu resurrectio. In eam⁊ fidelū mētes sedulo cōcrepāde: cui⁹ vigor ineffabilis: cuius valor inappēciabilis: cui⁹ insup infallibilis certitudo. ¶ Infallibilis plane certitudo q̄ppe hāc angelici spūs locutur: hanc sancte mulieres agnouerūt: hāc thomas pri⁹ hesitās: ex palpatōe christi certior effect⁹ ꝓfessus est: hāc prius tridēs paulus: ꝓstantissime ꝑdicauit: hec demū nūc piscātibo: nūc oriēbo apl'is: nūc simul nūc diuisim: apostolis ostēsa ē indicās. Ex christi palā facta assumptione ex miraculis innumeris: in veritatis hui⁹ attestatiōe celebratis mirabiliter affirmata. Addam⁹ hos pene oēs alios⁊ innumerabiles sūme sanctitatis viros: quorum nōnulli eā ex reuelatiōe sanctispūs: vt paul⁹ acceperāt. ꝑ hac assertiōe spontaneā subisse mortem: in quibo nihil erat cur mētiri aut fallere vellent: vt q̄ pmptissimi erāt ꝑ hac fidei pmulgationem: cōtumelias: carceres⁊ ꝓperi: oēs⁊ a seipsis ꝑsentis vite iocūditates abdicare. Dānabile igitur est de ea vel tātisp trepidare: aut eā quasi nouellā velle post tot attestatōes discutere. ¶ Sed est etiā resurrectiōis hui⁹ bēdictissime vigor: inestimabilis: quā ostēdit ꝓpria resurgēs virtus alieno nō egens subsidio: q⁹ antea non siluerat christ⁹ dicēs. Ꝑstātem habeo ponēdi aiam meā: ⁊ iter⁊ sumēdi eā Joā. x. Vigor insup palā fit ex eo q̄ ꝑ eā christ⁹ in morte assumpsit nomē q⁹ est sup omne nomē ꝑm apl'm: fortior gloriosissim⁊ q̄s q̄s pri⁹ erat resurrexit christ⁹ instar fabulosi illius regis anthei: cui⁹ occisor hercules fuit: qui (si q̄d vetustati credit) q̄tiēs aduersarij impetu humi pcūbebat: quasi vires eiusdē eidē terra ministraret robustior: cōsurgebat atq̄ ad pugnandum alacrior. Itaq̄ terre viscerib⁹ cauernosoq̄ sepulchro virtuosior: exit christ⁹ plures⁊ hostes Samsonis ad modū moriēdo q̄s antea viuēdo ꝓtriuit. ¶ Est ꝓterea resurrectionis christi valor inappēciabilis. Hec siquidē pcti nostri cirographū deleuit: hec dissoluit boiez sub dura demonis tyrānide cōpeditū: ⁊ e teterrimo tenebroruz carcere eundē eripuit. Hec ꝑm ꝓphetaz ferreos infregit vectes: creaq̄ obtrinit portas: hec supne ciuitatis aditū reseranit: hec postremo oēs in adā mortuos viuificē vite restituit: suscitauit⁊. Per q̄ vtiq̄ ꝓprissime christ⁹ sicut ꝑ ꝓphetā os olim insonuerat. Silis fact⁹ est pelicano q̄ ꝓprio sanguine ꝓpriaq̄ morte fet⁹ in aiatos viuificat amore quodā mirabili. ¶ Itaq̄ ex resurrectione hac magis habem⁹ vñ gratulemur: vñ D grās cumulan⁹ referam⁹ q̄s ex nostra creatione q̄m quidē nil aut paz creasse ꝓficerat: nisi lapsos releuasse: mortuosq̄ suscitasse cōtigisset magnū preterea ⁊ ad erigēdos aios ꝓcipuū est festiuitat⁊ hodierne resurrectiōis dñice mysteriū: hominē nāq̄ nihil adeovite huius moribunde cōstituit amatorē: eundē nihil tra in vicioz ꝓceps trahit sicuti futuri vite immortalitatisq̄ desiderium. Et eiū

quo pacto aspernabit vicium: et amplexabit virt⁹ cũ hoc plerũq; delectet: hec ꝓtristet: si nec illius supplicii: nec hui⁹ ꝑmiũ finaliter expectet: ꝑsertim cũ in ꝑsenti seculo nequã vt plurimũ: via impioꝝ ꝓsperet. Fitq; iusto: sed occulto dei iudicio suũ iniqtati ꝑmiũ: suꝰ bonoꝝ sueq; voluptates: virtute aut nequiter spreta: aut nequi⁹ irrisa: aut nequissime cõtẽpta. Hãc aũtẽ future ĩmortalitatis remuneratiõisq; desperationẽ: e fidelũ mentibꝰ hodierna christi resurrectio funditus euellit: q; niã si christ⁹ resurrexit: et nos resurgem⁹ put cõsci⁹ archanoꝝ dei paul⁹ apl's. i. ad Eoꝛ. xv. ꝑ totum tapl'm copiose manifestat. t. i. Pet. iij. ó deo scribit q; ꝓpter misericordiã resuscitauit nos in spem vite ꝑ resurrectionẽ iesu christi a mortuis. Et egregi⁹ quoq; doctoꝛ Gregoꝛ. Et ẽplo inqt dño monstrauit qó ꝓmisit in ꝑmio: vt sicut ipm resurrexisse fideles cognoscerẽt: ita in finẽ mũdi ꝑmia resurrectiõis sperarẽt. Et ideo nõ plus q; triduanã mortẽ eẽ voluit: ne si in illo resurrectio differeret in nobis desperaret. Preterea ille cui⁹ statim memini Paulus apl's ad Eol'. scribens oẽs nihilominus instruẽs christianos ad banc spem retributiõis expectationẽ exhortabatur dicens verba assumpta ꝑ themate. Si cõsurrexistis cum christo etc.

Juxta secundã themia

P tis particulã videndũ erat tertio de celi habitatione inquirẽda feliciter. Et hãc cõsiderationem exhortatiõis in modũ ꝓsequar: et in ea collationem terminabo et sine diuisiõe. Adestote nũc vigiles: fortesq; peregrini: ocio passu que sursum sunt q̃rite: celerit oẽs ꝓcipitate moras: et ad illaꝝ ꝓpter quã facti estis manentẽ ciuitatẽ: omni tpe discurso: cursũ dirigite. Nõ vos tenebrosa mortis nox occupet: q; trãsuolat ecce irremeabile tẽpus. Jamq; sol declinis celerẽ minat occasum. ¶ Det aios pollicitatio ꝑmiãtis: et stimulos adhibeat dãnãtis cõminatio: et virtutes alliciat honestatis nomẽ ipsis etiã infidelibꝰ venerandum. Moueat creãtis bonitas: moueat charitas redimẽtis: moueat viuificãtis gratuitas: moueat ad extremũ infallibilis instãtia obligãtis. Excitet mentẽ mortalitatis vestre recordatio assidua et quo pacto mundũ hũc intraueritis ꝓpendite. ¶ Nõ vos deuiare cõpellãt infeliciter mulcẽtes pueri⁹ itineris lati atq; spacioſi oblectatiões q; amantissimi sunt erro⁹: nec virtuose senitie deterreat asperitas. Spes lucri minuat vim flagelli: breuis labor est: momẽtanea vexatio: ꝑ eternis gaudia vt breuia equo aio tolerãda sũt: etiã si anxia: si aspa: sicq; dolorosa existãt. ¶ Deinde seipm q̃sq; interroget: et ꝑ que momenta: aut supuacua: aut qó sepe accidit nocitura: in quos languoꝛes: in quas mẽtis et corporis gurbationes: in quãta same aut vite pericula se ultro ꝓiecerit. ¶ Recogitet: audiatq; ꝓ humane laudis cupidine aut patrie tẽporalis libertate: q; borrẽda q̃dã spõte ꝑpessi sunt. Duci⁹ manũ rogis ardẽtibꝰ iniecit. Occidit duos filios brut⁹. Curti⁹ armat⁹ equo cõcito in abruptũ terre hiatũ se ꝓcipitem dedit. Propriũ filiũ peremit manli⁹ torquat⁹. Duo decij fauẽtes oraculis vt exercitũ liberarẽt se mortẽ spõtanee deuouerũt. Regul⁹ ad crudelissimos hostes ne fidẽ violasse putaret redit intrepidus. Fabriciꝰ ꝑ quarta parte regni pyrrbi regis epꝰ rotaq; a romana ciuitate nequit auelli. Cato nepos iulio cesari subderet: ꝓpria mann e pectore vitã extraxit: et vt verbis vtar Sen̄. i. epl'aꝝ. epistola. xij. Ali⁹ ante amice fores laqueo pepẽdit. Alius se ꝓcipitauit e tecto: ne dñm stomachantem diu⁹ audiret. Ali⁹ ne reduceret e fuga ferrũ redegit in viscera. ¶ Hec et s. l'ia q̃sq; qui ad eterna suspirat: ꝓfunda mẽte inspexerit: delicatã vt arbitroꝝ cõprimet querelaꝝ: sueq; ni fallor pudebit desidie. Properate igit nec vt inertes peregrini nos est: diuturnitatẽ tẽporis vobis promittite. Inspiciat rerũ veritas: nõ multoꝝ error aut rumor impioꝝ. q; vt scribit Sapiẽt. xj. dicũt apud se cogitãtes nõ recte. Exiguũ et cũ tedio est tẽpꝰ vite nostre: nõ est refrigerũ in fine boꝛis: et nõ est qui agnit⁹ est reuersus ab inferis: q; ex nihilo nati sum⁹: et post hoc erim⁹ tanq; nõ fuerim⁹: et spiritus diffundet tanq; mollis aer: et nemo habebit memoriã operꝝ nostroꝝ. Venite ergo et fruamur bonis q̃ sunt: et vtamur creatura tanq; in iuuentute celeriter. Vino ꝓcioso et vnguẽtis nos impleam⁹: et non ꝓtereat nos flos tẽporis: coronemus nos rosis anteq; marcescãt. Nullũ prati sit: qó non ꝓtranseat luxuria nostra: nemo nostrũ sit exors luxurie nostre: vbiq; relinquamus signa letitie: q̃m hec est pars nostra: et hec ē sors nostra. ¶ Nõ vos ad emulationẽ ꝓuocet tã nephande carnalitatis sentẽtie: suos toto impetu: totoq; malignitatis ardore brutales ꝓsequant affectus: nec ꝓsequant mõ sed incitẽt et euocẽt in spurcicias: in cubilibꝰ: in impudicicias: breuem hãc trãsilitatẽ: suas sibi diuitias habeãt: suos mores: suas voluptates. Nempe quas eternas vellent diuitie abibũt: et ipse q̃bꝰ maxime astricti sunt voluptates fugiẽt. Ut q̃bꝰ caruisse cuperẽt pueri⁹ mores stabũt et comitabunt inuitos. Lucra hec q̃ illos vulgo mirabiles ostẽdũt: momẽto tẽporis euanescũt: sub impia formidie vinũt: si illa peperceritis: mors nõ parcet: ducũt ĩ bonis dies suos: sed expectate paululũ: ad inferna descedẽt. ¶ Quãobrẽ deuoti fideles peregrini: q̃s ꝓciosissim⁹ agni ĩmaculati regenerauit sãguis: si ꝓcã tanq; hospites pestiferos expulistis: si nõ tm̃ modo ꝓcã sed affectũ etiã ꝓpositũq; peccãdi q̃ vniq; sine pcõ non sunt: bona fide deseruistis

si per sincerā fidē: resurrectiōis dñice participes effecti estis: si per viuā spem: vos indubitāter resurrecturos expectans: si postremo p charitatē z grām cum christo cōsurrexistis: q̄ sursum sunt q̄rite: vbi christ⁹ est in dextera dei patris. Queri te inquā in p̄senti per bonorū operū z meritorū abundantiā: vt cōp̄hendatis in futuro per gloriam: quā nobis p̄stare dignet: q̄ mortu⁹ est z resurrexit dñs noster iesus christus: Amen.

Finit.

Sermo in concilio remē

si p̄ p̄fatū Cancellariū parrhysiēn. factus Anno dñi. M.cccc.xij.

O Onus pastor animā suā dat p ouibꝫ suis. Originaliter Johan. x. z recitatiue in euāgelio dñice currētis p̄sentaliter lecto. Animaduerte nūc o bone pastor. O reuerēdissime pater sancte sedis hnitus Remen. archiepe. Aiadnerte tu q̄ animā tuā habes p ouibꝫ tuis dare: non venalem habere: nō p̄iudicialiter rennere. Leua nūc in circūitu oculos tuos z vide: cōes isti cōgregati venerūt: vbi obedientes sunt: non sicut once errantes: sed quersi sunt ad te pastorem z ep̄m animarū suarū: p̄m ꝟba primi pastoris Petri in epla eiusdē dñice currentia. Interrogent q̄ z quales ipsi sunt. Respōdere conuenit eis et sententia illud de Ben̄: Pastores ouiū sum⁹. Cōueniat z o vtinā illud alterꝫ de euāgelio cuilibet eorūdem. Ego sum pastor bon⁹: qualis animā suā dat p ouibꝫ suis. P̄o illis inquā ouibꝫ q̄ ꝓpheticū illō canūt deo. Hos aūt pp̄le tu⁹ z ouces pascue tue. Direct igit z affluat z dilatet cor tuū: cum videas tu bone pastor coadiutores tuos: consodales: duces gregis tui. Ipsosq̄ rōnales quosdaz pascue tue: hoc est p̄uincie tue remen. archiepe. Quidni nunc in hac die z affluat z dilatet cor tuū: cū p̄miserit sūmus pastor noster: dicēs: Ubi fuerint duo vl tres cōgregati in noīe meo: ibi in medio eorum sum. Grādis ꝓmissio viri patres z fratres z omni cōsolatiōe plenissima. Dec nē pe celeberrima ꝯgregatio. Dec tua conuocatio sanctissima o bone pastor: nunq̄d in noīe iesu facta cē vere putāda est. Putāda est ꝓfecto: fit enī ad extirpationē viciorꝫ z virtutū plantationem. Fit ad euulsionē scismatū z pulcherrime pacis radicationē. Fit denicꝫ ad fortē custodiā gregis dñici: ne male dispersum: ne vagabūdū p deserta negligētie rapiat: dissipet: perdat: deuoret ipꝫ lupus ille vorax infernalis: quin potⁱ⁹ visitatus crebro colligat sub vnius ouilis tecti: q̄ est fides christiana. Illicq̄ protectiōe sollicita fouea tur. Ecce ergo dñs noster iesus christ⁹ in medio nostrū est viri patres z fratres. Intēdite que dico dñs in medio nostrū est: quid aspicatis q̄d stupetis? Ita est: credite nō mihi: sed pollicēti q̄ me riri nō p̄t. Ego inquit in medio eorum sum. Et quis ego? qui loquit. Dñs fortis z potens. Ipse est pastor bon⁹ qui animā suā dedit p ouibꝫ suis O certe pulchra: o felix hec z deo grata societas in cui⁹ medio dñs ille est: cui angeli seruiūt: cui sol z luna famulant. Nemo iam desperet: nemo trepidet ex aspectu vel occursu tot luporū rapacium insidiarū quotidie gregi christi: cōfidat potius vnusquisq⁹ in ꝟbo Helizei. Plures p̄o nobis sunt q̄ cū illis. Adest quippe de⁹: assistent ministri eius milia miliū z decies cētena milia: q̄ si tales p nobis: quis contra nos? Ades z tu pulcherrima: nō dicā pales: quā pastoꝝ dea gētilitas fabulat: sed sūma veri pastoris mater virgo misericordie virgo bñdicta. Ades plane: nā vbi mater si nō vbi filius inuenit. Adunus ergo nūc te cū fiducia quęrbron⁹ eo grē: mat misericordie vt grām z misericordiā inueniam⁹ in auxilio opportuno: q̄ vt assequamur: p̄stente⁹ illud angelicū: Aue gratia plena dñs tecū tē.

Bonus pastor animam

suā dat p ouibꝫ suis: fiat hoc fiat. ¶ Cōgratulor R
tibi o bone pastor cōgaudio z glorior in dño: q̄nia video vident z ceteri oēs hic p̄sentes studiū tuū: zelū tuū quo ad imitationē veri pastoris: q̄ris per hoc sacratissimū concilū dare animā tuam p̄o ouibꝫ tuis. Et qualē animā? Animā sane que triplici virtute p̄dita est. Habet itaq̄ anima tua sicut z relique de humana specie vim triplicem: habet vim rationalē respectu veri: vim irascibilē respectu ardui: vim ꝯcupiscibilē respectu boni. Itaq̄ bonus pastor dat hāc totā aiaz p ouibus suis. ¶ Fiat hoc igit fiat: quia tēp⁹ faciendi dñi loquit ꝓpheta ad dñm. Quare tēpus faciēdi? q̄ dissipauerūt legē tuā. Qualē legem? Legē euāgelicā naturalē z canonicā. Quibus modis? Innumeris z pessimis. P̄opterea conuenit nunc ecclesia magna ecclesia totus hui⁹ Remen. p̄nuncie: cogitare quid facerent. ¶ Et bene quid facerēt: quia tēpus faciēdi: tēpus ponendi manus ad opus z ad aratrū: alioquī q̄d proderit nouas veterib⁹ superaddere sanctiones: si nō veteres fiāt nec nouē. Apponat manus ori necesse est: hoc est opatio locutioni: ne sit vox q̄dem vox Jacob. manus autē manus sint Esau Euitet inp̄roperiū q̄ vulgari ꝓuerbio melⁱ⁹ sonat: dictū optimū est: q̄ querite quis hoc ageret. Illud insuper q̄ obiectū fuisse Platoni Seneca refert. Aliter loqueris: aliter viuis. Denicꝫ satis fuit mordat in pastores respōsio femine cuiusdā deuote. Dec redibat de sermone quodam cum turba multa. Interrogat ab obuio quodā si sermo factus esset. Neq̄aq̄ inquit. P̄o⁹ro dū interrogans muraret sueꝫ reuersiōis cū boiu

hac copia causam requireret: ex quo nō erat sermo factꝰ. Subintulit ipsa. Sermo vtiq; dictꝰ est: sed nō factus. Dicunt enim ꝛ nō faciūt.

Fiat igitur ab vnoquoq;

pastore qđ ꝓponit dñs: det animā suā ꝓ ouibꝫ suis. Illā itaq; animā que imago est beate trinitatis ꝑ triplicem vim ꝑnominatā. Relucet nimirū in sua vi rationali sapiētia seu veritas: que appropriat filio. Relucet in vi irascibili potētia seu strenuitas q̄ appropriat patri. Relucet in cō cupiscibili beniuolētia seu bonitas: q̄ appropriatur spūisancto. Hanc o bone pastor totā animā non vnicā sue virtutis portionē curaueris dare ꝓ ouibꝫ tuis: triplici sedulitate pascendis. Nec ēm estimo te latere quemadmodū olim ꝑmo pastori petro ter interrogato terq; respōdenti: bone pastor christe ter subintulit dicēs: pasce oues meas. Pasce agnos meos. Et rursus: Si diligis me: pasce oues meas: pasce verbo: pasce exēplo: pasce subsidio: pasce verbo đdicatiōis docte: pasce exemplo cōuersationis sancte: pasce subsidio charitatis pie. Predicatio docta fundat in fide: quo ad vim rationalē. Cōuersatio sancta roboratur in spe: quo ad vim irascibilē. Subuentio pia ꝓsumat in charitate quo ad vim concupiscibilem. Quisq; hoc modo pauerit oues suas triplici pabulo salutari: ver⁹ imitator cēsendus est pastoris boni: implēs sentētiā suā cōprehensam in verbis thematis. Bonus pastor animā suam dat pro ouibꝫ suis. Sic ēm repellit ab ouibꝫ suis rōnalibus tres turmas chaldeorū interficere q̄ rentiū greges cū pueris: iuxta figurā in principio Job positā. Sic arcet: sic reprimit tria lupōrum spiritualiū genera seuissima ab ouibꝫ christi lupū carnē: lupū mūdū: lupū diabolū. Fides appropriate reprimit mundū. Que est hec victoria que vincit mundū? Fides nostra. Spes coercet ꝛ cōfigit carnē dū agit vt nostra ꝙuersatio sit in celis: non carnalis. Charitas demū fugat diabolū: q; sola diuidit inter filios regni ꝛ gehenne: dei. s. ꝛ diaboli. Hīs itaq; ꝓlocutis tā ꝑ fundamēto quasi solido dicēdorū q̄ vt posito ordine lucido cōfusio fastidiosa ꝛ memorie inimica vitet. Pergam⁹ cōsequēter intra hāc tripartitam aīe tue virtutē o beate pastor: ꝛ exequamur tres in hac nostra qualicūq; exhortatiōe partitiones principales sub ternario ꝙsiderationū ī vnoquoq; partitōis articulo: q̄tinus edificiū nostrū tāq; triāgulari triplicitate subnixū: fortiori stabilitate subsistat. Erit prima partitio de pabulo doctre predicationis. Erit secūda de pabulo sancte cōuersationis. Erit tertia de pabulo pie subuentionis. Fiat fiat.

Requērēs igit ꝓme partitiōis structuram collocemus in ea primā considerationem que talis est.

Prima consideratio.

¶ Pascere oues pabulo đdicatiōis dādo animā, quo ad vim rationalē ꝑ eios: est officiū de necessitate annexū pastorali dignitati. Dura ꝑ quibusdam: sed verissima sentētia. Proba: ꝓspicuū certe est policiā ecclesiasticā a christo legislatore sapientissimo ꝓfecte ꝓstitutā esse: q̄ppe ille est de q̄ moyses cecinit. Dei ꝓfecta sunt opa. Sed ad huius institutiōis perfectionē exigit nutritio spūalis ꝑ vita animaꝝ cōseruāda: quēadmodū ī policia terrena necessari⁹ est corporalis cibꝰ: alioq; sine pabulo ꝙuenīēti sicut illa tēporalis sic ꝛ illa spūalis vita sue modo deficeret: nec esset cōmunitas ꝑ se sufficiēs. Ad hoc respicit dictū vetus a christo renouatū. Hō ī solo pane viuit hō ꝛc. Oportuit igit ordinare ministratores aliquos pabuli hui⁹ spūalis ꝓ rōnalibꝫ ouibꝫ gregis christi ne perirēt: qui h̄ agere ꝛ possent et officij auctoritate ꝛ deberēt ex superioris obligatiōe. Tales ꝛo quales alios ꝙuenīēti⁹ accipim⁹ q̄ ꝓlatos.

¶ Hos ideo pastores appellat crebro scriptura tam veteris q̄ noui testamēti: increpans eos q̄ nō oues: sed se pascūt. Unde nec puduit deū ad hui⁹ rusticanū humilitatis exemplū sese deijcere. Ego sum pastor bon⁹ ꝛc. Hinc Malachias: Labia sacerdotis custodiūt scientiā legē ex ore eius requirent. Propterea ēm dedit de⁹ ipsis regionis gentiū ꝛ labores populoꝝ: vt custodiāt iustificatiōes ei⁹: ꝛ legē ei⁹ exhorrant: ꝛ sint parati iuxta qđ vult ꝑr⁹: omni poscēti reddere rationē de ea q̄ in eis est fide ꝛ spe. Hinc Paul⁹ ad Timoth. ꝛ ad Titū ꝛ alibi plurīes vult ēpm doctore eē ꝛ potētē instruere in doctrina sana: ꝛ eos q̄ cōtradicūt arguere. Hoc officiū đdicatōis ita ꝑ tulit quasi de reliquis nulla sibi cura videretur. Unde ꝛ dixit: Hō misit me dñs baptizare sz đdicare. Cōformis est ad hoc apostoloꝝ respōsio dicētū. Hō est equū nos relinquere verbū ꝛ ministrare mēsis. Quātomagis erubescimus hoc dixissent de alīs opibꝫ mun⁹ sanctꝰ: min⁹ spūalibꝫ atq; pijs.

¶ Sed o mores: o tpa: ludibꝫ nūc apud q̄sdā ex ꝓlatis vl̄ pbrosū aliqđ artificiū: sua q̄ indignū dignitate đdicatio vl̄ publica ad populū exhortatio iudicat. Est inquiūt hoc officiū vel mendicantiū vel paupeꝝ theologorū. Adeo nihil sapit que dei sunt animalis homo: adeo q̄ de terra est nihil nisi de terra loqui potest. ¶ Sz dicunt predicam⁹ gregi nostro per substitutos đdicamus per tales qui se libēter ad hoc opus ingerūt: ꝛ hoc nōne satis est? Hōne multiplicatio fit sermonū tāta q̄ in nauseā trāsit audiētū? Agimus vtiq; alia grādia ꝛ ardua dum iurisdictionē nostrā: dum tēporalitatē vigilanter protegimus: spūalia ēm sine tēporalibꝫ diu esse non

possunt. ¶Sed respondeāt velim primo q̄d decentius atq; salubrius: aut quod accessoriū prelatus per seipsum exerceat: z principale per substitutos: vel ecōtra? Si enim illud oportuit facere: sez predicare: z aliud nō omittere: sez iurisdictionē defendere: sit executor principalior ipe qui principalis est babēdus: quia z si p̄dicatio possit per substitutū fieri: quāto magis id quod minus est tēporaliū defensio? Aduertat proinde q̄z pauci sunt sermones in tā multis: multis; inquā numero sed perfectionis laude rarissimis. Quare? Quia adulterat verbū dei atq; corrumpitur: dum vel questus existimat pietas: vel dū miscent eorū mala semina vel inutilia: steriliaq; narrationū friuolarū zizania superseminantur. Ita profecto cura vigilantior apud quosdā ex platis habet in eligēdis mercēnarys pro cultura agrorū suorū q̄z habeāt in electiōe bonorū p̄dicatorū pro cultura spūali animarū. Deniq; qz solā tēporaliū defensionē vel administrationem attendūt: nil mirandū si consequēter censeāt procuratores z aduocatos vel prudētes aliquos de seculo in cautelis z traditiōibus humanis preferendos esse viris quātūlibet in sacra doctrina z spiritali cōuersatiōe pollētibus. Ha n ſ:n p:e stitutionē finis: de p̄ferēdis ad finē iudicam?.

¶Addamus ad p̄sora q̄ officio cuilibet hierarchico tantū annexa est predicationis obligatio: quantū plus vel minus approximauerit apostolice dignitati: quem admodū sunt archip:esbyterates: cure parochiales: archidiaconatus: decanat? z similes. Unde spectat ad curatos cognoscere sūmatim: z in quodā generali p:ecepta legis cum quadā explanatione grossa: articulos similiter fidei nostre: traditionē quoq; sacramētorum: distinctionē peccatorū ac eorū que sunt reseruata a nō reseruatis: institutiōes festor? z si qua sunt similia. Pertinet autē vltra hec ad prelatos scire rationē subtiliter ac particulariter reddere aduersus berencos protectuos de p̄dictis. Deniq; cū beneficiū detur p̄pter officiū (officius inquā non tm̄ in bonis dicendū: sed tantundem vel amplius in cōcernētibus de p̄pinquo vitā z pasturā gregis dñici) dīudicēt apud se bi q̄ predicatiōis officiū sibi maxime debitū: vel nesciūt vel omittunt: vel deteriori sacrilegio spernunt z irrident. Dīudicēt oro si beneficium tale rite iuste q̄z recipiunt: aut retinent non minus q̄z si negligerent ecclesiasticū in bonis dicēdis officiū. Dīudicent an fructus beneficiorū: suos saciant z similia qualia nō est mecū nūc diffinire: q̄uis emula curiositas vehemēter exposceret difficillimū in hac re iudiciū: sed abeat alio: sum in toto hoc nostre exhortatiōis excursu: z qō fieri deberi: monstratū est: fiat fiat.

Secunda consideratio.

¶Pascere oues pabulo p̄dicationis: dando animā rationalē p eis: sicut est officiū magne dignitatis ac pietatis sic grandis in eo difficultas inuenitur. ¶Si pietas iuxta apostolicā vocem valet ad omnia: que maior altera: que dignior pietas excogitari possit: q̄z que liberat animā a morte perpetua: q̄ pregit eā ne lupis infernalibus pateat in deuoratiōnē: que tandē ducit z perducit vbi ingrediet z egrediet z pascua inueniet. Huic officio que vel qualis altera misericors largitio valebit equari? Si magnū est pascere carnē primus moriturā vt interim viuat: animā inetern̄ victurā q̄z p̄ciosum est pascere ne pereat? Dura est nimis illa p̄bete lamētatio. Paruuli petierunt panē: z nō erat q̄ frangeret eis: si ad carnē referas: sed durior in īmēsum si de spū sermo fiat. Accipite quō p̄cluserit iacob. epistolā suā. Fratres inquit: si q̄s ex vobis errauerit a veritate z q̄uertat q̄s eū: scire d̄z qm̄ q̄ q̄uerti fecerit pecōrem ab errore vie sue: saluabit animā ei? a morte z operit multitudinē peccatorū. ¶Porro difficultatē cure pastoralis patres sancti. Greg. in suo pastorali: z Ebrys. in alio silit pastorali suo ad basiliū diligēter aperuerūt: assignantes p̄cipuā difficultatis rōnē ex p̄dicatiōe verbi dei. Ita q̄ppe in omni pascēdis pabulo p̄dicatiōis varietas z velut cōtrarietas accidit: vt q̄ vnā nutrit: macerat alterā aut macter: pascentes vario multū diuersa palato. Lulpauerit aliq̄s auaros: pdigus inde sumet argumēta sue pfusiōis inque. Lulpauerit pdigos: auarus inde tenacior sordidiorq; efficiet. Sic est inuenire in omni vicioz extremitate: nisi cautissima sollicitudine sic arguat vnū vicū: q̄ alterū simr inculpet. Hoc autē semp z soleter agere per gladiū verbi dei secantē a dextris z a sinistris: vt medū virtuosi itineris liberū pateat: ad incedendū viā regiam mādatoz dei: tam arduū puto p̄dicatorē quoq; tam prudentē z vigilē exigere sensu: vt vix possit vnus ex milibus inueniri. ¶Adde q̄ auditorū quidā debetes sunt q̄bus pene nihil potest quā tacunq; plicitas decies repetita inculcare. Alij preuolant ingenio: p̄festimq; fit apud eos oīa morositas onerosa. Quā paucissimos insup vi debis auditores: qui fideliter z diligenter attendant ea que dicunt: qui non ea que audierint: sz que audire putauerint trahāt ad sua desideria fouenda poti? q̄z eradicāda seu moderāda. Vertitur eis verbū dei in prouerbiū z fabulam: trabuntq; illud ad omnē partē cōtradictiōis sicut de sono campanaz agūt pueri. Sicut etiam in fabulis de lupo sillabicante narratur: qui audiens pa. z ter: cōmūtit ex bis agnel. Quare? quia sic in imagine sua versabatur. Tales denq; ea

que male intellexerint pei⁹ iterp̄tat: t pessime deterunt ad ceteros inuidia vel stultitia stimulati gerunt silitudinē cribri: vel colatorij lactis: effluit ab eis quicqd pur̄ susceperāt. Purgamēta sola vt festuce sordes t palee retinent. ¶ Exigit ergo ad officiū p̄dicatōis ingeniū velox sollers atq; versatile velut in nō p̄specto temperia dextris a sinistris: ante: retro: sursuz t deorsum. ¶ Exigit eloquētia torrēs t vehemēs suadibil' t suauis: copiosaq; ne adbereat lingua palato t arescat. Nec nim⁹ tēperatā esse cōuenit ne nimis effluat semē generatiuū filioz dei: t sordescēs inutle fiat ad generationē. ¶ Exigit cognitio scripturaz sacraz cū ceteris oīibz q̄ ad mores spectāt. Inde est illa dum pastor cōsecrat interrogatio: scis vtrūq; testamētū? Quoz alicui qua cōsciētia rideant: scio ipi viderint. ¶ Exigit multiplex experientia actuū humanoz t cōditiōis annotatio eoꝝ qui docēdi sunt. ¶ Exigit exēplaris vita t cōuersatio irrep̄hensibil' in medio natiōis praue: aliena ab oīu crimine: p̄sertiz ab auaricia t luxuria: q̄ marie sunt ceteraria fame: alioq̄n pl⁹ destruit exēplo q̄z edificet verbo. Vox opeꝝ fort⁹ sonat q̄z verboꝝ. ¶ Exigit denicp̄ gustatio spūs p̄ contēplationē: alt⁹q̄n ceteros accēdere ad eternoꝝ desideria: qua frōte p̄sumpserit: si frigid⁹ in se totus t algidus remāserit. Vide nūc si officiū p̄dicanōis existimaueris leue: passimq; oībz iponēduz. Nabilonun⁹ ipm qō tāte pietatis t difficultatis ostēsum ē: fiat fiat.

Tertia Consideratio

x ¶ Pascere oues auctaiue pabulo p̄dicanōis dādo aniaz rōnalē p eis: est officiū qō nulli fas est exercere nisi missō: nec mitti quispiā debz nisi sit idoneus t pbat⁹. ¶ Primā partē breuibz verbis absoluit apl's. Quō inqt p̄dicabūt nisi mittant? Cōfunderet em̄ penit⁹ eccl'iastica hierarchia: si cuilibet indifferēter auctoritatiuū p̄dicanōis officiū laxaret. Patuit in turelupinis t alijs idiotis quos hec audacia fefellit t in varios traduxit errores. Auctoritatiuū vigilāter dictum⁹: q̄a fraternā correctiōez secretā scz aut amicabilē: q̄ edificare nō scādalizare p̄sumit: lex cp̄iana cui⁹ finis ē charitas p̄cedit oībz dū ait: si peccauerit i te frater tu⁹ tē. Sic em̄ dic̄ sapiēs mādasse deū cuilibz de p̄rio suo. Et nihil hūanū putabat comicus senec a se alienū. Null⁹ em̄ peccat q̄n noceat vniuersis tanq̄ si mēbrū corpis vel pars exercitus spūal' depeat. ¶ Fit aūt missio ad p̄dicandū solēniter: vl' per deuz īmediate: q̄ tamē p̄bari debet apud recipiētes: vel p miraculū vel p prophetiā vel aliud sufficiēs tale signū. Aut fit per deū mediāte superioz auctate: q̄bus imposituz hui⁹ auctoritat⁹ vinculū sit: fit rurs⁹ nōnūq̄ missio talis ex ipa necessitatis lege: quādo nō aliter posset fidei seu morū veritas inuiolata seruari. Vbi verū est illud: pasce fame morientē: si nō pauisti occidisti. ¶ Porro nullū debere mitti q̄ nō fuerit idone⁹ t pbat⁹ docēt artes ceteri: q̄s exercere nō p̄sumit ignar⁹ ipārū. Sicut ex Horatio sumpsit Hieroñ. Q̄ medicoꝝ est p̄mittūt medici: tractāt fabrilia fabri. ¶ Remouet apl's ab officio p̄dicatiōis mlieres. Mulierē inqt docere nō p̄mitto. Inuestigem⁹ rationē t inuenimus multos ex viris p̄hibitos. Spectat nimirū ad pastoralē doctorē p̄stātia: spectat p̄udētia: spectat pudicicia: vt sit in eo facultas: veritas t bonitas

¶ Cōstantia dat ne succūbat aduersis: ne cedat cōuicijs vel iniurijs: ne rumoribz falsis t indignis: vel inflex ad gloriā: vel cōtabescat ad ignominiā. Nec em̄ gladiator (sicut dicit Chrysost.) plus habere debet aniaz in manibz: q̄ est caz vitro morti dar̄ q̄z p̄dicator. Attero q̄s nesciat mulierē imbecille esse: fragilē: incōstātē: sic pueri: vl' adolescētes: pueros dico vel erate vel moribz: sic oīes querentes q̄ sua sunt nō que Jesu christi. Cedūt nāq; ad primā iniurie vel cōtumelie p̄sonalis seu iacture tēporal' suspitionē: tanq̄z arundines vēto mūdani timoris agitate. ¶ Prudentia dat pastorali doctori: vt nec fallere velit: nec falli leuiter possit. Sed audi q̄d de iudicio mulierū dicit Aristot. quonā instabile ē t inualidū: sic apud comicū dicunt mulieres p̄pe sicut puerilem sentētia. Q̄ viderat egregi⁹ poeta dicēs Varium t mutabile semp femina. Quot autē inueniunt inter viros q̄rū iudicia circa agibilia t credibilia: vel nullū est vel obscurū: timidū t incertū vel erroneū: q̄a nec ip̄os eruditos lex dei: nec regularis bene viuēdi disciplina p̄docuit. ¶ Solidū id circo nequeūt alijs circa scrupulosas questiones suas dare cōsiliū tanq̄z interrogatio fiat eis de ignotis nec exp̄tis. ¶ Continētia denicp̄ dat pastorali doctori: vt nec in se lubricitatē admittat: nec ad illā auditores alliciat. Attero mulieris vox: facies: gestus. q̄si tede sulphuribz illite audiētes t spectātes adurūt facilit⁹ t in prauā desideriorū carnaliū flāmā accēdūt. Sic virorū aliq̄ mulieb̄r fracti sine nernis discipline: pl⁹ eloquio t gestibz effluūt i lasciuiā: ipamq; p̄uocant nutriūt t augēt q̄z extinguāt. ¶ Festinabā in ipa y meditatiōe mea p̄gere post hāc triplicē p̄me p̄tōis p̄sideratoz ad aggressū scōe p̄tōis locutr⁹ ó pabulo sctē p̄uersatōis: tū ecce visa ē astitisse industriosa sedulitas: affirmās nō satis eē si deducank in mediū defect⁹ existētes circa pabulū domici gregis: nisi parit̄ inuenirent p̄uisiones: et ß tāto efficaci⁹ q̄sto p̄ticulari⁹. Vniuersalia ei parū sz singlaria multū docēt. At ego dū has p̄uisiones ab eadē industriosa sedulitate perquirerem (cito em̄ secū sensi) enumerauit plūmas hic t i posteriorib̄ q̄rū paucas ante p̄spectū p̄noca-

tiõis huiꝰ celeberrime remẽorari iussit: repetens crebro: fiat fiat.

Prima prouisio

¶ Fiat in pmis iuxta pmissa executio decretalis illiꝰ q̃ in oĩi metropolitana eccl'ia: scholam theologie cõstituit. Nec videt schola mẽdicãtium satis cẽ. Expediret amplius vt hec institutio cuius quotatiõez sicut & aliaꝝ: domis iuristis linq̃ extẽderet ad ecclias cathedrales & alias collegiatas notabiles: sic q̃ vna prebẽda cẽt ad officiũ hoc salutiferũ spẽaliter & irrenocabiliter applicata. Quẽadmodũ dñs noster Benedictꝰ pcurãte pceptore meo inclyto dño Cameracẽñ. cõstituerat: sed nescio q̃ pacto tã sanctũ opꝰ medijs (vt dicit) manibus elapsuꝫ ẽ. Cõcedebat vt legẽtes et studẽtes pciperẽt certis diebus & horis distributõnes q̃tidianas hac rõne qua intẽdẽtes tẽporalibus ecclie cõmodis sine vlla cõtradictiõe recipiũt. Expediret insup vt mõasteria notabilia nõ carerẽt viris docẽtibus suos religiosos etiã ab adolescẽtia meditari in lege dñi die ac nocte. Alioqui postmodũ in ipo ocio suo qd cõtẽplationi deditũ esse cõuenit q̃liter exercebunt ad diuina? Tenẽda deniq̃ cẽt decretal' phibẽs ipos audire leges vel physicã: artes sez practicꝫ negocijs accõmodas. Nã apd eos q̃ scientia magis q̃ theologia deberet vel doceri vl' cognosci

Secunda prouisio.

¶ Fiat amplius apud ipos qui se pdicatiõibus exponũt: examinatio priꝰ circa generalia nostre fidei & circa pcepta & mores: vt cognoscat si talia pdicare nouerũt & ad ea principaliter pdicãda: sedulis fabul' anilibus & ludicris cõpellant. Arceat insup tã general' licentia apud q̃sdã religiosos q̃ pinus vt aliqs sciuerit duo ꝑba ꝓferre volubilitate lingue: intronizãt eũ in cathedra pdicandi. Instruant deniq̃ nõ detrahere superioribus absentibus in subditoꝝ pntia. Nã hoc agere qd̃ pficit nisi ad subuersionẽ auditoꝝ: apd q̃s inde nutrit rebellio: murmur: odiũ: impatientia: cõtumacia: pternia: & detractiõis libido: cuius signũ est: q̃ extollũt se detractores hmõi q̃si soli sint qui veritatẽ audeãt palã dicere. Doceat populꝰ ecõtra obedire ꝓpositis suis etiã discolis: ostẽdendo q̃ dominꝰ regnare facit malos & hypocritas ꝓpter peccata ppli & in eorũ grauẽ penã. Sic habeat pdicator: linguã & linguã. Linguã p subditos: & linguã p dñis & plates.

Tertia prouisio

Z ¶ Fiat rursus puisio sufficiẽs curis parochialibus: vt sibi possint de pabulo pdicatiõis puide re sicut institutio poꝝ habuerat: q̃ apud multos adhuc obseruat: vbi mendicãtes nõ abũdant. Sic etiã in q̃libꝫ parochia cura spẽalis iuxta sacros canones de instructiõe puloꝝ: psertim in morũ disciplia ẽm pmittua nostre religiõis ruinẽta. Ecclie siquidẽ reformatio (sicut quidaꝫ aiũt) debꝫ inchoari a pulis: q̃niã eius deformatio venit ab eis prauꝫ & nequiter instituis. Quã obrem fiat sicut ꝓtectũ est, puisio sufficiẽs aliq̃ pro magistris: fiat p pdicatoribus idoneis: si sint seculares de pbẽdis: si mẽdicãtes aliũde p platos et curatos: quatenus ad pietatẽ magis q̃ ad questũ suã valeãt attẽtionẽ ordinare. Itaq̃ si pcuratoribus: si aduocatis: si alijs practicãtibus assignant sedulo pensiões certe & magne q̃ntis aliũde lucrẽtur q̃liter nõ absurdũ erit: nõ magis hoc fieri p laboratibus gratis ad spiritalẽ oiũ domicaꝝ nutritionẽ dñi exercẽt officiũ: qd̃ de necessitate mõstra uimus annexũ esse pastoralibus dignitatibus. ¶ Sz improperãdo dicũt nõnulli platorũ. Cur inquiũt vos theologi matie doctorati nõ pdicatis? cur statis in studio vl' in camera tota die ociosi? Cur talentũ sciẽtie vobis collatũ retineris? Accipiãt sic loquẽtes verã hãc p multis respõsionẽ. Renio nos cõdurit neq̃ licẽtia magistral' in theologia dat obligationẽ pdicãdi: sz ostẽdit idoneitatẽ: quã exercere nõ tenent nisi velint vel aliunde nutrãtur cũ mercede sua. Addito q̃ plus sollicitudinis & tẽporis apponet aliqs pdicator: verbi dei in vno sermõe rite cõponẽdo: retinẽdo & punctuando: q̃ aduocatus vnus p multos dies patrocinãdo. Cur ergo sua mercede caritur? est recipiẽda ab illo cuius debitũ exercet officiũ & nõ solũ a populo? Procigit fiat fiat. Qd̃ audaciꝰ introducit: q̃a me sentio ab oi specie questus alienũ: cũ satis iam habeã dei dono de bonis ecclie vt ponã sine sup tu alieno euãgeliũ.

Quarta prouisio

¶ Fiat postremo quo ad ℔ publicatio quoꝝũdã tractatuloꝝ cõpositoꝝ vel cõponẽdoꝝ vel q̃ iam forte cõpilati sunt in q̃bus generalis tenor nostre fidei & ꝓceptoꝝ & sacramẽtoꝝ cuꝝ silibus cõtineant: q̃tinus in eis sacerdotes & curati simpliciores: legere possint & instrui qd̃ ipsi scire: qd̃ alios docere debẽãt: docere inquã etiã p scripturã talem si nõ aliter cognouerint. Et cõpelli q̃z poterunt: talia suis expensis exẽplaria sibi cõparare: quẽadmodũ fit de statutis bũanis synodalibus: p curatis tẽporalibus: & ℔ nisi forsan aliũde charitas abundans platorũ: indigẽtie pauperuꝫ subuenire voluerit. ¶ Dic inseri potuisset de lectiõibus sacris legẽdis ad mensã ecclasticoꝝ & pserim platoꝝ. Itẽ de cohibẽdis q̃ istoꝝ ustis latãtibus linguas suas ad falsitates & ineptas. Sed hec interim sufficiant de pulsionibus circa primã pitionẽ: & su-

as cōsideratiōes ita cōmemoratas.

Secunda partitio pri
cipalis.

Audistis pstantissimi viri patres t fratres quēadmodū dictum? aliq̄ dę pascēdis ouibꝫ:pabulo pdicatiōis docte dādo aniabꝫ ꝓriā ꝑm portionē vl̄ vi rōnalē ꝑ eis:nec sum nescius q̄multo plā t altiora dici potuerāt:sz supplebit impfectū meū ditissima vestre sapie magnitudo. Hāc pusq̄ cōuertat oratio ad aliū modū pascēdi oues ꝑm portō nem irascibilē aniē t ꝑ exēplo sancte cōuersatiōnis:dicat id qō obtigit mihi in ipa meditatione mea:dū circa ꝑ eloq̄ recogitarē duce vel comite ĩdustriosa sedulitate. Circūuolnebā oc'los mee cōsideratiōis p oulia varia ecclie militātis. Illic asperi viros pastores habitātes in casulis t portatilibꝫ tabernaculis:sciētes hic se nō habere ciuitatē manētē:sz debere futurā inq̄rere. Illic silr viscę sunt oues rōnales gregis xpi signate oēs signo thau de sanguine agni. Sed heu pericula heu seductores:heu mille nocēdi artes:mille monēdi discrimina:quelibet ouis suos patit hostes: suas insidias:sua certamia. Hanc vepres spine sentesq̄ dilacerāt:hāc estus vrēs:hāc bruma rigens dissipat:hec infra ē in limo ꝑfundi: hec et altis rupibꝫ ꝑceps ruit adheret huic veterna scabies:alteri cōtagiosa societas morbū affricat: sicq̄ fascinatio morbidaꝝ trāsit in teneriores agniculos. Denicq̄ q̄d ouibꝫ miseris erit tutū:quādo(iuxta puerbiū grecū)lupi fungunt officiō pastoriū. Vel certe pastores ꝑsi sunt in lupos q̄ non parcūt ouibꝫ. An nō lupus tyrānus rapax q̄ lanā t lac ouiū imo carnes t ossa ꝑ violētā exactiōnem surripit:cassat t oppmit? An nō lupus tyrānus fallax q̄ lanā t lac ouiū carnes t ossa ꝑ astutiā ꝓcurationū t aduocationū surripit:cassat: et dcrpit? An nō demū lupus tyrānus vorax q̄ lanā t lac ouiū:carnes t ossa ꝑ gulā t luxuriā surripit:cassat t inficit? Et vbiā obsecro tales lupos rapaces:fallaces t voraces nō poteris inuenire q̄ rapiūt:q̄ fallunt:q̄ deuorāt? Raptū caulando:fallū lingādo:deuorāt luxuriādo: audiamus et Ezechiele veterē summu pastoꝝ q̄rimonia. Lac comedebatis:t lanis opiebamini: qō crassum erat occidebatis:gregē autē meū nō pascebatis:qō infirmū fuit nō cōsolidastis:t qō egrotū erat nō sanastis:qō cōfractū ē nō alligastis:t qō abiectū ē nō reduxistis:t qō perierat nō q̄sistis:sz cū austeritate iperabatis eis t cū potētia:t reliq̄ i hāc sniam. Iuxta q̄ ꝑ cōpleto nře hui? scōe pmōnis:iduco tres cōsideratiōes cū.ꝓ.ꝓuisiōibꝫ q̄ industriosa sedulitas recēsuit.

Consideratio prima.

¶Bon? pastor neq̄t animaꝝ dare ꝑ ouibꝫ sm vim irascibilē:nisi pri? studuerit eiicere tyrānidē rapacē que ē lup? auaricie. Instituēs itaq̄ Paul? verū pastorē docuit hospitalē eē debere t nō turpis lucri cupidū. Sz quō daret hospitibꝫ sua q̄ tollere satagit aliena q̄q̄ raptoribꝫ alienis nō obsistit Videat ergo q̄d admonz hoc loco industriosa sedulitas.

Prima prouisio

¶Fiat mq̄t reformatio hospitaliū ꝑ est em̄ de ciuitas pastoris:fiat hec reformatio tā in tpali q̄ i spirituali regimīe:ne illic cura pauper negligat:pser tim ad salutē aiarū suaꝝ in patētia t penitētia ꝑgrinet in sacroꝝ susceptiōe q̄lis fructꝰ ē in hospitaliū fundatiōe ꝓncipalit intētus. Expediret q̄z sic fieri in q̄libet hospitali: q̄liter obseruat Parrhisi? vniformit satis ad decretalē de aduocandis pri? medicis aniaꝝ q̄ corporꝝ. Illic cōfestim vt aliq̄s egrot? querit introduci:pri? intra ianuā cōfitet t absoluit. Erit insup pudēdū apō pfessos t pfessas i hmōi religiōibꝫ sicut etiā fieri cōsueuit in alijs oīibꝫ q̄ tunc tria vota sua custodiāt obedientie:paupertatis t castitatis. Hā inueniunt ibi appropatiōes manifeste sicut apud seculares:sz eos exterrere debuerat more ananie t saphire. Quid insup sibi volūt tot discursiōes eorū ꝑ domos sc'arū? Et o vtinā nulla sint monasteria mulierū:q̄ facta sūt ꝓstibula meretricū t pbibeat adhuc deteriora dē?

Secunda prouisio.

¶Fiat ampli? puisio cōtra tyrānides varias t oppressiōes miserabiles t indignas pauperis populi:matre eius q̄ subdit? est eccl'sia:t hoc ꝑ pdones domesticos:ꝑ familiares inimicos sub vmbra secularū domiōꝝ. Has oppssiōes videre facili? est in reto q̄ exponere sermōibꝫ. Q, si mouētur pastores ex atrocitate rei,pudere qualis erit sermo me?:qui tacētes eos t torpētes valeat excitare? Moueat eos recogitata t lecta cōstans auctas Ambro. vt cui succedūt in simili dignitate:succedāt in pari cōstātie stabilis inflexibilitate. Videāt pastores ne odiosi mores sui fetētes coꝝ deo t hoibꝫ:dēt hāc causaꝝ grauaminis paupis sui gregis.

Tertia prouisio.

¶Fiat viterior puisio ne pauper sua bona auferant vl̄ detineāt. Hec sunt ea bona q̄ viris ecclesiasticis supsunt: vltra simplicē victū t vestitū:iuxta decētā sui stat? in eccl'ie republica. Notissima ē ꝑ locoꝝ sz durissima Bern. atq̄ Hieron. sentētia:q̄ retētionē hmōi vel luxuriosaꝝ pfusionē nō dubitauerūt sacrilegiuz:imo oī sacrilegio t depdatōe dānabiliorē appellāt. Videāt eccl'ie

stici: ne forte ob ꝟ iusto dei iudicio ꝓueniãt rapi
ne ei⁹ ꝛ cõculcatiões indigne ꝛ iurisdictionũ sua
rũ vsurpatiões: q: qñq; qđ nõ habz ꝓpe tollit fi
scus: ꝛ qđ subtrahit egeno: rapit ꝓdo. Hoc enim
ẽ veteris ꝓuerbij sniã q̃ abdita vulpiũ fuit rapi
ne lupoz: vt q̃ prędat⁹ fuerit ꝑdet ꝛ ipe. ¶Dic in
sup ꝓuidẽdũ erit de celeri testamẽtoz cõplemẽ
to nõ ipediméto ꝑ eos q̃ accelerare debuerãt: ec
clesiasticos curiales loquoz ꝑ qđs abusus incre
dibiles fieri memorank: ita vt nec fidelis inuenia
tur in testaméto hui⁹ vel illi⁹

Quarta prouisio

¶Fiat demũ puisio circa eccl'ias versas in diffi
pationẽ: q̃rũ primus⁹ exurit magnifica fundatio
q̃nus in eis seruitores assignẽtur iuxta facultа
tẽ redditꝰ: vel cũ alys vnianꝰ: aut ex toto cassẽ
tur: ne sint hmõi bñficia depaupata: pl⁹ in scãda
lũ ꝛ oppzobriũ q̃s in dei laudẽ ꝛ ppli edificatõez
sicut in ꝓpatiby nõnullis exprimitur. Dis itaq; sb
uenire fundatõibz antiqs sanct⁹ eẽt atq; salubri
us q̃s fundare nouas ecclesiolas volẽdo sibi face
re nomẽ. ¶Supza modũ cõuenit occurrere tan
te tãq; fede ꝛ abiecte paupertatis mo mendicitati
curatorũ in locis pl'imis: q̃ tamẽ positi sunt in oz
dine essentiali ꝛ hierarchico eccl'ie militãtis tãq;
minozes ꝓlati: ꝛ discipulorũ successores q̃bus ta
mẽ nulla ob egestatẽ suã reuerẽtia vel obedientia
dak a subiectis ouibz: q: nec inuenianꝰ viri sufti
cientes q̃ talibz pochys sic in egestatez versis: ve
lint ꝓsonalit deseruire. Quid q̃ addũ: ur eis fre
quẽter a pastoribz crassis vel officiarys suis ipis
volentibz onera onerib⁹ citatiões angarie ralliatõ
nes: ita vt liberior sit iã laycoz q̃s eccl'asticoz ta
liũ cõdino: nec iã vt ppl's sic sacerdos: sz liberior
ꝛ honestior ppl's q̃s sacerdos. Qđ si tales deser
mẽtes parochys sint tãtũmõ vicariꝰ religiosorũ
vel canonicorũ: vel ꝑ ꝓprios curatos substituant
cogank ipi ꝓncipales de sufficiẽti vite sustẽtatio
ne ꝓuisionẽ assignare ne alqs in penuria labozã
tibz ipi in ocio totũ diripiãt: fiat hoc fiat.

Consideratio secunda

A ¶Bon⁹ pastoz nequit aniaz suã dare ꝑ ouibz su
is fm vim irascibilẽ si retinet vel in se vel in suis
tyrannidẽ deceptricẽ q̃ est lupus fallacie. Jubz a
pl'us. Eps q̃ pastoz ẽ sit domui sue bñ ꝓpositus
Aliter em̃ sicut idẽ arguit q̃ natõe diligẽtiã ha
bebit eccl'ie dei q̃ regere ꝓpriã nesat domũ? Do
mus aũt ꝓlati curia ẽ habẽs ministros familia
res ꝛ officiatos ꝑ reddẽdo vnicuiq; bona ꝛ sim
plici fide qđ suũ est: nõ ad spoliationẽ sz cozrecti
onẽ: nõ ad corruptiõz sz edificationẽ: nõ ad mul
tiplicãdũ lites sup lites: sz ad cõpendiosuz pacis
stabilimẽtũ. Sicut autẽ charitas incipit a se: sic
et reformatio debz inchoari vt ꝓmo fiat iudiciũ
a domo ꝓlati: sicut fit in vniuerso a domo dei: nẽ
ꝓterea cõtingat obq̃ ꝓlato: medice cura teipz
Et illud apl'i. Qui ꝓdicas nõ furãdũ furaris: i
mo ꝛ sacrilegiũ facis.

Quinta prouisio.

¶Quocirca suadet industriosa sedulitas: vt fi
at efficax nõ verbal' puisio cõtra astutissimã illã
limo sepe apertã tyrannidẽ ꝓmotorũ ꝛ pcuratorũ
in angarijs ꝛ curatõibz q̃ omia cũ inuisibilissime cõ
perti fuerint cõmisisse grauz absedũt a querela:
nec tã gratis q: recipiũt expensas ab innocẽtibz
absolutis: deq; calũnys guersissimis. ó diffama
tionibz ꝓterea crudelissime ipositis ipi mercedẽ
que eis male vertat recipiũt. Cest le droyt de la
porte bodet. Et hoc ꝓcor ẽqtas: nõne claudicat
hec disceptatio? Esset nõne iust⁹ vt hmõi pcu
ratores ꝓperẽt stipẽdia laboris sui a dñis suis
vel ꝓlatis qui deberẽt subditis dare iusticiaz: q̃s
ab innocẽtibz sic veratis? De qui cõdiũt leges uti
quas ait domin⁹ Esaian: ꝛ scribẽtes iniustitiã
scripserũt vt oppmerẽt in iudicio pauperes ꝛ vim
facerẽt causę humiliũ ppli mei: vt essent vidue ꝓ
da eoꝝ: ꝛ pupillos diriperẽt. Notet hic iuramẽ
tũ quale debitũ est ꝓstari ꝑ aduocatos: ꝑ ꝓmoto
res: per notarios: ꝑ ꝓcuratoreo: ꝑsertim vt nihil
agant vel foueãt qđ inuitũ esse vl' crediderit ab
initio vel postmodũ cõperierint.

Secunda prouisio.

¶Fiat insup abbreuiatio: tã dispẽdiosarũ litiuz
moderatio tot excoicationũ tã a iure q̃s ab homi
ne fulminatarũ. Et hoc nõnunq̃s ꝑ defendenda
seu recuperãda re modica parũ vtili vel ꝓphana
cũ tamẽ bacul⁹ iste primit⁹ fuerit institut⁹ a chri
sto tanq̃ durissimũ summũq; supplicium q̃ nolen
tes ecclam audire plecti deberẽt. Q: si ecclesiaz
nõ audierit inq̃t christ⁹ sit tibi sicut ethnic⁹ ꝛ pu
blicanus. Hunc apud quosdã talis regnat stolꝯ
ditas qualꝫ apud illũ qui vt muscã abigeret frõ
te ꝓtinus ictu securis excerebrauit eũ. Itaq; tẽ
poralis incõmoditas vix reputari debet musca
pungẽs ꝑ respectũ ad eternã salutẽ quã auferũt
aliquãdo pcussiões iste per excoicatiões grauis
simas que vt in aliquẽ ceciderint vix abq̃ pos
sunt: trabẽtibz de vna in aliaz lupis curie rapa
cibus.

Tertia prouisio

¶Fiat amplior obseruatio decretaliũ ꝓhiben
tiũ ne detur aliq̃d omino in spũalium administra B
tione aut saltẽ adhibeat moderatio tam in col
lationibz ordinũ q̃s beneficiorũ in approbation
bus sacerdotuz officiare debentiũ. In sigilla
tionibz quoq; ꝛ multis situbus plus ad questũ si
cut dicũt aliq̃ q̃s ad spiritalẽ ꝓfectũ sup imposit

Erequank saltē ista tali mō: q ab oīi spē mala simoniaci scādali semet abstineant.

Quarta prouisio

¶ Fiat vlteri⁹ correctio subditoꝝ p̄m q̄litatē delictoꝝ t plus ad emēdationē suā t timorē alioꝝ q̄s ad pecuniaꝝ exactionē: q gregē simplicē scandalizat frequēti⁹ q̄s edificat: q si delicti q̄litas exigat ponere penā pecuniariā: exponat illa in pios vsus mānifeste: ne plus ad auariciā pastoꝝ q̄s subditoꝝ correctiōes exacta videat. Addim⁹ hic incidēter de iuramētis trib⁹ exactis p̄ officiales: t a curialib⁹ officiatos dū examināt aliquēs crimi⁹ suꝑ dicēda veritate: q̄bus tū iuramētis deferre nolūt seu credere: q̄lia tuā violatum in foꝛe pbabili⁹ q̄s oppositū suspicant. Dic non ne laque⁹ ē manifeste ac crudelissime pditōis aīa rū: Cū insup dicat apl's: q oīis cōtrouersie finis est iuramētū.

Consideratio tertia

¶ Bon⁹ pastoꝛ nescit dare animā suā p̄ ouib⁹ suis: si in se vel in suis tyrānidē voꝛacē nutrit q̄ est lupus gule atq; luxurie. Sobriū q̄dē nec multo vino deditū: nec p̄terea bigamū iubet apl's epm instituī: phibēs et p̄sequēti crapulosas comesationes: pot⁹ ad eḡlia: meretricatōes sordidas: dare symbola: frequētare tabernas: q̄si non eis domus sint ad comedēdū: aut velut bistrionū more nullibi pei⁹ habeāt q̄s in domo: t q̄ illic detractiōes bone de⁹: q̄les gonliardie: q̄sta in vitā hominū bū vuētiū t sobrioꝝ derisio: q risus lusus t gest⁹ indecori vsq; ad scādalū vilissimoꝝ mancipioꝝ vl' mulierculaꝝ sibi ministrātiū scāt qui viderunt.

Prima prouisio

¶ Qua in rē cōsulit industriosa sedulitas: vt fiat p̄mo restrictio frugalis tāte varietatis t multiplicitatis feraloꝝ sūptuosissimoꝝ in cadē mēsa vsq; ad nauseā t pdigā vastationē caꝛ rez et q̄bus multi vētres paupeꝛ pasci possent. Sileamus hic de egritudinib⁹ inde nascētib⁹: de hebetudine mētis: de subuersiōe rōnis: de occas. ōe rapacitatis: de tpis q̄d p̄ciosissimū ē cōsumptōne. Cōsideret iniq̄tas illa q̄lis quātaq; ē apō eccl'siasticos viuētes et laboꝛib⁹ t oblatiōib⁹ pauperū: qui ita luxuriant q̄si gratis obtenerint sibi: q si p̄terea ad nihil aliud nati fuerīt: diligētius q̄s pascunt apud eos t carius aliq̄n canes q̄s pauperes. Nec ista dicūt vt landet in p̄latis p̄sonis eccl'iasticis sordida tenacitas honestati hospitalitatiq; cōtraria: sz assit frugalitas liberal' q nō sz īanē iactātiā aut opiōnē pdigoꝝ: sz finē p̄scie ꝓtuose iudicū mēsuret. Utq; ꝓ pēsata tēpoꝝ modernoꝝ q̄litate sit expediēti⁹ platos splēdere in ornatib⁹ exteriorib⁹ vel ducere vitā pauperē p̄po t apl'is cōformē in nuditate aut vilitate vestituꝝ: alio loco deductū est.

Secunda prouisio.

¶ Fiat ampli⁹ honesta restrictio tal' pōpe in multitudine onerosa t incōposita tot seruitoꝝ: tot equoꝝ t muloꝝ p̄sumētiū opes sine mēsura: sine fructu. Adde q enutrit hoīes istos comatulos t adolescētes lasciuos ociositas pessima doctrix. Hā multa mala docuit ociositas ait Sapiēs: cui pessime comites ebrietas t crapula cōiungunt. Ad q̄d aliō isti tūc studēt nisi vl' insidiari aliene pudicicie: pdigi sue: vel lusib⁹ illecebralib⁹ occupari? Hinc illa adinuētio deformissima habituum varioꝝ: hinc iuramēta blasphemie: t similia hinc lusus tactilloꝝ t filiū phibiti: hinc oīa deniq; tollēda moꝝ honestatē. Subditi ꝓ⁹ ceteri q̄d faciūt nisi qō viderint familiā sui pastoris facientē imitāt certe t libēter: aut q̄ frōte inberet pastoꝛ crapulā t luxuriā a subditis ejici q assidue coꝛā ocul' t ī penetralib⁹ suis illa ituit t gaudet exerceri. Prouerbiū ē. Qual' rector ciuitat⁹ tl'es t ibabitātes ī ea: t mobile mutāt sp cū p̄ncipe vulg⁹.

Tertia prouisio

¶ Fiat obſuatio ieiuniꝝ ab eccl'ia statutoꝝ cōstātioꝛ apud diuites t potētes p̄sertim eccl'iasticos: apō q̄s pbdoloꝛ ꝓsa sun: iā velut in desuz cū soli fere pauperes atq; rusticani ieiunēt: q̄b⁹ vix ē panis cibāri⁹ relict⁹ ad satuitatē sufficies.

Quarta prouisio

¶ Fiat inq̄sitio diligens t causa sup p̄cīs enormissimis q̄lia cōmemoꝛat apl's in principio ad Romāos: q̄b⁹ corrupit beu oīs caro viā suā plus q̄s zodoma t gomoꝛra: t ꝫ sine dīa ser⁹ aut ordinis aut grad⁹: aut gener⁹: aut etat⁹: aut religiōis sacre: aut mrimonial' vinculi: aut affinitat⁹ spual': aut ptiū corpis honestaꝝ. Credite fodiētiū parietē p̄ distrctā inq̄sitōes in foꝛo pniali: q būtes obsternādi sciaz: educūt colubꝝ tortuosuz t vidēt abominatiōes pessimas q̄ fiūt. Credite iquā q: ꝓuidēdū cēt oīno cū effectu t discretiōe ꝓpter tātā familiaritatē in cubilib⁹: t alibi quā exercēt parētes ytriq; cū vtraq; pgenie t affines affinibus in adolescētia: senesq; cū iunioꝛib⁹: tā in religione q̄s in scholis t alibi. Dubitauerī pꝛos⁹: si nō deteriores moꝛes trabūt aliq̄n pueri t puelle hac occasiōe in parētū domicilijs t religionū t scholarū cōtubernijs q̄s facturi erāt in pstitutis lenonū vel meretricuz. Et hec interim dicta sint de secunda petitione principali: operib⁹ dicta firmentur. Fiat fiat.

Tertia partitō pricipalis

Andē rcliquū ē p cōplemēto ſuſcepte
t cōmonitiōis aliq̄d dicere p tertia t vl
tima ptitiōe de paſcēdis ouib⁹ pabu
lo charitatue ſubuētōis: dando aiaz q̄ ad vtz cō
cupiſcibilē p cis. ¶ Et quidē nō inuenio pabulū
charitatis t gratie melio⁹: efficaciuſue tradi poſ
ſe gregi xp̄i q̄ p debitā collationē ſacr̄oz. Illic
quippe gr̄a ꝓfert in ſuſcipiēte virtute opis opa
ti hoc ē vltra vl' ſupra meritū ſuſcipiētis in ꝓtute
menti xp̄i inſtituētis ſacr̄m t illud ſpūali ꝓuile
gio ditāns vt inde opus ꝓulegiatū nominetur
¶ Cōdecet ꝓterea vt miſter ſacr̄oz tūc matie ſe
diſponat ad gratiā dū eā ſuo miniſterio ſtudet
apud ſubditas oues trāſfundere. Alioq̄n inerta
ꝓbabilē ſz formidabilē q̄rundā doctoz ſententiā
ipe nouo ſe ꝓti laqueo ſtringit. ¶ Propoſueraz
ꝓo velut in āncedēnbꝰ rita t hic reducere tertiaz
b̄ic ptitionē ad tres cōſideratiōes ꝓncipales oīi
ſurus in ꝓma de pabulo ſalutaris gratie p ſacra
mētū baptiſmi: cōfirmatiōis t euchariſtie. Bap
tiſm⁹ em̄ generat: ꝰfirmatio roborat: euchariſtia
cōplemētū ꝓſtat. In ſcōa de pabulo ſalutaris g̃
tie p ſacr̄m penitētie q̄ lapſos repat: mortuos
q̄ viuificat. In tertio de pabulo ſalutaris g̃tie p
reliquū triplex ſacr̄m. ſ. ordinis m̄rimonij t ex
treme vnctiōis. Sz ꝓoccupauit induſtriosa ſe
dulitas breuitatē diligēs: t allegās ſufficere ſi p
uiſiones idonee ſaltē aliq̄ vſq̄ ad duodenarium
numerētur.

Prima prouiſio.

¶ Quāobrē dic inq̄t vt fiat ꝓmo diligēs examī
B natio illoz⁹ qui miſtraturi ſunt ſacramēta: ne forte
ſint ignorātes formā neceſſario req̄ſitaz in colla
tione hui⁹ vel illi⁹ ſacramētiz ac pinde nihil agāt
ſeu cōferāt. Expertū ē crebro m̄itos ex ꝰfeſſo: ibꝰ
p ignorātiā culpabilē forme ſacramētal' nō ve
rā dare ſacr̄alē abſolutionē. Sic obſtetrices aut
laici baptizare q̄nq̄ putātes puluos de q̄z mor
te dubitāt nō vere baptizāt: q; forma debita et a
xp̄o inſtituta nō vtunt. Sic inuēti ſunt q̄dā er p̄
latis nō nunq̄ errāſſe in collatiōe ordinū ex defe
ctu vel forme vel materie. vel intētōis debite: ita
vt ſuppleri vel ō nouo fieri neceſſe fuerit ea q̄ p
uos acta credebant.

Prouiſio ſecunda

¶ Fiat adm̄ſtratio ſacr̄oz oīm ſicut ap̄l's iubet
de oib⁹ honeſte t ꝑm ordinē nō in iocis t ſcurri
litatibꝰ q̄ ad rē nō ptinēt. Errāt hic fatui t fatue
in baptiſmo puluoz: in celebratiōe m̄rimonioz
cū vlulatibꝰ ipudicis t fedis irriſiōibꝰ. In audi
tione aūt miſſaz cū quāta irreuerētia t indecen
tia videre q̄tidie eſt ad oculū. Nōne tāgit altare
p laicos incōpoſitos: comitatos canibꝰ mingēti
bus ad pallas altaris? Quid de viris eccl̄aſticis
tēpore miniſterij ſui in eccl̄ia t choro: q̄s ibi gar
rulitates nō videbis velut in foro mulierculaz
t rez venaliū eſt: q̄s diſtractiōes: q̄s riſ⁹: quos
clamores: ꝓhibēte nemine ex ſuperioribꝰ: nam t
ſupiores culpa par inoluit. Quid demū de ritꝰ
bus impijs illoz q̄s de⁹ oēs vel corrigat vl' ma
le ꝓdat qui nedū blaſphemias t inſanias falſas
exercere: imo defendere nō verent: etā in eccle
ſijs nobilioribꝰ t hora miſſe: quas palliāt ſub no
mine fatuoz: aduerſus q̄s alias cōſcripſimus

Tertia prouiſio

¶ Fiat collatio cōfirmatiōis ſacr̄alis frequētior
p dyoceſim q; t ſi nō ſemp neceſſitatis vt actua
liter ſuſcipiat: ē tamē neceſſitatis ne cōtemnat.

Quarta prouiſio.

¶ Fiat auditio miſſaz totaliter diligēt⁹ a ſubditis: D
p̄ſertim diebꝰ dñicis t feſtiuis: t in ſuis parochi
is. Verſat em̄ in ꝑncipali p̄ceptū de obſeruati
one ſabbati: nec excuſat omittēs a violatiōe: ceſ
ſante cauſa legitima. Prouideat hic ne iuſtāt mer
caturis t operibꝰ ſeruilibꝰ tpe illo. Itē de recedē
tibꝰ ſtatim poſt aſp̄ſionē aque b̄ndicte vl' domi
nici corpis eleuatiōez. Quid inſup de m̄itrudie
p̄ceptua tot feſtoz q̄ vl' nō obſeruātur t ita pec
cat: vel egeſtati ſubditoz mechanicoz nō ſuffici
enter cōſulit vel peſſime ociſitati q̄ neſciūt ru
rales bene vtz ianua grādis aperit. Subintroe
unt cōſequēter magno agmine ebrietates: lites
luſus improbi: et pēſe ſūptuoſiſſime: choree ple
ne pcis t inſanis t carmibꝰ blaſphemis: imo t
p inq̄ſitorē damnādis: diſſolutiōes q̄z luxurioſe
t ad breue verbū ſubingredit maluz oīnēta vt
q̄ ꝓ honore dei t p aniaz ſalute fuit ſapiēter
ſtatuū: ꝓtt in cōtumeliā ei⁹ t ſalutis detrimētuz.

Quinta prouiſio.

¶ Fiat in vnaq̄q; dyoceſi diligēs electio cōfeſſo
rū idoneoz p ſacro ſaluberrimo penitētie digne
miniſtrādo. In q̄ principaliſſima t fere tota reſi
det vtilitas p pabulo gregis dñici. Hā p ſacr̄m
q̄ penitētie reducunt oues errātes: ſanant egro
tē: paſcunt famelice p̄ſertim ſi ꝓfeſſor ꝓbus: ſi cō
tinēs: ſi doct⁹ atq; ſollicit⁹ affuerit. Alioq̄n ſi ſolli
citat ad malū: vt ſi ad queſtū ſolū mēdicat: ſi ne
gligēter ignorāterq; ſup cōfitētiū trāſgreſſiōibꝰ
inq̄rat: ſi p ebrietatē aut iracūdiā: ſigillū inuiola
dū q̄modolibꝰ effregerit: aut ſi demuz blādiens
obſtinatos neq; deſerere pctā volēbꝰ eos abſol
uere tētauerit. De ve ſimplicibꝰ oīnibꝰ xp̄i a talib⁹
ſacerdotib⁹ q̄ nō oīa mercēnarij: ſz rapaces lupi
vocādi ſunt: q̄ longi⁹ abigēdi

Sexta prouiſio.

¶ Fiat cōfeſſio cor̄ oculis oīm ī patēti loco ne ſō

introcāt lupus rapax: in angulis suadēs agere q̄ turpe ē etiā cogitare. De alīk agētibꝫ ꝛ ꝯb familiaritatis specie in angulis vel camerul'res ignominia plenas exercētibꝫ: easq̄ deteriore sacrilegio sub deuotiōis spē palliātibꝫ excusantibusq̄.

Septima prouisio.

¶Fiat reseruatio casuū seu pcō̄z moderatioz. Prouidēdū ē saltē q̄ null⁹ casus iudicet reseruatus q̄ ad iuuenes mīores q̄tuordecīq̄ annis: q̄a nec habet etas illa perfectū vsuz ratiōis: nec faciliter resistit tēptatiōibꝫ suis vel malicīs alienis nec audet leuiter coꝝ pſonis extrancis ꝛ auctenticis cōpere: q̄tomin⁹ de pudēdis ꝛ verēdis cōfiteri. Cōsulēdū est insup verecūdie ꝛ fame mulierū ne in suspitionē veniāt maritoz vel parētū si crebroz: si palaz: si de longinq̄ ad penitētiarios mitterent. Expedit deniq̄ facilit ꝛ cito relinq̄re potestatē sup occultis casibꝫ ipis curatis ꝛ ordinarijs. Nō em̄ de publicis loq̄mur pctīs. Relinq̄tur etiā oībus q̄s bona fide cōstiterit velle ꝛ scire pficere aīabꝫ: nō ad questū vel subuersiōz. Tales q̄ppe diligēter inquirēdi eēn ꝛ inducēdi ꝛ rogādi: imo pducēdi: q̄tomagis dū se vltro ꝛ gratis offerūt admittēdi. Pnīaz itaq̄ dicit Hieron scōam post naufragiū tabulā quā amplificare ꝛ dilatare pl⁹ expedit q̄ vt nimia artatio sua: neq̄ at illos recipe q̄ allici: imo velut ipelli debuerāt Qua sup re extat quedā epl'a lōgioz ad pastoralē dignitatē.

Octaua prouisio

¶Fiat examīatio diligētioz clericoz ad sacros ordīes se offerētiū: pstim ī vita ꝛ moribꝫ: ō spe insup cōtinētiā quā vouēt obseruādi: ꝛ vt latinā lingua cōpetēter intelligāt cū his q̄ sacerdotale regrit officiū. Alioq̄n pculti⁹ eēt pauciozes q̄z electiozes cōstituere q̄z latare passim p ouilia domī tales sine disciplīa: sine eruditiōe: sine cōtinētia: nihil a dissipatoribꝫ lupis differētes. Dic de cōcubinarijs ꝛ de suscipiēdo vel nō suscipiēdo sacramēta ab eis: de tolerādo q̄z eos vel abīciēdo de corripiēdo insup eos p supiozes: nō p questu annuali eos cōfouēdo: mlta se offerrēt tractāda: q̄ alio loco disputata sunt. Dic p̄terea de nō ordinādis ante etatē legitimā dispēsatiōe nō habita caute agēdū ē: q̄ peccāt ordinās ꝛ ordinādus nec dar̄ execution: imo nec ordo q̄q̄z si plātus tales p exp̄ssuz ordīare nō intēdat: ē em̄ cēntale ī collatiōe cuiuslibꝫ sacrī cōferētis intētio

Nona prouisio.

¶Fiat mrīmonialis cōiūctio cū oīi solēnitate ꝛ bānis: neq̄ ī domibꝫ pbanis: q̄z in ecclīs ne ī cidat illud īproperiū aplī. Ecclīam dei cōtēnit Moneant q̄z diligēter p suos cōfessoꝛes vt īfra limites marital'licētie sese cōtineāt: ne aburant ī honestī⁹ ꝛ execrabili⁹ seipīs q̄z meretricātes ī pstibulis.

Decima prouisio

¶Fiat collatio diligēs extreme vnctiōis dū adhuc patiēs sentit cōpos mētis: q̄tin⁹ ammonitio salubris ō salute ppria: pia q̄z ad ꝑ sacramētū deuotio sibi pficiat alit q̄z si pressus egritudine animus nihil attēderet. Est q̄dē ꝑ sacrm reiterabile: ē etiā necessitatis vt nō cōtēnat: q̄z uis non vt ptinuo vl'sp suscipiat. Dic ō egrotātibꝫ spēalit ī domibꝫ hospitaliū: deq̄ sepeliēdis eis cū pietate: dū illic forte ignoti moriūt esset attēdendū

Undecima prouisio

¶Fiat frequētioz vtilioz̄q̄ visitatio p totā dyocesim vel puinciā spargēdo vbiq̄ bonū semē ꝟbi dei: etiā si fieri cōmode pōt: pſente plato ꝑncipali put iura volūt vt circūeat parochiā. Dic ē cardo totī⁹ reformatiōis eccl'iastice. Nec virt⁹ oīmis bui⁹ aut sil'is cōcilij puincial'. Quēadmodū em̄ vetere puerbio dicit. O cul⁹ dñi ipinguat equuz. Sic pſentis pastoris auctoritas nutrit ꝛ pascit gregē suū. Ita tū si puidus ꝛ cōpositꝰ ī se ꝛ familia sua pastoꝛ fuerit ꝛ sagax: nō lup⁹: nō latro rapax. ¶Hoc mō visitare nōne eēt dare pōdus auctoritatis ꝛ honoris ꝟbo dei: qd̄ nūc p inertiam vel omissionē: ne dicam⁹ vilipēsionē platoz ꝟsū est apud subditas oues in opprobriū q̄ddā ꝛ fabulā. Quare: q̄z videt ppl's solos mēdicātes et paupes apud eos cōtēnibiles p̄dicare ꝟbū: nec adesse platos: vt vel sua illud honorent pſentia. ¶Visitādo deniq̄ exerceret inq̄sitiōis officiū: p quirēdo de doctrinis varijs ꝛ peregrinis clā vl' palaz seminatis de sortilegijs: de superstitiōibꝫ: de blasphemijs ꝛ cōtumelijs ꝛ grauaminꝫ plebis: p exactoꝛes curiales: vel alios: de excoīcatiōibꝫ q̄z iustis vl' iniustis ꝛ citatiōibꝫ vl' angarijs. Et ercereꝫ pinde sacrm cōfessiōis fructuose ꝛ misericordit: tā p casibꝫ reseruatis q̄z p q̄busdā criminibꝫ q̄ prochiani celāt q̄nq̄z ppijs curatis: ꝛ aliq̄n nō sine iusta rōne. Ocernit q̄z hic visitatōis modus archidiaconos: ne plus ad questū ꝛ subuersionē q̄z ad pietatē ꝛ edificationē sua visitatō iudicet executa. Et ne sit velut cart⁹ abigēs q̄dē mures a caseis: ipos vero pl⁹ deuoraōs. Hoc p̄terea respicit celebrationē annuā cōcilioz̄ puincialiū: q̄ ꝟm verba iuris: nihil pene sic moꝛes discipliatos ab eccl'ia expellit q̄z negligētia sacerdotū: q̄ cōtēptis canonibꝫ: ad corrigēdos eccl'iastic⁹ mores synodū facere negligūt. Deide ne q̄s diceret q̄ sufficiētes p̄tra oēm p̄uaricationē cōstitute sunt leges a poribꝫ: subdit q̄ ea q̄ frequēti p̄uaricatiōe iterant: frequēti sīa debēt cōdēnari: ꝛ velut repullulātia mal'radicibꝫ germina

crebr⁹ amputari: ꝑsertim ꝑ visitationē q̄ est q̄dā applicatio legū ad opationē ⁊ sua vinificatio: q̄ aliter mortue sunt vel languescūt.

Duodecima prouisio.

¶ Fiat ad extremū reductio pulcre pacis tā turpiter extinctis ad habitaculū tot⁹ eccl'ie ⁊ ꝗ ī plorationē diuie misericordie. ꝑ mor⁹ correctiones q̄ nos sua quersitate a nob deoꝝ sepant. ꝑ cōciliū generale (si ita vtilius fuerit) celebrationē i quo generales ꝑ xp̄ianitatē errores passim sparsi venirēt ꝗ generali remedio corrigēdi. ¶ Pergebat ꝗ loco industriosa sedulitas velle pl'a particularia q̄ sup ipo scismate pestifero terminādo differere vt de subtractiōe: de neutralitate: ó būficior⁹ ad ordinarios reuocatiōe: q̄ modestia repressit: dicēs: hic neq̄ locū cē neq̄ tps iā q̄ dādus ē ait mi'i loco tuo finis. ꝑ parui modestie ⁊ sub exhortatorio q̄dā epilogo cōcludere talit' instituit. Bon⁹ pastor vt audiuit vita deuotio ꝑclarissima virī patres ⁊ fratres: bon⁹ pastor animas suā dat ꝑ ouib suis: dicit xp̄s pastor ille q̄ fecit q̄ docuit. Hinc cepit facere: post docere: vt q̄ potēs erat pri⁹ ope post sermōe. ꝑ pri⁹ cor̄ deo: deinde cor̄ pplo. Dedit animā suā ꝑ ouib suis in p̄dicatiōe: in oratione: i sacr⁹ ꝑ mortē et⁹ vinificatiōe. Fiat ꝗ similit a vobis. Attēdite ꝑmo vob: deinde vniuerso gregi in q̄ posuit vos spūssctūs regere eccl'ias dei quā acquisiuit sanguie suo. Quāobrē inueniat apud vnūquēq̄ vestr⁹ cōformit ad p̄missas triplicitatē: sacrā euāgelq̄ lectionē tripler ꝺditio Uocet vnusq̄sq̄ oues suas ꝓprio noīe: ⁊ ꝗ p̄dicatiōe ⁊ familiari exhortatiōe: vadat añ eas ⁊ ꝗ exemplari conuersatiōe ⁊ sollicita directiōe. Defendat ⁊ adiuuet eas ⁊ ꝗ in sacr⁹ religiosa mīstratione. Sic associabūt eū sedula turba: canes latrātes in voce p̄dicatōis. Sic audiēt vocē eius oues ⁊ sequēt': q̄ p̄cedet eas in gressibo operatiōis Sic demū ꝺgnoscet singl'as ex noīe: attēdēs diligēter vultū pecoris: in sacr⁹ ꝑtim ꝓfessionis exhibitiōe. Sic pascet eas triplr'. Pascet verbo: pascet exēplo: pascet subsidio. Et ꝗ ꝑ seipsuz q̄ vtiq̄ sancti⁹ efficaciusq̄ ē: vel ꝑ idoneos visitatores substitutos. Adiuuāte deo ⁊ oīa ꝓfirmāte: q̄ ē pastor bon⁹ ⁊ de⁹ bñdict⁹ i scā scl'oz. Amē

¶ Finit.

Incipit tractatus eiusdē Cancellarij Parrhisien. De visitatiōe plator̄ vel de cura curator⁹.

D laudē dei ⁊ edificationē pplī xp̄iani cōpilata ē hec breuis ⁊ rudis cōpilatio tpe q̄ celebrabat' Remis pricale cōciliū. Anno dñi. M.cccc.viij. aprīl: collecta: tā ex ꝑmone illic habito q̄ ex sceduł ⁊ dicī varijs pl'moz. ¶ Et in p̄mis cū institutiōes canonice sint inefficaces ⁊ lāguide: nisi ꝑ pastorē q̄ est lex viua: demandet effectui: salubertimū videt ꝑ reformatiōe moz ⁊ subditoz emēdatiōe: q̄ pastor iuxta canonicas sanctiones visitet diligēter ⁊ crebro suū gregē: aut ꝑ ipm aut ꝑ vicarios doctos hītes plenariā ab eo ptātē: in negocijs ꝑsertim spūalib ordinādis ⁊ expediēdis: ꝑcipue circa materiā p̄nie: put eis visuz fuerit expedire: et cū moderato stipēdio eis ordinādo ꝑ plānū. Quia in re vident' attēdēda ꝑ q̄dā generali reuocatione ea q̄ sequūt: cū additiōe vl' diminutōe ꝺz circūstanciaz occurrētiū q̄litatē: ⁊ cū appositiōe remedioz ꝺm p̄udētiā visitātis. ¶ P̄mo visitat⁹ ꝑlat⁹ aliquā parochiā ꝑsonalit': aducētū suuz p̄nūciet ꝑ dies ali⁹ p̄ indicēs ꝑ scedulaz vtī q̄s indigeat ꝺsilio vl' remedio salubri ꝑ facto cōscientie sue: siue in ꝓmuratiōe votoz: siue in casibus refuatis: siue in alijs q̄buscūq̄ sit paratꝰ tali dietali horā: ⁊ tūc cōfidēt' adueniat. Indicat ꝑterea oīb parochianis cessatio ab oīi ope vt ecclia cōparēt. ¶ Itē si visitator sit ꝑlat⁹ indicatur eis vltra ꝗ q̄ ad sacrm ꝓfirmatiōis digne suscipiēdū se ꝑparēt: ⁊ illō recipiat. Quisi nō sit ꝑlatus indicat adire eū q̄p̄imū cōmode poterūt Est em̄ sacrm salubre: nec cōtēnēdū dū oportunitas se ingerit. ¶ Itē visitator in p̄ncipio sui aduētus poterit ad pp'm in eccl'ia p se vel ꝑ alū facere cōmonitionē breuē cōformit ad illa q̄ cōtinētur in tractatul' cōpositis ꝑ eruditiōe simplicium sacerdotū ⁊ pp'oz: in materia p̄ceptoz ⁊ cōscientie. ¶ Itē visitator poterit pri⁹ si voluerit: vel postmodū: interrogare ab illo: vel de illo q̄ deseruit cure parochiali si sit curat⁹: vel solū vicarius mercēnari⁹ cōduct⁹. ¶ Itē q̄lis ē in habitu: in tōsura: in victu: in cōuersatiōe: in eruditiōe. ¶ Itez q̄les reddit⁹ sunt in curis ⁊ quō mīstrant: q̄m ex defectu sufficiētis ꝓuisiōis illis q̄ altari deseruiunt eueniūt mala mīta. ¶ Itē de ꝓbyteratus dote: vt vtēsilib ⁊ reparatiōib tā i eccl'ia q̄ alibi per matriculatos seu parochianos faciēdū. ¶ Itē q̄ lia habeat stipēdia vicari⁹ ille q̄ deseruit sicut tactū ē. Et fiat sufficiēs ꝓuisio ꝑ p̄ncipalē siue sit ille curat⁹ siue collegiū iuxta canonicas sanctiones Et sciat q̄ ꝓuilegio gaudet curat⁹ nō residēs: ⁊ si iuste. ¶ Itē si in parochia sit alia villa adūcta ꝑ succursu ꝓpter quā opteat eū celebrare duas missas q̄q̄z in die: ⁊ q̄liter in illis se habz. Et si in ꝑma missa capit ablutionē q̄ fieri nō debz: q̄ solui tempus nature. ¶ Itē videat si ille sciat ea q̄ spectāt ad officiū curati ⁊ spēalit' i materia sacramētoz vbi maius ē periculū vt sciat formaz ꝑ baptismo: ꝑ eucharistia: ꝑ absolutiōe: tā ab excōmunicatiōe q̄p̄ a pēis: necnō ꝑ mīrimonio: ⁊ ꝑ extrema vnctiōe: ⁊ si nesciat doceat'. ¶ Itē sciat' ab eo qualit' se habeat in casibus dubijs emergētibus quādoq̄z circa ministrationē sacramētoz. vt q̄

ca celebrationẽ missaz: dũ cadit aliqđ in calicez: vel dũ sanguis effluit: vel dũ reperit eẽ vinũ sine aqua in calice: vl̃ in pixide vbi ẽ hostia sacra iuenunt vermes ẽ. Et sic nescias doceat. ¶ Itẽ circa baptismũ dũ puer ẽ baptizat9 de obstetrice q̃liter se habeat z doceat. ¶ Itẽ si obstetrices sciant verã formã baptizãdi in parochia sua: z sup ß poterunt obstetrices interrogari z doceri q̃ hec forma ẽ: spargẽdo aquã sup puerũ Joãnes vel Cristina. Ego te baptizo in noĩe patris z filij et spũssancti Amẽ. ¶ Itẽ q̃liter se habeat erga infirmos visitãdos i articulo mortis: z si nesciat doceat. ¶ Itẽ si celebret semp ieiun9: ß ẽ q̃ nihil sũpserit post mediã noctẽ eiusdẽ diei: q̃q̃ post illã horã dormierit z ieiun9 sit: qm̃ ß nõ debet. ¶ Itẽ si ostẽdat hostiã pplo anteqũ sit cõsecrata: qm̃ hoc fieri nũq̃ debz z abusus obtẽtus corrigat. ¶ Itẽ si vnq̃ celebrauerit suspẽsus a iure vel ab hoie p excoicationẽ: q̃ ab irregularitate inde cõtracta solus papa z sũmi penitẽciarij: tũc absoluũt z p hoc doceat. ¶ Itẽ si celebrauerit corã excoicato causa timoris vl̃ fauoris: vel q̃ nolebãt recedere: z iuxta rationẽ siue tenorẽ dek sibi cõsiliuz. ¶ Itẽ si dixerit primã anteq̃ celebret sicut dz fieri nisi in die natalis domi. Et si post pollutiones nocturnas aut diurnas statiz celebret sup illa rẽ doceat quid agẽdũ sit: nũc ꝓpter reuerẽciã sacramenti: nũc ꝓpter officiũ sui necessitatẽ. ¶ Itẽ quõ se habet in foro penitẽcie erga cõfitẽtes sibi qualiter interrogat de pctis: q̃liter instruit: q̃liter absoluit: q̃liter remittit p casibz reseruatis. Et qui sũt casus reseruati: q̃liter absoluit excoicatos vl̃ participãtes: q̃liter iniũgit penitẽcias. Et si absoluat eos q̃ nolũt habere ꝓpositũ desistẽdi a pcc̃ata: vt rãcore: furto: luxuria. Quibz locis z tẽporibz audit cõfessiões. Si p pctis occultis dat penitẽciã publicã vel solẽnẽ sicut faciũt stulti penitẽciarij in pncipio q̃ dragesime mulierculi z hominibz q̃ sepe nullã habẽt culpã aut saltẽ nõ publicã sup morte paruulorũ suorũ: z doceat diligẽter de oĩnibz verbo vl̃ scripto. ¶ Itẽ si ecclias suam cũ sacris ornamẽtis z sacro crismate z fontibus p baptismo: teneat decẽter z honeste z secure. ¶ Itẽ si altare suũ sit integrũ si hostiã sacrã mutat de mẽse in mẽsez: vel crebri9: vel sup bis sollicite moneat atq̃ doceat. ¶ Itẽ salsuginẽ caute se creteq̃ apud parochianos de aliqđ morbo suis: vt si sit cõtinẽs vl̃ cõcubinari9: si sollicitat ad mala mulieres cõfitẽtes: si p irã vel crapulã frãgit sigillũ cõfessiõis signo vel verbo: si sit lusor ad taxillos vel alit scãdalos9 populo: in tabernis: in iuramẽtis horribilibz ẽ. Et sic admoneat vt emẽdet vel ejciat. ¶ Itẽ q̃s accipit adiutores in cõfessiõibz audiẽdis circa pasca. Et si se fratres intromittunt eo tũc inuito: z si parochiani sui oĩes seu sibi vel ordinarijs ab eo repsentatis: licet ab aliis se dicãt fuisse cõfessos. ¶ Itẽ si p negligẽciaz suã aliqui exspirãt sine sacramẽtis vel pueri vel egroti: aut si mulieres babẽtes pueros et cõcubinatus admittit soleniter ad purificationẽ: q̃ntã hoc nõ debet. ¶ Itẽ q̃liter denũciant festa: quoniã sepe fit excessus z laqueus apponit si nescit. ¶ Itẽ qualit facit absolutionẽ generalẽ in pasca z si nescit doceat z dek sibi forma. ¶ Itẽ si habeat statuta synodalia: z si sciat legere ea: z si publicat ea q̃ debet ex talibz pplo nũciare: z in hoc debent eẽ plani paucis cõtenti: quo ad illa q̃ cõcernũt tẽporalitatẽ ecclie: sz magis de salute ꝓpriarũ animarũ. ¶ Itẽ si sciat cãtare z legere in missali vnius legis: z si denũciat suis parochianis et q̃liter. ¶ Itẽ si habeat in scriptis tenorẽ generalium ꝑceptorũ: si sciat septẽ pctã mortalia: z videatur de doctrinali simpliciũ: vel de tractatulis aliis ad hoc ordiatis: quoniã hec sunt magis necessaria z vtilia: q̃ sole cõstitutiões synodales: vt dictum est.

Et ez post inq̃sitionẽ ó mortuo curato vl̃ sui substituto: poterit fieri inq̃sitio ab eodẽ: vel ab alijs ꝓbis: sup cõditionibz parochianorũ: z hoc caute i generali petẽdo q̃lia vicia magis regnãt in parochia: z ꝑm hoc possz visitatorz sermo meli9 adaptari. Inquirat ergo si in parochia sint plures excõmunicati: in quibz casibz: vt visitãs possit ad eorũ absolutionẽ ꝓcurãdã melius ꝓcedere. ¶ Itẽ si regnant ibi hereses: sortilegia z qualit: z si sint suꝑstitiões in ligaturis scripturz z breuibz appẽsis: si blasphemie: si vsure: si false mercationes: si furtũ: si pctũ cõtra naturã: si adulteria z similia q̃ ꝑm ista poterit visitator: ꝑdicationẽ vel visitationẽ suã vel cõfessionẽ fructuosi9 adaptare vt dictũ est. ¶ Itẽ si parochiani bene seruãt festa ꝓncipalia: veniẽdo ad missaz: z stãdo p totũ: vl̃ si recedũt sumpta aqua bñdicta: vel post elevationẽ corpis chr̃uti. ¶ Hotet hic de moderatiõe qualiter fieri possit in tot festis: siue p concilũ generale: siue p ꝓuncialia de cõsensu eiusdẽ ꝓcilij generalis. Et nota de festo trinitatis solẽnizãdo p ut papa nouiter istituit. ¶ Itẽ si soluãt decimas de quibz z quibz. Si veniũt oĩes ad cõfessionẽ saltẽ in pasca vt tactũ est: z si sciãt ꝑater noster z Credo: z si dicũt illa: z si nõ cõpellunt ad illa scienda z dicẽda. ¶ Itẽ si vetant ab officijs ꝓplani vel alteri9: z qualit: sup bis ꝓpideat visitator. ¶ Itẽ si testamẽtorz executiões faciũt: moneant z cogant. ¶ Itẽ si fuerint inter aliqs inimicicie capitales: z sic finiant put poterit fieri. ¶ Itẽ si sint lites mote inter eos z q̃bus causis: z si possẽt ad cõcordiã summarie cõuocari vt tactũ est in vta hoc moneãtur simplr querat. ¶ Itẽ si ieunia ecclie obseruãt: vl̃ si irridẽt. ¶ Itẽ si schole habẽtur p inuentibz. ¶ Itẽ q̃liter ministrãt pueri i pa-

rochia ⁊ alia loca vſitādo: ſiue ſit i religiōe ſiue
alibiq; a pueris debet inchoari reformatio ec-
cleſie. Et ꝓhibeat hic numa familiaritas fratrū
⁊ ſororū ad inuicē: ⁊ cū parentib⁹: qa tacēdo cū eis
aliquādo ſuffocant in corpib⁹: ⁊ deteri⁹ aliquā-
do ꝓuenit in morbo: pudeat igit q̄ ſint ſchole
vbi nō ſunt. ¶ Itē ſi monētes in puerperio ape-
riant: vt infans viu⁹ recipiat ⁊ baptizet quoniaꝫ
ꝑ expediet: ſed cū cautela. ¶ Itē qualit⁹ ſe habent
parochiani in eccl'ia reuerēter ⁊ ordinate ⁊ q̄ete
⁊ ſi nō moneant ip'i: nec fiāt ludi diabolici fatuo-
rū. ¶ Itē ſi fiant ſermōes apud eos: ⁊ quomō
miſſi ſunt: ⁊ q̄d dicūt ſup materia indulgētiarū:
ſi irrōnabilia aut mēdacia: eſſet ꝓuidēdū. ¶ Itē
ſi laici ⁊ mulieres intrāt chorū: ⁊ ſi ducūt chore-
as in locis ſacris: ⁊ ſi illic celebrāt cōuiuia: ⁊ ſi in-
duunt veſtes ſacras: ⁊ ſi ſic corrigant ⁊ ꝓhibeā-
tur. ¶ Itē ſi irreuerēter ſe habeāt dū baptizant
ſui pueri: ⁊ dū fiunt matrimonia: vel in aliis ſa-
cramētis ridēdo: locādo: garrulādo: ⁊ ſi fuit nu-
ptie cū bannis et in eccl'ia parochiali. ¶ Itez ſi in
firmi p⁹ querāt medicos aiarū q̄ corporū: et
iuxta hoc q̄d fieri debet moneant. ¶ Itez ſi pa-
rochiani turbāt vl' p canes vel p infantes clamā
tes diuinū officiū qđ nequaq̄ cōuenies eſt fieri.
¶ Item ſi diebꝰ feſtiuis exercent a ſecularibꝰ iu-
ſticiarijs torture ⁊ queſtiones ad mortē: ⁊ ſi impe-
diūtur ne cōfiteant ante mortē: que oia fieri nō
debent. ¶ Itē ſi qui loquūt irreuerēter de pręla-
tis ⁊ domīs ⁊ aliis ſcādalū ꝓcurātes nō correc-
tionē. Si querūt extremā vnctionē in infirmita-
te: ſi abortiuos ⁊ excoicatos ſepeliūt in cimiterio
Si exercēt mercaturas in feſtis ⁊ locis ſacris: ⁊
ſi exercēt tūc opera ſeruilia. Et ſi in eccl'ia ſint ar-
ce ſine neceſſitate guerrarū: ⁊ p̄m hoc doceātur
quid agendū eſt. ¶ Itē ſi parochiani excedūt in
crapulis ⁊ ludis ꝓhibitis ⁊ ſimilib⁹: ſpēal'r in no-
cte natalis domī ⁊ aliis vigilijs ſacris ⁊ ſup his
doceant. ¶ Ampli⁹ ſi ſint alicubi iudei videat q̄
nō ſeducāt xp̄ianos: nec ſignis careāt diſtinctis:
⁊ ſi velint cōuerti nō omīno ſpolient ſuis rebus
¶ Ampli⁹ ſi i parochia ſint dom⁹ religioſoꝝ ⁊ ho-
ſpitalia: fiat inq̄ſitio p̄m ſtat⁹ eorūdē: ⁊ q̄liter ſer-
uant vota ſua: ſpēaliter cōtinētie ⁊ paupertatis ſi-
ne appropriatiōe: quomō curāt de pauperib⁹ ⁊ ſpe-
cialiter in ſpūalib⁹: ⁊ ſi antiq̄ recipiant infirmi:
cōfiteant: quēadmodū fit in domo dei Parrhi-
ſius. ¶ Itē ſi illic ſint mōachi cōpatres. Si ob-
ligāt eccl'ias ſuas: ⁊ ſi ſic ꝓhibeant.

R Vrſus applicet ſe viſitator p ſe vl' ſu-
os comites ad audiēdū cōfeſſiōes di-
ligēter ⁊ moroſe: tā magnoꝝ q̄ par-
uorū modis idoneis: ⁊ p̄m inſtructio-
nes alibi mēoratas: p̄ſertim quo ad pcā carnis:
que difficili⁹ extrahunt: nā in hoc ſtabit fructus
ꝓncipaliſſim⁹ reformatiōis. ¶ Itē ſi ille qui de-
ſeruit cure repert⁹ fuerit idone⁹ det ſibi bona po-
teſtas ſup caſibꝰ occultis reſeruatis: ⁊ p̄ſertim q̄
ſint repetita: ⁊ erga iuuenes ⁊ feminas. ¶ Itē ſi
nō reperiat eſſe talis: inſtituat in primori loco
vnus idone⁹ ſcl'ans vel religioſus tanq̄ penitē-
tiari⁹: ad quē poſſent remitti parochiani ſup ta-
libꝰ caſibꝰ reſeruatis: ⁊ ſup habēdo ꝓſilio in ta-
libus dubijs cōſciētie. ¶ Itē de ꝓbata appoſitio-
ne remediorū p viſitātē exꝑtit vt habeat ⁊ habe-
ri faciat tractatulos breues p parochias in vul-
gari de examinatiōe cōſciētie: ⁊ de caſibꝰ reſerua-
tis ad hos vl' ad illos: cū ſtatutis ſynodalibꝰ ab-
breuiatis ꝓ cognoſcēdo q̄ ſunt formē ꝑ ſe ſacra-
mētorū: nec nō de ꝑceptis dei atq̄ ſimilib⁹. ¶ Itē
ꝓ tractādo certū ⁊ fructuoſuꝫ modū reſeruandi
pcā videt primo q̄ null⁹ caſus dz reputari reſer-
uatus apud pueros ⁊ puellas iuniores. xiij. an-
nis ꝓpter cauſas in quadā qđā epl'a notatas q̄
in aput pōtificali dignitan. ¶ Itē modus tradi-
tus i ſynodalibꝰ domi epi Cameracēſi. videtur
idone⁹ paucis additis aut remotis. Primo loqui-
tur ēpis ſic dicēs. Reſeruam⁹ nobis maiora pec-
cata vicz pcā cōtra naturā in viris vltra. xx. an-
nos: homicidia: incēdia: ſimonias: hereſes: apo-
ſtaſias: ſacrilegiū vltra q̄dragināta ſolidos: ince-
ſt⁹, cū patre matre filio filia ſorore fratre ⁊ cū re-
ligioſis mulieribꝰ ac ꝓfeſſis: iniectiōes violētas
manuū in parētes et deliberatiōe factas: ſortile-
gia in ſacramēta vicz in euchariſtia ⁊ criſmate:
oꝑſſiones puerorū voluntarias ⁊ ꝓcuratas: ne-
gligētias parētū in igne vel aqua natos ꝓdēnū
ꝓuria ſolennia ⁊ fidei fractiōes ſolēnes in terra
noſtra: votorū ſolēnium trāſgreſſiōes: maleficia i-
pedientia coitū cōiugatorū: ꝓcuratōes ſterilitatū
vel abortiuoꝝ ꝓpinatiōes veneni: magnas blaſ-
phemias deo factas: caſus eorū q̄ falſificāt litte-
ras curie noſtre: vl' abutunt eiſdē oēs excoica-
tiones tā a nobis q̄m a canone latas: exceptis ſe-
ruis noſtris ⁊ exꝑſſis: ⁊ oīa alia pcā iſtis gra-
iora. ¶ Caſus penitētiarijs p decanat⁹ p̄miſſi
cōmittim⁹ penitētiarijs noſtris generalibꝰ p de-
canat⁹ deputatis. Pcā cōtra naturā in oīi eta-
te a mulieribꝰ ꝓpetrata: ⁊ a viris infra viceſimuꝫ
annū: polluciōes manuū in oīi etate ꝓuria ⁊ fi-
dei fractiōes q̄ nō fuerūt fracte in curia noſtra:
votorū nō ſolēnium trāſgreſſiōes: iniectiōes ma-
nuū in parētes: vbi nō fuit leſio grauis vel deli-
beratio: ſortilegia q̄ nō ſunt ꝺ euchariſtia vl' criſ
mate: iniectiōes manuū puerorū in clericos vſ-
q̄ ad viceſimū annū: oꝑſſiōes puerorū nō volū-
tarias ſz caſuales: clādeſtinas nuptias: inceſtus
exceptis patre mr̄e filio filia fratre ſorore: oīa
adulteria ꝑ ſalto: q̄ ſi clādeſtine nuptie inceſtus
adulteria ꝓ duos teſtes aut pl'es q̄ bis interfue-
rint: aut alias ꝓ cōem famaꝫ vel infamiā ꝓbari
poſſint ꝓut ſup bis eccl'ie vel noſtrā iuriſdictiōq;

exercẽtibꝫ satisfaciãt. Iniectiões manuũ in clericũ vel sacerdotẽ vbi nõ est enormis lesio que tamẽ si pbari possit (vt pdictũ est) pri⁹ ecclie ꝛ lesꝫ satisfaciat. Sacrilegia vsq; ad .xl. solidos: ita tamen q; debita fiat restitutio ecclie de eisdẽ. Omnia pcta in quibꝫ curati babẽt potestatẽ. Itẽ restitutiões incerte quertẽde ad pios vs⁹. ¶ Cas⁹ q; psbyteris parochialis curas ꝛ eoꝝ vices gerẽtibꝫ committunt. Inordinat⁹ cõcubit⁹ cũ mulieribus mollicies ꝛ pcta cõtra naturã in etate pueritie: in viris vsq; ad nonũ annũ adulteria ex parte viri, puericiam: dãnificatiões ꝛ furta: dũmodo fiat restitutio ecclie: iniectio manuũ in parentes: sacrilegia in rebꝫ minimis ꝛ coibꝫ vbi nõ est horror ꝛ turpitudo: iniuria puata in qbꝫ null⁹ dãnificat: stupri virginũ: aborsus nõ procurati sz casuales. ¶ De casibꝫ nobis aut penitentiarijs nostris reseruatis curatis ꝛ eoꝝ vices gerẽtibꝫ: exceptis mortis articulo aut alia manifesta necessitate absoluere oẽm interdicim⁹ ptãtẽ. ¶ Sacerdotes ꝓpo cõfessiões mulierũ cũ quibꝫ peccauerũt aut fautoꝝ ꝛ mediatoꝝ nõ audiãt: donec saltẽ ꝺ pcis inter eos alijs cõfessi fuerint cõpetenter: et cessauerit infamia: si qua fuerit ꝓpter hoc cõtra eos: sed mittãt eos ad honestos ꝛ idoneos cõfessores. Ac ibidẽ notet⁹ q; hic expediret vt in concilijs puincialibꝫ esset maior auctas collata a papa circa ordinẽ casuũ reseruatoꝝ ꝛ irregularitatis vt salubri⁹ puideret⁹.

S Porro si talis visitatio de qua loquimur nõ fiat p parochias: videnꝫ tamen ista diligẽter esse interroganda

p singillatim a qlibet curato ꝛ vicario eius ꝝm statũ suũ: ꝛ hoc dũ venit ad synodũ epi scopi ꝛ aliorũ: ꝛ hoc vel publice vel ad ptẽ: vulgari lingua vel latina put expedient⁹ vel vtilius esse videbit⁹ ad laudẽ scientiũ ꝛ nescientũ verecundiã ac doctrinã. ¶ Itẽ q; fieret talis examinatio de oĩbꝫ que ad regimẽ curaꝝ pmisq; eis litterę cõcederent⁹. ¶ Itẽ domi plati ꝛ alq babẽtes iurisditiões poterũt facere spẽales instructões p inquisitiõe faciẽda sup abusibꝫ q; dicunt fieri in curijs suis: vt sciãt ꝛ puideãt tanꝫ incipientes reformationẽ a seipis ꝛ a domo sua. ¶ Itẽ notet⁹ hic de iuramẽtis officiarioꝝ requirẽdis ꝛ seruãdis: sicut ordinatũ ẽ: eo q; cognitũ est q; multa facto iurẽt: sz fere nibil obseruãt. ¶ Itẽ de iuramẽto exacto ab illis qui q̃stionãt: vel p impositiões a mercatoribꝫ: quoꝝ tamẽ iuramẽto nõ stat cũ finis oĩs cõtrouersie sit iuramẽtũ ꝝz aplm. Hã pista grãdis laque⁹ ad periuria etiã publica ꝛ solẽnia pcurat. ¶ Itẽ de testamẽtis expediendis sine tali sumptu ꝛ ptractu in piudiciũ graue aiarũ que torquẽtur in purgatorio. ¶ Itẽ de excoicatiõibꝫ tã frequẽter ꝛ leuiter fulminatis a iure et iudice. ¶ Itẽ si absolnat iudicialit⁹ ab excoicatõne: cõfiteat iterũ sacramẽtalit⁹: q; sic opter fieri vt sup bis fiat declaratio p hoc sacrũ cõciliũ iuxta institutiões olim ꝛ nouiter p venerabilẽ vniuersitatẽ Parrbisien. cõpositas. Et licet sentẽtia excoicatiõis nõ ligat vt excoicat⁹ viret nisi sit iudicialiter pnũciat⁹ esse talis. Simulat q; irregularitas nõ incurrat p excoicatiõe nisi sit declarata p iudicẽ: ꝛ ita de similibꝫ q̃ milꝫ tollerẽt laqueos aiarũ ꝛ inde melior ordo bierarchie ciuilis seruaret. ¶ Itẽ de pmotoribꝫ qui dũ faciũt exactiões iniustissimas nibil soluũt de expẽsis nec puniunt: sz reportãt salaria sua ab innocẽtibꝫ absolutis diffamatis ꝛ exceptis. ¶ Itẽ de applicatione p emẽdis tartarorũ in pios vsus ꝛ publicos: q; aliter ẽ scãdalũ cõtra plat⁹ in popul. ¶ Itẽ ad euitãdũ notã vel speciẽ simonie in oĩbꝫ vbi dant⁹ pecunie ad ministrãdũ spũalia sicut sunt ordines sepulture: baptism⁹: missę ꝛc. Et expediens videret⁹ ꝛ cõformit⁹ ad iura: aut q; nibil recipere tur: aut cũ moderatiõe maiorꝝ aut q; pri⁹ dareut⁹ spũalia q̃z aliq̃d exigeret vel reciperet tẽporale: sed postmodũ quereret⁹ cõsueta: q̃ si renuerẽt cõ tumiacter solui fieret tũc honesti⁹ actio cõtra tales. ¶ Itẽ hoc esset interpũtãdũ si iura olim tradita cõtra dantes aliq̃d in oĩ re spũali ꝛ ĩ introitu religiõis: sint in sua seueritate seruãda: sicut apparet q; nõ: alioq̃n fere totus ecclĩa sticoꝝ cet⁹ in dãnatõis statu esset: fiat igit⁹ declaratio. ¶ Itẽ in ministratiõe ordinuꝝ fiat diligẽtior inq̃sitio et obseruatio etatũ institutaꝝ p canones: ꝛ b̃ per religiosos sicut p alios. ¶ Itẽ idẽ si sint priuilegia ti: q; hic ẽ laque⁹ formidabil⁹ p plat⁹: ꝛ p talibꝫ ordinatis ꝓpter suspẽsionẽ ꝛ alias penas iuris vl̃ ꝓpt defectũ plan i ĩtẽtiõe: q; pdict⁹ pblice: q; intẽdũt tl̃es ordinare vt sbdiacon⁹ fiat ĩ xxiij. diacon⁹ ĩ .xx. sacerdos ĩ .xxv ãno: nedũ ꝓpt sciaz: sz etiã ꝓpt mores. ¶ Itẽ q; nõ pmoueant sine certo ꝛ stabili titulo bñficij vel patrimonij sine fraude. ¶ Itẽ sciant cõpetẽter loq latinũ ꝛ intelligere. Et pudeat⁹ q; nõ sint sacerdotes in scãdalũ. Et hic pficeret ponere modũ tot missis q̃s habere volũt in domibꝫ suis coĩter boies parui stat⁹. ¶ Itez denunciet⁹ recipiẽtibꝫ sacros ordines q; faciãt votũ castitatis solẽne ne putẽt se liberos ad fornicãdũ sicut fatui quidã putãt. ¶ Itẽ cõtra pdones ꝛ veratores terraꝝ eccl'ie videret⁹ procedẽdũ p viã pub licã ꝛ pie pdicatõis ad dños: insinuãdo grauamina ꝑticularit⁹: ostẽdẽdo pericula suaꝝ aiarũ nisi puideret⁹: ꝛ nõ dãdo onera de nũciãdo curatis aut suis vicarijs: q; nec audẽt nec pñt exequi ¶ Itẽ querat⁹ executio cõstitutiõis quã papa fecerat p theologis: imo veri⁹ p eccl'ias: vt scz in q̃libet ecclĩa cathedrali ꝛ collegiata notabiliter sit vna pbẽda effecta in ꝑpetuũ p vno theologo q̃ legere docere ꝛ pdicare sit astrict⁹. Silr puidẽdũ esset abbatys ꝛ monasterijs q; nõ carerẽt vi

ris docētibꝰ eos ettā a puero meditari i lege dñi die ac nocte: qz i tali q̄dē de diuis itelligerēt aut saperēt. ¶ Itē reformet honestas i diuino officio z seruitio ꝓtra ludos fatuos ꝓtumelioso bo z ecclesie: z p excoicatiōez z puationē distributionū vl incarceratiōz. ¶ Itē ō garrulatiōes idecoras i choro tpe seruitij: z fiāt noue ꝓstitutiones aut iā edite cōseruēt. ¶ Itē deberet fieri spēal inq̄sitio: vt visitatio p mēdicātibꝰ tā in facto sermonū et ꝓfessionū q̄z aliox z spēal q̄ cuncti ꝓfortia femia rū i cameruł z detractiōes i sermōibꝰ z fabulas inutiles: z assertiones temerarias diffiniēdo aliq̄d gīaliter eē pctū mortale vl nō eē. Et q̄rat q̄liter i pmissis se ingerūt: z si ꝓtra decretalē oīs vtrusq̄ seruus. ¶ Itē q̄rat de q̄bꝰ pcīs remittūt ad penitētiarios: qz ꝺ q̄ aliq̄ absoluūt ab oībꝰ. ¶ Itez si ministrēt sacramēta ꝓhibita ꝓtra ꝓhibitionez iuris: si p̄dicāt cōtra p̄latos z sepulturas z decimas: si admittūt excoicatos a iudicibꝰ ad sua cōfortia in diuino officio seu seruitio z ceteros sicut ferē ab aliquibꝰ eē. ¶ Itē p pozatibꝰ desolatis vbi nō sunt nisi vn⁹ vel duo religiosi sepe in scādalū sui z aliox eēt puidēdū: qz dū redeūt ad claustra turbāt alios nec pficiūt. ¶ Itē de obſuatiōe B̄i dictuni p monachis nigris z alijs videant illa q̄ necessaria sunt z declarēt. ¶ Itē videat de mō cōferēdi bñ z libere bñficia in casu reductiōis bñficiox ad ordiarios z de reliq̄s ꝓsequēdis. ¶ Itē puidēdū est in excessibꝰ visitātiū plus sepe ad q̄stū z pompā z destructiōez q̄z edificationē: z ordinētur circa moderata. ¶ Itē videat de mō habēdi certā cōtribunonē p tota ꝓuincia ad defendēdū z ꝓsequēdū ea q̄ fuerūt ordiata. Et q̄ ipsa viriliter z prudēter exequant vsq̄ ad aliud puinciale cōciliū: z de triēnio ad triēniū fieri debet ex pena apposita: vel ordinet alia cōseruet z declaretur. Simulet q̄ debēt cōparere z q̄liter. ¶ Itez si expediat tres vel q̄ttuor puncias q̄z cōuenire. ¶ Itē si ordinent cōfoꝛmit ad decretalē aliqui qui habeāt inq̄rere reformāda p q̄libet diocesi: z referre auisamēta pulsionū decentiū: in sequēti cōcilio. ¶ Itē fiat in q̄libet diocesi monitō filijs illi quā eps fecit Parrhisien. cōtra loquentes sub specie ioci ꝓtra fidē z sacramēta vt. s. audientes denūciēt tales epo loci vl officiali vl suo curato infra octo dies aut q̄z primo cōmode pōt fieri. Et hic cēnt grauit ꝓhibēde cātilene erronee z lubrice z cōtra honorē mrimonial sacri cōpositeſz prudēter ſm locoꝝ z tēpoꝝ z moꝝ q̄litates. ¶ Hec inquā plus in modū cuiusdā mēorialis q̄z doctrine subtilis notata sunt: det autē in exequēdis spūs sui robur deus q̄ est benedict⁹ in secula Amen. ¶ Finit.

Sermo eiusdez in dñica

xpi. post pentb. de q̄ttuor domibꝰ z pōt dici i dedicatione ecclesie.

Ade in domū tuā. Originaliter Matthei. ix. z Mar. ij. z recitatur i euāgelio dñice currētis. ¶ Et si hec christi vox ad me traduci pōt q̄si me iubeat in domū regredi z increpās dicat: q̄re tu enarras iustitias meas: z assumis testm̄ meū per os tuū Attn̄ q̄ sic op⁹ ē monēdi audaciā ꝓstat quinq⁹ hodie a pctis sit z morbo curat⁹ in illa quā ingressus fuerat xp̄s domo. Sic agā: eo mō in domū vbi xp̄s grabato ꝓpe fragilitatis instrat⁹ plena fide deuoluar: q̄tin⁹ morbidā ipe paralisim mee mētis eiciat. Et q̄ illa ē xp̄i dom⁹ reuerēdi pīes Dom⁹ haud dubie de q̄ in hymno canit. Dom⁹ pudici pectoris tēplū repēte fit dei. Dom⁹ insup quā p asylo z tutissimo oīm criminosoꝝ refugio xp̄s in celo lōge p̄clariorē q̄z olim Rhomulus i Latio cōstituit. De asylo Rhomuli flor⁹ in epitomate libro ꝓmo. Hec dom⁹ ē ad quā te iubēte ie su pgo: in q̄ sanari custodiriq̄z cōfido: ac perinde verbū tuū te cōsentiēte grat⁹ eloquio: ad quā cuz Babriele nos oēs accedam⁹ p̄cor dicētes Aue maria. ¶ Wade in domū tuā. Apud idoctos ꝓba domi ac saluatoris nostri Jesu humilia q̄dē andaq̄z vident. Qui si autoris sapiētiā ppēderēt Jpse em̄ est in q̄ sunt oēs thesauri sapiēie z scīe tie abscōditi. Et ol. q. intelligerēt ꝓfecto ea verba multa sentētiarū maiestate plena eē multa insup sensuū varietate fecūda. Nihil in eis otiosuz reponi putādū est: nubil q̄ nō fidē edificet: mores cōponat: spem erigat: charitatē corroboret: z ad beate felicitatis desiderū accēdat. Tot q̄ppe sēsus verbi auctor intēdebat (ſm Wilbel. Parrhisien. in de fide z legibꝰ) quot ex eo elici vel quōlibet inspici veritates possūt quēadmodū de⁹ tot in re creata bonitates q̄z ex ea pueniūt bōitates ꝓtendit. Qua in re pspicuū est sacrā scripturā p immēsa capacitate sui: domū ex oīi pte amplissimā existere in q̄ fabricatur sapiētia mēſaz posu incopiosissima cibox oīm suauitate refertā. Prouerb. ix. Cetez veluti speculū cōcauū q̄ttuor faciēs ex reflexiōe varia radioz visualiū oī determinē aliter inspector solleret vbi diuī q̄ttuor salubrē veritates ſm q̄druplicē expositiōis modū poterit inueni. ¶ Qō vt manifestius fiat z ad collocādū nostre collatiōis fundamēta ordinēq̄z in dicēdis obseruādū ad thema nostrū quertat intuit⁹. ¶ Wade introquit in domū tuā. Potest certe dom⁹ ista ad materialē boīs inhabitationē referri iuxta sensū literalē: quō sumptū est in locis scripturaz innumeris notiori Lu. xix. vbi xp̄s ad Zacheū ait. In domo tua oportet me manere. ¶ Pōt scīo p domū ecclesia multās itelligi iuxta sensū allegoricū. i. ad Thimo. ij. Scias quō oporteat te i domo dei conuersari. z. ij. ad Thimo. ij. In magna domo nō solū sunt vasa aurea. Loquit de ꝓsperitate bo-

minū in ecclesia. ¶ Post subinde dom⁹ista humana significare cōscientiā iuxta moralē intellectū Heb.iij. Filius in domo sua est: q̄ dom⁹ sumus nos: de qua p̄ ꝑ Ambulabā in innocētia cordis mei in medio dom⁹ mee. ¶ Rursum quarto p̄ domū hāc: celestis accipit paradisus ſm sensum anagogicū Joa.xiiij. inq̄t christ⁹ In domo p̄tis mei māsiones multe sunt. Et in ꝑ. Beati qui habitāt in domo tua dñe. ¶ Quis igit̄ p̄hiber.r.p.bis aīaduersis: arbitrari saluatorē nr̄m iesum christū quadruplicē ad min⁹ in p̄assum p̄tis verbis dedisse monitionē quasi diriſſet.

In domū tuā q̄ est materialis structura iuxta primum.
In domū tuam que est militans ecclesia.
Vade In domū tuā que est p̄pria conscientia.
Postremo in domū tuā q̄ est felicitas & gloria.

¶ Cum hec iacta sunt fundamēta ait Lactanti⁹ ex verbis Tullij: q̄bus supedificare volēs q̄tuor cōponā ordines moderatur⁹ vtriusq̄ quoad potero stilū: pri⁹ magnope p̄canēs ac studēs ne sermo fruolus illiberalisq̄ deformet ac sordeat: deinde laborans: vt alius sit qui intelligat: sed ab intelligēdo tātū: verbaq̄ latina sciēdo. Prima aūt oratio nostra erit ſm historiā miraculi christi cōmendatiua. Secūda erit ſm allegoriā ad ecclie gubernationē hortatiua. Tertia erit ſm moralitatē ad cōscientie habitudinē inductiua. Quarta vo erit ſm anagogiā ad felicē beatitudinem inductiua. Et has duas vltimas p̄ collatione reseruatas esse volo.

y Rimā que aliquantulū speculationis habet aggrediar referare. Magnū est patres inclyti: magnū & ad erigēdū sursum aios p̄capiū hodierni euāgelij miraculū: q̄ & pia fidelitū corroborat credulitatē: & execrabilē incredulor⁹ p̄ra deitatē christi blasphemiā radicit⁹ exterminat. Q̄d vt pateat historie veritas sūmatim ad memoriā reuocet. ¶ Erat in capharnaū vir quidā cuius mēbra paralisis adeo dissoluerat: vt nec se ferre nec vlla cōpage subsistere posset: sed emortua & q̄si coherentia in seipsa collabebant. Hecq̄ em̄ a corde vitalis calor p̄ meat⁹ fibras diffundebat in art⁹: q̄ppe emarcuerat: aut ex frigore p̄stringente aut humore supfluo opilāte: siue in eis vinaceos neruos corrugauerat calor nimius siue vulnus inciderat. Huc egrotātē grabatū ꝑcussum: bones quatuor p̄ tecta dom⁹ aīe christi pedes demittūt. Pira iesu benignitas: mor nāq̄ suā deferēnūq̄ fidē intuit⁹ eī a petīs tāq̄ egritudinis radice primitus absolut. Deinde aguita inculpataq̄ blasphemior⁹ iudeor⁹ cogitatiōe: sanitati eī restituit. Vigorē insup domū vsq̄ ꝑgēdi grabatūq̄ ferēdi cumulauit. Tolle inq̄t grabatū tuū: & vade in domū tuā. ¶ Nō hec humanis opib⁹ nō arte magica ꝓuenūt: aut monic⁹ra par ad eneam. Eneidos .xij. Maiora agit de⁹: Nō adhibit⁹ est herbar⁹ succ⁹: nō pegrinor⁹ vis lapidū: sed solo iubētis sono repēte exilūt nerui: nutāt vene medullis: sanguineq̄ introrsus ibi bitis: calescūt ossa: rubet cutis: & inerma languidaq̄ olim mēbra ꝑtis ecultāt officiq̄ restitui. En grande stupendūq̄ miraculū. En p̄clarissima humanitatis christi dignitas q̄ tāto in opere diuinitati subseruiuit: verā eīm ꝑbabilitate dicī pōt (q̄uis ꝓtrariū dñs Durandus opinet. iij. sen. dis. ix.) q̄ in oīb⁹ christi miraculis: sua humanitas ꝑter ips⁹ ad verbū hypostaticā vnionem tanq̄ causa secūda principalissima cōcauit: & in hoc eminēs est q̄dā ips⁹ (vt ita loquar) omnipotentia & ꝓrogatiua singularis sup ceteros homines scōs: p̄ quos tm̄ nō meritorie sine eor⁹ causali concursu mirabilia patrata sunt. ¶ Et urge nūc quisq̄s adeo: tolle grabatū ꝑtis fragilitatis & vade pedib⁹ mētis in domū hāc: in qua audis tam gloriosum opus fieri. Circumgyra rationis oculos: vt lumine fidei collustrētur: atq̄ effectu puro cōsidera: quoniā hic implicater operata est christi diuinitas. In peccatorū relaxatione. In cogitationū agnitione. In lubrica paralitici curatione. Hec nempe opera diuinitatis esse ꝓpria Hieron⁹. in omelijs testis est: & ex scripturis colligitur. De peccatorū dimissione Esaie. xliij. Ego dñs qui deleo iniquitates. De noticia cogitationū. ij. Paral⁹. vi. Tu solus nosti corda filior⁹ hominū. De miraculor⁹ operatiōe in ꝓsal. Facit mirabilia magna sol⁹. Q̄d in de secretis secretorū Aristo non silet. Operator inquit miraculor⁹ vnus & solus est deus: tria insup personis diuinis app⁹opriata hoc in actu ꝓspicim⁹. Non ergo opificis christi diffiteamur diuinitatem. Clemēt. e ſpūssancti inder est criminū absolutio. Sapiēte filij inspectio secretor⁹. Potentie patris morbi depulsio: tam subita equidē & plenaria vt paralitico uberet christus. Tolle tē.

¶ Sed ecce in domū istā vbi christus operatur z (veluti quōdā in domū Loth) irrumpit perfida incredulor⁹ diuinitatē christo enpiētū turba: que in condito murmure obstrepēs dat sine mēte sonum: vt Maro ait: acclamans fragilia hec esse: immo nulla ad diuinitatis in christo attestationem argumēta. Qualiter inquūt ꝓbat christi diuinitatē peccatoz relaxatio: cū mosaicus sacerdos pur⁹ indubie homo id babuisse legat officiū Leuit. iij. Q; si respōderis eī non absolui se peccata auctoritatiue: vt christus: sed q̄ dūtaxat ad petītis eī deo reconciliationē per ipsum

sacrificiū ⁊ precū fiebat oblatio. Nō euadis iḡt hereticus: obijcio nāq; tibi presbyterū noue legis: qui auctoritatiuo ꝓbo instar christi vtiq; dicens: Ego te absoluo ⁊c. Qō plus auctoritatis arguere videt q̄ dicere: dimittūtur tibi peccata tua. Hāc caluniā de medio tollit trimēbris de potestate distinctio: que sup. iiij. sentēciaꝝ .dis. ij. cōmuniter notata est: vbi Scotus arguit Bonauen. Est itaq; in relatādis criminib⁹ potestas autoritatis potestas excellētie: ⁊ potestas nuda ministerial'. Potestatē autoritatis dicimus que sic sūma est: vt nulli alteri in sua actiōe inmitat: ⁊ illā solius dei ꝓpriā esse cōstat. Potestas excellētie q̄uis ab altero fluat atq; deriuet: hec tamen est cū p̄rogatiua: qnā ministerial' potestas non obtinet. Et que sine sacrificio: sine sacramēto: sine forma verboꝝ determinata crimina diluit: ⁊ ministerialē ordinat: tribuitq; ptārem. Cōcedit igitur sacerdotib⁹ ministeriū pctā dimittēdi: nec tamē diuinitas eis ascribat. In christo aūt duas alias infusse potestates autoritatis scz ⁊ excellētie si cōuincim⁹: eundē cōcludim⁹ deū esse: quia nemini qui de⁹ nō esset collate sunt: nec vt cōmunicarent cōgruebat. Cōuincim⁹ aūt. Videes eñ quoniā peccata paralitici: absq; cōfessiōe siue sacrificio: orōne: sacramēto ve delebit merito būanitatis ⁊ diuinitatis impio. Juuat nostrā hanc assertionē paralitici fides: ob quā in aīa pariter ⁊ corpore sanatus est. Credidit itaq; filius boīs illa p̄ditū esse potētia: quā sibi inesse iudaica impietas detrectabat. Illa aūt que alia erat q̄ autoritatiua: excellēsq; potestas: pro cuius attestatione miraculū patēs subinde monstratū est: vt sciatis inquit iesus: q̄ filius boīs potestatē habet in terra dimittēdi peccata. Tūc ait paralitico. Surge ⁊ tolle grabatū tuū ⁊c. Ac si eū dicere iudeis estimares. Per hāc quā forte inuenimini curationē: interiorē negare nō potestis: nec arguere me mēdacij in re occulta: quādo palā miraculose verba cōfirmo. ¶ Insurgit rursum secūdo hereticus clamor: ⁊ impugnare cassareq; nititur alter⁹ diuinitatis in christo asseuerande argumentū de cogitationū cognitione. Hā ⁊ propheta inquiūt quib⁹ nulla diuinitas tribuit nō modo secreta aliqua cordiū penetrari sunt: quin etiā pluruma ab boīb⁹ nōdū cogitata p̄diterūt. Quid respōdebim⁹? P.r. plane fatebimur ⁊ prophetas occulta multa p̄uidisse: cui⁹ causam inuestigantes Aristo. Auicen. pluresq; phorū eos esse dixerūt boīes purissimi intellectus: quē nec ceci vitiorū caligo obnubilaret: nec tumultuantiū curarū strepitus a tranquilla sede cōtēplationis abduceret: ⁊ perinde anima ipsorū vice speculi tersissimi ⁊ politissimi in omni parte cōformis fingebat: diuine illustratiōis radiū susapiens: abditaq; cognoscēs. Verūtamē a tractatoribus catholicis rectior: verioriq; ꝓphetarū rō assignat: miraculosa scilicet inspiratio: q̄q̄ ea q̄ dicāt vehemēter sint ad ꝓphetandū dispositiones. Quid igit⁹ qualiter in christo poti⁹? q̄s in ꝓphetis diuinitatē probat cogitationū agnitio? ipsius optime. Quia si ꝓphete esset: vt hoc ⁊ alia etiā plurima indicāt: ⁊ machometus ipse p̄cessit si talis insup qui diuine illustratiōis particeps esse meruerit: erat absq; dubitatione bonus: nisi? veraciterq; se aūt deū esse asseruit: cui p̄ cōsequens est credendū. Alioquin nō bonū sed blasphemū ꝓfiteri necesse est: q̄ impiū credere omnis eius vita: omnisq; doctrina diuinis oraculoꝝ ⁊ miraculorū vallata testimonijs patefecit. Qua de re Thomas bragō. in sūma lib. i. parte tricesima secunda primo corollariū primi capituli copiose disseruit. ¶ Sed ecce tertio adhuc idignationi? fremitu cōclamat incredulorū multitudo: asserens p̄clarioraꝝ: tū admiratōe: tū dignitate miracula: alijs in domib⁹ p̄ boies puros effecta q̄s p̄ per christū: quorū si nullus est de⁹ per hoc indubitanter nec ex sili christ⁹. Et vt de grandi historiarū aceruo pauca colligā: obijcit nobis inde⁹ heliseū qui filiū sunamitis defuncti sua i domo viuificauit. iiij. Regū. iiij. Et q̄ amplius obstupescēs: solus ossiū suoꝝ cōtactus in cadauer humanū: animā simil ⁊ vitā refudit. ibidē. xiij. Opponit nobis arrianoꝝ secta: suscitatā in cenaculo thabitā per petrū Act. ix. Et aliū in porticu templi curatū Act. iij. Nec mireť hec christian⁹ cum pollicitus sit christus dicēs: Qui credit in me: opera que ego facio: ⁊ ipse faciet: ⁊ maiora horum faciet Joan. xiiij. Q; si q̄s dixerit vt dominus armachanus de. q. art. lib. ij. ⁊. c. vltimo. Et sicut Nicolaus de Lyra ponit vbi supra: q̄ petrus aut alter: nō ideo deus per hec miracula conuincit: quia nō propria ⁊ impatiua virtute: vt christus: sed inuocādo: orādoq; peregit: id facile refellit. Umbrā nāq; petri ⁊ Heliseī ossa ⁊ sudaria pauli nō orasse certū est. Umbra tamē petri ⁊ sudaria pauli etiam absentis: certū est q̄ opem salutiferā p̄stiterūt languētibus. Actuū ix. ⁊ vt dictū est Heliseī ossa vitā sepulto cadauer refuderunt. Nunquid insup orauit christus miracula faciēs: fleuit ⁊ in seipso turbat⁹ est Joan. xi. Sciebā inquit pater q̄ semper me audis. Deinde gētilis idoloruq; cultores: de suis miraculis celebres nobis ingerūt historias: quoruꝝ multa cōplexus est Valeri⁹ lib. i. ca. de miraculis. narratq; Tarquinū cotē nouacula secuisse ⁊ vestalē virginē cribū aqua tybris implesse. Cōmemorat ⁊ hoc idem cū alijs. Aug⁹. x. de ciuita. dei. ca. xvi. Suetonius quoq; tranquillus. lib. de duodecim cesaribus. Uespasianū imperatorē refert cecū illuminasse: ⁊ alteri⁹ debile crus solo calcis tactu solidasse. Josephus p̄terea. q̄.

antiquitatū ab Alexādro macedone:panphiliū mare fuisse diuisum narrat:sicut a Moyse rubrū. Pro his vide si libet Bragō. vbi supra. Ad extremū mirabiles artiū magicarū effectus quis nō audiuit:lege in litteris Exod.c.vii.de magis Pharaonis. Et qđ vrgēti⁹ est: vide pbitonissam Samuelis ꝓbete vere suscitatricem put littera sonat.i. Reg:xxviii.ca. Et Aug⁹:opinatur in epistola ad Felicianū:ꝛ ponit in glosa ordinaria.i. Reg.ca.allegato. ¶Quis ergō non desistat christū eē deū cōcludere ex miraculosis operibꝰ:cū hec audiat videat ꝛ perpēdat. ¶Magna vtiq; R.p.difficilis ꝛ perplexa hec questio est, vbi de verorū a falsis miraculorū discretiōe tangit:ꝛ eā a doctoribꝰ perraro fundit⁹ euacuatam reperimus. Nimirū ꝛ si ad me altior pērue nerit q̄ aut ingenio tenui cōprehēdere valeam: aut ando:breuiq; sermōis eloquio cōplecti. Dicam tamē aliquid:ne de silentio nostro gaudeat super nos inimicus. ¶Et teneamus in primis nullū ꝓrie ꝛ pe dictū miraculū ab alio q̄ a deo posse creari:quoniā solus est qui sup omnē causarū naturaliū cursum ꝛ ordinē dominat. Non tñ dico tamē priuilegio hūanitatis christi singulariss̄imo. Neq; em̄ demoniorū:neq; angelorū:neq; tēperate cōplexiōis:nec astrorū:nec bumane imaginis quasi miraculorū factricē Auicenna.iij.sui de aīa posuit. Tāte virtutis sunt: vt vel creet aliquid vel absq; certo causarū naturaliū cōcursu formet:q̄uis plerūq; tam secreto celeriq; fiat motu bonō causarū applicatio: q̄ actio que nature est: miraculo deputet: p̄sertim ab indocto:ꝛ in philosophia:ceteriq; artibus parū eruditis. ¶Amplius scire conuenit q̄ sicut apud bonos moris est q̄ in attestatiōe litterarū sigillū appendit: vl̄ apponit signū proprium non aliter de⁹ miraculorū verorū operationē veluti sigillū:ꝛ signū ꝓpriū inducit in robur veritatis illius quā iubet credi: ꝛ nulla vnq; inuocationē miraculorū cōditor sit vel erit in ope mēdosō:q̄n reclamet:ꝛ quin per scripturas sacras per ꝓpbetias:per reuelationē:vel aliter illā falsitatē nō esse credendā edoceat. De⁹ em̄ veritas est:seipm negare nō potest. Multorū siquidē ꝛ interdios (vt opinor). Augustini sentētia fuit:deū p malos nōnunq; mirabilia operari:ꝛ hoc non vt sit falsi testis:absit:sed in dānationē tam illius q̄ facit:tam illorū qui seduci ꝛ erroribꝰ excecari meruerunt. Et quemadmodū dicit de antichristo ad probationē electorū. Unde ap'ls sine charitate mōtes posse trāsferri nō negat.i. Cor.xiij. Et de nouissimo die aiebat christ⁹: Multi dicēt mihi i illa die. Dñe nō i noīe tuo ꝓphetauim⁹:ꝛ in noīe tuo demonia eiecim⁹:ꝛ i noīe tuo virtutes multas fecimus: Et tūc cōfitebor illis :q; nūq; noui vos Matth.vij. Et de pbitonissa ꝛ Juda satis cogens est argumentum. ¶Hec ita q̄uis se haberēt q̄ per mendaces miraculi autor esset deus:nunq; tamē sigillū proprium sic falsari:nunq; eo abuti in mendacio sineret:quin ꝛ reclamaret ꝛ ꝓtradiceret. Alioquin quō eidē crederetur plus q̄ principi qui falsarias litteras sigillo suo cōsignari sciēter:ꝛ absq; vlla cōtradictiōe ꝓmitteret. ¶Et his quantū estimo videre possumus credēdā esse in christo diuinitatē:q; deus ipe adhuius rei affirmationē:autor fuit miraculi hodiernū:ceterorūq; plurimorū. Et deus non solū nō reclamauit:ꝓhibēs ne talibꝰ crederet: sz q̄ os omniū ꝓphetarū ꝛ gentilium sybillarū:hec omn ia longe ante p̄dicta sunt:laudata ꝛ approbata. Super hoc legat dominū Armacanū: q̄ vult i tribus p̄mis de q.armenicorū. Et Alcolaus de ly.in.q.contra iudeos. Scotū.q.ū.p.ult. Et Bragō. vbi supra. Et sup omnes Aug⁹.in lib.quē cōstituit de ciui.dei dici. ¶Cum igit̄ asserunt incredulī facta ab hoibus pur⁹ miracula: negabimus si de principali autore fiat assertio: si de ministro miraculi dicunt duntaxat: fatebimur. Neq; em̄ eos audiēdos putat qui in omni dns bnōi hystorias fidē negant. Inciuilis equidem:grauisq; temeritatis est:alteri nō adhiberi illā quā sibi rationabilē ꝓstari vellēt credulitatē. ¶Subinde cū scisciteris a nobis:cur non deos pari modo affirmamus:aperta est ex p̄missis responsio. Illa q̄uippe mirabilia:vel nō adhibita sunt ad astruēdū diuinitatē in factēnibꝰ:sicut de ꝓphetis:apostolis:ceteriq; viris iustis constat. Vel si hoc alicui ueḥssimi ꝛ demonū familiares execrabili superbia rapti intēderint:deus palaz cōtradicentium per prophetas ꝛ reuelatiōes:tū per naturale dictamen instituū insinuās non esse credendū deorū pluralitatē: cōclamāsq; omnes deos gentium demonia:magosq; ꝛ ariolos execrans. ¶Vides iudex:cur dānaberis antichristo miracula facienti adhērēs:ꝛ christian⁹ saluabitur christū confitēs miracula operantem. Affert ꝛ ostendit vterq; signū regis summi:sed illi tanq; falsario per diuinas scripturas cōtradicit multiplex vtī superaddit prophetarū approbatio. ¶Res igit̄ tota ad hoc redit. q̄ miraculum in christi hodiernū: ceteraq; scripturaz auctoritate addita ꝛ alijs circūstantijs signa sunt ꝛ argumenta sue diuinitatis :sufficiētia quidē pro fide gignenda:fouenda atq; nutrienda:nisi affectionis obstet peruersitas:propterea dicebat. Opera que ego facio testimoniū perhibēt de me. Et nisi opera ego fecissem que nemo alius fecit:peccatū non haberēt. Ratio:quia iam nō credēdū fuisset ipm esse messyā quē ꝓphete p̄nūciauerūt talia factuz miracula. Tamē illa argumēta euidentia esse nō ponimus fidei. Itaq; iam nō credemus:sz sciemus. Jam donū meretesq; fidei

macuaret. Jā (vt Bonauētura arguit. iij sentē. dis. vij.) tot⁹ orbis chr̄isto credidisset. Apl̄os insup q̄ miracul' interfuerūt ipossibile fuisset de fide plus q̄ de q̄stiōe euidēti vl' mōstrata dubitasse: dubitauerūt ñ ꝛ vacillauerunt in hora ōnice passiōis: in q̄ etiā miracula chorruscabāt: nā petre sasse sunt: terra tremuit: sol obscurat⁹ est ꝛc. Recordari etiā poterāt hodierni miracli qđ factū fuit vt paraliticꝰ ilico surgeret ꝛ tolleret grabatū suū: ꝛ iret i domū suā. ¶ Sciēs libēsq; multa pretereo: qz nō est op⁹ fidē quasi nouellā scrupulose discutere: quā tot sctissimi: viteq; integerrime viri: ꝓstātissima assertiōe etiā vsq; ad mortes durissimas ꝓfirmauerūt. Nec oīno miraculis initamur: sciētes iudeos increpatos a chr̄isto. Generatio p̄ua ꝛ adultera signū q̄rit Matt. xij. Et. i. Cor. xiij. apl̄s talia infidelibꝫ dari i signū ait nō fidelibꝫ. Quamobrē si etas nostra fidei ꝛ moris inops miracula habeat: incredulitat̄ nostre signa sunt ꝛ dānatōis (nisi meliorentur) indicia. Petro de arrivo magicē ꝑ sub cōpēdio habetote: sm copiosam Guil. parrhisiēn. traditionem: q in figuris ꝛ sculpturis: imaginibꝫ: charactēribꝫ signis: impssionibꝫ: verbis: carminibꝫ: ꝛ in ceteris qbꝫ vtunt maleficis: nulla virt⁹ est penitus qualē predicāt: sed hec singula demones fieri docēt tanq; sacrificia quandā diuinitatē sibi inesse ꝓfitētia: nec nō tanq; signū ꝓprīū ꝛ sigillū sui pacti rememoratiuū: quo adhibito, pacta q̄ ꝑmiserit deus adimplent.

Postquā terne calumnie

incredulor̄ sup miracloso euāgelij hodierni mysterio: vtrinq; rūsum est: accipite si placet triplicē et hic cōsiderationē. ¶ Prima quēadmodū iudeorū p̄cipes ꝛ prelati ex ignorātia sue theologie chr̄istū eis ꝓmissum negauerūt: miraculaq; abiecerūt: ꝓpter qđ remittebat eos chr̄ist⁹ ad scripturas di. Scrutamini scripturas: ille eīm testimonium phibēt de me. Joā. v. Sili mō ex ignorātia nr̄e theologie: multi etiā vt verēdū est de plano antichr̄istū suscipiēt: eiq; ꝛ miracul' suis adhibēbūt. Q, si ita est: timo qz ita est certissime: ꝓstat illos antichr̄isti precursores esse pessimos: qui studiū theologie qđ est scrutiniū scripturar̄ impediunt: aut eius promotionē implere sicut tenētur despiciunt.

Secunda consideratio.

Q, ad hoīs alicui⁹ canonizationē: aut cuiuspiā doctrine autorizationē: insufficiēs est ꝑ se miraculor̄ oñsio: nisi in canonizādo vite sctitas irreꝓhēsibilis indicet: nisi insup doctrina approbāda vere fidei nllāten⁹ aduersari cēseat. Hali q̄ppe miracul': vt iudas ꝛ alij chorruscāt. Hāc ob cām sint ceteras ne boni viri q̄ talū autores nō sunt petōres reputēt. Cū dicat Aug. sup Joā. Dos dei famulos nō miracula: sed sola charitas facit. Aliā notauit cām Bonauē. q. sen. vbi pri⁹: vt bonū facere miracula paruipēdāt: cū mal' ꝰ ꝓueniat. Dñs chr̄ist⁹ apl̄is. Nolite inq̄t gaudere q̄ spiritꝰ vob̄ subiciunt: gaudete aūt q̄ nomina vīa scripta sunt in celis Luc. x. Culpabilis est itaq; nimia videndor̄ aut faciendor̄ miracl'or̄ cupiditas ꝛ nōnūq; in superstitionē traducit ꝛ errorē.

Tertia consideratio.

Artes magice ad quas astronomie ꝛ medicine maxima parē spectat: rōnabiliter sub interminatione mortis vetite sunt: nō tō q̄ in illis demōes adorant: ꝛ tāto vānabilius q̄sto p ꝓba diuina ꝛ orōnes sacras huiōi cultꝰ exercēt: q̄netiā tō ꝓhibite sunt. qz fides salubris has per artes impugnat: q̄si sophisticas q̄stiōnes: q̄ apparētia veror̄ miraculor̄ gerūt: cristētia ꝓ nulla habēt: vt falsa: aut si ꝓba sint: nō illā quā ꝓtēdūt ꝛ approbatiōe sua deficiāt. ¶ Dicen⁹ R.p. D hereticis respōdim⁹ q̄ cōtumacē altercant diuinitatē in chr̄isto nō posse ꝓcludi p sacrā euāgeliū hodierni historiā. Nec p peccatōr̄ dimissionē: nec p reuelationē cogitationū: nec postremo per miraculor̄ operationē. Hūc rursus ad euāgelicā domū nostrā reuertamur: ꝛ pio cordis studio collaudem⁹ primo chr̄isti clemētiā: qz lese maiestatis reū: ꝛ peccatōr̄ carbonis vincti cōfestim absoluit: ꝛ nos siliter absolui postulem⁹. ¶ Contremiscamus reuereamurq; eius sapientiā ꝛ ꝓsentiā: q̄ occultissimarū etiā cogitationū inspector est: vt in euāgelio audiuim⁹. Hinc Boet⁹. Magna nobis est (si dissimulare non vultis) necessitas indita probitatis: cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernētis. Erubesce quēso illa coram te deo peragere. a quibꝰ desisteres homine ꝓspiciente. Habeat apud te tantū bonoris ꝛ timoris deus vult⁹ quātū vir. ¶ Ceterū humiliemur sub potenti manu dei chr̄isti: ꝛ in nostris necessitatibus eā inuocemus: penes quā residere omnem egritudinē corporaliū ꝛ spiritualiū curationes inspicamus. Fugiam⁹ denīq; malor̄ consortia: animaduertētes: quoniā paraliticus post curationē secedere a blasphēatoribꝫ iudeis ꝛ i domū suā pgere iussus est. Vade inquit tē. Atuero firmo pede ambulantē inspectātes amica quid putas egerūt? Gressum sistūt stupore attoniti: nec aspectui primo bene credūt: defigunt in eo oculos: ꝛ desitāt ne falsa ludant imagine: totumq; videndo pererrantes cognita tandē ruūt i iam plenus: stringunt pectus: ꝛ marcidis olim manibus oscula figunt. Interea autorem sanitatis ac modū queritāt: quo cōperto chr̄isti maiestas in celū attollit: ꝛ exaturari vidēdo: audiēdo: gratulandoq; non possunt. Ita (inq̄t euāgelista) vt

admirarent omnes ⁊ bonorarẽt deũ dicẽtes: qz
nunq̃ sic vidim⁹. Denũ paraliticꝰ q̃ turbã suã
vir subĩt: domũ subĩt: ñ memor qz post curati-
onẽ suã sibi chriſtꝰ impauerat dicẽs: Vade iñt
in domũ tuã: qđ fuit thema: tanq̃ diceret eidẽ in
his verbis: vt teſanũ cõprobes ⁊ roboratũ pe-
nitẽ⁹: vade. Vade in hac fortitudine tua. Judic.
vi. Luc. xvij. Vade qz fides tua te ſalũ fecit: vt
in vijs nõ excubes ſub dño expoſitꝰ vade ĩ do
mũ Vade in domũ tuã. ij. Reg. xiiij. qñ dñs erit
ꝓtector obũbraculũ diei ab eſtu: ⁊ in ſecuritatẽ
⁊ in abſcõſionẽ a turbine ⁊ pluuia. Verba ſunt
eſaie Eſa. iiij. Deniq̃ alieno ne te cibes mẽdici-
tati dedit⁹: ſed vade in domũ tuã: non alienã ſed
tuã. Prouer. v. Subtrahe pedẽ tuum de do
mo ꝓximi tui. ⁊. xxvij. Domũ fratris tui ne ingre
diaris in die afflictiõis tue: ꝛ illos q̃ diſcũt pene
trare domos ad moduz impudicaz viduaz. q̃s
reprobat apls. i. ad Timoth. v. Et q̃ ab afflictis
ꝓximis dona petũt: vt in ocio lautẽ viuãt: ſpreto
res illi⁹ moniti. Panc tuo veſcere liber eris: pro
phetice bñdictiõis exptes qua dr: Labores ma
nuũ tuarũ qz mãducab beat⁹ es ⁊c. ¶Et hec q̃
dem de ſenſu hiſtorico tãq̃ fundamẽtalia dicta
ſunt. ¶Superaddam⁹ allegoricũ ſenſum: ꝑm quẽ
dom⁹ noſtra eccleſiã ſignare dicebat Et fiat oꝛ
exhoꝛtatiua: ⁊ ĩ eccliaſticos negligẽtes inuecti-
ua. ¶Inter ſeniẽtes turbidoſq̃ acrearũ ptãtum
ac ſpiritaliũ neq̃tiarũ inſult⁹: int creb: a piclitãtis
mũdi diſcrimina ſũm⁹ architectoꝛ ieſus domũ
ſtruxit eternis baſibꝰ ſtabilitã: q̃ cunctis in ipam
eſſet in domũ refugij: i aſylũ ꝓtectiõis tutiſſimũ
⁊ extra quã iminet cert⁹ iterit⁹. Hinc domui ec-
cleſie nomẽ indidit: cui⁹ fundamẽtũ eſt petra fi-
dei ſolidiſſima: nec inferi porte aduerſus eã ꝓ-
lebũt Matth. xvi. Deſeẽdit pluuia: bereſum: ve
nerunt flumina erroꝛ: irruerũt vẽti ꝓſecutionũ
in domũ illã: ⁊ nõ cecidit. Fundata cñ erat ſup
firmã petrã Matth. vij. Hãc deſcribit ſalomõ
edificatã a ſapiẽtia ſeptẽq̃ colũnis exciſam: que
ſunt ſeptẽ ſpũſſcti dona ſeu virtutũ vniuerſitas:
q̃bꝰ fulcita ſubſiſtit. ¶Et ecce paraliticꝰ put audi
ſtis ĩ hãc domũ iubẽ accedere: vade: iñt ieſus ĩ
domũ tuã. Et q̃s iſte paliticꝰ R. ꝓ. Sane gen⁹
bñanũ: qđ p originalis criminis paraliſim ſen-
ſu vere credulitatis ⁊ bone opatiõis motu ꝓpa
tũ eſt: ita vt domũ hãc ſuã p ſe neq̃ret ingredi ni
ſi eidẽ ꝓmũ ſanitas ꝓferret: q̃ ꝓtita p ſaluatoꝛẽ
aiaz ieſu tulit grabatũ vetuſte legis in q̃ nõ ere
ctũ erat: ſz ꝓſtratũ depſſum: nihil cñ ad ꝓfectuz
adduxit lex Heb. vij. Debinc in domũ ſaluifere
credulitatis ⁊ noue ꝓuerſatiõis: q̃ dom⁹ eccle
ſia eſt introiuit. ¶Sed ꝓpende qñ p ꝓ⁹ nudat
ſynagoge tectũ: qz ꝓmit⁹ velata ſcripture veteꝛ
myſteria reſerãt: ⁊ ita a q̃ttuoꝛ deferꝛ añ chriſtũ
qz p q̃ttuoꝛ euãgelioz volumina ad chriſti cog-
nitionẽ inclinat. Quãuis aũt dom⁹ iſta ſit gene
raliter oim in vna fide coadunatoꝛ: vſita
tioꝛi tñ noie illoz q̃ſi antonomaſice oꝛ q̃s duces
in ea cuſtodes ⁊ ſpeculatoꝛes ſũmus ꝑfamili-
as inſtituit. Vñ eos ⁊ nõ ſic paſſim alios eccliaſ-
ticos appellam⁹. Ad iſtos ꝑtinet ꝓuidẽda ẽ oꝛõ
vt ſolliciti ſint ĩ ſuã eccliẽ domũ ꝓgere: ne ex ipo
rũ abũdãtia domui detrimẽtũ incũbat. Quib⁹ ĩtro
greſſis officiũ triplici eos fũgi neceſſe eſt vt ſint
ſpeculatoꝛes: vt ſint ꝓtes ſen paſtoꝛes: vt ſint ia
nitoꝛes. ¶Speculatoꝛes ſiq̃dẽ ad explorãdũ in
fidia ſq̃ declinãdũ. Ezeẽ. iij. ⁊. c. xxxiij. Fili hoĩs
ſpeculatorẽ dedi te domui iſrl'. Sequit: ſi ſpecu
latoꝛ viderit gladiũ venientẽ: ⁊ nõ ĩſonuerit buc
cina: ⁊ ppls ſe nõ cuſtodierit: ⁊ venerit gladius
⁊ tulerit de eis aĩam: ſanguinẽ eiꝰ de manu ſpe-
culatoris req̃rã. Detuẽda nimis ⁊ eccliaſticis
ſpeculatoribꝰ formidãda hec ꝓminatio: cui ſi lis
hĩ. iij. Reg. xx. Cuſtodi vir iſtũ: q̃ ſi lapſus fue
rit: erit aĩa tua ꝓ aĩa illi⁹. ¶Deberẽt inſup ianito
res eẽ ad claudẽdũ: ſapiẽter q̃ apiẽdũ inſtar xpi:
q̃ e tẽplo tãq̃ ianitoꝛ eiecit vẽdẽtes ⁊ emẽtes: q̃ ⁊
alibi ſe rẽ oſtiũ aſſerit: p qđ ſi q̃s introierit: ſalua
bit. ¶Ampli⁹ eos rẽ quẽrit ꝓtes ſeu paſtoꝛes ad
fouẽdũ gregẽ: ſpũaliterq̃ paſcẽdũ Joã. vlti. Si
mon amas me: paſce agnos meos. ⁊ Matt. xvi-
iij. Fidel' ſeruꝰ ⁊ ꝓudẽs quẽ ꝓſtituit dñs ſup fa
miliã ſuã: vt det ill' cibũ in tpe. ¶Sed heu q̃ ꝓſa
oſa. Vade nũc ꝓcoꝛ ĩ domũ eccliẽ: circũduc pau
liſp oculos ⁊ ĩ loc̃ aliq̃bꝰ quẽ ibi ſpeculatorẽ q̃-
lẽ ianitorẽ: q̃lẽ deniq̃ paſtoꝛẽ inuenerẽ ꝓmanifeſta:
Vidiſti? Quid ſtupes? Quid attonitꝰ oculꝰ ſtas?
Scio ꝓſus: ſcio qz horrẽda te mõſtroꝛ imago
⁊ abominãdũ deſolatiõis portẽtũ exterruit. Hã
vellit ꝓlati abſceſſerint adytis ariſq̃ relictis: vt
maro ait: in eoꝛ loco ſubẽſſe intuit⁹ es. Cecam
ignoratiã ꝓ explorato: e. Timidã ignauiã ꝓ ia-
nitoꝛe: Rapacẽ ſeniciã ꝓ paſtoꝛe. O miſerabiles
⁊ ſufficiẽtibꝰ nũq̃ lachrymis deploꝛãdas nr̃e do
mus vices. ¶Ecce in ꝓmis q̃ peſſima oim ex
plorat⁹ ſtatuta ẽ ignoratia: q̃ ⁊ temeritate ꝓ-
ceps ẽ ⁊ elatiõe turgẽs. Hec cũ cñ ꝓuerbiũ ẽ: vt
ait Hiero. in epla de melchiſedech. Ecce cñ ipẽ
ritia ꝓfidẽtiã: eruditio tumoꝛẽ cauſat. Si exur-
gãt bereſes: ſi ꝓuerſoꝛ dogmatũ gladij iaciañ⁹.
Si erroꝛes cuneatiz erũpãt: nõ clãget buccina:
nõ os apiet: cecꝫ q̃ppe ẽ: nec ab inimicis ſecernit
amicos: arma nõ videt aduerſa: nec vexillo⁹ ſi-
gna cogñſcit. Hinc fit vt ſimplices: ⁊ plerũq̃ lris
ſecularibꝰ inflati a peſtiferis erroribꝰ rapiañ⁹: ſe
ducañ⁹: obꝛuãt. Quot putas hãc ob cãm hare-
ticos eẽ de bis q̃ ſpecietenus in eccliã ꝓuerſant
Horreſco memoꝛãs: ꝙ vita mõſtrat: voces ꝙ ſa
crilege iudicãt: q̃s int vina: epulas ⁊ ꝓuinia ĩpi
dent⁹ euomũt. Illic ſub ioci ſpẽ bereſes effundũ
tur: cũ null⁹ in fidẽ cadat ioc⁹. Ubi ꝛ theologos

tocis itur sentētijs ꝛ irrisorijs interrogationibꝫ. Eo tūc de sacris bonis disputat vt in tēpus nostrū vere incideret illud Persij de romanis. Ecce inter pocula querūt: Romulide saturi q̄d dia poemata narrent. Theologia ab eis stultilogia notat: ꝛ que sola aut pncipalis in arce locari debuerat tanq̄ speculatrix sagacissima in cōparatione cui⁹ cuiuis alia ignorātia dici pōt: in ima deijcit: calcat: reputat probrū ingēs: q̄ netiā si fama nō mētit: plato⁹ nōnulli (qō vix credere ausim) stulticie palā arguūt homines theologie operā ipēdētes: q̄si ipa res sit fatua: inutil' fātastica: theologic⁹ inquiūt: ḡ fantasticus. O nefandas: diabolicasq̄ voces: ꝛ pdignissimis autoribꝫ suis simillimas. O putrida ora ferro cauterizanda: q̄ tam spurcidū verbū erpuerūt. Ista certe nō irrisio est: sed mera blasphemia: ꝛ hec igne ꝛ ferro exterminanda est: pserim in plātis q̄ de necessitate salutis fidē explicite scire debēt: psuadere insup: ꝛ ꝫ hereses si pullulāt acriter: sapiēter req̄ protegere. Tremēda hec talibus: vera tamē sentēcia. neq̄ em̄ domū suā prudēter instituisset christus nisi ad illius cōtra hereses vastatrices tuitionē quosdā obligasset. Quos autez alios ex officio magis astrictos reperies? Porrō sit (vnde apl'us de epō) hortari in doctrina sana: ꝛ eos qui contradicunt arguere. ad Tit̄ū. i. Probat hoc Durandus. iij. dis. xv. Audēt tamē eorū aliqui (put fert) a theologie studio bonos deterrere. O fides: o religio. Et miramur igit̄ si ecclesiastica domus perturbat: si spūali: tēporali q̄ incōmodo quatat: quādo especula theologiā preapitat: ꝛ in ei⁹ locū dīna ignorantia sublimat? Propterea inq̄t ipsa: captiu⁹ ducius est ppl's me⁹: q: nō habuit scientiā Esa. v. Scientiā loquit spūalē divine legis: nō animalē ꝛ mūdanā: q̄ aut iudicare de porcis (sicut aut Antiochoreñ. aut de pecunijs numerādis ꝛ extorquēdis solerter solet dissere re. In spūalibus aūt ceci sunt (ait veritas) ꝛ duces cecorū: nimirū si ambo in foueam cadūt. Et etate nostra nimis breuez est ꝓbete vaticiniū. Speculatores eius cecі oēs Esa. lvi.

Tres ſm hoc de theologie ꝓcēptu ꝛ electiōe a specula elicio cōsiderationes. ¶ Prima in ecclesiastica domo: in q̄ vni⁹ corporis mēbra sum⁹: ſm apl'm in epl'a hodierna: ſic est si theologia odio habeat aut ejciat: quēadmodū si mēbra hominis in oculos cōiurarēt eosq̄ extinguerent: vel vt Esopus refert: velut si ventrē bois vsq̄ ad extinitionē sine cibo degere pmitterēt. Q, si homo tūc periclitationi vicinus esset: quid de ecclesia cōiecturā dñ est: vestr̄ sit iudiciū. Theologia q̄ppe ecclesiastici corporis oculus est: ꝛ veter etiā spūales cibos glutiēs: coquens: ꝛ in cetera mēbra delegās.

Secunda consideratio. ¶ In eccl'iastica domo maioris eēt meriti q̄ theologiā foueret ꝛ eā in pp'lis lucē abūdare faceret q̄m instituere aduocatos ꝛ medicos q̄ ḡtis pauperibꝫ patrocinia medicamiaq̄ tribuerēt. ¶ Dixi rarius forsan ſz pspicua ē rō. Eligibili⁹ em̄ p̄clarius atq̄ divini⁹ ē aīa q̄ corpus indigētius succurrere: q̄ quāte sint cogitare stupor ē: et q̄ liq̄de cōspicim⁹ q̄ alti meriti sit recte vt fieri decet fine nō questuose: nō ambitiose: ipi theologie studiū impēdere: p̄cipue in tāto ei⁹ odio: tāta q̄ penuria ¶ De theologia loq̄r nō q̄ ad verbosaz ꝛ sophisticā loq̄citatē ꝛ cbymerinā nescio quā mathematicā redacta ē: ſz q̄ merit fidē mozesq̄ ꝓponit. Et ab aliq̄to forte nō minoris meriti iudicaret se in ꝫ studiū devouere q̄m sine eo religionem pfiteri. Dic tamē nihil assero. ¶ Rursum eadē est radice dilucidū ē q̄m friuola si nō pon⁹ iniq̄ nomine: iudicāda sit quorūdā infideliū opinio q̄ in regione eccl'iastice dom⁹ sciam adinnētionū būanarū audēt asserere ipi theologie pferēdā nisi fortasse inquiūt vel in locis vbi publica viget hereſū damnatizatio: ita vicz q̄si sacre scripture nullū aliud sit officiū q̄m patētiū hereſuz extirpatio: ꝛ nō etiā mozes cōponere: erigere spē ad celestia: discernere inter petā: oēs būanas institutiones ad divine legis lineā corrigere: fidē insup: ꝛ plātatā ne evellat: aut erroz zizanijs misceat observare: q̄m verū est metricū illud. Nō minor ē virt⁹ q̄m querere parta tueri. Hec aūt ꝛ cōsilia sapiētie officia si p̄clariora sint: ꝛ viris dom⁹ eccl'iastice rectoribꝫ dignioza q̄m assiduos lituū disceptationūq̄ tumultus sup rebꝫ inumeris audire: ꝛ ſm cerimonias quasdā ꝛ innumeras ꝓstitutionuz ambages causas circūvoluere: iudices vos ꝓstimo ꝫ pacto si huc ad memoriā reduxerim illud apl'i. i. ad Corinthb. vi. Secularia igit̄ iudicia si habueritis cōtemptibiles q̄ sunt in eccl'ia illos ꝓstituite ad iudicandū.

Tertia consideratio ¶ Per scias būanas tpaneo eccl'iastice dom⁹ regimini: curā tantā impēdere: vt spūal' gubernatio penit⁹ deserat: videt nō mediocris occasio diminuēde tpalitatis. Cur ita? Quoniā sblato fūdamēto cui tpalitas innitit: ꝛ ob quā cumulati⁹ abūdat aut edificiū ruinā pati necesse est. Quāobrem ꝫ in loco recordari placet illō qō a Valerio lib. vij. c. ij. sapient' dictuz ab Anaragora pdicat ꝑpis atheniēsibꝫ. Videte inq̄t nedū celū custodiendo terrā amittatis: verbo sniam. Videte eccl'iastici ne dū terrā custoditis celū amittat⁹. Agnoscitis p ꝫ q̄m pniciosa res ē theologiā e specula eccl'iastice dom⁹ eyicere. ¶ Sz expecta: omnia nō dū audistis: neq̄ em̄ tātūmodo p speculatore po-

ſtra eſt ignorãtia: verũ etiã parte ĩ aliqua dom⁹ videbis ſtantẽ p ianitore mũdanã timiditatẽ vl timidã ignauiã: prauaq; ineptiſſima oſtiaria: q; nec diuinũ bonorẽ: nec dom⁹ ſalutẽ ĩ aperiẽdo: claudẽdove ꝓpendit: ſibi ſatis eſt dũ placeat mũdo. Demũt indociles pueri vagi: moribꝰ incõpoſitiſſim. Affirmãt ſe alto claroq; ſanguine ꝓgẽitos: familiares regum: ducũq; amicos miſcẽt cũ ꝓcibꝰ minas: dicũtq; cum Abimelech Judic. ix. Cõſiderate q̃ os veſtrũ t caro veſtra ſuꝫ. Quid agit nr̃a oſtiaria? Horibꝰ noi ſuo cõgruis vtit: formidat: tremit: t vt verbo ſatyrico vtar: ad mote trepidat arũdinis vmbrã: nil auſa negare: Tales ad celſas eccl'iaſtice dom⁹ ſedes eucbit: atq; illã implet ꝓbeticã maledictionem. Dabo pueros principes eorũ: t effeminati dñabũtur eis. Eſa. iij. Hi ſunt q̃ aſcẽderũt de domo regꝫ ĩ domũ dñi. Hiere. xxvi. Et q̃ velut Ozias eccleſiã violẽta prãte ſubintrãt. ij. Paral. vi. Hꝫ qui pares ſunt in culpa: reformidẽt ne ſibi aut deteriori pena plectant. ¶Aſt alij q̃ ianuarios ſunt optimi heliſeũ imitent. de quo Eccl. xlviij. ſcriptũ eſt. In diebꝰ ſuis nõ timuit ꝓncipẽ: t in potentia nemo vicit illũ: nec ſuperauit cũ verbũ aliq̃ ſupple depcatiõis aut cõminatiõis: nõ inſcũ q̃ petere docet q̃ timide negat. ¶Dicet fortaſſis intra ſe tacit⁹ aliqs fieri iſta oportere ꝓ qualitate tẽporꝫ: vt eccl'iaſtice domus corroboratio maior accedat: quaſi iſta: ſcz gẽs ſuſtẽtamẽtũ eccleſie dei ſint: nõ chriſt⁹. Eccl'iam (mihi crede) ſuſtinent: fulciũt t decorãt: nõ lõgus famulantũ ordo in morẽ decurtatorꝫ: nõ faleratorũ equorum numeroſitas: nõ aucupiũ: nõ venatio: nõ taloꝫ vſus: nõ meretricũ: ſed ſancti mores: bn̄militas religio: pietas: pudicicia: ſcripturarꝫq; cognitio. Et q̃to eccl'iaſtica dom⁹ a pluribꝰ ĩpugnat: tanto ſanctioribꝰ exẽplis regẽda eſt: t ſcãdaloſis p motionibꝰ min⁹ t min⁹ occupãda. ¶Occurrũt apud oſtiariã noſtrã alij boies (ſi nõ beſtie ſz potius ſpurciſſime notandi ſunt) abiectiſſimi: ſpurciſſimi: viliſſimi: q̃ volũt intrare ſecreta domus: ac inde timeri ait ſatyric⁹: q̃bꝰ notũ eſt illud euſdem. Lbar⁹ erit verri. i. peſſimo hoi: q̃ verrẽ tpe quo vult accuſare põt: ꝓpter qd̃ iſti ſcortorꝫ t mulierculaꝝ ꝙquiſitores ſunt aromatariorũ t aliorum quos effari puder: ne pudicas aures polluam: ſbiniſtratores. Ad q̃d⁹ vt pruriẽtẽ dñoꝝ ſuoꝝ libidinẽ expleãt: imo irritẽt t ſuccẽdãt. Quare ſic⁹ vt inde cbari habeant: amenk: timeantur. Quid vltra? Iſti ad bñficia diabolicũ petũt ingreſſum: petũtq; cũ iniq̃ portionẽ: t eo ĩportuni⁹ t ĩpudẽti⁹ q̃ parua eis merita ſuffragant. ¶Subeunt alij boies ſceleratiſſimi bonorũ criminatores: q̃ cõiurationes cõtra eccl'iaſticã domũ fieri audacibꝰ mẽdacijs aſſerũt: vt ſoli inuigilare: ſoli rempublicã cõſeruare iudicent: vt pnde ſublimia dignitatũ ſcãdãt loca. Oſtiaria ꝓ noſtra tales tẽ. ſed linguã cõpeſco. Scio de q̃bꝰ loq̃r. Qui vel dixerit accuſator eẽt inq̃t ſatyric⁹. Nõ autẽ illud nouũ eſt. Habes. i. Hachab. q̃liter venerũt viri impij ex iſrl. t Alchimꝰ cũ eis: qui volebat fieri ſũmus ſacerdos: t accuſauerũt pplm apud regẽ. Sequit. Alchimũ ꝓſtituit rex in ſacerdotiũ. Et vnã nullos mõ alchimos habere mus R. p. nõ ſic, pfecto: ſi nõ ſonãtiſſima eccl'iaſtice dom⁹ tuba: parrhiſieñ. vniuerſitas cõpulſa ſilere fuiſſet: nõ talẽ ĩ ſuis deliberatõibꝰ paſſa eſſet calũniã Sileo de aptione t vſu clauiũ in vtroq; foro: curie. ſ. t ꝓſciẽtie: nec de collatiõe ſacramẽtorꝫ loquar: q̃ nullis vnq̃ verbis: nullis eloquẽtie viribꝰ: ne Tulli⁹ q̃dẽ exprimeret: eos q̃ in hac pte abuſus ſũt. ¶Poſtremo cernite q̃s in eccl'iaſtice dom⁹ locis plurimis paſtor locat⁹ eſt. Nũq̃d ambicioſa rapacitas? Fortiſſime de⁹ talẽ e terris abyce peſtẽ: ſeua eſt: crudelis: atror: horrida: inſatiabilis: truculẽta. Credis eã oues paſcere: terras. Expoliat: rodit: vorat: enecat: t leuiſſima occaſione p fulminatiões excõicationũ foras mittit. Suoꝝ inſuper ſatellitũ turbis magna voce Terrẽtianũ illud in Ecyra' inculcat: ſedulo te moneo t hortor: ne cuiuſq; miſereat te q̃n ſpolies: mutiles: lacereſ: quẽ nacraſis. Audire tñ debuerat Tyberij ceſaris reſcriptuꝫ: boni paſtoris eſſe tõdere pecus: nõ deglubere. Sueton⁹ lib. iij. Quãto ſatiꝰ rutiuſq; fuerat nõ habuiſſe paſtorẽ. Sic irato Jouẽ fabuloſis ranis hydra trãſmittit. Sic pficiunt agnis lupi: cerui q̃ leones. Et formidãdũ eſt ne ad hãc iram pcã nr̃a deũ ꝓcitauerint q̃ regnare facit hoiem hypocritã ꝓpter pcã ppli Job. xxxiij. Hec ambitioſa rapacitas illa eſt q̃ redditus eccl'iaſticos diripit: t q̃ grats miniſtrare debuerat: vili prẽcio cõparare cõpellit: obaudiẽs chriſto iubẽti. Gratis accepiſtis: gratꝫ date. Matth. x. Facetiſſima aũt in hoc loco: ſed mordaciſſima eſt Ambroſij rũſio. Nemo inquit gratis dat: q̃ nemo gratis accipit. ¶Iſta ſe dñam reputat eorũ q̃ in eccl'ia ſunt ꝓuentuũ: nõ adminiſtratricẽ: cõtra aplicã diuinãq; ſentẽtiã. i. Cor. vij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti t diſpẽſatores myſteriorꝫ dei tẽ. ꝓlatorꝫ itaq; eſt: idoneos ad diuinũ ſeruitiũ eligere: q̃bꝰ ſic electis p modũ ac ceſſorij: t p ſua ſuſtẽtatiõe cõpetũt tpales fructꝰ nõ eligẽtibꝰ platis. Et q̃ pbat tñ pbatiſſima deductiõe Durãd⁹. iij. ſen. diſ. xxv. ꝓlatos nullam ſup vẽditiõe bmõi redditũ bñe licẽtiã: nullam a ſimoniaca ꝓpitate excuſationẽ. ¶Nũc igit et eccl'iaſticã domũ qñ talibꝰ monſtris repleta eſt ſpera ꝓſperari. Spera viros eccl'iaſticos apud ꝓncipes ſeclꝫ pe cetero bonorãdos eẽ: t nõ poti⁹ abiectiſſime qñ abiectiſſime viuũt ꝙculcandos. Nã q̃s ad reuerẽtiã maximã t ꝓpriarũ be-

reditatū largitionē induxit docta humilisq; sanctitas. Horarer si nō p oppositū stultitia: superbia: rapacitas: nequitia: ad irrisionē eoꝝ indignationēq; puocēt: ⁊ ad retrabēdū patrices manū admōnet. Cur inquunt dabim⁹? Ut. Iusti lautissima fustiōe inebrient: luxurient voluptatibꝫ oibꝫ impudentissime demergant: vt oē eoꝝ sit studiū alienę pudicicie insidiari: opes fraudibꝫ a pplis rapere: ⁊ deniq; deteriores esse oibꝫ boibꝫ. Hz vel subditis: q; q̄cq̄d delirant reges plectunt Achiui: aut Oratū⁹. ¶Sane supq; sane R.p. ad ecclesiasticę dom⁹ euersionē erat cecā ignorātiā i speculā: mundanā timiditatē in ianua: ambitiosaꝫ rapacitatē sup pascua collocare. ¶Hz beu nūq; solutaꝝ⁹ est male sortis aduēt⁹? Hz vt recte Terentianꝰ lacbes ꝓquerit: venit aliud ex alio malum: rūpit ecce interim in ecclesiasticas sedes furens discordia: prīna cassimaq; dissensio. Et cuꝝ ipsis miseriaꝝ oīm cumulus effundit. Dicīne quit quātas aiaꝝ strages: queve discrimina: q̄t odia: quales plagas secū aduexerit. Hā dum finis est fit indies seuior: ⁊ vix est qui sue depulsioni diligēter intēdat. Ignorātia nescit: humana timiditas nō audet: ambitiosa rapacitas nō curat: q̄q̄ enī intēta rapacitas (q: de illo loquor:) totū p fas vel nefas occupare desiderat: mauult nī (iuxta decretistaꝝ regulā) partem habere etiā iniuste: q̄ toto iuste priuari. Itaq; crudelis ⁊ materne pietatis expers: horrēde intonat illud. iij. Regū. iij. Hō mihi nec tibi sit fz diuidat: p: occidi ⁊ boim fidē: que vocū impietas est? Que ista demētia? Qualis crudelitas? Uacb q̄ tristi malignoq; sydere nati sum⁹? vt q̄d vnimꝰ intuēres mala dom⁹ nostre: nec obstam⁹? Que tāta in bominibꝫ inhumanitas ⁊ barbaries: vt in eā in festo dissidiorū tumultu pax nō querat? En q̄ discordia ciues p̄duxit miseros: i quit Haro. Expecta paulisp: ⁊ nō dico odiosum: fz capitale crimen erit de vnīēda: reparatiēdaq; ecclesie domo ꝑbū facere. Adeo res in malo loco sita est: adeo nō miserek oipotēs: despationi prīma: misereat inq̄t. ¶Et putas miserebit de⁹? ⁊ hoc ipetrabit cernix nra ⁊ cor ꝓtumax: que tot malis pressa ⁊ obruta nō deflexit: nō humiliat: nō ad dñm convertit. Hōstra si potes q̄t processiones: orōnesq; generales ad diuine misericordie implorationē celebrate sunt: q̄ indicta ieunia: qualis ad extremū mox emēdato? Relege tī singulas in biblia de iudeis historias: ille te docebūt si nescis: munq; eos a tribulationibꝫ ⁊ sasmatibꝫ q̄o plurimas p pessi sunt fuisse liberatos quousq; in sacco ⁊ cinere humiliarent: quousq; orōnū generaliū ⁊ ieiuniorū frequētia diuinā placarēt offensam. Ita est prima ⁊ recta pacis adipiscēde via: potius q̄ p indignā potentū promotionē: aut martē sanguineū. iij. Reg. iij. Hō ascēderis neq; bellabitis cōtra: fratres vestros filios isrl: reuertat vir in domū suā. Uuln⁹ enī antea fomēta suauioribꝫ tēperādū est: q̄q̄ viuā ferro carnē resecare: ne obtingat illud Lucani: excessit medicina modū. ¶Hz p viscera misericordie dei nostri miserecamini tādē q̄q̄ cūq; potestis ⁊ debetis atq; succurrite. Ite i vestrā eccīe domū: ⁊ molli pectore: pīsq; oculi desolationē ei⁹ inspicite: accingimini velocit ⁊ virilis generositatis animi robore: ad defensionē ei⁹ ex aduerso ꝓsurgite. Audete tandē aliq̄d vestra virtute dignū q̄ oīs etas celebret: qđ faciat vos fama sup ethera notos: qđ ad vltimū et na vos felicitate coronet. ¶Difficile est fateor: sed rendit in ardua virt⁹. Aderitq; auxiliator dño mox vt bona ceperitis. Sinaūt rōnem dare quo pacto de ecclīa viuitis: cur talētū a dño dispēsandū suscepistis? Nulla ħ vulnera tolerāda sunt: nulla pericula mortis. Et hec tī si erigerent: p gregē salute subeūda erāt. Excusatio nulla est sv̄is opibus: imo nō vestris: fz christi: si bonoribꝫ fictis: si caducis sedibꝫ in tāto viuētū ⁊ mortuoꝝ discrimine parcitis. Hec q̄dē opinio est: q̄ bi q̄ p negligentiā vr̄am in inferno: purgatoriove torq̄ntur: acerrima vos lamētatiōe aī in dicē expauescendū eraudiēdi accusant ⁊ inculpant. Et q̄ fugietis cū vindicta aduenerit: infelicissimi qualiter horrēdas dei viuētis manꝰ euadere cōfidit⁹? pdilissimi boim. O boim inquā pdilissimi q̄lit euadere ꝓfidit⁹? ¶Atuero timeo ne incassum ꝓba fiāt: ne absentibꝫ ⁊ surdis: ⁊ (vt grecū est puerbiū) asino lyra tangat. Et qñ sic est vēdāt: rapiāt lacerēt: dissentiāt: pugnēt: piurēt ⁊ ecclesiā heraꝝ domū periculē exposita: desertāq; relinquāt: ⁊ ita hercle relinquūt plurimi: ⁊ in alias dom⁹ se trās ferūt: ꝓterea absurdescūt eccīe clamoribꝫ: doloribus ⁊ crūnis. ¶Et in quas domos abierūt: si interroges rūderem (si res ista lasciue pateret) ipos ad visendas poetarum domos emigrasse. ¶Quasdā apud Uirgiliū. i. Eneid. in tremulaꝝ eoli ventorū regis domū. Et hi sunt q̄ assiduis supbie flatibꝫ tumēt: vl vt euāgelico exēplo vtar q̄ arūdo sunt vēto agitate: aut q̄ nauicula petri in hoc mūdo sali vasto turbine illidūt scopul⁹ ⁊ in rapidos sasmatū fluct⁹ obuoluūt: penēq; demergunt. ¶Alij apud Ualeriū flaccū in Argonauticō male iocūdā spurcide veneris domum frequētāt: q̄ libidinibꝫ obscenis imersi: illas desperataꝝ libidinū vel voluptatū voces egerunt. Exiguū ⁊ cū tedio est tpe vite nre. Uenite igit fruamur bonis que sunt: nō nos ptereat flos tēporis: coronem⁹ nos rosis añq; marcescant: nullum sit pratū qđ nō ptrāseat luxuria nra. Sap. ij. ¶Quosdā suscepit Ouid. lib. iij. metamor. in atrā domū luminārie meridie: qui in bonorum laudibꝫ rabescāt: ⁊ nequeūt cū eis q̄cq̄ pacifice loqui. Ben. xxxvij. Siles sauli q̄ nō recto oc[illegible]

aſpiciebat dauid.i. Reg.x. Partēq; collocat idē Ouid.lib.xi.in ſopozifera inhabilis ſomni domo:q; cū fatuis virginib dormitauerūt omnes t dormierūt. ¶Ab eodē introducit pars altera in egenā marcide fannis domū.lib.viij. Quos auri ſacra fames maceratt erāgues reddit:ſem perq; auidis faucib auz hiātes:q: nō implet ur auar⁹ pecunia Eccō:v. Incolūt nōnulli (apud Stanū theb.lib.vij.)ferreas cruēti martꝭ edes. De quib dici pōt illud.ij. Hach.ix. Bella nu trīunt t ſeditiōes monēt. Cōtra quos ꝓ.impetatur. Diſſipa gētes q̄ bella volunt. ¶Alijs pla cet ſtrepidula loquacis fame dom⁹:qui cū atbe niēſib ad nihil aliud vacāt:niſi audire aut dice re aliq̄d noui Act.xvij. Et vt Haſo ait:milia ru mozꝫ ꝯfuſaq; verba volutāt. ¶Demū q̄ miretꝭ q̄busdā in electiōe infernal⁹ dom⁹ placet curialiū furiarū:t vere infernalis dom⁹ eſt. Oeta moz: liij.t.Eneid.vi. Quib apta eſtvoz illa Job. In fernus domus mea eſt. Job.xvij. ¶Poſſem t in alijs poetaꝫ domib eccliaſticos viros oſtēdere cū truci polipheno Eneid.iij. Cū ſeuo lichaōe Oetamoz.i. Cū fure caco Eneid.viij. Cū ſacri lego buſyride. Tragedia Seneč.pma t vl Cū eſtuante vulcano Eneid.viij. Et in labyrintho dedali Oetamoz.vij. Cū ſenifero minotauro. Et ita de plurimis iuxta moꝫ merita: ſed omit tam⁹. Nō eſt ſobria res in tiuaſta t tremēda ec D deſie tēpeſtate opoſe fabuloſa ꝯrere. ¶Cōmo nuiſſe ad extremuz ſuffecerit eccliaſticos viros dom⁹ ſue neglectozes:vt ſi q̄d ī eis paterne vir tutis eſt:ſi q̄d viuifici dei:ſi q̄d ad deū timozis vl amoris:ſi illa denicq; moꝛs eternoꝛūcq; incēdio rū recordatio: vnuſq;ſcq; prin⁹ reſipiſcat: redeat accelerer:audiatq; myſticis ꝓbis inuitātē chm ad curā hui⁹ dom⁹ ꝑcipuā. Vade inq̄t ī domū tuā. Dicere chriſtū credito. Noli iuſtū cōtēnere dñs ſum:q: ꝑcipio vade Luč.xi. dicebat centu rio dñs militū. Dico huic vade:t vadit. ¶Et ſi pudet o homo ꝑceptis hoīm obedire:ſaltē obe dīēter pare deo. Debinc extra ne ſis: ſed fingē re dato tibi officio:t vade in domū tuaz. Nam oportet ꝑm apli ſentētiā ep̄m eſſe domui ſue be ne ꝓpoſitū.i. Timot.iij. Et ꝛēplo ioſeph q̄ guber nabat creditā ſibi domū Geñ.xxxix. Et.ij. Pa ralip.xxix.dicebat Ezechias. Mūdate domuz dñi patrū veſtroꝫ. Sequit:Sacerdotes ingreſſi ſunt tēplū dñi vt ſcificarēt illud. Et vtinā ve rus eēt ſermo iſte etate noſtra: nō ita pollueret domū dñi. ¶Ad extremū debet ad ꝫ allicere ꝓ prietatis rō:q: nō in externā:ſed tuā domū mit tens. Ob hoc. Geñ.xxxvij. dicebat Jacob ad la ban: Juſtū eſt aliq̄n vt etiā puideā domui mee. Et eccliaſtici debēt puidere vt nō fiat dom⁹ oꝛō nis dom⁹ negociatōis Joā.ij. Ne de domo ꝑ ſanctitatis vere interroget illud Hiere.vij. Nū quid ſpelūca latronū facta eſt dom⁹ iſta: Et alꝛ bi. Quid eſt q̄ ſeru⁹ me⁹ facit in domo mea ſce lera multa: Ne inſup maledictiōis illi⁹ ſit parti ceps. Ue q̄ opulēti eſtis in ſyon ingredientes pō patice domū iſrl Amos.vi. De q̄b Oſee.ix. Eij ciam eos de domo mea. Per oppoſitū bonis in ſtiſq; eccliaſticiꝭ t domū eccl'ie ꝓm rectā regimis regulā itroeūtib pollicet dño. Eſa.lvi. Letifica bo eos in domo oꝛōnis mee: hic ī ꝑſenti p gꝛaz t bone ꝯſcientie tranq̄llitatē:t in futuro p gloꝛiā t celeſtis dom⁹ felicitatē. Quā nobis ꝑſtare di gnetur tē. Amen. Finit ſermo matutinal⁹.

Sequitur collatio eiuſ

dem ſermonis de reliquis duab domib:ſcq; p prie cōſciētie t celeſtis gloꝛie.

A D imperialē ſūmi regis domū fident
a vadim⁹ īmunitatis egētes :ſi nō cau
ſa dedecoꝛo erroꝛe polluētes violaue
rim⁹:violata q̄ppe īmunitas: īmuni
tatis locū nō relinq̄t. Uiolāt autē eā q̄ eā q̄cūq;
vicio ſoꝛdidatā aſſerūt ꝯtra ꝓbetātis oꝛaculū:
domū tuā dñe decet ſcitudo in lōgitudine die
rum. Quis vnq; loc⁹ R.p.dei electioꝛ:ſingula
rioꝛq; dom⁹ fuit q; maria:quaz ſi decet ſcitudo
in longitudine dieꝫ:null⁹ ꝑculdubio vite dies:
nulla boꝛa a ſanctitudine ſecludit. Hoc ipſum
pia credulitate confitētes ad hāc domū refugij
vnanimes occurram⁹: occurrētes veneremur:
venerātes īplozem⁹:īplozātes ſalutem⁹:dicētes
Aue maria. ¶Uade in domū tuā:vbi p̄i⁹.

Idcirco tranſumptioni

bus metapboꝛiſq; p̄dicātes vtimur:q̄tinus nō na min⁹ faſtidiat varietas :t a cognitis ad app̄ hendenda magis ignota ſubnectet t ſubleuet. Quia eñ nobis(erēpli gꝛa)dom⁹ materiall' ſen ſu quotidianoq; vſu maxime cognoſcit ꝑ illu⁹ ſi multitudinē quaſi ꝑ vehiculū aliq̄d in occultarū rerū.ſ.ꝯſcientie t gl'ie cōꝛebēſionē facili⁹ cleua mur. ¶Hec me ꝯſideratio ꝓmouit: vt poſt l'ſalē thematis nr̄i domū de ea poſtmodū ꝑ allegoꝛi tanq; de eccleſia diſſererē multis q̄dē ꝓbis :ſz p rei magnitudine ac etiā dignitate īdignillimis vl'pauciſſimis. Nūc q: in me eadē cogitatio eſt ſicut pollicit⁹ ſum de adeūda :oꝛdināda :oꝛnan daq; ꝯſcientie domo trāquillioꝛ ſermo trāſcur rat q̄ ad noſipſos nos reuocet: retoꝛq̄at atq; re verberet. Recto ſiquidē oꝛdine poſt incitationē ad regimē eccl'ie de etboꝛatiōe cōponēde ꝯſcie oꝛdi⁹ oꝛō (q: vt apl'ꝰ ait.i. Timot.iij.) Si quis domui ſue ꝑeſſe neſcit: quō eccl'ie dei diligentiā habebit: ¶Eiſdē ꝓ ꝓbis q̄b ꝑceptoꝛ me⁹ dñs cameracenſ tractatū ſuū de aia exoꝛſus eſt: in cepi. Ceterū tradit auctoꝛitas:diuinū illud fuiſ ſe Appollinis oꝛaculuz, Noſce teipm. Inde eſt

ſſlud Juuenal': E celó deſcēdit gnoti ſe. auton.
figendū ⁊ memori tradēdū pectori. Huic ꝓfor-
mis eſt Perſij monitio. Tecū habita vt noris q̄
ſit tibi curta ſuppellex. Et utez: Ne te q̄ſuer ex-
tra. Hāc cādēq; ſententiā thema noſtrū ſi ad mo-
res deflexeris inſinuat. Nēpe q̄d aliud eſt dice-
re vade in domū tuā q̄ habita tecū: teq; ipm co
gnoſce: ¶ Sunt itaq; plurimi q̄ a ſemet lōge pe
grinant: ⁊ vt biſtrionū paraſitorūq; mos eſt: nul
ubi rari⁹ q̄ in domo ꝓpria morā faciunt: nullibi
moleſti⁹ Mirabile dictu. Eos citi⁹ in alia qua-
uis regione q̄ apud ſeipſos reperies: mō p curias
diſcurſant cū adulatōe: ambitiōe: detractōe: nūc
int mulierculārū greges volutant cū libidine:
freq̄nriſſime ꝓ int auri argētiue cumulos ince
dunt: ductrice cupiditate nauigāt maria: aera p
volant: bumi repūt: aput ſtimulantiū curarū va-
rietas trāſuerſos ꝓcipitauerit. Qui apud ſe ſi q̄
rat: illud habebit rōſum Prouer. vij. Nō eſt vir
in domo ſua: Hoz q̄libet vt in domū ſuā eat nec
ſe deſerat: monēd⁹ eſt p vocē chriſti ſaluti feram.
Uade in domū tuā. ¶ At q̄dā forſitan opatiōes
boim: volūt mepta ecto: taq; appellatiōe domū
dici: imo vide q̄ſo q̄ aptiſſima rōne. Deminiſti
opinor: quēadmodū ꝓho in Poſt. li. i. c. i. cōitates
inſtitutor⁹ diffinuerit domū ꝓſtātē ex viri ⁊ mu
lieris: ſui quoq; ⁊ liberoz ſocialī cohabitatione
cōponi. Si cubi aūt ſerui deſint: bouē eſſe poſu-
it pauplb⁹ p mīſtro. Et ita ex hac ſocietate tres
ordinat ꝓncipat⁹: nuptialē int virū ⁊ vxorē: de-
ſpoticū ⁊ ſeruilē ſup ſeruū: paternū vel regalem
ꝓpter ad filiū. Singul' poſt hec ſingula tribuit of
ficia. ¶ Nolo aūt mihi credas ſi nō oīa hec eadē
in boīe mōſtrauero. Si autoritatē mauis: p au
toritate eſt Aug. in de ſpū ⁊ ala. c. xxvij. Si rōni
pl⁹ ꝓſentis ⁊ patrē q̄ris: intellectū offero: q̄ ꝓ-
cipiū origoq; eſt tot⁹ ſpūalis ꝓpagatiōis i aīa.
Si vxorē poſtulas q̄lē apti⁹ rndebo q̄ ipa mvo
luntatē q̄ inſeparabilis ſocia eſt ⁊ indiuidua co
mes intellect⁹: ſine q̄ volūtas inualidi nulli⁹ ve
ꝓfitū eſt: ⁊ niſi vxorio federe ſecū miſceat infecū-
da ple: ſterilisq; pmanet. Prolē nūcupo: affectu-
um cogitationūq; velut tondē filioz ꝓpaginē.
Seru⁹ ꝓ in ꝓmptu mōſtrare eſt q̄nq; ſenſus ip
ſos. Circūſpice: neq; bos deeſſe iudicabit: ſi bru
talis: in dominiq; coꝛporis naturam attēderis.
¶ His intellectus nō oppoſitum erit in boīe tripli
cem aſſignare ꝓncipatū: volūtatis ⁊ intellectus
ad inuicē nuptiā' eſt. Volūtatis ⁊ intellect⁹ ſup
act⁹ ſuos: patern⁹ ⁊ regal'. Amboz ſuper ſenſus
⁊ coꝛp⁹ deſpotic⁹ ⁊ ſeruil'. Uides vt ſuſpicor ⁊ añ
oculos tuos poſitū habes q̄ decētiſſima ſilitu-
dine boī dū ad ſui cognitionē mittit: dictū exti-
tit: vade in domū tuā: hoc dicere eſt: Teipm re
ge: cognoſce: atq; recogitās tuā cōſidera. Ua-
de inq̄t ⁊ officiū q̄ vnuſcuiuſq; ꝓnoiatoꝛ pro-
prīū eſt: nō inanit exeq̄re. Sciueris q̄d patrē ti
bere: quo pacto vxorē q̄uere oporteat: q̄lit' pro
creare liberos: ſeruis impare dñm: boſpites ſu-
ſcipe q̄eniat. ¶ Et in ꝓncipio ſiq̄dē ad materia
lis etēplar ſpūalis fabricāda dom⁹ eſt: atq; vt in ¶
baſſo humilitatis collocet tenēdū eſt metricū il-
lud Boecq̄ ꝓceptū. Humili domū memēto cer-
to figere ſato. Quāuis tonet ruinis muſcēs eq̄-
ra vēt⁹. Tu q̄dit⁹ q̄eti fidit roboꝛe valli. Duces
ſeren⁹ euū ridēs etheris iras. Itē tragicū illud
in hꝛpolito. Nō caput vnq̄ magnos mot⁹ bu-
milis tecti: vel plebeia dom⁹ circa regna tonat.
Et rurſum in herculē furēte tragedia ꝓma: cui⁹
titul⁹ eſt Hercules furēs metro. q̄. De mea tel
luo lare ſecreto tutoq; tegar. Certa ſedet ſoꝛdida
parue foꝛtūe dom⁹. Talē ſibi fabꝛ caueraꝛ nau-
ta ille inops: ſed ſecur⁹ amicdas: de quo Lucan⁹
Rectoꝛē dñmq; ratis ſecura tenebat. Haud pro
cul inde dom⁹ recto valli roboꝛe fulta. Sed tun
co ſterilu: cinaq; intecta paluſtri. Sequit': Secu
rus belli: pdā ciuilibo armis. Scit nō eſſe caſas
o vite tuta facultas. Paupis angulliq; lares o
munera nōdū. Intellecta deū. In tali ꝓterea vi
tam egiſſe ponit Valeri⁹ li. vij. c. i. ipm aglaū ſo
phodūq; q̄nis archadie eēt pauprim⁹: apolli-
nis tn rōſo Gigi lidoz regi opulētiſſimo in fe
licitate ꝓlatus eſt. Et rīdit magis ſe ꝓbare ſecu
ritatē ridēs tuguriū q̄ triſtē curis ⁊ ſollicitudini
bus aulā. Nūquid hāc in habēdis edibo mode
ſtiam humilitatē ceſar Auguſt⁹ tenuit: q̄ domuz
ſuā: eo q̄ paulo eminētioꝛ eſſet: alto coequauit
De B Ouid. in de faſtis. li. vi. Hec paruū huius
rei nobis chriſt⁹ reliq̄t exēplū: q̄ nō marmoreas
dom⁹: ſed humile ꝓſepiū ſua natiuitate illuſtra-
uit. Quāobrē bis admonit⁹ obſeruatū habeas
ſecurā nbuq̄ tranq̄llāq; būilitatis domū ꝓſtru
ere. Qui eñ altā fecerit domū ſuā q̄rit ruinam
Prouer. xvij. Rō: q⁹ niſi dñs q̄ tīmō būilia re-
ſpicit edificauerit domū inuanū tē. ¶ Poſt extru Q
ctam humilitat⁹ domū cura reſtat ꝓcipua ordi
nare familiā: ne dom⁹ ſit in qua null⁹ oꝛdo: ſz
ſempiterni⁹ boꝛroꝛ inhabitat: fugādaq; oīb⁹ mo
dis a domo diſcoꝛdia: ſm pitagoꝛicoꝛ ſententiā:
cui⁹ meminit Hiero. in epla ad Rufinū. Ad q̄
retoꝛq̄ri pōt illud Ariſto. enigma ibidē poſitum:
birūdinē i domo nō ſuſcipiēdā. i. garrulā loq̄ci-
tatē q̄ effectrix eſt iurgioꝛū. ¶ Subinde vt volū
tatem intellect⁹ doceat quaſi marit⁹ ſpōſam ne
ceſſe eſt: quarin⁹ ea appetat q̄ recta ſunt: adbibe
at modū deſideriis: ⁊ ſe icōſulto velut nihil. Se
per memineris nō ob aliud egregiā ade domuz
miſerabili ruina deiectā: q̄ q⁹ vxoꝛ ꝓcupida fuit
⁊ volūtas ꝓceps: temere ſine intellect⁹ conſilio po
mū riſu decoꝛ ꝓripuit. ¶ Poꝛro obuia caute ne
riroſa ſit volūtas: ne aut fumo domus abūdet:
aut ſtillicidiis repleat: alioquin abeūdū tibi eſt:

mihi ñ credis dicēti ß: sapiēti fidē p̄sta. Quid fum⁹ si petis nisi ignorātia oculos intellect⁹ per strigēs: q̄ circūsept⁹ vit secū habitat: fugit, se pon⁹ t horret veluti quādā mortis imaginē. Qđ Seneca exp̄ssit dicēs: Otiū sine lr̄is mors est t viui hois sepultura. Debinc đd p stillicidia nisi labiles: instabilesq; cogitatiōes accipim⁹: quibꝫ exagitat⁹ intellect⁹ ad seip̄m redire: t ī seipso cō sistere nequit. Ritosa ꝓ mulier est volūtas improba: t q̄ in sensualitatis naturā pene degenerat. Nec assiduis malaꝝ cupidinū stimul' vexat intellectū: eūdēq; volitionū ac nolitionū mutuo altercantiū litibꝫ inq̄etat: vult calcaria spōsi legibus impare p̄t libet. Intonatq; illud satyricū. Sic volo: sic iubeo: sit p̄ rōne volūtas. Quid agat tūc intellectual' sensus: reclamet nō erudiatur: p̄cipiat nō obediet: t obiurget acerbi⁹ sono remorsu ꝓsciētie feriet. Quid igit̄ reliquū est nisi semet e domo p̄ripe. Nihilomin⁹ ꝓsistēdū est viriliter: videbis furore volūtatis sedato ipam dare victas man⁹: lugere cōmissuz: veniā vltro p̄cari. Et q̄uis recessum pares: spōte revocabit ingens illud dictū creuse ad Eneā: hāc p̄mā tutare domū. Eneiō. ij. Ita tū nisi obstinata sit ac in reprobū sensum data: tū etiā monēda est: tum coarguēda: t ne talia p̄sumat in posterꝫ legibꝫ coercēda. ¶ At altera supest intellectui sollicitudo seruos cōpescere: t nequādo dñationē vsurpēt: studiosissime p̄uidere. Itaq; effrenes sunt: cōtumaces sunt: ingratissimi sunt: ꝓsertim vt dñm sit tum eis benivolū: indulgētēq; senserint: erūpunt. Repete dñz p̄ceptū discerpūt: vt canes sui Octauiū. iij. atq; eū indignissima tyrānide p̄mūt: verūq; erpicē illud sapiētis: Qui delicate a puericia nutrit seruū suū: postea sentiet eū ꝓtumacem ꝓponer. p̄ric. Et Michee vlti Ab ea q̄ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. Et ibidem: Inimici hois domestici ei⁹. Quāobrē eos si renitētes sint bonarū ꝓsuetudinū: arceat cōpedibꝫ t inertes assiduis exercitationū ꝓberibꝫ vrgeat. ¶ Quotidie insup semel t amplius p̄cipue hora nocturne đetis: cū te lect⁹ suscepit: ponat intellectus cū eis quasi cū suspectissimis dispēsatoribꝫ rōnē. Nullū ß p̄cepto salubri⁹: nullū viro p̄sertim christiano efficaci⁹ p̄t esse. Qđ secū se facere soli ū ipse Sene. iij. refert de ira. Interroget itel'lectus in tribunali mētis sedens a singulis: cur sic aut sic: tali in loco: tali in tp̄e: gesserint: cur sic viderint: sic audierint: tetigerint: locuti sint: Puniat mala p timorē carnificē: p increpationē errata corrigat: p amorē bona coronet: t đd deinceps agere a đbꝫ subtrahere se debeāt: itez t iterum vehementissime cōmoneat. ¶ Ita dū ad te ipm nocte saltē redieris: verificet illud Virgilij Eneiō. vij. Ipse domū sera: q̄uis se nocte ferebat. Hoc pacto tecū mlta loq̄ris: vt p̄cipit: tū cā ne ne male loquaris. Hoc mō apud te coram deo cām tuā agas: accusator tui severissim⁹ idēq; verax testis t iudex eḡssim⁹. ¶ Ages aūt hoc vigilantiori sedulitate: si auribꝫ tuis semp insonare putaueris illā vocē p̄phete ad Ezechiā. Dispone domui tue: q: morieris tu t nō vives Esaie xxxviij. O q̄ vtilis p̄sus recordatio: t q̄ in pspe ris simul t aduersis: boiem sctō timore pauidū t qđ amplius est libez efficiat t mūdi ꝓtēptorem. Facile (inq̄t Hieron̄.) ꝓtēnit oīa tē. ¶ O q̄ felix somn⁹ iste erit alt⁹: liber t trāquill⁹: post hmōi recognitionē sui. Anīa itaq; tanq; in sinu iaceat dei: secura p̄sistat: reiectis fedoꝝ demoniorꝫ amplexibꝫ. Ha toties int abominādos amplex⁹ di aboli aīa dormit: quoties p̄cī mortal' ꝓscia īpenitēs rep̄hescit. ¶ De mane ꝓ intellect⁹ ipam oculatissimā p̄udētiā cū memoria in specula mittat: q̄ diligēti p̄uisiōe ac solerti oīa occurrētia examinet atq; denūciet: ne đd inopinatū: ne đd subitū: ne đd impmeditatū surrepēs ꝓturbet: aut ne p inscitiā vtilia p̄termittat. ¶ Porro ipsi volūtati quā spōsam bois in domo posuim⁹: hec obseruāda erūt: fides thori t castitas integerrima ꝓsideratioq; semitaꝝ dom⁹ sue: put inter mulieris fortis p̄conia a Salomōe positū est. Suspectos habeat oēs tēptationū malarūq; cogitationū introit⁹: cet⁹ adulteroꝝ atq; latrūculoꝝ insidias. Si pulsauerint fores: si fenestras impulerint: ꝓfugiat illico ad intellectū: t eo inscio t incōsulto nullos suscipiat. Si aliq̄ blāde cepint: obsurdescat. Sirenes sunt: suaui cātu sopiūt vt demergāt: si suos petāt amplex⁹: cito reiciat: latronū morē gerūt amplexant vt p̄māt. Si blāda frons t suauis p̄tēdit: nō ꝓfidat: arridēt vt irrideāt. Si p̄missa p̄missis accumulēt: nō credat. Quotidianū est p̄uerbiū: magni sponsoris rara vt plurimū fides est. ¶ Cetez si fallacie sensumq; obrepe: aut vi palā irruere conent hmōi tēptationes: a se ꝓtinuo virili aīositate: aut depellat aut diro vultu t acribꝫ ꝓbis increpet dicēs: Se o: suz vos malignissimi seductores: nil mihi vobiscū. Abite hinc p̄cul cū dolis vr̄is: vr̄isq; fraudibꝫ: q̄m int⁹ vos t in cute noui: scio certe đd q̄rius: meā đppe p̄stitutionē meā infamiā: meaz denicq; mortē. Et hec ego patiar misera: nō faciam berde: nō vobis assentiār: quāobrē anolare celeriter: aliā q̄rite: si potestis: quā vīa blādimēta t male suasa ꝓba illa q̄enti: q̄ vr̄is credula sit leno cinijs. Me interim finite: q: nō sum quā putat⁹ aut q̄ vr̄o digna sum ludibrio. Hac et silī voce vtat volūtas spōsa aduersus tēptationū mlaz q̄ cupidinū insult⁹. Caueat ne coz vinculis' se līgari aut manibꝫ p̄ēdi sinat vel facibꝫ succendi. Obnitat totis conatuū neruis ipetui ꝓmo: memor tragici illi⁹ ī hypolito: q̄ blādiēdo dulce nutrimit malū: sero recusat ferre qđ subijt iugum;

Sciat ꝓterea ꝙ femina molliter ⁊ semiplene negãs petere docet ⁊ ãmonet. Felicissimã ꝓsus volũtatẽ diteri: ⁊ btã gḷiosaq; ple fecũdã: que se fornicarijs hmõi suggestiõibꝫ ñ imiscuerit: iseliciissimã ꝙ si talibꝫ seipam exposuerit ꝓtinuẽdã: q; ifaustissimos mõstrosissimosq; ⁊ vipeos pctõ rũ fer⁹ gignet ī parẽte suã armatos: sic leonẽ superbie: luxurie porcũ: canẽ inuidie: ⁊ ita de silibꝫ ꝙ cruciabit: lacerabit: pimit. ¶Ad vltimũ corp⁹ tuũ ꝙ effer⁹ bos est: domab: quidebisq; ne ocio torpeat. Maligne nature ẽ: abũde suaut; pastus recalcatrat. Impiguat⁹ ercunt iugũ ⁊ vbi culũ: sessorẽq; deijcit. ¶Audistis ꝙb studijs domus ꝓpria regẽda ẽ: ꝙb exercẽda discipliis: q̃q̃ fastidꝫ timid⁹ multa ꝓtereã. Hũc ꝙd extra te vagabũdus incedis: ꝓcurre ꝓpor: in domũ tuã Eccl. xxxij. ⁊ temet a cõi boim stulticia exime: de q̃ Hiero. ad Sabinianũ. Solem⁹ mala dom⁹ nre scire nouissimi: ⁊ liberorũ atq; ꝓgnũ vicia: vicijs canẽtibꝫ ignorare. Ita est: aliene dom⁹ curiosi sum⁹ negligẽtes nre. Uicia idcirco nra vltimi cognoscum⁹: hinc irridemur: ꝟ nob placentes: fabula ppl'o ⁊ risus efficimur. Quo ꝫ bene iubet persi⁹ (vt ꝓmisi ⁊ repeto) Tecuꝫ habita: ⁊ noris q̃ sit tibi curta supellex: q̃tũ .s. a virtutũ possessiõe vel pfectiõe deficis. ¶Uade igit ī domũ tuã: ⁊ cũ paliitico surge ꝑ ꝓtritiõꝫ: tolle gbatũ pctoꝝ ꝑ confessiõꝫ ⁊ ꝑ satisfactõꝫ. In domo tua vigilãs: oãsq; pmanet: illic expecta: ⁊ cũ aduenerit dñs: ꝓfestim apias ei. Sto inq̃t ad ostiũ ⁊ pulsanti ꝙs audierit vocẽ meã ⁊ aperuerit mihi ianuã: introibo ad illũ ⁊ cenabo cũ illo: ⁊ ipe mecũ Apoc. iij. O miserrimũ te si abieris: si nõ tãto bospiti festina būd⁹ occurras: si nõ inuitaueris dñm nobiscũ dñe: qm̃ tẽ. Hec mõ inuites: sꝫ violẽt (v. sic loq̃r) trahe: ꝓcũd⁹ em̃ bospes est: vult ꝓpelli. ¶Quo introductu serui certatim domũ eromẽt: nulle repiant iraꝝ aranee: null⁹ cupiditaꝫ puluis: nulle caninaꝝ ritaꝝ aut curaꝝ mordaciũ clamores audiãt. Sꝫ ⁊ vbꝝ tãq̃ vitis abũdãs ī lateribꝫ dom⁹ tue cũ liberꝫ tuis bonis. s. affectõibꝫ occursũ culta festinaq; ꝓcedat. Sternat dom⁹ tapetꝫ bonaꝝ cogitationũ viretibus herbꝫ bonaꝝ operationũ spargat: ⁊ oibꝫ demq; sctoꝝ desideriorꝝ floscul' pulcerrime distinguat. Ponat mẽsam pietas: aurora: itatiuã sellã obedictia: focũ charitas accẽdat: mistret fides cãdelaꝝ ⁊ lectũ ꝓtẽplatio substernat: lintbeamina ꝙ vt pura sint abluãt a ꝓtritiõe: a confessiõe vẽtilãda aeri exponãt: quisq; domũ exiccabit satisfactio. Hec omnia sit illꝫ qđ ó palemõe ⁊ baucide deoꝝ bospitibꝫ. Aaso ait Betamor. vij. Sup oia vult⁹ accessere boni: bilarẽ enim datorẽ diligit, de⁹. q. Eoī. ix. Repẽdet nõ dubita vicẽ de⁹: ab eoq; audies. Hodie buic domui sal⁹ facta ẽ Lu. xix: Q, si ꝓcũdã te ex diuitiaꝝ carẽtia pspexerit: ꝓpellabit te ẽdem vocibꝫ ꝙb euãder eneã. Aude bospes ꝓtenere opes: ⁊ te q̃ꝫ dignũ fige deo. Que ista dignitas. r. p. q̃sta sblimitas cẽ bospitẽ diuitaris: ita fit tñ si domũ nram nõ deseruerim⁹: si attẽto studio excoluerim⁹: qđ nec gẽtil' poeta silui: Stati⁹ thcb. xij. Nulli cõmissa metallo forma dei mẽtes bitaret pectora gaudet. Proptea pris sapia xp̃s iesus cui⁹ delicie sunt cẽ cũ filijs boim Sap. viij. vnũquẽq; nrm bodiernis ꝙbis bortat: monet: ī pat: vt pat⁹ sit⁊ cor⁹ q̃ extra se sũt curã deserat supfluam. Uade inq̃t in domũ tuã qđ fuit thema. ¶Admonere putes xp̃z: ꝙd stas scrutãs villas ⁊ rus: eripe te velocit ⁊ vade. i. Regũ. xxij. Uade pacifice ī domũ tuã. Q: sic auis trãsmigrãs de nido suo vagꝫ pcul' exposita est sic vir q̃ relinq̃t suũ locũ. p. ouerb. xxvij. Sco ꝙd stas pitur⁹: tuã pete alacrit domũ. Deut. vi. Sedebꝫ sedẽs ī domo tua: quẽadmodũ belise⁹ sedebat ī domo sua. Sedẽdo ei ⁊ descendo fm pbm aia fit p: rudes: ꝙdã ꝙ nõ ī domo sꝫ immonumẽtis manẽt Lu. viij. q: int' obscenavicorũ cadauera volutãt. Tertio ꝙd extra stas: te visur⁹ domũ itra sagacit tuaꝝ. Exo. xvi. Maneat vnusq̃sq; apõ semetipm: null⁹ egrediat de loco suo. Hec tãta de domo morali bois ꝓcepta sũt.

Unc de adeunda iusta anagogiã brifice ⁊ dom⁹ bitatiõe: q̃rt ī ⁊ bac supma oronẽ terturi stilũ admouim⁹: ⁊ eã finire pat⁹ mini ꝓcor: finis est: eq̃nimt tolerate. Uade ī domũ tuã. Nõ viator: bõ terre incola: bõ ꝙ pegrinãs nõ babes ꝟ ꝓsitã ciuitatẽ vl' domũ manẽtẽ sꝫ futurã inq̃rꝫ. Eya rũpe mor: ã: fugã ꝓcipita: nõ. via terminũ: nõ rapidis ī fluctibꝫ portũ ꝓfitetur: ꝓperat cursu vita citato ait tragic⁹: solꝫ ī occasum; volucer ruit⁊ negligꝫ: tu tñ dissimilas: ⁊ medio ī itinere strat⁹ iaces: vbi si te vicina dies mortꝫ nox occupauerit: berde pfit: ⁊ de te tuaq; salute actũ ẽ. Age cur cessas: Quare fessi debilitatiq; viatores istar lẽt⁹ vadis: ¶Sꝫ agisco: paliticus es: ⁊ dũ niterꝫ surgere: ei molimẽ ꝓno relaberis. Tui eq̃dẽ ꝓ vnat ẽ: ꝓtẽ büo: nunt⁹ carnalitatꝫ palisi mortificauit: Himꝫ si ꝓgredi nõ vales: tract⁹ ad varia ⁊ tibimet opposit⁹. Vult (inq̃t sapiẽs) et non vult piger. Nam dum viuida ꝓs volũtatis diuioꝝ capax surssũ erigit a gte sensualitatꝫ emortua deor: sũ trabit: ⁊ ipo conatu bumi ꝓclini⁹ depmit. Notate cõpationes Virgilij. v. Eneid. ꝓpriissimã. Qualis sepe vie depnsus ī aggere serpẽs. Erea quẽ obliquũ rota trãsyt: aut gnis ictu. Semineccẽ inq̃t saxo lacerũqz viator. Ac ꝙcq̃ lõgos fugiẽs dat corpe tortus. Parte ferot ardẽsq; oculi: ⁊ sibila colla. Arduus attollẽs: ps vulnere clauda retẽtat. Hanc tem nodis: secꝫ in sua mẽbra plicantes. hec ille. ¶Serãdũ tñ est: ubi ꝓsule ⁊ plena fide añ cbristi pedes exposit⁹: spũalẽ nõq; neglissimã palꝫ

mitigari pete. Etenim liberari penitus non est
p̄sentis vite nisi quibꝫ rarissime admodū cōces-
suꝫ ē. De hic etiam surge duplici amoris timorisq; sti
mulo p̄fossꝰ spe salutꝫ hilaris ⁊ alacer charitate:
ac vade ó p̄tute i p̄tutē donec videas deū deoꝝ i
syon q̄ domꝰ ē bitudis sempiterne. ¶Atuero fo-
rtassis(vt ꝓbo Boetij vtar) velut ebriꝰ: q̄ tramite
domū reuertarꝫ igras: q̄ duce iter arripias: et ad
supnū q̄lē i domo quā q̄ris quersatōꝫ bitur? ex
istimas? Nescis ꝓbo boꝝ trū noticiā si non pige
at aduertere paucꝫ edocebo. ¶Et q̄uis nō alie-
nū a ꝓposito eēt lactātij ꝓba pōere lecto istructio
nū ó limite bino salutꝫ ⁊ iteriꝰ ꝓmodꝰ rencer iu
dicās. Hoc moneo vt vex ducē ⁊ vnicū habeas
deū: quēadmodū ó ppᷣo isr̄litico i ꝓmissiōis trā
p̄iacēte legit: q̄ dñs solꝰ dux eiꝰ fuit: ⁊ ꝓba ius-
nuās ductorꝫ bꝰ vtilitatē posteaq; dixerat. Dñe in
voluntate tua ó duxisti me: sbiugit: ⁊ cū gl'ia susce
pisti me. Illuᷣ q̄dē ducere ē ad quē spectat eterne
domꝰ gl'ie ¶Hoc duce carpe viā nō q̄libꝫ sz quā
ꝓba nō mō iussē: verūetiā cucurrisse gr̄ulabat
dicēs. Viā mādatoꝝ tuoꝝ cucurri: ꝓformat ad
sequēs iussū xp̄i. Si vis ad vitā igredi ꝓua mā
data. Mat. xix. Ab hac via q̄sdā aberrauerūt du
ce abiecto: p̄ abrupta viciorꝫ: p̄ lubrica: p̄ petrosa
p̄ tenebrosa: i inuia ⁊ nō i via: lapsi: ipingit: i ba
ratrū p̄fundū lacū p̄ceps ad vltimū deiecit: ab illa
domo q̄s lōgissime raptꝰ: ó q̄ p̄cipit xp̄s dicens.
Uade i domū tuā. ¶Uex q̄ pacto via mādatoꝝ
p̄agrabit: si nō a q̄scat? Quēadmodū coḡscet ni
si p̄scutet? Qualr deniq; p̄scrutabit nisi scpturꝫ
bmōi mādatoꝝ exp̄ssissimus animꝰ accōmodet?
Quāobrē ꝓba i psalmis plūs: cū singl'arē in
illo. Bti immaculati i via: aliō nihil agere videt q̄s
aut orare intellectū vt discat mādata sua: aut bea
tos appellare q̄ mādata eiꝰ scrutāt ⁊ exq̄rūt. Uñ
btūs vir descpturꝰ ꝓmū opꝰ tā p̄claris simū posu
it q̄ i lege dñi fuit volūtas eiꝰ: ⁊ i lege eiꝰ medita
bit die ac nocte. Et alibi Beatꝰ hō quē tu erudie
ris dñe: ⁊ ó lege tua docuerꝫ eū. ¶Quis error: i-
mo quāta demētia eccl'iasticoꝝ p̄grinoꝝ in do-
mū btitudis(vt aiūt) vadētiū: q̄ ob incrosas ad-
inuētiones hoīm: mādatoꝝ dei p̄scrutatōꝫ despi-
ciūt. Apō q̄s nō aniaduertit: ⁊ aniaduersa cōtē-
nit xp̄i auctas dicētis. Sine cā colūt me: docen-
tes mādata hoīm ⁊ doctrinas Mat. xv. ¶Rñ-
deāt velim eccl'iastici viri sacre scpture deserto-
res q̄lē sibi i sua p̄grinatōe viā delegerit. ¶Si
semp̄os suāq; prudētiā fallūt: sapietis dogma re-
linquētes. Fili ne imitaris prudētie tue ꝓuer.
iij. Et ibidē. cviij. Est via q̄ videt hoī iusta: nouis
sima eiꝰ ducūt ad mortē. ¶Si ceteroꝝ aduētō
nes hoīm p̄secrāt: pax prudēter: ne diteri insipi
enter agūt. Neq; ei leges aut būane traditōnes
q̄cūq; ad p̄spiciēdā domꝰ et ne viā sufficiūt. Alio
q̄n aliā frustra daret legē deꝰ būana rōne supio-
rē. Affirmo q̄ oppositū asserūt errāt: ⁊ i pelagia-
nā bresiz palā iciūt. Q; si q̄s diu solerterq; in
dagauerit q̄ntā ó via mādatoꝝ dei noticiā obtine
ant: tes sol' hoīm adiuētiōibꝫ p̄scrutādis dediti
ó fide: ó pcōꝝ distictiōe ⁊ q̄ntate: siue ó bitudi
ne ⁊ ceteriꝫ: puto mecū i ß imo cū veritate assenti
et. ¶Si viā mādatoꝝ dei vt dñe erigūt reddāt no
bis rōnē cur nō ea p̄scrutāt? poti? q̄s būana. Va-
nū boies pmptā i ore hūt et Oratio rñsionē. O
ciues ciues q̄rēda pecūia pmū: ꝑ? post numos.
Manet insup alta mēte repositū illō Arist. De
li? ē pauperē ditari q̄s philosophari. Uoces iste.
R.p.ñ eccl'iasticoꝝ sē sz agrestiū boīm treniscq; i-
bi tānū. Esto excuset q̄sdā vtiq; pauptas. Neq;
ei oēs dānam? theologiā ñ studēres: vt mercato
res: artū mechanicaꝝ artifices. Itēq; alios plī
mos. Sz introgo q̄d eccl'iastic? rñdebit q̄ bñfici
is copiose ditat? ē aut q̄ aliūde dines bñficiari ó
sideratꝰ: q̄d religiosi āplissimis redditib; locuple
tati: q̄d postremo oēs q̄s alia vtiq; decētior oc-
cupatio nō detinet: q̄z nō ē tm̄ mō sc: sz alios i vi
am mādatoꝝ dei deducere. Et cū rōez afferre eni
si fuerit an tal' sit q̄ eos q̄ culpe nō p̄dēnet ipsi
viderit: fateo: nō video. Hoc vnū video: tum? sa-
lubriusq; ⁊ virz eccl'iastic; digni? eē theologie stu
diū atq; absq; suspitōe cupiditatꝫ modice fidei et
que spei remoti?. Et certe alia nll'a vt ista scia est
boīm directiua i citatiuaq; ad sctōs mores: vici-
orū coercitiua: ⁊ ad suā felicitatꝫ domū p̄pēdio-
siori tramite p̄ductiua. Nō aspnādū ē tell ionuz
Eccl'i. cxiij. Qui opanᷣ i me nō peccabūt: q̄ elu-
cidāt me vitā etnā habebūt. O diū q̄ ⁊ rarus est
scrutānū legē dñi: signū ē paucitatꝫ saluādoꝝ ⁊
modice fidei i nl'tis eccl'iastic; rectoribꝫ: ⁊ nō tā
tūmō signū sz etiā cā. ¶Quo ꝯ ß interi grādeso-
latiū ē abiectōi ⁊ iopie theologoꝝ q̄ salutis viā
noscūt q̄ deū ducē assidue i via p̄grinatōis sue
loq̄ntē audiūt. Uer? nāq; Laberij puerbiū ē i sa
turnalibꝫ a Macrobio positū. Comes facūd? i
via p̄ vehiculo. Et q̄s ē deo i sacra scpturā loq̄n
te comes facūdior? Et ß nō qui erubescebat sapi
ens Sap. viij. Erit allocutio cogitatōis ⁊ redū
met. Et ifra. Intrās i domū meā requiescā cū illa.
Nō ei bz amaritudinē q̄uersatio eiꝰ ⁊c. ¶Et etq;
q̄s p̄clara boīs laus ē q̄ ꝓpe dicere p̄ apō semetip
sum p̄ laude sua illō qō dicere Lucullū Seneca
nouerat ó naturalibꝫ q̄stiōibꝫ li. i. Ego liberalibꝫ
studijs me tradidi: q̄uis pauptas alis inaderet ⁊
igenuū obdurauerat: vbi pñs studij p̄cū ē: ad gtui-
ta carmina deflecti me: ⁊ ad salutare studiū me cō
tuli. ¶Intellexisti arbitror q̄s tibi in tuā felicita-
tis domū vadēti dux seq̄nd? ē: q̄z dñs solꝰ nō mū
dus q̄ cec? ē: nō diabol? fraude plen?: nō brutal'
appetꝰ? pessime lasciēs: petulās atq; dissolut?
Aduertisti p̄teres q̄s via vadēda tenēdaq; ē q̄z
mādatoꝝ dei nō via boīm būanarūue adiuēta

nū. Felicē te si crediderīs: me aūt in dño gloriabundū si oris exoraverim. Q; si effeci mag̃ documētoꝝ fasce liberat⁹ sum. Hā ó relicta: modo vicꝫ ambulādi: de hospitij societatisq; electōe: de vie tolerātia ⁊ sibi scrutatio mādatoꝝ ói te reddet puidū sagacē doctissimū. ¶ Postremo illud vnū de dom⁹ in quā vadis cōdimōe pstansuꝫ habeto. Illā nisi auro gēmisue radiātib⁹: sed materie celestis p̄ciositate esse cōpositā. Cum⁹ icole nō gule: nō voluptatib⁹ carnisue illecebris vacant. Eterū dom⁹ talis porcoꝝ esset nō hoīs. Cur ita q; homo ḋ dicit pstantissimā hoīs naturā: eā sup porcinos affect⁹ nō collocat neq; nobilitat. Quo pacto? Quia si vocē porco pstiteris: nō aliud ab istis p summa iocūditate reḋret. Qualis ergo beatoꝝ felicitas ē? sctissima prorsus: nocundissima ⁊ dignissima: q̄ in opatiōe optima: optie potentie: respectu obiecti optimi q̄ de⁹ est reponit. Que opatio optima ē? Contēplatio diuinitatis i tuitiua cū quietissima ei⁹ fruitiōe. Que optie hominis potētie? Intellect⁹ ⁊ volūtas. Quāobrē? Quia ipe nos sup bruta sole elenant: ⁊ dei capaces efficiūt. Quid de potētijs sensitiuis? Nūḋ saltē ipse voluptatib⁹ pfruētur p̄pīs in obiectis Hinime. Que rō? Pri⁹ eī aquā igni copulab: ⁊ incōpossibilia chymere mēbra ꝓpones: q̄ cuꝫ voluptate felicitatē ꝓsocies. Quare sic? Bustato quippe spū delipit oīs caro. Quare necesse est superioꝝ potētiarū delectationē illā que inferior est extinguere: q̄nā in eis et superior felicitate incōparabilit⁹ amplior q̄ et eorū obiectis p̄pīs accrescit iocūditas. Et quo videri potest maiorē esse delectatiōez in sensib⁹ beatoꝝ: q̄ sit doloꝝ acerbitas in corpe dānatoꝝ. ¶ In hoc Z autē loco grauissime inculp̄dus est Auicēna: qui. ix. metaph̄. suc: vltimo posuit: q̄ sapiētibus theologis mlto magis cupiditat⁹ sit ad ꝓsequēdū felicitatē aiarū q̄ est cōiūcta p̄me veritat⁹ q̄ corpoꝝ. Ab illo tū porcino machometi sui para diso nō seq̄tra⁹ sentētiā. Te aūt interrogo vir disciplina ⁊ phica eruditiōe plenus: si hoīes immortales cib⁹ ⁊ potu delectabunt i orē? Fateꝫ. Esuriēt ergo ⁊ sitiēt necesse ē: ⁊ tāto intēsi⁹ quāto eis intēsiores tribuis delectatiōes: delectō em̄ ꝓportional⁹ appetitui. Q́ si ita ē comedere ⁊ bibere ampli⁹ ꝓueniet. Ventres idcirco in cōpabilit capaciores ⁊ turgidiores q̄ nūc habere fierīq; si ne termiatiōe augmētū ad q́ ordinal⁹ comestio Et pudet ⁊ dicā: egestiōes insup feculentiori cumulo in illa brutidinis domo cōgerere oportebit. ¶ Denuo si ꝑgies plīmas hz vn⁹ vir: cur nō plīmos silr viros mulier vna? Que si generēt i modo ratissime erit filioꝝ pcreatio. Si a gnatiōe vacāt pari mō a libidinosa copulatiōe: alioq̄n illic ⁊ nature ordo pueriret⁹ q̄ et illa exigit copla generatiōz: ⁊ ipotēta sue ꝓuntis gnatiue ꝓuincit⁹ q̄ appositis oīb⁹ ad gnationē futurā sufficiētib⁹ illic suo caret effectu. ¶ Porro reprobatōe idignū iudico q̄ angelorꝝ felicitatē i coꝝ: pincernaꝝ ⁊ pstibulorꝝ scortoriq; officia redigitis. Quāto rectius ē hoies ad silēz angelorꝝ felicitatē sublimādos asserere cū ꝓpo dicēte. In resurrectiōe neq; nubēt neq; nubent: sz erūt sicut angeli dei. Q́at tbei. rcij. ¶ Et vbi inḋes erūt sicut angeli? In illa eḋē brutidis domo ad quā pegrinatio nra tē ⁊ dit: ad quā nisi infelicissimi sum⁹ ⁊ i mala hora pgeniti totā vite labēt⁹ viā: totā aīe intētoꝝ ordiamus: ad quā iuitat ꝓpos quēlibz ḋ salutē affectat suā. Vade inḋt i domū tuā: q̄ fuerūt tē. ¶ Jn q́bꝫ ꝑbis arbitret q̄libz ꝓpm ad se p̄monē hūc dirigere: vade cit⁹ ne torpesce: vade let⁹: ne paueſce p salutis semitas. Pro p̄mo. i. Reg. ij. Festina velociter ne sterer⁹. Et Proner. vi. Vade o piger ad formicā ⁊ ꝑsidera vias ei⁹ ⁊ disce sapiam: vt videlicz pigritiā ignauiāq; ēuites. Pro altero imitare Philippū vel eunuchū q̄ ibat gaudēs p viam suā. Act. viij. Et ꝓpheticā. audi canētē. In domū dñi letātes ibim⁹. ¶ Deinde scdo. In domuz hāc accelera. In domū hāc ꝓpera vbi nulla calamitas. In illā itaq; domū cui⁹ si nomē petis. Respōdet Jacob Gen. rrrv. Nomē loci illi⁹ dom⁹ dei. Et. rrviij. eiusdē. Vere nō est hic aliō nisi domus dei ⁊ porta celi. Si ei⁹ ḋitiōes ꝓquiris opulētissima ē in ps. Glia ⁊ diuitie i domo eius Rursus speciosa ē. Ob ꝫ ps. Dñe dilexi decorez dom⁹ tue. Porro laudibo insonat in ps. Bti q̄ habitāt i domo tua dñe tē. Denicz oēm hoīs appetitū pfecta sacietate delectat. Jn ps. Inebriabūtur ab vbertate dom⁹ tue: ⁊ torrēte voluptat⁹ tue potabis eos. Et iterꝫ. Replebimur in bonis domus tue. ¶ Finaliter tertio tuā pete māsiōez: tuā pete portionē q̄ ē felix patritas: vt sez māsio tua sit in domo eterne retributiōis cū ps. Unā petij a dño hāc requirā vt inhabitē i domo dñi tē. Portio q̄z in terra viuētiū quā nos adire pspero impturbatoq; cursu p̄stet summ⁹ ille i domo patris multas dños noster iesus xp̄s Amen. ¶ Finis

Sermo eiusdez de omnibus sanctis.

Xultabūt scī in gloria: letabunt⁹ cubilibz suis. Originalit ps. cxlix. Celetātibz sanctis ⁊ exultātibz in gloria: quid supest (o doctissim⁹ vir patres ⁊ fratres) nisi satagere talē habere demoniōz vt eis intercedētibz ad eoꝝ puenire mereamur societatē: q̄m nō habem⁹ hic ciuitatē manētē: sed futurā inquirim⁹. Q; si naturale est exulibz a patria sua: q̄ nescio q̄ dulcedo cūctos allicit: sermonē ó ea ⁊ frequēter facere ⁊ cupidius audire nos a tali patria tales exules: nōne multo ampli⁹ idipsū agere natura stimulāte cōpellimur. Suspire

mus igit ad celestia: vt ibi nra sint corda vbi vera sunt gaudia: vbi ciues scōꝝ habitāt ⁊ domestici ꝺ̄ps tolātes aduētū nostrū: ⁊ i aditorū pmptissimi tm̄nō nō obsurdescam⁹ vocāti: nō repellam⁹ aditores: adeam⁹ pon⁹ illuc deuotiōis pedib⁹. Intpellātes in pmis te reginaꝝ celoꝝ: te dn̄am angeloꝝ: q̄ aperiēte p nobis os illud bn̄dictū: os plenū gratiaꝝ ptinus orabūt scti sctēqꝫ oēs. Quib⁹ in cōmune orātib⁹ q̄ pacto formidabim⁹ de repulsa? Eva aduocata nostra illud os glosissimū p nobis aperi ad orādū: quē admodū in hac die solēnitatis ⁊ letitie nra aperim⁹ ad te salutādū dicētes. Aue gr̄a plena ⁊c. ¶ Exultabūt sancti in gl̄ia: letabunk i cubilib⁹ suis. Eol laudaturi scōs sanctasqꝫ oēs: vt ⁊ debit⁹ eis honor fiat a nobis: ac vicissim sua nos intercessio adiuuet: vt demū ad imitandū eos: sua nos exēpla alacriores efficiāt. (Iste em̄ tres sunt pntis instrute celebritatiſ rōnes) ꝓponim⁹ verbū ꝓphetica carmīs. Exultabūt scti in gl̄ia: letabunk in cubilib⁹ suis. ¶ Et quidē ipe phus in experiēte naturalis schola ꝓfat⁹: tradit in rhetoricis: q̄ delectationē oia pſequūtur: ⁊ gr̄a ipius delectari appetūt delectari: nec semel in hāc cadit sentētiā. Hebilomin⁹ idē duas letitie vel delectatiōis spēs cōdidit. Unā (q̄ est studiosoꝝ) purā: laudabilem: trāquillā: diuinā. Hinc ē illud quod phia admirabiles hz delectatiōes firmitate ⁊ puritate. Alterā dat q̄ a vitiosis vitā pecudū eligētib⁹ in quirit: ⁊ hec feda: impia: inquieta: brevis: nociua: q̄lis fuit sardanapali. ¶ Hāc letitiaꝝ varietatē locis plimis scriptura sacra nō siluit. Letamini in dn̄o i domio: ecce bonā letitiā. Audi malā. In maleficijs suis letificāt regeꝫ. Et talia sine numero posuit sacra scriptura. Duo ꝓxtō habuit cubilia cadē sacra scriptura cōdistinguit: phibens vnū p os Pauli. Nō i cubilib⁹ inquit ⁊ impudicicijs. Quo plecto verbo lumē ecclesie Aug. cōuersus ē. Laudat alterā in cāticis dicēs In cubilib⁹ ⁊ in ortis aromatū. Habz q̄ppe letitia ⁊ exultatio vitiosa ꝓbrosuꝫ vitioſiꝫqꝫ cubiculū: sancta ꝥo scm̄ quale notāt verba thematis. Exultabūt scti in gl̄ia: letabunk in cubilib⁹ suis. Poterat fortasse ambiguū esse dē q̄ letitia de q̄bus ve cubilib⁹ intelligeret ꝓpha si dixisset. Exultabūt scti in gl̄ia: letabūk in cubilib⁹ suis. Hūc aūt cū addidit scti: ois scrupul⁹ dubietatiſ ablat⁹ ē: q̄m̄ sctōꝝ nō nisi sctā ē gl̄ia: sctē exultatiōes ⁊ letitie: sctāqꝫ cubilia. ¶ Sz q̄ cubilia q̄to i locis q̄rem⁹ aut iueniem⁹ illa? Puto q̄ nō extra: nō forsit sctōꝝ gl̄ia: sit exultatio ⁊ letitia: sz introsus in abdito cōscie secreto. Hoc sensit q̄ dixit. Gloria nra hec ē testimoniū cōscie nre. Hā ⁊ gl̄ia ois filie regis ab intus. Bonū igit cubile ⁊ scm̄ ⁊ letū ē sctōꝝ cōscia: in hac exultāt: i hac gl̄iant ⁊ letāt: trāquilla pace fruētes. Hā animō iā ꝺt spūs vt requiescāt a laboribꝫ suis. ¶ Est q̄ppe sctōꝝ cubile mūdū: ē molle: ē quietū. Alioq̄n si vel sordidū eēt ⁊ fetēs: vel asperū ⁊ durū: vel tumultuosū ac strepidulū: neq̄ quies i eo neq̄ letitia ⁊ exultatō possꝫ inueniri: neq̄ diceret ꝓpheta de eis. Exultabūt scti in gl̄ia: letabunk in cubilib⁹ suis. ¶ Habemus q̄d ⁊ q̄le sit sctōꝝ cubile: dicere suggest⁹ p nostra eruditiōē: q̄ pacto tale in eis cubile istrati pariterq̄ fuerit: vt ⁊ mūdū eēt ⁊ molle ⁊ quietū. Dic ā quid ꝓtigit dū bn̄oī meditatio mea nouissime pquirerꝫ: volēs ⁊ circūducēs quaq̄ersū sue ꝓsideratiōis oc'os. Incidit in euāgeliū pn̄tis celebritatis. Illic septē btūdies q̄si totidē cubicularias introspexit: q̄ mīsterio scti dei sctēqꝫ oēs cubilia ꝓscietiaꝝ parauerūt. Hā si q̄rit⁹ vnde sanctoꝝ cubile mūdiciā habuit: in pmptu videre ē: q̄ vel btitudo lucr⁹ sordes abluit si ꝓfuerint: mūdico: dia innocēs: nullas bn̄oī sordiū colluuiones istroire pmisit: aut agglutinari. Hę due sunt cubiculariæ q̄ appropiatiōe q̄dā familiari⁹ obsecute sunt ꝓfessoribꝫ ⁊ ꝩginib⁹. Proinde sequitur Unde in his cubilib⁹ mollicies. Ārē dite q: mītias ⁊ muscōia tanq̄ docuissime ad ħ opus cubiculariæ oēm impatiētiæ duriciē abiecerūt: ⁊ mollicie cōpassiōis: etiā erga necatores suos induxerūt. Hoc in martyribꝫ fuit pclpuū. ¶ Deniq̄ q̄s vñ ꝓgata sit si q̄s voluerit agnoscere: aspiciat tres reliq̄s btitudies tāq̄ cubiculariās ad ħ op⁹ idoneas. Paupertatē spūs q̄ spinosas rez curas abigit. Esurie ꝓterea ⁊ sitiz iustitie q̄ fastidiosū ⁊ vanū sp ociū deiecit. Pacē denīq̄ q̄ ab oīm exteriorū iterioruq̄ strepitu cubiculū ꝓscie mūdū reddit. Hoc nō cubile q̄tū: i aplis: i ꝓphetis: in patriarchis vtiq̄ pauperib⁹ spū esurientibusq̄ iustitiā: atq̄ pacificis: cubicularijsq̄: ħ ē btitudinū ternarius iste strauit. ¶ Neq̄ tamē negauerim q̄n harū beatitudinū talis exciterit sedulitas: vt ⁊ mutuo se iuuarēt: ⁊ oīmib⁹ in cōe sanctis inseruirēt. Sz ita loq̄ p appropiationē fas fuerit. Beati igit scti sanctiq̄ oēs tot btitudinib⁹ olim circūsepti. Beati pro: sus tali subsequētiū septenario cubicularijs ad o: nati: quatin⁹ nulla spuracia fetereē: nulla callositate rigescerēt: nulla inq̄etudine turbarent: vt hic in spe singlarit ꝑdit: i pace in idipm̄ dormirēt ⁊ requiescerēt: ⁊ illuc simul dono sentirēt illud ꝓphetici carmīs. Exultabūt sancti in gl̄ia: letabunk in cubilib⁹ suis. ¶ Et q̄s dabit nobis o viri fratres ⁊ pres: q̄s dabit exultare: ħ est extra nos q̄dāmō saltare in hac gl̄ia: q̄s letari in cubilib⁹ nostris? Assint vtinā igit iugit⁹ int nos ad obsequiū nostr⁹ septē iste cubiculariæ q̄s ex euāgelio noiatim⁹: pauptas: mitias: luct⁹: esuries iustitie: mīscōia: mūdicor: dia: pax. ¶ Felix plane q̄ tali cōtubernio potuerit gl̄iari. Affirmo q: tot⁹ exultatiōe: tot⁹ in gl̄ia posit⁹ letabit⁹ in cubili cōscie sue: replebit cor suū ubilo: ⁊ gaudiū suū ne-

mo tollet ab eo. Quidni tot⁹ iocūdet i cubili mū
do: in cubili molli ⁊ placido: in cubili trāquillo ⁊
queto. Nihil plane let⁹ bona cōsciētia vel iocū
dius atq; sereni⁹: cū ex aduerso nihil horridius
mala cōsciētia: nihil cōfusius ⁊ inquieti⁹ inuenit
Et agitat ꝺ̄ppe stimul cupidinū: miseriscq; mo
dis sese rodit tepiditate: semp p̄sumit seua ptur
bata cōsciētia. ¶ Ue talibꝫ ꝺ̄ semp vel dū trutant
furūt: vel iucta sapientē: dū letant insanūt. Au
di letā insaniā: vl̄ si meli⁹ dicat insanā leticiā. Le
tant (inꝺ̄t sapiēs) cū malefecerint ⁊ exultāt in re
bus pessimis. Qualē putas insania ē videre ho
minē de cui⁹ morte tractāt lasciuire ⁊ gestire im
mo ⁊ vincula ꝺ̄bo strāgulet incessant opari. Ta
les sunt ꝺ̄ inꝺ̄tatē meditant i cubili suo: assistūt
oīi vie nō bone. ¶ Ue cubili tali: q; ferēs ⁊ sordi
dū est: q; spinosuꝫ ⁊ asperū: q; nulla ex pte trāq̄l
lū. Nihilomin⁹ quidā facē sustinēt in cubili ta
li sicut sues in volutabro luti: sicut iumēta q̄ ꝑpu
trierūt in ster core: ꝺ̄ quibꝫ itē apud Job dicit q̄
sub sentibꝫ delicias cōputāt. Qui deniq; iā senti
unt in se illō maledictū ꝓphetic̄. Subter te ster
net tinea. Que tinea? Tinea mordax p̄caui desi
derij. Et operimētū tuū ꝑmes: remorsus. ſ. ama
rissimi petōꝝ. Jacꝫ caro cū petōre ⁊ tetrimū fero
rē illecebrarū cruciuat. Jacet mūd⁹: ⁊ duros cu
rarū aculeos ingerit: atq; mordaces desideriorū
pulices mlt̄iplicat. Jacet diabol⁹ ⁊ horridis fan
tasiarū: errorū: emulationū: ambiguitatū spinis
ter turbat. ¶ Pernicioſos nimiq; hos diceriꝫ cu
bicularios aīaꝝ ꝺ̄bus irrepētibꝫ p ecc̄lasticā cu
bitā: attracta ē sordidissima diraq; dissensio: cō
culcās oīa: oīa ꝓterēs. Sꝫ de ꝟ portētoso sas
mate in sacris eccl̄ie cubilibꝫ se ꝟsante: q̄lis vn
q̄ ꝟmo p rei idignitate sufficiet enarrare? Quā
to cōsulti⁹ erat (viri patres ⁊ frēs) quāto iustius
aduocare deū in cubiculū suū: in cubiculū cōscie
q; adeo coangustatū ⁊ breue ē (dicit sermo ꝓphe
tic⁹) vt duos capē neq̄at. Quales duos? Spō
sum ⁊ adultē: deū ⁊ mūdū. ¶ Jta pgebā declā
mare ꝓtra vanitates ⁊ insanias falsas hoīm cō
temnētū cubiculū ꝓprie cōstitētie: hoīm alibi glo
riā: alibi leticie oleū cū fatuis ꝟginibꝫ: mira stoli
ditate querētiū. Lupiebā insup spēaliori descē
su tres oratū thalamos morales ꝓtexere ꝟs tres
status hoīm ꝺ̄s p̄senti sermōi videm⁹ interesse.
Quosdā intueor incipiētes ⁊ iuniores hos ap
propate monere conabar ad mūdiciaꝫ cubiculi
sui q; ꝓscientiā appellam⁹: nā in pueris nōne de
bet angelica puritas effulgere? Alij sunt ꝓficiē
tes ꝫ puectiores his suadere conabar mollicieꝫ
cubiculi sui q; ē ꝓscia: vt ⁊ mites eēnt nō resistē
tes malo: ⁊ ꝓtra crebriores illi⁹ etatis insult⁹ p pa
tiētiā ⁊ miserationēꝫ nō eneruatā segniciē fierent
molliores. Deniq; reliq̄s aspicio seniores ⁊ pfe
ctos: hos magis decet ꝺ̄tū trāquillūq; cubicu
lū: vbi sonno cōtēplatiōis in pace in idip̄m dor
miāt: corde in supne visiōis spectacula vigilāte:
q̄le ē illud. Ego dormio ⁊ cor meū vigilat. Jta
q̄dā ꝑgere meditabar dū studiosiꝰ aspectare:
aut attuit: aut affuisse visa ē que gressuꝫ oratio
nē retorq̄re: ⁊ ad supnos vnde cepam⁹ ciues re
gredi suadebat: multa sup eoꝝ statu: multa sup eo
rū felicitate: letitia ⁊ exultatiōe diligēter interro
gās. ¶ Dic ꝓmo inꝺ̄t si letitia sctoꝝ sit eoꝝ ꝓnci
pal⁹ beatitudo? Principalē nō esse rndū: ꝫ ad beatudi
nē cōsequēt: que in clara dei cognitiōe ⁊ fruitiua
eius dilectiōe cōsistit: quibꝫ positis in aīa bñ dis
posita tanq̄ cōuenientissimis formis: cōiūgēdo
anie potētias supimas cū obto sūme queniēn cū
oīi bono: vt letitia ⁊ exultatō ꝓsequat necesse ē
Laudat igit sctōs tbema nost⁹ a sue felicitat⁹ ef
fectu: sicut ibi Torrēte voluptat⁹ tue potab eos.
Et ibi. Adimplebis me letitia cum vultu tuo.
Et ibi. Intra in gaudiū dñi tui. Sic ⁊ talia inu
mera. Et ꝺ̄bo ꝓphetice sñe ꝓsonis elidit positio
hoīm felicitatē i voluptate nō in dei ꝓtēplatiōe
ponētiū. Nā ⁊ si felicitati voluptas vel (vt secu
ri⁹ dicam⁹) iocūditas adiūcta sit nō tñ ē felicitas
n; q; finis noster. ¶ Dic scdo. Si licꝫ opari ói mā
data ꝑt leticiā ⁊ delectationēꝫ quā oēs appetunt
cōsequēdā: Rndi nō licere tanq̄ ꝑ fine vl̄ moti
uo ꝓncipali. Esset eñ puersa ⁊ ꝺ̄dāmō simonia
ca aut adulterina affectio. Sec⁹ dū de⁹ est ꝓnci
palis finis intētiōis: ⁊ delectatio sctoꝝ sub ꝟ fi
ne: q; vbi vnū ꝑter aliud: iā non pl̄es ꝺ̄dāmō
ſz existimat vn⁹ finis. ¶ Dic tcio. Si multo pl̄es
et hoibꝫ ꝓponit spūalibꝫ carnales letitias? Pre
ponūt rndi: q; in gustu corrupti sunt: ⁊ q: spū
aliū gustatiōꝫ nō satis attigerūt. ¶ Dic q̄rto. Si
par sit i oibꝫ sctis letitia ⁊ exultatō: q̄libꝫ tot
Anselmi deductiōēꝫ videt eē infinita dū quilibꝫ
t itū gaudet de bono alteri⁹ sicut de ꝑpno: ita p
reflectiōes ꝓcedēdo resultabit gaudiuꝫ sine mō:
Rndi delectatiōes in sctis ⁊ finitas eē ⁊ ipares.
Finitas ꝺ̄dē sicut aīe suba ⁊ sua capacitas finu
te sunt. Jmpares ꝟo ꝟm diuersas māsiones et
cubiculoꝝ: ꝟ ē cōsciētiarū dispositiōes in gratia
ac natura. Processus autē Ansel. nō de infinita
te formal̄ letitie locū habꝫ: ꝫ de obiectali vl̄ exē
plari vl̄ occasionali. ¶ Dic ꝺ̄to. Si letitia sctoꝝ
vicissim q̄libꝫ vel minuit vel auget? Minuit vl̄
auget rndi si fiat aspect⁹ ad letitiā ab acadētali
beatitudine cōsequēte: vt de creaturaꝝ pulcritudi
ne: gaudio: bonitate: ⁊ in aureolaꝝ coronatione.
Hoc itellexit doctor noster iesus dū ait gaudiuꝫ
eē in celo angel⁹ dei sup vno petōre pniam agēte
Sil̄r gaudū ē sctis dū ex eoꝝ imitatōe: dūq; ex
eorū ꝓdicatōibꝫ vl̄ scriptis ad bene agēdū ꝓuer
timur. Jta ꝑ nūc ⁊ al⁹ dū bonoraṁ⁹ sctōs: dū p̄
camur: dū libros eoꝝ legim⁹: dū de eis ꝓdicam⁹
ipsos vtiq; letificam⁹. Propterea grandis fidu

cia ꝓstat nobis q repulsaz nō patiemur: dū qō maxie cupiūt t ꝙ delectank: petim⁹: oram⁹: pse-quimur. ¶ Dic sexto. Si tristēt scti cōpatientes malis nostris ꝯle ē illud: angeli pacis amare flebūt. Rndi nō esse ampli⁹ in sctis dolorē: nō luctum: passionē quidē pdiderūt: si nō ꝓpassionē. ꝑnt nihilomin⁹ intelligi de nostra ipietate tristari: dū gaudio illo carēt qō de nostra sctitate sentirent. ¶ Dic septio. Si hic sup flumia babylonis sed-to tāq incerto dānatiōis periclo liceat qnq gloriari: exultare t letari? Licz mūdus in dño cū tremore. Alioqn trepidatio sine exultatiōe miseria: t exultatō sine tremore supba vanaq reputatur. ¶ Dic octauo. Si p viatorib⁹ dānādis orāt? Respōdi orāt: vel qz forassis eos dānādos nōdum sciūt: vel vt min⁹ minuſq dānent. t vt cōpassionis habere viscera se demōstrēt: nōdū em obstinati sunt: nōdū loc⁹ deest remedij q diu incole sūt in terra: q diu sedē tenet miscōia dñi superexaltare potēs iudiciū: tādiu fas ē pdemnādū in terra iusticie ad misericordie curiā appellare: vbi preter humanoz morē iudicioz pcōrē absolut accusatio ꝓpria: ꝓpriaq salua dānatō. Si nosipos iudicarem⁹?: nō vtiq iudicaremur. ¶ Dic nono Si nostras oziones ad sctos fusas ipi semp agnoscūt? Agnoscūt respōdi. Hoc q̄ppe ad suam gloriā: ſ t ad bītudinē saltez accidētalē pinere cognoscit. Hoc igit fit vel in ꝑbo: vel reuelante oratis angelo: vel alio tali mō. ¶ Dic decio. Si tantū dē valeat orare sctm aliquē minoris meriti vt maioris: t vnū sicut plures: t cur dictū ē ad aliquē sanctoz cōuertere? Hoc dicēdū eē respōdi. Quoniā affectio nra nostraq deuotō nūc isto nūc illo mō: nūc ad būc: nūc ad illū sanctū plus t plus accēdit: quo fit vt cōmodi plus habeat oratio. Addito q de⁹ vult sctos suos ꝙstibz honorari: būc in illa: būc in ista gratiaruz ꝓrogatiua. Deniq tāta charitas ē inter sctos: vt vno orāte alij simult depcent: sed neq ad diuinā maiestatē nostra vilis idignitas psumere debet accedere sine medio domesticoz suoz: quoz oziones t deuotiores sunt t placidiores. Urget nihilomin⁹ quosdā ad deū sine medio nōnunq accedere vl necessitas vehemēs nō habēs legē: vel charitas foras mittēs timorē: nō cogitās maiestatē. ¶ Dic vndecimo. Si p nobis orātes sancti semp exaudiant? Exaudiunt respōdi dū petim⁹ pie: hoc ē p vtilib⁹ ad salutē: t p nobis t pseuerāter t ī charitate. Secus nō opter: vt si petim⁹ tpalia nocitura: aut p alijs nō se ꝓparātibz ad gratiā: aut si nō sum⁹ in grata: vel si nō pseueram⁹ in eadez. ¶ Dic duodecio. Si sancti nobis orātibz indulgentiā largiunt? Largiūt respōdi: nō quidē auctoritanne vt in terra summ⁹ pōtifex: ſz impetratiue: excepto tñ rpo sūmo capite nostro: cui⁹ auctoritas pncipalis semp ē in indulgētijs. ¶ Dic decimotertio. Si sancti feruēti⁹ orāt p illis q̄s t vita germani⁹ dilexerūt: vt p parētibz t bñfactoribus? Cui quesiōi par ē illa. An adepta simul beatitudie scti tales inter se magis q̄s extranei delectent t exultēt? Respōdi q gl̄ia nō tollit naturā sed pficit. Propterea nihil phibet quin ceteris paribz illud qō virobiq querit? ꝓmineat veritatē: sic q sancti p suis amicis magis orāt: t eis salutis cumulati⁹ gloriant: p eis marie q̄ sue saluatori ꝑbo vel exēplo vel ope q̄lubet causaz prebuerūt: quēadmodū dānati suos acriori odio pticipes infectabant. ¶ Dic decio quarto. Si de pena dānatoz sancti colletant? Colletant respōdi: dū videt vindictā: nō quidē p afflictiōe vt afflictio ē sed vt ipa iusticie volūtatiq diuine cōformat. Propterea nihil phibet dicere eos cognoscere imo visitare posse localit̄ penas t genitus stridoresq dānatoz: quibz resonātibz cū gaudijs saluatiōis fit carmē amenissimū ꝯle canebat ps. cū ait. Misericordiā t iudiciū cātabo tibi domine. O armonia vere mirabil? satis apphēsibilis: que resultat canēte inferno tenorē iusticie: t molle cantū miscōie padiso resonāte. ¶ Dic decio q̄nto. Si letitia sctōrū et resumptiōe corpoz augebit? Augebit respōdi saltē extēsiue: sed an intēsiue: pblema ē ad vtrūq phabile: t hz pares vtraq causas t doctores. ¶ Dic decio sexto. Si letitia sanctoz in suis corporibz erit p sensationē extrinsecā ꝓpriorū obiectoz: vt q visus delectet? in lucidis t pulcris: tact⁹ in mulcētibz: gust⁹ in dulcia t sapido simulit de ceteris? Respōdi q pncipalis in corpibus glorificatis letitia ab intimis cōscientiarū cubilibz emanabit. Fiet quoq et redundātia beatitudis anie ad corp⁹ sua leta iocunditas: sita q̄dmplet votatio. Porro de sensatiōib⁹ forinsecis nullā impfectiōis dicētibz indigentiā vt sunt visio t auditio nihil phibet illas exerceri: vt in decoris t armonicis corpus hilarescat. Secus de tactu videt t gustu: quos vel ad nutritionē vel generationē ipe nature de⁹ viantibz ingeniauit: quāq impfectiōe secluſa quis audē adeo timiare quosdā ꝓpriōs horū sensuū actus nō ibidē reperiri. ¶ Dic decimoseptimo. Si auricularie aiarū (sic em beatitudines nominate sunt septē). Si pterea ancille cetere quas virtutes cardinales t theologicas dicim⁹?: letificabūt cubilia aiarū in gloria. Hoc est quererē si beatitudines t virtutes oēs: in illa felicitate manebunt? Nō manebūt respondi quātū ad id quod imperfectionē sonat p⁹: vic statu: vt q sint moderatiue passionuz vel incōmodoz tolerātiue: vel expectatiue futuroz: aut lucētes in speculo et enigmate. Ceterū quo ad reliqua que de cotē aiarū quendā operant? illos habitus pulcherrimos remanere: sicut nō est penit⁹ improbabile: sic nec est cōtentiosa temeritate ponen-

dũ. ¶ Deniq; q̃ ad treo istas questiões vltãas p/ portionabit sanus dici põt ó horrẽda trinitas dã natoz: q; augebit p resũptionẽ corpoz vtiq; fe tidissimoz: z oi cadauere vilioz. Q; q; ab intus z ab extra erũt in oñi acerbissimo cruciatũ ge nere foris deuozati ab igne: z abint⁹ vt dibanuz ignis positi. Turpissimus deniq; vicioz habiti/ bus fedabũtur: tozqnebũturq; nã z vermis eoz nõ morietz: z supbia eoz ascẽdet sp: se furiosa ra/ bie in oipotẽtẽ erigẽs z impingẽs. ¶ Dic decimo octauo. Si delectabunt scti in gl'ia deũ corpalibus oc'is intuendo? Rñdi eos corpalit visuros fore deũ i carne assũpta: qó q̃liter fieri fil' potuit ab oib⁹: murant illi q; vel dei oipotẽtiã: vl' stat⁹ illius nouã totã cõsistẽtiã nõ aduertũt. Pozro si vel iris mlticoloz vl' imago speculi videt parte a ra/ tus distãter. Nõ ẽ inopinabile fil'ia de corpe xpi ponere in celo: quẽadmodũ suo mõ ꝓfitemur in bñdicto sacro. Quocũq; demũ acies corpal' oculi sese cõuerterit: videbit de⁹ oĩa in oib⁹ oc'o sane spũali nõ corpali sicut de⁹ in cẽntia sua nõ caro ẽ fz spũs. ¶ Propõebat studiositas speculatrix am pliora cõquerere de secretis celestib⁹: etiã vsq; ad curiositatẽ: vl' iutilẽ vl' ioppoztunã. vt Si possit bãi lentia ó pie sine filio. Si absq; pson; ó cẽntia Si de pfectõe vna cẽntiali vel ideali absq; reliq̃. Si visiõz q̃ bãe possz sine ỏlectatõe: aut ỏlectatione sine delectatõe pñte. Si in acceptõe dei libera stat pncipalit beatitudis certa iocũditas et iocũda eternitas? Si scti se posse dãnari cognoscunt sicut z vez cognoscere babẽt: q̃ pacto in suis cubilib⁹ ineffabili securitate letant? Si de⁹ in beatis sit eoz formal': nõ solũ efficiẽs vl' exẽplarz vl' obiectal' lentia? ¶ Tũc ego ad studiositatẽ abi preco: põ coz absiste: tps disputãdi z tẽpus instruendi: p;imũ in scbola: altez in sermõe. Sufficerit bacten⁹ tuc ipoztunitati paruisse: noli ea q̃re re q̃ vel ipossibilia sunt inuẽtu vel q̃situ supuacua: vel p tpe z loco paz idonea. Redeat pmitte oĩonis nostre lãguidos tã z pene lassos gressus a celis ad terras: a scts ad nostra q̃stiõib⁹ ad morales eruditiões: q̃q; nõ sine moralib⁹ documẽtis mlta q̃stueris. ¶ Jta studiositas ad se: ego ad me redij. Protin⁹ resumere cogitaui treo cõsiderationes intermissas. Una de incipiẽtib⁹. Altera de pficiẽtib⁹. Tertiã de pfectis sm treo cõditiones cubiliũ sctoz: in mũdicia: mollicie z ḋcte: q̃lia loquit vox ꝓphetici carmis. Exultabũt scti in gl'ia: letabunt in cubilib⁹ suis. Que fuerũt ꝓpria themat; tẽ. ¶ Sequit oĩo. Attẽdite ergo (ad vos mihi sermo ẽ o pueri) si ex ó estis verba dei audite. Letificate sctos: pudozẽ diabolo facite. Nõ sileo: nõ quiesco: sic studebo loq̃: vt a vobis intelligar. Nihil loquar amplius nisi ad vos et p vobis o pueri: habete partẽ vestrã in sermõe: illã nolite repellere. Si frequẽter in domib⁹ vestris vt deceret instruerem̃ de salute vestra z puritate vestri cubiculi qó est cõscia: si diligẽter incataremini ad amoꝛẽ xpiane religiõis: docẽdo sepe: ad q̃d facti est; ad q̃d tẽdit; i q̃ periculo dãnatõis est; ego facil⁹ dimitterẽ vos z silerẽ. ¶ Dim iã ñ sileo: nõ q̃esco: nolo q; in futuro mozdeat; nasũ meũ: q̃d admirami: q̃d aspicias: siluerim interim z scias q̃ sit hec parabola. Date quartã ptẽ hoze verbo ói z bonoꝛi sctoz z saluti vestre: qui nõ vnã hozã nõ duas: sz dies integros: sed hebdomadas fabulis sepe dans. Aut certe recedãt mali pueri: recedãt discoli: recedãt pduli: maneãt boni quib⁹ loquar. Recedãt in quã nõ teneo: nõ impedio: aduertãt tñ periculũ si sine bñdictõe finalu discesserit. ¶ Denũcio vobis o pueri z adolescẽtes ingenui: denũcio vobis tria q̃ seruetis circa cubiculũ cõsciaz vestraz. Custodite cubiculũ ꝓsciẽtie vestre mũdũ in vobis: vt sitis mundi corde. i. mũdi corde. Cauete ne p maliciã viaz cubiculũ aliaz cõsciarũ verbo malo vel ope deturpetis. Videte demũ si hec duo nõ seruauerit; saltẽ post immũdicias lauate p lacrũ penitentie z cõfessiõis. ¶ Sit in pmis (o pueri) cubiculũ cõsciẽtie vestre mũdũ vt tã re q̃ nomĩe pueri. i. puri dicami. Estote sil'es angelis dei: sil'es innocẽtib⁹ atq; virginib⁹. Et dũ scientiã queritz attẽdite q; in maliuolã aniaz nõ introibit sapia: nec habitabit in corpe subdito pcatis. Horret tale cubiculũ coinq̃natũ z fedũ. Nolite pdere mũdiciã innocẽtie. Notat enĩ Amb. q; innocẽtia facil⁹ custodit q̃s p verã penitẽtiã ipa iã pdita reparet. Videte specula noua: pulcra z nitida cito inficiunt: cito maculant: sz tardi⁹ emũdant. Talis ẽ etas puerilis atq; ꝓginalis: fedat celeriz z frãgit: tardi⁹ emũdat: z ad integz nũq; reparat. ¶ Sed quid aget puer p custodia mũdiae cõsciẽtie sue? Dica: audite. Procuret añ oĩa a parẽtib⁹ suis vt collocet apud ingẽm bonũ: sanctũ: pudicũ: incorruptũ: qó Oran⁹ maximũ reputat. Alioq̃n si magister nõ sit moꝛosus z deuot⁹ z de religiõe sollicitus: ipe plus nocet frequẽter moꝛib⁹ pueroz q̃ p sit igenus coz sicut de Archilocho dictũ ẽ. Tal' ẽ lup⁹ int' pueros: ouicl'as: nõ pastoꝛ: destructoꝛ: ñ istructoꝛ: corruptoꝛ: ñ correctoꝛ. ¶ Altez qó tu puer dẽs inq̃rẽ ẽ bõa societas. Moneo sel'z bis imo milliesies repetẽs monere nõ sufficio. Dedina o puer a societate puerꝛoz z immũdoꝛ: q̃les (teste apl'o) regnũ dei nõ possidebũt. Sũpsit idẽ apl's a gẽtili poeta q; coꝛrũpũt bonos moꝛes colloquia praua. Si colloquia q̃to fortiꝰ cõsona. Tales si tibi denĩ: accusa: reuela: aut certe pon⁹ fuge q̃s remane. Nõ mẽtiebat ꝓpheta dicẽs. Cũ sancto sctus eris: z cũ puerso puerteris. Et iterũ Habitauerũt int' gẽtes z didicerũt opa eoz. Et metric⁹. Unica praua pec⁹ inficit oñe pec⁹. ¶ Est alia societas o pueri quã a vobis fugiẽdã oñdo.

Et q̃lis ē ista societas? Mala credite mihi: mala valde ⁊ pessima ista ē demõis societas. Cur audito miramini? Nolite mirari: q̃ verũ ē qđ ór: aut certe mirami ⁊ cauete. Scitote quoniã demon manet: habitat ⁊ iacet ī lectis imũdis malaꝝ cõsciarũ qñ sine labore fũt: sine studio ⁊ in ocio: tũc vos īducat cogitare vilia ⁊ turpia: q̃ verecunduꝝ ē nõ solũ facere sz dicer. Hãc societatẽ neq̃ssimã diaboli fugitote p̃coꝝ o pueri. ¶ Sz q̃ris inter vos forte ⁊ dicitis. Quõ fugiem⁹? Audite beati Hiero. ꝓsiliũ. Sp aliq̃d boni facito: ne te diabolus īueniat ociosuꝝ. Et rursus. Ama sciẽtiã scripturaꝝ: ⁊ carnis vicia nõ amabis. Credite non mihi sz sapiẽti. Quia multa mala docuit ociositas. Ipa q̃rsa ē doctrix: imo seductrix q̃ sufflat ignẽ furiosoꝝ desideriorꝝ carnaliũ: aut venenuꝝ nutrit infelicis īuidie. Sciebat ß Oratꝰ dũ ait. Si nõ intẽdas animũ itudio ⁊ retro honestis īuidia vel amore vigil torq̃bere. ¶ Dicit forsan ß aliq̃s ex pueris. Ecce perdidi mũdiciã cubiculi mei: vl̃ ex ꝓpria vl̃ aliena malicia: q̃d mihi restat quid supest? Prepositi ñ ⁊ repeto: vide saltez ne dederis cãm in ꝓbo vel ope q̃ ali⁹ in cubili cõscientie sue maculet. Hoc certe ē officiũ diabolicuꝝ ꝑdere socios suos illos secũ ad dãnationẽ trahere. Sufficiat tibi o quisq̃s es immũdꝰ dãnatio tua: ꝓce vite alteri⁹: imo fame tue: imo vite ꝓprie si sapiat. Cogita p̃coꝝ q̃ñ potes: iterũ q̃z atq̃ iterũ vehemẽter recogita q̃ñ displicet deo: q̃ñ in se quersus ē ⁊ maligꝰ: q̃ñuꝝ bz de periclo nũq̃ satisfaciẽdi plenarie puer ille q̃ causa ē ꝑditõis tot aniarũ et immũdo facto suo: dũ m̃ sit vicuꝝ sicut mala scabies de vno ad aliũ: imo ad alios forte decez: forte viginti: forte centũ: forte mille. Ille autẽ q̃ cãm ꝓmã vedit: quõ poterit tot et tales ad bonũ ⁊ ad mũdiciã reuocare: quõ poterit satisfacere: quõ penitere? O si attẽderẽt oẽs q̃ facilius ē aliquẽ maculare ⁊ in lutũ peti ꝓicere q̃ñ lauare: q̃ñ purgare ⁊ a malo retrahere. ¶ Scat ß inimicꝰ noster ille diabolꝰ parat igit tales ad inuicẽ corruptiões ⁊ cõtagiosas feditates cognoscẽs difficultatẽ plene postea penitẽdi. Circa ß debz eẽ magistroꝝ sollicitudo p̃cipua: ⁊ ne pueri maligni irrideãt bonos ⁊ deuotos sub appellatione hypocritaꝝ vel taliũ noim. Tales nõ possẽt nimis acriter ꝓberari. imo si nõ desistãt: debẽt exterminari ab oĩi cõsortio meliorũ. Cõpanke bis q̃ fetus in matricis veteris suffocãt aut allidunt.

¶ Sz q̃d fiet eis: q̃d agẽt ī inferno dãnati et malo aliorũ cõsortio: vultis scire quid agẽt? Ululabũt acerrime p̃ rabie tormẽtoꝝ maledicẽtes illis ⁊ clamãtes. Ue ve tali p quẽ ego dãnatꝰ sum: maledictus sit in eternũ p quẽ cruciꝝ in hac flãma. ¶ Narrat auctor libelli ó disciplis scholariũ: q̃ filiꝰ q̃dã nobilis ciuis romani q̃ ꝓsperat misere ⁊ imũde īuitatẽ suã: dũ duceret ad patibulum ad mortẽ seq̃bat eũ pat suꝰ flẽs. Vidit eũ filiꝰ suꝰ q̃sum vt oscularet ꝑez suũ: pat approximauit: sed filiꝰ loco osculi momordit sibi nasuꝝ ⁊ erasit. Dũ aliq̃ culparẽt ⁊ murarẽt: exclamauit. O pat tu me suspendis: tu me interficis: si em̃ dũ me iuuenẽ (vt debueras) corripuisses: ego nõ venissem ad hanc mortẽ inhonestã. ¶ Hoc ẽ o pueri q̃d añ notaue rã: q̃ neq̃ ego neq̃ aliq̃ dũ ꝑdicam⁹ neq̃ mgri ꝑcipue: debem⁹ vos dimittere q̃n moneam⁹ ⁊ corrigam⁹ vos ne postmodũ mordeatis nasos nr̃os Hoc dicebat q̃d ã pia mat̃ puerꝝ suis. Ego talut vos corrigã q̃ nõ mordebit⁹ nasuꝝ meũ. ¶ Hoc habet in li. ó apito. ca. xxc. ¶ Legi quẽda magnũ vir̃ narrãtẽ ó scipo: q̃ habuerat vnũ iuuenẽ nobilẽ pudicũ ⁊ caũ in ꝓncipio: sz ꝑ malicia vni⁹ magistri sui fuit seduct⁹: ⁊ pluries monit⁹ noluit tãdẽ desistere: sz plus obediebat mgro illi i crimine pessimo q̃ amicus suus ⁊ deo. Quid euenit Audite rẽ horrẽdã. Uenerãt amici illi⁹ pueri in magna põpa visitare eũ: ⁊ dũ post cenã retractꝝ oito ad cameras ornatas dũ puer eẽt ī lecto suo: cepit horribiliter clamare ⁊ plãgere. Uenerunt ad eũ seruitores sui ⁊ amici: ⁊ dũ nescirẽt cur clamaret nec dicere vellet: aduocat⁹ est decan⁹ ecclie ⁊ alĩq̃ canonici. Cõuict⁹ ille venit: residet ad lectum clamãtis: suadet ꝓ puero petã: hortat vt cõfidat ī deo nõ in boĩe. Hec cũ decan⁹ fortiter et diceret. Tãdẽ puer eũ audiẽs: īsperit terribiliter oculi⁹ vocans. Ue illi q̃ me seduxit. Ad q̃d ad q̃d sup me diuinũ auxiliũ innocabo? Ecce iã video aptũ infernũ: video pñtes ỏmões paratos me rapere. Et cũ oẽs vt se ponẽt signaret ī damarẽt: signa te puer. Ille q̃si nihil aduertẽs clausit oculos ⁊ auertit faciẽ: ⁊ cũ durꝝ ⁊ miserabiliter vocitet miserã aiaꝝ exalauit. ¶ Intellexistis ne ß exemplũ terribile o pueri? Ad auditũ ei⁹ nõne toti tremuistis? Num q̃d nũc vos etiã penitet? penitet estimo: sz gaudẽte vos q̃ boni estis. Aliq̃d igit audire nõ pigeat ꝓpter te o puer: si q̃s induceret te ad comedẽdũ carnes ꝑ totã q̃dragesimã ⁊ in die veneris sancta q̃d diceres? nõne repelleres cũ valde velocit auꝝ cachinno. Nõne ostẽderes digito dicẽs. Uidete q̃ñ malꝰ ẽ iste: q̃ñ puersus q̃ talia mihi dixit. Et ipse bñ miser. Et ego tibi fecir⁹ affirmo q̃ peiores sunt ⁊ pessꝰ faciũt illi de q̃bus loq̃r q̃ alios inducũt ad imũdiciã ꝓsciaꝝ suaꝝ q̃ñ si facerẽt comedere carnes in die veneris sctã. Nolo plꝰ specificare: q̃ q̃ culpabil⁹ ẽ intelligit: q̃ nõ ẽ culpabil⁹ nõ eget vt intelligat: nisi forte vt caueat. Denũcio vobis o pueri: fugite tales imũdos: ⁊ plꝰ fugite: plꝰ horrete: plꝰ odite q̃ñ si q̃rerẽt interficere corꝑ ꝑ ictꝰ cultello cuaginato vl̃ male strãgulare. Plꝰ ẽ ania q̃ñ caro ⁊ vita spũs q̃ñ corpis. Accusate tales: immo vi repellite: sputte ꝓ ea in faciẽ: ꝓclamate cũ bñ Berñ. ad latrones ad latrones: ad ignes ad ignẽ. ¶ Postremus si tu puer nõ seruasti mũdiciã

ꝓscīcie ī te nec ī alīo saltē peniteat te recurre ad lotricē optimā. s. ad lucā. Nihil ē magis diabolicū nihil ita displicēs deo q̄ post culpā nolle penitere: humanū ē peccare: diabolicū in pcīo ꝑseuerare. ¶ Sz dices ad q̄d peniterē z lauarē me video fragilitatē meā: ego ptin⁹ statim itez maculabor? Noli sic estimare frat: sz fac q̄ debes: z q̄ ꝑcipit de⁹: succurret ip̄e tādē miser ebit z sanabit: q̄d scas q̄ moreris z quā? Quid si morte subita: si repētina. Quero a te si laues man⁹ tuas si vestes lineas? Rñdebis: ita lauo vl lauare facio. Quero ītera si post lotionē itez maculāt? Rñdebit a. Lectū igit ꝓscīe tue: cur nō sibi emūdabis z si sordidāda sit posteri⁹? Sit tibi precor ꝓscīa tua charior q̄ camisia. Noli ꝓpter timorez futurāz maclārū dimittere purgare pītes z augere. Post penitentiā (crede mihi) z min⁹ erit de sordibus: z min⁹ adherebūt z facili⁹ abluent. ¶ Dices rursus. O quō talia tā feda tā turpia pcā dicerez homi viuēti: homi sacerdoti: q̄d diceres: q̄d faceret? Plane diceret. Parcat tibi de⁹: z te diligeret z celaret. Si tātū times sacerdotē: cur nō ā pli⁹ deū oīa videtē: imo totā curiā celestē semp p sentē? Si times sacerdotē bonū: discretū z solū: cur nō magis times socios: pueros indiscretos: q̄ nihil celare scīūt nisi q̄ nescīūt: z nisi cui z q̄liter quid deberēt reuelare? Quid melius ē vl vt dicas nūc pcā tua vni: vl q̄ exponant in morte tua: vel etiā in vita q̄ oīm aspectui. Hō: facilius ē hoibus pcā cōfiteri q̄ cū demonibus sine vlla miseratiōe torqueri? Si dictū est tā fetidus tā horridū z abominabile: plenū factus obsecro quale putabit. ¶ At si dices: velleꝫ bñ facere: vellem esse mūdus in ꝓscīetia: vellē abstinere a peccātia: sed nequeo. Noli frater dicere nequeo: sz nolo. Certe potes sz nō vis iuuare te. Quō iuuare? Primo fugiendo ocū: fugiēdo malū cōsortium: deniq; orando z querēdo te ad aliquē sctōrum: spēaliter ad illā sanctaz sctām: percutiēdo pectus exēplo Hieronymi: z dicēdo. Sctā ꝙgo virginū ora p me: adiuua me: mute auxiliū refugienti ad te. Deniq; exēplo Anthonij z Hilarionis adolescētū increpa diabolū in ipsa tentatiōe tua quasi ꝑsentē: z dic ei. Ꝓbу de te z de tentatiōne tua miser diabole. Ecce ego nō obedio tibi. ¶ Plurime sūt tales doctrine p mūdicia cubil' p ꝓscie seruāda: inter q̄s posuim⁹ bonā societatē mgrī z sociorz z famulorz: occupatōz ī bono studio z oīone. Fatigabo vos nō ampli⁹ o pueri. Si tādē nostri finis ꝑmonis in oīone ad deū z sctōs sctāsq; oēs: vt talit' pareim⁹ hic cubilia cōscie nostraz ī mūdicia: mollicie z q̄rte p grām: q̄ eoz ꝓsortes effecti exultem⁹ z letemur ī eisdez cubilibus nostris p glōriā Amen. ¶ Finis

Sermo eiusdez in eadez

festiuitate de oībus sctis p themā Beati qui lugent quoniā ipi cōsolabunt.

Ean q̄ lugēt qm̄ ipi ꝓsolabūt. Mat v. z sentētialit' Lu. vi. z in euāgelio ꝑsentis celebritatis. ¶ Nos ó bō lucru z ꝓsolatiōe locuturi in hodierna celebritate sctōz illoz a q̄rū oc'is absterserit deus oēm lachrymā: ita vt nō sit amplius ibi luctus neq; clamor. Te reginā inclytā ciuitatē bmōi sanctoz: de q̄ gl'iosa dicta sunt matrē unsup illi⁹ qui ē de⁹ tot⁹ cōsolatiōis inuocabim⁹ p gratia qua egem⁹ impetrāda dicētes. Aue maria grā plēa: ꝛc. ¶ Bti q̄ lugēt: qm̄ ipi ꝓsolabūt. Scribit vbi dictū ē. Proposita hac celesti stupēdaq; sinia: ysonante hac grādi tonitruo ex ore diuinitatis i sublimi mōte ecclie: audierūt q̄plimi altisoná b⁹ et tranetissime z a sapiētib⁹ mūdi bacten⁹ abscōdite doctrine tubā. Et q̄dē in oēm terrā exiuit sonus eoz. Audita ꝓ nō oēs equa mēte vnoq; iudicio cōprobarūt: nimirū q̄t capita tot sentētie: z fides dei donū est ne q̄s gl'iet. Audierūt eā oēs et omni natiōe q̄ sub celo est: quoz plimis nihil ꝓfuit auditus nō inniz fidei: vt apls loquit: sz in deprsiozes sue ifidelitatis tenebras demersi sunt. Hi sūt paganī: idolatre z iudei pfidi q̄ qm̄ foris sūt: z ꝓsurdescūt nostris vocib⁹: nihil ad nos: eos deserat ꝑmo noster: z ad xp̄ianos dirigat: dicatq; Bti q̄ lugēt ꝛc. ¶ Ecce aūt aptis meditationis mee oc'is: intueri videor plenas etiā xp̄ianorum oēs aures hac sinia diua. Quis em̄ ē xp̄ian⁹? cui ħ cuāgelīū in eccīa nō sonuerit. Verbū ħ nihilo min⁹ ad mētales aures suas introrsus nō eq̄ p fundit' z tenaci approbatiōe reponit. ¶ Pars ē hoim simpliciū absq; eruditione z lr̄is: q̄s sola auctas in hac fide stabilit: nec vltra q̄q̄s vel q̄re vel itelligere studēt: morē discipl'oz pitagore in ħ tenētes. Satis bñt scire qm̄ mgr ħ dixit magister xp̄s. Bti q̄ lugēt: qm̄ ipi ꝓsolabunt. Apud tales nō rōnib⁹ sz auctatib⁹ z exēplis agēdū arbitror: q̄to sufficiet insinuare: qm̄ scī sctiq; omes quoz hodie celebritas agit: ad ꝓsolationē p lacrū trāsierūt: patriarche: ꝓphete: apli: martyres: cōfessores z ꝙgines. Quid ultos dinumero: qñ z ipm̄ caput oīm xp̄m patio portuit: z sic intrare ī gloriā. Vos ego ad hystorias z legēdas sanctorū: ad vitas patrū: ad origi alia doctoz lucū collaudātia iudico remittēdos. ¶ Altera ps ē xp̄ianoꝝ sūt simpliciū z nulli⁹ eruditionis litteratorie: q̄ tm̄ p cōsuetudine z gratia exercitatos bñt sensus: ad hāc doctrinā cupientes ex intimis anie pcordys: q̄ experiēta doctrice sentiūt z ꝑgustāt hoc donū celeste: z toto cordis assensu: toto mentis nubilo cunt ī hac sentētiā. Bti q̄ lugēt ꝛc. Tales sunt in schola deuotiōis doctrina affectiōis edocte ꝑsone: q̄bus lachrymabilis iugiter ē hec vallis lachrymaz: qui dicāt cū ps. Renuit cōso-

lari aīa mea: mentor fui dei ⁊ delectat⁹ sum. Et rursuz delectant dicūt cū eode. Scōm mlitudi nē dolo⁹ meoz̄ in corde meo ꝓsolatiões tue leti ficauerūt aiaz meā. Quēadmodū dixisse legitur beūs Bernū. Dlri videt cruces nr̄as q̄ nō attendūt ꝓsolatões nr̄as. Et apl's dicit. Quasi tristes sp aūt gaudētes. Apud illos q̄s vncio docz q̄s ex pientia erudit: īportunū nimis (ne dicā temerariū) cēseri deberet si apirē os ad docēdū: a q̄bo vtinā merer erudiri. ¶Alios p̄terea ꝓsidero ex xp̄ianis inflatos sapia: nō q̄ desursuz ē sobria et pudica: sz terrena: aiali ⁊ diabolica ⁊ carnali: vitā pecudū eligētes: q̄ fere nihil de boīe p̄ter figurā retinēt int⁹ ferea sunt oia. Jp̄i dū bas b̄itudines auribo recipiūt aiaz intrinsec⁹ surdā habent aut ita p egritudie pctōrū miserabilit ꝓturbatā q̄ dicūt ope ⁊ si nō forsan ore. Dur⁹ est h̄ sermo ⁊ q̄s pōt eū audire? Nēpe sapia terrena diuitys inhiat. Propterea nō b̄tos sz infelicissimos plane pauges p̄dicat. Sapia diabolica ē supbia indignās ⁊ austera. Jp̄a b̄tos mites quō iudicaret ⁊ nō pot⁹ viles ⁊ abiectos? Sapia aialis tota illecebris vacat ducit in bonis dies suos: cui⁹ vox ē Sap̄.ij. Eriguū ⁊ cū tedio ē tēpus vite nostre Talibo obsecro qn̄ psuasuz eēt eos b̄tos eē q̄ lugent ⁊ nō miserabiliores oībo boībo. Quāobrem istud pdirū ⁊ cecū gen⁹ xp̄ianoz: ⁊ xp̄ianoz̄ noie nō xp̄ianoz̄ cōuersatiōe relinq̄m⁹ tanq̄s indisciplinabiles ⁊ impsuasibiles ad hāc clausaz eis diuīnā lectionē. B n̄ qui lugēt ⁊c. ¶Sup est ad extremū aliud gen⁹ boīm q̄ nō sunt idiote vt p̄mi: sz lyrinibo tā ingenij q̄s cōscie erudition̄is scientifice collustrant. Qui ⁊ si nōdū gustauerūt donū huius b̄itudis velut illi simplices de secūdo ordie attamē eoz̄ vita aliena ē ab bis vicijs quibo obstinate corruptos mor ee dixim⁹ illos de tertō ordine. Credūt insup vt tandē intelligāt: h̄ est p̄ suppositā religiōe philosophā: quonā psuasuz habēt: nisi crediderit⁹ nō intelligetis. Qō nota uit Plato dū ait in Thimeo. Sumēdū esse compendiū ex credulitate. Jstos tales (qualiū magnus ē hic numer⁹) nūc alloquēdos esse decreuimus: quibo nō solā dicētis auctoritatē (q̄ tū abūde satis eēt) sed rōnē certā ⁊ philosophicā afferre cōfidim⁹ p quā tā nō solū credāt: sz etiā intelligant bui⁹ mūrāde sublimisq̄ doctrine veritatez. Beati q̄ lugēt ⁊c. Hoc faciem⁹ (si quidē p̄mis erit de⁹) ad Ciceronis imitationē in parodoxis: minori certe eloquētia: sz pari varietate ⁊ (vnde glorioz in dño) maiori fide. Faciem⁹ inquā: tum ad cōsolationē nostrā q̄nn⁹ fides in itelligentiaz migrās: lucidi⁹ emicet: tū ad ꝓcludendū linguā magniloquā eoz̄ q̄ se dici philosophos volunt: nec sūt: quoniā dū a religiōe putāt secernere philosophiā vrūq̄ perdunt: q̄ verbum diuine nostre fidei coibus verboz̄ pāniculis inuolutū vel fastidiūt ob simplicitatē (sicut eis videt) rusticaz ⁊ anilē: vt q̄ lugere vel flere iubeat: vel de opinabili fallacitate criminant: nō capiētes quo pacto ex luctu suū gignat cōtrariū: qō ē ꝓsolatio: nec p̄ inde cōcipiūt b̄tos ⁊ cōsolatos eē lugētes. ¶Et quoniā tres collati sunt in themate termi p̄ncipales: b̄titudo: luct⁹: cōsolatio triplita erit p̄monis nostri fabrica: q⁹ sup quēlibz ex termis edificiū nostre rōcinatiōis fundabit ⁊ excrescet. Dicemus q̄s breui⁹ q̄s tāta res expostulat: qm̄ in scholastico exercitio ⁊ in verbo ad ppl'm: latiori p̄mone sup b̄ deo xp̄iciāte tractabim⁹.

Rimā exor̄sur⁹ fabricā ī hoc noie beatitudo: recogito q⁹ oīes q̄ de beatitudine boīs philosophica rōne perscrutari sunt: cōstituerūt eā in ꝓtēplatione p̄me cause: sicut peripatetice schole institutor Aristo. docuit. i. ⁊. c. eth. ¶Aut posuerūt eā in virtute vl' bono honesto: ⁊ in viuēdo cōsentanee rōni ⁊ nature. In q̄ sentētia schola stoycoz̄ ⁊ q̄rūdā academicoz̄ cōcordat. ¶Aut deinceps collocauerūt eā in adeptiōe boni vniuersal' separati: quēadmodū Plato suiq̄ sectatores. ¶Aut postremo dixerūt b̄itudinē boīs esse animi voluptatē seu trāquillā pacē: cui⁹ sententie fuisse videt epicur⁹ ille cui⁹ Seneca crebre cū summa verecundia meminit in epl'is. Ā epicur⁹ alter q̄sq̄s ille fuit: ⁊ Aristipp⁹ ⁊ Sardanapal⁹ ⁊ sordidus Machomet⁹ q̄ in corporeis voluptatibo humanā b̄itudinē detrudere conati sunt. Jp̄i certe nō philosophi: nec int philosophos annūerādi sūt: sz porci vocādi sunt: q⁹ b̄itudinē nō boīs sz pecoris descripserūt. Illi silr a philosophica ratōe penit⁹ abscedūt: ⁊ ab eadē validissime cōfutant: q̄ diuitias: q̄ potētiā: q̄ gloriā: q̄ sciētiā: ⁊ vniuersaliter bonū aliq̄d tale fortuitū: fragile ⁊ caducum boī p b̄itudie statuerūt. Quippe bis oīibo ad votū fluētibo: repire est hmōi boiem: nō dicā: nō beatū: sz plane neq̄ssimū: ⁊ supra beluinā seueritatē vl' feritatē nocēdi malignitate puersuz. Deniq̄ hec oīa fortune bona. ⁊ si decorē ⁊ ornatum quēdā extrinsecū felicitatis hūane p̄sentare ⁊ p̄ficere dicant ab Aristo. ipa tamē ad cōponēduz verū ⁊ intrinsecū boīs bonū: nullaten⁹ exigunt. Notauit hoc ille q̄ ex incēdio vrbis fugiēs: oia sua secū ferre dixit. ¶Hec igit in summa ē philosophātiū de boīs beatitudie quedā p̄rita traditio. In cōtēplatiōe p̄me cause: in honesto vel virtute in bono sepato. In animi voluptate seu cōsolatiōe. Quartū apparēs varietas (si nō me fallit iudiciū) in vna cōnectit cū cōceptiōe seu dignitate p se nota: quā Aristo. lucidi⁹ exposuit: q⁹ b̄itudo boīs sita ē in cōiūctiōe optime potētie humane cū optimo obiecto suo: Aut⁹ em rei cuiuslibet ⁊ sua quedā b̄itudo: vt penes summū q̄ in eā ē quāficet necesse ē; quēadmodū beatitudo

oculi esset ei⁹ cōiunctio cū summe pulcro sibi p̄portionabilit̄ oblato. Ac nota qual' est optia potētia būana: nisi ratō: qua sola p̄stātior: ē bō cetēris aīalibꝫ. Obiectū p̄terea optimū q̄le aliud assignabit q̄ ipe de⁹ gliosus: cui⁹ ratio capax est: t q̄ nihil mai⁹a ratiōe pōt intelligi. Quare manifestū ē q̄ eleuate Aristo. beatitudinē hoīs esse pbauit contēplationē prime cause: confortiter ad illud Augu. dictū. Visio est tota merces fundatum videlicet in p̄bo xp̄i. Hec est vita eterna vt cognoscāt te verū deū t̄c. Intelligim⁹ p̄po contēplationē nō nudā cogitationē de deo: sed cognitionē cum amore. Alioq̄n si dilectionē a cognitiōe sepauerīs: nō iā ibi cōtēplatio tā dicēda ē q̄ curiosa quedā inuestigatio: aut cogitatio vaga fructu carēs atq̄ sensu: q̄les habuerūt q̄ inculpat ap'lus cognouisse deū: t eū nō sicut deum glorificasse: p̄terea euanuisse in cogitatiōibꝫ suis: ecce vanitatē cogitationū si glorificato secludas: t datos fuisse in reprobū sensum: q̄les multos fieri⁹ nostris tēporibꝫ. ¶ Porro locutiōes ceteroꝝ philosophoꝝ q̄q̄ diuerso calle verboꝝ incederēt in eundē iudicio meo sententie finē cōuenīūt. Ā bonū separatū qō Plato posuit: cuius adeptiōe beati dicimur t sum⁹: nihil aliud a deo potest intelligi: qō adipiscimur cogitādo t amādo hic in enigmate t inchoatiōe quadā imperfecta: tandē facie ad faciē plenitudine cōsummata. Rursus si stoicoꝝ t achademicoꝝ t epicuri p̄nomiati positionē resoluam⁹ inuenient⁹ q̄ nulla virt⁹ ē: nulla honestas speciosior: nulla vita pl⁹ cōsentanea nature atq̄ rōni: sed nec aliq̄ operatio voluptuosior ē: aut si verbū voluptatis minus molle iudicat: nulla delectabilior q̄ sit operatō optime potētie hoīs cōiungēs eam cuius optiō obiecto suo qō ē deus: ꝫ vero fit dū ipm ratō cognoscat t cognoscēdo amat: t in cognito amatoq̄ tandē in fine suo t cētro quietat. ¶ Ecce habet̄ oēm de beatitudīe philosophica p̄scrutationē: q̄ sup vno cardine voluit t vnit: ad cui⁹ nonciam xp̄iana religio cōpendiosa fidei traditiōe ducit: qō efficere philosophica disputatio vix lōgo ac cūctu quasi palpādo t inuitēdo valuit: nec p̄fecte tamē valuit: nec stabiliter nec sincere. Vnde p̄clarissime dictū est ab ap'lo q̄ qa mūdus i dei sapiētia deū nō cognouit: supple cognitiōe q̄ per dilectionē operat. Et intellige q̄ hic ap'lus fuit discipulū et⁹ Dionysiū philosophiā appellat dei sapiētiā: imo t reuelationē. Deus inq̄t reuelauit eis. Placuit ei p̄ stulticiā p̄dicatiōis: hoc ē per cōpendiū credulitatis saluos facere credētes. Nō q̄ philosophia inutil' aut falsa sit: q̄ppe que ē dei sapiētia t reuelatio: nō q̄ vere religioni aduersa nō q̄ in articulo quocūq̄ cōtraria: sicut velle demōstrare p̄positū ē sed q⁹ boies bono dono inmale t temerarie vsi sunt: t alia rōne vt ad feliciter̄ beātitudinē sine rōcinatiōe: sine suitatiōe ipos etiam simplices t idiotas venire liceret fidei pedisequos. Deniq̄ ne gloriarē ante deū stulta p̄sumptio oīa carnis.

His pro primo fundamento positis: t viua veritatis calce aggluinatis q̄druplici etiā cōsideratiōe instar q̄tuor laterū surgit p̄ma cōsideratio (gedificar' facio babem⁹)

¶ Quia dei cognitio p̄fecta nequit haberi p̄ sensus solos. Alioq̄n bruta essent dei capacia: si nostre beatitudīs esse volum⁹ principes: vt a sensibilibꝫ ad spūalia cōuertamur necesse ē. ¶ Istud est inter Platonis dogmata p̄cipuū: auertēdū esse: sciz a sensibꝫ facie nostre mētis. Omnia nisi ad sensum referre ē p̄rium pecoris: t cernimus veritati inuenīēde affert detrimētū. Dui⁹ sententie plurimes meminit Cicero. t Augs. et ea pulcerrimū illud volumē de vera religiōe cōtexuit. ¶ Animā itaq̄ nostrā intelleterūt philosophi factā esse: vel ut in orizonte duoꝝ mūdoꝝ: spūalis t corpalis. Cui⁹ facies dū ad corpalia cōuertit sit q̄dāmodo crassior: nubilior: t bebetior ad intuēdū celestia: t dep: imit terrena inhabitatio sensum multa cognatē inq̄t vnus et philosophorum. Cui cō formio ē sermo poete. vi. eneid. Terrenisq̄ hebetant artꝫ mortibūdaq̄ mēbra. Poeticū etiā inuolumētū de haustu letbei fluminis ad hoc tendit.

Secūda consideratio

¶ Presuppositis rōnis aggrauatiōe p̄ peccatū auersio a sensibilibꝫ ad spūalia cogitāda fieri nequit absq̄ luctu seu tristicia. Haud magna in hoc loco rōcinatiōe op⁹ est: vbi q̄tidiana experiētia pl⁹ q̄ satis ē hanc eloquit veritatē. Quippe mortificatio sensualitatis: pugna viciorum: virtutū victoria: fugere voluptates: tristicias eq̄nimiter p̄peti: t similia būane militie stipēdia: nōne luctū suū saltē ab initio secū ferunt? Ferūt vtiq̄. Atta men sine istis nūq̄ ad sincerū t purissimū veritatis p̄me lumē scāderem⁹: nunq̄ sursuz raperemur t illic rapti starem⁹ nec respōderem⁹ veracit̄ boetāti eccl'ie: sursuz corda: habem⁹ ad dōm. Quando t q̄liter obsecro fori cōtritiōe: leuarem⁹ nos sup nos: dū inq̄tas sup talentū plūbi sedēs: nos in una depmit: instar poete more sisiphi dū conquerimur cū p̄pha. Quoniā iniq̄tates mee sup̄gresse sunt caput t̄c. Dū postremo mīnus die nostrorū desideriorꝝ t voluptatū cogitationū initabilitatē: aces nr̄e mētis vndiq̄ p̄fudit: impedit t turbat. Et hāc Aristo. (quāq̄ sue originis ignar⁹) notauit vbi dixit aliq̄d esse in nobis qō aduersat rōni: p̄terea tractatur⁹ de nostra beatitudīe ipe de luctuositate passionū moderāda p̄ virtutes: quas docēdū esse necessario indicauit.

Tertia cōsideratio

¶Beatitudo nostra ē de nūero delectabilissimorū imo delectabilissima. Hoc ipm dicere rō cōpulit Aristo. i. r. e. eth. Habebat quoq; p oraclo apud veteres: vt infra latius docet. In sctis pterea quoq; hodie celebritas agit: et pientia multiplex illud certū facit. Qđ insup sub altissimis cōsiderationibus r sapiētū allegationibus: initiū summe cois de virtutibus manuducat.

Quarta consideratio.

¶Uerā r plenā cōsolationē sicut nec verā beatitudinē: vita būana psens habere nē pōt absq; luctu. Perspicuū ē ꝫ sequi et pmissio. Propterea licet iā nō solū credere sz etiā intelligere: qm beati qui lugēt rē. Et hec de pma radice: ex q̄ termin? iste beatitudo germinat hanc veritatis segetē btōs r cōsolatos eē lugētes.

Ugę pgam? vltra ad scđ am nr̄e oōnis fabricā: quā fundabit terminus iste luct?. Attamē ne ppendicularem nostri edificij regulā: cōturbet eq̄o cationis irregularitas: describēdū ē quid ē luctus: ād cōsolatio. Nā inuenief luctus mal? nihil ad beatitudinē cōferēs: nec afferēs cōsolationē q̄ bona sit. Hoc sensit q̄ dixit. Tristicia seculi mortē operat. Cū pus diuisset. Tristicia q̄ sm deū est: pnuentiā in salutē stabilē operatur. ij. Corinth. vij.

¶Luct? r cōsolatio sub vna acceptiōe generali due passiones sunt ille due cōtrarie q̄s alter noiamus dolorē r gaudiū: q̄ cōplectunt in suo genere sinu passiones oēs reliquas enumeratas a pho. ij. ethicoꝝ. r. ij. rethō. r a poeta: vi. eneid. r ab alijs alibi. Cōsequūtur autē passiones iste due luctus r cōsolatio: vel dolor r gaudiū ad duas rōnes obiectales gñales r extremas. Quaruꝝ vna est vt boni cōuenientis: r altera mali discōuenientis ¶Describit hic luct? hoc mō sumpt?. Luct? est vitalis anie mot? surgēs ex apphēsiōe obiecti vt discōueniēs ē. Cui? effect? est (pīsertim si sit in sensu) cōstrictio quedā horror r fuga r renis? Est autē ratio discōuenientis disproportio no lesiua armonie r vnitatis debite. Elucidationē harum descriptionū cū deductiōe oīm passionū ad has duas: q̄rat cui libuerit. ij. ethicoꝝ r retboꝛice cuꝝ notatis p cōmēta. ¶Deinde q: triplr dicit bonū p delectabili: p vtili r p honesto. Et similit malū ex opposito p tristabili: p nociuo r p inhonesto. Possem? cōformit ad has rōnes obiectales boni r mali multiplicare sermonē de luctu r cōsolatiōe: put ꝓsurgūt mediate vel imediate ex apphēsiōe boni r honesti: vl mali inhonesti: r ꝫ duplicat in actu vl in habitu. Hoc ąppe mō luct? et ꝓsolatio ppe st aie rōnal: r ad sensualitatē nō nisi ordiate ad rōz spectāt: sicut nec obtales honesti r inhonesti rōnes. ¶Dicam? igit q̄ luct? in p posito: r put ór beatitudo nō quidē formaliter: sed qz coicat beatitudinē ꝫ in via: vl qz ducit ad eā: bz sic describi p habitu. Luct? ē habit? aie ḡtiosus: q̄ inclinat fugere r horrere obtū sub rōne mali inhonesti: r discōuenientis apphēsiuz. Apphēdit vero obtū vt inhonestū tripliciter: aut formaliter: r sic est deformitas: aut scđo ꝓsecutiue: qz ē effect? culpe et reliqe ei? sicut reat? pene r macha r offensa: aut ē no occasionatiue: qz ad culpā inductiuū ē: aut vt ab honestate distractiuū: vt notie tētationes r rebelliones sensualitatis. Rō aūt discōuenientie inhoneste ē violatio mōi speciei r ordis: vl nūeri pōderis r mēsure: vl vnitatis speciei r bōitatis i libero arbitrio vt arbitriū ē. Uiolētat insup mod? et mēsura r vnitas i libero arbitrio: dū ipm nō isequit motiōz dei vt efficiēs ē. Uiolētat spēs r numer? dū nō ꝓformat cause sue exemplari. Uiolētatur aūt pōd? r ordo r bōitas dū nō insequit motiōz sue cause finalis. Per oppositū summit rō pulchritudinis hōestī. ¶Par ē ōscribere ꝓsolatiōz. Cōsolatio p habitu ē hitus aie q̄ inclinat amplecti q̄dā mō r vnire sibi obtū sub rōe bōi honesti r pulchritudinis apphēsiuz. Et ór sim̄r honestū tripliciter vl formaliter vl ꝓsecutiue vl efficiente r dispositiue. Has descriptiones neq; fingim? neq; sola fide supponimus: qm̄ ex phica traditiōe fundata i his q̄ nos docet experientia pōt elici vallariq;. Ex qbus sit luctus p actu: q̄d ꝓsolatio actualiter quidē ē. Nā luctus r ꝓsolatio actuales: sunt vitales mot? animi in talibus habitibus pcedētes.

Facto et ordinato hoc

descriptionū fūdamēto: supaddam? quasdā litterales cōsiderationes.

Prima cōsideratio ē ista

¶Luct? q̄ē descriptim? ē ꝓsolatiōis inductiu?. Ita q̄ q̄ lugēt eoipo ꝓsolāt: vt vex sit ad litterā. Tristicia vra ptek in gaudiū. Habem? mediū in oī demōstratiōe efficacissimū diffinitōez. s. ad ꝫ oīa dēdū. Dis ąppe apphēsio obiecti vt honestū ēt pulchrū ē cōsolatoria: sz apphēsio b? luct? ē honesti apphēsio r cōuenientis: g̃ ē ꝓsolatoria. Data ore pīsupposita ex diffinitōe: mīoꝛ facile ē deducere ex q̄ plūmis ꝓditōibus honestis luctui attributis. Luct? ąppe insist? ē r deo accepto tāq; reddens deo qđ suū ē: vel dū punit pctā in se r in alios ór odiosa: vl ab offensa q̄ diuina q̄ reliquis aut occasionibus liberari desiderat

Secunda consideratio.

Nō ē iopiabile sm eādē aiaz sil r sm idē: diuersis tm respectibus lugere r ꝓsolari instar xpi. Si cē ꝓcedim? aiaz sil: intelligere recte r reflecte: r ꝫ iudicio suo formidoloso certitudinaliter iudicare: nō vi-

dēt repugnātia q̄ de luctu actuali tāḡ de obēto sīl habeat actual' ꝓsolatio. Nec aliq̄d apparet obstare nisi q̄ mot' boꝝ actuū sit ad ōnos effectus vn' ad fugā: ali' ad ꝓsecutōz: vn' ad dilatatiōez cordis: ali' ad ꝓstrictōz. Sz ꝑ vltim' ō luctus cōsolatiōe i sensualibꝫ vertē ita se habeāt spūalibꝫ forte nō eque. Cum rei satis videāt experientiā dedisse sertū plūmq̄ vita cū i luctu ꝓtinuo cēat: facies tū serena t iocūda: t inter medias lachrymas mira len boīs suauitate t trāq̄llitate respersa fulgebat: vt i Hartmo. Dat exēplū climac' de puero sīl flēte t clare ridēte. Et venerabil' Richard' tradit in eodē boīe ꝓtēplatiuo: sīl eē raptū mētz ad dīna: exēplo Moysi posito intra caliginē in mōte: t sīl fieri rebellionē in sensu more idolatrāntiuz in valle. Ad ꝑ pōt trahi illō de enea. Hēs īmota manet lachrymē voluūt manes. ¶ Vl' dicam' vt oīs calūnie tollat occasio: q̄ luctꝰ t ꝓsolatō eā dē aiam tāta celeritate alternatim inuicē afficiūt: quātā discernere nō valem'. Et ꝓsequēter ponitur mot' cordis q̄si tremul' t miser' et ꝑstrictōe et dilatatiōe forte silis motui cāpane diuz tremit: et chorde eytare dū resonat: t ita mirabilis armonia fit in corde nr̄o: ex hac mutua ꝓcussiōe luctꝰ t ꝓsolatiōis: q̄lē armoniā explicare sicut difficile ē ita experiri facile. Hūc tremorē notabat exhortatio ꝓphetica exultare iubēs deo cū tremore. Et ultrano q̄ppe sola dilatādo facile euanescere: si luctus reprimēs nō inducerēt hūc tremorē. Quo tremore tādē exercitata aia: more alaude volitādo cātātis cadit in felicē spasmū: t in illā extasim rapit' vbi dicat cū silētio. Bonū ē ꝑ nos eē. Et illud. In pace i idipm dormiā t requiescā. ¶ Deniq̄s p dicta ducēt veritates q̄s inopiabiles ridēt carnal'r sapiētes: duz apl's p̄cipit eē sicut tristes: sp aūt gaudētes. Et ꝓphā. Secūdz multitudinē dolorꝫ meorꝫ i corde meo ꝓsolatōes tue letificauerunt aiam meā.

Tertia consideratio

Aduersitates corpales t luct' sensuales trahunt de p accīs ad luctū bonū. Ex se ei indriam būt ad hōestū vl' inhonestū. Ita ꝓsperitates t vana gaudia ex opposito vehemēt impediūt: ꝓptea forte tuna moderate aduersa securio: ē regl'arit' t optabilio: q̄ mīnū ꝓspera. ¶ Hec q̄dē deducit certa rōne Boe. Et sapiēz vox affirmat dicēz. Melꝰ ē ire ad domū luct' q̄ ad domū conuiuij. In illa ei finis cūctoꝝ admonet boīz: vt viuēs cogitet q̄d futurꝫ sit. Et rursuz. Ridz putaui errorē: t gaudio dixi q̄d frustra decipis? Q; si oia q̄ ꝓsideratione ꝑ̄az ifirmāt ō laude tribulatōis t ꝓsperitatis decepti̅ōe iducere voluero: nō dico ꝓtē sermonis: nec ꝑmōes integros: imo nec libros multos ad ꝑ suffecturos eē scio. Legat Ebrus. i suo ō ꝓpūctōe cordis. Greg. i moralib'. Bernh. parabolicē. i suo ō ꝓtumbo: ō laude tribulatōis t patientia. ¶ Et ꝓsilatio illa cois de ꝓtumbo t vicissitudine. i stimulo cōscie t alīs plēs. Et in hac ꝓsideratiōe stabiliri possent oēs beatitudines euāgelij hodiernū ꝑsertim ꝑma: t nostra hec tertia t vltima. Emersit cōsiliū Platonis t simulū: vt assidua eēt mortis meditatio.

Quarta consideratio.

Et si in beis nō erit amplius luctꝰ nec clamor: sed nec vllꝰ dolor: tū ꝓ hac valle miserie ille reg'lariter q̄ beatior ē: ē luctu bono plēior. Cōsideratio ista ab Aug. ponit i suo de ciui. dei. Et adeo vera ē q̄ nullꝰ vnq̄s tātū luxit q̄tū ꝓpe caput nostrū t benedict' in scta. Nō q̄dē ꝓ suoꝝ sz ꝓ nostroꝝ ablutione pcōꝝ etiā ab initio nre sue ꝓceptiōis gl'iose: vt quidā tradūt Jta luxit Hanania Paul': ita Petr' t ceteri innumeri: post plenā t certā suoꝝ pcōꝝ remissionē. Jtaq̄ ista tria se bic p coicatione quādā amplectunt: beatitudo: luctꝰ: cōsolatio. Et ex opposito ad cōsideratiōnē nostrā inferre licet illos esse boīm miserrimos t a beatitudine remotissimos ꝑ hac vita: q̄ vel ex elatiōe vel ex vana cōsolatiōe vel pcōꝝ nimia obduratiōe lugere fugiūt: horret: despicūt. Igit beati qui lugent: qm̄ ipi cōsolabunt. Hec tandē sumpta sint ex se cūcta radice in ꝑ termino luctꝰ adherēte.

p Ro tertia t postrema edificij nr̄i structura cōsummāda in ꝑ termino cōsolatio repetere nō pigeat q̄d est cōsolatio. Cōsolatio ē habitꝰ aīe quo inclinat amplecti quodāmō t vnire sibi obēti sub ratione boni: honestū: t cōuenientis appētibilꝫ. Cōsolatō aūt actualis ē vitalis t mulcebris motus aīe ex tali habitu t inclinatiōe cōsurgēs. Ecce q̄ duo ꝓcurrūt ad integritatē bone ꝓsolatōis: appētibile potētie cognitiue: t rō obtatis bōestī t cōuenientis. ¶ Et q̄m potētia q̄ appētibile si sit indisposita: t ab armonia debite ꝓportiōis discrassiata faciliter decipit i iudicio: aut q̄nq̄s nubil sentit oportet oīno nostrā ꝓgnitiuā rationalē bene disposita eē: si bñ ꝓ eā q̄rim' appētibile re: t i obiecto quietis bonestatis ꝓsolari. Et ꝓplū a sensualitate sumam'. Da febricitāti vinū: illud amarica bit linguā ei'. Ostēde lippo lumē grauissimū: ille cōturbabit. Et ulceratū palpa leniter: tū nō delectatiōnē sed dolorez acerrimū inferes. Odores suauissimos nō sentit reumatic'. Surdastrz nō est delectabile vox canora: dulcisq̄ simphonia. Nō secus estimādū est de sensibꝫ anie intenoribus. Quid me respicis: q̄d admiraris: si rationi suos q̄nq̄s sensus esse dixi? Nōne est in ea visus spūalis quo cernit pulcritudo: decor t cādor lucis illi' eterne cuius lumē signatū est super nos. Quo visu videre nōne se dicit apostol': nūc per speculū t i enigmate: tunc autē facie ad faciem?

Est auditus spūalis quo ꝓcipit sūma armonia ꝑfitatis. De quo ꝓpha ait: Audiā quid loquat in me dñs. Est ꝓterea gust⁹ ad quē inuitabat idez ꝓpha. Gustate ⁊ videte ⁊c. Est insup tact⁹ spūal' alioq̄n nō diuisset spōsa spōso in cāticis. Leua ei⁹ sub capite meo: ⁊ dextera illi⁹ amplexabit me: ⁊ oscule⁊ me oscule⁊ me osculo oris sui. Deniq; olfactū esse in rōne, ꝑbat vox eiusdē spōse ad sponsum. Trahe me post te: curremꝰ in odorē vnguē torꝝ tuorꝝ. ¶ Nos ꝙ cogitatōes ⁊ motiōes ⁊ sensatiōes hui⁹ quintuplicis sensus radicate i vno libero arbitrio hoīs: soliti sumus appellare nomine visiōis: vt vide qō sonet: q̄d ledit. Et sm B. ꝓprie ⁊ integre dic̄ Aug. q̄ visio est tota merces. Nam amorē ⁊ dilectionē cū delectatōe: hoc mō visio in se claudit: ⁊ hoc mō q̄ plura diligit plus cognoscit. Hoc mō ꝓtēplatio ad felicitatē sufficit integrandā. ¶ Proinde sensib⁹ istis quinq; reformatis ⁊ sanatis per luctū. (Nā luct⁹ est potissimū ad hmōi purgationē ⁊ sanationē instrumentū) q̄s nō agnoscat q̄ vehemens delectatio ꝙsequat̄ ex cōiunctiōe cuiuslibet hmōi sensuum cum suo obiecto cōueniētissimo. Et qō est obiectū illud? Utiq; de⁹ omne bonū: sic dñs moysi repromisit. Ostēdā tibi omne bonū. Ipse nimirum est visui sūma pulchritudo: auditui sūma armonia: olfactui odor suauissim⁹: gustui pāis sapidissimus: tactui sūme suauis: ūtimus ⁊ cōiunctus. Vide q̄ cōiunctus. Nam qui adheret deo: vnus spūs est cū eo. ¶ Hec oīa Augu. Bze go. ⁊ Hugo: ⁊ ceteri theologizantes nobis valde impares: passim cantāt: ⁊ nos circa pugnas ꝓbox: circa fantasiaꝝ fumos plus obnubilātes q̄ illuminātes: plus fumātes q̄ flāmantes: languemus: artamur: arescim⁹ atq; vanescimus vt ob tales forte dixerit climacus theologiā nō cōuenire nisi lugētib⁹. ¶ Et pensate ꝓcor: ꝓcor aduertite si sensus naturales ⁊ impfecti: tanta, nos oblectatiōe trahāt ⁊ rapiant etiā vsq; ad furiaꝝ ex appbēsiōe obiectoꝝ: plane impfectoꝝ ⁊ plurimū amaritudinis habētiū: quis existimare sufficiet q̄ta est illa delectatio: q̄ta? torrēs voluptatis sobrie ⁊ sincere: dū pfectissima potētia obiecto suo pfectissimo sub hac rōne q̄ntuplici simꝰ appbēsiōe ꝙiungit ⁊ vnit? Hoc sensit intime q̄ tā alte clamauit. Quā magna multitudo dulcedinis tue dñe: quā abscōdisti timētib⁹ te. ¶ Uellē nob⁹ ꝓs sufficere ad ꝙfirmādā hāc ꝑfitatē exemplis illustrissimis sctōꝝ illoꝝ q̄ memoriā recolit ecclia. Nā p adaptationē quādā liceret hos q̄nq; sensus ad q̄ntuplicē statū brōꝝ traducere. Olfactū ad pātriarchas ⁊ ꝓphas. Uisum ad apostolos ⁊ discipulos. Auditū ad martyres. Gustum ad cfessores. Tactū spūaliter ad virgines ⁊ ꝓtinētes: ¶ Ostenderem⁹ quēadmodū luctus purgauit ⁊ sanauit hos sensus i eis septima beatitudine mediāte: Et ex desceptiōe boni luct⁹ illud palā elicit. Luctus sanauit olfactū a fluido rerumate affluētiū bonoꝝ terrenoꝝ p pauptatez spūs in pātriarchis ⁊ ꝓphis: etiā inē medias diuitias. Luct⁹ purgauit visū ab inflatōe superbie tumide: ⁊ ab acri morsu vindicte fellee atq; pūgitiue p mitigatē i aplis. Luct⁹ purgauit auditū in martyrib⁹ ab ipletiōe tremula terrenarū sollicitudinū: ⁊ a ꝓpria cōmodi viscositate p esurie iustitie ⁊ misēdie ipessionē. Luct⁹ purgauit ⁊ sanauit gustū i ꝓfessoribus a febrili ⁊ sordido būore fedoꝝ desideriorꝝ p mūdiciā cordis. Luct⁹ denicꝫ purgauit ⁊ sanauit tactū spūalē i ꝙgibꝝ ꝓtinētibus ab inq̄etissima prurigie fede carnalitat̄ p pacē spūs. ¶ Porro neq; ligua dicere neq; mēs ꝓcipe ꝑ: ꝙta ad hāc sanitatē ⁊ reformatiōz a luctu facta subsecuta sit ꝙsolatio: ex magnitudine suoꝝ effectuū ei⁹ plenitudo ꝙcludat. Hec nēpe ꝙsolatio suo odore tractit ab: aā ō trat cognatōe sua: ⁊ imolatiōz ꝓpria vnigēiti nibilipēd. re ꝙpulit. Sic de ceteris pātriarchis ⁊ ꝓphis suo mō. Hec ꝙsolatio sua pulcritudie ducebat apl̄os gaudētes a ꝙspectu ꝙcilij ⁊c. Per ipi⁹ dulcē armonia: lapides stephano: ignis laurētio: aga: be carcer: carbones igniti tiburcio: vincentio sartagines dulcescebāt. Quid āpli? ⁊ Per hāc vtiq; ꝙsolatiōnē sapidissimā vasta solitudo beremi: fames: sitis: nuditas: ⁊ oīa q̄ horrida ⁊ aspa hūana moralitas refugit: ea a btis ꝓfessoribꝰ vltro suscepta sūt. Denicꝫ tenelle puellule hac ꝙsolatōe diuini amplex⁹ ꝙfortate ecclēsiē ipetū ignis ꝙcupie infernal: ⁊ eis placuit celibat⁹: nuptie despecte sūt: mors oīz terribilior absq; vllo terrore suscepta ē.

Bene ergo habet hic ter ⁊

tiū fūdamētū i B. ymino ꝙsolatio validū ē sic̄ pcedētia: ⁊ sustiere sine collapsu structurā q̄drifarie ꝙsideratiōis p̄t. ¶ Pria ꝙsideratio: Lugētes nō solū ñ ꝓtristat q̄ q̄d eis acciderit vt ō iusto sapiens loq̄t: ꝫ etiā ipos letificat ⁊ ꝙsolat. Rō i, primū ē: q̄m appbēdūt q̄ q̄d cucurrit eis: tāq; missū eis a ꝑe miscōiaꝝ: ⁊ a sapiētia diuīe, puidētie q̄ attigit a fine vsq; ad finē fortit: ⁊ dispōit oīa suauit: tāq; etiā coopās i bonū suū sm aplicā sniaz Sit illō mors: sit tribulatio: sit angustia: sit letū sit triste eodē p oīa vultu: eodē luctu: eadē ꝙsolatiōe pugnāt p arma iustitie a dextris ⁊ a sinistris. ¶ Dirat̄ B. aliqs de sctis nr̄is. Dirē quō Epicur⁹ voluptatis assertor dixit (teste Sen̄.) iocundum ē virtuoso: to: reri in thauro ꝓbalaridis Et dū mortes ꝙmitt⁹ sc̄aterer: hāc vocē emisit. Felicissimū hūc die ⁊ būssimū ago. Nōne ꝓterea B. vidit oculatissim⁹ phos Aristo. dices in ꝙtuoso oīa ꝙsonare rōni. ¶ Igit̄ erāt fideles isti phi opponet aliqs aut absq; fide itelligi p̄t q̄ credūt: vbi ē ḡ illō nisi crediderit, ñ itelliget? ego āt q̄les

sti fuerint phi: nō disputo. Scio tñ nec mentitū fuisse phm: nec intellectū talium mercatū haberi posse: absq; pua fide saltē informis collustrationē. Et forte veritas sese p ora infideliū sic olim p asinā Balaā: t per Caypham reuelauit. Propterea ipsos intellexisse plene que dicebāt nō asseroz ita tñ sentiendū esse pfatēr affirmo. Sed dicūt nos dicere ita: vl ad fauorē fidei vel religionis adulationē: vel nostre pfessiōis laudē: quasi videlz officiū nostrū mentiri sit. ¶ Barriāt qō volucrint: pfecto t si cessaret nūc eis obligatio ad fidē t religionē: certa tñ t cōperta rō in hac me veritate teneret: beatos t pfolatos esse lugētes in multis quoq; veritatib fidei nō min⁹ extrancis. ¶ Subinde miraculū hoc cōsolationis in aduersitatib fit ex gra dei spēaliter: t ex forti actuatiōe rōnis in recogitatione diuine puidētie paterne omipotētissime t sapientissime t optime. Que actuatio fortis vel trahit ad se: vel ipedit act⁹ inferiorū potētiarū: aut saltē ne suū actū impediāt: diminuit t remittit. Fundat hoc in illa regula phie. Maiores mot⁹ impediūt minores. Q; aūt in christi passione nō ita contigerit: miraculose dispensationis fuisse dubiū non est. ¶ Hic ingerit se corollariū de te beata virgine: que regina celoz vocari digna es: q: dum tuaz ptransiuit aiam gladius passiōis filij tui: ania tua nihilominus cōsolatione plena fuit. Denicq; ex his elucet quo pacto in sapientē neq; iniuria cadit neq; lesio.

Secunda consideratio.

Epicurus collocās bois felicitatē in voluptate animi si cōsequēter locutus est: posuit eā silr in lucru p statu psenti. Itaq; dici neqt q felicitas nostra sit in voluptate nisi comitāte. Nō em ipa est finis vltim⁹: sed sol⁹ deus per dilectionē t cognitionē appbēsus. Comitat aūt pari modo de necessitate felicitatē istā luctus surgēs ex apprehensione maloz: vt inhonesta sint vel honestatis impeditiua. Dicere em q cū vicijs t erroribus possit haberi vera voluptas t pax animi: est ponere incōpossibilia. Dūs erat q dixit: Nō ē pax impijs: quoniā natura per os sponderisti iugiter vicijs obmurmurat: t per intelligentiā erroribus: quēadmodū lapis extra locū posit⁹ inquiet⁹ qō ammodo est: cui⁹ signū accipim⁹ qō pmut obstātia. Hinc collaudād⁹ est eraclit⁹: que referūt Juuenalis t Seneca prinuc flesse: collaudād⁹ si flebat eo fine t circūstātijs q; oportebat.

Tertia consideratio.

Lugentes q habitāt in sepulchris qui moriunt tota die sicut oues occisiōis: q exasperāt i seipis q renuūt psolari vt psolent: q descendūt in infernum viuētes: hoc est cōsiderādo illū sibi pcauēt suscipiūt etiā in hac vita maiorē cōsolationē q; q psolationib carnalib⁹ indignis se totos pcaputes dāt. Qm ibi mox delectatio effluit t stimuli graues t hami inclusi fixi manēt: infelicē aiam corrodētes: adeo q longe maioris vite sunt boni plerisq; cū sit in eis secura t leta mēs q̄si in ge puiniū: animꝰ pro gaudēs etatē floridā facit.

Quarta consideratio.

Hoīes corrupti sensus spūalis p sapiētiā terrenam: aialē t diabolicā: nō plus audiēdi sunt: nō plus cōsulēdi aut credēdi: si p ea q dixim⁹ de luctu t brītudine t pfolatiōe latrauerint: q; si porcus laudaret voluptatē culpatq; mūdicijs. Aut quō febricitās vel mulier pgnans: vel aluter lesus audiret: si cōtra sensatiōes eoz boīm q sani sunt disceptarēt. Utrobiq; em par est rō decepti onis ñ credēdi: corruptio. s. iudicij ex corruptione potētie appbēdentis iudicātis. ¶ Propterea de cōsolatione t beatitudine nra plus aliq̄ credendū est simplicib idiotis tanq; plus in vere sapientib⁹ t p exptientiā intimā philosophātib⁹: t q p cōsuetudinē t luctu t gra puros habēt sensus interiores: q; aliqs q̄rūlibet erudite cū suis corruptiuis t fedis desideris: obnubilātibus t amaricare: desipereq; facientib⁹ omnē sensum rōnis: cuius corruptiōis manifestū signū est q dolere nequeūt de pctis. Quid dico nequeunt? Letant etiā cū male fecerint: t exultāt i rebus pessimis. Adeo sensus eoz a sanctitate t a vita bona longe abest: adeo prorsus obtupuit. Et qm̄ tanta occurrit nobis hodie testiū turba sanctoz sanctarūq; omniū nobis testificantiū cū christo beatos esse q lugent: quoniā cōsolabunt: pfecto nō min⁹ eis in hoc q; phis in alijs suis inuestigationib credere equū est. Utrinq; em par ē rōnationis fulcimētū in exptientia sui: vt palam tradit Dionysi⁹. viij. ca. de diuinis noib⁹. Et dominus antbisiodorēn. in. c. de dono sapiētie. Liceat igit nō sola credulitate: sed etiā cū intelligētia fidelit asserere thema ppositū. Beati q lugēt: qm̄ ipsi psolabunt. ¶ Stabilita vitate fidei nostre sup hoc triplici fundamento triū terminoz suumpti thematis beatitudo: luctus: consolatio: t fide ad intellectionē sicut arbitror deducta: nō ad meriti euacuationē (semp em primeuitati nō rōni fides vnitur) sz ad eā q; reprobos irrisores pconiū: tota in āmonitōie trāseat t finiat oratio.

¶ Lugētes t penitētes audite cū gaudio pmiū veltrū: ne vos absorbeat tristicie exercitiū. Audite btōs q lugēt: qm̄ psolabunt. Btūs po luctus ad; cuius mensam in secreto mētis cenaculo. xij. fruct⁹ spūs ministrant enūerati ab apl'o ad Gal. v. Charitas: gaudiū: pax: patiētia: benignitas: bonitas: longanimitas: mansuetudo: fides: mūditia: continentia: castitas. ¶ Salubrio luctꝰ q

egyptiacã vicioꝝ turbã fundit⁹ mergit:q̃ capita draconũ:ꝫ est initia malarũ suggestionũ contribulat in aḋo suis:q̃ sup aḋos babylonis sedẽs ꝛ flẽs:allidit parvulos ei⁹ ad petrã:q̃ sordes carnalitatis ablues:obliuionẽ etiã inducat luxurie magne:cui⁹ cõsolationi nõ miscet alien⁹:qui celat luc⁹ infelix mũdane aduersitatis:tãq̃ si ¦ damus clauo retundit. ¶ Et o de⁹ eḋissime:si tã obstinate refugiũt boies luctũ:q̃rentes ꝓsolationẽ:q̃ pacto nõ intelligũt: qm̃ ideo saltẽ lugere debe rent vt ꝓsolarent. Exp̃iant licet quãta est i luctu bona iocunditas:q̃uis cortex amar⁹ videat.r. Aut si nõdũ istud exp̃ti sunt vel experiri nolunt credãt exp̃tis:credãt demõstratiõibꝫ phicis:fidẽ habeant his oĩbꝫ q̃ sicut soli vtrãq̃ ꝓsolationeꝫ experti sunt carnalẽ ꝓnitus:postea spũalem:ita soli de vtraq̃ certissimũ ex mutua collatiõe ferre pñt iudiciũ:quẽadmoduꝫ fuit Augu. ꝛ alioꝝ plurimi:q̃bꝫ gustato spũ:ꝓnnuo deſipuit oĩa caro:ꝛ bo:roꝛi etiã fuit. Et audi ex me:paꝛ eñ eẽt auctoꝛitatis inexperiẽtia mea:sed exp̃to crede. Dic tu nobis Bernñ. Quid de hac ꝓsolatione iudicas? Qui semel in ꝓtẽplatiõe diuinã dulcedinem degustauit:nescio an ipam gehẽnã ad tpo bombili⁹ experiri penalius velducat:q̃ post spiritualis studij hui⁹ degustationẽ aut. suauitatẽ exire denuo ad molestias carnis:ꝛ ad carnaliuꝫ sensuũ tumult⁹. Hoc experissim⁹ taliũ ꝛ testis veracissim⁹ dixit:cui discredere nefas est. ¶ Sꝫ his auditis:suspirat pan⁹ aia ad ꝓsolationẽ hãc habendã:vt igit lugeat necesse est. Sed lugere volo inquies nec valeo: quasi videlꝫ nulla ꝛ nõ penitus vberrima esset fletus materia:ꝛ eo maꝝ quo min⁹ flet. Flebilomin⁹ accipe cõsiliũ:tu hodie ad aliquẽ sanctoꝝ cõuertere:vt tibi gratã hãc luct⁹ tua impetret oꝛõ:p̃cuiat deus filicem cordis tui virga disciplineꝝ vt unde ꝑfluãt aque suauissime ꝛ largissime sic eñ a beata illa:q̃ fletu diluit pctã maria magdalena:q̃dã luct⁹ gratiam obtinuit ꝑ narrationẽ Guilbel. parrhisiẽñ. in rhetoꝛica sua diuina:q̃ in hac materia sic et alie meditatiões sanctoꝝ:plurimũ est idonea ꝓ ꝓcussiõe mentis ad luctũ. ¶ Ecce ꝓstituamus añ ꝓsideratiõis nr̃e oculos nõ in trãsitu sꝫ in ꝓfundo fitoꝝ intuitu:ad q̃d geniti sum⁹:q̃d ꝛ vbi futuri sum⁹ ignoram⁹. Quid si abesse cõtigerit ꝓpter momentaneã delectatiunculaꝫ ab eterno ꝓsortio beatoꝝ:q̃ta esset illa cõfusio de⁹ miscẽdi:q̃ta desolatio. Ite maledicti in ignem eternũ: Si flet lachrymis amissa pecunia veris si moꝛs amici pene nos exanimat: si qualecũq̃ infoꝛtuniũ nos tẽporale conturbat. Hec oĩa ad aie nr̃e moꝛtẽ q̃stula sunt. Quale portentũ est gestare secũ fun⁹ aie ꝓprie: nec iam gestare sed trahere ad sepulturã infernalẽ:ꝛ istar frenetici inter ꝓpria mala ridere ꝛ iocari:exẽplo vituli q̃ ducit ad moꝛtẽ petulco vanitatis pede saltare. Hõne ꝓterea gaudiũ ꝑsens sic pũct⁹ est:a q̃ linea miserie trahit in infinitũ. Et q̃ ducunt in bonis dies suos in pũcto ad inferna descẽdũt. Luct⁹ bon⁹ t ecõtra lineã describit gaudioꝝ ꝛ cõsolatiõis sine termino duraturã:qm̃ breue hic ꝛ momẽtaneũ tribulatiõis in nob supꝝ modũ imẽsum glie põd⁹ opat in nob ꝓ grã:ꝛ in futuro ꝓ gloriaꝫ ꝑtãte eo q̃ est bũdict⁹ in secula seculoꝝ:Amẽ.

Alius sermo factus in die omniũ sanctoꝝ p eundẽ cancellariũ.

Exultate qm̃ merces vr̃a copiosa ẽ in celis Matth. v. ꝛ sentẽtialiter Luce vi. Doctissimi ꝛ sapiẽtes viri: venite exultemus dño:qm̃ hoc habet hoim cõmunis natura:vt de patria sua ne scio qua dulcedine cunctos loqui pariter:audiręq̃ delectet. Hõ degeneremus igit ab hoc pio naturaliq̃ desiderio dum de illa mercede celoꝝ que vere patria nostra est: patria finalis ꝛ eterna:sermonẽ facere instituimus. Hemo claudat aures vl̃ alius tumultuosus exist at:obmutescat garrulitas sũmurmurãs:puerilis sibilatio quelibet cõtescat:quineti ã secluſis ad tẽpus:reiectisq̃ omnibꝫ ad anime ostiũ pulsantibꝫ audiamus ꝛ exultemus:quoniã merces vestra copiosa est in celis. Qõ vt agere ꝛ loqui digne possimus:dispẽsatricẽ mercedis illius exoꝛãtes salutemus ꝓ illud angelicũ: Aue Maria ꝛc. ¶ Exultate quoniaꝫ merces vestra copiosa est in celis. Si apud incredulos ac ꝛ vere religionis expertes babẽdus nubi sermo esset:eniꝝ primũ oportęret argumẽtis stabilire mercedẽ iust⁹:ꝛ repraobis supplicũ post hãc vitã nõ deesse. Quisquis eñ hoc vel negat vel in dubiũ reuocat: cetera q̃ de virtutibꝫ ac pietate disseruerim⁹:facile cõtẽnit. Atueroꝛ melius nũc meã: cõpendiosinsq̃ agit qui orationẽ facturus sum: viris christiana fide ac pietate diligẽter imbutis:quibꝫ certe persuasum eẽ debet ꝛ fixa credulitate stabilitũ:quoniã qui bona egerũt:ibũt in vitã eternã:qui ꝓ malis in ignẽ eternũ: Hec incredula mẽte suscipiũt vocẽ nostri themat⁹. Exultate quoniã merces vestra ꝛc. Nam si de⁹ ꝛ remuneratoꝛ est in se credentiũ:quẽadmodũ publica nedum theologoꝝ vox etiã philosophãnũ ꝛ vniuersalis oim ratiõe vtentiũ vox acclamat:alia post hanc vitam iustis merces necessario speranda est. Neq̃ eñ diuinitati iustitie:pietansq̃ cultoꝛibus sua merces in hac vita dat⁹ q̃ creberrimo exercet exãnis:quia oẽs q̃ pie volũt viuere in christo:ꝑsecutionẽ patiunt. Hec desunt exẽpla. Uerte oculos ad quẽlibet sctoꝝ oĩm quoꝝ hodie celebritas memoratur. Et si moꝛtalẽ pñtis vite sue cursum discussisse noris q̃d ozo te nisi duꝝ penale acerbũ ꝛ q̃diuturne

mortificationi simillimū repies. Propter te inqt
pheta mortificamur tota die. Et apls: Scitis
hec.r.p.ac fratres in christo pcipui t idonei te
stibus sapiēter credidistis. Testibꝰ inquaꝫ q nec
fallere vellēt: quippe p sua assertiōe nihil in mū
do hoc nisi tormēta: mortē: flagellaq; reportan
tes. Qui nec pterea falli pūt: qa inspirante deo
locuti sunt. q. Petri. i. ¶ Q; si qs in hoc cetu ve
nerando ita perdit⁹ esset: t indomite ad fidē cer
uicis q nōdū futurā sanctoꝝ mercedē crederet.
Abscedat peccatoꝝ: nō expectet vt illud sibi pro
bandū assumā: t ingerā solē cecis oculis. Nam
(o de⁹ equissime) quid apud illū ageret mei ser
monis exignitas: qui tot t tātis incassuꝫ audit
doctissimoꝝ: sanctissimoꝝq; assertiōes: testimo
nia que credibilia facta sunt nimis: pbatiōes t
oracula: qui t ipsam spernit diuinā t celicā chri
sti vocē dicentē: Exultate quoniā merces vestra
copiosa est in celis. ¶ Uis igit scire o fidelis ala
Ā ad talem mihi sermo est: vis scire q; copiosa
merces sit in celis: nō ego sed dñs ipe respōdeat
Bēn. xv. Ego protector tu⁹ sum: t merces tua ma
gna nimis. O vere magna merces nimis deus
Et tam magna p se: vt nihil magis posset co
gitari: t qcq; de mercede sanctoꝝ aliud diceris
prei magnitudine parū est: exiguū est: indignū
est. Illa ppe est que in se supereminēter habet
statū omnū bonoꝝ aggregatiōe pfectū: t sup
excellēter in se amplectit qcq; diuitiarū: qcq;
delectatiōis: qcq; bonoris t glorie desiderabi
le est aie rōnali: t vltra in infinitū auct⁹ pfect⁹
t excellēt⁹. ¶ Grādis sane excellētia atq; digni
tas creature rōnalis. Ea itaq; tam capacē fecit
deus vt nihil min⁹ eo ipam replere posit: quie
tare nihil: nihil satiare. Hinc Aug⁹. i. cōfessi. Fe
cisti nos ad te: t inquietū est cor nostrū donec q
escat in te. Qua in re canit pheta. Pars mea de
us in eternū. Et alibi: Portio mea tē. Iterū: Do
minus pars hereditatis mee tē. Bonaventq; po
t magna portio deus. Et cui nō sufficit: nimis
auarus est: nimis auidus t stolidus. ¶ Letami
ni igit in dño t exultate iusti: t gloriamini oēs
recti corde: quoniā merces vestra copiosa est in
celis. Si pōdus laborū vos pmit. Si pter iu
stitiā patimini. Si fame siti frigore corpora ve
stra pter christū atterūt. Si ad obediendū deo
castigatis corpus vestrū: t in seruitutē redigitꝭ:
si malesuaues spernitis voluptates: honores va
nos calcatis: omnia denicq; vt stercora arbitra
mini: gaudete quoniā nō sunt cōdigne passiōes
hui⁹ tēporis ad futurā gloriā que reuelabit in
nobis. Sileat querela de labore cum tam certa
spes sit de denario diurni pmiōe. Hūc fatiga
ti parumper gemitis. Sed exultate quoniā tē.
¶ Sz animi nostri naturā agnosco: singulariꝫ
enumeratiōe magꝭ capit t mouet. Liber integer
min⁹ sapit: t pcrita suauit⁹ redolēt aromata: qua
obrem decisior fiat noster sermo de certē rū mer
cede: t exvisibilibꝰ ad inuisibilia trāseūtes dedu
cam⁹ a posteriori: vt possum⁹: cēta erit t cēs mul
ta sanctoꝝ retributio. Ex his que apud nos hic
agunt: videturq; t tanq; aliquo curru vtamur
psideratiōe sensibiliū ad ea que sensum latēt vi
cūq; latēt capienda. Aeq; enī in suo fulgore t lu
mine videri pt a nobis viatoribꝰ t corporea mo
le pditis: sctoꝝ merces q de⁹ est: si nō aliqbꝰ inuo
lutis t similitudinibꝰ rei corporalis fiat obūbra
tio quedā: put diuin⁹ dixit pater Dionysi⁹. Et
inter plurima (qm tēpus t res exigit) vertam⁹
oculos nostre psideratiōis ad almā hāc vniuer
sitatē parthisicū. matrē nostrā: cui⁹ nūc cōmemo
rata ample dicta intueamur diligēter t solerter
ea oia que ibidē fiūt t tractāt: forassis agnosce
mus: q; si tm delectat t afficit animus in bonis
minimis. Si tam vehemēti solicitudine tā va
rio: multoq; studio in vmbra t vestigio p modi
cum veri boni nostri figit t agglutinat deside
rium. Si denicq; similitudines hui⁹ pulchritudis
sapiētie t bonitatis in sui delectatiōe tā incre
dibiliter nos incēdūt: inflāmāt t capiūt: magna
esse p se t mirāda: nō ambigam⁹ q de hac sā
ctoꝝ mercede sperare inbemur t debemus: nec
inanē cohortationē esse nostri salvatoris. Exul
tate qm merces vra tē. ¶ Assurgat igit nra cōsi
deratio ad quadruplex bonū: vt si recti⁹ loqui li
bet quadruplicis boni vmbrā vestigiū t odorē
recogitem⁹. In hac alma vniuersitate mre no
stra: animar⁹ p mercede sive pariter t cōqueri. In
artiū facultate merces est naturaliū rerū cogni
tio t habitudinis causaꝝ ad effect⁹ quo ad bo
num qdā: honestū t liberale. In medicine fa
cultate merces est sanitatis adeptio: restauratio
seu pservatio quo ad bonū placēs t delectabile.
In decretoꝝ facultate merces quedā est tranql
la ciuiū cohabitatio: pax atq; delectatio: qno ad
bonū pferens t vtile. Postremo in sacre theolo
gie facultate merces est cōpositio moꝝ t alta di
uinoꝝ pteplatio quo ad bonū heroicū t supna
turale. ¶ Magnū esse putam⁹. R.p. t magistri
magnū si vel vnā aliquā ex his mercedib⁹ adi
pisci ptingat. Certū rei huius faciūt indiciū: la
boꝝ assidu⁹ et iuge studiū: vigilani⁹: lucubrani⁹
et cū multa cerebri vertigine t oculoꝝ lesione li
bros totos euolvim⁹: Exulamus vltro a patria
vulci: charos parentes linqmus: estuam⁹: algē
mus: siti: fame: pauperie et mille incōmodis af
ficimur: dura quelibet et aspera ppetimur. Ad
quid ista nisi vt vel in vna vel plurib⁹ predicta
rū facultatū excellentiā mercedis quā pollicent
assequi valeam⁹. Et tamē obsecro in his oibus
qd perfectū: qd solidū: qd ve satiatiuū: imo si ve
ritas acri iudicio metatur: quid non diminutū

mane antiū supuacuūq; reperies? Pōt attamē tanta nos efficacia: talis spes ex illis attrahere: immo t ipellere vt in tot grauib; t molestis studiorū laboribꝫ gaudeam⁹: iocūdemur t exultemus. Quale hoc t ēstū est argumentū o sciētifici t pcellētes viri de eterna mercede sctōz: si sic tēporale t momentaneū nos ꝺdelectat p̄miū de felicitate p̄tie. Si sic placere pōt exiliū vallis miserie: de veri sūmiq; boni supplena gustatiōe: si mīm saporis est i eius pertenuissimo odore. Quā obrem oēs qui speratis in dño: quoz cōuersatio in celis est: q̄ sapiēti ꝺsilio nō facitis de naufrago mari portū de via vbilibet obsessa terminū: nec habetis ḥ manētē ciuitatē: sed cū apl'o futuram inquiritis. Exultate qm̄ merces vestra copiosa est in celis. ¶ Qō si diuꝰ in psumpta similitudine vera fari libet: q̄tus ex his q̄ anim⁹ nouit: surgat ad cognoscēda q̄ nō nouit: t p ea q̄ didicit amare: discat t inuisibilia diligere. Ostēdam⁹ vt possum⁹ in vniuersitate illa supcelesti (que est mat' nostra t libera fm apl'm) pfectissima: sinceriss imaq; ꝓitate ꝺstare oia q̄ in hac inferiori vniuersitate tanq; in eius figura quadā t imagine nō sine multa impfectiōis admixtione cōtinent. Aumq̄d vniuersitas illa supcelestis grāmaticā habet: sermonis cōgruitate elegātia t ꝓprietate venustissimā? Nulla soloecismoz̄ et barbarismoz̄ vicia: nulla barbaries incognita. Nulla subinde ꝓboz̄ sentētiarūq; ieiuna pauperies. Scōm hāc beatissimi spūs illi angelici t būani: quoz̄ celebritas agit: nūc mutuo: nunc cum deo cogitationes intimas affectionesq; loquunt t audiūt. Mutos em̄ aut surdos eos q̄s dixerit? Eū audiat apl'z. 1. Coz. xiq. Si linguis hominū inq̄t loquar pariter t angelorum z̄c. Et Esa. refert seraphin clamare: Sanct⁹: sanctus: sanct⁹: dñs de⁹ sabaoth: t talia sunt absq; numero. Verū quō fiat ista locutio: q̄ nup t oliz dixerunt se qō sentiebā memini: non repeto. Vos igit q̄ grāmaticā diligitis. Exultate qm̄ merces vestra mul. z̄c. ¶ Ad logicā ꝓo trāseam⁹? Cui⁹ officium est a falso verum discernere. Sed o veritas q̄ti apud nos reperiunt fallaciarū laquei: quot falsigraphe t fucate sophismatū tēdicule? Atuero in vniuersitate illa celesti t mercede sanctorū abest omnis ab coz̄ logica deceptio: neq; falsum aliqō veri facie assumit: nuda fulget ꝓitas t velamine nullo falsitas opit. Sine beati illi vtant syllogisticis enthymematicisq; discursibꝫ. Seu potius (vt q̄busdā placet) vnico: rectoq; intuitu cognoscāt omnia: vel in verbo tanq; speculo lucidissimo t exēplari pfectissimo cuiuslibet veritatis: seu etiā in genere ꝓprio: t hoc p verbū pducētū in anima ad similitudinē verbi diuini: qō in se simpler existēs sentētiosissimū est t numerose veritatis expressiuū. Qui igit logicā excolitis:

Exultate quoniā merces vestra copiosa est in celis. ¶ Porro in rhetorica beatissimas atq; secundissimas incolas vniuersitatis illi⁹ celestis abūdare certissimū est: nō ad abusum: qualis apud nos inuenit: ad mentiendū facile: ad ridendum mor: dacter: ad fallendū fusre t nequiter: ad nocendū calūnias insontibꝫ: denicq; ad strollendū cōtra veritatē mendacia: ad confundendū fasq; nefasq;. Sed rhetorica talis inibi regnatq; quā incessabili voce t oratione decora iocūda t floridā: in hymnis omnimodis t psalmis dei laudibus occupantur: per quā insuper sancti omnes tanq; rhetores pertissimi t patroni: aduocatiq; disertissimi: fidelissimi t placidissimi deflectunt irā iudicis: peccatoribꝫ venia: multis gratiā t gloriam impetrantes. Nobis idcirco peccatoribꝫ quoz̄ causa inquā perdita est: cōfugere salubrimū est ꝺsiliū ad tales eloquentissimos oratores hodie p̄cipue: quoniā multiplicatis intercessoribus: deus abundantiā sue pietatis fauorabilius largiet. Qui igit rhetoricā colitis: Exultate quoniā merces vestra copiosa est in celis. ¶ Ce- B
terū si mathematicales scientias geometricaz̄ loquor: arithmeticā: musicā t astronomiā in celis ponimus: nō fallimur: nō q̄ talis p oia sit vsus scientiaz̄ hmōi apud illos qualis apud nos existit. Longe perfectior est atq; diuinior: vbi oīa nude cōspiciunt facta in numero: pondere t mēsura. Musicā p̄ ceteris ita illic exerceri perspicuū est: vt nō a'lia videat sapientissimo Augustino esse beatissimoz̄ illoz̄ spirituū occupatio: q̄z vt pleni sint modulis in laude t canore iubilo: vbi vna vox est letantiū t vnus ardor cordium. O felix illa ciuitas in qua magna solennitas: t in qua iocūda curia que cure ꝓtinus nescia. Hā sicut letantiū omniū habitatio est in te. Idcirco beati qui habitāt in domo tua dñe: in secula seculorū laudabūt te: t cantabūt canticū nouū in chore t tympano chordis t organo. Tor⁹ preterea mūdus cōcinet auribus beatorū carmē pulcherrimū t armoniaz̄ numerosam: suauēq; resonābit. Ita etiā vt quod mireris: infernales gemitus: stridores horridos t rabidi vlulat⁹ demoniorū ꝺcurrūt ad integritatē melodie huius modi dulcisone: quia i inferno tenor est iustitia: t in celo mollior cantus misericordia. Iuxta illud: Misericordiā t iudiciū cantabo tibi dom̄ine. Quod profunde notatū est in hymno paschali. Cum enim p̄emittit: aurora lucis rutilat z̄c. Subinfert pro integritate carminis: gemēs infernus vlulat. Amplius essentialis beatitudo sanctorū instar tenoris cuiusdam inenarrabilis perseverat. Accidentalis ꝓo instar discantus varij: nunc intensior accrescat altius: nunc remissior decrescit. Qua in re nihil esse dicit deuotus Bernardus quod magis statū glorie

celestis repsentet: ꝙ alacritas deū laudātiū eiꝙ iubilātū ⁊ exultātiū hilaritas. Hilaritatē intelligerē nō petulātē: effrenē: dissolutā: ⁊ nescio quo lenocinio nonnulꝙ lasciuā: ⁊ eiusdē repetitiōe fastidiosam: quali perstrepūt magnatū tepla domus siue ꝓuinia. Hec nēpe hilaritas in se plus libidinose ⁊ vesane dissolutiōis ꝙ spūalis suauitatis ḧ ꝙꝙ habet. Ipsa ꝓ hilaritas deuotꝫ sobria est: grauis: modesta: ⁊ miro ineffabiliꝙ dulcore rapiens animū: dilatās ⁊ absorbēs: vt se tā nō capiat: in se deficiat: fiatꝙ nescio ḧs spasmꝰ extasis vel excessus: vt alaudā: ⁊ philomenā videre est canēdo deficere. Ded nūc exultat animꝰ: id est extra se saltat ꝙ gestꝰ corporis: decoros tū: ⁊ iubilat inenarrabiliter. Hūc ꝓ musicalē succētum: nō admittit nisi puritas cordis: verūꝙ illud: Laus iocūda sit decora: quontā voci concanora puritas est cordiū. Et bis ⁊ alīs que circa facultatē artiū agunt: ꝙ que ḧd agit in celis vtcūꝙ cognoscimꝰ: colligue. p. d. ⁊. f. cū rōnabiliter exhortat nos rector vniuersitatis illius dicēs. Exultate ⁊c. ¶ Subseq̄nter obūcit nostre ꝓsidenti facultas medicine: cuiꝰ finis est sanitas: res omniū que ḧ optant desideratissima: cūꝙ innumerabiles sint morborꝫ spēs: ḧs mederi arsbumana nō sufficit. Satisꝙ ad hāc rē ꝓbatōis affert ipm senīū: quod vlla nequit arte reparari. Quid autē in celis vbi nec lāguor: nec senium: nō mors: nō estus febriū: sed ꝑpetuo vigore iuuētutis quatuor dotes corpus ipm ornāt: ꝓficiunt: cōsolidāt: vt sit ꝑfulgidū: agile: perenne: pulchrū: impassibile. Exultate ergo quib⁹ cura ē sanitatis: qm̄ merces vīa copiosa est i celis. ¶ Sꝫ est fortasse ḧspiā cui regnorꝫ ⁊ ꝓncipatū placeret regimen leges: decretaꝙ cognoscere: cognitas ad ciuīū pacē ⁊ amorē dirigere: ⁊ ꝑ has coercere flagitiosos: ⁊ ꝑmiꝫ iustos allicere: cōfortiter dicto egregij poete: qō ꝑ singulari laude romanis attribuit: parcere subiectis: ⁊ debellare superbos. Eneid. vi. Sed o quot anxietatibus ⁊ plerūꝙ frustra in his laborat: cū ꝙ sepenumero ꝓ pace discordia: ꝑ vnitate lites atꝙ dissidia: ꝑ requie demū inquietudo acerbissima: subortunturve l ob onerosam multitudinē legū ⁊ in volutā canonū ꝙplexitatē? Aut q̄ subuertūt iudicū animos spes: met⁹: mero:: gaudiū. Aut maxime: q; quesi difficile corrigunt: ⁊ stultorū infinitus est numer⁹. Sic certe stultorꝫ vt glorient cū malefecerint ⁊ exultēt in rebus pessimis. Qualiter exultāt si me interrogas: q: ꝑfecto extra naturā suā ⁊ in beluinā bruralitatem sese deiciūt: ⁊ oīs exultatio talis maligna est: Jaco. iiij. Sed o vere beata ciuitas illa celestis vniuersitatis: vbi rex vnus deus est: vnica lex charitas: ⁊ hec pace eterna colligat suos ciues: ⁊ opulentissima pascat in requie: obediturꝙ ꝙbertce monitionū: filie syon exultēt in rege suo. Exultate ⁊ vos quoniā merces ⁊c. ¶ Ad postremū ꝙcertam⁹ oculos mētis ad diuinā illā sacrāꝙ theologie facultatem: ꝑ quā bonū heroicū ⁊ diuinū ꝓtēplādo adipisci satagim⁹: ⁊ sane sic adiuuamur dū ꝓborū doctrinā opib⁹ cōpleam⁹. Tūc em̄ exultabim⁹: id est extra nos in celū ⁊ deū saltabim⁹: ⁊ lenabimus nos sup nos ad instar solitarij. Et hic obsecror obtestor vos ꝑ hodiernā: q̄ magna est: celebritatē ⁊ ꝑ illū qui ait: Beati q̄ audiūt ꝓbū dei: ⁊ cū. il. Et rursus: Qui ex deo est: ꝓba dei audit: quare⁹ sustineatis me modicū adhuc in sermone meo. ¶ Nunc em̄ ad altiora: pfundioraꝙ hodierni euāgelij mysteria ꝙgere disposui. ⁊ nisi me mea fallit estimatio libēter audietis. ¶ Sūmus itaꝙ theolog⁹ ⁊ doctor noster ihesus christ⁹ in doctrina sua sublimissima ⁊ a cōmuni hoim sapiētia alienissima: in euangelio hodierne celebritatis: septē salt⁹ edocuit: sub numero septē beatitudinū: ꝑ quos iter in celū ⁊ copiosa merces apꝓbendit: nūc in spe. s. ⁊ pgustatiōe quadā spiritus: tandē in re ⁊ plena ꝙfectaꝙ fruitiōe. Hec sunt testimōia dñi: de ḧs ꝓbeta. Hereditate ac ḧsiui testimonia ⁊c. Hec est mystica Jacob scala: vbi beat⁹ ille vir cui⁹ ē auxiliū ab te: nūc ascēsiones in corde suo disposuit: ⁊ vadit de virtute in virtutē: donec videat de⁹ deorꝫ in syon. Et q̄ vnis vnic⁹ in genere sit saltus: quez Aug⁹ posuit amorē dei vsqꝙ ad ꝓtēptū sui: sicut ecōtra amor sui vsqꝙ ad ꝓtemptū dei mergit in infernū: nihil omin⁹ septuplex hic grad⁹ aut salt⁹ in specie numerat: ḧs exultāt. i. extra se saltāt ⁊ salutē sancti in gloriā celestē mercedis ⁊ ꝑ eos deducē dñs populū suū in exultatiōe: dñs ille ḧ ascēdit iter pādens añ eos ḧ exul. vt gigas ad currē. viā a sū. ce. egred. ei⁹ ⁊c. ¶ Prim⁹ salt⁹ est a rebus istis sensibilib⁹ ⁊ diuitys mūdanis abstractio: dū ipa ponit seipsam sup res istas tales: in altioraꝙ surgit: ⁊ fit celo ꝓximior. Hoc faciūt pauperes diuitias ꝓtēnētes: ⁊ subiectas pedib⁹ humilis affectionis ꝓculcātes. Ex oppositō viri diuitiarū: eos misero modo suppeditant: ⁊ sicut onus graue ꝑ cupiditatis molē ḡuant super eos: ꝓterea diuitie sunt eis quasi mola asinaria ad collū suspēsa qua nitētes sursum saltare retrorsum: quenḋ in pfundum: quēadmodū de sapo zisiphi poetica est fictio. Et aplica vox clamat. Qui volūt diuites fieri: incidūt in temptationē ⁊ in laqueū diaboli. Noli igit cum sarcina diuitiarū ⁊ cupiditatis visco in celos saltare: tuꝰ (imbi crede) ꝓfiluꝰ ē: vt pauperatē spūs arripias: leuē: expedita ⁊ liberā: qm̄ si Esaie credis: pauperes boies: in scō isrl exultabūt. ¶ Scōm saltū opat secūda beatitudo militantis seu mānsuetudinis. Et ḧ fit non tm̄ modo sup res istas tēporales: q̄netiā sup ipsos boies ḧ nobis vicinores sunt: a ḧs plerūꝙ grauantur

saltator celestis iniurijs: molestationibus: ꝓtumelijs: ꝓbrosq;. Sed in hoc saltu sup hoies t ipoꝝ incōmoda: erigit homo per mansuetudinē: t sic erigit vt in eo nihil turbatiōis inferre valeāt nihil lesionis: sed a talibus iniurijs insultibus sursum magis impellit: t dei cooperatione attollit. ꝓbat hoc verbū ꝑs. Exaltauit māsuetos i salutē: Et iterū. Suscipiēs māsuetos dñe: suscipiens. expone sursum capiēs: humiliās aūt peccatores t subiciēs vsq; ad terrā. Hinc exclamatio illa ad dñm. Exultatio mea. i. saltatio mea: eruem a circūdātibus me. ¶ In tertio gradu scale beatifice t mystice ꝓstituit saltator noster celestis: dum trāsilit ꝓpriū corp⁹: t exēplo abrae egredit de domo patris sui: qui in primo saltu reliq̄rat terrā suā: t in secūdo cognationē suā cōformiter ad verba scripture in Gen. Egredere de terra: ecce saltū sup opes terrenas. Et de cognatione tua: ecce saltū super omnes cognatos t affines. Et de domo patris tui: ecce saltū sup sensus ꝓprios corporales. Quid enī cōgruētius significat dom⁹ patris q̄s contubernijs ꝓpriū corporis. Quisq; ꝓo ad hūc gradū tertiū molit ascēdere vt salubriter lugeat necesse est. Cur ita vt lugeat? Quia certe nisi p fletū lachrymarū exoneret sensualitas a malis cupiditatibus intro nascētibus et putri fomitis corruptiōe: t nisi diluuio aquarum talū summergant egyptū viciorū: cōfestim sensualis ꝓbarao cū equitibus suis animā irrationalitatē sursum nitētē cōprehēdit: cōprehēsam circūligat funibus petōrū: t circumligatā trahit t detrudit in dānatiōis abyssum. Veraciterq; tunc ꝓt exclamare miserabilis homo talis. Quoniā iniq̄tates mee sup gresse sunt caput meū: t sicut onus graue grauate sunt super me. Et rursus: Intrauerūt aque vsq; ad animā meā: infix⁹ sum in limo ꝓfundi t c. Sz tāto discrimini quale ꝓpinabit remediū? Unq; luctus t lachrime. Ad quid ita? Ut reductis aquis maris: aquis. s. amare penitudinis sup egyptios sensualitatis: ascendat aīa gratulabūda libertate: ꝓ desertū huius infelicitatis: in terrā celestis ꝓmissiōis. Recogitet, vehemēter ꝓfunde ac frequēter statū suū: cōditionē suā: finē suū. Audiat q̄s terribilis in cōsilijs de⁹ sup filios hominū. Penset q̄s incerta super ipsam sunt diuine seuentatis seu misericordie iudicia. Et lamet pinde cum Anselmo. Deus vbi sum: t vbi nō sum: q̄ vbi futura sum nescio. Ponat assidue coā oculis suis in lumine fidei: q̄ta cā si recte viterit merces manet in cel. Sin aūt: q̄s horrendo addicenda est supplicio. Sic o dñe exultauerūt filie iude: anime videlz ꝓfitētes ꝓpter iudicia tua. Sic post fletū t lachrymas exultationē inducis. Tob. iij. Sic pinde qui seminant in lachrymis: in exultatione metēt. Hec est exultatio cū tremore ꝑ quā aīa deserit ꝓpriā carnalitatis domū: t ab oīnibus voluptatū illecebrarūq; tenacibus vinculis semet absoluit. Et siquidem tres isti grad⁹ scale nostre euāgelice incapientes respiciūt. ¶ Subsequēs grad⁹ ꝓficientes decet quē per quartū beatitudinis saltū attingimus. Et hic est esurites: sitisq; iusticie. Hic aīa se ipsam exit t deserit: dū affectu cōmodi sepositō nō iam querit que sua sunt: sed affectiōe iusticie tota succendit: t ipsi⁹ esurie sitiq; torquet dicēs: Cōcupiuit anima mea desiderare iustificatiōes tuas in oi tēpore: cū illis de quibus ꝓpheticus sermo est ad dñm: in iusticia tua exultabūt: sicut et hortat alibi. Exultate iusti in dño. Justos accipe q̄ esurūt: sitiūtq; iusticiā. Tunc hoc agit anima: tūc exilit t exultat: dū elcuata triplici gradu ꝓiori videt adhuc q̄s lōge sit ab illa iusticia beatorū: q̄s impar existat talibus tantisq; retribuōi gratiarū t laudū: qualē t q̄tā apud se merēt creator su⁹ rēparator su⁹: ꝓtector t saluator su⁹: t agnoscens impfectū suū: iam nō in se manet: sed clamans exultat. Deficit caro mea t cor meū: deus cordis mei t pars mea de⁹ in eternū. ¶ Priusq; ad vteriora ꝓgamus attēdere libeat sub palpabili manuductiōe qualiter in meditatiōe nostra sic exardescit ignis dilectiōis diuine: quēadmodum in ipsa ligni q̄ exustiōe ꝓspicere est: de q̄bus in ꝑs. Exultabūt oīa ligna siluarū a facie dñi: q̄ ignis cōsumēs est: sm aliū ꝓbertā. Primo oīm cōsumit humiditas extrinseca aliūde ꝓcreta cōformiter ad abiectionē diuitiarū. Deinc corticem vicinior cū suo humore resolut: habes secundū gradū. Subinde calor intimus agens penetrat poros: coitq; ab humore naturali sensim euacuat: habes tertiū. Deinceps dñat ignis sup lignū adeo q̄ ꝓpriā incipit deserere formā substātialē: habes quartū. Relinquit tandē carbo viu⁹: vbi iam nō est fumalis euaporatio: nō flāma obscurior: quemadmodū in ꝓma duplicitate. Hec est ibi volatilis scintillarū crepitus: nō rapax aut sonorus vel stridulus ardor: velut in tertio gradu t quarto. Sed illic est igneitas q̄dā plucida t q̄eta totū carbonē succendens: illuminās: t trāquille possidens: incorporās t vniēs. Ubi tres inuenies reliquos gradus: plus rōne q̄s tpe distinguibiles: ardorē videlz: fulgorē t quietū: vnificūq; calorē. ¶ Et hic status respicit tres nouissimos gradus scale euangelice: sm tres saltus beatitudinis trine: qui gradus t saltus sunt perfectorū: qui iam vltra semetipsos abeūtes: cū angelicis etiā spiritibus quersant in celis t pedibus sincere contēplatiōis in ipso deo gradiunt t exultāt. ¶ Nec mireris si extra se animā in deo saltare posuerim: cum dicat Gregorius. angelos i deo currere: t maria in cantico. Exultauit inq̄t spiritus me⁹ in deo salutari meo: q̄ē futurū vnus ꝓphetarū Abacuch posuerat. Exultabo ait i deo

ſesu meo: ⁊ apl̄s. Siue inquit mēte excedimus
D deo ⁊c. ¶ Sunt plane in ipa etiā trinitate (si dicere fas est) ꝑsonata: tres animaꝝ saltus siue exultatiōes: cōformiter ad tres nouissimas beatitudines. Prima exultatio est misericordissimi amoris in spūsctō: qualit̄ exultauit christus in spūsctō: sicut habet Luc. x. Propterea beati misericordes: qz misericordiā: q̄ spūsctō propria est cōsequent̄. Secundā exultationē intelligo purissime ⁊ mūdissime cognitiōis in filio: in quem credētes (inqt petr⁹) exultabit̄ leticia inenarrabili. Idcirco beati mūdo corde: quoniā ipsi deū videbūt. In tertia exultatiōe est pacatissima ⁊ ꝑturbabilis quies i ipo patris secretissimo altissimaq refugio. Hā beati pacifici: qz filij dei vocabunt̄. Si filij ⁊ heredes: heredes q̄dem dei: coheredes aūt christi. ¶ Tūc in pace factus est locus aie: ⁊ habitatio eius in syon. Ibi filie syon filie pacis: exultāt i rege suo. Et quelibet secura dicit: In pace ipm: dormiā ⁊ requiescam. Ad hāc inuitabat apl̄s ad Col. scribens: Pax christi exultet in cordibꝫ vestris. Hinc petrus dicit: Bonū est nos hic esse. Et paul⁹: Cupio dissolui ⁊ esse cū christo. Hic requiescit anima in mōte sancto dñi. Hic Rachele mortua: amātissimus dñi beniamin nascit̄ in mētis excessu. Hic in celo mētis sereno apparet signū magnū mlīer amicta sole: ⁊ luna tot⁹ mutabilitat̄ subpedibꝫ eius. Hic est pax q̄ exuperat omnē sensū: in qua pace si perficiat cōsistit felicitas ⁊ sanctorū merces ſm deductionē Aug. Hic abraā ad ostiū tabernaculi in feruore diei deū suscipit in angelis. Hic iacob: viciorꝝ supplātator: in lucta fortis est erga deū: ⁊ carnalitatis nerv⁹ in femore marcescit. Hic moyses diuinā intrat caliginē Hic Aaron ꝓpiciatoriū federis ⁊ sancta sanctorū intrat. Hic helyas ad ostiū spelūce videt dominū in sibilo aure tenuis post vehemētē spiritū ⁊c. Idem postmodū in igneo curru amoris in celū subuehit̄. Hic dicit dauid in mētis excessu: oīs homo mēdax. Hic sanctuariū dei intrās cōsiderat nouissima peccatorꝝ. Hic Salomon enecnis dum clamauit: Vanitas vanitatū ⁊ oīa vanitas. Hic anima osculat̄ deū osculo oris sui ⁊ in sui spōsi cubiculo cum amplexibꝫ ꝙquiescit.
A Hic tandē ioānes est in spū ⁊ nouissima contēplatur. ¶ Exultate igit̄ exultatiōe septēplici: correspondēter ad septē beatitudines in euāgelica scala numeratas ſm triplicē statū incipientiū: qui animalis est: proficientiū qui rationalis: ꝑfectorꝝ qui spūalis iudicat̄ ſm Bern. ad fratres de monte dei. Stat⁹ imperfectorꝝ languet amore casto ⁊ diuino: qz per ipm quodāmodo incipit decoqui: ⁊ nō absq grauibꝫ molestijs ab innatorū viciorꝝ scoria ⁊ rubigine permundat̄. Sic erat qui dicebat: Adiuro vos filie hierusalem si inueneritꝭ dilectū meū vt annūcietis ei: qz amore langueo. Et rursum: Fulcite me floribꝫ: stipate me malis: qz amore langueo. Porro aia i statu ꝑficientiū amore tam mort̄: dum talibꝫ caret molestijs. Idcirco dicta est fortis: vt mors: dilectio. Deniq in statu perfectorū anima post languorē ⁊ mortē: viuit amore quo viuebat apl̄us dicēs. Viuo egoiam nō ego: viuit in me christ⁹. ¶ Vide figurā in christo: languit in passiōe: mortuus in tumulatiōe: viuit in resurrectōe. Sic semen humi iactū ꝑmit̄: alterat̄: deinde mort̄: tādem in fructū viuificat̄. Sic regina saba: dū videre vult regē Salomonē prius vetat̄ in itinere: post hoc mort̄ stupore: nō eīm erat ꝑ stuporē in ea spūs. iij. Reg. x. Demū viuit leticia ⁊ exultatiōe iubilāt ⁊ exultāt. Beati inquit viri tui et beati serui tui. ij. Parał. ix. ¶ Sapsunt plurima
D que plūritatis odū subtricere cōpellit: sed fingamus nūc q̄n potius sanctos sanctasq oēs quorū merces copiosa est in celis nos allocutōe blāda ⁊ amica taliter exhortari. Exultate charissimi exultate. Et ad nostrā beatā societatē ꝓpero saltu virtutū occurrite. En assum⁹. En expectamus. En ꝓmptos cernitis: ferre petimus auxilium: tum orationibꝫ nostris ad deū: tū ꝓtectōibus erga rugientē inimicū. Fuim⁹ q̄ estis: nemo desperet: nemo excusatiōes querat in peccatis. Erat par in carne fragilitas. Similē hostū rabiē experti sumus. Quid aut̄? siquidē cor nostrū ⁊ caro nostra exultauerunt in deū viuū ⁊ in vmbra alarū suaꝝ exultauim⁹. Adhesit anima post eū: nos suscepit dextera ei⁹: ⁊ liberati sum⁹. Atq eundē qui copiosa merces est: inamissibiliter attingimus. Idē vobis qui ⁊ nobis fuit auxiliator est dñs. Idem triūpb⁹ reꝓmittit: similis merces si exultātes in deo exultauerit̄ reseruatur. Verū si mercedis ꝓmiū placet: nō terre at labor certaminū. Unusquisq eīm ꝓpriā mercedem accipiet ſm laborē suū. Q⁹ si absq vlla fictione nos amatis ⁊ amātes honorate: nostrā diligite cōsortiū: nostra vota cōplete ⁊ vehemēs q̄ de vestra salute gaudiū capum⁹ frustrare nolite. ¶ Pigeat tamē aliq̄n īmo ⁊ pudeat tot dura aspera ⁊ horrida ꝑ perituris quotidie ꝓpetit: ꝑ insano amore mortaliū: tam indigne: ꝓtumelioseq toleāri vt indigni⁹ pereatis ad nostrū ꝓfectū iocūdū tam amabile: serenū ⁊ desiderabile ꝙsortiū leuius aut languidis vel emortuis affectibꝫ aspirare: ⁊ nequaq arduā: infractaq cervice: ad horā breuis ecclie: exultate vt imperpetuū cōregnetis: vbi mercedes vestra copiosa est in celis. ¶ Si hec ⁊ hmōi insonaret modo nostris auribus illa felix beatorꝝ cōcio: illa supna sanctorꝝ ecclesia (o doctissimi ⁊ sapientes viri) q̄d ageremus: q̄d cuperem⁹: quo pacto eluaremus: quis nostrū est qui nō totus exultaret? Quis hoc audiēs nō

erubescceret putrescere iacens in peccatis? Quis nō poti⁹ assurgeret salies ⁊ exultās in deū viuū quoniā copiosa merces est in celis. ¶ Nibilominus si nō in infidelitate obsurduerim⁹: sic dicūt si vocār: sic acclamātes alliciūt. Obtēperemus igit vocāntib⁹ amicis ⁊ talib⁹ amicis: vt ad celestes nuptias inuitātes: verecūda repulsa neq; cōfundam⁹: nō reiciam⁹ oblatā vltro mercedē dū licet ⁊ tēpus est: sed exultem⁹ toto conatu mētis: vbi nostra merces copiosa est ī celis: qō ipe cōcedere dignet rex regū ⁊ dñs dñantiū: qui est sanctor⁹ suor⁹ copiosa merces: Amen.

ℙ Sequitur alius sermo

factus in solēnitate omniū sanctor⁹ ab eodē.

v Idens ieſus turbas ascēdit in montē. Matth. v. Doctissimi ac sapientes viri talis tāta; ē diei hui⁹ celebritas vt in collaudatōe hui⁹ abūdātia magis laborem⁹ q̄ opia. Etenī viaꝝ simil occurrēt ium multiplicitas: viatorē q̄q; turbat amplit⁹ q̄ pmoueat: verūq; fit illud decepti amāris apō Nasonē. Inopē me copia fecit. Si em̄ vn⁹ aut alter sanctor⁹ famabiliū: omni laude humana superior eē ab eloq̄ntissimis viris sepe cōfessus est meus sermo qualis erit qui p̄conia nō vni⁹ aut paucor⁹: sed omniū cōplectat. Adde q̄ hic vberrima ⁊ lōge varia loq̄ndi materia suppetit. Tū de ciuitate supna: de qua gliosa dicta sunt. Tuz de p̄mio beator⁹: tam essentiali: q̄ substātiali in aīa: ⁊ cōsubstātiali ī corpore ⁊ actuali in vtriq;. Deniq; de virtutib⁹ omnib⁹: de donis: de beatitudinib⁹: alīsq; ornamētis: q̄b⁹ sancti tui in gloria nūc triūphātes: ⁊ olim in vita agonizantes p̄diti sunt ⁊ fuerūt. Q; si oīa nūc dicere voluero vanus erit ⁊ inexplebil' conat⁹ me⁹: incidāq; in illud: Oīa q̄ dic nihil dic. Propterea vnū tm̄m̄ō q̄ō isto sermone dicā: illud petit⁹ in exemplū relinqui nūc aggrediar: illi⁹ auxiliū in quā velut in montē ieſus descēdēdo p̄ mariā matrē ascendit implorātes: p̄sentem⁹ illi aue angelicū Aue maria ⁊c. ¶ Videns ieſus turbas ⁊c. Obsecro doctissimi ⁊ sapientes viri. Omittam⁹ interim corticem litteralis materie ⁊ interiora mysteria penetrantes verba hec nostro ꝓposito coaptemus vt in primis neminē cōturbet: q̄ de ieſu solo: ꝑba hec ꝓtexta sunt: quoniā tanta est capitis mēbror⁹q; cōnexio: vt q̄ō de capite ch̄isto dicit: dicatur ⁊ de quolibet sctōr⁹: q̄ vidēs turbas ascēdit in montē. Sed quo ascēsu ⁊ ad quem mōtē? Ascēsus iste nō pedib⁹ corporis: sed pijs affectibus atq; virtutib⁹ p̄ficit. De quali ascēsione loq̄tur ad deū ꝓpheta. Beatus inquit homo cuius est auxiliū a te: ascēsiones in corde suo disposuit in val. la. in lo. q. po. Porro mōs iste ad quē ascēditur: mons syon est: mons coagulat⁹: mōs pinguis: in quo beneplacitū' est deo habitare: iuxta illud q̄ō ibidē subinferk: Etenī benedictionē dabit legislator. Ibūt de virtute in virtutē vi. deus de. in syon. Letex a turbis secedere: ⁊ ī alta ascēdere cōuenit iuxta numer⁹ septē beatitudinū in euāgelio hodierne celebritatis enūerata; p̄inscq; veniat aīa ad deū ⁊ ad mōtē sanctū ei⁹: nūc in spe per speculū ⁊ enigma: tandē in re p̄ nudā p̄spicuāq; visionē. ¶ Et in hmōi qualicūq; deductione: nūc ad nostrā exhortationē: nūc p̄ sanctor⁹ collaudatiōe versabit sermo noster. Et q̄uis vnicus in genere sit ascēsus in deū ⁊ in mōtē sanctū eius: quē ascēsum Aug⁹. posuit amor⁹ vsq; ad cōtēptū sui: sicut ecōtra amor sui vsq; ad p̄tēptum dei mergit in infernū. Nibilomin⁹ septuplex hic ascēsus in specie numerat: quasi totidē grad⁹ mystice Jacob scale: vbi sunt angeli ascēdentes ⁊ descendentes: ⁊ dñs innix⁹ scale Gen. xxviij. ¶ Primus grad⁹ vel primus ascēsus est: a turba rex istaꝝ sensibiliū ⁊ diuitiarū mundanarū. Quē facit pauptas spūs. Beati inquit pauperes spū: q̄m ipsor⁹ est regnū celor⁹. Contēnēs itaq; aīa deuota tēporales copias aurī ⁊ argentī cū suis sequelis: casdē contēptui suo sibiq; subijcit subiectaq; pedibus humilis affectiōis calcat: ⁊ calcatis dñat. Siquidē ita figura'iter p̄mittit dñs per Moysen. Omnē locū quē calcauit pes vester: vester erit. Pedē itellige affectionū. Hinc fit vt aīa in sursum altius erigat: velut sup aggerem grandē p̄stituta ⁊ celestis montis cacumen tam reddit celo p̄mior. Ex aduerso viri diuitiarū eis miſero modo suppeditātiū: quoniā turba hmōi rerū terrestriū sicut onus graue p̄ cupiditatis molē grauat sup eos. Propterea diutie sunt tali animę: tāq; mola asinaria ad collum suspēsa: que aīam nitentē montē ascendere retorquet in p̄fundū: quēadmodū de saxo zisiphi poetica est fictio. Hinc apostolica vox clamat: q̄ volunt diuites fieri: incidūt in laqueū diaboli ⁊ tēptatiōes ⁊ desideria multa nocua ⁊ inutilia que mergūt hominē in interitū. i. Timot. vi. Hinc ergo in montē contēplatiōis celestis scādere satage: tutius est (crede mihi) vt pauptatē spūs arripias: leuē: expeditā ⁊ liberā. Per hāc em̄ ascendit ch̄ist⁹ in montē ⁊c. ¶ Secūda turba est hominū: qui plerūq; ꝓtumelijs: molestatiōibus ⁊ iniurijs ⁊ alīs mille modis impediūt ascensum in montē: quāobrē vt aīa sancta ipsos transiliat necesse est. Hūc ꝙ saltū ⁊ ascēsum operat secūda beatitudo mititatis seu māsuetudinis. Mititas q̄ppe erigit boies sup boies: vt nihil eis turbatiōis inferre valeāt: nihil lesiōis: q̄n poti⁹ ab his cōpressionib⁹: p̄ iniurias: p̄obria: molestias: sursum magis impellunt: ⁊ sicut archa noe: crescentib⁹ vndis tribulationū: sublim⁹ attollitur: ⁊ tandē fortius ascēdit ī montē. ¶ Tertia turba

est turba passionū ex originali fomite in ħ mori-
bundo corpore scatentiū: quēadmodū spes: me
tus: mero: gaudiū ⁊ ſilia. O turbā turbulentissi
mā: turbā nostra oīa miseriis modis conturban
tē: turbā denicq; cum omnib⁹ tū ꝑcipue adolesce
tibus infestā ⁊ feda eos colluuiōe fœdidantem.
Hanc turbā egredi nō aliter facile est q̄ per ter
tiā beatitudinē qua dictū est. Beati qui lugēt: q̄
nīā ipsi ꝓsolabunt. Lur ita lugere necesse est: q;
certe nisi p fletū exoneret lauet ⁊ purget sensua-
litas a malē cupiditatib⁹ intro nascētib⁹: ex putri
fomitis corruptiōe: nisi insup diluuio aquaꝝ ta
lium sūmergat turba egyptiaca viciorū: ꝓfestim
sensualis pharao cū curribꝰ ⁊ equitib⁹ suis: aiam
israeliticā sursum nitētē: cōprehēdit: cōprehēsā
circūligat funib⁹ pctōꝝ: circūligatā q̄z trahit: ⁊
detrudit i dānatōis abyssū. Tūc ꝓfaciter excla
mare pōt miserabilis aīa talis. Quoniā iniqui-
tates nre supgresse sunt caput meū. Et rursus:
Intrauerūt aq̄ tē. Tāto ergo discrimini: q̄le p
pinabit remediū: vnq; lucrū ⁊ lachrymę. Ad q̄d
ita: vt reductis aq̄s maris: aquis. ſ. amarę pnie
sup egyptios sensualitatis: ascendat aīa p deser
tū hui⁹ infelicitatis in terrā promissiōis ⁊ in mōtem dei Jacob. Sed aīe tali: vū luctus ⁊ lachry-
me! Undiq; ⁊ abūde. Recogitet aīa talis vehe-
menter ꝓfunde atq; frequēter statū suū: cōditio
nem suā: suū quoq; finē. Judicet q̄z terribiliē de⁹
in cōsilijs sup filios hominū: pēset q̄z incerta sint
sup ipsam diuine secueritatis seu misericordie iu
dicia. Clamet pinde cū Anselmo: Deus vbi sum
⁊ vbi nō sum quę vbi futura sum nescio. Ponat
assidue cordā oculis in lumine fidei q̄ta eā si re-
cte vixerit merces manet i celis. Sinaūt: q̄z hor-
rendo addicēda est supplicio. Tūc lugebit: ⁊ lu
gens ab omnib⁹ voluptatū illecebrarū turbis ir
ridentib⁹ semet absoluet: ⁊ ascendet in montem.
¶ Et quidē triplices isti priores gradꝰ vel ascē-
sus scale nostre euāgelice q̄b⁹ ascendit in montē
respicūt incipiētes: ⁊ in ipso Abrā figurati sūt
de quo habet Gen. xij. Egredere de terra tua:
ecce ascēsum vel egressum a turba opū terrenaꝝ
quo ad primā beatitudinē. Et de cognatōe tua
ecce ascēsum ex turba hominū: q̄ cognati sunt ⁊
affines: quo ad secūdā beatitudinē. Et ō domo
patris tui: ecce ascēsum sup sensus ꝓprios corpo
rales ⁊ suaꝝ turbā passionū. Quid em̄ ꝓgruen-
tius significat hic dom⁹ patris: q̄z cōtuberniū p
prij corporis. Et hoc quo ad tertiā beatitudinē.
¶ Subsequēs gradus: ⁊ ille est quartus: decet
R ipsos ꝓficientes: vbi aīa seipsam q̄modo exiit:
dū ꝓprias affectiones cōmodi: tanq̄z turbas ali-
quas intimas deseruit: hoc per quartā beatitudi
nem: que est esuries: sitisq; iusticię: p hāc aūt affe
ctu cōmodi deposito: nō iam q̄rit que sua sunt:
sed affectiōe iusticie tota succēdit: ⁊ ipsi⁹ esurie si
tiq; cōtrahit in sublimi⁹ montis. Quo pacto sic
ipsa aīa eleuata triplici gradu prior: superat tur-
bas ꝓdictas. Sz adhuc q̄z longe sit ab illa iusti-
cia beatorū recogitat q̄z impar existat tali digni-
tati: tāteq; retributōi grāꝝ ⁊ laudū: qualē ⁊ q̄tū
merek apd se creato: su⁹ reparato: su⁹: ꝓtecto:
su⁹ ⁊ saluato: su⁹. Deniq; agnoscēs imperfectum
suū iam nō in se manet: sed deficit a se ⁊ in saluta
re dei ꝓcedit cū ꝓpheta dicēs: Defecit caro mea
⁊ cor meū: deꝰ cordis mei: ⁊ pars mea deꝰ ī eter
nū. Ita aīa deficiēdo a se ⁊ sublevata supra se:
liberi⁹ in montē ascēdit. ¶ Hirabile fortassis ali
quis si iam vltra q̄qm̄ aīa habet qđ deserat et
ascēdat sublimi⁹ in montē. Ecce trāsiluit turbas
rerū materialiū extra se p primā btitudinē. Exi
uit turbā hominū iuxta se per secūdā. Abducit
se a turba passionū infra corꝰ ꝓpriū: p tertiam.
Deseruit tandē intra se turbā innataꝝ affectio-
nū: per quartā. Turbe alie: quales reliquę sunt
amplius sūt ninilq; turbe cīuū supnoꝝ sub triplici
hierarchia coordinatorū: turbe pulcherrime ⁊ a
priorib⁹ lōge dissites trāseūde. Ipsi em̄ sunt cu-
stodes ciuitatis: quos aīa deuota q̄rens spōsuꝝ
paululū cū ptrāsisset: inuenit quē diligebat. Ita
q̄z nisi relicta hac triplici turba: nō quenit ad su
premū cacumē montis nostri: in quo deꝰ est ini
tus scale mystice q̄ dicta est: ⁊ vbi aīa tute requi
escit in mōte sancto dñi. Hi triplices ascēsus sūt
pfectorū atq; purgatissimorū: quales fuerūt san-
ctī nostri dñi viuentēs: ⁊ multo felici⁹ tales nūc sūt
in gloria: vbi sm̄ dictū Gregorij ipsi in deū nō so-
lum ascēdunt: sed in eo currūt. ¶ Sunt plane in
trinitate (q̄tum dicere fas est) tres pfectaꝝ aiaꝝ
ascensus: ꝓportionaliter ad tria appropriata ꝓpria
iuxta tres nouissimas beatitudines q̄b⁹ ascendi
tur in montē supremū. Primus ascēsus est mi-
sericordissimi amoris in spūsancto: qualiter exul
tauit. i. extra se saltauit: ⁊ ascēdit ch̄ristꝰ in spiri-
tusancto Luc. x. Propterea beati misericordes:
q; miscōdiam que spūsancto ꝓpria est cōsequun-
tur. Et hic ptransit turba seraphin. Secūs ascē
sum intelligo purissime ⁊ mūdissimis cognitio
nis in filio: in quē credētes (inquit Petrꝰ) exulta
bitis leticia inenarrabili. Idcirco beati mundo
corde: quoniā ipsi deū videbūt. Et hic ptransit
turba cherubin. In tertio ascēsu est pacatissima
⁊ imperturbabilis q̄es in ipso patris secretissimo
altissimoq; refugio. Hā beati pacifici: quoniā fi
lij vocabunt. Si aūt filij ⁊ heredes: heredes
quidē dei: ⁊ in eiꝰ adiutorio habitātes: ꝓpter qđ
in pace fit locꝰ eorū: ⁊ exclamat aīa q̄libz talis cū
ꝓpheta. In pace in idipm dormiā ⁊ requiescam
⁊ hic ascendit supra tertiā turbā que est chorono-
rū. ¶ Sic igit declaratū est: ⁊ superficiali quodaꝝ
transcursu deductū est (doctissimi ⁊ sapiētes vi-
ri) q̄b⁹ gradib⁹ quo ve ascensu: iuxta septēpliceꝫ S

beatitudinē quilibet sanctoꝝ exemplo christi: vt deus turbas: ascendit in montē: qđ fuit thema. ¶Supsunt plurima q̄ etiā ipse dictauerā ꝓ serti nde ascēsu in montē cōtēplatiōis: ꝫ breuitatꝫ amor: me retrahit: cogitq̄ vt ꝓsua sōe oratoria et exhortatoria ad ascēsum supne felicitatis finiat qđ ceptū est. ¶O ratio: Uenite obsecro sapientes t doctissimi viri: venite iuuenes t parvuli: senes cū iunioribꝫ: venite exultem⁹ dño: venite ascēdamus in montē: vt exemplo Loth: saluos nos ibidem faciam⁹: fugiam⁹ oci⁹ a loco horroris t vaste solitudinis ad locū vberrimū: a carcere fetulento ad regnū splendidissimū: ab exilio durissimo t luctuosissimo ad patriā suauissimā: a procelloso mari ad portū tranquillū. Ab omnibꝫ deniq̄ miseriaꝝ: erumnarūq̄ circūstrepentibꝫ turbis: ad beatitudinis montē: vbi stat⁹ est omniū bonoꝝ aggregatiōe ꝓfectus: ꝓcessērūt sancti: ꝓcessit t christ⁹: q̄ nos subsecuturos ꝓtolat. Tollam⁹ hāc quid ascēsui obstat: recedam⁹ ꝑcipue a circūfluis terrenaꝝ curaꝝ t anxietatū turbis. Ille nos ꝓmūt t ꝓssos atterūt: ꝓstratosq̄ t attritos fūdit⁹ via ꝓternū. Si splendidissimas opes: si voluptates iocūdissimas: si gloriosos honoꝝ titulos si ꝑclarā deniq̄ sapientiā: feliciter stabiliterq̄ adipisci satagim⁹: ascendendū est in montē. Fallit ꝑ certo desipit t insanit: q̄squis inter infirmas rerū caducarū turbas: ista se habiturū sperauit: vbi q̄quid est: egenū ē: antiū est: mobile fluidū: t nulla stabilitate subnixū. An ꝓ quotidiana tot experimenta sic se habere iudicat: ita vt iudicatis nō dubito. ¶Qualis ergo miseria quoꝝūdā mibi similiū ēgra infelicitas t ēgra demētia: alios: sū scienter agit: in egestate diuitias: in meſticia voluptates: in dedecore gloriam: in stultitia sapiētiam: in flūtibilitate deuiā sperare stabilitatem. ¶Ut quid fabricam⁹ nobis mōtes nescio quos vmbratiles atq̄ fantasticos viciorū: nūc in elatione: nūc in crudelitate: nūc i enormi fluxu: voluptateq̄ t silibꝫ. Nōne montes hmōi sunt mōtes gelboe maledicti supra q̄s neq̄ ros diuine grē neq̄ pluuia virtuose cōsolatōis descēdit. Aut si veri⁹ loq̄mur hi mōtes nō mōtes sunt: sed valles terrerime ꝑcipites t lubrice: quibꝫ innitētes dilābunt in abyssum: absorbenturq̄: t viget super eos putre⁹ os suū. ¶Et turgam⁹ tādē liberate tota spūs: ascēdam⁹ in montē societatis beatorū: disponam⁹ ascēsiōes in corde nostro ꝓ gradꝫ btūdinū ꝓmissaꝝ: de pauptate spūs in mititatem: de hac in luctū: de luctu in esuriē: sitimq̄ iustitie: de hac in misericordiam: de ipa in mūdicia cordis: t tandē in tremꝫ pacē q̄ exuperat oēm sensum t in qua si cōpleamur ꝓsistit humana felicitas. Sm deductionē Aug. ir. de ciu. dei. ¶O vere felices sancti sctēq̄ oēs q̄ celebritas agit: felices inquā q̄ securi tā t vndiq̄ pacifici habitāt in tabernaculo dñi: t requiescūt in mōte sancto eius nō iam formidāt laqueos tēptatōnū vbilibet expansos: nō seuas irruētiū hostiū insidias: nullis mordent ꝓsciētiaꝝ aculeis: nulla vrunt infamia nō tristes metuūt senectutē oīa denīq̄ inter eos serena pacataq̄ ꝓsistūt. ¶Et o tādē q̄ tales estis eterna pace fruētes: nos pīs nūc ocul⁹ miseras q̄sum⁹ cernite terras. Et si nihil patiminī: cōpatim⁹ fas est. Cōpatimini nobis exulibꝫ gementibus t flētibꝫ i hac valle lachrymaꝝ. Cōp: imūt ecce nos vndiq̄ hostiles malignātiū turbe: conculcāt: lacerāt: obruūt t in carcerē detrudūt. Jā omne caput lāguidū: t oē cor merēs: a plāta pedis vsq̄ ad verticē capitis: nō est in ecclia hac sanitas. In illa beu dicerim ecclia: cui⁹ fundamēta sunt in vobis mōtibꝫ sctis: quā ꝥio sanguine: vestraq̄ morte cōsecrastis: dilatastis: roborastiq̄ eā: quā nūc heu imunitā cernitis miserā: t merito quā fede laceratā: crudeliꝫ deiectā: silr cōculcatā aspicitis: vt humani spes auxiliꝫ tā nulla sit ꝓterea leuam⁹ oculos nr̄os in vos mōtes vnde veniat auxiliū nobis. Hā cū ignoramus q̄d agere debeam⁹: hoc solū habem⁹ residui: vt oculos nr̄os ad deū dirigam⁹. Potuistis olim mori bundo corpore circūdari mirabilia mirabiliter operi: tanq̄ habētes impiū vite t mortis: tanq̄ insup potētes in eo qui vos ꝓfortabat christus: nūquid abbreuiata est ꝓtās vīa: nūquid charitas tepefacta? Absit hoc: sed aucta potius. Succurrite ergo miseremini: ferte subsidiū Suscipite vos mōtes pacē pplo: q̄ alq̄ qui suscipiāt t cā ꝓbēt nō sunt. ¶Et tu dñe rex celoꝝ corona sanctoꝝ oīm: emitte lucē tuā t ꝓuidētē tuā vt nos deducant t adducant in montē sanctū tuū t in tabernacula tua: in p̄senn per fidē: spem t grām: t in futuro per gloriā: Amen.

Sequitur sermo factus in die natiuitatis dñi per eundē.

V Erbū caro factū est t habitauit i nobis Joā. i. Postulem⁹ fratres in christo vt ꝓbū qđ hodie caro factū est: illud i me ꝓbeticū adimpleat dñs dabit ꝓbū euāgelizantibꝫ virtute multa: qm̄ insipidum inane t inualidū erit ꝓbū meū ioris: si nō accipiat virtutē multā a ꝓbo dei p̄tis. Poterit aures carnis: strepit⁹ nr̄i sermonis ꝑcutere: sed in auribꝫ mētis nec fortit sonabit: nec in eas alte fixeq̄ descēdet: si nō a ꝓbo hoc suā sonoritatē assumat t virtutē. Et h ipm vt impetrem⁹ te nescio an glificādā magis aut stupēdā ꝓbi hui⁹ mīeꝝ inuocabim⁹? salutātes t ꝓbis angelicis salutabimus inuocātes t dicētes: Aue maria ꝓa tē. ¶Uerbū caro. fa. tē. Qm̄ triplicē ꝓbi dñi naturā t euangelica hec ꝓtinet particula ad sui commemorationē meū inflexit animū: q̄rin⁹ verbū

creatū sentētiosissimū assumerē: q̄ de ꝟbo increato qđ sentētiosissimū ē fuerā locutur⁹. ¶Videsitaq; in p̄assumpto ꝟbo q̄ nascit dei filius ex paterno intellectu eternaliter: ideo ꝟbū appellatur Aspicis q̄ ab vtero materno nascit tēporaliter: ꝓterea dicit caro factū est. Intueris postremo: q̄ in corde humano nascit spūaliter: quāebrem subiūgit: et habitauit in nobis. ¶Verbū: qđ altius: quid īmēsius: quid diuini⁹? Nam deus erat ꝟbū Joā. i. Caro factū est: quid humili⁹? qđ impotentius: quid fragili⁹? q̄ omnis caro fenum. Ecci. xliij. Habitauit in nobis: quid amabili⁹? quid iocundi⁹? quid appetēti⁹? Nec̄ eñ est nec fuit alia natio tam grādis: que habeat deos ap ꝓpinquātes sibi sicut adest nobis de⁹ noster? Deut. iiij. Verbū inq̄t caro factū ē. Verbū ℔ immensē est virtutis: nam oīa per ipm facta sunt: et si que p̄ eū facta nō sunt: eo ipso nulla ꝓsus sūt: quoniā sine ipso factū est nihil. Quo pacto igit entitas cōplexe significātib⁹ tribuit: quorū aliq̄ nullū habuerūt aut habere potuerūt factōis initiū: eoipo quasi īsanies dicere audet manichē⁹: a deo tenebrā q̄ facta esse multa: que de⁹ ipse nō ꝟdidit: cū audiat q̄ p̄ dei verbū oīa facta sunt: et in ꝑs. Verbo dñi celi firmati sunt. Et ad Heb. ꝓma. ꝓportās oīa ꝟbo virtutis sue. ¶Verbū hoc insup eternū est duratiōe: q̄ ꝟbū qđ erat in ꝓncipio erat apud deū. Cui cōcors est ꝓpheta. In eternū dñe ꝑmanet ꝟbū tuū. Verbum ergo istud nō est qđ p̄ auras efflando diffundit: non qđ in tabulis aut pellib⁹ inscribit: nō deniq̄ q̄ aīe irrationali p̄ inhesionē innitit. Sed verbū est eternaliter a patre emanans: per qđ pater dicit oīa: in quo tanq̄ in ꝟbo sentētiosissimo et arte ꝑfectissima: omniū factor: oīmq̄ ꝓducibiliū imago relucet. ¶Verbū ideo solū: q̄ sententiosissimum est et omniū expressiuū: cui nec imaginarie quidem addi potest aliud verbū absq̄ nugatione et supflua repetitiōe. Idcirco ꝟbū hoc nullū aliō in diuinis ꝓducit verbum: ne in trinitate cadat nugatio: quippe est ipm obiectū sufficiens adequans et terminās omnē ꝓductibilitatē verbi in diuinis: non tñ min⁹ ob hoc potēs q̄ pater q̄ gignit: q̄ eadē ꝓsus ipm est potētia cū patre q̄ gignit. ¶Dira ꝓfecto et inexplicabil' natiuitas quā venerari pon⁹ et pia fide credi cōuenit: q̄ curiosa ꝟbi nostri penuria reserari: ꝑsertim cū amplior et exq̄sitior de ea sermo aliud tēp⁹ expostulet: aliū locū: aliā linguā: aliud ingeniū. ¶Verus ab hac ineffabili ac eterna generatiōe: ad tpalez qua dies hodiern⁹ ꝓcelebris effect⁹ est ꝑgat oratiō: et quid enāgelista subiūgat audiamus. Verbū inquit caro factū ē. Ecce qđ ait apl's ad Roma. ix. Verbū abbreuiatū fecit super terram. An non bene abbreuiatū: q̄ eternū tēporale: omnipotens passibile: īmensum: mensurabile factum est: nō tñ abbreuiatū ꝑ diuinitatis diminutionē sed per susceptionē humanitatis et idiomatū cōmunicationē. Verbū inquā caro factū est. Hoc nullus ꝓphor⁹ intelligere: nullus cōcipere valuit: ℔ doct⁹ Plato nescivit: hoc Demosthenes eloq̄ns ignorauit. Fatet Aug⁹. se in platonicis legisse libris Joānis hoc euangeliū. In principio erat verbū et. vsq̄ hāc ipsam particulā: et verbū caro factū est. Sed dum hic venit: calam⁹ in⁹ stetit et in folio tāti tāq̄ secreti mysterij ist⁹ vltra ꝑgredi ausus non est. ¶Verbū inquit caro factus est. Hic absq̄ vllo dubitatiōis scrupulo euangelista Joannes insinuat ch'istū esse deū: nec q̄cq̄ apertius dici potest. Deus inquit erat verbum: et verbū caro factū est. Si quis nondū illustratus est: et quō deus caro factus sit: nō videt: non concipit: non iudicat: nō intelligit cōsulit scientias oēs humanitus adinuētas: et de mysterio huius natiuitatis qua ꝟbū caro factū est interrogat sed aut nullā an. dubiā aut erroneā ꝑstāt rēsionem. ¶Non video inq̄t grāmatica qua ratione aut noīm impositiōe: eterni⁹ hīc incipiat durationis initiū: īmēsus mensurā: impassibilis passiōnē: omnipotēs et īmortalis impotētie mortalitatisq̄ defectū. Si eñ eternus est: non habet initiū: si autē initio careat: eternus appellari nequit ex regulis ꝓhibet. ¶Interrogata sup hoc logica qualiter inquit hic terminus homo q̄ species specialissima est: de pluribus spē et plus q̄ spē differētib⁹ verificari ꝓtinget: vtputa de sorte et deo. Hoc ꝓdicabilia mea: hoc ꝓdicāmēta non habent. Porro qualis sit ꝓdicatio de⁹ est homo nisi aut ꝑ se sit aut ꝑ accidens: non intueor eā. Si ꝑ se diceris: ergo vel necessariā vel simplicit⁹ impossibilē ꝓfiteri necesse est: ipsam ꝟo non esse necessariā cōstat: impossibilis ergo dicēda. Et si ꝓdicationē hanc per accidens asserere malueris: monstra quo pacto id fiet: cū neutrū extremorū in accidentiū ꝓdicamento reponat. ¶Rhetorica persuasionib⁹ suis astruit q̄ si mulier pepererit: corrupta est: si genuit: a viro cognita est. ¶Le terū aritbmetrica: vltra suā esse fatet ꝑspicacitatem: q̄ in deo partiū cōputet numer⁹: q̄ due in eodē ꝓsupposito nature integre numerent. ¶Stupet geometria: quantitatē maiorē corporis ch'isti per alterā vteri virginalis clausi quantitatez absq̄ diuisione ꝓgredi: quā penetratiōis possibilitatē non concipit. ¶Musica nullos pri⁹ in terris angelicos cātus audiuerat. ¶Nullas ℔ loco suarū personarū et calculationū: nullas cōstellationū vires astronomia perpendit. ¶Quid de naturali philosophia eloquar: ei⁹ experimēta nunq̄ ad hoc pertigerāt: vt absq̄ viri semine puer fo'marē. ¶Quid postremo de methaphisica que deū nec partibilē existere posse: nec cōpositum: nec genitū: argumentis putat necessa-

ꝙ iūs cōdusisse. ¶Sz fateamur magistri ⁊ fratres in christo charissimi ꝺ esse ꝑter naturalē inuestigationis modū qꝺ agit. Neqꝫ em̄ potētiā aut sapientiā adeo coartem⁹: vt infra angustos nostre ꝓscrutatiōis limites posita arbitremur. Mirarꝭ hanc natiuitatē fieri potuisse natiuitatis hui⁹ effectricē potentiā cōsidera: euolabit ammiratio. Miraris tantā dei erga homines benivolētiā: at tēdeqꝺa si paru⁹ amoris ignicul⁹ in tot ⁊ tam arduā nos rapiat: qꝺ de immēsa diuini amoris fornace existimādū putas? Ingens quippe amor magnū dilectiōis opus flagitabat: q̄le fuit illud ꝙ qꝺ verbū caro factū est: nō inquā q̄ altera humane nature pars dicit: vt impi⁹ sensit Apolinaris: sed caro, put totā integrāqꝫ cōplectit humanitatē. Caro inquā factū: nō cōuersione diuinitatis in carnē sed assumptiōe carnis ad suppositū ⁊ vnione quadā ineffabili ⁊ insolita: q̄ materiali tamē ꝓmitor est: nō ꝙ natura hūana et diuino supposito fiat materialit aut in eo sit subiectiue sed qꝫ ab eo ⁊ in eo ē suppositiue. ¶Altero iam nō q̄ram⁹ quō aut a quo sz ꝓpter qꝺ: verbū caro factū est: ꝓfecto vt recōciliaret caro. Plane (inqt Bernat.) deꝫ iaz nos despicere nō poterit: frater em̄ ⁊ caro nostra ē. Naturalis quippe vsus habet: vt caro simile sibi carnē diligat. Iuxta illud Ecclesiasti. Omnis caro ad simile sibi cōiūget. Hec est illa cōiunctio: illa pax: illa cōcordia: illa societas: que ꝙ tēporalē pacē figurata est in vniuerso orbe tūc habitā: quā insup ꝓphetauerat Psal. dicens. Oriet in diebꝰ eius iusticia ⁊ abūdātia pacis Inde ē iocūdissimū illud ⁊ oīni armonicaqꝫ modulationū suauitate p̄stanti⁹ angelicū carmen. Gloria in altissimis deo: ⁊ in terra pax hoīb⁹ bone volūtatis. Et hen q̄ nō bone volūtatis ee cō uincimur q̄ scismatibꝰ vndiqꝫ: ⁊ vndiqꝫ dissensionibꝰ agitamur. ¶Verbū inquā caro factū est: cur ita? q̄nus vidediqꝫ ad ipm oīnis caro veniat: vt videat oīnis caro salutare dei: vt dicat q̄libet gloriabūda voce cū ꝓphēta. Cor meū ⁊ caro mea exultauerūt in deū viuū. Corruperat itaqꝫ oīnis caro viā suā. Genes. vi. ꝓterea ꝙ carnē in corruptā sanare ꝺecreuit. ¶Nec alia venēdi causa fuit p̄m attestatiōes sctōrū (quas omitto) q̄ petōres salnos facere. Neqꝫ em̄ causa incarnationis fuit ꝓfectio vniuersi: nō creaturaꝝ in deū reductio: nō manuductio ad capescēdū trinitatis mysteriū: nō alie hmōi cause a q̄busdā curiose forsan magis q̄ pie aut fideliter assignate: sed vnica incarnatiōis aut ꝓcipua ratio fuit carnis nostre purgatio. ¶O glorificāda prorsus dei caro q̄ originalē ab oīni carne sufficiens diuit corruptionē. Mir⁹ hic amor: pietas etiā mia. Erubescat tā hoīs caro petōꝝ sordib⁹ mānari: p q̄ verbū caro factū est: quietā būdicat ois caro nomī sctō eius. Et quō būdicat? Utiqꝫ pie sctēqꝫ viue-

do ⁊ spurcissima carnaliū lubidinū mānamenta declinādo. Qō q egerit secura mēte illā decantabit ꝓphete vocez: caro mea reqescet in spe. Felix spes: sz reqes lōge felicior: quā nec in futuro nec in p̄senti quidē adipiscat caro q̄ in brutalē carnē degenerat ꝙ q̄ (adeo em̄ cā charā habuit) verbū caro factū ē. ¶Penes me ē q̄ multo plūa de ℟ scōe natiuitatis mysterio dici p̄t: imo discussioni vltro sese offerūt ⁊ ingerūt: qb⁹ ꝓtergressis (nec ei aut potestas aut volūtas ē oīa ꝓsequi) ad tertiā rpi i cordibꝰ nostris spūalē natiuitatē me trās fero. Et quēadmodū ꝓma natiuitas ē a nob⁹ colenda ⁊ desiderāda: q⁹ ex ei⁹ visione beati erim⁹ cū angelis. Et scōa ē nobis celebrāda: qz ꝙ illaz visitati sum⁹ in terris. Sic tertia ē a nobis eligēda ⁊ ꝓcurāda: qz ex illi⁹ fecūditate amici erim⁹ ⁊ affines diuinitatis. Neqꝫ em̄ aliud ē dei filiū spūaliter gigni vel nasci in cordibꝰ nostris: q̄ eū tāqꝫ spūalē amicū admittere ꝓtectorēqꝫ ⁊ viuificatorē in ania nostra nouit suscipe ⁊ inhabitatorē possidere. ¶Et ne absonū tbi forte videat ꝙ deū nostris in cordibꝰ gigni dico q̄si illius matres existi mauis audi ipm q̄ Matth. cū. ait. Quicūqꝫ fecerit volūtatē patris mei q̄ in celis ē: ipe me⁹ frater ⁊ soror ⁊ mater ē. Totiēs nāqꝫ ania velut mater in se deū ꝓcurit: quotiēs ꝙ mādatorꝫ suorū obseruationē ad gratiā ei⁹ redit. ¶Optāda ꝓfectoꝝ totis desideriorū nisibꝰ affectāda talis natiuitas Si quidē ⁊ a carnali ⁊ scōa natiuitate spūalem hāc secreueris spūalis eligibilior etiā Marie fuit q̄ carnalis. ¶Verū qd faciem⁹ cū nat⁹ nobis fuerit ⁊ habitauerit i nobis. Nō expellem⁹ quidē: sz sedulū eidez exhibebim⁹ officiū q̄si ad nos putem⁹ patrez de puero hoc dicere qō de puero Moyse filia Pharaonis dixisse legit. Exod. ij. Accipe puez istū ⁊ nutri mihi ego dabo tbi mercedē tuā. Et quā mercedē? sane vitā etnā. ¶Itaqꝫ paruul⁹ iste vt alioꝝ vsus reqrit septez tractet obsequiis. Ad hoꝝ vero qꝺlibet septē obsequiorū debita cōgruitate ꝓstandū: tondē assumende sunt nutrices ⁊ virgilitate ⁊ diligētia ⁊ sagacitate ꝓcellētes. Prio inuoluēdus ē. Scōo reclinādus Tertio custodiēd⁹. Quarto lauādus. Quito balneādus. Sexto pascēd⁹: ⁊ deinde alio portādus vel baiulādus. Puritas: charitas: trāq̄llitas: deuotio: pietas: misericordia: obediētia. ¶Involuit ꝓmo puerū Jesuz pānis mūdis ⁊ feruido lachrymarū liquore lotis ipa puritas q̄ et cōtritione cōfessioneqꝫ gignit iusticiā. Quippe nouit est puez būc sordidis in pānis q̄escere nō posse iuxta illud. In malivolā aniaz nō. Quāobrē dicit cū Psal. Lauabo ꝙ sin. no. lec. meū nō. Deꝫ o lachryme dū ꝙ cineres petōꝝ ⁊ ꝙ austeꝝ amare recordatiōis saccū colate st: efficacissimū ad mūdificatione mētis lutuū efficiūt. ¶Debīc ad puez i cunabul' reclinādū offert se nutrix scōa q̄ chari-

tatis nomẽ habz ad quã spectat illa.i. Cañ. vox Fasciculꝰ myrrhe dilectꝰ meus mihi: inter vbera mea cõmorabit. ¶ Reclinati porro ad custodiaz pueri necessaria ẽ nutrit tercia q̃ trãquillitaz vocabulo dicit a malorꝫ negociorꝫ fragore: z a linũ strepitu hũc sedule puerũ custodit: z dum alius vehemẽtior terrenarꝫ curarꝫ clamor insonuerit illud Abner. i. Regũ. xxvi. fortiter exclamat: ꝙs es tu qui clamas z inq̃etas regez. Suos insuper seruulos ꝙs sensuũ noie appellanꝰ iterũ z iterũ monere nõ cessat vt ab oñi nocuorꝫ incursu pueri huius lectulũ custodiãt: negligẽtiq; autẽ mynãti increpatiõe atrociter inproperat dicẽs illud qó ibidẽ in Dauid pson subdit. Vsquꝫ dominꝰ filij mortis estis vos ꝙ nõ custoditis dñm vestꝝ regẽ christũ domi. ¶ Subinde post dormitionẽ leuãdus est puer. Hoc obsequiũ pstabit quarta nutrit sctã meditatio: q̃ totiẽs pueri hũc excitat quotiẽs horologiũ amoris suo põdere cecidrit atq; pulsauerit dicitq;. Exurge quare obdormis domine exurge z ne repellas in finẽ. Ipm ꝓ excitatũ euoluit: z pãnos explicat ꝗbus ille induit qui ẽ amictꝰ lumine sicut vestimẽto. Pãni autez illi ꝗd aliud sunt q̃ sue diuinitatis suorũq; secretorũ arcbana mysteria: q̃ euoluunt dũ pia fide cõsiderant instar Psal. dicẽtis. Reuela oculos z cẽ. ¶ Postmodũ pueri huiꝰ balneũ ꝓparat ꝗnta nutrit scz pietas: hec intuẽs sctãm meditatiõz q̃ puerũ excitauit: q̃ excitatũ explicauit: q̃ explicatum suauiter allocuta: currit ꝓpe ad fontẽ cõpunctionis in imo pij cordis situ. Anima inq̃t mea liq̃facta est vt dilectꝰ meus locutꝰ est mihi. Et iterum. Factũ est cor meũ tanq̃z cera liquescẽs i medio vẽtris mei. Hac ergo aqua suauissimũ efficit puero Jesu balneũ: qz nõ p cineres peccatorꝫ vt in contritiõe transiit: sz de ipo cõpunctiõis fonte pura nitens inmunitaq; haurit. ¶ Amplꝰ ferro necesse ẽ vt puer taliter lotꝰ pascat. Opus ẽ a misericordia q̃ viscerosissima nutrit ẽ adimplet dum mẽbra eiꝰ reficit pstertim panc spũalis doctrine: qó est verbũ dei: eundẽ insuper dulciũ sermonũ lacte ab vberibꝰ mãsuetudinis eliq̃to porat: cui puer arridẽs. Esurijt inq̃t z dedistis mihi mãducare: z rursuz. Fauus distillãs labia tua: mel et lac sub lingua tua. ¶ Postremo puer noster Jesus baiulãdus siue gestãdus ẽ: iuxta illud aplꝰ. Glorificate z portate deũ in corde vestro. Hoc ipm pstabit obsequiũ septia nutrit videlicz obediẽtia: imitabiturq; Nocmi explũ: de q̃ Ruth liq̃. scriptũ est: q; susceptũ pueruz posuit in sinu suo z nutricis ac gerule fungebat officio. Et bene dicit posuit in sinu suo: neq; em retro aut contra cor Jhesus quasi sarcina grauis suis in preceptis ferẽdus ẽ: sz in anteriori sinu: z ad cor inte bone opatiõis brachia amorose stringẽdus est. Inde ẽ illa ipius postulatio in cãticis. Cañ. vi. Pone me vt signaculũ sup cor tuũ: z sicut signaculũ sup brachiũ tuũ. ¶ Atq; summopere sum maq; sollicitudie z studio nutrit hec obediẽtia pcauere debz: ne in via mãdatorꝫ dei offendat ad lapidẽ inobediẽtie pedẽ suũ: alioq̃n puero casus imineret: z in nobis tali crimunis allusiõe spũaliter moreret. Audistis magistri z frres in christo charissimi q̃liter puerũ Jesũ in nob p ꝺi grazz spiritualiter hodie natũ z inhabitantẽ iuoluere debet puritas: inuolutũ reclinare charitas: reclinatũ custodire tranq̃llitas: deinde meditatio ipsuz excitat: pietas lauat: misericordia abstergit: obediẽtia gestat: ꝗbus istis quẽadmodũ ꝑmissuz ẽ solerter diligẽterq; exhibitz pficit in habitaculo cordis nostri puer Jesus tã etate quã sapiẽtia coram deo z hoibꝰ donec crescat ad mẽsurã verbi pfecti. Ubi tũc habitabit in nobis nõ p fidẽ tãtũmodo z granã: vt patz in pseuti vita: sz p gl'iam cõsummatã: quã nobis pstare dignet verbũ hodie caro factũ: dñs noster Jesus xpus Amen.

Sermo factus per eũ

dem domica i septuagesima. M.ccc.xxxvij. crastino Vincẽtij.

Jsit illos i vineã suã Matth. xx. Reuerẽdissimi dñi: pres ac magistri mei sus ego ad vos ꝙ venustissimã banc parrhisien. vniuersitatis vineã bõis artibꝰ excolitis: quã tu deꝰ optime de egypto trãstulisti: q̃ extendit palmites suos a mari vsq; ad mare cẽ. Dissus inquã vinũ pdicatõis exprimere: vbi illud Lauriã: vnde eliciaz vir babco. Jta em hodie pdarꝰ ille in primis: z absq; dubitatõe doctissimꝰ viticola noster pceptor meꝰ a puero: z doctor cũ reuerẽdissima auctate rememorãdꝰ semp mihi. Ille inquã thematis nostri verba q̃ si rondẽ pgrauidos diuine scripture racemos: p studiꝙ torcular tãta virtute q̃ posset z vinũ admoninõis pferuidũ tã acriter nec minꝰ abundãter expressit: vt nil mihi pter folliculos ianes: pter acinos z nescio ꝙs vini inopes reliquias dimissum videat. Introducꝰ tamẽ atq; missꝰ nec retro pedẽ vertere: nec imperãtibꝰ nõ obsequi possuz. Propterea cũ Jesu syrach sui libri. c. xxx. quasi q̃ colligit acinos post vindemiatores: z ipe speraui. ¶ Ego itaq; tãti vindemiatoris vestigijs inhereꝫ grana vel q̃ neglexit vel sciẽs pterijt: velliberaliter dedit recolligã: z vinũ vtinã tã efficax ꝙ rude z indigestũ elicies in vasa auriũ vestraz: melliori vtiq; mõ imbui digna trãsfũdã illa pus crorata z in auriũ accersita q̃ absq; scissura virginalis tre: vitẽ verã pturit: ad quã recurrẽtes dica. Aue maria. ¶ Dixit cẽ. Parabolicam domini vineã: ecclesiaz figurare: nemo dubitat: qui aut hodiernuz legit euangeliũ: aut matutino sermoni pscens fuit. Ueruz exposito hec non ad-

eo aut auara aut solitaria est vt aliaz prorsus excludat. Quamplures nempe vineas mysticas scriptura loquit: quibus omissis ad psens tm̃ duas introibo. Uineã secz mẽtis hũane: de q̃ Eccl. viij. Uinea mea coram me ẽ. Uineã insup sacre sapiẽtie: de q̃ ad litterã Eccl. xxiiij. Ego q̃si vitis fructificaui tẽ. ¶Istas ideo vineas cõiunxi: q̃ neutra sine altera excoli felicit possit. ¶Qõ ne quis falsi dictũ arbitret: audiat absq; sapiẽtia aiẽ vitem destrui. Trãsiui (inquit sapiẽs) p vineaz viri stulti id ẽ sapiẽtia caret. Credis forte q̃ pulcrã reppererit: audi quid sequit. Et ecce totũ inquit repleuerãt vrtice & vepres: & maceria lapidũ destructa erat. Prouerb. xxiiij. In vrtica dat intelligi mẽtis adustio: quã voluptas ingerit. In spinis pũctuosa: lacerosa: vlcerosa: & dolorosa mentis pũctio: quã cupiditas parit: in destructi palis: in destructa maceria ruinosa mẽtis clausio: quã ociositas opat. Sapiẽtiã vero nõ nisi in bona & bene ĩstituta aiã reperire posse: aperte monstrat illud Sapiẽ. i. In malivolã aiaz nõ introibit sapiẽtia: nec habitabit ĩ corpe pctis subdito. Pie asit agẽtibꝫ dedit sapiam. Eccli. iij. ¶Hanc igit vineã duplicẽ nũc introgressꝰ: excolẽdã esse suadebo psentẽ collatiũculã sub tribꝫ psuasorijs oratiõibꝫ absoluẽs. Est siquidẽ genꝰ hoc dicendi vehemẽtiꝰ atq; cõcitatiꝰ: qõ quasi aliqbꝫ ꝓborũ stimuli mẽtes penetrat: & viuis eas faculis accendit ad virtutẽ. Prima oratio psuasiua erit de vinea spũali nostre mẽtis vt ad eã prno mane consurgam⁹. Secũda erit de cadẽ vt eam ipam debite excolam⁹. Tertia erit de vinea sapiẽtie vt eaz diligam⁹. Auditores autẽ vos benuolos habere pcor: & hoc a vestra bũanitate & clemẽtia ipetratũ sperãs incipio. ¶Adestote optimi adolescentes: & summi patrisfamilias iussionẽ credule auribꝫ attẽdite. Ite vos in vineam. Ite currite: rũpite moras oẽs. Quoniã vt Naso ait. Labit occulte fallitq; volubilꝭ etas: & nihil ẽ annis veloci⁹ Tragicus q̃q; Seneca. Properat cursu vita citato volucriq; die. Rota pcipitis volvit anni. Accelerãdus idcirco cursus ẽ. Atq; ignotus piger ille ẽ a quodã vulgari poeta descriptus. Qui si mane vocet obaudit.

Si citet adhuc iterata voce sonora
Rare vigil stertit tandẽ clamore coactus
Ore tamẽ lento lingua monet & mihi: quid vis?
Inquit surge vem de⁹: miser en ego surgo
Vade sequar: nec eũ sequit quẽ decipit: & tu
Nõ venies? dudũ venissem sed mihi vestes.
Quero nec ĩuenio: q̃s demon sustulit illas
Surge cito: dñe sum pnsto: nec est tamẽ: immo.
Vel caput huc illuc vertit vel brachia scalpit
Hebra vel in longũ distẽdit: sic sibi quasdã
Undelibet morulas q̃rit sibi: sic venit ore
Nõ pedesic veniẽs nunq; venit ille coactꝰ

¶Quã multorũ hic mos est q̃ nõ tẽporalis: sed eterni domi vocationẽ sommiãtes audiũt: a cubilibꝫ pctoꝝ sordidissimis auelli neq̃unt. Uere aliter est agẽdũ: quoniã magnũ opus ẽ: tẽpus vero brevissimũ. Deminisse siq̃dẽ debetis & a dominica pabola didicisse: vni⁹ tãtũmodo diei spaciũ nõ ampli⁹ ad laborẽ datũ esse: tã velox: tã brevis: tãq; caduca ẽ mortaliũ vita. Quẽadmoduz itaq; dies ab algida aurora ĩchoãs: paulatim p horas & momẽta ad intẽsuz meridiei feruorẽ: & abĩde in gelidã noctẽ pgredit. Nõ aliter hõ ab infantia incipiẽs gradatim p puericiã: p adolescẽtiãq; & iuuẽtutẽ quasi p totidẽ horas ad viriduz & nubile virilitatis robur pducit: subinde in senectã & decrepitudinẽ: in tenebrosaz deniq; noctis mortẽ: sensiz ac sine strepitu relapsur⁹: q̃ vita brevis q̃ tota fugacissimo diei vni⁹ cursu mensurat. Numera mẽses: annos atq; lustra: nil aliõ quã exigua diei vni⁹ momẽta sunt. Adde q̃ aliaz rerũ pditioni vtcũq; succurrit tẽporis iactura irreparabilis ẽ. Qõ notauit vulgati ꝓsus grauis sententia. Quisq; põt rebus succurrere nemo dieby. Inde ẽ lyricũ illud Oratij ad postbumũ. Eheu fugaces postbume labunt anni. ¶Quãobrẽ p clarissimi adolescẽtes vnanimes dicite & in op⁹ deducite illud Ẽticoz. vij. Mane surgam⁹ ad vineas: periculosa q̃ppe est mora: ridiculosa est curuatura: fructuosa excultura: ideo mane semina semẽ tuũ. Eccli. xxv. Ideo surgam⁹: surrexim⁹ & erecti sum⁹ in ipo ad vineas. Plãtabunt vineas: & bibẽt vinũ eoꝝ. Amos. ix. Nõ expectetur tertia: nõ meridies: aut ipius ad extremũ solis occasus: sed mane fiat. Dedecoz ẽ instar mortuorũ pstratos humi iacere: & vt Persius indignãs ait curuas in terris habere aiãs. Ideo surgamus cõmisse sunt singlis singule vince: q̃ neglecte peccati vir⁹ pariũt: exculte ꝓ fructificãt in vinũ felicitatis eterne. Ideo ad has surgam⁹ vineas. ¶Sed dicet forsan aut pigrior: aut sõnolẽtior aliq̃s: cur mane & nõ post⁹ vesperi? Accedẽtes itaq; nouissimi pponemur ꝓmis: & mercedis tantũdẽ intra sentẽtiã parabole hodierne sum⁹ accepturi. Incassuz igit tota die sudantes nostra attererem⁹ corpuscula: et estus ponduseq; diei intolerabiles gratis subirem⁹. Ludẽdũ potius ẽ & adolescẽtie iuuẽtutiseq; affectibꝫ gratissimis & placidissimis indulgẽdũ ipsi nature: senecturi quãdo q̃dez aliud agere fas nõ erit vincet cultus relinquat. O fallacissimas spes: o exptationes vanissimas: quot pemerunt adolescentes: quot ad celuz euolaturos iuuenes: in eterne dãnatõis pcipitiũ ruere coegert? Nõ vos moueant inertiũ seruorũ voces: quoniã q̃ mane dedit: nec meridiẽ nec ipam quidẽ tertiaz spopondit: sed vt sapiẽter sapiens affirmat oĩa in futurũ seruant incerta. Eccles. ix. ¶Quã multi p

lices vite annos: aut somniantes aut ꝓmitten/
tes: vno die: vna hora: vnoq; momẽto miserabi/
liter obierũt: q̃t inter has vane spei voces occu/
buerũt: videre stupor ẽ. Propterea filio suo ꝑ/
piebat dñs vinee Matth. xxi. Fili vade opari in
vineã meã. Dicere mihi visus ẽ: pater suz: tu fili⁹
obtẽperãdũ: vadẽdũ ẽ bodie: nõ prastinãdũ ẽ:
opari nõ obtorpescẽdũ ẽ: in vinea fructificãdũ ẽ.
¶ Sed assurgit hec iproba t temeraria spes ta/
cito murmure secũ insusurrãs: nõ bodie sz cras:
erit bodiern⁹ dies vt hestern⁹ sit in voluptate: sit
in iocis: sit in delectatiõe: cras ab his resipiscaz:
cras vince cultui operã adhibebo: an audiz cor/
uinã vocẽ: an infidã fiduciã aniaduertitis: audi
te pot⁹ illud nõ taz creditũ q̃ expertũ Nasonis
verbũ. Qui nõ est bodie cras min⁹ apt⁹ erit quo
usq; cras t nunq; bodie: fiãt queso oia ista cras
vnũ bodie: aut vnũ mane in qua vineã tuã ope/
ris. Nec frustra ꝓbetã dixisse putes: bonũ ẽ vi/
ro cũ portauerit iugũ dñi ab a. s. Tren. iij. Jugũ
liberũ ac regiũ: t nisi xp̃m mẽdacẽ putes: suaue
atq; leue: graue at fortassis cũ incipit: mox vt mle
ris in obiectationẽ veniet. Jõo bñ ꝓcipit rhetor
ille Tul. Optima forma viuẽdi eligẽda est: quã
iocũdã reddet ꝯsuetudo: t Naso. Qõ male fers
assuesce feres. Jugũ leue ẽ si pẽ ent pabulũ t pre
mũ: t facil labor quẽ amor opat: mollibꝰ vero t
eneruatis ac nõ amãtibꝰ nibil nõ difficile ẽ. Por
ro Sen. in se exptũ esse ait q̃ facillime tenera cõ
ciliant ingenia ad recti amorẽ: t Leuit. i. nõ mi/
tũ corruptis injicit manũ veritas. Ferocissima/
rũ em̃ beluaz catulos edomam⁹: t teneras plã/
tas circũflectim⁹ vt libet: senectã expecta solamq;
tẽporis morã: frustra hec agere conaberis. Hec
alia rõ ẽ cur pueros suos ꝓfesti parẽtes aut scho/
lis aut aliaz rez opificibꝰ tradũt: nisi q̃ grandior
etas min⁹ bis apta ẽ: q̃to sat⁹ bene inẽrti ac ferti
li ab ineũte etate vacãdũ ẽ: qua arte alia venusti
or nulla ẽ nulla insignior: nullaq; sciri difficilior
cũ ecõtra mala mẽs p se t sine mgrio (vt Sene.
B ait) addiscak. ¶ Qua ꝓpter o ingenui adolescẽtes
dũ vinea vestra ẽ instar cere flexibil: dũq; vicio/
rũ frutrices in eã nõdũ alte radices egerũt: eã et
colite: ad eã vigilate. Facillime siquidẽ violabil
est: aut ab estuãti t igneo vapore libidis: seu a ge
lida bruma vl a turbido t exurẽti vẽto ambitio/
nis aut alia peste bmõi: q̃ t simulia incõmoda: si
vineã tenerã vobis nõ obstãtibꝰ uruaserint ꝺ ea
actũ ẽ t perit. Eligẽte igit et ea primũ ac puz vi
nũ nec sordidis criminũ fecibꝰ mixtũ: t vestris ĩ
vasiq; recõdite: qm̃ flacci ꝓbũ ẽ qꝺ Aug⁹. placuit
quo sel ibuta recẽs suabit odorẽ testa diu: ait em̃
Sen. ij. epl arũ. i. q̃ in etate sili vino: pmũ optim
est. Jdeo Virgil⁹. Optia q̃q; dies miseris mor
taljbꝰ eui. Prima fugit: subeũt morbi: tristisq; se
nectus. Primũ insup vinũ grauissimũ ẽ t deo ac
ceptissimũ. Ad ꝟ iudei pmitias vindemie offer/
re iubebãt sacerdotibꝰ: cõtra detestãdã illoz ig/
nauiã q̃ pmitias etatis t vindemiarũ suaz spũa
liũ mũdo largit effluũt: feces sue senectutiz ꝺo da
re dedicareq; ꝓponẽtes. Qui cauere debẽt ne au
dire mereant illud xp̃i. Nõ bibã amodo de geni
vi. b. Matth. xxvi. Qm̃ vitiz senex q̃ ab initio nõ
exculta ẽ cõuertit in labrusca: aridã: nodosam et
erosam: cui⁹ liquor acerbissim⁹ ẽ. Nimiz si deli/
catus vini spũa! potator xp̃s talis modi vitiz ger
men aspernet. Nimiz etiã si hos senes de mise/
riis suis q̃bꝰ euelli sepe frustra conant: hora diei
nouissima ingemiscẽtes nequaq; audiuit sũm⁹
patrfamilias q̃ eũ bacten⁹ semp mittẽte vocãtẽq;
habuerũt contẽptui. Mẽs erat mea generosorũ
adolescẽtũ exẽpla: vt Platonis: Carbonis: Cyri
Alexãdri: Alcibiadi: sctissimoz pterea vt Sa/
muelis: Dauid: Joãnis: Nicolaiac similiũ q̃z in/
gẽs multitudo ẽ: ad vestrã reuocare mẽoriã sed
verit⁹ sum ne pon⁹ obuerẽ aut fastidirẽ rez mi/
litudie. Sans ẽ dictũ nõ agatis vt illoz sitis i
numero q̃ vineã domi. i. aniaz suã pmo mane in
uẽturis excoluerũt: de q̃bꝰ bodierne pabole mi/
nio dicit q̃ erut dñs pmo mane cõducere opari/
os: t misit illos in vineã suã: qꝺ fuit thema pa/
suptũ: vbi cõformit ad ꝑdicta pmo mittẽte no/
bis ꝓponit cõsummata tã actio sedulitatẽ exptã
mẽs imitãdã cũ dicit: misit de preterito Viere.
xxxj. Vbi ad vos oẽs seruos meos: ꝓbetas ꝺ
nocte cõsurgẽs. Ecce diligẽtia q̃ imitãda ẽ. Nã
Viere. xxxij. dicit q̃ nõ nuttebant ꝓbẽ t pcurre/
bant. Ergo a maiori nos q̃ mittimur habem⁹ ꝑ
currere. Et sic in nullis subitũ git firmata opano
ocioſitatẽ reprimẽs fugiẽdã: ubi scz oparios. Ec
clesiasti. xxxiij. Mitte illũ in op⁹ ne vacet. Mul
tã em̃ malicia docuit ocioſitas. Et ideo sp aliq̃d
boni facito ne te diabol⁹ inueniat ocioſuz. Jn vi
nea cõprehẽdit grata fructificatio sterilitatẽ pe
rimẽs rescindẽdã: in vineã scz Ezech. xxij. Fac
ta ẽ vinea t fructificauit in palmites: t emisit ꝑ
pagines. Et Canti. ij. Fructũ suũ dabit vinea.
De tribꝰ sil illud tã pallegatũ reputak: fili vade q̃
ad primũ: opari quo ad scm̃: in vineã meã quo
ad tertiũ. Hec de pma oratione.

Sequitur secũda oratio

qualiter vineã nostrã excolere debeam⁹.

L

Otis accingmini viribꝰ insignes
viticole: sumite sarculos: ligones
t adaptate: ortus ẽ sol: exeat homo
ad opus suũ t ad opationẽ suam
vsq; ad vesperũ. Pudeat seruos stertere: pudeat
iacere: cũ tã clarũ mane fenestras intrat vt apud
Persiũ est. Lucq; vigil ille vẽturus paterfamili/

as prídem etierit qui trem̃dis vocibꝫ intonans
acclamat. Quid hic statis tota die ociosi: ite et
vos in vineã meã: quę ẽ mea vestra: ꝓcipit incũ
crãter. Ite in vineã meã ipam excolite. Ite non
quidẽ gressibꝫ corpis: sꝫ pijs affectib⁹: neq; enim
maria nobis trãsfretãda sunt: aut deserte solitu
dines adeũde: sꝫ qõ ꝑsentissimũ est ad nos. Ite(
t ꝓsio obediẽtes) nõ vos ꝙsueritis extra. ¶ Ha
bet itaq; vestrũ q̃libet vitẽ intra se sui corpis in
terclusaz: similẽ illi quã somnias ille incarcera
tus pincerna ꝑaraonis se vidisse refert Beñ.
pl. Videbã inq̃t vitẽ corã me in q̃ erãt tres ꝓpagi
nes. Mystice vitis hec ania nostra ẽ. Et ꝓpagi
nes tres sunt ipius vires: scz vis rõnalis: vis cõ
cupiscabilis: t vis irascibil'. Sermina sunt cogi
tatiões. Flores affectiões: rue sunt opatiões: q̃
dũ ꝓdeunt q̃si in vinũ erpmunt. Hec aũt vitis:
si neglecta nec cultu ꝟtutũ assidue exercitata sit:
(vt fieri solet) cõuertit in labruscã: seu vineã sil
uestrẽ: qualẽ erat illa ab Heluzei famlo repta. iiij.
Reg. iiij. Hanc cõuersionẽ pessimã grauiter
rogatiõe culpat deꝰ. Mere. ij. Ego inq̃t plãtaui
vineã electã: q̃modo ergo cõuersa ẽ in prauã vi
nea aliena: t Isaie. v. Exspectaui vt faceꝛ vuas
t fecit labruscas. ¶ Et quoniã q̃lis arbor ẽ: talis
eius esse fructus necesse ẽ Matth. vij. Istarũ tã
diuersarũ t aduersarũ vinearum: disparia vina
sunt: ambo tamẽ mitra. Primũ est dulce suaue t
odorifer: reliquũ salsuz putre t feculentũ. Pri
mũ pollicet ania sctã dilecto suo. Dabo inquit ti
bi poculũ ex vino cõdito Isaie. viij. Ideo cond
to: q; varijs cõfecto virtutibꝫ tanq̃ ex multis aro
matibꝫ t pigmẽtis. Scõm vinũ: id ẽ de q̃ Psal.
ait plenũ mixto. i. multiplici pctõ cui⁹ fex nõ ẽ ex
inanita. de quo Hib. o. pe. ter. t Deuter. xxxij. Fel
draconũ vinũ eoꝝ. ¶ Videtis q̃ miserãda trans
formatio t q̃nto cũ discrimie nostre mẽtis vinea
aut inerti torpore aut ꝑastinatiõe pcrsa debi
to cultu exerceri contẽnit. Ecce nũc tẽpus puta
tionis ac spũalis exercitij aduenit: septuagesima
scz q̃ in septẽplici denario dierũ: quasi septẽ bo
ris claudit: vbi quisq; opari renuerit: diurni ex
pers erit denarij: nec cũ chro bona nouissima re
surget ad vitã. Laborem igit t nõ labat nec ꝓ
dige spargat tẽpus: res (vt Seneca ait) pciosis
sima: nõ ꝑdam⁹ vineã ꝑ qua irrigãda noster olim
domin⁹ ẽ crucifix⁹ t nõ sit vilis nobis ania no
stra que tam chara illi fuit. Neq; eñ domũ neq;
vestẽ neq; suppellectilẽ malas habere volum⁹:
nõ malã simulat habeam⁹ mentẽ: sit pcor chariꝰ
nobis ania nostra q̃ tunica. Unde ꝓsus monz
sapiẽs. Miserere inq̃t anie tue placẽs deo. Ec
cli. xxx. Et quõ illi⁹ misereris quã perimis: quõ
illã amas quã sentibꝫ petrꝰ duriss̃imis cruciari
t dẽsissimis suffocari ꝓmittis. Ad misericordiã
tamẽ si villaten⁹ flectere põt miseria illius abũde
miserãdũ erat: cũ nulla sit maior: nulla deterior:
q̃ que ex pctõ orit calamitas. ¶ Queso te dũ di
strictissim⁹ labor nostrorũ exactor bona dies no
uissima: quid egeris pcontabit: q̃d dices: quã cõ
tegeꝛ respõsiunculã: Nõ erit mẽdaciorũ locꝰ tre
mens pudorq; suffusus t attonit⁹ respõdebis
illud Esaĩ. i. Uineaz meã nõ custodiui. Delicati
vere t inertis serui respõsio hec ẽ quã nõ léto pe
de subsequet crudelissima dãnatio. ¶ Assurge
igit t operã da vt anie tue vitis radicet ꝑ ꝓfun
dam humilitatẽ. Suffimiget ꝑ doctrine susce
tionẽ: fodiat ꝑ cordis cõtritionẽ: irriget ꝑ lacry
marũ effusionẽ: extirpet ꝑ puram cõfessionẽ. Et
tandẽ putet per plenã satisfactionẽ. Sit i ea tor
cular disciplinate cõuersatiõis: q̃ virtuose deuo
tionis vinũ exprimat: sit turris aut specula alte cõ
templatiõis: t diligẽs mãdatoꝝ obseruatio: tanq̃
sepes atq; macera: ferreũ habeto ligonẽ fortitu
dinis acutũ: farculũ tẽperãtie: t vinũ fraterne di
lectiõis: sint capaces rõne tue in mẽoria: nec effu
entes aut rimose: ꝑ ꝓceptoꝝ obligationẽ. Deni
q; cõtra ostẽtationẽ sint obserata atq; clausa cor
dis tui cellaria. Dũ vero mortalitat̃ tue ac fragi
litatis mẽoꝛ: terre diu recurꝰ inheseris: subrige
te interim etber altũ intuere: lassasq; vires refo
ue. Sub diuo t in cãpestribꝫ virtutũ sit habita
tio tua: t in grate cumulruantisq; vrbis: curiosis
sima otia: t eneruatas rabidasq; delicias: dolos
inuidiã: fraudes: ex anio tuo dimoue t detestãs
fuge. Arceant̃ a portis ac introitibꝫ vinee tue in
sidiantiũ demoliciũq; ferarꝫ occursatiões: ꝑ por
tã oculorũ tuoꝝ: caue ne introeat elatꝰ superbie
cornus: nõ onager iugi domiq; ipacuus: nõ eri
caus malarꝫ cupiditatũ aculeis respsus: obtruda
tur auriũ ianua ne vulpecule adulationũ falla
ces ac subdole obrepãt: nõ pateat ꝑ guttꝰ aper
turã voracibꝫ lupis ingressus: nec ebriosis licitꝫ
vini auidissimis: claudat̃ lingue volubil' cardo
ipijs cauibꝫ detractoribꝫ clamosis atq; mordaci
bus. Super oĩa obseruet ianua tacit⁹ t mille se
riis milleq; vocibꝫ obseret: aliocñ libidinose im
mũde lutose ac sordide sues: olidi hirci: aprj tru
ces oĩa subuerterẽt cõculcarẽt t solis afflatibꝫ
exurerẽt. Flama forꝫ spũ per mbã oꝛonis con
tra aues celi q̃ sunt demones Matth. xiij. Eas
dã ꝑ signũ crucis vinee affixũ vehemẽter exter
reas. Hec age ne in vineã tuã incidat illud ꝓphe
te dictũ. Exterminauit eã aper de silua: t singula
ris ferus depastus ẽ eam. Inde illud. Diripue
runt eaz oĩes trãseuntes viã tẽ. Naboth mo
ri maluit q̃ vineã suã ꝓtio magno regi achab
venũdare: patet. iij. Reg. xxi. Et quõ tu vir: taz
mẽtis tue bus bostibꝫ grates offeres: q̃ nõ vt vi
nea naboth caulibꝫ cõplãtanda erit: sed lappis
tribulis salijs q; asꝫ petrꝰ acutissimis t miseraꝛ
arumnas discerpentibꝫ erit respergenda Ma-

na prorsus cēt insania. ¶ Curādū ē ptērea vt z p̄ noiate vitis ꝓpagines trib⁹ palis fulciant. Vis rōnalis palo fidei: vis ꝯcupiscibil palo spei: vis irascibil palo charitatis. Hā ℞ neglecto vitis ꝓparū viriū inops humi pſternit: z ī altū surgere nequiēs ex humido telluris attactu viciosaz cōtrahit putredinē. Hinc nascūt aranee supuacue curiositatz: hīc spurcide limaces crudelitatz: hīc vorax cupiditatis eruca ⁊uotōis medullā z gſcrorē penit⁹ exiccātes: afferētes insup secū illā maledictionē abacuc. iij. sc̄ptā. nō erit germē in vineis. Nihil itaq; altū: nil magnificū: nil celeste cogitare p̄t q̄ fidei spei z charitatis artis vincul' z firmis retinaculis nō inherēt: sz terrenis toto pōdere incūbētes ad oīa vicia pcliui dilabūt. Hoc est qđ ī bestias boīes vertit: z rōnis obtūdit aciē ita vt hō tot⁹ brutalis effect⁹ sape nō possit celestia: sz in oīne nefas atq; facin⁹ impellit. Hā vbi piecta fide regnat ignorātia vbi desperatio speī locū tenet: vbi cupiditati cedit charitas: cupiditas instimulat: ignorātia excecat z desperatio p̄cipitat. ¶ Lōge alit insignis ille vince cultor paulus. Scio inq̄t cui credidi: z cert⁹ sum: q; potēs est depositū meū ſuare in illū die iust⁹ iudex: ecce ligaturā ei⁹ cum fide z spe. ij. ad Thim. i. z ad Rom. viij. Cert⁹ sum enī: q; neq; mors neq; vita neq; angeli z c̄: z sequit: neq; creatura alia nos separabit a charitate dei: ecce tenacissimū charitatis amplexū. ¶ Hūc imitemur z summo patrifamilias anio ꝓmpto paream⁹: valeat apō nos tā tūdez dei iussio: q̄stū apud ip̄orobos neq̄ssimaruz cupiditatū p̄t impia. Naz si eos mittit auaricia ilico p̄gunt: si ambitio dicūt ecce assum⁹: si luxuria p̄sto: si gula non differūt: si inuidia detractio tra: ī auditu solo auris obediūt: z fidelis xp̄ian⁹ deū mittētē z vocātē nō audiet dissimulabit: obsurdescet z excitari ñ poterit: Absit. ¶ Nihil ē qđ cupiditas suos pati ſuos nō faciat: famē: sitī: frigora: sentiā celi: aeriscz īt̄periē: ignominias: p̄bra: cōtumelias: durissima denicz ſuitute humeros p̄mit: sarcinas auget: īferrū. in ignes: in pericula oīnia neq̄ter impellit. Et tamē apud cupidos hec pati ludus ē: vt gloriūcula aliquā aut fedā delectatiūcula adipiscant: siue vt aliq̄to opulētiores fiāt: imo certe vt egētiores: vt inglorij z cruciādi ꝑpetuo remanc̄at. Cur charitas idipm efficere nō poterit qđ tā leuiter p̄t cupiditas: Id qđ mūdus: cur de⁹ nō poterit. ¶ Certe bona tātū modo z integra assit volūtas. Opek iuuenis ꝓstāter q̄dē z pseuerāter: ne bonestū p̄ncipiū īfamis ōōcoret finis. Et ne (vt Horati⁹ ait) atrū. Desinat in piscē mulier formosa supne. Opek ferienter senect: z instar peregrini: diei iactura celerior: cursu currētis: opi bono tot⁹ insistat. Ponak ante oculos p̄miū pollicētis: minātis terrores: z oīm p̄ q̄bꝰ hūana mortalitas torquet: atq; cruciat: inanissima z vēto similissima vanitas. Nemo missionē suā spnat: sz aīaduertat quēadmodū vox illa gratiā notat p̄cipuā. Misit illos in vineā suā Ubi nota bñ ad p̄dicta sūmi patrisfamilias mirandā bonitatē. Hā salubriter nos dirigens misit dñs misit me in bethel. iiij. Reg. ij. Bethel ät habitaculū dei interp̄retat. Ecce salubris directio. Sūmi p̄trisfamilias gratā bonitatē: q̄ singl'arit ē eligens illos. s. operarios. Elegit rex Salomon operarios de oī israel. iij. Reg. v. Ecce singl'aris electio. Tertio summi p̄trisfamilias magnā curialitatē q̄ gta ē allicies ī vineā suā. Vocabit vir: scz xp̄s amicū suū. i. xp̄ianū lōt⁹ vineā suā. Zach. iij Alia real' hor⁹ triū ꝓcordia habek ad Rom. viij. vbi apl's ait. Quos p̄scivit hos z p̄destinauit cō

Finita igitur secunda

oratione tertiā subiūgo q̄ est de vinea sapie vt eā diligamus

q Uisq; adest q̄ celestē btām̄q; vitā ī terra q̄rit: z mores p̄scos cupit mutare: sapiētie vineā petat: z post terguz nullis terrenaz curaz vepribꝰ einsdē se cultui deuoueat. Nulla oblectatio maior: sz nec purior vlla exercitatio aut fructuosior aut viro generoso ac libero dignior: ēe p̄t: nō mun⁹ vllū pene grādius ab īmobili deo boīb⁹ datū ē: q̄s q; in hāc eos vineā initū z ingressuz p̄stat: cui⁹ culturā p̄posuit sapiēs sedib⁹ z regnis. Hācte id q̄dē cū ipa met sacre sapie vitis oblatū sibi regnū cōtēpserit: vñ Judicū. ix. ¶ Locuta sunt lingua ad vites imperare nobis. Que rñdit. Hūquid possū deserere vinū meū: qđ letificat deū z boīes: z int lingua cetera p̄mouet. Magnifica p̄rsus rūsio. Sz qđ ē vinū ℞ qđ letificat deū z hoīes. Sane itelligētia spūalis sacre scripture: q; scriptura cū p̄ torcular vehemētis studij cōp̄imit z cōstringit: vino multiplicis itelligētie spūalis exuberat: qđ letificat deū: nā fernēs inde deuotio ozit: qua inebriatus de⁹ exhilarescit z liberalis efficicit: adeo vt ī star regis Assueri ipi Hester q̄ anīe deuote typū gerit quicq̄d petierit illico se datuz polliceat Hester. iij. Letificat vero boīes ob doctrinā salutiferā quā bibūt: oblinisc̄unt egestatis sue z paupertatis: vt notat Prouer. xxxi. Bibito enī modeste ℞ vino: toti terris despect⁹ in celuz rapiunt leticie. Alia causa ē: nā spūales aīe morbos atq; vulnera: vinū ℞ doctrine sancte curat: quō sanasse legit̄ p̄ vini supinfusionē samaritanū: boiem q̄ descendēs de hierl'm in hiericho incidit in latrōes Luce. x. Hoc vinū ē sinter subtile ac tēperatissimū: qđ ipam domī sabaoth vineā: ecclesiā. s. hactenus aluit: z q̄ potata ac nutrita: in tantū adeo robur vitēq; p̄celsaz excreuit magnitudie. Hāc vineā viri olim eccl'iastici solā colebāt: hāc amabant: in hac exercebant. Sed heu qualiter z q̄s

mutata rerū facies ꝙ aduerso sidere: imo ꝙ per uerso sclere in cōtrariū versa sunt oīa. Que on dū sola viris summis in honore erat: nūc ab hominū infimis habet cōtēptui: z iaz apud nōnullos (ꝙs magn⁹ ille e celo dē⁹ male ꝓdat) infamez dedecoz nomē est: z florentē ei⁹ odorē quēadmodū venenifera aialia ferre neqūt: z raros ei⁹ cultores ridēt: z in fabulosum suū vertūt iocū. Cur ita? Eo scz ꝙ nudi ac inopes eis videant: nec in fames diuitias habēt malis artib⁹: fraude: dolo rapinaq; cōquisitas: ꝙ insup bñficijs carēt q̄ talū importūitas: ne dicā indignissima quersitas: surripit z extorquet. Hinc vinea ipa sapiētie ratis colonis excolit. ¶Atuero creberrimis viticolis mūdane ac diabolice sapiētie vites frequē tant z obstrepūt: quaz vinū grossuz ē: rude: indigestū ac turbulētū: z optim⁹ illoz effectuū opifex: de q̄b⁹ ꝯ. Esdre. iij. habet ꝙ vinū seducit mētem z ꝝ p errorē: oīa p talēta facit loqui p p̄sumptionē: z nō meminerūt hoies cū biberint amicicā neq; fraternitatē: ob insatiabilē auaricie cupiditatē: sumere facit gladios linū: suscitat tumultus disceptationū: turbat oculos rōnis: blesa reddit ora p dolosuz fictūq; mēdaciū: efferacissimas q; libidines gignit: z nihil ē qđ spernere: qđ audere: qđ attēptare nō iubeat: inter hec currūt tēpus suū lucri spe turpissimū. ¶Sed q̄d opus est teneras mozdaci radere ferro auriculas. vt Satyricus ait? Nec annū tā querela est z nō tam exaggerāda verbis ꝙ ab oīpotēti deo seuerissime vlciscenda. Idcirco ad vineā sapiētie redeamus qua nil pulcri⁹ sol vidit: nil creauit natura venusti⁹: nil qđ ecclesie rectoribꝫ magis cōgruat vsq; adeo vt p̄cipiat eis Petrus apl's ꝙ sint parati semp ad satisfactionē oīi poscēti eos rationem de ea q̄ ē in eis fide. i. Pet. iij. Illud infinitis cōsiliū est: platis antē necessariū ad salutē p̄ceptum. Quāti sūt q̄ facere illud sciāt ex raritate theologoz ꝙs solos hoc scire cōtingit ꝓpēdi potest.

¶Habet vero (vt vites cetere) vinea hec sua superflua eaz idcirco putare z expurgare necesse est. Habet sarmēta falsitatū ac hereseuz q̄ falce veritatis rescindere cōuenit z iustis cōcremare incēdijs. Eiusmodi sarmēta mystice sunt illa q̄ Paulus naufragio liberat⁹ apud mutilenā insulā cōgregauit z in ignez misit et q̄b⁹ ꝓcessit vipera q̄ suā arripuit manū: sed in pirā illesus eā excussit: patet Actu. xxviij. Uet⁹ hec hystoria si ad tēpus p̄sens referat: inuenient⁹ viperā hanc esse illū gyrum trāsfugā: nō nisi in malo notissimū: cui⁹ nomen nō sit in ore boīm: qui vt vipera solet ꝓpriaz nup in matrē: imo z in matres: ecclesiaz: vnitatez: pacē ac ordinē suū sentire p̄sumpsit: z qui ex aridis errorū suoz sarmētis egressus Pauli manibus inhesit: dū ad eius dicta ip: robo morsu pendere: dūq; in ipm sui erroris vir⁹ reuocere satagit dicens: aut Paulū male dixisse aut se bene. Sed o equissime rex arbiter ecce sarmēta merito resecta ac amputata. Cur ignis deest? Ecce supflua vitis: cur cessant incēdia? Quousq; vipera Pauli manibꝫ neqter pendes? quousq; excussa nō decidis? Sed deades volēs aut nolēs (nisi fallor) in rogū p̄capitaberis tēporale vel eternū. Ibi te liquēs: nisi redeas: ad vteriora ꝓgredior. ¶Ita obscurādū est circa vineā hāc sapiētie: ne in eam iaciant extrema z adulterina quarūdā scientiarū semina iuxta dei p̄ceptū. Deutero. xxij. Uineā in quit altero semine nō seminet. ¶Utāde q̄z sunt z explodēde aranee: que ipi munere (quā sapiētie deā fingūt) ideo inuise ac odiose ferunt: ꝙ in subtilissimoz q̄z fragiluz filorū cōtextiōe scipsas cuiscerāt. Debēt autē solida esse z fortia sapiētie documēta: nec tā casse subtilitati q̄ plane veritati deseruiētia. Hec ob aliud em̄ Carbo magnus expellivoluit ab vrbe Carneadē q̄ ꝙ sophistice subtilitati plus eq̄ dedit⁹: veritatē aut obuoluere aut offuscare videret. Et talia q̄q̄ opa sint z difficultatis plurimū habēta: nō ideo scrutari cōuenit in tāta tēporis egestate: cū alie tot occupatiōes se offerāt tractari digniores. Multā operā dedit q̄ Homeri iliada tā tenui in mēbrana z exigua littera scripsit vt in nucis parue nucleo tota includeret. Itē callicrates dū in magnitudine ꝓpria ex eboze formicas effigeat. Hec minus mirmichides q̄ q̄drigā eburneā adeo paruā fabricauit: vt a musce alis tegeret: z nauī quā apicula pēnis abscōderet. Esto hec admiranda sint: inutilia tamē sunt nec modesti hoiem ingenij detētura. Pl⁹ equidē pdesse ꝙ admirari studē dū est. Et ista studere curem⁹ q̄ sapiētie vineā colēdā susceperit: vt nec inutiliū z supuacuoz ꝓscrutatione frustra se torqueat: nec in his acumē sui obtūdat ingenij. ¶Sūmope ad extremū relegā J de sunt discursatiōes z desideria mentis vaga. Inutāduscz in ꝝ est Judas: q̄ vt legit Gen. xlix. alligauit asinā suā ad vitem. Asina nostra: caro nostra ē: aut aialis apperit⁹: hebes inersq;. Que asina ad sapiētie vitez colligat: per p̄rupta: p inculta ve petrosa z aspera malaruz cupidinū deuiā nō linquit cuagari: nec sessorē suū qui ē spiritus noster: qua nō licet iuebit aut ipellit. ¶Hec autē asella fortib⁹ discipline vinculis astricta z domita: liber spūs se intrat: se spectat: z sue dignitatis cōscius assurgit alacer: leues cōtēplatiōis alas aptat: z cādidissimis bonoz affectuū plumis indut: aera p̄ternolat: z ex alto exosas terras despiciens sidereos petit tract⁹: z supm̄ celi vertice scādit: ubi glorioſuz mūdi cōditorē redēptorēq; suū: ac etbereos icolas videt admirat: stupet: z cotū familiarissima collocutiōe recreat. ¶Isti nāq; sunt vt Ozias (qui vidēs deū inter p̄tat) q̄ vineas suas habuit in mōtib⁹ z imo in sublimo-

ri mõnbꝰ oĩbus celo: put habet. ij. Paral. xxvi. Ed docet ibidẽ plenissime ipe spũs de vince sue cultura: qd inserẽdũ: qd ve rescindẽdũ est: ꝛ qd mercedis recapiẽdũ. ¶ Introducit interim i cellã charitatis vinariã: ꝛ vino deuotiõis potatur: quo inebriat⁹ tã se nõ capit in se. Unit nãq; vbi tot⁹ amor suus ẽ. Ubi aũt amor ibi ꝛ cor: vbi vero cor ibi vitã esse necesse ẽ. Quod ille ternũ i celũ rapt⁹ innuẽs. Nostra inq̃t cõuersatio in celis est. Hoc de viris sapiẽtie dedit; maxime dictuꝫ credideriꝫ. ¶ Interea apud ipm spiritũ oĩs mor taliũ subit oblimo: nõ trenoꝝ cura surrepit. Et si verbis rigidi illi⁹ Apolui apud tragedicũ Seneca vtimur. Nõ illũ amare mẽtis inflãmat furor. Nõ aura populi ꝛ vulg⁹ infidũ bonis. Non pestilẽs inuidia i materia: nõ fragilis fauor. Nõ ille regno seruit aut regno ĩminẽs. Uanosq; bono: es sequ ẽ: aut fluctas opes. Spei metusq; liber nõ scelera populosas int vrbes sita. Nouit: nec oĩnis cõscius stupet⁹ pauet: aut verba fingit mille: aut q̃rit tegi duris colũnis. Sed rure vacuo potẽ: ꝛ aperto etbere nõ cui⁹ errat. Etbera ac lucẽ petit ꝛ teste celo viuit ¶ Quã dispar ꝛ q̃s dissimil hec vita ẽ illi cui⁹ idem Seneca meminit tragedia: patꝫ Aceu. ij. Ille inq̃t supbos aditus regũ. Duraq; fores expers somni. Colit: ac nullo fine beatas. Eõponit opes gazis inbiãs. Et cõgesto pauꝫ in auro. Illũ populi fauor attonitũ fluctuq; magꝫ mobile vulg⁹ aura tumidũ volvit inani bic clamosi rabiosa fori iurgia vendẽs ip: ob⁹ iras ꝛ verba locat. Hec ille. ¶ Nõ potẽrãt duplicis vite terrene ꝛ spũalis aduersi mores describi ꝓprius: sed nec fideli⁹ dici. ¶ Id vero totũ ad illud redit qõ de scõa; vinea; cultoribꝰ nup exp̃ssuꝫ ẽ: quoꝝ ibi sunt mũdani ac. bestiales viri: q̃s in vineã suã mittit terrena ac diabolica sapiẽtia. Primi aũt sũt spũales homines: quos vera sapia q̃ christ⁹ ẽ elegit p gratiã: ꝛ misit illos in vineã suã: q̃ fuerũt verba a principio p posita. Ubi cor: respõdent ad dicta cernere licꝫ q̃ ipsa sapiẽtia artis doctos cõspectat: auctoritatẽ summittrat: q; misit illos. Hec inertes nõ recep tant: laboratores puros optat illos oparios. Si bi soli nõ labórat: sed singl'os curat in vineã suã De primo misit illos p̃dicare regnũ dei. Matt. x. Ad missionẽ auctoritas refert: ad p̃dicationẽ vero sapiẽtia: ꝛ idẽ habet Matth. xj. ꝛ Luc. i. De secũdo Eccles. ix. Quicq̃d potest man⁹ tua ices fanter opare cõtra ignauiã. Et Eccli. xxiij. inq̃t ipsa sapiẽtia. Qui operant in me nõ peccabunt Eçe puritatẽ. Ideo Hieron. Ama scientiã scripturarũ ꝛ carnis vicia non amabis. Pro tertio Eccli. xxiij. ait Jesus filꝰ Syrach. Quasi q̃ vindemiat repleui torcular: quoniã nõ mihi soli labor: aut sed oĩbꝰ exq̃rentibꝰ disciplinã. Pro tribus simul in typo fortis mulier habet Prouer. vltio. De fructu manuũ suarũ plãtauit vineã. In plãtatione notat ars ꝛ doctrina. In fructu manuũ opario beata. In vinea vbertas opulenta. Ut ei tribuat illud Cant. vij. Ubera tua sicut bot⁹ vineæ: ꝛ guttur vinũ optimũ. In hoc oꝛonis bui⁹ tertie finẽ statuo. ¶ Hũc antẽ liber ꝯsdẽ verbis quibꝰ rhetoricã suã Arestot. finit collationẽ terminare. Itaq; dixi: audistis: tenete: iudicate. Dixi: sed ruditer. Audistis benigniter. Tenete fideliter. Et iudicate salubriter: vt certã vestrã vocationẽ faciatis. i. Pet. i. ꝛ sitis iugiter sicut vitis abundãs in laterib⁹ dom⁹ dñi: vt deniq; vobis ꝓpinet vinũ eterne iocũditatis ille q̃ vitis vera est domin⁹ noster Jesus x̃pus qui ẽ benedict⁹ in secula seculoꝝ Amen.

Sequitur sermo de cõceptione bẽ virginis Marie: ꝛ ascribit ẽ dẽ Cancellario: sed su⁹ esse nõ apparet.

Tota pulcra es amica mea ꝛ macula nõ est in te. Cant. iij. Magistri mei venerãdi ꝛ patres dilectissimi: vt gratia almi spũsancti in nos velit redũdare Mariã plenã gratia: sic habeo invocare. Aue virgo fons gratie tota gratiosa: tota pulcra facie: virgoq; formosa: sola sine scabie: maculaq; rosa. ¶ Tota pulcra es amica mea ꝛc. Magistri mei reuerẽdi dũ quero mẽtaliter buius verbi glosaꝫ: reperio beatã virginẽ apud deum boiem creatã formosaꝫ. Hã in supmo cardine quõdaꝫ sub imagine fuit festũ celebratũ cum multo solẽni ꝛ grato cõtubernio: qõ laudat cet⁹ vatũ. Scãdũt et hac nebula: virgies sine macula: fuit festũ disputatũ. Cõclusũ ẽ ꝛ terminatũ q̃ amica rei data: tota pulcra ẽ creata: nũq; quoq; maculata: sic fuit sentẽtiatũ. ¶ Ecce magistri mei q̃s festiuitas solẽnis: q̃s grata: q̃s pennis: tota pulcra. Quedã lis sup delicta: sup re nũq; neglecta: q; amica mea: Rũsio q̃s gaudiosa ꝛ sentẽtentia q̃s famosa: macula nõ ẽ in te. ¶ Jurta hec tria nostra cõsideratio: tractatu triplici ẽ partita Prim⁹ tractat⁹ dicet festiuitatẽ tã solẽnẽ: taꝫ gratã: tam pennẽ. Jurta primũ tota pulcra. Secũdus tractat⁹ docet de lite sup delicta: sup re nunq̃s neglecta. Jurta secũdũ amica mea. Tert⁹ tractatus dicet mũsionẽ gaudiosaꝫ ad sniam taꝫ famosam: macula nõ est in te.

Uantũ ad primũ tractatũ nostre considerationis que notat festiuitatẽ solẽnẽ ꝛc. Est magistri mei deuote speculandũ fuisse festũ solenne: de quo ꝓpheta Zacha. vltio. loquit in hec verba. Percuret domin⁹ oẽs gẽtes que nõ ascẽdũt ad celebrãdũ festũ tabernaculoꝝ. In q̃ festo. Primo taber-

naculū ſtellare dat mūdo ſolenniū. Secūdo tabernaculū ſolare dat mūdo ſolaciū. Tertō tabernaculū regale dat mūdo ſpectaculū. Quarto tabernaculuz diuiale dat mūdo ſcrutiniū. ¶Prio nāq; Marie caro in b feſto fuit vt ſtella formata. Ecce primū tabernaculū. Secūdo in b feſto marie anīa vt ſol creata. Ecce ſecūdū tabernaculū. Tertio in b feſto fuit maria tota ſupnaturaz dotata. Ecce tertiū tabernaculū. Quarto in hoc feſto fuit maria tota ex gratuꝫ vallata. Ecce q̄rtū tabernaculū. ¶In b nēpe feſto in ſupnio cardine ſub imagīe celebrato: viſus ē olim rex ille: de q̄ Iere. iij. Quis nō timebit te o rex gentiū: tuū eſt eñ dec⁹ inter cūctos ſapiētes gentiū: t in vniuerſis regnis eoꝝ null⁹ eſt ſimil tibi. Hic rex altiſſim⁹ viſus ē olim formare ſibi tabernaculū: ſcz marie carnē in mūdicia ſtellari. Nūeri. xxiij. Viſus ē ſibi formare tabernaculū: ſcz marie carnē ſine lāguore locali. Prouerb. viij. Viſus ē ſibi formare tabernaculū: ſcz marie carnē ſine lege carnali Aug⁹. in ſermōe. ¶Ad hanc nēpe viſionē cōſidero bui⁹ vie tres ſapiētes i ſpū eleuatos ¶Ecce prim⁹ de lege nature Balaā fili⁹ Beoꝛ in quādā viſionē eleuat⁹ vidit mulierē fm carnez formari i mūdicia ſtellari. Oꝛietur inquit ſtella ex Jacob t cōſurget virga de iſrael: ſcz maria fm carnē patet Nūeri. xxiij. cū ibi notatis. ¶Poſt hec de lege ſcripta ſapiētiſſim⁹ Salomō in quādam viſionē imaginariā eleuat⁹ vidit ꝓcul mulierē fortē mariā ſcz fm carnē formari: ſed fortitudo t decoꝛ indumētū eius ſcz carnis ſine languoꝛe nature Prouerb. viij. Poſt hec de lege ḡtie btūs Aug⁹. in quoddā lumē viuificū eleuat⁹ vidit matrē dei formari fm carnē: prupit in hec verba. Quis potuit in hmōi anīa vel carne loc⁹ eſſe viciozū: quādo ad celi vicē cōtinētis oia domini tēplū eſt effecta. Hec ē reuera illa dom⁹ dei de qua ꝑ Salomonē dicit. Sapiētia edificauit ſibi domū: excidit colūnas ſeptē. Hāq; virginalis bui⁹ dom⁹ colūnis fulcita ē: ḥa venerāda hec mater domi: ſeptē ſpūſſancti donis dotata fuit: quā talē vtiq; eterna ſapiētia edificauit vt digna oīno eēt ex qua ipe carnē aſſumeret in ineſtimabile ꝓciū ſaluris hūane. Quid digni⁹ hac virgine: q̄d ſancti⁹ in hūani generis ſerie potuerit exoriri? Hec Auguſtin⁹ in ſermōe. Igit nunq; fuit in carne marie loc⁹ vel radix viciozū: vt vult Auguſtin⁹. Quare videt aliq̄bz q nunq; in ei⁹ carne fuit languoꝛ nature vel lex mēbꝛoꝝz: vel fomes peti: vel dominiū politicū volūtatis ad ſenſum: ſz dominiū deſpoticū ſicuti in ſtatu pme innocētie caroꝫ mūdiſſima a pncipio ſui: t tabernaculū altiſſimi dei filio ꝓparatū. Et hoc eſt primū tabernaculoꝝ qō hodierna feſtiuitas ſolenizat. Et ſic patz qualit tabernaculū ſtellare dat mūdo ſolenniū. ¶Secūdo dico q tabernaculū ſolare dat mūdo ſolaciū. Nā ſecūdo ordine tempoꝛū prefat⁹ rex ſub illa viſione imagīaria viſus eſt ſibi formare aliud tabernaculū ad modū inebꝛiātis cōtuberniū ꝑ amoꝛē: ſcz anīaz marie a ſui pncipio vt radiꝫ ſolaribꝰ mūdiſſimis fulgentē: quā videꝫ augmētata natura in lumīe glorie: feſto gaudioſo in creatiōis pncipio eā cōſidero decātare. Pulcritudo ei⁹ eſt vt ſpēs celi in viſione glorie. Eccli. xlij. Aſpect⁹ ei⁹ vt ſol in exitu vas plenū gratie. Ibidē. Hec vas caſtroꝝ lucem excelſis ordinata acie. Ibidē. Vide arcū celi: benedic factoꝛē potentē curie. Ibidē. Laudoꝛē bui⁹ admirabīl ocul⁹ tumēs in glacie. Ibidē. Ad q̄s cātus nōnullos viatoꝛes quadā luce imagīaria cōſidero in ſpū eleuatos. ¶Ad hāc forme viſionem eleuat⁹ eſt ſub lege nature ſcūs vir Job cū vidit ſolē fulgere quo ad anīaz marie: t lunā incedentē clare quo ad ei⁹ carnē: t letatū eſt coꝛ ei⁹ in abſcōdito: patz Job. xxxi. cū ſuis notatis. Hā ille vſq; ad fidez mediatoris chriſti ponit eleuatus: patz ſupza. xxx. Ad hāc viſionē de lege ſcripta ponūt nōnulli alti⁹ eleuatuz: ſcz intellectualit ſanctū regē Dauid: cū vidit ſpōſum in ſole ponere tabernaculū ſuuz: t cū ſole anīe carnē viuere marie. Pſal. xviij. cū ibi notatis. Ad hāc viſionē de lege gratie btūs Ambroſi⁹ eſt aſſumpt⁹: q̄ videns marie anīaz a ſui pncipio ꝑſeruatōe redēptā ait. Hec nīrū ſi dominꝰ redēpturus mundū operatione ſuā inchoauit a maria: vt ꝑ quā ſal⁹ oīm̄ parabat: eidē primo fructū ſaluris hauriret ex pignore. Quid ei nobili⁹ ꝺi matre: q̄d ſplēdidius ea quā ſplēdoꝛ elegit. Ut de ceteris eius virtutibꝰ taceā: virgo erat nō ſolū coꝛpe ſed t mēte. Hec Ambroſ. ſup Lucā: t in lib. de ſcta virginitate. Sicut patet ex viſiōe ſcti Ambroſij nō fuit a caſu eleuata ſz ꝑſeruata: alꝰ nō virgo mēte ſi pctō corrupta. Et ſic patet q̄liter tabernaculū ſolare dat mūdo ſolaciū. ¶Tertio dixi q tabernaculū regale dat mūdo ſpectaculū. Nāz in tertio ordine nature: ſub illa viſione imagīaria: pfatus rex viſus ē formare ſibi aliud tabernaculū ad modū regalis triclinij ꝑ lectulo Salomonis: ſcz mariā ſub natura dotataz cū vnit⁹ eſt ſol ſtelle: ſcz anīa virginis ſue carni. In cui⁹ vnione q̄s natura angelica ꝓtulit laudes ex terrenis ſunt argumētū. Eū Quidi⁹ Naſo exiſtens in inſula ponti: ad viſionē bui⁹ tabernaculi aliq̄liter eleuat⁹ de hac virgine in lib. iij. de vetula. ꝓrupit i hec verba. Nūda quidē magni animi: maniq; decoris. Pluris honeſtatis. Et ecce Albumazar ſub enigmate: t in illis nebulis exiſtens: ad viſionē bui⁹ tabernaculi aliq̄liter ē aſſumpt⁹ ipſo teſte lib. vi. maioris introductoꝝ. Et iteruz exiſtēte Sibilla. Virgili⁹ maro in europa ad viſionē bui⁹ tertij tabernaculi ē eleuatus ipo teſte i Bucolic. egloga quarta. Ultima cumei tā venit

carnis etas. Jam redit t virgo rede. tē. Qualiter Hieronym⁹ in Rhoma xristēs altiori lumie eleuat⁹ hoc tabernaculū virgineū cōtēplās dicebat. Quid nos tantilli: qd actione pusilli: qd in ei⁹ laudibus referam⁹: cū t si oīm nostrū mēbra verterent in linguas eā laudare sufficeret null⁹. Altior enī celo est de qua loq nitimur: abysso p/fundior: cui laudes dicere conamur. Si celū inquit te vocē: altior es. Si matrē gentū: p̄cellis Si formā dei te appellē: digna exilis. Si dominā angelorū digna esse pharao. Quid ergo digne de te dicā: Hec Hieronym⁹ in sermōe. Sic patet q̄liter tabernaculū regale dat mūdo spectaculū. ¶Quarto dico q tabernaculū diuinale dat mūdo scrutiniū. Nā quarto ordie nature p/fatus rex visus ē sibi formare aliud tabernaculū ad modū sacrarij spūalis. Nō quidē aliud quo ad rationem essentialem: sed aliud quo ad rationē moralem: scilicet totā Mariā in pncipio sui aliter se habentē sub magnitudie gratiaz q̄s prius ordie cause sub altitudie nature. In cui⁹ gratioso pgressu ipe rex eā taliter cōmēdabat. Ecce tu pulcra es amica mea: ecce tu pulcra. Cāticoz. i. Sicut lilium inter spinas: sic amica mea. tē. infra ca. sequē. Oculi tui sicut colūbarū: cod cap. Sicut vitta coccinea labia tua: t eloquiū tuum dulce: infra cod ca. Hasus tu⁹ sicut turris libani que respicit damascū: infra cap̄lo. vij. Collū tuū sicut turris eburnea. Ibidē. Quā pulcri sūt gressus tui in calciamētis: filia pncipis in calciamētis: scz carnis supza codē cū ibi notatis. Statura tua assimilata est palme: t vbera tua botris. Ibidē. Tota pulcra es amica mea t macula tē. vbi thema. Sic eā eius cātor ille rex altissim⁹ cōmēdabat. ¶Quas laudes audiēs in spiritu ille sapientissim⁹ Salomō videnscz sub lumie illud q̄rtum tabernaculū hāc virginē glorioſaz q̄rebat de ea. Que ē ista que pgredit quasi aurora ꝓsurgens: q ad totā in naturalibꝫ. Pulcra vt luna: q ad carnē. Electa vt sol quo ad aiaz: terribilis vt castrorū acies ordiata quo ad totā in gratuitis. Cāticoz. vi. ¶Et cū nullus sibi respōderet: iterū atq iterū q̄reret. Que ē ista q̄ pgredit q̄si tē. vt supꝰ Cañ. iij. Et infra: tādez naturā angelicaz ad queſtiōes p̄fatas cōsidero respōdisse: hec est stella maris: vite via: porta salutis. Regula iustitie: limes pietatis: origo virtutis: venie mater: thalamusq pudoris. Ortus cōclusus: fons signatus: oliua fructificās: cedrus redolēs: paradisus amen⁹. Virgula pigmēti vinaria cella liquoris. Predita diuino nectar celeste ꝓpinās. Nescia spineri: flozēs rosa nescia culpe. Beatie fons expers limi: lux nubila pellēs. Spes miseris medicina reis: tutela beatis. Proscriptis redit⁹ exranti seruita cecis. Lumē deiectis requies pausatio fessis. Hec Alan⁹ in anticlaudiano.

Hanc ergo responsionē

audiens Petr⁹ comestor ꝓrupit in hec verba Si fieri posset q arene puluis t vnde. Undarū gutte: rose: gēme: lilia: flāme. Ethera celicolen: grando setus vteriq. Uentoz pēne: volucrū pecudū gen⁹ oīne. Siluaz rami: frondes auiū quoq pēne. Ros gramē stelle pisces anguis aristē. Et lapides mōtes cōualles terra dracones. Lingue cūcte fozēt nūme deprome re possent. Que sis vel quāta: virgo regina maria Que tua sit pietas: nec littera nec dabit etas.

¶Ergo t fratres charissimi ascendite vos in spiritu: t videbit⁹ mariā absq pari: pulcrā absq pari: q̄a tota pulcra. Mariā amoroſā: valde gratiosam: q amica mea. Mariaz in cōceptu absq oīm defectu: q macula nō est in te. ¶Uidete ergo mariā sine culpa q ad mentē: quo ad carnē: q ad dentē: q tota pulcra. Uidete Mariā ꝓparatā suo nato iā dotatā: q amica mea. Uidete mariā sine pctō originali absq fato: q macula nō ē in te. Ergo dic gens pharisea. Tota pulcra es amica mea nec ē in te macula: que fuerūt thematis verba.

Sequitur secundus tra

ctat⁹ nostre cōsideratiōis qui notat de lite superdelicta: sup re nūq neglecta: cuz sit amica mea. Ubi est devote speculāduz in ꝟ festo fuisse quādam litē: de qua monet sapiēs. Eccli. iij. dicēs. Nō cōtendas cū hoīe locupletente forte cōtra te ꝓstituat litē. In qua lite ꝓmo actor ꝓsentat. Secundo causa ꝓbat. Tertio re⁹ ꝓnotat Quarto causa disputat. ¶Primo nāq in lite hui⁹ festi tabernaculorū regis actor ꝓsentat: scz octo vetule que sepe ad ꝟ festū scandūt ex hac nebula furnū de. Prima vocat littera occidēs. Secūda ratō litigiosa. Tertia spēs sophistica. Quarta superficies canonū. Quinta apparētia legis. Sexta falsa matheſis. Septima falsa poesis. Octaua suspitio heretica. ¶Ascēdūt ad ꝟ festū octo vetule. Littera occidēs in vultu tā rugata. Ratio litigiosa ripis comitata. Species sophistica fallacijs armata. Superficies canonū penit⁹ inflata. Apparentia legis apparēs aduocata. Falsa matheſis ex gestis diffamata. Falsa poesis apparēter adornata. Suspitio heretica tremēs antiquata.

¶Cū his vetulis ascēdit ad hoc festū. Lis gravis: ira furens: odiuz immortale: perennis rancor: inhuman⁹ strepit⁹: cōgressio dira. Queſtio difficilis quā nulla solutio sedat. Jurta Hasonē. ij. de vetula. Sicq patet q̄liter in hac lite actor ꝓsentat. ¶Prima ergo vetula scz littera occidēs: in illa visione imaginaria fricando vultū: scalpēdo caput in regis presentia loquit in hec verba.

Just⁹ quidē tu es domīe si disputē tecū: verūta mē loquar ad te: vt scribit Hiere. xij. Ecce astat regina a dextris tuis in vestitu deaurato. Psal. xliij. Que tamē fuit in originali pctō cōcepta. Argu. sup. Psal. lij. cū ibi notatis. Corrupti sūt ⁊ abominabiles facti sunt in iniq̄tatib⁹: nō est qui faciat bonū. Nā oēs declinauerūt simul inutiles facti sunt ⁊c. vsq; ad vnū scz christū ꝑm glos: ergo regina fuit inuncta: ⁊ aliquādo declinauit. Nec mirū: q̄a nō iustificabit in cōspectu tuo oīnis viuens. Infra pō. cxliij. Sup hoc sapientissim⁹ Salomon lustrauit vniuersa: ⁊ virū de mille vnū reppērit. Mulierē ex oībus nō inuenit. Eccles vij. Qō cōfirmat apls Rom. iij. Oīnes in adaz peccauerūt ⁊ egent gratia dei. Justificati gratis p̄ gratiā ipius: p̄ redēptionē que ē in chō Jesu quē ꝓposuit deus ꝓpiciatorē p̄ fidē in sanguine ipsi⁹ Et de h̄ infra ca. v. Sicut p̄ vnū hoiem pctm̄ in hūc mundū intrauit: ⁊ p̄ pctm̄ mors: ⁊ ita in oēs homines mors ptransiit in q̄ oīnes peccauerūt. Et Eph. ij. Eram⁹ natura filie ire: glos. Aug⁹. In hac ira oīnis hō nascit. Unde patz iustissime iudex q̄ Maria fuit in pctō originali ꝯcepta: et p̄ cōsequēs festū de eius cōceptiōe celebrari nō debet. ¶ Secūdo surgit secūda vetula scz ratio litigiosa dicēs se velle hoc ꝓbare euidēti ratione. Quoniā Maria fuit redēpta a filio suo: sz nō nisi a captiuitate ⁊ pctō: ergo contrarit aliq̄d peccatū. Secūdo maria habuit fomitē sed fomes ē sequela pcti: ergo ⁊c. Maior patet in lib. ij. dist. xij. ca. ij. Tertio Maria fuit mortua: sed mors ē sequela pcti: ergo. Quarto Maria fuit mūdata ⁊ sanctificata: sz nō nisi a pctō: ergo. Maior patet lib. ij. dist. xij. ca. iij. Quinto si Maria fuisset mortua ante filiū: iuisset ad lymbū patrū: sed nō nisi ꝓpter pctm̄: ergo. Maior patz: q̄ tanua celi nō fuisset apta nisi p̄ passionē filij. dist. xiij. tertij ca. fi. Sexto caro xp̄i fuit obnoxia pctō: sz illa est ratio pcti originalis: ergo. Maior patz. ij. dist. tertij. ca. i. Septimo maria fuit decimata in lūbis Abrae: sz ideo q̄ in originali cōcepta: ꝯ. Añs patet. iij. dist. tertij. Octauo ī maria fuit fames ⁊ sitis ⁊ multe alie pene ꝓtracte: sz isti sunt effectus pcti originalis: ergo in ea fuit causa. ¶ Tertō surgit tertia vetula. s. spēs sophistica dicēs se velle h̄ subtiliter deducere. Solus xp̄s fuit sine peccato originali ꝯcept⁹: ⁊ nihil qō nō est xp̄us fuit sine pctō: sz maria ē aliq̄d qō nō est xp̄s: ergo ⁊c. Et clusiua patz p̄ sctm̄ Aug⁹. ij. lib. de bapt⁹. paulo rū. Et lib. ꝓtra Julianū hereticū. Et sup Psal. xviij. Et p̄ Ambr. sup Luc. Et p̄ Hiero. sup illō Psal. de manu canis vnicā meā. Et p̄ Grego. li. moral. Et p̄ Damas. iij. sntia. Et p̄ Ansel. Cur deus hō. Et p̄ Bern. in epla ad canōicos Lugdunen. ¶ Quarto surgit quarta vetula scz supficiens canonū dicēs hoc eē exp̄ressuz de cōse. dist. iij. c. firmissime. ⁊. iij. di. c. pnūciādū. in glo. igitur ¶ Quinto surgit q̄nta vetula. s. apparentia legis damās: Lex dicit. Si fil⁹ iust⁹ familias extranee p̄sone: sit in adoptiōez dat⁹. ex hoc iura ptātis naturalis nunime dissoluunt. insti. de adop. sed hodie nō obstante in Maria adoptiōe gratiosa adhuc fuit obligata culpe iure naturali fraterno ¶ Sexto surgit sexta vetula. s. falsa matheseos dicens in prima facie signi⁹ginis: ascēdit hec puella. ⁊in ipius manibus sūt spice suspēse. ⁊ vestimēta vetusta. teste. Albumazar. vi. li. maioris introductorij: Et de hoc Naso. iij. de vetula. sed talia vestimēta significāt veterē hoiem cum actibus suis. ergo ipa idutveterē hoiez. ¶ Septimo surgit septima vetula dicens hoc esse notū per cōmunia metra que notat Petrus cretēsis super Cañ. dicēs. Nō aliquē potuit sine culpa gignere mund⁹. Solus hic xp̄s fuit iter nulla mūd⁹ ¶ Octauo ⁊ vltimo surgit octaua vetula. s. hereticа suspitio vel ꝑm alios nominat ꝓsumptio temeraria dicens. Justissime rex dicere q̄ maria nō cōtrarit pctm̄ originale. hereticū est censendū. ⁊ ex p̄esse ꝓtra fidē. ⁊ per consequēs oēs sic tenētes sunt infideles. Primo sic dicere est ꝓtra determinatiōem eccl̄ie que ꝓbat oīa dicta sctōrum patrū in. c. Sctā romana. di. xv. in decretis. Sz multi sancti dicūt eā in pctō originali esse cōceptam. vt Anselmus. Bern. ⁊ ceteri igitur. Scdo quia est exp̄resse ꝓtra sacram scripturā. igitur hereticа. Cōsequentia patet per Hiero. xviij. q. iij. c. hereses. in decretis. Añcedens notū est ex dictis. Tercio. quia Augustinus in li. deside ad petz̄ post ca. firmissime. sic dicit Petro. Si quē ꝓtra hoc gnacem cognoueris tanquā pestē fuge ⁊ vt hereticū abuce. ergo ⁊c. Quarto. q̄ hoc festum sine falsitate fidei dogmatizari non pōt. ergo hereticū ꝓsequentia patet. ⁊ancedēs arguitur. q̄: hodierna festiuitas nō est de ꝯceptione sed nūtū. q̄ ibi libido affuit. nec de ꝯceptu carnis. quia nec fuit hodie. neq; de creatiōe aīe. q̄ non fuit hodie. nec de creatiōe totius: eadē ratiōe. ergo iustissime rex hoc festū nō debet celebrari. Et sic patet quō in hac lite causa ꝑpalat. ¶ Tercio dico q̄ in hac lite reus ꝓnotat. Nā post hec oīa dicta vetula ꝑ locutus est rex dicens. Hec causa via vt video ꝓtra reginā est de qua festū facim⁹. Ait ꝓma vetula. Nequaq; dñe mi rex ꝓpiras nō ē cōtra reginā. Et rex. Quis est ergo reus contra quā agim⁹: Ait prima vetula. Sūt quedā puelle viatrices modicū sapientes. Et rex audiant. Et acce scandūt ad hoc festū tabernaculoz octo ꝑgines viatrices verecūde ⁊ timide que in ꝓspectu omnū celestiū admirabiles videbant. Prima. Vera theologia in vultu gratiosa. Secūda Nō ꝓbabilis in gestu amorosa. Tercia. Patens autoritas grata velut rosa. Quarta. Lex canoni

ea in habitu formosa. Quinta. Lex ciuilis tota imperiosa. Sexta Vera mathesis apud nullos ꝓiosa. Septima. Dulcis poesis super fauum dulcorosa. Octaua: Fides pia/ firma et radiosa Iste octo ꝑgines in illa visiõe imaginaria fece/ runt partẽ in causa regine ꝑginum: qua iam gra tissime cognouerũt. Et sic patet quis? qualis in hac lite rens ꝓnotatur. ¶ Quarto dico ꝙ in hac lite causa disputat. Hã post hec omnia ꝓmavir/ go. s. vera theologia cũ honestate indicibili in re gis pñtia loquit in hec ꝛba Tu aũt dñe sabaoth qui iudicas iuste ꝛ probas renes ꝛ corda. videaꝫ vltiõem tuam ab eis. Hiere. xi. Tibi em̃ reuela/ ui causam meam. infra. e. c. Ecce astitit regina a dextris tuis: in vestitu deaurato. ꝓalm⁹. xliiij. Que nunq̃ fuit in originali concepta. Argu. in ꝓ̃. xcij. cum ibi notatis. Domũ tuã dñe decet sanctitudo in longitudie dieꝫ. Nam hec regina est domus tua quã tu edificasti super colũnas se ptẽ spũs septiformis. patet. pueꝛb. ix. cum ibi no tatis per aug⁹. Que ab initio ꝛ ante secla creata est. ꝛ per consequẽs in statu initiali primoꝛ parẽ tum. patet Eccli. xxiij. cũ ibi notatis. Itẽ necdũ erãt abyssi. i. peccata. ꝛ ipa iam ꝛcepta erat. nota tur. ꝓuerb. viij. Itẽ hec est illa stella quã vidit Balaã. Numeri. xxiij. Et si stella/ ergo a pegri/ nis impressionib⁹ aliena ꝛ abstracta. ergo a pctõ originali ꝓseruata. Itẽ hec est illa arca de lignis sethi imputribilib⁹. ꝓtz. Exo. xxvi. cũ ibi notatis: ergo ligna huius arce ꝑginee fuerũt ab oi putre dine ꝓseruata. Itẽ hec est mulier illa fortis quã vidit Salomõ cuius lucerna nõ fuit extincta in nocte pcti. patet. ꝓuerb. xxi. cũ ibi notat⁹. Itẽ nunq̃ timuit dom⁹ tua illa a frigoribꝫ niuis. ꝓtz .e. c. ergo nunq̃ fuit frigus pcti in ea. Itẽ hec est illa porta quã vidit Ezechiel que nunq̃ fuit aperta. patet. Ezech. xliij. ergo per eã nunq̃ in/ trauit pctm̃. Itez hec est illa regina de qua Ve/ ster. xv. Nõ ꝓpter te. sz ꝓpter omnes ter hec posi/ ta est. Itez. Nõne a ꝓncipio sui pulcra est amica tua macula nõ est in ea. vt in themate. Unde in stissime ꝛ ꝓtz ꝙ Maria fuit sine pctõ origina/ li concepta ꝛ per cõsequens hoc festũ merito est celebrandũ. ¶ Scõo surgit secũda ꝓgo. s. rõ ꝓba bil' dicẽs se velle hoc deducere per ꝓbabiles rõ/ nes. ꝓrimo. Quilibet in pctõ originali ꝓsistens est ꝓnus dignus pena eterna. sz mater dei nũq̃ fuit digna pena eterna. ergo ꝛc. Maior ꝓtz. ꝛꝛ. di. scõi. Minor ꝓtz. quia nõ erat decens nrem dei esse in pena eterna: ꝛ contrahere talẽ effectũ. ergo nec ratiõem causalẽ vel dignitatem ipius. Secõdo. ꝓrima mulier fuit creata libera ꝛ non serua/ sed dignior et nobilior fuit scõa mulier q̃ prima. ergo ipsa creata fuit libera ꝛ non serua. Maior patet. ꝛꝛ. di. secundi. Minor probatur. quia in ea cepit tempus plenitudis gratie. pa tet. Luce. i. Tertio. Qõlibet pctm̃ originale di/ cit lamentatiõem ꝛ ve. sed Maria nunq̃ habu it rõnem lamentatiõis ꝛ ve. ergo nec peccatũ ori ginale. Maior patet. ꝛꝛꝛ. di. secundi. Minor ar guit⁹ ex aue angelico qõ cõmuniter exponit⁹ sine ve. Lucer. Quarto Maria habuit plenitudinẽ gratie. sed quedã magna gracia est ꝓseruatio ab originali. ergo hec fuit in Maria. Maior ꝓtz Luce. i. Minor nota est. Quinto. Qõlibet pec/ catũ dicit rõnem corruptiõis ꝛ tactus. sz Maria nunq̃ fuit corrupta/ sed intacta. ergo nunq̃ ha buit peccatũ. Maior patet. ꝛꝛꝛ. di. scõi. ꝛ minor est nota. nã oppositũ est error Heluidij. Sexto Maria per filiũ suum ꝓfectissime fuit redempta sed ꝓfectius est redimere a casu ꝓseruando q̃ post casuꝫ eleuando. ergo Maria fuit a casu pre seruata ait Bern. sup̃ Lan. ꝛ hoc de. v. di. secũdi Septimo maria fuit exempta a maledictione Eue. cui dictũ est. In dolore pares filios. ergo etiã exẽpta a maledictiõe Ade cui dictũ est. Pul/ uis es ꝛ in puluerẽ reuerteris. Ex quo ꝓbat san ctus Augustin⁹ ꝙ nõ decuit Mariã incinerari ꝓm carnẽ. ergo exempta fuit a maledictiõe vni/ uersq̃. qz minus decuit ꝓm mentẽ deformari et maculari. Octauo. qz caro xꝑi caro virginis vt ibi assumit Augustinus in ꝓmone assumptiõis. sed caro xꝑi non fuit obnoxia pctõ vt in se forma liter. ergo nec caro ꝑginis fuit obnoxia peccato vt in se vel in sui ꝓsecutate. Nono pctm̃ qõlibet di cit deshonestatẽ ꝛ vituperiũ spũale. sed Maria nunq̃ habuit deshonestatẽ ꝛ vituperiũ spũale. ergo nec pctm̃ originale. Maior ꝓtz de se. Mi/ nor arguit⁹ qz tunc ret filius eius impleuit cir/ cũcisionẽ ꝛ soluit legẽ decalogi deshonorãdo pa rẽtes. Decimo qz ret⁹ et⁹ fili⁹ añq̃ haberet rõnẽ filiatiõis eã honorauit ab infamia preseruãdo. ꝓatet per Ambro. sup̃ Lucã. ergo a fortiori pre seruauit eam a culpa pseruãdo. Igit⁹ iustissime ret patet ꝙ Maria nõ habuit origiale. ꝛper ꝓse quens hoc festũ merito est celebrandũ ¶ Tercio surgit tercia ꝓgo. s. patẽs auctoritas: dicẽs ad ꝟ esse auctoritate potẽtes sanctoꝝ. Nã Aug⁹. ꝓtra quinq̃ hereses. c. iij. de persona regis sic ait. Si maria potuit inq̃nari cuz ipaz facerẽ. potui ego inquinari cũ ea nascerer. sed scõm nõ est pos/ sibile. ergo nec primũ. Secũdo. Idem. iij. di. ter cij. Excepta maria virgine de qua ꝓpter honorẽ dñi cũ de pctõ agit⁹ nolo facere q̃stionẽ. Tercio Hiero. in sermone assumptiõis sic ait. Quicqd hũanis põt dici ꝓbis/ mun⁹ est a laude virginis. ergo tribuenda sũt ꝑgini oĩa ꝓuilegia excepti ua culpe vel pcti. Quarto Grego. in ꝓsa Felix nã q̃s es sacra ꝛc. Et in illa. Scta ꝛinuiolata ꝑginitas. q̃ attribuẽda sunt sibi oĩa ꝓuilegia exceptiua culpe. Quinto. Ansel. ó ꝛcepti ꝑginali sic ait. De cẽs erat vt ea puritate q̃ maior sub ꝺo neq̃t itelli

gi niteret. Sexto beatus Ambro. in lib. de virginitate beate Marie dicat eā exp̄sse ab oi pctō originali ⁊ actuali imunē fuisse: vñ fuit ꝑ eā casula de thesauro regis intimat⁹. Tūc rex ait sufficit. ¶ Surgit quarto q̄rta virgo: scz lex canonica dicēs se hīe ad ß decreta. Primo q̄ rōne peccati qđ mulier induxit: nō ꝓcedit ꝑ alio postulare. xv. q. iij. in decretis. Sed marie hoc cōcedit ex officio mediatricis: ergo abstrahit ab illa rone peccati. Secūdo q̄ lege p̄uata ducit: nulla extitit rō: vt lege publica restringat in. c. due sūt: xix. q. ij. Sed maria a principio sui lege p̄uata ducta est: ergo ⁊c. Tertio. Si aliq̄ recipiunt in ꝑticulares ⁊ specales subiectos: cēsent exēpti i. c. si papa. de pnle. lib. vi. Sed maria fuit sic recepta in ꝑticulā ⁊ specalē matrē filij dei a principio sui: ergo ⁊c. Quarto cū sint ūra obscura partiuz: reo fauēdū est pon⁹ q̄ actori. extra de regu. iu. in. vi. Sed hec ura partiū sunt obscura: ergo Marie fauēdū ē. ¶ Quinto surgit quinta virgo: scz lex ciulis: dicēs se ad hoc habere leges. Quoniā ꝑnceps augus⁹ est legib⁹ solutus: p̄uilegiata augusta: patet. ff. l. ij. sena. cō. l. princeps. Sed summus augus⁹ fuit solut⁹ a lege ꝓcipiscēne: ergo p̄uilegiata augusta. Item in obscura volūtate manumittētis fauendū est libertati. de reg. iur. ff. ergo a fortiori in obscura rōne ingenuitat⁹ fauendū est libertati. Sz hec est obscura ratio ingenuitatis marie in ꝓncipio sui: ergo ⁊c. Et rex ait sufficat. ¶ Tunc surgit sexta virgo. s. vera mathesis dicēs. Hec puella a ꝓncipio sui: in prima facie signi virgis apparuit mūda ⁊ magni animi: magnicq̄ decoris. Teste Albumasar lib. vi. maioris introductoꝝ: ergo in sui principio non erat imunda ⁊ deformis. Item a sui ꝓncipio lucebat pluris honestatis. Teste Hasone. iij. de vetula: ergo erat sine inhonestate ⁊ vitupio culpe. Itē in ꝓceptiōe but⁹ puelle ꝓma facies signi virginis erat de signo virginis: nullus astrologus hoc negat: ergo puella hec que erat signata erat vt tūc incorrupta ⁊ intacta ꝑm virtūq̄ hominem. Itē ad hoc facit Machomet⁹ in alcboran azoara ⁊ dicēs: Null⁹ est de filijs adā quem nō tetigerit satban ꝓter mariā ⁊ filiū ei⁹. Et rex ait sufficat. ¶ Tūc surrexit septima virgo: scz vera poesis: ad hoc se habere dicēs poetrias innumeras. Nam Sedulius lib. i. in carmine paschali loquens poetice de maria sic ait: En velut e spinis nobilis rosa surgit acutis. Nil qđ ledit habens vel qđ obscurat honorē. Sic eue de stirpe sacra veniēte maria. Virginis antique facinus noua virgo piat. Ergo maria surrexit de spinis generis humani omni lesiōe semota: sicut nobilis rosa e spinis. Item ad hoc facit poetria Baronis: vt supra. Itē Hasonis. Item Petri comestoris vt supra. Item Petri cretensis super Luc. Una nec macula natura reliqt in ista. Itē Albanus vt supra. ¶ Ultimo surgit octaua virgo pia fides dicēs: ꝓ isto conclusione sunt mirabilia tua iustissime rex: ergo hec conclusio est pia fide tenenda: ꝓsequētia patet: cum tu non possis esse falsus testis. Antecedēs arguit in miraculi beati abbatis. Item de studēte fratre regis vngarie Item de sacerdote in pago gallico: que ecclesia sponsa tua amplectit pia fide ¶ Tūc in illa visione clamauit rex: Aduro vos vt ametis mariaz ⁊ cōmēdetis: q̄ tota pulchra. Nec suscitetz: nec dilectā ꝓuocetis: quia amica mea. Nec denigretis: nec formosam diffametis: quia macula non est in ea. Tota enī pulchra es amica mea: ⁊ macula nō est in te: sunt ꝓba themata ꝓassumpti.

Sequitur tertius tractatus

nostre cōsideratiōis qui notat respōsionē gaudiosam ad sententiaz famosam. Ubi primo materia declarat. Secūdo sententia ꝓbatur. Hā post hec omnia in illa imaginaria visione surgit prima vetula: scz littera occidēs: quasi rabida dicens: quid ad rōnes nostras q̄ insolubiles sunt iustissime rex? Surgit illic honestissima ꝑginū: scz vera theologia dicēs: Uestre rōnes cōtinent decēocto defectus q̄ in scientijs cōmuniter repelluntur. ¶ Primus est: q: nō distinguitis int̄ vniuersale simplicit⁹ ⁊ vniuersale accōmodū: sic dicitur. d. vi. dis. ꝓmi. c. v. Uniuersale simpl⁹ distribuit simpl⁹: vt ola q̄ voluit de⁹ fecit. Uniuersale accōmodū distribuit ꝑm q̄d: vt de⁹ illūinat oēm hoiem veniētē in hūc mūdū: qđ intelligit soluz de illuminatis ꝑm Augu. infra. e. ca. et sic tales. Oēs declinauerūt. Oēs peccauerunt. Ois hō mēdax ⁊c. dicūt vniuersale accōmodū. ¶ Secūdus defect⁹ ē: q: nō distinguitis inter exemptū de iure ⁊ exēptū de ꝓuilegio ⁊ de facto: vt i. l. ꝓncipes. ff. de legi. Hā augus⁹ est simpl⁹. augusta de ꝓuilegio. Et sic intelligit: Nō est q̄ faciat bonum nunō est vsq̄ ad vnū. s. q̄ sit exemptus simpliciter: ⁊ hoc patet: cū rex ibi loquat de exceptione actuali. ¶ Tertius defectus est: q: nō distinguitis inter redemptionē eleuātē ⁊ redēptionē p̄seruantem. Sicut distinguit btūs beatus Bern̄. super Cañ. sermone. lv. Primo mō redēpta est būana natura: scdo mō angelica: ptz infra. e. sermōe. Et sic de maria credim⁹: ptz ꝑ q̄ nō ois redēptio est a culpa. ¶ Quart⁹ defect⁹ est: q: nō distinguitis int̄ rōnē causalē ⁊ rōnē formalē: sic distinguitur xxi. dis. scdo ꝑ Ambro. Hā rō causalis nō induit simpl⁹ rōnē formalē. Nota infra. e. dis. ꝑ magistrū. c. fi. vbi ponit in primo ꝓcepto puerperiū habere rōnē causalē pctī originalis: ⁊ nō formaliter. Et sic pōt intelligi q̄ maria habuit fomitē peccati in illo conceptu quo ad legez ꝓpagatiū

sub qua fuit cõcepta: sed nõ habuit fomitem formaliter in primo cõceptu seminis: vt prolis: nec vt in secũdo vt seminis vt caro: nec in tertio. s. in fusionis animc. ¶ Quint⁹ defectus est: q; nõ distinguitis inter mortẽ incinerationis ⁊ mortẽ pcr seruationis: sicut distinguit Aug⁹. in sermone assumptiõis. Prima mors est pena pcti: pz Bern. iij. Puluis es ⁊c. Sed secũda mors abstrahit a pcõ q̃tum abstrahit ab incinerationẽ ⁊ talis fuit mors marie sm Aug. ibidẽ. ¶ Sext⁹ defect⁹ est q; nõ distinguitis inter purgationẽ ⁊ mundationẽ ab imũdicia ⁊ a puata potẽtia: sicut cõmuniter distinguit. ic. dis. scõi. de purgatõe angelica q̃ nõ fuit ab imũdicia: sed a priuata potẽtia. Et sic p̃cedit Maria purgata: mũdata ⁊ sanctificata. ¶ Septimus est: q; nõ distinguitis inter legẽ priuatã ⁊ legẽ cõmunẽ: sicut i. c. Due sunt leges. xxij. q. 1. in decretis. Ideo cũ dicit: si maria fuisset mortua ante filiũ: de iure cõmuni iuisset ad limbũ: sed dubiũ est de facto. Nec eñ minus sibi potuit aperiri porta celi vt tunc: q̃ in via creditur a nõnullis: eã vidisse in hac vita deũ clare per essentiã. ¶ Octau⁹ defectus est: quia nõ distinguitis inter legẽ cõcupiscentie ꝓpagantiũ ⁊ prolis ꝓpagate: sicut notat p aliquos doctores iij. dis. tertij. Nam primo modo caro christi fuit obnoxia peccato sicut reliqua caro: pater in. c. i. iij. dis. tertij. Sed secũdo modo vtraq; s. marie ⁊ christi fuit p̃seruata. ¶ Nonus defectus: q; non distinguitis int̃ solutionẽ decime ꝓpt̃ grãm p̃seruãtẽ: vel ꝓpter grãm eleuãtẽ: vt dicit per nõnullos doctores. ij. dis. tertij. c. iij. Nam Maria solvit christo decimã ꝓpter grãm p̃seruantẽ: non a casu eleuantẽ. ¶ Decimus defectus est: quia nõ distinguitis inter penã tractã vel inflictã ex culpa vel ex causa: sicut dicit. cv. dis. iij. Nam secũdo modo: scz ex causa multas penalitates contraxit Maria: sed nunq̃ ex culpa sua. ¶ Undecimus defect⁹ est: quia nõ distinguitis inter exceptiuã ⁊ exclusiuã simpliciter ⁊ accõmodatam: sicut distinguit. cli. dist̃. i. Nam illa: nemo nouit filiũ nisi pater: nõ est exceptiua simpliciter: quia nõ est ibi exceptiua notionalis vel etiã essentialis sm aliquos: sed exceptio accõmoda qua excipiuntur omnes illi quibꝰ de iure hoc nõ cõpetit vel de facto. Et sic sunt intelligẽde tales. Solus christus fuit sine originali: id est solus simpliciter ⁊ de iure: quia solus august⁹ est lege solutus in. L. princeps. sed nõ solus de facto. infra ea. l. ¶ Duodecim⁹ defectus est: q; nõ distinguitis inter dictũ determinatũ ⁊ cõcionatũ siue disputatã: sicut dicit Eccs. i. cũ ibi notat. vbi Salomon quãdoq; loquit in p̃sona fatui: siue in p̃sona opponẽtis. Et sic Ansel. in. ij. Cur deus homo loquitur de maria in persona bosonis disputantis: q; in peccato cõcepit cũ mater sua. Sed post oppositũ determinat in libello de conceptione virginis. Et i epistola ad suos coepiscopos. ¶ Decimustertius defect⁹ est: q; nõ distinguitis inter dictũ assertũ ⁊ opinatũ. Sicut distinguit in. c. noli nimis. dis. ix. in decre. Nam aliter recipienda sunt dicta sanctoꝝ cũ loquũtur dubie: aliter cũ loquũtur assertiue. Propter hoc Bern. q̃ in epistola ad canonicos Lugdunẽses dubie locutus est: dicẽdo hoc festũ nõ esse celebrandum. Nam in fine epistole sũmittit se ⁊ suũ dictũ examini ecclesie Romane: ⁊ certũ est ecclesiã Romanam iam facere illud festũ. ¶ Decimusquart⁹ defectus est: q; nõ distinguitis inter inesse ⁊ infuisse sicut distinguit. ix. distin. ij. c. iij. sicut q̃ angeli ceciderũt de ordinibꝰ: non q̃ inessent: sed infuissent. Sicut dicit maria mortua ꝓpter peccatũ p Aug. nõ q̃ infuit: sed q̃ infuisset: si nõ p̃seruata fuisset. ¶ Decimusquint⁹ defect⁹ est q; nõ distinguitis inter ius naturale ⁊ ius gẽtiũ. Sicut distinguit dis. i. in decretis. Nam maria nõ fuit exẽpta a iure nature: vt imaginat apparẽtia legis: sed fuit exẽpta a iure gentiũ: ex quo captiuitates ⁊ seruilitates emanãt. infra. e. c. v. ¶ Decimussextus defectus est q; nõ distinguitis int̃ habitũ ⁊ situ. Sicut distinguit Portretan⁹ in li. vi. principioꝝ. Nam aliter cõsiderat maria: vt habituat i vestitu deaurato. pñs. cliij. ⁊ sic se habuit a principio sui. Aliter vt situata habẽs in manibus vestimẽta vetusta: vt dicit falsa matheisis: qó nõ signat veterẽ hominẽ mariã induisse: sed euangelicã paupertatẽ. ¶ Decimusseptim⁹ defectus est q; nõ distinguit̃ inter superficiẽ ⁊ medullam. Vel sensum in quo fit: ⁊ sensum̃ quez facit. Ut distinguit in. c. martino. i. q. i. p Hiero. Haz multa sunt superficie cõtra sacrã scripturã exp̃ressa: que tamẽ sunt catholica: ⁊ eoꝝ opposita hereticа. Notũ eñ est ecclesiã approbasse omnia dicta sanctoꝝ: sed nõ vt superficialiter sonãt: nec in omni sensu quẽ faciũt. ¶ Ultimus defect⁹ est q; nõ distinguitis int̃ causam totalẽ ⁊ causam partialẽ: sicut dicit auctor de causis ꝓpositõe. i. ⁊ cõmentator ibidẽ. Hã lex cõcupiscẽtie ꝓpagantiũ nõ est causa totalis: vt peccatũ originale sit in carne vel in anima ꝓpagate prolis. Nec sequit̃ ꝑ est propagatũ sm legẽ cõcupiscẽtie: ergo in peccato originali. Unde nõ sequit formaliter: tres pueri sunt in camino ignis: ergo patiunt̃ ab igne: ergo nec sequit formaliter. A. propagat in igne cõcupiscẽtie: ergo patit̃ originale: licet sequatur de lege cõmuni. Maria autem fuit concepta de lege priuata spũssancti: que prima concepta, fuit hodie sancta in suis originalibus principijs sm Anselmũ. Hodie concepta est stella celi: hodie concepta est palma virginum: hodie concepta est ianua celorum. ¶ Igitur triplex conceptio Marie videtur hodie celebranda. Nam

hodie fuit cõcepta vt in suo originali principio. Nec sequit ibi affuit libido ꝓpagantiũ: ergo peccatũ in ple ꝓpagat vt supra. Secũdo fuit concepta in carne mũdissima. Tertio in creatiõe ⁊ infusione anime. Et de istis hodie celebrat festũ. Nec sequit: Nõ fuit hodie illa vel illa cõceptio: ergo nõ debz hodie celebrari. Nã ecclesia de cõsuetudine habet anticipare vel postponere festa ex certis causis ⁊ rõnabilibꝰ: alis nõ possz rõnabiliter celebrari in die lune cum cadit in dñicã: qõ est falsum. Item alis nunqz celebrãda esset octaua in qua cantat hodie sicut in die. Itẽ tũc non esset hodie celebrandũ festũ cõceptiõis ꝓ sanctificatione: qz quo tẽpore fuit sanctificata ignoratur: vt dicit sanct⁹ Tho. iij. parte sũme. ¶Et sic inquit theologia paret q rõnes vestre non sunt insolubiles. ¶Tũc repetit de folio suo ꝓtulit litz sententiã in hec verba Anselmi in epla cõceptiõis virginis. Erubescãt oẽs insensati: qui tãtũ diez tanta mysteria ac sacramẽta tenebris ignorãtie excecati ideo respuunt celebrare: q viri⁊ mulieris copulatio in virginis cõceptiõe cõsistit. Nõ em̃ est verus amator virginis qui respuit colere diẽ sue cõceptiõis. Hec Ansel. Cuius virginis veros amatores nos facere dignet dñs noster iesus christus dei patris ⁊ ipsius virginis Marie vnicus filius qui cũ eodẽ deo patre ⁊ spũsancto viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ: Amen.

Sermo de sancto Bernardo editus a magistro Joãne de Berson cancellario parrhisien.

f. Ulcite me floribꝰ: stipate me malis: qz amore langueo. Scriptũ est in epitaphio sponsi ⁊ sponse qõ ad exercitiũ diuini amoris cõpositũ est: ⁊ ab illo cuius nũc sermonẽ habituri sum⁹ diuinis verbis expositiõ: qõ ⁊ nũc legit ecclesia in laudẽ singulariũ sponse christi virginis gloriose. Cant. ij. ¶Si nõ capit amoris verba frigidũ pectꝰ: vt scriptura loquit (amorose Bernarde) Si te eodẽ teste linguagiũ amoris nõ amãs: nõ intelligit plus q̃ latin⁹ barbar: quo pacto spes erit de algido: immo gelato pectore meo q amoris vnqz flãmãtia verba depromat: q eloquiũ ei⁹ sit ignitũ vehementer. q verbũ instar Helie vt facula ardeat. Necessari⁹ est igit ignis ille amoris quẽ dñs misit in terrã volẽs vehemẽter accẽdi. Necessarius dicerim: tum vobis ad capiendũ verba amoris: tum ꝓcipue mihi ad illa capiẽdũ simul ⁊ loquẽdũ. ¶Te ꝓ beatissimũ Bernũ. esse vnũ ex cõsortio ignitoꝝ illoꝝ spirituũ quos seraphin scriptura noiat: ego pia fide tenẽs obsecro iaz ⁊ obsecro ꝓ amorẽ tuũ q̃tinus sumpto calculo ardẽti de altari illi⁹: cui⁹ ignis est in syon: ⁊ caminus in hierlim: q̃ est nõ cupido falsus: sed ver⁹ dilectionis de⁹ ⁊ ignis cõsumẽs est: tu labia mea tangens purges. Tu insup pectora nostra oia succendas ad amorẽ illũ quo te olim lãguisse ⁊ arsisse feliciter: ac ducẽte infra docebim⁹. Exorabimus simul amatricẽ illã tuã ⁊ amatã deã q̃ quidem decãtat. Ego mat pulchre dilectiõis. Cui supplices ꝑsentam⁹ illud angelicum: Aue gratia plena ⁊c. ¶Fulcite me floribus: stipate me malis: qz amore lãgueo. Vox ista viri patres ⁊ fratres vox amãtis est. Amãtis nõ qualiscũq amãtis: sed eius quẽ vulg⁹ loquit: qui amat per amorem qui philocapt⁹ est. Cũ ꝓo inter animi passiones nulla vehemẽtior sit q̃ amor (vt ab experientia sumpsit Cicero) nulla insup violẽtior: nulla rapacior: ⁊ que minus sinat animã esse sui iuris. (Nam est ecstasim faciens: vt ait Dion. iiij. de diui. nomi.) sicut amorẽ quersum ⁊ improbũ nullũ crimẽ excedit in vicio: sic amor casto ⁊ bono nulla virtus equak in precio. Alioquin quomõ statuisset egregius doctor Augustin⁹ et aduerso duos amores: bonũ ⁊ malũ: esse quasi totidem ꝓcipuos cõditores ⁊ rectores duaꝝ ciuitatum: vnius diuine: alteri⁹ diabolice: nisi q amor bonus inter virtutes: ⁊ malus inter vicia principantur? Proinde vterq amor sua actiõe feruida languere hic quos possidet cogit: q̃uis alit ⁊ aliter sicut amor hereos manifestat in maloꝝ et vox nostri themat⁹ in bono. Cũ anima sancta sponsa dei loquit. Fulcite me floribꝰ: stipate me malis: qz amore langueo. ¶Et quidẽ de amore querso erit scõa ꝑs nri sermonis hui⁹: si hora ⁊ vestra expectatio tulerint: ⁊ hoc sub voce querula ⁊ lugubri christianitatis languorẽ suũ in mẽbris pessimũ ex hoc amore deplorãtis. Primam ꝓ parte sibi vendicabit vox amorosissimi ⁊ deo amãtissimi Bernardi: tum ad sui laudẽ: tum ad nostri edificationẽz. ¶Introducet itaq persona eius iam beata atq secura: tanq̃ ipm̃ de amore suo in hoc mũdo loquentẽ audiam⁹. Ita em̃ tenere meditatus sum doctrinã de amore: quatinus iocũdior esset ad audiendũ: facilior ad credendũ: maiestate sua dignior: ⁊ inuidie habens minus ad imitandũ. Quis em̃ sibi ꝓgruentius amoris magisteriũ vsurpauerit: cui⁹ ⁊ facta oia ⁊ scripta: scintille sunt q̃dã ignee amoris? Auertite igit paulisper mentẽ a me: ⁊ ipm̃ Bernardũ non me loqui putate. ¶Fulcite me floribꝰ castorum desideriorũ o beati amorosi omnes spirit⁹: Stipate me malis odoriferis: pulchrarũ ordinatarũq operationũ: quia amore langueo. Ecce anima mea dum aduena ego sum in terra peregrinationis mee: circũibat ⁊ querebat quem amaret. Nec em̃ absq amore diu viuere omnino poterat. Cuius stimulis nescio quibus iam ab ineunte etate configebatur. Cuius igne carpebatur: vt in has gemebũda suspiraret voces,

tatis nomẽ habz ad quã spectat illa.i. Can̄. vox Fasciculꝰ myrrhe dilectꝰ meus mihi: inter vbera mea cõmorabit. ¶Reclinari porro ad custodiaz pueri necessaria ẽ nutricis cura q̄ trãquillitaz vocabulo dicit a malorꝝ negociorꝝ fragore: z a litiũ strepitu hũc sedule puerũ custodit: z dum alijs vehemẽtior terrenarꝝ curarꝝ clamor insonuerit illud Abner. i. Regũ. xxvi. fortiter exclamat: ꝙs es tu qui clamas z inq̄etas regez. Suos insup seruulos q̄s sensuũ noie appellauit uerũ z uerũ monere nõ cessat vt ab oĩ nocuoꝝ icursu pueri huius lecrulũ custodiãt: negligẽtiu autẽ mutãti increpatiõe atrociter ip̄roperat dicẽs illud qꝺ ibidẽ in Dauid ꝑsona subdit. Uiuit dominꝰ filij mortis eitis vos ꝙ nõ custoditis dñm vestꝝ regẽ christũ domi. ¶Subinde post dormitionẽ leuadus est puer. Hoc obsequiũ p̄stabit quarta nutrix scꝫ meditatio: q̄ totiẽs pueriũ hũc excitat quotiẽs horologiũ amoris suo põdere cecidrit atꝝ pulsauerit dicitꝝ. Exurge quare obdormis domine exurge z ne repellas in finẽ. Ipm ꝙ excitatũ euoluit: z pãnos explicat ꝙbus ille induit qui ẽ amict⁹ lumine sicut vestimẽto. Pãni autez isti ꝙd aliud sunt ꝙꝫ sue diuitias suorũꝝ secretorũ archana mysteria: q̄ euoluunt dũ pia fide cõsiderant instar Psal. dicẽtis. Reuela oculos z̄.

¶Postmodũ pueri hui⁹ balneũ p̄parat ꝙnta nutrix scꝫ pietas: hec intuẽs scām meditatiõꝝ q̄ puerũ excitauit: q̄ excitatũ explicauit: q̄ explicatum suauiter allocuta: currit ipe ad fontẽ cõpunctionis in uno pij cordis situ. Anima inqt mea liq̃facta est vt dilectꝰ meus locutꝰ est mihi. Et iterum. Factũ est cor meũ tanq̄ cera liquescẽs i medio vẽtris mei. Hec ergo aqua suauissimũ efficit puero Jesu balneũ: qz nõ p cineres pcõꝝ vt in contritiõe transit: sz de ipo cõpunctiõis fonte pura nitens impunctaq̄ haurit. ¶Amplꝰ certo necesse ẽ vt puer taliter lotꝰ pascat. Opus h̄ a misericordia q̄ viscerosissima nutrit ẽ adimplet dum membra ciꝰ reficit p̄sertim pane spũalis doctrine: qꝺ est verbũ dei: eundẽ insup dulciũ sermonũ lacte ab vberibꝰ mãsuetudinis eliqto porat: cui puer arridẽs. Esurini inqt z dedistis mihi mãducare: z rursuz. Fauus distillãs labia tua: mel et lac sub lingua tua. ¶Postremo puer noster Jesus baiulãdus siue gestãdus ẽ: iuxta illud apli. Glorificate z portate deũ in corde vestro. Hoc ipm p̄stabit obsequiũ septia nutrix videlicz obediẽtia: imitabiturq̄ Noemi exẽplũ: de q̄ Ruth iuꝫ. scriptũ est: q̄ susceptũ puerum posuit in sinu suo z nutricis ac gerule fungebat officio. Et bene dicit posuit in ſ nu suo: neq̄ eñ retro aut contra cor Jhesus quasi sarcina grauis suis in preceptis ferẽdus ẽ: sz in anteriori sinu: z ad cor inte bone operatiõis brachia amorose stringẽdus est. Inde ẽ illa ipius postulatio in cãticis. Can̄. vi. Pone me vt signaculũ sup cor tuũ: z sicut signaculũ sup brachiũ tuũ. ¶Atq̄ summopere summaq̄ sollicitudie z studio nutrit hec obediẽtia p̄ cauere debz: ne in via mãdatorꝝ dei offendat ad lapidẽ inobediẽtie pedẽ suũ: alioqn puero casus iminerer: z in nobis tali criminis allusiõe spũaliter mozerek. Auditis magistri z fres in christo charissimi q̄liter puerũ Jesũ in nob p̄ oi grãz spiritualiter hodie natũ z inhabitantẽ iuoluere debet puritas: inuolutũ reclinare charitas: reclinatũ custodire tranq̄llitas: debinc meditatio ipsuz excitat: pietas lauat: misericordia abat: obediẽtia gestat: q̄bus istis quẽadmodũ p̄missuz ẽ solerter diligẽtercꝫ exhibuz, pficit in habitaculo cordis nostri puer Jesus tã etatis quã sapiẽtia coram deo z hoib⁹: donec crescat ad mẽsurã verbi pfecti. Ubi tũc habitabit in nobis nõ p fidẽ tãtũmodo z gratiã: vt patz in p̄senti vita: sz p gl̃iam cõsummatã: quã nobis p̄stare dignet verbũ hodie caro factũ: dñs noster Jesus xp̄us Amen.

Sermo factus per eũ

dem dominica ĩ septuagesima. M.ccc.xxxvij. crastino Uincẽtij.

Jsit illos ĩ vineã suã Matth. xx. Reuerẽdissimi dñi: p̄res ac magistri mei z in ſ sus ego ad vos ꝙ venustissimã banc Parrhisien. vniuersitatis vineã bõis artibꝰ excolitis: quã ri deꝰ optime de egypto trãstulisti: q̄ extendit palmites suos a mari vsq̄ ad mare z̄. Missus inquã vinũ p̄dicatõis exp̄mere: vbi illud haurias: vnde eliciaz vir babco. Jta eñ hodie p̄darꝰ ille in primis: z absq̄ dubitatõe doctissimꝰ viticola noster p̄ceptor meꝰ a puerorꝝ z doctorꝝ cũ reuerẽdissima auctate reminiscẽdꝰ semꝝ mihi. Ille unquã thematis nostri verba q̄ si rotundẽ p̄grauidos diuine scripture racemos: p studiũ torcular tãta virtute q̄ posset z vinũ admoninõis p̄feruidũ tã acriter nec minꝰ abundãter exp̄ssit: vt nil mihi p̄ter folliculos tanos: p̄ter acinos z nescio q̄s vini inopes reliquias dimissum videat. Introducꝰ tanẽ atq̄ missꝰ nec retro pedẽ vertere: nec imperãtibꝰ nõ obsequi possiuz. Propterea cũ Jesu syrach sui libri. c. xxx. quasi ꝙ colligit acinos post vindemiatores: z ipe speraui.

¶Ego inq̄ tãti vindemiatoris vestigijs inherẽs grana vel q̄ neglexit vel sciẽs p̄terijt: vel liberaliter dedit recolligã: z vinũ vtinã tã efficax q̄ rude z indigestũ eliciẽs in vasa auriũ vestraz: meliori vtiq̄ mõ imbui digna trãsfudã illa pius exorata z in auriliũ accersita q̄ absq̄ scissura virginalis tre: vitẽ verã p̄purijt: ad quã recurrẽtes dica. Aue maria. ¶Dixit z̄. Parabolicam domini vineã: ecclesiaz figurare: nemo dubitat: qui aut hodiernuz legit euangeliũ: aut matutino sermoni p̄sens fuit. Ueruz exp̄sitio hec non ad-

eo aut auara aut solitaria est vt aliaz prorsus excludat. Quamplures nempe vineas nristicas scriptura loquit: quibus omissis ad ꝑsens tñ duas introibo. Unea scz mētis būane: de q̄ Cant. viij. Unea mea coꝝ me ē. Unea insup sacre sapiēne: de q̄ ad litterā Eccl'i. cxiij. Ego q̄si vitis fructificaui rē. ¶Istas ideo vineas cōtuntq; neutra sine altera excoli felicit possit. ¶Qó ne q̄s falsē dictū arbitret: audiat absq; sapiēta anie vitem destrui. Trāsiui (inq̄t sapiēs) p vineaz viri stulti id ē sapiētia carētis. Credis forte q; pulerā repperit: audi q̄d sequit. Et ecce totū inquit repleuerāt vrtice z vepres: sz z macerta lapidū destructa erat. Prouerb. xxiij. In vrtica dat intelligi mētis adustio: quā voluptas ingerit. In spinis pūctuosa: lacerosa: vlcerosa: z dolorosa mentis pūctio: quā cupiditas parit: in destructis parietis: in destructa macerta ruinosa mētis clausio: quā ociositas opat. Sapiētā vero nō nisi in bona z bene īstituta anīa reperire posse: apte monstrat illud Sapic. i. In maliuolā aniaz nō introibit sapiētia: nec habitabit i corpe ptis subdito. Pie aūt agētibꝫ dedit sapiam. Eccl'i. iij. ¶Hanc igit vineā duplicē nūc introgress⁹: excolēdā esse suadebo ꝑsentē collatīculā: sub tribꝫ psuasoris oratiōibꝫ absoluēs. Est siquidē gen⁹ boc dicendi vehemēti⁹ atq; cōcitati⁹: qó quasi aliqbꝫ ꝓborū stimul' mētes penetrat: z vitia eas faculis accendit ad virtutē. Prima oꝛo psuasiua erit de vinea spūali nostre mētis vt ad eā pmo mane consurgam⁹. Scōa erit de eadē vt eam ipam debite excolam⁹. Tertia erit de vinea sapiētie vt eaz diligam⁹. Auditores aut vos benuolos habere ꝑcor: z hoc a vestra būanitate z clemētia ipetratū sperās incipio. ¶Adestote optimi adolescentes: z summi patris famulias iussionē credul' auribꝫ attēdite. Ite vos in vineam. Ite currite rūpite moras oēs. Quoniā vt Naso ait. Labit occulte fallitq; volubil'etas: z nihil ē annis veloci⁹ Tragicus q̄q; Seneca. Properat cursu vita citato volucriq; die. Rota ꝑcipitis voluit anni. Accelerādus idcirco cursus ē. Neq; ignotus piger ille ē a quodā vulgari poeta descriptus. Qui si mane vocē obaudit.

Si citet adhuc iterata voce sonora
Rare vigil stertit tandē clamore coactus
Ore tamē lento lingua mouet z mubit q̄d vis:
Inquit surge veni de⁹: miser en ego surgo
Vade sequar: nec eū sequit quē decipit: z tu
Nō venies: dudū venissem sed mihi restes.
Quero nec inuenio: q̄s demon sustulit illas
Surge cito: dñe sum ꝑstо: nec est tamē: immo.
Vel caput huc illuc vertit vel brachia scalpit
Hebra vel in longū distēdit: sic sibi quasdā
Undelibet mozulas q̄rit sibi: sic venit ore
Nō pedesic venies nunq; venit ille coactꝰ

¶Quā multoꝝ hic mos est q̄ nō tēporalis: sed eterni domi vocationē somniātes audiūt a ꝯbi libꝫ pctoꝝ sordidissimis auelli neq̄tes. Uez aliter est agēdū: quoniā magnū opus ē: tēpus vero brevissimū. Memunisse siq̄dē debetis z a dominica ꝑabola didicisse: vni⁹ tātūmodo dici spaciū nō ampli⁹ ad laborē datū esse: tā velox: tā brevis: tāq; caduca ē mortaliū vita. Quēadmodu; itaq; dies ab algida aurora īchoās: paulati ꝑ horas z momēta ad intēsuz meridiei feruoꝛē: z abīde in gelidā nocte ꝑgredit. Nō aliter hō ab infantia incipiēs gradatim ꝑ pueritiā: ꝑ adolescētiāq; z iuuētutē quasi ꝑ totidē horas ad viriduz z nubile virilitatis robur puebit: subinde in senectā z decrepitudinē: in tenebrosaz deniq; noctis mortē: sensu; ac sine strepitu relapsur⁹: q̄q; vita brevis q̄ tota fugacissimo dici vni⁹ cursu mensurat. Numera mēses: annos atq; lustra: nil aliud quā exigua dici vni⁹ momēta sunt. Adde q; aliaz rerū ꝑditioni vtcūq; succurrit tēporis iactura irreparabilis ē. Qó notauit vulgati ꝓsus grauis sententia. Quisq; pōt rebus succurrere nemo dieb⁹. Inde ē lyricū illud Oratij ad posthumū. Eheu fugaces posthume labunt anni. ¶Quāobꝛē p̄clarissimi adolescētes vnanimes dicite z in op⁹ deducite illud Cāticoꝝ. vij. Mane surgam⁹ ad vineas: periculosa q̄ppe est mora: ridiculosa est curuatura: fructuosa excultura: ideo mane semina semē tuū. Eccl'i. xxv. Ideo surgam⁹: surreximus z erecti sum⁹ in ipo ad vineas. Plātabunt vineas: z bibēt vinū eoꝝ. Amos. ix. Nō expectetur tertia: nō meridies: aut ipius ad extremū solis occasus: sed mane fiat. Dedecoꝛ ē instar moꝛtuoꝝ ꝓstratos humi iacere: z vt Persius indignās ait curuas in terris habere animas. Ideo surgamus cōmunes sunt singlis singule vinee: q̄ neglecte peccati vir⁹ parūt: exculte ꝓ fructificāt in vinū felicitatis eterne. Ideo ad has surgam⁹ vineas. ¶Sed dicet forsan aut pigrior aut sōnolētior aliq̄s: cur mane z nō pot⁹ vespere? Accedētes itaq; nouissimi ꝓponemur ꝓmis: z mercedis tantūdē intra sentētiā parabole hodierne sum⁹ accepturi. Incassuz igit tota die sudantes nostra attereremꝰ corpuscula: et estus ponduſq; diei intolerabiles gratis subiremꝰ. Ludēdū potius ē z adolescētie iuuētutiſq; affectib⁹ gratissimis z placidissimis indulgēdū ipsi nature: senecturi quādo q̄dez aliud agere fas nō erit vincet cultus relinquat. O fallacissimas spes: o exꝑctationes vanissimas: quot pepererunt adolescentes: quot ad celuz euolaturos iuuenes: in eqne dānatōis ꝑcipitiū ruere coegerit? Nō vos moueant mortuū seruoꝝ voces: quoniā q̄ mane dedit: nec meridiē nec ipam quidē tertiaz spopondit: sed vt sapiēter sapiens affirmat oīa in futurū seruant incerta. Eccl'es. ix. ¶Quā multi ꝑ

licos vite annos: aut somniantes aut ꝓmitten/
tes: vno die: vna hora: vnoq; momẽto miserabi/
liter obierũt: q̃t inter has vane spei voces occu/
buerũt: videre stupor ẽ. ꝓpterea filio suo ꝑ/
piebat dñs vince Matth. xxi. Fili vade opari in
vineã meã. Dicere mihi visus ẽ: pater suz: tu fili⁹
obtẽperãdũ: vadẽdũ ẽ hodie: nõ procrastinãdũ ẽ:
opari nõ obtorpescẽdũ ẽ: in vinea fructificãdũ ẽ.
¶ Sed assurgit hec ip̃a proba ⁊ temeraria spes ta/
cito murmure secũ insusurrãs: nõ hodie sz cras:
erit hodiern⁹ dies vt hestern⁹ sit in voluptate: sit
in iocis: sit in delectatiõe: cras ab his resipiscaz:
cras vinee cultui operã adhibebo: an audiuz co/
uinã vocẽ: an infidã fiduciã aniaduertitis: audi
te poti⁹ illud nõ taz creditũ q̃ expertũ. Nasonis
verbũ. Qui nõ est hodie cras min⁹ apt⁹ erit quo
usq; cras ⁊ nunq; hodie: fiãt queso oĩa ista cras
vnũ hodie: aut vnũ mane in qua vineã tuã ope/
ris. Nec frustra ꝓpheta dixisse putes: bonũ ẽ vi/
ro cũ portauerit iugũ dñi ab a. s. Treñ. iij. Jugũ
liberũ ac regiũ: ⁊ nisi ꝑm mẽdacẽ putes: suaue
atq; leue: grauat fortassis cũ incipit: mox vt tue
ris in oblectationẽ veniet. Ꝙdo bñ ꝓcipit rhetor
ille Tul. Optima forma viuẽdi eligẽda est: quã
iocũdã reddet cõsuetudo: ⁊ Naso. Qđ male fers
assuesce ferẽdo. Jugũ leue ẽ si pẽ: erit pabulũ ⁊ pre
miũ: ⁊ facil labor quẽ amor opat: mollibꝰ vero ⁊
enervatis ac nõ amãtibꝰ nihil nõ difficile ẽ. Por
ro Scñ. ia se exptũ esse ait q̃ facillime tenera cõ
cipiunt ingenia ad recti amorẽ: ⁊ Leuit. i. nõ mꝫ
tũ corruptis injecit manũ veritas. Ferocissima/
rũ em̃ beluaz catulos edomam⁹: ⁊ teneras plã/
tas circũflectim⁹ vt liber: senectã expecta solamq;
tẽpore mozã: frustra hec agere conaberis. Nec
alia rõ ẽ cur pueros suos ꝓfesti parẽtes aut scho/
lis aut aliaz rez opificibꝰ tradũt: nisi q̃ grandior
eras min⁹ bis apta ẽ: q̃sto sati⁹ bone iuẽti ac ferti
li ab incũte etate vacãdũ ẽ: qua arte alia venusti
or nulla ẽ: nulla insignior: nullaq; scitu difficilior
cũ ecõtra mala mẽs p se ⁊ sine magistro (vt Sene.
B ait) addiscat. ¶ Qua ꝓpter o ingenui adolescẽtes
dũ vinea vestra ẽ instar cere flectibil: dũq; vicio/
rũ frutrices in eã nõdũ alte radices egerũt: eã ex
colite: ad eã vigilate. Facillime siquidẽ violabil
est: aut ab estuãti ⁊ igneo vapore libidis: seu a ge
lida bruma vl̃ a turbido ⁊ ecurẽti vẽto ambitio/
nis aut alia peste bmõi: q̃ ⁊ similia incõmoda: si
vineã tenerã vobis nõ obstãtibꝰ inuaserint ꝺ ea
actũ ẽ ⁊ perijt. Eligite igit ex ea primũ ac puz vi
nũ nec sordidis criminũ fecibꝰ mixtũ: ⁊ vestris ĩ
vasiz recõdite: qm̃ flacci ꝓbũ ẽ qđ Aug⁹. placuit
quo sel̃ ibuta recẽs suabit odorẽ testa diu: ait em̃
Scñ. ij. epl̃arũ. i. q̃ in etate fili vino: primũ optim̃
est. Jdeo Virgili⁹. Optia q̃q; dies miseris mor
talibꝰ cui. Prima fugit: subeũt morbi: tristisq; se
nectus. Primũ insup vinũ gratissimũ ẽ ⁊ deo ac
ceptissimũ. Ad ꝺ iudei primitias vindemie offer/
re iubebãt sacerdotibꝰ: cõtra detestãdã illoz ig/
nauiã q̃ primitias etatis ⁊ vindemiarũ suaz spũa
liũ mũdo largit effluũt: feces sue senectuz ꝺo da
re dedicareq; ꝓponẽtes. Qui cauere debẽt ne au
dire mereant illud tpi. Nõ bibã amodo de geni
vi. b. Matth. xxvi. Qm̃ vitz senex q̃ ab initio nõ
exculta ẽ cõuertit in labruscã: aridã: nodosam et
exosam: cui⁹ liquor acerbissim⁹ ẽ. Himz si deli/
catus vini spũal̃ potator tps talis modi vitz ger
men aspernet. Himz etiã si bos senes de mise/
rys suis q̃ꝺ euelli sepe frustra conant: boza dici
noussima ingemiscẽtes nequaq; audiuit sũm⁹
patrfamilias q̃ eũ bacten⁹ semp mittẽtẽ vocãtẽq;
habuerũt contẽptui. Hẽs erat mea generosorũ
adolescẽtũ exẽpla: vt Platonis: Carbonis: Cyri
Alexãdri: Alcibiadi: sctissimoz ꝓteres vt Sa/
muelis: Dauid: Joãnis: Nicolai: ac similiũ q̃z
ingẽs multitudo ẽ: ad vestrã reuocare mẽoriã sed
veritꝰ sum ne pon⁹ obstrepere aut falsidicꝰ rez mꝫ
titudie. Satis ẽ dictũ nõ agatis vt illoz siris ꝭ
numero q̃ vineã domũ. i. aniaz suã ꝑmo mane in
uẽtus excoluerũt: de qꝺo bodierne pabole mi/
nio dicit q̃ erat dñs ꝑmo mane cõducere opari
os: ⁊ misit illos in vineã suã: qꝺ fuit thema ꝑ/
suptũ: vbi cõformit ad ꝑdicta ꝑmo mittẽte no/
bis ꝓponit cõsummata tã actio sedulitatẽ exꝑi/
mẽs imitãdã cũ dicit: misit de preterito Hiere.
xxxij. Misi ad vos oẽs seruos meos: ꝓphetas ꝺ
nocte cõsurgẽs. Ecce diligẽtiã q̃ imitãda ẽ. Tã
Hiere. xxxij. dicit q̃ nõ mittebant ꝓphetas ⁊ pcurre/
bant. Ergo a maiori nos ꝺ mittimur habem⁹ ꝑ
currere. Et sic in missis subiũgit firmata opatio
ociositatẽ reprimẽs fugiẽdã: ubi scz oparios. Ec
clesiasti. xxxiij. Mitte illũ in op⁹ ne vacet. Vul
tã em̃ malicia docuit ociositas. Et ideo sp aliqd
boni facto ne te diabol⁹ inueniat ociosuz. Jn vi
nea cõprehẽdit grata fructificatio sterilitatẽ pe
rimẽs rescindẽdã: in vineã scz Ezech. xxvij. Fac
ta ẽ vinea ⁊ fructificauit in palmites: ⁊ emisit ꝑ
pagines. Et Canti. ij. Fructũ suũ dabit vinea.
De tribꝰ sil̃ illud tã ꝑallegatũ reputat: fili vade q̃
ad primũ: opari quo ad scdm̃: in vineã meã quo
ad tertiũ. Hec de ꝓma oratione.

Sequitur secũda oratio

qualiter vineã nostrã excolere debeam⁹.

L

Otis accingimini viribꝰ insignes
viticole: sumite sarculos: ligones
t adaptate: ortus ẽ sol: exeat homo
ad opus suũ ⁊ ad opationẽ suam
vsq; ad vesperũ. Pudeat seruos stertere: pudeat
iacere ẽ: cũ tã clarũ mane fenestras intrat vt apud
Persiũ est. Cũq; vigil ille vẽturus paterfamili/

as ꝓdidem exierit qui trem̃dis vocibꝫ intonans
acclamat. Quid hic statis tota die ociosi: ite et
vos in vineã meã: quę ẽ mea vestra: ꝓcipit incũ
ctãter. Ite in vineã meã ipam excolite. Ite non
quid ẽ gressibꝫ corꝑis: sꝫ pijs affectibꝫ: neq; enim
maria nobis trãsfretãda sunt: aut deserte solitu
dines adeũde: sꝫ qõ ꝑsentissimũ est ad nos. Ite(
t ꝓsio obedientes) nõ vos ãsiueritis extra. ¶Da
bet itaq; vestrũ ꝗlibet vitẽ intra se sui corꝑis in
terclusaz: simlẽ illi quã somnias ille incarcera
tus pincerna ꝓ Pharaonis se vidisse refert Ben̄.
pl. Videbã inq̃t vitẽ corã me in q̃ erãt tres ꝓpagi
nes. Mystice vitis hec ania nostra ẽ. Et ꝓpagi
nes tres sunt ipius vires: scz vis rõnalis: vis cõ
cupiscabilis: t vis irascibil̃. Germina sunt cogi
tatiões. Flores affectiões: uue sunt opatiões: q̃
dũ ꝓdeunt q̃si in vinũ exprimunt. Hec aũt vitis:
si neglecta nec cultu ꝓtuũ assidue exercitata sit:
(vt fieri solet) cõuertit in labruscã: seu vineã sil
uestrẽ: qualis erat illa ab Heliꝫei famlo repta. iiij.
Reg. iiij. Hanc cõuersionẽ pessimã grauis inter
rogatiõe culpat de⁹. Hiere. ij. Ego inq̃t plãtaui
vineã electã: q̃modo ergo cõuersa ẽ in pranã vi
nea alienã: t Esaie. v. Exspectaui vt faceret uuas
t fecit labruscas. ¶Et quoniã q̃lis arbor ẽ: talis
eius esse fructus necesse ẽ Matth. vij. Istarũ tã
diuersarũ t aduersarũ vinearum: disparia vina
sunt: ambo tamẽ mixta. Primũ est dulce suaue t
odoriferũ: reliquũ salsuz putre t feculentũ. Pri
mũ pollicet ania sponsã dilecto suo. Dabo inquit ti
bi poculũ ex vino cõdito Esa. viij. Idcirco cond
to: q: varijs cõfecto virtutibꝫ tanq̃ ex multis aro
matibꝫ t pigmẽtis. Scõm vinũ: id ẽ de q̃ Psal.
ait plenũ mixto. i. multiplici ꝑtõ cui⁹ fex nõ ẽ ex
inanita. de quo bib. o. pe. ter. t Deuter. xxxij. Fel
draconũ vinũ eoz. ¶Videtis q̃ misẽrãda trans
formatio t q̃nto cũ discrimĩe nostre mẽtis vinea
aut inerti torꝑe aut ꝑastinatiõe puersa debi
to cultu exerceri contẽnit. Ecce nũc tẽpus puta
tionis ac spũalis exercitij aduenit: septuagesima
scz q̃ in septẽplici denario dierũ: quasi septẽ bo
ris claudit: vbi quisq; opari renuerit: diurni ex
pers erit denarij: nec cũ chꝛo hora nouissima re
surget ad vitã. Laborem⁹ igit t nõ labat nec ꝑ
dige spargat tẽpus: res (vt Seneca ait) ꝑciosis
sima: nõ ꝑdam⁹ vineã ꝑ qua irrigãda noster olim
dominꝰ ẽ crucifixꝰ: t nõ sit vilis nobis ania no
stra que tam chara illi fuit. Neq; cũ domũ neq;
vestẽ neq; suppellectilẽ malas habere volum⁹:
nõ malã simulat habeam⁹ mentẽ: sit ꝑcor chariot
nobis ania nostra q̃ tunica. Unde ꝓphus monz
sapiẽs. Miserere inq̃t anie tue placẽs deo. Ec
cli. xxx. Et quõ illi⁹ misereris quã perimis: quõ
illã animas quã sentibꝫ perõz durissimis cruciari
t desiderijs suffocari ꝑmittis. Ad misericordiã
tamẽ si vilaten⁹ flectere põt miseria illius abũde
miserãdũ erat: cũ nulla sit maior: nulla deterior:
q̃ que ex ꝑtõ orit calamitas. ¶Queso te dũ di
strictissim⁹ laboꝝ nostrorũ exactor hora dici no
uissima: quid egeris ꝑcontabit: q̃d dices: quã cõ
fuses respõsiunculã: Nõ erit mẽdaciorũ locꝰ tre
mens pudorq; suffusus t attonit⁹ respõdebis
illud Esa. i. Uineaz meã nõ custodiui. Delicati
vere t inertis serui respõsio hec ẽ: quã nõ lẽto pe
de subsequet crudelissima dãnatio. ¶Assurge
igit t operã da vt anie tue vitis radicet ꝑ ꝓfun
dam humiliatẽ. Suffimiget ꝑ doctrine susceptio
nẽ: fodiat ꝑ cordis cõtritionẽ: irriget ꝑ lachry
marũ effusionẽ: extirpet ꝑ puram cõfessionẽ. Et
tandẽ putet per plenã satisfactionẽ. Sit i ea tor
cular discipline cõuersatiõis: q̃ virtuose deuo
tionis vinũ exprimat: sit turris aut specula alte cõ
tẽplatiõis: t diligẽs mãdatoꝝ obseruatio: tanq̃
sepes atq; macerta: ferreũ habeto ligonẽ fortitu
dinis acutũ: sarculũ tẽperãtie: t vinũ fraterne di
lectiõis: sint capaces rõne tue in mẽoria: nec effu
entes aut rimose: ꝑ ꝑceptoris obligationẽ. Denĩ
q; cõtra ostẽrationẽ sint obserata atq; clausa cor
dis tui cellaria. Dũ vero mortalitat̃ tue ac fragi
litatis mẽor: terre diu recurꝰ inbeteris: subrige
te interim ether altũ intuere: lassasq; vires refo
ue. Sub diuo t in cãpestribꝫ virtutũ sit habita
tio tua: t ingrate tumultuantisq; vrbis: curiosis
sima otia: t eneruatas rabidasq; delicias: dolos
inuidiã: fraudes: ex ania tuo dimoue t detestãs
fuge. Arceant a portis ac introitibꝫ vinee tue in
sidiantũ demolitiõũq; ferarũ occursatiões: ꝑ por
tã oculorũ tuoꝝ: caue ne introeat elatꝰ superbie
cornus: nõ onager iugi domiq; ipatiens: nõ eri
cius malarũ cupiditatũ aculeis respsus: obtruda
tur auriũ ianua ne vulpecule adulationũ falla
ces ac subdole obrepãt: nõ pateat ꝑ guttꝰ aper
turã vocalibꝫ lupis ingressus: nec ebriosis licitꝫ
vini auidissimis: claudat lingue volubil̃ cardo
ipius canibꝫ detractoribꝫ clamosis atq; mordaci
bus. Super oĩa obseruet ianua tacti⁹ t mille se
ris milleq; vocibꝫ obseret: aliocñ libidinose im
mũde lutose ac sordide sues: olidi hirci: apri tru
ces oĩa subuerterẽt cõculcarẽt t solis affatibꝫ
exurerẽt. Flama forti spũ per mbã oꝛonis con
tra aues celi q̃ sunt demones Matth. xiij. Eas
dã ꝑ signũ crucis vinee affixũ vehemẽter exter
reas. Hec age ne iu vineã tuã incidat illud ꝓbe
te dictũ. Exterminauit eã aper de silua: t singula
ris ferus depastus ẽ eam. Iridẽ illud. Diripue
runt eaz oĩnes trãseuntes viã tẽ. Naboth mo
ri maluit q̃ vineã suã ꝓtio magno regi achab
venũdare: patet. iij. Reg. xxi. Et quõ tu vir tuaz
mẽtis me bis bostibꝫ gratis offeres: q̃ nõ vt vi
nea naboth caulibꝫ cõplãtanda erit: sed lappis
tribulis salũiacisq; perõz acutissimis t miseras
animas discerpentibꝫ erit respergenda Dag-

na prorsus eēt insania. ¶Curādū ē ꝓterea vt z ꝑ noiate vino ꝓpagies trib⁹ palis fulcianť. Vis rō nalis palo fidei: vis ꝯcupiscibil' palo spei: vis irascibil' palo charitatis. Hā ꝑ neglecto vitis ꝓpa rū virtū inopes humi ꝓsternit: z i altū surgere ne quiēs et humido telluris attactu viciosaz cōtra hit putredinē. Hinc nascūť arance supuacue ca nositatz: hic spurcide limaces crudelitatz: hic vo rax cupiditatis eruca ꝺuotōis medullā z gfe ro rē penit⁹ exiccātes: afferētes insup secū illā male dictionē abacuc. iij. Septa. nō erit germē in vine is. Nihil itaq; altū: nil magnificū: nil celeste co gitare pōt q fidei spei z charitatis artis vincul' z firmis retinaculis nō inhērēt: sz terrenis toto pō dere incūbētes ad oīa vicia ꝓclivi dilabūť. Hoc est qđ i bestias boies vertit: z rōnis obtūdit acīē ita vt bō tot⁹ brutalis effect⁹ sape nō possit cele stia: sz in oīne nefas atq; facin⁹ impellit. Hā vbi ꝓiecta fide regnat ignorātia vbi desperatio spei locū tenet: vbi cupiditati cedit charitas: cupidi tas inhūmanitatis ignorātia excecat z desperatio ꝑ cipitat. ¶Lōge aliť infigmis ille vince cultor pau lus. Scio inq̄t cui credidi: z cert⁹ sum: q; potēs est depositū meū ꝺuare in illū die iust⁹ iudex: ec ce ligaturā ei⁹ cum fide z spe. ij. ad Thim. i. z ad Rom. viij. Cert⁹ sum ēm: q; neq; mors neq; vita neq; angeli nē: z sequit: neq; creatura alia nos se parabit a charitate dei: ecce tenacissimū charita tis amplexū. ¶Hūc imitemur z summo patrīfa miliās anio ꝺmpto paream⁹: valeat apō nos tā tūdez dei iussio: q̄stū apud ip: oboes neq; ssimaruz cupiditatū pōt impia. Haz si eos mittit auaricia ilico pgunt: si ambitio dicūť ecce assum⁹: si luxu ria ꝑsto: si gula non differūt: si inuidia detractio ira: i auditu solo auris obediūt: z fidelis xp̄ian⁹ deū mittētē z vocātē nō audiet dissimulabit: ob surdescet: excitari ñ poterit: Absit. ¶Nihil ē qđ cupiditas suos pati ꝺuos nō faciat: famē: sitī: fri gora: nuditā celi: aerisq; itēperiē: ignominias: p bra: cōtumelias: durissima denicq; ꝺulture bume ros ꝑmet: sarcinas auget: iferrū. in ignes: in peri cula oīa neq̄ter impellit. Et tamē apud cupi dos hec pars ludus ē: vt glozīuncula aliqua aut fe da delectatiuncula adipiscanť: sive vt aliq̄s to opu lētiores fiāt: imo certe vt egēciores: vt ingloꝛi z cruciādi ꝑpetuo remanecāt. Cur charitas idipm efficere nō poterit qđ tā leuiter pōt cupiditas? Id qđ mūdus: cur de⁹ nō poterit? ¶Certe bona tātūmodo z integra assit volūtas. Oꝑet iuuenis ꝓstāter q̄dē z pseueranter: ne honestū ꝓncipiū ifa mus ōcoꝛet finis. Et ne (vt Horati⁹ ait) aterū. De sinent in piscē mulier formosa superne. Oꝑet feruen ter sentz: z instar peregrini: diei itinerā celeriꝰ: i cursu curretis: opi bono tot⁹ insistat. Ponat an te oculos ꝑmiū pollicētis: minātis terroꝛ: z oīm q̄ꝺ hūana mortalitas torquet: atq; cruciat: ma nissima z vēto similissima vanitas. Nemo missio nē suā spnat: sz aniaduertat quēadmodū vox il la gratiā notat ꝓcipuā. Misit illos in vineā suā Ubi nota bñ ad ꝓdicta sūmi patrisfamilias mi randā bonitatē. Hā salubriť nos dirigens misit dñs missit me in bethel. iij. Reg. ij. Bethel āt ba biraculū dei interpretat. Ecce salubris directio. Sūmi ꝓsfamilias gratā bonitatē: q̄ singl'arit ē diligens illos. s. operarios. Elegit rex Salomon operarios de oi israel. iij. Reg. v. Ecce singl'aris ele ctio. Tertio summu ꝓsfamilias magnā curialitatē q̄ gta ē alliciēs i vineā suā. Vocabit vir: sz ꝓs amicū suū. i. xp̄ianū ibi⁹ vineā suā. Zach. iij. Alia real' box trū ꝯcordia habet ad Rom. viij. vbi apl's ait. Quos ꝑscuit hos z ꝑdestinauit cē

Finita igitur secunda

oratione tertiā subiūgo q̄ est de vinea sapie vt eā diligamus

Visco adest q̄ celestē btām̄q; vitā i ter ra q̄nt: z mores ꝑscos cupit mutare: sa piētie vineā petat: z posit terguz nullis terrenaz curaz vepribz einsdē se cultui deuoue at. Nulla oblectatio maior: sz nec purior vlla ex ercitatio aut fructuosior aut viro generoso ac li bero dignior eē pōt: nō mun⁹ vllū pene grādius ab imobili deo boibz datū ē: q̄ q in hāc eos vi neā intū z ingressuz ꝑstat: cui⁹ culturā ꝓposuit sapiēs fedifz z regnis. Sācte id q̄dē cū ipa met sacre sapie vitis oblatū sibi regnū cōtēpserit: vñ Iudicū. ix. ¶Locuta sunt lingua ad vitez impe ra nobis. Que rndit: Hūquid possū deserere vi nū meū: qđ letificat deū z boies: z int lingua ce tera ꝓmouet. Magnifica prorsus rūsio. Sz qđ ē vinū ꝺ qđ letificat deū z boies: Sane itelligē tia spūalis sacre scripture: q; scriptura cū p torcu lar vehemētis studij cōprimit z cōstringit: vino multiplicas itelligētie spūalis exuberatiqđ letifi cat deū: nā feruēs inde deuotio oriť: qua inebria tus de⁹ exhilarescit z liberalis efficaciť: adeo vt i star regis Assueri ipi Hester q̄ anie deuote typū gerit quicq̄d petierit illico se datuz pollicetur Ho ster. iij. Letificat vero boies ob doctrinā salutife rā quā bibūť: obliuiscunť egestatis sue z paupta tis: vt notat Prouer. xxxi. Bibito ēm modeste ꝺ vino: toti terris despect⁹ in celuz rapiunť letitie. Alia causa ē: nā spūales aie morbos atq; vulne ra: vinū ꝺ doctrine sancte curat: quō sanasse legi tur p vini supinfusionē samaritanā: boiem q̄ de scendēs de hierl'm in hiericho incidit in latrōes Luce. x. Hoc vinū ē sinceꝛ subtile ac tēperatissi mū: qđ ipam domū sabaoth vineā: ecclesiā. s. ha ctenus aluit: z q̄ potata ac nutrita: in tantū adeo robur vitēq; ꝓcessaz excreuit magnitudie. Hāc vineā viri olim eccl'iastici solā colebāt: hāc ama bant: in hac exercebanť. Sed heu qualiter z q̄

mutata rerũ facies q̃ aduerso sidere: ꝫmo q̃ per
uerso sedere in cõtrariũ versa sunt oĩa. Que du-
dũ sola viris summis in honore erat: nũc ab ho-
minũ infimis habet cõtẽptui: z iaz apud nõnul-
los (q̃s magn⁹ ille e celo de⁹ male ꝓdat) infamet
dedecoꝝ nomẽ est: z florentẽ ei⁹ odorẽ quẽadmo
dũ venenifera aialia ferre neq̃ũt: z raros ei⁹ cul-
tores ridẽt: z in fabulosum suũ vertũt iocũ. Cur
ita? Eo scz ꝙ nudi ac inopes eis videant: nec in
fames diuitias habẽt malis artib⁹: fraude: dolo
rapinaq̃ cõquisitas: ꝙ insup bñficijs carẽt q̃ ta-
liũ importũitas: ne dicã indignissima quersitas;
surripit z extorquet. Hinc vinea ipa sapiẽtie ra
tis colonis excolit. ¶ Atuero creberrimis viti-
colis mũdane ac diabolice sapiẽtie vites frequẽ
tant z obstrepũt: quaꝝ vinũ grossuz ẽ: rude: indi
gestũ ac turbulẽtũ: z optim⁹ illoꝝ effectuũ opi-
fex: de q̃b⁹ ꝙ. Esdre. iij. habet ꝙ vinũ seducit mẽ-
tem z ꝟ g errorẽ: oĩa ꝓ talẽta facit loqui ꝓ pſũ-
ptionẽ: z nõ meminerũt homines cũ biberint amici
ciã neq̃ fraternitatẽ: ob insatiabilẽ auaricie cupi
ditatẽ: sumere facit gladios litiũ: suscitat tumul-
tus disceptationũ: turbat oculos rõnis: blesa red
dit ora ꝓ dolosuz fictũq̃ mẽdaciũ: efferacissimaſ
q̃ libidines gignit: z nihil ẽ q̃ sperneret: q̃ au-
deret: q̃ attẽptare nõ iubeat: inter hec currũt tẽ-
pus suũ lucri spe turpissimi. ¶ Sed q̃d opus est
teneras mordaci radere ferro auriculas, vt Sa
tyricus ait? Hec annũ iã querela est z nõ tam ex
aggerãda verbis q̃ ab oĩpotẽti deo seuerissi-
me vlciscenda. Idcirco ad vineã sapiẽtie redea-
mus qua nil pulcri⁹ sol vidit: nil creauit natura
venusti⁹: nil q̃ ecclesie rectoribꝫ magis cõgruat
vsq̃ adeo vt ꝓcipiat eis ꝑetrus apl̃s ꝙ sint pa-
rati semp ad satisfactionẽ oĩ poscẽti eos ratio-
nem de ea q̃ ẽ in eis fide. i. ꝑe. iij. Illud infinite
cõsiliũ est: platis antẽ necessariũ ad salutẽ ꝓcep
tum. Quãti sũt q̃ facere illud sciãt ex raritate tbe
logoꝝ q̃s solos hoc scire cõtingit ꝓpẽdi potest.

¶ Habet vero (vt vites cetere) vinea hec sua sũ
pflua eaz idcirco putare z expurgare necesse est.
Habet sarmẽta falsitatũ ac heresuz q̃ falce veri-
tatis rescindere cõuenit z iustis cõcremare incẽ
dijs. Eiusmodi sarmẽta mystice sunt illa q̃ ꝑau
lus naufragio liberat⁹ apud mutilenã insulã cõ-
gregauit z in ignez misit et q̃b⁹ ꝓcessit vipera q̃
suã arripuit manũ: sed in pirã ulleius eã excussit:
patet Actu. vltio. Uet⁹ hec hystoria si ad tẽpus ꝑ
sens referat: inueniem⁹ viperã hanc esse illũ pu-
rum trãsfugã: nõ nisi in malo nouissimũ: cui⁹ no-
men nõ sit in ore hoĩm: qui vt vipera solet ꝓtiaz
nup in matrẽ: imo z in matres: ecclesiaz: vnitatez:
pacẽ ac ordinẽ suũ seuire ꝑsumpsit: z qui ex ari-
dis errorũ suorũ sarmẽtis egressus ꝑauli mani-
bus inhesit: dũ ad eius dicta ipz obmorsu pen
deret: dũq̃ in ipm sui erroris vir⁹ reuocare sata gist

dicens: aut ꝑaulũ male dixisse aut se bene. Sed
o equissime rex arbiter ecce sarmẽta merito resci
sa ac amputata. Cur ignis deest? Ecce supflua
vitis: cur cessant incẽdia? Quousq̃ vipera ꝑau
li manib⁹ neq̃ter pendes? quousq̃ excussa nõ de
cidis? Sed deades volẽs aut nolẽs (nisi fallor)
in rogũ ꝑcipitabens tẽporale vel eternũ. Ibi te
liquẽs: nisi redeas: ad vlteriora ꝓgredior. ¶ Ita
obscurãdũ est circa vineã hãc sapiẽtie: ne in eam
iaciant extrema z adulterina quarũdã sciẽtiarũ
semina iuxta dei ꝑceptũ. Deutero. xxij. Uineã ne
quit alterno semine nõ seminef. ¶ Uidẽ q̃z sunt
z explodẽde aranee: que ipi minerue (quã sapiẽ-
tie deã fingũt) ideo inuise ac odiose ferunt: q̃ in
subtilissimoꝝ q̃z fragiliuz filorũ cõtextiõe scipsas
euiscerãt. Debẽt autẽ solida esse z fortia sapiẽtie
documẽta: nec tã casse subtilitati q̃s plane verita-
ti deseruiẽtia. Hec ob aliud eñ Catho magnus
expellivoluit ab vrbe Carneadẽ q̃s q̃ sophistice
subtilitati plus eq̃ dedit⁹: veritatẽ aut obuolue-
re aut offuscare videref. Et talia q̃s q̃s opoꝛa sint
z difficultatis plurimũ habẽtia: nõ ideo scruta-
ri cõuenit in tãta tẽporis egestate: cũ alie tot oc-
cupatiões se offerãt tractari digniores. Multã
operã dedit q̃ Homeri iliada tã tenui in mẽbra
na z exigua littera scripsit vt in nucis parue nu-
cleo totã includeret. Itẽ callicrates dũ in magni
tudine ꝓtia ex eboze formicas effigeat. Hec mi
nus murmichrides q̃ q̃drigã eburneã adeo par-
uã fabricauit: vt a muscẽ alis tegeref: z nauĩ quã
apicula pẽnis absc̃deret. Esto hec admiranda
sint: inutilia tamẽ sunt nec modesti hoĩem inge-
nij detẽtura. Pl⁹ equidẽ ꝑdesse q̃s admirari studẽ
dũ est. Et ista studere curen: q̃ sapiẽtie vineã colẽ
dã susceperit: vt nec inutilũ z supuacuoꝝ ꝓcru-
tatione frustra se torqueat: nec in his acumẽ sui
obtũdat ingenij. ¶ Sũmopere ad extremũ relegã J
de sunt discursatiões z desideria mentis vaga.
Inutãdusq̃ in ꝟ est Judas: q̃ vt legit Genẽ. xlix.
alligauit asinã suã ad vitem. Asina nostra: caro
nostra ẽ aut aialis appetit⁹: hebes inersq̃. Que
asina ad sapiẽtie vitez colligak: per ꝓrupta: ꝓ in-
culta ve petrosa z aspera malaruz cupidinũ de-
uia nõ linquit euagari: nec sessorẽ suũ qui ẽ spiri-
tus noster: qua nõ licet iuebit aut ꝑpellit. ¶ Hec
autẽ asella fortib⁹ disciplineꝫ vinculastricta z do-
mita: liber spũs se intrat: e specat: z suc dignita-
tis cõscius assurgit alacer: leuẽs cõtẽplatiõis a-
las aptat: z cãdidissimis bonoꝝ affectuũ plumis
indut: aera ꝑtriolat: z ex alto exosas terras de
spiciens sidereos petit tract⁹: z supmũ celi verti-
cẽ scãdit: ibi glorioſuz mũdi cõditorẽ redẽptorẽ
q̃ suũ: ac etbereos icolas videt admirat: stupet
z eorũ familiarissima collocutiõe recreat. ¶ Isti
nãq̃ sunt vt Ozias (qui videꝫ deũ interpret) q̃
vineas suas habuit in mõtib⁹ ꝫmo in sublimio-

ri mōtiū oīm̄ibus celo: put habek.ij. Paral.xxvi. Ed docek ibidē plenissime ipe spūs de vinee sue cultura: qd inserēdū: qd ve rescindēdū est: z qd mercedis recipiēdū. ¶ Introducit interim i cellā charitatis vinariā: z vino deuotōis potatur: quo inebriat' iā se nō caput in se. Unit n̄q; vbi tor⁹ amor suus ē. Ubi aūt amor ibi z cor: vbi vero cor ibi vitā esse necesse ē. Quod ille tertiū i cellū rapt⁹ innuēs. Nostra inq̄t cōuersatio in celis est. Hoc de viris sapiētie dedit; maxime dictuz crediderīz. ¶ Interea apud ipm spiritū oīs mor talū subit oblitio: nō trenoz cura surrepit. Et si verbis rigidi illi⁹ Apollo apud tragedicā Seneca vtimur. Nō illū amare mētis inflāmat furor. Nō aura populi z vulg⁹ infidū bonis. Non pestilēs inuidia i materia: nō fragilis fauor. Nō ille regno seruit aut regno iminēs. Uanosq; bonores sequ.t: aut fluxas opes. Spei metusq; liber nō scelera populosas int' vrbes sita. Nouit: nec oīm cōscius strepit⁹ pauet: aut verba fingit mille: aut q̄nt tegi duris colūnis. Sed rure vacuo pont: z aperto ethere mō cui⁹ errat. Ethera ac lucē petit z teste celo viuit ¶ Quā dispar z q̄ dissimil' hec vita ē illi cui⁹ idem Seneca nemit tragedia: patz Aeu.ij. Ille inq̄t supbos aditus regū. Duraq; fores expers somni. Colit: ac nullo fine beatas. Eōponit opes gazis inbias. Et cōgesto paup in auro. Illū populi fauor attonitū fluctuq; mag⁹ mobile vulg⁹ aura tumidū volvit inani hic clāmosi rabiosa fori iurgia vendēs ip: ob⁹ iras z verba locat. Hec ille. ¶ Nō poterāt duplicis vite terrene z spūalis aduersi mores describi ꝓpius: sed nec fideli⁹ dici. ¶ Id vero totū ad illud redit qō de scōa vinea culto ribus nup erp̄sus ē: quoz ibi sunt mūdani ac bestiales viri: q̄s in vineā suā mittit terrena ac diabolica sapiēta. Prim aūt sūt spūales homines: quos vera sapia q̄ christ⁹ ē elegit p gratiā: z misit illos in vineā suā: q̄ fuerūt verba a p̄ncipio p posita. Ubi correspōdent ad dicta cernere licz q̄ ipsa sapiēta artis doctos cōspecrat: auctoritatē sūmmistrat: q; misit illos. Hec inertes nō recep tat: laboratores puros optat illos operios. Sibi soli nō labōrat: sed singl'os curat in vineā suā De primo misit ūllos p̄dicare regnū dei. Matt. x. Ad missionē auctoritas refert: ad p̄dicationē vero scīētia: z idē habek Matth.iij. z Luc. i. De secūdo Eccles.ix. Quicq̄d potest man⁹ tua icessanter opare cōtra ignauiā. Et Eccli.xxiij. inq̄t ipsa sapiēta. Qui operant in me nō peccabunt Ecce puritatē. Ideo Hieron⁹. Ama scīētiā scripturarū z carnis vicia non amabis. Pro tertio Eccli.xxiij. aut Jesus filius syrach. Quasi q̄ vindemiat repleui torcular: quoniā nō mihi soli labo: aui sed oīb⁹ exercentib⁹ disciplinā. Pro tribus simul in typo foetis mulier habek Prouer.viij. De fructu manuū suarū plātauit vineā. In plā tatione notat ars z doctrina. In fructu manuū opario beata. In vinea vbertas opulenta. Ut ei tribuat illud Cant.viij. Ubera tua sicut botr⁹ vi nee: z guttur vinū optimū. In boc oīonis bui⁹ tertie finē statio. ¶ Hūc antē liber ūsdē verbis quib⁹ rhetorica suā Arestot. finit collationē terminare. Itaq; dixi: audistis: tenete: iudicate. Dixi sed ruditer. Audistis benigniter. Tenete fideliter. Et iudicate salubriter: vt certā vestrā vocationē faciatis. i. Pet.i. z satis ingiter sicut vitis abundās in latericio dom⁹ dñi: vt deniq; vobis ꝓpinet vnū eterne iocūditatis ille q̄ vitis vera est domin⁹ noster Jesus xp̄s qui ē benedict⁹ in secula seculoz Amen.

Sequitur sermo de cōceptione btē virginis Marie: } ascribit e. dē Cancellario: sed su⁹ esse nō apparet.

L

Tota pulcra es amica mea z macula nō est in te. Cantic. iij. Magistri mei venerādi z patres dilectissimi: vt gratia almi spūssancti in nos velit redūdare Mariā plenā gratia: sic habeo invocare. Aue virgo fons gratie tota gratiosa: tota pulcra facie: virgoq; formosa: sola sine scabie: maculaq; rosa. ¶ Tota pulcra es amica mea z c̄. Magistri mei reuerēdi dū quero mētaliter buius verbi glosaz: reperio beatā virginē apud deum boiem creatā formosaz. Hā in sup̄mo cardine quōdaz sub imagine fuit festū celebratū cum multo solēni z grato cōtubernio: qō laudat cer⁹ vatū. Scādūt ex hac nebula: virgies sine macula: fuit festū disputatū. Cōclusū ē z terminatū q̄ amica rei data: tota pulcra ē creata: nūq; quoq; maculata: sic fuit sentētiatū. ¶ Ecce magistri mei q̄ festiuitas solēnis: q̄ grata: q̄ pennis: tota pulcra. Quedā lis sup delicta: sup re nūq; neglecta: q; amica mea. Rūsio q̄ gaudiosa z sentē tentia q̄ famosa: macula nō ē in te. ¶ Jurta hec tria nostra cōsideratio: tractatu triplici ē parita. Prim⁹ tractat⁹ dicet festiuitatē tā solēnē: taz gratā: tam pennē. Jurta primū tota pulcra. Secūdus tractat⁹ docet de lite sup delicta: sup re nunq̄ neglecta. Jurta secūdū amica mea. Tert⁹ tractatus dicet rūsionē gaudiosaz ad sniam taz famosam: macula nō est in te.

Uantū ad primū tractatū nostre considerationis que notat festiuitatē solēnē tē. Est magistri mei deuote specta
q landū fuisse festū solenne: de quo ꝓpheta Zacha.viij. loquit in hec verba. Peraudet dom⁹ oēs gētes que nō ascēdūt ad celebrā dū festū tabernaculoz. In q̄ festo. Primo taber-

naculū stellare dat mūdo solenniū. Secūdo tabernaculū solare dat mūdo solatiū. Tertō tabernaculū regale dat mūdo spectaculū. Quarto tabernaculuz diuiale dat mūdo scrutiniū. ¶Prio nāq; Marie caro in ℟ festo fuit vt stella formata. Ecce primū tabernaculū. Secūdo in ℟ festo marie ania vt sol creata. Ecce secūdū tabernaculū. Tertio in ℟ festo fuit maria tota sup naturaz dotata. Ecce tertiū tabernaculū. Quarto in hoc festo fuit maria tota ex gratuq vallata. Ecce q̄rtū tabernaculū. ¶In ℟ nēpe festo in supmo cardine sub imagie celebrato: visus ē olim rex ille: de q̄ Hiere. xiij. Quis nō timebit te o rex gentiū: tuū est eñ dec⁹ inter cūctos sapiētes gentiū: z in vniuersis regnis eoz null⁹ est simil nbi. Hic rex altissim⁹ visus ē olim formare sibi tabernaculū: scz marie carnē in mūdicia stellari. Nūeri. xxiiij. Visus ē sibi formare tabernaculū: scz marie carnē sine lāguoze locali. Prouerb. viij. Visus ē sibi formare tabernaculū: scz marie carnē sine lege carnali Aug⁹. in sermōe. ¶Ad hanc nēpe visionē cōsidero bui⁹ vie tres sapiētes i spū eleuatos ¶Ecce prim⁹ de lege nature Balaā filiⁿ Beoz in quādā visionē eleuat⁹ vidit mulierē fm carnez formari i mūdicia stellari. Orietur inquit stella ex Jacob z cōsurget virga de israel: scz maria fm carnē: patet Nūeri. xxiiij. cū ibi notatio. ¶Post hec de lege scripta sapiētissim⁹ Salomō in quādam visionē imaginariā eleuat⁹: vidit ꝑcul mulierē fortē mariā scz fm carnē formari: sed fortitudo z decoz indumētū eius scz carnis sine languoze nature Prouerb. viij. Post hec de lege ḡ rie bēūs Aug⁹. in quodd ā lumē viuificū eleuat⁹ vidit matrē dei formari fm carnē: prupit in hec verba. Quis potuit in hmōi ania vel carne loc⁹ esse viciorū: quādo ad celi vicē cōtinētis oia domini tēplū est effecta. Hec ē reuera illa dom⁹ dei de qua p Salomonē dicit. Sapiētia edificauit sibi domū: excidit colūnas septē. Nāq; virginalis bui⁹ dom⁹ colūnis fulcita ē: ḋa veneranda hec mater domū: septē spūssancti donis dotata fuit: quā talē vniq eterna sapiētia edificauit vt digna omīno cēt ex qua ipe carnē assumeret in ineffabile ꝓcūū saluris hūanc. Quid digni⁹ hac virgine: ḋd sancti⁹ in hūani generis serie potuerit exoriri: Hec Augustin⁹ in sermōe. Igit nunq; fuit in carne marie loc⁹ vel radix viciorū: vt vult Augustin⁹. Quare videt aliq̄bo q̄ nunq; in ei⁹ carne fuit languor nature vel ꝛer mēbroruz: vel fomes ꝓcūū: vel dominū politicū volūtatis ad sensum: sz dominū despoticū sicuti in statu ꝓme innocētie caroq; mūdissima a pncipio fuit: z tabernaculū altissimi dei filio ꝓparatū. Et hoc est primū tabernaculoz qō hodierna festiuitas solenizat. Et sic patz qualit tabernaculū stellare dat mūdo solenniū. ¶Secūdo dico q̄ tabernaculū solare dat mūdo solaciū. Nā secūdo ordine tempozū prefat⁹ rex sub illa visione imagiaria visus est sibi formare aliud tabernaculū ad modū inebriātis cōtuberny p amoꝛē: scz ania⁹ marie a sui pncipio vt radius solaribus mūdissimis fulgentē: quā vidēs augmētata natura in lumīe glorie: festo gaudioso in creatiōis pncipio eā cōsidero decātare. Pulcritudo ei⁹ est vt spēs celi in visione glorie. Eccli. xliij. Aspect⁹ ei⁹ vt sol in exitu vas plenū gratie. Ibidē. Hec vas castroꝝ lucis in excelsis ordinata acie. Ibidē. Uide arcū celi: benedic factorē potentē curie. Ibidē. Candoꝛē bui⁹ admirabil⁹ oculos tumēs in glacie. Ibidē. Ad q̄s cātus nōnullos viatoꝛes quadā luce imagiaria cōsidero in spū eleuatos. ¶Ad hāc fozme visionem eleuat⁹ est sub lege nature scrūs vir Job cū vidit solē fulgere quo ad ania⁹ marie: z lunā incedentē clare quo ad ei⁹ carnē: z letatū est coz ei⁹ in abscōdito: patz Job. xxxi. cū suis notatis. Nā ille vsq; ad fidez mediatoris christi ponit⁹ eleuatus: patz supza. xxx. Ad hāc visionē de lege scripta ponūt nōnulli alti⁹ eleuataz: scz intellectualiē sanctū regē Dauid: cū vidit spōsum in sole ponere tabernaculū suuz: z cū sole anie carnē viuere marie. Psal. xviij. cū ibi notatis. Ad hāc visionē de lege gratie bēūs Ambroſi⁹ est assumpt⁹: q̄ videns marie ania⁹ a sui pncipio ꝓseruatiōe redēptā ait. Hec mirū si domin⁹ redēpturus mundū operationē suā inchoauit a maria: vt p quā sal⁹ oīb⁹ parabat: eidē primo fructū saluris hauriret ex pignore. Quid ei nobili⁹ ꝺi matre: q̄d splēdidius ea quā splēdoꝛ elegit. Ut de ceteris eius virtutib⁹ taceā: virgo erat nō solū corpe sed z mēte. Hec Ambroſ. sup Lucā: z in lib. de sctā virginitate. Sicut patet ex visiōe scī Ambroſij nō fuit a casu eleuata sz ꝓseruata: alās nō virgo mēte si pcō corrupta. Et sic patet q̄liter tabernaculū solare dat mūdo solaciū. ¶Tertio ditī q̄ tabernaculū regale dat mūdo spectaculū. Haz in tertio ordine nature: sub illa visione imagiaria: ꝓfatus rex visus ē formare sibi aliud tabernaculū ad modū regalis triclinij p lectulo Salomonis: scz mariā sub natura dotataz cū vnit⁹ est sol stelle: scz ania virginis sue carni. In cui⁹ vnione q̄s natura angelica ptulit laudes ex terrenis sumit argumētū. Cū Quidi⁹ Haso existens in insula ponti: ad visionē bui⁹ tabernaculi aliq̄liter eleuat⁹ de hac virgine in lib. iij. de vetula. prupit i hec verba. Nūda quidē magni animi: manicq decoris. Pluris bonestatis. Et ecce Albumazar sub enigmate: z in illis nebulis exist ens: ad visionē bui⁹ tabernaculi aliq̄liter ē assumpt⁹ ipso teste lib. vi. maioris introductoꝝ. Et iteruz existēte Sibilla. Uirgili⁹ maro in europa ad visionē bui⁹ tertij tabernaculi ē eleuatus ipo teste i Bucolicē. egloga quarta. Ultima cumei iā venit

carmīs etas. Jam redit ⁊ virgo rede. ⁊c. Quali ter Hieronym⁹ in Rhoma existēs altiori lumīe eleuat⁹ hoc tabernaculū virgineū cōtēplās dice bat. Quid nos tantilli: q̄d actione pusilli: q̄d in ei⁹ laudibus referam⁹: cū ⁊ si oīm nostrū mēbra verterent̄ in linguas eā laudare sufficeret null⁹. Altior em̄ celo est de qua loq̄ nitimur: abysso ꝓfundior: cui laudes dicere conamur. Si celū inquit te vocē: altior es. Si matrē gentiū: p̄cellis Si formā dei te appellē: digna existis. Si dominā angelorū digna esse ꝓbaris. Quid ergo digne de te dicā? Hec Hieronym⁹ in sermōe. Sic patet q̄liter tabernaculū regale dat mūdo spectaculū. ¶Quarto dico ꝙ tabernaculū diuīale dat mūdo scrutiniū. Nā quarto ordīe nature p̄fatus rex visus ē sibi formare aliud tabernaculū ad modū sacrarij spūalis. Nō quidē aliud quo ad rationem essentialem: sed aliud quo ad rationē moralem: scilicet totā Mariā in p̄ncipio sui aliter se habentē sub magnitudīe gratiaꝝ q̄ꝫ prius ordīe cause sub altitudīe nature. In cui⁹ gratioso ꝓgressu ip̄e rex eā taliter cōmēdabat. Ecce tu pulcra es amica mea: ecce tu pulcra. Cāticoꝝ .i. Sicut liliū inter spinas: sic amica mea. ⁊c. infra ca. sequē. Oculi tui sicut colūbarū: eod̄ cap̄. Sicut vitta coccinea labia tua: ⁊ eloquiū tuum dulce: infra eod̄ ca. Nasus tu⁹ sicut turris libani que respicit damascū: infra capl'o. vij. Collū tuū sicut turris eburnea. Ibidē. Quā pulcri sūt gressus tui in calciamētis: filia p̄ncipis in calciamētis: scꝫ carnis supra eodē cū ibi notatis. Statura tua assil'ata est palme: ⁊ vbera tua botris. Ibidē. Tota pulcra es amica mea ⁊ macula ⁊c. vbi thema. Sic eā eius cātor ille rex altissim⁹ cōmēdabat. ¶Quas laudes audiēs in spiritu ille sapiētissim⁹ Salomō videnscꝫ sub lumīe illud q̄rtum tabernaculū hāc virginē gloriosaꝫ q̄rebat de ea. Que ē ista que ꝓgredit̄ quasi aurora ꝯsurgens: q̄ ad totā in naturalib⁹. Pulcra vt luna: q̄ ad carnē. Electa vt sol quo ad aīaꝫ: terribilis vt castrorū acies ordīata quo ad totā in gratuitis. Cāticoꝝ. vi. ¶Et cū nullus sibi respōderet: iterū atqꝫ iterū q̄reret. Que ē ista q̄ ꝓgredit̄ q̄si ⁊c. vt sup̄ Cañ. iij. Et infra: tādeꝫ naturā angelicaꝫ ad questiōes p̄fatas cōsidero respōdisse: hec est stella maris: vite via: porta salutis. Regula iusticie: limes pietatis: origo virtutis: venie mater: thalamusqꝫ pudoris. Ortus cōclusus: fons signatus: oliua fructificās: cedrus redolēs: paradisus amen⁹. Virgula pigmēti vinaria cella liquore. Predita diuino nectar celeste ꝓpinās. Nescia spineti: florēs rosa nescia culpe. Gratie fons expers limi: lux nubila pellēs. Spes miseris medicina reis: tutela beatis. Proscriptis redit⁹ erranti semita cecis. Lumē deiectis requies pausatio fessis. Hec Alan⁹ in anticlaudiano.

Hanc ergo responsionē

audiens Petr⁹ comestor ꝓrupit in hec verba.
Si fieri posset ꝙ arene puluis ⁊ vnde.
Undarū gutte: rose: gēme: lilia: flāme.
Ethera celicole: nix grando sexus vterqꝫ.
Ventoꝝ pēne: volucrū pecudū gen⁹ om̄e.
Siluaꝝ rami: frondes auiū quoqꝫ pēne.
Ros gramē stelle piscis anguis ariste.
Et lapides mōtes cōualles terra dracones.
Lingue cūcte forēt mīme depromere possent.
Que sis vel quāta: virgo regina maria
Que tua sit pietas: nec littera nec dabit etas.

¶Ergo ⁊ fratres charissimi ascendite vos in spiritu: ⁊ videbitꝫ mariā absqꝫ pari: pulcrā absqꝫ fari: q̄a tota pulcra. Mariā amorosā: valde gratiosam: qꝛ amica mea. Mariaꝫ in cōceptu absqꝫ om̄i defectu: qꝛ macula nō est in te. ¶Videte ergo mariā sine culpa q̄ ad mentē: quo ad carnē: q̄ ad dentē: qꝛ tota pulcra. Videte Mariā p̄paratā suo nato iā dotatā: qꝛ amica mea. Videte mariā sine pctō originali absqꝫ fato: qꝛ macula nō ē in te. Ergo dic gens pharisea. Tota pulcra es amica mea nec ē in te macula: que fuerūt thematis verba.

Sequitur secundus tractat⁹

nostre cōsideratiōis qui notat de lite super delicta: sup̄ re nūq̄ꝫ neglecta: cuꝫ sit amica mea. Ubi est deuote speculāduꝫ in h̄ festo fuisse quādam litē: de qua monet sapiēs. Eccl'i. iiij. dicēs. Nō cōtendas cū hoīe locuplete: ne forte cōtra te ꝯstituat litē. In qua lite p̄mo actor p̄sentat̄. Secundo causa ꝓpalat̄. Tertio re⁹ ꝯnotat̄ Quarto causa disputat̄. ¶Primo nāqꝫ in lite hui⁹ festi tabernaculorū regis actor p̄sentat̄: scꝫ octo vetule que sepe ad h̄ festū scandūt ex hac nebula furibūde. Prima vocat̄ littera occidēs. Secūda ratō litigiosa. Tertia spēs sophistica. Quarta supficies canonū. Quinta apparētia legis. Sexta falsa mathesis. Septima falsa poesis. Octaua suspitio heretica. ¶Ascēdūt ad h̄ festū octo vetule. Littera occidēs in vultu iā rugata. Ratio litigiosa rixis comitata. Species sophistica fallacijs armata. Supficies canonū penit⁹ inflata. Apparentia legis apparēs aduocata. Falsa mathesis ex gestis diffamata. Falsa poesis apparēter adornata. Suspitio heretica tremēs antiquata.

¶Cū his vetulis ascēdit ad hoc festū. Lis grauis: ira furens: odiuꝫ īmortale: perennis rancor: inhuman⁹ strepit⁹: cōgressio dira. Questio difficilis quā nulla solutio sedat. Juxta Nasonē. ij. de vetula. Sicqꝫ patet q̄liter in hac lite actor p̄sentat̄. ¶Prima ergo vetula scꝫ littera occidēs: in illa visione imagīaria fricando vultū: scalpēdo caput in regis presentia loquit̄ in hec verba.

Just⁹ quidē tu es domīe si disputē tecū: verūta mē loquar ad te: vt scribit Hiere. xij. Ecce astat regina a dextris tuis in vestitu deaurato. Psal. xliij. Que tamē fuit in originali pctō cōcepta. Argu. supᵃ. Psal. lij. cū ibi notatis. Corrupti sūt ⁊ abominabiles facti sunt in iniq̄tatibus: nō est qui faciat bonū. Nā oēs declinauerūt simul inutiles facti sunt ⁊c. vsq; ad vnū scz christū ꝑm glos: ergo regina fuit inunct: ⁊ aliquādo declinauit. Nec mirū: qa nō iustificabit in cōspectu tuo oīs viuens. Infra pō. cxlij. Sup hoc sapiētissim⁹ Salomon lustrauit vniuersa: ⁊ virū de mille vnū repperit. Mulierē ex oibus nō inuenit. Eccles vij. Qō cōfirmat apls Rom. iij. Oēs in adaz peccauerūt ⁊ egent gratia ōi. Justificati gratis ꝑ gratiā ipius: ꝑ redēptionē que ē in chō Jesu quē ꝓposuit de⁹ ꝓpiciatorē ꝑ fidē in sanguine ipsi⁹ Et de ℞ infra ca. v. Sicut ꝑ vnū hoiem pctm in hūc mundū intrauit: ⁊ ꝑ pctm mors: ⁊ ita in oēs homines mors ptransijt: in q̄ oēs peccauerūt. Et Eph. ij. Eram⁹ natura filie ire: glos. Aug⁹. In hac ira oīs hō nascit. Unde patz multissime inder q̄ Maria fuit in pctō originali ꝯcepta: et ꝑ cōsequēs festū de eius cōceptiōe celebrari nō debet. ¶Secūdo surgit secūda vetula scz ratio litigiosa dicēs se velle hoc ꝓbare euidēti ratione. Quoniā Maria fuit redēpta a filio suo: sz nō nisi a captiuitate ⁊ pctō: ergo contraxit aliq̄d peccatū. Secūdo maria habuit fomitē sed fomes ē sequela pcti: ergo ⁊c. Maior patet in lib. ij. dist. ij. ca. ij. Tertio Maria fuit mortua: sed mors ē sequela pcti: ergo. Quarto Maria fuit mūdata ⁊ sanctificata: sz nō nisi a pctō: ergo. Maior patet lib. ij. dist. iij. ca. iij. Quinto si Maria fuisset mortua ante filiū resuisset ad lymbū patrū: sed nō nisi ꝓpter pctm: ergo. Maior patz: qa tanua celi nō fuisset apta nisi ꝑ passionē filij. dist. xxij. tertij ca. fi. Sexto caro xpi fuit obnoxia pctō: sz illa est ratio pcti originalis: ergo. Maior patz. iij. dist. tertij. ca. i. Septimo maria fuit decimata in lūbis Abrae sz ideo qz in originali cōcepta: g. Aīo patet. iij. dist. tertij. Octauo i maria fuit fames ⁊ sitis ⁊ multe alie pene ꝓtracte: sz isti sunt effectus pcti originalis: ergo in ea fuit causa. ¶Tertō surgit tertia vetula. s. spēs sophistica dicēs se velle ℞ subtiliter deducere. Solus xps fuit sine peccato originali ꝯcepr⁹: ⁊ nihil qō nō est xpus fuit sine pctō: sz maria ē aliq̄d qō nō est xps: ergo ⁊c. Ex dūsiua patz ꝑ scm Aug⁹. ij. lib. de bapt. s. puloru. Et lib. ꝓtra Julianū hereticuz. Et sup Psal. xxxij. Et ꝑ Amb. sup Luc. Et ꝑ Hiero. sup illō Psal. de manu canis vnicā meā. Et ꝑ Grego. li. moral. Et ꝑ Damas. iij. snia. Et ꝑ Ansel. Cur de⁹ hō. Et ꝑ Bern. in epla ad canōicos Lugdunen. ¶Quarto surgit quarta vetula scz supficiēs canonū dicēs hoc eē expressuz de cōse. dist. iij. c. firmissime. ⁊. iij. di. c. pnūciādū. in glo. igitur ¶Quinto surgit ąnta vetula. s. apparentia legis damās: Lex dicit. Si filius famulias extranee p sone: sit in adoptiōez dat⁹. ex hoc iura ptāus naturalis nunime dissoluunt. insti. de adop. sed hodie nō obstante in Maria adoptiōe gratiosa ad huc fuit obligata culpe iure naturali fraterno ¶Sexto surgit sexta vetula. s. falsa matheus dicens in prima facie signifiginis: ascēdit hec puella. ⁊in ipius manibus sūt spice suspēse. ⁊ vestimēta vetusta. teste. Albumazar. vi. li. maioris introductorij: Et de hoc Haso. iij. de vetula. sed talia vestimēta significāt veterē hoiem cum actibus suis. ergo ipa induit veterē hoiez. ¶Septimo surgit septima vetula dicens hoc esse notū per cōmunia metra que notat Petrus cretēsis super Can. dicēs. Nō aliquē potuit sine culpa gignere mund⁹. Solus hic xps fuit ūter nulla mūd⁹ ¶Octauo ⁊ vltimo surgit octaua vetula. s. hereticus suspitio vel ꝑm alios nominat ꝓsumptio temeraria dicens. Justissime rex dicere q̄ maria nō cōtrahit pctm originale. hereticū est censendū. ⁊ ex presse ꝓtra fidē. ⁊ per consequēs oēs sic tenētes sunt infideles. Primo sic dicere est ꝓtra determinatiōem ecclie que approbat oīa dicta sctōrum patrū in. c. Sctā romana. di. xv. in decretis. Sz multi sancti dicūt eā in pctō originali esse cōceptam. vt Anselmus. Bern. ⁊ ceteri igitur. Secō quia est erp: esse ꝓtra sacram scripturā. igitur hereticum. Cōsequentia patet per Hiero. xxiij. q. iij. c. hereses. in decretis. Añcedens notū est ex dictis. Tercio. quia Augustinus in li. de fide ad petz post ca. firmissime. sic dicit Petro. Si quē ꝓtra hoc ptinacem cognoueris tanquā pestē fuge: ⁊ vt hereticū abhorre. ergo ⁊c. Quarto. qz hoc festum sine falsitate fidei dogmatizari non pōt. ergo hereticū ꝯsequentia patet. ⁊ancedēs arguitur. qz hodierna festiuitas nō est de ꝯceptione seminū. qz ibi libido affuit. nec de ꝯceptu carnis. quia nec fuit hodie. nec; de creatiōe aie. qz non fuit hodie. nec de creatiōe tonus: eadē ratiōe. ergo iustissime rex hoc festū nō debet celebrari. Et sic patet quō in hac lite causa ꝑpalat. ¶Tercio dico q̄ in hac lite reus ꝓnotat. Nā post hec oēs dicta vetula; locutus est rex dicens. Hec causa viavt video ꝓtra reginā est de qua festū facim⁹. Aut prima vetula. Nequaq; dñe mi rex ꝓtas nō ē cōtra reginā. Et rex. Quis est ergo reus contra quā agitis? Aut prima vetula. Sūt quedā puelle viatrices modicū sapientes. Et rex audiant. Et acce scandūt ad hoc festū tabernaculoz octo ꝑgines viatrices verecūde ⁊ timide que in ꝯspectu omniū celestiū admirabiles videbant. Prima. Vera theologia in vultu gratiosa. Secūda Rō ꝓbabilis in gestu amorosa. Tercia. Patens autoritas grata velut rosa. Quarta. Lex canoni

ca in habitu formosa. Quinta. Lex ciuilis tota imperiosa. Sexta Vera mathesis apud multos preciosa. Septima. Dulcis poesis super fauum dulcorosa. Octaua: Fides pia firma et radiosa Iste octo ꝑgines in illa visiõe imaginaria fecerunt partẽ in causa regine ꝑginum: qua iam gratissime cognouerũt. Et sic patet quis qualis in hac lite reus ꝓnotatur. ¶ Quarto dico ꝙ in hac lite causa disputat. Hã post hec omnia ꝓma virgo. s. vera theologia cũ honestate indicibili in regis pñtia loquit in hec ꝙba Tu aũt dñe sabaoth qui iudicas iuste ꝛ probas renes ꝛ corda. videaz vltiõem tuam ab eis. Hiere. xi. Tibi em̃ reuelaui causam meam. infra. e. c. Ecce astitit regina a dextris tuis: in vestitu deaurato. ꝑsalm⁹. xliij. Que nunq̃ fuit in originali concepta. Argu. in ꝑs. xcij. cum ibi notatis. Domũ tuã dñe decet sanctitudo in longitudie dieꝝ. Nam hec regina est domus tua quã tu edificasti super colũnas septẽ spũs septiformis. patet. puerb. ix. cum ibi notatis per aug⁹. Que ab initio ꝛ ante secla creata est. ꝛ per consequẽs in statu initiali primoꝝ parẽtum. patet Eccli. xxiij cũ ibi notatis. Itẽ necdũ erãt abyssi. i. peccata. ꝛ ipa iam ꝛcepta erat. notatur. ꝓuerb. viij. Itẽ hec est illa stella quã vidit Balaã. Numeri. xxiij. Et si stella ergo a pegrinis impressionib⁹ aliena ꝛ abstracta. ergo a pctõ originali ꝑseruata. Itẽ hec est illa arca de lignis sethi imputribilib⁹. ptz. Exo. xxvi. cũ ibi notatis: ergo ligna huius arce ꝑginee fuerũt ab oi putredine ꝑseruata. Itẽ hec est mulier illa fortis quã vidit Salomõ cuius lucerna nõ fuit extincta in nocte pcti. patet. ꝓuerb. vlt. cũ ibi notatis. Itẽ nunq̃ tinuit dom⁹ tua illa a frigoribus nuis. ptz. e. c. ergo nimq̃ fuit frigus pcti in ea. Itẽ hec est illa porta quã vidit Ezechiel que nunq̃ fuit aperta. patet. Ezech. xliij. ergo per eã nunq̃ intrauit pctm̃. Itez hec est illa regina de qua Heste. xv. Nõ ꝓpter te. sz ꝓpter omnes lex hec posita est. Itez. Nõne a ꝓncipio sui pulcra est amica tua. macula nõ est in ea. vt in themate. Unde iustissime ꝛ ptz ꝙ Maria fuit sine pctõ originali concepta ꝛ per cõsequens hoc festũ merito est celebrandũ. ¶ Scõo surgit secũda ꝓgo. s. rõ. ꝓbabil' dicẽs se velle hoc deducere per ꝓbabiles rõnes. Primo. Quilibet in pctõ originali ꝛsistens est ꝓtunc dignus pena eterna. sz mater dei nũq̃ fuit digna pena eterna. ergo ꝛc. Maior ptz. xxx. di. scõi. Minor ptz. quia nõ erat decens nrem dei esse in pena eterna ꝛ contrahere talẽ effectũ. ergo nec rationem causalẽ vel dignitatem ipius. Secũdo. Prima mulier fuit creata libera ꝛ non serua. sed dignior et nobilior fuit scõa mulier q̃ prima. ergo ipsa creata fuit libera ꝛ non serua. Maior patet. xx. di. secundi. Minor probatur. quia in ea incepit tempus plenitudis gratie. patet. Luce. i. Tertio. Qõlibet pctm̃ originale dicit lamentatiõem ꝛ ve. sed Maria nunq̃ habuit rõnem lamentatiõis ꝛ ve. ergo nec peccatũ originale. Maior patet. xxx. di. secundi. Minor arguit ex aue angelico qõ cõmuniter exponit sine ve. Lucer. Quarto Maria habuit plenitudinẽ gratie. sed quedã magna gracia est ꝑseruatio ab originali. ergo hec fuit in Maria. Maior ptz Luce. i. Minor nota est. Quinto. Qõlibet peccatũ dicit rõnem corruptiõis ꝛ tactus. sz Maria nunq̃ fuit corrupta sed intacta. ergo nunq̃ habuit peccatũ. Maior patet. xxx. di. scõi. ꝛ minor est nota. nã oppositũ est error Heluidij. Sexto Maria per filiũ suum ꝑfectissime fuit redempta sed ꝑfectus est redimere a casu ꝑseruando q̃ post casuz eleuando. ergo Maria fuit a casu preseruata ait Berñ. sup Can. ꝛ hoc de. v. di. secũdi Septimo maria fuit exempta a maledictione Euc. cui dictũ est. In dolore pares filios. ergo etiã exẽpta a maledictiõe Ade cui dictũ est. Pulvis es ꝛ in puluerẽ reuertens. Et quo ꝓbat sanctus Augustin⁹ ꝙ nõ decuit Mariã incinerari ꝑm carnẽ. ergo exempta fuit a maledictiõe vtriusq̃. qz minus decuit ꝑm mentẽ deformari et maculari. Octauo. qz caro xp̃i caro virginis vt ibi assumit Augustinus in ꝑmone assumptiõis. sed caro xp̃i non fuit obnoxia pctõ vt in se formaliter. ergo nec caro ꝓgines fuit obnoxia peccato vt in se vel in sui ꝓsecutate. Nono pctm̃ qõlibet dicit deshonestatẽ ꝛ vituperiũ spũale. sed Maria nunq̃ habuit deshonestatẽ ꝛ vituperiũ spũale. ergo nec pctm̃ originale. Maior ptz de se. Minor arguit. qz tunc rea filius eius impleuit circũcisionẽ ꝛ soluit legẽ decalogi deshonorãdo parẽtes. Decimo qz rea ei⁹ fili⁹ añq̃ haberet rõnẽ filiatiõis eã honorauit ab infamia preseruãdo. ꝑatet per Ambro. sup Lucã. ergo a fortiori preseruauit eam a culpa ꝑseruãdo. Ignit iustissime rea patet ꝙ Maria nõ habuit originale. ꝛper ꝙs quens hoc festũ merito est celebrandũ ¶ Tercio surgit tercia ꝓgo. s. patẽs auctoritas: dicẽs ad ꝑ esse auctoritate potẽtes sanctoꝝ. Hã Aug⁹. ꝓtra quinq̃ hereses. c. iij. de persona regis sic ait. Si maria potuit inq̃nari aliz ipaz facerẽ. potui ego inquinari cũ ex ea nascerer. sed scõm nõ est possibile. ergo nec primũ. Secũdo. Idem. iij. di. ter ij Excepta maria virgine de qua ꝓpter honorẽ dñi cũ de pctõ agit nolo facere q̃stionẽ Tercio Hiero. in sermone assumptiõis sic ait. Quicqd hũanis põt dici ꝓbis/min⁹ est a laude virginis. ergo tribuenda sũt ꝓgini oĩa ꝑpulegia exceptiua culpe vel pcti. Quarto Grego. in ꝑsa Felix nã q̃ ea sacra ꝛc. Et in illa. Scã ximaculata ꝓginitas. ꝙ attribuẽda sunt sibi oĩa ꝑpulegia exceptiua culpe. Quinto. Ansel. ó ꝛceptu ꝓginali sic ait. Decẽs erat vt ea puritate q̃ maior sub ó nequit itelli

gi niteret. Sexto beatus Ambro. in lib. de virginitate beate Marie dicat eā exp̄sse ab oi pctō originali t actuali immunē fuisse: vñ fuit q eā casula de thesauro regis intimat⁹. Tūc rex ait sufficit. ¶ Surgit quarto q̄rta virgo: scz lex canonica dicēs se hīe ad ħ decreta. Primo q: rōne peccati qđ mulier induxit: nō ꝓcedit ꝑ alio postulare. xv. q. iij. in decretis. Sed marie boc cōcedit ex officio mediatricis: ergo abstrahit ab illa rone peccati. Secūdo q̄ lege priuata ducit: nulla existit rō: vt lege publica restringat in. c. due sūt. xix. q. ij. Sed maria a principio sui lege priuata ducta est: ergo rē. Tertio. Si aliq̄ recipiunt in ꝓprios t spēales subiectos: cēsent exēpti i. c. si papa. de priuile. lib. vi. Sed maria fuit sic recepta in ꝓpriā t specialē matrē filij dei a principio sui: ergo rē. Quarto cū sint iura obscura partiuz: reo faucdū est poti⁹ ꝗ actori. extra de regu. iu. in. vi. Sed bec iura partiū sunt obscura: ergo Marie faucdū ē. ¶ Quinto surgit quinta virgo: scz lex ciulio: dicēs se ad boc babere leges. Quoniā ꝑnceps augusti⁹ est legibꝰ solutus: priuilegiata augusta: patet. ff. l. ij. sena. cō. l. princeps. Sed summus augusti⁹ fuit solut⁹ a lege ꝯcupiscēne: ergo priuilegiata augusta. Item in obscura volūtate manum mittētis faciendū est libertati. de reg. iur. ff. ergo a fortiori in obscura rōne ingenuitat⁹ faciendū est libertati. Sz bec est obscura ratio ingenuitatis marie in ꝑncipio sui: ergo rē. Et rex ait sufficiat. ¶ Tunc surgit sexta virgo. s. vera mathesis dicēs. Hec puella a ꝑncipio sui: in prima facie signi virgīs apparuit mūda t magni animi: magnicq̄ decoris. Teste Albumasar lib. vi. maioris introductorij: ergo in sui principio non erat imunda t deformis. Item a sui ꝑncipio lucebat pluris bonestatis. Teste Hasone. ij. de vetula: ergo erat sine inbonestate t vitupio culpe. Item in ꝯceptiōe but⁹ puelle ꝑma facies signi virginis erat de signo virginis: nullus astrologus boc negat: ergo puella bec que erat signata erat vt tūc incorrupta t intacta ꝑm vtrūq̄ hominem. Item ad boc facit Hachomet⁹ in alcboraz no azoara t dicēs: Null⁹ est de filīs adā quem nō tetigerit satban ꝓter mariā t filiū ei⁹. Et rex ait sufficiat. ¶ Tūc surrexit septima virgo: scz vera poesis: ad boc se babere dicēs poetrias innumeras. Item Sedulius lib. i. in carmine paschali loquens poetice de maria sic ait: Et velut e spinis nobilis rosa surgit acutis. Nil qđ ledit babens vel qđ obscurat bonorē. Sic eue de stirpe sacra veniēte maria. Virginis antique facinus nouā virgo piat. Ergo maria surrexit de spinis generis humani omni lesiōe semota: sicut nobilis rosa e spinis. Item ad boc facit poetria Baronis: vt supra. Item Hasonis. Item Petri comestoris vt supra. Item Petri cretensis super Luc. Una nec maculā natura relicta in ista. Item Albanus vt supra. ¶ Ultimo surgit octaua virgo pia fides dicēs: ꝓ vra conclusione sunt mirabilia tua iustissime rex: ergo bec conclusio est pia fide tenenda: ꝯsequētia patet: cum tu non possis esse falsus testis. Antecedēs arguit in miracul' belsini abbatis. Item de studēte fratre regis vngarie Item de sacerdote in pago gallico: que ecclesia sponsa tua amplectit pia fide ¶ Tūc in illa visione clamauit rex: Adiuro vos vt ametis mariaz t cōmēdetis: q: tota pulchra. Nec suscitetz: nec dilectā ꝓuocetis: quia amica mea. Nec denigretis: nec formosam diffametis: quia macula non est in ea. Tota enī pulchra es amica mea: t macula nō est in te: sunt ꝑba thematis ꝓassumpti.

Sequitur tertius tra

ctatus nostre cōsideratiōis qui notat respōsionē gaudiosam ad sententiaz famosam. Ubi primo materia declarat. Secūdo sentētia ꝓbat. Hā post bec omnia in illa imaginaria visione surgit prima vetula: scz littera occidēs: quasi fabula dicens: quid ad rōnes nostras q̄ insolubiles sunt iustissime rex? Surgit illic honestissima ꝑgīnū: scz vera theologia dicēs: Uestre rōnes cōtinent decēcto defectus q̄ in scīētys cōmuniter repelluntur. ¶ Primus est: q: nō distinguitis int' vniuersale simplicit t vniuersale accōmodū: sic dicitur. xvi. dis. primi. c. v. Uniuersale simplr distribuit simplr: vt ois q̄ voluit de⁹ fecit. Uniuersale accōmodū distribuit ꝑm q̄d: vt de⁹ illūinat oēm boiem veniētē in hūc mūdū: qđ intelligit soluz de illuminatis ꝑm Augu. infra. e. ca. et sic tales. Oēs declinauerūt. Oēs peccauerunt. Ois hō mēdax rē. dicūt vniuersale accōmodū. ¶ Secūdus defect⁹ ē: q: nō distinguitis inter exemptū de iure t exēptū de ꝑuilegio t de facto: vt i. l. ꝑncipes. ff. de legi. Hā augusti⁹ est simplr. augusta de ꝑuilegio. Et sic intelligit: Hō est q̄ faciat bonum: nō est vsq̄ ad vnū. s. q̄ sit exemptus simpliciter: t boc patet: cū rex ibi loquat de exceptione actuali. ¶ Tertiꝰ defectus est: q: nō distinguitis inter redemptionē eleuātē t redēptionē ꝑseruantem. Sicut distinguit btūs beatus Bern̄. super Cañ. sermone. lv. Primo mō redēpta est būana natura: scdo mō angelica: ptz infra. e. sermōe. Et sic de maria credum⁹: ptz q̄ q̄ nō ois redēptio est a culpa. ¶ Quartꝰ defectꝰ est: q: nō distinguitis int' rōnē causalē t rōnē formalē: sic distinguitur xxxi. dis. scdi ꝑ Ambro. Hā rō causalis nō includit simplr rōnē formalē. Nota infra. e. dis. ꝑ magistrū. c. fi. vbi ponit in primo ꝯceptu puerperiū babere rōnē causalē pcti originalis: t nō formaliter. Et sic pōt intelligi q̄ maria babuit fomitē peccati in illo conceptu quo ad legez ꝑgantiū

sub qua fuit cõcepta: sed nõ habuit fomitem formaliter in primo cõceptu seminis: vt prolis: nec vt in secũdo vt seminis vt caro: nec in tertio. s. infusionis anime. ¶ Quint⁹ defectus est: q; nõ distinguitis inter mortẽ incinerationis & mortẽ presentationis: sicut distinguit Aug⁹. in sermone assumptiõis. Prima mors est pena peccati: ꝓ Bern. iij. Puluis es &c. Sed secũda mors abstrahit a peccãto ꝯtum abstrahit ab incineratõe: & talis fuit mors marie ꝑm Aug. ibidẽ. ¶ Sext⁹ defect⁹ est q; nõ distinguitis inter purgationẽ & mundationẽ ab imũdicia & a priuata potẽtia: sicut cõmuniter distinguit. ic. dis. scõi. de purgatõe angelica q̃ nõ fuit ab imũdicia: sed a priuata potẽtia. Et sic p̃cedit Maria purgata: mũdata & sanctificata. ¶ Septimus est: q; nõ distinguitis inter legẽ priuatã & legẽ cõmunẽ: sicut i. c. Due sunt leges. xxiij. q. 1. in decretis. Ideo cũ dicit: si maria fuisset mortua ante filiũ: de iure cõmuni iuisset ad limbũ: sed dubiũ est de facto. Nec eñ minus sibi potuit aperiri porta celi vt tunc: q̃ in via creditur a nõnullis: eã vidisse in hac vita deũ clare per essentiã. ¶ Octau⁹ defectus est: quia nõ distinguitis inter legẽ cõcupiscentie ꝓpagantiũ & prolis ꝓpagate: sicut notat ꝑ aliquos doctores iij. dis. tertij. Nam primo modo caro christi fuit obnoxia peccato sicut reliqua caro: patet in. c. i. iij. dis. tertij. Sed secũdo modo vtraq; .s. marie & christi fuit ꝑseruata. ¶ Nonus defectus: q; non distinguitis int̃ solutionẽ decime ꝓpt̃ grãm ꝑseruatẽ: vel ꝓpter gratiã eleuatẽ: vt dicit per nõnullos doctores. iij. dis. tertij. c. iij. Nam Maria solvit christo decimã ꝓpter grãm ꝑseruantẽ: non a casu eleuantẽ. ¶ Decimus defectus est: quia nõ distinguitis inter penã tractã vel inflictã ex culpa vel ex causa: sicut dicit. xv. dis. iij. Nam secũdo modo: scz ex causa multas penalitates contraxit Maria: sed nunq̃ ex culpa sua. ¶ Undecimus defect⁹ est: quia nõ distinguitis inter exceptiuã & exclusiuã simpliciter & accõmodataz: sicut distinguit. cli. disti. i. Nam illa: nemo nouit filiũ nisi pater: nõ est exceptiua simpliciter: quia nõ est ibi exceptiua notionalis vel etiã essentialis ꝑm aliquos: sed exceptio accõmoda qua excipiuntur omnes illi quibꝫ de iure hoc nõ cõpetit vel de facto. Et sic sunt intelligẽde tales. Solus christus fuit sine originali: id est solus simpliciter & de iure: quia solus august⁹ est lege solutus in. l. principe. sed nõ solus de facto. infra ea. l. ¶ Duodecim⁹ defectus est: q; nõ distinguitis inter dictũ determinatiũ & cõcionatũ siue disputatiũ: sicut dicit Ecẽs. i. cũ ibi notaz. vbi Salomon quãdoq; loquit in ꝑsona sua: siue in ꝑsona opponẽtis. Et sic Ansel. in. ij. Cur deus homo loquitur de maria in persona bosonis disputantis: q; in peccato cõcepit cũ mater sua. Sed post oppositũ determinat in libello de conceptione virginis. Et i epistola ad suos coepiscopos. ¶ Decimustertius defect⁹ est: q; nõ distinguitis inter dictũ assertũ & opinatũ. Sicut distinguit in. c. noli nimis. dis. ix. in decre. Nam aliter recipiẽda sunt dicta sanctoꝝ cũ loquũtur dubie: aliter cũ loquũtur assertiue. Propter hoc Bern. q; in epistola ad canonicos Lugdunẽses dubie locutus est: dicẽdo hoc festũ nõ esse celebrandum. Nam in fine epistole sũmittit se & suũ dictũ examini ecclesie Romane: & certũ est ecclesiã Romanam iam facere illud festũ. ¶ Decimusquart⁹ defectus est: q; nõ distinguitis inter inesse & infuisse sicut distinguit. ix. distin. ij. c. iij. sicut q; angeli ceciderũt de ordinibꝫ: non q; inessent: sed infuissent. Sicut dicit maria mortua ꝓpter peccatũ ꝑ Augu. nõ q; infuit: sed q; infuisset: si nõ ꝑseruata fuisset. ¶ Decimusquint⁹ defect⁹ est q; nõ distinguitis inter ius naturale & ius gẽtiũ. Sicut distinguit dis. i. in decretis. Nam maria nõ fuit exẽpta a iure nature: vt imaginat apparẽtia legis: sed fuit exẽpta a iure gentiũ: ex quo captiuitates & seruilitates emanãt. infra. e. c. v. ¶ Decimussextus defectus est q; nõ distinguitis int̃ habitũ & situ. Sicut distinguit Pozretan⁹ in li. vi. principioꝝ. Nam aliter cõsiderat maria: vt habituat i vestitu deaurato. pã. cliij. & sic se habuit a principio sui. Aliter vt situata habẽs in manibus vestimẽta vetusta: vt dicit falsa matbesis: qó nõ signat veterẽ hominẽ mariã induisse: sed euangelicã paupertatẽ. ¶ Decimusseptim⁹ defectus est q; nõ distinguit̃ inter superficiẽ & medullam. Vel sensum in quo fit: & sensum̃ quez facit. Ut distinguit in. c. martino. i. q. i. ꝑ Hiero. Nam multa sunt superficie cõtra sacrã scripturã exp̃ssa: que tamẽ sunt catholica: & eoꝝ opposita hereticа. Notũ eñ est ecclesiã approbasse omnia dicta sanctoꝝ: sed nõ vt superficialiter sonãt: nec in omni sensu quẽ faciũt. ¶ Ultimus defect⁹ est q; nõ distinguitis int̃ causam totalẽ & causam partialẽ: sicut dicit auctor de causis ꝓpositõe. i. & cõmentator ibidẽ. Nã lex cõcupiscẽtie ꝓpagantiũ nõ est causa total: vt peccatũ originale sit in carne vel in anima ꝓpagate prolis. Nec sequit̃ ꝫ est propagatũ ꝑm legẽ cõcupiscẽtie: ergo in peccato originali. Unde nõ sequit formaliter: tres pueri sunt in camino ignis: ergo pariunt ab igne: ergo nec sequit formaliter. A. propagat in igne cõcupiscẽtie: ergo patit originale: licet sequatur de lege cõmuni. Maria autem fuit concepta de lege priuata spũssancti: que prima concepta fuit hodie sancta in suis originalibus principijs ꝑm Anselmũ. Hodie concepta est stella celi: hodie concepta est palma virginum: hodie concepta est ianua celorum. ¶ Igitur triplex conceptio Marie videtur hodie celebranda. Nam

hodie fuit cõcepta vt in suo originali principio. Nec sequit ibi affuit libido ꝓgantiũ: ergo peccatũ in ple ꝓgat vt supra. Secũdo fuit concepta in carne mũdissima. Tertio in creatiõe ⁊ infusione anime. Et de istis hodie celebrat festũ. Nec sequit: Nõ fuit hodie illa vel illa cõceptio: ergo nõ debz hodie celebrari. Nã ecclesia de cõ suetudine habet anticipare vel postponere festa et certis causis ⁊ rõnabilibꝰ: alis nõ possz rõnabiliter celebrari in die lune cum cadit in dñicã: qõ est falsum. Item alis nunqz celebrãda esset octaua in qua cantat hodie sicut in die. Itẽ tũc non esset hodie celebrandũ festũ cõceptiõis ꝓ sanctificatione: qz quo tẽpore fuit sanctificata ignoratur: vt dicit sanct⁹ Tho. iq. parte sũme. ¶Et sic inquit theologia patet ꝙ rõnes vestre non sunt insolubiles. ¶Tũc rex de solio suo prolit litis sentiã in hec verba Anselmi in epla cõceptiõis virginis. Erubescãt oĩes insensati: qui tãtũ diez tanta mysteria ac sacramẽta tenebris ignorãtie excecati ideo respuunt celebrare: ꝙ viri ⁊ mulieris copulatio in virginis cõceptiõe cõsistit. Nõ em̃ est verus amator virginis qui respuit colere die sue cõceptiõis. Hec Ansel. Cuius virginis veros amatores nos facere dignet dñs noster Iesus christus dei patris ⁊ ipsius virginis Marie vnicus filius qui cũ eodẽ deo patre ⁊ spũsancto viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ: Amen.

Sermo de sancto Bernardo editus a magistro Joãne de Gerson cancellario parrhisien.

Ulcite me floribꝰ: stipate me malis: qa ãmore langueo. Scriptũ est in epitaphio spõsi ⁊ spõse qõ ad exercitiũ diuini amoris cõpositũ est: ⁊ ab illo cuius nũc sermonẽ habituri sum⁹ diuinis verbis expositũ: qõ ⁊ nũc legit ecclesia in laudẽ singularis spõse christi virginis gloriose. Cant. iq. ¶Si nõ capit amoris verba frigidũ pect⁹: vt scriptura loquit (amorose Bernarde) Si te eodẽ teste linguagiũ amoris nõ amãs: nõ intelligit plus ꝙz latin⁹ barbaꝝ: quo pacto spes erit de algido: immo gelato pectore meo ꝙ amoris vnqz flãmã tia verba depromat: ꝙ eloquiũ ei⁹ sit ignitũ vehementer. ꝙ verbũ instar Helie vt facula ardeat. Necessari⁹ est igit ignis ille amoris quẽ dñs misit in terrã volẽs vehemẽter accẽdi. Necessarius diterim: tum vobis ad capiendũ verba amoris: tum ꝓcipue mihi ad illa capiẽdũ simul ⁊ loquẽdũ. ¶Te ꝓ beatissimũ Bernũ esse vnũ ex cõsortio ignitoꝝ illoꝝ spirituũ quos seraphin scriptura nolat: ego pia fide tenẽs obsecro iaz ⁊ obsecro ꝙ amorẽ tuũ qtinus sumpto calculo ardẽti de altari illi⁹: cui⁹ ignis est in syon: ⁊ caminus in hierlim: q̃ est nõ cupido falsus: sed ver⁹ dilectionis de⁹ ⁊ ignis cõsumẽs est: tu labia mea tangens purges. Tu insup pectora nostra oĩa succendas ad amorẽ illũ quo te olim lãguisse ⁊ arsisse feliciter: te ducẽte infra docebim⁹. Exorabimus simul amatricẽ illã tuã ⁊ amatã deã q̃ quidem decãtat. Ego mat pulchre dilectiõis. Cui supplices ꝓsentam⁹ illud angelicum: Aue gratia plena ⁊c. ¶Fulcite me floribus: stipate me malis: qz amore lãgueo. Vox ista viri patres ⁊ fratres vox amãtis est. Amãtis nõ qualiscũqz amãtis: sed eius quẽ vulg⁹ loquit: qui amat per amorem qui philocapt⁹ est. Cũ ꝙ inter anime passiones nulla vehemẽtior sit qz amor (vt ab experientia sumpsit Cicero) nulla insup violẽtior: nulla rapacior: ⁊ que minus sinat animã esse sui iuris. (Nam est etasim faciens: vt ait Dion. iiij. de diui. nomi.) sient amorẽ quersum ⁊ improbũ nullũ crimẽ excedit in vicio: sic amori casto ⁊ bono nulla virtus equak in precio. Alioquin quomõ statuisset egregius doctor Augustin⁹ et aduerso duos amores: bonũ ⁊ malũ: esse quasi totidem ꝓcipuos cõditores ⁊ rectores duaꝝ ciuitatum: vnius diuine: alteri⁹ diabolice: nisi ꝙ amor bonus inter virtutes: ⁊ malus inter vicia principantur? Proinde vterqz amor sua actiõe feruida languere hic quos possidet cogit: q̃uis aliter ⁊ aliter sicut amor hereos manifestat in malo: et vox nostri themat⁹ in bono. Cũ anima sancta sponsa dei loquit. Fulcite me floribꝰ: stipate me malis: qz amore langueo. ¶Et quidẽ de amore querso erit scõa ps nri sermonis hui⁹: si hora ⁊ vestra expectatio tulerint: ⁊ hoc sub voce querula ⁊ lugubri christianitatis languorẽ suũ in mẽbris pessimũ ex hoc amore deplorãtis. Primam ꝓ parte sibi vendicabit vox amorosissimi ⁊ deo amãtissimi Bernardi: tum ad sui laudẽ: tum ad nostri edificationez. ¶Introducet itaqz persona eius iam beata atqz secura: tanqz ipm de amore suo in hoc mũdo loquentẽ audiam⁹. Ita em̃ tenere meditatus sum doctrinã de amore: quatinus iocũdior esset ad audiendũ: facilior ad credendũ: maiestate sua dignior: ⁊ inuidie habens minus ad imitandũ. Quis em̃ sibi ꝓgruentius amoris magisteriũ vsurpauerit: cui⁹ ⁊ facta oĩa ⁊ scripta: sentille sunt q̃dã ignee amoris? Auertite igit paulisper mentẽ a me: ⁊ ipm Bernardũ non me loqui putate. ¶Fulcite me floribꝰ castorum desideriorũ o beati amorosi omnes spirit⁹: Stipate me malis odoriferis: pulchrarũ ordinatarũqz operationũ: quia amore langueo. Ecce anima mea dum aduena ego sum in terra peregrinationis mee: circũibat ⁊ querebat quem amaret. Neqz em̃ absqz amore diu viuere omnino poterat. Cuius stimulis nescio quibus iam ab ineunte etate configebatur. Cuius igne carpebatur: vt in has gemebũda suspiraret voces,

Fulcite me ⁊c. Obtuli anime mee cor̃ā in ꝓspectu per portas sensuū. Celū ⁊ terrā ⁊ mare ⁊ oīa q̄ in eis sunt pulchra ⁊ speciosa valde. Pulchritudo in formis corporeis ex ordine cōgruo partium: cū quadā coloris ⁊ lucis suauitate: pulchritudo in numeris sonoris ⁊ canoris: pulchritudo in tangibilibꝫ: pulchritudo in gustabilibus: pulchritudo in odoriferis: que omnia ꝙuenienti proportione sua intra mentē allicīūt. Et dixi anime mee: ecce hec sunt amores tui. Fulcite me his floribus: stipate me his malis. Et ne vltra plāteris: q̄ amore langueo. ¶ Quid refugis: quid facie obducis? Refugiebat eñ (bñ sensi) aspernabiturq; monitus meos: cū his omnibꝫ que induxeram intus ad eā: per corporis mei sensus. Ipsa nimirū doctrice alteri⁹ amoris susceperat: adhuc fere a cunabulis ab ancilla' tua de⁹ noster matre mea: in gremio ecclesie sancte tue ⁊ a spūsancto tuo. Qualis hec doctrix erat? erat fides catholica: que mox vt excrevit: mox vt gressus figere potuit: duxit animā meā ad fontē purissimū ⁊ sereum sancte tue ecclesie in qua ꝓtin⁹ vt vidit anima mea se ⁊ facie suā velut i speculo quodā mūdissimo: ipsa repēte sagittata est iaculis suauiter ardentibꝫ: diuine pulchritudinis: dignitatis: bonestatis atq; dilectōis: instar narcissi: de quo poete fabulant. Et illo: delere statuit anima mea a corde suo omnē pulchritudinē rez gestarum. Omnē cepit amorē alterū a tuo dedignari. Et pit tedere quotidianaꝝ barū formaꝝ: hāc enim tantā de ꝓpria dignitate: decore ⁊ nobilitate ꝓsumpserat fiduciā: Tā superba de amore (vt vulgi vox est) facta erat: ita vt nullū nisi omnipotētissimū: sapientissimū: ditissimū ⁊ pulcherrimuꝫ sup oīa amare dignaret magna sed bona superbia. ¶ Quid mihi ⁊ tibi ait o homo quid mihi ⁊ tibi ad pulchritudines istas rerū materialium? Quid ad amorē eaꝝ quas eque nobiscū i facultate sua bruta habēt? Esto pulchra sint oīa. Esto speciosa ⁊ amena ⁊ digna diligi. Quantū super eminet pulchritudo ⁊ decor illius qui fecit oīa? Si in vestigio. Si in vmbra. Si in nutu quodā ⁊ odore: hec violētia inest vt se amari tāta importunitate: tātaq; rapacitate ꝓpellāt: vbi tamē aculei graues sunt: vbi plus aloes q̄ mellis habēt. Noli mirari si res ipsa a qua ꝓfluūt hec oīa sua vi me trahit: ⁊ dignitate me allicit. In cui⁹ amore tāta delectatio est: ⁊ cui⁹ cōiuct⁹ nō habz amaritudinē: sed letitiā ⁊ gaudiū. Iste est deus meus: cui⁹ vulnerata charitate ego sum: sibi me elegit: me totā habebat: sibi me dedi. ¶ Uerū q̄ diu: heu tandē aberit. Et quousq; vsq; quo voci ferabor vim patiēs: ⁊ nō exaudiet? Quero eū mi sera: nec inuenio: vulnerauit me ⁊ abiit. Adiuro vos filie hierusalē: vt si inueneritis dilectū meū: annūcietis ei: q: amore langueo. Et ita vere elā guit anima: dum hoc modo assidue suspirat ad deū suū. Eratq; languor fortissim⁹ adeo vt macresceret ⁊ marcescerē totus: displicebat ꝺcꝺd agebā: quicꝺ videbā i seculo. ¶ Et aio ego ad animā meaz. Certe anima mea adhuc rudis es in amore: nec satis erudita: ꝓterea forte non venit ad te dilectus tuus. Uis introcamus scholā aliquā que doceat nos modū quo amandus est amicus tuus deus noster. Nam qō sine modo est: placere quomō potest? Q; si ad res alias viliores ars addit ⁊ pficit: q̄ frustra nos rei huic diuinissime ⁊ qua sola optime viuit: existimandū est artē nō deesse? Annuit ipsa. Ueni ergo nō tā gressu corporis q̄ studio sedule inuestigationis ad scholas varias: interrogauī de qualibet. Nū quid nō ars amoris doceret in ea? Respōsuz accepi a singul' voce cōfusa ⁊ rauca. Docem⁹ amorem. Sed in veritate cōperi dum pergerē vltra quererem: q̄ nō erat amor ille vt est amor dei nr̄i: amor cast⁹ quē q̄rebat aīa mea. In schola vna docebant boies amare: in illa voluptatē: in alia mundanā aliquā vanitatē. Quinetiā schola illa q̄ videbat honesti⁹ instituta: schola litteratoria: schola scietiaꝝ variaꝝ: referebat ad cognitionem oīa: nihil ad amoreꝫ. Docebant illic sedulo adolescētes ⁊ senes cū iunioribꝫ: de rebꝫ q̄rere: disputare: libros euoluere: verꝝ a falso acute secernere. In his tot⁹ mergebat intellect⁹: sed affect⁹ ꝓcul erat: ꝓcul sine affectione: ꝓcul valde ⁊ eṫul in terra deserta: inuia ⁊ inaq̄sa. In terra salsugi nis a malicia habitantiū passionū in ea. In loco horroris ⁊ vaste solitudinis extra terminos cōuersatiōis illi⁹ de q̄ dictū est. Nīa quersatio i celis. ¶ Ilico reto: si pedē ego Berñ. ab his schol: ⁊ aggnata ē valde aīa mea studijs eaꝝ: eo q̄ ita affectū suū vel deprauabāt: vel intolerabili prorsus vanitate aridissimū relinq̄bāt. Et debinc ex imo pectore altū trabēs suspiriū. Filij inq̄t bominū vsq; quo graui corde: vt q̄d sine affectione de affectibꝫ iudicatis: vt q̄d loquimini sedule de dilectiōe: sed nō idiomate dilectiōis: dū caretis dilectiōe illa: ꝓ qua si dederit homo oēm substātiā suā: quasi ꝓ nihilo despiciet eā: q̄q̄ vbi docetur illa? Docet dico nō lingua ꝓpria affectuū vbi reperit? Quis eius mihi scholā ostēdet? Fulcite queso me floribꝫ castoꝝ eloq̄oꝝ: vos quicūq; potestis: ⁊ potestis soli qui amatz. Stipate me malis ordinate charitatis: q: amore lāgueo. ¶ Sic lamentabatur anima mea: sic lāguebat turgida amore: querēs scholā: quo cōueniēnus eam in arte bñ amādi ⁊ amorē ꝙseruādi: patiēdi ⁊ agēdi redderet institutā. ¶ Tum e celo intonuit dominus voce grandi ad aures suas introrsus vt religionis scholā peteremus. Credo quia magis ad inflāmationē affectus q̄ eruditionē solā intellectus religio statuta est: si recte manet in-

stituta in qua rursus ab initio collocat securius fer nos amoris nouiti? q̄s in solitudine ne tenera adhuc aīa offendat i illud maledictū: ve soli: qr cū ceciderit: non habet subleuantē. Paraui confestim animū gerebā circiter vicesimū secundū annū. Anno dñi. M. cxij. Et a cōstitutōe dom? Cistercy. xvi. dum cū socijs ampli? triginta religionis schole me subdidi. ¶ Sed quali religiōi & q̄ fine? Religiōi inopi austere: regulari nō q̄les hec mitras intucor corrupt. ores q̄s seculū. Corruptiores in comessationibus: in lasciuia mor: in effreni cuiuslibet discipline regularis abiectiōe vbi fere nihil de religiōe p̄ter nomē ficticiū: aut p̄ter vestē: & nescio que forsan cātica nihil deuotionis: plurimū tedij & vexationis habentia. Porro finis me? solus fuit amor dei: vt i me genitus a gratia dei: cito nasceret: & nat? fieret viuax fortis & feruidus: omnia potēter euperās: suauisq; & sapiēs. Nam religionē p̄fitēs si q̄q̄s aliud intendit aut cibū: glorią vel opes quas sibi negabat seculū: quidni successus turpes habeātea que tam fedo initiata sunt p̄ncipio. Sz ad me redeo. ¶ Dor vt religionis scholā introgressus sum: suscepit me i primis: vt mos babz locus nouiciorū: in quo conuersatus aliquādiu gradū proficientiū ascēdi. Nemo enī repente fit summus. Tandē promouēte deo de vt tute in virtutem: ad p̄fectiōes assumptus sum. P̄imo velut animalis. Secūdo vt rationalis. Tertio vt spūalis: Sm tres status studentis ad amorē dei: quos transscripsi per epistolā ad fratres de mōte dei. ¶ Cōformiter enā ad tres diuini amoris gradus quos notauit libellus me? de diligēdo deū editus. P̄imus locus est schola discipline & cōtritionis. Alter schola sanctimonie & meditationis. Tertius est schola solitudinis intime & contēplationis. In primo verus amorosus lāguet amore. Debinc morit amore. Demū tertio viuit amore. ¶ Quoniā parturitio amoris fit cū dolore lāguido: hoc est in vita passionū. Debine post eius parturitionē mortificatis passiōibus. morit verus homo: sicut in parturitione Beniamin Rachel. Tertio tādē amor natus adolescit & crescit: & ex illo anima viuit cū apostolo dicēte: Viuo ego iam non ego: viuit p̄o in me christus. ¶ In primo bellū. In secūdo inducie. In tertio pax. Nihilomin? dū vita mortalis agit in amore hec omnia permixtim insunt: bellū: inducie: pax: rursus bellum: rursus inducie: pax vicissim. Nam cōfusa sunt hec omnia spes: met?: merorum gaudiū: vicibus vel dimidia fit in celo silentiū. ¶ In hūc modū sub alia metaphora exardescit & crescit ignis diuini amoris. Torret primo vehemēter cum multo fumo carnaliū desideriorū: & flāma nō nisi rara raptim emicat: debinc flamma rapacior exurgit cōuoluta fumo fantasmatū licet ad postremū velut in carbone suo nitet: trā quillus ardet depuratus ab oñi fumositate: tū passionū: tum fantasmatū. Hoc p̄o ferreū & trāquillum dilectionis incēdiū p̄iusq; attingeret anima mea: p̄iusq; amorē conceptū eniza esset: quibus nō ego languoribus extenuatus sum: quibus nō vexatus doloribus? Quotiēs ego ad sanctos: sanctasq; boies quotiēs ad patres & fratres meos simul in christo degentes: querulis vocibus planxi. Fulcite me floribus sanctarū orationū vestrarū: stipate me malis exemplor̄ vestror̄: quia amore langueo. ¶ Cognitus est nimiū mos ei?: ūmo more veterano vult hec infelix & suadet: quid dico suadet? vi agit vt prostituat decorem suū: hec virguncula mea: hec adolescētula anima mea. Attrahit videlz corruptores fortissimos: improbissimosq; predones animar̄ incautarū. Nūquid nō oculus predo nequā qui dep̄datus erat animā Hieremie? Tactus preterea & gustus & lingua & aures: heu q̄s violēti sunt seductores. Appōbēdit quilibet pallū anime mee & subdole blandiēs. Domi inquit mecū. Recla mat anima mea ore sinderisis: in quo nō est inuentus dolus: sed nec inueniri potest. Reluctat manibus conscientie. Seorsum vos exclamat: abite hinc in malā horā vestrā fallacissimi decepto te s. Nescio forte qualis ego sum. Ego ne talis meip̄am sub vestra libidine p̄stituendā turpiter exponā. Ego ne ludibriū vobis ero risus & opprobriū? Non est ita consiliū: alias querite si quas inueneritis que vestris credāt malesuasis blandicijs. Ego vos respuo: despicio & cōspuo: pbr devobis. Ita anima mea ad illecebras carnis. Ego autē Bernardus ad meip̄m frequentius illud inculcabā. Bernarde ad quid venisti? Ad quid Bernarde venisti. Nimirū tu venisti ad amoris casti cholā: in q̄ docearis amare deū ex toto corde: ex tota anima & ex tota fortitudine. Nihil ḡ tibi cū carne: ritas ei? perfer viriliter. Si lebit tandē: & si nūc grauit molesta sit atq; cū oblectamento obsequet tibi. Sed quid? Non tñ modo timores intus & rixe: sed foris pugne. Notum est quāta me impudētia: bis mulieres infelices nudū aggresse sunt: quas vt clamauī latrones & socios excitaui. Altera vice: vetulā hāc carnē meā: qr ex visu muliercule stimulabar me acrius soluto ego demersi colloten? in aquā algidam vsq; dū miserē ad mortē obtorpuit. ¶ Talibus aculeis in sui parturitiōe exagitatus amor me?: sepi? in flebiles erupit eiulat? vagitusq;. Et ego multū flens & amorē meū quasi lachrymis tā balneās loquor cū aplo. O infelix ego homo q̄s me liberabit de corpore mortis hui?: gr̄a dei per iesū christū dñm nostrū. Scio enī q̄ aliter p̄ti nens esse nō possum nisi deus det: dat autē exercentibus se & querētibus. Quapropter. Fulcite me floribus

orationū vestrarū o sancti fetēq; oēs: stipate me
malis spūalibus charissimarum: qr amore langueo.
¶Talis fuit stat⁹ mei in schola ꝓtritudinis: q̄ in re
D ꝛ si nihil modo patior in gl̄ia: cōpatior tñ tibi o
dulcis ihesu eo generosius adolescēs bone indolis: ꝙs
quis egregio ꝛ casto artē bene amādi nouicius
adhuc addiscis. Didici ex his q̄ passus sum pu
gnam tuam: sed fortiter age precor. Precor hāc
veterē sordidā carnē tuā ariosus cuiusce. Ego me
ipm tibi pbeo in exēplū victorie: spēq; coronē: tu
me seq̄re: tu expto crede: credito hec lucta paca
tissimū afferet nisi vict⁹ fede succūbas. Alioqn
iugi miseria torq̄beris: acerrimoq; pruritu: etiā
in senio: dū a male suauibus dānabilibusq; titilla
tionibus ab illecebris fouere: sanareq; te putabis.
¶Uerū sup oia te moneo p̄clare adolescēs ꝛ re
petens iterū: uerūq; monebo: cane tibi a ꝓsortio
nequā adolescētū: vel virorū cuiratorū: scies q̄ñ
corrūpunt bonos mores: ꝓfabulatōes pessimas
q̄sto magis attrectatiōes: opatiōesq;. O mores:
o scelera: imo o mores: o scelera sceleratissima:
quonā societas illa formidāda est de cōtagione
pessima quā naturali federe ac institutione mu
tuo decebat esse casta atq; securā agente hec cor
ruptela bestiali cor: quos oīpotēs nature deus
si nō resipiscāt male perdet: nuste quidē qr ꝛ ipsi
q̄sq; nephādissime pdunt: quos seruare: instituere
q; debuerāt: sic fidei sue traditos velut ange
lice puritat̄ inuēculos. Tu tu adolescēs incly
te bas pestes mōstrificas: non min⁹ effugito q̄
fame tue: q̄ castitatis tue: imo q̄ vite tue certissi
mos hostes. Q, si vim parauerint: obnitere re
clama: palā cloquere: palā ostēdito: veternosam
hāc belnā ignibus ꝓsequendā: clama mecū: latro
nes latrones. Deniq; in omni tua afflictiōe duz
amorē castū ꝛ diuinū parturis: ocul⁹ pcul absit.
O cia si tē. Sit quoq; refugiū ad lectiones: ad ie
iuniū: ad orōnes. Nō em̄ vincit hoc demonium
nisi in ieiunio ꝛ orōne. Dici hac parturitiōe tua
dic deo ꝛ omnibus ei⁹ et intimis p̄cordijs aie tue.
Fulcite me floribus castimonie: stipate me malis
puritatis sancte: qr amore langueo. ¶Tali lan
E guore torquebar: tali pompa rūpebar pariēdo
amorē dei tam ꝓceptū. Quidni igit̄ languorem
būe feruidū mores si aliqua seq̄ret. Qual⁹ mores?
mores alterutrius ex hoc amore duplici. Mores
amoris: aut carnalis: aut spūalis. Sed dicam?
melius q; carnales spūalis amor strauit: calcauit:
eraiauit. De quo vere dictū est. Fortis: vt mors:
dilectio. Perpēdo quō enecata est in me dilectio
ꝛ delectatio quelibet corporal⁹ q̄ ad cibū ibam
sicut ad tormētū: q̄ sagimine ꝓcreto incaute ap
posito: vsus diu sum p butyro. Q̄ subinde ad
ipa luxurie blādimēta ego vl sola recordatōe cō
cutiebar horrore: abominās ea taq; sanie: putrē
fendāq;. ¶Emoritur igit̄ veterana carne mea ſ
lici morte: que vitā nō abstulit: ſ mutauit quā
nus renouaret: sicut aquile iuuētus. Amorē dei
pdem ꝓceptū enixa est alia mea: obstetricāte pe
nitētia cū suis sodalibus. Succedit in secūda sco
la: meditatio sedula famulatrix: que nato amori
lactāns ac gerule fungeret officio. Est itaq; me
ditatio fortis: vehemēs atq; pseuerās mētis at
tentio ad aliqd̄ inuestigādū. Nōne fortis ac ve
hemens attētio que pōt mel sugere de petra: ole
umq; de saxo durissimo ad amoris sui nutrimē
tū: imo ad raptū facit. Est aūt rapt⁹ vehemēs oc
cupatio virtutis supioris cū totali cessatiōe vir
tutū inferioꝝ: aut saltē cū debilitatione notabili.
In hac meditatione tepta altea typū exardescit
ignis diuini amoris: ꝓbera dicēte: In medita
tione mea exardescit ignis. Hoc fit valido fletu
assidue ꝓsideratiōis: stringēte ꝛ vniēte virtutem
totā ignis hui⁹: quam⁹ ex materia tam p̄para
ta quasi desiccata ab humore grosso carnalita
tis: flāma purior erūpat ꝛ emicet. Hec medita
tio nōne nubi satis ab adolescētia familiar̄ ex
titit q̄ frequēter ea que corporeos sensus circū
stabant: me cōpellebat vel ignorare vel prorsus
negligere. Testudo ꝛ fenestra celle nouiciorū ꝛ
lacus lausane ꝛ cella mgr̄i mei: ꝛ alia multa fi
dem hinc faciūt: quoꝝ mihi ꝓsideratio nulla erit.
¶Hinc mihi solitudo placēs: hinc inter quercus
ꝛ fagos magistros ꝛ doctores meos: ḡtior ꝛ cre
brior illa ꝙuersatio mea: illic ea omnia q̄ fomen
tū p̄stant amori diuino colligebā: sugebā: dirī
gebam: aut iā collecta remouēs ruminabā: quo
rū odorē postmodū dediscriptusq; reuoc̄: p̄sertim
sup cantica ꝛ in meditatiōnibus. ¶Ego ꝙppe me
cum ipse ꝛ ad deū nūc hoc: nūc illo modo medi F
tās fabulabar. Quis ego sum dñe? Quis o rex
vniuerse creature: vt digneris te c̄nari a me?
Quid dico digneris: cū tuipse terribiliter iube
beas vt amē te: ꝛ minar̄ eternas miserias si nō
amauero te. Te quē amare fruct⁹ sūmus est: sū
ma nobilitas: suauitas: incōp̄hēsibil' est: iocū
dissima; dulcedo. Jubeas vt diligā te. Diligā
te igit̄ dñe fortitudo mea: diligā ñ q; amore meo
egeas: sed qr idipm vis ꝛ iubes: fiat qd̄ vis: fiat
qd̄ mandas: exurge dñe in p̄cepto qd̄ mandasti
diligat te ꝙquid in me est: tota virtus mea: totū
cor meū: tota anima mea: desideret teipm qui to
tus es desiderabil': amē te totū cui me totū nec
semel debeo: Hā debeo: qr nihil erā ꝛ fecisti me
debeo: qr pierā ꝛ reformasti me: millesies morte
meruerāt peccata mea: sed debeo nullesies ꝛ am
plius: qr misericordia tua magna est super me
ꝛ eruisti millesies animā ex inferno iferiori: etiā
anima mea tepida ꝛ enormi digna: anima arida
nimis in amore dei tui: ania ingrata beneficiis
eius. Appello te: responde mihi: sit quisptā amo
re tuo sic arderem: vt omnia largirer tibi grates

nõne diligeres eũ. Quid si vltra omnia sua donaret ꝛ seipm nec solũ donaret: sed insuper p te redimẽdo a morte: morte ipe durissimã vltro p/ferret nõ adeo obduruisti: vt posses talẽ sic amã tem redamare. Atuero de⁹ tu⁹ ille talis est: q̃ nõ pusilla aliqua bona: sed boc celũ hãc terrã: boc mare ꝛ oĩa que in eis sunt: tibi ꝓtulit: sed ꝛ ꝓprio filio suo nõ pepercit (inq̃t apl's su⁹) sed p nobis omnib⁹ tradidit illũ: q̃to magis nõ oĩa etiã no/bis cũ ipso donauit? ¶At rñdebit fortassis tua vel ingratitudo vel auaricia: nõ mihi soli inqui es: ista donata sunt: ꝓterea nõ sũt amoris erga me singularis indiciũ. Falleris aĩa mea sciuerꝭ q̃ tibi mꝰto copiosi⁹ beneficiũ collatũ est. Itaq̃ finge tibi vnice boc celũ: ꝛ hãc terrã data esse: de um insuper p te sola redimẽda carnẽ ꝛ mortem suscepisse: nũquid solitarũ boc mun⁹ grãde mal les esse q̃ cũ multis. Nunq̃d hominũ omnium parentũ ꝛ affiniũ: nunq̃d etiã angelorũ cõsortio velles nõ gaudere. Nunq̃d eligeres munerꝫ tu orũ nullos esse participes? Nõ ita sapis anima mea: vt boc sapis. Cur ergo nõ diligis diligẽtẽ tem talẽ ꝛ taliter diligentẽ: qui amari se ꝛ iubet auctoritate ꝛ rogat charitate: aduersitate cogit: allicit ꝓsperitate? Cui vox illa cõgruit: si ad pu/rũ reducat: dies noctesq̃ me ames: ne desieris: me somnies: me expectes: de me cogites: me spe res: de me obiectes: mecuz tu sis: meus fac sis
B postremo animus quãdo ego tu⁹. ¶Talia olim plura mecũ meditabar vt colũba. Hũc ad vos mihi exhortanõis sermo est: qui inter ꝓficientes cõputãdi estis: ad vos quos edomita iam carne q̃tũ satis est ad meditãdũ cõuenit satagere totꝭ conatuũ neruis ad amorẽ dei nutriendũ: augen dum: ꝓficiẽdũq̃. Nõ vos abducat ozo vel igna uia ꝛ vecordia: vel amor soli⁹ illustrãdi intelle/ctus: q̃ neglect⁹ sit affectus: quẽ sicut maxime re spicit virtus ꝛ meritũ: ita ꝓcipue colẽd⁹ est. ¶At uero dicetis: nos certe ad studẽdũ positi sumus nos ad scripturas intelligẽdũ: hec est nostra vo catio. Hoc nec nego nec reprobo fratres: nihil/omin⁹ testimoniũ ꝓhibebo vobis q̃le positũ est in epistola mea ad fratres ó mõte dei: q̃ scriptu ras sacras nullus vnq̃ plene intelligat qui non affectus scribentiũ induerit. Et quales affect⁹? virtutũ quaꝝ regina ꝛ mater ipe est. Deniq̃ ẽm mensurã dilectiõis cõsequit magnitudo reuela tiõis diuinoꝝ ꝓceptoꝝ. Nolo mihi credideritis nisi boc insinuet de⁹ ipse dilectiõis: dum apl'os dicit amicos: q̃ omnia quecũq̃ audiui inquit a patre meo: nota feci vobis. Nimiꝝ a natura cõ/pertũ est q̃ secreta nostra occultam⁹ bostibꝰ: ami cis reuelamus. Sup inimicos meos prudentẽ me fecisti inquit ille cui incerta ꝛ occulta sapien tie sue de⁹ manifestauerat. Causam subdit me/ditationẽ ꝛ amorẽ diuinoꝝ ꝓceptoꝝ. ¶Quis ꝓ/terea negauerit quin amare sit quoddã sentire: q̃ amor insuꝑ quedã spũalis existat perceptio? Sentire ꝓo cognoscere est nõ minus q̃ videre. Et sepe tãto amplius ꝛ certius: q̃to rect⁹ ꝛ gu/stus ab obiectis suis ꝓceptori ac iocũdiori actu alitate mouẽtur. Nõne mellis dulcedo ꝛ ignis caliditas ꝛ odorũ suauitas melius gustu: tactu ꝛ olfactu q̃ visu dinoscunt. Nõ aliter anima su um gustũ habet suũ tactũ: olfactũ insuꝑ ex amo/re. Rursus si beatitudo bec debet mũdis corde q̃ ipsi deũ videbũt: ꝛ bec mundicia nullo pacto melius: nunq̃ sincerius ꝛ efficacius fit: q̃ p/ces/sionis amorose depuratiuã actionẽ: vt maio/rem amorẽ amplior conse quat cognitio necesse est. ¶Porro vbi amor: ibi oculus: vbi ꝓo oculus ibi intẽtio: ꝛ vbi intẽderis ingenuꝫ valet: quare ad vehementior amorẽ valẽtior effulgebit co/gnitio. ¶Deinde virt⁹ vnita: fortior est seipsa di sperſa. Erit ergo virtus cognoscitiua: q̃to in se collectio: tãto fortior. Nibil autẽ plus q̃ amor vnitionẽ hãc operat. Plura sunt in hac sentẽtia nam q̃s nesciat ex hac calefactiõe forti ignẽ lucẽ tem erũpere? Ita ex amore cognitio generatur. ¶Dicetꝭ ꝓterea fortassis amorẽ vos habere dei q̃tum sufficit ad ꝓceptũ. Velle etiã vos habere q̃tum sufficit ad profectũ ꝛ perfectũ: quoniã in via dei nõ progredi regredi est: ꝛ magna plane iam ĩmpfectio est: ꝛ ꝓprii serui pigri: nolle nisi eẽ perfectũ. ¶Ceterũ cauete obsecro: dum mens re manet arida a pinguedine spũs dũ suauitate di uini amoris destituta langueſcit: ne tandẽ ipa re deat ad cõsolatiũculas quasdã fedas ꝛ carnales indignas se. Verũ quippe est: aĩam absq̃ cõsola tione diu stare nõ posse: q̃ si desit cõsolatio spũa lis qua gustata desipit omnis caro: ꝛ quã solus ꝑstat amor dei: quis facile nõ agnoscat q̃ parvo lapsu ꝛ lubrico: delectatio carnalis obrepe timẽ da est? Quis nõ extimescat illã apli exprobratio nem. Cum spiritu ceperitis carne cõsummamini. Profecto absq̃ amore dei seruido: nũquid tuto veniẽt sollicite ꝛ misere huius obliuio vite: quo/niã male vincit delectano carnalis: delectatiõe siliter carnali: sed aliter pon⁹. Solus amor dei clauus est: qui clauũ amoris impuri debet retũ/dere. ¶Et o fratres si vl'tenuiter ꝛ in raptu quo
B dam gustare donaret ꝛ videre q̃ suauis est dñs si fas esset exclamare ex affectu ꝓbato ꝛ experto sentiẽdo cũ ꝓpheta: quãadmodũ ḋs ex vob⁹ pos sunt: q̃ magna, multitudo dulcedinis tue dñe quã abscondisti timẽtibus te. Tederet affirmo aridutatis istius in affectu: cũ eruditõe q̃libet intellectus: puderet animã tamdiu languisse: eã fuisse sicut terrã sine aqua deo: sine aqua sapien tie: boc est sapide sapo: rose sciẽte. Puderet ꝛ po/stremo primã nondũ litterã alphabeti bui⁹ scã tie affectualis didicisse. Itaq̃ liberet exclamare

cū vno ex magnis scrutatoribus: sed nō absq; affectione. Sero te amaui pulchritudo tam antiqua & noua. Sero te amaui. ¶O si liberaliori dono: vehementioriq; exercitio datū esset amorē vestrū extēdere ad illū quē tertio loco noiauimus amoris gradū ad amorē extaticū: & qui ad supnēta les rapit excessus: profecto iam vos cuz regina Saba nō haberetis vltra spiritū p magnitudine vel deuotiōis vel exultatiōis vel admiratiōis. ¶Nam amor dū per cōtēplationis obsequiū in tertia schola bucusq; tremēti robur accepit: assumit: iungit: & vnit animā tanq; spōsam deo suo sponso: vt sint iam nō duo sed vn⁹ spirit⁹. Et tam verius est anima in deo quē amat: q; in corpore qđ animat: nā ibi veri⁹ cōseruat. ¶Jta aīa que p⁹i⁹ appellabat turtur & colūba p gemitu & meditatione: que vocat amica & filia p subarratōe: & adoptōe: iam dicit spōsa introducta in cubiculum regis ad fruēdū cupitis amplexibus. Illic ipsa cōcipit & fit verbigena: gignit itaq; verbum obumbrante sibi virtute altissimi & in virginali vtero sugiorie pusillule mentis sue que noīat vel scintilla seu apex rōnis vel ipsa synderesis: cuius integritas violari nec in demonibus potuit adeo iugiter virgo pseuerat. ¶Perget aliqs q̄rere quid est verbū gigni ab anima? Accipite sicut olim respōdi q; sola hoc docet experiētia: nō doctrina: vnctio: non lectio. Vis hoc māna absconditū quale est agnoscere? Gusta & vide: primuz gustare: post videre. ¶Ego igit vos oēs in amore animonitos velim vt ad hūc gradū nitamini ambulantes de schola cōtritionis & penitētie in scholā meditationis cōsanctimonie: & tādem in scholā solitudinis intime flagitātes crebro deuz & sanctos: sanctasq; oēs per verba aīe hoc amore vulnerate. Fulcite me floribus: stipate me malis: q⁹ amore langueo. ¶Hec tāta dicta sunt. R. p. & viri doctissimi de amore bono: faciēte ciuitate dei in nobis: & hoc sub psona amorosi nostri deuoti Bernardi: tum ad cōmonitionē nostram tum ad sui preconiū.

J Ebebat subinde pars altera christianitatem introducere de suo lāguore lugētem: quē furor filioz nō tam amantiū q; amentiū seu dementiū: suscitanit adaugetq;. Verecor: tamē ne post verba & gustū suauissimi amoris vos tam insuauis materie perturbaret acerbitas. Querulis quippe verbis quid op⁹ est: vbi tātus factor strepit⁹? tāt⁹ fragor audit cōclamāte christianitate tota: q⁹ amore langueo? Amore q̄dē seuo & peruerso in mēbris suis: cui⁹ amoris ad precedentē tanta est: quāta esse potest disparilitas. ¶Prim⁹ vnit diuisos: iste cōiunctissimos diuidit: prim⁹ nō querit que sua sunt. Jste cuā aliena diripit vtrūq; concomitat cōtricio et meditatio. Sed pritio & infelicitas: hoc est infelix cōtritio in vijs istius meditatio quoq; iniquitatis in cubili suo: que astare facit omni vie nō bone: & malicia nō odire. Ac perinde nō in contemplationē cadit hec meditatio: sed tota in confusione versat: horrēdo scismate qđ christianitatem laceranit. ¶Amor iste ad seipm quoniā hominēs seipsos amātes: vt sine federe sint: cōmune est: qui quoniā ad seipm cōtrahit se vel alios quō dilataret? Unde pterea ire: cōtentiōes: rixe: animositates: cōtumelie: vnde cōsuetudines babylonice? noli querere causam alterā pter amorem sui. Sed accēdit dñantib⁹ autē passionib⁹: quid mali deesse: qđ adesse boni sperabit. ¶Adde q; amor sui: q⁹ meditari nescit legē dei: sed vl' numi vel cereris & bacchi & veneris. Null⁹ ad hec mala pellēda patet exit⁹: cōnolunt fere oīa tenebris: multi quoq; q⁹ nec p⁹iā nec alioz vocem intelligūt in hoc negocio turbido & ceco luctuosissimi scismatis tumultuant: iniurijs agūt: hostes a domesticis nō secernūt: & qđ enenire solet pugnantib⁹ in tenebris. Cui⁹ rei pbet argumentū epistola quedā grādis nup edita: que tota probris: tota cōtumelijs scatet: tota vitiosissimo p⁹sus cōfutationis genere cōfundit. ¶Hūc igit inter hec negocioz pōdera inter amoris huius vincula: speres amori dei: speres contēplationi locū esse: speres q; recogitēt cū deuoto Ber. illi q̄ tales sunt dies antiquos & annos eternos in mente habeāt. Propterea desolata est omnis terra: q⁹ nemo est qui recogitet corde. ¶Postremo heu maloz omniū cumul⁹? iam maloz semināria iacta sunt. Et hinc verēdū est: ne seges infelicissima heresum radicitus pullulet & inenubsibiliter occupet agros ecclesie: vt ipse iure nunc obsecret. Fulcite me floribus sacroz eloquioz nō deflorator. Stipate me malis solidaz ordinatarūq; assertionū: q⁹ amore langueo. ¶Et ne q⁹ fueritis qđ languet. Caput languet: pectus lāguet: ventrē languet: qđ partes enumero: a plāta pedis vsq; ad verticē vix est in ea sanitas. Et q̄q; pessima sint que patit: deteriora tamen nisi misereat ex alto spōsus & amator su⁹ expauesco. ¶Verū omittamus talia: forsan digit⁹ dei est h: & necesse est vt veniāt scandala. Propterea saluberrimū est cōsiliū vt saluet vnusqsq; aīam suā. Et vt paulisp ad priora redeamus: amor dei ille est q̄ nos saluare pōt: qui nos in omnib⁹ cōsolari pōt. Beat⁹ Bern. hui⁹ rei manifestū est argumentū qui antecedēs amore hoc vallat⁹? int' media scismata secur⁹ incessit. Sed pfecto rara est nūc talis auis in terris: pauci admodū q̄ amorem istū dei ad tale robur pduxerūt. ¶Cōsiderāti aūt mihi in ea que p accidēs & velut ab extrinseco iuneriut sanctū nostrū ad amorem istū capescendū. Reperio illa esse quattuor inter cetera que sunt matris deuotio: apta cōplexio: debita

educatio ꝛ solitudinis affectio. ¶Matrē scim? ex legēda erga liberos suos miro religiōis affectu fuisse dedītā. Et ꝑ peccato matris restituit filio bonū. Eccl̄i. ij. quāto ampli? ꝑ merito? Et hic sumo doctrinā moralē q̄ p̄dicatores ad populū maxime debēt āmonere matres vt liberos suos a puero ꝓ se nutriāt ꝛ instituant ad religionis amorē ꝛ cultū: quoniā tēporib⁹ nr̄is prohdolor horribilis est defect? in regimine infantiū et pueroꝝ. Hā quasi cū ipso lacte bibūt sanie oīm peccatoꝝ verbis ꝛ exēplis. Et rectores scholarū debent siliter eis esse ꝑ matrib⁹: exāplo apli. i. ad Thessal. ij. Debet esse maxima sollicitudo apud eos vt sui pueri bonis moribꝫ adornent: q̄ si nō curant) qđ omne flagitiū supat) si eos deprauāt ipsi tot moribꝫ digni sunt: quot eoꝝ scholares moribꝫ depercūt. ¶Secūdū iuuamē fuit apta cōplexio: nā ꝛ delicata erat: ꝛ suauitate quadā mollis ꝛ pia. Et primo habuit q̄ esset meditatiu? ac perinde ꝑter minorē īmersionē aīe in corp? ad raptus ꝛ extases apta. Exsecūdo habuit facilioꝛem deuotionē ꝛ cōpūctionē: sicut ecōtra de coꝛ de duro dicit q̄ male ꝛc. q̄ diabolicā obstinationem imitat. Et ista radice dicit ser? femine? deuot?. ¶Tertiū debita educatio a matre: debine in religiōis austeritate. Cōstat em̄ q̄ abstinēt a ꝛ sobrietas p̄parāt animā ad spūalia facili? contemplanda exēplo triū pueroꝝ. ¶Quartū iuuamen fuit solitudinis affectio. Itaq̄ credi nō potest q̄tum nocēt cōfabulatōes inter hoīes dum etiā nociue non putant. Hinc dictū est q̄ amici sunt fures tēporis. Primū autē argumentū mētis cōpositę est posse in vno loco cōsistere ꝛ secū morari: vt Bern̄. ꝛ añ eū Sene. docuerūt. ¶Deniq̄ dici pōt oīa ista quattuoꝝ iuuisse de per accidēs Bernardū vt ꝓpheta ꝛ miraculoꝝ eēt operatoꝝ: iter que ego p̄cipua illa deputo: que egit in cōuersiōe illoꝝ qui etiā cōuerti toto nisu fugiebant. ¶Sed hora finē flagitat: ꝛ nos flagitem? vt finē beatū obtinere sic languēdo hic ꝓ amorē diuinū possimus: q̄ in futuro secura trāquillitate in illo collocemur p̄stante dño nostro iesu xp̄o.

Sermo factus Parisius per eundē doctorez in die sancti Ludouici Francoꝝ̃ regis.

Considerate lilia agri quomō crescunt. Matth. vi. Luc. xij. ꝛ in euāgelio hodierno. ¶Ad irrigādū lilia cādida pioꝝ ꝛ castoꝝ studioꝝ in agro mētis nr̄e q̄tin? det incrementū christ?: cōuertam? aciē nr̄e cōsiderationis ad illud liliū cōualliū: ex quo idē christus p̄dixit q̄ est flos ꝛ pascit inter lilia. Postulemus vt a torrēte fluctoꝝ serene gr̄e illabatur in nos trames aquaꝝ salutarū: purificans: viuificans ꝛ fecūdās sterilitatē anime nostre. Qđ vt fiat nequaq̄ omittendū est salutiferū illud Aue: qđ aue (si veterū narratiōi credit) olim litteꝛ aureis inscriptū fuisse regū est in lilijs: ab ore cuiusdā sepulti: miraculoso ortu germinantibꝫ: qđ preterea allatū est desup per os angelicū: ꝛ nos illud pia deuotiōe recolamus dicētes: Aue gratia plena ꝛc. ¶Considerate ꝛc. R. p. ꝛ doctissimi ac sapiētes viri: cōsiderāti mihi qđ nūc de ipa cōsideratiōe loquēdū est: tum ad cōmonitionē nostrā: tum ad glorioſissimū regis nostri Ludouici preconiū: dignū duxi ipsam cōsideratiōis vtilitatem nō meis: sed beati Bern̄. verbis exprime re. Cui nāq̄ alteri magis assentire q̄ illi conueniet: q̄ supra multos hac virtute pollebat: ꝛ a q̄ super hac re nō mediocris liber edit? est. Ait ergo. xv. pre. de cōsideratiōe ad Eugeniū papam: Et primū quidē ipm fontē suū: id est mētē de q̄ oritꝝ pacificat cōsilio. Deinde regit affectus: dirigit actus: corrigit excessus: cōponit moꝛes: vitā honestat ꝛ ornat. Postremo diuinarū pariꝫ ꝛ humanaꝝ rerū scientiā cōfert. Et post multa hmōi cōsequēter ostēdit quo pacto ipsa ꝓsideratio mater est quattuoꝛ virtutū cardinaliū. Deinde matrem cōsiderationē circa que ꝛ qualia debeam? exercere salubꝛi ꝓfundaq̄ declaratiōe ꝓtractat. ¶Hinc videre q̄so q̄ latā nobis ministrat loq̄ndi materiā thema nostrū qđ p̄mittit cōsiderate. Restrictius attamē tradi videt: dum dictū non est solū ꝓsiderate: sed ꝓsiderate lilia agri quomō crescunt. Placet autē vt sermo noster hoc modo loquēdi euāgelico coartet de cōsideratiōe liliorum agri quomō crescūt: si tamē vnā prius de ipa cōsideratiōe considerationē elicuero ad laudē reg̃ nostri. ¶Est aūt ista cōsideratio Serenissimus rex Lodouicus plurimū suo tēpore considerati nus fuit. Hoc ita vel sentire vel dicere certa me ratio cōpellit. Pollebat quidē rex noster ceteris virtutib⁹: cum aūt sint cōnexe velut sorores germane in chorea pulcherrima versis mutuo vultibus ꝛ ipsa cōsideratio nō solū virtus est: sed directrix: auriga q̄ virtutū: qua sublata virt? quelibet vitiū est: perspicua est cōsideratio. ¶Preterea nōne ꝓfuit eccl̄ia regē nostrū digne sancte q̄ principatū fuisse? Hemin̄ ꝺo magis q̄ ipm principē decet ꝓsideratio q̄ singulaꝛ q̄dā est mater prudētie. Hec est phi sentētia. ix. Pollit. Hoc in omni arte ꝓfacile est animaduertere: nā a rectoribus ꝛ architectis in omni arte si consideratiōnem tollis: quid in reliquo sit vtilitaꝛ nescit. ¶Pulchrā subinde ꝛ proposito congruā narrationem infert Macrobius in saturnalibꝫ sub hac quidē sententia: quia verba nō teneo. Fuit in theatrico spectaculo Rome vnus histrio vel mimus qui per gestus (vt solebant) studebat effingere ꝛ repꝛesentare personā principis. Et ecce manuit alter histrio ipm deficere a ꝓpriete rep/

sentatoris. Appellat igit a pplo vt ipius errores corrigeret. Paruit. Cōstituit se q̄si velut boiem meditabūdū & vehemēt cōsideranūi: signās ex hoc nihil magis decere pncipē q̄ q̄ esset cōsideratiuus. Et videte si non candē sententiā in sacris litteris cōsideramus. Ille rex Salomon p̄dicauit dicēs Proverb. xx. Rex qui sedet in solio iudicij. Intelligite: nō in mēsa: nō in comessationibus & cubilibus: neq̄ discurrēs cuagatiōe petulanti: dissipat omne malū intuitu suo. Et q̄d intuitus regis hic aliud dat intelligi q̄ acutam agendo: cōsiderationē? Et Esa. xxxij. Princeps qui digna cogitabit: ad est ꝓsiderabit: & ipe sup duces stabit. Propterea terre maledicit Ecclesiastes. x. cuius rex est puer: & principes mane comedunt. Cur ita? (nisi q̄ puericia & matutina comestio) ad litterā aduersant cōsideratōi. Cur subinde celebrat a Tullio memorabile illud dictum Scipionis. Nunq̄ minus solus q̄ cū solus? Certe q: principē decet maxime secreta interdū silentia & secessus a turbis querere: vt solus cōsideret tot? reipublice statū: & solus absq̄ arbitro ponat añ mentis oculos scipm: & curas oēs agendoꝝ sollert? & fideli? q̄sto secret? dijudicet: quoniā affirmāte vno ex eisdē Scipionibus. (Et refert Valerius lib. vij. Accūlet Seneca (cum in omnib: tum presertim in principe hec turpis: & nō admittēda excusatio est dicere. Nō putaui. Adeo nihil absq̄ cōsideratiōe agendum estimauit esse: quin futura caute preuideat Hec obseruabat incertus ille Scipio african? minor: qui quotidie nihil aggrediebat agendorum quousq̄ diluculo solus in capitolio diu resedisset: quo factū est: vt omnia ei prospere: & sm estimationē tūc romanor diuīe succederēt. Sic Eneas apud Virgiliū. Sic apud Terentiū comicus senex singula preuidisse sibipsis memorantur. Denicq̄ si quis reuoluat historias actaq̄ regnor: puta recognoscet omnes pene regnorum subuersiones per clades bellor frequēt? ex incōsideratione q̄ aliūde ꝓcessisse: dū videlicet nō satis explorat hostilis machinatio: dum cor stratagemata vel insidie nō caute circūspiciuntur: dū ruit preceps: improuidaq̄ acies: velut bestie in laqos & in omne prosus periculū. Hoc Titus liuius: hoc Vegetius de re militari. hoc Frontonus in stratagematibus & alij hystoriographorū palā tradiderūt: & nostra tēpestate nimis expertū est. Et animaduertite precor si forsan hoc attēdebat Hieremias. Hierm. xij. dum lamentat dicens: Desolatiōe desolata est omnis terra. Et tanq̄ ab eo quereret ratio. Subiūcit: Quia nemo est qui recogitet corde: id est cōsideret de subuersiōe ipsa. Demū futura Hierusalē flens saluator ei pro causa precipua sue desolationis exprobrauit inconsideratiōē: q: si cognouisses: & tu inquit Luce. xix. ¶Optime & diuine hec & similia animo retines cōsiderasti o gloriosissime rex Ludouice atq̄ studuisti: vt te & regnū tuū per virtutem cōsiderationis regeres: & esses tanq̄ alter Argus cētoculus: velut etiā Janus qui partē spectat vtrāq̄: & sicut animalia illa prophetica que in circūitu erāt plena oculis. Ezec. primo. Denicq̄ tanq̄ ubi tuisq̄ silibus audires dominū assidua exhortatiōe personantē primū thematis verbū. Considerate. ¶Et vtinā in hac calamitate nostra non solū terreni principes: sed ipsi precipue ecclesiastici qui regēde pfunt ecclesie hoc modo ꝓsiderarēt: hoc modo saperēt & intelligerēt ac nouissima prouiderēt potius q̄ turpi desidia: aut turpioribus curarū terrenarū occupationibus mācipati: ambularet vnusquisq̄ post prauitatē cordis sui: quasi post catenā qua circūstrict? trahit: nō ita res oēs feda labefactione corruerent: nō ita miserio & luctuosis modis: omne diuinū & humanū: nefas infastū cōfunderet. Nō postremo viri cōsideranti vel corda ti qui vel soli vel precipue ipsi dicendi sunt homines vtentes ratione: non inquam spernerent: aut irriderētur pro fantasticis: a talibus vanissimis hoibus: immo iam nō hominib: sed monstris & portētis: nihil de homine preter exteriorē corporis effigiē retinētibus. Ita est nō mentior neq̄ muto sententiā: tales nihil de homine retinent preter exteriorē formā corporis: que peregrinis adhuc indumētis deformata: cum intus vere bestiina & diabolica sint oīa. Quoniā alij porcū viuūt: alij canem: alij leonem: aut aliquā ex bestijs absq̄ humana consideratione. ¶Sed querelā hanc solitā linquētes (quia etiā de eis q̄ ab istis considerāda essent: scripsit diffuse Bernardus vbi supra) videamus si forte beatissimus rex Ludouicus quodā specialiori modo super alios reges & principes traducere poterat ad sui considerationē: non vnicā thematis particulaz primā: sed ipsum thema integrū cum dicum est. Considerate lilia agri &c. ¶Ueruz priusq̄ vltra progrediar incidit vnū dicere quod ex consideratione magna vel prosus maliuola gestuz est. Veri (sicut accepi) affixe sunt scedule plurime: q̄ preter morem maiorū nostrorū publicarent sermonem istū. Et quemadmodū de Rufino conqueritur beatus Hieronym? tales videtur me aut potius onerare laudibus ppijs: sed ex modo faciēdi vere sunt infamationes & honorifice contumelie. Constat q̄ a zelātibus vel collegū istud venerabile vel me vel vtroq̄ processerunt he scedule. Sed refert quo zelo. Nam si bonus fuit plane tamē non sm scientiā & conscientiaz. Si malignus & liuidus certe nō sm charitatē. Ignoscendū est igit vel miserandū vel contemnendum vel orandū. Hanc veritatē (quā tella:

A

boc zelo loquor) supplico persuasam habetote me impulsore aut suasore aut cōscio: tales scedulas nullo modo factas fuisse. Hōdū eñ deo miserante sic desipio vt imitari velim tam publice militē glorioſum illū Thrasonē conicuz predicantem laudes suas tanꝯ adulator et biraldus sui ipsius: et velut cuculus qui nō nisi se cantat. Et ꝯꝯ valde impar sim apostolo: vsurpo tamen humili fiducia verbū suū in hac parte: nō indigem⁹ litteris cōmēdaticijs apud vos. Sed nec prolapsus sum in illud ab Esopi fabulis sumptum improperiū. Omnes accurrite rane: mōs parturiet magn⁹: nascet ridiculus mus. Hec ex incidenti. ¶ Hunc ad rem redeo vbi de ipsa consideratione liliorum agri particularius loquendum est. Et primitus considerandū occurrit q̄ habet hoc ꝓpriū scripture diuine insignis vbertas: vt verba eius singula mysteria sint quantū cūq; videātur humilia. Res insuper loquunt in ea et docent mores et virtutes: docēt charitatem tropologice seu moraliter: docent fidē allegorice: docent spem anagogice. Ita est scriptura sacra lingua vna et multiplex: breuis et latissima: quēadmodū et a diuino Bartholomeo allegat hierarcha Dionys. et velut speculū concauū: in quo varie relucēt facies. Et rursus mānā i quo sapor omnis recōditus inuenit. ¶ Propterea nō paruū existimandū esse putauit inclytus rex noster q̄ mittit nos christus ad considerandū lilia agri quomō crescūt: presertim quia sumebat insigne suū ex lilijs more atauoꝝ suorū: instar etiā veterū illorū quorū meminit philosoph⁹ in Polit. q̄ ornatū sumebāt ex lilijs sm victorias. Est itaq; natura nobis instita: vt que sunt familiaria et nobis insignia: ea tum libētius: tum frequentius cōsideremus: et ad hoc inspectionē facilior est animi nostri formatio. Liliorū igit cōsideratio generabat in rege nostro doctrinā multiplicem qua nutriebat ad fidem: spem et charitatem ceteraſq; virtutes. ¶ Ad fidē quidē: dum inuisibilia dei per ea que facta sunt in lilijs pulcherrimis intellecta inspexit ex numero: pōdere et mēsura: ex specie: modo et ordine. Nam si pulchra: si decora: si speciosa sunt lilia: sicut et valde pchra sunt: quāto pulchrior: speciosior et mirabilior est ille qui fecit ea. ¶ Ad spem deinceps assurrexit: dum cōsiderauit ea crescere que nō laborāt neq; nent: et que diuina prudēcia sic vestit: vt Salomon in omni gloria sua nō fuerit opertus sicut vnū ex istis. Si ergo prout arguit christus fenū agri qđ hodie est et cras in clibanū mittit de⁹ sic vestit: quāto plus est homo modice fidei: vt de diuina puidēcia nō diffidat: sed iactet curā suā cogitatū in dño: et ipse eū enutriet. ¶ Ad charitatem denicꝯ accensus est rex noster dū cōsiderando ꝓspexit quo pacto deus vsq; ad oblectatiōem varias dilexerit hominē: et ꝓpter eū etiā lilium ne dicā tot res nūre pulchritudinis: decoris et virtutis formauerit: nec ꝓpter vnū hominē ista minus fecit: q̄ cū mltis fecit: put est deductio apd Hugonē in suo de arra sponse. ¶ Quid aūt si terp narijū liliorū in suo scuto regio et diuio rex noster ad mores retorquere cōsiderādo volebat. Videbat eñ qualiter liliorū fulgurat color aure⁹ in cāpo azurro: velut in etbere purissimo et serenissimo. Et nōne poterat per ternariū hoc liliorū cōsiderare: vel tres virtutes prenotatas: fidē spez: charitatē in anima iusti celica: aureo fulgore micantes: vel ipam attendebat a qua originant beatissimā trinitatē: in quo velut intellectuali scuto triangulari per circā incessionē cōprehēdent positam: vel tres anime vires speculabat: concupiscibilē: irascibilē: rationalē. Aut si iustus est accipere tres partes imaginis: memoriā: intelligentiam et voluntatē. Aut denicꝯ appropriatus regie maiestati tria lilia in scuto tres status in suo regno ꝓsiderare fas habuit idē rex noster: statū dico militantiū: statū consulentiū: statū laborantiū. Vi siquidē status et si in omni policia reperiri habeāt vl mediocriter instituta: vsurpat tamē sibi regnū frācie colorē etbereū ob singularē religionis cultū. Colorē ꝓ aureū triplici illi statui cōtulit excellētia meritorū in vtroq;. Nā vbi queso viguit vsq; terrarū vel in militibꝫ strēnuitas potētior: vel in cōsulibꝫ et clericis sapiētia diuinior: vel in laborātibus et subditis obedientia ꝓpensior. Ita vt nihil errauerit qui regnū frācie dicerit in orbe positū esse velut hortū et agrum quendā voluptatis amenissimū: etbereo splēdore nitentē: fecundū quoq; lilijs: hoc est populis aurea dignitate fulgētibus: quem hortū irrigat fons ille purissim⁹ et fluuius niueis argēte⁹ vndis: vniuersitas ꝓpartibilēs in quattuor facultatū flumina cōdiuisus: quibꝫ irrigat omnis terra. ¶ Agnoscitis vt opinor doctissimi et sapiētes q̄ late patentē ꝓsiderationē rex noster habuit ex inspectione propriorū insigniorū: et dū rememorabat ex hinc verboꝝ christi que dicūt: Cōsiderate tē. Et potuit quidē amplius ex cōsideratione liliorū et coꝝ crescēdi modo animaduertere pius rex noster tria esse necessaria ad debitū populi totius augmentū: tanꝯ ad crementū viuētū liliorū. Nam si nō est homo lilijū nō diuisset propheta: Justus germinabit sicut lilijū. ¶ Hec tria sunt que lilia vt crescant: exigūt.

Ros — Ros supne benedictionis.
Humor — Humor terrene sustētationis.
Clausura — Clausura iuste ꝓtectiōis.

Absq; rore eñ et etbere libero flaccida sunt lilia et decoloria: sic absq; diuina gratia q̄ est pluuia volūtaria quā segregat de⁹ hereditati sue et absq; supno afflatu vel aspectu pplus ois internus

cõtabescat. Porro arescũt lilia si desit humor bonus in radice: et populus nõ substituet: sed arescat si sibi desit sustẽtatio in corpore. Demũ lilia si nõ claudant sepib⁹ aut muris: depascunt et conculcãt ea omnes bestie agri et ppli si non iustis legib⁹ et obediẽtie muro ꝯcludant ipsi celerit hostib⁹: inuasi deperecũt: siue hostes intẽrigas spirituales q̃ sunt mũdus: caro: demonia: siue materiales: vt sibiles qui sunt ipsi boies sub ipsis: nã nullũ est animal alteri magis inimicũ. ¶ Nec cõsideraſti rex glorioſiſſime et viuẽtiũ lilioꝝ agricola egregie Ludouice. Cõsideraſti inquã vt nosses quõ lilia rõnabilia agri tui regni crescerẽt dum viuebas i carne et nũc (vt piũ nobis credere est) tuis interuẽtib⁹ ꝯsiderare nõ cessas dũ regnas i etbere. Cõsideraſti nẽpe vt eis nõ deesset ros et aspectus celi lib. dũ in eis sancte religiõis cultũ ꝯseruaſti. Cõsideraſti vt nõ deficeret humor in corpore velut in terra fixa radice dũ eos tẽporaliter sustẽtaſti. Cõsideraſti postremo ne dissiparetur macera vel clausura iuste ꝓtectiõis dũ⁹ agrum legib⁹ atq⁹ iudicijs eos cõmuniuit: vt fuerũt ppli tui instar lilioꝝ irroratꝰ desursuꝫ: irrigari de orsum: et ꝓtecti quaquauersuꝫ. ¶ Et poterã o doctissimi et sapiẽtes viri: poterã ista latius deducere ex eiusdẽ regis celebri chronica si vacaret: et nõ esſetis onerãdi notissimis: nã quis nesciat eũ fuisse in cultu religiõis catholice cõseruãdo christianissimuꝫ. Quin et hereticorũ extirpatorꝰ fuit vehemẽs et bis feruentissimo zelo succesſus ipios infideles barbaros ꝓsecut⁹ est: et ad augmentuꝫ diuini cult⁹ multa monasteria ꝓstruxit plurima reparauit. Et eterũ negari nõ pot eũ de corporali sustẽtatiõe subditoꝝ curiosum fuisse: qñ ipis etiã pauperib⁹: inopib⁹ et egenis intra et extra regnũ suũ: tãta pietatis affectiõe et solicitudine puidebat: eos ꝓsonalit mira ꝓsus humilitate visitãs pascẽs et refouẽs. Quid amplius dicã de clausura lilioꝝ suoꝝ p iustã legũ ꝓtectionẽ? Ipse eñ legibus bñ cõditis circũcinxit ppl'm suũ puidẽs ne frangerent ab eis: quasdã insup addidit vt de p bibitiõe duelloꝝ et punitiõe blasphematiũ: et forsan plures adiũxisset si nõ dictasset sibi ꝯsideratio sua: multitudinẽ ꝯfusam legũ et statutorũ nõ tã ꝓtegere q̃ aligñ subuertere gentẽ cui seruanda mandat. Et ẽplũ in ꝓposito: Acernus lapidũ aut sepes spinaꝝ ꝓtegũt et circũdãt lilia. Q⁹ si in sto amplius excreuerint vel spine vel lapides: lacerant lilia: aut ab aeris libero haustu ꝓbibent. Nõ secus est de multitudine traditionũ humanarũ: noĩatim excõicationũ. Ad ß spectat illud Mathẽ. xv. Irritũ feciſtis mãdatũ dei ꝓpter traditiões vestras ẽ. ¶ Talib⁹ modis studuit optimus et solertiſſim⁹ agricola noster regi⁹ beatus Ludouic⁹ ꝯsiderare lilia agri. i. ppl'os regni q̃mõ crescerẽt dũ habebãt rorẽ supnũ humorẽ terrenũ et septũ munitiſſimũ. Primũ de bñdictione celi. Secũdũ de bñdictiõe terre. Tertiũ de institutiõe discipline. ¶ Uellẽ ita ꝯsiderarem⁹ oẽs lilia agri nostri quõ crescerẽt: nemo q̃ppe est qui non agrũ habeat cure sue cõmiſſum: de quo sapiens admonet nos Prouerb. xxiiij. Diligenter aut: exerce agrũ tuũ: alioquin audi ab eo ibidẽ quid malꝰ subsecutuꝰ sit. Per agrũ viri pigri trãsiui: et ecce totũ repleuerãt vrtice: operuerũt faciẽ ei⁹ spine: et macera lapidũ destructa erat. Frustra q̃rentur ergo in agro tali lilia crescẽtia: vbi deest sollers cõsideratio et donunat ignauia: ea nõ cõsiderans que ꝓmiſim⁹? Hã ꝓpter abũdantiã noxij humoris totũ replẽt vrtice mordicãs et exurẽtis luxurie: ꝓt effectũ nõ sereni roris opiũt faciem eius spine. Et qz macera lapidũ destructa est per indisciplinatã dissolutionẽ: cõculcant totam sationẽ: et germina vtilia oẽs bestie agri et singularis inobedientie superbe ferus depascit ea. ¶ Ager iste si querit qualis et q̃s sit: apte respondetur homo. s. minor mũdus Matth. xiij. Idez ipe homo est agricola sub agricola supmo cõstitut⁹: ó quo Matth. xxj. et Joã. xv. Porro totidẽ abũdare lilijs dz ager talis: quot virtutib⁹ iubetur insigniri. Nõne pulcherrimũ liliuꝫ castitas: pulchꝝ sobrietas: pulchꝝ iustitia: pulchꝝ et formosum sapientia: modestia: fides: et ita de reliqs ꝓtutib⁹ floriferis: q̃b⁹ redolet ager ac velut odor agri pleni cui bñdixit dñs Gen. xxvij. Sed credite nõ paruo aut ẽtis possidet ager talib⁹ liljs decorat⁹. Enim certe laborib⁹ q̃s plurimis et studioso colẽdi exercitio: sicut in figura forte mulieris dr Prouer. vlti. Cõsideraui agrũ et emi illum. Et qñ nemo repẽte fit sũm⁹: ꝯ cũ tẽporis cursu et etatis incremẽto: crescũt alti⁹ ipsa virtutum lilia: quẽadmodũ distinctio formosa significat que quosdã ponit incipiẽtes: quosdã ꝓficiẽtes: alios ꝓfectos. ¶ Cõsideremꝰ eadẽ lilia quo nature modo crescũt a primeuo sui germine ad mediũ robur stipitis vsq⁹ ad floris fructusq⁹ maturitatẽ. Hoc considerãtes christo obedimus et sermonẽ aptabim⁹ auditorib⁹. Sunt quippe in hoc cetu venerãdo boies sub etatis distinctiõe tripliciſub germinãte adolescẽtia: sub virẽti iuuentute: sub matura: fructuosaq⁹ senectute. In q̃ bus pari typo virtutũ lilia succrescere debere demonstremus. Alia enim virtus in fortitudine et efficacia decet maturũ senem. Alia virilem iuuenem. Alia teneriũ adolescentẽ. Fallor: si non hec signauit apostolus. Cum essem inquit parul⁹ loquebar vt parulus et cẽ. Cum autẽ factꝰ sum senex euacuaui cẽ. i. Cor. xiij. Idẽ notauit Oratius poetas instituens et etates describens: hoc modo p̃sens cetus est velut ager ille in quo erãt tres ordines ouiũ accubãtes iuxta puteũ Gen. xxix. Puteus locus est vñ barit aqua scatẽs et fa

lutaris sapiẽtie. Tres ordines outũ: tres accipimus ordines studẽtiũ simpliciũ. ¶ Cõsideraduz vero ẽ q; et si in oñi etate necesse sit virtutũ lilijs vt crescãt ministrare triplex antidotũ qõ prediximus. Rozẽ scz humozẽ ⁊ clausurã: nihilominus appropatiozi breuitate nõ oñia oñibꝫ: ſz singlis singlis disputi curabim⁹. Et stantes ĩ terminis nostris ne dissoluta fluctuem⁹ euagatione: dicemus q; clausura discipline ꝓcipua necessaria ẽ in agro adolescẽtũ teneroꝝ q; ad incipiẽtes: bũoꝝ pur⁹ ⁊ sufficiẽs: aer in agro viriliũ iuuenũ q; ad proficiẽtes. Ros supnus ⁊ aspect⁹ celi liber decz matime in agro maturoꝝ q; ad pfectos. ¶ Et plane si vellem⁹ nõ operosuz erat adaptatiões has ad alia deducere: ꝑsertim ad statũ triplicẽ ꝓfatũ regni frãcoꝝ qui ꝓsistere ponit in laboratibus subditis ⁊ inclytis militibꝫ ⁊ in clericis atq; ꝓsulibꝫ. Verũ hec reliq; oñia ꝓhẽdere q; dici se offerũt q; sermo sufficeret. Postpositis ergo ceteris que dicere vel ad laudẽ gl'iosissimi regis nostri copiosissime vel ad edificationẽ nostrã abũdantissime: cõsideratio ꝓfunda nostri thematis ingrebat: sub triplici ozõne cõcludat sermo noster. Pria oõ ad incipiẽtes. Scõa ad pficiẽtes. Tertia ad pfectos.

Prima oratio

¶ Ad vos mihi nũc sermo ẽ o generosi adolescentes: ⁊ si generosi nõ degeneres: si disciplinati nõ discoli cẽ vultis: obedite xpõ iubenti. Quid iubet xpõs? Cõsiderate lilia agri quomõ crescũt. Cõsiderate ⁊ absq; strepitu vl' tumultu ⁊ fabulatiõibꝫ attẽdite: quoniã ita in nouello agro mẽtis vestre crescere ꝓmula virtuosoꝝ liliozũ germina cõueniet. Sũt equidẽ insita vobis a natura agẽte infallibili germia quedã ꝓtutũ quasi ꝟz rationes semiales quas Tulli⁹ appellat semiaria ꝓtutũ: q; si nos inq̃t crescere ⁊ valescere sinerem⁹: illa nos ad beatã vitã deducerẽt. Et de ℞ nõ silnit ꝓhus. q;. Et bico. Hec semina nolite suffocare vicios' germinibꝫ aut aliũde dispdere. Et q; q; metuẽdũ vobis sit: tum ab algido gelu torpẽtis desidie: tũ ab vredine: tũ ab eruca: ab erugine: ⁊ ab alijs pestibꝫ ĩprobis: aduersantibꝫ incremẽto spũalũ liliozũ. Nihilomin⁹ in ꝓmis studẽdũ est ad clausurã cõgruã p murũ discipline: q; nõ apposita vl' demolita plane de lilijs actũ ẽ ꝓteruit ⁊ pereũt. Quãobrẽ appẽdite disciplinã cũ illo q; dicebat ꝺo. Et disciplina ipa me docebit ¶ Sz q̃d loq̃mur adolescẽtibꝫ? forsan obsurdescãt: aut nõ satis ꝓsiderate suscipiũt q; dicũt. Ita ẽ Sua q;rũdã garrulitas ℞ indicat. Nimiz min⁹ idonei st ꝓsiderare ob crassaz ig̃ratie caliginẽ: vl' ob turbã passionũ: ⁊ desideriozꝫ muenliũ: q; cogitatiões suas ⁊ ꝓsideratiões traducit aliorsum aut q; indisciplinatõz quã alibi exercẽt huc afferũt. ¶ Pro eis idcirco ꝓsiderate vos ꝑceptores ⁊ ingẽri venerabiles: ad vos me ꝓuerto: vos q; talibus regẽdis ꝑesse delegisti⁹: ⁊ pfecto durã in ℞ p. uincia (vt apõ Tberẽ. ponit) ammiſtrãdã suscepistis. Coerceat eos disciplie vie clausura: infra quã etiã mozes ꝓpõite ⁊ formate ad normã xpiane religiõis. Hã q̃stũ piaculũ ẽ apud xpianos suos adolescẽtes nõ xpiana sapere: nescire ꝑcepta dei: Et q̃d agẽdũ sit: q̃d omittẽdũ: q̃d credẽduz: q̃d sperãdũ ⁊ q̃d timẽdũ penit⁹ ignorare. Subuersio eis vl' loq; vl' legere q; nõ ꝓsint mozibꝫ aut pl⁹ eis obsint q; ꝓsint ignoꝝ. Pudet q; aliq̃ vsq; in hodiernũ diẽ iudeoꝝ pueri istitutũ ꝓmit⁹ in lege sua put iussisse videt dñs Deut. üj. ¶ Cõfluũt ecce ipi adolescẽtes pl⁹ solito de toto frãcie regno: ad florentissimũ Parrhisien. vniuersitatis ozũ: erudiri bñt illic ĩ suis ꝓmitiuis ⁊ grãmaticalibꝫ quinup nõ nisi talibꝫ imbuti aduenire ꝓsueuerãt: q̃ cur fiat ⁊ an fastũ sit ꝓfagiũ nõ suscepi discutere. Scim⁹ q; in morituro aialis spũs ad coꝝ ꝓfluunt. Hoc vnũ dicere habeo q; eo ampli⁹ dãda ẽ opa ĩ hac celeberrima vniuersitate: ne cassato vl' neglecto discipline muro circa adolescẽtũ custodiã crũpãt ex agro coꝝ nõ lilia cãdida ⁊ odorifera ꝓtutũ: ſz infelix loliũ ⁊ steriles auene. vt Virgili⁹ loquit. Sentes q̃z ⁊ silices ⁊ nocina queq; plãtaria viciozꝫ in pncie nõ solũ taliũ: ſz publicã eccl'ie: vt pinde fiat ager qualẽ vidit Hiere. plenũ abominatiõibꝫ. Hiere. xiij. ¶ Et o mozes o tẽpora q̃stis ⁊ q̃t abominabilibꝫ plena sunt ⁊ mẽs ⁊ corpa q;rundã adolescẽtũ ⁊ serpũt inter eos ne fanda cõtagiõe nemine ꝓsiderãte: nemine ꝓhibente: nemine euellẽte: vtinã nemine ꝑpellente: ⁊ nullo mõ eos qui conat extirpare admittẽte. Et heu malozũ cumul⁹ istas suas abominatiões nõ abominant cũ ꝓphera dicẽte. Iniq̃tatẽ odio habui ⁊ abominat⁹ sũ: Et quid est iniquitatẽ abominatus sum: Illã certe per os cõfessionis euomere vel euci. Ad hoc vero agẽdũ est vt frequẽtius os clausuz ⁊ mutũ ⁊ vix extrabit vnq̃ vir⁹ illud teterrimũ ⁊ obscenũ ⁊ nature aduersuz: nisi iuxta parabolã scripture: pariat coluber tortuos⁹ obstetricãte manu educt⁹ ꝓfessoꝝ. Quid igit⁹ mirãdũ si nisi suffocãt introꝛ? retẽto veneno ℞ pestifero ⁊ irremediabil'r pcũt. ¶ Hoc saltẽ restabit remedij vt si sens⁹ boꝝ ⁊ cogitatio ꝓna sũt ĩ malũ ab adolescẽtia: sicut enã scripture vox ⁊ experientia nimis ꝓfirmat. Hoc inq̃ reliquũ erat: vt abominatiões ꝓtas abominarẽt: q: abominãtes: ℞ ẽ ꝓsiderãdo cuomẽtes sanarẽt ⁊ desinerẽt cẽ ager plen⁹ abominatiõibꝫ. Preclare siq̃dẽ dictũ ẽ. Vũa nũ peccare diabolicũ pseuerare. ¶ Quocirca ptz q̃sta discipline necessitas incũbit p custodia agroꝝ nouellozũ q̃s adolescẽtes dicimus: ⁊ interea dum tenera sunt etate: ⁊ q; ideo in teneris assuescere multũ est inq̃t Virgilius. Sit sup eos maceria discipline: et detur optima forma viuendi

quã iocundã reddet cõsuetudo. Si ꝙ vero sunt magistroꝝ ꝙ nec ista ꝓsiderẽt nec obseruẽt erga suos discipl'os seu ꝓfido neglectu siat ꝫ: seu cõtẽ pu querso: seu timore cupido ne se deserãt ⁊ alibi migrẽt seu suo ꝑdito male viuẽdi exẽplo: ꝙd de illis pnũciãdũ sit videtis. Tot eñ agroꝝ spiritualiũ nõ instructores ꝫ destructores dicẽdi sẽt quot saluare debuerãt ⁊ ꝑdũt. Quinctiã sepe fit vt vnꝰ adolescẽtis dissolutio nõ coercita vel nõ prorsus vt optebat expulsa trabat ceteras plãtationes puras in siluestres ⁊ degeneres morũ sucos ⁊ spuria geniminia: adeo vt nõ absq; rõnis apparẽtia quesisse videat Quintilianꝰ: an expediẽs sit adolescẽtes simul in schol': aut ponꝰ sigillatim in domibꝫ edoceri. ¶Et qm̃ Quintiliani recordatio incidit ꝙ fuit adolescẽtũ ꝑclarꝰ instructor: placet ea pauca de institutionibꝫ suis excerpere q̃ officio ꝑceptoris ascribit. Primo inq̃t sumat añ omnia parẽtis erga discipl'os suos animũ: ac succedere sẽ in eorũ locũ a ꝙbus sibi liberi traduñ existimet. Fas igit̃ habẽt ꝑceptores discipulos suos alloq̃ q̃sdẽ verbis religiosa matrnaq; pietate plenissimis: ꝙbꝫ hortabat egregiũ adolescẽtẽ Ludouicũ sua mat. Plus vellẽ charissime fili te mortẽ incurrere tpalẽ q̃ ꝙ aliqꝺ pctm̃ mortale te tuũ offendere creatorẽ. ¶Secũdo ꝑceptor nec habeat vicia nec ferat p̃clarũ verbũ ab ore pagani. Causaz reddit satyricꝰ ꝙ cõtẽporaneꝰ Quintiliano fuit ⁊ deo scripsit: ꝙa velociꝰ et citius corrũpunt nos exẽpla domestica magnis cũ animos subeãt auctoritꝫ. Jꝺo subiũgit q̃ maxia debeꝫ puero reuerẽtia: vt sc̃z nil obscenũ: nil ipudicũ nihil exẽpli scãdalizãtis inocios oculos ⁊ mentẽ corrũpat. Nã ⁊ angeli eoꝝ semp̃ vidẽt faciẽ patris q̃ ẽ in celis. Et ꝙ scãdalizauerit vnũ ex pusillis istis expedit ei ⁊c̃. Et plꝰ nocet exẽplũ vnũ malicie q̃s decẽ bonitatis ꝓficerẽt: nã puerꝰ cereꝰ elit in vicium flecti: ⁊ absq; doctore etiã mala discunt.

¶Tertio ꝑceptoris nõ austeritas tristis sit: nec dissoluta charitas: ne inde odiuz: hinc cõtẽptus oriat. Ubi notãdũ minꝰ obesse charitatẽ nimiã q̃s austeritatẽ apud adolescẽtes bone indolis: ꝙ citiꝰ domesticant blãdicie ducti ad instar anũ: q̃s generosas appellãt q̃s minis tracti: tantũmõ careãt blãdicie omñi penitꝰ impudicicia mẽtis et corpis. Hinc cõcludit ipe Quintilianꝰ nõ debere pueros cedi ꝓberibꝫ. Rõnes omitto. ¶Quarto plurimꝰ ei de honesto ac bono sit sermo. Cõtra illos ꝙ ignominiosas ptes corpis ⁊ actus nefandos nõ solũ apta ipudẽtia nominare audẽt: ꝫ impudẽtiori aniositate ꝫ et rõnis ꝓna licere fieri defendũt: nõ cõsiderãtes q̃ hec dicẽdo corrũpt̃ i errorẽ begardoꝝ ⁊ turlupinoꝝ: ꝙ de nulla re natural' data erubescẽdũ eẽ dicebãt: quẽadmodũ ⁊ cinici phi more canũ dicebãt eẽ veniẽdũ palã in nuditate ⁊ exercitio mẽbroꝝ pudẽdoꝝ: quos inculpat Tulliꝰ in de offi. tractãs de pulcro ⁊ de coro. Et Senec. ꝑcepit. Turpia ne dixeris: pauca latim eñ pudor rex ꝙ verba dedisci. Et aplus. Corrũpũt bonos mores colloq̃a prava. ¶Quãto mine iracũdus sit: nõ tñ eorũ que emẽdãda erũt dissilator. Ad ꝫ eñ snut exẽpla Platonis et Plutarchi ⁊ multoꝝ. ¶Sexto sit simplex in docẽdo. Ad ꝫ trabi põt illud legis antiq̃. Nõ seres agrũ diuerso semine: pꝛimũ q̃ppe obest varietas mõꝝ i docẽdo: ⁊ ex oñi mutatõ mgroꝝ nũc isto rũ: nũc illoꝝ. ¶Septio sit patiẽs laboris. ¶Octauo interrogatiõibꝫ libẽter respõdeat. ¶Nono nõ interrogãtes ꝑunctet̃ vltro. ¶Decio laudãdis discipl'oꝝ doctoribꝫ: nec malignꝰ nec effusus sit: q̃ res altera tedii laboris: altera securitatẽ parit. ¶Undecio in emẽdãdo q̃ corrigẽs e erũt non sit acerbo nimiꝫq; ꝓmelioꝝ. Nã id q̃dẽ multos a ꝓposito studẽdi fugat q̃ q̃dã sic obiurgant q̃si ꝙ oderũt. ¶Duodecio exẽplũ aliq̃d imo multa q̃tidie dicat: q̃ secũ audita referãt: licz eñ satis exẽploꝝ ad imitãdũ ex lectiõe suppeduet: tñ viua illa (vt dicãt) vox alit pleniꝰ ꝑcipiꝫq; ꝑceptoris: quẽ discipuli si recto mõ sint instituti ⁊ amãt ⁊ verent. Dixit autẽ dici põt q̃to libẽtiꝰ imitemur eos ꝙbꝫ fauemꝰ. Vellẽ sup oia ꝫ obseruari ꝑceptũ apud ꝑceptores nostri tpis tã in vico strauũ q̃s in domibꝫ: vt ꝑ trufis ⁊ fabul' solitis peti et dici: salutaria q̃dã ⁊ iocũda narrent: qz tolle Horatio. Oñe tulit punctũ ꝙ miscuit vtile dulci. Quẽ admodũ ó mgro Reginaldo gobart asseruit mihi digna fide relatio: eũ vix aut nũq̃ legisse ⁊ audiuisse lectionẽ apud suos discipl'os: q̃n aliquod inmiscerẽt salutis verbũ ⁊ vehemẽter inculcarẽt: adeo vt magna ꝑs scholariũ suoꝝ in magnos ⁊ religiosos viros euaserit. ¶Terciodecimo se ꝑceptores intẽte ac modeste audiri velint. Si ꝫ in scholis seruaret̃: alia eẽt scholariũ attẽtio ⁊ modestia in audiẽdo verbũ dei: qõ vtiq; audiẽdũ esset cũ summa reuerẽtia ⁊ disciplina ⁊ nõ minꝰ q̃s ꝑsente sacrosctõ tpi corpis mysterio. Ita eñ docebat Aresto. referẽte Senẽ. nunq̃ nos verecũdiores esse debere q̃s cũ deo loq̃mur: sic ⁊ dũ audimus. ¶Ceteꝝ discipl'os decẽt ista. Prio ꝑceptores suos nõ minꝰ q̃s ista studia amẽt. Scõo eos parẽtes eẽ nõ ꝙdẽ corpis ꝫ mẽtiũ credãt. Multũ hec pietas ꝓfert ad studiũ nã ⁊ libenter audiẽt ⁊ dictis credẽt ⁊ eẽ siles ꝯcupiscẽt. ¶Jsta si q̃s erga adolescẽtũ custodiã ⁊ disciplinã obseruent erit ager ipoꝝ germinãs lilia cãdida virtutũ: do nec crescẽdo in robur maiꝰ erũpãt. Et ita factũ ẽ in hac ꝑte qõ iubet ꝓphe. Cõsiderate lilia agri ⁊c̃ quõ crescũt. ¶Superat iuncta ꝓpositũ ordinẽ post ꝛcipiẽtiũ ꝓmotionẽ: oꝛonẽ alterã subtexere ad ipos ꝓficiẽtes: ꝫ quoniã aliquãdiu tardiuscule tenuimꝰ: ⁊ breuitas amica ẽ nostris adolescẽtibus: fiat abbreuiatio sermõis nri ⁊ ꝓsumptio in

y tertia oīone que est ad pfectos ¶ Scōa oīō talis erat que pnūciata nō fuit. Cōsiderate lilia agri quō crescūt o viri iuuētute vinida solidati: viri quib⁹ ex crassa adolescētia studiū esse docet Oratius: q̄rere opes t amicicias, inseruire honori. Oīa equidē vob circūspiciēda sunt. oīa diligēti sedulitate p lilioz. ß est: virtutū fortī incremēto pagēda. ¶ Nōvltima tū becvos cura manet/hūo rē sufficiētē t salubrē haurire. nā humor si desit arriditate enecat. si supfluit/eneruat: t languida dissoluit macie. si corrupt⁹ē inficit. Hūor iste p⁹ difficilit⁹ est cē sustētatio/ quā exigit cohabitatio in corpe/t aīe quedā radicatio t restris in eo: ita vt necesse sit hīc panē ad comedēdū: t vestimenta q̄b⁹ opiamur. ¶ Sz o deus q̄ multā eoz turbā aspicim⁹/a q̄b⁹ humor iste tpalis subsidij nō ad tēperiē haurīt aut deriuari querīt. neq̄ dicunt cū Salomōe. Diuitias t pauptates ne dederis mihi. sz tātū victui meo tribue necessaria. ¶ Petūt poti⁹ (ne dicā rapiūt) ad eruberātiā auidā t inconsideratā/q̄ non tā irriget lilia ad robur stipitis. q̄ obruat curis varijs t inutilibus t desideriis multis que teste apl'o mergūt ad interitū. Ita fit maledict⁹ ager coz germinās p lilijs spīas t tribulos. Gen. iij. Et q̄si ager acheldemach. i. ager sanguīs et peccati. Matth. xxvij. Et ager q̄ possidet de mercede i. iniquitatis. Act. i. Et q̄ sūt be spine. q̄les tribuli? ¶ Nimiz cogitatōes īprobe, suspitiōes inq̄ete, timores anxij, subdole fraudes, quib⁹ miser anim⁹ pungit. suffodit. discerpit. lacerat. Nunq̄ igit speres lilia virtutū t pulchroz studioz posse crescere in agro quē hūore tali cupiditatis torticato sentz ibibitū. ¶ Nunq̄d lilia t si crescerēt essent integra/q̄ int tot spīaz curas premunt. sz lacera t inualida t emortua. nā quid ita pallescere facit. q̄d ampli⁹ robur oē virtuosi stipitis enecat/q̄ hūor infect⁹ auaricie? Altuero cō tēpt⁹ ei⁹/cū aurea mediocritate t sufficiētia reddit diuitē. cū reddit secuz. generosuz t erectū cū q̄z ad legitimi roboris incremētū pducit. cui⁹ in exēplū est regis nr̄i strennuissima ex frugalitate pdiēs fortitudo atq̄ cōstantia. ¶ Multa hic de canino appetitu t voraci diuitiaz ac būficioz apud ecclīasticos nr̄i tēporis, multa de psequenti neglectu vtiliū ac p̄claroz studioz, p lucrosis artib⁹ ac sciētijs. ¶ Plura deniq̄ a pestiferis ad inuētōnib⁹ demolientib⁹ agz publicū ecclie ad pestē hāc cupiditatis nō dico satiandā sz irritādā/occursabāt indignāda seu melius miseranda cōsiderātib⁹. que sciens pretereo vt statim in tercia oīone fiat psumatio vbi nr̄i. ¶ Sex̄t tercia oratio. ¶ Cōsiderate lilia agri quō crescūt. vos qui venerāda iā etate t canicie maturescitis. Considerate t imitamī aspicite q̄ nō sp hūoten⁹ herēt lilia. nō solū germīe ptēta sunt. crūpūt potius t crescūt in virens robur stipitis. speciosa t varioz ordīe decorati. ¶ postremo in flores pulcherrīos t suaues. īcredibili signatos arte/semet aperiunt. qui flores libero quodā t patulo velut aspectu ad fontē lumīs etherei solē/iugiz se cōuertūt ¶ Hec pabola est hūane etatis. sic tandē agendum est omnib⁹ t huc perueniendū qui etate tā grādeua floresc̄it. nō semp more puerozz latēdū est in numero terrenoz aut pusillorz affectuū vt' in solo germine virtutum. neq̄ istar iuuenū soliacriōi insudare q̄uenit. in solo stipite fulcirī. Sed post q̄sideratōnē que ppzie est de celestib⁹ t sidereis ad superna q̄scēdat anim⁹ floresc̄at formet atq̄ dilatet necesse est t dicatis cū apl'o. Nra cō uersatio in celis est. ¶ Nōne memīnisti vt ppbaz vnus maledicit puero cētum annoz? ¶ Nonne Seū. clemētariū senē irrideret? Quicq̄d aūt extra p̄templatiōem liberā (p̄sertim celestiū) agit anim⁹. est in eius pparatiōe clemētariū: puerile: infimū: iacēs t pusillū. t q̄tū distat radix lilij a flore. tantundē t ampli⁹ differt cognitio que cōiter habet ex lr̄atoria eruditōe/ab illa que in q̄siderationis elcuatiōe p̄templatiua sentit. Qm̄ prima cognitio serpit humi materialiū fantasmatuz. t desideriozz carnaliū q̄cursātiū nubecul' q̄dā mō fuscata. Ita q̄z ne sursū euolet talib⁹ fantasmatū t desideriozz catenul' circūligata tenet in portōe īferioris rōnis q̄ē aīalitas. Altera vz cognitio sursū emergit ab hac p̄fusiōe materialiū imagīnū: sic q̄ remanet liber rōis supioz̄ ītuit⁹ pur⁹ t seren⁹ t tot⁹ intellectiu⁹ ad res p̄spiciēdas cū fūma facillitate circūq̄q̄z diffus⁹. ¶ Ita fit vt res ea dē lōge alit sciat p eruditōz lr̄az aut experiētiā cōez. t alit p p̄templatōez q̄ facit hoīez trāsire in affectū cordis t gustare de re q̄libet iuxta saporez sibi ppriū t pure cognitōi q̄ arida ē suū sapore ac īde resultat sapīa. i. sapida scīa. Prīa cognitio in ītellectu est Scōa īaffectu. Prīa in q̄daz luce. Scōa in luce t feruore. Scōa pl⁹ immutat quēādmodū dulcedo mellis plus afficit dū gustando sentit t masticat/q̄z dum tm̄ mō rōcinatiue t visiue q̄spicit. Ita nō oportet p̄templātes plura scire q̄z alios. sed pluribus modis t alijs. ¶ Quod si gl'osus rex Ludouic⁹ velut alter Dauid vir int tot turbas inter tot pp'os t absq̄z lr̄is multis, libera hac q̄sideratiōe t cōtemplatiōe polleret. erubescat ociosa t lr̄ata senect⁹/si tali careat. t si nōvltra sapiat q̄z pusillus. Imitād⁹ est certe p̄uarcha Isaac qui egressus est ad meditandū in agro inclinare iā die. t vide quid secutū ē Siq̄dē Rebecca illa p̄udēs t decora (q̄ sapiētis psonā getit) eīdē obuia fuit Gen. xxiiij. Inclinata q̄ppe dicevite ī ipis grādeuioribz ē: Propterea erire debēt ß velpe ad meditādū in agro illo celesti/vbi sapīa obuia erit. vbi thezaur⁹ in margarita p̄fulgida felicitatis erne recōdit. īuenit turq̄ Matth. xiij. In ß agro īpetrat aza irriguū

inferius ꝛ irriguũ supius. Judi.i. In hoc agro apparet angel⁹ vtozi Manue sedẽti ꝛ hesceti ꝛ leuãti se sup se. Judi.xiij. ¶De qua ꝓsideratõe loq̃t inuitãs nos ad eã Bregoꝛi.in Omel. Si ꝓsideremꝰ frẽs charissimi q̃ ꝛ q̃nta sunt q̃ nob ꝓmittunt in celis: vilescunt aio oĩa q̃ habent in terris. Terrena nanq; subito tãta supne felicitati ꝓparata: mozs est dicẽda pon⁹ q̃ vita. Ipe em̃ quotidianus defect⁹ corruptõis q̃d aliud est q̃ q̃dam plenitas mozt̃s? Que aũt lingua dicere q̃s intellect⁹ q̃ue sufficat: supne illius ciuitatis quanta sunt gaudia angelo; chozos interesse: cum beatissimis spiritib⁹ gl'e ꝓditozis assistere: pñtem deum cernere: incarcũscriptũ lumẽ videre: nullo mozti; metu afficiꝰ: incozruptõis ꝓpetue munere letari? Sed ad hec audita iardescat animus. Jamq; illic cupit assistere: vbi se sperat sine fine gaudere. Sed ad magna ꝑmia puenirí nõ ꝑt: nisi ꝑ magnos labozes. Dec ille. Uere sic est. Nemo ꝑt nõ dicam ad felicitatẽ: sed nec ad hãc felicitatis ꝓsideratõem sublimem ascẽdere nisi cum fozti ꝓtritõe spũs. Uerbũ est diuini Dionysij. Nisi ꝑterea cũ ocio magno ꝛ libero a curis terrenis ꝛ desideryis oibz carnalib⁹. Nisi denum assit ꝓstans ꝓseuerãtia cui soli aperit: sola coronat. Dec tria ponit Bern̄. sup Cañ. ¶Sz heu ꝛ vt multi ideo cedunt iuri ꝓpinq̃tatis hereditarie in agro hoc ꝓtemplatõnis: q; ducere nolũt Ruth. iuxta mysticã hystoriã Ruth. vij. scriptam. Ruth interꝑtat quasi deficiẽs seu defectio: animus ꝓ humanus heres agri huius ex sua creatõe ꝛ regñatõe nisi ruth ducat: hoc ẽ: nisi deficiat a seip̃o: ꝛ agꝛ talẽ celestis ꝓtemplatõis iure libero possidendũ nõ attingit. Nõ videbit me hõ ꝛ viuet inq̃t dñs. Et intellige vita sensuali ꝛ a..imali: sed diuisionẽ fieri inter spm̃ ꝛ aiam necesse est ꝑ ꝓbũ dei viuat ꝛ efficax. q̃ diuisio longe plus habet ammuratõis q̃ aie ꝛ corpis sepatio: quẽadmodũ testat̃ autoꝛ lib. de spũ ꝛ aia. ꝛ venerabilis Richardus. ¶Sed q̃d conamur? q̃d multa garriẽdo balbutimus quasi videlz rem tantã tantis ꝓbozꝰ anguitys claudere ꝛ valeamus. Hoc uaq; neq̃t fieri. Scripserũt multa plurimi virozꝰ diuinozꝰ ꝛ eleuatozꝰ super hac re: ꝛ diuin⁹ Dionysi⁹: Augustin⁹: Bregoꝛ. ꝛ recẽtiozes Bern̄. Hugo: Richard. ꝛ post eos Bonauẽ. ꝛ alij q̃ in hãc ꝓcurrũt sniam: nõ posse hanc cognitõem ꝓsideratõis de qua loq̃mur interꝑtis aperire: qm̃ est mãna abscõditũ: ꝛ calculus in quo est nom̃ scriptũ q̃ nemo nouit nisi q̃ accip. t: ꝛ fons in quo nõ cõicat alien⁹. ¶Si leamus ergo ꝛ ad vnũ obedientes ꝓpo: ꝓsideremus lilia agri q̃o crescãt: qm̃ hoc sufficiet. tantum nõ desit imitatioꝛ applicatio ad opus. Nõne lilioꝛ semẽ ꝓus mozt̃ificat in terra q̃ stipes assurgat: ꝛ q̃ flozes emicet? Non aliter carnalitatem ꝛ animalitatẽ cum suis appetitiuo ꝛ desiderioꝛ passionibz corruptissimis: emoꝛ necesse est si cupimus tandem: patentibz flozibz: pulcarum caritatũq; affectionũ: libero ꝓspectu supnis inbiare fulgoꝛibz. ¶Et q̃s ad hec idoneus? Ni nuq; ille q̃ in valle lachrymaq; totus in ꝓtritõe pualida peccatoꝛ suoꝛ positus: moꝛit sibi: post modũ germinat ꝛ disponit ascẽsiones in coꝛde suo de germine ad stipitẽ: ꝛ de stipite ad flozem: hoc est de ꝓtute in ꝓtitẽ: de imꝑfecto ad ꝑfectuꝫ donec apto mẽtalis sinus flozet ꝛ irradiata desuꝑ apice syndensis: videt deus deoꝛ in syon: in pñti ꝑ grãm p̃gustate dulcedinis: ꝛ in futuro ꝑ gl'am ꝓplete felicitatis: quã nobis ꝛc.

Finit.

Sequitur carmen optatiuum vt lilia crescant ciusdem.

Aliꝫ flozes ruralantis auri
Francie scuto: saphyri coloris
Enitent: omnis coꝛ bñs pũ: dic
Lilia crescant.

Lilꝫ flozes: solito magis sunt
Inter vrticas tribulosq; spinis
Obsiti densis: miserante cbristo
Lilia crescant.

Lilꝫ flozes varium suboꝛti
Nunc sunt prius ꝛ fuerunt
Scipitem solus tenet bic in ipso
Lilia crescant.

Lilꝫ flozes scelus o pudendum
Unguibus cruris lacerans leo truꝫ
Istius votis ꝓbibebat vsum
Lilia crescant.

Quisquis es Francus fidei probate
Uoste sublato domino volente
Uoce precelsa reboato dicens
Lilia crescant.

Lilꝫ flozes Dionysius olim
Francie fertur domui dedisse
Cuius obtentu precibusq; dignis
Lilia crescant.

Uulgus ingratum: stolidum: ꝓbanum
Cladibz diris meritum perire
Obstrepens tali iubilo decenti
Lilia crescant.

Jure qui francos regis ꝛ coronam
Coꝛde deuoto reuerere cbristum
Te libens totum sibi da iubebit
Lilia crescant.

Lilꝫ flozes decoꝛastis ample
Remigi necnon Ludouice sancti
Jugiter vestro petimus fauoꝛe
Lilia crescant.

AMEN.

Incipit sermo eiusdẽ de oratiõe factꝰ in cõcilio Constañ.

A Obsecro vos tanq̃ aduenas ⁊ peregri
o nos abstinere vos ⁊c. ¶Existimate ꝓ
cor verbũ hoc obsecrationis saluberri
me humilis ⁊ pie/nõ meũ esse verbũ
parũ eñ haberet ex me ponderis ⁊ autoritatis.
Accipite potiꝰ tanq̃ ab ecclia q̃ pncipe Petro si
cut vere est enũciatũ originaliter.i. Petri. q̃ ⁊ recitat in epla currẽtis dñice Obsecro ⁊c. ¶Itaq̃ si
cut dicit coapls Petri paulus. q̃ diu sumꝰ in hoc
mũdo. peregrinamur a dño: dicẽtes ex sñia qui
libet cum ppha Incola ego sum in terra peregri
nus ⁊ aduena. cuius rõnem reddit ibidem apls
Hebreo. xiq Qm̃ nõ habemus hic manẽtem ci
uitatẽ sed futurã inquirimꝰ. Hierlm illam ciui
tatẽ que edificat vt ciuitas. Et o q̃ gloriosa di
cta sunt de te ciuitas dei ⁊c. quis nos deducet in
ciuitatẽ hãc munitã. Quã felix illa ciuitas q̃ a
lõge olim pspicientes Moyses ⁊ Leui non sine
mysterio rũ quod ã iuolutro/pmogenitꝰ sum im
posuerũt nomia Gersan. ⁊ Gerson/que interpre
tari sonãt idẽ qõ aduena vel peregrinꝰ. ¶ Sint
igit nobis aduenis ⁊ peregrinis cantabiles ob
secro. voce Petri iustificatiões dñi in loco pere
grinatiõis nre. Ad hoc eñ factꝰ est iste pcuentꝰ
statiõis saluberrime. vt misericordiã ⁊ auxiliũ
ꝓsequamur. A quo: ab eo qui peregrinãtibꝰ du
obus discipulis ⁊ de se colloquẽtibꝰ q̃uis non
dum credentibꝰ se piunxit. scripturas aperuit. cor
accendit. dãs illud intelligi quod pmiserat. vbi
duo vel tres congregati fuerint in noie meo ibi
in medio sum. Matth. xviii. ¶ Nunquid non ve
re credendũ est q̃ dñs sit in loco isto: Adest vti
q̃/cui milia multa seruiũt: ⁊ decies centena milia
assistunt ei. Ad quid ita est: Nimirũ vt illud pro
uerbiũ Laberij a Seneca ⁊ macrobio positum.
Comes facũdus in via pro vehiculo sit. Et q̃d
facundiꝰ verbo dei in excelsis: ¶Et nobis viri
frẽs ⁊ reuerẽdissimi patres ꝑclarissimi sapiẽtes
atq̃ charissimi. nobis qui per varios casus per
tot discrimina rerũ tẽdimus. nõ in lacũ. sed in ce
lũ/erorãdꝰ est ipe idẽ ꝑs qui nre pegrinatõnis
est (dicente Boccio) dux semita terminus idem.
ne peregrinãtes nos deserat. sed comitet ducat.
dirigat. ⁊ perducat. ¶Consequamur hoc quesu
mus tuis intercedẽtibꝰ meritꝭ o btissima dei ma
ter ⁊ virgo q̃ puerꝭ Jhm pegrinantẽ intra egy
pti cum fidissimo ⁊ iusto ioseph vgine spõso tuo
baiulasti. fouisti. nutristi. custodisti. sic tu nos ad
uenas ⁊ peregrinos/spũalibꝰ auxilijs fouere mi
sericordit obsecrata nõ abnuas/nre memor mi
serie nre peregrinatõnis ⁊ angustie Nec ab hor
re pcõres: sine quibꝰ nunq̃ fores tali digna fi
lio. quod vt ipetrem? adim? cũ fiducia thronũ
gre tue/te salutantes obsecrãdo. ⁊ obsecrantes
salutãdo ⁊ dicentes illud angelicũ. Ave maria.
¶Obsecro vos ⁊c. Non errauit pfecto pncepsB
ecclie Petrus duꝭ cunctos boies obsecraturus
viscerosissima pietate magis q̃ imperio cõmo/
nuit eos aduenas esse ⁊ pegrinos. Cur ita: He
pegrinatõem vie statuerẽt sibi pro habitatione
patrie. sed ad eterna semet pucberẽt. aliter q̃ pe
cora ⁊ pecudes. ⁊ aliter q̃ diues ille i euãgelio q̃
dicebat. Aia mea habes multa bõa reposita in
annos plurimos. Sed qm̃ pro statu nature de
stitute. nos corporea ben mole pressi ⁊ oppressi.
nõ possumus ad celũ patriã nr̃am quã a longe
salutamus suspirantes/curuas in terris animas sa
tis erigere/instar zi sipbi fabulosi quam assidue
mola sua deiect ⁊ obruit. Corpus eñ qõ corrũ
pitur. aggrauat animã: clausam tenebris et car
cere ceco. ait Virgiliꝰ. Et vinctũ in mẽdicitate
⁊ ferro dicẽte ppha. Hinc est illa Psal. conque
stio. Heu mihi q̃ incolatus meus ⁊c. Prouidit
misericors ⁊ miserator dñs. restaurator nr̃. dux
nr̃. via veritas ⁊ vita. qua rõne posset mens nr̃a
volatu libero celerem nunciũ ad ipm pcem nr̃m
qui in celis est destinare. ¶ Mira ꝓsus quid di
cã. vel dei benignitas. vel hois dignitas. vl̃ ora
tiõis ptãs dicã itaq̃ quodlibet. Ita est. Credi
te. Hunc? hic est ora. que duabꝰ alis subnixa ẽ
fide/spe. que alata est charitate. ⁊ que ornata est
tãq̃ plumis variis/ptutũ multiplicitate Vñ q̃d
ẽ ora nisi ascẽsio vel elevatio mẽtis in deũ/p piũ
⁊ humilẽ affectũ. q̃ fit vt duꝭ oram? nos famili
ari quadã ꝓmitate deo colloq̃mur. ¶Põt illõ
phicũ de Boe. carmẽ sonoꝝ ad id traduci qõ asse
rum? Sũt etiñ pene volucres mihi. Que celsa
pscendant poli. q̃s sibi cũ velocꝭ mẽs iduit: terras
perosa despiat. aeris immensi supat globũ. nu
besq̃ post tergũ videt. q̃q̃ agili motu calet ether.
⁊c. trãscẽdit ignis ꝓtinẽ. donec in astrigeras sur
gat domos ¶Vñ bꝭ igit. Fec nobiscũ magni
fice deꝰ. dũ nob aduenis ⁊ pegrinis ĩ loco horro
rꝭ ⁊ vaste solitudis dedit talẽ nunciũ q̃ necessita
tes nr̃as afferret ꝺo ⁊ opẽ desideratã ipetraret ⁊
referret. ¶Obsecro igit vos viri pstes frẽs. ob
secro vos voce Petri nũc tãq̃ aduenas ⁊ pegri
nos. Assumat ab vnoq̃q̃ nr̃m sedulꝰ iste nũciꝰ
oro oi q̃dẽ tpe nã oportet sp orare ⁊ nõ deficere.
ꝑcipue tũ i hac hora ⁊ die dũ ad hũm factꝰ ẽ cõ
uẽtꝰ iste sacratissimꝰ hec deuotissima pcessio hec
sacrosctẽ synodi peculiarꝭ q̃daꝭ collectio tũ pro
nr̃is oibꝰ icõmodis subleuãdis. tũ spãliter vt diri
gat deꝰ legatos buiꝰ ꝓcilij ad dñm nr̃m destina
tos. vt veniẽtes redeãt cũ exultatiõe portãtes rũ
siõis optate manipl̃os. Fiat isup oro q̃tinꝰ det
ꝺꝰ voci sue vocẽ ptutꝭ det mihi euãgelizãti ꝓbuꝭ
ptute mlta. ipleat os meũ. q̃ p iussiões vias q̃ꝺ
obmin fas eẽ nõ credidi illõ aperi. Hecq eñ ex

stimani q̄ vllo mō deesse posset ſmo mihi de re saluberrima ad pentēcem talēdz sero valde nimis impositū locuturo. Assumpserat on̄ illud reuerēdissim⁹ pī t doctor Emeric⁹ gigāteis bumeris suis: sed rancedo vocē abstulit. Lonabor p̄cm fili⁹ sed nō pallibo ea vt apud Uergilium est. ¶ Enumerem⁹ ordine lucido t breui (q̄ nihil est qđ tedit ordine longū) ꝓditōnes t ꝓpetates quas dz hic nūcius ħ nostre pegrinatōnis ozō deuota vl' obsecratio. Loerceat ſmo noster infra termios t ꝓba ꝓnoiate epl'e dñice currentis ne p diuersa vageť t diffluat. Sumam⁹ ex ea ser ozōis ꝓpetates intta totidē ꝓsideratiōes sniaz ex eadē epl'a. Utamur isup familiari grossa t palpabili silitudine pegrini: magis scholastico doctrinali t q̄tidiano ōs accurato ſmone loq̄ntes. Habet em̄ satis venustatz ipe ſmo diuin⁹: etiā vbi vilibo ꝓbor pannicul' opik: quēad modū ꝓitatē dum de terra orta est: nō auro vl' sericis: sed panniculꝰ ꝓgo mr̄ inuoluit. ¶ Sit igit ozō vl' obsecratio q̄n⁹ cuolet liber⁹ in celū primū agil' t expedita: abstinere debinc bonis associata. Lōuersatōem vrām rursus patiēs t benigna: vt in eo q̄ debob. Sit libera nec seruilr obligata: liberi estote. Sit amicabilis t modesta: oēs bonorate. sit deniq; humilis t subdita: subditi estote.

Dicamus igitur proſequentes q̄ ozō sit agilis t expedita tanq̄ cursor leuis: explicās vias suas: t sicut ꝓgl'a fuit: quē admodū postulabat q̄ dicebat: dirigatur ad te ozō mea sicut incēsum in ꝓspectu tuo. Hoc aūt fiet si obsecrāti Petro obedierim⁹: abstinētes nos a carnalibꝰ dēsideriꝭ q̄ militāt aduersus aiam̄. Mala pasus duraq; multa pertulēs t cruēta desideriorꝭ carnaliū. Audi qualiū: q̄s occidūt pigz: q̄bꝰ subfuiunt: ocū subuersatrix sodome: voluptas esca malorꝭ: vanū gaudiū qđ in puncto ad inferna descēdit: cibꝰ immoderat⁹ t pot⁹ int̄ q̄ caput Joānis gr̄e pscindit. Dis t silibꝰ p grauat ozō: bis inuiscant t euellunt pene eius. Figurā habem⁹ p nostra ꝓsideratōe in Abraaz cui iusso pegrinari dictū est: Egredere de terra tua t de cognatōe tua de domo patris tui: ħ est terrenis affectibꝰ de pcī occasionibꝰ q̄ sunt pcī magna ꝓgnatio: de domesticis nostre carnis t tanq̄ paternis ꝙuersatōibꝰ t dēsideriꝭ. ¶ Docuerat nūc t posteri⁹ trahi ſmo noster p ꝓcordātias ex scptura ad eruditōm moralē assumptas sed ecce crebri⁹ occurrit in ipa meditatōne mea studiositas speculamur: postulās vt ꝓpōnes aliquas doctrinales t scholasticas elucidās inserē fiat ħ intelligat studiositas. ¶ Cōsideratio ꝓma. ¶ Efficacior est ozō ceteris paribꝰ q̄ spūalior est t a carnalibꝰ dēsideriꝭ remotior: hinc ē q̄ veri oratores adorāt deū in spū t ꝓitate. Orabo spū inq̄t apl's: orabo mēte: nō sicut illi q̄s ignorat rēs ex ꝓbis Esaie: ꝓpl's iste labijs me honorat: cor aūt eoꝝ lōge est a me t c. ¶ Scōa ꝓsideratio. ¶ Efficacior est ceteris paribꝰ theologoꝝ ozō q̄ sup̄ fidē simpliciū clariorē t puriorē hñt de dina bonitate ꝓgnitōz. Est em̄ talis ozō spūalior t a fantasmatibꝰ corporeis alienatior. Hec ozō ꝓfect⁹ cum summa difficultate t pascit aiam: nota Antbonij de ozōne etatica. ¶ Cōsideratio tertia. ¶ Efficax est puerorꝭ baptizatorꝭ ozō in q̄bꝰ nōdum vigēt carnalia desideria: q̄a p regñatōnem facti sunt filij dei t placabiles ei. Hinc est illud: Ex ore infantiū t lactantiū t c. Maxima debet puero reuerentia. Ue ve q̄ verbis: opibꝰ aut exemplis ꝓtruunt banc puritatem angelicam.

Sit oratio bonis associata: sicut subdit apl's Petr⁹: Cōuersatōem inq̄t vrām hñtes bonā: impossibile est em̄ sicut dicit Piero: multorꝭ ꝓces nō exaudiri: ꝓptea dr apd Dacbab. fact⁹ est ꝓuent⁹ vt oraret. Un̄ t babitabāt apl'i parit: dum illos orātes illustrauit dei uinitatis plenitudo. Hinc ꝓptea est illa ꝓpi promissio. Si duo vel treo ex vob ꝓsenserint de oī re sup terrā: fiet eis a pte meo. ¶ Colligamus ħ tres speculatiuas doctrinas. ¶ Consideratio ꝓma. ¶ Efficacior est ceteris paribꝰ ozō multitudinis ꝓcessionalr t localr adunate q̄s dum loco sunt separati. Ad hui⁹ ꝓbatōem satis dz esse visus ecc'e. ¶ Scōa ꝓsideratio. ¶ Efficacior est ozō ceteris paribꝰ dum fit p vn̄i bono ecc'e t ad ei⁹ ꝓceptū vel ordinatōem: q̄s dum fit tm̄mō p seipso. ¶ Tertia ꝓsideratio. ¶ Efficacior est ozō multitudinis dum illic ꝓsentia t patōres orāt: q̄s si nulla iungeret talia oratio.

Sit oratio patiens et benigna q̄ēadmodū illatas iniurias oportz pegrinum sustinere: vt nō corrūdeat cuilibet faruo nec lutiger: pdat de suo pot⁹ vt pacē retineat: sic dz esse ozō: qđ notat Petr⁹ ꝓsequēs dum ait. Ut in eo qđ detrectent de vob tanq̄ de malefactoribus ex bonis opibꝰ vos ꝓsiderātes glificēt deū in die visitatōis: q̄n. s. dicēt: Hi sunt q̄s babuimus in derisū t in silitudinē improperij. Nos insensati vitā illoꝝ estimabam⁹ insaniā: t finē illoꝝ sine bonore: ecce q̄o ꝓputati sunt inter filios dei t inter sctos ordo illoꝝ est. Colligam⁹ t ħ triplicē speculatōem. ¶ Prima speculatio. ¶ Efficax est plurimū ozō illoꝝ q̄ diffamatiōes t detractōes patienter p ꝓitate vl' iusticia suscipiunt. Patuit in Dauid respectu Semei maledicis: t de Sara filia Raguelis: de Tbobia: Job etiā p maledictōe indinauit se t suscepit bñdi-

ctionē. Scōa spectatio. ¶Efficax ē pauper oīo sicut ōt ꝓsal. Exaudiuit pauperes dñs z vinctos suos nō despexit. Silis ē rō de his q̄ in infirmitatibꝫ suis corporis grās agūt ōo z orāt: qō vidit apl's dñi ait: q̄ virt⁹ in infirmitate pficit: tot ora z linguas Lazar⁹ habebat q̄t vulnera. Tertia speculatio. Efficax ē pl'imū oīo illoꝝ q̄ spūales tentatiōes sustinēt patiēter in aīa: q̄ molestiores aliquādo sunt apud volētes bñ viuere q̄z corpales molestie vel pauptas exteriox. Nota de blasphemia. Nota q̄ insaniūt: q: desunt cōsolatōes exp̄tesz ꝑm multitudinē doloꝝ rē.

Bit oratio libera

Nec obligata vel alligata rebꝫ hui⁹ mūdi p vincula cupiditatis. Propterea subdit ꝑt. q̄si liber: libertate scz tali q̄ summa īgenuitas ē: in q̄ seruit⁹ xp̄i cōprobat. Est em̄ altera fallax q̄dā libertas oī seruitute deterior: quā notat ꝑt. cū subdit. Nō q̄si velamē habētes malicie libertatē: sz vt serui dei: talis ē patōr q̄ velut onagꝝ liberꝝ natum se putat: dū dimittit ire post desideria cordis sui in adinuētiōibꝫ suis pessimis: q̄si bos lasciuiens: sed nihil ē infelicius (dicēte Augusti.) felicitate z ipunitate peccātiū. O ifelix inq̄t de q̄dā cui peccare licebat: sic ex sn̄ia platōis deducat Boe.

¶Sequūt hic tres veritates. ¶Pria veritas. ¶Efficacior ē ceteris paribꝫ oīo religiosoꝝ q̄bo ex voto vel regl'a min⁹ peccare licet q̄z aliorū: si in religiōis sue termis absq̄ trāsgressiōe seipos coerceāt: z vinculi occupationū terrenarū nō inuoluant pedes affectionū suarū. ¶Scōa veritas. ¶Acceptabil' pl'imū est oīo solitariorū in deserto vbi (dicēte Hieroñ.) nescio q̄d sereni⁹ emicat z liberius mens evolat ad penetrādū celestia. Sic oīs religio q̄to sibi sufficientior ē z sollicitudinis min⁹ habēs tāto ē ad ꝓtinuationē ꝓtēplationis habilior: licz nō semp ad inchoatiōez. ¶Tertia veritas. ¶Acceptabilior ē oīo ꝓ seipso vl' ꝓ paucis q̄ ad satisfactiōz faciēdū q̄z dū ad satisfaciēdū ꝑ pl'imis p suscept̄oez bonorū tpaliū semet orās obligauit. Et h̄ cēt grādis inq̄sitio de valore oīonis diuersꝫ aspectibꝫ. Nota de .xij. facietꝫ oīonis

Bit oratio amicabilis et

modesta. ¶Cōsequēter ad id qō subdit in epl'a Oēs bonorate: fraternitatē diligite: deū timete: regē honorate. Hinc Joseph peregrinātes frēs cōmonuit. Ne trascamus inq̄t in via. Ad qō nra cōformitas q̄a multū pficit: dicit Exodi. xij. Eadē lex erit indigene z colono q̄ peregrīat apd vos: z Exod. xxiij. Peregrino molest⁹ nō eris. Ipsi em̄ fuistis peregrini in terra egypti. ¶Qui etiā necessaria ē oīonis modestia quā generat timor dei. Propterea .i. ꝑt. iij. Nolite inq̄t peregrinari in feruore q̄ ad tēptationē vobis fit: zelus absq̄ discretiōe p̄capitat. ¶Prima cōsideratō ¶Efficatior ē ceteris paribꝫ oīo p inimicis q̄to videt difficilior: z ex maiori charitate ortū hñs: vt Samuel z Hoysi. ¶Secūda cōsideratio. ¶Acceptabilior ē ceteris paribꝫ oīo p regibꝫ ꝓncipibꝫ z alijs in ptāte ꝓstitutis q̄tū bonū cōe exercet pticulare. Ideo culpabiles valde sunt maledictionē eis impēcātes q̄bo ē matie miserādū: q̄nia bñt boīes sup capita sua aug⁹. In nl'o mihi repperi iratū deū rē. Si vis apta. ¶Tertia cōsideratio. ¶Efficacior ē oīo q̄to verecūdior ē subdeo z casti timoris plus retinēs Bern. In veritate cōperi nihil ita esse efficax ad gr̄am dei vel ī uenīēdā: vel cōseruādā: vel recuperādā: q̄z si semper ūuentaris nō alta sapere: sz sapere ad sobrietatē Deniq̄ bñs vir q̄ semp ē pauidus.

Bit oratō humilis et sub

dita. ¶Juxta qō cōcludit in epl'a. Subditi estote in oī timore dñi nō tm̄ bonis z modestis: sz etiā discolis. Hec ē em̄ gr̄a. Itaq̄ cū diuina lex hoc iubeat: q̄ obturat aurē suā ne exaudiat hāc legē: oīo ei⁹ sm̄ sapiētē ē execrabil'. Preterea obedientiū z humilū semp deo placuit oīo. Oratio humiliātis se nubes penetrabit. ¶Est aūt humilitas triplex. In itellectu: in affectu: z in effectu. Ex cui⁹ humilitatis carēna p̄sertim in itellectu ex deprauatiōe in affectu ꝓsurgēte pueniūt errores oēs: z scādala in eccl'ia sctā dei: dū scz būana presumptio nō vult captiuare oēm intellectū in obsequiū fideu sed q̄rit ambulare i magnis z mirabilibꝫ sup se. Declarat h̄ pulcre auctor summe de vicijs z virtutibꝫ assignās causas errox circa fidē tractatu de fide. circa finē. Ecce em̄ q̄ intellectus supba p̄sumptio dicit aliq̄n oīonē nil valere. Quare: q: vel tenet oīa de necessitate absoluta euenire: vel deū terrena nō curare: vel oīa fortuito agit sic̄ notat Claudian⁹. Sepe mihi dubiā rē. Aut q: sic de⁹ res admīstrat vt eas ꝓnos mor⁹ agere sinat: z ita inquiūt: q̄d pficit oīo. Fuerūt tandē alij q̄ dicerēt oīones nō nisi a radiatione celesti suscipe virtutē: vt Alexandrus de radijs Fuerūt q̄ negarēt noctibꝫ orādū esse aut in locis sacris plusq̄z in ꝓphanis. Dixerūt alij q̄ oīones eccl'ie oēs pollute sunt p̄ simoniā. Dixerunt alij vt Begardi: nō esse vocalit orandū: sz mētaliter tm̄: in q̄dā libertate spūs quā dicūt nō subijci ꝑceptis diuis. Sz z errores alios q̄s oēs dinumerer: ꝓpter q̄ reddit apud deū ineffic̄ax oīo quaz in fide fieri debere tradidit Jacob: postulet inquit in fide. ¶Hic late patz materia grādis tā super facto dñi nr̄i pape q̄z sup alijs q̄ p̄sentī insistus z obediēs ptereo. ¶Tandē sub epilogo cōcludēs dicam⁹: q: aduersus oēs insult⁹ aduersarie potestatis aduersi⁹ scismata errores z scā dala spūalis nequitie. Aduersus deniq̄ oēs

laqueos q̄s in via peregrinatōis nr̄e abscōdunt
supbe efficacissimū remediū ē hīc comitē: oīonē
fide ⁊ spe iubnitā ⁊ aīatā charitate. Hā hec est
victoria q̄ vicit mūdū fides nr̄a a q̄ dirigit oīo:
alacer fidel' ⁊ volucer nūci⁹ noster ad deū cui di-
cebat fidel' rex Josaphat. ij. Paral. xx. Cū ig̃ra-
mus q̄d agere debeam⁹ ℞ solū habem⁹ residui:
vt oculos nr̄os ad te dirigam⁹ p oīonē. s. q̄ victrix
⁊ dīa nature ē. ¶ Sit igit nūci⁹ iste (intra qō pre
dictū ē) agil' ⁊ expedit⁹ bonus associat⁹: pacīcus et
benign⁹: liber ⁊ nō seruilit alligat⁹. Amicabil' et
modest⁹: humil' ⁊ subdit⁹. Hec em̄ ē gr̄a in x̄po
ihū q̄ est dei⁹ bñdict⁹ in sc̄a.

Sermo de spiritu sancto.

B

Spirit⁹ domi repleuit orbē terrarum.
Sapie. i. Hoc p̄clarū sapiētis eulo-
giū: ℞ inspiraculū ⁊ p̄phetar̄ diuinit⁹
oraculū decātat in exultatiōe cordis
in iubilo vocis scta mater eccl'ia: recolēs in ipso
missar̄ introitu ihū pēdū nimis aduētū dñi in or
bē terrarū: quādo apparuerūt apl'is diuīte lin-
gue tāq̄ ignis: sederūq̄ supra singl'os eor̄ spūsā-
ctus: q̄ replen cepērūt loq̄ variis linguis mag-
nalia dei put idē spūs dabat eloqui illis. ¶ Et o
vtinā patres celeberrimi p̄res ⁊ frēs in eodē spi
ritu nūc collecti: vtinā det eloq̄ spūs iste dñi ma-
gnalia dei q̄ sua sunt: det voci sue vocē virtutis:
quoniā ipe cōtinēs oia sciam habz vocis: quo i
spirati locuti sunt scti dei hoīes: q̄ dedit verbum
eu ágelizāntibus virtute multa. Nō em̄ vos estis qui
loquimini dicebat x̄ps apl'is: sz spūs patris vestri
qui loq̄tur in vobis. ¶ Cadat o vtinā mō sicut
olim in eccl'ia primitiua duz Petr⁹ loqueret apud
Cornelū cadat spūsctūs sup oēs audiētes ver
bū: q⁹ nisi spūsctūs cordi assit audiētis: ociosus
ē sermo loquētis: ait Grego. ⁊ Augu. Cathedrā
in celo tenet q̄ corda docet. Repleat igit totā do-
mū istā in qua sedētes estis vos apl'ici viri: vos
in eodē spū cōcorditer adunati. Adunati in quā
Et nōne cū Maria matre Jesu: ¶ Audebim⁹
ne virgo sacratissima dicere te p̄sentialit hic ad-
esse: vbi fili⁹ tu⁹ noster Emanuel se reste ē: vbi spi
rit⁹ eius adest i medio: Ades vtiq̄ ⁊ si non forte
corp'ali dimēsione q̄q̄ ℞ inuisibilit agere potest
corp⁹ gl'iosum p agilitatis ⁊ subtilitatis dotes.
Ades spūali sup nos influxu ⁊ intuitu: cōuertēs
ad nos illos tuos misericordes oc'los ad quā su
spiram⁹ gemētes ⁊ flētes in hac lacrymar̄ val
le: implorātes aduentū spūsctī in nos ⁊ sup nos
hodie: mediāte te ihū go misericordissima q̄ tō spūs
sctūs nedū ad sufficiētiā vl' excellētiā sz ad ebrie
tātissimā ⁊ fontalē redūdātiā ipleuit vt ipam in
nos ⁊ alios refunderes: qō vt fiat te salutam⁹ ex-
orātes ⁊ exoram⁹ salutātes p illō angelicū. Aue
gr̄a plena. ¶ Spūs dñi repleuit orbē ter. ⁊c. Ad
iocūdissimā hāc ⁊ diuinā sapiētis vocē: ad ℞ ec-
desie carmē amenissimū: ad sonorissimā hāc sua
uissimāq̄ tot⁹ orb armoniā: facer iste cet⁹: ordo
iste deuotissim⁹: nūquid nō assurgere debz i ana
gogicos mētis excess⁹: i secretos cordis iubilos
cū exultabūdo q̄z carnis tripudio? Quoniā hec
ē dies quā fecit dñs: exultem⁹ ⁊ letemur i ea. Et
certe dignū ē vt in solēnitate spūsctī: omnis spūs
laudet dñm: laudet ⁊ modulizet in organis hoc
spūali flatu repletus: pulcra varietate sonāndo p
distinctionē donor̄ meritor̄ ⁊ virtutū q̄si totidē
fistularū. Itaq̄ btūs pp̄s q̄ scit iubilationē: laus
dē ⁊ exultationē. ¶ Fallor: si ℞ nō intēderit p̄fa-
tio qua de x̄po dicit: q⁹ ascēdēs sup oēs celos se
densq̄ ad dexterā dei p̄tis: promisz spūsctū bo
dierna die i filios adoptiōis effudit. Quapropē
p̄fusis gaudijs tot⁹ i orbe terrar̄ mūd⁹ exultat.
Quare: q⁹ plenum sunt celi ⁊ terra maiestatis gl'ie
spūsctī. Hinc celū laudibo itonat: mūd⁹ exultā
iubilat: gemēs iferi⁹ vlulat. Accipim⁹ in hac ar
monia iusticiā p tenore in iferno q̄ gemēs vlu
lat: mollē cātū seu discātū muscōie i celo q̄ lau-
dibo itonat: ℣ tenore ē ℣o velut ex vtroq̄ cōpositū:
dū hic mūd⁹ exultās iubilat cū p̄ph̄a dicēte. Mi
sericordiā ⁊ iudiciū cantabo tibi dñe. Tale nos
hodie carmē canere q̄uenit dū p inauditū seculi
misc'oie in electis: ⁊ iusticie i reprobis: miraculuz
spūs dñi repleuit orbē terrar̄. ¶ Et aīaduertat ℣
p̄cor via brimido: qm̄ spūs iste dñi q̄ repleuit or-
bē terrar̄: spūs ē hui⁹ sacri p̄alij. Grādis plane
dignitas admirādaq̄ sublimitas vt eodē spiri-
tu vniat: formet: vuiat ⁊ vegetet hec sacrosctā sy
nodus eccl'iam rep̄sentās q̄ spū p̄necti dicunt in
vnū pat⁹ ⁊ fili⁹. Sz vere sic decebat: vt x̄pi spōsi
⁊ eccl'ie spōse sue esset vn⁹ spūs. Maior em̄ adhe
sio vl' intimior q̄lis ee p̄t q̄s spōse ad spōsum. Di
cit nāt apl's: q⁹ q̄ adheret deo: vn⁹ spūs ē cum eo.
Deniq̄ primā eccl'iaz describēs Lucas. Om̄
titudis int̄ credētū erat cor vnū ⁊ aīa vna i do
mino. Quid p'a q̄rim⁹: cū orauerit p̄tes q̄ nō et
audiri neq̄t: vt credētes i eū ēent vnū: sic ipe ⁊ p̄
vnū st. Sūt āt vnū i spūsctō: q̄q̄ nō oino silr ad
credētes. Hic ē spūs ille dñi q̄ replenit orbē ter-
rar̄: repleuit sane mor vt i principio fecit de⁹ celū
⁊ terrā: qm̄ spūs dñi ferebat sup aq̄s: non exclus⁹
vl' elat⁹: qm̄ int⁹ fouebat ℣m aliā trāslatō: nō in-
clus⁹ vl' arctat⁹. Neq̄ ei q̄q̄ subsistere p̄t qō nō
repleuit spūs dñi p ēentiā: potētiā ⁊ p̄nā. Hoc
habz articul⁹ parrbisi⁹ ꝺdēnat⁹: q⁹ cā p̄ma sit re
motissima sic q⁹ nō p̄pinq̄ssima error. ¶ Quānis
insup opa trinitatis sint indiuisa: nō q̄dē ad ītra
(vt Joānes an. sumit p argumēto p̄cessiōis spi-
rituscti ab vtroq̄) sz ad extra: nubilomin⁹ ꝺpleta
formatio rerū mod⁹ ⁊ ornat⁹ earū appropiat spū
sancto: p quāto diuina bonitas tanq̄ causa fina
lis q̄ principalissima causar̄ ē: mouit ad rer̄ crea-

tionē vt in eis sese diffunderet: Est eñ bonū sui ipius diffusiuū. Hinc Job ait. Spūs dñi ornauit celos: cōcordit ad psal. Verbo dñi celi firmati sunt. Sequit. Et spū oris eoꝝ oīs virtꝰ eoꝝ. Hoc vidit diuinꝰ Dionys. q ordinās noīa dī p respectū ad creaturas posuit bonū qđ appropiat spūisctō eē ꝓmū nomē dei t ꝑus collocauit ꝯs nomē hoc ens. Hoc t Plato t mīti poetarū theologi sub q dā inuolutro somniasse vident dū dixerūt cū Virgilio (si bñ memini) ꝓncipio celum tc. ¶ Gratissima p:orsus hec speculatio etiā pbātiū: pscrutari quēadmodū spūs dñi repleuit orbē. At ꝺo lōge gratior diuinior atq sublimior offert ꝓsideratio si de opib creatiōis ad recreatiōis opatiōez ꝺtit mētis acies: fidei lumine bñ collustrata purgata q. Illic offert celeberrimū solēnitatis hodierne mysteriū q nullū stupore mirabili?: nullū salubritate fructuosi?t efficaci? excogitari pōt: qñ spiritus domī replenit orbē terraꝝ: ꝟ ē p figurā quādo repleuit boies orbē terrarū inhabitātes: cōtinēs scz p cōtēto: vel locus p locato. Quāq t homines hmōi nō icōuenient dici possint orbes terrarū multis siltudinib. Sz ex hac noīatiū: q egredientes a deo p creationē t recreatiōez: rursꝰ a seipis t oīb creaturis ī deū q est alpha t o: ꝓncipiū t finis reuertant p cognitiōz t amorē. Ob talē vero circulū vl orbē itelligibilē ꝺs nō recte noīauerit boies iustos orbes cēt t qđē terrenos: q cū spiritib suis adherēt corpusqđ terrēū terrā inhabitat. Vl ideo certe noīant orbis terraꝝ ꝑpetuꝝ stabilitatē t pmptitudinē obedientie Firmauit eñ deꝰ orbē terre q nō cōmouebit: ecce stabilitas. Et de rotꝝ volubilib Ezechiel ór q vbi erat impetꝰ spūs illuc gradiebāt. Ecce obedientia. Alludit bis Oraciꝰ dicēs de viro sapiēte q ē totꝰ teres atq rotūdus. Deniq sicut hō dicit oīs creatura ór creatura mūdi: ór microcosmꝰ: sic eū noīare orbē terraꝝ fas putamꝰ. ¶ Descripsit pulcerrime Boe. ꝑdictū orbiculare circulū intelligibilē ór egressu creaturaꝝ a ꝺo: t ór regressu rursꝰ ad ipz dū cecinit. Repetūt ꝑpos ꝺs recursꝰ: reditusq suo singla gaudēt: nec māet vlli tradito: ordo: nisi qđ finē iūxerit orbē stabilēq sui fecerit orbē Ladit ī rursꝰ eādē sniaz altero carmie. Hā ī rectos reuocās ire: flexos itez cogat in orbes. Que nūc stabil cōtinet ordo. Dissepta suo fonte fatiscant. Hic ē cūctꝝ cois amor. Repetūtq boni fine teneri. Quia nō aliter durare queāt nisi cōuerso rursus amore. Refūnāt cause q dedit esse. Ideo bene diffiniēdo inqt Aresto. Bonū est qđ oīa appetunt. ¶ Ceteꝝ vero itelligibiles boies spūs eo p fectiorē sui faciūt orbē q pfectꝰ atq diuinꝰ spūs vite ē in seipis tāq in rotis illis ꝓpheticꝭ q plene sunt oculī intus t extra. Intꝰ p intelligētiā: extra p corporeā sensationē. ¶ Deduxit hāc reductiōez dñs Bonauē. Cardinal in itinerario suo mētis ī deū q libello t autore suo laus oīs terra īferior. ¶ Talī erat orbis traꝝ qlibz ex aplis t discipul habitātibz ī vnū cū mīerib t maria mīe Jesu: qui ꝓificatū ē illō dñi p Jobelē. Et qđē i nouissimis diebz effundā de spū meo sup oēm carnē t ꝓphetabūt filq vr̄i t filie vr̄e: vtrūq notat sexū. Verificatū ē itē illō sapientis p themate sūptū. Spūs dñi repleuit orbē terraꝝ. Cuiꝰ repletōis sensibile fuit signū doctria lingua ꝝ p eūdē spm collata: de q ꝓmꝰ subdit. Et h qđ ꝓtinet oīa sciaz hz vocis. Hā eo replēte voces diuersas intonāt: fank deī magnalia. ¶ His ita q̄si ꝓhemialit t īsalit elocutꝰ: pusq ad vlteriora pgat ꝺmo vnū velut incidens dicturꝰ suꝝ qđ reuerēdissimū p̄em doctorē incōparabilē ac p̄ceptorē meū p̄cipuū dñm Cardialē Cameracen. excusat a desidiosa vl viciosa ꝓpositi mutatiōe: t exiguitatē meā relevat a temeraria p̄sumptiōe. Aflictꝰ fuerat itaq eidē. R. p. ꝺmo pñs. Acceptauerat: cōpilauerat q ipm ex integro t iā mēorie ꝓmēdabat: dum febris valida sic eū corripuit vt ī lectū t in medicos decideret. ¶ Jussit igit (st eñ petitiōes sue iussio mihi) ut sit vt succederē loco sui. Parui: licz ipar viribz: nō l mea: sz in obedientie ꝺtute: t ī vie bitudis erpta benignitate: t in affluentissima spūsci bōitate spē reponēs qđ iubēs pollicit? ē. Api os tuū t implebo illō. Obedierat qđ dixit. Os meū aperui: neē frustrat? ē: q: sequit: t attraxi spīm. ¶ Porro nihil ex inuentiōe qđ vl ptialitatē vl offensionē sonet ꝓpono dicere: nec id qđē vllo tpe licz fieri. Abūdē satis ē ad loquēdū solēnitatis bodierne mysteriuꝝ grādē: qñ spūs dñi repleuit orbē terraꝝ. ¶ Et bñ spūs dñi: nō spūs mūdi: nō spūs carnis: nō spiritꝰ demōis: qđ st tres īmūdi spūs: ꝺs i Apoc. Joan. vidit egredientes de ore bestie in modū ranarū: q garrule sordide turgideq sūt. Spūs insuꝝ q nō pmanet sup oēm carnē: h ē carnalr viuentē q spūs ē q vitificat: caro nō ꝓdest qcq. Spūs q degustato desipit oīs caro: q scrutat etiā ꝓfunda dei t oīa dīudicat. Hic bodie spūs repleuit orbē terraꝝ nō qlicūq sz exuberātissima repletōne. Inuenit eñ spūs dñi repletio multipler t signāter tripler. ¶ Repletio sufficiētie: qlis ē in oīb spē fidē t charitatē bñib. Est etiā in quul baptizatꝭ vl in vtero sctificatis: quēadmodū Habrihel dixit de btō Joāne q spūsctō replebit adhuc ab vtero mris sue. ¶ Alia ē repletio abūdātie vl excellētie: qlis fuit ī btō ptbomartyre Stephāo quē elegerūt apli: plenū fide: sapia t fortitudine qlis repletiōis ꝓcipes sunt pfecti t ꝓtēplatiui. Demū repletio tertia ē redūdātie vl superfluētie qlem in supmo xpo habuit: qm ī ipo habitat plēnitudo diuinitatis corpalit. Post ipm maria gratia plena. Vtero. Ceteris p partes dat: marie vero se infudit plenitudo gre tota: vt a capite deriuet oīs influxꝰ vtal t spūalis p mariā q̄si p col-

lū in cetera mēbra totiꝰ eccliē. Hāc pinde repleti onē licet differēt hodie suscepērunt apli: qñ repleti sunt oēs spūsco. Tūc eñ spūs dñi replenit orbē terraꝝ. Ad q̄d ita: Ut p redūdātiā ꝛ superfluētiā in oēm terrā etiret sonꝰ eoꝝ: ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ. ¶ Repletiōz ꝑmā opaꝫ spūssā ctus in actuūs īcipiētibꝫ ꝛ pficiētibꝫ. Et hec q̄dē bona sufficiēsq̄ ē. Repletiōz alterā opaꝫ spūssanctus īꝓfectis ꝛ pfectis: ꝛ hec melioꝝ excellētioꝝq̄ indicaꝫ. Tertiā ꝟo cōicat spūssctūs viris heroicis ꝓpollētibꝫ ꝛ exercitatꝫ ī vtraq̄ vita actiua sil ꝛ cōtēplatiua: q̄bꝫ nō tollit actio cōtēplationē: nec actōz cōtēplatio pbibet aut refugit. Hec ē optima repletio superfluens ac redūdāter ī alios deriuata. Ad imitatiōz angelorꝫ q̄bꝫ ꝫ ysigne ē q̄ in eis nō obsistit theoria iugi ministerio: ꝓtēplatio. s. actiōi. Immo ꝟo ꝓtēplant eo attentius artē ꝑmā q̄ ꝫm illā bñt exēplariꝫ opari. Exēplū de scriptore ꝛ exēplari libro ꝛ lumie. Hinc ī scala Jacob visi sūt angeli ascēdētes p cōtēplationē ꝛ descēdētes p mīstrationē. Et q̄m hierarchicꝰ ꝛ sublimis platoꝝ deo amabiliū status exigit replectionē hmōi pfectissimā ꝛ optimā: debꝫ eñ (dicente Grego.) plat⁹ esse actiōe ꝑcipuꝰ ꝛ pre cunctis in ꝓtēplatiōe supēsus. vt sit ambidexter: vt Aiorb. ¶ Dicam⁹ alīq̄ de repletiōe tali q̄ cōtēplationē parit ꝛ actionē cōplectit: vbi ꝓtēplatio ita nō insequit actionē vt in sue acq̄sitiōis seu generatiōis primordio: sz ipam ꝓuenit: iformat: ꝓurit: vegetat: roborat: dirigit ꝛ pficit. Neq̄ eñ fallūtur q̄ vitā actiuā in duos secernūt statꝰ aut gradus. Quoꝝ alter ē ꝑnius ad cōtēplationē: ꝛ hic quidē impfectꝰ sollicitꝰ anxiꝰ ꝛ turbidꝰ. Juxta illud: Martha martha sollicita es ꝛc. In alto aūt requies quedā pax ꝛ trāquillitas ex ꝓtēplatiōis sapide ꝓdūctoꝝ ex influxu eiꝰ ꝓtinuo reperitur. Ita vt ī spū lenitatis: agit oīa: doceat ꝛ corrigat oīa: q̄ nihil de radice amaritudīs ē in corde: sic̄ est dū in spiritu vehemēti cōterunt naues thar. Nic habz veritatē illō Grego. prudētissimū ꝟbū. Vera iusticia cōpassionē habz: falsa indignationē. ¶ Talē habuisse repletionē apl'm colligimus ex epl'is ꝛ actibꝫ suis. Cōuersat⁹ sum sit inter vos in oīa humilitate lachrymis ꝛ māsuetudine: scio abūdare: scio penuriā pati. Et iterꝫ omnibꝫ oīa factus sum. Qui ꝛ suadebat gaudere in dño semp: ꝛ nihil sollicitos esse: q̄si tristes: semp autē gaudētes: vt sit ī aduerſ ꝛ pspis idē vultus idē animꝰ: quēadmodū de socrate p̄dicabant.

Dearticulabitur autē

id qđ reliquū ē ꝫmōis ī triplicē ꝓsideratiōz. Prima loquet de mō q̄ p spūssctm cōicaꝫ repletio. Scōa loquet q̄lis sit ex spūssctī repletiōe cōtemplatio. Tertia loquet quēadmodū plenitudinez cōtēplatiōis ꝓsequit comes actio. ¶ Pria cōsideratio. ¶ Spūs dñi dū replet hoīem incolā orbis terraꝝ facē ꝫ nō q̄dā naturali necessitate: sz gtuito spōtaneoꝝq̄ volūtaꝫ atq̄ libraꝫ arbitrio ¶ Docuit ꝫ xp̄s q̄ nycodemo loquēs dixit. Spūs vbi vult spirat. Et apl's postq̄ dixerat q̄ diuisiōes grāraꝝ sūt: dinūerās eas subdit. Hec aūt oīa operat vn⁹ ꝛ idē spūs: diuidēs singul'put vult. Itaq̄ deus (sic̄ ōt Job) lumē tenet ī manibꝫ: claudēs ꝛ aperiēs: put vult: q̄ cui⁹ vult miserek: ꝛ quē vult īdurat: ꝫ ē in indurationē ꝑmittit. Neq̄ eñ q̄s q̄q̄ dicere pōt. Cur ita facis? etiā si perierīt natōnes q̄s fecit: cui ē ꝓ rōne volūtas q̄ oīa q̄cūq̄ voluit fecit ī celo ꝛ ī tra ꝛc. ¶ Defecit ad hui⁹ ꝓsideratiōnis impscrutabilē abyssū: oīs pene ꝓhoꝝ: astrologoꝝ: epycureoꝝ: stoycoꝝ: īmo ꝛ peripāteticoꝝ pscrūtatio: dicentiū vl' deū nō esse: vel nō curare res extra se: vel agere necessitate nature sicut solē ꝛ ignē. Quid idcirco mirādū si deū nō sicut deū glorificauerūt: neq̄ grās egerūt: si nō sperauerīt ab ipso ꝑ oīones aliq̄ suffragiū: neq̄ ꝑ lachrymas. Hoc eñ fatuū: ꝫ anile: ꝫ delirū indicabant. Docet ꝫ oīo cathonis apud salustiū. ¶ Hoc aūt a nostre ꝛ vere religiōis abhorret traditiōe q̄ toties monet. Venite adoremꝰ ꝛ p̄cidamꝰ a. ꝛc. Et iterꝫ. Sacrificiū deo spūs ꝓtri. ꝛc. Talibꝫ eñ lachrymaꝝ hostijs placaꝫ deꝰ. Referꝫ in vitas patꝝ de illo machario anachorita magno q̄ interrogatꝰ verbū a fratribꝫ īgemuit dicēs. Plorem⁹ fratres plorem⁹ vbi lachrymē purgant pctā: ne illic plorare ꝓtingat: vbi lachrymē eturēt corpa nra: Impossibile eī oīno ē nō plorāre: dicebat magnꝰ Arseni⁹: aut ꝫ ꝑ pnām: aut illic per dānationē. ¶ Porro teste apl'o: q̄d orem⁹ sicut optet nescim⁹: sz spūs ē q̄ orat ad deū ꝑ nobis gemitibꝫ inenarrabilibꝫ: gloꝝ. orare facit. Ad quid ita ꝛ Animā vt ꝑ pfundā hūilitatē reddat aiaꝝ suiꝫ ipi⁹ capacē. Sup quē requiescit spūs me⁹: q̄rit dñs: nisi su ꝑ hūlē ꝛ q̄etū ꝛ tremētē ꝫmones meos. Est aūt hūilitas hec: vt hec abyssal' altitudo iudicioꝝ dei bonoꝝq̄: casto silēcio in fidei simplicitate: quā bz paupcula mlier pl⁹ aliq̄ꝝ sapiētes hui⁹ scī: q̄ pscrutatoꝝes maiestatis oppmūt a gla: sic̄ oculꝰ nycticoracis a clarissima luce sol' si cernere ꝓtēderit: retūdit: cecaq̄ꝫ. ¶ Cur illū impleat: illū nō impleat: noli q̄rere si nō vis errare: nō dū impleris: ora vt īpleaꝛis. Nā q̄ vult eē ꝓticeps optiaꝝ dei donationū optet oīonibꝫ reduci: vt ī bonoꝝ ꝓncipiū. Ipe q̄dē oībꝫ adest: nō aūt oīa ei assūt Tūc aūt ei assumꝰ cū castissimis oīonibꝫ inuocantes reuoluto aīo ꝓpinq̄m⁹. Hoc diuin⁹ Dionysi. exēplificat de cathena ītelligibili ꝓtēsa ī celū: ꝛ ō chorda nauis berēte litoribꝫ: ꝑ quā nauis ad litꝰ nō litꝰ ad nauē deducaꝫ. ¶ Vult igit aliqs repleri spūssctō: Vult existio. Ascēdat exēplo sctoꝝ in superiora domꝰ in cenaculū grāde stratū: ꝫ ē in apice mentis sue claudat fores ostia ꝛ fenestras seu

sñū p quas mors ascēdit. Colligat in vnū vires suas oēs: sedeat q̄escēs: pseueret orās: recogitet cū ꝓbeta oēs annos suos in amaritudīe anime sue cū spe salutis ꝯsequēde. Sic em̄ orat cū maria q̄ amarū mare: t q̄ mat̄ iesu: mat̄ salutis nr̄e mat̄. Fiat repēte de celo q̄si vehemēs sonit⁹ diuinoꝝ iudicioꝝ q̄si trere faciēs: vt a timore dī cōcipiat spūs salutis: vt deniq; de supmisso igne si at inflāmatū cor: t renes carnalīū affectionū cōmutent in desideria fructia fluctoꝝ supnoꝝ fontis vite. Quisq; sibi receptaculū tale parauerit: replebit eū mūdus diuitas deitatis. ¶At ꝯo mirabile nimis ē t nescio si magis intimo gustu et experimēto cognoscibile q̄ explicabile ꝙbo: qua rōne fieri pōt vt spūssctūs pueniat ad naz quā repletur? ē: nō preuēt⁹ ex opib⁹ vl̄ meritis: qm̄ non ex opib⁹ sz ex vocāte dictū ē. Jacob dilexi: Esau aūt odio habui. Jp̄az nihilomin⁹ aīaz coartant scpture sacre: vt se p̄paret: vt se disponat: vt faciat qđ in se ē p̄dictis t sil'ibus modis orādo. lachry mādo: gemēdo velut aliq̄d opek ad spūssctī susceptiōz. Ad t dei coadiutores eē tradit ap̄l's. Et certe si nihil ꝓsus coagit arbitrū: vñ meritum? ¶ Fatēdū ē plane coagit p cōsensuz spōtaneum obediētē p̄monitiōi spūssci: sz vlta coagat et obediat: ß tā nō ex se ē sine gr̄a: sz q: gr̄ā p̄uētū est t p ea salubr̄it tractū. Neq; tū iō min⁹ ad meritū deputat anie ꝯsensus hmōi: sicut acriter arguit ꝓsper ꝯ cassianū dū ē iste cōsensus vinificat⁹ t format⁹ a gr̄a. q̄ si p ipossibile cōsensuz hūc ex puris naturalib⁹ elicuisset sine gr̄a: imo placētior t acceptior tāto ē deo ꝯsensus tal': q̄nto dē⁹ in eo magis inuenit mun⁹ suū qđ accepter: sic būficians nō tāto mun⁹ sz pl⁹ amat būficatū. Aia pinde reddit būilior t deo gratior et ea ꝯsideratiōe q̄ q̄quid habet meriti p̄uenerit gratia donat. ¶ Quo ꝯtra stultissima ē p̄sumptio putātū se p̄uenire deū: ipz̄q; velut obseqū situlit ad hoīs actionē. Error iste fuit pelagianoꝝ t oīm q̄ sapiētes sunt in oculis suis q̄ terrena sapiūt: nec ista capiet q̄ dei sunt p̄ter nisi docuerit t repleuerit eos misericors dit spirit⁹ dñi repulso spū tumido mūdi. ¶ Dem⁹ q̄so salutē nr̄am nō nobis sz deo: qz si fecim̄ nos t nō ipi nos i esse nature dicēte p̄s. non mun⁹ ꝯfitēdū ē de eē gr̄e qđ ē recreatio q̄dā. Do cet ß oīo ꝙsal. Emitte spm̄ tuū t creabr̄. ¶ Scā dalizant aliūde hoies q̄les p̄dictim⁹ carnales filij hui⁹ sc'i: qz nō sapiūt q̄ hmōi p̄uentio nō tollat libertatē atq; necessitatē: aut q̄ nō in deo sit ī uenire vicissitudīs obūbratōz: aut ꝓsonaꝝ acceptionē vl̄ inefficaciā operatiōis: dū a p̄uētiōe resilit ꝺs t peccat. Jnducūt p̄terea illō Aug⁹. q̄ deus sic res admīstrat vt eas ꝓpos mot⁹ agere sinat. Liber arbitriū cur ab hac lege inquūt dicet exemptū? Hec exēptū ē fatemur q̄n sinat ipm agere de⁹ ꝓpuos mot⁹ sue libertatis: imo tāto liberius t efficaci⁹ sinit: q̄nto ipm ampliori p̄uenit gr̄a: vi uificat. corroborat. informat t lāguidū erigit t sanat. Puto (exēpli gr̄a) q̄ dū egrot⁹ bō sanat a ꝺo nō idcirco deū eū ꝓpuos mot⁹ agere nō sinit: sed ad eos dē aptiozē reddit. ¶ Addat ad hec ꝯsideratio saluberrima t alta q̄ in ordine t latitudine spūaliū charismatū inuenīt ꝓpriq; mot⁹ singl'az virtutū: suo mō diuiniori liberiori t excellentiori quēadmodū suos mot⁹ hz naturaliū agētiū ordo: vt mot⁹ fidei ē miracula agere. Si habueritis fidē sic ḡnū sinapis dicetis huic mōti trāsfer te t trāsferet. Mot⁹ spei liberatōz a dño recipet: qz I me spauit liberabo eū. Mot⁹ charitatz hīe oīa q̄ sūt dei gr̄a. Amicoꝝ ei oīa coīa sc'i: vñ pat̄ eū angelic⁹ ad senioꝛē filiū. Fili oīa mea tua sūt: t tua mea sūt. Et ita de reliq̄s ꝙtumlo suo mō: ꝯcordātias omitto. Cōstat aūt q̄ sic corp⁹ ꝓpr̄ aīaz ē: nō ecōtra: sic corp⁹ al' oīs iste mot⁹ naturaliū agētiuz: ordinat⁹ ē subiect⁹ t subseruiēs ad agēda supnaturalia diuinoꝝ charismatū. Qua ī re ꝓspicuū sit porisma seu corollariū pulcerrimū qđ nō turbat rerū ordinē de⁹: nec eaz mot⁹ saltē obediētiales impedit. dū ad fidē. ad spē. ad charitatē iustoꝝ: p: o vtilitate vl̄ ipoꝝ vl̄ eccīe miracla spūssctūs opat. Sic hodierna die fact⁹ repete de celo son⁹: sic ignis p linguas suas disp̄tit⁹: sic liguaz aplicaz p us ineruditarū mot⁹ in sonos varios: sic eloquēte tāta vivacitas in eis: vt mīta milia hoim̄ breui ōrone vel ꝙmone mot⁹ ꝙuerteret bō piscato: t sine lris ꝑet⁹. Sic ꝓstāgia tā admirabil' t ebrietate sinistissima: dū ibāt apli gaudētes a cōspectu cōcilij: q̄m̄ digni habiti sunt p noīe iesu p̄ti contumelia pati. Sic deniq; stupēdū illud vincens oēm admiratiōez miraculū: q̄ ifra paucissimos annos oēz regionē q̄ sub celo ē a solis ortu vsq; ad occasuz: t ab aq̄lone t mari: quagati it tā ardēter q̄ efficacit̄ hoies paucissimi t ignbiles t inopes: replētes mūdū cu āgelio dei qđ erat legibus t moribus inueteratis summe ꝓtrariū: tudeis scandalū t grecis stultricia sic̄ Aug. t Ebrd. eleganter exaggerāt in ꝯfirmatiōz legis nr̄e. Dec in q̄ oīa t sil'ia miracula si ad sola cor: palia respiciaz: vident eē motui naturali ꝓtraria. Si ꝙo naturā ꝯpaueris ad gr̄az: iudicabis naturā vt ancillā gr̄e sicut dñe ordinabiliter paruisse. Ordo q̄pe q̄dā alter rectior q̄dā naturalior ē q̄ vt replēte spūssctō ordē terraz noua fiāt oīa: nou⁹ rer: nouus ler: noua signa: noua miracula: Innoua signa: inmuta miracla petit sapiēs. Et in Apoc. dicit q̄ sedet in throno. Ecce noua facio oīa. ¶ Potuerant in longissimū ꝓtrahi: sed ꝓpositi meminet ad alterā ꝛue transfero cōsideratiōnē.

Secunda consideratō

¶ Spūs dñi dū replet horem incolā orbis terrarū nō necessitate sic dictū est sz spōtanea volūta-

te attollit ipm vt in arce cõtẽplatiue pfectiõis ascẽdat. ¶ Jpaz sicdẽ spũs dñi repletiõz pseqt libe bera mẽtz elcuatio surſuz ducẽs. Initar teste oui de q̃ ferũt q repleta roze t obſtructa: ſi ad ferui dñ ſolẽ erposita ſit ſurſuz abit. ⁊ ſtuce: ros gra ꝓdus meũ (inqt Aug⁹) amoz me⁹. Jllo feroz qcãz feroz. Hoc pfectũ amoris põdus (ſi nõ po ti⁹ leuitas dicẽda ẽ) emergere facit ſpm a turbi da fluctu itiũ fantaſmatũ t expũdãtiũ deſiderio rũ carnaliũ tetra caligine: vt ſuperas liber euã dat i auras: vt ferak ſup aqs cogitationũ vagãti um t ĩſtabiliũ: ſomnioqz ſillũ: vt eruak ó tenebz t vmbra mortis. Ubi pu⁹erat vinct⁹ in mẽdici tate t ferro male ꝓſuetudis t fomitis originak. ¶ Sẽſerat erpimẽto felici repletiõz hãc ſpũs do num ſurſuz agẽtẽ ipa mat auguſtini ſcã mõica. Hec aliqñ i eccl'ia ſcti Lypani martyz ſuſcepe rat ſacrã coionẽ in q̃ plenitudo gre velut in ſuo fonte ſumk: tũ ptin⁹ corpe a tra leuato tales eru pit i voces. Udlem⁹ i celũ. volem⁹ in celũ fideles A q̃ dũ poſtmodũ q̃reret q̃d ſibi voluiſſz hec in ſolita damoſitas t eleuatio? Jpa vt erat tota co lũbine ſimplicitat: pie benigneqz rñdit. Et quid vult: q̃d q̃ritis? Coz meũ t caro mea exultaue rũt in deũ viuũ. Cõgruit id qõ ſeq. Altaria tua dñe ꝓtutũ: ſupple ꝓtulerũt hãc eleuatiõz. ¶ Talẽ aliq̃d de ſcõ Thoma referũt cui⁹ corp⁹ etiã ꝓtẽplatio leuabat a terra. Sic in btis pnie ſpeculis maria magdalena t maria egyptiaca factũ legi mus. Quid de ipa nra iuuẽcula tympaniſtria. Exultauit inqt. i. extra ſe ſaltauit ſpũs me⁹ in ẽo ſaluatri meo. Sile aliq̃d ſenſit Aug. q̃ ẽo loq̃ns ꝓfitebat. Introducis me aliqñ in affectũ quẽdã inuſitatũ valde: q̃ ſi pficiak neſcio q̃d erit qõ uſta R vua nõ erit: ſz reſo: beoz. ¶ Hec ẽ aſcẽſio in deuz: qui petebat q̃ dicebat. Quis dabit mihi pẽnas ſicut colũbe: t volabo t requeſcã? Qzo q̃ ſunt pẽ ne tales? niſi ipa ꝓtẽplatio q̃ deſcribit a ꝓtẽplati uo Richardo: q ẽ liber mẽtis intuit⁹ in diuia ſpe cacula cũ admiratiõe ſuſpẽſus. Uel vt Auguſ. ait. Cõtẽplatio ẽ ad dei inuiſibilia ſalubrit affi cies aiam mẽtis illuſtratio vl illuminatio. Ul vt Hug. placet. Cõtẽplatio ẽ viuacitas intelligẽtie q̃ cũcta palã bñs apta viſiõe coglcit. Uñ ẽ illud: ſpũs oia ſcrutak: glo⁹. ſcrutari facit: etiã pfunda dei. Ad qõ reducak illõ Eccles. Luſtrãs vniuer ſa in circũitu celeſtiũ. ſ. terreſtriũ t infernoz pgit ſpũs. Sequit: t i ſuos circ'os reuertit. Hoc fit dũ ꝓpriã quitatẽ ẽfectibilitatẽqz ꝓſiderat. ¶ Hãc ꝓſideratiõz ſeq̃t lachrymoſa deuotio flãte ſpũſcõ Aflauit ſpũs ei⁹ t fluent aq̃. In q̃bo aqs lachri marũ ſe lauat. balneat. t baptizat ꝓtẽplãtis ania quẽ admodũ dñs dicit ad aplos ſ̃os. Vos aũt bapti zabimini ſpũſcõ. ¶ Et qñ nihil ita aiam lauat. purificat. decorat. illuminat t eleuat: ſicut itima cõpũctiõis deuotio. Ad hãc ſequet mentis illu minatio: noua quedã neomenia: iuxta illõ Eſa. Nõ abſcondã vltra faciẽ meã ab eis eo q effu derim ſup eos ſpm meũ. ¶ Hec aũt facies ói ple na gra q̃ ẽ ſol iuſticie nulla rõne videri põt ſine delectatiõe: q⁹ dulce lumẽ t delectabile ẽ oculis (itellige ſanis) videre ſolẽ. Tũc ſentit ꝓt⁹ t veri tas illi. ꝓbi. Spũs me⁹ ſup mel dulcis. Qõ ſen ſerat ſapiẽs q̃ iocũd⁹ erdamabat. O q̃s bonus et ſuauis ẽ dñe ſpũs tu⁹ in nob. Tũc em fit melio rẽ mẽtis nre t rõnis ꝓtutẽ ineffabilibz t iãgnis in effabilit t iãgte cõũgimur aut Diony. Ineffabilr q̃ delectamur dũ ſit ineffabil' ſumme cõueniẽtie ꝓiũctio. ¶ Et qñ codẽ dicẽte Diony. din⁹ amor extaticus eſt t pfecte amãtes ſui iuris eſſe nõ ſunt: ſz amati. ¶ Ad hãc delectationẽ amoroſaz ſequi tur trãſformatio. Exẽplo aur t argẽti qõ quidẽ duz ẽ t ſolidũ: ſz p virtutẽ ignis calefit t liq̃ſcit: ac in aliã mutak maneriẽ: vt quãlibet formã poſ ſit accipere. Exẽplo ẽterea ferri cadẽtis qõ plica bile reddit natura induẽs ignis. Exẽplo rurſus aeris luminoſi. Exẽplũ de gutta aq̃: q̃ multo vi no mixta cõuertit in ipm: nõ placet ꝓpter errorẽ. Almerici parriſi⁹ dãnan t aliozꝫ dicẽtiũ aniam cõtẽplãtis in deũ cõuerti: t pdere tã eſſe qõ ba bebat in ꝓpio genere t habere ſolũ eſſe ideale in deũ. Jtaqz nõ ß mõ: ſed ꝓnobo fit in anio trãſfor matio q̃dã p ſpm ſcm: ſicut notat apls. Nos au tẽ reuelata facie gl'iam dñi ſpeculãtes trãſforma mur a claritate i claritatẽ tanqz a dñi ſpũ. A cla ritate fidei in claritatẽ cogniniõis. A claritate rõ nis in claritatẽ intelligẽtie. A claritate in intelle ctu: i claritatẽ erpimẽtal' noticie in affectu. ¶ De S inde ſequit defectio ſiue caſus vel extaſis. Exẽ plũ de alauda q̃ qñ illuminak aſcẽdit: aſcẽdẽs cã tat t iubilat: cantãs obliuiſcit ſui: t tãdem velut ſtupida vel ſpaſmata cadit ſic Diony. Nos inqt caſtiſſimis ꝓtẽplatiõibz t diuinis ſplẽdoribz re pleti ſup apparẽtia radioz: in btis erpimentis p exceſſuz mẽtis deficim⁹. Cõcordit ad ꝓſal. De fecit in ſalutare tuũ anima mea. Et iterũ. Defecẽ ca ro mea t cor meũ. de cor. mei. t pars mea deus i. etnũ. Et in pſa. Hirank t deficiũt. Talia ſũt ſi ne nũero. Hec ẽ p̃cioſa in ꝓſpectu dñi mors ſcõ rũ ei⁹: quã obtinere Balaã nũſus ẽ dicens. Mo riat aia mea morte iuſtoz. O bõa mors ſuſpirat Bern. q̃ vitã nõ auferẽ: ſz mutat i melĩ⁹. Qñ cñi formidak luxuria vbi nõ ſentit vitã? Quõ babz peccãdi potẽtiã q̃ trãſcẽdit peccãdi ꝓſuetudinẽ? Excedere q̃ppe aniam t ſi nõ a vita ſaltẽ a ſenſu vue neceſſe ẽ: vt nec vite tẽptano ſentiak. Utinaz frequẽter hac morte cadã vt laq̃os mortis euadã: nec ſentiã luxurie mortifera bladimẽta: nec ire a uaricie vel impatiẽtie ſtimulos: moleſtias ſollici tudinũ t curaz. ¶ Talis vt opinor defectio an gelice puritatis ẽ: nũdi delectatiõibz: corpoz ſtil tudinibz nõ inuolui. Sed hoc plane facit fortis

vt moꝛs dilectio:qꝛ sic aīaꝫ moꝛs a coꝛpe:sic animū dilectio sepat a mundi vanitate: īmo ꝛ qñq; ab ipso coꝛpe. ¶Legisse memini me de q̄dā mlīe re deuota:q̄ sermonē sup trāsfoꝛmatōe mētis in deū p dilectōꝫ die pētbe. audiēs ꝓcurieba. ꝓximo geminis inenarrabilibꝫ suspirijs atq; singulis:q̄ dū culpaꝛet ꝛ pulsibꝫ clāculis ꝓhiberet a circūstātibꝫ: ne clamoꝛibꝫ suis turbaret audiētes nec hypocrisim ostentaret:tace fatua:q̄esce misera. Jpa ꝓpssa spū velut mustū sine spiraculo qđ lagūcula s nouas dirūpit:nō valēs plenitudinē ampli? feruidi spūs intra se cape:diruptꝫ venis ꝛ neruis expirauit. Btā p meā fidē:sic eī pie credere fas mihi est. Btā martyr amoꝛis effecta q̄ iā canere poterat nedū illud:amoꝛe lāgueo:ꝓbi locapta sum:amo p amoꝛē:vulnerata charitate ego sum:ſꝫ ꝛ amoꝛe moꝛtua:moꝛtua mihi ꝛ amato viua. ¶Rursus defectionē p̄dictaꝫ sequit aut ꝓcomitat absoꝛptio q̄dā:simplificās ꝛ vniēs cū deo atq; suo mō mētē deificās qñ p̄ditis nr̄is alteritatibꝫ ꝛ ꝓcupiscētijs:curisq; ꝓclusis ꝛ supermūdane explicatis:in diuinū monadē ꝓgregamur. Ait diuin? Dion. Cōfoꝛmit ad illud eruditoris sui pauli:moꝛtui estis: ꝛ vita vr̄a abscondita est cū xp̄o in deo. Nec ē par q̄ eripat omnē sensū:pax quā mūd? dare nō p̄t:qꝛ ī mūdo p̄ssurās in me pacē hēbitis ait xp̄s. Hira regira in vētrem: in lat?:in doꝛsum:nō alibi pacē inuenies: nō alibi satietatē. Exēplū ē alterāder cui tot? oꝛb nō satietatē:ſꝫ ardētioꝛē dñatiōis libidinē instillauit:nec erat tot? oꝛb illi nisi parul? bol?. Sic in auaris:sic in voluptuosis intelligeq̄ de siliqs poꝛcoꝝ querūt:nec p̄nt satiari. ¶Nōne rabidā fames qñ nec saturāt ocul? visu:nec auꝛ auditu? Sol? spūs dñi ē q̄ replet ī bonis desideriū nr̄m: q̄ adipe frumēti saties nos:q̄ dat māna absōditū q̄ ꝓpha past? eructat:Quā magna multitudo dulcedis tue dñe:quā abscōdisti timētibus te. ¶Hic est calcul? filioꝝ dei bñs nomē scriptū qđ nemo nouit nisi q̄ accipit. Hic ī diuinā caligine instar moysi vocāt spūs. Hic in sibilo aure tenuis sentit dñs. Hic in thalamo doꝛmit ꝛ reqescit salomō pacific?:ꝛ beniamin adolescētul? in mētis excessu. Hic gustāt sau? mellis:sau? ꝓpter illuminationē itellect?:mel ꝓpter dulcoꝛationē affect?. Hic moyses mystic? ducit gregē viriū suaꝝ in interioꝛa deserti. Hic sedet solitari? ꝛ leuat se sup se vbi dñs loquit ad coꝛ ei?. Hic dicit Petr?:Bonū est nos h̄ cē. Et Philipp? sufficit:ꝛ Maria magdalena. Uidi dñm ꝛ hec dixit mihi Hic introducit aīa in cellam vinariā vbi bibit ebriā sobꝛietatē spūs:vbi suspirabūda epithalamiū canēs ꝓba dimidiat:dilect? me? mihi ait:ꝛ ego illi:ego doꝛmio ꝛ coꝛ meū vigilat. Hic obtestat dilect? de dilecta. Adiuro vos filie hierusalē ne suscitetis vel euigilare faciatis dilectā douec ipa velit. Tult aūt dū pōd? amoꝛ osum spūal' horologij cadit ꝛ mētē p̄cutit:vocās ꝛ insonās ad opus actiue ꝓ dilectiōe ꝓximoꝝ:p quo sit hec tertia ꝛ vltima ꝓsideratio.

Tertia consideratio.

Spūs dñi dū replenit hoīem incolā oꝛb terraꝝ p plenitudinē redūdātie:ꝓstitit ipꝫ fortē ꝛ expeditū ad opa vite exteꝛioris ꝛ actiue. ¶Uidim? ℞ī maria q̄ post susceptā gr̄e plenitudinē ī xp̄i ꝓceptōe ptin? iuit in mōtana cū festinatōe mīstratura elisabeth cognate sue. ¶Retūdit ℞ exēplo arrogās begardorū stultitia q̄ ī talē se libratē spūs ex ꝓtēplatione mētiū ascēdisse:vt nō ap̄li? teneant diuis obseq̄ ꝓceptis tāq; fatuis. Quo ꝫ ē illud xp̄i. Si diligitis me:man.m.ser. Et ꝓfecto tāto esse humilioꝛ atq; ad seruiendū ꝓmptioꝛ q̄sq; dꝫ ex muneret q̄sto se obligatioꝛē cē ꝓspicit ī reddēda rōne. Hā cū plenitudo legꝫ sit dilectio:signū ꝯo dilectiōis sit exhibitio opis:q̄ nō diligit ope ꝓximū:quō legē īplenit? Proximū attēdite: nō viciū:nō erꝛoꝛem suū:qꝛ q̄ diligit inq̄tatē:odit aīam opantis eā. ¶Ceterū legim? moysen postq; locut? fuerat ei dñs ī mōtis caligie:q̄ ad ppli tumultuātiq; regionē descēdebat tabulas legis ferēs:ꝛ ex ꝓtemplatiōis īterioꝛis redūdātia:facies ei? radiosa:coꝛnutaq; videbat. Etem̄ sic lāpas ex lumīe:sic coꝛpus totū ex interna ꝓtēplatiōe lucescit:pulchrificat ꝛ nitescit. Hic vult?:hic oculi:hinc tota coꝛporis cōpositio diuinū aliq̄d sobꝛiū:modestū:serenū ꝛ decoꝝ p se ferūt:ſꝫ velāt facie hāc būiles dicētes:Secretū meū mi.se.me.mi: ¶Legimus ap̄lm postq; rapt? ī tertiū celū audiuerat archana ꝯba q̄ nō licēt hoī loq̄:postq; isup mēte excesserat deo ꝛ dixerat. Hā ꝓuersatio ī cel'ē:hic tal' ꝛ tāt? regredit ad disponēda cubilia meritoꝝ:ad ꝯbera:ad tumult?:ad vincula. Ubi q̄d amplius miremur nescio:vel sublimitatē in ꝓtēplatōe:vl' būilitatē in actiōe:vbi deū q̄dāmō ꝓpter deū deserens cupiebat anathema esse a xp̄o p ppl'o ad xp̄m trahēdo. ¶Scripsit Ebꝛv. salubertimū ō cōpūctiōe libꝛū: vbi regē dauid mirat ꝛ extollit sup modū:q̄ talis fuerit in actiōe regimīs regni cū assiduitate cōpunctiōis intime:cuius voces iste sunt:Tota die ꝓtristatus ingrediebar:lauabo p singulas noctes lectum meū. Fuerūt mihi lachꝛyme mee panes die ac nocte. Oculi mei sp ad dñm:ꝛ talia sine nūero p psalteriū. Uer̄ ℞ sibi p̄stabat spūs fortis:q̄ cōfoꝛtari petebat dicens: Redde mihi leticiā salutaris tui ꝛc. Sequit.pti nens ad actiuā. Docebo iniq̄s vias tuas. ¶Uellem daret ℞ spaciū q̄ serenissimū Romanoꝝ regem cōparare liceret ī hac laude ipsi dauid. Eū nāq; labor incredibilis actiue vite iugit exercet, Jn q̄ nihilomin? spiritū deuotiōis habitare cō-

pertū ē p collocutiōes deuotas vsq; ad ꝓfectio
nē lachrymosā audientiū. Vis oculi vidi ⁊ sensi.
¶ Exultās nūc in spū cōfiteor tibi pr̄: q fideliū in
actiōe laborāti qñq; pl⁹ intime cōpūctiōis infū
dis: q; nōnullis i ociosa vita: ꝓteplationē hmōi
tota sollicitudie: industriaq; q̄rētib⁹. Ita pr̄ qñ
sic bñ placitū ē añ te. Bñplacitū nō meritū: vt ñ
gliet añ te stulta pfūptio oīs carnis: sz q gliat in
te gliet. ¶ Inuenio ꝓterea deuoti Bern̄. deside
riū tale q; gr̄am pdicatiōis seu mīstratiōis sic in
alios effunderet nō vt canale qđ ptin⁹ siccat fe
ces retinēs: sz vt cōcha plena superfluēs seu fōs
viu⁹ ꝑpetua vena scaturiēs: q nec facile turbat: ⁊
turbat⁹ ptin⁹ ad nitorē pstinū redit. Ad qđ ita
q̄rebat sctūs ille: vt nimiꝫ actio ꝓteplatōis gr̄iā
nō auferret. Hinc ē eiusdē ad frēs documētū q;
in q̄libet actiōe meminerīt illi⁹ ecclīastice cohor
tatiōis. Sursū corda: cui tā ꝑacit q; freq̄nt vti
nā fieret rīsio. Habem⁹ ad dñm. ¶ Quid q; An
to. post plenitudinē ꝓteplatiōis i deserto hauste
ipe neq; ex occursu freq̄nti fratꝝ neq; ex circūstā
tiis turb̄ dñi alexādriā q̄q; venisset: aliqđ tur
batiōis vel molestie sentire se fatebat. Hoc mi
rat⁹ ē Hilari⁹: sz tāta tamq; radicata stabilitate
antonij mēs īmota mānebat: aut si mouebat cō
tinuo redibat i idipz. Dat exēplū sensibile ꝺ acu
nautarū affecta p magnetē q̄ fugit redit ad poli
pspectū. ¶ Hāc stabilitatē ꝓteplatiōis in actiōe:
⁊ actiōis i ꝓteplatōe fuisse crediderim in beatis
Greg. Bñdicto ⁊ sil⁹ plurimis. Qđ ꝺ ipis aplis
atq; discipulis hodierna die factum nō dubito.
Porro de martyrib⁹ Laurētio: Uicētio ⁊ talib⁹:
venerabil⁹ Richard⁹ sentit eos in medijs ignib⁹
ad diuina suspēsus feruēti⁹ q; fuerāt i pspis. Hoc
sonat illa vox Uincētij: dū vreret corp⁹ machina
cādēs. Ecce nūc in sublime agor ⁊ oēs ꝓncipes
tuos secl'o altior o tyrāne despicio. Q, aūt i xpo
patiēte nō fuerat dispēsatio fuit p nr̄a redēptōe.
Alioq̄n delectatio interior corpālī oēm absorbu
isset tristiciā. ¶ Rursū metaphisicādo cū theolo
gia ꝓsidero: q; hec spūs dñi superfluēs repletio
stabilit aīam i spūālitate: eo q; a materialitate q̄
ꝑm Aristo. maleficiū opat: ipam magꝫ ac magꝫ
purgat ⁊ elōgat. Hinc fit vt crescēte hmōi reple
tione spūs dñi ipa cupiditatis seruit⁹ letifera: vl'
ejiciat penit⁹ sic in brīs: vel īminuta lāguescat:
vt i viatorib⁹ pfectꝫ. ¶ Supaddam⁹ q; spūs dñi
q̄s repleuerit dños facit: nū q̄liūcūq; rex: sz oīm
y Oīa nr̄a sunt inq̄t aplī. Hā q spū dei agunt: hi
filij dei: hi liberi fiūt: q; vbi spūs dñi: ibi libertas
q; si filij liberiq; sunt: heredes eos esse ꝓsequ⁹ ē:
heredes q̄dē dei: coheredes aūt xpi. Xp̄m̄ po do
minū ee oīm: mīltiplici titulo q̄s ambigat? Ac p
inde q̄s neget cū coheredib⁹ suis oīa tribuere
abūde ad fruēdū vel ad obsequiū. Uox est aplī.
Scim⁹ q̄m diligētib⁹ deū oīa cooperant in bonū.
⁊ sic etiā oīa aliēa mala. Attēdat rursus ꝺ dñi⁹
sup corp⁹ ꝓpriū qđ obedit pimpte spūi sic repleto
lōge excellēti⁹ q; viderat Arelto, cui⁹ tñ hec est
sīa: q; in ꝓfuso oīa ꝓsonāt rōni. Dat ⁊ ipm
dñiū sup exteriora ī lāguoribus curādis: ī subijci
endis demonib⁹: ⁊ gñalit in mirabilib⁹ faciēdis
put expedit: vel ꝑsone facienti: vel alijs p q̄b⁹ fiūt
sic ordinē nature tā dictum⁹ gr̄e subditū esse. Qđ
si ita sensisset Aurelie. ponendo materiā exterior
subditā ee rōnali aie: vbi fundare nitit magicaz
naturalē: tolerabili⁹ dixisset: sed altera fuit intē
tio sua. ¶ Colligim⁹ ex p̄missis q; ad mor mu
tationē notabilē i microcosmo. si hoīb⁹: ꝓsequ⁹
est mutatiōes i macrocosmo: ꝺ ē i maiori mūdo
notabiles fieri. sic i diluuio: sic in fulminatōe pē
tapol' peccatricis: sic i horrēdo scelere iudeoꝝ ꝓ
nece xp̄i q̄n sol obscurat⁹ est: terra tremuit: petre
scisse sūt. Deniq; q̄d depcatio assidua motu suo
possit: hoc ⁊ iacob ⁊ eloqa sacra ⁊ miracula cre
bra testant. Hodiernū inter cetera miracula qđ
orātib⁹ aplis patratū est.

Et qui sollicitat propter z

bea ⁊ pdicta nōnullos mīltiplex inq̄sitiōis vl'stu
diositas vl' curiositas. ¶ Pria q̄stio. Querūt ali
q̄ cur mō sic oli sig̃ eos q̄ credūt ñ sequūt vt xp̄ē
tes tollāt: vt līguis loq̄nt nouis ⁊c. Rñdet Gre
go. in omel' cuāgelij de ascēsiōe ⁊ aplis dicēs: q; li
gue sūt i signū nō fidelib⁹ sz infidelib⁹. ¶ Scōa q̄
stio. Querūt q̄lis illa fuerit linguaꝝ varietas:
an diuersis sonis eadē lingua resonabat. Ul' an
idē son⁹ se vario mō intelligibilē reddiderit sic i
audiētib⁹ erat varietas: Uidet scōm magis esse
ꝓbabile. ¶ Tertia q̄stio. Ampli⁹ q̄rūt si donū ꝺ
linguaꝝ collatū est mulierib⁹ ⁊ marie mr̄i iesu se
dentib⁹ ⁊ orantib⁹ in cenaculo cū reliqs: Anget
difficultatē dictū aplī: qui docere mulierē nō p
mittit. Sed aliud est q; lex cōis vetat: aliud qđ
ꝓuilegiata seu ꝓuata cōcedit. Itaq; maria aplo
rum fuit apla. ¶ Quarta q̄stio. Ampli⁹ q̄runt si
in aplos eplis erat doni illius latēs energia vt
p legentiū varietate se se darēt intelligi littere si
cut linguę: hoc nō oportuit. ¶ Quinta questio.

Querūt ampli⁹ an soli aplī darēt hoc mō visi
bili spiritūsactū: ꝓbabile est q; sic: cui⁹ Symō
mag⁹ oppositū putauerit dicēs: Date mihi hāc
ptātē. Et ꝺ de simonia grādis posset esse decla
ratio: sed pginus ad terminū. ¶ Sexta questio. ⁊

Querūt alij si hodierna die spūsscti repletio cō
firmauit aplos nunc doctorizatos sic q; peccare
nō possent: vel errare: cū de Petro dicat Paulus
q; repbensibilis erat: q; nō recte ambulabat ad
veritatē euāgelij. Sz procedim⁹ repbēsibilitatez
fuisse venialē nō mortalē. ¶ Septima questio.

Sed cur hac die penthecostes pot⁹ q̄ altera
dat⁹ est spūsscti⁹; Ut. s. ei⁹ ignea lex nova tunc

darer qñ vel⁹ donata est. Octaua q̄stio. Cur p̄ cessit repētin⁹ ac vehemēs sonit⁹? Qñ solet hoc spūs bon⁹ facere ad hūiliationē. Malign⁹ ex op posito blādit ad arrogātiā. ¶ Nona q̄stio. Cur cū aplūs t discipul' cohītabāt mlieres: cū a sctis pūb⁹ postmodū cohabitatio tal' culpata ꝓhibi taq̄ē? Denq nūc tales in gra ꝓfirmati: ꝓcedet t hmōi cohitatio. Sed hec rara auis est ī terris. ¶ Decia q̄stio. Cetex quō ōr spūsctūs docuis se discipulos oēm ꝓitatē: cū ħ sit appropriatū filij cū pterea mltas ꝓitates phantū nescisse videāt vt geometriā: astronomiam? Rūdet doctores q scptura sacra p antonomasiā ōr oīs ꝓitas. In q̄ supba ꝓfundit nōnl'lox garrulitas. ¶ Undecia q̄stio. Sollicitat alios inquisitio de spūsancto. Quot t q̄lib⁹ modis mittit: q̄b⁹ illabit: t quō p cedit a pre t filio: t ħ de scismate grecox plima. Quō remissionē pctōx facit spūsctūs. Et si det plenitudo ptātis ecclīastice sine spūsctō gtificāre seu sine gra gtū faciēte: qñ ō gndis laque⁹ here ticox: vt videm⁹ i ħ ꝓcilio. ¶ Duodecima q̄stio.

Rursus q̄ t q̄les sunt irremissibiles ī spūsctm blasphemie: t de distinctōe donox int se a virtu tib⁹: btitudinib⁹ t fructib⁹. ¶ Tredecima q̄stio.

Itē p q̄ signa cogscit aduēt⁹ spūsctī in mentē. Quib⁹ insup argumēt seu regul' ꝓbant spūs si ex deo sint. ¶ Decimaqrta q̄stio. Deniq̄ si quis posset scire certitudinal'r de se vel altero q̄ hēat spm̄sctm cū videam⁹ hereticos pmptos ad mo riēdū pl⁹ aliqū; q̄ fideles catholicos: t vnde pce dit ħ. Uidet em̄ qñq in ipis hereticis gaudiū ad mortē: sed auidū efferū plenū despatiōis: t inter ne ꝓsolatiōis vacuū. In ipis ꝙo catholicis mar tyrib⁹ gaudiū est charitate ꝓditū: humile: patiēs benignū: plenū spe atq̄ fiducia: interi⁹ suauit cō solāte. ¶ Talia magis t magis occurrebāt specu latiue tractāda: sed aliud tps t aliū locū expostu lant. Ipa tetigisse satis fuerit. ¶ Finiam⁹ tādem in oīōne t aduētū spūsctī in nos depcātes dica mus eidē. Ueni sctē spūs: qñ in die bona veni mus ad te, reple tuox coīda fideliū: a tui amoris in eis ignē accēde: quē ignē misit dñs in terrā: t voluit vehemēter accendi: vt celestib⁹ desideriis accēsi: fontē vite sitiam⁹?: t ad ipm veniam⁹?: pstā te eo q̄ ē bñdict⁹ in secula: Amē. ¶ Qñ dies pen thecostes dies ☙ bile⁹ gre remissiōis t indulgē tie: rōnabil'r idulgētias nūciari solitas denūcio.

¶ Finit sermo fact⁹ coīā cōcilio Cōstancien. p dñm Cācellarū Parrhisien. In die sctō pen thecostes. vij. Julij. Anno dñi. M. cccc. xv.

Incipit tractatus perutilis t valde notabil' eiusdē mgri Joānis de Gerson de pūtib⁹ dñi ihesu verbis.

A Venite ad me oēs q̄ laboratis t onerati estis t relīq. ¶ Salutare nob⁹ ē frēs charissimi cū oī veneratiōe ꝓdicare cū nulla tñ possim⁹ rōne ꝓpbēdere: magnū ħ pietatis sacrm qđ manifestū est in carne t apparuit in mūdo q videlz ihesus xp̄s venit in hūc mūdū pctōres sal uos facere t q̄rere qđ pierat. Uenit autē nō q̄lis erat a pncipio creator t iudex oīm seculox: sz q̄ lis nob⁹ cōgruebat sic̄ speciosus forma pre filijs hoīm: ita copiosus t diues in misciōia sup oēs q̄ inuocāt illū. Uenit tāq̄ saluator ꝙ pditis: redē ptor ꝙ captiuis: rex ꝙ militib⁹: dñs ꝙ seruis: di ues ꝙ ꝙaupib⁹: medic⁹ ꝙ egrotis: vbi sic̄ nullum ab infirmitate libex inuenit ita ꝙ saluatiōe oīm aduenit. Uenit flos florū: duxq̄ morū venie vena: fons pietatis t grē: patēs domui iacob: in absolu tionē pctō: is t mēstruate. Uenit tāq̄ doctor bo nus: mgr̄ pi⁹?: ꝓdicator ꝓitatis t miscōie: mitis t humil' corde. Uenit de solio maiestatis ō sinu dei pris: t qđ ibi hauserat de fōte pietatis ħ eructauit nob⁹. ¶ Et q̄d ħ eē potuit nisi charitas? Ipa est q̄ sola cōmouit viscera miscōie dei nr̄i q̄ mitteret nob⁹ liberatorē t ꝓpugnatorē q̄ liberaret nos de seruitute diaboli q̄ oppressi eram⁹?. Testat ħ apls vbi ait: Propr̄ nimiā charitatē suā q̄ dilexit nos de⁹ p̄ filiū suū misit. Itē: Propio filio suo nō pe percit. Hac charitate sua vigēte dei fili⁹ ꝙenit ō celo: hac vigēte suspēdi se ꝓmisit in ligno. Hac vigēte descēdit vt suos educeret q̄ captiui tene bant ī iferno. ¶ Hāc ipse t ꝙbo docuit: t exēplo ꝓfirmauit: t ꝓpij sāguis effusiōe signauit. Hāc ꝓcanit t loco. Uerbo docuit cū dicit: Diligite ini micos vr̄os tē. Exēplo ꝓfirmauit cū i cruce pē dēs ꝙ suis ctā crucifixoribus oauit. Pat ignens Jgsce illi: q: nesciūt qđ faciūt. Sāguis effusiōe ꝓfirmauit eā: q: posuit aīaz suā ꝙ ouib⁹ suis: t ꝙ suo grege pi⁹ pastor mori dignat⁹ ē. Designauit eā t loco cū diceret: Uenite ad me o. q̄ lab. t o. e. Loc⁹ ē charitatis ipe ē. ¶ Sz discerne vtq̄ sue ħ est diuīe an nr̄e? Si dicam⁹ sue: nulli ħ dubiū ē. In ipo em̄ hītat oīs plenitudo diuitatis corpa liter. Si diuitatis t charitatis. Hā de⁹ charitas est. Si dicam⁹ nr̄e ꝓstat: q: charitatis nr̄e loc⁹ ipe ē. Quis ei magis prim⁹ ē saucio: aut q̄s ma gis diligi merek ab ipo q̄ samaritan⁹ q̄ curauit eū vino t oleo? Ad eūdē ē locū q̄si ad idē centrū ꝓcurrit ex oī pte diuina charitas t humana: vt recte sit ipe mediator dei t hoīm: hō xp̄s ihesus. ¶ Qđ elegant designat ꝓuerb⁹ ille dñi t moysi in sūmitate mōtis synai: cū legit dñm in mōtē de scendisse: t moysen ascēdisse ad eū. Quid p mon tem istū nisi homo ille significat assumpt⁹ a ver bo in vnitate psone. Sed dñs sup: a mōtē descē dit: q: vt boīes assumeret quasi a sūmo celi fasti gio diuina se dignatio inclinauit. Moyses autē elect⁹ dñi ascēdit: q: oīs electorū deuotio ad re demptorē nostrū se sublenat: vt ad intuitū dei p tingat. ¶ Illud quoq̄ qđ de Hester regia legit

huic sentētie opitulari videt. Rogatura bester ꝑ ppl'o suo accedit ad regē sedētē i throno: videt gliam ei⁹ t corruit: sz cleuat t osculat ꝓgā aureā quā ipe tenebat manu. Rex sedēs in throno est de⁹ pr̄ cūctis iudiciaria ptāte ꝑsidēs. Regina ec desiaz sctām designat q̄ ꝑ filios suos oibꝫ videlz fidelibꝫ deū prem interpellat. Sz gliam regz vi dēs regia corruit: q; maiestatē diuitaz ꝓsideras eccl'ia expauescit. Eāq; rex elenat t virgā aureā ad ipam extēdit: q; vt eccl'iaz suā opꝰ de⁹ ad ꝓtē planonē diuitaz sue exaltet: necesse ē vt paulā prius ꝑ amorē incarnatōis filij sui corroboret. Q, aūt ꝑ ꝓgā būanitas xp̄i designet habem⁹ in p̄s. sic. Virgā v. tu. rē. Acsi agte dicat. Būanitatē tuā o xp̄e q̄ eo vt⁹ p̄rio nasci faciet dñs ex iudaico ppl'o. Que ꝓga bū aurea ór: q; xp̄i būanitas splēdore sapie singularz rutilare credit. Rex ꝑ ꝓgā manu tenet: sz eā regia osculat: q; būanitatē quā de⁹ pr̄ sibi i ꝑsona filij vnēs q̄si manu strr̄it: hāc eccl'ia fidelium ꝓfessiōis sue labijs dulcit tāgit. ¶Ad būc igr̄ locū chantatz. Laa seipaz A charitas ipa nos vocat vt i charitate radicati t fūdati: charitatē teneam⁹ t charitatē diligam⁹. Dic̄ g̃. Uenite ad me rē. Uox ista ē vocātis: inuitantis: suadētis: hortātis: rogātis: t ꝑ totū ꝑ nr̄a salute. Lū em̄ bonoz nr̄oz nō egeat: vult tm̄ suā nob̄ demonstrare charitatē t būtudinē cōicare. Inde ē q; nos vocat ad regnū: iuitat ad conuiuiū qđ electz oīb⁹ paratū ē ab origie mūdi. Uocat elōgatos: iuitat reiunos: suadet volēb⁹: rubet nolē nb⁹: hortat lassos: cogit iuitos: oib⁹ g̃ inq̄t dic̄. Uenite ad m. rē. ¶O q̄s stupēda pietas: q̄s mira dei dignō: quē rogare debuim⁹? vt nos recipe dignaret: ab ipo rogamur vt ad eū venire dignemur. Qua i re qđ aliud q̄s ꝑna illa grā quā nulli⁹ boim ꝓmereri pōt: cōmēdat? Prima grām dico q̄ ꝑfidos t nō credētes reducit ad fidē: peruersos t male viuētes ꝓuertit ad religionē: ptēsos t negligētes accēdit ad deuotionē. Ipa ē gtuitū būficū dei ꝑfluēs ex illa ineffabili benignitate dñi iesu t ex intimis visceribꝫ charitatz ei⁹. Ipa ē cui nulla scelera horrida: nulla pcā mag̃: nulla cōsuetudinū vincula dura: nulla difficultatū claustra inuia sunt. Ipa nos ꝑuenire vt bonū velim⁹. Ipa subsequit vt possim⁹. Ipa stātes roborat ne cadāt: Ipsa currētes expedit vt alacri⁹ currant. Ipa iacētes cōpellit vt surgāt de lacu miſie t ꝺ luto fecz. Ipa q̄ triduanū mortuū ñ solū resuscitat: sz ei⁹ etiā sorores. i. aie affect⁹ ꝓcitat vt p ꝑe resuscitādo intercedāt. Ipam nlla volūtas: nullū meritū: deuotio nulla ꝓcedit: sz spōte venit: idebita vēit: ac ꝑ totū boiez ūre vēdicat sibi. Oꝑtet nāq; vt accepto dei bñficio tā gtuito t tā magno vt totū boiem inouauerit: t q̄si alterādo ipz mutauerit. Ex eo qđ erat i id qđ añ ñ erat: b ē de iniusto iustū: ꝺ ñ sctō i sctm̄ ꝓtōre i innocētē: totū: t ex toto se bō ad grās repēdēdas ꝓuertat: t neq̄q̄ gr̄e dei ingt⁹ pmācat. Bratū aūt ꝓacit esse ē ad bōa agēda se icessāt exercere. Dn⁹ ei gt⁹ ē qui cit q̄sq; mādatz ei⁹ q̄ grām dedit: ad huc reluctat. ¶Sz si ois nr̄a grārūactio: dei ē ꝺ B datz bñficijs laudatio: ꝺ dādis adhuc siue i hac vita siue i futura q̄ mihi erit spes t fiducia? Quibus deniq; meritz ꝓrā de malo custodiā: in bono ꝓstāna: finē bonū t vitā etnā. Neq; ei dabūt i merito: sz vñ tā meteri ea possiz: nō video. Sz scio qđ facia: Accepto sm̄ ꝓpham spū gr̄e t pcā gr̄e vt bona ichoē: pcā vt assiduis deo pcibꝰ inchoata cōmēdē: et ide tā ordiar facere mihi amici eos pcibꝰ idefessis q̄ me recipiāt i etna tabernacula. Quid em̄ si siue alienis siue ꝓprijs meritz adipiscar dūmō adipiscar regnū celoz: surgā ꝑide t circūbo ciuitatē: q̄rā si cubi iueniā viz iustū et sctm̄ bonis pollētē moribꝫ placētē deo: sctm̄ dilectū. Ipi⁹ me oronibꝫ cōmēdabo: vt qđ meis meritz nō valeo: ei⁹ assequr̄ ꝓcinio. Quorā debuncin milibꝫ aiaz sctāz si vspiā iuenire potuero spōsam dñi mei: amicā regz etni. Ipsi me ponissimū cōmēdabo: ꝑi adberebo: sz t obsequr̄ adolescētule ei⁹ vt idignitas mea q̄ ꝑ se iuste despicit: illaz q̄ spōse familiares sūt meritz ꝓpulsat. ¶Egrediar aūt adhuc t ꝓtuebor celestē illā curiā: quēt? illos sctissimos q̄ assistūt dñato ir̄ vniuerse terre: t hic q̄dē letant illi brōz spirituū ordines: illic ꝓ gaudēt aie sctōz q̄ xp̄i vestigia sūt secuti: q̄s in septē gdibꝫ sacrosctā distinguit eccl'ia. Et amobo ita ad eos ꝑ diē t nocte: orabo ꝑ me t ꝑ amicis meis postulās vt intercessiōes sctāz oīm celestiū ꝓtutū t sctōz pr̄iarchaz t cetera vbiq; sentiamus. Inuocabo nihilomin⁹ singulos q̄sq; sctōz spēciat: q̄z mihi t notiora maior t mēoria credior: t intercessio assuetior ēnā sic ꝺ claritate t gl'ia: ita de pietate: misēdia t charitate oīum mihi ꝓstat: vt puta q̄ etiā gaudēt supvno pctōre pnāz agēte ¶Ecce aūt sup oēm gl'iaz sctōz sup oēs choros angeloz exaltatā ꝓsidero sctāz dei genitricē mariā: ꝑditoz reparatricē: exulū reducē: miſez t dñaz oīm xp̄ianoz: Dec ē illa gl'iosa t felix maria: q̄ i ipo sacratissimo sctē trinitatz triclinio assistit: ꝑata vot̄ poscentiū: tāto potētior ad iterueniēdū: q̄nto pñior ad ituēdū ipm̄ fōtē misēdie. Ad hāc igit medullit⁹ ꝓfugiā: ad ipam intra ꝓtute clamabo ad ipam suspirabo gemens t flens in hac lachrymaz valle: sciēs q; potēs ē t efficax apd dñatorē celi t terre: t si locuta fuerit ꝑ me ꝓbū nihil est qđ possit ei denegare dilectissim⁹ ei⁹ filius. ¶Sz adhuc mētz oculos attollere: ac de ꝑfūdo lacu et de luto fecis q̄litercūq; acie dirigere i illū incōꝑhēsibile diuie charitatis archanū: t ꝓsiderare diligēt vtz ne etiā ibi sit timore ne vl' ibi desit q̄ ꝑ me intercedere possit. Tres illic ꝓtuebor in vna deitate ꝑsonas indiuisas i essentia: i differētes i po-

tentia: pares in virtute: eq̄les in benignitate. Et cū ꝓsona ꝫ nulla sit posterior alia: nulla inferior aut indignior: duas tñ ex eis filiū videlz et spūm scūm agḗsco intercedere p me miro t ineffabili mō ad deū pietz oīpotētē Uñ et vterq; aduocati nomē obtinuit: testāte ipa ꝓitate et dicēte ó spūsctō Rogabo p̄em meū et aliū paclitū dabit vobis spūm ꝓitatis. Et itē alio loco dic̄ scptura de filio. Aduocatū habem⁹ apd p̄em iesuz xp̄m iustū. Q; aūt idē filiꝰ intercedat p nob: sic asserit apostol⁹ Xp̄s iesus q̄ est ad dexterā p̄is: q̄ etiā interpellat p nob. Justū em̄ est vt medic⁹ p egrotis: aduocat⁹ p derelictis: frat p fratrib: caput p membris: pōnifex p pplo suo interpellet. Uenite ad me oēs t̄. Jp̄m ꝙo ad p̄em p nob interpellare est cicatrices: t q̄le gen⁹ mortis sustinuit p nob p̄ nouulnus q̄si cōmemorādo incessabilr demōstrare. ¶Q; itē spūs orat p nob sic dicit apl's. Silr aūt et spūs adiuuat infirmitates nr̄as. Nā q̄d oret⁹ sic⁹ oportet nescim⁹: sz ipe spūs postulat p nob gemitib⁹ inenarrabilib⁹. Et alibi: Spūs scūs deū postulat p scīis. Jp̄m ꝙo p nob postulare t ineffabilr gemere: est postulatiōes t gemit⁹ nostros q̄s ipo inspirāte fundim⁹ deo p̄ri t filio ac sibi ineffabilr acceptabiles reddere. ¶Ecce p̄o me orat oīs eccl'ia scōz: p me orāt oēs chori angelōz: p me intercedit pissima ꝙg maria mūdi sal⁹ t dña: p me interpellat vnigenit⁹ dei filius: p me postulat spūs scūs: t sol⁹ p̄ poterit aduersuz me claudere viscera miscōie sue: Absit. ¶Ei⁹ q̄ppe natura bonitas: ei⁹ op⁹ miscōia est: ei⁹ naturale t ꝓpriū est misereri sp t parcere. Ipsi⁹ denicz vox est illa ad Moysen. Clamabūt inq̄t ad me t ego exaudiā eos: q; misericors sum. Et c'te cū tales ac tātos habeā patronos t aduocatos intercessores t adiutores: quē timebo? Nōne dign⁹ ero: vl' potiꝰ nōne ipi digni erūt vt p eos t ꝓt eos obtinea quācūq; petiero grāz t gr̄iā p grā. Supna etem̄ pietas q̄ p̄mā grām dedit. i. bonū velle: dabit t pficere p bona volūtate. i. gr̄iā p grām: scdam p p̄ma: addat t pseuerātiā. i. gr̄iā tertiā p scdā: t ita miscōia ei⁹ subsequet me oīb⁹ diebꝰ vite mee. Ad extremū ꝙo grāz t gl'iaz dabit dñs grām boni finis: gl'iam eterne bītudinis. ¶Ubi notādū q̄ vna q̄libet bona opatio nr̄a t regtiatoria est p̄ritoz t meritoria futuro rū dei donoz: futurōz inquā tā in p̄nti q̄ i futura vita. Qd satis exp̄mere videt ꝓs. Inscr. titul⁹ q̄ inscribit psalm⁹ Dauid in rememoratiōe q̄ saluū fec̄ eū dñs. Psalm⁹ bonā opationē significat: q̄ opatio fieri d; in rememoratiōe q̄ saluū eū fec̄ dñs. i. in grām actiōe. In cui⁹ tñ psalmi fine scriptū est: Adiutor me⁹ t liberator me⁹ es tu: adiutor videlz ad grām: liberator a corruptōe ad gloriā capescēdā. Sic g̃ petīm aliq̄d pena est peti p̄cedēs: t cā subsequētis: ita e regiōe ꝓt⁹ est donū ꝓtutis p̄cedētis t causa subsequētis: t nihilominus vtriusq; tā virtutis videlz q̄ peti retributio manet in eternū. Ecce q̄d merit⁹ t q̄d mōis obtinere possum regnū celoz. ¶Sz obsistet fortas- E sis antiqu⁹ ille aduersari⁹: t calūniabit iniustuz esse vt alienis p̄cibꝰ t nō ꝓp̄ris operib⁹ q̄s saluet? Ad ꝙd istō fateor: expauescerē: nisi magna mea merita recogḗscerē. Habeo aūt duo merita mag t valida t merito p bis ingrediar in locū tabernaculi admirabil' vsq; ad domū dei. ¶Et p̄muz q̄d est dñi mei passio. Scōm ꝙo mei est t ipi⁹ opatio: etiā si mūdū q̄d opat⁹ fuero. Etiā si vl' vnum in fine vite gemitū edidero. Quacūq; inq̄t hora pctōr ingemuerit: salu⁹ erit. P̄imū op⁹ opat⁹ est dñs me⁹ p me t sine me: t q; merito ei⁹ ipe non eguit: mihi dedit. Scōm op⁹ opat mecū t in me t ei⁹ meritū mihi totū dat: ac p eo t p̄miū dabit. Atq; ita vere q̄ electi deo dicūt. Ola ei⁹ opa nr̄a opat⁹ es in nob. P̄imū meritū ianuā mihi regni celestis reserat. Scōm in bītudine sedē collocat. ¶De p̄mo scptū est: Occisus es t redemisti nos deo in sanguine tuo: t fecisti nos deo nr̄o regnū t sacerdotes: t regnabūt sup terrā: terrā vtiq; viuentiū. Jtē xp̄s p petis nr̄is mortu⁹ est: iust⁹ p iniustis vt nos offerret deo. Et mgr̄ Petr⁹ i scḗ t̄ris. Nō potuit patefieri regni aditꝰ: t fieri salus nisi p mortē vnigeniti cui⁹ tāta fuit būilitas t patētia: vt merito ei⁹ patuerit i eū credētib⁹ regni aditꝰ. ¶De scdo scptū est: Unusq̄sq; ꝓpriam mercedē accipiet ꝑm suū laborez. Et alibi: Dis miscōia locū vnicuiq; tribuit ꝑm meritū operū suoz: t ꝑm intellectū pegrinatiōis ei⁹. Bñ aūt ó: ꝑm intellectū pegrinatiōis ei⁹: q: ꝑm q̄ magis aut min⁹ se h̄ pegrinū eē q̄sq; intelligit t iuxta intellectū verā patriā inq̄rit ꝑm h̄ magꝭ aut min⁹ in regno claritatis habebit. Attñ q̄ vel vltim⁹ erit i regno (vtpote q̄ illud sibi q̄siert vno solo gemitu vel vno aq̄ frigide potu) scim⁹ q̄ tā tam gl'iaz habebit q̄tū nec oculꝰ vidit nec auris audiuit: nec in cor hois ascēdit. ¶Quid aūt putas illi erit q̄ a p̄mo mane in vinea dñi laborās sustinuit pōd⁹ diei t est⁹: t in celo reposuit sudores suos. Hoc inestimabile est. Cū g̃ mihi merita ad regni aptionē suppetāt t ad sedis collocationē: q̄d est tā vñ desperare habeā p̄sertim cū ad thronū gl'ie tātis intercessorib⁹ q̄tos sup memorauiꝰ accedā. ¶Hoc in me frēs ex voce cuiuslibet electi t dilecti deo nō ꝓsumptu osa arrogātia: sed pia t humili ꝓfidētia trāsfiguraui: q̄ me iudicia sequant ignorās: sed de diuina miscōia nō desperās. Nō em̄ bis peccaturū me diffinio q̄ quidē sol⁹ nouit de⁹: sed modū p̄scribo quo peruenire debeat oīs dei electꝰ. Hec t his similia diabolo tēptāti t petīm sue diffidentie vel desperatiōis ingerere volēti soleo respōdere: ne q̄ ꝓualeat inimicus mihi super me. At si quando

me cogitatio in ꝓspectu diuine maiestatꝭ rapue
rit: ibi certe lõge alit ꝓcedo: qꝛ tũc me pulueꝛẽ ci
nerẽq esse recognosco. Tũc me pcõrem miser
rimũ ꝛ supplicio dignissimũ ꝓfiteor ꝛ cũ oi reue
rentia veniã depcor. Tũc q̃si sup terrã sto ꝛ alas
submitto q̃s in altercatiõe diaboli q̃si in celo vo
lãs ertẽsas teneo: vt semp ꝛ coꝛã diabolo erect⁹
F inueniar: ꝛ buntꝫ coꝛã deo. ¶ Hũc aũt ad expo
nẽda ꝓba dñica reuertamur. Venite inq̃t ad me
oẽs q̃ la. ꝛ one. estis ꝛc. Quid dulci⁹ nob hac vo
ce dñi vocãris ꝛ inuitãtis nos frẽs charissimi?
Videam⁹ igit frẽs vocationẽ nr̃am: seq̃mur vo
cantẽ vt mereamur cũ qui nos vocauit in regno
suo videre. Sz q̃d agim⁹? Hũq̃d vocationũ mo
dos ptermittim⁹? minime. Hã vtilitatis nõ mo
dicũ afferũt si sciank. ¶ Sũt ꝓ tres modi q̃b a
dño vocamur ꝛ ad dñm vocamur. Afflictio: cõ
monitio: inspiratio. Cõmonitio fit extrinsec⁹: in
spiratio aũt intrinsec⁹: afflictio ꝓ vtrobiq̃. Af
flictio ñ alia fit in rebꝫ alia in coꝛpe alia in mẽ
te. Afflictio in rebꝫ est paupꝛtas. Afflictio i coꝛpe
infirmitas. Afflictio in mẽte puersitas. ¶ Hunc
de singulis videam⁹. Sunt nẽpe nõnulli q̃ in ꝟ
mũdo nihil diuinaꝝ habẽt. Sũt q̃ hĩpm qõ ba
bent ampliare volũt ꝛ nõ valẽt. Duris vtiq̃ la
boꝛibꝫ ardent in sistũt: oi studio acq̃rẽdis rebꝫ in
seruiũt: ꝛ tñ casso laboꝛe deficiũt. Hihil in mun
do ꝓter ꝓspitates ꝛ gllas q̃rũt: ꝛ nihil in mũdo
ꝓter aduersitates ꝛ mollestias inueniunt. Cũq̃
negocient ꝛ deficiãt: conent surgere ꝛ sp cadant:
tãto facili⁹ qñq̃ ad dñm cõuertunt: q̃to in rebꝫ
mũdi nunq̃ ꝓsperank. ¶ Sũt alĩ q̃ repẽtina in
firmitate coꝛrepti vel lõga egritudine ꝓssi: eo ce
leri⁹ ad sanitatẽ coꝛdis redeũt q̃ de sanitate coꝛ
poꝛis q̃si desperati sint. Hñale nãq̃ est oĩbꝫ: vt cũ
infirmari cepint: tũc scri eẽ vel fuisse velint: ꝛ tũc
deũ inuocare incipiũt quẽ ꝓi⁹ audire nolebant
etiã vocãtẽ. Hinc ꝑ ꝓ̃. dr: Oĩplicate sunt in
firmitates coꝛ postea acceleraueruñt. ¶ Hos ad
bonũ sua pauptas: illos sua ꝓduxit infirmitas:
q̃ si pauꝑes ꝛ infirmi nõ fuissent: i malo suo fo
rtassis semp durarẽt. Quos apte puer ille egypti
us significat: q̃ cũ ex amalechitꝫ ciuitatẽ Da
uid depdãtꝫ veneraꝛ: sed eisdẽ cũ ꝑda reuertẽ
tibꝫ eger in via remãsit: ꝛ p triduũ nihil oĩno ci
bi vel pot⁹ gustauerat. Quẽ dauid reppit ꝛ cibũ
ꝛ potũ tribuit ꝛ ex ducatu hostes iterfecit. Ama
lechite ciuitatẽ dauid destruũt q̃n seculi huius
amatoꝛes imaginẽ dei in semetipsis ꝑ ꝑua opa
polluunt. Cũ ꝑda reuertunt q̃n etiã in mala sua
oꝛatiõe ꝓsperank. Puer egypti⁹ eger in via re
manet cũ pcõr aliqs a seculi felicitatꝫ multi
moda aduersitate repellit. Tꝛib⁹ diebꝫ puer ille
incibat⁹ remãsit. Per tres dies significari vidẽt
tres ꝓspitatũ spẽs: q̃s amatoꝛes mũdi ad cumu
lũ dãnatõis sue plerũq̃ sortiunt: dignitas, ſ. no
bilitas ꝛ diuitie. Puer g̃ iejun⁹ remanet ẽ pec
cato: dignitatẽ: nobilitatem ꝛ diuitias q̃b dele
ctari possu nõ bz. Quẽ dauid repit: ciboq̃ ac po
tu reficit: qꝛ hmõi pcõrẽ ꝑpos miscõiter ad se tra
bit: eiq̃ suaues delitias ipartit. Cũ ꝓ dauid
exercit⁹ sui ducẽ ꝓstituit: qꝛ nõnunq̃ ꝓtingit: vt
bõ q̃ paup in seculo fuerat locũ regimiñ inꝛ reli
giosos accipiat. Qui eos ꝛ a q̃b despect⁹ fuerat
interficit cũ gladio ꝓbi dei exerto: lubricos q̃sq̃
ꝛ carnales q̃b in mũdo eq̃ri nõ potuit: a prauis
sua opatiõe ꝓbior ꝛ exẽplis occidit. ¶ Sic nimiꝝ
oĩpotẽs de⁹ freq̃nt ꝛ q̃si ex ꝓsuetudie pietatꝭ sue
stulta mũdi eligit vt ꝓfundat sapiẽtes: ꝛ ifirma
mũdi eligit vt cõfundat fortia ꝛ ignobilia ꝛ ꝓtẽ
ptibilia eligit: ꝛ ea q̃ nõ sunt: vt ea q̃ sunt destru
at. ¶ Hinc in ꝑabola ꝓpitatis ꝺr: Exi cito in pla
teas ꝛ vicos ciuitatis: ꝛ pauperes ac debiles: ce
cos ꝛ claudos cõpelle intrare. Qui aũt sint pau
peres ꝛ debiles: iã satꝭ dictũ est. Videam⁹ mõ q̃ G
sint ceci ꝛ claudi. ¶ Ceci ꝛ claudi videnk mihi p
tinere ad tertiã afflictõis spẽm: quã sup distiguẽ
do noiauimus puersitatẽ. Quare aũt duplici si
gnatur noie: puto ꝓpt duo genera hoĩm secula
riũ videlz ꝛ claustraliũ. Ceci sũt q̃ lumẽ ꝓpitatꝭñ
vidẽt nec videre appetũt. Claudi sunt ꝛ nõ ceci
q̃ lumẽ veritatis q̃dẽ vidẽt: sz coꝛruptõis sue põ
dere ꝛecti rectos in opatiõe gressus figere nõ va
lent. Per cecos seculares accipe q̃ oculo rõnis ca
rentes ꝛ sua sensualitatẽ seq̃ntes nescierũt neq̃
intellexerũt: in tenebꝛis ambulãt: ꝛ nolũt intelli
gere vt bñ agãt. Per claudos claustrales intelli
ge q̃ assidua lectiõe ꝛ iugi meditatiõe edocti vi
dent. i. discernũt inꝛ bonũ ꝛ malũ inꝛ scim ꝛ pro
pbanũ: sz tñ captiui ducunk i legẽ pcti ac per ꝟ
claudicãt in vrs dñi. ¶ Quõ aũt bos vt illos ad
deũ sua trabit puersitas? Quid ꝓ ẽ puersitas?
Et nunq̃d puersitas est afflictio? Breuit accipe.
Peruersitas in ꝟ loco est mala ꝓscia. Hãc puer
sitatẽ afflictionẽ eẽ null⁹ ignoꝛat: nisi q̃ stimulos
moꝛdẽtis: pũgẽtis ꝛ tumultuãtꝭ ꝓscie nõ sentit.
Quid itaq̃ tã ad aratrũ trabẽdũ ꝛ retro nõ aspi
ciẽdũ q̃s pũgẽs ꝓscie stimul⁹ vrget: duꝛ est con
tra bũc stimulũ calcitrare. Hũq̃s pacẽr salutẽ bz
q̃ recalcitrat: sz ꝓtũdit ꝛ ꝓfundit: pcutit ꝛ affligi
tur donec acq̃escat. Cõsciẽtia seq̃re si vis salu⁹ eẽ
Qui seq̃t cã: nec errare poterit nec timere. Qui
nõ sequit ipe sibi testimoniũ reddit q̃ dãnat⁹ sit.
Cõscientia eñ sua iudicabit eũ in nouissimo die.
Inspiciam⁹ tñ ꝑ exẽpla si placet q̃lit ad ꝓsecu
tionem ducat quẽq̃ mala ꝓscia. Cõtingit plerũq̃
vt secularitũ aliqs mole gnat⁹ criminũ: q̃ nunq̃
voluit pcio ponere modũ: sz gnat⁹ ẽ i malicia ꝛ
semp ꝑualuit in vanitate sua: tãdẽ aliqñ ad coꝛ
redeat: ꝛ ipam nimiã puersitatẽ ꝛ puersam nimi
tatẽ scelez suoꝝ horrere incipiat. Cũq̃ cepit co
gitare mala q̃ gessit: ꝛ mala q̃ meruit q̃s exectãd⁹

sit cora deo.t ḡ dānād⁹ cora mūdo: ḡ district⁹ iudex veniat t ḡ terribilit pcōres puniat. Cuj hec inḡ t his sil'ia reuoluere t replicare sibi ce perit in corde suo:ḡta putas vndaꝝ fluuina super ꝓscie nauē tūc irruāt? Quidni ꝓquassēt t cōfringat ꝓcell' salubrit furētib⁹ nauis illa t ꝑeat a via sua pessima t a vita sua nequissima: vt eo resipiscat t reuiuiscat meli⁹ q̄ salubri⁹ perīt. Hic pr̄ ad filiū stulte iracūdū. Frat tu⁹ mortu⁹ erat t reuixit:ꝑierat t inuēt⁹ ē. Hic ḡ talis cū ad conuersionē venerit eo ꝓpēsi⁹ semp satagit deo seruire q̄ se meminit nequi⁹ cecidisse:sicḡ fit vt sua cuj uersitas apud deū ꝓmoueat:dū cū semp acrio ri pnia deplorat. Cōtigit ite q̄ daustralīū alicḡ spū pulsat⁹ inuidie vel ire:curiositatis vel inepte leticie seu alteri⁹ cuiuslibet vicij dum resistere ne glexerit:t lōga dissiliōe assuefact⁹ in vicio vi res auferit inimico:ꝓmittēte deo cadat in culpā luxurie vel alicui⁹ ḡuioris. Solet nāq̄ supna di strictio pcm̄ aliq̄ties punire pcō:vt q̄ in sordi bus est:sordescat adhuc:t sit sup modū peccās pcm̄ q̄ diuinū ꝓmit⁹ noluit ꝑuare mādatū. Qō m̄ t in electis occasio ē correctiōis:t i reprob⁹ cu mul⁹ dānatiōis. Cū igit hō q̄ hmōi ē reatū suū videt:nōne angit t affligit a ꝓpria ꝓscia ꝓuict⁹ t ꝓfusus. Nōne tādē ꝓfusio illa adducet iusticiaz t afflictio tal' alleuiabit ꝓsciam? Corriget eā dē mal⁹ pcm̄:qō est pena p̄cedētū viciorū occasi one illi⁹ corriget t leuiora vicia q̄ fuerūt cā illi⁹ pcī. Sic nimiꝝ mirabilit cūcta disponēte deo: electis suis oia cooperant in bonū:nō solū bona: sed t mala q̄ facūt:q: q̄ stādo segnes eē poterāt: cadere ꝓmittūt:vt feruētes fiāt t magis cecidis se ḡ steriſſe ꝑdest cū dānū ruine luctuo vberiori bus recōpēsent. ¶ Jā ꝑo secūdus diuinaꝝ voca
D tionū mod⁹ ē (vt sup̄ dixim⁹) cōmonitio quā tri plicit fieri diffinimus. Fit em̄ cōmonitio p mi racula signoꝝ:p exēpla bonoꝝ t p ꝓba doctoꝝ. Doctores aut̄ in h̄ loco accipim⁹ oēs cuiuscūq̄ status vel ordinis:a q̄bꝫ ꝓbū salutis audimus. ¶ Per miracula igit vocant q̄ exhibito vel in se vel in alijs visibili miraculo ꝓuertunt ad dēm. In se vt cec⁹ nat⁹. In alijs vt Nicodemus q̄ ve nit ad iesum nocte. Nemo em̄ inq̄t p̄t hec signa facere q̄ tu facis. In se quippe nullū recepisse si gnū inuenit. Per exēpla vocant q̄ ad aspectū vl auditū siue etiā ad memoriā alicui⁹ viri religiosi ex his q̄s p̄sens adhuc seculū in carne retinet:vl sunt⁹ iā exutos corpe suscepit: aīo accendit atq̄ virtutes q̄bꝫ illū effulsisse meminit p viribꝫ imi tari ꝓponit. ¶ Per ꝓba doctoꝝ vocant q̄ viua vo ce p̄dicānū edificant:t ad celeste edificiū coaptā tur. O ḡ mirāda t tremenda sup nos est dei di spensatio:in h̄ vocatiōis articulo. Enūero mul tis dat ꝓbū p̄dicatiōis bono suo:multis dat ma lo suo. Sic t multis subtrabit bono suo:t mul tis subtrabit malo suo. ¶ Illi aūt dat bono suo: q̄ cū gaudio suscipiūt ꝓbū t fructū afferūt in pa tientia. Illis dat malo suo:q̄ audiūt volūtatem dñi sui:t nō curāt facere digna. Illis subtrabit bono suo:q̄ possent exinde nisi subtraberet sup bire vel fastidire aut etiā ꝓtēnere:ac p h̄ gui⁹ iu diciū incurrere. Illis subtrabit malo suo: q̄ vl p pter sua vel ꝓpter aliena pcā illud audire nō me rentur:q̄ si audirēt a sua fortassis p̄utate corri gerent. ¶ O ḡ infelices sunt q̄ ꝓbū dei audire ī p̄nt. O ḡ infeliciores q̄ etiā nolūt. O ḡ infelicis simi q̄ t oderūt. De pnis scriptū est:impedimē ta mūdi fecerūt eos miseros. De scōis: ppt⁹ eōs ad iracūdiā ꝓuocās est:t filij mēdaces: filij no lētes audire legē dei. De terrīs:insipiētes t ma ligni oderūt sapiētiā. Et ite:Despexit⁹ oē cōsi liū meū. ¶ Primi iudicabunt vt negligētes serui Scōi vt ꝓtumaces domestici. Tertij vt ꝓtenen tes inimici. ¶ Primis q̄libet hō loq̄ potest absq̄ scrupulo. Secūdis null⁹ et facili dz nisi q̄ vel p pter amicitiā aut affinitatē aut aliq̄d hmōi se ab eis exaudiri p̄sumit. Si em̄ me nō exaudiri cōsi dero:re⁹ ero si margaritas añ porcos sparsero: Tertius q̄ ꝓbū dei subtrabit:male nō facit:q: ex h̄ saluti coꝝ ꝓuidet:quā t si ex toto efficere non valet:m̄ hīm q̄si sal⁹ q̄ ō ex nō audito ꝓbo ac p hoc nō ꝓtēpto:min⁹ dānat. ¶ Hinc est q̄ q̄ cuj J
judeis nos loq̄ ꝓtigerit:ꝓfusiōi magꝭ eoꝝ q̄s cō uersiōi disputādo operā dam⁹: q: de ꝓuersione coꝝ q̄dāmō despam⁹. Et de his bacten⁹ ¶ Ter tius aūt diuinaꝝ vocationū modus est inspiratio: quā multis modis fieri cōstat. Fit nāq̄ timore: amore:pudore:cōpūctōe:deuotiōe:intelligētia: sapiētia:datiōe:redditiōe:augmētatōe t ꝓsumma tiōe cuiuslibet grē. Que (q̄m ad alia ꝓperamus) singillatiz euoluere supsedem⁹. Hoc solū cōmo nem⁹:q̄ hec sola vocatio p se sufficit ad ꝓuertendū boiem:ceteraꝝ nulla sine ista aliquid valet. Fremat mūd⁹:pimat corp⁹:tumlt̄uet ꝓscia:ebo ruiscent miracula:apparēāt exēpla:addant t do ctoꝝ ꝓba:magꝭ p hec blasphemie:murmuratio nes:ꝓtēpt⁹ t irrisiōes:detractiōes t psecutiōes: ḡ grē aut ꝓtutes suscitabunt. ¶ His itaq̄ de vo
R cationū modis:tāq̄ p excessum dictis ad ꝓpositū redeam⁹. Venite inq̄t dñs ad me rē. Eo quātū mihi q̄d sibi dñs voluerit in h̄ ꝓbo venite. Occurrit sūa bti Bernī. in sermōe sup Cant. cānē. lr. eq. sic dicētis: Oñde mihi facie tuā. Ad q̄d: vt mihi videt se magis oñdere vult. Ita est: videri vult:nō videre. Quid em̄ ille nō videt? Ita fra tres ꝓsus ita mihi videt. Et in h̄ loco q̄ ꝓse po tius venire velle ad nos ḡ nos ad euj insinuet: vtrūq̄ cū necessariū est ad eternā salutē:sed suuz venire nr̄m p̄cedere:nemo sane mētis ignorat. Est em̄ suū:nr̄i cā:sic t fit nr̄i cā. Et em̄ nisi ipse venerit ad nos:nos nūq̄ veniem⁹ ad eū. ¶ Sed

q̄d dicim⁹. Quō venit q̄ vbiq̄ est. Quō venire pōt q̄ nusq̄ deest? Quō etiā veniem⁹ ad eū qui īmobilit̄ z īmutabil'r est sup oīa z ifra oīa: intra oīa z extra oīa? Utrūq̄ mirabile est. s. q̄ venit ipe ad nos: z q̄ nos venim⁹ ad ipm. Sed videam⁹ quō fiat qđ fieri oīmodis ꝓstat. Et ꝓmo de aduētu ipi⁹ ad nos. ¶ Aduēt⁹ ipi⁹ q̄dripartitus est Aduēt⁹ incarnatiōis: aduēt⁹ dispēsatiōis: aduētus aduocatiōis: aduēt⁹ vltime retributōis. Pr̄imus in plenitudine tēpor. Scōs in cordib⁹ elector. Terti⁹ in cuiuslibz hoīs morte. Quart⁹ in nouissimo die. ¶ De eo quē scō o loco posuimus aduētu. s. dispēsatiōis: nūc agere intēdim⁹ ceteris omissis. Uenit itaq̄ dñs ad nos vel ī nos dispēsatiue cū mētes nr̄as illuminat: accēdit z replet sui amoris igne. Tūc ꝓ o cū in nos venisse dicimus cū ītēsiore solito scī desiderū feruore ī corde sentim⁹. Et q̄nto feruētiores sum⁹: tāto eū ꝓsentiore credim⁹. ¶ Uenit cū mēti aspirat z vocē ei⁹ audis: sz nō scis vñ veniat aut q̄ vadat. Uocē audis: q: grām sentis: sz nescis vñ veniat: qa nō discernis vtr̄ de iudicio seueritat⁹: an de ꝓpiciatorio bonitatis gr̄a ꝓcedat. Nescis q̄z q̄ vadat: q: nō intelligis ad quē finē tēdat. Si aūt ꝓ eo q̄ scire te putas q̄ vadat: q: sentis q̄ ī cor tuū vadat: ꝓtētiosi⁹ q̄rere insistas z vñ veniat. Sane me aliud rñdere posse nō ꝓfiteor: nisi q̄ de eo cordis loco vbi nō sentit ꝓcedit ad eū cordis locū vbi sentiat. Nō em̄ de exterioribz cuiusq̄ locis sedibz q̄si localit̄ aduenies ingredit: sic nec de interioribz aīe successibz q̄si tpalit̄ ories egredit: sz incōmutabil'r in se manens ab inexpientia cordis ad expientiā ei⁹ ꝓdit: vel certe de pūtia potētie q̄ vbiq̄ ē: veniēs ad pūtiā gr̄e qua nūc adest: nūc abest trāsit. ¶ Est̄ z aliō qō de aduētu ei⁹ sic̄ z de recessu ei⁹ figuralit̄ dici possit. Uenit sicđē ad nos duobz modis: z duobz modis recedit venit cū accedit vel apparet: recedit cuz abit vel euanescit. Qōcunq̄ venit vel recedit de loco ad locū ḡdatim trāsit. Qō ꝓ o apparet vel euanescit ex improuiso se nr̄is aspectibz ingerit vel eripit. Euanescere aūt ē nō ad nihilū redigi: sz ab aspectu repēte subtrahi sic̄ de dño scriptū est. Et ipse euanuit ab oculis eor̄. ¶ Uenit itaq̄ dñs ad nos cū diuino nos exercitio ad ꝓfectus erudit. Apparet nob: cū intelligētiā sacre scripture q̄nq̄ etiaz nō meditātibz inuehit: siue cū subito lumē mētis suauitatis infundit. Euanescit cū nos inopinate in manibz aduersarij derelinq̄t. Cū euanescit mōs cadēs defluit z saxū trāsferē de loco suo: q: robust⁹ q̄sq̄ q̄ mōti ꝓpt̄ ꝓfectū altitudinē: z saxo ꝓpter firmitatē cōpabil'r erat: magna z subita tēptatiōe ꝓsternit. Cū recedit paulatim terra illuminone ꝓsumit: q: infirm⁹ terre ꝓpter deiectionem vite cōpabilis exigua sed assidua tribulatōe frāgitur. Uenies aūt siue apparēs sbito letificat cor boīs: z p multitudine miserationū suaz implet omne aīal bñdictiōe: z expectat suis sctis monitis: factis nos rñdere debere. Uñ necesse ē frēs charissimi vt occurram⁹ obuiā ei. ¶ Ecce audistis q̄liter ad nos venit: q̄liē nos vocat: q̄lē miseric̄ordiā miscōia īdignis p̄rogat. Ecce nūc tps acceptabile: ecce nūc dies salutis z tps miserēdi ei⁹. Scriptū q̄ppe est: Benign⁹ est em̄ spūs sapientie: benign⁹ z suauis est spūsctūs: spūs tu⁹ o sapiētia q̄ ex ore altissimi pdūsti dissimulās peccata hoīm ꝓpter pniam z delēs ea ꝓpter pniam. ¶ Sed q̄d: Si benign⁹ est: nunq̄d in eternū benign⁹ erit? Erit q̄dē: sed nō illis q̄ audituri sunt. Ite maledicti in ignē eternū. Hā subiecit scptura. Et ñ liberabit maledictū a labīs suis. Quisq̄s em̄ maledictū extremū subierit: q: benignitatē spūsctī in pūti ꝓtēpsit. deinceps ꝓ o p spm̄ sapientie: nec p ipam liberabit sapiētiā: q: nec passio xp̄i: nec infusio gr̄e spūsctī illi vnq̄ ꝓderit. ¶ Quapropter dilectissimi si vocē ei⁹ audieritis nolite obdurare corda vr̄a: nolite spernere eius monita: nolite negligere tps gr̄e qō p̄sto est. Pēsate frēs pēsate q̄ multitudinē miscōie p̄rogauit ḡtā iudicij districtionem q̄nq̄ exercebit. ¶ Qui nūc sinū pietatis penitētib⁹ apit: tūc ianuā regni celestis ꝓtēptoribz in eternū claudit. Qui nūc salubr̄iter clamat. Uenite ad me oēs q̄ la. z one. es. z c. re. vos. Tūc terribilit̄ intonabit. Ite maledicti in ignē eternū q̄ pa. tē. O q̄z maledicti sunt q̄ hoc audituri sunt. O q̄z cēnt miserādi si vlla eis deinceps miscōia posz impēdi. Dū igit̄ frates charissimi tps habem⁹: p̄occupem⁹ faciē eius in ꝓfessione: vt tam horr̄endū maledictū possimus euadere occurram⁹ obuiā saluatori nr̄o: dispona mus ascēsiones in corde nr̄o: ascēdam⁹ in montem dñi: vt ꝓueniam⁹ ad gl'iam regni. Difficilis quidē ascēsus: sed inestimabil' in quētōe fruct⁹. ¶ Sane q̄nq̄ nobis ꝓponunt gradus q̄bus tendamus ad ipm: sed in q̄ttuor ad ipm venim⁹: in q̄nto z ꝓueniem⁹. ¶ Pr̄imus grad⁹ aduētus nr̄i ad ipm est fides. Scōs dilectio. Terti⁹ obediētia. Quart⁹ pseuerātia. Quint⁹ incorruptio. ¶ De ꝓmo dicit ipe dñs in euāgelio: Qui venit ad me: nō esuriet vnq̄: z qui credit in me nō sitiet vnq̄. Ite de scō: Qīs q̄ audiuit a patre z didicit: venit ad me: hoc est: Qīs q̄ audiuit diuinā inspiratione: venit ad me. i. p dilectionē sequit̄ me. Itez de tertio. Si q̄s vult post me venire: abneget se metipm. i. obediat p̄ceptis alteri⁹. De quarto aūt Omne qō dat mihi pr̄: ad me veniet: z eū qui venit ad me vtiq̄ pseuerādo nō ejicā foras. De q̄nto ō: sponse in Lañ. Ueni de libano veni corona beris. Pr̄imos tres grad⁹ apl's breuit̄ sz etimia sentētia cōplectit̄ dicēs: Fides p dilectionē operatur. Reliq̄os duos p semetipsam ꝓtas his ꝓtis exp̄mit. Qui pseueraverit vsq̄ ī finē h̄ salu⁹ erit

O id est icorruptionē possidebit. ¶Hos ąnq; gradus sic habem⁹ in lib. sapiēcie descriptos: Initiū sapiēcie timor est. Cura ḡ di sciplie dilectio est: t dilectio custodia legū illa⁹ ē: custodia aūt legū ꝓsumatio incorruptiōis ē: incorruptio aūt facit ꝓximū deo. Ubi ꝓxim⁹ subinfert. Cōcupiscētia itaq; saple deducit ad regnū ꝑpetuū. Qđ est dicere. Fides q̄ est fundamentū ad pfectionē deducit edificiū. Sapia ḡ. i. cognitio ꝓfitatis ē edificiū siue fabrica cui⁹ initiū. i. fūdamētū est fides ꝓba. Sic ḡ ipossibile est fabricā fieri sine fundamēto: ita sine fide ipossibile est placere deo. Que fides recte dr ꝓcupia disciplīne: qr fides ꝓba sp ꝓcupiscit scire legē vite t disciplinē: ne forte pereuntes: ne forte in vacuū curratis: ne p spū ꝓfitatis spm̄ sequat errozis. ¶Post ꝓcupiscētiā disciplīne: sequit dilectio vt disciplinaz: quā appetis nosse studeas t diligere: ne sit tibi molesta t ḡuis: sz aliq̄ten⁹ videat esse nō gaudiū sz meroz. ¶Post dilectionē seqt custodia legū. i. obedientia: qr teste btō Dre. Probatio dilectiōis exhibitō est opis. Oportet aūt vt ipa obediētia sit ꝓstās: sit ꝓba: sit hilaris: sit affectuosa. Cōstās illoꝝ obedientia non est q̄ ad ea q̄ sibi placuerit: tm̄ obedire ꝓponūt. Vera illoz obediētia nō est qui p lucro vel cōmodo tpali obediūt. Hilaris illoꝝ obediētia nō est q̄ cū murmure vel rūstiōe nolentis q̄ iubent pficiūt: Affectuosa illoz obediētia nō est: q̄ t si rūdere nō audēt: rācorē tm̄ t malauolētiā in pectore ꝓfant. In opatiōe tm̄ obediētie duplex solet euenire piculū. Si aūt in eo qđ ꝓmo suscipis benuole: postmodū mutato aīo tenere incipiēs cū rācore. ¶Obediētie ꝓo annecte da est pseuerātia: qm̄ initiū boni opis q̄d pderit si pseuerātia desit. Que bñ cōsumatio incorruptiōis vocat: q: incorruptionē inchoataz in via ipa pfect⁹ ꝓsumari t coronari facit in pria. Recte aūt subinfert: qr icorruptio facit nos ꝑpetuos deo: t q̄ huic soli ꝓmittat dei visio dicēte dño: Bti mū. cor. qm̄ ipi deū vi. Notādū tm̄ q̄ alia est incorruptio quā tenem⁹ in via: atq; alia quā possidebim⁹ in pria. Incorruptio pric est ipassibilitas corpis t eterna stabilitas cordis. Incorruptio aūt vie est castitas corpis t puritas mētis. Unde ad cōmēdationē spōse dr in Cant. Pulchra es t decora filia hierlm. Pulchra videz mundicia corpis: decora puritate mētis. Uerūtm̄ t hoc sciēdū q̄ hāc ipaz vie icorruptionē pfecte neq; obtinere possum⁹ i hac vita. Quātalibet ei i hac vita mūdicia fulgeat: q̄stūcūq; p fidē polleat: sp tm̄ in semetipo portat vn̄ corruptōez pati cogat. Integritatē corpis sic ds ꝓuauerit vt nō solum opa sz t sēsus ipos p ds opa fuūt mortificauerit. Sz ds gliabit p oīa castū se hre cor. Etq; enim nīes būana puritaz auctorē i ꝓmo parēte deseruāt pura cogitatiōibo nō coinquari nō ꝑt: etiā si velit. Erit tm̄ p grām dei q̄m t sine termio voletis t valebut sine ipedimēto: q̄n. s. natura nra trāsibit i gliam: q̄n corruptio induet incorruptelā: q̄n mlier. i. fragilitas būana: amicict sole claritaz t lunā mutabilitaz bēbit sub pedibo diectā videlz t ꝓculcatā. Itaq; icorruptio vie facit nos ꝑpe deū: sz icorruptio pric facit nos ꝑpetuos deo: vtpote iā filios ei: t ꝑ ē q̄ sup dirim⁹: qr in ąnto gdu vsq; ad ipm̄ gueniem⁹. ¶Multa ądē t alia opa sunt ąbvenim⁹ ad ipm: vt ē elemosyna: ieiunū: oīō t vis filia: sz hec t q̄cūq; sunt talia sub aliq̄ boꝝ gdū q̄si spēs sub genere ꝓnenk. Ad fidē nāq; ptinet devotiōis feruoz inflicte zel⁹ t defēsio. Ad obediētiā: declinare a malo t facere bonū: abstinēcia ꝓbitorū: t obseruātia mādatoꝝ. Ad pseuerantiā ꝓ fortitudo: magnanimitas t tolerātia. Ad incorruptionē aūt oīō mūda: ꝓtēplatio assidua: ꝓtēpt⁹ seculi t intēsa dilectio dei: aliaq; ꝯplima in hūc modū. ¶Ecce audist⁹ frēs charissimi ądvo mōis dñs vēit ad nos: ądvoq; modis nos venim⁹ ad eū: nunc audite q̄les sint ds vocare dignat⁹ ē. Oēs inq̄t q̄ laboratis t onerati estis. Uenite ad me oēs q̄ la. t o. e. Quotiēs ꝓba vita sci euāgelū recitant in auribo fideliū elevato mor oculoz: tūsio pectoꝝ t suspiria ꝓcitāt cordiū. Quare h̄: qr recoḡscim⁹ pfecto oēs: recognoscim⁹ singuli q̄ laboram⁹ t onerati sumus: In labore t sudore vult⁹ nr̄i vescimur pāe nr̄o: t onere pctōꝝ nr̄oꝝ oēs ꝓmimur. ¶Oēs q̄ laboratis. Istud q̄ nō ē discretiū vt videz referri debeat ad eos tātū q̄ laborauerint t onerati fuerint: q̄si inuēs aliqs fuisse laboris t oneris exptes: t ipos nō eguisse miscōia dñi vocātis. Est aūt accipiēdū causalit: vt sit sensus. Uenite ad me oēs q̄ la. t o. est; .i. qr vos oēs laborat; t onerati est; Cōclusit em̄ scptura oīa sub pctō: vt ꝓmissio ex fide iesu xp̄i daret credēt⁹. Oēs ąppe peccauerunt t egueruntgr̄a dei. ¶Laboratis t onerati estis. Si ds sub eodē sensu velit accipe laborantes t oneratos: vt seq̄ns dictio ꝓcedēt; sit quasi exposītio: ego ꝓtēdēdū ñ duco. Qis ąppe laborat extra aliq̄d: on⁹ dici ꝑt t ecōuerso. Attm̄ būanas actiōes ꝓsiderāti: liq̄do ꝓstabit aliquā dīam posse assignari. Multi ei laborāt q̄ onera nō portāt null⁹ aūt onera portat q̄n in hūpo q̄ portat laboret: vbi gr̄a: scptores: pictores: sutores: ceteriq; artifices: q̄ i peneralibo suas iplēt artes: nūquid onera portare dicēdi sūt. At illi q̄ ligna: lapides seu alias q̄sliber res būer; ipositas portāt t on⁹ ferre t sub onere laborare dicunt. Juxta hāc cōsiderationē q̄ leuē aliquā molestia sustinet: laborare simplr dici pōt: q̄ po ḡuez t q̄ sup vire ꝓsumas esse videat portat: iure onerat⁹ ee narrat. Dr ḡ. Ue. ad me o. rē. ¶Laborantes itaq; t oneratos possum⁹ accipe. Primo vtrūq; pplm: iudaicū videlz ac ḡēalē: deinc vtrūq; sexū: vir ac mulierē

m ij t

deinde diuitē ⁊ pauperē: religiosum ⁊ secularē: innocētē ⁊ pctōrē: subditū ⁊ plātū: ꝓtemplatiuū ⁊ actiuū: tēptatōibꝫ carētē ⁊ tēptatōibꝫ ḡuatū: indigotā ⁊ lr̄atū: sanū ⁊ infirmū: senē atq; iuuenē. Ut inexcusabil' sit ois hō cuiuscūq; sit secte: ꝓditōis etatis ⁊ sex⁹. Sic eñ null⁹ ē iudex⁹ sine onere aut laborerita null⁹ ꝓtermissus ē absq; vocatiōe. Et vex q̄dē ē vir q̄ bō nascit ad laborē: sz aliqs (vt dicim⁹) respectu alteri⁹ absq; onere est. ¶Sunt aūt multi laboreꝫ ⁊ mlta onera. ¶Laborabat itaq; inde⁹ ab initio i custodiēdo lr̄am legis: gētil' autem tot⁹ ⁊ semp fuit sub onere diabolice seruitutis. ¶Laborabat ite ⁊ adhuc laborat mascul⁹ cura domestice pusillōis: sz mulier addicta iacet sb one re marital' dñatiōis: dicēte ad eā dño: Sub viri ptāte eris: ⁊ ipe dñabit tui. ¶Laborat diues typo elatiōis: paup vo opp̄mitur pōdere tyrānice dñatiōis sic scptū est: Uenatio leōis onagri i deserto: sic pascua diuitū sunt pauperes. ¶Laborat religiosus abstinere se a negocijs secl'aribꝫ sub q̄ bus tot⁹ succūbit volēs nolēs hō secularis. ¶Laborat innocēs custodire innocētiā suā: q̄ pctōr ꝓdita sb pōdere pctōꝝ gemit. ¶Laborat subdit⁹ q̄liter dignā exhibeat reuerētiā ⁊ obedientiā plato: plat⁹ aūt on⁹ sollicitudis portat tāq; deo rōnē p subditis reddituꝝ. ¶Laborat cōtēplatiu⁹ quō placeat deo: quō ꝓficiat sibi ⁊ ꝓximo: actiu⁹ vo sub onere actiōis desudat: vētos ⁊ pluuias mūdanorū negociorū tolerat: vt corrine tabernaculi in sua puritate ꝓmaneat. ¶Laborat tēptatōe carens: in custodia sui ⁊ cōpassiōe ꝓximi: sed alius multaꝝ tēptationū pōdere ꝓgrauat. ¶Laborat idiota scire tm̄ q̄ sibi ꝓueniat: scīre aūt magno se spōte subdit⁹ oneri curiositatis: scire appetens ⁊ curiose inuestigās naturas ⁊ causas: motiōes ⁊ mutatiōes rex singularū. Uidit m̄ht salomō q̄ vanitas ⁊ afflictio spūs eo q̄ in multa sapiētia multa sit indignatio: ⁊ q̄ addit sciētiā: addit ⁊ laborē. ¶San⁹ ⁊ si nulla tribulatiōe laboratu ꝓpa tm̄ būanaꝝ necessitatū vicissitudo ei⁹ labor est. Infirmo aūt sua infirmitas on⁹ ē. ¶Laborat etiā senex tedio vite p̄ntis. Iuuenis autez sub onere ē naturalū icētiuoꝝ portās pōd⁹ dieiꝫ ⁊ est⁹. Itaq; si recte ꝓsideras: si diligēt intuspicis naturā humanā: q̄d aliud q̄ laborē ⁊ dolorē ꝓsideras? Quid hz amplius? bō de vniuerso labore suo q̄ laborat sb sole: nisi vanitatē ⁊ afflictiōez spiritꝰ. ¶Libet inc̄ hec vndecim illa exhate onera ad medū adducere: ⁊ oneratis ustis fm interp̄tatiōz noim dūtaxat adaptare. Ita q̄phetā ordine pse qui nō ē nr̄i ꝓpositi. ¶In ꝓmis g̃ ponit on⁹ babylonijs q̄ interp̄tat cōfusio. On⁹ igit babylonis portat incredulū q̄ p ꝓfusiōez i credulitatis ⁊ malox operū sementē ꝓfusioi ⁊ maledictiōi ꝓparāt. Quit ꝓfusio mētes eox: ⁊ nō ꝓfusi sunt: q̄m deꝰ spreuit eos. ¶Subdit on⁹ philistijm q̄ sonat potiōe cadētes. On⁹ g̃ philistijm ꝛgrue sponit uxori multieri: q̄ tā viro q̄z ⁊ sibi potiōz mortuo ꝑbuit: ⁊ cū eo pariē de statu felicitatis cadens leges miseriaꝝ ⁊ mortis q̄s meruit ipa ꝓpsius portare ꝓpellit: sic ipi a dño dr: In dolore pies: ⁊ sub viri ptāte eris ⁊c. ¶Adiūgit q̄z on⁹ moab: ⁊ moab interp̄tat de pre. Q̄ on⁹ bñ portare dicit oēs q̄ paupertate ⁊ inopia reliquis p̄mit: q: p̄uarica tiōis p̄mi p̄ris q̄de ponissimū in ipis capere experimētū possum⁹: q̄ nō solūmō pctōꝝ: sz ⁊ erūnarū sarcinas: de pre q̄dā hereditaria deuolutiōe q̄si filij trahūt. ¶Subinfert on⁹ damasci q̄ dr sanguinis pot⁹ vel sāguis osculū. On⁹ aūt damasci portāt boies hui⁹ seculi q̄ p̄ hec q̄ secularia negocia tā desiderant q̄s idesinēt tractāt q̄ vix aut nullatenꝰ sine pctō pagi p̄nt: sanguinez q̄dāmō bibūt ⁊ osculant: q: pctis q̄si ulcusculis maculari noscunt. Si aūt in ipis negocijs pctā voluntaria cōmitterēt: nō tā sanguinē biberēt vl' oscularent sz ipo sanguine inuoluerent ⁊ inergerēt: q̄les illi sunt de q̄bꝫ dic̄ p̄s. Uiri sangu. declina. a me. Et Esa. Dan⁹ vre san. ple. sunt. ¶Et tales vtiq; ñ ad on⁹ damasci: sz ad on⁹ ptinerēt egypti: q̄ interp̄tat tenebre. On⁹ aūt egypti portāt pctōres nequissimi q̄ malicie sue tenebris excecant: q̄ se mala sequūt scire ñ curāt: ⁊ q̄ ad lumē ꝓximatis venire sūmope deberēt: tenebras suas sp deteri⁹ peccādo augēt. Ut eñ bñus Bre. ait. Dz h̄ plerūq; būan⁹ animꝰ ꝓximū q̄ mox vt in culpā labit a sui adhuc lōgi⁹ cognitiōe sepet. Hoc ipm nāq; ymalū q̄ agit mēti sue obicē añ oc'os rōis interserit. Un fit vt ea prius volūtarijs tenebris obsessa: postmodū bonū tā nec q̄ q̄rat agnoscat. Lux q̄pe ꝓximatis: q: subtulit rep: obox culpas examinat q̄ dilata neglexit: eo ꝓmittit district⁹ iudicans vt nec amissa req̄rat: ⁊ cū ab actu repellit: fugit a se ipsu. ¶Sequit on⁹ deserti marit⁹ p q̄ pōd⁹ miseriaꝝ babylonis recapitulat. Dare pñs seculū scan. deserti vo derelicti dr. On⁹ g̃ deserti marit⁹. i. derelicti secl'i: portāt eccl'iaz p̄lat⁹ q: amaritudines ⁊ procellas p̄ntis seculi: q̄s ꝓpter deū relinq̄re curauerūt: ꝓmissōe subditoꝝ rursū subire cōpellit. ¶Debinc ponit on⁹ duma siue idumee. Duma eñ regio ē idumee. Duma interp̄tat tacēs: idumea terrena. Hoc on⁹ portāt actiui: q: terrenas actiōes ac domesticas sollicitudies p fruitu cōtē platiōi vacātibꝫ exemplo Barthe p sororē laborantis pie sūministrāt: nec p̄ h̄ a cōtēplatiōis iubilo se q̄i tacētes i ꝓspectu dei reputāt. vñ ē q̄ gne sibi on⁹ h̄ arbitrāt: beat⁹ existimātes⁹ gn⁹ ap̄le .xates si ꝓcederet eis cū cōtēplatiuis iubilare do in voce exultationis q̄s iplicari negocio terrene actionis. ¶Et q: int ipos actiuos sunt pleriq; q̄ varijs tribulatiōibꝫ ⁊ tēptatiōibꝫ fatigant: recte oneri duma ꝓmunat on⁹ i arabia q̄d sonat cōpe stris sine būl'. Cuiusꝓ vt nosti⁹ loc⁹ certamin⁹ est

diabol⁹ aūt in cāpo est vel q̄si miles parat⁹ ad p̄liū: vel tāq̄ leo rugiēs ⁊ circūiēs vt inueniat quē deuorꝫet. On⁹ g̈ ī arabia portat ꝙ pōdere tēptatiōnū p̄mit: ꝙ molestias carnis aut spūs patit: cui colluctatio est tā aduersus carnē ⁊ sanguinē q̄ aduersus spiritalia neq̄cie in celestib⁹. Si aūt ⁊ arabia hūilis interp̄tat: recte on⁹ ī arabia portat ꝙ ī tēptatiōe ꝓstitut⁹ spōte se hūiliat ⁊ ex hūilitato corde dei adiutoriū ꝓ aduersarij tela ip̄lorat vel certe q̄ tēptatū sua aduersitas hūilē ac tristē reddat quē p̄spitas supbū ⁊ letū faciebat. ¶Se quit on⁹ vall' visiōis q̄ hierlm a ꝓpha exp̄mit: ñ q̄ ī valle sit sita: sz ꝓt reprobos mores despectue ita sit cognoīata. On⁹ istud ꝙgrue dr portare l'rat⁹ sine ph̄s sapīe mūdi dedit⁹: q̄ q; stulticia est apud deū q̄si ī valle on⁹ sue curiositatꝫ portāt ⁊ arbitrātes se p̄ sue subtilitatꝫ visum occulta penetrare: ab occultoꝝ deteri⁹ caligāt v̄itate. ¶Ja vo subdit on⁹ tyri qō dr angustia. On⁹ āt tyri. i. angustie portāt ꝙ diuersaꝝ infirmitatū angustias tolerāt: q; hīpm qō eis viuere dat sine doloribus ⁊ erūnis trāsigere ñ p̄mittūt. ¶Onus vo iumētoꝝ austri extrēo ī loco ponit q̄ noīe reliq̄e duaꝝ tribuū designant: q̄ socijs trāsmigrātib⁹ ī terra sua resederāt: q̄ reliq̄e iumēta dicūt ꝓt deprauationē sue fidei austri vo ꝓt situ loci. Trib⁹ ei iuda ⁊ trib⁹ beniamī ad australē p̄tē terre p̄missionis sorte accepant sue possessiōis On⁹ igr̄ iumēta austri portāt iumēces ⁊ p̄cipue ī sctā religiōe viuētes: ꝙ recte dicūt iumēta ꝓt fortitudinē virū: ⁊ austri ꝓt calorē naturaliū incentiuoꝝ. Hi tāq̄ fortia iumēta in calidis regiōib⁹ cōmorātia portāt onera iuuētutꝫ: tolerāt g̈uiores luctas carnis: ferūt p̄sī⁹ rigorē disciplineꝫ ⁊ seniores sp ad imāt ī oī labore. ¶Sz qz fastidioſū eēt de q̄titate ⁊ q̄litate laboꝝ ⁊ onerꝫ singuloꝝ tractare: lectori h̄ p exercitio relinq̄ndū ducim⁹. Hoc solū cōmemorām⁹ ꝙ oī laborāti ⁊ onerato ad gr̄az dñi ip̄o vocāte veniēdū indicāt. Ad q̄d: vt reqescāt a laboribꝫ suis ⁊ alleniēt ab onerib⁹ suis. Jā subdit: Et ego reficiā vos. ¶Trāsite ad me oēs ꝙ cō
T cupiscitis me: ⁊ ego reficiā vos. Quid ē reficiā? Verbū h̄ eq̄uocū ē. Reficere ei ē repate: reintegre ⁊ alimēto refocillare. Triplex g̈ ī h̄ vbo ꝓmēdat ei⁹ largitas ꝓ triplicē nr̄am necessitatē. Eramus siq̄dē pditi ⁊ q̄si ad nihilū redacti: eramus ꝓfracti ⁊ corrupti: sum⁹ adhuc esurientes ⁊ ieuni. Perditi eram⁹ p̄ p̄mi parētꝫ inobedientiā: corrupti p̄ p̄priā culpā: ieuni sum⁹ ꝓt q̄tidianā desidiā. Jpe aūt vm diuitias gr̄e sue repauit nos: reintegrauit nos: refocillauit nos. Repauit nos per passionē ⁊ crucē suā: reintegrauit p̄ ꝓuersatōis g̈tiā refocillauit p̄ visitationē assiduā. Aūq̄ reparet nos eram⁹ filij tenebraꝝ ⁊ pditiōis: aūq̄ reintegret nos eram⁹ filij miseriaꝝ ⁊ iniq̄tatis: ⁊ nisi ꝓtinuo refocillet nos egētes fame ⁊ sq̄lidi gmanebim⁹: ¶Sz nō est ꝓtereunt in tuēdū q̄ refocillatio ista siue refectio triplex est. Alia est incipiētiū: alia p̄ficiētiū: alia p̄fectoꝝ. Jncipiētes alūt pāe laico siue ordeaceo: p̄ficiētes panē sctō ⁊ mūdo: p̄fecti māna de celo. Panis incipientiū est ꝓscie purgatio: panis p̄ficiētiū est sctā deuotio: māna p̄fectoꝝ ē pura ꝓtēplatio. ¶Attēde singula. Jo uit q̄s veniēs ad ꝓuersionē ⁊ afferēs ad dñm ꝺ regiōe dissil'itudis ꝓscīam mlt⁹ onerata p̄tis q̄d aliō dign⁹ ē audire a dño nisi illud apli. Tu sta illic aut certe sede sub scabello pedū meoꝝ. Hec tñ vilipendenda est statio illa vel sessio: vbi peccatrix illa p̄ssima veniā obtinuit p̄tōꝝ. Sedēti itaq̄ ad pedes dñi iesu ⁊ recogitāti oēs annos suos ī amaritudīe aīe sue: appōit a dño panis: ñ q̄dē subtil' ⁊ cādid⁹: sz asp ⁊ bispid⁹: sīc or deū aspeꝝ ⁊ bispidū ē. Pāis iste afflictio p̄nie est ordeā vñ ꝓficit pāis h̄ ē ptritio ꝙa: ꝓfessio pura: intēsa volūtas penitēdi: ⁊ deo ī cīere ac cilicio satisfaciēdi: Pāis h̄ colligit ex ꝓsideratiōe p̄tōrū: ꝓspgit tīore indicꝫ viuoꝝ atq̄ mortuoꝝ: coquit metū gehēnaliū tormētoꝝ. ¶Pāis sic collect⁹ et sic ꝓfect⁹ ad pedes dñi comest⁹ gñat satietatē: cōscie videlz purgatōez. Hag̈ q̄ppe satietas ⁊ sufficiēs refectio ī nouit ꝓuerso ꝙ videlz ñ mordet mala ꝓscīa de p̄teritꝫ: nec a spe repellit p̄ malāvo lūtatē hītā ꝺ futurꝫ. ¶Dic pāis ñ īcōuenient di U ci p̄t laic⁹: eo ꝙ multis etiā ī seculo positꝫ ad manū est. Ordeace⁹ etiā dici p̄t: q; suoꝝ ñ filioꝝ cibus ordeū ē: ⁊ icipiētes nōdū accepert spīm adoptiōis filioꝝ: sz spīm h̄nt iterī suitutꝫ ī tīore: sīc ex ipoꝝ voce p̄ ꝓpham ꝺr: sīc oculi suoꝝ in manib⁹ dñoꝝ suoꝝ: ita oc'li nr̄i ad dñm deū nr̄m. At vbi p̄cessu tp̄is is ꝙ eiusmōi ē iā cepit respirare ⁊ aspirare ī libtatē gl'ie filioꝝ dei: ⁊ timore depositō iā adept⁹ fuerit spem venie ꝓt bonā volūtatē suā: puto ꝙ iā dign⁹ bēbit cui a dño dicat: Fili surge ⁊ sta sup pedes tuos. Et itē: accede huc vt tāgā te fili mi. Accede p̄ bonā volūtatē vt tāgā te p̄ duo tiōis ifusiōz. Stabit igit ad mēsā magnā vt videat facie dñi ī tubilo: vt comedat panē coꝝ ꝺo mino: panē vtiq̄ sctm: panē mūdū: panē coloris cādidi: sapoꝝ eximij: panē ex simila suauitatꝫ cōfectū: ⁊ igni diui amoris coctū: panis iste filioꝝ ē sine amicoꝝ ꝙ tā fidelit q̄ fiducialit clamare p̄sūt ad dñm: p̄r nr̄ ꝙ ⁊c. ¶Panis ē sctā deuotio: panis ois suauitas siue ꝓsolatio spūs: ⁊ sup oēz panē panis gr̄e lachrymaꝝ. Dic pāis aīam esurientē replet bonis: ⁊ infundit nob mēoriā abūdātie suauitatꝫ. Qui pāis recte pōt dici sctūs ꝓt vmtū exercitia: ⁊ cādid⁹ ꝓt lucis opa: ⁊ tā p̄fd⁹ vt nulli eū edere liceat nisi sacerdotib⁹: sacerdos ꝺr q̄si sacra dās: vl' sacrificia p̄ pl'o offerēs. Qui g̈ tal' non fuerit ꝙ p̄prie merito sacrificia oīnū dignē p̄ pl'o īmolet: tā sctē mēse xp̄i pticipare nō bz. ¶Et nota q̄ sīc ē pāis pāe suauio: ⁊ cibꝰ cibo

melior: ita ē ꝛ stat⁹ statu felicior: q: is q̄ paulo añ̄ sedebat ad pedes ihesu p̄ spīm timoris: ꝛ mā ducabat i genitu suo panē doloris: iā nūc p̄ spīm pietatis surgit: p̄ spīm scie. ꝓficit: p̄ spīm fortitudis ascēdit: p̄ spīm ꝓfectus accedit: p̄ spīm intelligētie diligēt⁹ intuet ꝛ ꝓsiderat q̄d mēsa p̄ssamilias dulcedis ꝓtulerat: spūs nāq; pietatis ethē cū duobus: spūs scie discretis: spūs fortitudis ad sua adūsa validus: spūs ꝓfectus ad aduersa alica caritatuus: spūs intelligētie ad duina speculatiuus: vt videret iā incipiat q̄ sit voluntas dñi bñplacēs ꝛ p̄fecta ꝛ exultet in misericordia diuina. ¶Et ita q̄dē se hz stat⁹ ꝓficiētis ꝛ p̄cessus de virtute i virtutē eunnis. Tu q̄z bone ihesu pasti in dulcedie tua ita inquā pasti cibus illos ꝛ p̄ varietate p̄fectus sapore diuersificas internas suauitatis. Que aūt ē p̄pria cibi p̄fectos? Mana est ✠ ꝛ ō celo venit: mana ē absconditus q̄ nemo nouit nisi q̄ gustauit: cibus ē sic incōprabil' ita ꝛ ineffabil': ꝛ sol⁹ spūs sapientie ministrabit illū. Ceteri cibi ō terra oriūt: orti colliguntur: collecti ꝓterunt: triti cōficiunt: ꝓfecti coquūt: ꝛ sic demū comestibiles efficiunt. Ōia hec studij ꝛ laboris būani sunt ꝛ singul' virtutibus affligi p̄nt. Mā de corde puro q̄si de terra bona p̄ affectū oriunt: p̄ appetitū colligūt: p̄ discretōs ꝓterūt: p̄ approbatōs ꝓficiūt: p̄ amore coquunt: ꝛ tūc demū habiles ē ichoanti: vt frequenta suauitatis cor afficiāt. Sola aūt ꝓtēplationis puritas q̄si mana de celo venit atq; in mente ꝛ in ictu oculi mirabil' afficit ꝛ ineffabilit inebriat aiaz fidelē: eā dūtaxat q̄ digna erit iterū fruitari ab altissimo ꝛ uti tā suauī cibo. ¶De his refectionibus in Cañ. cāti. scriptū est: Comedite amici ꝛ bibite ꝛ inebriamini. Incipientes ꝛ p̄ficientes amici vocant ꝛ comedere ac bibere monent: ē cū labore ꝛ frequenti studio virtutes i vētre aie ꝓgerere. Perfecti aūt charissimi noiant: vtpote in suplatiuo gradu iā ꝓstituti: q̄ ꝛ inebriari exhortant cōtē platiōis vicz dulcedine a sensibus corporeis i sursuz ducētis spūs alienari. Sic cū ebrietas mētem cuertit ꝛ penit⁹ sui immemorē reddit: ita ꝓtēplationis ipet⁹ aiam quā sublenat ab oi sensu corporeo rapit ꝛ q̄si i obliuionē sui fundit⁹ abducit. Tūc accendit; ꝛ inflāmat ardore mirifico ꝛ sopit; vndiq; carnalū voluptatū illecebris: extinct; oīm mundialū cupiditatū fallacijs: remot; a mēoria corporeaz; similitudinū fantasijs ꝛ cogitationū cōū impedimēt;: tota ferē i āplex⁹ ꝓbi ad osculū spōsi ad cōuiuiū xp̄i: ibi gustat ꝛ videt q̄m suauis est dñs: q̄m magna multitudo dulcedis ei⁹: ibi reqescat a turbine ꝛ a pluuia: ibi sedet i spōsi umbra: ibi mādducat illō dulcissimū diuine suauitatis mana Jā q̄ audite dig̃ erit a dño. Oēi spōsa mea: colūba mea p.m. Ad q̄d: Ut vicēti dem sedere mecū vt vicēti dem mana absconditū: vt vincēti dem edere de ligno vite q̄ est i paradiso dei mei. Nō iā sedebis sub mēsa cū seruis: nō stabis ad mēsam cū filijs: sed sedebis ad mēsaz cū p̄familias: vt de bonis dñi gaudeas ꝛ comedas cibū illū quē ingrabas: tu ꝛ oēs p̄fes tui dulcē p̄ oi fructu frumēti vini ꝛ olei. ¶Tal' p̄fecto aia: cū de penetralibus spōsi p̄cesserit plena charitate ꝛ dilectōe mebriata ꝛ i se redierit: puta si interroget vñ venerit aut q̄d audierit i secretario dilecti sui: q̄ ex mēoria abūdātie suauitatis illi⁹ q̄ refecta est eructuans ex sinia rūdebit. Introduxit me rex in cel. vi. or. in me chari. Et iterū: Sub illi⁹ umbra quaz desideraueram sedi: ꝛ fructus ei⁹ dulcis gutturi meo: ¶Hec ē frēs mei refectio aiaz; sanctaz;: hec pascua dñica rū ouiū: quā laborantibus atq; oneratis ad se ✠ venientibus dñs p̄mittit dicēs. Et ego reficiā vos. Ac si patenē dicat: ego pabo i ꝓspectu fo mēsā. ego vob̄ p̄pabo refectiōz p̄ capacitate singulorz differētē. Ego noui figmentū vīm: ego noui p̄fectū vīm: ego noui q̄d singul' expediat: q̄d ꝓficiat vniuersis. Si venerit; ad me ꝛ māserit; i sermone meo: mēsurā refectiōis bonā vob̄ oibus dabo: s; alus; refertā: ē simpl'r repletā: p̄ficientibus agitatā: ē ꝓfusiōibus ꝛ q̄busdā ꝓfusiōibus repletā p̄fectis superfluētē vel supcumulatā. Quapropt nolite tardare: nolite formidare: venite ad me et ego reficiā vos. ¶Ego sum panis vite: ego aq̄ sapientie: ego splēdor lucis eterne: ego vitis ꝛ vinū cor boīs letificās: ego cynnamomū ꝛ balsamū aromatizās: ego sum grānū ordei penitentibus ego granū frumēti p̄ficientibus: ego dulcedo mell' p̄fectis: ego panis de celo venies bñs oē delectamētū ꝛ ocūm saporē suauitatis. Ego sū lux mūdi: lucifer dieī: sol iusticie: ego viola boni: ego flos cāpi ꝛ lilū ꝓvallū. Ego sū via ꝛ veritas ꝛ vita: ego sū myrrha electa: nard⁹ odorifera: oliua fructifera. Ego sū fōs bonor: puteus aq̄rum viuentū ꝛ vena gratiaz. Ego sū vena petrōr: grā iustor: ꝛ gla sctōrū. Ego sū adiutor: paupis ꝛ p̄ orphanoz ꝛ iudex viduaz. Ego sū dñs suor: p̄ filioz ꝛ spōs? fidelū aiaz. Ego inuabo pusillanimes: refouebo flebiles. ꝓsolabor flētes. Q̄ō p̄erat rēgram: ꝛ q̄ abiectū fuerat reducā: ꝛ q̄ fractū fuerat alligabo: q̄ infirmū fuerat ꝓsolidabo: ꝛ q̄ pigue et forte custodiā. Venite ḡ ad me ꝛ ego reficiā vos. Oibus oia fio: oēs inuito: dimittere vos ieiunos nolo: venite ad me ꝛ ego reficiā vos. ¶Sequl: Tollite iugū meū sup vos. Duobus mōis p̄ntē beneficia accipit: ex q̄z altō dīna benignitas: ex altō sapia dei magnifice ꝓmēdat. Sapia i ē q̄ i tā breui clausula oīs recte viuēdi norma ē expssa. Benignitas ꝓ i ē q̄ suū iugū appellauit: ꝛ ē nostra bere monuit. Quo mō benignitas ei⁹ i ē ꝓmēdabil' appeat attende: Tollite inqt iu. me. su. vos. Deū inq̄t: ac si dicat. Jugū q̄dā iposui mubi: ꝛ ipz iugū ē charitas q̄ diligo vos: ē g̃ iugū meū tollite sup vos. i. diligite me: q: ꝓ vos dilexi vos. Ut de bō si ñ ifita ē ducescat benignitas ei⁹ q̄ de⁹ ē ꝛ

creato⁹ oīz seculoꝝ. Jugū dilectōis ñ dedigℓ tra
bere nobisc̄ñ:nec sufficere sibi iudicauit vt eēt int
nos ⁊ sup nos sue pñtia maiestatz nisi descēderet
ad nos:⁊ eēt i nob tāq̄ vn⁹ ex nob:tū p pñtiā sus
cepte hūilitatz:tū p gr̄az mutue dilectiōis. ¶ Hū
q̄d tāte ac tali benignitati:ūmo(vt ita dicā)būili
tati ei⁹ ingt⁹ eē poteris. Uenerare fili adā i salua
tore tuo sacratissimā ei⁹ sublimitatē:sz nō minus
admirare sinceritissimā ei⁹ hūilitatē. Reuerere i il
lo q̄ de⁹ nr̄ ē ⁊ nihilomin⁹ āplectere q̄ caro ⁊ fra
ter nr̄ ē. Trahe iugū dilectiōis cū eo qō nō ē aliō
nisi vt ꝓtēdas redamare eū q̄ amauit te. Conten
de diligere:certatim dilige:curre q̄tū potes:pe
currere tñ nō potes:q: ab eterno dilect⁹: ⁊ amplⁱ⁹
dilect⁹:tñ adhuc min⁹ diligz. Dilige tñ creato:ez
tuū,redēptorē tuū.dilectorē tuū q̄tū potes: et ex
q̄to debes:nā potes paz ⁊ debes mlt̄ū: vel pot⁹
debes ex mlto.i.ex toto corde tuo:ex tota aīa
tua:⁊ ex oīb⁹ viribꝫ tuis.i.ex oi qō scis ⁊ es ⁊ po
tes. Certe si millies ⁊ millies tñ eēs ⁊ scires et
posses q̄tū es ⁊ scis ⁊ potes:ex ℔ totalit⁹ toto dili
gere teneret⁹ cū. Et si etiā ex toto ℔ diligeres q̄d
es tu ad deū? Ñdebo tibi inq̄t. Uelim q̄ maior
sit de⁹ bonie. Quis ꝓ dedit illi ⁊ retribuet ei?
q̄s āpli⁹ dilexit eū: vl̄ q̄s salt̄ eq̄ dilexit eū? Ipse
nimirū nos p̄cedit diligēdi inchoatōe sic̄ p̄cedit
eternitate:ipe nos p̄cedit diligēdi it⁹ tōe sic̄ p̄cellit
maiestatz ī mēsitate. Fac g̃ o bō qō potes:⁊ si q̄
tū debes nō potes. ¶ Diligit pbs eū ꝑ eo q̄ crea
t⁹ ab illo ē. ℔ fas agit ꝓmo q̄ voluerit eū poti⁹
eē aliq̄d q̄ nihil:secdo q̄ poti⁹ boiez q̄ pec⁹:tertiō
q̄ virū magz q̄ femīa:q̄rto q̄ lr̄atū poti⁹ q̄ idi
otam. Uide tu(o xp̄iane)si nō mlto āpli⁹ ⁊ excel
lenti⁹ gl̄iandū tibi sit. Eterñ te de⁹ tu⁹ creauit:ab
errore patris delicti ꝑ baptismuz te absolnit: fide
sua ⁊ sacris te ibuit:ex mlt̄is etiā picul'te eruit:⁊
absq̄ vl̄ tuis meritz ad sibi fruēdū te vocauit:et
mlta te spūs suauitate ditauit. Quid q̄ ante hec
oīa morte sua ⁊ tali morte te redemit q̄ ꝑ te cedi
ꝙspui ⁊ crucifigi voluit:vicla ⁊ alapas: ꝓbera et
spias:sputa ⁊ plasꝓbemias ꝑ te sustinuit. Quā
tū putas i ℔ tibi benignitatz exhibuit q̄tū ꝑ ℔
a te amari ꝓmeruit. O q̄ ifelices q̄ infideles ho
teriores q̄ tātā ei⁹ benignitatē vilipēderit:aut ob
liuiōi tradiderit sue etiā ꝙtēpserit:digni plāe q̄
deleāt ó libro vite tūc:⁊ cū iust⁹ nō scribāt. Ecce
quō benignitatē dñi ihesu.i.benignissimā diḡnōz
ei⁹ ꝓmēdabilē aspicim⁹ cū ipe nob ót. Tollite iu
gū meū sup vos. ¶ Jā ꝓ q̄tū i ꝓbis ist⁹ ó sapia
ōi āmiratōis capes si pfūditatē ipoz digne ꝙspi
cere posses? Qui docet oēz hoiez sciaz: q̄ ꝓdidit
oēz sacrā scpturā:q̄ vētis pōd⁹ posuit: q̄d sine pō
dere ꝑferre potuit? Uideam⁹ g̃ q̄d sit:tollite iugū
meū sup vos. Jugū xp̄i ipo nro vsu fuitiū dici
m⁹ qō ip̄i sō sctē religiōis ritu ꝑfessi sum⁹: ꝑ ℔ g̃
q̄ ót tollite ꝟcare voluit q̄ libera electōe ⁊ volun
taria ꝺuotōe iugū ipm sbeūdū sit. ¶ Tollere igit
iugū xp̄i ē nō coactos sz spōtaneos fuituri ei⁹ col
la sūmittere. Et si ei sℓ aliq̄ q̄s ad mōasticā vitaz
cogat ifirmitas:ꝓpellat pauptas: ñ hec reslideāt
aio:sz faciāt de necitate ꝟtutē:mutādo intēnōz:⁊
tūc ipa necitatz occasio nō nocebit:cū ad ꝟtutis
normā itētio directa fuerit. ¶ Dicat itaq̄. Tollite
iugū meū sup vos:ac si dicat:coā vob q̄si positū
ē iugū meū:sz penes vos sit ꝙsiliū vīm: si vultis
tollite iugū meū sup vos:si vultz ꝑfecti eē vēdite
oīa q̄ bētz ⁊ date paupibꝫ ⁊ seq̄mini me. Monit de⁹
frēs charissimi q: bonū ē boi si portauerit iugū:
sz ó tollēdo eo ꝙsiliū dat nō ꝑceptū: ne nos ipin
gere videak i trāsgressiōis reatū. Si em̄ ꝑceptū
daret opterz oēs boies obedire:vl̄ p inobedientia
etnalr gire. Sz q: ꝙsiliū dedit q̄si i nr̄a volūtate
posuit vtz velim⁹ iugū ei⁹ tollere sup nos. Sz ℔
idubitabile teneam⁹ vt si sℓ nos iugo ei⁹ astrin ti
mu⁹:iā ab illa die nō liceat nob ó mōasterio egre
di ⁊ collū excutere ó sb iugo regl̄e: q̄ añq̄ tolla
m⁹ tā licite q̄ libere possim⁹ refutare ꝓpt̄ q̄ ⁊ be
at⁹ Bñdict⁹ legislator nr̄ formā dat⁹ tollēdi iu
gi nō statī tollētes i ipo initio voto astrīxit sō in
go ꝓmanēdi:sz ānū itegz ꝓbatōi sūl'idulget ⁊ ó
liberatōi:vt vicz ꝓbet seip̄m bō si possit ⁊ delibe
ret:an velit ferre iugū dñi. Ac si discipl'o suo ver
bis ꝓbicis dicat. Diu deliberādū q̄ sel'ē statuēdū:at si statueris irrefragabile erit. ¶ Sz q̄d sibi
vult q̄ iugū ponis q̄ chamū ⁊ frenū dñs tolli
ꝙsulit. Nō sine cā ℔ factū eē reor:sz occulti alic⁹
gr̄a mysteri. Et si tu melⁱ⁹ aliq̄d i ꝓmptu nō ha
bueris:ego q̄d mihi videar exponā. Nō igit ad
equū aut mulū q̄ chamo regūt ⁊ freno:sz ad bo
uē fieri ꝟcationē voluit:cui spēaliꝫ ꝙpetit appli
cari iugo. Per equū designāt ambitiosi:ꝑ mulos
luxuriosi. Sicut scriptū ē. Nolite fieri sicut equus
⁊c. Nox aūt ꝙsideratio nō magis ꝙuenit ordini
monastico q̄tū equus ⁊ mul⁹ iugo siue etiā bolocau
sto. ¶ Ad bouē g̃ nostra vertat ꝙsideratio qm̄ ꝙ
ipm facta videt eē significatio. Uade ait sapiēs
o piger ad formicā ⁊ discе sapiaz. Poterat ⁊ hic
dicere saluator. Uade o secularis ad bouē ⁊ dis
ce ab eo religiosaz cōuersatiōez. In ei⁹ opatiōibꝫ
perpēdere potes abrenūciationē cultus secula
ris:humilitatē cordis: ad prelatos obedientiaz:
ad cōdiscipulos socialē vitā. Ibi notabis oratio
nis instantiā:ibi cōpassiōis industriā:ibi lectōis
studiū:⁊ suffragia intercessionū ⁊ bis silia. Et au
di quō: ¶ Hoc aial vicz bos iugo subiugari solet.
Est etiā aial mūdū esui humano cōcessuz ⁊ diui
nis sacrificijs aptū. Iraq̄ q̄ bos alligari se pati
tur significat q̄ iugū domi tollere ⁊ portare vo
lentes: abnegare semetipos sibi ⁊ sub alienis im
perijs in monasterio degere debēt. Q⁹ cornibus
alligat ꝺsignat hūiles nos eē debere. Per cornua
nanq̄ superbia exprimit. Sicut scriptuz est. Nolite

extollere ī alīū cornu vīm. i. nolite superbiā vīam erigere ꝺ deū. ꝑ cornu ꝙ alligari ē superbiā nostrā sub vinculo amoris xpi restrigere. Q, aūt in iugo ꝺbinant boues ꝓcat optare nos charitatez fraternitatis casto ipēdere amore: bonore iuicē ꝓuenire: infirmātibo alienis ꝓ posse ꝓcurrere. ꝑ ℔ etiā q bos ligat? ruminat: admonēt claustrales: lucs disciplic legibo corpalit astrieti corde tīz ore incessanť sacre scpture mysteria rumiare. Q, bos vngulā diuisaz bz ℔ ē q affect? ad duo diri gi debz. Vngula pes bouis ē sicut scptū ē. ꝓlanta pedis t plāta viruli. ꝑ pedes aūt (vt notissimū ē) designāť affect?: qsi ꝙ vngulā diuidit ꝙ gemino mouet affectu amore boni t odio mali. Vl certe vngulā diuidit ꝙ primoz nouit t ꝓsperitatibo seu felicitatibo ꝓgratulari t miseris cōpati: ꝙ scit iuxta apl'm gaudeī cū gaudētibo: t flere cū flētibo. Q, bos arādo glebas vertit: notat q claustrales diuie scpture inigilare debēt mysteris sibi ad deuotiōis ꝓfectū: primis ad eruditōis augmētū. Q, etiā currū trahit: apte denunciat ꝗste veneratiōis sit ꝙ eccl'iaz dei mentis t ꝓcibo aduiuādo ꝓmouere pñt. ꝑ currū nāz eccl'ia figurať sicut ꝓsal. aut. Curr? dei decē milibo multipl'. Currū ꝙ bos trahit: qñ ꝓ militāte eccl'ia religio sua quispiā fideliť intercedit. Q, etiā mūdū animal ē t vesci licitū: declaratiue mutatiōe dignū cū: ꝙ iugū xpi pie portare studuerit. Bouē ꝙppe comedere ē exemplū religiosi fratris actibo nostris imitādo qsi incorpare. Bos etiā i sacrificio t holocausto dñi offerri solet. Sacrificiuz ó: hostia cui? portio aliq in altari cremať: reliq in vsus cedit offerētis. Holocaustuz ꝓo ē q tota cremať in altari. Bouē igiť nīm in sacrificiū dño offerim? qñ ꝓponētes būiare aīas nīas t affligere carnē ieunijs: vigilijs: aliisq seti opis exercitijs: accedēte mādato ꝓtis t aliud impante verecūde et būiter a ꝓposito nīo desistim?. ℔ępe qó nīam relinq̄m? intētionē t volūtatē frangim?: ℔ in dñi sacrificiū accēdim?. Q, aut nīam cōmoditatē t vtilitatē facim?: ℔ qsi in vsuz nīm ó sacrificio domini refuam?. Cū ꝓo ad dura t aspa nīeq volūtati ꝓtis? ꝓtraria ꝙ dei amore obedim?: quasi bouē nostr̄ ī holocaustū dño offerim? : qz nosmetipos a nīis volūtatibo occidim? : t sup altare boni opis igne diuini amoris cremam?. Vel certe sacrificiū ē bōa nīa opatio: t laudē nob cooperās apud ꝓmū: t meritū collocās apd deū Holocaustū ꝓo est sincere deuotiōis affect?: seu pure ꝓtēplatiōis excessus: cū mēs būana spūsā ei feruore cōcepto: vel effundit sup se vl' rapit extra se t tūc ita vehemēter ardet t exestuat vt ei dicere cōueniat. Ossa mea liquefacta ē. Vñ: De igne scō: igne mūdo. Et si vis scīr de? nr̄ iste ignis est. Hec t bis sil'ia (vt mihi videt frēs dilectissimi) dñs inuere voluit cuz dixit, Tollite iugū meū.

¶ Sz cur addidit meuz? Vtiq discernere voluit A
suū ab bis ꝙ sua nō sunt. Sicdē est iugū status būani: iugū corpis quersi t ē iudei: seculi: diaboli. inferni. ¶ Jugū stat? būani ē corruptio t mortalitas t multiformis infirmitas ꝗbo omne būanum gen? subiacere dinoscit. Vñ scriptū ē. Graue iugū sup filios Adā. ¶ Jugū corpis quersi ē voluntas ꝓpria vel ꝓsuetudo prava ꝙ rō nostra captiua tenet t sepissime ducit ꝙ nō vult. De quo nisi fili? nos liberauerit nūq veri liberi erim? : de cui? nobis ꝓsona ꝓmittit. Ecce ego venio dirūpere iugū captiuitatiz vestre. ¶ Jugū iudei ē obuātia legis ad litterā. De ꝙ apl'us ꝑetrus dicit. Quid tēptatis imponere iugū sup cernices discipulo: qđ neq vos neq pres vestri portare potuerūt. ¶ Jugū seculi ē cupiditas. Unde stultus rex legit dixisse ad populū suū. ꝑat me? aggrauauit iugū vestrū ego addā iugo vestro. Ac si diceret. ꝑater me? exegit a vobis magnū questuz: ego multo maio: ē. ¶ Jugū diaboli ē pcm vl' inquitas. De quo illud Esaie. Jugū eī oneris ei? t virgā humeri ei?: t sceptrū exactoris ei? superasti. Exactor noster ē diabol? ꝙ pcī numū quez in paradiso nobis obtulit cū vsura exigit: ꝙa ad dēdū peccato pcm̄ semp instigat: vt in fine nos ad iugū eterne dānatiōis trahat. Cōtra qđ oramus patrē nr̄? ꝙ in celis est: vt gl'iosa sibi natiuitas liberet quos sub pcī iugo vetusta seruitus tenet. Dui? itaq exactoris iugū t virgam t sceptrū apparēs in carne dei fili? superauit cuz seductionē. afflictionē. dānationē. qua cruētus ille tyrānus nos tenebat ad nihilū moriēdo redegit. ¶ Jugū inferni ē eterna dānatio qua fasciculi ad cōburēdū colligabunť: vt illic ꝓiungantur in pena ꝙ equales erriterūt in culpa. De boc iugo pōt accipi qđ dñs dicit p Osee. ꝑropterea ꝓponet eis iugū: qđ nō auferet. ¶ Sunt t alia ꝗn q iuga bouz curiositates videlicz ꝗnq sensuum exteriorū: que inga sibi quidā in euāgelio coemere tacet vt excusatus haberet a nuptijs ea se ꝓbaturum ire dicebat. ¶ Dicēs itaq domin?. Tollite iugū meū sup vos nō ad aliquod predictoruz nos inuitat: sed ad illud de ꝙ signāter dicere meum debuit. ¶ Sz ꝙ est sup vos: boc verbo admoneri nos arbitror: vt donū cōuersiōis nos celitus accepisse ꝓgnoscam?: vel vt de accepto gratias iugiter agam?: vel certe vt nos diuina ꝓcepta ad perfectū nō posse implere sentientes ad superne pietatiz viscera assidue suspirem?. ¶ Posumus sane in ꝓpositis quattuor verbis: ꝓncipales quattuor virtutes approbatas intelligere: et quattuor ineptias siue abusiones que inter claustrales plerūq reperiunť approbatas accipere. Virtutes be sunt. Justicia. fortitudo. prudentia. tēperantia. Justicie competit quod dicitur: tollite: qz verū dignū t iustū est vt consulenti acq̄es-

tas: ꝑcipiēti obedias cōditori. Ad fortitudinē ꝑtinet qđ ōr. Jugū: qz ipo noīe dat intelligi te fortē atq; cōstantē esse debere. Prudētie ē qđ addit meū: qz nimirū optet esse prudētē vt scias reprobare malū ⁊ eligere bonū ac salutare iugū. Temperātie cōgruit qđ subinferk sup vos: qz tpantis animi ē ad cōpetētē modū cūctos effectꝰ restrūgere ⁊ ordīare. ¶ Abusiōes ꝑo be sunt. Cōtinuꝰ tepor ⁊ indiscretꝰ feruor. indebita occupatio: ⁊ nimia formido. Tepor ꝓtrariꝰ ē iusticie: ⁊ reꝑbēditur in ꝟ ꝓbo tollite. Nimꝰ feruor exterminat fortitudinē ⁊ dānat in ꝟ verbo iugū. Indebita occupatio expellit prudētiā: ⁊ dānat in ꝟ qđ ōr meum. Pauor nimia formido aduersat tpantie: ⁊ exꝓmit in ꝟ qđ annectit sup vos. ¶ Singla si placet ordine pscēmur: iuxta alterꝰ loci parabolaz ad vineā dñi sabaoth excolēdā: alij ꝓmo mane: alij hora tercia: qđā secta vel nona: nōnulli ⁊ vndecima veniūt. Hoc ꝓo est qz ad iugū xpi: ad fruitiuz dei: ad viuēdū religiose: ad militādū sub regula vel abbate: quidā veniūt in puericia: qđā in adolescētia: multi in iuuenili seu virili etate: plerīq; ⁊ in vltima senectute. ¶ Fit vero nōnūq; vt is q in puericia ad cōuersionē venit frigescēte postmodū nouum feruoris igniculo ꝓtak in tepore: et q studianis ꝓtuū incremētis grāz sibi apud deuz ⁊ hoīes cōparī debuerat: vituperiū sibi magnū ꝓcurat. Qui dū sola innocētia ꝑpēdit ad opera ꝓtuū se virilit nō accīgit. Jmparies ad ieiunia ad vigilias somnolētus: ad orādū tepidꝰ: indevotꝰ ad psallēdū: alijsq; xpi militibꝰ mūdo: carni diabolo vsq; ad sanguinē resistēntbꝰ ipe sibi i oibus requiē ꝙrit tā acidiosus q; ociosus ⁊ secreta tacitaq; sibi cogitatōe dic: qđ nā ego luere hēo? Ut qđ ira rigide distracteq; viuā sicut illi magni pctōres. raptores. iniusti. adulteri. ¶ O cogitatō nē illꝰtissimā ꝙsi nullꝰ teneat fuire ō nisi irretitꝰ crimilali pctō. Certe scriptū ē. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: ex tota aīa tua ⁊ ex oībus viribꝰ tuis. Ecce deū ita diligere iuberis: vt. s. nihil in te vacare ꝑmittas q deū nō diligas. Quō aūt tu diligis dñm deū tuū ex te toto: qñ qđē plꝰ posses si velles q; facis? ¶ Sane q; to es inocēti or tāto cē fruitio dei debes ardētior vt vl in scīta te ⁊ iusticia ab ipo custodiaris: vl vt custodite sācti rati vberiꝰ regnetis. Nō ꝑpēdis qz cū alij sibi diuidāt dies suos vt qlēcūq; venia obtineāt: tu tuos integros suas: vt grām ⁊ gl'iam tibi amplio fē acqras. Quid si internꝰ arbit ꝓpt ꝟ tibi inocētiā tuā ꝓseruare voluit vt pōdere pctōz ꝑgrauatū fratrē tuū collaborādo ⁊ onꝰ ei tibi ꝓtēdo iuuares. Nōne cū ꝓpt tuā defidiā impedit hec bona dei volūtas ꝑ increpationē audire dignꝰ eris. Amē dico tibi qz publicani ⁊ meretrices ꝓcedēt te in regno dei vel potiꝰ tumēdū tibi est: ne illō tibi maledictiōis elogiū infligat. Hūq; ex te fructus nascat in ꝑpetuū. Verba sunt ipi dñi maledicētis sub noīe ficꝰ aiaz būanā foliis extrinsecaz observationū plenā: sz nullo ītrinsecꝰ suauitatis fructu plenā. Tales nimirū erāt illi duo angeli ecclīaz qz vnt ꝑ ioānē ōr. Scio opa tua: qz nomē habes vt viuas ⁊ mortuꝰ es: atq; alij. Utinā frigidꝰ ēes aut calidꝰ. Si frigidꝰ ēes būilior apparetes: ⁊ eēt de te spes. Si calidꝰ ēes charitate feruēs arderes: i te atq; alios accēderes: nūc aūt qz tepidꝰ es ⁊ nec frigidꝰ nec calidꝰ. i. qz nec būilitate fulgēs nec charitate feruens: putas te aliqđ eē cū nihil sis: incipiā te cuomere de ore meo ꝟ ē de cetu me laudātiū ejcere: ¶ Hec de ꝓtinue tepēdo dicta sit. Nūc ꝓsequēs ē vt de nimiū fernē tibo aliq; dicam⁹. Sunt pleriq; q feruore nouitio ducti vl potiꝰ astutia antiq bostij tracti mox vt cōuictii fuerint scītatis arcē arripe festināt ⁊ oīa sine ꝓsilio. sine ordine. sine discretiōe agētes effrenī studio feruūt i ꝑceps. vigilāt pliciꝰ. ieiunāt ⁊ abstinēt ꝑpētiꝰ. plꝰ orāt ⁊ laborāt q; cetis monasterij regula. vl maiozꝝ cohortent exēpla: si q; eis ō mō: si q; ō discretiōe suggesserit: decepriōes putāt despiciūt. fugiūt. velut noxia oia arbitrātur: vt ster cora adeo studiosa ⁊ odibili obstinatiōe illudētē sibi sequūt diabolū. Et qđ magis ē mirādū cuz ad ꝑcepta. ida secreta celestia oīni sese studio devotiōis erigāt ad ambulādū pacifici in terra caligāt ⁊ q: octis ad sublima leuatis pedibꝰ nō ꝑspiciūt q; si celo intētus in tra offēdat. Alij nāq; magis q; bi vnanimitatē fratꝝ ꝑ ipatiētiā vicīāt: ꝑ inobedientiā turbāt: ꝑ pinacia dissipāt: ⁊ nubilum nimꝰ insultūt idefessis oīonibꝰ itroire i scīa scīoz ⁊ scītissimū illō irrūpe dīne puritatꝫ arcanū: nec dū cū ipi fuare curāt vnitatē spūs i vinclo pacꝫ ⁊ qñ nō recte pulsant fit iusto dei iudicio vt nō ītroeāt. Scptū q;ppe ē. Veredītas ad quā festīatur in ꝓncipio i fine būdictiōe carebit: denicq; per Viere. de Hoab ōr: qz plꝰ fecit q; potuit idcirco perierūt: si cīm vires suas metirēt scirēt ꝓfecto q; paulati lōgi⁹ itur: qz ꝟo nolūt moderari qđ faciunt: deficiente post modicū natura corpis: fit vt aut a ceptis turpit desistāt: aut si nō ōsisterīt infirmitates ꝑpetuas incurrāt. Fratq; oībꝰ coꝝ onerosa infirmitas q; bꝰ aī fuit molesta scītas: q; tos hodieq; videm⁹ cū carne inire amicicias: cui antea gules itulerāt pugo: appetere delicata: q;rere suauia: q; vilia ⁊ grossa pti⁹ sine scrupulo recipe non poterāt: q; tos ité videm⁹ ꝓpt indiscretos spūales exercitij labores sensibꝰ pclitatos cēt ad vltimū nesciisse discernere int bonū ⁊ malū q ꝓnut⁹ inter diē ⁊ diē: inter bonū ⁊ bonū: ⁊ deinde oēm diē diiudicabāt. ¶ Ue eis q sic corpa sua diuino sāb'ra bunt seruitio vicio suorve in q; eis cū tam misere fiant nouissimi qui videbant fore primi. Tolerabile tamē si fiant nouissimi ⁊ nō extranei si infirmitas quā sibi adduxerunt potius q; incurrerūt

poterit excusare eos a bōis q̄ agere ꝺbuerūt t si voluissent potuerūt. ¶Tertia abusio ē indebita occupatio: hec vicz ē cū postposito ds penitētz t plāgētis officio iplicat se sciētys sclarib9 q̄ ad rē nō ptinēt: q̄ ad salutē ꝓferēdā ꝓfuādāne nō valēt. Alī addiscere studet syllogismos t fallacias alī aggerare nūeros t mēsuras: alius callet musice ꝓportiones: alī phice iuestigat expimēta t alī ꝓpleta legū canonūq̄ discutit argumenta. Sic q̄lq̄ in eo circa qđ afficit libēter occupat: t in occupatiōe sua delectat: t nichilomin9 credit se deo placari in dño qñ quidē nō recedit ab ordine monastico. ¶Talī ni fallor assimilat Samaritibo de q̄bus scptura refert q̄ vnaquēq̄ gēs cū coleret deum dyis q̄z suis fuiebāt. Usus q̄q̄ etiā qđ sibi ꝺlectabile t pre oīb9 diligēdū venerādūq̄ elegit ß quasi deū sibi p̄ statuit. Usi ē illud ꝓbe. Universa idola dom9 isrl depicta erāt in pariete. Paries in domo israel: ē obstinatio mētis in religioso q̄ paries ꝓtinet idola nō sculpta sz depicta: cū religios9 nō oīmode diligit iniq̄tatē: licz afficiat circa aliquā vanitatē. Colit igit deū sil t idola q̄ et bois opib9 insultit: t nichilomin9 scie alicui seculari vane intēdit. ¶Quarta abusio siue ineptia ē icauta formido. Hec ex ꝓsideratiōe negligēz vite pcedit: t nisi tpantē discretiōz adhibuerz ad ō speratiōz pducit. Si de respectu mīnutiis dine misēdie negligētias tuas pēsare supsederis: ß ē fallere teipm. Si aūt ex intuitu districtiōis supne intpate timeas: ß ē cū dolore descēdere ad infernū. Quid g ē. Timiq̄ vt adhibito discretiōis studio de duobo ꝛ̄ris q̄si q̄ddā tpamētū facias: vt inter spē t metū: int securitatē decipiētē t diffidētiā cuiscerātē ambulās: medio tutissim9 eas. ¶ Hūc singla singul adaptem9. Sup ditim9 q̄ primu9 tepor ꝛ̄ri9 ē iustice: q̄d liq̄do ꝓstabit si diffinitōz iſpexerim9. Diffinit itaq̄ sic. Justicia ē ꝑ mus reddēs cuiq̄ qđ suū ē: t tepor ē viciū nlli ex ltegro reddēs qđ suū ē. Debitores sum9 frēs charissimi ō: debitores ꝓrio. debitores t nob: debem9 deo gl̄iaz t laudē. ꝓrio ꝓgulationē t ꝓpassionē. nobis ipis disciplinā t sollicitudinē. Dēm9 deo totū qđ possum9. ꝓrio qđ ab ipo nobis fieri vellem9. debem9 nobis ipis q̄cq̄d virtutz. quicq̄d bone fame. q̄cq̄d bone cōscie eē coguerim9. Si aūt in laudē dei sp tepētes t dissoluti. in amore p̄mi torpētes t frigidi. in ꝺnudicatiōe nostri negligētes fuerim9 t remissi q̄d tā iustitie ꝓtariū: Uides plane q̄ sic faciēdo nō reddim9 cuiq̄ qđ suū ē. Deniq̄ q̄d tā iustitie ꝓtariū q̄z dicēte dño tollite: cū nos ipm qđ sustulim9 iugū oīmode satagim9 deponere. ¶Ditim9 itē q̄ num9 ferus exterminat fortitudinē: qđ de ꝓpatiōe duoz ꝓcertatium ꝺnoscere facillimū ē. Ponam9 añ oculos duos in certamīe ꝓgredi. Unū q̄ validis t ꝓmuis ictibo aduersariū lacessat. Alīū q̄ venētes ict9 ꝺpeo sa gacit excipiat t lacessentē hostē puida ꝓpectatiōe ꝺcludat: vnū q̄ totū sil ꝓferat spm̄ suū alīū q̄ dispēset t reseruet in posterū. Nōne isto q̄si segnit agēte sz valit sibi pspiciēte. Ille dū ict9 in os nō modificat. fortitudinē suā exterminat: t triumphū aduersario dat. Nōne isto vsq̄ ad finē p duratē fortit. ille succūbit turpit: t pdet iuste qđ nimis ferude q̄rebat: q̄n finis nō pug coronat. Eya g frat singlariis q̄ singlarit t indiscrete facz Eya in q̄ exterminia facie tuā vt videaris hoibo ie iunāo. Exterminia ocl̄os tuos vt videaris plorans exterminia fortitudinē tuā in pūcto tpis vt paulop9 nihil pl9 facere possis. Hec ē tota scitias tua: hec sapia tua ispirata a rectore tenebraz t caligis q̄ se trāsfigurat i angelū lucz. Audis q̄ dño noiando iugū sociale (vt ē dictuz ē) in quētu te hortat ducere vitā: t m̄ obstinato sectaris aio odiosaz supstitiōz mā. Dē9 ibabuare fac vni9 morio i domo vt suiāt ei būero vno. Tu aūt alteri9 morio quo būero suis q̄ ab vnitate recedis: sz q̄rsuz ista ꝓgressio? Sufficiāt hec. ¶Itē ditim9 q̄ indebita occupatō expellit prudētiā: qm̄ ꝛ̄ria ē illi. Nō ei bñ quenūt i vna sede morāt scia maiestatz t scientia vānitatis: nō magz q̄s duo aduersarij in vna domo: q̄ ei societas lucis ad tenebras aut q̄s templū ꝺi cū idol: aut q̄re filij iudeoz i birtez loquūtur azotice: q̄ etiā i azoto positi deberēt loq̄ iudaice. Hec ß ditim9 q̄ ista scire sit malū: sz q̄ religioso i bis nimū occupari sit viciosū: deniq̄ ista nō mō discere sz oli didicisse. Hūc cura alia nos sollicitat. Occupēt in bis sclares ne iocēt, ne venēt ne fornicēt: vbi āt ista desūt illa q̄d faciūt? Cū debeas i lege dei meditari die ac nocte: q̄ mēte ruminas syllogismos t argumēta vanitatz tue. Dicēte dño: meū tu nescio q̄d aliud iugū videris ducere cū sclaribo: ptē tuā fortasse cū bypocritz bitruo. ¶Ditim9 etiā q̄ icauta formido aduersat tē perātie: ūlla desperatiōz reprimit quā ista suggerit illa cor letificat qđ ista ꝓturbat. Si te petōrē ꝓsideras ait Greg. optz vt a te dñm nō repellas. Repellit āt si ō bōitate ei9 ppt totā malicā despas: si ō impfectō tuo itpate formidas. Si opa nr̄a sufficerēt nob ꝺnie misēdie q̄s locz eēt? Propterea g dat gr̄a vt nō gl̄iet ois caro cora illo: cū se videt p solā obtinere gr̄az qđ nō pōt p ꝓtatē suā: si vilitatē tuā ꝓsideras magis ista. ꝓfide. spera. dama t depcare altissimū t dabit tibi petitiones cordis tui. Cū audis dicētē dñm sup vos: respira ad gr̄ā: gr̄us esto gr̄ie: t de viribo tuis noli p̄sumere. ¶Ecce de iugo dñi q̄ potuim9 ditim9 multa q̄dez sz nō oīa fortassis q̄ debuim9. Sz qz ad alia sequēta ꝓperam9: ista ad pñs sufficere credimus. Uerū quia btūs Bñdict9 iugū domūs scholaz dominici seruitij nomiat: q̄d in hac schola agēdū: q̄d ue discendū sup vigilāter audiamus? Sequitur Et discite a me: quia mitis sum t humilis corde.

patet pfecto q̄ mgr̄ noster ipe ē tps q̄ nos a se
discer̄ monuit: fact⁹ ipe nob exēplū bonoz ope
rū. Uos vocat⁊ me inq̄t mgr̄ z dñe: z bñ dicitis.
Sū etenī. In b inq̄t ꝓfect oēs: q̄ mei discipuli
estis: si sic ego suz: miles z būles corde fuerūt.
Mea actio via ē: lectio mea via ē disciplina: dis
cite ḡ a me: q̄ mit⁊ suz z būilis corde. Pulcra fra
tres dilectissimi exhortatio cū mgr̄ exhibet b in
fact⁊ qđ docet ꝓbis: z discipulos ꝓcedit vita q̄s
vult pfectos eē z eruditos corde i sapia. ¶ Dili
gēd⁹ plāe z oī saga citate inuitād⁹: p̄stinu cū nihil
exhibeat. nihil doceat aliō q̄ māsuetudinē z hu
militatē cordis. Apparet ḡ q̄ amabil fuit dñs iesꝰ
vtpote mit⁊ z būil corde. Sic enī oīs iracūd⁹ et
arrogās odios⁹: ita e regione oīs māsuet⁹ z būil
ḡtiosus. Māsuetudo āt hoīb: būilitas ꝺo amabilē
solet reddere hoiez. Amabil ḡ erat dñs iesꝰ
z mitū amabilit: tā amabil i māsuetudine z būili
tate sua: q̄ magn⁹ z laudabil in maiestate diuia.
Dic itaq̄ se mitē z būilē corde. ¶ Ad q̄ mit⁊ z hu
mil eēt dictis z fact⁊ nō op⁹ hēbat b ꝓmēdare di
scipul suis. Ipi enī viderūt z audierūt z pspexe
rūt oculis suis: z manibꝰ tractauerūt viderūt z an
nūciauerūt nob. Que aūt videre z audire nō po
terāt necesse habuit: vl potiꝰ ipi necesse habuerūt
vt ipe annūciaret eis: q̄ argumētuz cordis ꝓba
sunt. ¶ Cū igit ꝓt⁹ hēat tres dītias: duas fecit et
emplo: tertiā ꝓbo. Dite se z būilē demōstrauit i
dict⁊ qñ hostrēdis blasphemijs lacessit⁹ z q̄nq̄es
hīe demoniū dict⁹ ad doctrinā sp q̄s ad ꝓtūeliaz
se pon⁹ erexit. Dite z būilē se demōstrauit i fac
tis: qm̄ sic ouis ad occisiōz duct⁹: z q̄si agn⁹ coā
tōdēte se obmutuit: se ligādū flagellādū exposu
it: q̄ solo nutu potuit necuisse malignos. Cū igit
null⁹ sciret q̄d eēt in eꝰ iterioꝝ hoīe nisi spūs eꝰ
q̄ in ipo erat: bonū qđ i corde habuit: ꝓbo disci
pulis ꝓposuit: z h eos discere atq̄ imitari p̄cepit
Est aūt z aliō h ꝓsiderādū. Uirt⁹ q̄dē alia ꝓsistit
in actu: alia i effectu. Uirt⁹ i actu ꝓt⁹ ē. Uirt⁹ in ef
fectu ꝓt⁹ virtut⁊ ē. ¶ Uirt⁹ q̄talibet ꝓferat i actu
aut qua est aut nulla: nisi etiā de cordis emūctat
affectu. Si enī bonū facis sine cordis affectu: be
stialiter facis z virt⁹ qua ē. Si bonū ꝺ cordis af
fectū fraudulēter facis: z ꝓt⁹ nulla ē magꝭ viciū
reputat. Hinc pē. ait. Eructauit cor meū verbū
bonū. Uerbū sane bonū nō eēt nisi et bono cordꝭ
affectu ꝓdiret. Hic ē etiā illō qđ ad ꝓmēdatiōez
spōse in Cañ. cāti. ō: Emissiones tue padis⁹ ma
lozūpunicoz. Malapunica fortis rubicūda sūt:
intrisec⁹ ḡnis repleta. Bone igit actiōes ō bono
corde emisse z egresse: recte padiso moloxūpuni
coz ꝓpank: q̄ z boīb fortis rutilāt p pietatis ex
hibitionē z ꝺo sese int⁹ copulāt p charitatis affe
ctionē. Ut ḡ se dñs nob ꝓberet exēplū nō solum
hōi opis sz etiā mūde affectōis: discite inq̄t a me
q̄ mitis suz z būil corde: q̄ nimiꝝ nulli⁹ monē
ti apud deū ē exhibitio bone actiōis quā nō cō
mēdat emissio pie affectōis. ¶ Sane notādū: q̄
duas i sinuauit ꝓtutes: māsuetudinē z būilitatē:
q̄ i bis summa ꝓsistit pfectōis. Sūt etenī duo q̄
bus sp ipugnāndo ab statu pfectōis euertimur:
pspera videlicz z aduersa. Uerba igit dñica sic
debem⁹ attēdere q̄ duo doceamur oppōere: mā
suetudinē aduersꝰ: pspes⁊ būilitatē. Si q̄ e nobis
cū pspera ad votū succedūt pollēt z bōis tpali
bus z ani trāq̄llitatibꝰ gaudēt tūc se in grāz acti
onib⁹ exercūt atq̄ dei circa se benuolētiaz debita
cū reuerēcia suscipiūt: cū aūt iniurijs incōmodis
tāgunt mox in murmuratiōez atq̄ in impatiētiā
seu in meditatiōes vltiōis p̄silūt. Si nimiꝝ hu
miles in pspes: sz nō sunt māsueti z mites i ad
uersis. ¶ At q̄ ꝓta ꝓstāti in tribulatiōibꝰ tenēt:
sz psperitatis tpe de successu int⁹ supbiūt: hi ꝓtu
tū alterā fugiūt: alterā negligūt. Debem⁹ aūt et
māsuetudinē būilitati: z būilitatez māsuetudini
iūgere: z hinc aduersa sufferēdo illic pspera nō
curādo elicere ne cū et vna pte decori apparueri
mus: et altera deturpati displiceam⁹. ¶ Sed in
ter hec ad mēoriā venūt octo illa p̄ncipalia vi
cia: quoz pūtiā sentire oīm ē naturā discerne
re paucoz: cōtra q̄ vt nobis videt et verbis p̄
nullis nō mediocrit⁹ ꝓmunimur. Octo q̄ppe p̄n
cipalia vicia eē sci diffinierūt sumētes auctez ex
testamēto vel testimonio legis: in q̄ nūerant sep
tē gētes quoz olim popul⁹ dei terras possedit.
Septē nāq̄ ē. Et introducā vos ad loca cananei
z ethei amorrei z pherezei euei z iebusei z gerge
zei. Quibꝰ septē dū egyptioz gēs addit: pculdu
bio octo gētes designāt: p q̄s vt dictū est octo
p̄ncipalia vicia designāt: sicut et eaz interp̄tatō
nibus etiā intelligi pōt. ¶ Egypt⁹ etenī interp̄
tat tenebre z designat gulā: q̄ gulositas obtene
brat z obscurat intellectū. Juxta illō puerbiū qđ
de greco trāstulit Iero. in latinū. Pin guis vē
ter nō gignit sensuz tenuē. ¶ Lebanan⁹ exponit
luxuriā qđ z cōgrua interp̄tatiōe demōstrat. In
terp̄tat ei mor⁹ coz: q̄z: nisi gētilū: Cetera nēpe
corpis nr̄i mēbra: ad nutū volūtatis nr̄e mouēt z
stāt: illa ꝓ mēbra in motu suo nec volūtati nr̄e
obedīūt: nec ꝓbiacēt p̄tāti nec rōz sequūt. De cui⁹
mor⁹ repssiōe i laudē fortis mlieris ꝺr. Et angulū
tradidit chananeo. Ligulū q̄ppe tradet chana
neo ē mor⁹ luxurie ꝓtinētie legibꝰ restrigere. Hic
ō tobe ꝺr zona pellicea circa lūbos ei⁹ zonā nūmi
rū circa lūbos pōit: q̄ lasciuiēt⁊ carnis ipet⁹ strin
git. ¶ Ethe⁹ vanā gl'iaz ꝓcat q̄ et eo q̄ i opib⁹ su
is sp displicere formidat z nō solū alij stupoz eē
solet: sz ipa q̄z ō seipa āmirat z stupet recte fomi
dās vl stupēs iterp̄tat. ¶ Amor re⁹ qđ sonat ama
ricās siue amaritudo ꝓcat supbiā: cui⁹ q̄ ꝓpriuz
est tāte semp obstinatōis esse: vt nulli⁹ sensui vel
volūtati cedere: nullius dignet verecūdie paroc-

re amaritudis sp̄z indigt̄ois ipa sibi cā efficitur. ¶ Pberese⁹ ór fructificatio p qó desigt auaricia: q̄ fructū facit vtiq; carnis nō spūs: studiosi⁹ insistēs opib⁹ cū mūdo pituris q̄s opib⁹ óo placitur vt. s. impleāt horrea saturitate: z vino torcularia redūdēt: nō vt corda mūdent z ꝓtū receptacla fiāt. Uel ór fructificatio q̄si fruct⁹ fuscatio q̄ fructū boni opis obfuscet z inānet. ¶ Eue⁹ interp̄tatū sonat ferq; siue pessimū vt vere ferreū vicū de porat inuidia: q̄ duricia cordis iducit z sūme malicie nutrix ē. ¶ Jebuzeꝰ ꝓculcatiōz sonat z acidiam ani sigt q̄ deuictū a se tanq̄s plastes ꝓculcās humū: aium elidit z ꝓculcat: vt ēternat eū demonū pedib⁹ ꝓculcādū tāq̄s lutū platearū. ¶ Gergeseꝰ inuit irā eo q̄ colonū ejectōz interp̄tat: q̄ ꝑ bz p̄ ceteris vicū ꝓpriū q̄ ipa colonū ꝓscie sue a possessione cordis ejcitatq; duras tūc cogitationū obices ponit: z sic impedit electū ne possit cernere verū. qó in intimis manet absc̄ditū. ¶ Horū aūt octo viciorq; duo sūt carnalia reliq̄ sex spūalia. Illa carnalia q̄ in corp̄is mēb⁹ eorū operatō cōsistit. Ista vocant spūalia siue corpalia: q̄ in corde actitant. Ut g̃ dñs nos ad eternia tiōz vicioruz suis ꝓbis instrueret duas tm̄ ꝓtutes ꝓposuit māsuetudinē z būlitatē. Que ꝓo vicia bis ꝓtutibus ꝓterāt innuisse videt cū apposuit corde. ꝑ ꝑ em̄ significare voluit duas has ꝓtutes sex spiritualib⁹ seu cordialib⁹ vicijs opponi debere.

¶ Sz illa duo carnalia nunq̄d intacta relinq̄t? Dīme. Nā ad eoz extinctiōz ptinet qó p̄misit. Tollite iugū meū sup̄ vos: neq; em̄ tā insipiens q̄s iugū xp̄i suscipit q̄ in ipo suscepti⁹is inuito se sciat gule z vētri oīcepo nō futurū. Nēpe hec sūt dura illa z aspa p q̄ itur ad deū q̄ btūs Būdictus iugū suscepturis diligēti⁹ iubet ꝑdican. Durū ē siq̄dē ciboz oblectamēta assueta relinquere Asperq; q̄s est libidis blādimēta illicita nō licere. ¶ Sub q̄ gemio malo oēs eram⁹ cū gētes eēm⁹ .i. cū gētilit̄ viverem⁹. At postq̄s gētilitatez exuimus: postq̄s abiectis tenebris lucē in dño eē cepimus: postq̄s duobz carnalib⁹ vicijs seruire iā nec volum⁹ diuit⁹ inspirati: nec valem⁹ ipa cordis obseruātia ipediti debem⁹ māsuetudinē z būlitatē cordis: vigilāter tenere q̄ sex illis vicijs spūalib⁹ valeam⁹ resistere. ¶ Debz g̃ barū ꝓtutū vtraq; triformis eē: qz trib⁹ vtraq; vicijs opponēda ē. Opponit aūt būlitas superbie: vane glie z auaricie: Māsuetudo inidie, acidie, ire. ¶ Sit q̄z būlitas depssa in se reflexa ad se reclusa intra se. Depssa sit in se: ne ó se alta sapiat. Reflexa sit ad se ne bumāne fauoꝛē q̄rat. Reclusa sit intra se ne res peritur as vagabūda ambiat ¶ Sit q̄z māsuetudo charitatiua, sit iocūda, sit trāquilla. Charitatiua sit vt p aliena felicitate nō teneat liuoꝛē. Jocūda sit vt de ꝓpria aduersitate nō habeat doloꝛē. Trāquilla sit vt in nullo casu exerceat rācoꝛē siue furoꝛem. ¶ Sic sub iugo dñico posit⁹ frater z in' ꝑfio dñi ꝓficit⁹ ꝓtute māsuetudinis z būlitatis circūfult⁹ vndiq; vniuersa ꝓualebit tela neq̄ssimi ignita extinguere: munit⁹ ab int⁹ ꝓtra superbiā: de foris ꝓtra vanā glōiaz. sursuz ꝓtra gulā, deorsuz cōtra luxuriā. a dextris ꝓtra auaricia. a sinistris ꝑ acidiā. ab anteriori pte ꝑ irā. a posteriori ꝑ inuidiā. ¶ Tali i nauigio subiect⁹ p̄ mare magnū z spacioso⁹ octo illa nocissima maris pericula puid⁹ nauta z strenu⁹ euitabit. Dico aūt charybdi gule z syrenas luxurie. scillā superbie z syrtes vāe glie piratas auaricie z beluas inuidie. ventos acidie procellas ire ¶ Jā ꝓo sublato iugo saluatoris z apL ꝓbē̄sa disciplia māsuetudis z būlitatis: q̄d mercedis ꝓtas, p̄mittat celestib⁹ discipul' audiamus ¶ Sequit: z inuenietis requiē aiabꝰ vr̄is. Hemia ē aiarū reqes. Una in p̄nti. Alia in futuro. Jsta bz meritū: illa p̄mū. ꝑ p̄mā habet scōa. i. per meritū p̄mū: sicut scriptū ē. Erit sabbatū ex sabbato: ꝑ ē ꝑ reqe pectoris dabit reqes eternitatis. Et ista q̄dē q̄ in p̄nti ē reqes aiorū dici possent: illa ꝓo q̄ in futuro erit reqes aiarū. Tū z de vtraq; sil' z de vtralibz singillari p̄nt accipi ꝓba dñica. Pria igit reqes multis i sacra pagīa nois⁹ appellat. Dicit em̄ bōa ꝓscia: bōa voluntas. pax pectoris. tranq̄llitas cordis. puritas mētis. refrigeriū aie. ꝓsolatio spūs. ¶ De q̄ qz sub noīe refectionis sup̄ sanctis admodū disputauim⁹: ea nūc tacita de scōa aliq̄d dicēdū videt. Sz qz ipa finē p̄nt⁹ vite sequit qó de ea dicere intēdim⁹ in finē p̄nt⁹ ꝑmonis differam⁹. ¶ Sequit. Jugū em̄ meū suaue ē z on⁹ meū leue. Sup̄ tm̄ de iugo dictū ē: de onere ꝓo ei⁹ nulla fuit mētio. Jugū q̄dē dñi fuit⁹ is ē assūptio: on⁹ ꝓo ei⁹ q̄d aliō cē pōt q̄s ꝑ qó discere sub iugo ꝓcipimur. s. vt sim⁹ mites z būiles corde. Est g̃ iugū monastic⁹ ordo: on⁹ aūt pietas mētis z corpal' exercitatio. Dicat g̃ dñs. Jugū em̄ meū suaue ē z on⁹ meū leue. ¶ Sz q̄d dicis bone mgr? Nunq̄d igras scriptū eē: multe tribulatōes iustoz. Nō meministi dictū a te. Ecce ego mitto vos sicē oues i medio lupoz. Et itē. In mūdo p̄ssurā habebit⁹. Nō puidit⁹ dicēdū. ꝑ multas tribulatiōes oportz nos intrare i regnū celoz. Et illud. Oēs q̄ volūt pie vivere i xp̄o psecutiōz patient. Quō g̃ iugū tuū suaue ē z on⁹ tuū leue. Dāna z psecutiōes ppetiri: iniurias z p̄uelias nō vereri. duros i corpe ict⁹ sustinere. aiaz ponere: nunq̄d ꝑ suaue ē z leue? Est vtiq; sz aplis z martyribus. ¶ Corp⁹ castigare ieiunijs. aiaz afficere lachrymis z oratonib⁹. voluptatē ꝓpriā odire. solitudinē amare: nūq̄d ꝑ suaue ē z leue? Est vtiq;. Sed vert⁹ xp̄i p̄fessoribz z ꝓgib⁹. ¶ Quō inq̄s? Dic p̄mū videte frēs mei qz dñs discipulis loq̄batur. Si locut⁹ fuiss⁹ turbe illa verbū respuisset: quia vim verbi nō intellexisset. At discipli audierunt z receperūt. qz qó dicebat verū eē cognouerunt:

Audiam⁹ g̃ t nos qđ ór t quō vex sit qđ ór: intelligam⁹. Hec em̄ q̃stio duob⁹ modis solui. ¶ Primo q̃dē q⁹ aīe ꝑe deū diligēt t iustitiā ei⁹ fidelit esurient: etiā amara dulcia videt: t aspa suauia. Homin⁹ ß p sciaz: sz vtinā sciam⁹ t p experientiaz. Accede g̃ hō t expire q̃ suauis ē dñs t q̃ leue sit on⁹ ei⁹. Nemo em̄ scit q̃ necdaz gustauit. Si ita nō sentis ipe tibi testis es q⁹ nōdū gustasti. Ad ß ĩfinita religiosoz mlt̃itudo verū esse testat. Alio mō solui bec q̃stio si dicam⁹ q⁹ iugi dūici susceptio t oneris ei⁹ portatio q̃uis q̃dē videat t aspa: sz in ꝓpatiōe scl'aꝝ molestiaz valde suauis t leuis sit. Respice (vt exēplis vtamur) fures t latrones: ꝑdones t adulteros quātos labores. q̃tas vigilias. q̃tas curas exp̄dāt: vt excogitatas nequitias ad effectū ꝓducāt. Respicite t eos q̃ t honestiora q̃dāmodo videt exercere negocia: diuersos dico mercatores mari t raq⁹ mercimonia sua circūferētes: q̃ta incōmoda sustineāt. subeāt pericula: vt ad modica supēdia puraſq⁹ diuitias q̃q⁹ ꝓcingāt. Respicite deinde t ꝓuos milites ꝓncipib⁹ etiā ad illicita queq⁹ ꝓuietes: et ī cūdo. in currēdo. in stādo: die noctiq⁹ laborātes. Respicite e diuerso dei mīstros in cenobijs sedētes: modicū q̃dē laborātes t plīmū pausantes: ī sup t ꝑ reqetiōe sua q̃si ꝑ labore maxīo reqez eternā expectātes. Hōne illi mlto difficiliore via descēdūt ad iferna: q̃ isti ascēdāt ad regē supna. Jugū g̃ dñi suaue ē: t on⁹ ei⁹ leue. ¶ Poterat g̃ dñs ß dixisse. Jugū meū ꝓmodū ē: t on⁹ meū salubre. Et ß si dixisset: vex vtiq⁹ dixisset. Olim em̄ i scl'o scl'i voluptatib⁹ dediti: dū illecebrosis ꝓdimētis vtunt: dū lautioribus epul'is indulgēt: dū vino se in tēperāter ingurgitāt: aut mortē sibi celeri⁹ attrahunt: aut molestissimas egritudies incurrūt: t dū iugū dñi q̃si aspex ꝓhorrescūt: ipi ꝑ iuguz seculi sub q̃ deliciant sibi ꝓhrūt vñ a iugo dñi sp elongent. At cōtra claustrales dū carnis se nō iplicāt dū trāq̃llitatē corpis t ani seruant: dū carnis terūt superbiā: por⁹ cibiq⁹ parcitate: dū modicū qđ laborāt ꝑ eterna reqe: t infirmitates mlt̃as ꝓter intētionē deuitāt: t vitā etiā nolētes ꝓtelāt. ¶ Poterat itē dixisse saluator. Jugū em̄ meū honorificū ē t on⁹ meū venerabile. Sepe etem̄ videm⁹ pl⁹ honoris t veneratiōis apō potētes scl'i bīe pauperes mōachos q̃ diuites superbos. ¶ Oia m̄ bec ꝓpēdisse de⁹ intelligit cū dixit. Jugū em̄ meum suaue ē t̄. ¶ Est vnū tm̄ in q̃ valde duz iugū ei⁹ videt: t on⁹ ei⁹ oneros⁹: molestia vicz impugnātiū vicioz. Enimuero puritatis t castitatis amatori nihil duri⁹: nihil grū occurrit turpiū infestatione cogitationū. Sz nō ē tibi in hmōi desperādū: in talib⁹ em̄ tēptat te de⁹ si vere diligas eū: vt fili⁹ si nō deseras eū in tpe malo t nota fiāt q̃ sūt in corde tuo. Noli tm̄ abire ī ꝓfilio ipioz: noli cōsentire suggestiōib⁹ demonū resiste t certa virili ter: ipe tribuit victoriā certāti q̃ coronā retribuet vincēti: sup hmōi tm̄ ꝓturbari ifirmoz ē q̃ nō cōsiderāt q̃ta vnitas tētatiōe generet: seu q̃ta cōsolatio tēptatiōez subsequtur. ¶ Ut aūt a q̃busdaz ꝓsideratū est: ser nob⁹ vnitates generat tēptatio. Pria vt remiscamur ml'tumode nre fragilitatis. Scda vt agscam⁹ q̃ nēcariū nob⁹ sit diuinū auxiliū. Tertia vt appeat si ꝑe deū diligam⁹ ꝑ quez talia supare ꝓtēdim⁹. Quarta vt occasiōe hui⁹ tēptatiōis etiā alia vicia corrigam⁹ de q̃b⁹ ante nō ml't̃ū curabam⁹. Quinta vt mō sit nob⁹ ꝑ pena et q̃si ꝑ satisfactiōe: qđ olim fuit in turpi delectatiōe. Sexta ne de donis gr̃e q̃ accepim⁹ superbiam⁹ qđ forsitā accideret si semp sine tēptatiōe viueremus. ¶ Plane tēptatiōez aut maior aut saltē eq̃lis cōsolatio seq̃ solet. Q⁹ aliq̃n eq̃lis ꝓsolatio sequat: indicat ps̄. q̃ ait. Scōm ml't̃itudinē dolor⁹ meorū in corde meo ꝓsolatiōes tue letificauerūt aiaz meā. Q⁹ aliq̃n maior ꝓsolatio tēptationē sequat testionū hēm⁹ ex scriptura dicēte: t reddidit dominus oia q̃ fuerūt Iob duplicia. Qui ei ꝑcusso cū era q̃ abstulerat duplicata reddidit: apte inotuit q⁹ nōnunq̃ temptatos vberi⁹ ꝓsolet q̃ ꝑcusserit. ¶ Hinc ē q⁹ q̃dā ꝑfectiores discretione magistra dolēt si vl'ad modicū sine q̃rulacūq̃ tēptatione sint vicz ne cū diuti⁹ in trāq̃llitate mulcēt: ex ipsa trāq̃llitatis requie secur⁹ torpescāt. Dag̃ q̃ppe nobiscū dispēsatiōe pietatis agit: vt aduersis lacessamur q: dū ex vicio aliq̃ pulsamur ꝓtra illud iuuāte dño fort⁹ accigimur. ¶ Dic ē vt puto: q⁹ cuilibet anie duo angeli deputati sunt ad custodiam bon⁹ t mal⁹. Et de bono q̃dē ꝑspicuū ē q⁹ ad custodiā dat⁹ sit. Bon⁹ nēpe angel⁹ amor ē virtutis: mal⁹ ꝓ ipet⁹ vicq tēptātis. De vicio aūt satz ꝓbat q⁹ ad custodiā nob⁹ deputet: q: dū ei⁹ aduersitate fatigamur: ipa fatigatiōe ꝓmoti: meli⁹ in bono custodimur. ¶ Hūc tā tpe ē vt resumam⁹ qđ sup reliq̃m⁹: qđq⁹ in finē ꝓmonis dicēdū distulim⁹ vicz de scda requie aīaz. Si inq̃t dñs ad me veneritis t iugū meū tuleritis inuenietis reqem aiab⁹ vr̄is. ¶ Que ē ista reqes? Oculꝰ nō vidit eā nec auris audiuit: sz nec in cor hois descēdit. Quid g̃ de ea dicere possum⁹ q̃n q̃dē nullus hoim eā vidit: sz nec videre pōt nisi qđ vnigenitus dei fili⁹ q̃ ē in sinu ꝓris ipe de ea nob⁹ modicū q̃d enarrauit. Inspiciam⁹ tm̄ eā q̃tū ipo donante possum⁹: dicam⁹ de ea qđ ipo docēte valeam⁹ t memoriā abūdātie suauitatis ei⁹ q̃litercūq⁹ eructem⁹. ¶ Reqes illa ē decor t imortalitas corporū: bonoz t ipassibilitas aiaz. fulgor vultuū incōgabilis: diuinissima iocūditas summe t etne trāq̃llitatis: pax illa q̃ exuperat oēz sensuz: gaudiū magnū: magnū valde t sempiternū. ¶ Reqes illa ē laboris t doloris oīs absentia: cure t anxietatis nulla incidētia: nulla molestia: nulla angustia: nulla cōfusio: nulla formido: vbi absterget

n A

dē oēm lachrymā ab ocīs sctōr: vbi ꝓfus abe
rit oē malū. ¶ Reqes illa ē ꝓpetua i sanitate fir
mitas incōcussa: in ani lībtate suauitas: suauissi
ma ⁊ supdulcissima i visiōe creatoris delectatio
scīā ⁊ sincera i sctōr sociatate dulcedo. ¶ Reqes
inqꝫ illa ē idui vestimēt glīe: cū glīa ⁊ leticia tri
pudiare i ꝓspectu dīne potētie: glīa ⁊ bonore co
ronari ⁊ radijs excellētissime claritatis pennis il
lustrari. ¶ Reqes illa ē idefessꝰ ⁊ irreuerberatꝰ i
tuitꝰ in illō dīne lucis archanū de supna potēta
sapīa. bōitate magnificētissima admiratio: atqꝫ
inde ꝑfectꝰ dī oīpotētis indeficiēs cōmoratio: ⁊ pre
ciꝰ pūne sempiternal ⁊ ingis fruitio: pennis ex toto
corde. ex tota ania atqꝫ ex oīb viribꝫ ⁊ virtū me
dull exultatio. ¶ Reqes illa ē circūdata fulgide
ternitatis ispectio: iectrigubil: erga ipaz venā cha
ritatis ⁊ stēta affectio: serenissima ad pīez lumi
nū accessio: ⁊ incōphēsibil celestū gaudioꝝ pti
cipatio. ¶ Reqes inqꝫ illa ē accūbere i ꝓmptu re
gis etni: bibere ⁊ iebriari a mltitudie dulcedis
dīne: accēdi ⁊ inflāmari calere ⁊ supferuere i ardo
ribꝫ sempiternis: ire ⁊ itrare ac penetrare vsqꝫ ad ī
tima deitatis vehemētia amoris: haurire dulcorē
fontis vite ⁊ sapie: ⁊ eē cū dō sine fine Amē. Finit

Sequītur cause ꝓpter

ꝓpter qs cancellariā dimittere volebat. Ista ē ꝓpria angustiaꝝ ⁊ calamitatū: in officio cācellarie par
thisicī: qrū ꝓsideratiōe ⁊ sctissimoꝝ deū timētium ꝓsilijs cedere simplr ⁊ gratis fitus instituī.

Ogor cū plīb dīis magnis valde q
aduersissimi sē ꝓplacere vl obsequ: no
mina nō explico illa scientib. Puto vi
dēt insania hāc ꝓplicitatē cū fas esset
nō fugere: sicdē indignatio ꝓncipis moror: ⁊ ne
mo pōt duobꝰ dīis seruire. ¶ Logor amicis fa
uere q tū eruere me nō sufficiūt: nec mea factio: ⁊ fortissimus boīb q oia calūniant q̄ ago: imo ⁊
verba mea tota aduersuz me execrant. Hec idcir
co ꝓsecutio pl ꝓsonal ē qꝫ altera: q casu licet ⁊ ex
pedit secedere ⁊ vincere in bono malū: ne obnitē
do frustra ego ruine magne cū amicis inuoluar
Hoc docere pōt ea q̄ nouit ꝓtigerūt tpi sil ⁊ pau
li exēpla: atqꝫ documēta id suadēt: nā ꝑ casu pa
storē fugere nō fugere ē. ¶ Logor ipportunissimis
imo nimis grauibꝫ obmti vl peccare: meli aūt ē
incidere in dei manꝰ quā hoīm cū pōt declinari:
ne amās periculū ꝓcat i illo. ¶ Logor ad libera
tionē aliorꝝ vl ꝑ ꝓsuetudie tpis: ingtos scia: ⁊ pni
tiosos moribꝫ ꝓmouere ⁊ qñqꝫ sufficiētioribꝫ ꝓpo
nere: cū tū dicat sapiēs. Noli velle fieri index
nisi ꝓute valeas irrūpere ingtates. ¶ Logor im
portunissimus hoīb ⁊ diuersoꝝ moꝝ a meis rē
dere ⁊ obsequ eis ꝓfūgi familiaritate aut incumbis
indicabor ⁊ ero ꝓtim ꝓiculo: qꝫ gaudere opter
cū gaudētib. ¶ Logor assidue rumores audire
q illic ꝓtinue ꝓstrepūt: qbꝰ anīe qes oīs eripīt: et
in multiloquio hmōi pcm nō deesse: ac spūalit
ꝓgregata ꝑ hec dilabi statim ꝓgnitū ē. ¶ Logor
laborare ꝑ curiosis ꝓmonitꝰ qbꝰ absqꝫ edificatō
nis fructu macia tpis pars absumit: ⁊ mihi ꝓue
nit illō: stulto labore ꝓsumeris. ¶ Logor rursus
curie fluctibꝰ: ⁊ si nō semp imergi vl ingīt iudica
bor a qbꝰ vt emigrarē sola hec fuit occasio cācel
larīā postulādi: ⁊ ꝓtulit ꝫ de: aliē tū qꝫ sperabaꝫ
cur nō igit habito fine cessat mot: ¶ Logor inē
hec ⁊ silia missas ⁊ oīones omittere: vl irrecolle
ctus dicere. In qbꝰ tū fructꝰ ē vberior si bñ fiāt qꝫ
ī graduū tali qli distributiōe vbi tā puus vtinaꝫ
nō sepe ꝓtiosꝰ ꝓtinā moꝝ sit ecclie fructꝰ inti
ma cernētib lucꝫ: vbi locū hꝫ illud apl: nemi ci
to manꝰ ipposueris: neqꝫ coicaueris pctis alienis.
¶ Logor etiā in tpali vita qsi mēdicare ⁊ despe
ctus viuere cū mediocritate aurea nō amara pau
pras sit tutissima sm exigētiā statꝰ cū alibi abun
dāt habeam ⁊ menagū iā ꝓnderim: qō cū dē
trimēto magꝫ oporteret relinquēdo dissipare ⁊ cum
grāmaticul ⁊ pueris viuere. ¶ Logor ꝑ vinēdo
decanatū tenere vbi ꝓficere ꝓbis ⁊ exēplis sum
astrictꝰ: ⁊ tū si nō residēā in cācellaria: scūt oēs ē
iuramētū: qle murmur: qle detrimētū: ⁊ qlīt in
re vocabor mōstꝝ biceps: ābinōis insup imo de
trationis exēplū putabor. ¶ Logor lin ꝑ adūcto
bñficio vl cedere cū irrisiōe ⁊ dāno vl cū fortissi
mo ⁊ insupabili boste in etnū dimicare. Qō a mo
ribꝫ meis abhorret matīe ⁊ isonat illō auribꝫ me
is cur nō magꝫ iniuriā patimi: ¶ Logor ad pbē
dā nouit anbelare: me qꝫ ⁊ amicos meos huic
noue cure subiycere: vbi q̄ta spes ꝓfusionis sit:
mores hodierni docere facilt pōt ⁊ ꝑfecto ꝫ q̄
rere nō obligor nec ex altera ꝑte ipromissus shpē
dus ꝓpꝝs laborare neqꝫ hūc deserere locuꝫ: vbi
absqꝫ bonore saltē piculoso vacare mihimet pos
sum: ⁊ hec oia q̄ ꝑmittunt ⁊ sequūt scādala ō
clinare. Q, si scādala post hāc resignatiōz (vt a
mici minant) ꝓtingāt ꝑfecto ⁊ venient cadē vel
maiora si nō diuisio vlla. Malo i alio sub alio et
ꝑ alio q̄ i me ⁊ sub me fieri: ⁊ notet illō Salustij
Frustra niti ⁊ fatigādo nō nisi odiū q̄rere extre
me demētie ē. ¶ Logor mltitudinē insequ ad agē
dū qō nō placet aut licet: vl vt hostꝫ ac suspectus
ābitiōe hīi nec ꝫ dissilare aut fugere seu tacere:
suffic nisi patēter clamauero: cū tū sepīū sit: nō i
seqris mltitudinē ad faciēdū malū. ¶ Logor ꝑ
nitiosa dogta qlia iā semiata sē ab aliqbꝰ vl face
re ꝫ ꝓsciaz: vl cū sūmo mei: imo ꝓbitatꝫ pclo: illa
ꝑ reuocatiōes corrigere ⁊ nō pot ꝓfirmare fa
uētes dicētib ꝓmiserint: vbi aūt malicia ꝑualet:
habitādū nō suadet plato ⁊ illic Ezech. ⁊ Hier.
de gemēdo valet ꝓsiliū. ¶ Logor liguas oēs ma
linolas tanqꝫ signū ad sagittā ꝓpeti q̄ tū intolera
biliter ⁊ irrōnabiliter seuiūt ⁊ penetrāt scāt exp

ti ꝯtū denicꝫ nō in ꝓbis solū:sz in vita ꝓpt cobe/
rennā ꝯdā ꝑ innoiatā sit discrimē aḡscūt. Quo
pacto denicꝫ redimēdū tpo sic videt:qz dies ma/
li sunt:imo supᵖ modū piculosissimi ⁊ sedinonuz
seminibo vndicꝫ repleti. Arx spon occupata fit in
laqueū ipi bierꝫ felix porro e tali naufragio nō
R fine bñficio si vel nudᵘ enatauerit. ¶Ex aduerso
ꝓ pñtia mea nibil allegari boni pōt nisi spes ꝙ/
dā alīs pficiēdi quā fingūt ꝙdā vrbā ñ ceco iu
dicio rapti de exiguitate mea ꝙ ꝯꝫ ad ß inuāt sit
sentio:⁊ dudū expio:scatū vere e illō plᵘ alys de
te. ¶Cōsideret ꝑ acri iudicio tā ex ꝓteritis ꝯꝫ ex
circūstātia rerū si plᵘ obest ille ꝙ cū suis ꝓsonatit
ꝙrit pseq;:⁊ cū eo iusticia piclitat quā inuen:⁊ vbi
locū bz si vos pfecuti fuerit tē. ¶Cōsideret ꝯꝫ p/
na sit pficiēdi spes apō eos ꝙ sapiētes sūt i ocul'
suis:⁊ ꝙ ad nil alīō vacāt nisi cū atbētibo dicēᵗ
vl' audire aliꝙd noui. Ubi ꝓterea mᵗitudine reo
genit: vbi si ꝙ sint de sua salute solliciti facilit⁊ a/
būde ꝯsilia reperiūt:apō illos ꝓbo ꝙ salutē suā ñ ꝙ
rūt:pdicatio nō solū otiosa sz etiā pnuiosa ⁊ irri/
sione digna si nō tātūmō curiosa sit efficat:vbi āt
nō est audit⁹ nō effundas ꝓbū. Exēplo xpi ꝙ co
rā Herode cū audire curiosa gestiret obmutuit.
¶Cōsideret ꝙ pfect⁹ eē Brugis pōt solo etiā vi
te exēplo si ꝓba deessent: vbi tū pficere bñficium
notabile pstringit plātura tā solēnis. ¶Cōsidere
tur ab exceptis ꝙd apō magnates ꝓsint inferioꝛ
ꝓba:imo grauit irascunt dicētibo:si nō sint ꝑz vo
lūtatē:si nō obꝑuēt illō:loqmini nob placēta: et
ꝙd Dicbee ꝓrigerit si neꝙꝫ memnerit. Qua/
propt mīh doctoꝛ ⁊ pdicātū gō rūdēt dicere io
culatores ⁊ fistulatores nūrant ꝙ ad arbitrū tri
pudiare nolētiū carmia.i.doctrinas mensurant
variātq;. ¶Cōsideret ꝙ repugnāte natura vl' cō
suetudine ꝙ altera natura ē nil vnꝯ felicīter agit
Est aūt natura mea ⁊ ꝓsuetudo ad agibilia proꝛ
sus inepta scrupulosa:iners formidolosa. Ieuissi
me ꝓturbata: vt plᵘ millies expio mgiter. Quid
igit conaboꝛ ꝛ ictū fluuij cur vim nature faciam
quā lucꝫ expellā:furca(vt Oratᵘ ait)tū vsꝫ redi/
bit? Quid fructu puisiōe ⁊ bonoꝛe allectaboꝛ a/
nicoꝛ? Fateoꝛ bec vltimo euincere potui carna
lioꝛ:⁊ ß parētibo ruralibo ß nō curātibo:imo ipis
fratribo soroꝛib⁹ mulicbꝛioꝛ ⁊ ad altioꝛa scādēti/
bus ꝛiozibo minoꝛ:sz imminēte tāto naufragio
meraby etiā charissimis imo necessarijs vltro ꝓ
iectis enatādū ē:⁊ ab incēdio duitys ꝓpꝛijs emi
grādū:sicut a curia certe lucrosioꝛe memetipsum
violēter eripui:nec piget ꝯꝫ obniterent amici.
Qō si dicat picula hec et timore fugere ꝛwenire
ad illud Terentianū:ꝙd si celū ruat? pculdubio
plura dāt intelligi amicoꝛ cōminatiōes ābigue
ex ꝓteritis futura ꝓsagio ⁊ pticularia tū nec duz
loſr nec dū ea ꝙ intrisecꝰ latēt aperio. ¶Cōsidere
S tur in ꝯta copia sunt mgri ad cōtēplatiōez forte
min⁹ idonei:ꝙ oīb agēdis in officio vi gilāti⁹. li/
benti⁹ atꝫ felici⁹ deꝑuirēt. Nec oportet ꝑ boiem ꝙ
rere in ꝙ nō sit macula:qz rara nimis auis in ter/
ris:nec pfecto talis suꝛ ego. ¶Videte obsecro ꝯꝫ
ītolerabil' cēt erroꝛ atꝫ supbia i me vl'i alīs ō me
talia cogitare: ⁊ sic ꝓferri velle: ꝙliter simia ōfoꝛ
mis fetū suū cabal' añponit. Porro nō ē cōsiliuꝛ
ꝓra dñm si ab oculis sim ꝓiect⁹ vt ꝓsit alt'. Esti/
mo ꝙ audita ⁊ facta. Bñdictū ne cederet ab ami
cis ß supbie fuco fuisse deceptū:ꝙsi vicꝫ ecclesia
recederet cū sua cessiōe ne ali⁹ talis ad regimē ip
si debitū posse reperiri:bec ꝓbo plane tēptatio de/
monū meridiani. ¶Cōsideret ꝯta sit raritas ōo
in ꝓtēplatiōis ꝙete viuētiuꝛ more porū sctōꝛum
Jōo si ꝙs tenuiter ad ß op⁹apt⁹ inueniat: credē/
dū sibi puto:qz talētū suū tale est nō alia agibilia
saltē in tāto:sicut op⁹ oculi videre ē nō laborare.
Habꝫ em̄ ꝙlibet donū ꝓpꝛiū a deo. Talē cessionē
bac causa ipe Greg.nazāzen⁹ ⁊ papa Celesti. et
alꝙ plures fuerūt executi. ¶Cōsideret si ad epa/
tū vocarer vl' aliud ingens tpale bonū: an amici
ꝓsulerēt oīb ꝓpꝛijs cācellariā esse tenēdā. Estio
neꝙꝫ nō dubito tū ꝙn nūc securi⁹ volēdo desce/
dere:illā delero ꝯꝫ aliꝰ ascēdēdo. Qꝛ si in casu di
missiōis officij ad maioꝛa:vel ꝑ mortis trāsitu ꝑ
uidēdū restaret cācellarie:agat nūc put tūc: im/
mo tāto ꝓuidᵘ ꝯꝫto deliberatio maioꝛ esse pōt ꝯꝫ
ꝓmū data rapiat occasio. ¶Cōsideret ꝙ multi eti/
am et amicis ⁊ ꝙ dicūt pericla se videre pñt abs/
q; tāto inuidie odys ⁊ aduersitatū causis: subi/
re illud onꝰ gratis:in ꝙ tātis grauat⁹ sum oneri/
bus:⁊ nō irrōnabilit vsꝙquaq; ꝙrundā veratus
odys ꝙbo ꝑ meā sorte ambitionē aut ipoꝛtunita/
tē spes quā sūnūt adēpta ē ⁊ erronea. Qꝛ si renu/
ant videāt ꝯꝫ equo mecū agāt iudicio:attēdāt ne
digito mouere nolint onera ꝙ meis ceruicibo vo
lūt imanere. ¶Denicꝫ neminē dubitare arbitroꝛ
quin liceat ꝓmiura oīa resignare bñficiū tale: re
signare in manu supioris:et vel religionē intra/
re:vel alit viuere ꝑtim bñficiū aliud curatum
habēti. Qꝛ si licet coḡsco me ⁊ moꝛes meos:cer/
tus sum certitudie tali quā in tali materia suffici
entē ecclim̄o ꝙ mibi ē expediēs. ¶Qꝛ si fingant
nimis me amātes illud nō expediēs eē reipubli/
ce vl' alioꝛ ꝓfectui audiāt dīnū tonitruū. Quid
ꝑdest boi si totū mūdū lucret? tē. Videāt ōmū ne
sint inter illos de ꝙbo alibi. Inimici boīs dome/
stici ei⁹. Illud etiā pueris decātatū. Que nocitu
ra tenes ꝯꝫis sint chara relinq;. ¶Et ne me mu
tatiōis culpabilē arguāt: si nūc tam vehemēter
fugio ꝙ tā diligēter ꝓsecut⁹ sum: sciāt qz mecū sa/
pere cū etate ⁊ experiētia creuit:⁊ mea spes pluri
ma frustrata ē: certū ꝓbo est illud. tpibo moꝛes sa/
piens. ¶Qꝛ si alleget infamia mea scio ꝙ ꝓ infa
miā ⁊ bonā famā ꝓgit ad celū. Scio ꝙ ꝓ mini/
mo mibi esse debet vt ab humano dic iudicer: ꝙ

Recõmendatio licentiandoꝝ

me iudicat dño est. Ceterũ nõ populari rumore sz cõscie simplicitate xpiani vita metit. Cõsuln⁹ pfecto t honestⁱ⁹ ẽ illud vltro facere qõ tandem ab inuito vel ipa mora extorquet. ¶ Finit.

Recõmendatio licenti

andoꝝ in decretis facta ꝑ arrbisi⁹ꝓ tunc.

Z Uesuerit forsan aliqs: cura vinculis scholastice exercitatiõis sit bi venerabiles viri ita multiplici tã nũero q̃ merito velut in libertatẽ q̃daz adducti. Respõdem⁹ꝓ verba summi legislatoris dñi i euãgelio dicentis. Dñs bis op⁹ habet. Originaliter Matth. xxi. Marci. xi. Luce. xix. Quisqs ei oculos sue ꝯsideratiõis ꝓ vniuersaz ecclam deducere voluerit: inueniet cã velut aliquã domũ grandẽ iuxta ꝓbetica exclamatiõz. O israel q̃ magꝝ ẽ dom⁹ dei t ingẽs locus possessiõis ei⁹: ꝑsidet bus ecclie dñs noster ihesus xps tanq̃s filⁱ⁹ heres in domo sua dei pris sui: fm apl'm Heb. i. Propterea loquẽs in ꝓbolis frequẽter noiauit patrẽfamilias. Recte ꝓsus q: familiã hz multiplicẽ mirabili officioꝝ ordinũq̃ varietate ꝯstitutã: qui etsi cũcta ꝓ seipm agere posset: disponere volẽs tamẽ nos coadiutores eẽ suos: fm apl'z. Ac ꝓinde bonitatis sue ꝓtinus fieri assumit hoies ad obsequiũ suũ. Admirũ: q: in numẽto etiã vti dignat⁹ ẽ: dũ misit discipl'os suos vt solueret asinã t pullũ eius: vt dicerẽt interrogãtibus: q: dñs bis opus habet: hec fm litterã. ¶ Sz a littera traducamur si placet verbũ istud ad mysteriũ cõueniẽs laudibꝰ spectabiliũ t eruditoꝝ viroꝝ. Ita em̃ nos ita em̃ ius exigit vt laudẽt t dicam⁹: q: dñs bis op⁹ hz. Quis dñs: Jã dictũ ẽ dñs dñantiũ t rex regũ cui fuit regnare ẽ. Glo. Rom. i. Cui⁹ fuit gi frenis summa libertas ẽ. Boe. de ꝯsola. Eui⁹ fuit ꝯ gi frenare ꝯtrabat theologizãs agathes: summa ing ens ingenuitas ista ẽ in q̃ xpi fuit cõprobatur. Qua in re ꝓtin⁹ ostẽdit laus egregia doctissimoriũ t isigniũ baccalaurioꝝ istoꝝ: qm̃ tanti talisqꝫ dñi seruos se dedicare studuerũt: nec suos quaslescũq̃: sz viles seruos. Dñs inqt bis opus habet. Ecce nobilitas insinuat: q: tali subsunt dño t vilitas: q: dñs bis op⁹ hz. ¶ Sunt q̃ suos viles t inutiles sub q̃dã falsa specie libertatis t dominij subdiderũt: bi sub dñio carnis tãq̃ latrinarij. De qbꝰ ad Rom. xvi. t ad Phil. iij. Quoꝝ deus vẽter ẽ t ylla in ꝯfusiõe. Sũt q̃ seruiũt mũdo t mãmone q̃s notauit xps dicẽs. Nõ potestⁱ ꝺo seruire t mãmone Sũt q̃ seruiũt diabolo t pcõ Ad q̃ quo q̃s supat⁹ ẽ ei⁹ seruus efficit. i. Pet. ij. t q̃ facit pcm̃ seru⁹ ẽ pcⁱ. ¶ Uos aũt melioꝝ consilio t mẽte spretis bis nõ tã dñis q̃ tyrãnis crudelibꝰ: sui facti estis deoꝝ: ita vt appellãdus sit q̃libet seruus fidel' t prudẽs quẽ cõstituit dñs sup familiã suã: nã dñs bis seruis op⁹ habet, ¶ Dñs

U stiaq̃ vobis op⁹ habet (O spectabiles t prudentes viri) t ꝺ ad regimẽ iue familie gradis qetuz t tranqllũ. Ad qd: sane vt doceatis cã iudicia iustitie reddere vnicuiq̃ qõ suũ ẽ. Ea ei demũ vera pax erit: ea gubernatio idonea: ea seruit⁹ placẽs dño si manet vnicuiq̃ debit⁹ ordo. Ordo aũt qd aliꝺ nisi pariũ disparũq̃ rez sua vnicuiq̃ tribuẽs collatio. Hũc ordinẽ docere habetꝫ. (O venerabiles licẽtiandi) qꝺ dñs in ꝺ opus hz: vt ois de familia sua reddat ei religionẽ latrie: puritatẽ cõscie: charitatẽ ad ꝓximũ. eqtatẽ ad iudiciũ: vt sic ordinet qlibet hõ ꝓuenienter q̃ ad tpalium mistrationẽ. Scõo q̃ ad spualiũ dispositiõez: t ꝺ in ordine ad ꝓximũ. Tertio q̃ ad emẽdatiõez cõscie: q̃ ad seipm. Quarto q̃ ad exhibitionẽ reuerẽne t latrie: q̃ ad deũ. Hec sũt q̃tuor ꝓncipalia circa q̃ versat oim sacroꝝ canonũ lex atq̃ traditio docẽs se regere. deũ colere: neminez ledere rẽ suã vnicuiq̃ tribuere. Quoꝝ noticia q̃s sit necessaria familie dñi null⁹ ignorat intelligẽs: ꝓpterea nullas inducam⁹ ꝓbatiões ꝯordatiaꝝ vl auctoritatũ: q: neq̃ necesse ẽ cũ late pateat neq̃ ig ranabo leges loquor. ¶ Perspicuũ ẽ igit qm̃ dñs vobis venerabilibꝰ licẽtiadis op⁹ habz ꝑ supposito fm depositionẽ testificationẽq̃ doctoꝝ virorũ t aliorꝝ q bãc noticiã sacroꝝ canonũ fuistⁱ assecuti. Hec qꝺ ppe noticia (iuxta inviticũ sensuz) a sina dño seruiẽs: pull⁹ ꝓ discipul⁹ ei⁹ studiosi⁹ intelligi potuerat. ¶ Sz omissa ꝓcessiõe talis me tap hoze veniam⁹ ad illud qõ obstrepũt t opponũt aliq dicẽtes. Optet: fatemur ista cogitare q̃ sub q̃ternario cõpleta sunt. s. rẽ suaz vnicuiq̃ tribuere. ꝓximũ nõ ledere. se regere. deũ colere. Sz cũ in alqs facultatibꝰ sufficiẽter hec doceãt t seruantur. quõ qõ frustra. quõ nõ supflue: adũcta diceꝝ hec facultas decretoꝝ cũ suis ꝓfessoribꝰ t studiosis de qꝺ asseris: qm̃ dñs bis op⁹ habet: frustra qꝺ ppe fit ꝓ plura qõ põt fieri ꝓ pauciora: additio igit facultatis decretoꝝ neq̃ necessitatẽ habebit neq̃ vtilitatẽ. ¶ Et inquũt q rẽ suã tpalez vnicuiq̃ tribuere docẽt sufficienter leges hũane fundate in pbia morali q̃ cuilibet naturaliter impsa fm q̃s leges instituit t regit ad plenũ in tẽporalibꝰ suis vita pñs. Per bas ꝓ canonicas traditiões visa ẽ alias plus turbari t limbꝰ affligi policia ecclie q̃s trãquillitate letari. ¶ Et rursus q reliq̃ tria q̃ vel spualez ꝯuersatiõez hoim int se: vel emẽdationẽ ꝓprie ꝑsõe cuilibet in se: vel cultum latrie ad deũ respiciũt sit in sacris lris abũde tradita: alioqn xps hõ t idẽ deⁱ⁹ cui⁹ ꝓfecta sũt opa: (vt dicit Moyses) instituissent mia⁹ ꝓfecte ecclesiastica domũ suã: q̃ nec suo nec lõgo postmodũ tpe canones istos habuit. Alioqn insup lex euãgelica traderet insufficiẽt mãdata de qꝺ dominus asserit. Si vis vitã ingredi serua mandata. Et ucz: ꝺ fac t viues. ¶ Ad summaz q̃ redit hec

calũnia:dñs inquiũt ꝓ regimine sue familie i tẽ/
poralib⁹ dedit leges ciuiles:ꝓ spũaliũ guberna/
tione tradidit euãgelicos canones: aliã ꝓo nõ ẽ
lucnire vitã nisi vl' tpalẽ q̃ ꝑ leges regit:vel spũa
lẽ quã euãgelica lex sufficient instituit. Nõne ℔
concludere licz ꝙ nequaq̃ dñs his.i.canonicis
x op⁹ bzet:¶Sz ꝗd dicem⁹ ad hec doctissimi t sa
pientes viri ꝓres t frẽs:ꝗd huic calũnie rñ debim⁹
Rñdebim⁹ ꝓ ꝓsideratões aliq̃s geometricor t do
ctrinali ordie positas ꝑ q̃s patebit a radice ne
cessitas t op⁹ dñor iuristar.Patebũt insup disti
ctões aliq̃ de iuribꝫ canonibꝫ t legib⁹. Iste ei do/
ctrine moral' mod⁹ optim⁹ ẽ dũ fit resolutio ad
certa:dũq̃ sepat pciosũ a vili t q̃si sub odis vnũ
qȯq̃ sepatũ ab alio reponit qȯ ꝓfuse ꝓpositũ fal
lere poterat inspiciẽtes.¶Potuerat cito iduci de
clamatoziar velut oratoria ꝓmẽdatio sup vtis
ꝑconijs singularibꝫ:attñ exaratio studiosa vicit
iubẽs tl'ia singl'aria ad vespias singlor lic t ea
nũc dicere q̃ pl⁹ eruditiõis scholastice nosciũt cõ
tinere.¶Jnuestigam⁹ igit a fũdamento causas
necessarie institutõis q̃re dñs his op⁹ hz.
Et ꝑ ℔ sit hec ꝑma ꝓsideratõ incipiens ex alto.
¶Prima ꝓsideratio.¶Dñs ꝑ suũ velle impiosuz
t prãtiuũ ẽ ꝑmũ radicale fũdamẽtũ oĩs legis vl'
canonis.¶Hoc Ambro.i exame.secut⁹ Basiliũ
posuit dicẽs ꝙ ꝑma lex oĩm ẽ diuina ptãs Volũ
tas illi⁹ius suũ vnicuiq̃ tribuẽs.nulli⁹ aũt ẽ per
petuũ t ꝓstãs volũtas nisi dei.¶Scõa ꝓsidera/
tio ¶Dñs indidit cuilibet rei tãtũ de lege q̃tũ de
entitate t bonitate.¶Oĩa ei fecit i nũero põdere
t mẽsura:t ita sub lege certa aut Boe.q̃ppe. Si
cut fecit oĩa ppt se t ad se sic oĩbꝫ dedit vtã certã
tẽdẽtiũ ad se q̃ dz appetit⁹ vl' amor t pond⁹ tra/
bẽs rẽ ad suũ dñatiuũ t intrinsecũ ꝑncipiũ qȯ ẽ ipe
vt sit ipe alpha t o ꝑncipiũ t finis.¶Potuerat ℔
fieri lõga deductio de legibꝫ variis rez tã in celo
q̃s i terra aut in mari t i oĩbꝫ abyssis.in volucribꝫ
celi t q̃drupedibꝫ terre t piscibꝫ mar'.Sz omitta
m⁹ hec t dicam⁹ ꝑ tcia ꝓsideratõe.¶Tercia ꝓsi
deratio.¶Dñs sicut fecit boiez vt sibi soli subie/
ct⁹ dñaret ceter' rebꝫ mortalibꝫ ita sibi indidit ꝑ
ceter' rõnẽ tãq̃s legẽ intimã t viuã necq̃ ei ꝑpter
aliꝫ dz bõ fact⁹ ad imaginẽ t silitudinẽ dei nisi
qz sui capax ꝑ rõnẽ effect⁹ ẽ ℔m Aug⁹.t exposi/
tores catholicos.¶Hoc viderũt phi q̃ naturas
aliaz rez dixerũt regi a rõne sepata velut ab in
telligẽtia ꝺ̃errãte:boi ꝙo rõz ꝑpã ꝓuerẽt quã
dixerẽt reginã in suo microcosmo: quẽadmodũ
y (suo mõ lõge mi excellẽtior) dñs i macrocosmo
ꝺncipat.¶Quarta ꝓsideratio.¶Dñs indiderat
boi rõnẽ itegrã t purã tãq̃s sufficiẽs ꝺncipiũ re/
gitiuũ suiꝑ⁹ t q̃ ad deũ t q̃ ad ꝓmũ t quo ad
corp⁹ ꝓpriũ t ad alio qȯlibet inferior.¶Alioqn
quõ verũ esset illud Moysi tã allegatũ. Dei ꝑfe
cta sũt opa Quõ ꝓterea vez esset illud pbilicuz.
Deus t natura nõ deficiũt in necessarijs si mor
ab exordio nõ dedisset de⁹ boi sufficiẽs ꝺncipiũ
sui ꝑ⁹ regitiuũ t ordinatiuũ atq̃ regl'atiuũ:De
dit ꝙo dũ hominẽ instituit sub regula rectissima
quã appellam⁹ originalẽ iusticiã:q̃ ꝑ oĩa confor
mis erat q̃:ũ optuit ipi ꝺme t ꝓstãti iustitie q̃ de
us ẽ:ꝑ quã reddidisset hõ vnicuiq̃ ius suũ.i. qȯ
suũ erat.ȯo videlz reuerẽtiã sine ꝺdictõe:ꝑmo
amicitiã sine dissẽtiõe:corꝑi obedientiã ad rõnẽ si
ne rebelliõe. Ceterꝫ inferioribꝫ dñatõnẽ regitiuã
sine impugnatiõe.¶Quinta ꝓsideratio.¶Dñs
nõ habuisset op⁹ legibꝫ vel canonibꝫ in statu
nature ꝺmut⁹ institute.sicut nec habebit opus in
statu nature gl'ificate. Quare:qz cuilibet fuisset
lex sufficiẽter inscripta in li. cordis sui:nec opus
erat vt ꝺs eũ doceret iudicia iusticie:ꝑ iura vl' le
ges aut canões hũano studio ꝓpositos vl' libris
aratis qȯ de futuro statu sonat illud ꝑbeticuz.
Dabo leges meas in cordibꝫ eor¶Sexta ꝓside
ratio.¶Dñs op⁹ habuit iuristis legistꝫ t canoni/
stis mõ locutõis ꝑpositio postq̃ bõ cũ in bono
re esset nõ intellexit:cõpatus ẽ iumẽtis insipiẽti
bus t sil'is fact⁹ ẽ illis.¶Obscurato nimiz libro
cordis interior: t velut oblĩato t male ꝓtracto
ꝑ diuersas passiões vir poterat legi: vir ab boie
discẽti ꝗd rectũ ab obliq̃:ꝗd bonũ a malo:ꝗd iu
stũ ab iniusto:ꝗd darek ergo liber extrinsec⁹:ꝓti/
nẽq̃ leges t ꝑcepta:ꝑ traditõez dei t boiuz sapiẽ
tioz:quoz lucidiora ad huc erãt corda:vel ꝑ di
uinã celit⁹ illustratõez:vl' ꝑ hũanã t diuturnaz
inuestigatõez:iuuãtibꝫ ad ℔ ipiuz moribꝫ bonis
ꝗ miro mõ illuminãt:sicut de alys dictũ ẽ ꝙ exce
cauit eos malicia eoz:Alia ẽm viri iusti anũciat
aliq̃n vera pl⁹q̃s septẽ speculatores ꝓstituti in ex
celsuz ad speculãdũ aut Saꝑ.¶Potuerãt hic in/
duci speculatões grate nimtũ:de obscuratõe vel
oblĩatõe libri cordis:qȯ ẽ speculũ q̃ddã verita/
tis:t ℔ ꝑ ꝓpatiõez ad varios modos diuersos:
ꝗbꝫ specula materialia distor:quẽt ne reddãt ve/
ras imagines.Has specl'atiões posuit Orchine
de ꝓfigu. q̃litatiũ:illic videãtur.¶Septima ꝓsi/ z
deratio.¶Dñs instituit ꝺmũ canonistã t legistã
ipm Adã.¶Cõgruebat q̃ppe:immo op⁹ erat vt
Adã qui ꝑ omniũ ꝑ ꝑpagatõez carnis eẽ debuit
erat:fieret etiã ꝑ ꝑ gubernatõez t instructiõez.
Ac ꝓinde sic in armꝫ ꝑ corporis regimine necessa
rys:adã post ꝑtm̃ fuit ꝑ diuinã inspiratõez eru
dit⁹:de necessarijs inquã nõ solũ q̃ ad eẽ sz quo
ad bñ esse:q̃to amplius op⁹ erat:ꝑ bñ esse ipi⁹ aie
quo ad scias t ꝑtutes:ipm diuinit⁹ illustrari.t ꝑ
ipm ꝓcreꝫ filios ei⁹:de generatõe in genl'atõez
¶Hec est traditio ipius Josephi in li. antiquita
tũ:cui ꝓsonat apta rõ. Sic dz Beñ.q̃ dñs fecit
ipi Ade tunicas pelliceas.℔ est vt opi fas est fie
ri docuit.sicut parare cibos: vti medicis colere
agros:t ita de reliqs babet palã ex istis vñ ꝑma

fuit origo ⁊ causa cuiuslibet artis ⁊ inuẽtio scien
tie ⁊ facultatis. ¶Octaua ꝯsideratio. ¶Dñs vl
tra legẽ nature nõ solũ instituit de qua dictũ est
sed etiã de summitate derivate ac in posteros p
mulgare q̃ dicat lex antiq̃ ¶Fundat hec cõside
ratio sicut serra: plabẽte em̃ natura de vicio in vi
cũ: plabebat cõsequẽter ad ignorãtiã maiorẽ le
gum ⁊ iurũ ⁊ multorũ iudicior̃. Addenda fuit
igit declaratio cum auctoritatũ insertiõe: ⁊ circa
murmuranonẽ ꝓceptorũ tã generaliũ sicut decẽ
ꝓcepta q̃ specialiũ sicut erãt iudicialia ⁊ cerimo
nialia. ¶Et ita dñs habuit opus legisperitis et
iuristis q̃ dicebant doctores ⁊ scribe: meditãtes
in hac lege die ac nocte vt eã populo simpliciori
nunciarẽt ne fieret sicut equ⁹ ⁊ mulus quibꝫ nõ
est intellect⁹: sed appropriarent ad deũ: ꝓpterea vt
in chamo ⁊ freno certorũ ꝓceptorũ cõstringerẽ
tur oportuit. ¶Nona cõsiderano. ¶Dñs vltra
legẽ veterẽ opus habuit instituere legẽ euãgeli
cã. ¶Siquidẽ ad nihil ꝓfectũ adduxit lex antiq̃
dicente Aplo ad Hebr. vij. Nihil ad ꝓfectus ad
duxit lex. Erat em̃ figura ⁊ vmbra noue legis.
Nã oĩa in figura cõtingebãt eis aut aplis. Ad
nemiẽte igit re vel luce ipleta est lex illa nõ soluta
Ac pinde cõstituti sunt apli discipuli ⁊ euãgeli
ste tanq̃ doctores buⁱ legis ⁊ ceteri successores
eorũ quos theologos noiam⁹: nõ sm corticẽ lit
tere que occidit: sz sm interiorẽ spiritũ q̃ vivificat.

¶Decima cõsideratio. ¶Dñs opus nõ habe
ret iuristis aliꝫ q̃ theologis: si bonos sm virtu
tes theologicas q̃ sunt fides spes ⁊ charitas: spõ
te vellẽt regulari. Sufficere dicit Augustin⁹ in
Enchiridiõ has ꝟtutes ad salutẽ oĩm bonorũ: q̃p
pe claudũt in scripis duo illa mãdata in quibꝫ to
ta lex pẽdet ⁊ ꝓphete. Diliges dñm deũ tuũ ex to
to corde: et tota ania tẽ. Et ꝓximũ tuũ sicut teip
sum. Interest autẽ theologoꝝ docere sufficiẽter
ea q̃ sunt fidei spei ⁊ charitatis: ⁊ in regulã euan
gelicã errores insurgẽtes ꝓgnoscere: ⁊ cognitos
vt caueãt ab aliꝫ insinuare: ea deniq̃ docere cõ
uenit: q̃bꝫ hec triplex vtⁱ⁹ gignit. nutrit. defendi
tur. roborat. Sic instituta videt ⁊ gubernata fu
isse sufficiẽter ecclia ꝓmitiua sub aplis: ac deiñ
de p successiões varias vsq̃ ad doctores sãctos:
inclusiue p q̃dringẽtos annos ⁊ ampli⁹ quibꝫ tẽ
poribus nõ erat difficio theologoꝝ ⁊ canonista
rũ: licet canones sacri mlti essent vltra tenorẽ ex
pressi traditũ in euãgelijs ⁊ ceteris libris canoni
cis. Hi vero canões si bene inspiciam⁹ nõ sũt nisi
cõclusiões elicite vel illate ex ꝓncipijs theolo
gicis: id ẽ ex euãgelio ⁊ aliꝫ libris canonicis per
illos: q̃bus dicat ꝓpus. Qui vos audit me audit.
Nihil igit admirãdũ si ad eosdẽ ꝓtinebat cog
nitio ⁊ legislatio cõclusionũ illaꝝ canonicaꝝ ad
q̃s ꝓtinebat noticia ꝓncipioꝝ. Inde est illud qõ
sapiẽtia dicat de seipa. Per me reges regnãt tẽ.

¶Undecima cõsideratio. ¶Dñs ꝓpter multipli
cationẽ hoĩm sub lege sua euãgelica ꝓuincãtũ
eã mltis modis voluit hmõi canones mltiplicari.
Et ita op⁹ habuit canonistis: etiã in regimine
spũali: qa ꝓprie dicti theologi neq̃ ꝫ sufficiebant
¶Notem⁹ hic ad declaratiõz ampliorẽ q̃ theolo
gi ꝓprio noie dicunt hi q̃ noticiã ꝓfitent ⁊ habẽt
eorũ que ꝓprie dicunt eẽ de theologia ℔ est de iu
re diuino seu euãgelico qõ idẽ est: ⁊ q̃ illud sciũt
elucidare. defendere. roborare. ¶Sũt autẽ quat
tuor genera talium q̃ ꝓprie dicunt ad ius diuinũ et
euãgelicũ ꝓtinere. Primũ gen⁹ est eorũ q̃ cõtinẽ
tur expresse in textibꝰ canonice scripture: vt q̃ in
principio fecit deⁱ⁹ celũ ⁊ terrã. ¶Secũdũ ẽ eorũ
que cõsequũt cõsequẽter clare in cõsequẽtia ne
cessaria ⁊ euidẽti apud oẽm vtentẽ rõne ex eis
que ibidẽ cõtinent. Tertiũ ẽ eorũ q̃ licet nõ seq̃n
tur in cõsequẽtia clara apõ oẽs vtẽtes ratiõe vel
aliũde doctos: tamẽ apud exercitatos in sacris lit
teris cõsequẽtia iudicat optima vel seq̃la. Quar
tũ est eorũ que p reuelatiõz facta ecclie conitãt:
⁊ hoc vel expresse ⁊ manifeste p ꝓphetas seu mi
raculosas attestatiões. vel implicite p cõem atte
stationẽ totⁱ⁹ ecclie vel cõcilij generalis cum suf
ficiẽter repsentãtis: ac p successionẽ legitimã de
riuatã ad posteros p eos qui tales reuelationes
habuerũt manifeste. Veritates oẽs alie: tãto di
cũtur magis ptinẽtes vel imptinẽtes ad theolo
giã ⁊ suos pfessores quãto ptim⁹ vel remotius
possunt inferri ex pdictis. ¶Progredientes igit
vltra dicam⁹ q̃ preter has veritates seu regulas
optuit multas explicari ad regimẽ ecclasticẽ fa
milie que nõ poterãt expresse deduci ex sacra scri
ptura: sz optuit fieri limitationẽ p auctoritatẽ hu
manã. Recte eo mõ quo vltra ꝓncipia iuris mo
ralis naturalⁱ ⁊ cõclusiões euidẽter ⁊ necessario
sequẽtes ex eisdẽ optuit addi multas institutiões
neq̃ dare dissonas: neq̃ tamẽ euidẽter sequẽtes
ex dictis ꝓncipijs ⁊ hoc auctate ꝓncipũ vel cõi
tatis q̃bꝰ respublica regẽda subdebat. ¶Et cẽplus
in vno p qõ sciat in ceteris. Cõfessio sacramẽta
lis ẽ de lege euãgelica ꝓprie dicta: sz q̃ fiat hoc tẽ
pore vel illo ⁊ apud suũ certũ sacerdotẽ vl apud
illũ est de iure positiuo: qõ nec clare sequit ex le
ge euãgelica q̃ sic ꝺbeat fieri: nec tñ ẽ repugnãs
Talia st sine nũero in reliqs q̃ ꝓcernit deus cultũ
⁊ charitatẽ erga ipm ⁊ ꝓximũ nostr. ¶Duodeci
ma ꝓsideratio. ¶Dñs op⁹ habuit canonistis: ne
dũ ꝓpter mltiplicatiões hmõi canonũ positiuoꝝ
sz etiã ꝓpter incorrigibilitatẽ subditoꝝ. Oderũt pec
care mali formidine pene: ait Orati⁹: vtigit pene
varie p varios delictos ferrent necesse fuit: quẽad
modũ p diuersitatẽ morboꝝ ordinãt medici di
uersitatẽ remediorũ ꝓticularium vltra ea q̃ cognos
cũt ex ꝓncipijs phic naturalⁱ vl sue medicine ge
neral. Cõtigit aũt institutiões hmõi arbitrarias

esse vt plurimū: q̄ ly institutiões ꝓ formitatē quā dā habeāt ad legē diuinā in ℔ q̄ non ei pala dis sonātia uoāṇ eēnt iniq̄: nubilomin⁹ nō ita ptinēt ad eā: ān alie pene possent equalie stātibꝫ illē ꝓnct pūs ꝓstituit: ℔ est ius q̄le appellam⁹ pure posi tiuū vel būanū. ¶ Ampli⁹ ꝓo ꝛ si repugnātia nō sit: vt theolog⁹ sciat hmōi ꝓstitutiões penales ꝛ sil'es de iure positiuo: q: tñ būani capacitas ige nū: multū finita est: nec ad tot suffic: dñs habuit op⁹ vel voluit distinctos ī eccl'ia doctōres īstrue re: q̄sdā ad ius euāgelicū ꝛ ꝓprie diuinū: q̄sdā ad positiuū sciēdū dedicatos. Et ex his iuestigam⁹ ꝛ inuenim⁹ puto cōmoditatē distictiōis int' has facultates theologie ꝛ decretoꝝ: ꝛ dñs ī ℔ habet op⁹ decreuiſſ. ¶ Tredecīa ꝓsideratio. Dñs ñ iſti tuit reponi ea q̄ ꝓprie sūt fidei in textib⁹ canonuꝫ vel decretoꝝ: vñ dicunt canoniste vel decretiste tāq̄ illa p se ꝓncipal'r ptineāt ad facultatē decre toꝝ. Hec ꝓsideratio rñdet his q̄ post facultatem decretoꝝ sic ínstitutā ꝓtēdere vellent superfluā esse theologoꝝ facultatē. Habem⁹ inquit articulos oēs fidei ꝛ catholicas ꝟitates: q̄d egem⁹ theolo gis: ¶ Sed videat rō cur illic ponant tales ꝟita tes: iuenim⁹ q̄ sūt tāq̄ articuli certi elicīt ex the ologia q̄ declaratio spectat ad eādē: quēadmo dū etiā factū est in legib⁹ ꝓncipū catholicoꝝ: nō q̄ ad illas leges de directo spectēt sic nec eoꝝ de claratio: quēadmodū nemo diceret q̄ declaratō symboli apl'oꝝ vel niceni ꝓcilij ad simplices spe ctet: q̄b⁹ tñ illud indicit ꝛ explicat ꝛ dat ad credē dū. ¶ Quo pacto igit q̄reret aliq̄s: reponūt hec in facultate decretoꝝ vl'in facultate legū tpaliū: q̄ ad theologie ptinēt facultatē? Facilis ē rñsio Reponunt itaq̄ vt addant pene varie ꝛ eos qui ausu temerario ꝛ articl'os sic explicatos dogma tizare ꝓsumerēt. Hec āt adiectio cānū penaliū sic est de iure positiuo: sic eaꝝ cognitio spectat ꝓ A prie ad decretoꝝ vel legū facultates. ¶ Decīa q̄r ta ꝓsideratio. Dñs sic in vno corpe naturali: di uersa mēbra singulis officia constituit: ne sit sci sma int' ea: sic in corpe mystico: diuersos voluit esse doctores ꝓ varietate doctrinaꝝ legū vel iu riū. ¶ Hac cōsideratiōe ꝓsupposita ex postb⁹: ptz ꝓsequenter inīsta ꝓcertatio vel q̄rela eoꝝ: q̄ ꝓ ex tollēdo sciam theologie: illā decretoꝝ vituperāt vel eꝫ. ¶ Hoc em̄ agere q̄d aliud est q̄m si oculus dicat manib⁹: opa tua nō egeo. Rursus est ꝓsum pto eoꝝ q̄ ex necessitate sue scie nitunt extollere ꝛ arguere eā ceteris oīb⁹ pfectiorē: cū dicat phi losoph⁹ de methphysica. Necessariora quidem oēs digniores: pfectior ꝓo nulla. Cū ꝓtera vide tur in corpore naturali mēbra turpiora ꝛ ifirma pl⁹ bñe necessitatē q̄m pulchriora ꝛ pfectiora qua lia sunt oculi⁹ ꝛ audit⁹. Deniq̄ mānifestū ē ex his: ad quā facultatē spectat iudicare ó hereticis ꝛ be reticas. Cōstat q̄ ad theologiā: modū ꝓo puniē di magis determinat facultas decretoꝝ: sed exe cutionē iudices ꝛ clientes seu bodelli magis sci unt. Exēplū de iudicio falsē monete cui⁹ falsitatis cognitio spectat ad cāpsores: punitōis mod⁹ ad legistas: executio ad iudices ꝛ bostelles. ¶ Potu erat ℔ applicatio fieri de examine bulle illi⁹ per mēdicātes extorte: sz omitto. ¶ Decimaq̄nta ꝓsi deratio. Dñs bz op⁹ sic theologis ꝛ canonistis: sic boibꝫ inferioris scie vel ordis q̄ ad cognitio nē traditionū būanaꝝ. ¶ Cōsulam⁹ experientiā ꝛ videbim⁹ q̄ vltra sciam iuris diuini ꝛ canonici positiui: multe sunt particulares leges ꝛ ꝓstitu tiones positiue necessarie in iudicijs q̄les oportet scire ipsos ꝓcuratores ꝛ clientulos ꝛ alios inferi oris ordinis. ¶ Si aūt q̄reret aliq̄s: q̄nā vtilior sit eccl'ie dei: vel erudit⁹ in his legib⁹ vltimis pcu ratoꝝ ꝛ ꝓmotoꝝ: vl'in sacr⁹ canonib⁹ positiuis? Puto ꝓfestim ridebit ꝛ irridebit: imo spernetur a dñis canonistis tal'inquisitor: ꝛ ure q̄dē. Sz cū a sil'i ꝓgunt aliq̄ curiose (ne dicam⁹ fatuose) ꝓpa re sciam canonū positiuoꝝ ꝓ eccl'iastico regimīe ad sciam euāgelicā: ip̄i viderint. exēplo sil'i dubi taret aliq̄s q̄s hñd⁹ esset dignior in cura corporis vel medic⁹. Sil'r q̄s ꝓferēd⁹ est vel erudit⁹ in cō stitutiōib⁹ positiuis siue religiōis: aut in synoda libꝫ statutis: vel an ꝓcellat iurispit⁹: q̄ m̄ ad boꝝ pticulariū cognitōez nō descēdit? Cessent igitur deinceps hmōi ꝓpatiōes odiose ꝛ curiose: fatuo se imo ꝛ fastidiose: nec sit scāma ī ipo corpe eccie sed ambulet q̄sq̄ vocatiōe q̄ vocat⁹ ē: grām quā accepit cōicās sine inuidia ꝛ ī alterutꝝ ammini strans. ¶ Decimasexta ꝓsideratio. ¶ Dñs op⁹ bz B decretistis nō solū ꝓpter rōnes sumptas ex mul titudine canonū positiuoꝝ ꝓcernentū spūale re gimē: sed etiā regulationē tpaliū maric post do tationē eccl'ie in bñficijs ꝛ in alijs abūde factis. ¶ Neq̄ em̄ eu āgelica lex dedit expssas de tpaliū regimine ꝓstitutiōes ac pinde theologica ꝓside ratio se ad eas particulariť cognoscendas: neq̄ q̄ ertēdit. Videnť aūt sufficere leges humanit⁹ tradite: sed si notauerim⁹ aliā esse rōnem de his q̄ mere tpalia sunt: nec dedicata diuinis vsibus: aliā eoꝝ q̄ cultū dei respiciūt in decimis ꝛ obla tionibus: in bñficijs atq̄ sil'ib⁹: nemo mirabitur si legib⁹ alijs vti ꝓgruū fuit ꝓ his ꝛ ꝓ illis quē admodū doctrina pure moralis insufficēs fuit p lege reuelāda: q̄uis in obsequiū suum possit. ¶ Decimaseptima consideratio. Dñs non ita di stinxit theologiā a sacris canonib⁹ ꝛ econtra q̄n virilit̄r ꝛ salubr⁹ possint ab eodē homine q̄tū sibi cōcedit inuestigari. Si em̄ reperti sunt q̄ vltra canones sacros: legib⁹ humanis dederūt studiū suū ꝛ ecōtra: ꝛ ꝓfecerūt in vtrisq̄: si vltra philosophiā ꝛ methaphysicā multi quotidie in theologia se vehemēter exercēt. Hoc ꝓuenīti⁹ habet fieri: q̄ theologus descēdat ad inspicien

dunt canones sacros tāq̄ cōclusiōes elicitas ex suis pncipijs theologicis deducere. ¶Sic erit tal' ambidext theolog⁹ cānonista t canonista theologizās: t qs ē h t laudabim⁹ cū: ¶Quid aūt facili⁹ ē ex ābobus: aut p theologiā. s. ꝓgscere cānonicā sciam vel eō. Extimo q pmū sic facili⁹ est t ordinat⁹ deducere ex pncipijs ꝓclusiōes: q̄ ex ꝓclusiōibus ad pncipiorū noticiā deuenire. Addito q agibiliū istoꝝ vehemēs ꝓsideratio a puericia vel ab adolescētia nō tm erudit neq̄ clarificat igeniū: q̄tū exercitatio in speculabilibus pncipijs. ¶Potuerat h inseri q̄rela freq̄nt icidēs nrō tpe tā de theologis q̄ ad speculabilia q̄dā paꝝ vtilia: curiosiores exīstūt debito nolētes ad ꝓsideratiōnē agibiliū tāq̄ suo ingenio idignā t rudē declinare. Rursus inculpādi sūt iuriste illi q̄ p̄ticularibus ꝓclusiōibus iuriū sic adherēt: vt

vel ad pncipia resolutōis nō aduertūt. ¶Decima octaua ꝓsideratio. ¶Dōs voluit ita theologiā a canonibus separi: vt tm maneret vsus terminoꝝ theologicoꝝ incōfusus. ¶Scīa ei q̄libꝫ inferior sic sumit pncipia sua a superiori alterīs cā: sic vt terminoꝝ suorū ꝓpietatē obfuct necesse est: alioq̄n fieret velut altera cōfusio babylonica p diuisionē linguaꝝ: nec mutuo se itelligerēt theolog⁹ t iurista. ¶Qua ex re ptꝫ q vbi ó ist̄ terminis bereſis t hereticus: symonia t simoniac⁹ t sil'ibus: fit mētio: recursus ee pncipal' dz ad vsum quē theolog⁹ ſmo bz: ſm quē dicit Aug. q nob ad certā regulā loq̄ fas ē. ¶Ac pinde ptꝫ q expositio bulle mēdicātiū req̄rit exponi p ius euāgelicū. ¶Decimanona ꝓsideratio. ¶Dōs noluit vt ſm ius canonicū regularet̄ inobilit̄ de necessitate tot⁹ eccl'ie pp'le sic oportet ipm regi stabilit̄ t inobil'r p ius euāgelicū t diuinū. ¶Tollit hec ꝓsideratio temeritatē aliq̄ꝝ vel ignātiā q̄ suis iuribus positiuis inobilitatē t indispēsabilitatē tales tribuūt t parē vim obligādi q̄lē bz ipm ius euāgelicū t diuinū. Ac pinde q̄t hec scādala: q̄t pturbatiōes i euāgelico regimīe pdē orta sint t q̄ndiu succrescāt legi fas est i exptie libro. Tales nimiꝝ intractabiles: qs phs appellat īmāsuos: neq̄ eykeiā: neq̄ bonā eq̄tatē recipiūt: adherētes traditiōibus suis sic euāgelio: imo ꝓpt traditiōes suas (sic ꝓmīt xps) facientes irritū māda tū dei. Matth. xv. ¶Applicauim⁹ als ꝓsideratiōnē hāc pcipue vtilē ad materiā reductiōis grecoꝝ: sz nūc omittam⁹. ¶Clauis ē hec ꝓsideratio p inueniēdo ꝓseq̄nt naturā t ꝓditiōez tot⁹ euāgl'ice hierarchie. Et quō regimē ei⁹ mōarchicū est t regale q̄ ad spūalia ex inobili istitutiōe xpi. Utꝝ vo sit extimādū q̄ ad tpalia etiā eccl'ie dedicata nō ita ē mānifestū. Sanis ꝓcertatiōes istic īnūeras ee dicētibus aliq̄ q eccl'ia nihil bz tpale nisi a diuīs pncipibus: alijs vo in oppositū certātibus q oīno sūt eccl'ie: sz lites has vl' nūerare h vel ōi rimere nō nrm est. ¶Decēsima ꝓsideratio. Dōs voluit eruditis in sacris canonibus licētiā doctoralē ipartiri: q̄tin⁹ hīent ex h autoritatē nō solū docēdi ipos canones: sz eos doctrinalit̄ interp̄tādi: exponēdi vel glosandi. Hoc int cetera maxīe opat̄ lcētia doctorat' t illud rōnabilit̄: nō em̄ potuit oī bona fieri recursus ad ꝓditorem canonū. Propterea eruditis t approbat̄ ꝓferēda fuit tal' autoritas doctorat'. Nō solū ipis sz etiā pncipalibus theologis: pīsertim vbi dubietas oriret ex his t circa ea q̄ ius euāgelicū pt ad elucidandā nē deducere: t quēadmodū architectonica principat̄ subalternate scīe: t sic ex pncipijs cōclusiōes examinant t pbant si recte sunt. ¶Deniq̄ causas alias lumīe doctorat' esse dicim⁹ q̄tin⁹ euitet ꝓfusio in politico regimīe: t ne insufficiēs vel īmeritus ad h ipm se ingerat: q̄ postremo honor alit artes. Dicit Cicero: t oēs accedūt ad studia ppter gl'iam. ¶Postulem⁹ tādē: vt dōs p̄familias supmus nos ita solui: t ad ipz deduci pcipiat: iuxta figurā asine t pulli ei⁹ q̄ ad bierl'm celestē ipo sedēte t dirigēte queniam⁹. Finit.

Incipit tractatus eiusdem de nobilitate.

b Dmo q̄dā nobil' abūt in regionē longinquā accepit sibi regnuz. Quis hō iste nobil' nisi xps ie⁹ xps nobilissimi reg̃ dauid ic̄lyta ꝓles: De q̄ p allegoriā Eccs ait: Btā terra cui⁹ rex nobil' ē. Et i laude sapie ait idē i ꝓbob. Nobil' i portis vir ei⁹: cū sederit cū senatoribus terre. Qui pterea de se loq̄batur samuel. Qui me ꝓnūnt: erūt ignobiles ¶Dicam⁹ igit̄ aliqua de nobilitate: sumētes occasionē ex patre militis egregij dñi Vilh. sanct t nobilitate compositi. Nobilitas ꝓo describit. Secūdo diuidit. Tertio ignobilitas pandetur. Quarto corollariū quadruplet elicie.

n Obilitas ē eminētia q̄dā vl' pncipalitas vel excellētia int alias res sui gn̄is: hns facultatē aliquā in illas pīsertim ꝓpinq̄s influēdi. Nobilis idcirco ot h accipe regnū sibi siue regimē aliq̄ alioꝝ ꝓpt influentiā ptātē. ¶Nobilitas sic descripta ꝓuenit cū libertate q̄ ē dignitas aliq̄ suiꝑi⁹ nō alteri⁹ grā. Determinatio patet. i. Poli. multa p exēpla: q̄m in oi genere dñat aliq̄ vnū q̄ in illo genere pmuz est t nobilissimū: tā in alijs: q̄ in alijs carētibus. Hec descptio p sequētia pspicua magis est.

n Obilitas sic accepta gn̄alit̄ repit̄ in mundo: t sil'r i minoribus multis modis quēadmodū varie sunt hierarchie t pncipatus: q̄m nō est nobilitas sine pncipatu q̄dā. ¶Nobilitas in pmis est supernāt̄er nec extra in ipa trinitate btā: q̄ ad sanū intellectū ót supcelest̄ hierarchia. Est ei i pfectōrat' nobilitas seu di

gnitas vel autoritas q̄ notificat p duas natiões istas. Innascibilitas: t principiū de nō principio. Sic̄ i filio respectu spūssancti: nec ōr igbilitas idcirco i spūsctō: q̄z declaratio theologis remittat ¶ Nobilitas ē i angel' ſm triplicē bierarchiā q̄ celestiſ appellat: prīma: ſcōa: tertiā. Nobilitas rursus ē i eisdē ágel' i ista q̄libet triplici bierarchia ſm tres ordines ꝓtētos i q̄lib et: vt in prīma cherubin: seraphin t throni. ¶ Nobilitas ē i ecclīastica bierarchia q̄ subcelestia ōr extēplata p celestē: ſm tres stat⁹ eccl'ie: prīmos: medios t ifimos: ad q̄s spectat secularē bierarchiā i dicta r̄ducere p tres act⁹ bierarchicos: q̄ sūt: purgare: illūinare t pficere. In q̄ q̄dē seculari policia signabiles sūt tres stat⁹ p tpalū regimie suo nō. In cui⁹ supmo statu vulgario: t vsitatio: nobilitas collocata principat. ¶ Nobilitas ꝓſeq̄nt t large sumpta ponūt a pħanīb t theologis ſm q̄ttuor gd⁹ creaturaꝝ q̄z aliq̄ būt ee solū naturale. Alia ee t vivere: q̄dā ee t viuere t sentire: redq̄ sic boies principāt ee viuere t sentire: q̄dā etiā boib⁹ supaddit intelligere. ¶ Nobilitas prīmo triplici genere creaturarū ꝓſiderat ſm p̄eminētiā reruz naturaliū int se ſm causalitatē t effectū. Sic nobili⁹ē corpus celi q̄ elemēta. Sic aurz t gēme nobiliores sunt plūbo aut luto. Sic sol: luna: ven⁹: iupiter: plusq̄ saturn⁹ aut mars t mercur⁹ i vtroq; principat. Nihil ei impedit q̄n eadē res sit nobil' t igbilis respectu diuersoꝝ p supioꝝ t inferioꝝ ꝓparōz sic in eadē celesti bierarchia t plīb⁹ aliis sibi⁹ palā ꝓstat. ¶ Distinctio de nobilitate pspicuū est sic̄ in solū viuēntib⁹: vt i arboribus plāis: q̄z nobilior est q̄ t pfectior: pserti i attributōe ad ꝑtutes opatiuas pfectiões: vel ad se vel ad alias res actuādas. ¶ Postremo in aialib⁹ brutis: piscib⁹ t auibus facile ē nobilitatē t igbilitatē variis respectib⁹ iueri Sic aq̄la nobilior int aues: sic ceteri delphines inter pisces: sic aries int pecudes: sic leo int feras seu ferales aiantes: sic int serpētes regul⁹ q̄ tñ puersa est nobilitas vbi q̄ nocētior ē: principalior reputat: sic̄ i demonib⁹ reponunt principat⁹: vbi noīs abusiōe deterior t dānatior: nobilior int eos dici pt: sz ꝑacit igbilitas būda est. ¶ Nobilitas i boie tāq̄ i nunori mūdi pdict⁹ oibus mōis post deū potent (si subtiliꝰ respicias) reperi: quēadmodū participat iuxta deductionē B reg. cū oi creatura exponētis illud: Predicate eu angeliū oi creature. Dr idcirco ꝓtiere oia: t oīum finis: ad itellectū i principio B cñ. positū. Et ad illud: Omnia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹. Et ad pħm. q. physi. Et moysen Deut. iij. ¶ Nobilitas boīs repit i supiori mētis apice: q̄ creatura ē ad imaginē t sīlitudinē btissime trinitatis ſm tres potētias i vna eētia: mēoriā: intelligētiā t volūtatē ꝓformit ad bierarchias t ordines angeloꝝ; ¶ Nobilitas est itez i rōne ſm duplicē portionē supioꝝ t inferioꝝ tāq̄ vir̄ t mulierē. ¶ Est pinde respectu rōnis inferioris nobilitas: dū cōparat ad sensualitatē tā interioꝝ q̄ exterioꝝ: t ħ nō oino dissīr ad bierarchiā eccl'iasticaz t ad tpalem ſm eminētiā principatuū t excellētiā pdictaz virtuū adinuicē: si coaptatio solent sit. ¶ Nobilitas i boie q̄ ad ptes etherogeneas corpis: vt sē mēbra principalia t officialia: caput: cor: epar: t mun⁹ principalia: pedes: man⁹: arteria: viscera ꝓpat: aut in pta triplicē spm̄ pcedētē a corde: tāq̄ imediatū t principale instrm aie: q̄z vn⁹ ē natural: ali⁹ ē vital: ali⁹ ē aial: proportionabil'r ad illa q̄ dicta sūt de bōitate ee naturale solū: vel ee t viuere: vl tria pit esse: viuere t sentire. ¶ Nobilitates alie ꝓsiderāt circa boiem magis ad cōem t familiarē de nobilitate ꝓsideratōez attēdēdo. Una ē pcernēs bōa tpalia t corpalia: nature. s. t fortūe. Et ħ itez triplicit attēdit: Uno mō vt habēt hec bōa a pgenitorib⁹: auis: atauis: t i sursū. Et ħ ē ppr̄ius acceptio q̄si sola de nobilitate. Scōo mō put habent hec bona nouit p idustriā ꝓpriā cuz auxilio vl' sine q̄rūdā amicoꝝ. Sup ħ iactare solēt se diuites i mobilib⁹ t imobilib⁹ supb ceteros ꝓuncios marie vel remotos. Hic ē illō satyrici. Et gen⁹ t mores regia pecūia donat: t q̄ pecunie obediunt oia cū sīlib⁹ diuinaꝝ pconijs. Tertio mō put hī aliq̄ dignitas vel pcellētia sup alios ex cōcessiōe regis alicui⁹ vel ipator: s. Sic ei ad lr̄az nobilitant aliq̄ pri⁹ plebei. Sic iduci pt illō beati Hoc honore digni⁹ ē quē rex voluerit honorare Dz nobilitas hec ciuil' suos gd⁹ t noia. Est clara pclara: iclyta: gnosa: spectabilis: igenua: egregia: isignis: illustr̄ regia ipatal'. ¶ Nobilitas būna respiciēs principalit aiam vel boiem vt hō est magis attēdit a pħis iuxta illud: Nobilitas sola est animū q̄ moribus ornat. Hinc pterea fluitus t igbilitas tradit scptura ō chā filio noe ꝓpt pctūm introducta. Dz ei nobilitas gd⁹ ſm ampliorē vel minorē pfectōez i ꝑtutib⁹ sapie t moribus. Quo in loco fas ē insecā distinctionē theologicā: inciptiū: pficiētiū: t pfectoꝝ: quā Aristo. nō soluit sub aliis lz terminis ponēs inter boies q̄sdā ptinētes vel incipiētes: alios tpatos tāq̄ pficiētes tertios heroicos tāq̄ pfectos aut diuiales. De q̄ rū nūero hector erat: q̄ videbat nō boīs mortal' esse fili⁹ dei. Fuit tpe Ciceroīs t Salustij ꝓcertatio sup hac nobilitate: quā Cicero dicebat se ꝑ tutib⁹ t meritis acq̄sisse. Erat ei arpinas ignobil' vel obscur⁹: lz lumē tā pdecessoribus q̄ posteritati fue. Salusti⁹ vt opponit ō fec̄ tenebras dedecoris nigerrimas poribus: suisq̄ fēq̄ntib⁹. Sūt isup apō Salu. de bello iugurtino mordacissime t acerbissime declamatiões marij haud nobil' pr̄etele: ō t aduers⁹ nobilitatē q̄ volnūt circa nūc dicā cardinē criminatiōis ꝓprioꝝ in nobilibus facinoꝝ flagitioꝝ dedecorūq̄ moꝝ. Quid pdest

illi quẽ mores sordidãt: gñatio clara. Aut quid nocet huic gñatio vil' quẽ mores adornãt. Prodest ſm Aresto. ad politice felicitatẽ q̃ddã decus q; nõ oĩno felix est ſm eũ q̃ specie turpissim⁹ est: igñbilis ⁊ sine ple. ¶ Nobilitas ẏo põt ſm theologos magis euehi: vt sit vna pfectissimoꝝ hic ſm tres theologicas ẏtutes militãtiũ. Altera in celesti felicitate ppetuo regnãtiũ. Sic eñ de⁹ legitur fecisse xpianos gen⁹ electũ ⁊ regale sacerdotiũ. Reges insup ⁊ regnũ tãꝯ nobilissime regnãtes sup oĩa pſertim ĩ plenissimo ꝓpriꝝ corpis dñio: de q̃ Sene. impare sibi matimũ impiũ est Et Oratⁱ⁹: Latⁱ⁹ regnes: fragilẽ domãdo spñ ꝯ si libiã remotꝝ gadibꝰ iũgas: ⁊ vterꝯ pen⁹ seruiet vni. Eõsonat Claudian⁹. Tũc oĩa iure tenebis: cũ poteris rex esse tui. Deniq; Salomon Melior est sapiẽs viro forti ⁊ q̃ dñat aĩo suo expugnatore vrbiũ. Quos oẽs xpi supat auctoritas. Qui facit pctũ: seru⁹ ẽ pctⁱ: ⁊ ita seru⁹ vilissime rei: imo nihil: cũ nihil stãt boies cũ peccãt. Illõ inquã nihil de q̃ Joã. Sine ipso factũ est nihil. Blo. id ẽ pctũ: q̃d aũt magis alienũ ab oĩ nobilitate: q̃d ꝓsus aduersum sorori sue libertati: ꝯ ignobilissimũ ſuitutꝝ tale iugũ: ꝯ eẽ mãcipiũ tã ipuꝝ abominãdũ detestabile. ¶ Postremo deducere cõbinatiões ⁊ cõpatiões oĩm q̃s numerauim⁹ nobilitatũ: studiose meditatiõi relinquat: ⁊ occasionẽ dedisse suffecerit ad ꝓgscẽdũ pcipue spẽs ser nobilitatũ in noibusq; magis in cõi tradunt intellectu: q̃ sunt natural': paretal': honestalis: ẏtual': beroycal': supnatural'. Quaꝝ singularũ tal' est descriptio: ¶ Nobilitas natural' est eminẽtia q̃dã notabil' boĩ pueniẽs ex pſpicaci iudicio rõnis. Hec aũt p se nõ ẽ moralit' vel meritorie laudabil': nec ex electiõe liberi arbitrij ⁊ laudabil' hec. Et postmoduꝝ: q⁊ teste pho. ij. physic. Qõ modicũ est ꝓ nihilo reputat. Tales ⁊ si ⁊ in re nobiles sunt: serui de facto sepe fiũt. ¶ Nobilitas paretal' ẽ eminẽtia q̃dã notabil' boĩ pueniens ex laude ꝺitiõis paretalis: nõ q̃dẽ ex pmis paretib⁹: q⁊ cõis est ad oẽs. Hec sil'r nõ est per se moralit' laudabilis: q⁊ ab extrinseco venit: nec ex electiõe ẽ ꝯuis ꝓbabil'ẽ (vt ait Aresto.) de bonis bonos nasci: hec apꝛopiat apud nos velut antbonomatice: militãti in armis statui. ¶ Nobilitas honestal' ẽ eminẽtia q̃dã notabil' homĩ pueniẽs ex bñplacito honestãtⁱ⁹ ipm vel honestãtiũ: vel p filialẽ adoptionẽ a pncipe: vel p pmotionẽ ad dignitatẽ aliquã: vt fit nonit' multis modis. Hec sil'r nõ est de se moraliter laudabil': q⁊ venit ab extrinseco: nec ex electiõe ꝓpria vt sic: hec confert vt nõ sit caput ⁊ pncipiũ gñis subsequẽtis: sic degeneres fiũt sui gñis cauda vel terminus. Hec posset dici psonalis vl' aduẽticia: qm̃ aduenit psonẽ tã ꝺstitute: ⁊ extẽdit ad eminẽtiã vnam notabilẽ tã eccl'iasticã ꝯ tpalẽ vel ciuilẽ magꝝ ꝯ nobilitas paretal'. ¶ Nobilitas ẏtual' est eminẽtia q̃dã notabil' boĩ pueniẽs ex assuefactiõe vel' habituatiõe ẏtutũ moraliũ. Hec q⁊ venit ab intrinseco ⁊ electiõe de se laudabilis est. ¶ Nobilitas supnaturalis ẽ eminẽtia q̃dã notabil' boĩ pueniẽs ex charitate q̃ supnatural' grã est: p quaꝝ bõ fit p adoptionẽ filⁱ⁹ dei: fit aĩa spõsa xpi: fit tẽ pluꝝ spũsseti: sine q̃ nobilitates cetere nihil sunt: nihil pficiũt. Obsunt potⁱ⁹ aliq̃n: q⁊ qõ altũ est boĩb⁹: abominatio est apud deũ. Remanet q̃ꝝ bõ filⁱ⁹ ⁊ vas ꝓtumelie apud interitũ eternũ: ⁊ ideo deterioris ꝺditiõis sunt brutis. Propterea nulla nobilitas eligibilior est nulla dignior ꝯ cẽ xpiana num re ⁊ noĩe: ⁊ ita pclarissim⁹ in rege frã coꝛ titulus est q̃ christianissim⁹ noiet.

Obsequẽter post datã nobilitatis descriptionẽ gñalẽ q̃ particularib⁹ pt adaptari: pauca diuinaꝝ spiritaliũ modificationib⁹ appositꝝ: vt tactũ ẽ: enũeram⁹ insup de nobilitate distinctiões tã in maiori mũdo q̃ macrocosm⁹: ꝯ in minori q̃ microcosm⁹ appellat. Superest de tertio dicere breuit' ꝺ igñbilitate q̃ p sui descriptionẽ ꝓpriꝝ satis cuiet. Repit q̃ꝝ pcipue in perversis moribꝰ iuxta gd⁹ multiplices viciorꝝ. ¶ Primus igñbilitatꝝ gd⁹ ẽ in demõi⁹ b ⁊ dãnatꝝ. Alter in bestialibꝰ ex corruptiõe viciosa rõnis sub aĩa libo brutis: sic deuat sup boĩem virtus heroica. ¶ Tertⁱ⁹ gd⁹ ẽ ĩ intẽpatis q̃ vicꝝ ex habitu ⁊ electiõe cum certa malicia peccãt gl'iantes cũ male fecerint. ¶ Quarti sunt incõtinẽtes q̃ renitẽtes passionib⁹: sed nõ firmo corde vel aĩo tãdẽ ab eis vicijs succũbũt. ¶ Ex pte ẏo corporis bonoꝝ ꝯ fortuitorꝝ ignobilitas cõsurgit tripl'r: aut ex carẽtia clare ꝓpagatiõis: aut ex defectu ꝓprie industrie ⁊ amicorꝝ pmotoꝝ: aut q⁊ nõ placet pncipib⁹ eos bonorare ditare vel nobilitare. Tales dicuntur agrestes vl' sui naturales: vl' barbari vel bissani vel obscuri vel rustici. Determiat autẽ pho. i. Pol'. illos boies cẽ naturalit' suos ⁊ ignobiles q̃ deficiũt in rõne ⁊ corpe robur habẽt: quemad modũ nobilitas ꝺsistit in clara ⁊ illuminata rõne: licet corp⁹ sit debile. De quo ꝺ: cõsilio pollet cui vim natura negauit.

Olligamus pro par

te q̃rta q̃druplex ex pmissis corollariũ ¶ Primũ q̃ pl'chritudo toti⁹ vniuersitatis ꝺsistit in ꝺseruatiõe nobilitatis: ita q̃ illud pulchrũ ẽ qõ custodit ordinẽ seruatq; naturam. Sic ecõtra turpis ẽ ps q̃ suo nõ ꝓgruit vniuerso. Quid aũt videre poterit ordinat⁹ ꝯ maiorꝝ huius mundi spẽm per cõcatbenationes duas: aureã spũaliũ causarꝝ ⁊ argẽteã corpaliũ ſm nobilitatẽ influẽdi a supioribꝰ ad infima p media. ¶ Corrollariũ scm. Pax: sanitas: salⁱ⁹: libtas ciuilibꝝ policie residet ĩ ꝓfuatõe ⁊ bonoratõe no

bilitatis. Ecõtra nihil magꝭ aduersum pacinihil amplꝰ causatiuũ scismatis ⁊ discidꝰ qꝫ nobilitatis vilipẽsio dũ iurta ꝓbũ ꝓbertumultuatur ıgbilis ꝫ nobilẽ:dũqꝫ nobiles obiciũt ꝑuis moribꝰ ⁊ ꝓsilys ꝓriã nobilitatẽ quã siẽ nec libertatem:nemo bonꝰ nisi cũ vita ꝑdit. ¶ Corollarius tertiũ. ¶ Libertas:salus ⁊ sanitas microcosimi reponit ⁊ saluat in trãsllitate nobilitatis sue dũ mẽs supma ꝓncipat rõni:⁊ rõ sensualitati ⁊ sensualitatis partes nobiliores suas absqꝫ ipedimẽto virtutes exercẽt:sine ipse naturales:sine vitales:sine aiales. Habet em̃ cõditio nobilitatis ꝫ ꝓriũ vt se nitat diffundere ⁊ cõicare ⁊ se ꝺam nõ dare. Ex aduerso aũt ⁊ rusticitas q̃ ó: non a ture:sed a rudicate satagit rapere ⁊ ad se eẽ:Propterea recte paul⁹ inducit eẽ beati⁹:⁊ ita nobilitas dare qꝫ accipe. Et pinde dãnati⁹:⁊ sic ıgbili⁹ deripe est qꝫ ꝑdere. ¶ Corollariũ quartũ. Nulla res põt ita degñare ꝺn nobilitatẽ aliquã retinere:siẽ ⁊ entitatẽ:⁊ ita nobilitas est in demonibꝰ ⁊ dãnatis:ꝺ tm̃ nõ dicũt ꝓrie deteriores ex dei ꝓẽptu ⁊ blasphemijs:siẽ ꝓportionabil'r apõ viatores blasphemos:homicidas :raptores dei deniqꝫ ⁊ sue legis ꝓtẽptores:⁊ ea ꝓt ignobiles itelligeiꝫ nõ est in oibꝰ manifestũ. Propterea nobilitas vna vel altera colit ⁊ honorat: ꝺuisqꝫ bõ ille ꝺã nobil:ꝺ in celi lõginquã abit regionẽ accipe regnũ ꝑris:reuertet ad iudicũ:mãifestabuntur absconditi cordiũ:dũ alligabit reges ꝑueri cãtes in cõpedibꝰ:⁊ nobiles degeneres in manicis ferreis:vbi sempitern⁹ horror inhabitabit. Nobiles ꝓ meritis⁊ gña ꝑditos vocabit dices Venite bñdicti ꝑris mei:ꝓcipite regnũ qꝺ vob paratũ est ab origine mũdi. Plena ꝓrsus eterna iocũdissimaqꝫ erit talis nobilitas. Finit.

Sequitur tractatus eiusdem de ꝓsideratiõibꝰ q̃s debet habere ꝓnceps.

Lauro eruditori ⁊ ꝓfessori serenissimi ꝓncipis dñi Karoli septimi gña dei frãcorũ regis Joãnes de gerson salutẽ:⁊ ad prefulgidũ sapie culmẽ plez regis inclytã ꝓuebere:

¶ Si laudabil'r ⁊ meritoria ẽ pueri cuiuslibz eruditio ad regionẽ ⁊ ꝓutes(cũ stulticia colligata sit i corde ei⁹ sẽ⁹qꝫ ⁊ cogitatio ꝓna sint i malũ) ꝺs ñ videat qꝫ laudabilio:ꝫsup modũ meritũ sit ꝺ agere in filio regis:ꝺ regtur⁹ ⁊ gubernaculũ seu clauũ classis ton⁹ reipublice moderatur⁹ expectatur. ¶ Age itaqꝫ qꝺ agis vir ornate:nõ deerit petitõibꝰ tuis mea ꝺad potuerit sedulitas. En opusculũ trũ dicꝫ suscipe(q̃le tu puto q̃sti)cõplectẽs in se ꝓsideratiões seu meditatões aliq̃s ex ꝑsona ꝓncipis noiati. Quẽ tecũ dũ valere desidero:qm̃ in salute ei⁹ nr̃a reponit. Vale ꝫ:⁊ circũsonãtes ꝓcelloſe curie flinet⁹:tu ex sublimi rõnis arce vel specula:tanqꝫ ex alta rupe;impertur batus circũspice. Finit prologus.

Prima particula in qua ꝓtinet ord̃ ꝑ recognitiõe ꝓrie ꝓditiõis ⁊ gr̃arũ actiõe:petẽdo sapiẽtiã ex ꝓbis Salomonis.

Ex regũ ielu benignissime ꝓncepa cis ꝑ quẽ reges regnãt:⁊ iu cui⁹ mãu sunt oia iura regnoꝝ:deꝰ vn⁹ in trinitate ꝑfecta cũ ꝑe ⁊ spũsctõ initiũ ⁊ finis cuiusqꝫ rei:creator ⁊ amator generis humani:atqꝫ ipsi⁹ ipostqꝫ ꝑrat muscõissim⁹ ꝑ passionẽ suã repator deꝰ muscõiaꝝ ⁊ toti⁹ ꝓsolatiõis deꝰ meus ⁊ rex me⁹. Recoꝛdare obsecro i gr̃arũactionc:quẽadmodũ liberalissimo puidẽtie tue dono sapiẽtissimo puidẽtie tue ꝓsilio dignatus es formare portionẽ aliquã creature tue cũ nõ esset ⁊ educere gemenẽ ⁊ nudũ ex vtero matris mee ancille tue. Dans postea renasci denuo felici⁹ in gremio ecclesie spõse tue matris oĩm pie viuẽtiũ ⁊ hoc ꝑ lauachrũ regenerationis in baptismate facies de filio ire filiũ adoptiõis ⁊ gratie per infusionẽ spũssancti in fideſpe ⁊ charitate cũ ceteris virtutibꝰ ⁊ donis aiam meã ornãtibꝰ atqꝫ firmantibꝰ. Dedisti ꝑterea mihi pupillo ⁊ aduene tuo in loco ꝑegrinatiõis hui⁹ velocissime trãseũtis corpusculũ vegetũ ⁊ sanũ:cũ integris sensibꝰ ad subseruiẽdũ aie capiti suũpsi⁹:ꝑ cõsecutõe finis sui in diligẽdo te ex toto corde:tota mẽte:totaqꝫ virtute ꝑ obediẽtiã mãdatoꝝ tuoꝝ. Originem insup tribuisti regalẽ atqꝫ clarissimã: iurta nomẽ magnoꝝ ꝺ sunt in terra:⁊ ꝑm fugitiuos seculi pereũtis honores: deducẽs ad me iura ꝓmogeniture ꝑ regnãdo tãdẽ successiõe legitima apud ctianũ ppl'm frãcie qui tibi est inter ceteros cultu ꝺã sacratione dicat⁹. Et ꝺbo hec meritis meis talia tãtaqꝫ sup ceteros boĩm ꝓsodales ⁊ frẽs meos: Tu scis dñe de⁹ me⁹ ⁊ rex me⁹ ꝺ niã ex sola diglõe mihi cordis gr̃e tue. Nã ꝺd meruissem dũ nõ essem: vel dũ infans esse: ¶ Et ecce nũc puer ꝓfitebar tibi rex salomõ pacific⁹ ꝺn dã amabil' tibi ⁊ forte⁹ aiam bonã ego sum puer puul⁹ ⁊ igrãs egressũ ⁊ itroitũ meũ:⁊ ꝰ⁹ i me pio ppl'i quẽ elegisti ppl'm infinitis:⁊ ꝺ dinũerari ñ pt ⁊ supputari ꝑ mlt'tudine. Dabs ꝫ ꝰuo tuo cor docile vt possit iudicare ppl'm tuũ:⁊ discernere int̃ bonũ ⁊ malũ:ꝺs ei iudicare põt ppl'z istũ ppl'z tuũ bũc mlt'ũ: Deꝰ ꝫ patrũ meoꝝ ⁊ dñe miscoꝛde ꝺ fecisti oĩa ꝓbo tuo ⁊ sapia tua ꝓstituisti boiem vt dñaret creature q̃ ẽ a te facta :vt disponat orbẽ terraꝝ in eqtate ⁊ iustitia:⁊ ĩ directiõe cordis iudiciũ iudicet:da mihi sediũ tuarũ assistricẽ sapiẽtiã:⁊ noli me repꝛobare a pueris tuis qm̃ seruus tu⁹ ego sum⁹ et filius ancille tue hõ ifirmus⁹ ⁊ exigui tpis et miꝰ ad itellectũ iudicij et legũ. Et si ꝺs erit ꝓsumat⁹ int̃ filios boĩm:si ab illo fugerit sapientia tua:in nihilũ cõputabit:tu aũt elegisti

me futuꝝ regẽ ppʒo tuo ⁊ iudicẽ filioꝝ tuoꝝ ⁊ filiarũ. Ditte ergo sapiẽtiã de celis tuis ſcris ⁊ a ſede magnitudinis tue: vt mecũ ſit ⁊ mecũ laboret ⁊ ſciã ꝙd acceptũ ſit apud te ſemp: Amẽ.

Secunda particula con

tinẽs ꝯſiderationẽ exhortatoriã ſuipſi⁹ velut ad animã ſuã: vt ſe ſtatũq; ſuũ recogitet.

D Quoca nũc teipʒ o aĩa mea aĩa ad imaginẽ dei facta: aĩa ꝓcioſo xpi ſanguine redẽpta. Cõſtitue te coꝝ oculꝫ tue ꝯſiderationis: in lumine rõnis ⁊ catholice charitatis: dũ ad pſens ſola es: dũ nõ circũſtãt nec interturbãt ꝯcurſus ppl'ares. Cõfabulare mõ tecũ in ſecreto thalami tui: interrogãs temetipam ꝙd tu es ⁊ ad ꝙd tu facta es. Quid te agere: q̃ tẽdere ꝯueniat: Qm̃ ſi te ꝯditionẽq; ppriã neſciueris vt regas te ⁊ ſalues te. Quid ꝓderit ſi vel alia cõgnoris vel referis: Atuero bene eſt ſatis q̃ moneo.

¶ Sed rñde ꝓcor ꝙd dicis de te aĩa mea: Quid vides: Hõne tu oculꝫ tue ꝯſideratiõis hac illac q̃ circũuolutis vides q̃ttuor regna. Unũ ſuꝑ te ad qõ aſpirare. Aliũ circa te qõ honorare. Tertiũ inter te qõ moderari. Quartũ ſub te qõ tueri poſita es: Magnũ ꝓfecto: magnũ valde negociũ arduũ: difficile: imo ſine coadiutrice gr̃a dei impoſſibile nbq; ſi vigilãter attẽderis cõmiſſũ eſt. Nullus ꝓpterea tibi deceps diſſimulãdi: nulli negligẽter agẽdi locꝰ relinquit o aĩa mea: ne pereas ab ħ regno q̃druplicia: ſꝫ toto virtũ conatu tẽdas ad regnũ celeſte ſuꝑ te: colas regnũ eccl'ie iuxta te: moderetis regnũ pſonale intra te ꝓtegas regnũ tpale ſub te. O te felicẽ q̃terq; beatã ſi hec ita pegeris: ſi ſub rege regum dño ieſu xpo talit regnaueris. ¶ Vides itaq; regnũ celoꝝ ſuꝑ te: illud eñ tibi purũ fidei lumẽ oſtẽdit: de q̃ tãta gl'oſa ꝙ os loquit̃ ꝓphetiã ⁊ aplicaꝝ: q̃ nec oculꝰ vidit: nec auriſ audiuit: nec in coꝝ hois aſcẽdit q̃ ꝓparauit deꝰ diligẽtibꝫ ſe. Quidni igit̃ te totam ad hoc regnũ dei ꝓmo q̃rendũ: ⁊ iuſticiã eiꝰ extẽderis: vt cetera oĩa adiciant tibi: Illic ꝓpria tua eſt: illic portꝰ placida manẽs q̃ete. Illic triũphalis aula quã incolũt ciues ſcrõꝝ ⁊ domeſtici dei ꝓfis mi ⁊ cõſodales futuri. Ad hoc eñ cõdita es vt poſt anguſtias pñtis exulꝫ illic ꝓregnes in eternũ. Somniauit ħ olim ſed obſcure nimis affricanꝰ ille Scipio: ꝙ bñ regẽtibꝫ rẽpublicam certũ in celo locũ dedicatuꝫ eſſe teſtat: vbi terris mortui viuũt. Nunq̃d nõ hoc regnũ aſſidue poſtulas: dũ ꝓceptis ſalubribꝫ monita dicis. Adueniat regnũ tuũ: ¶ Vides rurſum alterꝫ regnum iuxta te: qõ q; ad exẽplar buiꝰ ꝓmi cõſtitutũ eſt appellat ipm frequẽter rex nr̃ ieſus regnũ celoꝝ. Hã ⁊ Joãnes vidit eccl'iam q̃ſi deſcẽdẽtẽ de celo: ⁊ moyſes arcã teſtamẽti: figuratiuã huiꝰ eccleſie fabricauit: ſicut i mõte ſibi mõſtratũ eſt. Hãc honorare: hãc te colere: ab hac legis ꝓcepta totũq; tenorẽ pie religioſeq; regnãdi ſuſcipe neceſſe eſt. Quid eñ aliud eſt regnũ hoc eccleſie niſi domus dei ⁊ porta celi: per quã portã ⁊ non aliam ſi quis introierit ſaluabit̃. Ita tũ ſi meminerit ſe militare debere. Hã iõ militãs ꝛ: q̃tin⁹ tãdẽ regnum illud ſuꝑi⁹ is ꝙ bñ certauerit triũphator ꝛriũpat. Audi demũ quo pacto mr̃em hãc eccleſiaꝫ q̃ te regeneraut in xpo poſita es honorare: Honorẽ (inq̃t ſcriptura ſacra) habeb̃ matri tue in oĩb⁹ diebꝫ vite tue. Et iterꝫ: Ne dimittas ait legem mr̃is tue. Hã eſt maledict⁹ a deo q̃ exaſperat mr̃em. ¶ Vides ꝓterea regnũ tertiũ ĩtra te: ſicut loquit̃ xpꝰ dicẽs: Regnũ dei ĩtra vos eſt: de q̃ ꝓphoꝝ cõcordat ſentẽtia q̃ ſe regere maximũ eſt impiũ. Et q̃s illic rex ſub deo ſtatu⁹ eſt: Utiq; rõ libera: de quo dictũ ẽ ab vno ſapiẽtũ. Si vis oĩa tibi ſubiacere: ſubiice te rõni tanq̃ regi. Qui ſunt militãtes ⁊ ꝯſiliarij: Plane virtutes ipe interiores: tã inſite q̃ acq̃ſite. Quos deniq; dicemus in ħ regno ſeruos: Animiq; ſenſus ipos corporales viſus: auditũ: guſtũ: olfactũ: tactũ ⁊ ipm coꝝ. Peruerit̃ q̃ iſtud regnũ ſi dñantibꝫ tyrãnice mẽbꝝ corpeis: rõ maledicta ſubfuit. Si ꝓterea p̃ vnum vicia ſeditioſa ſuccedũt: vt ſi prudẽtiã cõſiliatricẽ optimã vicit malicia: ſi cõnẽtiã: luxuria iugulat: ſi fortitudinẽ: ignauia vel temeritas: enecat: ſi iuſticiã demũ iniq̃tas ꝛ iudicij throno deturbat. ¶ Vides ad poſtremũ o aĩa regnuꝫ q̃rtũ ſub te: regnũ. f. ꝓclariſſimũ francoꝝ cũ ſuis appenditijs: cui⁹ ad te regimen hereditaria ſucceſſione deuolui⁹. Cõſtituit aũt ſub te regnũ iſtũ in ſubiectiõe debita triplicis ſtatus principalis; Stat⁹ vn⁹ eſt militãtiũ. Ali⁹ clericoꝝ. Tertius burgẽſiũ. Et hec triplicitas nõne cõgrua ſignatiõe figurat̃ i triplici lilioꝝ floꝛe aureo ſcutũ tuũ qõ celico nitoꝛe fulget ornãtiũ: habes illos ꝛ ꝓmo ſtatu tãq; brachia fortiſſima ad coꝝp⁹ tuum myſticũ qõ eſt regal' policia defendẽdũ. Habes alios tãq; oculos pſpicaces ad oĩa diſcernẽdu. Habes reliquos velut pedes fixos humi ad ſuſtentãdũ. Ubi placerit attẽdere: q; nihil boni membroꝝ dicere põt ad alteꝝ: opa tua nõ egeo. Errabunt itaq; man⁹ ⁊ pedes ſeſeq; ꝯfundẽt ſi deſint oculi: manibꝫ vo debilitatis vel reſciſis ꝙs vl' pedes vel oculos ruebit̃: Collabẽtibꝫ aũt pedibus vt reliquũ oẽ coꝝp⁹ reipublice decidat: neceſſe ẽ.

¶ Aſperiſti puto o aĩa mea mlt̃iplex negociũ te circũdãs vndiq; ſimulq; cũ ꝑiculo: ſi nõ vt reginą talẽ q̃lẽ decet te met habuer ſ. Hã tãto cẽ humiliorꝫq; ad ſeruiẽdũ ꝓmptior ꝙſq; oꝛ ex munere: q̃to ſe obligatiore cõſpicit in reddẽda rõne Quã obrẽ noli ꝓcor negligere vel ingrata vl' impia gr̃am vocatiõis tue ad quadruplex iſtud regnũ. Nolijte in odioſam tyrãnidẽ q̃uerſe detrudere. Sed regnũ primũ deſidera q̃ nihil beati⁹

t hoc sup te: secom regnū glīfica q̄ nihil sacrati⁹: t ℞ iuxta te: tertiū regnū ordina q̄ nihil honesti⁹ t ℞ intra te: q̄rtū regnū saluifica q̄ nihil fructuosi⁹: t ℞ subter te. Scies absq; vlla dubitatiōe: qz de oīb⁹ his optet te reddere rōnē. s. ad gl'iam eternā si recte feceris. Sinaūt borrēde t cito repētinus supueniet iteritꝰ: qđ ꝓhibeat misator t misericors deꝰ rex tuꝰ q̄ ē bn̄dict⁹ i secula: Amē.

Tertia particula in qua

cōtinet ꝓsideratio sup recogitatiōe piculoꝝ ex p̄dictis ortū habens.

O Lorioſe rex celoꝝ magn⁹ t terribilis i cō
g filios sup filios hoīm t apud oēs reges terre: q̄ volēte regnāre: q̄ nolēte non subsistunt: neq; ei saluat rex p multā ꝓtutē. Hodie si quidē ret ē: cras mori si iusserꝭ. Expauesco nūc vehemēter t totꝰ horroꝛe ꝓtremisco: videns t sentiēs culmē p̄ruptū stat⁹ regn⁹ q̄ me puerꝝ tuū sublimādū assūpsisti. Prohibe dñe deꝰ meꝰ dñe misericordiaꝝ ārelā illā danidicā a fno tuo. eleuās allisisti me: sic t alt' ait. Tollunt i altū: lapsu gui ore vt ruāt. Hā q̄sto gd⁹ altior: tāto casus grauior. ¶ Ue mihi ve si collabi p̄miserꝭ. Collabar ꝓcorruā t ꝓfringar: si me nō suffulserit iugit' oīpotēs ꝓt⁹ dextere tue. Qm̄ si difficile ē corp⁹ ppū t vnicū sub ordinato regimīe subiacere legibꝰ rōnis: quēadmodū lanēta apls vocē exp̄ētie q̄tidiane: sed mirabilis emittēs. Ego infelix hō q̄s me liberabit de corpe mortis hui⁹? ꝓpter qđ statuerūt plūmi virorꝝ fortū: sese subducere ab oi altera dñatiōe: imo t societate mlt oꝝ. Que ē fortitudo: q̄s sensus: q̄ sapia i corpe parulo atq; puerili: vt spūale regimē atq; tpale tot hoīm: tot capitū: tot moꝝ: tot sniaꝝ: tot aduersis insultibꝰ vndiq; pulsatoꝝ: possiꝭ vel ꝓtegere vl' regere sub vna pacis lege? ¶ Heu me. Cur regni t corone statū q̄is deiceps acclamare felicē audeat sortisq; bte: quē tot irruētibꝰ vndiq; curaꝝ flatibꝰ: tot naufragijs t piculoꝝ bellūlū ꝓcell' cū discrimine mortis nedū pūtis: sz eterne coīuerit exposit⁹? O corona speciosa magis q̄ ꝓciosa: pl⁹ expauescēda q̄ applaudēda: q̄s tuū pōd⁹ ferre poterit: qm̄ tot boies ponis sup caput vnū? Dirp si nō illō oppresserꝭ. Et oppimes scio: nisi supueneret leuamē ex alto: leuamen a te deo meo t rege meo: q̄ vt adiutor t ꝓtector mihi fias i salutem suppler oro. ¶ Uos insup q̄scūq; deo p̄uidēte regēdos acceptur⁹ sum vel acceptꝰ peto p̄cor t obtesto: nolite afflictiōes iducere. Juuet vnusq̄sq; nō aggūet pōd⁹ meū. Uic fideliꝰ ꝓsulat: h ꝓtegat virilit: iungilet alt' i sollicitudie domestica: alter i orōne deuota semet būiliet. Quilibꝰ deniq; in officio sibi cōmisso vel accōmodato absq; vlla repbēsiōe vigil agat. ¶ Sim⁹ oēs inuicē mēbra int q̄ caput sic pl⁹ ifluit morū: sensū: t operationem int ceteta: sic ad et⁹ custodiā reliq; videm⁹ sine vlla piculi ꝓpri⁹ ꝓsideratiōe ptin⁹ exponi. Alioq̄n si dissentim⁹ inuicē: si nosmet oppnim⁹: q̄d supest: nisi vt vniuersum regie policie corp⁹ intereat t ꝓprie oppugnationis mole ruat. Auertat hāc insaniā a nobis seruis suis rex potentissim⁹ sapientissim⁹ t optim⁹ cui⁹ regnū t impiuz sine fine pmanet in secula seculoꝝ: Amen.

Quarta particula in qua

ꝓmit quēadmodū lectio est vtil' t necessaria p regēdo. Et loquit̄ ꝓnceps velut ad aiam suā.

O Stulasti iā (o aia mea) mitti tibi sapiaz
p de cel' seris t a sede magnitudis dei. Recte ꝓfecto: qm̄ vani sūt boies: in q̄bꝰ nō ē sapia. Eccl sūt: brutales sūt: ipi q̄z ad oē op⁹ malū oēmq; casum p̄capites iueniūt. Sciuerꝭ tñ qz ꝓsto ē sapia: si bona fide t toto corde postulet ab eo q̄ dat oīb⁹ affluent t ñ ꝓpropat. Et qm̄ inisibilis ē i natura sua: mittit vnā ex ancill' sui⁹ nomē est lectio studiosa: hec oī eruditōe plēa: oī gñe libroꝝ circūdata offert doctrinā bonā oīb⁹ q̄rētibꝰ sapiaz: p̄serti si comes fuerit sororꝭ ei⁹ pfūda meditatio vel attēta ꝓsideratio. Proclamat itaq;: si q̄s puul⁹ ē veniat ad me. Et ad reges locuta est: erudimī q̄ iudicatꝭ terrā. Qui etiā ꝓtutes ipe: comites tue hmōi appropatas p̄cipue q̄druplici regno: de q̄ iā audisti: q̄ sūt oīō deuota: istitutio sctā: disciplia tpata: t iusticia moderata. Attēde q: lectio docet oīōnē q̄ defuit reg̃ celoꝝ: vt acq̄rat. Lectio docet istitutiōez sctām q̄ defuit eccle siastico reg̃ vt stabiliat. Lectio docet disciplinaz tpatā p quā regnū tertiū psonale moderat. Lectio docet iusticiā moderatā p quā regnū tpale t politicū gubernat. ¶ Despare forsan potueras o aia si tali doctrice caruisses: nūc i spem assurge: sciēs qz cū comitibꝰ suis docebit lectio te de oīb⁹ si (vt p̄dictū ē) coassūpta fuerit sororꝭ ei⁹ meditatio vel attēta ꝓsideratio. Sētio tñ q̄d nunc vltra reqris o aia mea. Uis assīgre tibi q̄sdā idustrias q̄ te doceāt bñ vti lectōe studiosa: fiat. ¶ Habeto ꝓmā hāc idustriā: vt sit tibi bōa libroꝝ electorū copia. Etenī si gl'iat q̄libꝰ opifex i abūdātia istrorū artꝭ fuerit si placet mlto ornat⁹ vestiū: si plūmos delectat thesauroꝝ mut⁹ aceru⁹: optet lōge āpli⁹ placere tibi diuinas libroꝝ loq̄ntiū nob q̄ volumus t q̄rim⁹: q̄ ipos etiā abūtes etiā mortuos: imo etiā deū cū angel' t scis oīb⁹ facīt miscere nobiscū colloq̄a sctā: t a lectione redire potes sp vel melior vel doctior. Hinc ꝓterea vitat⁹ marie maloꝝ oīm sentina t incētrit⁹ ociositas: de q̄ bñ enūciauit q̄ dixit: Ociū sine lr̄is mors est t viui boīs sepultura. Et Hiero. Ama sciam scripturaz t carnis vicia nō amab. ¶ Altera subiūgit̄ industria vt q̄tidie certꝭ boris p̄serti de mane ac sero: loq̄t tecū lectione vel legēte vel audiēte. Dec ät

lectio p̃cipue matutina ꝓuenietio: erit de euãgelio vel epl̃a dici vel de legẽda scti cui⁹ aget celebritas: maxime si sermo defuerit. Nec fuerit tibi verecũdũ: si subiici videaris vel ꝓfessori tuo vl̃ alteri recogitãs: q; nõ sibi sed deo: sz p̃ratui: sz cõi t p̃prie vtilitati te subiicis. ¶Alterã ꝙz legim⁹ idustriã fuisse apud veteres q̃ in ꝓuincias ad tybias egregia supior̃ opa carmiũ cõpbẽsa pagebant q̃ ad ea imitãda iuuentutẽ alacriorem redderẽt. Qõ laudans Valeri⁹ auct̃ hui⁹ historie ꝓclamat. Quas arbenas: quã scholaz: q̃ alienigena studia: hunc domestice discipline p̃ualeriz. Nec p̃terea lectio modulata nõne cõpesceret varios t incõditos tumult⁹: ne dicã in detractiõibus t maledicta. Nec fama ꝙz vnã de frãcie regno apõ alias natiões gl̃iosior esset. Ferk adhuc apõ inclytũ ducẽ Borbonij hui⁹ discipline dat̃ nec⁹ obseruari: t ꝓfecto domũ tuã (o ãia mea) domũ regiã decet sctitudo tal̃: in q̃ nihil obscenũ: nihil impudicũ: nihil iordinatũ: nihil sacrilegũ: nihil blasphemũ: nihil nõ seriũ disciplinatũ t scm̃ videatur t audiat: ꝓclamet. ¶Alterã rursus addamus industriã: vt frequẽter ea q̃ vel visa fuerint traducant ad mores velut ex sil̃ibus sil̃ia: t ex figuris figurata notent. Exẽpli gr̃a: Queris hãc tunicã decorã: mũdas man⁹: splẽdidũ ꝓuiriũ: seruos obediẽtes: cartulos blãdientes. Euraueris hãc ꝓportiõalia mox ornamẽta: habeto vt tunicã p̃rutũ decorẽ: habeto nuptiale charitatis vestem: ne reqciaris ꝓfusus a nuptijs. Mũdas ꝙz operatiõis man⁹ tene. Fac tibi pinde ꝓuiriũ iuge spũale ũ sic̃ a subdita tibi creatura vis fieri. Nunq̃d tibi i hũc modũ deerũt libri q̃s legere tuus habeo. Hã p̃ter libros scpture noiak mũd⁹ iste totus lib̃ nature sic̃ in temet retinet libr̃ ꝓscie. Juxta cui⁹ inscriptionẽ te nouerio finaliter indicã dũ. Quinetiã vita cuiuslibet viri iusti t prudẽtis liber est exẽplaris: in q̃ legere est ex vultu: ex gestu: et vniuersa corpis cõpositiõe: mores bonos in malis ꝓpo p̃nũ. Rursus ois institutio ecclesiastica: in vestimẽtis ministror̃ t ceter̃ ornamẽtis liber ẽ mysticor̃ sensuũ plen⁹. ¶Postremo cognoueris t alta mẽte recõdito q̃ ad pfectã: suffi
R cientẽq; sapiẽtiã p regno q̃druplici memorato: nulla vnq̃ te lectio vel industria vel cõsideratio p̃pria deducet: q̃n egeas assidue mutua cõicatione familiariũ ꝓximiorum tãq̃ q̃rũdã vocaliũ. Hã sibi sal⁹ vbi mlta ꝓsilia. Sit aũt ꝓsiliari⁹ fid⁹ i p̃mis deo t tibi. Hã q̃ deo nec⁹ est cui bon⁹: sit p̃terea charitatiu⁹: patiẽs: benign⁹. q̃ nõ sit ambitiosus: nõ inflect: nõ q̃rat q̃ sua sũt: sz q̃ cõia: sit verax in p̃uor̃ ꝓpositas iudicio: secret⁹ in cõmisso: sit doctus t erud⁹ i his q̃ petunt: qñ cuilibet exẽplo in arte sua magr̃ credẽdũ ẽ. Antiqu⁹ insup in q̃bus imator sapiat prudẽtia certior p̃pt experientias multiplices doctrices optimas reputt. ¶Esto cũ talibus assidu⁹ vitãs p̃uor̃ t stultor̃ ꝓsortia: q̃ pcolloqa corrumpunt bonos mores: t ipis acqescẽ. Quid enĩ mun⁹ tolerabile: cũ si vniuersa rẽpublica carna vni⁹ sniã p̃sumet p libito p̃sare reuersare q; cũ vissime dicit canõ. Qõ oẽs tãgut ab oĩbus ꝙz approbari. Ab oĩbus intellige vel a maiori oĩm sanioriq; ꝓsilio. Regna q̃ppe sic̃ t respublica: non tm̃ nõ sũt regũ sz oĩm sub eis fatemur tm̃ q; alio t alio mõ. Ad vnũ tm̃ cõis suffictẽtie t pacis cõmodũ vt vniuersa ꝓsilia t opa referãt necesse ẽ. ¶Credo q; nihil est qõ ita stabilire p̃t regnũ q̃libet vel spẽale vel ecclãsticũ vel tp̃ale politicuz quẽadmodũ si assumãt i ꝓsilyor̃ officiis atq; dignitatibus q̃les descripsim⁹ amatores boni publici. Nam vbi defuerit amor iste: leges q̃tũlibet multiplicate t oprie: nõ tm̃ nõ p̃sunt: sz in arma neq̃tie ꝓuertunt: p̃terea ve ve p̃ficiẽtibus tales amantes seipos: aut q̃ vt p̃ficiant suadẽt vl̃ errores quẽt. ¶Deniq; sic̃ cepisti ora sapiam ex toto p̃corde tibi mitti a deo q̃ vias tuas dirigat in q̃ ꝓsilia tua sp̃ permaneant: cui⁹ vnctio docet de oĩbus mũdos corde. Alioq̃n reprobat oĩs cogitatões pp̃lor̃ t reprobat ꝓsilia p̃ncipũ. Et cõsiliũ aũt dñi in eternũ manet: qõ insequẽs nõ errabis. Inseqũris aũt nũq̃ melio⁹ q̃s colũbina simplicis t pure oris pẽna fret⁹ p quã volab ad eũ t requesces salua facta a pusillanitate spũs t tẽpestate: fiat fiat.

Quinta particula in qua

continet consideratio super babẽdis libris pro lectione studiosa.

Docta es o ãia mea quẽodmodũ lectio
e studiosa doctrix est discipline dei tãq̃ ancille sapie. Nec lectio libris vtik t nutrik electis dũ venenaris beresum t errores t spurcicias ũ sordibus carẽt. Tales in ornamẽtũ t thesaur̃ t p̃fectũ tuũ inbeas aggregari: ne dũ p̃ te sed p ꝓsoribus tuis: nec vt studiosa multitudine te p̃graues: sed varietate gr̃a delectes. Deniq; magnificentia regal̃ q̃ p̃fusa est toties in rebus hũanis minus vtilitatis attẽdẽ q̃s p̃fusior esse debeat: in cõstitutiõe bibliothece librarie cumulsdã domestice vel familiaris t q̃ portatil̃ cẽ posset: velut altera q̃dã arca testamẽti p desertũ huius mũdi. Subscribunt igit velut in scedula libri q̃s necessarios habeas. ¶Primo biblia: p̃sertim q̃ ad hystorias t documẽta moralia. ¶Itẽ postilla de lyra: q̃ lr̃e magis heret. ¶Itẽ tractat⁹ ó vicijs t p̃tutibus in latino. ¶Itẽ tractat⁹ de vicijs t p̃tutibus in gallico: q̃ ór sũma regis. ¶Itẽ martyrologiũ sctor̃ũ q̃le est apud carth. ¶Itẽ legẽde sctor̃ t vite patr̃ t speculũ hystoriale vincẽty. ¶Itẽ meditatões t orões deuote. vt Aug. Anscl. Berñ. t aliorum. ¶Itẽ collectoriũ q̃rũdã opusc̃lor̃ in gallico nuper editor̃: de p̃ceptis dei: de eccl̃ia ꝓscie: ó scia bñ morẽdi: de p̃ẽplatiõe: de mẽdicitate anime:

Sermo de passione xpi q incipit:ad deū vadit. Sermo de mortuis:scā g̃ t salubꝛ ē cogitatio. ¶Itē exhortatio de triplici via regis. Quat rex de scala mystica sub metro. Collatio exhortatoria ad pacē Fiat pax:Collatio exhortatoria ad iusticiā t ꝯcordiā. Jurisdictionū ecclastice t ꝓpalis:t q̃dā alia. ¶Itē liber egidij de regimine ꝓncipū. ¶Itē libell⁹ de q̃tuoꝛ virtutib⁹. Itē iconomica t ethica t pollitica Aresto. trāslate in gallicū. ¶Itē Valeri⁹ maxim⁹ t frontin⁹ de strategematib⁹ bellicis. ¶Itē Salu. ¶Itē Vegeti⁹ ō re militari trāslat⁹. ¶Itē Boet. de ꝯsolat. ¶Item Seneca de clemētia ad Neronē. ¶Itē vulgati autoꝛes Carbo. Theodol⁹:Esop⁹ cū silibꝰ trāslati. ¶Itē liber de spera trāslat⁹ ꝓ aliq̃li cognitione phica but⁹ mūdi. ¶Itē chronice francoꝛuꝫ. ¶Itē Titus Liui⁹. ¶Itē Suetoni⁹ de.xij. cesaribus. Itē Aug⁹. de ciui. dei. trāslat⁹ t expositꝰ.

Sexta particula in qua ꝓtinet oꝛō cōplectēs bꝛeuissime pūcta nostre religionis chꝛistiane.

Z

Sapiētia q̃ ex oꝛe altissimi ꝓdijsti atq̃ ingens a fine vsq̃ ad finē foꝛtē suauiteꝛq̃ disponēs oīa:veni ad docēdū nos viam pꝛudētie. Sic te flagitat puer iste paruul⁹ ignoꝛans egressum suū ac introitū stās in medio populi infiniti t q̃ dinūerari nō pt. Assis g̃ iugiter puero tuo tu sapia dei pꝛis iesu xpe:docēs interno t viuaci affatu:spūs tui sctī:q̃ nisi te apiente sensum:nulle intelligunt scpture:nulla lectio ꝓficiet. Solus q̃ppe dign⁹ es apire libꝝ t solueꝛe signacula ei⁹:q̃ salomoni dudū t danieli pueris intelligētiā:q̃ ꝓphis t apl̃is idiotis sapiētiaꝫ infudisti. Assit nubi comes ꝓtinu⁹ angel⁹ tuus q̃ ad meā vniuersiq̃ regni tui xpianissimi custodiā deputat⁹ est:dono tuo ꝓtegat ipe semp ne p̄naleāt inimici. Assit t illa regina celoꝝ gl̃.ossissima mr̃ tua cū beatissimo dionys. t Ludouico ac oibꝰ scīs regni celestis:q̃ hostiles oēs isidias t gressus potēti ꝓtute depellāt. ¶Da nubi puero tuo benignissime iesu fidē t integrā ac viuā:de collectꝫ credēdis in symbolo. Credo in deū ⁊c. Et reliq̃ q̃ sub duodenario articuloꝝ ꝯtinent:quoꝝ ꝓtas tot miracul⁹:tot reuelatiōib⁹:tot testionūs martyꝝ:tāta ꝓtēoꝝ rōnabilitate:pbata:fulcita q̃ ꝓsilio:vt insana sit p̄sumptio nō credere t nolle redigere intellectū in obsequiū fidei sub te deo nr̄o:q̃ potētioꝛ absq̃ vlla cōpatiōe atq̃ sapiētioꝛes q̃ intelligere valeam⁹ cū sis illud q̃ magꝭ excogitari nō pōt. ¶Da simul obediētiā ꝓmptam ad ma decē p̄cepta ꝓscripta olim digito tuo:i tabulis duabꝰ lapideis. Quoꝝ sīa est. ¶Unū crede deū:nec vane iura p ipꝫ. ¶Sabbata sctifices habeas in honoꝛe parentes. ¶Non sis occisoꝛ:fur:mechꝰ:testis iniq⁹. ¶Uicianq̃ thoꝝ reliq̃ ca uenda tua es. ¶Et hec p̄cepta decē tria circa te deū t septē circa primū:cōpleta est euāgelica bꝛeuitas sub his duobꝰ in q̃bꝰ vniuersa lex pēdet t ꝓphete. Diliges do.de.tu.ex to.coꝛ.tuo ex to, mē. tua:ex to.aīa tua t ex to.ꝓxi.tua t pri.tuū sīc te ipm. ¶Addidisti p̄ceptis ꝓsilia in lege tua nova:vt de dilectiōe inimicoꝝ nō reddēdo malū p malo:t reliq̃ q̃ iugit̃ fm p̄pationē animi t nō sp p opis exhibitionē veniūt obseruāda. ¶Docuisti rursus oꝛare nos te p̄em nr̄m celestē:sub petitionū septenario:in oꝛōne dn̄ica ꝯ septē petā moꝛtalia:q̃ sunt:superbia:ira:inuidia:accidia:auaricia: gula:luxuria. ¶Aduersus q̃ ꝓ purgatiōe t oꝛna tu nr̄o ꝓtulisti ꝓtutes septē:tres theologicas inuitētes tibi soli:q̃ sunt fides respectu tue ꝓtatis: spes respectu potētie:charitas respectu bonitatis:t q̃tuoꝛ cardinales:pudētiā:tpantiā: foꝛtitudinē:iusticiā. Quibꝰ in pria septē dotes coꝛrñdent:fidei visio:spei tētio: charitati fruitio: q̃ ad aīam. Laritas pudētie:tpantie subtilitas:foꝛtitudini agilitas:iusticie imoꝛtalitas q̃ ad coꝛp⁹. Cōiūxisti p̄terea virtutib⁹ istis septē dona tua:q̃ sunt:pietas:timoꝛ:scīa:foꝛtitudo:ꝯsiliū: itellect⁹ t sapia. ¶Septē q̃z b̄itudines eleuātes nos ad pfectionē nūerasti q̃ sūt:pauptas:spūs:mititas luct⁹:esuries t sitis iusticie:miscōia:mūdicia coꝛdis t pax. ¶Hiscōie ꝯo opa alia sūt coꝛpalia septenalia septez spūalia q̃ duobꝰ metris cōpleta sunt. Colligo:poto:cibo:rego:sano: visito:cōdo: Coꝛrige:duc:tela doceas:solare:feꝛoza. Ampliꝰ ꝯo ꝯstituta sunt p te dn̄m t redēptoꝛē nr̄m septē sacra. Baptism⁹ ad vitā spūs ꝯ oꝛigiale peccatū. Cōfirmatio ad robur fidei. Eucharistia sacra sūme venerāda t colēda ad nutrimētū spūs. Pnia q̃z hūs tres ptes: q̃ sunt ꝯtritio:ꝯfessio et satisfactio ꝯ pcīs actuale. Mrimoniū insup ad filioꝝ ꝓpagationē p cultu dei. Ordines sacri ad hierarchicā ppli xpiani sctificationē. Extrema vnctio ꝯ egritudinē t petōꝝ venialiū ꝓtagionē. ¶Sed cur ista coꝛā te dinumerat puer tu⁹ bone iesu: Dinumerat ea sane vt nō penit⁹ ingrat⁹ sit īmēse largitati tue. Ut ꝓterea salubres fruct⁹ q̃ sunt:pax:gaudiū cū reliq̃s:inde capiat te donā te quē exoꝛat. ¶Reuelasti igit̃ q̃ credēdū. Jussisti q̃d agendū:doce q̃so magis t magis q̃ reuelas:adiuuās ic redlitatē meā:t da q̃ iubes operari. Da scire posse t velle cū gr̃a tua ad gloꝛiaꝫ maiestatis tue t salutē ꝓpriā:vt tādē separat⁹ ab his q̃ a sinistris andituri sunt boꝛrēdissimā illā sniam. Jte maledicti in ignē eternū:q̃.s.miscōie opiū caruerūt:collocet puer tu⁹ a dexteris auditur⁹ cū ceteris electis tuis t misericoꝛdiꝰ deū dissimā illā vocē. Venite benedicti ⁊c. Amē.

Dialogus cuius collocutoꝛes sunt milites duo, Un⁹ Francus: alter an-

glos ꝓtẽdẽtes de ꝗrelis francie ⁊ anglie. ¶ Nõ appareteſſe cancellarij.

Jlites in heremo valliſcluſe ſibi innicẽ obuiãtes: alter alterũ cuias eẽt inꝗſiuit: alt frãc⁹: alt angl⁹ rũdit. ¶ Ergo inꝗt frãc⁹ inimic⁹. ¶ Inꝗt angl⁹ victꝰ milites ſum⁹: ſed pegrin⁹ arma bellica depoſui. ¶ Frãc⁹. Quid ꝗris. ¶ Anglus. Aie ſalutem. ¶ Frãcus. Xp̃us nos monet. ¶ An

Quotẽnis es: ¶ Frã. Annos nõ habeo: ſz mors iã. l. annis mihi pepcit. ¶ An. Vbi pl⁹. ¶ Francus. Quo pergis: ¶ An. Peregre. ¶ Frã. Oẽs ſum⁹ pegrini ⁊ aduene: nec cuitatẽ manentẽ habem⁹: ſz futurã vtinã inꝗram⁹. ¶ An. Quid ḡ tibi videt de pegrinatiõe nr̃a: ¶ Frã. Timeo ꝙ p vallẽ lachrymaꝝ diſcurrẽtes dei indignationem pcurauerimus. ¶ An: Quare: ¶ Frã. Quia iuxta ꝓbũ Eſaie ppẽdo p ea q̃ video: ꝙ indignatio dñi ſup oẽs gentes ⁊ ſup vniuerſam malicĩa eoꝝ: q⁹ nata i hac pegrinatione crũnatiã tã faſtidioſi euenim⁹ vt neſciamus ꝗd deſiderare debeam⁹: ⁊ in ℔ pugnamus cũ iã ſum⁹ bora cene: in q̃s fines ſeculi deuenerunt: q⁹ nihil eſt: qđ reſtat debem⁹ primeſcere: nec tp̃s gre qđ ꝓſto eſt pereat: mũ deducꝫ certãdo oĩm nr̃m corpa moriunt ⁊ ſal⁹ aie dubia. ¶ An. Jmo certa. ¶ Frã. Quare: An. Quia mandato dei ꝓncipi nr̃o obedim⁹: q̃ nos cogit ad bellũ: ⁊ ſi moriamur: p obediẽtia morimur dei mãdato. ¶ Frã. Bellũ iniquũ eſt: q⁹ fundatũ ẽ in libidine dñandi ⁊ voluptate ditãdi tyrãnica: cõtra xp̃ianos: ⁊ ꝙ ſciẽter peccat q̃rit ſibi gehennã. ¶ An. Ergo ꝓncipi nõ obediã: Nõne ſcribit: q̃ nõ obedierit ꝓncipi morte moriat. Nonne cũ inobediẽtia ero infamis: vecors: puſillanimis: deſertor militie reputat⁹: imo de pditione ſuſpectus ⁊ reipublice inimic⁹. ¶ Frã. In iuſtꝫ obediẽdũ: nõ i iniuſtis. ¶ An. Puto iuſtũ oẽ qđ ꝓnceps ꝟſultus cũ ſuis põtificib⁹ ⁊ ſatrapis põcepit. ¶ Frã. Quid ḡ tibi pdeſt ꝓpria ꝟſcia ſi fm alienã ꝟſciam morti te exponis. Si xp̃ian⁹ miles es: nõne xp̃i actio tua eſt inſtructio: cui⁹ humanitas ꝓbroꝝ tẽplo humilitatẽ ⁊ pauptatẽ docuit atq; iuſſit. Tu aũt ꝙ apoſtatas a chriſto: cur xp̃iani nomẽ vſurpas: Nõne dicit: q̃ diligit me ſermonẽ meũ ſeruabit. Nõne mãdatũ legis ꝟſiſtit in charitate pfecta: dilectiõe dei ⁊ primi: q̃ te neris q̃ habes agẽtibo cõicare: ⁊ ℔ nõ ignores. Quõ vbi debes dare: audes rape qđ mũ nõ eſt: Nõne mãdatũ legis. Non contriſtare fratrẽ nec ꝓximũ. Quõ in tua libidine dñandi rapis cõtriſtaris ⁊ occidis: ⁊ cũcta gladiatoꝝ ſcelera cõmittis ꝟ xp̃i legẽ ⁊ doctrinã: Hedũ ꝟ ꝟſilia ⁊ btũdines ſeu ꝓtutes: imo ⁊ pcepta dei digito ſepta. Cui magꝫ teneris obedire: an boi: an deo: an iuſto ⁊ etemo: an regi mortalium an regi creatori dño dñantiũ: ¶ An. Creatori magꝫ. ¶ Frã. Ergo illi obedi ⁊ mãdatis ei⁹ ſup ꝗbꝰ nec rex p̃t diſpenſare. ¶ An. Nõ ſolũ oportet me alios ſeq̃: q⁹ pena mortis eſt ⁊ infamia ſi ꝟdicam. ¶ Fran. Nõ min⁹ ardebũt q̃ cũ multis ardebũt. ¶ An. Anguſtie vndiq;. ¶ Frã. Vtere igit ꝟſilio Suſanne. Sis innocẽs ſanguinis iuſti: ⁊ reſide cuꝫ xp̃o: nec xp̃iani nomen pdas: nec paruipendas militie gradũ. ¶ An. Non paruipẽdo: ſed pro milicia exercẽda morti me expoſui. ¶ Frã. Immo potẽtia tua abuteꝫ: q⁹ militaſti p ℔ ad dei offenſã ⁊ primi. ¶ An. Quid vis me facturꝫ: F: Seruatuꝫ legis dei pcepta: ⁊ ſit tua milina cõtra infideles ⁊ dei pcepta nõ obſeruãtes: militare p fide xp̃i ⁊ ei⁹ eccliã quã mẽdã ſuſcepit militia: deſiſtas a ſacrileguis ⁊ rapinis: ptege pupillos ⁊ viduas ⁊ aduenas: neminem opprimas. ¶ An. Viduas ⁊ orpbanos facit guerra: quõ ptegã: Frã. Deſiſte ab illa ⁊ milita p xp̃o ⁊ defenſiõe naturali ad iniuriã ꝓpulſandã pmiſſa: ſz nõ offendas: ſi ſic feceris fructũ felicitatis ꝓmiſ ac fame glioſe reportabis: de ꝟrio penalẽ atrociatẽ ⁊ etemã ignominiã ac ꝓpetuã aggregabis: ¶ An. Cõſiliũ ꝫ videat ſalubre: mi q⁹ franc⁹ ḡ mihi ſuſpectu: q⁹ forte ad nr̃am repmẽdã militiã hec dicunt illã timeo ne magis noceat. ¶ Fran. Deũ timeo cui nihil põt latere: nõ vos anglicos inimꝰ frãcie pſecutores. ¶ An. Jmmo torꝝ torꝝ vr̃os ꝓpter iniqtates vr̃as. ¶ Frã. Immo pſecutores: q⁹ ꝓpter iuſticiã patimur: br̃ſimus: ⁊ magna erit merces nr̃a: regnuꝫ nr̃m ab infidelibꝰ: cũ multo ꝗſ: verim⁹ martyrio: ⁊ illud a deo cognoniim⁹: q⁹ ſemp miſericordes fuim⁹ nõ violẽti tyrãni: vos aũt anglici xp̃ianos ipugnatis ⁊ occiditis: vt infidelibꝰ vires augeatis: ⁊ ſic iuſticia nr̃a ⁊ iniqtas vꝰa notiſſima deo ⁊ mũdo Nõ ḡ ꝓpter iniqtatẽ nr̃am a vob⁹ torꝝmur ſi ꝓpter iuſticiã patimur: ⁊ ita br̃ſ. Ret aũt veſter cõtenens dei mãdata ſicut ꝓm⁹ in throno: ſic ⁊ in penis ꝓmatũ obtinebit. ¶ An. Cuius culpa ꝗrit. ¶ Frã: Oĩm vr̃m tyrannizantũ in libidie dominãdi ⁊ voluptate dñandi tyrãnica a deo ⁊ ei⁹ mãdatis apoſtatãtũ. ¶ An. Ergo regi ꝓpiẽtis nõ militie obedẽtus. ¶ Frã. Nõ teneris ꝟ deũ obedire. ¶ An. Quis põt regẽ nr̃m corri pere: emẽdare ſeu retrabere: nõ nos ſubditi. Fr.

Oẽs ſimul vniti poſſeꝫ diſſentire: ⁊ q⁹ oẽs aſſentiũs: oẽs eſtis rei. ¶ An. Quis regẽ ⁊ nos poſſet corrupe: ¶ Frã. Null⁹ ꝓter ſũmũ vnicũ ⁊ indubitatũ pontificẽ. Ergo ille in culpa borũ ſcandaloꝝ videt: ⁊ illi põt dici qđ ſcribit in figura. iij. Reg. xx. Cuſtodi virũ hũc ⁊ pplꝫ illũ: q̃niam ſi de manu tua lapſus fuerit: erit aia tua pro aia illi⁹. Scire eñ ipe ⁊ ꝗcũq; regẽs dz ꝙ ſic in throno ꝓm⁹ ꝟſtitut⁹ ẽ: ſic ⁊ in penis (ſi negligerit iuſticie opa ⁊ pcepta exercere) ꝓmatuꝫ habitur?

est. Et alibi ꝓbū dñicū t ꝓphicū: ille q̄ dē in sanguine suo morietꝫ: sanguinē aūt eiꝰ de manu speculatoꝝ requirā ad ꝫ cū officiū ē ꝓpositi vt ñ peccat obiurgādo pctā. Nec est a culpa alienꝰ q̄ lz ꝓpositꝰ nō sit: qm̄ multa arguēda vel monēda nouit t negligit illoꝝ vitās offensiōes: nullū enim timere dz ꝓter deū. ¶An. Forte vob sumꝰ flagellū vt corripiamini tāq̄ ꝓga directōis. ¶Frā. Nō nego: t forte mala virga directiōis: peioribꝫ virga ferrea: bonis autē ad examē virtutis sepe ꝓssura: sic sepe vidi ex eodē igne aurū rutilat: palea fumat: alꝫ coquit: bonos ꝓfortat: alios exustione ledit. Itaq̄ vna virtꝰ irrues: bonos ꝓbat et purificat: malos dānat: vastat t exterminat: t in eadē afflictiōe mali deū detestant: boni ꝓo deuz laudant t ꝓcantur. Uel forte tanq̄ suos corrigit nos q̄s diligit medēdo: q̄ multis nocuit aduersario caruisse: sic de romanoꝝ monarchia scribitur. Orbē deuictū victoꝝ victrix vlta est luxuria. Et forte nobis patientibꝫ ꝓsunt scādala: ve tñ illis p quos scādala veniūt. Unū Grego. in moral. exponēs illud Job. xxvi. Gigātes gemuerūt sub aq̄s maiores potētes altiores ppl'o ab humero sursum: sic scribit de Saul. i. Reg. x. Geminerūt sub aq̄s: sub pōdere ppl'i. ¶Anglus: Si deo non placeret: nō tādiu pateret hec fieri: imo puniret aliquos. ¶Frā. Immo si oīa punirēt: nihil seruaret futuro iudicio: t si nihil puniretur: nulla diuina ꝓuidētia crederet: t ꝓ e multi ex vris offensis puniunt. Nā siue male siue ꝓspere succedat puniminī: quia malus in sua felicitate punitur: quia felicitate magis corrumpit bonus autem nec bonis extollit: nec malis frāgit. Punit etiā: q̄ p q̄ peccat bō: t p illa torquet: nec est impius gaudere dicit dñs: sed t hec vicinū ꝓmogenita q̄ sunt oblectamēta petū deo sunt iusticia illos puniēdi: ideo dicit apl's q̄ euanuerunt in cogitatiōibꝫ: induratū est cor insipiēs: ꝓpter qđ t deꝰ tradidit eos in desideria cordis eorū t in īmūdicias vt afficiāt ꝓtūelijs corpa sua: t sicut ꝓbauerūt nō hre deū in noticia: tradidit illos deus in sensum reprobū: vt faciāt ea q̄ nō cōueniūt: certe puniunt: t dū nra gaudeāt damna sua deflēt. Fecistis viduas t orphanos in frācia certe t anglia: necati sunt ex vestrꝭ cētū milia cū suis ꝓncipibꝫ: nec q̄ sunt erūt in numero. ¶An.

Fateor dictū Esa. verū q̄ īdignatio dñi: t nō habem? ꝫ manentē ciuitatē: sed futurā inq̄rim? sed quō ignoro. ¶Frā. Quia ex deo nō es: et inde ꝓba ei? nō audis nec attēdis. ¶An. Esse volo ex deo. ¶Frā. Celestē pīam iubet ille q̄re re: q̄ est via: veritas t vita: corpoꝝ desideria conteri siue carnis: a mūdi glīa declinare: aliena nō appetere: ꝓpria largiri: si hec audiēs exeq̄ris: dei ciuitatē futurā acq̄res: quā timeo te cuz multis tuis amisisse aut saltē elōgasse. ¶An. Quare

¶Frā. Quia antixpi vestigia secutꝰ es: t xpi vitā t doctrinā despexisti. ¶An. In q̄? ¶Frā. Fere in oīb vijs tuis. ¶An. Specifica magis. ¶Frā. Xps vita t doctrina ꝓcepit cū humilitate charitatē t volūtariā pauptatē: vos autez ꝓpt sūmā supbiā nō ꝓtēti regno opulētissimo in libidine dñandi non timuistis mittere manū vt occideretis xpm dñi t mēte sacrilega deserētes deū: ipius mādata t ꝓcepta offendētes cuncta nefandissima scelera ppetrastis tāq̄ veri ministri antixpi. ¶An. Immo xpi: q̄ multos fecim? martyres t pauperes q̄s diligit deꝰ t tāq̄ fīlū boīm q̄ram? irā illius vt nr̄am rēpublicā augeamus: t ꝫ faciēdo in q̄ demeremur. ¶F. Ne cesse est: vt veniāt scādala: ve tñ illi p quē: terraz dedit vob deꝰ sufficiētē ingīs: cur p tāis dōis impēsis a deo: mala repēditis? ¶An. Que mala? ¶F. Cūcta homicidia t alia infinita. ¶An:

Sine homicidijs nō ꝓnt fieri bella. ¶F. Jō detestāda int frēs. ¶An. Parit occidimur nr̄a sorte. ¶F. Digne vr̄a culpa: q̄ iniuste bella p uocatis: nos autē iuste repellim? iniuriā: t iō q̄a nō timuist̄ mittere manū ad occidēdū xpm dñi sanguis tuꝰ sup caput tuū: t inclyti isrl̄ sup montes interficient: t abijcief clipeus vestri antixpi. ¶An. Cur tñ detestaris homicidia? ¶Frā. Quia vltimū terribiliū ē morꝭ: t deberēt sufficere vob ꝓphanis hoīb alie astutie inq̄rēdo vestra libidine fastuosa sine tñ sanguis xpiani effusione. Nōne oē creatū tēdit ad suē spēi ꝓseruationem: cur oīb creatis estis crudeliores: plāte vegetabiles aīata bruta etiā ferocia oīb suis viribus: ingenijs: cautelis suā ꝓseruāt spēm: t cū ab alia spē ꝓsumant vel ledant iunāt se inuicē: t cū nō ꝓnt signa doloris oīdūt: ploraāt t vlulāt: vos aūt tanq̄ lupi rapidi famelici spēm būanā q̄tūcūq̄ decorā: piā catholicā: vorare necare nō verenī. Intīere boues: feroces porcos t alia bruta q̄tis viribꝫ suā ꝓseruant spēm. ¶An. Prout facim? ita t pres nr̄i fecerūt: viuim? in lege patrū. ¶F. Et iō ꝫ dñicū p os ꝓphicū Samuelis loq̄ntis Hely. semel dies veniēt vt pscindā brachiū tuū t brachiū dom? pris tui: vt nō sit senex in domo tua t̄c. tabescat aīa t magna ps domus tue. ¶An. Oportet seq̄ vestigia patrum. ¶F. Fateor. ¶An. Ergo habeo optatum. ¶Frā. Quia prem eq̄uocās loq̄ris de corrupto t mortali: ego aūt fateor de vestigijs patris eterni t creatoris t redēptoris q̄ in celis est: cuiꝰ vtiq̄ volūtas fiat sic in celo t in terra nr̄a t vr̄a. ¶An. Utinā vtinā t vtinā. ¶F. Uideris alīq̄tulū reduct?: cōpūct?. An. Sum eteū: sed illū nō cognosco pfez. ¶F. Si teipm nō cognoscis: quō illū cognosces? ¶An. Rogo igit q̄s sum dic? ¶F. Uas sterq̄linū: cōcha: putridus plen? stercore t bozore: cec?: paup: nud?: igno-

rāna introitū tuū ⁊ exitū: cuiꝰ vita sicut vmbra: q̄ ōsto magꝭ crescit: tāto decrescit: ⁊ tāto magꝭ ad mortē ꝓperat: ⁊ite subiecta mutabilitati: vt vna non maneat hora in eodez statu: sed ea miseriorꝝ: lz nihil certꝰ morte: tū illi⁹ hore nil incertius ⁊ tū illa non pudes: sed spe vana q̄ tibi caduca blandit: fallens. ¶An. Si tā vilis sum quo mō deū videbo ⁊ patrē vocare p̄sumā nō videbo. ¶Frā. Quia es in tenebris. ¶An. Et vt re cupio. ¶Frā. Clama igit ad lucem. ¶An.

Quō: nescio quid dicā. ¶Frā. Dic veni claritas que illūinas omnē hoiem veniētē in hūc mundū: sed nō diligētē: q̄ qui diligit mūdū: inimicus lucis efficit ⁊ obfuscat. Et iterū dic. Illustra oculos meos lux incōprehēsibilis: fulgura choruscatiōes ⁊ dissipa eos vt nō videāt vanitatem. Et itez clama. Tribue lux inextinguibilis dum te videā: crea nomē alpha cum odore vite qui post te in odorē vnguentoꝝ tuoꝝ curram: gustum sana que sapiā cognoscā ⁊ discurrā q̄ magna est multitudo dulcedinis tue quā abscōdisti timētibꝰ te. Et itez magis cōpūctus dic. Cur faciē tuā abscondis. Forte dicis dñe: Nō videbit te homo ⁊ viuet. Eia dñe moriar vt te videā ⁊ videā vt hic moriar: ⁊ ignosce seruo tuo q̄ p̄sumit loqui dño suo: calamitas quā patior: me cogit exclamare: cecus sum ad lucē ꝓpero: tu es medicus ⁊ lux ꝓa: via ⁊ vita ⁊ fons misēdie miserere mei. ¶An. Petrō: sū forte nō exaudiar. ¶F.

Dic dñe peccaui ⁊ faciendo nihil: factus sum nihil: ⁊ ita ꝓfiteor: q̄ cōfessio est via ad te p quā egrediar de limo ⁊ redibo ad te viā: q̄ ꝙbū dixit Ego sum via veritas ⁊ vita: separat⁹ a te factus sine via: q̄ sine ipso factū est nihil: ⁊ q̄ nullū bonuz sine sūmo bono quotiēs a te sūmo bono deuio: nihil efficio. Vidit em̄ deꝰ cūcta q̄ fecerat ⁊ erant valde bona: malū aūt factū sine ipso ꝙbo: nihil aliud est q̄ puncto boni: sicut cecitas: punctio visus. Et itez dic: Dñe nullis meritis p̄cedēbus placuit tue summe ⁊ misēdissime bonitati ad esse me pducere sed ⁊ magis viuere ⁊ sentire ⁊ paulomin⁹ ab angelis intelligere: q̄ illa tā faciem tuā habent: ego autē per spem ⁊ speculū in enigmate: obsecro regat me tua misericordia: ⁊ cogat te pietas ad saluandū: que te vicit ad creandū: q̄ nihil odisti eoꝝ que fecisti. ¶An. Arta ē A via: q̄ quicq̄d in mūdo est: aut est ꝓcupiscentia carnis: aut oculoꝝ: aut superbia vite: nimis peccaui deum mūdo postponēdo: diffido exaudiri. ¶Frā: Audis ꝙbū ꝓsolatōis dicēs: Dedit eis p̄tātem filios dei fieri bis q̄ credūt in noīe eius q̄ nō ex sanguinibꝰ neq̄ ex volūtate carnis: neq̄ ex volūtate viri: sz ex deo nati sunt. ¶An. Quō potero redire ⁊ filiꝰ effici: ¶F. Jam dixi p cōfessionē penitiam ⁊ satisfactionē. ¶An. Difficile est. ¶F. Immo facile volēti: fecit te deꝰ dignissimā creaturā: ⁊ lz sis nō equalis angelis q̄ dantur tibi par potes p ꝙbū effici: q̄ potes eēlis fieri ⁊ filiꝰ adoptiuꝰ p vnigenitū ꝙbū p quē bēnꝰ accessū. Dia ei sub pedibꝰ boīs subiecit deꝰ vt solꝰ bō totus deo subiceret ⁊ totꝰ eēt seruꝰ: cūctis dñat bō: ⁊ exteriora cūcta p corpe sūt creata: ipz ꝙbo corpꝰ p aīa: aīa ꝙbo p deo vt illi soli seruiat ⁊ illū possideat ad solatiū. Cogita si tāta tibi solatia i hac die lachrymaꝝ: cōgta i die nuptiaꝝ: si hec delectabilia in carcere: q̄d i ꝓpria p̄ria ꝓferet dilīgētibꝰ eū: q̄ nō ē nūer⁹ benignitatis sue. ¶An. Intelligo asserta ꝙa: sz mihi ignaro ⁊ latēo difficilia. ¶Frā.

Imo grossa breuia. An. Dic igit. ¶F. Dilige deū ⁊ pri. ¶An. Diligo deū. ¶F. Qui diligit me: sermonē meū seruabit. ¶An. Semno ē mihi plix⁹ ⁊ ignot⁹. ¶F. Imo breuissim⁹ ⁊ resolut⁹ ad dilectionē dei ⁊ primi. ¶An. In dilectiōe dei nō bene: q̄ summa est rō. Sz q̄s sit primus nō intelligo nisi q̄ misēdiam in me agit vt ꝫ alios sine dei ⁊ legis offēsa possim dimicare: sic et antiq̄ ꝓncipes ⁊ ꝓphē p ꝓtectū sacre scripture dimicarūt ⁊ strēnue militarūt. ¶F. Xpi actio tua dz ee īstructio q̄ p persecutoribꝰ oranti: ⁊ qui dixit. Nisi iustitia vra abūdauerit plus scribaruz et phariseoꝝ nō intrabitis i regnū celoꝝ. Qui autē dixerit frī suo racha: reꝰ ē ꝓsilio: q̄ aūt dixerit fatue reꝰ est gehēne ignis. Dictū est antiq̄s in lege antiq̄ quā allegas. Nō occides: qui aūt nō vult primū ꝓtristari ꝙbo nec effectu: sz̄ multa charitate: sic ⁊ ipse dilexit nos: diligere ꝓximū tanq̄s frēs i adā: frēs i xpo: frēs i ecclia. Illud fuit xpi testamētū. Pacē meā do vob: pacē meā relinquo vob: ⁊ in terra pax hoīb⁹ bone volūtatis. Noli igitur primū despicere: nec cōtristari si xpian⁹ miles cupis nūcupari: salua iustam moderata defēsiōe inculpate tutele. ¶An. Si tibi credā pibit in me strēnuitatē ꝓterite fame gliosa: ero fabula B gētū: parētū opprobriū: qd̄ absit: q̄ crudel q̄ fama negligit. ¶F. Crudelis est q̄ aiam q̄ dulcia eterna amittit p caducis. ¶An. Quid p̄rēdū putas glie ⁊ fame bone: nōne p illa militamus oēs milites: ¶F. Non nob⁹ dñe nō nob⁹: sz noī tuo da gliam. Gl̄ia deo debet i excelsis: ⁊ i terra pax hoīb⁹ bone volūtatis. Diabolꝰ sibi gliam q̄rit de opib⁹ diuis: tu ⁊ illi silis fur es ⁊ latro q̄rens deo furari gliam sibi p imēsis bñficiis debitaz. Noli gliari i vēto ⁊ fabule: mitte nauis ventū ⁊ gliam deo: sperne caduca fallacissima et gusta ⁊ sapora eterna. ¶An. Quid eq̄: q̄d socij: q̄d tyrōes q̄d arma q̄d castra q̄sita ⁊ peculiū cuēreē sz ⁊ res publica⁹ ⁊ illi⁹ ꝓncipes q̄z grāz q̄siui: q̄d eēt facturi: ¶F. Penbūt ⁊ tu cū illis sic ⁊ gnū q̄ i petra tua seminauit: fructū nō emisit nec emittet. ¶An.

Nolo pire: imo pacē vel fed⁹ velle inter nos inire: vt bonore saluo: possem tuis ꝓsilijs acquiescere. ¶F. Nob⁹ tāq̄s boīb⁹ bone voluntatis

par debet iure testamēti quā vos illis quasi ministri antichristi rapuistis: illis obtinēde capaces ¶An. Deꝰ supplebit defectꝰ nostros. ¶Frā. Magnipotēs cuiꝰ oculꝰ sup filios adeꝫ die natiuitatis vsqꝫ in exitū: vt reddat vnicuiqꝫ ſm opa eoꝝ bona vel mala cūcta cernēs: ꝛ cui nihil latere pōt supplebit iusticie huiꝰ seculi defectꝰ ꝛ vos nostros efferos ꝛ sue pacis crudeles pſecutores puniet iuxta demerita. ¶An. Demeritꝫ nescirē iudicare: sed pacē in diebꝰ meis videre desidero: vt tuis cōsilijs tanꝫ accōmodis acḋesceren salubriter. ¶Frā. Si tpali carem⁹: vtinā saltē pace fruamur eterna: Amen.

Additio facta post bien nale interuallū.

Lustro biēnali spacio rediēs Anglicꝰ de sua pegrinatiōe Frācū repertū alloqui querit: ꝛ post multa subintrat pstinā collationem. Cui Frācus. Nonne contritus es ꝛ penitēs de tātis impietatibꝫ p te in christianissimo Frācoꝝ regno cōmissis. ¶An. Nō. ¶F. Quare? ¶An. Quia cū iusticia ꝛ iusta guerra feci: terrā eiꝰ nostrā q̄rinꝰ nostri regis fracoruꝫ ꝛ angloꝝ iusto mādato: ꝛ ita expost p viros magnos ꝛ doctos ꝛ pōtifices sum melioꝰ pteritꝰ informat⁹. ¶F. Dū regis tui iusticia pcessit p eoꝝ dic: ¶An. Quia in successiōe pma causa filioꝝ ꝛ liberoꝝ: sed ret Odoardꝰ habēs filiam Ysabelis regis pbilippi ex pſona illiꝰ petit regnum iure successionis: ergo cūctis pferendus. ¶F. Filia est in ꝫ regno incapax. ¶An. Immo iure diuino ꝛ ciuili capax: vt habes in libro Deut. de filiabꝫ Aphat: p q̄bꝫ dixit deꝰ ad Moysen. Da eis portionē hereditatis paterne: ꝛ ꝫ sit ibi iudiciū sempiternū. F. Illa hereditas plebeia nō regnū: ꝛ si regnū nō sile huic in quo multa spūalia. Preterea argumēta legis antique nō habēt efficaciā nisi quatinus redacta sint ad moralia. Sed si ita sit q̄ sit capax: cur igit vos anglici filiā regis Henrici nuptā Gāfrido comiti Andegauen. morīte patre sine masculis: nō admisistis ad regnū: imo Stephanū ex sorore nepote ꝑtulistis. Anno dñi. M.cxxxv. Nōne qꝺ q̄sq; iuris in alterū statuit: eodē iure vti debet? ¶An. Dignū ꝛ iustū puto: sed hoc mihi nouū. ¶F. Lege hystorias. Licet si etiā regni vīi filia caparꝰ exīsteret: nō ideo in frācoꝝ regno capax eēt. ¶An. Cur tam varie? ¶Frā. Quia hoc regnum ab infidelibꝫ cū infinito christicolaꝝ martyrio quesitū mūrādis ꝛ singularibꝫ domis ꝛ p̄rogatiuis diuinit⁹ donatis est in fide christi edificatū taliter: q̄ nostris caruit ꝛ heredib: teste Gregorio. Dū Clodoueo liliū angelicꝰ missum cuꝝ ampulla sacra: beato Remigio ꝓpinata: vt illū ꝛ suos in dicto lilio successoꝝ illiꝰ sācissime charitatis oleo inūgeret: ꝛ inde post illā sacrosāctā vnctionē: paulominus ab angelis ret quicunqꝫ francoꝝ inunctꝰ: vestigia illiꝰ approbatiōis reminens solo tactu manuū infirmos certa infirmitate curat: teste notoꝝ etate. Nec huiꝰ rei mulier capax censet: cum a sacroꝝ ministratiōe imo interdū certo tēpore ab ingressu ecclesie prohibita. Quare non idē sicut in alijs regnis: in q̄bꝫ multorem credo capacē. ¶An. Immoꝝ ī regnis successerunt ꝛ succedūt. ¶Frā. Nō francoꝝ: ꝛ si in alijs ꝙsuetudo admittit illas ex cōsensu totius ppli: francis autē cōsuetudo ꝛ ppli cōsensus in cuū cōtradixerūt. Quid plura. Nōne deus distinxit dñia: ꝛ terrā inhabitari fecit per distinctiōnem linguaꝝ in turri ꝙfusionis: cum oēs in lingua vniformes per linguaꝝ confusionē ꝛ diuisionem mūdū inhabitauit ꝛ gentes dispersit: quō vos barbari quoꝝ vocē nō intelligim⁹ moribꝰ vita ꝛ lingua p̄sus differētes: nobis frācis cupitis p̄eesse. ¶An. Etiā Hercules cū hac diuersitate Hyspanias q̄siuit ꝛ habitauit. Nōne etiā Romani vniuersis linguis ꝓcipauerīt: cur non anglici eque frācis ꝓcipari possunt. Frā. Qui indignū: tam pietā christianissime nationi pesse: defende iusticiā allegatā ꝛ non tyrānā allega iustos reges: ꝛ nō tyrannos. ¶An. Reges Hyspanie ꝛ Nauarre qui in lingua dñanꝫ ducē Batāme ꝛ regē Hūgarie qui duodecim linguas habet in regno differentes: Hungaros: Theutonicos: Sclauos: Tartaros: Pbilysteos: Cōmānos: Francos: ꝛ alios p nūc a memoria mea lapsos. ¶Frā. Hoc q̄ ppl⁹ assentit subijcitq; minoꝝ pars debet maiori ꝛ digniori cedere: ꝛ regē alienū sibi assumit: nos autē non sic: imo vos anglici dicte querele p te p̄missē de filie successiōe: exp̄sse renūciastis: ꝛ regē Pbilippū approbastis. ¶An. Nō credo. ¶Frā. Erras in facto vel ignoras rei geste notoriā. Unde p tua veridica informatione scias q̄ anno dñi. M.ccl.xxv. dñs Pbilippꝰ rex francoꝝ obijt: relictis Pbilippo: Lebel: ꝛ Ysabele: q̄ fuit nupta regi angloꝝ Odoardo: q̄ q̄dē Odoardꝰ ipam reginā impie p̄sumptōibꝫ cuiusdam sui ꝙsiliarij Huele despencier tractauit: intīn q̄ frācia aufugere oportuit: ꝛ tandē post multa fuit cōpulsa redire inuita q̄ p̄sidio ꝛ ope dñi Joānis de Hannonia cū. cccc. nobilibꝫ retrocessit: ꝛ a casu deo disponente applicuit in portu de Pristo: vbi sui benuole aduenētes cū potētia obderūt regē virū suū: ꝛ dictū Huelez euiscerauerūt: ꝛ regē custodierūt: filiūq; p̄nomine Odoardū coronauerūt: quē filiū ꝛ regē retinent oēs de ꝛ de. R. de mortemar int q̄s rectores insurrexit talis inuidie inimicicia: q̄ finaliter dictus mortemar p iudiciū baronū: mortis dānatus ꝛ euiscerat⁹: ꝛ eius intestina cōbusta

adhuc eo viuēte: sicut factū fuerat de dicto Hue le dispencier. Philipp⁹ aūt lebel frat dicte Isabe lis habuit Karolū regē frācoꝝ: qui habuit tres vxores ⁊ mortuus sine liberis ordinauit q dñs Philipp⁹ de Valeis ꝓsobrin⁹ suꝰ german⁹: tu tor esset masculi si sibi nasceret: si ꝙ filia cōmisit iudicio parū: ⁊ q eligerēt in regē idoneiorē ⁊ ex pedītiorē: q̄ q̄dē Karol⁹ mortuꝰ est anno dñi. M.ccc xxviij. ꝑpt qđ dicti pares elegerūt dictū dominū Philippū: omissis dicta Isabele ⁊ eiꝰ filio Odo ardo: q̄ siquidē Philipp⁹ ilico coronatus ⁊ inū ctus ⁊ cōsecrat⁹: ⁊ ilico debellauit ⁊ deuicit flan drenses: ⁊ silr misit nūcios suos dicto anglie re gi ad req̄rendū q veniret ⁊ recognitū ab eo du catū acquitanie: qui siquidē Odoard⁹ venit ad ciuitatē Ambian̄. i qua rex associat⁹ regibꝰ Bo hemie: Nauare ⁊ Baiorice ꝙ ipm honorauit: ⁊ idem Odoard⁹ recognouit dicto regi frācie du catū Aq̄tanie: ⁊ fecit homagiū in ꝑria ꝑsona: ꝙ bo aūt reperiret teneri ꝓmittēs q se informaret de modo ⁊ forma: ⁊ informat⁹ faceret ⁊ lras cōfi cias faceret iuxta formā ad quā teneri repiretur: ⁊ ita rex āglie recessit ꝓtēnssim⁹ ⁊ ilico reuersus ꝙgregauit ꝓceres regni sui: in qua ꝙgregatione rex francie pariter suos misit. Et ꝫ fieret rumor in anglia q deberet corona Odoardo tanq̄ ꝓ ximior: nihilomin⁹ fuit cōclusum ꝑ ꝓceres ma gnates ⁊ tres stat⁹ regni q tenebāt facere boma giū dicto regi francie: qđ ⁊ fecit ꝑ suas lras patē tes quas vidi in chronica descriptas datas ad dictē anno dñi. M.ccc.xxx.die. xij. Martij.

Cauet mō ⁊ forma recognoscēdi ducatū aq̄ tanie vt ꝑ ptē frācie: ⁊ vt comites de pōctē ⁊ mō stroliū: ⁊ ita ꝓmisit ⁊ iurauit se facturꝰ ꝑ se ⁊ suc cessores: ⁊ ita est rex notoriū ⁊ manifestū ꝑ q̄ sa tis iusticiā nr̄am ⁊ ipietatē ⁊ iniq̄tatē vīam tyrā nicā in libidine dñandi si velis lucide potes cō ꝓhendere. ¶An. Dirāda canis: sed ꝓcor quis
F ista ponit. ¶Fr. Multi historici ⁊ cronicarū ista ponūt: sed latiꝰ videt Joā. froyssardi vob fa uens: q: nō frācus: ꝫ de Hānonia ⁊ semito: do mestic⁹ anglice regine: vt ipse idē ꝓfitet nec ista tergiuersari ꝓnt. An. Aliꝫ fui ꝑ vnū ꝓlatū ma gnū ⁊ doctissimū ifo: mat⁹. ¶F. Si aliꝫ ꝓ vi tatē salua sui pace. ¶An. Quō igit tot ⁊ tanta bella inde secutā rex nr̄ regē frācoꝝ se noīauit. ¶F. Nō iusticia: ꝫ iniq̄tate ⁊ instigāte diabo lo. ¶An. Quō ꝓcor exꝓne. ¶F. Scire de bes q in frācie curia ꝓpollebat dñs Robert⁹ de artoys sororiꝰ regis: q̄ siq̄dē certa occasiōe ꝓue nit regiā indignationē in̄ q aufugit Han nonią ꝓpter qđ rex eiꝰ vxorē ⁊ liberos detinuit ⁊ ducē Hānonie diffidauit si illū receptaret ꝓpter qđ iuit Brabātią: vbi ilico durissima guerra in choata ꝙ ducē ꝓpt dictā receptationē q̄ ipm do minū Robertū ipulit ad fugiendū in angliā: vbi ilico applicat⁹ machinare cepit cū nobilibꝰ ꝫ re gem fracie dicēdo q̄ vecordes ⁊ pusillanimes es sent: sic regnū dimittere dño Philippo: cū si vel lent illud vēdicare possent bono iure ⁊c. intim̄ q in solēni festo bti Georgij in quo nobiliores vtri usq̄ sex⁹ conuenit: in q̄ nature humane ⁊ paci bo stis ꝓteru⁹ inimic⁹ diabol⁹ nō abfuit. Immo ꝑ sens illū die gliosum sibi ⁊ oīb diabol' fecit: q̄m iuuenū vtrusq̄ sex⁹ ope ⁊ ꝓsilio sctm passagiuꝫ regis frācoꝝ cū trecētis armatoꝝ milibꝰ turba uit: guerrāq̄ ꝓclusit int nos xp̄ianos in q̄ credi tur. cl. annoꝝ spacio: tā pēste ignis famisq̄ gladio xp̄anoꝝ milliões interēptos. Cui⁹ diaboli ili mulāte astutia: vna dña ꝑ ipm Robertū instru cta in regis angloꝝ ꝑsentia in mēsa sedētis vnā ꝓposuit allegoriā: seu figurā: ꝙcludēs allegorice ⁊ figuratiue magnā regis ⁊ suoꝝ vecordiā: nisi francie regnū vēdicarēt. Quo facto singuli tyro nes instructi ꝑ dñm Robertū: sua emiserūt vota dñabꝰ: q̄ nunq̄ desisterēt: vn⁹ q̄ vno oculo nō vi deret: alius caput nō ferret ⁊c. donec frācie re gnū aio illud q̄rēdi intrasset. ¶An. Quō tā re pēte fuit ꝑ nr̄os tāta materia ⁊ tān regni ꝓsta ꝓclusa: ¶F. Dirigēte eodē diabolo pacꝫ ⁊ na ture inimico: qm̄ dict⁹ rex philipp⁹ videns se imo totū orbē pacificū nolēs multā ocio torpere: sed illā ꝑ xp̄i fidē augendā disponere: iuit ad visitan dū papā Urbanū quintū in Auinione ⁊ petēdo crucē ꝓ cūdo vltra mare: qua obtēta repiebātur trecenta milia armigeri ad crucē recipiendā di spositi: q̄bꝰ absentibꝰ anglici vestri putarūt facilē regni frācie inuasionē: que cū ad aures picti phi lippi frācoꝝ regis pueneruīt: ea tā pio ⁊ sancto ꝓ posito a tāto bono vobis tā effera ⁊ dānata neq̄ cia cōpulsus ꝓ sui regni defensione dehinc: ⁊ ita guerra ꝫ infideles fieda ⁊ ꝑ vestra iniq̄tate con uersa ꝙ christianissimos frācos ꝑ tyrānia ⁊ libi dine dñandi exercēda vnde ingemiscat ppls in bilat bestis: ecclesiat infern⁹: que vox que lingua tāta christianoꝝ dāna exprimere pōt illis infeli B cissimis die: loco ⁊ hora fabricatꝫ. ¶An. Quō igit regi Philippo reuerso de Auinione: angli ci nostri certificati q̄ erat infra regnū tantū ne gocij attēptarūt ⁊ tam difficile. ¶F. Instigā te diabolo ⁊ dicto Roberto eius ministro: rex an glie cōsuluit ducē Hānonie: q̄ consultus multū dissuasit istā querelā ⁊ guerrā: sed nihilominus magis fauēs maiestati q̄ veritati ⁊ iusticie dixit ꝓsulēdos ducē Brabantie: epm Leodiū. archi epm Coloniēn. ducē Gelrēn. marchionem Ju liēn. dñm Arnolphum de Baqueben. ⁊ dñm de Frāquemōt: qui siquidē essent huius opinionis incipiēdi guerrā attrahi possent ad diffidandum regem Francie essent sufficientes ad inuadēdū cū. 10000. armatis cum tribꝰ coronatis ad quos oēs ꝓdictos missi sunt ilico q̄dragīta milites in

matia põpa q̃si aurũ iactãtes p gr̃a ꝑpli captã/
da p loca t pr̃ias q̃bꝫ iter suũ faciebãt. Et ipoꝫ a
liq̃ cũ vno oc'o diceb̃t se venisse: nõ añ cũ illo vi
suros donec aliqd magnũ fecissent p q̃sta regi
frãcie. Qui siqdẽ milites t nũcij regis anglie: a
dictis dñis reportarũt votiuũ rñsuz. Et cũ ꝟ tm̃
laborarũt q̃ habuerũt fauorẽ tacitũ flãdreñ: me/
dio cuiusdã bartauelle inter ipos ꝓpotẽtis. Co/
mes ãt flãdrie amic⁹ frãcoꝝ posuit garnisionez a
gagẽt cui⁹ metu optuit anglicos põposos p hol
lãdiã remeare. Quo audito p regẽ anglie misit ꝯ
dictã garnisiõz dictos armatos t. 2000. archeri
os q̃ post mlt̃ ꝟflictũ dirigẽte diabolo ꝓualue/
rũt. Et q̃ victoria dict⁹ bartauelle resũptis viri
bus ilico scꝟsit regi anglie q̃ p⁹tale ꝓncipiũ ve/
niret t ꝓualeret: put t feẽ t venit ad dictũ locuz.

vbi cũ oĩbꝫ ꝓmissis ꝙuenit t intrãũ vo
tũ ꝓpalauit q̃ post vni⁹ mẽsis spaciũ facere volue
rũt q̃ dux Brabãtie faceret: t ille differẽs p⁹aliã
dilationẽ ꝙclusit q̃ nisi de mãdato impatoꝝ non
diffidarẽt: ꝓt qõ marchio Julieñ. missus ad il/
lũ obtinuit vicariatũ impij t licẽtiã fabricãdi mo
netã sub colore q̃ rex frãcie occuparet ab impio
castꝝ decreueret in diocesi. Cameracẽ. Et inte/
rim aduẽit estas t rex anglie erat cũ ꝙiuge in ca
stro de lonaur: aduenięte ãt termiõ venerũt ãgli
ci. ccccc. t sagittarij. 10000. t nihilominus optuit
ipm vsq̃ ad mẽsez nouẽbꝝ alios dños expectare
t interim miserũt diffidatiões regi frãcie q̃ quẽ
dã ep̃m de Incole ex pte regis anglie tãq̃ vica/
rij sacri impij: qõ tũc etiã nolut dux Brabãtie sz
vẽturꝝ se ꝓmisit qñ obsedisset ciuitatẽ Camera/
ceñ: qõ et fecit. Sz rex anglie fuit cõsul⁹ dimitte
re obsidionẽ t intrare regnũ: qõ et feẽ. Sed ilico
cũ voluit ĩtrare regnũ comes lynãdi t comes de

ipm quẽ extra ipiũ dimiserunt soluz
vt vicario obedirent t fuerũt cũ rege frãcie: vnõ
rex frãcie venit obuiã cũ regibꝫ Bohemie. Sco/
tie t Nauarre bñs. ccccc. et. viij. bãneras. dc. lx
peminones. vi. duces. xxvi. comites. cccc. mili/
tes. et. lxiij. pedestres vsq̃ ad locũ ó burõte. Rex
anglie ꝓpe p tres leucas bẽbat duces Brabã/
tie de gueldes. Marchiones de Julies t Blan
nerbonc. Comitẽ de moirs: dños de Bãnonia.
Robertũ de artoys t oẽs Barones t milites an
glie: sz finaliꝫ tractãte ducissa Bãnonie recessert
sine bello. ¶An. Hec nubi nõ videnꝫ verisilia
q̃ vt vicari⁹ impij ad tãtã guerrã inijciẽdã ꝓce/
deret cũ se noiet frãcoꝝ regẽ. ¶Frã. Salua pa/
ce tũc se nõ dicebat frãcoꝝ regẽ: sz dicã cur et q̃/
modo nomẽ t titulũ regis rex vester vsurpauit.
Scire debes q̃ p⁹ ꝓmissa nisi⁹ ẽ medio dicti Ja
cobi bartaualle attrabere flãdrẽses q̃ oĩno nega/
uerũt metu pene ꝙuẽte t p eccl'az ill' ꝓpositi: vt si
mun⁹ gta regie frãcie vnq̃ facerẽt pene exco'icati
onũ t ducẽtoꝝ milliũ flozeñ. sbiacerẽt. Sz ꝙsilio
vni⁹ mali aduocati tergiuersatoris q̃si architofel
fuit dictũ q̃ si recipet titulũ regis frãcie t tãq̃ frã/
cie rex ill' ꝓcipet q̃ eẽnt liberi a pẽa cui⁹ ꝙsilio fu/
it vtriq̃ applausũ: sz mltis ꝓudẽtiꝫ videret rõi
dissonũ: recipe titulũ tm̃ sine alio cauꝫ t possessi/
one. ¶An. Quid ide ꝓcessuz. ¶Frã. Armata
frãcoꝝ t Januẽsiuz p mare destruxit: auronie et
frãci destruerũt trã dñi Joãnis ó bãnonia: t il
li ó cameraco bãnoniã discurrerũt. Postq̃ ãno.
xl. utęq̃ reuertit̃ angloꝝ rex ad frãciã q̃ reperit in
mari armatã frãcoꝝ cuz q̃ dimicauit t durauit
ꝓflict⁹ ab hora ꝓme vsq̃ ad nonã: t finaliꝫ angli
ꝓualuerũt t trãsierũt t venerũt ad Baud vbi re
perit reginã enitã: t ilico obsedit ciuitatẽ Torna
ceñ. Et rex frãcie vẽit vsq̃ ad põtẽ ó Cressi: vbi
mlte scharmuche t frãci strẽnue se habuerũt: et
potẽtiores t flãdrẽses recordit aufugerũt: sz fina
liꝫ post. xi. septũanas tractãte ducissa bãnonie fu
erũt deputati q̃nq̃ tractatores q̃ ꝙcluserunt treu
gã ad annũ vnũ: et debuerũt reges mittere q̃nq̃
notabiles ꝓsonas: t ex pte pape duos Cardiales
ad ciuitatẽ Attrabateñ. t q̃dq̃ p illos seu duas
ptes illoꝝ eẽt factũ ratũ mãeret atq̃ firmũ: t ite/
rim vti possidebat q̃sq̃ possideret. Sz finaliꝫ i di
cto plamẽto nihil fuit ꝙclusũ culpa anglicoꝝ ꝓti
nacũ. Demũ rex angl⁹ ordinauit festũ i die Beor
gij t ordinẽ ó Jarretiere cũ. cl. militibꝫ. t. xl. scuti
feris t regia pũte cũ. ccc. dñabꝫ vl' domicell' indu
tis cadẽ liberata. Anno. ccc. xliij. Et demũ an/
no. xlvi. posuit obsidũ añ calaysiũ ꝓpt qõ rex frã
cie venit ad leuãdũ: t q: nõ potuit trãsire obtu lit
bellũ: t rogauit regẽ anglie vt sil' pugnẽt: qõ re/
futauit: t ita sine fructu retrocessit: ꝓpt qõ rex an/
glie habuit calaysiũ: et sine miscõia illos cũ seue/
ritate tractauit t anglicꝫ populauit. Olti guer/
re act⁹ secuti vsq̃ ad annũ. lxij. q̃ fuerũt in Auni
one ad tractandũ de pace. et anno. lv. ꝓncepe de
Bal'. descẽdit t eodẽ anno rex anglie vsq̃ ad ca
laysiũ et inde ad locũ de Medin cui rex frãcie ve/
nit obuiã t obtulit bellũ dicto ãgloꝝ regi: q̃ ill⁹ re
nuit: et cũ ꝙfusiõe retrocessit. Demũ ãno. lvi. ꝯ
ꝓncipẽ ó Rex Joã. frãciã vẽit t habuert
bellũ ꝓpe ciuitatẽ Pictauiẽñ. i q̃ ꝓdolor multi
nobiles bicinde occisi: et frãci superati: sz rex Joã.
fuit reputat⁹ strẽnuior miles illi⁹ belli quem vos
ãglici bonorast⁹: sz finaliꝫ p⁹ mlta ipm occidistis:
t tãtoꝝ maloꝝ fuistis actores q̃ deũ debeꝫ time
re vltorẽ. Ecce iniusticiã seu iniq̃tatẽ viaz. ¶An.
Aliter dixit mihi põtifex me⁹. ¶Frã. Dic p
cor q̃d dixit. ¶An. Dixit q̃ p iustificatõe sua ob
tulit rex noster stare ꝙsilio generali qõ frãcię rex
renuit: qõ nõ renuisset si de iure suo ꝙfidisset.
¶Frã. Per ꝓmissa tibi liquet satis rñsio: nõne
questio sopita si q̃ esset p cõsensum regis t regni
colarũ factũ cũ tãtis deliberatiõe et dilatiõe oia
potuerũt rex et regnicole: singuli aut nõ. Cum

oQ 5

igit̃ rex tu⁹ cũ ꝓcerũ ꝛ regnicolaꝝ ꝯsilio regē frā
coꝝ homagiũ fecit ꝛ regē agnouit ꝛ approbauit
quō ꝫ ꝓpriũ iuramẽtũ homagiũ ꝛ fidelitatis sa
cramẽtũ venire nō verenť anglici. ¶Nōne felloni
am cōmisit rex vester imo lesit maiestatē dñi sui?
¶Nōne ista exceptio alias elidit: quō igit̃ debuit
frācie indubitat⁹ cōpromittere de tāto regno in
hoīes pauci ei reperiunť hodie a pplo auꝝ sper
nēdos: ōt eñ Salomō q̄ oīa obedūt pecunie: et
ali⁹ dicit. Audito numo q̄si q̄dā ꝓncipe summo.
¶Resiliūt value nihil audit nisi salue. ¶Nōne ve di
cta fellonia ipe rex iudex cōpetēs tāq̄ dño feudi
ꝛ saltē cū paribꝫ quō sūmittere debuit vl̄ potuit
alieno iudicio nūq̄ fecit nec facere debuit: nec le
gi fuisse de ꝑ actū. ¶Preterea q̄libꝫ puicia nō subdita
impio pōt sibi regē eligere vt frācia ꝛ Hyspania nō subdite impio. Cū igit̃ deficeret in reg
no frācie filꝰ ꝓmogenit⁹ ꝛ alij capaces in sāgui
ne in ꝓximitate ꝓcederēt: q̄re nō potuerūt illū sibi
eligere regē iudicio ꝛ electiōe pariū ꝛ magnatū:
put fecerūt illū victoriosuꝫ ¶Philippū cui inerat
splēdor nobilitatis regie ꝛ cui⁹ vocē intelleximꝰ:
nō barbaꝝ seu anglicā vel saronē cui⁹ vocē nō in
telleximꝰ populꝰ frācus: erat eñ dño ¶Philippus
ꝓpinquꝰ: ideo cū naturalit̃ in regno succedat: et
naturalit̃ in regno cū naturā imitet ꝛ ab ea sepa
rari nō possit iuxta doctoꝝ approbatas sentēcias
¶Nec etiā ꝓcerū suoꝝ ꝯsilio dict⁹ rex anglie⁹ con
tra fidelitatē ꝛ homagiū ꝑfatū venire ꝑsumpsis
set nisi de facto ad suggestionē diabolicā medio
illi⁹ diabolici Roberti de artoys impij ꝛ q̄si per
indignatiōꝫ desperati illi tyrones ꝛ iuuenes pꝰ
vinū ꝛ domiarū ꝓsuasiōes vocati illa vota de fa
ciendo guerrā in frācia: fatue ꝛ in suarū aiarum
salutis detrimētū emisissent. ¶Nec ambigēdū q̄n
ꝓceres si ꝯsulti fuissent regnū suū ꝛ ducatū aqui
tanie cū alijs ꝓuinciis maluissent pacificū: ꝛ sub
fedele regie frācoꝝ maiestatis q̄s se tot ꝛ tantis
guerre discriminibꝫ immiscere ꝑ que nil securū sed
omnia cōtentiosa ꝛ anglicis inutilia ꝛ dānosa sal
uis dei offensis ꝛ primoꝝ cōmodis q̄ estimatione nō recipiūt: q̄bꝫ media illi⁹ anglie regni pe
ste ꝛ gladio depopulata ꝛ hoīmbꝫ viduata: et
si dāna dederūt certe maiora repassi sunt. Quid
plura: Certe q̄ iuste possidebāt ꝛ pacifice nūc ty
rannice ꝛ ꝑ fellonia oīa cōmiserūt ꝛ pacis fru
ctū amiserūt. ¶Malū igit̃ iuuenile cōsiliū ꝛ impiū
min⁹ salubre ꝛ vile ꝛ honestū. ¶Nec video vobis
remediū hoibꝫ destitutis nisi q̄ habita dispēsatiō
ne viduas vias despōsetis: ꝛ dei ꝛ hoīm pacem
q̄rat. ¶An. Dolēdū ꝛ mirādū ō assertis si ve
ritati innitāt. ¶Frā. Ita ponūt ꝛ būt cronice q̄s
vidi. ¶An. ¶Nōne treuge vl̄ pax exp⁹ facte. ¶F.
Vtte sꝫ nulla efficax nec tēta. ¶An. Cui⁹ cul
pa:. ¶Frā. Vīa put audistis. ¶An. Nō ꝑpen
di culpā nr̄aꝝ. ¶Frā. Culpā noto ꝓtinuā ꝑ pre
missaꝝ: q̄t ex malo ꝓncipio mal⁹ finis spectādus:
q̄cq̄d exposť bellis iniustis impijs ꝛ iniq̄s fortu
na dedit suo iure illō vīa impietate culpa ꝛ ma
licia venit: multi eī tractaꝰ iniciati cū illo illustris
simo dño Joāne de frācia q̄ ꝑ ꝯsumatiōe tracta
tus redit angliā ꝛ ibi occisꝰ: ꝛ licꝫ habuerit̃ ho
minē redēptionē bīe vel petere nō verenini in
gladij viribꝫ q̄bꝫ plēs ex vīis q̄s ex nr̄is interēpti
ꝛ lōge plēs habetis viduas ꝛ orpēaos q̄s nos ōi
miscōia habeamꝰ iustissimo dei iudicio illud dis
ponēte: vt q̄ sanguine sitistis: sanguinē patiamī ꝛ
bibatis. ¶Voluistis eñ Nini assiriaꝝ regis magꝰ
q̄s xpi imitatores ee: q̄ annoꝝ. l. spacio ꝓpagande
dñationis libidine arma ferrea extulit ꝛ cruentā
vitā ꝑ totā Asiam bellis egit: ꝛ in mari rubro vs
q̄ ad luxinū pontū ꝓdomuit. ¶Barbarāq̄ adhuc
imbellē torpētē excitauit seuitiā: ꝛ iā nō peccādū
sꝫ sanguine hoīm bibere. ¶An. Nō oēs eiusdē
fuerūt nec se opiniōis. ¶Frā. Certe fateor: nec
nationē totā accuso: sꝫ auctoribꝫ tātoꝝ sceleꝝ cul
pā do. ¶Proceres eñ ꝛ prudētes pacē cōcluserāt
quā tyrones ꝛ iuuenes incōsulti ad solā dicti do
mini Roberti de artoys ꝓsuasionē infregerūt: et
guerrā cruētā inchoarūt. ¶Multiq̄ ꝓbi viri pa
cē q̄sierūt: sꝫ illoꝝ opinio ꝓdolor nō inualuit: ꝛ
ita sena lōgo vsu tātoꝝ ꝑsertim ꝓlatoꝝ vestroꝝ
auctate ꝓbata inoleuit: q̄si in naturā cōuersa
ꝛ vtinā soloꝫ maiores nō insontes pena seq̄rer. L
¶An. Qñ fuerūt illi tractaꝰ int nos q̄s asseris:
¶Frā. Circa annū. M.ccc.lxij. in q̄ rex Joan
nes fuit liberat⁹ anno. lxij. visitauit papā in auini
one: ꝛ anno itez. lxij. ꝑ cōsummatiōe tractat⁹ re
dit angliā ꝛ ibi mortuꝰ. Et q̄bꝫ orta ē questio ꝛ
finalit̃ anno. lxvij. in parlamēto Parrhisien. sen
tēnatū est q̄ appellatiōes dñoꝝ de aq̄tania a re
ge anglie deberēt recipi ꝑ dictū parlamētū: ꝛ ita
fuit significatū regi anglie q̄ milia allegauit a rō
nis tramite mīmū dissona: sꝫ nec minꝰ rex noster tā
q̄s iustificat⁹ et abūdāti obtulit stare iudicio ec
desie Romāe: ꝛ dñi nr̄i pape q̄ rex vester renu
it. ¶An. Difficile ē mihi credere. ¶Frā. Qua
re credis de pace cū illi⁹ fueritis sp inimici ꝛ rup
tores tāq̄ nō hoīes bone volūtatis q̄bꝫ solis pax
a ꝓpo legata. ¶An. Immo sp q̄siuim⁹ ꝛ q̄rimus
pacē. ¶Frā. Quare igit̃ occidistis illū piū regē
vestꝝ Richardū cui⁹ medio pacē ꝑpetuā si illa di
gni fuissetis q̄siuissetis. ¶An. Lōga ē hystoria.
¶Frā. Immo breuis in effectu. ¶An. Quare
breuis: ¶F. Quia tāq̄ pacē inimici estꝫ assueti
dños ꝛ reges occidere. ¶An. Quos ꝛ q̄s: ¶F.
Cū ipē melꝰ scire debeas q̄re regē scām Kinicum
danoꝝ ꝛ angloꝝ regē cui⁹ regis danoꝝ estis tri
butarij: occidistis infra ecclīaz cathedralē in ciui
tate Ottonien in regno dacie ꝛ ꝑ beonia insula
ꝛ ibi scūs martyr sepult⁹. In cui⁹ rei mēoriā sa
gitte signū vīi gestare sacerdotes in casul̃ debēt

pñ celebrãt quã possessionẽ impie ꝓtinuastis vſq; ad aliñ scñm martyrẽ.ſ.Thomã Cãtuarien.p iusticia cui⁹ estis inimici moriẽtẽ t vſq; ad dictñ pñ regẽ Richardñ p pace vobis q̃sita tãq; indignis interfect⁹. Que igit maior demẽtia q̃ nobis cñ ꝓdere nisi gladio: si dños naturales t ꝓpos occidistis: vñs ipiissimis opinionibꝫ dissentiẽtes quo alienis pacẽ vel iusticiã seruabitis? ¶An. Nunq̃ audiui anglicos reges interfectos. ¶F. Ego legi pdictos t alios etiã tpe antiq̃ssimo. ¶An. Dic q̃so vnñ. ¶Frã. Dicam plures. ¶An. Rogo dic. ¶Frã. Anno dñi.dc.lxij. Ossuas rex anglie occis⁹ẽ. Anno.dc.li. Osini rex occisus. Anno.dc.lxvij. Elsin⁹ rex occisus. Anno dc.lxxx. Egrist⁹ Hardabũbꝛor rex occis⁹ ẽ. Anno.dc.xcvij. Uẽbered dux regni Hordanubꝛorũ interfect⁹ẽ. Anno.dcc.xvi. Obred rex Hordanubꝛor interfect⁹ẽ. pat vester Beda venerabilis in anglor hystoria late describit. De illo ãt martyre glioso scõ Kinito Dacie t anglie rege: ponit danor hystoria. ¶An. Illi tũc infideles. ¶Frã. Sz vos tũc infideliores. ¶An. Bonuz fecerũt: q; scõs t martyres boies mortales fecerũt. ¶Frã. Si bonũ: nõ tñ bñ fecerũt: t deus remũeratoꝛ aduerbioꝛ nõ nõim. ¶An. Forte cuz iusta causa fecerũt: t ita bñ. ¶Frã. Uolẽtibꝫ nõ abest occasio iusta vel iniusta: sumũt eñ occasionẽ inich: q; corrigi despiciũt t bene plata criminant. Ualde eñ insolẽs t intolerabile existimãt: quicqd illud nõ sonat qõ int⁹ amãt. ¶An. Duz mẽte reuoluo q̃ audiui malo tacere q̃ loq̃. Uincit eñ oĩa veritas: t certuz qõ in diebꝫ meis vidi nobis pacẽ quesitã medio illi⁹ boni regis Richardi de cui⁹ morte t causis illi⁹ satis impijs: taceo de tã antiq̃s ignoroꝛ: ß saluo q; int nos fama assert Normãniã nobis ptinere: t in ß nos iustaz vos iniquã fouere causam. ¶Frã. Salua pace nõ ẽ verũ: nil citra mare habetis nisi p tyranniaz t mare est t esse debz termin⁹ vester. Habuist; tamẽ alꝫ ducatũ Aq̃tanie cũ aliq̃to ptinẽtibꝫ i feuduz a rege frãcoꝛ: quẽ ducatũ p multiplicatas felloniaz diuine t regie frãcie maiestat; offensiuas amisistis cõtra fidelitatẽ iuratã t pmissaz ventẽdo. In Normãnia aũt nullũ ius habuistis: nec habetis: imo vt dux Normãnie rex frãcoꝛ ẽ verus rex anglie: scitis eñ q; dux Normãnie iusto titulo regnũ vestꝛ q̃siuit. Unde reperio etiã q; anno.L.lxij. rex frãcoꝛ Lodouic⁹ zelotipia motus vxorẽ repudiauit: quã Hẽric⁹ Normãnie dux pter ei⁹ volũtatẽ duxit: pter qõ inter eos ſuborta guerra: sz post eodẽ anno facta pace inter eos dictus Henric⁹ cũ dicti regis Lodouici pſidio angliam cõtra Stephanũ intrat regnũ t occupat: sed p cõcordiã illi regnũ ad vitã dimisit: q; post illo Stephano mortuo cũ dicti regis pſidio regni integritatẽ habuit t possedit. Post autẽ circa annũ domi. M.c. Philipp⁹ francoꝛ t Henric⁹ angloꝛũ reges simul in xpi nomĩe cuz innũeris nobiliũ militũ iter peregrinatiõis vltra mare p christi vindicta fiẽda arripuerũt: t si rex tu⁹ Odoardus simili in die sancti Georgij facere voluisset aut saltẽ illũ christi aniſſimũ frãcoꝛ regẽ Philippũ ó Ualois nõ impediuisset anglicos suos. Et nõ gdidisset nec tãtoꝛ frãcoꝛ mortẽ ꝓpinasset: nec notã sue fidelitatis infracte incurrisset: sicq; rex Hẽric⁹ vltimo vita funct⁹ strẽnuitatẽ ꝓpriã t fratrũ acsue militie ꝓtra infideles cõuertisset. ¶An. Possibile ẽ. ¶Frã. Precor noĩa mihi põtificẽ tuũ instructorẽ: t in hac materia eruditorẽ. ¶An. Nõ nomiabo: sz magnũ in dei seruitio tibi esse asseroꝛ: t i mag̃ dignitate ꝓstitutũ. ¶Frã. Utinã bñ ppẽdat sue magnitudis pceps t causuũ sublimiũ maria lubricitate: q̃niã trepidaret tam sublime aggredi fastigiũ qõ dñs videt virere cadit: t dux extollit terminat fine repẽtino sicuti ros q̃ subito desiccat. ¶An. Nisi bene intelligeret nõ fuisset in tãta cõstitut⁹ dignitate. ¶Fran. Dignitas ex se iprobos neq̃t facere reuerendos q; ex se dignitas nihil habet ꝓtutis: nec ꝓtus ex dignitate: sz ꝓpter ꝓtutẽ dignitati dat honoꝛ. Si eñ aliq̃d boni a natura inesse dignitati: mali nõ preessent sicut videm⁹ pesse. ¶An. Talẽ illũ credo fore platũ t bene intelligẽtẽ. ¶Frã. Utinã talis sit cui⁹ opano lingua mẽs t vita testimoniuz prebeãt dignitati. Apud deũ eñ nõ est etas: sed actus vita t morũ dignitas approbat. ¶An. Quare de illo tñ dubitas t inqris? ¶Frã. Per ea q̃ video t audio iugiter in his regnis t in ista materia. ¶An. Quid vides? ¶Frã. Uideo prelatos t sacerdotes vxios armigeros t viros sanguinũ effectos: sed q̃ iure nescio: t tñ nup in ciuitate Rothomageñ. audiui regẽ vestꝛ Hẽricũ vltimo vita functũ strẽnuũ mirabiliter platos vestros arguentẽ t mordentẽ q; ex eoruz incũbenti officio nõ essent pacis amatores. zelatores t persecutores: t tñ vxios vidi platos magnos t audio bellatores: t pdẽ qõ deter⁹ est pñ t charitatiuũ subsidiũ p fide xpi iure datũ t ꝓtra hereticos cõuertẽdũ: ? nos xpianissimos ꝓuersuz: t p nostra occasiõe erogatũ: qõ mihi nedũ admiratiõz iducit: sz stupoꝛẽ. Cui⁹ mores tã euersos ꝓsidero recolẽs ei⁹ qõ dicit Bern. ad Eugeniũ q; hodie totus zel⁹ eccl'iastic⁹ feruere videt in tuẽdis possessionibꝫ t dignitatibꝫ: bonoriq; totũ det t scrutari nihil: t de dei placito vltima fit mẽtio t de iactura salutis cũctatio nulla: nec salubre putat nisi qõ sublime t nihil iustũ videt nisi qõ gl'iaz rodolet. ¶Angli. Probi sunt vere: sed regis t pncipis imperio hec faciũt. ¶Fran. Dixit Petrus magna auctoritate: q; magis deo oportet q̃ hominibus obedire. Non in fortitudine viri beneplacitũ erit deo: sed super humilẽ t mansuetuz et ti-

mentez verba dñi recheſcet ſpūs ei⁹: z q̄ te in vna matilla pcuſſerit p̄be aliā. Juxta illud p̄bū chri ſti. Dedi genas meas cuellēnbo z pſpuēnbo i me Dic precor p̄latis z ſacerdotibo tuis magſ annu entibo maieſtati q̄s veritati: mēte vt reuolu ät illō terrēdū euāgeliū. Niſi iuſticia veſtra abūdaue rit magis q̄s phariſeoz nō intrabitis in regnū ce lorū. Qui dixerit fratri ſuo racha re⁹erit iudicio: qui dixerit fatue re⁹erit gebēne ignis. Si pro tā modica iniuria gebennā ꝓuocauit: q̄d ꝓ tantis ſtragibo z execrabilibo homicidijs z alijs guerre diſcrimibo: Cogitēt ecōuerſo ſi veri ſacerdotes z pōtifices pacē pſuaſiſſent a tempe Odoardi ci tra quāta z q̄lis eēt militia z nobilitas chriſtia na: z ſi ꝓ chriſti fide augenda expoſita vt rex no ſter diſpoſuerat quātus fruct⁹ vbi nūc luc⁹: Co gitēt ō ſatiſfactōe vbi in ſenitia pſeuerāt. Finit.

Opus quoddā collatiuū

de q̄dā puella q̄ olim in frācia eḡtauit: cui⁹ editō mḡro Joāni de Gerſon aſcribit: ſz magis appa ret ſtilus mḡri Henrici de Gorckheim. ¶Ad glo riā bñdicte trinitat⁹ gl'ioſeq̄ ſemp virgis ōi ma tris: ac toti⁹ curie celeſtis.

Ulit me dñs cū ſequerer gregē z dixit mihi: vade z ꝓpha ad pp'lm meum iſrl. Amos. vij. Popul⁹ iſrael pp'lus regni frācie nō incōgrue pōt ſpūal'r nūcupa ri quē fide dei z cultu ꝓpiane religiōis notū ē ſp floruiſſe. Ad hui⁹ regni filiū quedā iuuēcula paſtoris cuiuſdā filia q̄ z ipa gregē ouiū ſecuta fer tur acceſſit: aſſerēs ſe miſſaz a deo q̄tin⁹ p ipaz di ctū regnū ad ei⁹ obedientiā reducat. Ne aūt ipſi⁹ aſſertio putet temeraria etiā ſignis ſupnaturali bus vult ſicuti reuelare occulta cordiuz z futura cōtingentiū p̄uidere.. Refert inſup q̄ ſit raſa capi te ad modū viri: z volēs ad act⁹ bellicos ꝓcede re: veſtibo z armis virilibo induta aſcēdit equū: q̄ dū in eū ē ferēs vexillū: ſtatim mirabili viget in duſtria q̄ſi perit⁹ dux exercitū ad artificioſaz exer citus inſtitutiōez. Tūc q̄z ſui efficiūt aſtoſi. Eō tra vero aduerſariū nimidi q̄ſi virtbo ō ſtimuli. Ubi aūt de eū deſcēdit ſolitū habitū mulierē reaſſu mēs fit ſimpliciſſima negocioz ſectariū q̄ſi inno cēs agn⁹ i perita. Fert etiā q̄ vixit in caſtitate. ſo brietate z cōtinētia: deo deuota: p̄bibēs fieri oc caſiones. rapinas. ceteraſq̄ violētias oīnibo bis q̄ ad dictā obedientiā ſe volūt exhibere. Propter hec ē z ſilia ciuitates. opida. z caſtra. ſe ſubmit tūt regio filio fidelitatē ſibi ꝓmittentes. ¶Quo ita vſqꝫ fert ſe hōnē nōnulle q̄ſtiōes emergūt z ad ſui declaratiōz doctas aīas alliciūt. Verbi gra. An credi debeat p̄a hature bñane puella: an i ſi milē effigiē fantaſticā trāſformatā: Si cōo an ea q̄ facit poſſint bñanit⁹ fieri ab ipa: an p eā ab ali qua ſugioni cauſa: Tertia ſi p ſugioz cām: an p bonā. ſ. ſpm̄ bonū: an malā: vtputa p ſpm̄ malū. Quarta an ei⁹ p̄bio fiducia ſit exhibēda z ei⁹ opa tāq̄s diuit⁹ facta ſint approbāda: an p̄bitonica et illuſoria: ¶Quia ꝓo circa has aut ſil'es q̄ſtiūcu las alq̄ z alq̄: alr̄ z alr̄ ſentiūt q̄tin⁹ veriq̄ ꝓ ſua ō fenſiōe valeāt ex ſacris lr̄is teſtionia ꝓferre: pñs ō opuſculū ñ aſſerēdo ſz collatiue dictādo: offert q̄ſdā ꝓpōnes ꝓ vna pte. Rurſus q̄ſdā ꝓ alia: mō p̄blematico ꝓuocās ſubaliora ingenia: ad itel ligētiā pfundioze. Hoc tñ mēoriē ꝓmēdādo q̄ ad ſentēnādū aliq̄d ſecure in hac materia: neēe ē hui⁹ puelle mores. p̄ba. opa. ceteroſq̄ geſtus taz q̄s babz ſoliraria q̄s eos q̄s habet cū alijs in pub lico z ceteras ſue vite circūſtātias ad liq̄dū pag noſcere: z an ea q̄ reuelat z prenūciat: ſemp vera inueniant. Verū in ſequētibo ponēda accipi de bent iuxta eoꝝ fame relationē a plurib⁹ fidedig nis ad has ptes trāſlatā.

Prima propoſitio

¶Hāc eſſe verā puellā z verā nature bñane pſo nā ē ſimpl'r aſſerēdū. ¶Hec ꝓpō patz: q̄a nedum p̄bor⁹ reg'la canit q̄ opatio arguit formā: q̄ animo z ſaluator noſter teſtat ex opibo cognitiōez eē accipiēdā: q: igit̄ hec iuuēcula inueniē ꝓtinue cō formus alijs boibo in actibo bñanis. loquēdo. eſu riēdo. comedēdo. bibēdo. vigilādo. dormiendo. z ceteris hmōi q̄s dicere audeat eā nō eſſe verā nature bñane pſonā q̄s de alijs cōicātibo ſecuz in ſilibo bñane nature ſignis. igit̄ rē.

Secunda propoſitio

¶Ordiatū p̄bie tp̄s fuit añ ꝓpi aduēnuz durās in exordio naſcēns eccl'ie cū opatiōe miracloꝝ. ¶Hec ꝓpō a ſacris doctoribo declarat ex eo q̄ to tū veteris teſtamēti tēpus fuit figurale ad p̄nun ciandū ꝓpi aduētū z corpis ſui myſtici futuꝝ ſta tū. Sil'r in p̄mtiua eccl'ia plures legūt fuiſſe p phete. Et q: ea tūc p̄dicabant q̄ oēm bñane fa cultat⁹ cognitioz trāſcēdūt: neceſſariū fuit adhi bere ſig̃ p opa miraculoſa quibo hmōi dicta ꝓfir marent. Aliocin̄ min⁹ ſufficiēter fuiſſet ꝓuiſū ſa luti bñani generis: iuxta qd̄ ait Gregorius. q̄ plāta receter terre infira indiget frequēti irrigatione vt bñ radicata cōualeſcat. igit̄ rē.

Tertia propoſitio

¶Currentibo iā dicto nō indigne cenſet inter dū quaſdā ꝑſonas ſuſcitari ad ꝓbetie ſpirituz et moueri ad operationē miraculoꝝ. ¶Hec ꝓpoſi tio eſt Auguſtini in de ciuitate dei: z etiā extrahi poteſt ex doctrina Gregorij. Cui⁹ declaratio etl am ex eo patet: quia ſaluatoris ore nobis eſt pro miſſuz: q̄ ipe nobiſcū ē vſqꝫ ad cōſummatiōz ſe culi: dirigēs bñanū gen⁹ manu ſue ꝓuidētie: put opportunitas nr̄e ſaluti⁹ expetit. Sicut enī ptātem

ſuā nō alligauit ſacrīs: ita nec alligauit eā alicui tpi locis aut ꝓsonis: ḡnīmo in mīris ei⁹ miserationib⁹ ſp assistit hūano generi cōgrua remedia et auxilia puidēdo. Nō ei ait Esaias abbreuiata ē manꝰ dñi vt nō possit redimere: igīt ꝛc. Luz igīt reuelatōe occultoꝝ ꝛ opatōe miraculoꝝ genꝰ hūanū idiget excitari ꝛ reuocari nūc i vno pplo nūc i alio pie cēsendū ē talia nob nō denegari: igīt ꝛc.

Quarta propositio.

¶ Sacris ꝓsonat lr̄is p fragilē sexū ꝛ innocentē etatē exhibitā a deo fuisse popul' ꝛ regnis letā salutē. ¶ Hec ꝓpositio ptz: qz teste apl'o eligit deꝰ infirma mūdi vt fortia queqꝫ confundat. Hinc exemplariť ꝓcedēdo legiť de delbora Hester ꝛ iudith ꝑpetrātā fore pplo dei salutē. Et Danielē in puericia suscitatū ad liberatiōz Susanne. Sic David in iuuētute Goliā ꝓstrauit. Nec īmerito: qz ℞ mō fit cuidētio: diuīe pietatis affluentia ne bō suis viribꝫ ascribat: sz deo potiꝰ grāruactiōes referat. Sic eñ p humilē virginē totiꝰ generis humani redēptio orta ē: igīt ꝛc.

Quinta propositio.

¶ Nō testať sacra scptura missos a deo ꝑue vite hoīes sub tali forma aut mō sicut de ꝓdicta puella cōis celebrat recitatio. ¶ Patz hec ꝓpositio: ḋa sicut dicit apl'us. Nō ē quētio xp̄i ꝛ Belial: nec dignať inire soīetatē: aut ꝓtraherē familiaritatez cū demonijs vt eoꝝ mīstris ꝛ mēbris: q̄uis legatur q̄sdā malos interdū aliq̄d trāseūter ꝓphetaſſe: sicut Balaaz ꝓphetabat q̄ stella oriret ex Jacob ꝛ Saul ꝛ Cayp̄has ꝓphetauerūt. Sed longe aliter ē de hac puella q̄ ad nutū hz vsuz donorū supnaturaliū in manifestādo occulta: ꝛ p̄nūciando futura suo mīsterio deseruiētia ꝓhibendo insup (vt p̄missuz ē) fieri occisiōes ꝛ cetera vicia exhortādo ad ꝓutes ꝛ cetera ꝓbitatis opa in q̄bus deꝰ glorificať. Sicut ergo in spū dei p̄missꝰ ē Joseph añ patrē ꝛ frēs in egyptuz: ꝛ Moyses ad populi Israel liberationē: ꝛ Gedeon ꝛ sup̄dicte femīe. Pari mō hāc iuuēculā nō ešt incōgruum cōnumerari bonis spēaliter a deo missis: p̄sertim cū nec nūera q̄rat: ꝛ ad bonū pacis tota deuotiōe laboret. Nec ei nō ē opꝰ mali spūs qui potiꝰ ē autor dissensiōis q̄ pacis.

Sexta propositio

¶ Quasi corollarie sequēs ex antea p̄missis ꝓpositiōibꝫ. ¶ Nec filia vera ꝑsona in hūana natura ešt a deo spēaliter missa ad ea q̄ nō humanitꝰ sed diuinitꝰ fiunt opa cui fides ē exhibēda. ¶ Patet hec ꝓpositio respōdēs q̄stionibꝫ plibatis. Q, eñ fit vere bō: patet ex ꝓpositiōe ꝓma. Et qz nō desinit etiā his dieb⁹ nobis spēaliter posse videre p supnaturalia signa: non ešt incōgruū deo assumere puellā innocētē p̄cipue tacta quartā ꝓpositionē Et qz donū istud ꝑseuerāter apud eā residet ad finē deificuz: ꝛ p media ꝓtutis ꝛ honestatis sicut asserit ꝓpositio ḋcta: videť cōsequēter hec ꝓpositio sexta fore cōcedēda. Nec mirū si in statu equestri sit alteriꝰ luminis q̄z in solito statu mulieb⁹: quia etiā David volēs dñm cōsulere: inducebat epbot ꝛ sumpsit psalteriū: ꝛ Moyses dū virgaz gestabat mirabilia faciebat: qz (sicut dicit Gregoriꝰ) spūssanctꝰ frequēter se interi⁹ cōformat exterioribꝫ cōcurrētibꝫ. ¶ Ita ex plibatis pōt quis cuiꝰ vie amicꝰ sumere occasionē defendēdi suaz partē: vlteriꝰ etiā ꝓcedēdo ad ampliorē dilatationē. ¶ Quia vero inueniunť aliī in oppositā partē magis inclinati: ſuppleat afferre ex sacra scptura quedā testimonia ex q̄bus valeāt sue positionis sumere fulcimēta inspiciēdo subscriptas ꝓnones

Prima propositio

¶ Multi pseudo ꝓphete sunt vēturi asserētes se diuitꝰ a deo mitti. ¶ Hec ꝓpositio ē saluatoris dicēs q̄ in nouissimis dieb⁹ scz legis euangelicē multi dicēt se venire in noīe meo ꝛ multi per eos decipienť. Unde ꝛ apl'us ait q̄ angelꝰ satbane trāsfigurat se in angelū lucis. Nec mirū: qz malignus ille rex sup oēs filios superbie incessanter nititur vsurpare diuitatis excellētiā: ꝛ ideo ꝓcurat falsos ꝓphetas sub nomīe dei missos ad decipiēdum. igīt ꝛc.

Secunda propositio

¶ Pseudo ꝓphe freq̄nť p̄nūciāt occulta cordiū ꝛ effectꝰ futuroꝝ ꝓtingētiū. ¶ Hec ꝓpō ꝓcedi solz a doctoribꝫ. Cuiꝰ rō ē: qz q̄nto ꝑꝰ est altior: tanto ad ampliora se extēdit. Cōstat aūt q̄ intellectꝰ hūo nū multo ē altior intellectu hūano: ꝛ ita q̄ nobis sūt occulta ꝛ futura q̄ nobis sunt ignota: a malo spū sunt cognita. Et ita ꝓphete demonū ex eoꝝ īstructione possunt talia reuelare. igīt ꝛc.

Tertia propositio.

¶ Nō facile discernit verꝰ a falso ꝓpha p exteriores apparētias ꝛ sig̃ ꝛc. ¶ Hec ꝓpō ptz: qz nō oportet ꝓphaz fore vite ꝓtuose aut hīe grāz: ꝛ p̄ñ demonū ꝓphe occulta nobis ꝛ futura p̄nosticare: ꝛ sic pl'ibꝫ alijs cū ḋctis conuenīūt cū veris ꝓphis. Q, si int̄dū p̄nūciēt falsa scīūt palliare dādo aliū intellectū: aut allegare veros ꝓphas int̄dū ꝓphetātes aliq̄ q̄ nō euenerūt. Sic ō Esaias ꝛ Jona ꝓphetis legiť. Propt' qō etiā apl'us ait q̄ nō oi spūi credēdū ē: sz tentādi sūt si a deo sint insinuās difficilē discretiōz int̄ bonos ꝛ malos ꝓphas. igīt ꝛc.

Quarta propositio

¶ Nūc tpe gratie spēalē fieri a deo missionē: ad tēporalis felicitatis ꝓsperitatē nō multaz habet

apparentie efficaciã. ¶Hec ꝓpositio põt sumi ex bis q̃ Aug⁹. sepi⁹ ꝓmẽorat. Nã bona pñtis vite eq̃liter ꝓcedũt bõis ⁊ malis: iustis ⁊ iniustis: ꝑ ſerũ ℔ tpe gr̃e: ne bõi amore suũ affligãt bõis trãſitoriis in q̃bus mali plimũ florẽt. Ut etiã attẽdãt q̃ bona reꝑuat amicis i futura vita q̃n inimicis suis affluẽter ꝓfert bui⁹ vite trãſitoria bõa. Fiet igitur missiõz pñtis felicatas ꝑcuratiuã ⁊ ꝓnosticatiuã (q̃ quipẽdẽda ſcribit) modicã videt hic apparẽtã: ñ in veteri testamẽto dũ ꝑpls ille ſuiebat ó ꝑ bis tpalibꝫ bonis: legit ad talẽ interdũ factam fuisse mentionẽ: igit ⁊c.

Quinta propositio.

¶Duo ꝓmittit hec puella q̃ legũt ꝓhibita i ſacra ſcriptura. ¶Hec ꝓpositio patz: qz Deut. xxij. Lex ꝓ hibet ne mulier induat vestes viri. Et apls ꝓhibet ne mulier radat caput ad modũ viri. Utriusq; aũt oppositũ de hac puella narrat. Et videt ꝓma facie ad quandam indecẽtiam vergere iuuẽculartũ puellã insidere eq̃ habitu virili idutã: ⁊ cuz de⁹ diligat modestiã videt derogare diuine missioni se effeminare in virilẽ formã. Hecꝫ videt cõ cordare cũ familiari missiõe talis mod⁹: qz tã familiaris missio sit ꝑ spm̃ ſcificatẽ interi⁹ animã. Juxta illd Sap. vij. Sapia dei se trãsfert i aias ſctas amicos dei ⁊ ꝓphetas cõstituit: ꝓpter qd si bui⁹ iuuẽcule missio sit ꝓphetica: opter eã esse cuiusdã excellẽtis ſctitatis ⁊ diuini animi i mi nisec⁹ ⁊ talẽ ꝑsonã indecẽs videt trãsformare se in virũ ſeculare armoz. Nã cm̃ sic legit de Hester ⁊ Judith: lz ornarẽt se cultu solẽmori: m̃ hebri cm̃ vt q̃ti⁹ placerẽt bis cũ q̃bus agere ꝓceperũt: igit ⁊c.

Sexta propositio

¶Dictã puellã a deo ſpãliter missaz ⁊ deũ opari ꝑ eã ant sibi fiduciã forze adhibẽdã nõ põt ostẽdi ꝑ sufficiẽtẽ apparẽtiã. ¶Hec ꝓpositio patet q̃ si corollarie ex ꝓmissis. Quia si multi vẽturi sint falsi ꝓphete sil'es veris. Si ad felicitatis tpalis ꝑ speritatẽ nõ sit ſpãlis missio sub tpe gratie. Si ꝓcessus ei⁹ fiat cõtra diuina mãdata: quõ possit assertiue teneri: hmõi filiã singl'arter a deo electã ad ea sequẽda q̃ faciant? ¶Ex q̃bus patz q̃liter bui⁹ vie fautores suã ptẽ possint colorare oppositã viã impugnãdo. Insup ad ꝑfundiora inueniẽda occasionẽ ex ꝓmissis accipiẽdo. Itaq; hec hincinde copulata: collatiue posita offerunt visuris causa ꝓsentis cas⁹ vel futuri ꝓsil'is vt ⁊ ipi aliq̃d respõdere valeãt cõsimiles q̃stiões mouẽtibus semp ad gloriã dei q̃ regnat in secula benedictus Amen.

Cõpilatũ a magistro Johanne de Gerson de mirabili victoria cuiusdã puelle ꝺ post feriãtes receptẽ ducẽ belli exercit⁹ regẽ Francoꝝ cõtra anglicos.

Resupponẽdũ ẽ in ꝓmis q̃ mẽtra falsa sunt ꝓbabilia: imo ſm phm nõ refert quedã falsa ꝓbabiliora eẽ q̃busdã veris vlq; adeo q̃ duo ꝓtradictoria simul stãt in ꝓbabilitate: licz nõ in veritate.

¶Aduertẽdũ ẽ viteri⁹ q̃ ista ꝓbabilitas si recte fũdata sit ⁊ rite itellecta nõ ẽ dicẽda error vl' erronea nisi ꝑtinaciã exclẽdat assertio vltra termios ꝓbabilitatis. Rõ hui⁹ ẽ: qz ꝓbabilitẽ loq̃ns fũdat se in ℔ q̃ rões ⁊ apparẽtias hz ꝓpte sua. Et ℔ vicꝫ vez ẽ nisi sit penit⁹ ip robabile. Uez ẽ sil'r de ꝑte oppositi q̃ ad eã st rões ⁊ apparẽtie seu verisimiles ꝓiecture. Et ℔ sil'r põt eẽ ⁊ ẽ sepe vez: nec ista ꝺicũt sic exposita. ¶Attẽdẽdũ ẽ tno q̃ aliq̃ ꝓcernẽtia fidẽ ⁊ bonos mores ꝓfectũ in duplici ꝺrũ q̃rũ spectat ad pñs. Aliq̃ ei dicũt ó necessitate fidei: ⁊ i istis nõ lz dubitare vl' ꝓbabil'r opinari iuxta illd vulgatũ. Dubi⁹ in fide infidel' ẽ: ⁊ ó talibꝫ iusta ecclia q̃ sit hoc: neq; lex illa ciuil' barbarq; hz locũ: neq; in talibꝫ cois error: faceret ius: imo tãto deterior q̃sto coior: eẽt deniq; ferro ⁊ igne exterminãd⁹ iuxta ecclĩasticas ⁊ ciuiles cẽsuras ℥ hereticos latas locũ etiã habet illd metricũ salubre. Nõ patẽt ludũ fama fides oculꝰ imo ⁊ ꝑ talis ludo in bis q̃ sũt fidei possz euocari sic iocãs ad iudiciũ fidei tãq; ó errore suspect⁹ in fide. ¶Cõsiderãdũ ẽ ꝑ altera differẽtia coz q̃ sũt in fide vel de fide q̃ illa vocant̃ de pietate vel deuotiõe fidei ⁊ nll'o mõ ó necessitate. De q̃bus solet dici vulgariter: nele arit ilueſt pus dãne. ¶Spectãt ãt ad pietatẽ fidei tres ꝓditões i spẽali. Pria q̃ faciant ad excitatõz deuotõis ⁊ pie affectõis circa deũ ⁊ dina: qz. f. resonãt i laudẽ dine potẽtie vl' clemẽtie i miracul' ⁊ veneratõz sctoꝝ. Altera ꝓditio est q̃ habeãt circa talia ꝓbabil' aliq̃ ꝓiectura vl' cõi relatiõe: vel ex fideliũ attestatiõe q̃ dicũt se vidisse ⁊ audisse. Supaddit tertia ꝓditio cũ discretõe pẽsanda ꝑ viros i theologia ⁊ bonis moribꝫ eruditos q̃ in hmõi relatiõibꝫ eoꝝ q̃ dicunt de pietate fidei: nõ includãt vel immisceãt aliq̃d falsuz vel erroneũ qõ manifeste sit i detrimẽtũ fidei vl' bonoz moꝝ directe vel indirecte: palã vel occulte. Sup qua cognoscẽda vel determinãda nõ ẽ fas cuilibet palã ⁊ passim ferre sniam ⁊ reprobatiões: imo nec approbatiões cõtentiosas: marie quãdo tolerant̃ ab ecclia seu ꝑlatis ecclie in vna ꝓuincia vel in mltis: sed iudiciũ ⁊ determinatio debẽt deferri ad eandẽ ecclesiaz seu prelatos ei⁹ ⁊ doctores. ¶Possent hic notari multe in particularibꝫ: vt de materia cõceptiõis beate virginis: vt de opinionibꝫ ꝓbabilibꝫ inter doctores: vt de indulgẽtijs quo ad circũstantias multas. Sic de veneratiõe reliquiarũ in vno loco ⁊ alio immo in diuersis simul: quẽadmodũ fuit nuper

cõtẽtiq; ī parlamẽto parrhisiẽ. sup veneratõe capitis sancti Dionisij in ecclesia parrhisiensi: ⁊ in abbatia sancti Dionysij ppe parrhisius ℣ ¶Cõcludẽdũ est tãdẽ et pmissis q; pie ⁊ salubriꝫ põt de pietate fidei et deuotiõis sustineri factũ illi⁹ puelle: circũstãtijs attẽtis cũ effectu patẽti: pᵖtim et cã finali q; iustissima ẽ scs restitutio regis ad regnũ suũ: ⁊ pnacissimoꝝ inimicoꝝ suoꝝ iustissima repulsio seu debellatio. ¶Addito pterea q; in obseruatõibꝫ suis hec puella non reperit vti sortilegijs ab eccl'ia phibitis. Neq; superstitionibꝫ palã reprobatis. Neq; cauet' hoĩm fraudulẽtis. Neq; ad q̃stũ pr̃iũ: vl' aliq̃d tale sb̃dolũ cũ ī attestatõis sue fidei erpõat extremo periculo suũ corp⁹. ¶Postremo si mlt̃a multa loq̃nt ⁊ referãt p garrulitate sua ⁊ leuitate: aut dolositate: aut alio sinistro fauore vl' odio sb̃uenit illõ Latbõis. Arbitrij nr̃i nõ ẽ q; hꝫ loq̃t: ẽ tñ arbitrij nr̃i hꝫ credat seu teneat suata modestia ⁊ pterõe: seu seditõe pcul pulsa: q; sic ot aplis. Nõ opt̃z suũ dei litigare: nos mãt talẽ ꝓsuetudinẽ nõ bẽm⁹: vt. s. litigem⁹: sz tolerare opt̃z vl' ad supiores sicuti pmissũ ẽ determinãda referre. Ita cĩ fuit ī canonizatõibꝫ scõꝝ pma trꝫs q̃les canonizatões vt ī pl'ibꝫ q; legũt nõ st̃ de necessitate fidei stricte loq̃ndo. Sz ó pia deuotõe q̃ nõ ẽpas sim p hꝫslibꝫ reprobãda, irridẽda vel repudiãda ⁊ min⁹ (ceterꝫ paribꝫ) q̃s alia sine canonizatõe vulgata ¶Jũgãt ad cãz nr̃az iste circũstãtie. Una q; ꝓciliũ regis ⁊ gẽtes armoꝝ potuerũt iduci ad vocẽ illi⁹ puelle: taľ credere ⁊ obsequi q; sb̃ ea vl' cũ ea exposuerũt se ꝓspirato aio ad bellica pic'a ódecoꝝ oĩ pcul pulso hꝫ dnire poterat si sb̃ vna mlt̃ercula militãtes victi fuissẽt p hostes pcacissimos: ⁊ irrisi apõ oẽs q; audissẽt. ¶Altera q; exultatio pplaꝝ cũ pia credulitate tãta subsequi cernit ad laudẽ ói ⁊ hostiũ ꝓfusiõz. ¶Altera q; latẽtes inimici etiã magni referũt ī timores varios: ĩmo ⁊ in lãguores q̃si pruriẽtes cecidisse iurta ip̃ecatiõez cãtici illi⁹a maria sorore moysi tympãizan ī choro ludẽtiuz. Latem⁹ dño gl'ose cãticũ tẽ. Sequ̇t. irruat sup eos formido ⁊ pauoꝝ. Videat ⁊ cũ duotiõe facto nr̃o ꝓsona: recolat ⁊ cãtet. ¶Pod rãdũ ẽ ad extremũ q; hec puella ⁊ adherẽtes sibi militares nõ dimittũt vias hũane prudẽtie: faciẽdo. s. qõ ī se ẽ q; appeat tẽtari de⁹ vltra q̃s neẽe ẽ. Uñ ꝓstat hꝫc puellã nõ cẽ pnace ī adhesiõe ꝓpr̃ij capitis vltra q̃s reputet a ódo se hꝫc monitões seu ī stinct⁹. ¶Possent ĩsup supaddi mlt̃e circũstãne de vita ei⁹a puero q̃ interrogate st̃ ⁊ cognite diu ⁊ mlt̃ũ ⁊ p mlt̃os. Deq; hꝫ ñ nil iserit. Exẽpla põt iduci ó barbara et ó. s. Katherĩa ī puersiõe nõ min⁹ miracl'osa arbetoꝝ et alijs mlt̃s: vt ó iudith ⁊ ó iuda ī qbꝫ vt cõiter muscꝫ sp aliq̃d naturaleľ. Neq; seq̇t sp p⁹ pmũ miraculũ q; cq̃d ab hoĩbꝫ expectat vel expectabit. Pretea si frustraret ab oĩ expectatõe sua ⁊ nr̃a (qõ absit) ꝑdicta puella: nõ optebit ꝓcludere ea q̃ facta st̃ a malĩg spũ vl' nõ a deo fctã cẽ: sz vl' ꝑpt nr̃az ingratitudiez vl' blasphemias: aut aliũ de iusto ói iudicio lz occulto possz ꝓtigere frustratio expectatõis nr̃e ī ira ói quã auertat a nob ⁊ bñ oĩa ꝓtat. ℣ ¶Supaddũt q̃ttuoꝝ ciuilia ⁊ theologica documẽta. Unũ ꝓcernit regẽ ⁊ pl̃aguncos regie dom⁹. Scõm militiã regis ⁊ regni. Tertiũ eccl'iasticos cũ populo. Quartũ puellã ipam. Quoꝝ documentoꝝ ille vnic⁹ ẽ finis: bñ viuere: pie ad deũ: iuste ad pximũ: et sobrie b ẽ ꝓtuose ⁊ tẽperãter ad seipm. Et ī spẽali p q̃r to documẽto q; hec gr̃a dei oĩsa ī hac puella nõ accipiat ⁊ traducat p se vl' alios ad vãitates curiosas: nõ ad mũdanos q̃st⁹: nõ ad odia pprialia: nõ ad seditiões cõtentiosas: nõ ad vindictas de pterito: nõ ad gl'iationes inceptas. Sz in mãsuetudine ⁊ oionibꝫ cũ gr̃arũ actiõe: cũ liberali pterea tẽporalũ subuẽtiõe q̃libet laboret in idipm: q̃tin⁹ veniat pax in cubili suo: vt ó manu inimicoꝝ nostroꝝ liberati: deo pticio seruiam⁹ illi in scitate ⁊ iustitia cor̃ ipo oĩbꝫ dicbus nostris tẽ. A dño factũ est istud tẽ.

Sequitur triplex veritas

ad iustificatiõz electe puelle de post fcantes accepte: vtẽtis veste virili. ⁊ ¶Prima veritas. Licet vet⁹ phibẽs mulierẽ uti veste virili: ⁊ virũ veste muliebri p q̃s to ẽ pure iudicial: nõ obligat in noua lege: q; fm veritatẽ tenẽdã de necessitate salutis iudicialia antiq̃ legis ablata sunt: nec obligãt ī noua vt talia fuerũt nisi noluter p superiores ea instituti seu cõfirmari cõtingat. ¶Secũda veritas. ¶Lex bmõi ꝓtinebat aliq̃d mora le qõ stabile ẽ in oĩ lege: ⁊ illud possum⁹ exprimere phibitiõz indecẽtis habit⁹ tã in viro q̃s in mlt̃iere cõtra mediũ ꝓtutis qõ obseruare debz circũstãtias oẽs: vt qñ oporteat: cur oporteat: q̃liter oporteat: ⁊ ita de reliq̃s: vt sapiens iudicabit: ó qbꝫ ñ ẽ h ó clarãdũ p singl'a. ¶Tertia vitas. Lex bmõi nec vt iudicial'ẽ: nec vt moral'ẽ ānat vsuz vestiẽ viril' ⁊ militarẽ ī puella nr̃a virili ⁊ militari quã ex certꝫ signis elegit rex celestꝫ olim tã q̃s vexillifer ad pterẽdos hostes iustitie ⁊ aĩcos sb̃leuãdos: vt ī manu femie puellarẽ ⁊ vgĩs ꝓfũdat fortia inimicorũ arma auxilijs: tb̃ angel'ꝫ qbꝫ vgĩtas amica ẽ ⁊ cognata fm Hiero. ⁊ ī sacris histor̃ijs freq̃nt apparuit. Sic ī occulta visibil'r cũ cor̃ois ex roꝝ ⁊ lilijs. ¶Rursꝫ p ꝑ salua: attõsio criniũ quã aplis phibere videt ī femia. ℣ ¶Obstruat igit̃ ⁊ cesset os loq̃ntiũ iniq̃: q; vbi dina ꝓtus opat̃: media fz finis exigẽtia disponũt: ita vt ñ ita sit secuz detrahere vel culpare ausu temerario: ea q; ó ds st̃ fz aplz ordiata st̃. ¶Deniq; posset pticularitates addi mlt̃e ⁊ exẽpla ó histor̃ijs sacrꝫ ⁊ gẽtilũ. Sic de camilla ⁊ amazõibꝫ. Sic pterea ī casibꝫ vl' necẽtatꝫ vl' cuidẽtꝫ vtilitatꝫ: vl' approbate ꝓsuetudis: vl' ex aucte seu dispẽsatõe supioꝝ. Sz ista p brevitate sufficiãt ⁊ ꝓtate. Timmõ caueat ps bñs iustã cãz ne p icredulitatẽ ⁊ ingratitudinẽ vl' alias iniustitias faciat irritum dinũ tã patẽt ⁊ mirabil'r auxiliũ ichoatũ put ī morse ⁊ filijs isrl' p⁹ collata dimit⁹ tot pmissa legum⁹ ptigisse. Dei ⁊ si ñ ꝓsilũ sniaz tñ mutat p mutatõe meritoꝝ.

¶Scõa ps operis dñi Joãnis Gerson Cãcellarij parrhisien. doctoris xpianissimi resolutissimiq; cõtinẽs opuscl'a ad moꝝes accõmodata. Finit feliciť Argẽtorati p Joãnẽ Knoblouch. Anno. M.cccc.xvij dominoquito Kłas Martij.

5-2

Digitized by Google